

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

قاموس سکرسته

به‌رگی یه‌که‌م

خ • د • د • ز • س • ش

نوسینی:

مه‌لا مه‌حمودی گه‌لا‌له‌یی

۲

۲۰۱۰ز

۱۴۳۱ک

دارالعرفه

به‌بیروت

قامووسى رسته

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

❧ ناوی کتیب : « قاموسی رسته »

❧ دانراوی : مه لا مه حمودی گه لانهیی

❧ تیراژ : ۲۰۰۰ دانه

❧ له به رڼوبه رایه تی گشتی کتیبخانه کان ژماره ی سپاردنی (سالی ۲۱۰۰ ی دراویتی .

❧ تایپ و دیزاینی : (روبار حسین)

❧ سالی چاپ : ۱۴۳۱ ک - ۲۰۱۰ ز

❧ له سه ر نه رکی کتیبخانه ی نارام له چاپ دراوو مافی چاپکرده وی پاریزراوه بو کتیبخانه ی ناوبراو .

قامووسى

رسته

به رگی دووهم

خ • د • ذ • ر • ز • س • ش

نوسینی:

مه لا مه حمودی گه لا له یی

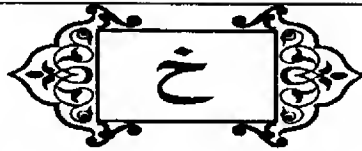
۲

دارالمعرفة
به یروت

۲۰۱۰ز

۱۴۳۱ک

(خ) پیتی جهوتهمی پیتسه گانی
هیجابه ۵ شوپنی لیدرهاتنی لای
سهروی قورگه به لای بنکی زمانه وه.

اغاترن: نافرمی شهر یضو
رمسهن ۵ شوپنی مورافه بهو خودا
پهرستی صوفیه گان.

خَبَاهُ خَبَا: پهنانی کرد ۵ پاراستی.

اُخْبَاهُ: به مانا (خَبَاهُ) دئ.

خَبَاهُ: به مانا (خَبَاهُ) دئ.

خَابَاهُ: كهوته مونازمعو به بهر یهك دا
هه لگوتن و به لگه هیئانه وه
به مه بهستی بوردانی په گتری.

اِخْتَبَا: خوی هه شاردا (اِخْتَبَا الشَّيْءُ)

شته گهی پهنان کرد ۵ پهزمهنده
کردو هه لی گرت ۵ نیمای عوسمان
دمفرموی: (اِخْتَبَاتُ عَنْ اللَّهِ
خصلاً).

اِخْتَبَا لِه خبیئاً: شتیکی لی
هه له وگتیرو موعامما کرد نه مجار
پرسیاری لی کرد.

تَخْبَا خَبَا: مه لجهئو په ناگای بوخوی
دروست کرد.

الخَابِيَة: کوندهی ناو، دیمکه، جهومنده
(ك: الخوابی).

اِخْبَاءُ: پهزمهنده، پهزمهنده گراوو

شیراوه ۵ هه نندیک پئیان وایه
(اِخْبَاءُ) لهزموی دا مه بهست رومکه
پیشش شهومی سهر
دمریئ ۵ له ناسمانیش دا مه بهست
بهو وشهیه بارانه.

اِخْبَاءُ: رهشمال (خانووی له کولک و
مودروس تکرار)، خیومت که
کوله که ی ژیر دمدری ۵ توکل و
پهردهی دمنکه جوو گهنم که له ناو
کوله که ی دای ۵ هه روا نهو پهردهو
توکلای که به سهر خونجهی
کوله و میه پیش نهوهی بهشکوی.

اِخْبَاءُ: هه لگراوو پهزمهنده مگراو.

اِخْبَاءُ: نافرمتی که گو شه گیر ۵ دمگوتری:
(امراة خَبَاءُ) نافرمتی که له ماله وه
خزاوهو خوی دمشیریت هوهو
دمرنا که وئ، (امراة خَبَاءُ طَلَقَةً)
نافرمتی که ناو مناوه دمردمگموی و
ناوه نساوش خو گوم دمکا،
دمگوتری: (خَبَاءُ خیر من یفعة سوء)
کچیکی ماله وه زورباشتره
له کوپتی خرابی بی خیر.

اِخْبِيْءُ: به مانا (اِخْبَاءُ) دئ
بهشتیکیش دمگوتری: کرابیت ه
موعه ممو بهر سیار ناراسته ی
په کیکی تر بکری.

أَلْخَبِيئَةُ: به مانا (أَلْخُبَاءُ) دئ (ك: خبابا)

له حهدهیسی پیغه مبهردا هاتووہ
دمفهرموی: (أَطْلُبُوا الرِّزْقَ فِي خَبَايَا
الْأَرْضِ) مه بهست به (خبايا الأرض)
تووی دانه ویلهیه ۵ یان کانه کانی
ژئر زهوییه.

أَلْمُخْتَبَأُ: به مانا گایه که ئادمیزاد له ترسی
هیترشی ئاسمانی به نای بۆدما.
أَلْمُخْتَبَأُ: ئافرمیتی که که ژاومنشین و
شوی نه کردی.

أَلْمُخْتَبَأُ: به مانا (أَلْمُخْتَبَأُ) دئ.

حَبُّ الْفَرَسِ: نه سهپه که له راکردن دا
جاریک دمست و باشوی راست و
چه لیك هی چه پی بهیه که وه
هه ئدهیئ.

حَبُّ فُلَانٍ فِي الْأَمْرِ: فلان که س له کارمکه ی
دا بهله ی کرد.

حَبُّ النَّبَاتِ: پومکه که به رزیوومو دریز
بوو.

حَبُّ الْبَحْرِ خَبًا وَخَبَابًا: دهریا تیکیه وه
هاویشتو شه پۆله کانی توند بوون.

حَبُّ خَبًا: فیل و هه جهری کردو له کارمکه ی
دا غهشی کرد ۵ دمگوتری: (هر

حَبُّ) له حهدهیئدا هاتووہ (لایدخل
الجنة حَبُّ و لا خانن) له بهندی
پیشینان دا هاتووہ دهلی: (لیس امیر
القوم بالحَبِّ الخَدِيع).

أَحَبُّ الدَّابَّةِ: ولا خه که ی والی کرد
له رۆین دا خیرایی.

حَبْبَةُ: فیللی لی کردو توشی فه سادی
کرد ۵ خوی خراب
کرد ۵ له حهدهیئدا هاتووہ
دمفهرموی: (مَنْ حَبَّبَ امْرَأَةً أَوْ
مَمْلُوكًا عَلَى مُسْلِمٍ فَلَيْسَ مِنَّا).

إِحْتَبَأَ: بهله ی کرد ۵ دمگوتری:
(اِخْتَبَتِ الدَّابَّةُ) ولا غه که خیرا
رۆی.

أَلْخَبَابُ: دمستی که له نیوان دوو
ته پۆلکه دا که قاجکی تیئا
هه بن ۵ رنکای لبه لان ۵ (ك:
أَخْبَاب).

أَلْخَبَابُ: به رۆیه کی دریز کۆلهیه و مکوو
فهقیانه وایه له پۆشاکه که
دمردمه یئدری قۆل و مه چه کی پی
دمبه ستری ۵ توپ ککی
درمخت ۵ شوینی نادیارو به ناو
قوژین ۵ (ك: خبواب و أخباب)
دمگوتری: (لوب أخباب) پۆشاکیکی
دراوو شپه.

أَلْخَبَّةُ: پارچه به رۆیه کی دریز کۆلهیه
و مکوو فهقیانه مه چه کی خۆتی پی
دمبهستی (ك: حَبَّب) دمگوتری:
(لوب حَبَّب) کراسیکی دراوو شپو
ونجر و نجره.

أَلْخَبَةُ: بهمانا (الْخَبَةُ) دئ ۵ (ك: خَبَب).
 أَلْخَبَةُ: ناو شیوو دۆل ۵ زهوییهکی مام
 ناومندی نه زۆر به پیت نه زۆر
 خراب و بی خیر ۵ شوینیکه ناوی
 تیدا کۆبیتهمو به دموری دا گیاو کز
 بروئ ۵ (ك: خَبَب).

أَلْخَبِيبُ: ناوی شیوو چالایی
 یهکهی ۵ چالی دریزوته سک.
 الْخَبِيبَةُ: بهمانا (الْخَبَةُ) دئ ۵ قولایی
 شیوو دۆل ۵ به شییک
 له گوشت ۵ هه پارچه گوشتیک
 کۆبیتهمو دریزیی ۵ (ك: خَبَاب)
 دهگوترئ: (ثوب خَبَاب) کراسیکی
 شرو وړه.

خَبَّتِ الْمَكَانَ خَبًا: زهوییه تهخت بوو
 بهستیورایه وه.

خَبَّتْ ذِكْرُهُ: ناوی گوم بوو.

أَخْبَتَ: شوینی چال و بست ۵ هه ولی
 دا بجیته جیگای نزمایی و
 بههراون ۵ دایبه زانند ۵ خووی
 بهگه زانی و تهواضوعی
 نواند ۵ قورئان دهه مرموئ:
 ﴿وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ﴾.

أَخْبَتَ إِلَيْهِ: دلتیا بوو ۵ (أَخْبَتَ ذِكْرُهُ)
 بهمانا (خبت) دئ.

أَلْخَبْتُ مِنَ الْأَرْضِ: نهومیه زهوییه که
 نزمو بههراوان بی ۵ زهوی نزمی

لَبَهْلَان ۵ دۆل و شیوی قول و دریز
 که گیاو گزی تیدایی ۵ (ك: خَبَرَت)،
 (أَخْبَات).

أَلْخَبْتُ: تهوازوع و خۆم بهگه زانین.
 خَبَّتِ الشَّيْءُ خُبْنًا وَخَبَائَةً: شته که هاسیدو
 بی که لک و خراب بوو.

خَبَّتِ فُلَانٌ: فلان رهوشتی ناشیرینی لی
 پهیدا بوو، هه لئس و کهوتی
 ناشیرینی کردن ۵ (هو خَبِثَ) (ك:
 خُبْنًا وَخُبَّتْ وَخُبَّةٌ وَأَخْبَاتُ) (وهی
 خَبِثَةً) (ك: خَبَائِثُ)، قورئان
 دهه مرموئ: ﴿الَّذِينَ كَانَتْ تُفَعِّلُ
 الْخَبَائِثَ﴾.

خَبَّتْ نَفْسُهُ: دمروونی تیکجو شیوا.

أَخْبَتَ الشَّيْءُ: بهمانا (خَبَّتْ) دی.

أَخْبَتَ فُلَانٌ: فلانکس کاری ناشیرینی
 نه منجام دا ۵ هاوئل و مندال و
 کس و کاری خراب بوون ۵ مندالی
 رهوشت ناشیرینی لی کهوتنه وه.

أَخْبَتَ فُلَانًا: فلانکسی فیری رهوشتی
 ناشیرین کرد.

أَخْبَتَ فُلَانُ الْقَوْلَ: فلانکس قسمی
 ناشیرینی گوتن ۵ شتی ناشیرینی
 پال داو به خرابی لهقه لاهم دا.

تَخَابَثَ: بهروالمت و ظاهری خووی
 به خراب نیشان دا

اسْتَخْبَتُهُ: بههپس و خرابی دانا.

الْأَخْبَانُ: میزو گو ۵ پیغه ممبر (د.خ)
 دمفرموی: (لا یصلی أحدکم وهر
 یدافع الأخبثین) هیچ کامی له نیوه
 بانویژنه کا له کاتیکی ومهادا نهو
 دوو شته پیسه تینیان
 بو هیناب ۵ همروا (الأخبان) ناوه
 بو شمو به خه بمری و نارمحه تی.
 خَبَاثُ: شیوه جنیویکه ناراسته ی
 نافرمت دمکری دمگوتری: (یا خَبَاثُ)
 نهی داوین پیس.
 الْخَبِيثُ: که سیک رموشتی ناشیرینی
 زوربن، (صیغه موباله غه یه).
 خَبَثُ: به شیوه ی جنیو ناراسته ی پیاو
 دمکری، دمگوتری: (یا خَبَثُ).
 الْخَبَثُ: نهو چلک و ژمنگه یه که به هو ی
 ناگرو گهرمکردنی زورو کوتانه وه
 له ناسن دمبیته وه ۵ له حه دیشدا
 هاتوو دهفرموی: (ان الحمی تنفی
 الذنوب کما ینفی الکبر الخبث)
 له رزو تا تاوان هه لدمومرینی و مکوو
 چون کوروی ناسنگهر چلک و ژمنگ
 له ناسن دمکاته وه ۵ همروا وشه ی
 (الْخَبَثُ) به مانا پیسی
 دی ۵ له حه دیشدا هاتوو: (اذا بلغ
 الماء قلتین لم یحمل خَبَاثًا، ک):
 اخبَاثُ له زانستی کیمیاگهری دا
 (خَبَثُ) بریتیه لهو چلک و کهفو

ژمنگ و خشت و خاله ی که له کاتی
 ناسن توانه ومدا سهردمکه وئو
 دمتواندری جیابکریته وه ۵ (خَبَثُ
 البرکان) نهو ناگرو دوکهل و
 حیمه مهیه بورکان فرپی دمد.
 الْحَبْثَةُ: حهرامو یاساغ، دمگوتری: (سَبَّی
 لا خَبْثَةَ فیه) نهو رهیندراوه له هو زو
 خیایکه ناگونجی بکریته
 کوپله ۵ زیناو داوین
 پیسی ۵ دمگوتری: (هو ابن خَبْثَةٍ)
 نهو وهله دی زیناو داوین پیسی یه.
 الْمَخْبِثَةُ: مفسه دمو گهنده لی ۵ پیسو
 پوخه لی ۵ دمگوتری: (طعام مَخْبِثَةٌ)
 خواردنیکی پیسو پوخه لی که نمفس
 فیزی لی بکاته وه.
 مَخْبَثَانُ: دمگوتری: (یا مَخْبَثَانِ!)
 به نافرمتی خراب و پیای خراب.
 خُبْخَبُ الشَّيْءِ: خُبْخَبَةٌ خُبْخَابًا: کشاو
 شیواو تیکچوو.
 خُبْخَبُ فُلَانٍ: فلَانُ کس سکی شل بوو
 سکی چوو.
 خُبْخَبُ مِنَ الظَّهْمَةِ: وازی له رویشتنی
 نیومروژان هیناو له سیبهردا مایه وه.
 تَخْبِخَبُ: به مانا (خُبْخَبُ)
 دی ۵ (کَخْبَخَبُ بَذْلُهُ) جهسته ی دوی
 قه لهوی لاواز بوو (کَخْبَخَبُ الْحُرُ)
 گهرما دوی تهوژمی بی هیزیوو.

خَبَرَتِ النَّاَقَةَ خَبْرًا: حوشرمکه شیری زوربوو.

خَبَرُ الشَّيْءِ خَبْرًا وَخَبْرَةٌ وَمَخْبَرَةٌ: شته‌ک‌ه‌ی به‌تاق‌ی برده‌م‌و له‌بو‌ت‌ه‌ی دا هه‌واله‌ک‌ه‌ی له‌س‌م‌ر حه‌ف‌یقه‌ت‌ی خ‌و‌ی زانی هه‌دم‌گ‌وت‌ری: (لَاخَبَرٌ خُبْرًا): ب‌ی‌گ‌ومان هه‌رح‌ی زانیاری تۆهه‌یه من ده‌یزانم و ب‌یت ده‌ل‌یم.

خَبَرُ الطَّعَامِ: خوارنده‌ک‌ه‌ی چه‌ور کرد. خَبَرُ الْأَرْضِ: زه‌وییه‌ک‌ه‌ی ک‌ی‌لا. خَبَرَتِ الْأَرْضُ: زه‌وییه‌ک‌ه‌ی گ‌ل‌ی زور بوو هه‌دم‌گ‌وت‌ری: (خَبَرُ الْمَكَانِ) نه‌وش‌و‌ینه گ‌ل‌ی زور بوو.

خَبَرُ الشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی زانی، هه‌وال‌و کرۆکی شته‌ک‌ه‌ی زانی.

خَبَرَتِ النَّاَقَةَ خَبْرًا: حوشرمکه شیری زوربوو.

خَبَرُ الرَّجُلِ: ب‌یاوم‌که بوو به‌پ‌س‌پ‌ۆر. خَبَرُ الْأَمْرِ خَبْرًا وَخَبْرَةٌ: له‌ئ‌ی‌شه‌ک‌ه‌ی کۆ‌ل‌ییه‌مو س‌ه‌رون‌او‌ی کرد.

اخْبَرَهُ بِكَذَا: هه‌وال‌ی دایه. اخْبَرَتِ النَّاَقَةَ: حوشرمکه‌ی به‌ش‌یر زوری ده‌ست که‌وت.

خَابَرَةٌ: ک‌شت‌وک‌ال‌ی به‌ش‌ی‌و‌ه‌ی موخ‌اب‌ه‌رم‌کرد هه‌واله‌کان‌یان ئال‌و گۆ‌ر‌کردو روداو‌م‌کان‌یان بۆیه‌ک‌تر باس کرد.

خَبْرَةٌ بِكَذَا: هه‌وال‌ی به‌و روداو‌ه به‌دا. اخْتَبَرَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی به‌تاق‌ی کرد‌موه.

تَخَبَّرَ الْقَوْمُ خَبْرَةً (شَاءَ): خه‌ل‌که‌ک‌ه مه‌ر‌پ‌کیان ک‌ر‌ی و س‌ه‌ریان پ‌ر‌ی و گۆ‌شته‌ک‌ه‌یان دایه‌ش کرد.

تَخَبَّرَ الْفَرَسَ: ده‌رباره‌ی هه‌واله‌ک‌ه په‌رسیاری ل‌ی کرد.

تَخَبَّرَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی و‌م‌کو حه‌ف‌یقه‌ت‌ی خ‌و‌ی ناس‌ی هه‌له‌ده‌ش‌دا ده‌رباره‌ی حود‌م‌ب‌یه‌دا هات‌وو ده‌ف‌ه‌رم‌و‌ی: (أَنَّهُ بَعَثَ عَيْنًا مِنْ غَزَاةٍ يَتَخَبَّرُ لَهْ خَبْرًا قَرِيبًا).

اِسْتَخْبَرَهُ: په‌رسیاری ل‌ی کرد ده‌رباره‌ی هه‌واله‌ک‌ه‌و دا‌و‌ای ل‌ی کرد بۆ‌ی باس ب‌کا هه‌دم‌گ‌وت‌ری (اِسْتَخْبَرُ الْخَبْرَ).

الْأَخْبَارُ: م‌ی‌زوو نو‌وس هه‌ئ‌ه‌و‌ک‌ه‌س‌ه‌ی روداو‌م‌کان‌ی راب‌رد‌وو ده‌گ‌ی‌ر‌ه‌ت‌ه‌مو ده‌نو‌وس‌یه‌ت‌ه‌وه.

الْخَابِرُ: روم‌ک‌ی‌که گۆ‌ل‌ی‌کی زمر‌دی جوان‌ی هه‌یه، بۆ‌نی خۆ‌شه.

الْخَبَارُ: گ‌ل‌ی زور که‌به په‌گ‌و ب‌ن‌کی در‌م‌خته‌وه ده‌ب‌ی.

الْخَبَارُ مِنَ الْأَرْضِ: نه‌و زه‌وییه‌ی نه‌رم‌ه‌ل‌ان ب‌ی‌و ق‌اج‌ی و لا‌خ‌ی ت‌ی ب‌چه‌ق‌ی هه‌له‌پ‌ه‌ند‌ی پ‌ی‌ش‌ینان دا هات‌وو (من تَجَنَّبَ الْخَبَارَ أَمِنَ الْعَثَارَ).

راگه یاندا ۵ له پنه ندا هاتوو
(اخبرته خبوری و شترری و قفوری).

الحبیر: ناویکه له ناوه جوانه گانی خودا،
واته ناگاداری هه موو شتیك لهووی
بوومو لهووی دمبی ۵ لیزانو نه هلی
کار ۵ ناگاداری شت به هووی زانایی
تا به هتی خویموه ۵ قورئان
دمفهرموی: ﴿فَأَسْأَلُ بِهِ خَيْرًا﴾

المخبّر: هه والدمر، جوتیار، گیاوگز،
کولک و موو، کهفی دمی حوشر.

الخبيرة: مهریک کۆمه لیک بیکرنو
سهری بېرنو گۆشته کهی له نیو
خویان دا دابەش بکەن هه رکه سه
به گوهری پارهی خوی ۵ خوری
چاک و به سه ند.

المخابرة: نهو مه به خاومن زمو
زمو به کهی دما به سه پانیك
زمو به که بکاته گشتو گان و
به شیکی دپارکراو و مگوو سییه ک
چواریه ک بۆخاومن زموو نهو
تری بۆ سه پانه که بی.

المخبّر: نامیریکی تافیکردنه و مه به،
بۆ لیکۆلینه و دی زانستی به کاری
دهینن.

المخبّر: پیچه وانه ی دیعه نه،
دمگوتری: (طابق مخبره منظره).

المخبّر: هه وای نیری رۆژنامه و
نازانسه گانی دمنگو و باس ۵

الخبّر: نهووی دمگیردریته وه یان
دمنووسریته وه ۵ هه وایکه خوی
له خوی دا وینه چی راست بی
وینه چی درو بی ۵ (ک: اخبار
و اخبار).

الخبّر: گشتو کال کردن به شیوه
موخابره ۵ حوشری به شیر.

الخبّر: دلۆبه ناوو تکه ی ناو له شاخ و
که ژدا ۵ گشتو کال ۵ دره ختی
سیدرو دار سیواک و نهو گیاوگزه ی
که به دمووریان دا رواوه.

الخبّر: دمشتیک که دره ختی سیدرو
نه راکی لی بروی.

الخبيرة: نهو شته ی پیشکه شی میوان
دمگری له پسکیت و چاو ناوو شتی
ومها ۵ به شه خوراک که ئادهمیزاد
ومری دمگری ۵ نهووی ئادهمیزاد
دمیک ————— پرئ بۆ ————— ان و
مندالی ۵ خواردمه نه که ریوار
له گه ل خوی هلی دمگری (واته
تیشوو) ۵ تیگوشراوی زۆرو
چهوور ۵ پیخوور ۵ مهریک کۆمه لیک
بیکرنو سهری بېرنو گۆشته که ی
به گوهری نهو پاره ی داویانه له ناو
خویان دا به شی بکەن.

الخبّر: نهو هه وای له لاتو ناگات لییه،
دمگوتری: (أخبّر خبررة) نهو
هه وای له لای بوو پیی

ناسایش و جاودیر بؤ سهلامه تی

ولادت و گهل.

أَلْمَخْبَرَانِي: كهسيكه به باشه و چاكه
ناوی بلا و بیته وه.

الْمَخْبِرَةُ: به مانا (الْمَخْبِرُ) دئ.

أَلْمَخْبِرَةُ: نامیریکه بؤ به تاقی
کردنمه وهی شوحنه ی کارمبا
به کارده هیندرئ.

أَلْمُخْتَبِرُ: تاقیگه، نهوش و پنه ی
نه زمونه زانستیه گانی تیدا نه انجام
دمدرئ.

حَبْرُ الْخَبْرُ: خَبْرًا: نانی کرد.

حَبْرُ الْقَوْمِ: نانی دمرخواردی خه لکه که دا.

حَبْرُ الْبَعِيرِ الْأَرْضِ: حوشترمه که خیراخیرا
هاچی به زموی ده کیشا، پی کولی
کرد.

حَبْرُ فَلَانٍ الشَّيْءِ: فَلَان به ده ست له وشته ی
دا لیدانیکی توند.

حَبْرُ فَلَانِ الدَّابَّةِ: فَلَانْکِه س و لآخه که ی
به توندی لی خوری.

حَبْرُ خَبْرًا: گوشتی شل بوو ته ندروستی
تیک چوو.

اخْتَبَرَ الْخَبْرُ: نانی کرد.

اخْتَبَرَ الْمَكَانَ: شوپنه که نزم بوو.

تَحْبَرُهُ: به هاچی لی دا بهر بیله قه ی دا.
الحباز: نانهوا، نان فروش.

الحبازی: رودکیکه له پیروی (الحبازیه)
جوړیکه که لاکه ی دمکولیندرئ و

دمخوری.

الحبازة: پيشه ی نانه وایی.

الحباز: نانکهر، نانهوا.

الحباز: رومکی خوبازی

الحبازي: (که له بواړي رسم و رنگ دا
هات) نه وه مه به ست رنگی رومکی
خوبازییه.

الحبازيات: زاراومیه کی زانستی پرووه ک
ناسییه.

الخَبْرُ: نان و کولیرمو له واشه و
خه پله ه فورنان دهمرموی: ﴿إِنِّي
أَرَانِي أَخْبِلُ فَوْقَ رَأْسِي خَبْرًا﴾.

الحَبِيرُ: به مانا (الْخَبْرُ) دئ.

أَلْمَخْبِرُ: شوپنی نانکردن، نانه و خانه
(هېڼ) ه (ك: مَخْبِرُ).

حَبْسُ الشَّيْءِ خَبْسًا: شته که ی گرت،
هه لیگرت، بوو به دمسکه وتی.

حَبْسُ فَلَانًا حَقَّةً أَوْ مَالَهُ: سته می له فلان
کردو به نارموا ماله که ی برد ه (هو
خابس و خباس و خبوس).

اخْتَبَسَ الشَّيْءُ: به مانا (حَبْسُهُ) دئ.

اخْتَبَسَ فَلَانًا حَقَّةً: مافی فلانی
داگیر کردو ماله که ی برد.

تَحْبَسَ الشَّيْءُ: به مانا (اخْتَبَسَهُ) دئ.

الحبساء: دمسکه وتو مالی تالانی.

الحباسة: به مانا (الحبساء) دئ.

حَبْسُهُ خَبْسًا: کوی کردموه ه له ملاونه ولا

هینای و گردی گردموه بهدمستی
هینا ۵ (هر خابش و خباش).
تَخْبِشَةُ: بهمانا (خَبْشَةُ) دئ.

اَلْخَبَاشَةُ: نه موخوړاك و شتانه یه
كودمگريته وه ۵ كومه ليكي پيځهاته
له چمنه د هوزو نمته وه يه كي
جيا حيا.

خَبَصَةُ خَبَصًا: تيكه لاوی كرد، تيكی
هه لدا (هر مخبوص و خبيص).

خُبَيْصُ الخَبِيسِ: هه لوی دروست كرد.
اِخْتَبَيْصَ: گردی به هه لوی، هه لوی
خوارد.

اِخْتَبَيْصَ الضَّيْفُ: میوانه که داوی
هه لوی كرد.

تَخْبِصَ: گردی به هه لوی.

اَلْخَبِيسُ: هه لوی دروست کړاو
له دو شاوی خورماو روڼ.

اَلْخَبِيسَةُ: پارچه هه لویا که.

اَلْمِخْبَصَةُ: نه وها بهی هه لویا که ی تیدا
تیک هه لومړی، (ك: مخا بص).

خَبَطَ خَبَطًا: چوڼی بولوا راکشاو نوست،
گوڼی به و مننه دا شاخو شوینه که
گونجاوه یان نا.

خَبَطَ عَلَى الباب: له دمړگای دا ۵ (خَبَطَ
الشَّيْءُ) به توندی پیله هه ی
به شته که دا.

خَبَطَ فَلَانًا: به توندی له فلانی دا.
خَبَطَ اللَّيْلَ: به منارمزا یی به شمو روښت،

ملی ریښگای گرتنه به ۵
دمگوتری: (فلان يَخْبُطُ فِي عَمَاءَ، و فلان
يَخْبُطُ خَبَطُ عَشَاءَ): واته هرچی
دمیکا به منمزا یی پری دمداتی.

خَبَطَ فَلَانًا: به بیځ نه وه ی بیناسی،
خزما یی هه تی و که سسایه تیان
به سهریه که وه هه بیځ داوی پیاو متی
له فلان کرد.

خَبَطَ فَيْهَمَ بَخِيرَ: سودی پیځه یانند.
خَبَطَ الشَّيْطَانُ فَلَانًا: شهیتان دهستی
له فلان و مناند ۵ توشی شیتی و
هی و بهر که می کرد.

خَبَطَ البَعِيرَ: به داخ حوشرمگی
نیشانه کرد.

خَبَطَ الْقَوْمَ سَيْفَهُ: به شمشیر که و ته ویزه ی
نه و خه لکه.

خَبَطَ الشَّجَرَةَ: له درمخته که ی دا بوڼه وه ی
که لاکه ی هه لومړی.

خَبَطَ فَلَانٌ: فلان توشی نه خوښی بوو،
هه لامت ی گرت.

اِخْتَبَطَتِ الْبِلَادُ: فیتنه و نا شوب که و ته
ناو و لاتمه وه.

اِخْتَبَطَ الشَّجَرَةَ: به مانا (خَبَطَهَا)
دئ ۵ له هه دیښه که ی عومره دا
هاتوو د مفرموی: (لقد رأيتني بهذا
الجبل احتطب مرة واخبط أخرى).

اِخْتَبَطَ فَلَانًا: به بیځ ناسیاوی و هه بوونی

په یومندییسهك داوای چاگه و
دالهدمانی لهفلان کرد.

تَحْبَطُ البلاد: فیتنه و ناشووب کهوته
ولاتهوه، ولات شیوا.

تَحْبَطُ الشيء: شتهکه ی زهری دا.

تَحْبَطُ الشيطانُ فلاناً: شهیتان دمستی
لهفلان و هساند شیتی کرد

الْخَبِاطُ: سمر سورپان و گیزی ه همروا
به مانا حوشریش دئ دموگوتری:
(ماله خباط ولا ناطح) نه حوشری
هه به نهمر شه ولاخ.

الْخَبَاطُ: تهپ و تۆز.

الْخَبَاطُ: داخ و نیسهانه له سمردهمو
چاو ه داخ له سمر پان.

الْخَبَاطُ: هئو په رگه م ه هلامت.

الْخَبَاطُ: بیجوی ماسی که نعه د (جوژه
ماسیه که).

الْخَبِطُ: نهوگه لاو گۆله ی له درهخت
دمکه وینه خواردوه.

الْخَبِطُ: ناویکی کهم که له بئکی هموزدا
دهمینیتیه وه.

الْخَبِطَةُ: چاوگه یه که جار

دمکه یه نه ه هلامت ه چۆر

چۆری ناو که له زلکاوو چالایی دا

مابیتیه وه یان له بئکی بهرمیل و

شتی وادا ه شتی کهم ه بارانی

به رفراوان و ه ترمورد.

الْخَبِطَةُ: چاوگی شیوازه ه (مصدر

الهيئة) ه ناوی کهم که له چالایی یان

بئکی بهرمیل و شتی وادا بهمینیتیه وه

ه شتی کهم ه شتی کهم

له همرشتیک بی ه کۆمه ل،

تاقم ه دموگوتری: (جاءوا خبطة

خبطة) تاقم تاقم هاتن.

الْخَبِطَةُ: باقی مانده ی ناو له چالایی یان

بئکی بهرمیل و شتی وادا.

الْخَبُوطُ: پی به زموی دادان ه دموگوتری:

(فرس خبوط) نه سپیکی پی کۆل

که ره ه (حاکم خبوط) دادومریکی

سته مکاره.

الْخَبِيطُ: شیر پینش نهوی بکری

به ماست، که هه وینی تی بکری بۆ

نهوی بپیتیه ماست ه ههوزیک

نه سب پی کۆلی له سمر لیواره که ی

کردیی و تیکی روخاننیه ه ههوزی

بچوک ه ناوی کهم له چالایی و

بئکی هموزدا بهمینیتیه وه.

الْمَخْبُطُ: نهو شته ی گه لای پی

دمومرینن (ك: مَخْبُط).

الْمَخْبُطَةُ: به مانا (الْمَخْبُط) دئ.

قَبَعَ الصَّبِيَّ خُبْرًا: مندا که هه ناسه ی لی

برا ه هیند گریا هه نسکی هه لدان.

قَبَعَ بِالْمَكَانِ خُبْرًا: لهو شوینه مایه وه.

قَبَعَ فِي الْمَكَانِ: چوووه ناو نهو شوینه.

قَبَعَ الشَّيْءُ: شته که ی شارده وه.

الْخُبْعَةُ: پارچه بهك لۆکه ه دموگوتری:

(امراة خبعه طلعة) ئافرمتيكه

سمرتاسكەدەكا خو نيشان خەلەكى
دەداو خو دەمشيرتەو.

حَبْلَ فَلَانًا خَبْلًا: فلانى لەپەيش جاوى

خوى پچوك كردهو؟

تَخْبَلُ: بەرز بوو.

الْخَبْلَةُ: زموى پان و پۆر.

الْحَبِيقُ: درێژ (جا چ بۆ ئادەمیزاد پان

گیانلەبەرى تر بەكارى) باز هاوێزو

هەنگاو پان و درێزو خوشپرو.

الْحَبِيقُ: روشتنى خيرا ە ئازەلى

خوشپرو ە هەنگاو درێزو

پان ە دىگوترى: (هو عيشي الْحَبِيقُ).

الْخَبْلَاءُ: ئافرمتى بەدپروشت.

الْخَبْلَةُ: ئازەلى خوشپرو ە گيانلەبەرى

باز هاوێز ە گيانلەبەرى كورت چ

نير چ مى.

حَبْلٌ: كەمترخەميكرد ە دىگوترى:

(حَبْلٌ عَنْ فَعْلٍ أَبْه) لە نيشەكەى

باوكى دا كەم و كورتى هينا،

نەپتوانى و كوو ئەو بكا.

حَبْلُ الْإِنْسَانِ أَوْ الْحَيَوانِ: ئەندامىكى

ئادەمیزادەكە، پان هى حەيوانەكەى

لەكار خست.

حَبْلٌ فَلَانًا: فلانكەسى شىت و

شەپەداكرد ە عەقلى

برد ە دىگوترى: (حَبْلَةُ الْحَزْنِ وَالْحُبِّ

وَالدَّهْرِ وَالشَّيْطَانِ).

حَبْلٌ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانكەسى لەوكارە

مەنەى كرد.

حَبْلٌ خَبْلًا وَخَبْلًا: شىتى كرد ە عەقلى و

هوشى برد ە ئەندامىكى جەستەى

لەكار خست، برپەو.

حَبْلَتٌ يَدُهُ: دەستى توشى شەلەل بوو

(هو حَبْلٌ وَأَخْبِلٌ) (وهى خَبْلَاءُ) (ك:

حَبْلٌ).

أَخْبَلُهُ: حوشترىكى دايە بۆ ئەو

سودى ئى وەربگرى.

حَبْلُهُ: بەمانا (حَبْلُهُ) دى.

أَخْبَلْتُ: بەمانا (حَبْلٌ) دى.

أَخْبَلْتُ الدَّابَّةَ: ولاخەكە لەشوينى خوى

نەپتوانى بوستى.

أَخْبَلْتُ فَلَانًا: فلانكەسى شىت كرد.

أَخْبَلْتُ: شىت بوو.

تَخَبَّلْتُ: بەمانا (حَبْلٌ) دى.

اسْتَخْبَلُهُ نَاقَةً: حوشترىكى بەئەمانەت

ئى وەربگرت.

الْحَابِلَانِ: شەو و رۆژ.

الْحَبَالُ: كەم و كورپ ە تىدا جون و

قەوتان ە ژمەرى كوشندە ە كىم و

زوخواوى دۆزمخيان ە لە حەدىشى

پىغەمبەردا (د.خ) هاتوو: (مَنْ

شَرِبَ الْخَمْرَ سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ طِينَةِ الْحَبَالِ)

هەروا بەمانا (كۆل و مانلو بون و

خيزانداری دى.

الْحَبْلُ: برين ە فیتنەو ئاشوب لە

حمدیشدا هاتووہ دمفہ رموی: (بین

یدی الساعة خبل) ۵ ههروا بهمانا

قـــه زرکردن و خواستـــن

دی ۵ دمگوتری: (وقع في خبله)

سه رگه ردان بوو مات و جه پیران

کهوت ۵ لهزاراوی زانستی عروژدا

لابردنی (س و ت) له (مُسْتَفْعِلِن) دا

ههروا لابردنی (ف و و) له

(مفعولات) دا.

الْخَبْلُ: نه مان و تیكجونی عمقل ۵ سهر

لی شیوان و سهرگه ردانی.

الْخَبْلُ: ئادهمیزاد ۵ جندوکه ۵ برین ۵

مهشکه و کونده ۵ کوندهی پر ئاو ۵

بالندمیهك شهو بخوینئ، و مكوو

کوندمیوو.

الْخَبْلَةُ: نه مان و تیكجونی نه ندامیک

یان نه مانی عمقل و هوئ.

الْخَبْلُ: بهمانا (الْخَبْلَةُ) دی.

خَبْنٌ: و لاکی هیئایه مومو

دروی ۵ دمگوتری: (خَبْنُ الثَّرَبِ خَبْنًا

و خَبْنًا) لو لاکی قوماشه کهی

نوشتاندمومو دروی.

خَبْنُ الشَّيْ: شته کهی شاردمومو ۵ بهری

دایه مومو.

خَبْنُ الطَّعَامِ: خوراکه کهی هه لگرت بو

کاتی قات و قری.

أَخْبَنَ: له زهر دهرپی کهیدا شتی

شاردمومو.

الْخَبْنُ: له عیلمی عروژدا بریتییه له

لابردنی پیتی دووم که بزوینی

نه بی له تهفعیله دا.

الْخَبْنَةُ: له کراس و دهرپی بهو

به شه پان دمگوتری به سمر یه کدا

هیندرابیته مومو دوروابی ۵ ههروا

نهو شتهی ئادهمیزاد له کوشی دا پان

له بنه نگی دا هه لی

گری ۵ تورمه که پان قاپیکه شتی تی

دهگری و هه لدمگری، له کؤل دمدری.

الْخَبْنُ: بو پیاو به کهسیك دمگوتری

تیكسمراوو کوله بنه بی.

خَبَّتِ النَّارُ خَبْرًا وَخَبْرًا: ناگرمکه دامرکاو

بلیتسی نه ما ۵ فورئان دمفهرموی:

﴿مَاوَاهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَّتْ زِدْنَاهُمْ

سَعِيرًا﴾.

خَبَّتِ الْحَرْبُ: شهر کوژایه مومو ۵ دمگوتری:

(خَبَا لَهُهُ) کلپه ی رق و قاری

دامرکایه مومو.

أَخْبَنِي: رشمالی دروست کرد.

أَخْبَنِي خَبَاءً: رشمالی دروست کردو

هه لی دا.

أَخْبَنِي الْكِسَاءَ: قوماشه کهی کرد به

خیمه و رشمال.

أَخْبَنِي النَّارَ: ناگرمکه ی کوژاندمومو.

خَبِّي خَبَاءً وَكَسَاءً: رشمالی دروست کرد.

اسْتَجَبْنِي خِيَاءُ: رشمالي هه لداو جووه ناوی.
خُتَاهُ خُتْنًا: مهنی کرد ۵ گپراپه ووه
نه په پښت.

اخْتَنَّا: چه وسایه ووه ۵ زه لیل
بوو ۵ له ترسی شتیک رنگی گؤړا.
اخْتَنَّا لِفُلَانٍ: خوئی له فلان شارد ووه
له ترسا پان له شهرما نه پوېست
فلان کس بیینی.

اخْتَنَّا الشَّيْءَ: شته که ی رفاند.
الْمُخْتَنِنَةُ: دورو درېز ۵ دمگوتری:
(مَفَازَةُ مُخْتَنِنَةٍ) ساراپه کی دورو
درېزه ، دمنگیکی تیدا نابیستری و
رېبازیکی دمره تان و قوتار بوونی
تیدا به دی ناگری.

خَتَّ خَتًّا: خوږی بوو ، به درموش بوو.
خَتَّ فُلَانًا خَتًّا: به رمب له فلانی دا ،
لیکدان لیکدان به رمب لئی دا.
خَتَّ خَتًّا: جهسته ی تیځچوو.

أَخْتُ: گهر دنکه چ بوو ، که ناوی باوکیان
هیڼا شهرمی به خوئی داهات.
أَخْتُ الْقَوْلِ فُلَانًا: قسه که ی فلانکه سی
خه جالمت کرد نه زیه تی داو بی
دمنگی کرد.

أَخْتُ حَقِّ فُلَانٍ: بهشی فلانکه سی پوچ
کرد.

خَتَرْتُ نَفْسَهُ خَتْرًا وَخَتْرًا: نه فسی خوئی
هیچ و پوچ کرد.

خَتَرَ فُلَانًا: سته می له فلان کس کرد
سته می کی زور ۵ له چه دیشتا
هاتووه دمفرموی: (ما ختر قرم
بالعهد الا سُلِطَ عَلَيْهِمُ
الْعَدُوُّ) ۵ دمگوتری: (هو خاتر وختیر
وختور وختار وختیر) له فورئاندا
هاتووه: ﴿وَمَا يَجْعَلُ بآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ
خَتَّارٍ كَفُورٍ﴾.

خَتَرَ خَتْرًا: جهسته ی خاوو خلیچک بوو
بیته یزو لاواز بوو، جا پان به هوئی
نه خوشی پان مه ی خوار دنه ووه پان
دمرمان.

خُتِرَ الشَّرَابُ وَغَيْرُهُ: شهرابه که باری
ته ندورستی شیواندو له پهل و پوی
خست.

تَخَتَّرَ: جهسته ی تیځچو خاوو
بؤوه ۵ ته مبه ل و لاواز بوو ۵ زیه نی
شیوا شتی تیځکه ل و پیځکه ل
کرد ۵ بهشی ووه ته مبه ل و بیته یز
که وته روپشتن.

خَتَعَ خَتْعًا وَخَتْرَعًا: هه لات.

خَتَعَ فِي الْأَرْضِ: روپشت و له ولات دور
که وته ووه.

خَتَعَ عَلَى الْقَوْمِ: هیرش ی کرده سمر
خه لکه که ۵ به مبه به سته ووه

به تاریکی شو که وته پری.

الْخَتَعَ فِي الْأَرْضِ: به مانا (خَتَعَ) دی.

أَلْتَحِجُ: نَهْوَ شَارْمَزَاو چاوساغمه به که
 همرگیز له رِنگاو رۆیشتندا
 دانامینئو رینگای لَی هه ئه نابئ.
 أَلْتَحِجُ: به مانا (أَلْتَحِجُ) دئ.
 أَلْتَحِجَةُ: به مانا (أَلْتَحِجُ) دئ.
 أَلْتَحِجُ: به لاو کارسات.
 أَلْتَحِجَةُ: بَیستۆکیکه تیر هاویز
 له پهنجه ی دمکا له کاتی تیر
 هاویشتندا.
 أَلْتَحِجُ: به مانا (أَلْتَحِجُ) دئ ۵ بَیجۆی
 که رویشک ۵ جۆرئکه له میشی
 کهوره میشه سهگی بَی دموگوتری.
 أَلْتَحِجَةُ: بیاوی کورته بالآ.
 حَتَر: بوچایه وه ۵ توابه وه.
 أَلْتَحِجَتُمُرُ: همرشتیک گۆرانی به سهردا
 بئو زوو ببوکیتموه له سهر
 شیوازئیک ب_____هردموام
 نه بئ ۵ تپاولکه هک زوو زوو
 ببوکیتموه ۵ جیهان به و مانابه که
 زوو زوو چهرخ و دمورمکانی
 دموگۆرئ ۵ شتیکی ته نک و مکوو
 ته منی جالجاؤکه وابه له کاتی
 گهرمادا رایه له کانی ده بیندیرئ پی
 ده لئین لیکسی خۆر: (لَمَاب
 الشمس) ۵ هه روا به دمه بابه کی
 بچوکی رهش دموگوتری له سهر روی
 ناو ده بیندیرئ و هه میشه و مکوو کیچ
 هه ئبهمزو دابه ز ده کساو

داناسه کنئ ۵ هه روا ناوه بۆ گورگ،
 ل_____هم روموه ک_____ه زۆر
 بیومفایه ۵ ناویکیشه بۆ غولی
 بیابان ۵ دشگوتری: (امراة خیتمر)
 ئافرمتیکه خۆشه ویستی بهردموام
 نییه ۵ سته مکار ۵ به لاو کارسات.
 حَتَلْهَ خَتَلْ وَخَتَلَا: فِئلی لَی کردو به بی
 ناگایی له خسته ی برد ۵ دموگوتری:
 (ختله فی الحرب) له شمرا فِئلی
 لَی کردو له شوینیکه وه هیرشی بۆ
 کرد چاو و پروان نه دمکرا له و یوه
 په لامار بدا ۵ (هو خاتِلْ وَخول
 وَخَتَلْ).
 حَاتَلْهَ: به مانا (خَتَلْهَ) دئ ۵ فِئلی
 لَی کردو چاو و راوی کرد.
 اخْتَلْ: گوئی هه ئخست گوئی کلۆر کرد
 بۆ نه موی قسه ی خه لکی تر
 بیستئ.
 حَاتَلُوا: فِئلیان له یه کتر کرد.
 أَلْخِتْلُ: نه و شوئنه ی پیلانی تیدا
 دادرپۆرئ ۵ کونه که رویشک.
 أَلْخِتْلُ مِنَ الرِّجَالِ: نه و که سه یه
 عاقلمه مندو زهریف بئ.
 حَتَمَ النَّحْلُ خَتَمًا وَخَتَامًا: هه نگه که شانه
 هه نگونه کانی پرکرد له هه نگوین.
 حَتَمَ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ: سهری قاپ و
 مه نجه لَی و زهرفو تورمه کسه ی

خُوراکه‌ک‌ه‌ی به‌ستو دایپوشنی بُو
 نه‌موی پیس نه‌بی و شتی تی
 نه‌چی ۵ یان به‌مقورو میوو نه‌و
 جوړه شتانه زارکی قاپ‌وو دیزمو
 زمره‌سی خوارنده‌ک‌ه‌ی سواغ داو
 گرتی ۵ بُو نه‌ودی هیچی تینه‌چی و
 هیچی لږ دمرنه‌یه ۵ قورن‌ان
 دمفرموی: ﴿يَسْقَوْنَ مِنْ رُحِيقٍ
 مُخْتَلَمٍ﴾.

خَتَمَ عَلَى فَمِهِ: قسه‌ی لږ
 قه‌دمغه‌کرد ۵ قورن‌ان دمفرموی:
 ﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا
 أَيْدِيهِمْ﴾.

خَتَمَ عَلَى قَلْبِهِ: وای لږ کرد له‌شت تینه‌گا.
 خَتَمَ الشَّيْءَ وَعَلَيْهِ: شته‌ک‌ه‌ی چاپ
 کرد ۵ موری کرد نیمزای
 کرد ۵ دمگوتری: (ختم‌الکتاب)
 وغره) کیتابه‌ک‌ه‌ی نیمزا کرد، موری
 کرد ۵ کیتابه‌ک‌ه‌ی ته‌واو کردو
 همووی خویندموه.

خَتَمَ بَابَهُ عَلَى فُلَانٍ: روی له‌فلانک‌ه‌س
 و مرگپړاو پشתי تیکرد.

خَتَمَ الزُّرْعَ وَعَلَيْهِ: دواي کيلان و توو کردن
 په‌که‌مجار گشتوگاله‌ک‌ه‌ی ناودا.

خَتَمَهُ: شته‌ک‌ه‌ی مور کرد، لویکی کرد،
 نیمزای کرد.

خَتَمَ صَاحِبَهُ: نه‌نگوستيله‌ی له‌قامکی
 هاو‌ه‌له‌ک‌ه‌ی کرد.

اخْتَتَمَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی ته‌واو کرد.

تَخْتَمُ: نه‌نگوستيله‌ی له‌قامک
 کرد ۵ دمگوتری: (تَخْتَمُ ۴).

تَخْتَمُ بَعْمَامَتَهُ: میزمره‌ک‌ه‌ی خوی کرد
 به‌پهردمو له‌مېر.

تَخْتَمُ بِأَمْرِهِ: کارم‌ک‌ه‌ی نه‌وی شاردموه.

تَخْتَمُ عَنِ الشَّيْءِ: خوی له‌ شته‌که
 غافل‌کردو لږی بیدنگ بوو.

الْخَاتَمُ: نه‌و شته‌ی موری پی

دمک‌ه‌ی ۵ نه‌لقه‌یه‌که‌ه‌ دمگړتیه

په‌نجه‌وه ۵ (ک: خواتیم).

الْخَاتَمُ: به‌مانا (الخاتام) دئ ۵ کچیتی و

دمست لینه‌دراوی، دمگوتری: (زفت

الیه بخاتیمها) ۵ گړیه‌که‌ه‌ نه‌ پشתי

مل ۵ دمگوتری: (احتجم فلان فی

خاتم القفا) ۵ تاله‌مووی سپی له‌قاجی

نه‌سپدا دیار دمک‌ه‌وئ ۵ ه‌مروا

وشه‌ی (خاتم) به‌کو‌تایی و دوا‌بینی

شت دمگوتری، قورن‌ان دمفرموی:

﴿وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾.

الْخَاتِمَةُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سهرمنجام و
 کو‌تایی شته‌که.

الْخَاتِمُ: به‌مانا (الخاتام) دئ.

الْخِتَامُ: قور یا میو که‌ده‌می کو‌له‌سه

ه‌ه‌نگی پی دمگړی ۵ قورن‌ان

دمفرموی: ﴿خِتَامُ—

مِسْكٍ﴾ ۵ کچیتی ۵ دمسته‌گون و

بۆتەۋە ۵ ھەروا بە ئاھەنگى

خەتەنە سورانىش دىگوتىرى:

الْحَتَّاءُ: پېشەى خەتەنە سوران.

الْحَتْنُ: باوكو بىراى خىزان ۵ مىردى كج

مىردى خوشك واتە: زاوا ۵ بۆيە

لەھەدىشدا ھاتوۋە: (علي ختن

رسول الله): ۵ ھەلى زاۋى

پېغەمبەرە ۵ (ك: اختان).

خَتَاخْتَرَا: ترساۋ دىشكاۋ بوۋ بەھۋى

نەخۋشى ۵ خەم ۵ خەفەتەۋە.

خَتَا اللّيل: تارىكاى شەۋمكە زۆر پەرەى

سەند.

خَتَا العقابُ وغيره: ھەئۆكە پان ھەر

بالتىدچىكى تر كەۋت.

خَتَا فلاناً عن الأمر: ھالانكەسى لەكارمكە

مەنە كىرد.

خَتَا الثوب: پېزى ھوماشەكى بادا، لولى دا.

أَخْتَى: كالانكى يەك لەدۋايەك

فروشت.

إِخْتَتَى: بەمانا (ختا) ھاتوۋە.

الْحَتَّى: زەبەرلەيدانى زۆرۈ يەك لەدۋ

يەك.

خُتْئَةُ: كۆى كىردمۈە ۵ پېنەى كىردۈ

چاكى كىردمۈە.

الْخُتْ: كەفۈ خىشخاكى لافاۋ پاش

نىشتەنەۋى لافاۋمكە ۵

۵ شىكبوۋنەۋى ۵ (ك: اخشا).

سەرەتەى شت ۵ دىگوتىرى: (زفت

اليە بختامە) ۵ ھەروا بەمانا سەرەتاۋ

كۆتايى شت دى.

الْخَتْمُ: شوپنى مۆر ۵ شوپنكى

مۆر ۵ دىمەكۆلەسى ھەنگ ۵ زاركى

كۆلەسى مېشە ھەنگۈين.

الْخَتْمُ: بەمانا (الخاتم) دى ۵ بەمانا

سەرمۆردى ۵ لۆككراۋ سەرم

قەباتكراۋ.

الْخَيْتَامُ: بەمانا (الخاتم) دى ۵ بەمانا

نۆبەرمۈ تازە پەيدابوۋ دى ۵ بەمانا

كچىتى دى ۵ دىگوتىرى: (زفت اليە

بختامە).

الْمُخْتَمُ مِنَ الخيل: نەۋ نەسپەيە نىۋان

سىۋى زمىكى موۋمكەنى سېپىن.

الْمُخْتَرُمُ: پىۋەر ۵ مكوۋ ھىسناغۈ رېۋو

تەنەكەۋ تەغارو ھەربە.

خَتْنِ خَتْنَا وخَتْنَةُ: ھاۋسەرگىرى

نەنجامدا ۵ زنى ھىنا.

خَتْنِ الصَّبِيِّ خَتْنًا وخَتْنًا: مىندالەكەى

خەتەنە كىرد.

خَاتْنِ فلاناً: زنى بوۋ فلان ھىنا.

إِخْتَتَنَ الصَّبِيُّ: مىندالەكە خەتەنە كىرا.

الْحَتَانُ: ھەۋ شوپنەى لەھىنى نىۋو

۵ وانىكى مېنە دىبەردى

۵ دىگوتىرى: (برى ختائە) شوپنى

خەتەنە كىردەكەى مىندالەكە چاك

الْخُتَّةُ: گورزمیهك له شورپکی شکاوه
ناگری پی گوینزراومتهوه (دمسته
چپله).

الْخُتَّةُ: بهمانا (الْخُتَّةُ) دی.
خُتْرَ اللَّبْنِ وَغَوِه: (خُتْرًا وَخُتْرًا وَخُتْرَانًا):
شیرمه مهبی و توندبوو.
خُتْرَ نَفْسُهُ: دهرونی شکاو رنجنا ۵ باری
دهروونی تیک شکا.

خُتْرَ فُلَانٍ: فُلَانَكَمَس ههستی بهبی
تاقه تیکردو تهن دورستی
تیکچوو ۵ دمگوتری: (خاطر النفس
خاطر العظام).
خُتْرَ اللَّبْنِ وَغَوِه وَالتَّفْسُ خُتَارَةٌ وَخُتْرَةٌ:
شیرمه مهبی، بزپکاو توند
بوو ۵ دمگوتری: (هو خُتِر النفس)،
(ك: خُتْرَاء) (وخُتْرَى).

اخْشَرُ فُلَانٍ: بهمانا (خُتْرَ) دی.
اخْشَرُ الزُّبْدِ: رونه کهرمهکی واز لیهینا
نهیواندموه ۵ لهپهندی پیشیناندا
هاتووه (ما یدری ایخُشَرُ أم یذیب)
نازانج بکنا رونه کهرمهکی
به نه تهواوه بی بهیلئیتهوه یان
بی توینئیتهوه.

خُتْرَ اللَّبْنِ: شیرمهکی
مهپاند ۵ بزپکاندی.

التَّخْرُ التَّاجِي: خهستبوونهوی خوین
لهناو دمارمکانی جهستهی دا
بههوی نهخوشی.

الْخُتَارُ مِنْ كَلِّ شَيْئٍ: بهرماووه
پاشهرپکی ههموو شتیکه.

الْخُتَارَةُ: بهمانا (الْخُتَار) دی.
الْخُتَارِمُ: لیو نهستور ۵ رمشبین.
الْخُتْرِمَةُ: نهرمانی لا لوت که نهستور
بیج ۵ کهوانهیی ناوهراستی لیوی
سهرو ۵ (ك: خُتَارِم).

خُتْمَةُ: بهخوین رنگیکرد ۵ خوینی
تیته لسوو ۵

خُتْمَ الْقَوْمِ: بهیمانان بهیهکدا
کهپشتی بهکتر بگرن دمست لیک
بهرنه دمن ۵ دابو نهریتی هه ندی
کۆمه لگای عهرمب و ههابوو کۆ
دمبوونهوه ناژه لیان سهردمبرین و
گۆششتیان دمبرزانندو
دهخوارد ۵ خوینی کوشتییهکانیان
لهگه ل زعفران و بوینی خوش
دمکرده مه نهجه لیکهوه نه مچار
دمستیان دمخسته ناو خوینه کهوه
بهیمانان بهیهکتر دمدا که
پشتگیری بهکتر بکه.

تَخْتَمُ: بهخوین خوئی رنگ کرد.

خُتْمَ خُتْمًا: پان بووه ۵ لوتی پان بووه.

خُتْمَةُ: پانی کردهوه.

خُتْمِي الْبَقَرُ أَوِ الْفِيلِ خُتْيًا: مانگا که پان
فیله که ناوسکی خوئی
دانا ۵ توراندی ۵ ههرچی ریخی
لهسکی دا هه بوو هه مووی دهردا.

اځښي: ته پالنه د اګر ساند ناګري
بمه پالنه کړد موه.

اَلْخَوُّ: خوار ناوک که داکه وي وشک بڼي.
اَلْخِشَاءُ: نافرمتيک لای خساروي
ګډه د داکه وي و شل بڼي.

اَلْخِشَى: ريځ و پيسايي رمشه ولاړ و
ځيل ۵ (ك: اخشاء)

اَلْخِشَى: به مانا (اَلْخِشَى) دى ۵ (ك: اخشاء
وځښي).

خَجَا خُجْرًا: دلشکاو تيك شکاو بوو.
خَجَا اللَّيْلُ: شومکه روڼي و کوټايي هات.
خَجَا فلانًا: خجنا: له فلانکسې دا تپي
سرمواند.

خَجَى خَجًا: قسه ي ناشيرين و جنيوي
دان ۵ شهر ميکړد.

أَحْبَا: زوري داوا ليکړد تاواي ليکړد
بيټافهت بڼي.

تَخَاجَاتُ الْمَرَأَ: نافرمتکه سمتي خوږ
دمر په پړاند.

تَحَا فلان: به هيواشي و مه پله و خو
بادان رښت.

اَلْخَبَاءُ: نادميزادى هه لاهوي
قونګران ۵ نه حمه ق و خراب راپړاو
بي به لښ.

خَجْ خُجْرًا: وټک هاته موه
نوشتايه موه ۵ دمګوتري: (خَجْ
ساعده).

خَجْ برجله: له روپيشتنا تمپو توږي
بمړه پکړد.

خَجْ الشَّيْ: پالي به شته که موه نا،
دمګوتري: (خَجَتْ الرِّيحُ السفينة)
بايه که پالي به که شتيه که موه
نا ۵ لمړې موي خوږي لای دا
رمشه بکه به ته موږمي خوږي
که شتيه که لادا.

خَجْ الشَّيْ: شته که ي شفق
کړد ۵ دمګوتري:

خَجْ العرد: دارمکه ي ځليشانده.
اَخْتَجَ فِي سَه: به ځيرايي و پيچاو پيچ
روپشت.

اَلْخَجِيجُ: (خجيج الرِّيح) دمنگي رمشه با.
خَجِيجُ: خوږي شارد موه ۵ دمګوتري:
(خَجِيجُ الرَّجُلِ) پياوکه نه موي
له دلديدابوو دمري نه خست.

خَجِيجُ الرِّيحُ: رمشه بکه به شي موي
پيچاو پيچ و ګيزه لوکه يي روڼي.
اَلْخَجِجَاةُ: نه حمه ق و ګيل.

خَجِلَ خَجَلًا وَخَجَلَةً: شمري کړدو
به خوږي دا شکايه موه.

خَجِلَ الْخَيَوانُ: ګيانله بمرمه واهي و پړماو
حمه ق و بوو نه ميزاني به ج لايه ک دا
پړوا.

خَجِلَ فلان بامر: فلان به کارمکه به موه زور
ماندو و بوو بوي نه نجام نادري
نازاني چي بکا.

تیکى شکاند.

خَدِبَ الشَّيْءَ خَدْبًا: شتهکه دریژو پان بوو

ه دمگوترئ: (خَدِبَتِ الضَّرْبَةَ أَوْ

الطَّعْنََةَ وَخَدِبَتِ الدَّرْعَ).

خَدِبَ اللِّسَانُ: زمان دریژ بوو.

خَدِبَ السِّيفُ: شمشیړمه بری.

خَدِبَ فُلَانٌ: فلانکس خوارو ختیج بوو

هر به ههواو ههوسى خوی دمپوا

به گوئی کس ناکا (هر أعذب وهى

خدباء)

تَخَدَّبَ: به مانا (خَلْبَ)

دئ ه دمگوترئ: (تَخَدَّبَ اللِّسَانُ

وَتَخَدَّبَ السِّيفُ).

تَخَدَّبَ فُلَانٌ: فلان بهرؤیشتنى مام

ناومندى رؤی.

الْخَدْبُ: گهورمو دلړهق ه کتمو

زبه للاح له هه موو

شتیک ه دهگوترئ: (رَجُلٌ خَدِبٌ)

(وَسَنَامٌ خَدِبٌ وَجَلٌ خَدِبٌ) به هیژو

پتموو کتمو زبه للاح.

الْخَيْبَةُ: ریځای ناشکرا (ك: خِيَابٌ) ه

ریځازو دابو نمریتو په پرمو

پرؤگرام ه دمگوترئ: (اقبل على

خَيْبَتَيْهِ) به هه مان دابو نمریتی

خوی هاته پیښهوه.

خَدَجَ خِدَاجًا: کم بوو کمى کرد.

خَدَجَ الْحَامِلُ: نافرته دووگیانهکه

سکه که له بار چوو پتیش نه ووی

خَجَلَ فُلَانٌ: فلان دلناره حمت و چارز

بوو ه تمړ دماخ بوو، که یف

خوش بوو.

خَجَلَ النَّبْتُ: گیاو گزمکه چرو پرو تیک

چرژا ه دمگوترئ:

خَجَلَ الرَادَى: دوله که به گیاوو گزی زور

رازابهوه.

خَجَلَ بِالْحِمْلِ: بارمکه ی قورسو گران بوو.

خَجَلَ عَلَى فَرَسِهِ: له سمر نه سپه که

نه یتوانی دامه زراو بی چونکه

بچکوله بوو زینه که ی بؤ پر نه کرا.

خَجَلَ الثَّوْبُ وَخَرَهُ: کراسه که ی له بمر

پان و پوړی چاک چاک له جهسته ی

دا دمگهړا ه همروا دمگوترئ: (ثَوْبٌ

خَجَلٌ وَجَلٌ خَجَلٌ) همروا دمگوترئ:

(خَجَ الثَّوْبُ) واته: کراسه که کون

بوو رزی.

اخْجَلَ الثَّبَاتُ: به مانا (خَجَلَ) دئ.

اخْجَلَ الثَّوْبُ وَخَرَهُ: کراسه که ی

دریژکرد پان پانی کرد تا به ته وای

له بمریا بگهړئ.

خَجَلُهُ: وای لیځد تهریق بیتهوه.

الْخَوْجَلَى: رؤیشتنى نافرته به لارو

لنجه.

خَدِبَ خَدْبًا: درؤیکرد.

خَدِبَ فُلَانًا: پیست و گوشتى فلانکس ی

هه لدری ه دمگوترئ: (خَدَبَهُ

بِالسِّيفِ) ه (خَدَبَتُهُ الْحَيَّةُ) مارمکه

کامل ببی ۵ (هی خادج) (ك): هه ئكه‌ند.

خوادج، (وهی خدوج)، (ك): خَدُ جَسْمُهُ بِنَاه: به‌كه‌ئیهی پیستی
خدانج ۵، به‌منداله فری دراومه‌که هه‌ئیری.

دم‌گوتری: (مخدوج) و (خدوج) خَدُ الْجَعْرِ: لا شه‌ویلهی حوشرمه‌کی داخ
(و خدیج).

خَدَجُ الزَّئِد: چه‌رخه‌که ئاگری ئی دمر نه‌چوو.

أَخْدَجَتِ الْحَامِلُ: به‌مانا (خدجت) دئ. أَخْدَجَتِ الشَّتْرُ: زستانه‌که بارانی که‌م
بوو.

أَخْدَجَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی که‌م کردموه ۵ دهم‌گوتری: (أَخْدَجَ التَّحِيَّةُ): به‌ته‌واوی
وه‌لامی سلاومه‌کی نه‌دایه‌وه.

أَخْدَجَ أَمْرُهُ: کاره‌کی به‌باشی بنبه‌ست نه‌کرد.

أَخْدَجَتِ الْحَامِلُ: به‌مانا (أَخْدَجَتِ) دئ. أَخْدَجَ لِقَى رَوْمِكْ يان نه‌ندامی
جه‌سته‌ی گیانله‌به‌ریک که‌ ناکامل بی.

أَخْدَجَ: نافرته‌تیکه‌ مندالی بو رانه‌وه‌ستی ۵ پیش نه‌وه‌ی سکه‌که‌ی
کامل بی له‌به‌ری بجی ۵ (ك): مَخْدِج ۵.

خَدُ الْأَرْضِ: زموییه‌که‌ی هه‌ئكه‌ند.

خَدُ السَّيْلِ الْأَرْضِ وَلِي الْأَرْضِ: لا‌قاومه‌که زموی دادپی ۵ (و خَدُ فَلَان أَخْدُوداً)
فَلَانْكه‌س جائیکی درنزی

الأخدود: که‌ندری درنزی قول. ضربةُ أَخْدُود: لیدانیك شوینکه‌ی
له‌جه‌ستمو پیستی گرد ۵ دهم‌گوتری: (لي ظهْرِهِ أَخَادِيدُ السَّيَاطِ) ۵ به‌پشتیه‌وه شوینکه‌ی
شۆڤک و هه‌مچی دیاره. أَخْدُودُ: کوئم لا رومه‌ت ۵ هه‌روا ناوه بو
لایه‌نیکی شت.

خَدُّهُ اُورِدْج: لاتای که ژاوه ۵ همر و ناوه بۆ
 کۆمه ئێک خه ئک دمگوترئ: (مضی
 خَدُّ مِنْ النَّاسِ) ته مه نی چینی ک
 له ئاده میزاد تیپهری ۵ همر و به مانا
 ریگاش دی.
 الخُدَّةُ: کوئم ۵ که نیهری
 درێژ ۵ حال ۵ (ک: خدد).

المِخْدُ: که ئبه.
 المِخْدَةُ: سه رین، بالیف که له کاتی
 نو ستندا لارومه تی ده خری ته
 سه ر ۵ ئاسنی که زموی پی
 هه لدمهری و مگوو پی مه ره ۵ (ک:
 مخاد).

خَدَّرَ خَدْرًا: خوی شاردموه ۵ خوی تاهه ت
 کردو، خوی چه شارد، دمگوترئ:
 (خَدَّرَتِ الْمَرْأَةَ ۵ وخدر الأسد)
 ئافرمته که چه ووه ناو
 که ژاوموه ۵ شیرمه که چه ووه ناو
 لانه که میه وه.

خَدَّرَ بِالْمَكَانِ: له و شوینه مایه وه ۵ سه ری
 لیشیوا ۵ له گه له رمومکه دواکه وت.
 خَدَّرَ الشَّيْءَ: شته که ی شاردموه.

خَدَّرَ اُورِدْج: به ردی به سه ر که ژاومکه دا.
 خَدَّرَ الْمَرْأَةَ: ئافرمته که ی خسته ناو
 که ژاوموو هاریزگاری کردو
 پیدایستی به گانی بۆ دابین کرد.

خَدَّرَ خَدْرًا: له ش داهیزان و بی هیزی

سواری سه روملی بوو ۵ دمگوترئ:
 (خَدَّرَ مِنَ الشَّرَابِ أَوْ الدَّوَاءِ) به هوی
 مه یه وه یان به هوی دهرمانه وه گیزو
 له ش داهیزانو بوو ۵ دمگوترئ:
 (خَدَّرَ جَسْمَهُ، وَخَدَّرَتِ عَظَامُهُ،
 وَخَدَّرَتِ يَدُهُ أَوْ رِجْلَهُ، وَخَدَّرَتِ
 عَيْنَهُ).

خَدَّرَ الْيَرْمَ: نه مرۆ گهرما که ی توند بوو
 بای نه سیم و شه مالی تیدا
 هه ئنه بوو.
 خَدَّرَ اللَّيْلُ وَالْمَكَانُ: شه ومکه تاریک بوو
 شوینه که تاریک بوو ۵ (هو خَدَّرَ
 وَأَخْدَرَ، وَهُوَ خَدْرَاءُ)، (ک: خدر).

أَخْدَرًا: له ناو که ژاومدا
 مایه وه ۵ دمگوترئ: (أَخْدَرَتِ الْمَرْأَةَ)
 (أَخْدَرَ الْأَسَدُ).

أَخْدَرًا: که وته ناو شه وموه ۵ همر و
 باران دایپوشی.

أَخْدَرًا بِالْمَكَانِ: له و شوینه
 مایه وه ۵ دمگوترئ: (أَخْدَرَ لِي أَهْلَهُ)
 أَخْدَرًا الشَّيْءَ: شته که ی
 شاردموه ۵ دمگوترئ:

أَخْدَرَ الْمَرْأَةَ: له ناو که ژاومکه دا
 ئافرمته که ی هیشته وه.

خَدَّرَ: دایپوشی ۵ دمگوترئ: (خَدَّرَ
 الْمَرْأَةَ) ئافرمته که ی له ناو که ژاومکه دا
 هیشته وه.

خَذِرَ الْهَوْدَجُ: که ژاومکه‌ی داپووشی.

خَذِرَتِ الطَّيْبَةُ وَلَدَهَا: ناسکه که

بیچومکه‌ی شاردموه.

خَذِرُهُ: دای هی-زان تی-کی

شکاند ۵ دمگوتری: (خَذِرُهُ

الْشَّرَابُ) ۵ مه‌ی و عهره‌ق

داپووشاند ۵ (خَذِرُهُ الْمَرَضُ)

نمخووشی گیزو ویزی کرد.

خَذِرَتِ الْمَقَاعِدُ: دانیشتن قاجی گوج و

نیفلیج کرد.

اخْتَرَتِ: خوی شاردموه.

اخْتَرَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که که ژاوه نشین

بوو.

اخْتَرَتِ: خوی چهشاردا.

اخْتَرَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که خوی خسته

که ژاوموه ۵ باری ته‌ندروستی

تی‌کچوو له‌شی داهیزا.

الْأَخْذَرُ: که ژاوه ۵ (ك: اخادیر) ۵.

التَّخْدِيرُ الْكُوكَابِيْنِي: له‌کار خستنی

هسته‌کان به‌هوی کؤکابینه‌وه.

الْخَدَارِيُّ: رهش و تاریک ۵ دمگوتری:

(لِيلُ خَدَارِي) شه‌ویکی

تاریکه ۵ (و-محاج خداري)

هموریک‌ی ره‌شه.

الْخَدَرُ: همرشتیک تو بگریته خوی

له‌خیومت و خانوو ۵ پمردیه‌که بو

نافرمت له گوشه‌یه‌کی هو-لدا

دادمدریته‌وه ۵ لانه‌ی شیر ۵ (ك:

خدرور و اخدار).

الْخَدَرُ: شوینی تاریک و

چه‌واشه ۵ همور ۵ باران ۵ له‌زاراوه

ی فله‌سه‌فه‌دا له دستدانی هست

به‌گشتی یان شوینیکی تابه‌تی.

الْخَدَرُ: شه‌وی تاریک.

الْخَدَرَةُ: دنکه خورمای نه‌گه‌پیو که

بکه‌وینته خوار ۵ همروا ناوه بو نه‌و

دنکه خورمایه‌ی ناومکه‌ی رهش

بووبی و بوگه‌نی کردی.

الْخَدَرَةُ: باران ۵ دلویه باران.

الْمَخْدَرُ: دهرمانیکه به‌کار هینانی بو

ناده‌میزادو چه‌پوانات به‌ناگایی نی

زموث دمکا، وای لی‌دمکا و معیی

نهمینی.

خَدَشَ الْجِلْدَ وَغَرَهُ خَدْنًا: پیستی

جهسته‌ی رنی دالمالی.

خَدَشَ فِلَانٌ فِلَانًا خَدَاشَةً وَخَدَاشًا:

هریه‌که له‌و دوو که‌سه پیستی

نه‌وی تریانی دارنی.

خَدَشَهُ: پیستی رنی پیسته‌که‌ی دامالی

الْخَدَشُ: شوینکه‌ی رنین و دامالینی

پیست.

الْخَدَشُ: کیچ ۵ میش ۵ ریوی.

الْمَخْدَشُ: پشيله.

الْمَخْدَشُ: پشيله ۵ باریکایی

مل ۵ باریکایی ز مندی و لاخ ۵ (ابنا
مُخَدَش) نه ملاو نهولای شان.
خَدَعُ خَدَعًا: حال و مزعی گؤرا ۵ همر
رؤژه له حالیکدابه.
خَدَعُ فلان: فلانکس رموشتی تری
په پرموکرد به نه خلاق و رموشتی تر
په رومرده بوو.
خادع الراي: همرساته و رایه کی ههیه و
همرگیز له سهر راو بؤ چونیکي
تایبه تی پایه دار نابی.
خَدَعُ الضُّبُّ: سوسه مار چوو و ناو کونی
خویه وه.
خَدَعُ الظُّبِّيُّ: ناسکه که چوو و ناو
کولانه کی خوی.
خَدَعُ الثَّغْلَبُ: ریوییه که قورت و پیچی
کردن.
خَدَعَتِ الشَّمْسُ: خور ناوا بوو.
خَدَعَتِ الْمَيِّتُ: چاوکه به قول داچوو،
یان خموی ل نه کهوت.
خَدَعَ الشَّيْءُ: شته که خراب بوو که لکی
نه ما.
خَدَعَ الطَّعَامُ وَخَدَعَ الرِّيقُ: بؤگه نی کرد.
خَدَعَتِ السُّوقُ: بازار کهوت و کرپن و
فروشتن که مه.
خَدَعَ الرَّجُلُ: پیاوکه مال و سامانی که م
بوو.
خَدَعَ الزَّمَانُ: ورمزکه بارانی که م بوو.

خَدَعُ فلاناً خَدَعًا وَخَدَعَهُ: نهوی بؤ فلانی
دمرخست پیچمه وانهی نهوه بوو که
له ناو دلی دابوو ویستی به بی نهوی
به خوی بزانئ زمبریکي
لیدا ۵ قورشان دمفرموی: ﴿وَإِنْ
يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنْ حَسِبَكَ
اللَّهُ﴾.
خَدَعَ الشَّيْءُ خَدَعًا: شته که ی شاردموو
ونی کرد.
خَدَعُ الدَّابَّةُ: ولاغمه کی به سته و مو هیج
له و مرو نالقی نه دابه.
خَدَعُ الثَّوْبُ: قوماشه کی نوشتاندموو.
اَخْدَعَهُ: شاردیه و مو په نهانی کرد.
اَخْدَعَ فلاناً: فلانکسی هه نا بؤ
فیلکردن و چاوراو.
خادعه مُخَدَعَةٌ: به مانا (خَدَعَهُ) دی.
خَدَعَةٌ: به مانا (خَدَعَهُ) دی.
خَدَعَهُ: به مانا (خَدَعَهُ) دی ۵ قورشان
دمفرموی: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ
اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾.
اِنْخَدَعَ: فیلکسی لی کرا
هه نخه له تیندرا ۵ وای دمرخست
هه نخه له تیندراوه و مهاش نه بوو.
اِخْدَعَ الشَّيْءُ: شته که خوی حه شارداو
له بهر چاو گوم بوو.
اِخْدَعَ السُّوقُ: بازار کهوت ۵ کرپن و
فروشتنی تییدا نه ما.
۱

تَخَادَعَا: هەریەکە لەو دوانە فێلیان
لەبەگتر کرد.

تَخَادَعُ فُلَانٌ: فُلَانٌ وای نیشاندا فێلی
لێکراوە.

تَخْدَعُ: فێلکردنی بەسەر خۆیدا هێنا.
الْأَخْدَعُ: رمگی لامل ە بەهەردوو رمگی
لامل دەگوترێ: (الأخدعان).

المخادع من الطريق: ئەو رێگەیە بە
هەندێ دیارمە هەندێکی کوێر
بۆتەو ە دەگوترێ: (دینار خادع)
دینارمە کەمە ە کێشی تەواو نییە.
خوادع (سنون خوادع): ددانی بێ خێرو
کلۆر.

المخادعة: دمرگای بچوک کە دەبیته
بەشێک لە دمرگای گەورە ە ژوری
بچۆکۆلە لەناو خانوودا، (ك:
خوادع) ە.

الخدع: زۆر فێلبازو باشقولگر.

المخدعة: فێل و پیلان:

المخدعة: یەكجار فێلکردن ە دەگوترێ:
(الحرب خدعة) شەڕ فێلیکی
بەسە ە بەهەك فێل بەلایەكا
دەگمڕێ.

المخدعة: زۆر فێلباز ە دەگوترێ:
(الحرب خدعة) واتە شەڕ زۆر فێل و
پیلانی گەرمکەو ئەوانە
شەڕدەمەن دەبێ زۆر فێل و تەلەكە
بزانن.

المخدع: ئەو ئازەلە شیردەرمیە جار جار
شیر دەداو جار جاریش
دەبگرێتەو ە رێگایەك هەندێکی
کوێر بوییتەو ە هەندێکی دیار بێ.
المخدع: زۆر فێلباز، دەگوترێ: (رجل
خيدع) و (ذئب خيدع) و (طريق
خيدع) ە هەروا ناو ە بۆ تراویكە
(سەراب).

المخدع: ئەو كەسەى زۆرى فێل
لێكراى و چەقاو ە سوو بوو.

المخدع: زوور لەناو خانوودا
ە گەنجینە (ك: مخادع).

خدف خدفا: رۆپێشت بەخێرای
بەهەمناوێ كورت ە كەوتە نازو
نیعمەتەو ە دەگوترێ: (خدف لي
الخصب).

خدف الشئ: شتەكەى بڕپێهەو.

خدف الثوب: هوماشەكەى بڕى و پارچە
پارچەى كرد.

اختدفة: بەمانا (خدفة) دئ ە هەروا
بەمانا رەفاندن دئ.

اختدفت: سەرناشینانی ناوگەشتی ە كلكى

كەشتى كە بەهۆى ئەو كلكەو
رێموى كەشتیەكە دیاری دەكړی.

المخدفة: پارچەى شت ە كۆمەلێك لە
ئادەمیزاد دەگوترێ: (كسا لي خدفة
من الناس) و (مرت خدفة من الليل)

سه عاتيك له شهو رؤي.

خَدِلْ خَدَلًا وَخَدَالَةً وَخَدُولَةً: پرېو،

تهواو بوو، بالغ بوو ۵ دمگوتری:

(خَدِلَ الْغُلَامُ وَخَدِلَتِ الْمَرْأَةُ وَهَكَذَا).

اَلْخَدْلُ: تیرو پرېو تهواوو بیکه مو

کورې ۵ (غلام خدل) گهنجیسی

تهواوو ریځو پیکه ۵ (وامرأة خدلة)

ناهرمتیسی تهواو جهسته ریځو

پیکه ۵ بوله ترې وردو بیژوک که

به هوې خزمه نه کردن و دهر دو بی

ناوې باش هی شومکه ی

هه لنه پیچایی.

اَلْخَدْلُج: ناده میزادی دهست و پهل و

قل و حاج نه ستورو گوشتن ۵ (چوار

پهل هموی).

خَدَمَهُ خَدَمَةً: پیداوېستی نهوی دابین

کرد (لهر وهي خادم) (ك: خَدَمَ

و خَدَامَ) (وهي خادمة).

اَخْدَمَهُ: خزمه تکاری یو دانا.

خَدَمَهُ: به مانا (اَخْدَمَهُ) دی.

خَدَمَ السَّعِيرَ: پیومندی له قاجی

حوشترمه کرد.

تَخَدَّمَ خَادِمًا: خزمه تکاری راگرت.

اِخْتَدَمَ: خزمه تی خوی کرد.

اِخْتَدَمَ فَلَانًا: داوای له فلانکس کرد

خزمه تی بکا.

اِسْتَعْدَمَهُ: کردی به خزمه تکار ۵ داوای

لی کرد خزمه تی بکا ۵

خزمه تکاری پی شکمش کرد.

اَلْخَدَامُ: نهو که سهی زور خزمه ت بکا.

اَلْخَدَمَةُ: ساتیک له شهو یان له پرؤژ.

اَلْخَدَمَةُ: نه لقه یه کی پتهوی ناسنه

دمگریته قاجی حوشترموه ۵ شورای

قایم و پتهو ۵ کوژو

کومه ن ۵ دمگوتری: (فَضَّ اللهُ

خَدَمَتَهُمْ): خودا کوژو کومه لیان

لیک هه لومشی نی ۵ سرمه یه کی

قایم و پتهو دمگریته زمندی

حوشترموه واته: باریکایی پشت

سمی ۵ که له بچه ۵ خر خال.

اَلْخَدُومُ: زور خزمه تچی.

اَلْمُخَدَّمُ: نهو که سهی زوری خزمه تکار

هه بن و دهوله مهن دبی ۵ شوینی

تی کردنی حه لقه و خر خال له قاجی

ناهرمت یان هی حوشتر.

اَلْمُخَدَّمُ: که سیک نیسی نهو بی خزمه تکار

پیشکمش به که سانی تر بکا.

اَلْمُخَدَّمَةُ: شوینی نه لقه یان پیومند له

قاجدا ۵ واته: باریکایی قاج پشت

قاپه رقه بؤ نادمی و پشت زمنگ

بؤ ولاخ.

اَلْمُسْتَعْدَمُ: نهو که سهی

له فهر مانگه یه کی دهولمت کار بکا

به موجه یه ک.

خَادَتْهُ: پشتگیری قسه‌ک‌ه‌ی کرد،
ت‌م‌ص‌د‌ی‌ق‌ی کرد ۵ (ه‌ر ع‌ا‌دِ ن
و‌خ‌دِ ی‌ن).

الْخِصْفَنُ: دُوس‌ت‌و ب‌ر‌ا‌د‌م‌ر ۵
ه‌ا‌و‌ه‌ل ۵ دُوس‌ت‌ی د‌ل‌د‌ا‌ر‌ی و ن‌ه‌ی‌ن‌ی چ
پ‌ی‌ا‌و ب‌ی چ ن‌ا‌ف‌ر‌م‌ت ب‌ی ۵ ق‌و‌ر‌ن‌ا‌ن
د‌م‌ف‌ه‌ر‌م‌و‌ی: ﴿وَأَنزَلْنَا أَجْرَهُنَّ
بِالْمَعْرُوفِ مُخَصَّاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ
وَلَا تَتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ﴾.

الْغُدَّةُ: ن‌م‌و ک‌ه‌س‌ه‌ی دُوس‌ت‌و ه‌ا‌و‌ر‌پ‌ی
زُور د‌م‌گ‌ر‌ئ.

الحديد: ن‌ا‌ز ن‌ا‌و‌ی ف‌ه‌ر‌م‌ا‌ن‌ر‌ه‌و‌ای م‌ی‌ص‌ر
ب‌و‌و‌ه ل‌ه‌زَی‌ر د‌م‌س‌ه‌ل‌ا‌ت‌ی ت‌و‌ر‌ک‌ه
ع‌و‌س‌م‌ا‌ن‌ب‌ی‌ه‌ک‌ا‌ن‌د‌ا‌و ن‌ه‌و س‌م‌ر‌د‌ه‌م‌ا‌ن‌ه‌ی
ر‌ا‌ب‌ر‌د‌و ت‌ا س‌م‌ر‌د‌ه‌م‌ی کُ‌و‌م‌ا‌ر‌ی‌ی.

خَذًا خَذَاءُ: گ‌م‌ر‌د‌ن ک‌ه‌چ ب‌و‌و زَی‌ر ب‌ار ب‌و‌و.
خَذِي لَهُ خَذًا وَخَذُوا وَخَذَاءُ: ب‌ه‌م‌ا‌نا
(خ‌ذ‌أ) د‌ئ.

أَخَذًا: ز‌ه‌ل‌ی‌ل و گ‌م‌ر‌د‌ن‌ک‌ه‌چ‌ی کرد.

اسْتَخَذَ لَهُ: ب‌ه‌م‌ا‌نا (خ‌ذ‌ی) د‌ئ.

خَذَّ الْجِرْحَ خَذًا: ب‌ر‌ی‌ن‌ه‌ک‌ه‌ی ک‌ی‌م‌و ز‌و‌خ‌ا‌و‌ی
ل‌ه‌ب‌م‌ر رُ‌و‌ی‌ی.

أَخَذَ الْجِرْحُ: ب‌ه‌م‌ا‌نا (خ‌ذَ) د‌ئ.

خَلَّتْ الْحَيَوانُ: گ‌ی‌ا‌ن‌ل‌ه‌ب‌م‌ر‌م‌ک‌ه‌ پ‌ه‌ل‌ه‌ی
ک‌ر‌د ۵ ق‌ا‌ج‌ی ک‌ه‌و‌ا‌ن‌ه‌ی‌ی ک‌ر‌د.

تَخَلَّتْ الثَّوبُ: ق‌و‌م‌ا‌ش‌ه‌ک‌ه‌ د‌ر‌ا.

الْخُتْرَفَةُ: پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌پ‌ه‌ک‌ ل‌ه‌ق‌و‌م‌ا‌ش.

الخنزوف: د‌م‌س‌ک‌ی د‌م‌س‌ت‌ا‌رِ پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌ د‌ا‌ر‌پ‌ک‌ه
د‌ه‌خ‌ر‌ی‌ت‌ه‌ ک‌و‌ن‌ی د‌م‌س‌ت‌ا‌ر‌ی س‌م‌ر‌ه‌و‌ه
د‌م‌س‌ت‌ی پ‌ی‌ د‌م‌گ‌ر‌ئ پ‌ی‌ی
د‌ه‌خ‌و‌ل‌ی‌ن‌د‌ر‌پ‌ت‌ه‌و‌ه.

خَنَعَ اللحمُ خَذَعًا: گُ‌و‌ش‌ت‌ه‌ک‌ه‌ی پ‌ا‌ر‌ج‌ه
پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌ی ک‌ر‌د‌و ن‌م‌ن‌ج‌ن ن‌م‌ن‌ج‌ی ک‌ر‌د.
خَذَعُهُ: ب‌ه‌م‌ا‌نا (خ‌ذ‌ع‌ه‌)
د‌ئ ۵ د‌م‌گ‌و‌ت‌ر‌ئ: ۵ (خ‌ذ‌ع‌ت‌ه‌ الس‌ی‌و‌ف)
ش‌م‌ش‌ی‌ر ه‌م‌و‌و ج‌ه‌س‌ت‌ه‌ی ن‌م‌ن‌ج‌ن
ن‌م‌ن‌ج‌ن‌ک‌ر‌د‌و‌و‌ه چ‌و‌ن‌ک‌ه‌ ن‌ه‌و‌م‌ن‌د‌ه‌ی
ش‌م‌ر‌و ه‌م‌ا‌ک‌ر‌د‌و‌و‌ه.

خَذَعَ الشَّيْءُ: ن‌ه‌م‌لا‌و ن‌ه‌و‌ل‌ای ش‌ت‌ه‌ک‌ه‌ی
ب‌ر‌ی ۵ د‌م‌گ‌و‌ت‌ر‌ئ:

خَذَعَ الشَّجَرَةُ: ل‌ق‌و پ‌و‌ی‌ی د‌ر‌ه‌خ‌ت‌ه‌ک‌ه‌ی
ب‌ر‌ی‌ن.

تَخَذَعَ اللحمُ وَحَرَهُ: گُ‌و‌ش‌ت‌ه‌ک‌ه‌ پ‌ا‌ ش‌ت‌ی‌ک‌ی
ت‌ر‌ی ل‌ه‌و ج‌و‌ر‌ه ن‌م‌ن‌ج‌ن ن‌م‌ن‌ج‌ن ک‌ر‌د
ب‌ه‌ب‌ی ن‌ه‌و‌ه‌ی پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌ پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌ی ب‌ک‌ا.

خَنَعَ: پ‌م‌ر‌ت‌و ب‌ل‌ا‌و ۵ د‌م‌گ‌و‌ت‌ر‌ئ: (ذ‌ه‌ب‌را
خ‌ذ‌ع م‌ذ‌ع).

الْمُخَذَعُ: پ‌ا‌ر‌ج‌ه‌ گُ‌و‌ش‌ت‌ی‌ک‌ پ‌ا‌ن ش‌ت‌ی‌ک‌ی
ت‌ر‌ی ل‌ه‌و ج‌و‌ر‌ه.

الْمُخَذَعُ: ب‌ر‌ز‌ا‌و.

الْمِخْلَعَةُ: ک‌ی‌ر‌د (ک: م‌خ‌ا‌ذ‌ع) ه‌.

خَذَّتْ الدَّابَّةُ خَذًا وَخَلْفَانًا: و‌ل‌ا‌خ‌ه‌ک‌ه‌

پ‌ه‌ل‌ه‌ی ک‌ر‌د ل‌ه‌ رُ‌و‌ی‌ش‌ت‌ن‌ه‌ک‌ه‌ی‌دا

ب‌م‌ر‌د‌و ج‌ه‌و‌ی ل‌ه‌زَی‌ر ق‌ا‌ج‌ی

د‌م‌ر‌پ‌ه‌ر‌ی‌ن.

خَذِلْ بِالْحَصَا: به په له پیتکه بهر د وچکې
هاوېستن.

خَذِلَ الشَّيْءُ: شته که ی برېږه وه (هو وهی
خډول).

الْمِخْدَلَةُ: قَوْجَه قایني ه دار
لاستیک ه نامیریکه منسدال
بهر د وچکې یې دمگرتنه بالنده.

خَذِقَ خَذًا: حیقتنه فریډا.

خَفَقَ الدَّابَّةَ: له ولاخه که یه وه ژمنی بو
نهموی باش برېوا ه ولاخه که به هو ی
تیوه ژمنینه وه باش پړوی.

خَذَلَ خَذًا وَخِذْلَانًا: جیا
بسووه ه گوښه گمر

بسو ه لاکه موت ه ه لېړاو
تېرمېوو ه دمگوتری: (خَذَلَتِ

الظبية)، دمگوتری: (فلان خذول
الرَّجُلِ) فلانکس قاجس

عمرز ناگری.

خَذَلَ فُلَانًا وَعَنهُ: دمستی له فلانکس
بهر داو چیدی پستی ناگری و

پارمته نادا ه ریسوای کرد.

خَذَلَهُ اَللهُ: خودا ریسوای کرد له لومو
چاو بهر موژنری نه پېاراست.

اخْذَلَتِ الظبية وغرها: ناسکه که به سمر
بیچوومکه یه وه مایه وه.

خَذَلَهُ: هه لېنا بو نهموی نه چی بو
شېرو فمشل بیښی.

خَذَلَ عَنْهُ اصحابه: هاو له کانی وا

لیکړدن ریسوای بکه.

تَخَذَلَتِ الطَّبِیَّةُ: به مانا (اخذلت) دی.

تَخَذَلَ الْقَوْمُ: هه ندی له خه لکه که
هه ندی کی تر یانی ریسوا کرد.

تَخَذَلَتِ رَجُلًا: قاجه کانی بیه یز بوون و
رؤیینی بو ناگری.

اَلْخَذَلَةُ: که سیک زور خه لک ریسوا
بکا.

اَلْخُذْلُ: دوگیانی که که ژانی هات
له شوینی خوی نه میښی له تاوان نهم
دیوو نهم دیوبکا.

خَذِمَ الْحَيوانُ وَغَرَهُ: په له ی کرد خیرا
رؤیشت.

خَذِمَ الصَّقْرُ: هه لک که بهر مندوک
له کوشتییه که دا.

خَذِمَ الشَّيْءُ خَذَمًا: شته که ی به خیرایی
پارچه پارچه ی کرد.

خَذِمَ: خیرا رؤیشت، دمگوتری: (خَذِمَ
الفرس).

خَذِمَ فُلَانٌ: فلانکس دلېاک و
به خشنه دیوو خیرخواه.

خَذِمَ السِّيفُ: شمشیر که برنده بوو.

خَذِمَ فُلَانٌ خَذَمًا: فلانکس دابرا، هه والی
نهما، دیارنهما.

اخْذَمَ: دانی بهر زلیلی و ژېر باری خوی
دانا ه داسه کنا.

اخْذَمَ الشَّرَابُ: مه پیه که سمر خوشکمر
بوو سمر خوشیکرد.

أَخَذَ النَّمْلُ: پشْتِنِي نه علمه کی چاک
کردموه.

خَذَمَهُ: پارچه پارچه یکرد ۵ بری.

خَذَمَ أَذَنَهُ: گوینچه کی بری.

تَخَذَمَ: بُو موطا و معه ی (خَذَمَهُ) هاتووه.

تَخَذَمَ فُلَانٌ: فلانکس دابراو هه وائی
نه ما.

تَخَذَمَ الشَّجَرَةَ: دره خته که ی برییه وه.

الْحَذَامَةُ: پارچه یه ک لهشت.

الْحَذَامَةُ: (شاة خذماء) مهریک همراخی
گوینچه کی برایی.

المِخْذَمُ: شمشی برنده (ک: مخذم) ۵.

خَذَا خَذَا: شلو شهوئل بوو.

خَذَا لَحْمَهُ: گوشتی جهسته ی توندو بر
بوو.

خَذِي خَذِي: به مانا (خذا) دئ.

خَذِي الرَّجُلُ: پیاوکه زمعیضو بی وهج
بوو.

أَخْذَاهُ: ژیرباری کرد ۵ زهلیل و دامای
کرد.

أَخْذَاهُ: شوپ بوونه وه ی گوینچه یه به سهر
لارومه تدا ۵ کرمیکه له گهل
پیسایی ناژهلدا دپته دمر.

الْحَذَاوِيَّةُ مِنَ الْأَذَانِ: گوینچه سوک.

خَوِي خَوِي: خوراء و خوراء: پیسایی کرد.

الْخَوْءُ: ریخ و قشیل، پیسایی ناده میزاد
(ک: خَوِي)

الْمَخْرَأَةُ: شوینی پیسایی کردن،

ناو دمست (ک: مخاری)

الْمَخْرُوءَةُ: به مانا (المخرأة) دئ.

خَرِبَ خَرِباً: بوو به دزو جهمرده ۵ (هر
خارب) (ک: خَرَاب) ۵.

خَرِبَ الشَّيْءُ: شته که ی کونکرد دراندی.

خَرِبَ دِينُهُ: نایینی خو ی شیواند شک و
گومانی تیدا په یداکرد.

خَرِبَ الشَّيْءُ: شته که ی سه همت کرد بی
سودی کرد له کاری خست.

خَرِبَ فُلَانٌ: له کلوتی دا.

خَرِبَ الشَّيْءُ خَرِباً وَخَرَابَةً: شته که ی دزی.

خَرِبَ خَرِباً وَخَرَاباً: شته که له کار که وت و
سودی نه ما.

خَرِبَ الْمَكَانُ: شوینمه که چوئل بوو که سی
تیدانه ما.

خَرِبَ الْحَيَوَانُ: ناژهلکه که گوینچه کی
هه لدر ۵ (هر اُخرب وهی خرباء)
اخربیه: ویرانی کرد.

أَخْرَبَهُ فُلَانٌ: فلانکس به دز هاته
بهرجاو.

خَرِبُهُ: به مانا (أَخْرَبُهُ) دئ.

خَرِبَ الْمَزَادَةُ وَنَحْوُهَا: دمسکی بو
تیشودانه که دروست کرد.

اسْتَخْرَبَ: به مانا (خَرِبَ)

دئ ۵ دهگوترئ: (استخرب فلان):

فلانکس به هو ی کارساتیکه وه
تیک شکاو نه هاهمتی به سمردا هات.

اسْتَحْرَبَ اِلَى فُلَانٍ: ئارمژوی لای
فلانکەسی کرد.

الْأَخْرَبُ: گۆی هەلبراو.

الْخَرَابَةُ: کونی پان و پوژی
کەوانەیی ۵ حەبلیک لە پڕژی
دارخوما ۵ تاتە بەردێک کونیکی
لەناو م راستی دا هەبێ و حەبلیکی
تێخرابێ.

خُرَابَةُ الْأَبْرَةِ: کونی دمرزی:

خُرَابَةُ الْوَيْلِ: سەری ئیسقانی ران لەناو
قەبوڵکی حەوزی دا.

الْخُرُوبُ: تۆرمەکەپەکە شوان تیشووی خۆی
تیدا هەلدمگڕی ۵ (زاراومیهکی
زانایانی عوروزە).

الْخُرُوبُ: بەمانا (الْخَرْبُ) دئی ۵ شوپنیک
درەختی (غەضای) لئ برۆی.

الْخُرُوبُ: کەوانەپەکە لەسەروی ورگی
ئەسپەمیه ۵ توکی خوار ئەژنۆی
ئەسپ ۵ نێرینەیی حوبارا ۵ (ک:
خِراب و أخراب) دەرگوتری: (فلان
خَرْبُ) فلانکەس ترسنۆکە.

الْخُرُوبُ: قەراخی کێو؛ دەرمووی سنوری
کێو.

الْخَرَبَاءُ مِنَ الْمَعَزِ: ئەو بزەنەپە گۆپچەکی
هەلبرایی.

الْخَرِبَانُ: ترسنۆک.

الْخَرَبَةُ: بێژینک ۵ عەیبو

لەککە ۵ شەرمگا ۵ هەلە ۵
حەیاچون ۵ قەسەیی ناشیرین.

الْخَرَبَةُ: کونی گەورەو کەوانەیی.

خَرَبَةُ الْمَزَادَةِ: قەسەیی تیشودانی
شوان ۵ سەرەنێسقانی ران ۵ ئەو
قرویلکەیی دەرچیتە ناو
حەبەوزمە ۵ عەیبو
رەخنە ۵ گومان ۵ تۆرمەکەپەکە
شوان تیشووی خۆی تیدا
هەلدمگڕی ۵ (ک: خَرْبُ، أخراب،
وْخَرْبُ).

الْخَرَبَةُ: شوپنی وێرانە؛ کاولەکوون.

الْخَرَبَةُ: بەلاو کارمسات ۵
تاوان ۵ عەیب.

الْخَرَبَةُ: شوپنی وێرانە، کاولەکوون (ک:

خَرْبُ) دەرگوتری: (وقعرا في وادی
خَرِبَات) واتە: کەوتنە شیوی
فەوتینەرو ترسناکەو.

الْخُرُوبُ: خەرنوک ۵ رومکیکە بەخۆی و

بەبەرەمکەشی دەگوتری:

خەرنوک ۵ بەرێکی درێژکۆلەیی هەپە

لەشیووی گورجیلەدایە ۵ بەرەمکەیی

تفتە، لەگەڵ زەردینەیی هێلکەدا

دەرگرتە دەرمانی چاو نیشە بۆ زۆر

دەرمانی تریش بەکار دەهێندرێ،

بەرەمکەیی دەرگوتری، ئالفیککی باشیشە

بۆ ئازەل.

الْحَرْوِيَّةُ: (لهزاراوی نالتونچیهکاندا)

دمنکه دانه و پله به که زېږی پی
دمکیشری.

الْحَرِيْزُ: کاله له پهندي پيشيناندا

هاتووه دهلی: (دوو خه ربوز

به دمستیك هه ټناگیری) ه له

حه پشی ټهنهس دا هاتووه دهلی:

دېتم پیغه مبهر (بجمع بين الرطب

والخریز) خورماو کاله کی پیکه وه

دمخوارد.

حَرِيْشُ الشَّيْئِ: شته که ی تیګا

له که لکی خست ه پان شته که ی

هایم و قول و پیک و پیک

نه کرد ه دمگوتری: (حَرِيْشُ

الكتاب): کتیبه که ی تیګ و پیک دا،

پان کتیبه که ی جوان ریک نه خست.

الْحَرِيْشُ: تیګه لی و پیکه لی و همر او

هوړیا ه (ك: خرابیش) ه.

حَرِيْشُ الْأَشْيَاءِ: شته گانی لیک

هه لاوارد.

حَرِيْشُ الدَّابَّةِ الزَّرْعِ: ولاخه که زوری

له کشتو کاله که خوارد هیچی

نه هیشته وه.

حَرِيْشُ فِي مَشِيَةِ خَرِيْقَةٍ وَخَرِيْقَاتٍ: په له ی

کرد له رویشتندا.

حَرِيْشُ النَّبْتِ: گزو گیاهه تیګ هالا.

حَرِيْشُ الشَّيْئِ: شته که ی برپیه وه،

شته که ی دراند.

حَرِيْشُ الْعَمَلِ: کارمکه ی تیګا.

اخْرِيْشُ: به زموییه وه نووساو جولهی

بو نه کرا، تمبه ل بوو کاروکاسبی

نه کرد ه سهرکوت کرا و مگوو

سهرکوتکردنی گومانکار ه سهری

خست به بی دمنگی.

الْحَرِيْشُ: نافرمی دری زی کتمه و

زبه للاح ه نافرمی خوشرؤ.

الْحَرِيْشُ: هه وزیکه ناوی تیګا کو

دمکریته وه ه تمکی گه وړه.

حَوْتَ الطَّرِيقِ به الی کدا: ریکاهه بهرمو

نه وی برد.

حَوَا الشَّيْئِ: شته که ی شق کرد

دایرپی ه کونی کرد.

حَوْتَ الْأَرْضِ: ریکاو کون و هوژبی زمو ی

شارما بوو.

الْحَوْتَ: کون؛ کونی به کوله، دمگوتری:

(وقعوا في مضائق مثل أخرات

الإبر) ه کهوتنه کیشمو تمنگزه ی

ومها لی رزگار بوونیان نه بی.

أخرات الفارز: ریکه و تولهری

چوله وانی و کیوو که ژ.

الْحَوْتُ: کون و کهله بهر ه سهگ و گورگی

گورج و گول.

الْحَوْتُ: کون ه نه لقمه و لقمه، (سهره

قمیاسه و گوریس).

ناوی کرد.	الحَرِيت: چاوساغي شارمزا بهرنگای
خَرَجَ السحابُ: همورمکه بهر فراوان بوو	بيابان ۵ ليزان لماروباردا ۵
بلاو بوووهو.	لهسیرمی پیغه مبردا هاتووه
خَرَجَ خَرَجاً: بوو به دورمگ ۵ رمنگاو	لهباسی گؤجدا دهلی: (فاستاجر رجلاً
رمنگ ۵ دمگوتری: (خَرَجَت الأرض):	من بنی الذیل هادياً خريئاً، (ك:
زموی رمنگاو رمنگ بوو ههندي شوینی	خراريت).
گیای لَ رواو ههنديکی روتن.	الْمَغْرَتُ: رنکای راست و ناشکرا (ك:
خَرَجَ العام: سالهکه ههنديکی همرزانی و	مخارت).
ههنديکی گرانی بوو.	خَرِيت المرأة خَرِئاً: نافرتمکه همدوو
خَرَجَ النعام: نوعامه بهلهک بوو ههنديکی	کهلهکهای قهلهو فش بوون و گؤشتی
رمنش و ههنديکی سپی.	شوړپووموو شل بوو ۵ (هي خريئاً،
خَرَجَ الشاة: مهرمکه کهلهکهو قاجهکانی	(ك: خُرث).
سپی و باقی جهستهی رمنش، (هو أخرج	المخريئاً: میرولهیمکی مهلهو سووره.
وهي خرجاء).	المخريئ: شتومهی ناومال ۵ یان
أَخْرَجَ فلان: فلانکس خهراج و	خراپترین و بی کهلک ترین شتی
سهپانانهای خوی دا ۵ نوعامهیمکی	ناومال ۵ قسهی پرو بوچ.
بهلهکی گرت.	خَرَجَ: له شوینی خوی جووه دمر یان لهو
أخرجت الراعيه: مهرمکه ههندي	بارو دؤخهی تییدا بوو پژگاری
لهپاوانهکهای خواردو ههنديکی جی	بوو ۵ جووه ناو حالهتیکی ترموه.
هیشت.	خَرَجَت السماء: ناسمان ههوری نهماو
أَخْرَجَ الناسُ: خهلهکه سالیکیان	بوو بهساو.
بهسهردا تیپهپی نیومی همرزانی و	خرجت غوارج فلان: پیاوتمی و
نیومی گرانی بوو.	نهجیبزادهمی فلان دمرکهوت.
أخرج الحديث: فرماشتهکهای	خَرَجَ من الأمر أو الشدة: لهوکاره یان لهو
پیغه مبرمی بهرشتهی راست و	ناخوشیبه رزگاری بوو.
دروستهوه ریوایت کرد.	خَرَجَ على السلطان: لهپاشا قاجاخ بوو.
أخرج الشيء: شتهکهای دمرکرد.	خَرَجَ في العلم: لهزانیاری دا پیشکهوت و

اخرج الرواية أو المسرحية: لهسمر شاشه
يان لهسمر شانؤ بهشيودهى فهمى
مهسمرحبيهكهى رانواند (هو
مُخْرِج)
خارج عَبْدُهُ: لهگهال عهبدمهكهى دا
رنكهوت هه موو مانگيك شتيكى بو
بگيرپتهوه.

خُرْجُهُ فِي الْعِلْمِ وَالصَّنَاعَةِ: فيرى
زانبارى و پيشه سازى كردو كاراماي
كردو زانبارى پيدا ه قوتابيهكهى
پينگه ياند.

خُرْجُ خَيْلِهِ: نهسپو ولاخهكهى رامكرد.
خُرْجُ الْأَرْضِ: زمويهكهى خمرساندو
خمرج و عوشرى بو ديارى كرد.

خُرْجُ الشَّيْءِ: شتهكهى به دوو رنگ
رنگ كرد.

خُرْجُ الْغِلَامِ لَوَحَهُ: قوتابيهكه
لهوحهكهى هه نديكى رنگ كردو
هه نديكى رنگ نه كرد.

خُرْجُ فُلَانٍ عَمَلَهُ: فلانكس كارمكاني
جوړاو جوړكردن.

اخْتَرَجَ: شتهكه دوو رنگ بوو.

اخترج الشيء: شتهكهى دمرخست، دمرى
هينا ه له حهدهشى پيغه مبهردا
(د.خ) (فاخرج غرات من
قربة) ه همروا بهماناي (استباط) و
ليومرگرتن و ليتيگه پيشتن دئ.

اخترج فلاناً: داوى لهفلان كرد بيته
دمر بولاي.

تخارج القوم: همرهكهى لهو خهلكه به
نه نيازى هاوولهكهى بزيوى دابين
كردو هاوبهشى لهكومهكيهكهدا
كرد.

اخْتَرَجَ الشُّرَكَاءُ: همرهكهى
لههاوبهشهكان بهشهكهى خوى بو
هاوولهكهى به فروشتن
دياريكرد ه لهحهدهشى نيينو
عهباسدا هاتووه (لا باس أن يتخارج
القوم في الشركة تكون بينهم).

تخرّج في فن كذا: لهو فهننهدا دمرجوو،
فيرى بوو.

إخْرَجَ النِّعَامَ: نوعامهكه بهلك بوو.

إخْرَاجُ النِّعَامِ: نوعامهكه بهلك بوو.

استخرجه: داوى ليكرد بيته دمر
بولاي.

استخرج الشيء من المصن: شتهكهى
لهكانزكه دمرهيناو لهقور و تمبو
توز هاكى كردهوه.

استُخْرِجَتِ الْأَرْضُ: زمويهكه چاكرا بو
كشتوكال و رواندن.

التَّخْرِيجُ: ياريهكى مندالى عمرهبه، كه
تييدا هاواردمهكن ه (خراج خراج)
بهكيكيان شتيك دمخاته مشتى
خويهومو بهوانى تر دملئ: وهرن

هه‌لی هیئنن حیم لهدمست دایه
دمری بیئن.

الخارج من کل شیئ: دیوی دمره‌وی
شته‌که و بینراومکه‌یه.

الخارجی: نه‌وشته‌ی به‌سمر هاو
ویننه‌کانی دا بالاده‌سست
بیج ۵ که‌سیک بییته گهورمو بنه‌ماو
وه‌جاخزاده نه‌بیج ۵ که‌سیک
له‌پاشاو فرمان‌پروا یاخی بیی، یان
به‌گوئی نه‌کا ۵ هه‌روا ناوه بو تاکی
خه‌وارچه‌کان.

وزارة الخارجية: دامو دمزگایه‌که کارو
باری دمره‌وی ولات جیبه‌جی دمکا.

الخارج: نه‌و به‌رو بوومه‌یه له‌زموی
کشتوکالی دمرده‌یندری ۵ تام
خوش؛ دمگوتری: (هذه التفاحة طيب
ريحها طيب خراجها) له‌م رسته‌دا
(خراج) به‌مانا تام
خوشییه ۵ هه‌رومه‌ا:

الخارج: باجو گومرگو سهرانه‌و
مه‌رانه‌و نه‌م شتانه‌ش دمگرتیه‌وه.

البلاد الخراجية: نه‌و ولاته‌یه سوپای
نیسلام به‌ناشتی دمستی به‌سمر‌دا
گرتووه به‌مصولج و پیکه‌ه‌وتن
نهرزمکه دراومتسه‌وه به‌ه
خاومنه‌کانیان له‌به‌رامبهر
نه‌ندازمه‌کی دیاریکراو که بیله‌ن
به‌حکومه‌تی نی‌سلامی ۵ (ك:

الخارج، أخرجة) ۵.

الخارج: به‌مانا (الخارج) دی ۵ هه‌روا
به‌مانا نه‌و کیتم و زوخاوو شته دی
که له‌به‌رین دمردی.

الخارج: نه‌وشته‌ی له‌زموی و شتی تر
ومبه‌ره‌م دیو دمبیته واریدات.
خارج السحاب: نه‌و بارانه‌یه به‌هیواشی
له‌هه‌ور دپته خوارموه ۵ هه‌روا وشه‌ی.
الخارج: پیچه‌وانه‌ی (الدخل) دی ۵
گومرگو باجی سالانه.

الخارج: خویندان و تورمکه‌و جه‌واله
به‌کۆله‌یه‌که له مو یان له‌چهرم
دروست دمگرتی دوتایه به‌ئهم دیوو
نه‌و دیوی په‌شتی و لاخدا
شۆردمگرتیه‌وه‌و شتی تی دمگرتی
تیرپرو هۆرپشی پی دمگوتری، (ك:
خراجة واخرجة).

الخارجة: که‌سیک زۆر له‌مال دمربیته
دمروه.

الخروج: مللریژ ۵ دمگوتری: (فرس
خروج).

الخروج: له‌زانستی (سهرموادا) بریتییه
له‌حمرفی (مهد) به‌شوین (هه‌ا
الوصل) دا بیج له‌سهرموای ره‌ه‌ادا.
يوم الخروج: رۆزی قیامت ۵ رۆزی
جه‌زن.

الخوارج: پیرپکن له‌پیره نی‌سلامییه‌کان

لهسردمى نيمامى عهلى دا له نيمام
هه لگه پانه مو له ژېر به يمهت و
وه لاء بو نيمامى عهلى چونه دمرو
دزى وستان.

الْمَخْرَجُ: شوينى ئى هاتنه دمروى
شت، (ك: مَخْرَج) ه، له لای زانايانى
(علوم قرآن) و ته جوړىدو
صهر فيه كان شوينى هاتنه
دمروى دنگى پيتي كه له
پيته كان و جيا كړدنه موى له وانى تر
به هوى دنگه كه وه.

خُرْخَرُ الْمَاءِ: ناوكه خوږه خوږى دئ.
خُرْخَرُ النَّائِمِ: خه وتوكه پر خه پر خى
دئ ه پر خه هات.

تَخْرُخَرُ بَطْنُهُ: سكى چوو، سكى خوږه
خوږى لى هات.

تَخْرُخَرُ الرَّجُلُ: بياو كه لمبه ر بى هيلى
لازه لايه هتى.

تَخْرُغَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته كه دواى قه له موى
زمعيف و لاواز بوو.

الْخِرْخِرُ: خوشترى شير زور ه بياوى
زيان نهم و نول.

الْخِرْخِرُ: به مانا (الْخِرْخِرُ) دئ، (ك:
خراخير) ه.

خِرْدُ خِرْدًا: بى دنگييه كهى درنزهى
كيشا.

خِرْدَتِ اللُّؤْلُؤَةُ: مرواريد كه به كون
تينه كراوى مائه وه.

خِرْدَتِ الْفَتَاةُ: نافرته كه به كجى
مايه موو بوو به قه پرمو شوى
نمكرد.

خِرْدُ فُلَانٍ: فلانكس زور به شمروم و حهيا
بوو.

خِرْدُ صِرْتِهِ: دنگى نرم و لهسره خو بوو
نيشانهى شهمرى پي وه
بوو ه بيدنگييه كهى درنزهى
كيشا ه (هو خارد) (هى خريد و خريده).
اُخِرْدَ الْفَتَى: لاهو كه له شمرومان بيدنگ
بوو.

اُخِرْدَ الرَّجُلَ إِلَى اللَّهِ: بياو كه به لای
له موو له عمېدا چوو حه زى له وه
بوو.

تَخْرَدَتِ الْحَارِيَّةُ: به مانا (خِرْدَت) دئ.
الْخِرْدَةُ: هم زمانيك وردو پارچه
پارچه بى.

الْخِرْدُ: نافرتمى به زموق و زيندو
گه شمار ه كجى دهست ئى نه دراو.

الْخِرِيدُ: به مانا (الْخِرْد) دئ، دنگوترئ:
(له صوت خريد) دنگيى نرم و
نهمى همبه له شمرا دنگى
هه لئا بېرئ.

الْخِرِيدَةُ: به مانا (الْخِرِيد) دئ، همروها
دمنكه لوتلوى كون نمكراو.

أُخِرْدِيْتُ: شورباوى به گوشته موه.
خِرْدَتِ النِّخْلَةُ: دراخورماكه زورى

كواستيانموه بؤ شوئنيكي تر، (فهم
اخرار والحرارة).

خو الماء الأرض خرا: لافاومكه زمويهكهى

هه ليرى و پييدارويى.

اخره: خستيه خوارى.

اخره: كهوته خوار.

اخر الرجل: بياومكه شلو شيواو

شله پته بوو.

اخراره: سهرچاوى كانى ۵ دارىكى

بچكوله به منداال په تي ك

له سه ريكيانى دمخا، سهرمكهى ترى

په ته كه دمگرئو هه ليدمخوليني

دمنگيكي ليدى . يالنده به كه

له سوپرد گهورمتره، (ك: خراة).

اخره: بنكى گونچكه، گمروى بهرداشى

ناش نهو شوئنهى له دؤنله كه وه

گممه كهى تيدمري ۵ زمويهكه

لافوا هه ليدريبي.

اخرير: دمنگيكه په ليدا دمبي لمتيز

رؤيشتنى ناو يان له بالى بالندى

كه خيرا دمفري ۵ شوئنى نرمايى

نيوان دوو گردولكه.

اخرين: ترسنوك.

خرو الجلد وغره: پيسته كهى درومه.

خرو خرا: كارى خوى قايم و پتهو كرد.

خرو: بهراويزى چنى، به ميروو شيرازه

چنى كرد.

اخراره: پيشه مى پرو هؤنينموه.

له بهرمكهى به نه كاملى هه لومرانسو

نموى مايموه دمكه كانى گهوره

بوون.

خردل اللحم: گوشته كهى پارچه

پارچه كردو ليكى جيا كردموه.

خردل الطعام: خوراكه باشه كهى خوارد

نموى دى وه لانا.

خردل فلان: فلانكسى به عمردى داداو

رمى كرد.

اخردل: گياهه كه له حقل و دمورو

به مى ريگاكاندا دمروئ تؤومكهى بؤ

دمرمان به كاردئ ۵ به نموونهى

بچوكى دمهيئندرتسه وه، دمگوتري:

(ما عندي من كذا خردل).

اخردولة: همرئه نداميكي جهسته كه

گوشتن بي.

خردل: به مانا (خردل) دئ.

خو الماء والريح: ناومكه خوږهى

هات ۵ ره شه باكه وژمى هات.

خو البناء خرا و خرورا: بيناكه روخواو

هارمى كرد.

خو الثني: شته كه كهوته خوارى.

خو ساجدا: كهوته سوژه ۵ چوووه سوژه

بردن.

خو فلان: فلانكس كهوته نازو

نيعمه تموه ۵ مرد ۵ تپمري.

خو فلان على فلان: فلانكس هيئرشى

كرده سمر فلان.

خو القوم: خه كه كه له شوئنيكموه

الْخُرَّازُ: مېرو دروستکمر ۵ زیندرو
نهوگمسهی چهرم دمدروئ.

الْخُرَّازُ: مېروی ملوانکمو تهزیج.
الْخُرَّازُ: همموو کونیک و پهتیک که
لهچهرم بی.

الْمِخْرَازُ: نهو شتهی پیستی پی
دمدوریتهوه (دریوشه).

الْمِخْرَازُ: بهمانا (الْمِخْرَاز) دی.
خُوسَى النَّفْسَاءُ خُرْسَاءُ: خوږاکى خورسهی
بؤ نافرته زمیستانهکه دروستکرد
خوږاکى خورسه خواردمه نییه که بؤ
نافرتمی زمیستان لی دمنری ۵ خوږاکى
خورسهی دمرخوارد دا.

خُوسَى خُرْسَاءُ: زمانى گېراو قسهی بؤ
نهکرا.

خُرْسَتْ الْکَتِيبَةُ: هیزه سمریازمه زور
بهویقارو لهسهرهخوبون دمنگى
تهقمو رقفو بگرمو بردهیان
نهبوو.

خُوسَى اللَّبْنُ: شیرکه خهست بوو کهرویان
کرده ناوشتی ترموه خوږه نههات.
خُوسَى السَّحَابُ: ههورمه گرمه
بروسکه نهبوو.

خُوسَى الْمَاءُ: ناوکه لمرؤیشتنى دا خوږه
نههات.

خُوسَى الْجَبَلُ: کیومه دمنگى نهداپهوه.
خُرْمَتُ الْأَرْضِ: زمویپه که بهکه لکى

کشتوکال نههات، (هو اخرس وهى
خرساء) (ک: خُرْسُ وخرسان).

خُرْسَى فُلَانٍ: بهکوپه ناوی
خواردموه ۵ شهونهنوست بیدار بوو.
أُخْرَسَتِ الْأَرْضُ: زمویپه که بهکه لکى
کشتوکال نههات.

أُخْرَسَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلانکسى توشى
کهپى کرد.

خُرْسَ عَلَى النَّفْسَاءِ: جه ناوی بؤ نافرته
زمیستانه که کرد جه ناوی
دمرخوارددا.

خُرْسَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که جه ناوی بؤ
خوږى دروست کرد ۵ له په ندى
پیشیناندا هاتووه دهلى: (خُرْسَى
يَانْفُسُ لَا حَرَمَةَ لَكَ)، واته: بؤ خوږ
بمدمستى خوږ کارى خوږ ثمنجام
بدو پشت بهکس مهبسته.

اسْتَخْرَسَتِ الْأَرْضُ: زمویپه که بهکه لکى
کشتوکال نههات.

الْخُرَّاسُ: خواردمه نییه که بؤ نافرتمى
زمیستان دروست دمکرى ۵ یان
بهیؤنهى مندالبوونهوه دروست
دمکرى و خه لکى بؤ بانگ دمکرى.

الْخُرَّاسُ: کوپمو کؤلینه دروست کمر
ومستای کؤلینه کوپه ۵ فروشیاری
کوپمو کؤلینه ۵ عمرهق دروستکمر.
الْخُرَّاسُ: کوپه ی گموره، کؤلینه،
دمگوترى: (سَمِنَ حَتَّى صَارَ كَالْخُرَّاسِ)

خَرْشَ لَاهِلَه: کاروکاسبی بۆ مال و مندائی
خوی کرد.

خَرْشَ الْجَسَدِ: پیستی لهشی رنی و
روشانندی به نینۆک.

خَرْشَ البعير: حوشرمکهی به گۆجان بۆلای
خوی کیشکرد.

خَرْشَ الفُضْنِ: لقهدارمکهی به هه لانگ
داهیناو لهخوی نزیک کردموه.

خَرْشَ الدابة: ولاخهکهی داخ کرد.
خَرْشَ الدُّبَابِ فُلَانًا: میشهکه، زمردموالهکه

فلانکهسی گهست.

خَارَشَهُ عَارَشَةً: جهستهی پهکتریان
روشانند.

خَرْشَ الزرع: سهریکی دهنکه میومکه
لهگونهکهی دمرکهوت.

خَرْشَ الْجَسَدِ: بهمانا (خَرْشَهُ) دئ.

اخْتَرَشَ لَاهِلَه: کاسبی بۆ مال و مندائی
کرد.

اخْتَرَشَ الْجَسَدِ: بهمانا (خَرْشَهُ) دئ.

اخْتَرَشَ الشَّيْئِ: شتهکهی و مرگرت و
بهدمستی هینا.

خَارَشَتِ الْكِلَابَ وَالسَّنَائِرَ: سهگهکان
پشيلهکان پهکتریان شپو وپ کرد.

الْحِرَاشُ: داخیکه لاکیشهپیه پیستی
ناژهلی هه داخ دمکری ه

(ك: أَخْرِشَهُ).

الْغُرَاشَةُ: نهو وردمو پپژو پالهی
لهکاتی برینهو مو شکاندنی شتدا

هه نهو بوو تاومکوو کوپهی لیها.

الْخَرْسُ: بهمانا (الْخِرَاس) دئ.

الْخَرْسُ: بهمانا (الْخَرْس) دئ ه زموییهک
بهکه لکی کشتوگاڵ بی.

الْخَرْسَاءُ: ماری گه وره ه بهلاو
کارمسات.

الْخَرْسَةُ: نهو خواردمهه نیهیه بۆ
نافرمتی زمیستان دروست دمکری،
حهئاو شیرینی بۆ نافرمتیک تازه
مندائی بووبی.

الْخَرْسُ مِنَ النِّسَاءِ: نهو نافرمتهیه
لهدوای نهومی مندائی دمبی حهئاوی
بۆ دروست دمکری بۆ نهومی تا
چهند رۆژیک نهو خواردنه شیرین
تامهبخوا ه نافرمتیک پهکه مجار بی
مندائی ببی ه نافرمتیک شیری کهم
بی.

تَخَرَّسَنَ: هاته خوراسان، له خوراساندا
مایهوه ه دابو نهییتی دنیشتوانی
نههلی خوراسانی و مرگرت.

الْخَرْسَانَةُ: جیمهنتوو بهردو چهوو لمبو
ئاو تیکهال دمکری بهزۆری بۆ
بناغهی بینا بهکاردمهیندری،
وادمبی شیشی تیکهال دمکری.

خَرْشَ مِنَ الشَّيْئِ خَرْشًا: لهشتهکهی
و مرگرت ه دمگوتری: (فُلَانٌ يَخْرِشُ مِنْ
فُلَانِ الشَّيْئِ): فلانکهس لهفلان شت
و مرگری.

كەمانەيى دادېئىنرئى (ك: مخارش).
 الْخِرْشُ: بەمانا (الْمِخْرَاشُ)
 دئى ۋ لەحمەشدا ھاتوو: (ضرب
 راسه بخرش) ۋ (ك: مخارش).
 الْمِخْرَاشَةُ: بەمانا (المخراش) دئى، (ك:
 مخارش).
 خَرْشَبَ عَمَلَهُ: ئىشەكەي باش ئەنجام
 ئەدا.

الْخَرْشَبُ: دىزىز قەلەو.
 خَرْشَفَ الْقَوْمَ: خەلەكەكە كەمتەنە جەو
 جۆن و ھەراو ھۆريا.
 الْخِرْشَافُ: زەوى رەقەلەن و پەمەو كە
 نەتواندىرى رۇيىشتى لەسەر بىرى.
 الْخِرْشَافَةُ: بەمانا (الخرشاف) دئى.
 الْخِرْشُوفُ: رومكەي ھەرزانەيە
 گولەكەي ئونبوبييە بەرمەي
 بەگەلا داپۇشراو ھەمكولئىندىرى
 دەخورى.

خَرْشَمَ الرَّجُلُ: دەم و ھاوى دىزىبوو.
 اخْرَشَمَ: خۆي بەزلزانی و لەدى خۆي
 دا خۆي پەسەند بوو ۋ پەنگى
 گۆراو گۆشتى پىزومەما.
 الْخِرْشِمُ: (جبل خرشم) كىيەكى وشكو
 رەمق و تەق.

الْخِرْشَةُ: ئەومبە كەزەمى پەمەو بى
 ھەمكوو بەردە زىوئى، رەقەلەن و
 سەخت بى وشكو بى ئاوبى.
 الْخِرْشُومُ: دوندى كىو، لوتكەي

دەمكەوتە خوار ۋ دەگوترى: (لى
 عنده خِرَاشَةٌ) ماھىكى كەمە لايەتى.
 الْخِرْشُ: شتى پەو پوجى ناومال؛ كەلو
 پەل بى نىرخ و لەكاركەموتوى
 ناومال ۋ پياوئىك لەترسان پا
 لەبرسان خەوى كەم بى ۋ پان
 ئەركى سەرشانى بى ئەومەنوى
 ھەمەسى شتىك بى.
 الْخِرْشُ: شتى خراپ و بى نىرخى نامال،
 (ك: خِرُوش).

الْخِرْشَاءُ: تونكى سەرمەوى ھەلەكە
 تونكە تەنكەگە ۋ تونزى
 مار ۋ سەرتۆزى ماسەت و
 شىر ۋ مېو كەپشەنى ھەنگوئى
 پان ئەو ھەنگانەي لەناو
 ھەنگوئەكەدا مردون.

خِرْشَاءُ الصَّدْرِ: ئەو بەلغەم و لىنجايە
 كە لەسىنگ دېتەدەر ۋ تەپ و
 تۆز ۋ دەگوترى: (طلعت الشمس في
 خِرْشَاءٍ) خۆر لەناو تەم و غارو
 تەپ و تۆزو تەم مژدا
 ھەلھات ۋ ھەروھا وشەي (خِرْشَاءُ)
 ناو ھەم شتىك كۆزىو
 ھاوسان و كون و شىتالى تىداين، (ك:
 خراشي).

الْخِرْشَةُ: مېش (ك: خَرَش).
 الْمِخْرَاشُ: دارىكە پىستى پى نىشانە
 دەمكى ۋ گۆچان (دارىكە لايەكى

گمژ ۵ بهمرزایی گئو که بهسمر
دۆل و شـیوو دمشـتایی دا
بروانسی ۵ کئوی گهورهو
بهـرز ۵ پارچهـیهـک له زموی
کهسهختو پتهو بیـ.

خـرـصـ خـرـصـا: درۆی کرد ۵ قورئان
دمهـرمـوئ: ﴿قِيلَ الْخُرَّاصُونَ﴾.

خـرـصـ الشـئـی: لهخۆیهوه شتهکهی مهزنده
کرد، دمگوترئ: (خـرـصـ التـخـلـ
والکرم): باخه خورماکه یان رمزمکهی
خهرساند ۵ لهلایهن خۆیهوه بهرو
بوومی باخه خورماکه یان رمزمکهی
مهزندهکرد.

خـرـاص: زۆر مهزندهکارو ئیزان
لهخهرساندن یان خورماو باخه
میودا.

خـرـصـ الـثـهـر: بهری چهمهکهی گرت.
خـرـصـ الشـئـی خـرـاصـه: شتهکهی چاک
کردموه.

خـرـصـ خـرـصـا: برسیایهتی و سهرمای توش
بوو (هو خـرـصـ).

اخـتـرـصـ: درۆی کرد ۵ دمگوترئ:
(اخـتـرـصـ القـولـ) هسهکهی
ههلبهست ۵ بهویستی خۆی
مهزندهی کرد هیچ یاساو رێسایهکی
بهرجاو نهگرت.

تـخـرـصـ: بهناپهروا بهتال درۆی

ههلبهست.

تـخـرـصـ القـولـ: بهمانا (اخـرـصـه) دئ.

الخـرـاصـ: رمب، سهره رمب.

الخـرـصـ: بهمانا (الخـرـاصـ) دئ ۵ نهلقه
زێـر یان هـی زێـو ۵ گوارهی بهک
گۆ ۵ کوپهه و کۆلینه ۵ زمنبیلهی
دوو قولقه ۵ حوشـترئ
بههیز ۵ (ک: أخراص و خیرصان).

الخـرـصـ: بهمانا (الخـرـاصـ) دئ ۵ هۆرو
جهـوالـو خـهـرار ۵ لقـی
درمخت ۵ نهلقه زێـرو زێـو ۵ بۆیه
له ههـدیـشا هاتووـه رۆژێـک
پێغهـمبـهـر (د.خ) نامۆزگاری
ناهرمتانی کردو ههلبهـنـان بۆ
بهخشین و خێـرو سهـدهـقه، (فجـعلـت
المرأة تلقي الخرص والخاتم) ۵ گوارهی
بهک گۆ ۵ دارێکه ههنگوینی هـی
لهکۆلهـس دهرمهـینـدرئ.

الخـرـصـه: خواردمههنبیهکه بۆ ناهرمتی
زمیستان ناماده دمکړئ.

الخـرـیـصـ: بهمانا (الخـرـاصـ)

دئ ۵ نهستێـره ناوێـکه لهـروبارمهـوه
ناوی تی دئو پاشان دمگهـرپـتهـوه بۆ
ناو روبارهکه ۵ ناوی سارد،
دمگوترئ: (ماء خریص)، کهناری
روبارو کهناری دهریا ۵ دورگهی
ناودهریا.

أَلْمِخْرَصُ: بهمانا (الْمِخْرَصُ) دئ،
خمنجر ۵ دارنکه ههنگوینی پی
لهکۆلەس دمر دههیندرئ، (ك):
مخارص) ۵.

خَوَطُ المود: دارمکهی سپی کرد
توینکلهکهی لیکردموو ریکی خست.
خَوَطُ الأشياء: شتهکانی ههموو
لهخمریتهبهگدا کۆکردموو.

خَرَطَتِ الدابةُ خراطا: ولاخهکه
سهرکەش بوو ریشمهکهی لهدست
خاومنهکهی ساندو روپی.
خَرَطَتِ المرأةُ: نافرمتهکه سهرکەش بوو
قسهی ناشیرین و جوینی ئاراستهی
بهرامبهرمکهی کردن.

خَوَطُ الحديد: ناسنهکهی ومکوو تهزه دریز
کردموو.
خَرَطَتِ اللبنُ خراطا: حوشرمکه شیر
بهناخۆشی هاته دمر پان شیرمکهی
هاته دمر و ئاوپی زمردی لهگه ئدا
بوو.

خَوَطُ في حديثه: لهقسهکانی دا درۆی کرد.
خَوَطُ في الأمر: له ئیشهکه دا پیکیشی
لهراو بۆجونی خۆی کرد ۵ قسهی
کهسی قبۆل نهبوو، ههر قسهی خۆی
بهلاوه پهسهند بوو.

خَوَطُ فلان: فلانکهس خوارینهکهی
لهفورگ گیرا.
اخْرَطَتِ اللبنُ: بهمانا (خرط) دئ.
خَوَطُ الخريطة: نهخشهکهی کیشا.
خَرَطُ الداءُ فلانا: بهمانا (خَرَطُهُ) دئ.

خَوَطُ الشجر: گه لای درمختهکهی رنی.
خَوَطُ العنقود: هیشوی میومکهی خسته
ناو چنگی خۆیهوه.

اخْتَرَطَ في البكاء: کهوته گریان و ژیر
نهبووموه.

خَوَطُ الدواء فلاناً: دمرمانهکه سکی
فلانکهسی جواند.

اخْتَرَطَ العنقود: هیشوه میومکهی
خسته دهمیهوه و لاسکهکهی بهروتی
لهدم هینایه دمر و بۆلهکانی لهناو
دهمی دا مانهوه.

خَوَطُ الابل في المرعى: حوشرمکهی
بهره لای ناو لهومرگاگه
کرد ۵ دهگوترئ: (خَرَطُ البازي):
بازمهکهی ئاراستهی نیچرمکه کرد.

اخْتَرَطَ السيف: شم شیرمکهی لهکالان
دمرکیشا.

خَوَطُ تابعه على الناس: ریکای بهههوا
خواهانی خۆی دا زیان بهخه ئک
بگه بهنن.

انْخَرَطَتِ الدابةُ: بهمانای (خَرَطَتْ) دئ.
انْخَرَطَ الصقر: بازمه کهوته خوار.
انْخَرَطَ جسمه: جهستهی لاواز بوو.
انْخَرَطَ الفرسُ وغيره في العدو: نهسپهکه

يا ولاخهكه له غاردان تيژرؤ بوو.

أَفْرَطُ فِي الْأَمْرِ: له نيشهكهدا همر
بمقسهی خوی کردو گوئی نه دایه
راوو بوجوونی کهسانی تر.

انْخَرَطَ عَلَيْهِ بِالْقَبِيحِ: بمقسهو نوسلوبی
ناشیرین روی تیکرد.

تَخَرَطَ فِي الْأَمْرِ: له کارمهکهدا همر رای
خوی بی پهسهند بوو گوئی نه دایه
راوو بوجوونی کهسانی تر.

اسْتَخَرَطَ فِي الْبِكَاءِ: دمستی دایه
گریانو ژیر نه بوووه.

الْإِخْرِيْطُ: رومکیکه له خوشترین گیا
ترشوکهکانه، خوشتر حمزی ئی
دمکا.

الْمُخْرَاطَةُ: نهو وردمو هرزو پالهمه
لهناکامی برپنهو مو تاشینی شت
دمکهو پته خوار ۵ ناوکی کهم
له گواندا.

خِرَاطَةُ الْأَمْعَاءِ: نهو شته به له کاتی
سکچونی بهردموامدا له ریخو له
دپته دمر.

الْمُخْرَاطُ: کارتیک؛ نهو ناسنه گرگړناوپییه
په دارو ناسن دمړنی.

الْمِخْرَطُ: شیري مهبی و که ناوکی زمردی
بکهو پته سمر.

الْمِخْرِيطَةُ: تورمکیکه له پیست دروست
دمکوری دمه که

دمبه ستری ۵ لهزارو می زانایانی
سمر دمه دا بریتیییه لهو شته ی
رو بهری زموی یان هندیکی له سمر
نه خش دمکری، (ک: خراط).

الْمِخْرَاطُ: له نازدلی شیر دمه دا بهوانه
دمگوتری شیرمکه ی خهست بی یان
ناوکی زمردی تیکه لاوبی به هو ی
نه خوشییه وه ۵ همروا ناوه بو
نامیری رنین وکوو کارتیک و
برمه ند ۵ (ک: مخاریط).

الْمِخْرَطُ: نامیری رنین و ه لکړاندن
وکوو برمه ندو کارتیک (ک:
مخاریط).

الْمِخْرَطَةُ: بهمانا (المخراط) دی.

الْمِخْرَطُ: شتیک وکوو مزراح وایی
سمره می پان بی و ورده ورده
باریک بیتوه تا دمگاته خالی سفر
یان رو بهریکی بچوک تر.

الْمُخْرَطُوشُ: ناواخنی چه کی ناگرین
واته: یاروت.

خُرْطَمَةُ: له لوتی دا ۵ لوتی خوار کرد.

إِخْرَنْطَمُ: لوت بهرزی نواند ۵ خوی
بهزلزانی، لوتی خوی و مرگپړاو رقو
کینه ی خوی خوار دموه.

الْمُخْرَاطِمُ: له نافرمتدا بهوانه دمگوتری:
به سالاچووبی.

الْمُخْرَطُومُ: لوت، که بهو ۵ سهری
لوت ۵ دمگوتری: (خرطوم الفیل)

کرد ۵ به سمر بی و گوزو گوممهت و
بی لیـورد بوونـموه
وتارمه کی دا ۵ قه سیدی دانا.
اخترع فلان: فلانکسی هه نخه لمتاند
ماله که ی برد.

اخترع الدابة: ولاغهمه کی هموسار کرد ۵
دای به به کیکی تر سودی لی
وهریگری، دواپی لی وهرگرتهمه.

الخرع: دولمت بوو، قلیشا ۵ نهرم بوو
داجور، شور بووموه.

الخرع الرجل: بیاومکه زهلیل و لاواز بوو،
دمگوتری: (الخرع له) ملکه چی بوو.

الخرع العطر: نه دمامیکی جهسته ی
له چی جوو له شوینی خوی خزا.

تخرع: به مانا (الخرع) دی.

الخرع: دایرانیکی له پشته حوشردا
بهیدا دمی.

الخرعة: بی حمایی و روت و قوتی و
سفوری و به درموشتی.

الخرع: دمنکه تووی گیاز معفران.

الخرع: نیشانه و داخیکه له گوئی مهر
دمکری، سمری گوچکه کی دمکری
به سی تلش، تلشی ناومراست بو
دیوی ناوموه خوار دمکریته وه.

الخرع: نافرمتی بی شهرم و حمیا
تکاو ۵ نافرمتی نهرم و نۆل و شک.

الخرعة: دمگوتری: (امراة خروعة)

(خرطوم الخنزير)، دمگوتری: (وسمة)
علی الخرطوم) زهلیل و پهسوی کرد ۵
قورنان دمفرموی: (سنة علی
الخرطوم) ۵ ههروا ناوه بو
شهرابیکی کهزوو سهرخوش بکا ۵
(ك: خراطيم).

خراطيم القرم: کهوورمو بیاو ماقولانی
خه تک.

الخرطمانی: لوت زل، کهسیکی کهپوی
زور کهوورمی.

الخرطين: کرمی درت ز له ناو قور و لیتهی
روبارمکاندا.

خرع الشيء خرعاً: شته که ی شه فکر کرد.

خرع الشيء خرعاً و خراعة: شته که نهرم
بوو داجور بی هیز بوو.

خرع فلان: فلانکسی ده هشت گرتی ۵ له

حمدی شمهو سه عیدی خودی دا
هاتوو: (لوسم احدکم ضلطة القبر

خرع) ۵ (هو خرع و خریع و هی خرة
و خریعة).

خرع خراعة و خروعة: به مانا (خرع) دی.

خرع خراعاة: ساغو سه لیم بوو کهوت و
مرد ۵ شیت بوو.

خرع الثوب: کراسمه کی به متوو
ز معفران رنگ کرد.

اخرعه: به مانا (خرعة) دی ۵ شتیکی
تازه قه لای داهینسا؛ دروستی

(خُرِفَ القَوْمُ)، (خُرِفَتِ الأرضُ).

أَخْرَفَ: چووه ناو وهرزی پایزموه،

(أَخْرَفَتِ الدابةُ) ولاخهکه یان

حمیوانهکه له پایزدا بیجوی بوو ۵

(هي مُخْرَفٌ).

أَخْرَفَ النخلُ: کاتی نموه هات

خورماکه بهرمکهی لیبکریتموه.

أَخْرَفَتِ الثَّوْرُ: زوراتهکه زۆر درنژ بوو.

أَخْرَفَ القَوْمُ بِمَكَانٍ كَذَا: خه لکهکه

وهرزی پایز لهو شوینه مانهوه.

أَخْرَفَ الْكِبَرُ الرَّجُلَ: پیری و

تهمهندریزی پیاومکهی تیک داوه.

أَخْرَفَ فُلَانًا ظُلَّةً: دارخورمایهکی بۆ

فلانکس دباری کرد تا له وهرزی

پایزدا میومکهی بیجنی.

خَارَفَهُ مُخَارَفَةً وَخِرَافًا: سمرایای وهرزی

پایز مامه لهی لهگه لداکرد ۵ له پایزدا

به گریزی گرت.

خَرَفَهُ: به عهقل تیکچوو خه پهاوی

لهقه لهم دا.

اخْتَرَفَ الثمر: به مانا (خَرَفَهُ) دئ.

الْحَارِفُ: چاو دیری باخه خورما (ك)

خِرَافٌ).

الحِرَافُ: کاتی رنینه و جنینی میوه

له وهرزی پایزدا.

الْحِرَافَةُ: نهو بهرو بومهی له پایزدا

دهچندری و دهمندری ۵ هسهی

نافرمتیکی جوان و نهرمو بارخووش و

رمت نمکه رمومه.

الْخَرِيعُ: به مانا (الْخَرِيع) دئ، نافرمتی

بیجهها ۵ همرشتیک خیرا بشکی،

لیجی حوشر که شوپ بوبیتموه.

الْخَرِيعَةُ: به مانا (الْخَرِيعُ) دئ.

الْخَرِيعُ: توله داری درنژو نهرمو تازه

پواوو شـوـرـك ۵ تووـلـه

نهام ۵ نافرمتی جوانی رموشت

به رزی نهرمو نیان و شـك ۵ (ك):

خِرَاعِبٌ).

الْخَرِيعُوبُ: به مانا (الْخَرِيعُ) دئ ۵ هاشه

خه یارو ترۆزی ۵ پارچه بهز (ك):

خِرَاعِيبٌ).

خَرَفَ فِي بستانه: له وهرزی پایزدا له ناو

باخهکه میومکهی بۆ نموه میومکهی

بیجنی.

خَرَفَ الثَّوْرُ خَرَفًا وَخِرَافًا: له وهرزی پایزدا

میومکهی جنی، پنی، دمگوتری: (خَرَفَ

النخل).

خَرَفَ الماشية: گیاو گزنیکی بۆ نازه له مکان

رواند تا له پایزدا بیخۆن.

خَرَفَ خَرَفًا: عهقلی تیکچوو، شیت بوو

له بهر پیری و که نهفتی، (هو خَرَفَ وهی

خَرَفَةً).

خَرَفَ الرجلُ خَرَفًا: به مانا (خَرَفَ) دئ.

خَرَفَ: بارانی پایزی لیباری، دمگوتری:

خۆش و درۆ؛ که بۆ پیکه نین
دمگوترئ: (الخَرْفَةُ): میومو بهرو
بوومی چندراو له و مرزی پایزدا.
الْخَرْفُ: شه که بهران.

خروفة: کاوړ ە (ك: خِراف وَاخْرِفَةُ) ە
له بهندی پيشيناندا هاتوو دهلي:
(فلان کاخروف اينما ائگا ائگا على
صرف): فلان ومکوو کاوړ وایه
چونیک ئەمديو نهو دیو بکا
پاخه ری خورییه.

الخَرْفَةُ: دارخوما پیاو هه ئیده بزیرو
هه ئی دمگري بۆ نهو می همرکات
ویستی خورماکانی لییکاتهوه بۆ
خواردنی خۆی و مال و مندالی ە (ك:
خِراف).

الخريف: و مرزی پایز ە بارانی و مرزی
پایز ە (بارانی په له) ە سهرمکای
بارانی و مرزی زستان ە خورماو
روتابی چندراوی و مرزی پایز.

لبن خريف: شیرێ تازه دۆشراو.
الخريفة: بهمانا (الخَرْفَةُ) دئ.

الْخَرْفُ: شوینی مانهوه لهکاتی و مرزی
پایزدا ە باخ و کۆمه له درهختی
میوه.

الْمِخْرَفُ: زهمیله ی بچوک که میوه ی
هه ئبژاردی به تامی له و مرزی پایزدا
تیدا دمچندری ە (ك: مَخْرَف).

الْمِخْرَفَةُ: باخ و کۆمه له درهخته
خورما ە رینگای ناشکراو روون ە (ك:
مخارف).

خَرْفَجَةُ: پان و فراوانی کرد ە دمگوترئ:
(عیش مَخْرَفَج) ژهانیکی خۆش و
همرزانی بهر فراوان و بی تهنگ و
چه لمه.

سراييل خَرْفَجَةُ: (سراويل مخرفجة)
دمرپی پان و پۆر.
خَرْفَج فَلَانًا: خۆراکی باشی بۆ فلانکەس
دايين کرد.

خَرْفَج الشَّيْئِ: شته که ی زۆر و مرگرت
زۆری ئی هه لگرت.

الخِرافِجُ: ژهانی خۆش و نهرمو
نۆل ە قه له وو گۆشتن، دمگوترئ:
(نبت خرافج): روه گیکی ناسک و
تهرو تازمه.

الخِرافُجُ: ژهانی خۆش و نهرمو نۆل.
الخِرافُجُ: بهمانا (الخِرافُجُ) دئ، (خروف
خَرْفُجُ) بهرخیکی قه له وه.

الْخِرفِيجُ: بهمانا (الخِرافُجُ) دئ.
الخِرفُتُ: په مو که بهرومکی خۆیه وه
بیرو که لکی نه مایی.

الخِرفُتُ: خمرده لی فارسی ە لهو لاتی
میصر بهحه شیشه ی سولتان بهناو
بانگه.

خَرْقٌ لِي الْبَيْتِ خَرْقًا: له ماله وه مایه ومو
دمر نه چوو.

خَرَقَ الشَّيْءَ خَرْقًا: شته‌ک‌ه‌ی هه‌ل‌شان‌د

د‌پ‌ر‌اند.

د‌پ‌ر‌اند‌ی.

خَرَقَ الْأَرْضَ: ز‌م‌و‌ی د‌ا‌پ‌ری تا گ‌ه‌ی‌ش‌ته ن‌ه‌و

ب‌ه‌ری ۵ ق‌ور‌ن‌ان د‌م‌ف‌م‌ر‌م‌و‌ی: ﴿إِنَّكَ لَن

تُخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تُلْبِغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾.

خَرَقَ الْكَذِبَ: د‌ر‌و‌ی ه‌ه‌ل‌ب‌ه‌س‌ت ۵ ق‌ور‌ن‌ان

د‌م‌ف‌م‌ر‌م‌و‌ی: ﴿وَاخْرُقُوا لَهُ بَيْنَ وَبَيْنَ

بَغِيرِ عِلْمِ سُبْحَانَهُ﴾.

خَرَقَ خَرْقًا: ن‌ه‌ح‌م‌ه‌ق ب‌و‌و ۵ ل‌ه‌گ‌ار‌م‌ک‌ه‌ی د‌ا

ن‌م‌رم ن‌ی‌ان ن‌ه‌ب‌و‌و ۵ د‌ه‌ش‌ه‌ت گ‌رت‌ی‌و

س‌ه‌ر‌س‌ام ب‌و‌و (ه‌ر خ‌ر‌ق).

خَرَقَ الظَّنَّ وَخَرَقَ الطَّائِرَ: ن‌اس‌ک‌ه‌ک‌ه‌ ی‌ان

ب‌ال‌ت‌ن‌د‌م‌ک‌ه‌ ر‌او‌ک‌ه‌ر‌م‌ک‌ه‌ی ب‌ی‌نی س‌ه‌ری ل‌ی

ش‌ی‌و‌ا ل‌ه‌ ش‌و‌ی‌نی خ‌و‌ی ج‌و‌ل‌ه‌ی

ن‌ه‌گ‌رد ۵ ت‌ر‌س‌او ه‌ی‌ج پ‌ه‌ل‌ه‌ف‌از‌ه‌ی

ر‌اک‌رد‌ن ی‌ان ف‌ر‌پ‌نی ن‌ه‌گ‌رد.

خَرَقَ بِالشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی ن‌ه‌ز‌انی و ن‌ه‌ی‌ت‌و‌انی

ن‌ه‌ن‌ج‌ام‌ی ب‌د‌ا.

خَرَقَ فِي الْبَيْتِ: ب‌ه‌م‌ان‌ا (خ‌ر‌ق) د‌ئ ۵ (ه‌ر

ا‌خ‌ر‌ق و‌ه‌ی خ‌ر‌ق‌اء).

خَرَقَ خَرْقًا: ن‌ه‌ح‌م‌ه‌ق ب‌و‌و.

خَرَقَ بِالشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی ن‌ه‌ز‌انی و ب‌و‌ی

ن‌ه‌ن‌ج‌ام ن‌ه‌د‌ر‌ا.

أَخْرَقَهُ الْفَرْعُ: ت‌ر‌س س‌ه‌ری ل‌ی ش‌ی‌و‌اند.

خَرَقَ الثَّوْبَ وَغَيْرَهُ: د‌ر‌ا‌و‌ی‌ی ق‌و‌م‌اش‌ه‌ک‌ه‌ی

ز‌ی‌اد‌ک‌رد.

خَرَقَ الْكَذِبَ: د‌ر‌و‌ی ز‌و‌ری ه‌ه‌ل‌ب‌ه‌س‌ت.

اِخْتَرَقَ الثَّرْبَ وَحَوْدَهُ: ق‌و‌م‌اش‌ه‌ک‌ه‌ی

اِخْتَرَقَ الْقَوْمَ: ب‌ه‌ن‌او ن‌ا‌پ‌ور‌ی

خ‌ه‌ل‌ک‌ه‌ک‌ه‌د‌ا ر‌و‌ی‌ی.

اِخْتَرَقَ دَارَ فُلَانٍ: م‌ال‌ی ف‌ل‌ان‌ک‌ه‌س‌ی ک‌رد

ب‌م‌ر‌ی‌ل‌گ‌ای خ‌و‌ی ب‌و‌و

پ‌ی‌د‌ا‌و‌ی‌س‌ت‌ی‌ب‌ه‌ک‌انی.

اِخْتَرَقَ الْأَرْضَ: ق‌ه‌د ب‌ر ب‌ه‌ن‌او ن‌م‌ر‌ز‌م‌ک‌ه‌د‌ا

ر‌و‌ی‌ی گ‌و‌ی‌ی ب‌ه‌ر‌ی‌گ‌ان‌ه‌د‌ا.

اِخْتَرَقَ الْحَيْلَ مَا بَيْنَ الْقَرْيِ وَالشَّجَرِ: ر‌ه‌و

ن‌ه‌س‌پ‌ه‌ک‌ه‌ ب‌ه‌ن‌او گ‌ون‌د‌و د‌ر‌ه‌خ‌ت‌ه‌ک‌ان‌د‌ا

ب‌ل‌او ب‌و‌ون‌ه‌و‌ه.

اِخْتَرَقَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ ف‌ل‌ش‌ا د‌ا‌پ‌ر‌ا.

اِخْتَرَقَتِ الرِّيحُ فِي الْأَرْضِ: ر‌م‌ش‌ه‌ب‌اک‌ه‌

پ‌ی‌چ‌او پ‌ی‌ج‌ ه‌ات‌و ه‌ه‌ل‌ی

ک‌رد ۵ ر‌م‌ش‌ه‌ب‌اک‌ه‌ی ت‌ون‌د ب‌و‌و چ‌و‌و‌ه

ه‌ه‌م‌و‌و ک‌ون‌و ق‌و‌ز‌ب‌ن‌ی‌ک‌ه‌و‌ه.

تَخَرَّقَ: ب‌و م‌و‌ط‌او‌م‌ع‌ه‌ی (خ‌ر‌ق‌ه‌) ه‌ات‌و‌و‌ه.

تَخَرَّقَ فِي الْكَرَمِ: ل‌ه‌ب‌ه‌خ‌ش‌ی‌ن‌د‌ا ز‌و‌ر ز‌ی‌د‌ه

ر‌ه‌و‌ی ک‌رد.

تَخَرَّقَ فِي الْكَذِبِ: د‌ر‌و‌ی ه‌ه‌ل‌ب‌ه‌س‌ت.

الْحَارِقُ: (س‌ی‌ف خ‌ار‌ق) ش‌م‌ش‌ی‌ر‌ی‌کی

ب‌ر‌ن‌د‌م‌ب‌ه‌ ۵ ر‌ود‌او‌ی‌ک‌ه‌ ۵ ش‌ت‌ی‌ک‌ه‌

پ‌ی‌چ‌ه‌و‌ان‌ه‌ی ی‌اس‌ای س‌ر‌و‌ش‌ته ن‌ه‌گ‌م‌ر

ب‌ه‌ش‌ی‌و‌ه‌ی ت‌ه‌ح‌م‌د‌د‌ا ب‌و‌و د‌م‌ب‌ی‌ت‌ه‌

م‌و‌ع‌ج‌ی‌ز‌ه.

الْخَرِيقُ: ج‌و‌ر‌ه ج‌و‌ل‌ه‌ک‌ه‌ی‌م‌ک‌ه‌.

الْخَرِيقُ: ج‌و‌ان‌م‌ه‌ر‌دی س‌ه‌خ‌ی س‌ر‌و‌ش‌ت‌و

ب‌ه‌ه‌ان‌ا ه‌ات‌و‌و‌ی ل‌ی‌ق‌ه‌و‌م‌او‌ان‌ه‌و‌ه.

ههَلْدِرَابْ و گوش تهموزونی
نه هینا بیتهوه، (ك: خراق و خرق).

الْمَخْرَقُ: رپرموی هموا شوینی
هه لیبونی و رپرموی رپشتنی.

المَخْرَقُ: پیای شوخ و شنگو قه دو
بالا جوان و بژن پیکو بیک ۵ کارو

نیشی نهنجامدراو ۵ کارو نیش
نه نجامدر (نیش لمدست هاتوو).

مِخْرَقُ حرب: شهرنگیزو تی هه لاتوو
له شهراندا ۵ پیایو سهخی و

ریندار ۵ شمشیر ۵ میزمو پارچه
پهرویهک لول ددرئی و بژ ترساندن

پئی له مندا ل ددرئی ۵ که له کیوی.
الْمَخْرَقُ: دمشتی پان و بهرین که

رمه بای تیدا هه لیکا.
المَخْرَقُ: بیکهسو هه زاریک شتیکی

دمست ناکه وئی بی ناتاجی
بکا ۵ دهگوتری: (هو مخروق الکف

بالنوال) به هوئی سه خاومتوه هیچی
به دمسته وه نه ما.

خَرْقُل: تیرمکی له که وانه وه هاویش.
خَرْقُلُ فِي رَمِيهِ السَّهْمِ: زور تفه نگیپپانه

تیرمکی هاویش.
حَرَمُ الثَّيِّ خَرْمًا: شته که ی کون

کرد ۵ له تی کرد ۵ قه لاشتی، برپه وه.
حَرَمَ فُلَانًا: نیوانی دوو کونه لوتی

هه لدری ۵ قهراخی لوتی دادرپی.

الْخَرْقُ: کونی دیوارو شتی تر ۵ دمشت و
سارا، ساری بهر فراوان و دورو درین

که رمه مبا پیندا برپا ۵ (ك: خروق).
الْخَرْقُ: نه زانی و نه قامی ۵ نه حمه قی.

الْخَرْقُ: به مانا (الخریق) دی.
الْخَرْقُ: تمپو توژ.

الْخَرْقَاءُ: زموی پان و پور که رمه مبا تهی
بکا ۵ رمه مبا ی تیژرپو، که هه رده م

به لایه کا دمپا ۵ نافرمتی گیلو که ی
شت نه زان که دمست رمگین نه بی.

أذن خَرْقَاءُ: گوینچه که نه مدیو نه و
دیو کونی.

شاة خَرْقَاءُ: مهریکه گوینچه که کونی
کونه که که وانه بی بی ۵ پان

له ناو مرستی گوینچه که دا کونه که
هاتیب تا قهراخی گوینچه که.

الْخَرْقَاءُ: پارچه پهروئی شو وپ.
الْخَرْقُ: رمه مبا ی سارد.

الْخَرْقُ: چال و نرمایی زموی که گیای
لیراوبی و که و تیبته نیوان دوو

پارچه زموی بی گیاو
گز ۵ رمه مبا ی سارد ۵ بای شه مان و

هه وای ساردو فینک که که مکهم
هه لیکا و بوو ستیتته وه ۵ دمرای

دول و شیو ۵ رپرموی ناو، که زور
قول نه بی، بی دارو دره ختیش

نه بی ۵ پان مندا لدانی نافرمت که
به هوئی مندا ل هاتنه دمره وه

ماخَرَمَ مِنَ الْحَدِيثِ حَرْفًا: بَيْتِيكى
لهمسهكه كهه نمكردوه.

حَرَمَ الرِّبَاءَ الْقَوْمَ: تاعونهكه خهكهكهى
لهبئخ دهرهئناو لهناوى بردن.

حَرَمَ الرِّامِي الْقُرْطَاسَ: هاوئزهرمهكه
كاغهزمكهى ههنگاوت بهلام كوني
نمكرد ه دمگوتري: (ماخَرَمَ الدَّلِيلَ عَنِ
الطَّرِيقِ)، چاو ساغو شارمزا كه
لمريگاكه لاي نهدا.

حَرَمَ خَرْمًا: نيوان دوو كونه لوتى شفق
بوو ه گوئچكهى قهئشاو ههئدرا، (هر
اخرم وهي خرماء).

حَرَمَ خَرَامَةً: توندو پتهو بوو ه بئ
شهرمو بئ چهيا بوو.

حَرَمَ الشَّيْءَ: شتهكهى شفق
كرد ه برييهوه ه لهحمدئدا هاتووه:
(نَهَى النَّبِيُّ أَنْ يَضْحَى بِالْمُخْرَمَةِ الْأُذُنِ)
پئغهمبهر (د.خ) نهى لهوكمرد كه
نازهلى گوى براو بكرئته قوربانى.

اخترمتة المنية: مردن تيكيهوه پئچا.

اخترمة الرِّبَاءِ: تاعون لهناوى برد.

انخرم: شفق بوو، دابرا گوشه گير بوو.

انخرم العام: سالهكه تيپهري و رؤى.

انخرم القوم: خهكهكه ههوتان و تيئا
چون.

انخرم الكتاب: كتيبهكه كهه ههبوو
ههنديكى ليفهوتا.

تخرم: شهقار شهقار بوو، درزى برد
قهئشا.

تخرم فلان: فلانكس جووه سهر
رئبازى خورهمميهكان.

تخرم زئد فلان او زبده: فلانكس
رفهكهى نيشتهوه.

يتخرم زنده: دهموى لهپئى زورو
ستههموه خوى ههريزكا خوى
بسهپئنج.

تخرم الرباء القوم: تاعونهكه
خهكهكهى لهناو برد.

الاخرم: گردولكهى ناو بانوو دشتايى
ه زلكاوو گهراو.

اخترم الراي: كهسينك راو بوؤچونى
زعهيف بئ.

الاخرمان: دوو نيسقان لهم لاو لهولوى
مهلاشوى سهر

اخرا الكتفين: شهپيلكى ههردوشان ه
ههروا لاي خواروى شان.

الخرامة: ناميرئكه كاغمزى پئ كون
دمكري.

اخرم: بهناز بهرومرد ه رومكئكه
ومكوو لؤببسا رنگى ومنهوشهه
ههيه.

الخرمية: شوئنهكوتوانى بابيهكى خورمى،

رئبازئسكه رئپروانى برپوايان
بمتهناسوخ و گواستنهموى گيان

که چ بوو.

اِحْرَمْسُ: شهوی تاریک.

حُرْمَتُ الْعَمَلِ اَوْ الْكِتَابِ: کارمکه ی تیک
دا، کتیبه که ی شیواند.

اِحْرَمُصْ: به مانا (اِحْرَمُصْ) دی،
دمشکو ترئ (اِحْرَمُصْ).

حُرْمَلُ وَيَرُ الْبَعِي: توکی خوشترمه
لهقه لهویان بهری دا.

تَحْرَمَلُ الثَّوْبُ: قوماشه که ونجر ونجر
بوو.

اِحْرَمِلُ: خه لکی زور ه ئافرمتی دمنگ و
دوره ناخوش ه پیریزنی په ککه و ته
ه ئافرمتی به دکارو نه حمه ق ه
خوشری پیر (ک: خراپل).

حُرْقَةُ السَّيْفِ: به مشمیر لیی دا.

اِحْرَافُ: دریژ داوول

اِحْرِيفُ: خوشتری به شیرو قه له و ه
لؤکه، (ک: خراپف)

اِحْرِيفَةُ: به رویومی دره ختی (غمضاء) ه
(ک: خراپف)

حُرْنَفَتُ الْأَرْضِ: له و دهمره کمرویشک
پهیدا بوو، کمرویشک زور بوو له و
زموی زارمدا.

حُرْنَفَتُ النَّاقَةِ: پیوو بهز له سمنامی
خوشرمه لؤلؤ و مستا.

اِحْرِنْتُ: بیچووو کمرویشک، کمرویشکی
گمنج.

له مه کی که وه بو په کیکی تر هه به،
هه ولی لابردنی له مه پر مکانی نیوان
نیرو می دمدن و نیباحتی رهاپان
گهرمه ه (اِحْرَمُ) لوتکه ی که ژ.

اِحْرَمَاءُ: گردولکه مه که له ناو دشتایی
په ک دا ه قه لؤ شوراپه ک
نه تواندرئ له م لؤ نه ولای به چینه
ناوی ه بزنی پانه وپان گوینچکه ی
بیردرئ ه دروژن، (اِحْرَمَانُ) به مانا
دروژن دی.

اِحْرَمَةُ: شوینی کونه لوت.

اِحْرَمَةُ: پیشی لوت ه نیوان دوو کونه
لوتی ه به ردیک کونکون بی، (ک:
خوژم).

اِحْرِمُ: ریگای ناو کیوو که ژ، پان ریگای
ناولمبه لآن، (ک: مخارم) له باسی کؤچی
پیغه مبه ردا هاتوو ه که له گه ل
نه بوبه مگردا به لای مالی نه سله می
نه مشجه می دا رویشتن و شتریک
پیدان چاوساگی له گه ل ناردن پیی
گوت (اسلك بهما حیث تعلم من مخارم
الطرق).

مَخْرَمُ الْجَبَلِ: لوتکه ی کیو.

مَخْرَمُ اللَّيْلِ: سهرمتای شه و.

حُرْمَدُ: له مالی خو ی دا مایه وه، سهری
له کؤشی خو ی ژمی و بی دمنگ بوو.
اِحْرَمْسُ: بی دمنگ بوو، زه لیل و گهردن

أَلْخَوْرَلْتُ: بَالَهُ خَانَهُ يَكُ بُوو لَه عِيْرَاقِ
مولکی نوعمان بوو.

خَزِبُ الْجِلْدُ خَزْبًا: بَيْسْتَهْ كِه به بِيْ نَهْمِي
نازاري هه بِيْ هاوسا، هه لَهْمو بوو
تاواتدمزاني هاوساوه.

خَزِبَتِ النَّاقَةُ وَالشَّاءُ: گوانی حوشرمه
يان هی مهرمه هاوسا ۵ کونی
گوانه گانی تهسک بونه وه ۵ گوانی
وشک بوون و شیري گهم بوو (هر
اخزب وهي خزباء).

تَخَزَبُ الْجِلْدُ: به مانا (خَزِبَ) دئ.

الْخَزْبُ: سوا لَت

الْخَزْبَاءُ: مِيْشِيْكه به زوْري له ناو باغ دا
دمزی.

الْخَزْبَةُ: کانی زېږ.

أَلْخَوْرَبُ: هاوسانی گوانی نازمل
(حوشر و مهر)

الْخَزْبَانُ: به مانا (الْخَزِبَ) دئ ۵
بيچوه نوعامه ی نير.

أَلْخَوْرَبُ: حوشر تَك كه عادمی وابی
بېستی نهستور ببي يان هينده
هه لَهْمو ببي و ابزاني هاوساوه.

تَخَزَبَ عَلَيْنَا: ته گهمبوري به سمرا
کردين و نوتبه رزي نواند.

الْخَزْبَانُ: مِيْشِيْكه به زوْري له باغ دا
دمزی ۵ لاسایي كرده ومی دمنگه
دمنگو و پززه و پزمه بهتی ۵

دمردنكه توشی قورگی حوشر دهمي
۵ پشيله.

الْخَزْبَانُ: به مانا (الْخَزْبَانُ) دئ.

خَزَجُ خَزَجًا: زل بوو، جهسته ی زه به لاج
بوو (هر خَزَجُ)

الْمِخْرَاجُ: حوشری زوْر هه لَهْمو.

الْمِخْرَاجُ: پياوی به هيزو چوار به ل
قهوی و شان و مل يان.

خَوْرُ خَوْرًا: خوْی به شارمزا دمرخست ۵

پياو به قولينچکی چاوی به تيله ی
چاوی بپروانی.

خَزِرَتِ الْعَيْنُ خَزْرًا: چاوی به چوک بون و
تهنگ بوونه وه ۵ خيل بوو.

خَوْرُ فَلَانٍ: فَلَانْكه س چاویکی هه ليناو

ليکی ناهه وه ۵ وای پروانی دمتگوت
به تيله ی چاوی شت دهميني.

خَزْرُ الشَّيْخِ عَيْنِي: پيره ميردمكه پيلوی

چاوی به چوک بوونه وه هه تاوايان
لسی هات دمتگوت دورواون ۵

دمگوتری: (خَزْرُ الشَّابِ عَيْنِي)

گهنجهكه پيلوی چاوی خوْی به چوک
كردنه وه به مه به سستی فه نن و

ليزانی.

خَزْرُ الشَّيْخِ: شته که ی تهنگه به مر
کردمه.

تَخَزَّرَ: چاوی خوْی به چوک كرده وه
بوْنه ومی چاوی تيْز ببن و باش شت

ببینی ۵ بهتیلای جاوی روانی.

الْخَزَزُ: شۆربای چهور.

الْخَزَزُ: دهر دیکه توشی باریکایی پشت دمبی.

الْخَزَزُ: بهمانا (الْخَزَزَةُ) دی.

الْخَزَزُ: هه لگمرانه و دی بیلبلای چاو بۆلای پیلوی چاو ۵ نه م جۆره خیلایه ناشیرین ترین شیوهی خیلایه.

الْخَزَزُ: گۆشتیکه دهر دیکه کونکوتی بچوک نه مجار به ناو و خوئی زۆر ده کوئیندری، که ته و او کوئله ناردی به سه ردا دهر دیکه ده کوئیندری، نه مجار دهر دیکه پیلخۆر ۵ شۆربای ناو و رۆن و ئارد واته: به لوی چهور نه گهر شیرینی تیکه ل بکری دمبیته حه لئا.

الْخَزَزُ: بهمانا (الْخَزَزُ): دی.

الْخَزَزُ: رۆیشتنی لاروله نهجه نامیز.

الْخَزَزُ: ههر چله دارو شوپکیک نهرم بی ۵ داریکه هه د لوس و بی گریو گۆل ۵ به مموونهی راستی و نهرمو شلی ده هیندریته وه ۵ هه هه ژاژ: دانیشتوانی ناو که شتی که ده که ویته به شی دوا وهی.

خَزَزَبُ الْكَلَامُ: قسه كان تیکه لآوو بی سهر و بهر بوون.

خَزَزَتِ الشَّاةُ: مهرکه شهل بوو.

الْخَزَزُ: بای باشور (ريح الجنوب) بای

سارد ۵ (شیر)؛ به شیک

پاریدمه مرانی پیغه مبه ر بوون که

هۆزیک سهرمکی ناومه دینه بوون.

الْخَزَزَةُ: پیاوی زمعیضو بی

وره ۵ که سیک نه توانی پان نه زانی

به ریکو پیک له گۆر مه جلیسا

دابیش ۵ که سیک زۆر قسه ی

سوکانه و نه فامانه بکا.

خَزَزُ: به سهر خَزَزُ: تیریک پیموناو

هه نگاوتی ۵ ده گوتری: (خَزَزُ

بیره): به چاو هه نگاوتی.

خَزَزُ الْخَائِطُ: لای سهری دیوار که ی به ته لی

دیک گرت بۆ نه وهی کس

سهر دیوار که نه که وئ ۵ ده گوتری:

(خَزَزُ الْخَائِطُ بِالشُّوكِ).

خَزَزُ النَّمْرِ خَزَزًا: خورما که هیشا که میک

مزی تینا ماوه به ته وای شیرین

نه بووه.

اخَزَزَهُ بِسَهْمٍ: بهمانا (خَزَزُ به) دی ۵

ده گوتری: (اخَزَزَهُ بِبَصْرَةٍ)، به چاو

هه نگاوتی.

اخَزَزُ فُلَانًا: هاته لای فلان که س که

له نیو کۆمه لدا بوو شتیک لی

وهر گرت.

الْخَزَزُ: هوماشیک له خوری و ناو ریشم پیک

ددهیندری ۵ یان هه موو رایهن و تیودانه که ی له ناو ریشم دمی.	اَنْخَرْعُ الْغَبْلُ: له ناو پرستدا حمله که په چرا.
اَلْخَزَزُ: که رویشکه نیرینه ۵ بیچوه که رویشک ۵ (ک: خزاز و اخزة).	اَنْخَرْعُ مَن الرِّجْلِ: پشتی پیاوکه له بهر پیری یان لاوازی چۆمایه وه.
اَلْخَزَّازُ: ناو ریشم فروش ۵ ناو ریشم ریش.	اَنْخَرْعُ الْعُودُ: دارمکه شکاو بوو به دوو له ت.
اَلْخَزَزُ: هه موو رومکیک چقلاوی بی بهرمکه ی زور وشک بی.	تَخْزَعُ عَنْ اَصْحَابِهِ: له هاوه لانی دواکه وت.
اَلْمَخْزَأُ: زومیه ک که رویشکی زور بی.	تَخْزَعُ اللَّحْمُ: گۆشته که ی کوتکوت کرد.
خَزَعُ عَنْ اَصْحَابِهِ خَزَعًا: له ریکا له گهن هاوه له کانی بوو لیان دواکه وت.	تَخْزَعُ مِنْ شَيْئًا: شته که ی لی وهرگرت.
خَزَعُ مِنْ فُلَانٍ: فرسه تی لی هیناو له فلانکه سه وه شتی دمسه که وت.	تَخْزَعُ الْقَوْمُ الشَّيْءُ: خه لکه که شته که یان له ناو خو یاندا بهشکرد.
خَزَعُ الشَّيْءِ: شته که ی بریه وه ۵ پارچه پارچه ی کرد.	اَلْخَزَاعُ: مردن.
خَزَعُ اللَّحْمِ: گۆشته که ی پارچه پارچه کرد.	اَلْخَزَاعَةُ: پارچه ی شتی که لی جیا بو بیته وه.
خَزَعُ فُلَانًا: نه بهیشت فلانکهس به ناسایی بروا، له مپه ری خسته بهرده م.	اَلْخَزَاعَةُ: پارچه ی گۆشت.
اَخْزَعَهُ عَنْ الْقَوْمِ: شته که ی له خه لکه که بری.	اَلْخَزُوعُ: به کهسیک دمگوتری که له مال و سامانی خه لک بهشیک بو خوی دابیری.
اَخْزَعَ فُلَانًا عِرْقَ سَوْءٍ: رهوشته ناشیرینه کانی به فلان تهرک کرد وازی بی لی هینا.	اَلْمِخْزَاعُ: به مانا (اَلْخَزُوعُ) دی.
اَخْزَعَ مِنْ شَيْئًا: شته که ی له فلانکهس وهرگرت.	اَلْمَخْزَعُ: کهسیک کی شهو نیزاعی زور بی ۵ به سروشت گیچه لاوی بی.
اَنْخَرْعُ الشَّيْءُ: شته که کۆتابی هاتو نه ما ۵ برپا هوه.	اَلْخَزْعَبْلُ: قسه ی خو ش و نهسته ق که بیته هوی پیکه نین.
	اَلْخَزْعَبْلُ: شتی به تال و بوچ:
	اَلْخَزْعَبْلَةُ: گالته و گه پ ۵ قسه په ک بیته هوی پیکه نین.
	خَزَعَلَتِ الضَّبُعُ: که متیارمکه وا رویشت

شەلى پېۋە دياربوو.

خَزَعَلَ الماشى: رۆپىشتەمكە قاچى خۆى
راتەكاند لەبەر زۆر ماندوو بوون.

الْمُزْعَالَةُ: گائەو گەپ.

الْمُزْعَلُ: كەمەتیار.

خَزَفَ لى مشيه خَزَفًا: لە رۆپىشتندا دەستى
بەرز كردنەوه.

خَزَفَ الثوب: قوماشەكەى دادپى دراندى.

الْمَزَان: گۆزمو كىتەلە فرۆش،
دروستكارى گۆزمو كىتەلە.

الْمُزَف: هەر قاپ و قاچاخیك لە قور

دروست بکری و سور بکریتەوه،
بخریتە ناو کڵەومو ببیتە سۆالەت.

خَزَقَ السهمُ خَزَقًا وَخَزُوقًا: تیرمەكە لە
كەوانەكەوه دەرچوو.

خَزَقَ الرجل أو الطائرُ: پیاومەكە یان
بالتەمكە ئەوهى ئە سکیدا بوو داينا،
ناوسكى خۆى دانا.

خَزَقَ السهمُ القِرطاسَ: درپوشەكە، تیرمەكە
لە كاغەزمەكەوه چوووە ئەو دېو
ئەمدېوو ئەمدېوى كرد، (هەو خازق)
(ك: خوازق).

خَزَقَ فلاناً بالنبل: بەسەرە تیرمەكە
فلانكەسى هەنگاوت.

خَزَقَ فلاناً بالرمح: فلانكەسى بە رمب
كەمى بریندار كرد (برینەكەى سوكە).

خَزَقَ فلاناً بعينه: چاوى لە فلانكەس برى و
هەنگاوتى، چاومزاری لیکرد.

انْخَزَقَ الشئُ: شتەكە بە زمویدا
رۆچوو، دەرگوتى: (انْخَزَقَ الشئُ
الْحَادُّ لى الشئ).

الْحَازِق: سوزن، درپوشە، سەرمەتەر كە
شت كۆن بکا ە لە پەندى پېشیناندا
هاتوو: (لَأَقْدُ من خازق) ە ئەمە بۆ
كەسێك بەكار دەهێندى كە
نیشەكانى باش بپوا هەرگیز كێشە
نەهەتە رێگای.

الْحَازِق: عەمودێك كە سەرمەكەى تیز
بى ە لە رۆژگارى كۆندا ئەو جۆرە
عەمودەمیان چەهاندوو زەلامیان
لەسەر داناوە بۆ ئەوهى عەمودەكە
لە كۆمەیهوه بپواو لە تەپلى سەرى
دەرچى.

الْخَزَقُ (أَرْضُ خَزَق): زەمبەك كە ناوى
تیدا نەهەستى هەلۆل بى.

الْخَزُوقُ: حوشترێكە بە قەراخى سمى
زەمى كۆن دىكا ە یان كە دەرپوا
سمى لاوو نىو دادەنى و شوێنكە لە
زەمى دىكا.

الْمُخَزَقُ: دارێكە سەرمەكەى بزماریكى
تیزى پێمیه (نەهیزه).

الْمُخَزَقَةُ: حەربە.

خَزَلَ الشئُ خَزَلًا: شتەكەى برى، برى دا،
لێى كردموه دەرگوتى: (خَزَلَهُ فَخَزَ لَهُ
نصفين).

خَزَلَ فلاناً عن حاجته: فلانكەسى عەوى

کردو نه پيشت جووله بکا.

سمر زموی.

خَزَلَ الشَّيْءُ: رمخنه‌ی له شته‌که گرت،

الْأَخْزَلَ: شهل، حوشرنک دوگی

عه‌بیداری کرد.

نهمایی.

خَزَلَ الرَّجُلُ خَزْلًا: ناوقه‌دی بهشتی

الْخَزَلُ: زاراومیه‌کی زانستی عوروزه.

هه‌نگاوت، گازمره‌ی بهشتی شکاند، (هو

الْخَزَلَةُ: که‌سرنکه شکاوپیه‌که له بهشتدا،

اخزل).

زاراومیه‌کی عوروزه‌شه.

خَزَلَتِ الْمَرْأَةُ فِي مَشِيَّتِهَا: نافرمته‌که له

الْخَزَلَةُ: نه‌وه‌ی دمه‌وئ لیت مهنع

رؤیشتندا لارو له‌نجه‌ی کرد به

دمکا، کۆسپو ته‌گهره ده‌خاته پيش

عاستهم سمری په‌نجه‌ی ده‌خسته

کارمه‌که‌ته‌ومو ناهیلج به مراد بگه‌ی.

سمر زموی، (هی خزلأ) ه (ك:

الْخَزَلُ: رؤیشتنیکه لارو له‌نجه‌ی

خزل).

تیدابه دمگوتری: (هو او هی تمشی

خزولی).

اخْزَلَ: له‌نگی، شهل بوو.

اخْزَلَ بِرَأْيِهِ: تاکرموانه جولایه‌وه همر

الْخَزَلُ: به‌مانا (الْخَزَلُ) دئ.

رای خو‌ی به‌لاوه په‌سهند بوو،

خَزَلَبَ الْخَبْلُ أَوِ اللَّحْمَ: به‌خیرایی

شته‌که‌ی دابری، برپیدا.

حه‌بله‌که‌ی پساند هه‌لی بری،

إِنْخَزَلَ: دابرا، گۆشه‌گیر بوو.

گۆشته‌که‌ی پارچه پارچه کرد.

إِنْخَزَلَتِ الْمَرْأَةُ فِي مَشِيَّتِهَا: به‌مانا

خَزَمَهُ خَزْمًا: شته‌که‌ی ریز کرد، کونی

(خزلت) دئ.

کرد، بنکی کتیبه‌که‌ی کون کرد.

إِنْخَزَلَ فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ: فلانکه‌س له

خَزَمَ شِرَاكَ الثَّغْلِ: شیراکی نه‌عله‌که‌ی کون

کارمه‌که هه‌لکه‌پایه‌وه زمعیف بوو.

کردو توند به‌ستی.

إِنْخَزَلَ عَنْ جَوَابِ مَاقِلَتِ لَه: گرنگی به

خَزَمَ الْبَعْرَ: لوتی حوشرمه‌کی کون کرد،

وه‌لامی قسه‌که‌ی من نه‌دا.

کونی له لالوتی کردو لوته‌وانه‌ی

تَخَزَلَ السَّعَابُ: هه‌ورمه‌که وا دهرکه‌وت

تیکرد.

ومکوو نه‌ودی بگه‌پته‌وه دواوه.

خَزَمَ أَلْفَ فُلَانٍ: فلانکه‌سی زملیل کردو

تَخَزَلَتِ الْمَرْأَةُ مَشِيَّتِهَا: نافرمته‌که له

ژیرباری کرد.

رؤیشتندا لارو له‌نجه‌ی نواند به

خَزَمَ الْجَرَادُ فِي الْعَرْدِ: کولله‌کانی به

عاستهم سمری په‌نجه‌ی ده‌خسته

شیشه‌که‌وه کرد بو برژاندن.

خازمۈ الطريق غازمۈ خزاما: همريه كه
 لهو دوو كهسه پيچه وانه ي به كتر
 ههئسو كهوتيان كرد، همريه كهو
 ريبازيكي گرتنه بهر بؤنه وه ي له
 ناكامدا له يهك شويندا به كتر
 بگرنه وه.

خزمۈ: به مانا (خزمۈ) دئ ۵

تخازم الجيشان: ههردوو سوپا كه
 روبه پړوي به كتر بوونه وه.
 تخزم الشوك في رجله: حقل به قاچيدا
 چوو.

الاخزم: نيره مار.

الحزام: ليك چوون، دمگوترئ: (لقينه
 خزاما) توشي بووم روبه پړو.

الخزام: روميكي بؤنخوشه له پيړي
 (الشفريات) عه تړي لي دروست
 دمكړئ.

الحزامي: رمگزي روميكي له پيړي
 (الفصيلة الشفوية) جوړمكاني
 بؤندارو عه تر ناميزن، ومكوو سملو
 ميخهك ۵ به زوري له ولاتي هولندا
 زمرع دمكړئ.

الحزامه: په تيكي كه وانه ييه، دمكړته
 لهو كونه سماوه ي له لوتي
 خوشتر دايه واته: لوتي خوشتر
 دمسريو لهو په ته ي تيدمكه ن
 ومكوو لوتنه وانه بؤنه وه ي زياتر
 ههوسارو جلوه ي نهرم بي،

دمگوترئ: (جعل في أنف فلان
 الحزامه) لوتنه وانه ي له لوتي
 فلانكه س كرده واته: ژير باري
 كردومو به نارمزي خوي كاري پي
 دمكا.

خزامۈ النعل: نهو تيلمه چهرمه يه
 دمكړته نيوان دوو شيراكي
 نه عله كه وه.

الخزام: فروشياري درمختي خه زمه
 درمختي كه له توپكله كه ي حبلو
 گوش دروست دمكړئ.

الخزم: له زاروه ي شيعريدا زييادميه كه
 له سهرمقاي شيعرمكه وميه له
 تمفعيله ي عوروزيدا حيسابي بو
 ناكړئ، وا دمبي بهك بيت دمبي وا
 دمبي تا حوار دمپوا.

الخزم: درمختي كه له توپكله كه ي حبلو
 گوش دروست دمكړئ، له روژگاري
 كؤندا صندوقو به غداني كه لو بهل
 تايبه تي نافرمت لهو جوړه داره
 دروست كراوه.

الخزومة: له زاروه ي هوزي هوزمليدا
 به مانكا دمگوترئ، پان مانكا پيرو
 كورته بنه، (ك: خزام، خزم،
 خزوم).

المخزم: بالندمو نوعامه (چونكه
 نه وانه لوتيان كوني تيدايه).

خَزَنَ اللَّحْمَ وَالطَّعَامَ خَزْنًا وَخَزُونًا:

گذاشته که یان خوراکه بگوگنی کرد.

خَزَنَ الشَّيْءَ خَزْنًا: شته که ی خسته ناو

گه نجینه وه.

خَزَنَ عَنْهُ الْعَطَاءُ: به خششی ن گرتیه وه

هیچی نه دایه.

خَزَنَ لِسَانَهُ: زمانی خوی پاراست.

خَزَنَ السِّرَّ: نهینیه که ی شاردموه بلاوی

نه کردموه، (هو خازن)، (ك: خوازن).

مَخْزُونٌ: له گه نجینه دا هه لگراو.

أَخْزَنَ: دوی هه زاری دموئه مهند بوو.

اخْتَزَنَ الشَّيْءَ: شته که ی خه زن کرد،

هه لگرت.

اخْتَزَنَ الطَّرِيقَ: ره گاکه ی کورت

کردموه.

اخْتَزَنَ السِّرَّ: نهینیه که ی شاردموه.

اسْتَخْزَنَهُ الشَّيْءُ: داوی لی کرد شته که

خه زن بکا، هه لی بگری.

الْحِزَانَةُ: گه نجینه، شوینی شت تیدا

هه لگرتن، (ك: خزان) هه پیشه ی

گه نجینه داری.

خِزَانَةُ الْإِنْسَانِ: دلی نادمیزاد.

خِزَانَةُ الْإِحْتِقَاقِ: له زاروه ی نه نازاری

میکانیکی دا نه وه به تالاییه که

سوتانی تیدا دروست دمبج.

الْخَزَانُ: زمان، خورما که ناوه که ی

به هو ی نه خو شیییه وه رض بیی،

شوینی کۆبونه وه ی ناو (دمریاچه،

نه ستیر، ته نک، هه و).

الْمَخْزَنُ: شوینی شت تیدا هه لگرتن.

خِزَا فُلَانًا: فلانکه سی ژیر بار کردو خوی

به سمر دا سه پاند.

خِزَا الدَّابَّةَ: ولاخه که ی ژیر بار کرد.

خِزَا النَّفْسَ: نه فسی خوی گرتیه وه

نه به یشت به هه وه سی خوی بهل

به اوی.

خِزَا الشَّيْءِ: شته که ی کرده ملکی خوی.

خِزَا الْفَصِيلَ: زمانی بیچوه نازه له که ی

دمر هینا وه لاشتییه وه.

خِزَى خِزِيَّةً: ره سو بوو که وته ته نگرمو

ناخو شیییه وه.

خِزَى فُلَانٌ خِزَى وَخِزَايَةً: فلانکه سی

شمری کرد، به خویدا شکایه وه، ته ریق

بووه.

أَخْزَأُ: سوکایه تی به یکرد، ره سوای کرد،

خه له ت بوو، هورن ده فمرموی.

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ لِي ضَيْفِي﴾.

خَازَى فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکه سی به سمر

فلاندا سمر که وتوو بوو.

مامه له كهيدا زياني پئ گه يئ و زهرمر
 مهند بوو.
 خَسَرَ التَّجَارَةَ: له بازرگانن كړنه كهيدا
 زهرمر مهند بوو مال و سامانه كهي كه م
 بووه.
 خَسَرَ فُلَانٌ: فلانكس هه وئا، له ناو جوو
 ه گومړا بوو، سهرى لئ شيوا.
 خَسَرَ الشَّيْءَ: شته كهي هه وئا ندو له كيس
 خوى دا.
 اخْسَرَ فُلَانٌ: فلانكس كهوته ناو
 زيان و زهرمر مهنديپه وه.
 اخْسَرَ الشَّيْءَ: شته كهي كه م كرده وه.
 اخْسَرُهُ فِي تِجَارَتِهِ: له مامه له و بازرگانن
 كړنه كهيدا توشى زياني كړد.
 خَسِرَ الشَّيْءَ: شته كهي كه م كرده وه ه
 خه سارعت مهندي وه پالدا.
 خَسِرَ لِلْأَمْرِ: فلانكس لى له خير و بئر
 دوور خسته وه ه هه وئا ندى.
 خَسِرُهُ سَوْءُ عَمَلِهِ: كرده خرابه كاني
 هه وئا ندان.
 الْخَنَاسِرُ: گومړايى، هه وئا ندن، غه در ه
 لؤمو تانمو ته شمير.
 الْخَنَسَرِيُّ: به مانا (الخناسير) دئ ه
 الْخَيْسَرِيُّ: گومړايى ه هه وئا نو تيلا
 چوون ه لؤمه ه غه در ه پياوئيك
 نه چئ بؤ دعووت و ناخواردن له
 ترسى نه وهى نه وپش دعووتى
 نه وان بكا ته وه.

الْخَزِيَّةُ: به لؤو كارمسات، رموشتيك كه
 شهرم ناو مر بئ ه هه لئس و كه وئيك
 ببيتته هوئ ريسوا بوون.
 الْخَزَاةُ: زهليلو و ژئير دمستى و
 سوكاپمئى، (ك: مَخَازِي).
 الْخُزَيْيَّةُ: دهكوترئ: (قصيدَةُ مُخْزِيَّةٍ)
 چامه يمه كه له وپهړى جوانى و رموانى
 داپه ه
 خَسَاَ الْبَصَرَ خَسْنَا وَخُسُوءًا: چاو مانلوو
 بوو نه هيتوانى دريژه به روانينه كهي
 بدا ه قورئان دهه رموى: ﴿لَمْ أَرْجِعْ
 الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبُ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا
 وَهُوَ خَسِيرٌ﴾.
 خَسَاَ الْكَلْبُ وَغَيْرُهُ: سه كه كه چغه لئ كرا
 دوور خراپه وه هه لئدى كرا،
 ته كئندر ايه وه.
 خَاسَاَ الْقَوْمُ: خه كه كه به رديان بؤيه كتر
 هاوېشت، كهوتنه به رده هر كئى
 په كترى.
 الْخَسَاَ الْبَصَرَ: به مانا (خَسَا) دئ.
 تَخَاسَاَ الْقَوْمُ: خه كه كه شهره به رديان
 كړد به به رده هر كئ كهوتنه وئيرى
 په كترى.
 الْخَاسِيُّ مِنَ الْكِلَابِ: سه گئيك كه
 نه هئلدئى له ئاده ميزاد نزيك
 ببيتته وه ه زهليلو و ژئير دمسته.
 الْخَيْسِيُّ: خورى خراب و بئ كه لك.
 خَسِرَ التَّاجِرُ فِي مَعَامَلَتِهِ: بازرگانه كه له

حَسْبُ الرَّجُلُ حَسّاً: پیاووه که کاری پرو
پوچی نه انجام دا.

حَسْبُ النِّصَبِ: به شه که کهم بوو.

حَسْبُ نَصِيْبِهِ: به شه که کهم کردموه.

حَسْبُ الرَّجُلِ حَسّاً: پیاووه که بی رنژ بوو
کهس به هیچی نه زانی، دمگوتری:
(حَسْ فعله و قوله و رآه).

حَسْبُ الشُّبْنِيِّ حَسّاً: شته که کیچی کهم
بوو، هاو کیچی به رامبری نه هاته وه،
رمزیل و بی نرخ بوو، (هو خسیس) (ك):
أَحْسَاءُ وَحِسَّاسٌ (هي خسیمة) (ك):
خسائس).

أَحْسُ فُلَانٌ: فلان کهس کردمویه کی
ناشیرینی نه انجام دا.

أَحْسُ فُلَانًا: فلان کهسی به هیجو پوچ
هاته پیش جاو.

أَحْسُ نَصِيْبُهُ: به شه که کهم کردموه.

أَحْسَاسٌ: بی نرخ و هیجو پوچ.

حَسَسَ نَصِيْبُهُ: به شه که کهم کردموه.

اسْتَحْسَنُ: به هیجو پوچی له هه له م دا.

أَحْسَاسٌ: دمگوتری: (هذه الأمور حِسَّاسٌ
بینهم) نه و کارو پیشانه، نه و راوو

بۆچونه له ناویاندا باوه ۵

أَلْحَسَّاسَةُ: نه و حالهت و بارو دۆخه ی

پیاوی پرو پوچ تییدایه.

أَحْسَاسَةٌ: مال و سامانی کهم، مال و
سامانی بی بابه خ ۵ یالی نه سب.

أَلْحَسُّ: کاهو، رومکیکی که لا پانه به کالی
دمخوری ۵ زور جوړی همیه.

أَلْحُسَّانُ: نه و نه ستیرانه که هم رگیز
ناوا نابین و مگوو نه ستیرهی جهدی و
فیر قه دان و نه و نه ستیرانه ی ناویان
(بنات النعش) ۵ به دموری قوتب دا
سور دمخون.

أَلْحَمِيسُ: شتی کهم، شتی بی نرخ.

أَلْحَمِيسَةُ: نرمی قه درو رنژ دمگوتری:
(رفع من حَمِيسَةٍ) له نابودی خوی
کهم کردموه.

حَمِيسَةُ النّاقَةِ: ددانی حوشر پاش
نه وهی شیله کانی له سالی
شه شه میدا دمگهون.

أَلْمُسْتَحْسِنُ: روخسار ناشیرین.

حَسَنَتِ الْأَرْضُ حَسْناً وَخَسْراً: زموییه که
رؤجوو نه وهی له سهری بوون قوتی
دان، دمگوتری: (حَسَفَ اللَّهُ بِهِم
الْأَرْضَ) خودا به ناخی زمویدا
بردنیه خواری.

حَسَنَتِ مِنَ الْمَاءِ: سمرچاوهی ناوه
(کانیاووه که) رؤجووه خوار.

حَسَنَتِ عَيْنُ فُلَانٍ: چاوی فلان کهس
دمهرات.

حَسَفَ الْقَمَرُ: مانگ گیرا، روناکی نه ما یان
روناکییه کهی کهم بووه.

خَسَفَ الشَّيْءُ: شتهکه درپا، (خَسَفَ الشَّيْءُ)
شتهکه‌ی درپاند.

خَسَفَ الشَّيْءُ خَسْفًا: شتهکه کهم بۆوه.

خَسَفَ بَذَنُ: جهسته‌ی لاواز بوو.

خَسَفَ فُلَانٌ: فلانکه‌س پرسى بووه،

نه‌خوښى چاځ بووه ه (هر خاسف)

(ك: خُسْفٌ) ه (هـى خاسفة) (ك:

خواسيف).

خَسَفَ فُلَانًا: فلانکه‌سى ژېر بارکردو

ناچارى کرد نه‌وکاره بکا.

خَسَفَ الشَّيْءُ: شتهکه‌ی برپه‌وه.

خَسَفَ الْبَنَرُ: بیرمه‌ی له بهرد هه‌لکه‌ند

شاخه‌که‌ی بېرى ئاوى زورى لى

هه‌لقولاو وشكى نه‌کرد.

خَسَفَ لِلشَّعْرَاءِ عَيْنَ الشَّعْرِ: رېگه‌ی بوارى

شيعر بو شاعر مکان ئاسان بوو،

شاره‌زايى فونون و مهبسته‌کانى شيعر

بوون.

أَخْسَفَتِ الْعَيْنُ: چاومه‌که کوږر بوو،

دمگوتړى: (خَفَرًا خَسَفَ):

بیرمه‌ی وای لیهات ئاوى تپیدا

نهمی.

أَخْسَفَتِ الْأَرْضُ: به‌مانا (خَسَفَتْ) دى،

أَخْسَفَتِ الْعَيْنُ: چاومه‌که کوږر بوو.

الْأَخْسِيفُ: زموى نهرمه‌لان.

الْخَاسِفُ: مندالى قالب سوکى به جمو جول.

الْخَسْفُ: زه‌لیلى و ژېر دهسته‌ی،

برسيه‌متى، سته‌م، که‌مبونی مالو
سامان و نه‌مانى خيرو به‌رمکه‌ت، نه‌و
شوینه‌ی ئاوى بېرى لیوه
دهرده‌مپیندری.

خَسَقَ السَّهْمُ خَسْفًا وَخُسُوقًا: تیرمه‌که

نیشانه‌که‌ی پیکو و تپیدا مایه‌وه، پان

نه‌مندیو و نه‌ودیوی کرد.

خَسَّتِ النَّاقَةُ الْأَرْضَ: حوشرمه‌که به

قهراخى سمى شوینی له زمویپه‌که

کرد (هـى خَسْرَقَ).

الْخَسَائِقُ: دروژن.

الْخَسْفَةُ: ژېوان بوونه‌وه له مامه‌له‌و

وادمو به‌تپندا.

الْخَيْسِقُ: بېرى قول، گوږى قول.

خَسَلَهُ خَسَلًا: دوورى خسته‌وه، نه‌مى

کرد.

الْخَسَالَةُ: هه‌موو شتيكى خراب.

الْخَسِيلُ: شتى پرپوچ له‌هه‌ر جورىك

بى (ك: خَسَائِل).

الْخَسِيلُ مِنَ الْقَوْمِ: که‌سانى پرپوچ

له‌ناو کۆمه‌لکه‌دا.

الْخَسِيلَةُ: به‌مانا (الْخَسِيلُ) دى.

أَخْسَأَ: به‌به‌رده ورده یارى له‌گه‌ل

کرد (هه‌لما تپنى له‌گه‌ل کرد).

قَاسَى اللَّامِبَانِ: دوو یارى چپیه‌که

پاریان کرد، به‌به‌رده ورده پاریان

کرد (واغ و اغنپیان کرد).

قَاسَى الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که به‌به‌ردوچه‌که

بهره گریان به مرد باران کرد

بهر دو چکه یان به به کتر دا دان.

تقاست الدابة بالمصی: ولاغمه که به هوی

رویشتن به سمر زیخ و به رده وردها

فاجی هاوسا.

الْخَسَا: تَاك، دَمَكُوتَرِي: (خَسَا أَرْكَأ) تَاك

یان جوت.

الْخَسِي: بْوَشَاك، رَمَشْمَال و خِيَمَه که له

خوری جنرابی.

خَشْبَةُ خَشْبًا: تِيكَه لَوِي کرد دَمَكُوتَرِي:

(خَشْبُ الْشَيْءِ بِالْشَيْءِ) نَه و شته ی

تِيكَه لَوِي نَه و شته کرد ۵

خَشْبُ السِّيفِ: شَمَشِيرْمَكِي مَشْت و مَال

کرد و تیز ی کردموه، (هوَ مَخْشُوب

و خَشِب).

خَشْبُ الْبَنْلِ وَالْقَرْسِ: بَه نَاشِيَه تِيرو

که وانی دروست کرد چ کارامایی و

دمست رهنگینه کی تیدا نه بوو.

خَشْبُ الشَّعْرِ أَوْ الْكَلَامِ أَوْ الْعَمَلِ: چُونی بُو

ریکهوت ناوا شیعرمه کی نووسی یان

په خشانه که یانا یان کارمه کی کرد

هیچ وردمکاریه کی تیدا نه بوو.

خَشْبُ خَشْبًا: زَبَر و نَه سْتُور و رَهق بُوو،

دَمَكُوتَرِي: (خَشْبُ الْقَيْشِ): زِيَانَه که

زَبَر و پَر تَه نَگَرْمُو نَاخُوشی بُوو.

إِخْشَبُ السِّيفِ: شَمَشِيرْمَكِي تِيز بُوو.

إِخْشَبُ الشَّعْرِ: شِيْعَرِي دَانَا بَه يِي

وردمکاری، کَال و کَرَج بُوو.

تَخَشَّبَتِ الْإِبِلُ: حُوشْتَرْمَكِي نَالْفِي وَشْکِي

خوارد.

إِخْشَرُشَبَ: وَشْک و رَهق بُوو له

دینداری و بْوَشَاک و خَوَارْدَن و

خَوَارْکِيْدَا، له هَهْمُو و هَهْلَس و

کَه و تِيکِيْدَا.

إِخْشَرُشَبَ فِي عَيْشِهِ: له زِيَانِيْدَا زَبَر

بُوو، بَه نَه نَقَه سْت نَه و چَوْرَه زِيَانَه

زَبَرَه پَه پَرْمُو دَمَكَا بُوْنَهْمُو ی

بهرامبر روداو مگانی رُوْزْگَار پَشُوو

دریژ بی.

الْخَشَابُ: (أَرْضُ خَشَابٍ): زَمُوِيَه که

وَشْک و هَه لَوْتَه و ناو راناگری.

الْخَشْبَاءُ: (أَرْضُ خَشْبَاءٍ) بَهْمَانَا

(خَشَاب) دِي، له پَهْمَنَا هَاتُووه

(لِسَانٌ مِنْ رَطْبٍ وَيدٌ مِنْ خَشْبٍ)

زَمَانِي شِيْرِيْن و دَمَسْتِي بِي خِيْرُو

قوچاو.

الْخَشْبُ: دَار، بَهْمَتَا بَه تِي (بَنْك و هَمْدُو لَق و

پَه لَه کانی).

الْخَشَابُ: دَار فَرُوش.

نَه و کَه سَه ی بَه بَهْرَد شَهْر دَمَكَا.

الْخَشِيْبُ: له هَهْمُو و شْتِيکِيْدَا رَهق

زبرو وشك، له پياوو خوشتردا:
دریژ داوه‌لی له‌رو ئیسقان
دمرکه‌وتوو، به‌هوی ئیش گردن و
ماندوبوونه‌وه.

الْخَشِيبَةُ: کۆکه کۆک کمر، لیدراوو
جهسته کوتراو.

الْمُخْشَبُ: خانوی به دار دروستکراو
دمگوتری: (بیت مُخْشَبُ).

خَشَخَشَ السِّلَاحُ وَغیره: چه‌که‌که خپو
ورپ هات که چه‌خماخه‌کانیان
راکیشان خپه خپان هات.

خَشَخَشَ الثُّوبُ الْجَدِيدُ: پۆشاکه تازمه
خشه‌ی دی.

خَشَخَشَ فِي الشَّيْءِ: چوووه ناو
شته‌که‌ومو تپیدا هون بوو.

خَشَخَشَ السِّلَاحُ وَغیره: چه‌که‌که‌ی
جولاندو خپه‌ی هات.

خَشَخَشَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شته‌که‌ی
خسته ناو شته‌که‌وه.

تَخَشَخَشَ: چوووه ناویه‌ومو هون بوو.

تَخَشَخَشَ فِي الشَّيْءِ: چوووه ناو
شته‌که‌ومو هون بوو، دمگوتری:

(تَخَشَخَشَ فِي الشَّجَرِ).
الْخَشَخَاش: کۆمه‌لیک به چه‌ک و زریوه

هه‌ر شتیکی وشک که لیسکیان
بخشین دمنگی لیوه بی هه‌روا

وشه‌ی (الخشخاش) ناوه بۆ روه‌گیک
حه‌شیشه‌و ئه‌فیونی ئی به‌ره‌م دی
هه‌ تاکه‌که‌ی (خشخاشه).

خَشَرَ لَلان: هه‌لانکه‌س چلیس بوو هه
له‌سهر سفره‌و خوانه‌که‌ شتی بی
که‌لکی هیسته‌وه.

خَشَرَ الشَّيْءُ: سوو خشت و خاله‌که‌ی له
شته‌که‌ دوور خسته‌وه هه‌ پاک‌ی کرد.

خَشَرَ خَشْرًا: چلیس بوو هه‌ له‌ترسا
هه‌لات و قاچاندی.

الْخِشَارَةُ: ئاده‌میزادی خو‌پ‌ری و هه‌تیو
مه‌چه هه‌ که‌فو زبل و زالی سهر

دهریا هه‌ جوی بی ناوک که‌ههر
سو‌یه‌که‌ی مایه‌ هه‌ شتی خراپ و بی

که‌لک له‌ههر جو‌ریک بی.
الْخِشَارَةُ: به‌مانا (الْخِشَارُ) دی.

خِشَارَ الْمَجَل: دهمی داس، لا تیژمه‌ی.
خَشَرَمَتِ الطَّبْعُ: که‌متیارمه‌که‌ له‌کاتی

شت خواردن‌دا دمنگی لیوه هات.
الْخَشْرَمُ: کۆمه‌لی هه‌نگ و زمرده‌واله‌و

شامه‌ترینکه‌ هه‌ تاکه‌که‌هه‌ان
(خَشْرَمَةُ) هه‌ هه‌روا ناوه بۆ مه‌لیکی

هه‌نگه‌کان (شاژن) هه‌ کۆله‌س و
هیلانه‌که‌هه‌ان هه‌ ئیسقانه‌ نه‌رمه‌ی

لوت هه‌ به‌رده‌ قسل هه‌ یان نه‌و
به‌رده‌ی دم‌کری به‌ که‌چه‌ کئیوی

پچوک (گرد) هه‌ (ک: خشارم).

حَشَّ السَّحَابُ حَشًّا: هورمکه بارانیکی
که می پیوه بوو باراندی.

حَشَّ الرَّجُلُ: پیاومکه رویشته و کارمکه ی
جی به جی کرد.

حَشَّ فِي الشَّيْءِ: جووه ناو شته که وه.

حَشَّ فِي الدَّارِ: جووه ناو خانومکه وه.

حَشَّ البَعِيرُ: لوته وانهای کرده لوتی

حوشترمکه و مه هاری کرد؛ (داریکه

به نه ندازه ی دوو پهنجه درنزه

دمگریته لوتی حوشتر و به

هه و سارم وه قایم دمگری، به وه

حوشترمکه جلوه ی خوش دمیج).

حَشَّ فلاناً: فلانکه سی بریندار کرد،

زمبریک کوشنده ی نیذا.

أَحَشَّ البَعِيرُ: به مانا (خَشَّه) دی.

إِخْشَّ مِنَ الْأَرْضِ: جیرو جانهموری

زموی خوارد، کرم و کولله ی خوارد،

گویچه که نان و میوه رزیوی خوارد.

أَحَشَّ فِي الشَّيْءِ: جووه ناو شته که وه،

دمگوتری: (أَخْشَّ فِي الْقَوْمِ) جووه

ناو خه لکه که وه، (وَأَخْشَّ فِي الشَّجَرِ)

جووه ناو درمخته که وه.

أَحْشَأْشَ: جیرو جانهموری ناو زموی

بالندمو زیندموری په له و مر

تاکه که ی (خَشَّاشَة) و بوردمی تمنک

(عه بای سوکه له) و ئادمیزادی

روح سوکی زهره ک و همر شتیک

ناسک و جوان و دلگیری.

أَحْشَأْشَ: داریکه به نه ندازه ی دوو

پهنجه درنزه دمگریته لوتی

حوشتر و مو به ریشمه که وه

دمبه ستریتمه و بونه و می جلوه ی

خوش بی و ماری کیو و نه زدیها و

جیرو جانهموری ناو زموی و

بالندمو په له و مر و پیاوی روح

سوکی زهره ک و کار لهدمست هاتوو

و جهوال و (ك: أَخْشَة) و

أَحْشَأْشَ: بالندمو په له و مر و جیرو

جانهموری ناو زموی و پیاوی نازاو

وره بهرز و شتی خراب.

أَحْشَأْشَ: لوته وانهای حوشتر، مه هاری

حوشتر.

أَحْشَأْشَ: پیاده، پیر و رمشماری گه و ره و

شتی زیر و بارانی که م.

أَحْشَأْشَ: گردولکه، ته پوزکه و (ك:

أَحْشَأْشَ).

أَحْشَأْشَ: کولس، ههنگه لان هیلانهای

ههنگ و زمنگه سورمو زمردمواله و

زموی به ک گلو جه و بی، (ك:

خَشَّائَات و خَشَّائِي).

أَحْشَأْشَ: نه و نیسقانه باریکه ی پشتی

گویچه که مووی ئی ناروی.

الْمُشِيشُ: ناسکی پچوک ۵ گردۆلکه.

الْمِغْشُ: پیای نازا، نیش لهدست

هاتوو ۵ دمگوتری: (هر مَجْشُ

اللیل) چاو نەترسەو دەجیتە ناو

تاریکایی شەومووە ۵ کەسێک زۆر

تێکەلاوی خەلک بێئ و ناخاوئنیان

لەگەڵ بکا ۵ ئەسپی چاو نەترس.

خَشَعٌ خَشوعاً: گەردن کەج بوو، زەلیل و

داماو بوو ۵ ترسا ۵ دەنگی نزم

کردموه ۵ چاوی بە دەورو بەردا

گیراو ئەمجار چاوی لێک نا.

خَشَعٌ بَصْرَه: چاوی داخست، چاوی لێک

نا.

خَشَعٌ لَرَبه: گەردن کەچی خودا بوو

سەری دانەواند ۵ (هر خاشع) (ك:

خَشَع).

خَشَعٌ صَوْتَه: دەنگی نزم بوو بە عاستەم

سەرتەى هات ۵ هورئان دەفەرموی:

﴿وَوَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا

تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾.

خَشَعٌ بَصْرَه: چاوی شکایەمو نەیتوانی

سەیری بکا.

خَشَعٌ الشَّيْئُ: شتەکە ئارامی گرت.

خَشَعٌ الْوَرَقُ: گەلاکە سیس بوو.

خَشَعَتِ الْأَرْضُ: زەویەکە وشکەل بوو

لەبەر بێ بارانی ۵ هورئان

دەفەرموی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ الْكُفْرُ

الْأَرْضُ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ

اقْتَرَتْ وَرَبَّتْ﴾.

خَشَعٌ الْكَرْكَبُ: ئەستێرمکە نزیک بە

ئاوابوون بۆوه.

خَشَعَتِ الشَّمْسُ: خۆر گەرا، خۆر

روناکیەکەى نەما.

خَشَعٌ السَّامُ: دوگەکە پچوک بوو

کەمێکی پێو پێووما.

اخْشَعٌ: گەردن کەج بوو، چاوی بە

زەویدا گیرا، دەنگی نزم بۆوه ۵

دەنگی نزم کردموه.

تَخَشَعٌ: خۆی زەلیل کرد ۵ پاراوەمو

لەلایەوه ۵ بە زۆر خشوع و گەردن

کەچی بەسەر خۆیدا هێنا ۵ چاوی

بە زەویدا گیراو چاوی نوقاند ۵

دەنگی نزم کردموه.

الْخَاشِعُ: ئەو کەسەى بچیتە روکوع ۵

ئەو شوێنەى خاکەکەى لێلەلانی

رەشەبا لێى هەلەمگرت و

شوێنەوارمکەى گۆر دەکاتموه ۵

شوێنێک کە نادۆزرتەوه ۵ شوێنى

تەپ و تۆزای کە کەسى تێدا نەبێ.

الْخِشَعَةُ: بێچوێک سکی دایکی

هەلبەری و بەیتەریتەدەر بە

زیندووی دایکەکەى بمرئ ۵ (ك:

خَشَع).

الْحُشَّةُ: پارچه زموی پته و ه
گردو لکهای ودها به زموی به که وده پان
بویته وده.

حُشَفَ حُشْفًا وَحُشْرَفًا وَحُشْفَانًا: دمنگی
هات، خشی هات ه له زمویدا هون
بوو، به شه و گهرا ه به ناو زمویدا
هاتوو چوو.

حُشَفَ فِي الثَّيِّ: چوو ناو شته که وده.

حُشَفَ فِي السِّرِّ: به خیرایی رؤی.

حُشَفَ الْبَرْدُ: سهرماکه توند بوو پهری
سهند.

حُشَفَ الْمَاءُ: ناوکه بهستی، بوو به
سهوئل.

حُشَفَ الْكُنْجُ: له کاتی به ناو رؤیشتنی
بمفردا دمنگی لیوه هات خشی هات
ه وژدی هات.

حُشَفَ الدَّلِيلُ بِالْقَوْمِ: چاو ساغه که به
باشی خه لکه که ی گه پانده شوینی
مه بهست ه شارمزی کردن.

حُشِفَتِ الْمَرْأَةُ بِالْوَلَدِ حُشْفًا: ناهرمته که
منداله که ی له پارچوو، منداله که ی
فری دا.

حُشَفَ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ: سمری به بهرد
بریندار کرد.

حُشِفَ الْبَعِيرُ: حوشرمه که هموو جهسته ی
گروئ بوو، له بهر گروپی جهسته ی
پیستی وشکه ل هه لگهرا.

حُشِفَ الثَّيِّ: شته که وشک بوو (هو
أَحْشَفَ) (ك: حُشْفًا) ه.

أَحْشَفَتِ الطَّيْبَةُ: ناسکه که بیچومه که ی
له ته کدا بوو.

حُشِفَ السَّمُّ: تیرمه که له کاتی
همنگاوتنی نیشانه که دا دمنگی لی
هات.

حُشِفَ إِلَى كَذَا: پهله ی کرد بولای شه
شته.

حُشِفَ فِي ذِمَّتِهِ: خیرا وادمو
به لینه که ی هه لومه شاندموه.

حُشِفَ الدَّلِيلُ بِالْقَوْمِ: چاو ساغه که به
باشی شارمزی خه لکه که ی کردو
رنگای نیشاندان.

الْحُشَافُ: شمربه تی تری و میوژ پان هی
هه نجیر پان هی ههر میوه به کی تر
دوای شه و دی دمه پالئوردی (به کورتی
خوشاو).

الْحُشْفُ: جم وچول، دمنگ (ك: أَحْشَافُ
وَخُشَفَ).

الْحُشْفُ: بیچوی ناسک له سمرمقای له
دایکبونی دا ج نیرو ج می ه (ك:
حُشُوفٌ وَحُشْفَةٌ).

الْحُشْفُ: بمفری زبر.

الْحُشْفَةُ: جم وچول، دمنگ دمنگی
که متیار، خشی رؤیشتنی مار
ورشه ی مار.

الْخُشُوفُ: کەسێک بچیتە ناو کارو
پیشەووە و چاو نەترس بێ ە کەسێک
نازایی بۆ شەو ڕەوی ە شمشیری
برپندە ە (ک: خُشْفُ).

الْخُشِيفُ: سەھۆڵ ە شتی فەشو نەرم
و مکوو نیسفنج ە بەھەری زبەر کە
بەھۆی ساردی کەشو ھەوا زبەر
بووبێ کە بەناویدا دەرۆی خەشە
خشی ئی دێ.

الْمِخْشَفُ: چاو ساغی شارمزاو کارا،
بەلگەیی بەھیز ە شیر ە نازا بۆ
شەو ڕەوی ە کەسێک بچیتە ناوکارو
پیشەووە بە چاو نەترسی ە (ک:
مَخَاشِف).

الْمُشْكَارُ: نانی گەنمی پاك نەكراو
(وشەپەکی فارسییە).

الْمُشْكَنان: نانێکە لە ئاردی گەنمی
پاك کراوی بێ سۆ دروست دەرکێ
شەکرو بادامو گوێزو فەستەقی تی
دەرکێ ئەمجار دەرژێ، سور
دەرکێتەووە.

خُشْلُ: رەزەلی کرد.

خُشْلُ الشَّرَابِ: شەرابەکەیی پالەتە کردو
پالوتی.

خُشِلَ الْكُوبُ خُشْلًا: قوماشەکە ڕزی.

خُشِلَ الرَّجُلُ: پیاوێکە لە شەمێدا لاواز بوو
هەشیل بوو دەرکوتری: (رجل خُشِلَ
فُتِل).

خُشْلُ: رەزەلی کرد ە خُشْلُ داری کرد
بە بازەنو خەلخال.

تَخْشَلُ: تەوازوویی نواند گەردن کەج
بوو.

الْخُشْلُ: رەزەلی خراب ە ھێلکە کە
زەردپنەکەیی دەرپنەلری ە
ئەمسەر و ئەوسەری بازەنو خەرخال
ە پان ئەوێ شکاوە لە ئەمسەر و
ئەوسەری بازەنو خەرخال ە بەری
دەرختی (الدوم) جۆری خرابی،
وشکی، تەری وردی پان دەرکەکەیی.

الْخُشِيلُ: پووش و پەلاشی وشک.

الْمِخْشَلَةُ: پالاوگە ە (ک: مَخَاشِيل).

خُشْمَةُ خُشْمًا: لوتی شکاند.

خُشِمَ الْإِنْسَانُ خُشْمًا: ئادەمیزادەکە
دەردێک لە لوتیدا پەیدا بوو بۆنی
بۆ ناکرێ ە بۆنی لوتی ناخۆش بوو،
بۆنی ناخۆش دما ە لوت کە بەھۆی
نەخۆشییەووە بۆگەن بکا.

خُشِمَ اللَّحْمُ وَغَيْرُهُ: گۆشتەکە پان
ھەرشتێکی تر بۆنی گۆزا.

خُشِمَ فُلَانٌ: فلانکەس کەپووی گەورە بوو،

خەپشومی داکەوت و کونی لوتی
گیرا، ھەناسەیی لە لوتەووە بۆ نادرێ
ە (ھو أخشم) و (ھی خُشْماء) (ک:
خُشْم).

خُشِمَ: توشی دەردی لوت بوو

بۆنکردنی نەما، یان بۆنەكە
دمگۆڤی.

اخشتم: بۆنی گۆڤا.

خشم اللحم وغره: بەمانا (خشم) دئ ە

خشم الشراب فلاناً: بۆنی شەرابەكە لە
رێگە ی لوتیەو ە دای لە دماغی و
خیرا سەرخۆشی کرد.

خشم فلان: فلانكەس بەهۆی هەلجونی
شەرابەكە لە قورگیدا دای لە
دماغی و سەرخۆشی کرد.

تخشم اللحم: گۆشتەكە بۆگەنی کرد
بەهۆی تێكچونیەو ە.

الخشام: دەرئێكە توشی لوت دەبێ
هەستی بۆنکردنی نامینێ ە لوتی
گەورە، كیوی گەورە، پیاوی لوت زل
ە شیر لەم رومو ەكە لوتی زلە.

الخشم: دەرئێكە توشی لوت دەبێ
هەستی بۆنکردنی نامینێ ە لوت ە
جلم كە لە لوتەو ە دێتە دەر.

الخيشوم: لای سەروی لوت.

خشن خشونة وخشنا وخشانة: زبرو گپن
گپناوی بوو (هو خشن) (ك: خشن)
و (هو خشن) (ك: خشن وخشان
و هو اخشن وهی خشانة) (ك:
خشن).

خاشنة: پێی دایە ە قسە ی زبرو رمفی
لەگەندا کرد.

خشنه: زبری کرد.

خشن صرته: دلی تێكدا، دلی رمجاندا
شتێکی وای خسته دلهوه هەلوێستی
گۆڤی.

قاشنوا: لە قسەو کردمو ەدا زبرو
رمقیان نواند، قسە ی ناشرینیان
بەبەكتر گوت.

تخشن: زبریەكە ی زۆر بوو ە زۆر
زبرو گپن گپناوی بوو ە پۆشاک ی
زبری لەبەرکرد ە شتی زبری خوارد
ە یان باری بە وتنی قسە ی زبرمو ە
گرت ە یان ژبا بە ژبانێکی زبر.

استخشنه: بە زبری هاته بەر جاو.

اخشن: بەمانا (خشن) دئ.

الخشن: قورسو گرانه بە ناسانی
بەبەست نابێ.

الخشنا: پێچەك ە دمگوتری: (كیبه
خشانة) كەتیبەكە پێچەك و
تەقەمەنییە ە پێكۆل بەرە
رومکیکی زبرو گپن گپناویە ە
(ك: خشن).

خشت الخلة: دار خورماكە بەرمەکی
خورما وشكەلە بوو.

الخشا: كشتو كال كە بە سەرما رمش
ببێ.

الخشاء: زوپیەکی پتەو جەقەن كە
گیای لی نەروێ.

أَلْخَشَوُ: خورما وشكه ل.

أَلْخَشِي: گياوو گزی رزیوو بۆگهن بوو.

خِشَاء خَشِيًا: نهو زیاتر دمترسا تا نه.

خَشِي خَشِيَةً: ترسا.

خَشِي فَلَانًا وَمِنْهُ خَشِيَةً: له فلانكس ترسا

ه له روی رپنزو هه بیهه مهو لپی

ترسا ومکوو قورنان دمقهرموی: ﴿إِنَّمَا

يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾.

خِشَاء: وازی لئ هینا ه له لئ ترساندا

کئ برکئی له گهلدا کرد.

خِشَاء: ترساندی.

تَخَشَّى فَلَانًا: فلانكس ترسا ه (تَخَشَّى

فَلَانًا) فلانكسی ترساند.

الْأَخْشَى: دمگوتری: (هذا المكان أَخْشَى

من غيره) نهه شویننه له شویننکی

تر ترسانک تره.

خَصِبَ خَصْبًا: شویننه که گياوو گزو لهومری

زۆر بوو ه (هو خَصِبٌ وَخَصِبٌ هو

أو هي خصاب).

أَخْصَبَ الْمَكَانُ: به مانا (خَصِبَ) دئ ه

دمگوتری: (أَخْصَبَ الْقَوْمُ): ولاتی

نهو خه لکه لهومرگای باشی ههیه،

خواردن خواردنه هومیان زۆرو

زمه مندهیه.

أَخْصَبَ جَنَابُ فَلَانًا: فلانكس خپرو

بیری زۆره.

أَخْصَبَ فَلَانًا: فلانكس همرزانی روی

تَيَكْرَدُو كهوتنه خپرو خویشی

زیانه وه.

أَخْصَبَ اللَّهُ الْمَوْضِعَ: بهرومردگار لهو

شویننه دا گزوگياو لهومری زۆری

رواند.

الْأَخْصَابُ: تیکه لپوونی خانهی

نیرینهو خانهی میینه.

الْخِصَابُ: دارخورمایه ک زۆری بهر

گرتیج.

الْخِصْبُ: به مانا (الخصاب) دئ ه پرزی دار

خورما ه تۆوی تهلقیح کردن.

الْخِصْبُ: گه شهو دماو خپرو بیړ ه زیانی

نهرمو نۆل ه (ك: أخصاب).

الْخِصْبُ: خپرو بیړ، دمگوتری: (رجل

خَصِبٌ) پیاوئکی خپرو مه منده،

پیاومتی و یارمه تیدانی بۆ ناتاجان

زۆره.

الْمُخْصِبُ: زبلی کیمیاوی و همرشتیکی

تر که بکریته ناو زهوییه وه

بۆ نهومی به هیژ ببی و گشتو

کاله کی باش پینگا.

الْمُخْصِبُ: مادیه کی سروشتیه یان

دروست دمکری و تیکه ل به خاک

دمکری بۆ نهومی هیژ بداته خاکه که

بۆ گه شه پیدانی کشتو کال.

خَصْرُهُ: له كهلهكهى دا ۵ زمبرى له
كهلهكهى دا.

خَصِرٌ خَصْرًا: سمرماى بوو يان سمرماكهى
زيادى كرد ۵ سمرما دمست و حاجى
نه زيهت دا.

خَصِرٌ: كهلهكهى توشى نازار بوو.
اخَصْرُهُ: ساردى كردموه.

خَاصِرُهُ: دمستى له سمر كهلهكهى دانا ۵
همريهك لهو دوو كهسه رېيازېكيان
گرته بمر بوئوهوى له شوېنى
تا بيه تيدا به يهك بگهنهوه.

خَصِرُ الثَّوْبِ أَوْ النِّعْلِ: نه ملاو نه ولاى
قوماشهكه يان نه علهكهى بارېك
كردموه.

اخْتَصَرَ فلان: فلانكس دمستى خسته
سمر كهلهكهى ۵ عهصاى بهدمستهوه
گرت و خوى به سمر دا دا.

اخْتَصَرَ الْمُخَصَّرَةُ: عهصاى و مرگرت و
توند گرتى بهدمستهوه ۵ شتهكهى
برپيهوه به لام دولهتى نه كرد.

اخْتَصَرَ الطَّرِيقَ: نزېكترين رنگاى گرته
بهر.

اخْتَصَرَ الْكِتَابَ: چه ند باسو شتى
زيادى له كتيبهكه لابرند.

اخْتَصَرَ الشَّيْءَ: زېدهى شتهكهى لابرند.

تَخَاصَرَ: همريهكه لهو دوانه دمستى
خسته كهلهكهى.

تَخَاصَرَ الشَّخْصَانِ: نهو دوو كهسه به
رېنگادا رويشتن و دهستى
همريهكه يان له ناستى كهلهكهى
نهوى تر يان بوو.

تَخَصَّرَ: دمستى خسته سمر كهلهكهى.
تَخَصَّرَ بِالْأَزَارِ: دهرپيكهى خسته سمر
كهلهكهى.

تَخَصَّرَ بِالْمُخَصَّرَةِ: عهصاكهى بهدمستهوه
گرت.

الْأَخَصَرُ: كورت تر ۵ دمگوتري: (هذا
أخصر من ذاك).

الْحَاصِرَةُ: كهلهكه (نِيْوان نِيْسقانى
سمرى ران و بهراسوى لاي خوارو).

الْحِصَارُ: دهرپي يان همريه شتيك له
ناوكهوه بو خوارموه جهسته
داهوشى، بهشتين.

الْخَصْرُ مِنَ الْإِنْسَانِ وَالْحَيَوَانِ: ناوقه،
ناستى سيبهندمو ناوك ۵ بارېكاى
بهشت كلوت.

خَصْرُ الْقَدَمِ: بهرى پي (نِيْوان سينگى پي و
پاژنه پي).

خَصْرُ السَّهْمِ: ناوهراستى تير.

الْحَصِيرُ: كورتكرندنهوه ۵ لابرندى شتى
زياده.

الْمُخَصَّرَةُ: عهصاو گؤحان همريه شتيك

خوی بهسهردا بدرئ ه دارنکه له
شیوهی شمشیردا وتار خوین به
دمستییهوه دمگرنی نامازی پی دمکا
لهکاتی وتارمهکیدا ه له کوندوا تا
نیستاش پاشاو خهلیفهکان و وتار
خویننهکان نهو جوړه داره به
دمستهوه دمگرن و نامازی پی
دمکن ه (ک: مختصر).

مخاصر الطريق: نزدیکترین ږنگا.
المختصره: بهری پی نهو بهشهی
دمکوپته سهر زموی سنگی پی و
پاڼه پی.

المختصر: قهد باریک، قاج و قول
پچوک ه دمگوتی: (رجل محصور
الطن، محصور القدم).

خص: تایبته پیچهوانهی گشتو رهها.
خص فلان: شتی زوری دا به فلانکس ه
نهوی تایبته کرد بهو شتهوه،
شتهکهی دا به نهو.

خص خاصاً وخصاً: ههزار کهوت.
أخصه به: بهمانا (خصه) دی.

اختص الشيء: بهمانا (خص) دی.
اختص فلان: فلانکس ههزار بوو.
اختص به: تایبته بوو بهو شتهوه،
تا که کهسه لهو بوارددا.

اختص الشيء: شتهکهی ههلبزاردو
بهسهندي کرد.

اختص فلاناً بكذا: فلانکس تایبته
کرد بهو شتهوه.

اختص الشيء لنفسه: شتهکهی تایبته
کرد بهخوږهوهو بو خوی دانا.

تخصص: قال بوو لهو شتهداو تایبته
بوو پښهوه ه ههروا بو موطاومعی
(خصص) هاتووه دمگوتی: (خصصه
لتخصص) ه

تخصص به رله: تایبته بوو بهو
شتهوهو پی تایبته بوو.

تخصص في علم كذا: لیکولینهوهو
خوینندنهوهو نووسینهکانی تایبته
کرد بهو بواردوه.

استخصص به: تایبتهی لهقهلم دا،
ههلی بزاردو پهسهندي کرد.

الاختصاص في القضاء: بریتیه لهو
دمسهلاتهی دادگا ههپتهی به
گوږهوی شوین و جوړی روداوکه.

الخاصة: تایبته پیچهوانهی وشه
(عامه) به ههروا نهو شتهی
تایبتهی دمکهی به خودی خوتهوه.

خاصة الشيء: تایبته مهندي شت،
نهومیه تایبته بی بهو شتهوهو بو
شتی تر نهپی ه (ک: خواص).

خواص العقاقير: کاریگهری دهرمان و
تایبته مهنديیهکانی لهسهر
جهسته.

خَصِيفُ).

الْخَصِيفُ: گِل و خُوْل ۵ رَمَنگِيك و مَكُوو

رَمَنگِي خَاك ۵ هَمَر شَتِيك دُوو

رَمَنگُو زِيَاَتَرِي هَمَبِي و مَكُوو

تِيكِه لَو بُووَنِي رَمَنگِي رَمَش و سَبِي

دَمَكُوَتَرِي: (جِل خَصِيف و رَمَاد

خَصِيف) گُورِي سِي بَه لَه ۵ گَلِي

سُور و سَبِي، رَمَش و سُور ۵ هَمَر وَا

نَاوَه بُو شِرِي مَهِيو ۵ نَه عَلِي بِيَنَه

كِرَاو.

الْخَصِيفَةُ: هَمَر شَتِيك بَه لَه ۵ بِي دُوو

رَمَنگ بِي، هَمَمُوو تُوِيَه كِي نَه عِل ۵

شِرِي مَهِيو (هَرُو).

الْمَخَصِيفُ: دَرُو شَه، سُوژَن ۵ هَمَر شَتِيك

نَه عَلِي بِي كُون بَكْرِي.

حَصَلَ السَّهْمُ خَصْلًا وَخَصْلًا وَخَصْلَةً:

تِرِه كِه لَه تَه نِي شَت نِي شَانَه كِه دَا.

حَصَلَ الْمَدْفُ أَوِ الْفَرَضُ أَوِ الْقِرْطَاسُ:

نِي شَانَه كِه هَمَنگَاوَت.

حَصَلَ الشَّيْءُ: شَتَه كِه بَرِيَه وَه، پَارَجَه

پَارَجَه ي كِرَد.

حَصَلَ غَيْرُهُ: لَه تِيكُو شَان و بَه رَمَنگَارِي

كِرَدَندَا بَه سَمَر بَه رَامَبَه رَمَكِه دَا زَال

بُوو.

أَخْصَلَ: نِي شَانَه كِه هَمَنگَاوَت ۵

دَمَكُوَتَرِي: (رَمِي فَاخْصَلَ) دُوو جَار

لَه سَمَر يَه كَاغَه زَمَكِه هَمَنگَاوَت.

أَخْصَفَ الْعَرِيَانِ الْوَرَقَ عَلَى بَدْنِهِ: بَه مَانَا
(خَصَفَهُ) دِي.

خَصَفَ: رَمُوشَتِي نَاشِرِيَن بُوو، تَه نَكِه
تَاو بُوو ۵ جَنِيوِي زُوَرِي پِيْدَا.

خَصَفَ الشَّيْءَ فَلَانًا: مَوِي رَمَش و مَوِي
سَبِي فَلَانَكِه س بَه رَامَبَه ر بُووَن.

خَصَفَ الْعَرِيَانِ الْوَرَقَ عَلَى بَدْنِهِ: بَه مَانَا
(خَصَفَهُ) دِي.

أَخْصَفَتِ النَّاقَةُ: حُوشَتِرْمَكِه بَه نُو
مَانگِي سَكِه كِه دَانَا.

أَخْصَفَ الْعَرِيَانِ بِالْوَرَقِ عَلَى بَدْنِهِ:
بَه مَانَا (خَصَفَهُ) دِي.

تَخَصَّفَ الْعَرِيَانِ الْوَرَقَ عَلَى بَدْنِهِ: بَه مَانَا
(خَصَفَهُ) دِي.

خِصَانٌ: نَاوِي تَه سَبِيكِي بَه نَاو بَانَكِه.

الْخِصَافُ: بِيَنَه جِي ۵ دَرُوژَن ۵ لَه رُومُوَه
هَسَه دَرُو دَخَا تَه سَمَر هَسَه دَرُو،
هَسَه يَه كِي دَرُو يَه بَه دَرُو يَه كِي تَر
بِيَنَه دَمَكَا.

الْخِصْفَةُ: پَارَجَه يَه كِه دَمَكْرِي بَه
بِيَنَه.

الْخِصْفَةُ: دَرُو كُونِي نَه عِل ۵ (ك):
خَصَفَ).

الْخِصْفَةُ: بَه ر جَنَه يَه ك، زَمَرَفِيكِه لَه
لَقِي دَار خُورْمَا دُرُوسَت دَمَكْرِي و
خُورْمَاي تِيْدَا هَه لَه دَمَكْرِي ۵ هُومَاشِي
تَه سَتُورُو زَبَر ۵ (ك): خَصَفَ،

خَاصَلَةُ خِصَالًا وَمُخَاصَلَةً: بهرمنگاری
بووه، روبهروی ووستا.

خُصِّلَ الشَّيْءُ: شتهکەى پارچه پارچه
کرد.

خُصِّلَ الشَّجَرُ: لقو پۆپى درهختهکەى
برى و نهملاو نهولای ههتپاجى و
پړژو پالى لى کردنهوه.

خُصِّلَ الْبَعِيرُ: توکى خوشترمگەى
لێکردهوه.

تَخَاصَلَ الْقَوْمُ: خهتکهکە کهوتنه
پیشپڕکى و کى پڕکى له تهننگ
جییهتی و تیکۆشاندا.

الْخُصْلُ: نهوهى گرهوى لهسهر دهمکرى.

الْخُصْلَةُ: رموشتیکه له ئادمیزاددا
وادمبى رهوشتی بهرز و دهمبى
رموشتی ناشیرینه و هیشوی میوه و
چله دارێکه دپکى پیومبین و
سهرێکى شورپکى تهرو نهرم و (ک:)
خِصَال).

الْخُصْلَةُ: موى کۆمهڵ و پڕ بهسهر
ناژهلموه و هیشووی میوه و چیلکه
دارێکى چقلاوى، ههموو شورپکه
دارێکى نهرم و سهرو پڕچى
شۆرمومبووى درهخت، لقو پۆپى
شۆرموه بوو و پارچه گوشت و (ک:)
خُصِّلَ).

الْخُصْلَةُ: سهرێکى لقه دارى تهپ و
شورپکه دارى (عرسلوط) و چیلکه

دارى چقلاوى و (ک: خُصِّلَ).

الْخَصِيلُ: تاوان و گوناها.

الْخَصِيْلَةُ: ههر پارچه گوشتێک هچوک
یا کهوره و پڕچى بادراو و هۆندراو
و کۆلک و موى بادراو و (ک: خَصِيل
و خَصَائِل).

خَصَمَةٌ خَصْمًا: له کێشه و نیزاعدا
بهسهریدا زāl بوو.

خَصِمٌ خَصَمًا: کێشه و نیزاعهکەى توندکرد
و کێشهى لهگهڵدا کرد و (هو
خَصِيم).

اخْصَمَ فَلَانًا: بهتگه و نیشانهى هێرى
فلانکەس کرد بۆئهووى له
کێشهکهیدا بالā دست بێ.

خَاصَمَةُ مُخَاصَمَةٍ: کێشهى لهگهڵدا کرد
(هو مُخَاصِمٌ و خَصِيم).

اخْصَمَ الْقَوْمُ: خهتکهکە کێشه و
نیزاعیان لهگهڵ بهکتر کرد و
ههندێکیان لهگهڵ ههندێکیان
کێشهیان بهرپا کرد.

تَخَاصَمُوا: بهمانا (اخْتَصَمُوا) دى.
الْأَخْصُمُ: قوتفهى جهوال و تیرمو هۆر
و یان تابهکى بار و (ک: أَخْصِيم).

الْخَصْمُ: دژ و بهرامبهر و کێشهکار و
هورنان دهمهرموى: ﴿وَهَلْ أَمَّاكَ نَبَاُ
الْخَصْمِ إِذْ تَسُوْرُوْا الْمِخْرَابَ﴾.

الْخَصْمُ: لایهن و دهمهر و همراخى شت و

کۆئەندامی زاوژی).

حُصَى الثعلب و حُصَى الكلب: رهگهزی
نهو رهکه به ته مه نانهن که له
پیرێ (السُّحْلِيه) و سه حلهب که
مادمیهکی سرکه ره لهو به رههم
دهمپندری.

الْمَخْصَى: شوینی برآوی گون.
حَضَبٌ حَضْبًا وَحَضْبًا: رنگاو رنگ بوو،
خهناوی بوو.

حَضَبُ الشَّجَرِ: درهخته که سهوز بوو،
که لای دهرکرد.

حُطِبَتِ الْأَرْضُ: زموی گزوگیای رواو
سهوز بوو.

حُطِبَتِ لِلْمَاشِيَةِ: نازه له که که لای تازه
پشکوتوی درهخته کهی خوارد.

حَضَبُ الشَّيْءِ حَضْبًا وَحَضْبًا: رنگی
شته کهی خهناوی کرد.

حَضَبُ الشَّجَرِ وَغَرَهُ حَضْبًا وَحَضْبًا: به مانا
(حَضَبٌ) دی.

أَحْطَبَتِ الْأَرْضُ: به مانا (حَضَبَتْ) دی.
حُطِبْتُ: به مانا (حَضَبْتُ) دی.

أَحْطَطَبْتُ: به خهنه رنگی کرد.
تَحَضَّبْتُ: به خهنهو شتی لهو جوژه
رنگی کرد.

تَحَضَّبْتُ بِالْمَاءِ: به خوین رنگی کرد.
تَحَضَّبَتِ الْأَرْضُ: به مانا (حَضَبَتْ) دی.
أَحْضَرْتُ: به مانا (حَضَبْتُ) دی.

نه مسهرو نهو سهمری شت و
قولینچکی هۆپو شریفو ته غار و
درزو به تالایی و دهرآوی شیوو دۆل
و گون و که له مهر و له په ندها هاتوو و
دهلێ: (لَا يَسَدُ مِنْهُ حُصْنٌ إِلَّا انْفَتَحَ
عَلَيْنَا مِنْهُ حُصْنٌ) گونی کهمان په نه
ناکری گونیکی ترمان تی دهبی و
(ك: حُصُونٌ وَأَخْصَامٌ).

أَخْصَامُ الْعَيْنِ: نهو به شهی برژانگ
دایه مپوش و

الْخَصِيمُ: لیزان و کاراما له کی شهو نیزا عدا
وریاو زانا بۆ بردنه وهی کی شه کهی و
ناشوب گپرو کی شه دروستکار
به ناحقه و هورنان دهههروئی: ﴿بَلْ
هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾.

الْخَصِينُ: پاچه کۆله و پاچی پچوک و
(ك: حُصْنٌ وَأَخْصَنٌ).

خَصَاءٌ حُصِيًّا وَخِصَاءٌ: خه ساندی و گونی
دهرهینان و کیری بری.

حُصِيٌّ: گونی نازاری لی پهیدا بوو و ههزار
بوو.

اختصاء: به مانا (خَصَاءٌ) دی.
الْخَمِي: هیلکه گون (هیلکهی
کۆئەندامی زاوژی) و پیستی گون.

الْخَمِي: گون هیشاو، نهو که سهی گونی
نازاری هه بی.

الْخَصِيَّةُ: هیلکهی گون و (هیلکهی

الْمَخْضِبُ مِنَ الْبَهَائِمِ: نَمُو نَازِهِ لَمِيهِ
 گه لای تازه پشکوتوی درمخت بغوا
 بُو مَیینه دمگوترئ: (الْمَخْضِبَةُ)
 (ك: خَوَاضِبٌ).

الْمِطَاب: خَهَنه و همرستخ لهو جَوْرَه
 بی بُو رنگ کردن.

الْمُخْضِبُ: گه لای درمخت که تازه دمپشکوی
 ه رومکی تازه شین بوو که به باران
 زور سهوز دمبی: (ك: مُخْضِبٌ).

الْمُخْطَبَةُ: نَافَرْمَتِيك زور خَهَنه
 به کار بیئو له خوی بدا.

الْمُضِيبُ: دَمَسْتی خَهَنَوی ه
 نَمَسْتیر مِه که.

الْمِخْطَبُ: نینجانه، سوینه، تهشت، که
 جلی تیندا دمشوری.

الْمِخْطَبَةُ: بَهَمَانَا (الْمِخْطَبُ) دئ ه
 (ك: مَخْاضِبٌ) ه پمرویی خَهَنَوی ه
 پمرویی که نَافَرْمَت لَمکاتی عادهی
 مانگانه پدا به خوی هه لدمگری.

مَخْضَضُ الْأَرْضِ: زهوییه که ی کیلاو
 هه لهو گیر ی کرد بُوئه وهی نهرم
 بی و که ناودرا به باشی رومکی لئ
 بروئ.

مَخْضَضُ الْأَرْضِ: زهوییه که ی کیلاو
 هه لهو گیر ی کرد بُوئه وهی نهرم
 بی و که ناودرا به باشی رومکی لئ
 بروئ.

مَخْضَضُ الْأَرْضِ: زهوییه که ی کیلاو
 هه لهو گیر ی کرد بُوئه وهی نهرم
 بی و که ناودرا به باشی رومکی لئ
 بروئ.

مَخْضَضُ الْأَرْضِ: زهوییه که ی کیلاو
 هه لهو گیر ی کرد بُوئه وهی نهرم
 بی و که ناودرا به باشی رومکی لئ
 بروئ.

الْمُخْضِضُ: شوینیک ناوو درهختی زور
 بی، ناودارو چریی ه قه لهوی ورگن
 ه (ك: خَضَاخِضٌ).

الْمُخْضِضُ: جَوْرَه قَهْتَرَانِيكی رَمَش و
 روونه حوشتی گرونی بی جهور
 دمگری.

الْمُخْضِضُ: بَاهِمَكِه لَه نِيَوَان شَهْمَال و
 رَمَشَبَا دَاهِه.

الْمُخْضِضُ: بَهَمَانَا (الْمُخْضِضُ) دئ.
 خَضَدُ خَضَدًا: شَتِيكی تَهْری خَوَارِد و مَكُو
 گیزمرو خه یار.

خَضَدُ الشَّيْءِ: شَتَه کَی شَکَانْد بَه لَام لِيکي
 حیا نه گردنمِه ه بَر پِه مِه ه خَوَارِي
 کرد.

خَضَدُ الشَّجَرِ: حَقْل و حَالِي لَه درمخته که
 دهرهیناو پاکي کردمِه.

خَضَدُ الشَّرْكَ: حَقْلَه کَی لَه درمخته که
 دامالی لئی گردنمِه.

خَضَدُ شُرْكَه فُلَان: تُونو تِيْزِي فُلَانْکَسی
 شکاندو هیواشی کردمِه.

خَضَدُ خَضَدًا: نهرم بوو.

خَضَدُ الدَّمْرِ: مِيوَمَكِه لَآوَاژ بُوو سِیس
 هه لگمرا.

خَضَدُ الثَّبَتِ: رومکه که لَآوَاژ بُوو سِیس
 بوو.

خَضَدُ الْمُهْرِ: جَوَانوَمَكِه نَاسَنِي

راهری ۵ یان گه سیك له كېشه و
دانوساندا به لگې پی نمېو دوش
دلېمېنې.

خَضِرَ الرَّجُلُ التَّخْلَ خَضْرًا: پیاوړه دار
خورماکې برېه وه.

خَضِرَ خَضْرًا وَخَضْرَةً: سوز بوو.

خَضِرَ الزَّرْعُ: کشتو کاله که راساو
پېنگه یې و سوز بوو ۵ (هر خَضِرٌ
واخضُرٌ وهي خَضْرَاءُ).

اخْضَرَّةٌ: سوزی کرد.

اخْضَرَ الرَّيَّ الزَّرْعُ: ناودېر کردنه که
کشتو کاله که ی وا لیکرد له خو
بکموئو و گه شه بکا.

خاضِرَةٌ: بمر و بومه که ی به سوزی
فرؤشت (شین دروی کرد).

خُضْرَةٌ: وای لیکرد سوز یې.

خُضِرَ الْأَرْضُ: گمنم یان زورپاتی به ناو
زموپیه که دا چاند.

اخْضَرَّةٌ: به سوزی و نه کاملې برېه وه
۵ دموترې: (اخْضَرَ الشَّجَرُ
واخْضَرَ الْكَلأَ) بویه نه گمر
که منجیک بمری دملین: (اخْضِرَ).

اخْضَرَّ: برېه وه، له بېخ هلی که ند ۵
به سوزی و کالی خواردی، دموترې:
(اخْضَرَ الْفَاكِهَةَ) میوکه ی خوارد
پیش نه وه ی بکا.

اخْضَرَ الْفِئْلُ: باره که ی هه لگرت و
توانی.

لغاومکه ی دمجوو له بمر تهر
دماخی و سرکی خوی.

خُضِدَ: به مانا (خَضَدَ) دی.

اخْضَطَدَ الشَّيْءُ: شته که دولا هاته وه،
چه مایه وه.

اخْضَطَدَ الْبَعِی: لوته وانه ی له لوتی
حوشتره که کرد بؤنه وه ی سمر نهرم
بی لغاوی خوش یې.

انْضَطَدَ: شکا، چه مایه وه.

انْضَطَدَ الثَّمَرُ: میوکه شکا، درزی تی
بوو.

تُضِطَدَ: به مانا (انْضَطَدَ) دی.

الْخُضَادُ: درمختیکه نهرم و شلک و بی
چقل و درکه ۵ نازاری که توشی
نمندا مگانی جهسته دمی به لام
ناگاته نازاری شکان.

الْخُضْدُ: نهو لق و پویه بر اوو شکا و نه که
به درمخته که وه دشکینه وه ۵ یان
دمبرینه وه ۵ درمختیکی نهرم و
شلک و بی چقل و درکه ۵ نازاری که
توشی نمندا می جهسته دمی و
ناگاته نازاری شکان.

الْمِخْضَدُ: نامیری که لا بری،
تمورداس، یان همرشتیکی تر که
لق و پوی درمختی پی بر درپته وه
۵ (ک: مخاضد).

الْمَخْضَرُ: که سیك نه توانی هه لسی و

ماستاویك ئاوی زۆری تیکرابی
رنگی سهوز بووی.

خُضَارَة: بهیئ وشە (أل) واتە دەریا
لەو رومووە کە سهوز دەنوێنی.

الْخُضَارَة: گیای گزی سهوز.

الْخُضَارِي: باندەمەکی رنگ سهوزە بە
عەرمی ناوی تریشی هەبە کە
(القاریه) بە ە هەروا ناوە بو
باندەمەکی تر کە ناوی (الأخیل).

الْخَضِر: ئەو لقو پۆپەبە بە تەری
بپرێ.

الْخَضِر: بەفەرۆ چون، دەرگوتری: (ذهب
دُمُ خَضِر): خۆنەکە ی بەفەرۆ
چوو.

الْخَضِر: لقو پۆپی دار خورما بە سهوزو
تەری.

الْخَضِر: زەرعاتی تەرو تازمی سهوز ە
شونێك سهوزایی زۆر بێ ە
دەمختی خورما.

الخضراء: سهوزە بەهەموو جۆر کیمووە
ە بنەچەو نەمسل و هەسل ە
هەرزانی و ژبانی خۆش ە نافرمتی
رەش پێست (هوله رەش) ە ئاسمانی
شین ە دەستە سەربازی زۆر ە
دۆلجە کە زۆر ناوی پێ
هەلیجیندێر هەوزە بکا ە دەرگوتری:
(الحبة بيننا خضراء)
دۆستایەتیە کە مان درێژ خایەنە.

إخْضَرُ الشَّيْءُ: بەمانا (خَضِر) دی.

إخْضَرُ الْكَلَامُ: لەو پرەمکە دورایەو.

إخْضَرُ اللَّيْلِ: شەوێکە تاریک بوو دۆنیا
رەش داگەرا.

إخْضَارٌ: وردە وردە سهوز هەلگەرا.

إخْضَرَضَ: بەمانا (إخْضَر) دی.

الْأَخْضِرُ: زێر، گوشت، بادە ە دەرگوتری:
ماء أخضر: هەمراکێ ناوێکە لەبەر
زۆر رونی سهوز بنوێنی.

شاب أخضر: گەنجیک کە مووی لا
روومەتی سەریان دەرھێنا بێ ە
سەرما ی هاتنی ریشی دیاریدا.

أخْضَرُ الْجَنَاحَيْنِ: شەو ە دەرگوتری: (جَنُ
علينا أخضر الجناحين).

فلان أخضر: فلانکەس خێرو بیتری
زۆرە.

أخْضَرُ الْقَفَا: بە کەسێک دەرگوتری
داکی هوله رەش بێ.

أخْضَرُ الْبَطْنِ: نازناوی جۆلایە.

أخْضَرُ النَّوْاجِدِ: نازناوی هەلاو وەرزیڕە
ە دەرگوتری: (هم خَضِرُ الْمَاكِبِ)
واتە: لە هەرزانی و خێرو خۆشی
دان.

الْأَخْضِرُ: میشی رنگ سهوز قەبارە
و مکوو میشی رەش وابە ە دەرگوتری:
تووشی چاو دەبێ.

الْخَضَار: سەرما ی سهوزموات ە

مەخروطىيە، واتە: سەر دىندوگى

تىزۋ بىنەكەي ئەستور.

المِخْضَارُ: بەمانا (الخضرة) دى ۋ (ك):
(مخاض).

المِخْضَرُ: چىنگو نىنۋك، بۇ بالىنىمۇ
دېندە ۋ (ك): (مخاض).

المِخْضَرَةُ: شوپىنىك سەوزاى زۇر بى ۋ
(أرض محضرة) زەمى سەوز.

المِخْضَرُ: مادەى سەوزى گىاو گز.

اللاَقْضَرُ: ئەمۇ رومكەى رەنگى سەوز
نەبى.

خَضْرَبُ الْمَاءِ: نەمە: ئاۋمكە شەھە.

المُضَارِبُ: ئاۋىك شەپۋەلەكانى تىكەۋە
بەھاون.

المُضْطَرِبُ: زەمان پاراۋى قەسە زان ۋ
كاراما لە وتارداندا.

المُضْطَرِبُ: شوپىنىك كالىمكى زۇر بى ۋ
(ك): (خضارج).

خَضْرَعُ الْبَخِيلُ: پىاۋە رۇدو چىروكەكە
بە زۇر خۇى سەخى گىرد رەۋشتى
دەستىلاۋى بەسەر خۇيدا ھىئا.

خَضْرَفَ: پىرى لىنى دىبارى داۋ پىستى
چىرچو لۇجى تىكەموت ۋ داچۇرا.

خَضْرَمُ الْأَذْنِ: قەراخى گۈچكەى بىرى
يان نىۋەى بىرى لىنى كىردەۋە، يان
بە گۈچكەىۋە ھىشتىيەۋە لىمە
لەرىمەتى.

تَخْضَرَمُ الزُّيْدُ: رۈنەكە لەبەر ساردى

خَضْرَاءُ الدَّمَنِ: بە ئافرىتىك دىگوتىرى

روخسارى جۋان بىۋ رەۋشتى

ناشېرىن بى ۋ پىقەمبەر قەرمۋىەتى
(اياكم ۋ خَضْرَاءُ الدَّمَنِ) قەرزىان گىرد

كىيە؟ قەرمۋى: ئافرىتى روخسار
جۋانى شۇخو شەنگ بەلام لە

خېزىنىكى بەد رەۋشتا پەرومردە
بوۋىۋ خۋى ئەۋانى گىرتى.

الْخَضْرَةُ: رەنگى سەوز (ك): خَضْرُ
ۋ خَضْرُ ۋ نەرمو نىان ۋ بەناز

پەرومردە ۋ ئادەمىزادى گەنەم رەنگ
ۋ نەسپى رەنگ خاكى بۇر (ش).

الْخَضْرُ: رەگمىزى بالىندە لە پىرى
(الْخَضْرَاءُ) ۋ ئەۋ بالىندانەى

پەنجەيان پىكەۋە نوۋساۋن.

الْخَضْرَاءُ: زەمەات (كشت ۋ كال) لە كاتى
سەوزىدا.

الْخَضْرُ: بەمانا (الْخَضْرُ) دى.

الْخَضْرُ: بەمانا (الْخَضْرُ) دى ۋ رومكى
سەوز ۋ دەريا.

الْخَضْرُ: دار خورمايەكە خورماكەى
ھىشتا سەۋزە كەمى تامى شىرىنى

تىدەكەۋى ۋ (ك): (خَضْرَاءُ) ۋ
ئافرىتىك كە سكى بۇرپانەگىرى، ھەر

مىندالى لەسكى كەۋت پىش كامل
بوۋنى سكى لەبەر بىچى.

الْخَضْرُ: بالىندەيەكە لە پىرى
(الْخَضْرَاءُ) دىندوگى

دانار دانار بوو پرژا.

الْخُضَارِمُ: ناوی زور ۵ پیاو مافولی
سهخی سروشتو بهخشنده.

الْخُضَارِمَةُ: خیلایکن له ولاتی شام
دمژین له ولاتی بیگانهوه هاتوونه
نمو دمفهره ۵ تاکهکهی (خَضْرَمِ) ۵.

الْخُضْرَمُ: همر شتیك پان و پور و گهوره
بی ۵ (ك: خضارم) ۵.

الْخُضْرَمُ: ناویك له نیوان شیرینی و
سویریدا بی ۵ سوسه مار پان
بیچومکهی ۵ (ك: خَضْرَمِ).

الْمُخَضْرَمُ: کهسیك خمتنه نهکرا بی ۵
کهسیك له سهردهمی نهزانی و
سهردهمی نیسلامی دا ژبابی ۵
بمزوری بۆ نمو شاعرانه بهکاردی
که له سهردهمی نهزانی و نیسلامیدا
شيعری گوتبی ۵ ومکوو (حسان) ی
کورپ تابیت ۵ همر و به کهسیك
دهگوتری بۆ خوی فوله رمش بی و
باوکی سپی پیست بی ۵ کهسیك
باوکی نهزانی گئییه ۵ گۆشت که
نهزاندی گۆشتی ناژملی نیره پان
هی مییه ۵ خواردنیك نه شیرین نه
تال.

الْمُخَضْرَمُ: کهسیك سهردهمی نهزانی و
نیسلامی دیبی ۵ همر و کهسیك

دوو سهردهمی دیبن ومکوو
سهردهمی شۆرشى ئهیلول و شۆرشى
گولان ۵ پان سهردهمی بهعسو
سهردهمی فیدرالی له عیراق.

خاضه: کال به کال مامهلهی لهگهله
کرد.

خَضَضَ الْمَرَأَ: ناهرتهکهی به میروی
سپی بچوک رازاندوه.

الْخَضَضُ: نادمیزادی نهحمق ۵ خشلی
که م و بچوک ۵ بۆ کهسیك: خشلی
پتوه نهبی ۵ قلیتهی ملی ناسک و
پشيله ۵ پتومندی دیل و شیت.

الْخَضَضَةُ: نادمیزادی نهحمق ۵

الْخَضَضُ: میروی سپی بچوک ۵ خواردنی
جۆراو جۆر، قسهی پروپوچ.

الْخَضِضُ: شوینی خوراوی ۵ شوینیك
ناو و درمختی زور بی.

خَضَعَ خَضْرَعًا خَضْعًا وَخَضْعَانًا: گهردن
که چ بوو، مهیلی کردو نهرم بوو
بهقسهی کرد.

خَضَعَ له: قسهی نهرمی لهگهله کرد ۵ به
ناسکی و نازموه قسهی لهگهله کردو
ناماژمی خو بهدمستهوهدانی تیلا
بوو.

خَضَعَ لِي سِرًّا: له رۆپشتنهکهی کۆششی
کردو ملی دریز کردو به

ورباييهوه ههنگاوى ههلهمهينان.	نهمام ه (ك: خَضَع).
خَضَعَةُ الْكَبَرُ: پىرى پىشتى	الخَضَعُ: بهمانا (الخاضع) دى ه كهسيك
چهماندوتهموه.	زور ژېر بار بېو زهليلى هبول بكا
خَضَعٌ خَضَعًا: مهلى كرد، ژېر بار بوو،	ه (ك: خَضَع).
پىشتى كۆمايهوه ه رازى بوو به ژېر	الخَضِيعَةُ: دمنگي كه له گهمدى نازل
دمستهيى ه (هو اخضع وهى	دميسرى، قورمى سك، خورمى
خضعاء).	لافاوو شتى ودها.
اخْضَعَ فلان: فلانكس قسهى نهرمى	الخِضْطَةُ: ژاوه ژاوو غهلبه غهلب له
لهگه ناهرمتهكه كرد.	شېرو شتى وادا ه شېرو همرا ه
اخْضَعَ الشَّيْءُ: بهمانا (خَضَعَةُ) دى.	تهپو توژ.
خاضَعَةُ: قسهى نهرمو نيانى لهگه ن	خَضَفَ الطعامَ خَضْفًا: خوراكي خوارد.
كرد.	الخَضَفُ: كالهك.
خُطِعَ اللحمُ: گوشتهكهى پارچه پارچه	خَضَلَ خَضَلًا: شى هينايهوهو تهپ بوو،
كرد.	نازو نيعمهتى دمست كهوت.
اخْضَطَعَ: بهمانا (خَضَعَ) دى.	الخَضَلُ: دورى صافو بيگمرد ومكوو
اخْضَطَعَ الصُّرُورُ وهو: سمرى شوپرگرموه	دلژبه ناوى رون.
بوئهموى نيچير بگرئ.	اخْضَلَ: بهمانا (خَضَلَ) دى.
تَخَضَّعَ: بهزور گمردن كهجى بهسمر	اخْضَلَ الشَّيْءُ: شتهكهى تهپ كرد،
خويدا هينا.	تماوى كرد له حمديشى (الانصار) دا
الخَضْعَةُ: دمنگى ليدانى قامجى و كيپل	هاتووه دهلى: (لېكرا حتى اخضلوا
ه دمگوترئ: سمعت للسياط خَضْعَةً،	لخاهم).
وللسيوف بَضْعَةً) دمنگى وئ كهوتن ه	خُطِّلَهُ: بهمانا (اخْضَلَهُ) دى ه له
دمنگى بېړن.	حمديشى سوليميدا هاتووه: (خَضَلَى
الخَضْعَةُ: كهسيك كه ژېر بارى هموو	فنازِعَك): قزمكانت به ناوو روون
كهس بېو ه كهسيك خهلكانى تر	نهرم بكه شهديان بكه.
ژېر بار بكاو بيانچهمينئ ه درهختى	اخْضَلَ: بهمانا (خَضَلَ) دى ه له
خورما كه بهدمنك روايى نهك به	

حمدېشى عومەردا ھاتووه (فېكى

حتى إِنْخَضَلْتُ لِحَيْتِهِ) ئەومىندە گىيا

تا رېشى تەر بوو.

إِنْخَضَلْتُ اللَّيْلُ: شەومەكە زۆر تارىك بوو،

ھەوای فېنكى شەو ھەلىكرد.

إِنْخَضَلْتُ: بەمانا (خَضِلَ) دى.

إِنْخَضَلْتُ الشَّجَرُ: درەختەكە لقو پۆپى

زۆر بوون.

إِنْخَضَلْتُ: بەمانا (إِنْخَضَلْتُ) دى.

إِنْخَضَلْتُ: بەمانا (خَضِلَ) دى.

إِنْخَضَلْتُ: ئولئوئى باش ۋ دورى صافو رون

ومكو قەترەى ئاوى صاف.

إِنْخَضَلْتُ: ھەرزانى و ئا و دارى ۋ نازو

نېعمەت و خوشگوزمرانى ۋ ژن و

ھاوسەر ۋ شۆقە زېرېنە.

خَضَلَات: شتى پېرو پوچ.

إِنْخَضِيلَةُ: باغچەى فېنك و شىدار ۋ

(ك: خَضَائِل).

خَضَمَةُ خَضَمًا: بېرپەو، پېر بەدەمى

خواردنەكەى خواردان يان بە

خړپپەكانى دواوہى ناودەمى

خواردنەكەى كەرت كەرد.

خَضَمَ لَهُ مِنْ مَالِهِ: لە مال و سامانى خۆى

بەشى دا.

خَضَمَهُ خَضَمًا: بەمانا (خَضَمَهُ) دى.

أَخْطَمَ الْمَاءُ: ئاومەكە شىرىن نەبوو

تالپش نەبوو.

أَخْطَمَ لَهُ مِنَ الْعَطَاءِ: بەشى زۆرى

پیدا.

أَخْطَمَ فَلَانًا: رزق و رۆزى زۆرى دا بە

فلان.

أَخْطَمَتُهُ: بەمانا (خَضِمَةُ) دى.

أَلْخَطَامُ: شتى بېرپراوہ لە گىاو گزو

دارو دموم.

أَلْخُطَامَةُ: شتى درواومو بېرپراو لە

گىاو دارو درەخت.

أَلْخُضْمَةُ: لوش دەر، كەسېك خېرا شت

بخوا، ئازەئېك خېرا ئالف

بەمشېتەوہ.

أَلْخِطْمُ: دەرپاي پان و پۆر ۋ كۆمەلى

زۆر ۋ شەشپىرى بېرندە ۋ نەسپو

ماپنى كەتەو ئاوقەد نەستور.

أَلْخُضْمَةُ: زۆرپنەى ھەموو شتېك ۋ

باسك و قوئل نەستور ۋ ئاومندو

مىانە (فلان في خُضْمَةِ قَوْمِهِ) فلان لە

ئاومندەى كۆمەلى خزمەكانىداپە.

أَلْخُطِيمَةُ: چالە گىاي سەوزو تەر ۋ

زەوپپەك گىاو گزى نەرمى ئى بېروئ

ۋ چپششتى گەنمە کوتاوا،

چەمسوتەكە.

خَضَنَ الْجَمَلَ وَغَوَّهَ خَضْنًا: بارى لە

خوشترمەكە نا ولاغەكەى باركرد ۋ

ژۆر بارى كەرد.

خَضَنَ الشَّيْءَ: شتەكەى صەرف كەرد.

خَاضَنَ الْقَوْمَ غَاضِنًا وَغِضَانًا: خەلكەكە

فهرمویه تی (رفع عن امتی الخطأ والنسیان).

الْخَطَا: کهسیک زور هه لئو تاوان بکا.
الْخَطِيئَةُ: تاوان و هه لئو.

خَطَبَ النَّاسَ فِيهِمْ وَعَلَيْهِمْ خُطْبَةٌ: و تاری بؤ خه لئو که دا.

خَطَبْتُ فَلَانَةً خُطْبًا وَخُطْبَةً: خوازینی نافرته کهی کرد، داوی له فلان نافرته کرد هاوسه رگیری له که لئا نه نجام بدا.

خَطَبَهَا إِلَى أَهْلِهَا: داوی له کهس و کاری نافرته که کرد رازی بن به و می هاوسه رگیری له که لئا نافرته که دا نه نجام بدا ه دمشگوتری:

خَطَبَ رَذَّةً: هه وئی دا خوشه و بیستی نهو به دمست بیئی.

خَطَبَ خُطْبًا وَخُطْبَةً: رهنکی مه لئو خو لاوی بوو.

خَطَبَ خُطْبَةً: بوو به و تاربیژ.

أَخْطَبَ: به مانا (خَطَبَ) دئ.

أَخْطَبَ فَلَانًا: وه لئو خوازینی فلانی دایه وه.

أَخْطَبَ الشَّيْءَ فَلَانًا: شته کهی له فلان کهس نزیک کرده و وای لی کرد دمستی بیگاتی ه دمشگوتری: (أَخْطَبَهُ الصَّيْدُ).

خَاطَبُهُ مُخَاطَبَةً وَخُطْبًا: هسه له که لئا

جَنِيوُ هسه ناشیری نیان بهیه کتر گوتن.

خَاصَنَ الْمَرْأَةَ: می بازی له که لئا نافرته که دا کرد.

أَلْمِخَضَنُ: کهسیک ولاخ دمعاملینی و ژیریاری دمکا.

خَطِيَّ خَطَا وَخُطْنَا: تاوانی کرد ه یان به نه نقهست گونا می نه نجامدا.

خَطِيَّ السَّهْمَ الْهَذَفَ: تیر که نیشانه کهی نه هه نگاوت.

أَخْطَأَ: به مانا (خَطِيَّ) دئ ه هه لئو کرد، له ریبازی راست لایدا ه به نه نقهست یان به سه و تاوانی لی رودرا.

أَخْطَأَ الْهَذَفَ: نیشانه کهی نه بیکا.

خَطَأَ تَخْطِئَةً: به هه لئو کار و تاوانباری له قه لئو دا ه یان به هسه پیی گوت هه لئو کرد.

تَخَاطَأَ لَهُ: به روا لئو خوی به هه لئو کار دانا.

تَخَاطَأَ الشَّيْءَ: شته کهی نه بیکا.

تَخْطَأُ: به مانا (أَخْطَأَ) دئ.

اسْتَخْطَطَ الْأَنْثَى: مییه که ناوس نه بوو، که لی نه گرت.

الْخُطْمُ: تاوان، یان تاوانی به نه نقهست.

الْخُطْمُ: کرده و میه که به هه لئو نه کرابی ه پیچه وانه می (الصَّراب) ه.

الْخَطَا: به مانا (الْخُطَاءُ) دئ ه پیغه مبهر

کرد ۵ قسه‌ی نارسته کرد له باری
شتیکهوه لهگه‌لی دوا.

خُطْبَةُ: به مانا (اخْطَبُهُ) دئ ۵ له
حه‌دیشدا هاتوو (انه لَحْزِيَّان
خُطْبَ أَنْ يُخْطَبَ).

اخْتَطَبَ الْمَرْأَةُ: خوازینی ئافرته‌که‌ی
کرد.

اخْتَطَبَ فَلَانًا: داوی له فلان کەس کرد
ژن بهین (ژن ماره بکا).

تَخَاطَبًا: به‌یکه‌وه قسه‌یان کرد.

الْحِطَابُ: قسه‌ی رێک و پێک ۵ به‌لگه‌و
شارمزیی له ئاخاوتندا ۵ قورئان
دمفرموی: ﴿قَالَ أَكْفَلْنِيهَا وَعَزَّنِي
فِي الْخِطَابِ﴾: نامو ته‌وجیهاته
(فصل الخطاب) قسه‌ی به‌کالا
که‌رموه، بپارادانی دادور له ئاکامی
سویند یان شایه‌ت ۵ تیگه‌پشتن و
لێزانین له فه‌زاوت و دادوریدا ۵
جیاکه‌رموی نیوان حه‌ق و به‌تال ۵
ده‌قیك ئەومنده گورت نه‌که‌رابێته‌وه
مانا نه‌گه‌یه‌نی، یان ئەومنده درێژ
بێ بێ تام و جێزبێ.

الخطابة: له زاراوه‌ی مه‌نتیقیه‌کاندا
قیاس و به‌راوردێکه پێک هاتبێ
له‌شتی ظه‌نی یان شتی مه‌قبول.

الْخُطْبُ: نیش و کار ۵ قورئان دمفرموی:
﴿لَمَّا خُطِبْكُمْ إِلَيْهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ ۵

به‌لاو کارسات و کێشه که پێویستی
به زۆر له‌سه‌ر گوتن هه‌بێ.

الْخُطْبُ: دمسگیران، ئافره‌تی خوازینی
کراو ۵ یان پیاوێک که خوازینی
دمکا ۵ (ك: اخطاب).

خُطْبُ: وشه‌یه‌که عه‌ربه‌کان له‌پیش
هاتنی ئیسلام بۆ ژن مارمکردن
به‌کاریان هێناوه ۵ پیاوکه
وتویه‌تی: (خُطْبُ) له وه‌لامدا پێیان
گوتوو (نُكْح) واته: له شوینی
نیکاح و ته‌زویج به‌کاریان هێناوه.

الْخُطْبَاءُ: دمستیک خه‌نه‌ی تیگرایی و
رمگه‌که‌ی نه‌مایی.

الْخُطْبَةُ: بۆ رنگ بو‌تری: مه‌به‌ست
رمگیکه که خاکی یان زه‌ردێک بێ
سه‌وز یان سوری تیگه‌ل بێ ۵
به‌خشانێک به‌ شیوه‌یه‌کی تابه‌تی
یه‌کیکی زمانپروان بۆ کۆمه‌لی
خه‌لکی بخوێنێته‌وه به‌ مه‌به‌ستی
ئهموی گوێگرمان کار به‌ ناوهرۆکی
بکهن ۵ ده‌باحه‌ی کتیب ۵ (ك:
خُطْبُ).

الْخُطْبَةُ: خوازینی ئافره‌ت بۆ
هاوسه‌رگیری ۵ دمسگیران.

الخطاب: که‌سیک زۆر خوتبه‌ بدو و تار
وه‌خوینێ.

گرمومان کرد.

اَخْطَرُ فَلَائاً: نه‌وفنده‌ی باربه‌ها‌دا به
فَلَان تا رازی کرد.

اَخْطَرُ الْمَرَضِ فَلَائاً: نه‌خوشیه‌که فَلَان
که‌سی خستوته حاله‌تی مان و
نه‌مانه‌وه ه دمش‌گوترئ: (بادیه
مُخْطِرَة) سه‌حراپه‌کی ترسناکه.

اَخْطَرُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی کرده گرمو
له‌سمر کراو.

خَاطِرَ به: خوی خسته گۆلمه‌زیکه‌وه
نزیکی لیواری مهرگ بی‌وه.

خَاطِرَ فَلَائاً: له‌که‌ل فَلَان که‌سدا گرموی
کرد ه (خَاطِرَ علیه) گرموی له‌سمر
کرد.

خَطَرٌ: به‌شی وهرگرت.

خَطَرُ الشَّعْرِ: موومکه‌ی تی‌که‌ل به می‌زو
قشپلی نازمه‌ل‌مکان کرد.

خَطَرٌ: گرمویان کرد ه دمه‌گوترئ:
(خاطر علی‌کذا) له‌سمر نه‌وشته
گرمویان کرد ه

خَطَرُ الْفَعُولِ بِأَنْتَابِهَا: نه‌سپه‌کان
گوئی‌ان جوت کردن به مه‌به‌ستی
ناماده بیون بۆ هه‌لمه‌تو بازدان.

الْخَاطِرُ: نه‌وشته‌ی به دل‌دا هات، نه‌و
هکرمو بیرو بۆ‌چونه‌ی دپته ناودل و
می‌شکه‌وه ه دل و دمرون ه (ك):
خراطره.

الْخَطَايَا: پیریکن له شیعه‌ی راهزی
شوین ریبازو بیرو بۆ‌چوونی
نه‌بوله‌تایی نه‌لئه‌سه‌دی که‌وتوون.
الْخَطِيبُ: نه‌وکه‌سه‌ی لی‌زان و کارامه‌یه
له خوتبه خویندنه‌وه‌دا له مزگه‌وت
یان له شوینی تر ه وته بی‌زی
رسمی گهل و هۆز ه خوازینی
که‌ری نافرمت (زاوا).

الْخَطِيبَة: دمه‌گیران ه نافرمتی خوازینی
کراو.

خَطَرٌ فِي شَيْءٍ خَطَرٌ وَخَطَرَانَا: خوی باداو
لارو له‌منجه‌ی کرد.

خَطَرٌ بَذْنِهِ: کلکی هه‌لسوراند جاریک
به‌رزی دمه‌کردمووه ده‌میک شو‌ری
دمه‌کردموه ه یان به‌ملاو نه‌ولادا
هه‌لی دمه‌سوراند.

خَطَرٌ بِيَالِهِ وَلِيهِ وَعَلَيْهِ خَطَرٌ وَخَطَرًا:
شته‌که‌ی که‌وته دل‌موه، به خه‌پالیدا
هات.

خَطَرُ الشَّيْطَانِ بَيْنَ الْإِنْسَانِ وَقَلْبِهِ: شه‌یتان
ختوکه‌و وسمه‌سه‌ی گه‌پانده ناو
دلی ناده‌میزادمه‌که.

خَطَرٌ خَطَرًا وَخَطَرًا: گه‌ورمبوو ریزی
زیادی کرد.

اَخْطَرُ: خوی کرده ره‌فیک هاوشانی
فَلَان و بۆی چوو مه‌یدان و شه‌ری
له‌که‌ل‌دا کرد.

اَخْطَرُ فَلَان لِي وَاَخْطَرْتُ لَهُ: من و فَلَان

عه تارو بۆن فروش ۵ رمب ۵ زمبری
رمب.

الْخَطْرَةُ: گهوورې خوشتر ۵ ناغەلی
خوشتر.

الْخَطِيرُ: هاوشان له شهرمفو
وه جاخزادهمی دا ۵ لغاوو ریشمه ۵
حهبلو پەت ۵ هیلمکانی خۆر له
جهنگه‌ی گهرمادا ۵ تاریکایی شهو.

خَطُّ الرَجْعِ خَطًّا: دهمو چاوی چرچ و لۆچی
تیدا په‌یدا بوون ۵ لاجانگی مووی
لی دهرهات (ریشی هات).

خَطُّ عَلَى الشَّيْءِ: نیشانه‌و ئارمی له‌سەر
شت وێنه کرد.

خَطُّ الْخِطَّةِ: پلانه‌که‌ی دیاری کردو
نیشانه‌ی له‌سەر دانا بۆئهموی
بزانری که ئهمو هه‌لبژاردمی
خۆیه‌تی.

خَطُّ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی هه‌لکۆلی و شمی
کرد.

خَطُّ الْكِتَابِ: کتیبه‌که‌ی نووسیه‌وه ۵
ده‌گوتری.

خَطُّهُ بِقَلَمِهِ: به‌قه‌لمی خۆی
نووسیه‌وه.

خَطُّهُ: به‌مانا (خَطُّهُ) دئی، ده‌گوتری:
(خَطُّطُ الْأَرْضِ وَالْبِلَادِ): زه‌وییه‌که
یان ولاتیان سنوردار کرد
سنوورمکانی دیاری کردن.

الْخَاطِرُ: به‌مانا (الْخَاطِرُ) دئی ۵ (ك:
خواطر).

الْخَضِرُ: هه‌ووری گه‌واڵ گه‌واڵ، هه‌ووری
باراناوی ۵ خوشتری زۆر ۵ که‌میل
ئهو ریخ و قشیل و گه‌مره‌ی به‌قلو
قاجی خوشتره‌وه ته‌بار دهبه‌ستی ۵
همروا ناوه بۆ نامیرکی پیوانه
ومکوو ته‌غارو عمر به‌ دانیشتوانی
شام به‌کاری ده‌هینین.

الْخِصْرُ: رومکیکه‌ ده‌ست و په‌نجه‌ی هێ
خه‌ناوی دمکری ۵ ماستاویك ئاوی
زۆر بی ۵ لقه‌دار ۵ خوشتری زۆر ۵
ئهو که‌میل و گه‌مره‌یه‌ی له‌سەر
ده‌ست و په‌لی خوشتر ته‌بار
دهبه‌ستی، ئهو ریخ و پیساییه‌ که به
جه‌سته‌یه‌وه ره‌ق ده‌بی.

الْخَضِرُ: نزیک بوونه‌وه له‌ لیواری مردن ۵
گرمو ۵ باربه‌هاو بارته‌هاو
به‌ش و بار.

الْخَضِرُ: ناده‌میزادی به‌ هیزو تپزل.

الْخَطَرَةُ: ئهمو به‌ دل و می‌شکدا
رادمبووری ۵ کات و سات ۵ ده‌گوتری:
(ما أَلْقَاهُ الْاِخْطَرَةَ بَعْدَ خَطَرَةٍ) به‌هین
به‌هین نه‌بی نای بینم ۵

الْخَطَارُ: نه‌وشته‌ی شتی تری هێ
هه‌لده‌کێشی ۵ گازو په‌لایس ۵
قۆچه‌قایی ۵ زه‌مه‌له‌ک ۵ شیر ۵

عَطَطَ الْمَكَانَ: شوپنهكهی دابه شكردو

نامادهی كرد بو دروستكردنی

ته لارو باله خانه له سمری.

عَطَطَ الْحَوَاجِبَ: بهقه له م برؤی خوئی

كیشاو ریگی خست.

اغْطَطَ الرَّجُلُ: دهم و حاوی چرچی

تیكهوت.

اغْطَطَ الشَّيْءُ: شتهكهی هه لكوولی و

شهقی كرد.

التَّخْطِيطُ: پلان دانان و نه خشه كیشان

ه له زاراوهی هه نن و رسم چیه تیا

بره تیه له چه سپاندنی فكرمو

بو چونیک به رسم وینه كردن ه

یان نووسین كه نامازه بکات نه و

وینه به چ دمگه بهنی.

الْخَطُّ: دیر ه نووسین ه هه شوپنیک

ئاده میزاد سنووری بکیشی و

سنوورمکانی به هه لکه ندنی کانگو و

روشانندی زهویه كه نه نجام بدرئ ه

ریگی راستی دریزو لاکیشه بی ه له

زاراوهی حوکه ما یغریقیه کانداه به

خه تیک دمگوترئ ته نها له باری

دریزیه وه قبوولی كه رتکردن بکاو

کو تاپیه كهی خایک بی ه له زاراوهی

ماتاتیكدا هی تیکه دوو شتی جیا با

زیاتر پیكه وه دهبهستی.

خَطُّ الاستِراء: له زاراوهی جوگرافیدا نه و

كه وانه به سفرمیه زهوی دهکاته دوو

بهش ه له ناو مپاستی مه سافه کهدا

دریز دهبیته وه بو ناو

چه مسهرمکان.

خَطُّ الرِّجَّة: نه و ریگایه سوها

دهبهستیته وه به مهر کمزه وه.

الْخَطَّ الامامی: هیلی پیشه وهی گۆرمهانی

شه.

فن الخط: دست رهنگینی له خوش

نووسیدا.

علمُ الْخَطِّ: زانیاری رهمل هاوپی.

الْخَطُّوطُ الْبَرِّیَّة: نه و ریگاو بانانهی

ترومبیل و شتی وایان پیدا دمووا.

الْخَطُّوطُ الْجَوِّیَّة: ریبازی ته هاره له

هه وادا.

الْخَطُّوطُ الْمَائِیَّة: ریگای كه شتی و گهمی

له ناو ئاودا.

الْخَطُّ: ریگای دریزمومبوو ه شوپنی

گهره كه له ناو شاردا.

الْخَطُّ: نه و شوپنهی ئاده میزاد بوخوئی

بردهدا له زموی بو جیگای خانوو

كردن یان به کارهینانی بو باغو

شتی تر.

الْخَطَّاطُ: خوشنووس.

الْخَطَّة: نه خشه و پلان، نیش و کار،

برپارێك لیكۆلینه وهی تیدا گرابی و

هه لیز دررابی بو ته نفیز.

والله اعلم

جَمْعُ الطَّبِيعِ عِبْرَتِيَّتُهَا فَكَانَتْ الْجَمَالَ

الاستغنى

وَكَانَ أَحْسَنُ وَأَشْرَفُ مَا جَلَّ فِي الْمَيْكَلِ الْأَدْمِيِّ وَجَاءَ رَأْيُ الْعَقْلِ الشَّرِيفِ وَالنَّفْسِ اللَّطِيفَةِ وَالْحَيَاةِ الشَّامِعَةِ

السعي

فَأَجْمَالَ الْبَشَرِيِّ سَيِّدِ الْجَمَالِ كُلِّهِ

الصارحي

لَا تَلْزَمُ الْبَنَاءَ وَلَا تَنْطَلِقُ عَلَى الْخَلْقِ الْخَلْقَانِ وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الرُّمْرِ فِي بَابِ الْفَضْلِ وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الْحَمْدِ فِي بَابِ

الرجعي

وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الرُّمْرِ وَغَرِيبٍ فِي سَبَابِ الرُّبْعِ مَا لَهُ مِنْهُ بَسَاتَةٌ وَطِيبٌ

الرجعي

وَيْسُ الْجَمَالِ ثَمَرُ الْعَمَلِ وَلَا يَرْبِي الثَّقُورُ وَلَا يَفِي الْقُرُورُ وَلَا يَلْزَمُ لَذَّةَ الْحَمْدِ

الرجعي

لَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الرُّمْرِ وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الْحَمْدِ وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الرُّمْرِ وَلَا تَلْزَمُ لَذَّةَ الْحَمْدِ

الرجعي

لِكُلِّهَا دَوْعَةٌ وَيَجْلَاهَا لَهَا وَفَتْحَةُ النَّاسِ

الرجعي

فَوَلَّوْهُنَّ

بروز ١٥٤١ نور ١٩٥٤

الْخِطَّةُ: به مانا (الْخِطُّ) دئ.

خُطِفَ: كزو لاواز بوو.

الْخِطِيُّ: شمشیریک له ولاتی (الْخِطُّ) که

خَطَفَةُ الشَّيْءِ: شته که ی رفاند، فراندی.

شَوَيْذِيكَه له به حرمین

أَخْطَفَ: که می نه خویش که وت و زو و

دروستکرای، یان له وی دفرؤشری و

چاکبؤوه.

رمواجی هه یه.

الْخَطْرُ: نه و که سه ی به رویشتن به

أَخْطَفَ السَّهْمُ: تیر که نه به نه گاو،

هه له ی کرد.

ناوی زمویدا هیل دروست دمکا و

أَخْطَفَ الْغُمَى الْبَرِيضَ وَعْنَه:

ماده که بر وی پی ریک ده خری.

نه خویشیه که له جه سته ی

الْخِطِيَّةُ: لبه لآن و زمویه که هندیکی

نه خویش که لاجوو نه ما چاکبؤوه.

بارانی لی درابی و هندیکی بارانی

أَخْطَفَ الْمَرَضُ فُلَانًا: نه خویشیه که ی

لی نه باری بی.

الْمِخْطَاطُ: همرشتیک هیلی پی ریک

أَخْطَفَ الشَّيْءُ: شته که ی هه له کرد

بخری.

بوی نه چوو.

الْمِخْطَطُ: همرشتیک شتی پی

أَخْطَفَ لِي مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا: که می له

بدوریته و و و کوو سوژن و دمرزی

هسه که ی بؤ دمرخستم و بیدمگ

و شیشی گورموی چین و شتی

له و جوړه.

بوو.

الْمِخْطُوطُ: همر شتیک به دهمست

أَخْطَفَهُ: به مانا (خَطَفَهُ) دئ.

نووسرابی و کتیبی دهمست و نووس.

تَخَطَفَهُ: به مانا (خَطَفَهُ) دئ.

الْمَخْطُوطَةُ: نه و نوسخه ی به دهمست

الْأَخْطَفُ: همدباریک، که سیک ورگو

نووسراوه.

ریخوله ی پچووک بن.

خُطِفَ خُطْفًا وَخُطْفَانًا: به خیرایی رقی و

الْحَاطِفُ: تیریک نیشانه که نه هه نگوی.

تیر تپه ی و فراندی، هه لی گرت و

حَاطِفٌ ظَلَمَ: بالندیه که سیبهری خوی

بردی و دمگوتری: (خُطِفَ الرِّقُّ)

لی دمبیته نیچرو په لاماری دما.

الْبَصَرُ بروسکه روناکی چاوی برد و

الْحَاطُوفُ: نامیری شت فراندن.

(خُطِفَ السَّمْعُ) هسه که ی دزی و

الْخَطَافُ: که سیک زور رفینه ر بی،

دمگوتری: (لِصَّ خَطَافٌ).

خُطِفَ خُطْفًا: به مانا (خُطِفَ) دئ.

خَطِلَ فِي مَشِيهِ: له رُؤِيشْتَنَه كَهيدا لارو
له نَجَهی کرد ۵ (هر خَطِلَ وَاخْطَلَّ،
هی خطلاء).

اخْطَلَّ فِي كَلَامِهِ: به مانا (خَطِلَ) دئ ۵
تَخَطَّلَ: خوی باداو لارو له نَجَهی کرد.
الْخَطَالُ: جوین فروش و قسه ترن ۵
گوما ناوی.

الْخَطَلُ: قسهی پرپوچ و خراب و
ناشوباوی ۵ قسهی بی سمر و بهرو
وئ نه چوو.

الْخَطِلُ: نه حمه قو ناکه س به جه ۵ رمب
و مشینی گورچ و گول.

خَطْمُهُ خَطْمًا: له لوته وانه کی سرمواند
۵ لوته وانهی له لوتی کرد.

خَطَمَ أَلْفَ فُلَانٍ: داخی عهیب و عاری به
لوتیه و نا، سمری لوتی رمش کرد.
خَطَمَ فُلَانًا بِالْكَلَامِ: به قسهی کاریگمر
دمی فلانکه سی به ست و نه بهیشت
دم بکاته وه.

خَطَمَ الْجِلْدَ وَغَرَهُ: دمور و بهری پیسته کی
دوریه وه.

خَطَمَ الْقَرْسَ بِالْوَتْرِ: هموسه کی به
ژیه که هه لواسی، هه لیواسی.
خَطْمُهُ: به مانا (خَطْمُهُ) دئ.

الْأَخْطَمُ: لوت دریز، رمش پیست ۵ (ك:
خَطْم).

الْخَطَافُ: به مانا (الْخَاطُوفُ) دئ ۵ همر
ناسنیک سمر مکهی چوما بیته وه
و مکوو فولاپ، دمندوکی بانده،
باندمی سینونو که جوړه
باندمیه که دمندوک پان باله کانی
باریک و دریز ۵ کلکی فشه لُوك ۵ (ك:
خَطَاطِيف).

الْخَطْفَةُ: پارچهی برپاو له نازل به
زیندوی ۵ له حمه دیدا هاتووه:
بَيْغَمِبَر (دخ) (نهی عن الْخَطْفَةِ)
نه هی کردووه له وهی پارچه یه که له
جهستهی مه پیک بزنیک برپئ
پیش سمر برین ۵ قومه شیریک
مندال له مهمکی دایکی دهیگری و
بهره لای دمکا.

الْخَطْفَى: رُؤِيشْتَنی خیراو به پهل.
الْخَطِيفَةُ: به مانا (المَخْطُوفَةُ) دئ ۵ په لو،
کاسته ۵ شیرو ناردی به سمر دا
دمگری و دمکولیند ری و به که وچک
دمخوری.

الْمِخْطَفُ: به مانا (الْخَاطِفُ) دئ ۵ ههروا
به مانا (الخاطوف) دئ.

خَطِلَ خَطْلًا: جهستهی داهیزاو باری
تهندروستی خراب بوو ۵ په لهی
کردو له رلبازی راست لایدا ۵
نه حمه ق بوو ۵ هه لهی کردو قسهی
ناشیرینی کردن ۵ دمگوتری: (خَطِلَ
کلامه).

الْخَاطِمُ: دِمْگوتری: فِلَانُ خَاطِمٌ بَنِي
فِلَانٍ: فِلَانِکَس ریش سببی
خِیَلَه کَمیه تی ۵ تَه گبیر گهرو را
دروستی بنه ماله کهمانه.
الْخِطَامُ: ههوسار، ریشمه ۵ نهو داری
دمکریته لوتی حوشرهوه بۆنهوهی
جلهوی خویش بی ۵ دِمْگوتری:
(وَضَعَ الْخِطَامَ عَلَى أَنْفِ فِلَانٍ)
فِلَانِکَسی ژیر بار کردو کۆنترۆلی
کرد.

مَنْعَ خِطَامَتِهِ: کابرا رازی نهبوو به
چهوسانهوهو ژیر بارکردن ۵ ژبی
ههوس ۵ (ك: خُطِمَ وَأُخِطِمَ).
الْخِطَامُ: دِمْگوتری: (مَكَ خِطَامٍ)
میسکیکه پر به لووت، بۆنی
نهومنده زۆره لووت پردمکا.
الْخُطْمُ: لووت، پیشی لووت ۵ دمندوک ۵
(ك: خُطِمَ وَأُخِطِمَ).
الْخُطْمِيُّ: رومکیکه له پیپی
(الْجَبَازِيَّة) به سوودی زۆره بو
ئادهمیزاد گه لاکهی وشک دمکریو
دمکوتریو دمکری به شامپوی سهو
شتن باش پاکی دمکاتهوه.
الْمُخْطَمُ: نهو شوینهی لووتی حوشر
که دارمکی تیدمکری ۵ ئهسپیک
لبۆزی تادمگاته شهویلهی خوارووی
نزیك قورگی سبی بی.
الْمُخْطَمُ: به مانا (الْخُطْمُ) دی.

خَطَا: خطأ: وای لیکرد برپوا ۵ ههتی نا
بۆنهوهی ههنگاو ههئینی.
خَطَا: به مانا (أخطأ) دی.
خَطِي عَنْهُ الشَّيْءُ: شتهکهی ئی دوور
خستهوه، پالی پیوه نا.
اخْطَأَ: به مانا (خطأ) دی.
اخْطَأَ الشَّيْءُ: شتهکه بواردی لیبی
تیپهری.
تَخْطَأُ وَالِيه: به مانا (إخطأ) دی.
الْخُطْرَةُ: الْخُطْرَةُ: ههنگاو، شهقاو
مهسافهی نیوان دووهاقی لهکاتی
رۆیشتندا ۵ دِمْگوتری: (الْبَعْ خُطَا)
شوین پیی نهوی هه لکرت ۵ پنگه
نهوی گرت بهمر قورشان دمهرموی:
(وَلَا تُتَبِعْ خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ).
اخْطَأَ الرَّجُلُ: پیاومکه سکی شل بوو،
گمدی داچۆرا شۆپهوه بوو.
خَطَا خُمَةُ خُطْرًا: قهلهو بوو، گۆشتی
گرت.
اخْطَأَ الرَّجُلُ: پیاومکه قهلهو بوو.
اخْطَأَ الْحَيْرَانُ: ئازولهکهی قهلهو کرد.
خُطَا: کهتهی کردو گهوهی کرد تا
زبه للاح بوو.
الْخَاطِي: نهستورو پتهوو رمق ۵
دِمْگوتری: (قَدَحَ خَاطٍ) پیهالهکهی
نهستورو پتهوه.

الْخَفَاءُ: تَبْرُو پَر لَهه موو رويه كهوه.

الْخَفْرَانُ: (رَجُلٌ خَفْرَانٌ) پياوَنكى

گۆشتنو وه نهوه.

الْخَفْطَى: تَيْكسمرآوو گۆشتن، نهرمو

شل ه دمگوترى: (امراة خطية بظية).

خَفَتَ خَفْتًا وَخَفُوتًا وَخَفَاتًا: دامركا، هيندى

بوو، بيهيز بوو.

خَفَتَ الْمَرِيضُ: نه خوشمكه له هسه كهوت،

زمانى شكا ه له ناكاو مرد، كتو پَر

مرد ه دمنگى نزم بووه.

خَفَتَ بصوته: دمنگى خوى نزم كردموه،

بهسرتنه هسهى كرد.

خَافَتَ بصوته: دمنگى خوى نزم كردموه

ه هورنان دمهرموى: (وَلَا تَجْهَرْ

بَصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا).

تخافتا: نهو دوو كهسه بهيه كهوه

سرکه يان كرد.

تَخَافَتَ فُلَانٌ: فُلَانُكِهِس خوستى له خوى

برى جوتهى نه كرد.

الْخَافِتُ: ههورى بى باران ه كشتو كالى

تهمهن كورت.

الْخَفُوتُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمتى رهقه نهو

كزو لاواز.

خَفِجَ خَفَجًا: نه خووش قاج لهرزىنى توش

بووى، دمگوترى: (خَفِجَتَ رَجُلُهُ):

قاجى ههيزمن بوو خوار بوو، قاجى

لهكاتى هه لسانو روپشتندا توشى

لهرزين بون (هو اخفج وهى خفجاء)

(ك: خَفَجَ).

تَخَفَجَ: خوار بوو.

الْخَفِجُ: دمردىكه توشى حوشتر دمبى ه

رومكىكى به هارييه له پيپرى

(الركبة) به رهنكاو رهنكه كه لاکهى

پانه.

الْخَفِيجُ: لاوازو بارىك يان قاج بارىك ه

ئاوِيك نه گاته ناستى شيرىنى و

گواراىى.

خَفُفَتَ: قيزاندى، هاوارى كرد (خَفُفَتَ

الشئ) شتمكهى جولاند دمنگى ليوه

هات.

الْخَفَافُ: گن، كه سيكه كه هسه دمكا

دمنگى له لوتيهوه دپته دهر ه

دمگوترى: (هو خفخاف الصوت)

دمنگى گنه.

خَفَفَ خَفْدًا وَخَفْدَانًا: خوى سوك كردو له

روپشتندا پهلهى كرد.

أَخَفَّتِ الناقة: حوشترمهكه واى لى

دمرگهوت ئاوس بى وهلى وانهبوو

ئاوس نه بوو.

أَخَفَّتِ الْخَامِلُ: ناهرمتهكه سكهكهى

له بار جوو پيش نهوى كامل بى ه

(هي مَخَفِدٌ وَخَفُودٌ).

خَفَرَهُ وَه عليه خَفَرًا وَخِفَارَةً: پهناى داو

پاريزگارى ليكرد.

خَفَوَ بِالْمَعْد: پابه‌ندی به‌لینه‌کهی خَوی
بوو.

خَفَوَ الْعَهْد: په‌یمان‌کهی هه‌لومشاندموه.

خَفِرَتْ خَفْرًا: شهرمو وچه‌یای زور بوو.

أَخْفَرُهُ: پاسه‌وانی بۆ گرت ۵ همرسی
له‌گه‌ل نئارد ۵ په‌یمان‌کهی
هه‌لومشاندموه.

أَخْفَرَ الْعَهْد: په‌یمان‌کهی
هه‌لومشاندموه.

خَفِرَ: به‌مانا (خَفِرَةُ) دئ ۵ شوری
بۆ کرد.

تَخَفِرَ: به‌مانا (خَفِير) دئ ۵ خوی خسته
په‌نایه‌وه، داوای پارێزگاری لێ کرد.

إِسْتَخْفَرُهُ: داوای لێ کرد بپیته
پاسه‌وان و خه‌فهری.

الْخَفَارَةُ: وادمو به‌لێن ۵ دلتیایی ۵
پاسه‌وانی.

الْخَفَارَةُ: به‌مانا (الْخَفَارَةُ) دئ ۵ کرپی
پاسه‌وانی.

الْخَفَارَةُ: به‌مانا (الْخَفَارَةُ) دئ ۵ پیشه‌ی
پاسه‌وانی.

الْخَفِيرُ: همرسو و پاسه‌وان.

الْمَخْفِرُ: شوینی همرسی و خه‌فهر ۵
(ك: مَخْفِر).

خَفَسَ خَفْسًا: قسه‌ی ناشیرینی کرد.

خَفَسَ الشَّرَاب: زوری ئاو کرده ناو
شهرابه‌که‌وه.

خَفَسَ الْبِنَاء: خانومکهی روخاند.

خَفَسَ فَلَانًا: فلانکەسی له‌عه‌رزدا ۵
گانه‌ی پیکرد.

أَخْفَسَ: به‌مانا (خَفَسَ) دئ ۵

أَخْفَسَ الشَّرَاب: شهرابه‌که‌ خیرا
سه‌رخووشی کرد.

إِنْخَفَسَ: بۆ مطاومعه‌ی (خَفَسَ) دئ ۵
راکشا، له‌سه‌ر پشت راکشا.

خَفَشَهُ وَه خَفْشًا: هاویشتی.

خَفَشَ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ: مروفه‌کهی له
عه‌رز دا، خستی.

خَفَشَ خَفْشًا: جاوی کزیوو ۵ ده‌گوتری:
(خَفِشَتْ عَيْنُهُ) (هو أَخْفَشَ وَهِي

خَفْشًا) (ك: خَفَشَ) ۵

خَفَشَ: زمعیف بوو ۵ (خَفَشَ بِالْأَرْضِ)
به‌زومبیه‌که‌وه نووسا.

خَفَشَ الْبِنَاء: خانومکهی روخاند.

خَفَشَ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ: ناده‌میزادمکهی
خست، شیرمکهی به‌زاند.

الْخَفَشُ: چاو کزی که‌له‌کاتی روناکی
زوردا شت نابینی.

الْخَفَاشُ: شه‌مشمه‌ گۆهره:
بالتنمیه‌کی مه‌مکداره‌ ده‌توانی

بفری و ده‌ل ته‌نها به‌شه‌و ده‌فری.

خَفَضَ الْعِيشَ: ژهانی ئاسان بوو، باری
گوزهرانی سوک بوو.

خَفَضَ بِالْمَكَانَ: له‌و شوینه‌دا جیگیر بوو
مایه‌وه.

حَفَضَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ی نزم کرده‌وه، دواى
به‌رزبوونسه‌وه‌ی خسته‌ی خوار،
دایگرت ۵ لئی که مک‌رده‌وه.

حَفَضَ الطَّائِرَ جَنَاحَهُ: بالنده‌که بالی
لیکنان بونه‌وه‌ی له فرین بکه‌وئ.
حَفَضَتِ الْمَرْأَةُ سَرَّتَهَا: نافرمته‌که ده‌نگی
خوی نمرم کردو به سرت‌وهه که‌وته
ناخاوتن.

حَفَضَ فُلَانٌ جَنَاحَهُ لِلنَّاسِ: فلانکه‌س خوی
ت‌م‌رخان کرد بو خزمه‌تی خه‌لک‌و
سوک کردنی کی‌شه‌کانیان.

حَفَضَ الصَّبِيَّةَ خِفَاضاً: کچه‌ک‌ی خه‌ته‌نه
کرد.

حَفَضَ الْعَيْشُ خِفْضاً: ژیا‌نی فراوان بوو
پیداو‌یستی ژیا‌نی بو دمه‌سته‌بهر بوو،
که‌وته خوشی و ژیا‌نی نه‌رم‌و
نؤله‌وه.

حَفَضَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ی که‌م کرده‌وه ۵
ناسانی کرد ۵ گ‌یرو گرفته‌کانی
لابردن ۵ دمگوت‌ری: (خَفِضَ عَلَيْكَ
أَمْرُكَ) کارم‌ک‌ی خوت له‌س‌مر خوت
ناسان بکه ۵

اِخْتَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که دواى نه‌وه‌ی
به‌رمز بؤوه دابه‌زی.

اِخْتَفَضَتِ الصَّبِيَّةُ: کچه‌که خه‌ته‌نه ک‌را.

اِخْتَفَضَ الشَّيْءُ: به‌مانا (اِخْتَفَضَ) دئ.
اِخْتَفَضَ (خَافِضُ الْجَنَاحِ): به‌ نه‌دم‌بو
بی‌ده‌نگه.

اِخْتَفَضَ: (أَرْضُ خَافِضَةِ السُّفَا): زه‌وییه‌که
به‌ناسانی ناو دم‌درئ.

لَيْلَةُ خَافِضَةَ: شه‌وی‌که بو شه‌و ره‌وی
خوشه ۵ دمه‌ستاییه‌کی پر به‌رم‌م‌کت ۵
نه‌و که‌سه‌ی خه‌ته‌نه‌ی مندال
دم‌کات.

اِخْتَفَضَ: ژیا‌نی خوش و به‌ناز به‌رم‌و‌رم‌دی
۵ دمه‌ستای پر خ‌ی‌رو بی‌ر ۵ به‌لای
نه‌حو‌ییه‌کانه‌وه به‌مانا (أَجْرَ)
بزوی‌نی ژئر له‌دواپیتی وشه‌دا.

حَفَعَ فُلَانٌ خَفْعاً وَخَفْرَعاً: به‌هوی نه‌خوشی
یان برسییه‌تی لاواز بوو، یان بی
هوش بوو له‌خو بووه ۵ دمگوت‌ری:
حَفَعَ عَلَى فَرَّاشَةٍ: له‌س‌مر جی‌گ‌ای
بالکه‌وتنی له‌هوش خوی چوو.

حَفَعَ مَفَاصِلُهُ: جومگه‌کانی جه‌سته‌ی شلو
بی هیز بوون.

حَفَعَ خَفْعاً: له برسا یان به‌هوی نه‌خوشی
سکی به‌په‌شتیه‌وه نووسا ۵ (ه‌و

اِخْتَفَعُ وَهِيَ خَفْعَاءُ) (ك: خَفَعُ).

اِخْتَفَعُ الْمَرَضُ أَوِ الْجَمْرُ: نه‌خوشی یان
برسییاپه‌تی برستی لی بری.

بوو ۵ ورده نازله لی ههن رمشه ولاخ و
حوشتری نییه.

أَخْفُ فَلَائِي: حیلیم و لمسره خوی
فلانی نه هیشت و وای لیکرد توپه
بی.

تَخَفُ: کۆلی خوی گران نه کرد ۵ که مو
له شته که ی هه لگرت.

خَفُفَ الشَّيْءُ: شته که ی سوک کرد
دمگوتری:

خَفُفَ الشَّرْبُ: قوماشه که ی شاش و تهنک
جنی.

خَفُفَ مَا بِهِ: خه مو خه مته لی له کۆ
دامالی، قورسای زبانی لمسر سول

کرد، نازاری لمسر سوک کرد.

تَخَفَلَ الشَّيْءُ: شته که سوک بو
قورسای نه ما.

تَخَفَلَ مِنَ الشَّيْءِ: له شته که ی ک
کرده مو بۆنه مو ی کیشی سوک بی.

تَخَفَفَ خَفًا: خوفی له بی کرد.

اسْتَخَفَهُ: داوای سوکی و بی کیشی کرد

به سوکی زانی ۵ جاپزی کرد
سوکایه تی پیکرد.

التَّخْفِيفُ: له زارنوی سهر فیه کا
بریتیه له حمزه کردنی بیت

همزه له وشه دا جا بنووسری یان
۵ یان بگۆردری به بیتیکی تر.

أَخْفَقَتِ النخلة: دار خورما که له
ریشه مو هه لکه نندرا.

أَخْفَعَ فُلَانٌ: فلان که س لاواز بوو
تهندروستی تیک جوو.

أَخْفَعَ عَلَى فَرَاشِهِ: به هو ی نه خو ش
یان برسییمتی له جینگادا که موت و
توانای هه لسانی نییه.

أَخْفَاعُ: نه خو شیه که تووشی سییه کان
دمبی له تله ت دمبن.

خَفُ الشَّيْءُ: شته که کیشی که مو بوو.

خَفُ الْمِزَانُ: تهرازو که سهری کرد.

خَفُ الْمَطَرُ: بارانه که که مو بوو هه لی
بروکاند.

خَفُ الْقَوْمُ خَفَوًا: خه لک که مو بوو.

خَفُ فُلَانٌ عَلَى الْقُلُوبِ: فلان که س روح
سوکه له دلدا شیرینه ۵
خوشه مو یسته.

خَفُ عَقْلُهُ: بی عه قلا و نه حمه قه.

خَفَّتْ حَالُهُ: باری زبانی سوک بوو
نارحه تی نه ما.

خَفُ عَنِ الْمَكَانِ: لهو شوینه باری کردو

به په له رۆی ۵ دمگوتری: (فلان
خَفُ): فلان که س نازاو به جهرگه ۵

أَخَفُ الرَّجُلُ: پیاو که له سه مفردا کۆل و

باری سوک بوو ۵ یان له ماله مو بار

گران نییه له هه موو شوینیک جیی

دمبیته مو ۵ حال و گوزمرانی خو ش

الْخُفَّاءُ: زيرمک و ورپا.

فږی.

الْخُفَّاءُ: فروشیاری خوف، پان خوف دروستکمر.

حَقَّقَ: مهیلی کرد، به لای ناوا بووندا

رؤی، خمریکه ناوایی ۵ دمگوتری:

(حَقَّقَ النِّجْمُ) (خَفَّقَتِ الشَّمْسُ).

الْخُفَّاءُ: سمی حوشر، نمو شوینهی له

حَقَّقَ فُلانٌ: فلانکس نووست.

دمست و فاجی حوشر که نزيك

حَقَّقَ اللَّيْلُ: شومکه زوربهی رؤی.

زموپیه و توکی ئی ناروی ۵ بهری پیی

حَقَّقَ الْحِوَانُ: نازده لکه لاواز بوو.

نادمیزاد ۵ گورموییه که بتوانی

حَقَّقَ الْمَكَانُ: شوینمه خالی بوو.

ماومیه که لمهری بروی ۵ کاله ۵ له

حَقَّقَ السَّهْمُ: تیرکه به تیزی رؤی.

پهنلدا هاتوو: (رجع بخفي حنين) به

حَقَّقَ فُلانٌ لِي الْبِلادِ: فلانکس بهناو

کسیک دمگوتری: ههولئ بؤ

ولآندا رؤی.

کارنک دابی و بؤی نهکرای و

حَقَّقَ فُلاناً بِالسُّوطِ: بهیواشی به شورک

ناهومید بووی.

له فلانکسی دا.

الْخِفَّاءُ: همر شتیک هه لگرتنی خوؤش

أَخَفَّقَ: کهوته جم و جول و پهله پهله.

بی ۵ کۆمهلی کهم.

أَخَفَّقَ الطَّائِرُ: بالندمه که له شمهلی بالی

الْخَفِيفُ: دمگوتری: (هو خفيف الروح)

داو فږی.

نمو کابرایه روح سوک و قسه خوؤشه

أَخَفَّقَ النِّجْمُ: نهستیرمه که نزيك

۵ زيرمک و رمزا سوکه ۵ دمست

ناوایوون بؤوه.

کورت و کهم دمرامته ۵ ههزار و بی

أَخَفَّقَ الْقَرْمُ: خه لکه که خواردمه نی

بهخته ۵ جورنکه له به حری

نهما.

عروزی شیعر.

أَخَفَّقَ فُلانٌ: فلانکس مال و دارایی کهم

خَفَّقَتِ النَّمْلُ خَفَقًا: نعلمه که دمنگی ئی

بوو ۵ ههولئ کارنکی داو بؤی

هات له کاتی له بی کردن و پی

جی به جی نهکرا.

رؤیشتنیدا.

أَخَفَّقَ فُلاناً: فلانکسی له عمرز داو

حَقَّقَ الشَّيْءُ خَفَقًا وَخَفَقًا: شته که

خستی.

کهوته پهله پهله و جم و جول ۵

أَخَفَّقَ نعلیه: نعلمه کانی به بهک

دمگوتری: (حَقَّقَ الْقَلْبُ) دلی کهوته

کیشان.

پهله پهله و لیدانی خیرا ۵ (حَقَّقَ

الطَّائِرُ) بالندمه که له شمهلی بالیداو

اَخْنَى الشَّيْءُ: شتهكه كهوته پهله
په نهانی کرد.

اَخْتَفَى الشَّيْءُ: شتهكه خوی شاردموه،
له پېش چاو گوم بوو.

اَخْتَفَى الْمَيِّتُ: گورې مردومكه
هه لډاپه ومو كفنهكه دزی.

اَخْتَفَى الْبِئْرُ: بیرمكه هه لكه ند.

تَخَفَى: خوی شاردموه هون بوو.

اسْتَخَفَى: به مانا (تَخَفَى) دى.

الْخَافِي: جندوكه.

الْخَافِيَة: به مانا (الخافي) دى ۵ دمگوترى:

(أَرْضُ خَافِيَة) زمويهكه جندوكه

لَيَّيْ ۵ په كى لهو چوار پهرى بالى

بالندميه كه بالمكانى وَلَيْك نان ديار

ناميّن ۵ (ك: خَوَاف).

الْخَفَاءُ: نرمای له زمويدا ۵ دمگوترى:

(بَرَحُ الْخَفَاءِ) نيشهكه دمركهوت.

الْخَفَاءُ: پوښاك و پهرده ۵ عهباى نافرمت

(ك: أَخْفِيَة).

أَخْفِيَة النَّوْرُ: تونكلى جرؤو خونچه.

أَخْفِيَة الْكِرَى: چاو.

الْخَفِيَة: بىرى هه لڼه چنډراو ۵ رومكيك

گه لاكانى تيكهوه پيچراين ومكوو

كا هوو كه لهرم.

خَلَقَ الْقَارُ: ديزمكه قلهه قلهى كولانى

هات.

اَخْتَفَى الشَّيْءُ: شتهكه كهوته پهله
په لو جمو جوڼ.

الْخَافِقُ: نالا ۵ ناسو، ناسوى خورهه لاتو

ناسوى خور ناوا ۵ (ك: خَوَافِق).

خَوَافِقُ السَّمَاءِ: نهو دمفمرو لايه نهى

باى ليوه دى.

الْخَفَاقُ: پياوى پي پان ۵ شتيك زور

جمو جوڼ بكا.

الْخَفَاقَةُ: نافرمتى ورك پچكوله ۵ هه

باريك.

الْخَفَقَانُ: زنده ليدانى دل بهوى مانندو

بوونى زور پان نه خوشى.

الْمَخْفَقُ: دمستى كاكى به كاكى كه

تراويلكهى تيدا بدموشيتوه.

الْمَخْفَقُ: شمشيرى پان.

الْمَخْفَقَةُ: هه مچى و شوركى ليدان.

خَفَا الْبَرْقُ خَفُوءًا وَخَفُوءًا: بروسكهى دا.

خَفَا الشَّيْءُ: شتهكه دمركهوت.

خَفِيَ لَهُ: خِفْوة: خوى هه شاردا.

خَفِيَ الْبَرْقُ خَفِيًا: بروسكه به كه مى

بروسكهى دا.

خَفِيَ الشَّيْءُ: شتهكهى ناشكرا كردو دهرى

هينا.

خَفِيَ الشَّيْءُ خَفَاءً وَخَفِيَةً: خوى شاردموه،

خوى هه شاردا.

خَفِيَ الْبَطْنُ: گه دهى پچوك بووه.

حَقُّ القَار: دیزمه که دمنگی کولانی هات.

دوریه وه.

حَقُّ في الأرض: له زمویه که بیریکی
قولى هه لکه نند.

حَلَبَ الجِلْد: پیسته که ی روشاند، یان
به نینۆک هه ئیڤری.

الْأَخْرَقُ: که منډری دریزو قوڤ (ک):
أخافق).

حَلَبَتِ الحَيَّةُ فُلاناً: مار فُلانکه سی
گهست، پیوهی دا.

الْحَقُّ: که منډری هه لکه نندراوی دریزو قوڤ
ه شیوو دۆڤ.

حَلَبَ فُلاناً حَلْباً و خلاباً و خَلْبَةً: فیللی لى
کردو دلی کرمی کرد ه (هو خالِب)
(ک: خَلْبَاء و خَلْبَةٌ و خَلْبَت) (وهی
خالبة)

حَقَنَ القَوْمُ الخافان على أنفسهم:
خه لکه که خافانیان کرده مه لیکی

حَلَبَ حَلْباً: نه حمه ق بوو، له کاره که ی دا
سهرکه وتوو نه بوو ه (هو اخلب
وهی خلباء) ه (ک: حَلْب).

خویان، پیاو پکیان کرده خافانی
خویان.

الخافان: نازناوی پاشا تورکه گان بووه
(ک: خواقین).

أَحْلَبَ الماء: ناومه که قورای پهیدا کرد.
خالِب فُلاناً: به مانا (خَلْبَة) دئ.

حَلَّتِ الناقةُ حَلْباً و خلاء و خلواً:
خوشترمه که یخی خوارد، که دمنگیان

حَلَبَ الشَّيْءَ: بهراویزی بۆ شته که کرد
به وینهی نینۆک ه قورای کرد.

دا بۆنه وهی برپوا نهو و مستاو یخی
خوارد.

أَحْلَبَ فُلاناً: به مانا (خَلْبَة) دئ.
استَحْلَبَ الشَّيْءَ وَ الثَّبَاتَ: به مانا
(خَلْبَهُمَا) دئ.

حَلَا الإنسانُ خلواً: ناده میزاده که
له شوپنی خوی نه جولا.

الْغِلَابَةُ: فیلل کردن هه لکه له تاندن
به قسهی خووش.

حَلَا القَوْمُ مُغَالاًةً و خِلْءاً: خه لکه
وازیان له شتیک هیئاو دمستیان

الْغُلْبُ: ناوکی خورما ه توپکلی نهو
درهختی ده گری به

دایه شتیکلی تر.
حَلَا القَوْمُ: خه لکه که ی دوور خسته و مو

گوش ه حه بلی باریک و پته و که
له توپکلی درمخت یان لۆکه یان

که نار گری کردن.
حَلَبَ الشَّيْءَ حَلْباً: به چنگو نینۆک

ههر شتیکی تر
دروستکرای ه قور ه گلامیوی پان.

شته که ی گرت.
حَلَبَ الثَّبَاتَ: رومه که ی هه لپری ه

اَلْخُلْبُ: بهمانا (اَلْخُلْبُ) دئ ۵

نينۆك ۵ پهرديمهكه له نيوان
چهرگو دلدابه ۵ پياوى ميبازه.

هو خُلْبُ النساء: بهقسى نەرمو نيان
هسه لهگهڵ ناهرمت دمكاو ميبازيان
لهگهڵ دمكاو ههليان دهخه لهمتينى و
دمكهونه داويموه.

اَلْخُلْبُ: هه ور كه بروسكهى دنداو
هوميندى نهوى ئى دمكرى بارانى ئى
ببارى، دواى دهرمويتهموو نامينى.
اَلْخُلْبُ: چنگو نينۆكى هه موو
درندمو باندنميهكى گۆشتخور ۵ (ك:
مخالب ومخالب).

اَلْخُلْبُوبُ: فيلبازو ساخته جى.
خُلْبَسَةُ: عهقلى تيك داو شيت و هارى
کرد.

اَلْخُلْبَسُ: هسهى ميبازانه و درۆ
دهلهسه.

اَلْخُلْبَسُ: شتى پرو هوج و بى
بناغه ۵ شتى همرجى و پهرجى و
بى بهرنامه ۵ خهلكى خوڤرى و
ههتيومچه.

خُلْبَسُ: هه لات و قاچاندى.
اَلْخُلْبَسُ: باندنميهكى بچكۆلهيه له
چۆلهكه بچوكترو رنگى وهك
رنگى نهو وابه ۵ دزو چهرده.

خَلَجَ الشَّيْءَ خَلَجًا وَخُلُجًا: جمو
جولى كردو كهوته بهله بهل.

خَلَجَتْ عَيْنِي: چاوم كهوته پرتهمرت.
خَلَجَ لِي مَشِيَّتِي: له رويشتندا لارو لهنجى
کرد، (هو خال و هي خلوج).
خَلَجَ الشَّيْءَ خَلَجًا: رايتهكاندو دهرى
كيشا.

خَلَجَ الرَضِيعَ: منداله شيرەخۆرمكهى
لهشير برهيموه.

خَلَجَهُ امْرَأً: كاريك مهشفولى
کرد ۵ خستيه جمو جوى.

خَلَجَ عَيْنِهِ وَبَعِينِهِ: چاو بركيى
کرد ۵ چاوى بروكاندن.

خَلَجَ رَحْمَةً: رمبهكهى له تهنيشت خۆيموه
راكيشا.

خَلَجَ خَلَجًا: نازارى ماسولكهو گوشتى
ههبوو، نيسهاني جهستهى نازاريان
ههبوو بههوى نيشكردى زۆر يان
زۆر رويشتن.

خَلَجَ الْخَبَاءَ: لايهكى كهژاوهكه، خيمهكه
خراب بوو ۵ (هو اخلاج هي خلجاء)
اَخْلَجَ الشَّيْءَ: شتمكه كيش بوو بوى
كشا.

اَخْلَجَ الشَّيْءَ: بهمانا (خَلَجَهُ) دئ.
خَالَجَ امْرَأً فَلَانًا: شتمكه فلانى خسته
بیرکردنموه ۵ لهبارى فلانكسهموه
بيرو بۆچونيكى ههيه.

خَالَجَ فَلَانًا الشَّيْءَ: نهو شتهى خسته
بيرو بۆچونى فلانموه.

تَخْلَجُ الشَّيْءَ: بهمانا (خَلَجَ) دى، (تَخْلَجُ

من الشئ): لهو شته بوووه.

تَخْلَجُ الشَّيْءَ: بهمانا (خَلَجَهُ) دى.

اَخْتَلَجَ الشَّيْءَ: بهمانا (خَلَجَ) دى،

دمگوترى: (اَخْتَلَجَ في صَدْرِي كَذَا)،

نموم بهمدل داهات.

اَخْتَلَجَ لَحْمُهُ: گوشتى لاواز بوو.

اَخْتَلَجَ الشَّيْءَ: بهمانا (خَلَجَهُ) دى،

دمگوترى: (اَخْتَلَجَ خَلِجًا): حالتيكى

هه لكهه: (اَخْتَلَجَ رَحْمَةً) بهمانا

(خَلَجَهُ) دى.

تَخَالَجَهُ: كيشى كردو ديغه ديغه دا *

دمگوترى: (تَخَالَجَتِ الهموم): خه مو

خهفت هينايان و برديان.

اَخْلَجَ: ټولتيكى دمريا كه بكش بؤ ناو

وشكاني * جوگه له بهك له دمريا

هه ټبري به مبهستى سود لي

ومرگرتن بؤ ناو ټبرى يان بؤ

هرشتيكي تری بهسود * گوريس و

حهبل، (ك: خُلَجَ و خُلِجَان).

اَلْمَخْلَجُ: رنجه كه كه له ريگاي

گشتي موه هه ټبري.

خَلَجَلَ الشَّيْءَ: شته كى وا لي كرد رنكو

جوت نمين.

خَلَجَلَ لِلرَّأَى: خر خالي له قاجى

ټافرته كه كرد.

خَلَجَلَ الْعَظْمَ: گوشتى سهر نيسقانه كى

لابرد.

تَخْلَجُلُ: بؤ مطاومعهى (خَلَجَلَهُ) دى.

اَلْخُلُجَالُ: خشتيكه ومگوو بازنه ټافرته

دميكاته قاجى * (ك: خلاجيل)،

دمگوترى: (لُوب خُلُجَال) بؤشاكيتي

تمنكه.

اَلْخُلُجُلُ: بهمانا (اَخْلَجَال) دى.

خَلَدَ خُلْدًا و خُلُودًا: مايه موه،

نهمه موتا * تهمه نى درنژ بوو

نيشانهى پيرى لي دمرنه كهوت *

لهو شوينه دا مايه موه.

اَخْلَدَ فُلَانٌ: تهمه نى درنژ بوو و ملي

نيشانهى پيرى لي دمرنه كهوت *

شوينه جينگير بوو درنژى

بهمانه موى خوى دا.

اَخْلَدَ فُلَانٌ: ومگرى فلانكس بوو هر

له گه لي بوو.

اَخْلَدَ اليه: دلى پيوه نووساو جينگير

بوو.

خُلْدُهُ: بهمانا (اَخْلَسَهُ)

دى * دمگوترى: (خُلْدُهُ في السجَن)

له بهنديخانه دا هيشتي موه.

خَلَدَ الْفَتَاةُ أَوْ الْفَتَى: به بازنهو گوارمو

خشي تر كچه كهى رازانه موه، يان

كوپمگهى بهشتى تر

رازانه موه * ټورسان دمفرموى:

﴿يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ﴾.

- اَلْخُلْدُ:** بالندی قوببهره ۵ مشکه کوپره ۵ بازنه و خلخال ۵ گواره ۵ (دار الخلد): بههشت.
- اَلْخَلْدُ:** دل و دمرون و خهیا، دمگوتری: (لم يَدْزُ لي خَلْدِي كَذَا).
- اَلْخَلْدَةُ:** گواره ۵ (ك: خَلْدَةٌ).
- اَلْخُلُودُ:** (دار الخلود) بههشت.
- اَلْخَالِدُ:** کیوو کمز ۵ درکه شاخ و بهردی زل ۵ سی کوچکهی ناگردان.
- اَلْمُخْلِذُ مِنَ الرِّجَالِ:** پیاویکه تهمهنی دریژ بی و نیشانهی پیری پیوه دیار نهبی ۵ دانسی نهگهوتبن بههوی پیری.
- خَلَسَ خَلَسًا:** شتهکهی بهپر تاوو غافلگیری لی فراند، لیسی ستاند، دمگوتری: (هو رجل خلاس) ۵ پیاویکی بههئمت و چاونه ترسه، نازایه.
- خَلَسَ خَلَسًا:** گهنم رنگ بوو (هو اخلس وهی خلساء).
- اَخْلَسَ شَفْرَةً:** فزی ماش و برنج بوو ۵ بوزبوو موی سپی کهوته ناو مووه رمشه کانیهوه، (هو مُخْلِسٌ و خلیس).
- اَخْلَسَتِ الْاَرْضُ وَالنَّبَاتُ:** گیاو گزی تازهمان تیکه ل پۆش و به لاشی سالی رابردوو بوو.
- اَخْلَسَتِ الْاَرْضُ:** زمویه که که می گیاو گزی رواند.
- خَلَسَ الشَّيْءُ خَالَسًا وَخَلَسًا:** شتهکهی لی دزی غافلگیری کردو لیی فراند.
- خَالَسَ فُلَانًا:** فرسه تی لهفلانکس هیئاو دزی لیکرد.
- اَخْتَلَسَ الشَّيْءُ:** بهمانا (خلسه) دی.
- خَالَسَ الْقَوْمَ الشَّيْئُ:** خه لکه که شتهکه یان له به کتر دزی ۵ هما یتخالسان أنفسها: ههریه کی لهو دوانه دمیوه وی فرسه تی لهوی تریان بیی.
- تَخَلَسَ الشَّيْءُ:** بهمانا (خَلَسَ) دی.
- اَلْخَالِسُ:** (موت خالِس) مردنی ناگهان ۵ کوت و پر ۵ کابرا بهخوی نازانی ناگهان مردن پهخهی دمگری.
- اَلْخِلَاسِيُّ:** مندا لیک دایک و باوکی پهکیکیان سپی پیست بی و نهوی تریان رهش پیست بی ۵ (دجاج خَلَاسِيٌّ) مریشکیکه له که له بابیکی هیندی و مریشکیکی فارسی پهیدا بووبی.
- اَلْخَلَسُ:** گزو گیاهه که تهرو وشکی تیکه لاو بی.
- اَلْخُلْسَةُ:** نهو شتهی دمذرری: نیختیلاس دمگری ۵ هه لو فرسه تی.

أَخْلَيْسُ: (طعنة خليس) زهريکی
گورچکپر بهلیزانی لیی داوه ه (هر
خليس): نهو پیاویکی نازاو
چاونه ترسه ه (ك: خَلَسَ).

أَخْلَيْسَةُ: نیچیریک له دست درنده
رزگار بکری و پیش نهوهی
سهریپرری منهدار
ببیتهوه ه همرشتیک داگیر بکری.
خَلَصَ خُلوصاً خلاصاً: صاف بوو
خشتوخال و پوش و بهلاشی لی
جیاکرایموه، دمگوتری: (خَلَصَ مِنْ
ورطه): له چورتمو گیزاومکهی
رزگاری بوو.

خَلَصَ مِنَ الْقَوْمِ: له خه لکه که په ناگیر بوو
لیان دوور که و تهموه ه فورن
دهمفرموی: ﴿فَلَمَّا اسْتِأْذَنُوا مِنْهُ
خَلَصُوا نَجِيًّا﴾.

خَلَصَ بِنَفْسِهِ إِلَى الشَّيْءِ: پیی گهی.
خَلَصَ الْعَظْمُ خَلَصاً: نیسقانه که پارچه
پارچه بوو له ناو گوشته که دا.
أَخْلَصَ الْعَظْمُ: نیسقانه که موخی زور
بوو.

أَخْلَصَ الشَّيْءُ: شته که ی پاک کردو
بزاردی و پوش و بهلاشی لی دوور
خسته وه، رزپوو کرموئی لی لابرده،
دمگوتری: (أَخْلَصَ النَّمْلُ
وَالْحَبُّ): ناموزگاری و خوشه و پستی

فَلَان، بُوْ نَهو پالفتوه
راستالانه یه، بی ری او
بهرزه و مندیبه.

أَخْلَصَ لِلَّهِ دِينَ: به خالصی و راستی
ناینداری بو خودا کرد.

أَخْلَصَ فَلَانُ: فلانکه سی هه لبارد بو
نهوهی کاری تایبه تی و گرنگی پی
بسپیری.

أَخْلَصَ السَّمْنُ: رونه که ی قال کرد
پالفته که ی گرد.

خَالَصَ: دلسوزانه هه لئس و که وتی
له گه لدا کرد.

خَالَصَ الرَّؤُ: به راستی خوشی و پست.
خالص لله دينه: بو خودا صولحو
به راستی فمرمانبمداری بوو.

خَالَصَ الدَّائِنُ الْمَدِينُ: خاوهن فمرز
فمرزدارمکه ی بهری کرد له
فمرزمکه ی خوش بوو.

خَلَصَ الشَّيْءُ: شته که ی پاک کردو
رزپوو کرموئی و پوش و
بهلاشی لی جیاکرموه، دمگوتری:
(خَلَصَ اللَّهُ): خودا له تهنگانوه
چورتمه که رزگاری کرد.

خَالَصَ الْقَوْمُ: خه لکه که پیکه وه
ناشتبوونه وه دهستیان خسته ناو
دهستی پهک.

تَخَلَصَ: بو موطاومعه ی (خَلَصَ) دی.

اِسْتَخْلَصَتْ: بھمانا (اَخْلَصَتْ) دئی ۵

ھەلی بزاردو متمانەى ھى کردو
کاری تايبەتى و گرنکی ھى سپارد.

الإخلاص: وشەى (لا اله الا الله محمد
رسول الله) ۵ ناوی سورەتیکە
لەقورئان بەسورەتى (قل هو الله...)
مەشھورە.

الخالص: حەلāl و رھوا: دەرگوترئ: (ھو
خالص لك) ئەو تايبەتى و ديارى
گراوہ بۆ تۆ ، رھوايە بۆ تۆو ھى
خۆتە ۵ ھەروا بە رھنگى رۆن و
ورشە داریش دەرگوترئ:

الخالصة: دەرگوترئ: (هذا الشيء خالصة
لك) ئەو شتە تايبەتە بەتۆو بۆ
تۆدانراوہ.

الخلاص: پوختەى رووداوو ئەوہى
لەکی شەو نيزاعەگە پەيدا
دەبى ۵ گرنى گرنکار ۵ حەقى
نیش کردن.

الإخلاص: دۆشاوی خورما ۵ جۆرکە لە
دۆشاوی خورما ۵ رۆنى
قالکراو ۵ زېرو زېوى لەبۆتەدراو.
الإخلاصة: پالفتە کراوى شت.

خلاصة الكلام: کورتەو پوختەى قسە
بەلابردنى وشەى بى ماناو
زیادە ۵ ھەرشتیک لە شتیک
بەرھەم بەینىرئو

تايبەتمەندىيەکانى ئەو شتەى
تەیداين.

اَلْخُلَاصَةُ: دۆستى گيانى بەگيانى،
دەرگوترئ: (ھو خلصى).

اَلْخُلَاصَانُ: دۆستى تايبەتى و دلسۆز.

اَلْخُلَاصَةُ ذُو اَلْخُلَاصَةِ: خانوێک بووہ ھى
خێلى خوێنەم پێيان گوتووہ

کەعبەى پەمەندیيەکان؛ بتيکی
تەیدابووہ ناوی (اَلْخُلَاصَةُ) بووہ.

اَلْخُلَاصُ: جۆرە دۆشاویکە لەخورما
بەرھەم دەھینرئ ۵ خلتەو پالتە کە
دەکەوێتە بنکی روو و شېرو شتى
و دەھاوہ.

اَلْخُلَاصُ مِنَ اَلْاَلوان: رھنگى تۆخ و
پالفتەکراو.

اَلْمُخَالَصَةُ: چەکیکە خاوەن قەرز دانى
پیدا دەنئ بەوہى کە قەرزدارمەکەى
قەرزمەکەى لەسەر نەماوہ.

حَقْلَطُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ خَلْطًا: شتەکەى
تیکەل بەشتەکەى تر کرد جا
وادەبى دواى لیک جیادەکرتەوہ
واش دەبى لیک جیانا کرتەنەوہ.

خَالَطَهُ مُخَالَطَةً وَخِلَاطًا: تیکەلاوى
کردو تیکى ھەلنا.

خَالَطَهُ اَلسَّاءُ: دەرمانەگە تیکەل
بەخوێنى بوو ۵ پان کاریگەرى
لەسەر داناو سەرخۆشى کرد.

خُوطَ فِي عَقْلِهِ: عَمَلَى تِيكَ جَوو
شِيَوَا.

اخْتَلَطَ عَقْلُهُ: عَمَلَى شِيَوَا.

اخْتَلَطَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: بَهَمَانَا
(خَالَطَهُ) دئ.

اخْتَلَطُوا فِي الْحَدِيثِ: خَهْلَكَمَكِه قَسَمِيَان
تِيكَ گِراو كَمَوْتَنَه دَمَه دَمَم.

تَخَالَطَ الشَّيْئَانِ: بَهَمَانَا (اخْتَلَطَا) دئ.
تَخَالَطَ الْقَوْمُ فِي الْحَرْبِ: خَهْلَكَمَكِه

لَهْمَهْرَمَكَمَا تِيكَ رِزَان.

الْخِلَاطُ: نَهْوَمِيَه تِيكَه لَو شَت بِيح ه شَتِيكَ

لَه گَه ل شَتِي تَرْدَا تِيكَه ل
بَكْرِي ه نَه حَمَه قَو گِيل ه كَه سِيكَ

خُولَه لَای خَه لَك خُوشَه وِیست
بَكَا ه مَاسَتَاو چِوِو

خُولَه بَهْرَمَكَمَرِيح ه كَه سِيكَ نَه سَه بِي
تِيكَه لَو بِي.

اخِلَاطُ الْإِنْسَانِ: لَه پَرِيشَكِي كَوْنَدَا
بَرِي تِي بِيَه لَه زَمَرْدَاوَو بَه لَقَمَمَو

خَوِيَن وَ رَمَشاو.

الْخِلَاطُ: كَه سِيكَ خُولَه لَای خَه لَك
خُوشَه وِیست بَكَا.

الْخِلَاطُ: هَاوِيَه شِي وَ شَمَرَا كَمَتِي.

الْخِلَاطُ: نَهْوَمِيَه لَمَدَو جُورَو زِيَا تَر
تِيكَه لَو كَرَابِي ه هَاوِيَه ش، هَاوِرِي،

جِيرَان.

الْمِخْلَاطُ: نَهْوَمَا كَه سَه بِيَه شَت تِيكَه لَوَو

جَهْوَا شَه بَكَاو بَه سَمَر خَه لَكِي تَرْدَا
تِي بِي بَهْمَرِيَنِي وَ نَهْمِيلِي بِي سَمَرَو
بِي نَمَر بَه خُوِيَان بَزَان.

الْمِخْلَاطُ: بَه مَانَا (الْمِخْلَاطُ) دئ.

خَلَعَ الزَّرْعُ خِلَاعَةً: كَشْتَوَا لَه كَه گَه لَای

كَمَرْدَو دَانَمُوِيَلَه

هَه لَه بِيچَا ه گَه لَآكَه ي هَه لَو مَرِي.

خَلَعَ الشَّيْءُ خِلْعًا: شَتَمَكَه ي
دَا كَمَنَد ه دَمَرِي هِيَنَا.

خَلَعَ عَلَيْهِ ثَوْبَةً: كَرَا سَه كَه ي پِيَنَدَا.

خَلَعَ الرَّالِي الْعَامِلَ: پَاشَا كَارِبَه دَمَسْتَمَكَه ي
عَمَزَل كَرْد.

خَلَعَ الشَّعْبُ الْمَلِكَ: جَه مَاوَمَر پَاشَا يَان
لَه سَمَر كُورَسِي هِيَنَا يَه خَوَارِي.

خَلَعَ فُلَانٌ إِبْنَةً: فُلَانَكَمَس تَهْمَرَا ي لَه
كُورِي خُوِي كَرْدَو وَتِي: كُورِي مَن

نِيَه، بُو نَهْوَمِي لَه تَاوَانَه كَانِي
بَهْرَمَرِي سَار نَه بِي.

خَلَعَ دَابْتَةً: وَاغَمَكَه ي بَهْرَمَلَا كَرْد.

خَلَعَ الرَّبْقَةُ مِنْ عُنُقِهِ: وَا دَمَو پَهْمِيَانِي خُوِي
هَه لَو مَشَانَدَمُوَه.

خَلَعَ يَدَهُ مِنْ طَاعَتِهِ: لَه زِيَر فَمَرْمَانِي نَهْو
جَوَوَه دَمَرِي.

خَلَعَ عِذَارَةً: شَمَرَمَو حَمِيَا ي نَه مَاو
بَهْمَهْوَمَسِي خُوِي هَه لَس وَ كَهْوَت دَمَكَا.

خَلَعَ امْرَأَتَهُ: زَنَمَكَه ي تَه لَاق دَا لَه بَارَتَه مَقَا
نَهْوَمَدَا زَنَمَكَه ي وَازِي لَه مَارَمِي بِيَه كَه ي

هينئا؛ يا هه نديكي پاره داپه.

ته لافيان دا.

خَلْع: دهماري پاژنه پي خواربوو.

اَلْخَلْعُ: بُو موطاوعه (خَلْعُهُ) هاتوو.

خَلْع: چه ياي تكاو په رده ي ناموسي

اَلْخَلْعُ مِنَ الشَّيْءِ: له شته كه دمرچوو.

فرئ دا.

اَلْخَالِجُ: نافرمتي كه به پاره ي خوي

خَالَعَتَ زَوْجَهَا: ژنه كه ي داواي ليكرد

ته لافي بدا به پاره واته: ژنه كه

پارمېدا بُو نهومي پياوكه ته لافي بدا.

(ك: خوالج) ه همروا به كه سيك

خَالِعٌ فَلَانٌ فَلَا: فلانكس قوماري

دمگوترئ شاده ماري پاژنه ي پي

له گه ل فلانكس كرد.

جن خال: په نيريكي توندو چيره ه

خَلْعُهُ: به مانا (خَلْعُهُ) دي.

(شجر خال) دره ختيكي گنده لهو

خَالِعُ الزَّوْجَانِ: ژنو ميړدمكه ريك

كهوتن كه دمست به رداري يه گترين و

پياوكه برئ پارمېدا به ژنه كه.

شيئي ه ترسيكه نادمه ميزاد توشي

خَالِعُ الْقَوْمِ: خه لكه كه وادهو به يمانی

رارايي و وسومسه دمكا.

خويان هه لوه شاندموه.

اَلْخَلْعُ: دمرچووني جومرگه يه

تَخَلْعُ: ليكو پيك بووه ه دمگوترئ:

له شويني خوي، به بي نهومي

تَخَلْعُ فِي مَشْيِهِ: له روښتندا شاني

به چاوي ناسايي بيبندري ه گوشت

هه لته كاندن دهستي راوه شانندن.

ني سقانه كه ي دمر به يندري و

تَخَلْعُ الْقَوْمِ: خه لكه كه چوونه ناوموه

بكوليندري و پاشان بكرپته ناو

به دمدمزه روښتن.

پيسته ووهو بُو سمفهر هه لېگري.

تَخَلْعُ فِي الشَّرَابِ: وه گري مه ي

اَلْخَلْعُ: نهوميه ميړد ژنه كه ي ته لاق بدا

خواردنه وه بوو وازي لي نه هينا.

له بارتمه ي نهومدا برئ مال

اَخْتَلَعَ الشَّيْءُ: به مانا (خَلْعُهُ) دي.

له ژنه كه ويريگري.

اَخْتَلَعَ مَالُ فُلَانٍ: مالي فلانكسي دمس

اَلْخَلْعَةُ: مالي باش و به نرخ ه به مانا

به سمراگرت.

(اَلْخَلْعُ) دي ه زمعيقي و لاوازي.

اَخْتَلَعَتِ الزَّوْجَةُ: نافرته كه به پاره ي

اَلْخَلْعَةُ: نهومي دايدمكه ني له پوښاك و

خوي ته لاق درا ه پاره ي داو

شتي وا، دمگوترئ: (خَلْعُ عَلَيْهِ خَلْعُهُ).

- بۆشاکى پېدا يان له بېرى کرد ۵
مال و سامانى باش.
- اَلْخَلِيعُ مِنَ الثِّيابِ و لھرها: بۆشاکى
کۆن و رزھو ۵ داکه نئراو ۵ کھسيک
خزم و کھسو کارى خۆيان لى بى
بېرى کرد بى بۆ ئھوى
بھربرسى يارى تاوان ھه کانى
نھن ۵ کھسيک لھفور مار کردندا
دۆر اې.
- اَلْمُخْلَعُ: جۆره شىتتيبھه ۵ ھومارچى
بھشانص و بھخت ۵ لاوى زېئھ
خرو ۵ تاوانکار ۵ گورگ ۵
ئادھمىزادى نھمھق و گيل ۵
گۆشتيک لھناو سرکھدا بکولئندرئ و
لھ سھفھردا ھه لېگيرئ ۵
نھخۆشيبھه توشى جومزکھ دھب.
- اَلْمُخْلَعُ: زمعيضو لاواز ۵ شيت ۵ گۆشت
ئيسھانى لى دھرھاتبھ.
- اَلْمُخْلَعُ: ترساو ، ترسنۆک.
- خَلَفَ الشَّيْءُ خُلُوفًا: شتھه گۆراو بۆگھنى
کرد، گھلکى نھما ۵ دھگوترئ:
(خَلَفَ الطَّعَامُ) خۆراکھه بۆگھنى
کرد ۵ (خَلَفَ لِمِ الصَّائِمِ) دھمى
رۆژوھ وانھه بۆنى لى دئ ۵ لھ
جھديئدا ھاتوھ دھفھرموى:
(خُلُوفٌ لِمِ الصَّائِمِ) اطيب عند الله من
ريح المسك).
- خَلَفَ فلان: فلانکھس نھمھق بوو.
خَلَفَ عَنِ الشَّيْءِ: روى لھشتھه و مرگير.
- خَلَّتْ نَفْسُهُ عَنِ الطَّعَامِ: لھبھر نھخۆشى
خواردنى پيش چاوکھوت.
- خَلَفَ عَنِ خَلْقِ آيَةٍ: شوين رېبازى باوکی
نھمھوت.
- خَلَفَ فلاناً خَلْفاً: دوى فلانکھس کھوت.
لھدواوھى شتى و مرگرت ۵ بۆو
بھجيگيرى فلان.
- خَلَّفَهُ بَعْرٌ أَوْ شَرٌّ: باسى چاکھى يان
خراپھى فلانى کرد.
- خَلَفَ لَهُ بالسيف: لھ دواوھ بۆى ھاتو
بھشمشير لئى دا.
- خَلَفَ الثَّرْبُ: ناو پرستى کراسهکھى بېرى
نھم لاو نھولاکھى پيکھوھ بھست.
- خَلَفَ فلاناً خَلْفاً: لھدواوھ ھاتو بوو
بھجيگيرى فلان.
- خَلَفَ عَلَى فلانة: دوى ميړدھ کۆنھکھى
نھم مارھى کرد.
- خَلَفَ خَلْفًا: لاخواربوو ۵ ھمردوو چاوى
خيل بوون، (مَرَّ أَخْلَفٌ وَهَى
خَلْفًا).
- خَلَّتِ النَّاقَةُ: حوشترکھ ناوس بوو
(هي خِلْفَةٌ) ۵ (ك: خِلْفَات).
- أَخْلَفَ الزَّرْعُ وَالشَّجَرُ: پوهك و
درهختھه دوى ھه ئومرينى
گھلاکانيان گھلاى تريان دھر کرد.

اَخْلَفَ الطائر: بالثمنكه پمړی لی روان
دوای نهموی پمړو بالی تری لی روا
بوون.

اَخْلَفَ فلان لنفسه: فلانکس لمباتی
شتیک که لمکیسی چووه شتیکی
تری هه لېزاردووه.

اَخْلَفَ الله لك وعليك خيأ: خودا خپرو
بیړت بدات.

اَخْلَفَت الشجر: درمخته که ی پمړی
نمگرت.

اَخْلَفَ الفئث: خمريک بوو باران
بیارئ ۵ هه موو بهمه مای بارینی
باران بوون که چی هه مورمان
رموینه موو نه بارئ.

اَخْلَفَ الشئئ: شته که گورپا که لکی
پتووه نه ما.

اَخْلَفَ يئذ الى الشئئ: دصتی برد
بوشته که بو نهموی لمدواوه بیگری.

خَالَفَ عنه خالفةً وخلفاً: دواکوت.

خَالَفَ الى الشئئ: لمدواوه بوشته که
هات.

خَالَفَ عن الأمر: له فهرمانه که
دمرچوو.

خَالَفَ الشئئ: دزی شته که وستا.

خُلِفَ فلاناً: فلانکسی دوا خست ۵
خستیه دوا خویموه ۵ کردی به
جینشینی خوئی.

تَخَالَفَا: دزی به کتر ومستانو
بهرام پمړی به کتر پان کرد.

تَخَلَّفَ: بو موطاومعهی (خَلْفَهُ) دی.

تَخَلَّفَ القوم: به لایاندا تیپ پمړی و
خستنیه دووا خویموه.

اِخْتَلَفَ الشينان: نهمو دوو شته پیکه موه
نمگونجاوو هاوتای به کتر نه بوون.

اِخْتَلَفَ فلان: فلانکس توشی نه خووشی
هه میضه بوو.

اِخْتَلَفَ الى المكان: جار جار سمردانی
نهمو شوینه ی کرد.

اِخْتَلَفَ الشئئ: شته که ی خسته دوا
خویموه، لمدواوه گرتی.

اِخْتَلَفَ فلاناً: فلانکس بوو به جیگری
فلان و لمشوینی نهمو دانیشته.

اِسْتَخْلَفَهُ: کردی به جی نشینی خوئی.
التخالف: رنگی جوړاو جوړ،
هه مپرمنگ.

التخلف: دواکه وتوویی ۵ سستی
گه شمکردن و پیکه یشتن چ لمروی
عمقله موه چ لمروی زیرمکی و
بوارمکانی ترموه بی.

اِخْتَالَفَ: که سیک نیشتیه ی خواردنی
نهمینه ۵ که سیک زور کی شمو
نیزاع دروست بکا.

اَلْخَالِفَةُ: کۆله مای دواموی
خانوو ۵ نافرمتی دانیشته

لهمالموه ۰ كسيك له غمزا دوا
بكهوئ ۰ كسيك زور كيشمو نيزاع
بنيتموه ۰ پياو خراب؛ كسيك
هيچ خيرو بيړكي لي چاو مروان
نمكړئ.

الخلاف: درمختي صفصاف ۰ دواپين ،
باش نمو ۰ دمگوترئ: (جاء خلافه)
دوا نمو هات.

الخلافه: فرمانروايي، رابراهيمتي.
الخلف: ناميرنكه داري پي كون
دمكړئ ۰ تيزابي باج يان سمری
باج ۰ موس و تماش ۰ چمرخو
روژگار دوا چمرخو روژگار ۰ قسمي
پرو بوچ ۰ دمگوترئ: (سكت دهرأ
ونطق كفراً) ۰ تمويلو ناغهلې ولاخ
له دواوې خانوو.

الخلف: بهمانا (الإخلاف) دئ ۰ له
زاراوې مسنطيق دا بهشتيک
دمگوتر: که محال بي و عقل و مری
نمکړئ.

الخلف: دزو ناتمبا ۰ کورترین پهراسوو
لاواز ترینیان ۰ سمری گوی مهمکو
گوان ۰ گوی گوانی حوشر.

الخلف: بارتمقاو قيمت ۰ مندالی صالح.
الخلفه: ناتممباي
دژيمتي ۰ دمگوترئ: (القوم خلفة)
خهلمکه ناتمباو نارېکن ۰ (وابناؤه

خلفة) مندالکاني نيوميان کورو
نيوميان کچن ۰ نموې له دوا
سولرموه هه لدمواسرئ ۰ هرورزی
درمخت که له جيې پهل شکاوو
هه لدمداتموه ۰ پينمه
جل ۰ بهرماوې شت ۰ پاشماوې
شت ۰ معيله ترشان ۰ نهخوشي
همېزه.

الخلفه: بهمانا (الخلاف) دئ ۰ عهپو
بي که لکی ۰ دواتامي خواردممېني.
الخليفة: پاشينه ۰ نموې له دوا
پهردموه نمنجام دمکړئ له بواری
رسم گرتن و شانؤدا.

الخليف: ريگا ۰ يان ريگای نيوان دوو
کيو ۰ خوار ناوکی حوشر ۰ کراس
ناوهراستي برېزئ و بندېزئ و
پينمېکړئ ۰ همروا بهمانا
(الخلف) دئ ، بهمانا
(المستخلف) پش دئ.

الخليفة: نمو کهسمي دمکړتته
جینشین و فرمانروا ۰ سولتانی
گموره و فرمانروای گشتي
موسولمانان.

الخلفة: سهرېچي و تاوان که بهياساو
شمرېعت شياوې سزادان بي
بهمهرجئ سزاکه له حقهتميهک
زياتر نمېئ.

أَلْمِخْلَافُ: كهسيك (إخلاف) ی زۆری

بی ۵ له دواوه بۆشت بچیو

بیگری ۵ ناوچهو ههڕیمهکی

بچوک.

أَلْمِخْلَفَةُ: زمویهکه درهختی خیلانی

تیدا بی.

خَلَقَ الثَّوْبُ وَالْجِلْدُ وَغَرَمَا خَلَقَا:

هوماشهکه پهشتهکهی رزی.

خَلَقَ الثَّوْبُ وَالْجِلْدُ وَغَرَمَا خَلَقَا:

ئه‌ندازهی گرت بۆ نه‌وهی به‌گوهری

پێویست بی بیپروئ.

بیپروئ، ده‌گوترئ: (فلان یخلف ثم

یفری) فلانکەس ئه‌ندازه ده‌گری

نهمجار نیشهکه دمکا

خَلَقَ اللهُ الْعَالَمَ: خودا بونه‌وه‌ری به‌دی

هیناوه‌و هیناویه‌ته وجود له‌سه‌ر

ئه‌و شیوه‌ جوان و رنگینه.

خَلَقَ فُلَانُ الْقَوْلَ: فلانکەس قسه‌کهی

هه‌ڵبه‌ست.

خَلَقَ الشَّيْءُ: شته‌کهی لوسکردو نه‌رمی

کرده‌وه.

خَلَقَ الثَّوْبُ وَالْجِلْدُ خَلَقَةً: کراسه‌که،

پێسته‌که رزی.

خَلَقَ الشَّيْءُ: لوس بوو نه‌رم بوو.

أَخْلَقَ الثَّرْبُ وَالْجِلْدُ وَغَرَمَا:

کراسه‌که رزی، پێسته‌که رزی.

أَخْلَقَ فُلَانٌ: فلانکەس پووشاکه‌کانی

رزی.

أَخْلَقَ شَبَابُ فُلَانٍ: گهنجیه‌تی فلانکەس

به‌سه‌ر جوو.

أَخْلَقَ الشَّيْءُ: شته‌کهی رزاند.

أَخْلَقَ فُلَانٌ: پۆشاک‌ی کۆن و رزیه‌ی دا

به‌فلانکەس.

أَخْلَقَ السَّائِلُ مَاءً وَجْهَهُ: سوالکەرکه

حه‌باو ناموسی خۆی له‌ریگه‌ی

سوال کردندا به‌فهریدا.

خَالَقُهُ خَالِقَةً وَخَلَقًا: هاوڕێیه‌تی

له‌گه‌ڵدا به‌ست له‌روی ره‌وشته‌وه.

خَلَقَهُ: لوسی کردو ریگی خست ۵

دروسته‌کردنه‌کهی ته‌واو کرد.

أَخْلَقَ الشَّيْءُ: دروستکردنی شته‌کهی

نه‌نجامدا.

أَخْلَقَ الْقَوْلَ: قسه‌کهی هه‌ڵبه‌ست.

تَخَلَّقَ بِخَلْقٍ: باری به‌و ره‌وشته‌وه‌ گرتو

لێی بوو به‌سروشت.

تَخَلَّقَ الْقَوْلَ: قسه‌کهی هه‌ڵبه‌ست.

أَخْلَوْتُ الثَّوْبَ وَالْجِلْدَ: کراسه‌که،

پێسته‌که رزی.

أَخْلَوْتُ الشَّيْءَ: شته‌که لوس بوو

نه‌رم بوو راسته‌و هاسته‌ بوو ۵

شته‌که نزیك بوو ۵ ده‌گوترئ:

(أَخْلَوْتُ السَّمَاءَ أَنْ تَطْرُقَ) ۵ ئاسمان

خه‌ریک بوو باران بیارینی.

أَخْلَوْتُ بَعْدَ تَفْرِقٍ: دواى لِيْكَ

و(خَلَقَاءُ الظَّهْرِ).

الْخَلْقُ: خەلک ە دروستکراو ە ھەموو

شتێک رێکخراوی و لوس و پوس
کراوی.

الْخَلْقُ: پێست و پوشاکی رزبو.

ثوب أخلاق: پۆشاکی رزبو.

الْخَلْقُ: رەمۆشت؛ حالەتێکی دەروونی

کردمۆمکان بەچاک و خراپیانەو

لەمۆو ە سەرچاوە دەگرن ە (ک):

أخلاق).

خَلِقةٌ: دەرگوتری: (سَخَابَةُ خَلِقة)

ھەورەمکە ئیقلیم گەرم و بەری

ناسمانی گرتوو و چاومڕوانی بارانی

نی دەرگوتری.

الْخَلِقةُ: ھێطەرت و پێکھاتە، دەرگوتری:

(غَيْبُ خَلْقِي) ئەو ە ھەبێکی

ئەصـلی و بنەرەتی، ئە

پێکھاتەکە یدایە و تازە ھەیدا بوو

نیە.

الْخُلُقُ: بەمانا (الْخِلَاقُ) دئی، واتە:

جۆرە بۆنیکی خۆشە.

الْخَلِقةُ: ھەموو دروستکراویک ە ئەو

سەرۆشتە ئادەمیزادی لەسەر

دروست کراو ە خودی ئادەمیزاد ە

(ک: خلیق و خَلِاق).

الْمَخْلَقَةُ: شیاو، دەرگوتری: (ھو مَخْلَقَةُ

للخیر) ئەو شیای خێرکردن و خێر

نی و ھشانەو ھە.

جیا بونەو ەو لێک دابەران خەریکن
کۆبێنەو ە.

الأخلاق: (علم الأخلاق) باسو

خواسەکانی ھەتتین لە چەند پاساو

رێسایەک کە بەچاک یان خراپ

جوان یان ناشیرین ناو زەد دەرگوتری.

الأخلاق: ھەرشتێک لەگەڵ پاساو

رێسای نەخەڵای جوان و ھەسەندی

کۆمەڵ یەک بگرتەو ە.

الأخلاق: دەرگوتری: (شئى أخلاق)

شتێکی ھتەو ە ھێچ شتێک کاری تی

ناکا.

أخلاقٌ بكذا: شیایو ئەو ھە.

المخالق: ناویکە لەناو ە جوانەکانی

بەرورەدگار ە بەدھەتەری بونەو ە

لەسەر شیو ھەک کە ئەو ە نەبێ

ە دەرگوتری: (رجل خالق):

پیاویکی دەست رەنگین و کارامایە.

الْخَلَقُ: بەشو بار لەخێرو بێر،

دەرگوتری: (فلان لا خلاق له):

فلانکەس ئارمەزوی لەخێر نیە.

المخالق: جۆرێکە لەشتی بۆنخۆشو

نامێری پاک و خاوینی، و مگوو

زەعفەرەن.

الْخَلَاءُ: ھەرچە زەو ھەک کە کزو گیای

تێدا نەروێ.

خلقاً الشئى: شتی راستە و ھاستە کراو

لوس کراو، دەرگوتری: (خَلقاء الجَنَّةِ)

الْمُخْلُوقَةُ: دمگوتری: (قصيدة مخلوقة)

چامه شیعری یمکه پال شاعیرمکه
خوی نمدراوه.

خَلَّ خَلًّا وَخَلْرَلًا: خه له لی تی کهوت،
دمگوتری: (خَلَّ الْقَسَكُ)
سربازمکان ریک و پیک نمبون.

خَلَّ لَحْمُهُ: گوشتی کم بوو، زمعیف بوو.
خَلَّ فُلَانٌ: فلانکسی همزار کموت و ناتاج
بوو.

خَلَّ فِي دَعَائِهِ: له دوعاکه ی دا تایبمتی
کرد.

خَلَّ الْإِبِلَ خَلًّا: حوشرمکه ی برده نیو
له مورپی شیرین تام بو نهومی
بله مورپی.

خَلَّ الشَّيْءُ شَتْمَكُمَا كُونَ كَرِدُو لَيَوْمِ
دمرجو دمر.

خَلَّ أَسْنَانُهُ: ددانی هارنینه مو نهو
پاشماومی خوارندنه ی کموتوته
نیوانیانموه دمری هینان.

خَلَّ الْكِسَاءُ: نه مسرو نهوسمری
چارمکه که ی بدمارمکه خستموه
سمریه ک.

خَلَّ فُلَانًا بِالزَّمْعِ: بهرمب له فلانکسی دا،
بهرمب بریندیری کرد.

خَلَّ الْفَصِيلُ: لوتهمونه یان دمبینی له
لوتو دمی بیچومکه کرد بو نهومی
شیری دایکی نهخوا.

خَلَّ: له مورپی شیرین تامید

بمنازمه که ی.

أَخْلُ الْأَرْضُ: زموییمکه له مورپی شیرینی
تیدا زور بوو.

أَخْلَتِ التَّخْلَةُ: خورماکه نالو بولی
تی کهوت، خورمای مزی دمرخست
ه بهرمکه ی خراب بوو؛ خورماکانی
ومکوو پنیوست هه لئه پیچا.

أَخْلُ بِالْمَكَانِ: شوینمکه ی جی هیشتو
ناگای لی نمبوو.

أَخْلُ بِالشَّيْءِ: کممترخمی له شتمکه دا
کردو لی بی خهم بوو.

أَخْلُ بِفُلَانٍ: پابه ندی نهو وادمو به لینه
نه بوو که به فلانی دابوو، پارممتی
نمدا.

أَخْلُ فُلَانٌ: فلانکسی همزار بوو.

أَخْلُ الْإِبِلَ: حوشرمکه ی برده ناو
له مورپی شیرین تامو لهوی
له مورپاندی ه له پهنندی پیشیناندا
هاتوو (جاءوا مُخْلِينَ فُلَانًا حَصًا)
نهم پهنده بو کسیک دمگوتری:
همریشه بکا و هلی توشی گونرمنی
خوی بی.

أَخْلُ فُلَانًا إِلَى كَذَا: فلانکسی
موحتاجی فلان شت کرد.

خَالَهُ مُخَالَةً وَخِلَالًا: دوستایمتی
لمگن دا کرد ه دشگوتری (خَالَهُ)
واته: (لامه) گوشراومکه بکمینموه.

خَلَّ الشَّرَابُ: شرابه که فاسیدبوو

ترشاو بووه بهسرکه.

خَلَّلَ الحُمْرُ: شهرابه‌کەى گەردموه بهسرکه.

خَلَّلَ البُسْرَ رَغِيْرَ: خورما مەزەمکەى لەبەر خۆر هەلخست ئەمجار بەسرکه پەرژاندى و خستیه ناو جەرمو کوپەموه.

خَلَّلَ فلان: فلانکەس سرکه‌ى دروست کرد.

خَلَّلَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: بۆشايى لەنێوان دوو شتەمەدا دروست کرد.

خَلَّلَ اللِّحْيَةَ وَالْأَصَابِيْعَ: پەنجەکانى بەتمەرى و مەکوو شانە بەناو ریشى دا هێناو بەرد بۆ ئەموى بنگى موومەکانى ریشى تەمبىي ە پان پەنجەکانى تێک نا.

خَلَّلَ أَسْنَانَهُ: ددانى ھاژننەموه بۆ ئەموى چى خواردن و پەلو پۆش لەناو ددانەکانى دا هەبە دەریان بێنى.

خَلَّلَ الزَّرْعَ: بەناو گشتوگالەمەدا گەراو هەرجى نەپروابوو سەرلەنوێ لە شوێنەکەى شەتلى تەرى لى دا.

اخْتَلَّ المَصِيرُ: تەرى گۆشراوەکە بوو بەسرکه.

اخْتَلَّ فلان: فلانکەس سرکه‌ى دروست کرد ە ھەزار بوو، زۆرى تینوو بوو.

اخْتَلَّ الإِبِلُ: حۆشترەکە لەومەرى شیرین

تامى خوارد، پان لەناو لەومەرى شیرین تام دا بەستیهوه.

اخْتَلَّ العَلُّ: عەقلى تێك چوو سەنتەرى تێك چوو.

اخْتَلَّ جَسْمُ فلان: جەستەى فلان لاواز بوو.

اخْتَلَّ الأمرُ: کارەکە پوچ و بێ کەلەک بوو.

اخْتَلَّتِ النَخْلَةُ: دارخووماکە خورماى مەزى مەرخست (ئال و بۆلى تێکەوت).

اخْتَلَّ فلاناً: بـسـهـم: تەمبىكى يەمفلانکەسموه ناو ئەمەديو ئەو دیوى کرد.

تَخَلَّلَ الشَّيْئُ: شتەکە کونى کرد ئەمەديواو دیوى کرد.

تَخَلَّلَ الشَّرْبُ: کراسەکە رزى، تەسک بوو.

تَخَلَّلَ فلان بعد الأكل: فلانکەس دواى نان خواردن ددانەکانى ھاژننەموه

ە بۆ ئەموى پاشماوى خواردن لە بنگى ددانەکانى دەربهاوئ.

تَخَلَّلَ للطَّر: بارانەکە گشتگیر نەبوو لەچەند شوێنىكى تاپبەتى بارى.

تَخَلَّلَ في وضوئه: بە پەنجە تەمەکانى وێستى بنگى موومەکانى ریشى تەمبىکا

ە پان پەنجەکانى تێک گەردن بۆ ئەموى ناوان پەنجەکانى تەمبىن.

تَخْلَلُ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی کون کرد.

تَخْلَلُ فُلَانًا: زمبر دوا زمبر له‌فلا‌نه‌کە‌سی دا.

تَخْلَلُ الدِّيارَ: به‌ناو خانومه‌کاندا گه‌پراو کوجه‌و کۆ‌لانه‌کانی پشکنین.

تَخْلَلُ الْقَوْمَ: چوو‌ه ناو نه‌ته‌مو‌که‌وه‌و له‌ناو‌پاندا مایه‌وه.

تَخْلَلُ الرُّطْبَ: به‌دوا دهنکه خورمای شیرین دا گه‌پرا له‌ناو له‌قه‌کانی دا.

تَخْلَلُ الْبَعِيرُ الْکَلَّا بِلْسَانِهِ: خوشتره‌که به‌زبانی خواردنه‌کە‌ی لولدا ۵ ده‌گوتری: (فِلَانٌ يَتَخَلَّلُ الْکَلَامَ بِلِسَانِهِ) فلان‌کە‌س قە‌سه‌ی هه‌وی ده‌کا‌و وشه‌کانی ده‌گوشی.

أَلْخَلَلُ: خورمای مزر له‌سه‌رم‌تای ئال‌و بۆ‌ل تی‌که‌وتندا.

أَلْخِلَالُ: بۆ‌شایی نی‌وان دوش‌ت ۵ هه‌روا ناوه‌ بۆ‌ داریک‌ که‌ ده‌خ‌ری‌ته‌ لوتی بی‌چوه‌ ئازە‌ل بۆ‌ نه‌وه‌ی شیر‌ی دای‌کی بۆ‌ نه‌خوری ۵ دارو‌چه‌کی ددان ه‌ازنی‌نه‌وه ۵ پاشماوه‌ی خۆ‌راک له‌ب‌نکی ددانه‌کان ۵ هه‌فه‌ژا‌ز پان داری باریک‌ که‌ له‌سه‌ر داره‌ رای سه‌ه‌قی خانوو داد‌مه‌ری بۆ‌ نه‌وه‌ی گ‌ن‌و خۆ‌ل دانه‌دا.

أَلْخِلَالُ: خورمای تازه‌ گه‌پی‌وو شیرین که‌ بۆ‌پان بگه‌پ‌ری له‌ نی‌وان له‌قه‌

دارخورما کۆ‌کراومه‌کاندا، (پاشمه‌پۆ‌ک چ‌نین) ۵ هه‌روا ناوه‌ بۆ‌ دیارمه‌یه‌که‌ که‌ به‌سه‌ر شتی تام م‌زرو ترشدا دی‌و شیرین ده‌بی.

أَلْخَلَالَةُ: دۆ‌ستایه‌تی راسته‌قی‌نه‌ که‌ هی‌چ بۆ‌شایی و گه‌نده‌لی تی‌دا نه‌بی.

أَلْخَلَالَةُ: به‌مانا (أَلْخَلَالَةُ) دی ۵ بنکی

له‌قه‌دارخورما ۵ پاشماوه‌ی خۆ‌راک له‌

نی‌وان دداندا ۵ نه‌و پارچه‌و ورده‌

خواردنه‌ی دوا‌ی نان خواردن له‌

نی‌وان ددانه‌کان دمر

ده‌پ‌ند‌ری‌ن ۵ ده‌گوتری: (فِلَانٌ يَأْكُلُ

خَلَالَتَهُ) به‌که‌سی‌ک ده‌گوتری ر‌ژ‌دو

به‌خیل بی.

أَلْخَلَلُ: بۆ‌شایی نی‌وان دوش‌ت، کوجه‌و

کۆ‌لان، ده‌گوتری: (جاسَ خِلَالِ

الدِّيارِ) ۵ به‌ناو کۆ‌لانه‌کانی

خانومه‌کاندا گه‌پرا ۵ هه‌سادو گه‌نده‌لی

ده‌گوتری: (لِي رَأْيِهِ خَلَلٌ)

أَلْخَلَالُ: سرکه‌ فرۆ‌ش ۵ نه‌و که‌سه‌ی

سرکه‌ دروست ده‌کا.

أَلْخَلُّ: گوشراوی تری یا شتی تر که‌

ترش و م‌ز‌ری‌ی.

أَلْخَلُّ وَالْخَمْرُ: خپ‌رو شه‌ر ده‌گوتری: (مَا

عِنْدَ فِلَانٍ خَلٌّ وَلَا خَمْرٌ)

أَلْخَلُّ: ر‌ی‌گایه‌که‌ دمر‌بی‌ی به‌ناو لب‌ی

کۆ‌مه‌ل بو‌ودا ۵ درای له‌

پوشاکدا ۵ کون و هه لپری جل و
بهرگ ۵ پوشاکی رزیوو خمتخت ۵
پمگیکه له ملدا په یوسته به سهر ۵
بائندهی روته له و کهم پهرو پۆن ۵
حه یوانی کزو لاواز.

أَمِ الْخُلُ: عمره ق.

الْخُلُ: دۆستی راسته قینه ۵ (ك: أخلال) ۵.
الْخُلَّةُ: کون و که له بهری که پرو سابات و
گوخ ۵ کونی پچکۆله ۵ پیووستی و
ههزاری ۵ کاتج دوعا بو مردو
دمکری دهگوتری: (اللهم أسدُ خُلَّتْ)
۵ دهگوتری: (فلان ذو خُلَّةٍ) ۵
فلانکس ناتاجهو پیووستی ههیه
بو دابینکردنی ژهانی ۵ رینگا ۵
رموشت ۵ شهرابی ترش ۵ ترشوا
تام گوپراوو بۆن کردو ۵ ههروا
به مانا زمعیفو لاواز دی دهگوتری:
(إمرأة خُلَّةٍ) ناهرمتیکی زمعیفه و
رهقه لهیه.

الْخُلَّةُ: پاشماوهی خوراک که له بنکی
دداندا ده مینیتته وه.

کالانی شمشیر که به نالتون
نهخشیندراپی ۵ هه موو جهرمیک
که نهخشیندراپی.

الْخُلَّةُ: هه موو گیاوو گزیکی شیرین
تام ۵ دۆستایه تی و خوشه ویستی که
چوبیتته ناخی دهر و نه وه ۵ دۆستی

راسته قینه ۵ خیزان و هاوسهر.

الْخُلُولُ: (أُمُّ الْخُلُولِ): گیانداریکی

دهریایه سوپر دمکری و ده خوری.

الْخِلِيلُ: دۆستی راسته قینه ۵

تاموژگاریی کهر ۵ جهسته لاواز ۵

ههزارو بی نهوا.

الْمُخَلَّلُ: خه یارو زمیتون و نهو جوړه

شانه خوپیان پی دهکری و ههندی

سرکه یان به سهردا دهکری و

ده خورین.

خَالَةُ: هاورییه تی له گه لدا بهست.

خَالَمُ الْمَرْأَةِ: میبازی له گه ل ناهرمته کهدا

کرد.

خَلَمَةُ: هه لی بزارد.

اخْتَلَمَةُ: به مانا (خَلَمَةُ) دی.

الْخَالِمُ: شتیکی راست و ریکی وهما که

گری و گۆلی تیدا نه بی.

الْغِلْمُ: لانهی ناسک ۵ پیوو بهزی

دهور و بهری ورگی مهر ۵ دۆستی

راسته قینه ۵ پیاوی ژنانی.

الْغِلْمَةُ: دهگوتری: (إِبِلٌ خِلْمَةٌ)

خوشریکه به نارمزوی خوی

دهله و مرپی.

خَلَا: خالی بوو، هیچی تیدا نه ما، کهسی

تیدا نه ما.

خَلَا فُلَانٌ مِنَ الْعَيْبِ: فلانکس عه بی

تیدا نیه ۵ پیریوو زوریهی ته مه نی

رؤیى ۵ (خلا فلان): فلان مرد ۵ بی
تاوان دهرجوو ۵ به تمنیا له گه لی دا
کۆبومه.

خلا علی طعام: به تایبمتی نهو خواردنه ی
خواردو هیچی تری له گه ل تیگه ل
نه کرد.

خلا علیه وبه: گائنه ی پیکرد، هه لی
خه لمتاند.

أخلى المكان والإناء: بهمانا (خلا) دئ.
أخلى الرجل: بیاومکه کهوته شوپنیکى
چۆله وانییموهو کس تمنگی به
هه لئانچئ.

أخلى المرأة: نافرتمکه بی میرد بوو.
أخلى له الشيء: شتمکه بۆ نهو
کۆنترۆل بوو.

أخلى فلان: به تایبمتی به تمنیا له گه ل
فلانکسدا کۆبومه.

أخلى بنفسه: خۆی گۆشه گیر کرد.
أخلى على بعض الطعام: به کجۆر
خواردنی خوارد.

أخلى المكان والإناء: شوپنه که یان
زمره فکه ی خالی کرد ۵ نهو ی
تئیدا بوو ودمیری نا ۵ دمگوترئ:
(لا أخلى الله مكانك) خودا
شوپنه که ت چۆل نه کاو تهمهن
دریژت بکا.

أخلى القوم: خه لکه که خانومکانیان
چۆل کردو رویان کرده چۆل و

بیابان ۵ کهوته ناو مال و سامانی
زۆرو گیاوو گزی زۆرو زمبنه.

أخلى فلاناً: وازی له فلان
هینا ۵ سهرپیچی فلانی
کرد ۵ زۆرانبازی له گه لا کردو
به سهریدا زال بوو ۵ خودا حافیزی
لیکرد.

أخلى العدو: نهو ی له منیوان نهو ی
خۆیدا بوو وازی لی هینا.

أخلى الأمر: وازی له کارمکه هینا.
أخلى سبيله: وازی لی هینا و به ره لای
کرد.

أخلى بينهم: لیان گهراو ویستی
بۆخۆیان پیکموه بژین.
أخلى فلان: فلانکس مرد.

أخلى القوم: خه لکه که به ک
هه لوپستان هه بوو وه ل دوا ی
کیشهمان تیگموت.

أخلى عن الأمر ومنه: وازی لی هینا.
أخلى فلان: فلانکس خۆی تهرخان کرد
بۆ نهو کاره ۵ چوو بۆ
سهرنا ودمست.

أخلى خلية: خه لیه به کی بۆ خۆی دانا.
أستخلى المكان والإناء: بهمانا (خلا)
دئ.

أستخلى فلان: فلانکس چووو
خه لو متخان هه بۆ خودا
پهرستی ۵ داوی کرد له گه لی دا

اَخْتَلَى الْخَلَى: گياوو گزه که ی دروینه کرد.

اَخْتَلَى رَأْسَهُ: سمری بری.

اَلْخَلَى: همشیش و گياو گز ۵ گياى تهر.

خَمِجَ خَمَجاً: له بمر زمعیضی و لاوازی توانای نه ماو نه میتوانی جم و جول بکا.

خَمِجَ اللحمُ: گوشته که بۆگه نی کرد.

خَمِجَ التَّمَرُ: خورما که خراب بوو.

خَمِجَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ: ناپین و رهوشتی خراب بوو.

اَلْمُخْمِجُ: پیاوی رهوشت ناشیرین ۵ دمگوتری: (رجل مُخْمِجُ الأخلاق)

خَمِدَتِ النارُ خَمِداً وَخَمُوداً: بلیسمی ناگره که دامرگاهمه به لام پشوکهی نه کوژاونه مه ۵ مردو گیانی تیدانه ما.

خَمِدَ فلان: بیدنگ و نارام بوو ۵ خَمِدَ المريضُ: نه خوشمه که بیخوش بوو ۵ مرد.

خَمِدَتِ اَلْعُمَى: له رزو تاکهی هیواش بووه ۵ هه لچونه که ی دامرگاهمه.

اَخَمَدَ الرجلُ: جولهی له خوی بری و بیدنگ بوو، خوی بهو کارمه راهینا.

هچو که و به چاوی ناسایی نابینرئ ۵ پیکهاته ی خانه (سیر بلازم) و پهرده یه کی بلازمی بهدورد ۵ خانه ی روه ک دیوارکی نهرمی هیه زوربه ی له سلیلوزه.

اَلْمُخَالَى: که سیك وادمو به لینی نه بی. المِخْلَأُ: حوشتریکه بیچوه که ی ئ دور خرابیته وه.

خَلَى خَلِياً: بریه وه، پارچه پارچه ی کرد. خَلَى الفَرَسُ: لغاوی کرده دهمی نه سپه که.

خَلَى اللجام عن الفرس: لغاوی له دهمی نه سپه که دهرهینا.

خَلَى القِدَرُ: داری خسته ژهر مهنجه له که. خَلَى الماشيةُ: گياو گزی ته ری بۆ درون و خسته به رده می ناژه له کان.

اَخَلَّتِ الارضُ: زمویه که گياوو گزی ته ری زۆر بوو.

اَخَلَّى القِتْرُ: ناگری به قشبل و ته پاله له ژهر مهنجه له که دا کردموه.

اَخلى الدابةُ: گياو گزی ته رو تازه ی دا به ناژه له که.

اَخَلَّى الله الماشيةُ: خودا گياوو گزی تازه ی بۆ ناژه له کان رواند بۆ نه وه ی بیخون.

اَخلى الفرسُ: لغاوی خسته دهمی نه سپه که.

اَخْتَلَى السيفُ: شمشیر که بری.

الْحَامِدُ: رَاوَسْتَاو بِي جِمُو جُولُو
بِيْدَمَنگ.

دَمگوتَرِي: (قِرْم خَامِدُون) گَهَلُو
نَهْتَهو مِيهَكِي بِي جِمُو جُولُو
هَه موويَان مَرْدُونو بُون
بِه خُولَه مِيْنَش ه قورنَان
دَقْفَر مَوِي ه **إِنْ كَانَتْ إِلَّا حَيَّةٌ**
وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ.

الْخُمُرُ: جَالُو قَوْلَكِه بِيهَكِه نَاگَرِي
تِيْدَمَكَن بُو نَهوِي دَابِرَكِي.

خَمَرٌ مِنْهُ خَمْرًا: شَهْرَمِي كِرْد ه (خَمَرٌ
الشَّيْءِ) شَهْتَهَكِي
دَابْوُشِي ه شَارْدِيهوه ه (خَمَرٌ
العَجَبِ) خَه مِيرِي كِرْد نَاو
هَهو يِرْدَكِهوه بُو نَهوِي بَاش هَلْبِي.
خَمِرٌ خَمْرًا: تَوْشِي سَهَر هِيْشَه بُوو
لَه نَاكَامِي شَهْرَابْخَوَادَنهوه ه بَههْوِي
عَهْرَدِي خَوَارْدَنهوه نَه خَوْش
گَهوْت ه دَرْدُو نَازَار چووه نَاو
جِه سْتَهيهوه.

خَمِرُ الْمَكَانِ: شَوِيْئَهَكِه شَهْرَابِي تِيْدَا زَوْر
بُوو.

خَمِرُ الشَّيْءِ: شَهْتَهَكِه لَهو حَالَهِي لَه سَهْرِي
بُوو گُوْرَاو چووه سَهْر حَالِيَكِي تَر.
خَمِرٌ عَنْهُ: خَوِي هُون كِرْدُو لَه بَهْرَجَاو
نَه نَا.

خَمِرٌ عَنْهُ اخْبَرُ: هَهوَالَهَكِي نَه زَانِي.

خَمِيرْمَهَكِي لِي شِيْوَا.

خَمِرَ عَلَي فُلَانٍ: رَقِي لَه فُلَانَكِه س هَه لَسَا.
خَمِرَ خَمْرًا: بَه عَهْرَهَق خَوَارْدَنهوه تَوْشِي
سَهْر تِيْشَه بُوو.

اخْمَرُ: لَه نَاو دَارُو دَرْمَخْتُو جِهَنگَه لَدَا
گُوم بُوو ه شَهْرَاب لَه لَای نَهو زَوْر
بُوو.

اخْمَرَتِ الْمَرْأَةُ: نَاْفَرْتَهَكِه مِيكِيَا جِي
كِرْدُو خَوِي بُوْنخَوْشَكِرْد.

اخْمَرَتِ الْجَارِيَةَ: كِچَهَكِه گَاتِي نَهوِي
هَاتُووه خَوِي بَالَا پُوْشِيكَا.

اخْمَرَتِ الْأَرْضُ: زَهوِيهَهَكِه دَارُو
دَرْمَخْتِي زَوْر بُوو.

اخْمَرَ عَلَي فُلَانٍ: كِيْنَهو رَقِي لَه فُلَانِ
هَه لَگَرْت.

اخْمَرُ الْخَمَرِ: شَهْرَابِي دُرُوسْت كِرْد.
اخْمَرُ الشَّيْءِ: شَهْتَهَكِي
دَابْوُشِي ه شَارْدِيهوه ه پَاشْگُوي
خَسْت.

اخْمَرُ الْعَجَبِ: خَه مِيرِي كِرْد نَاو
هَهو يِرْمَكِهوه.

خَامَرٌ بِهِ: شَارْدِيهوه ه (خَامَرُ الشَّيْءِ):
تِيْكَه لَآوِي شَهْتَهَكِي كِرْد ه (خَامَرُ
الْمَكَانِ): نَه شَوِيْئَهَكِه مَاهيهوه تِيْيِدَا
جِيْگَر بُوو.

خُمِرَ: شَهْرَابِي دُرُوسْت كِرْد ه (خُمِرُ
الشَّيْءِ): شَهْتَهَكِي دَابْوُشِي.

گوشراوی ترئ و خورماو شتی
تر ۵ ترئ ۵ هر شرابیك سهر
خۆشكهر بی ۵ (ك: خور).

الْخَمْرُ: حیقنو كینه.

الْخَمْرُ مِنَ النَّاسِ: پېرو كۆمهلی
خه لیک ۵ هرشتیک شت داپۆشی
له دارو دموهن و گسزو گیاو
کیو ۵ درمختی پرگه لاو لقو
پۆپ ۵ غافلگیری و نهینسی
دمگوترئ: (جاء نا علی خر).

الْخَمْرَةُ: به مانا (الْخَمْرُ) دی ۵ كۆمهل و
قهرمانی نادهمیزادان.

الْخَمْرَةُ: بۆنی خۆش.

الْخَمْرَةُ: نمو ماده بیهۆشكرانهی
تیكه لاوی خۆپندمبی ۵ كۆمهلیك
داو و دهرمان نافرمت میکیاجی پی
دمكاو خۆی پی نارایش
دما ۵ خومره كه دمكرتته ناو
ههویرموه بۆ نموهی ههویرمكه
ههلبی ۵ بیرهی لیل و تهلخ ۵ بیرهی
بۆنخۆش ۵ حصیرو بهرمان كه
لهلقی دارخورما بتهنرئ و بهبهن و
گوش رایه لبهن د بکری.

الْخَمْرَةُ: بۆنی خۆش ۵ دمگوترئ:
(امراة طيبة الْخَمْرَةُ) ۵ نافرمتیکی
بۆنخۆشه ۵ لمبرگردنی خیمار.

الْخَمْرِيُّ مِنَ الْأَلْوَانِ: نموهی رنگی
شرابی بی.

خَمَرَتِ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا بِالْخَمَارِ: نافرمتكه
به سه رهپۆش سه ری خۆی
داپۆشی ۵ (خَمَرُ الْمَكَانِ): نمو شوینه
مایه موو تئیدا نیشته جی بوو.

خَمَرُ الْعَجِيْنِ: خه میری كرده ناو
ههویرمكه وه ۵ ههویرمكه ی شیللو
ماومیهك لی گمرا بۆ نموهی ههلی.
اخْتَمَرَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمتكه سه رهپۆش و
چاره كه ی پۆشی.

اخْتَمَرَ الْخَمْرُ: عمره كه پینگهی و
ومختی كۆلاندنی هات.

اخْتَمَرَ الْعَجِيْنُ: ههویرمكه ههلات بوو
به خه میره.

تَخَمَّرَتِ الْمَرْأَةُ الْخَمَارَ: نافرمتكه
سه رهپۆش و چاره كه به خۆی دادا.
تَخَمَّرَتِ الْمَرْأَةُ بِالْخَمْرَةِ: نافرمتكه
میکیاجی دمو و چاوی به خومره كه
کرد.

اسْتَخَمَرَ الرَّجُلُ: پیاومكه ی كرد به كۆپله.
الْخَمَارُ مِنَ النَّاسِ: كۆمهل و دهمته و
داهرمان.

الْخَمَارُ مِنَ الْخَمْرِ: نمو شرابهیه
بخۆرمو مكه ی توشی سه رهپۆشه
بكا ۵ نمو ماده سه رخۆشكهرمیه كه
تیكه لی خۆپنی نادهمیزاد دمی.

الْخَمَارُ: بهردمو سه رهپۆش و چاره كه و
میزمر.

الْخَمْرُ: هر شتیك سه رخۆشكهر بی له

الْحَمَّاسُ: مەيفرۇش.
 الْخَمَارَةُ: دوكانى مەيفرۇشى.
 الْحَمِيرُ: نەو كەسەي زۆر شەراب
 بخواتەو ۵ (مردمين).
 الْخَمِيرُ: جۆرە ھەويرىكى تايەتتە.
 الْخَمِيَّةُ: رومكىكە تاكخانىھەو لەجۆرى
 (فطريات) ۵ شكلى ھىلكەيى يان
 خپە بەشەتل دىبى بۇ ھەلەينانى
 ھەوير بەكاردى، ھەروا بۇ
 نامادەكردى مادەسپر كەرمكان و
 فيتامينات بەكاردى.
 خُميرة اللبن: ھەوينى ماست دىكرىتە
 ناو شىرمەو بۇ ئەوھى بەمەي.
 الْمُخْتَمَرَةُ: مەرى سېي يان ئەسېي
 سېي.
 الْمُخْتَمَرَةُ مِنَ الشَّيْءِ: مەرى سەر سېي
 باقى جەستەشى ھەر رەنگىك بى.
 الْمُسْتَخْمِرُ مِنَ الرِّجَالِ: پياويك زۆر
 مەي بخواتەو.
 خَمْسُ الْمَالِ خَمْسًا: پىنج يەكى مالمەكى
 ھەلگرت.
 خَمْسُ لَلنَّاءِ: پىنج يەكى مالى فلانەكەسى
 ھەلگرت.
 خَمْسُ الْقَرَمِ: بوو بە پىنجەمى
 خەلكەكە ۵ پىنجەم كەسيان بوو.
 خَمْسُ الْحَبْلِ: بەپىنج تالى ھەبلەكەي بادا.
 اختمسوا: بوون بە پىنج.

اختمس لالن: فلانكەس خوشترمكاني
 پىنج پىنج ھاتن بۇ ناو خوارەنەو.
 خمس الشئى: شتەكەي كرد بەپىنج
 روگن بەپىنج لايەن بەپىنج
 گۆشە ۵ دىگوترى: (خمس الشئى)
 شيعرەكەي كرد بەپىنج خشتەكى.
 خمس الارض: زمويەمكەي دواي رۆزى
 پىنجەم ئاودا، واتە: لەئاودانى
 پىشووومەو.
 الاخماس: كۆي (خمس) ۵ دىگوترى:
 (هما لي بردة اخماس) كاتىك ئەو
 دووھ تەبابىن و ليك نزيك بن.
 خمس: (جاءوا خمس) خەلكەكە پىنج
 پىنج ھاتن.
 الحماسي: بايەكى گەرم و شك و تەپو
 تۆزاويە ۵ لە مانگەكانى بەھاردا
 بەزۆرى و لەمانگى تردا بەكەسى
 ھەلەمى.
 الحماسي: مندائىك يان پۇشاكيك
 درىزەكەي پىنج گەزى.
 الخمس: ژمارەي پىنجە بۇ مەينە
 دىگوترى: (خمس نسوة).
 الخمس: بەشيك لە پىنج ۵ جۆرە
 قوماشىكى يەمەنيە ۵ ناوھ بۇ
 سارايەكى بەھراوانى و ھەا ناوى
 دووربى خوشترە پىنج رۆز بگاتە
 سەرئاومەكى.

الْخُمْسُ: به شَيْك له پېنچ بهش ۵ پېنچ بهك.

الْخُمْسَةُ: ژماره ی پېنجه بؤ نیرینه، دمگوترئ: (هم خُمْسَةُ رجال).

الْخُمَيس: به شَيْك له پېنچ بهش ۵ ناوی روژی پېنچ شه ممه ۵ سوپای زور که پېك هاتبئ له پېنچ بهش (پېشه تاو باشه تا لای راست و لای چپ، ناوهرپاست) ۵ پوښاك يان رمبو هر شتيكى تر که درېزبیه که ی پېنچ بست بئ.

الْمُخْمَسُ: پېنچ پېنچ دمگوترئ: (جاءوا مَخْمَسَ).

الْمُخْمَسُ: له زاروهی هنده سه دا به شتيك دمگوترئ پېنچ گوښه بئ. الْمَخْمُوسُ: رمبیکه پېنچ زيراع درېزبئ.

خَمَشَ وَجْهَهُ حَشَاً وَخُمُوشاً: پېستی دهمو چاوی بريندارکرد.

خَمَشَ فُلَانًا: پېستی جهسته ی فلانکه سی بريندارکرد.

خُمُشَةُ: به مانا (خُمُشَةُ) دئ.

تَخْمَشَ: بؤ موطاوعه ی (خُمُشَةُ) دئ.

تَخْمَشَ الْقَوْمُ: خه لکه که جم و جوليان زور بوو.

الْخَامِشَةُ: ناوهرؤی بچوک ۵ (ك): خوامش.

الْخُمَاشَةُ: برينیکه خوښی دياریکراوی له شهر عدا بؤ دانه نرابئ.

الْخُمْشُشُ: ناوه بؤ برينی پېست (ك): خُمُوشُ).

خَمَصَ الْبَطْنُ خَمَصاً وَخُمُوصاً: گهمکه

خالی بوو، سکی بچوک بؤوه ۵ سکی

قبوت، سکی چووه ناووه ۵ (هر

خِص، ك: خِمَاص) و(هي خِصَة، ك:

خِمَاص وَخِائِص).

خَمِصَ بَطْنُهُ: به مانا (خَمِصَ) دئ ۵ (هر

خِصَان وهي خَمِصَانَة)

خَمِصَ الْقَدَمُ: چالایی بهری بئی زور بهرز

بؤنه وه له زموی ناکه وئ ۵ (هر اُحص

وهي خِصَاء).

خَمِصَ الْبَطْنُ خَمِصاً وَخِصَةً: گهمی خالی

بوو، سکی بچوک بووه.

تَخَامَصَ عَنْهُ: لئی دوور که وته وه.

تَخَامَصَ لَهُ عَنْ حَقِّهِ: وازی له مافی خوی

هینا بؤنه وهی مافه که بدا به نه و.

تَخَامَصَ اللَّيْلُ: تاریکایی شهو که می

رمو بیه وه له دهمه و به ماندا.

إِنْخَمَصَ الْجَرْحُ: برینه که هاوساوپیه که می

رمو بیه وه.

الْأَخْمَصَ: چالایی بهری بئ، نه وهی له

زموی ناکه وئ.

الْخُمْصَان: به مانا (الْخُمْصَان) دئ.

الْخُمْبِصَةُ: کراسیکی رمش يان سور

وَيَنْهَو نِيشَانَهى تَيِّدَابِن.

الْمَخْمَصَةُ: بِرْسِيهَتى (رَب مَخْمَصَةٍ

شَرَّ مِنَ التَّخَم).

خَمَطَ اللَّيْنُ وَالْخَمَرُ وَالرَّعَاءُ خَمَطًا وَخَمَطًا:

بۆن خَوْش بوو.

خَمَطَ اللَّيْنُ وَالْخَمَرُ: شِيرْمَكه يان

شهرابهكهی كرده مهنجه لَمَكه وه.

خَمَطَ اللَّحْمُ: گۆشتهكهی برژانده ۵ باش

نهمیرژانده.

خَمَطَ الْحَمْلَ وَالْجَدْيَ: كاورمكه يان

گيسكهكهی گروو گۆشتهكهی

برژانده.

خَمَطَ اللَّيْنُ وَالْخَمَرُ: به مانا (خَمَطَ)

دئ ۵ دمگوتري:

خَمِطَتِ الْأَرْضُ: زموى بۆنى خَوْش بوو.

خَمِطَ الرَّجُلُ: پياومكه فيزى كردو خوى

بهمز زانى ۵ رقى هه لساو تورپه بوو.

تَخَمَطَ الرَّجُلُ: پياومكه تهكه بورى كرد،

فيزى نوانده ۵ زۆرى رق هه لساو

تورپه بوو ۵ ركه بهرمكانى خوى

ملكه چ كردن و به سرمياندان زال بوو.

تَخَمَطَ الْفَعْلُ: دمنگى خوى خواردموه،

حيلكه له قورگى دا دوباره

كردموه.

تَخَمَطَ الْبَحْرُ: دهرپا شه بهۆلهكانى

تيكيانه وه هاويشت و نارامى نهما.

الْخَمَطُ: شتى بۆنخوش ۵ جۆريكه له

درهختى (الْأَرَاك) بهرمكهى

دهخورى ۵ بهرى كه م لههر

درهختيك بى ۵ شير و ماستى

ترش ۵ شتى تال ۵ همرگياوو

كَزَيْك تامى تالى گرتين.

الْخَمَطَةُ: بۆنى زموى ۵ بۆنى توله ميوو

بهرسيله له سرميتاي پهيدا بوون و

هه لپيچانى دا ۵ بۆنى كوندمو

مهشكه ۵ بۆنى شهراب پيش نه وهى

بترش، له سرميتاي ترشبونى دا.

الْخَمَطَةُ مِنَ السَّاءِ: بۆنى كوندمو

مهشكه.

الْخَمَطُ: برژاو، برژاندين.

خَمَلَ النَّزْلُ: خانومكه شوينه وارى

نهما ۵ مهكۆكه لابراو هيچى نهما.

خَمَلَ الرَّجُلُ: پياومكه گوم بوو نه ناسراو

كهس باسى ناك.

خَمَلَ ذِكْرُهُ: ناوى ونهو كهس باسى ناك.

خَمَلَ الصَّوْتُ: دمنگكه نزم بوو.

خَمَلَ الرَّجُلُ صَوْتَهُ خَمَلًا: پياومكه دمنگى

نزم كردموه ۵ دمنگى بهرز

نهمكردموه.

خَمَلَ الْبُسْرُ: خورما مزرو كالهكهى خستنه

جهرموه بۆ نه وهى نهرم بن.

خَمَلَ: دهرده جومزگهى توش بوو

(الْخَمَالُ): نهخوشييهكه توشى

جومزگه دمبى.

أَغْنَمْتُ الْأَرْضَ: زەویيەگە

گۆنەخەمانییى زۆر بوو.

أَغْنَمْتُ الْخَيْلَ الشَّوْبَ: جۆلاگە گۆلى بۆ

قوماشەگە دروست کرد.

أَغْنَمْتُ اللَّهَ فَلَانًا: خودا ناوو شۆرمتى

فلانى كۆپر كىردىمۇ، كەس

ناپئاسى و كەس باسى ناك.

أَغْنَمْتُ: لىناو خەمانىلەكاندا لەمۇر.

الْخَامِلُ: ئادەمىزادى ھېچ و پۇچ و بى

ناوونىشان.

الْخَمَالُ: نەخۇشىيەگە توشى جومزگە

دەمبى و توشى قاچى ئازمەل دەمبى و

فەيزىنى دەگا.

الْخَمَالَةُ: پەرو پۆلى نوعامە.

الْخَمَلُ: بەمانا (الْخَمَالَةُ) دى ە پىرۇ پالى

قوماشى قەدىقە يان خورى

قەدىقە ە ئەو چەرمە پىرۇ پىرۇ

روى ناومۇھى مەيلى داپۇشيوھ.

الْخَمَلُ: دۆستى باش.

الْخَمَلَةُ: قەدىقە.

الْخَمَلَةُ: قەدىقە ە نەينىيەكانى پىاو.

الْخَمِيلُ: قەدىقە ە تىشريب و

تىگوشراو ە ھەورى پىرو

تارىك ە پۇشاكى گولگولوى ە يان

پۇشاك لە قەدىقە ە قەدىقە

رەش.

الْخَمِيلَةُ: پەرو پالى

نوعامە ە قەدىقە ە درەختى پىر

لىق و پۇپ و گەلا بەجۆرىك زەلام

بىچىتە ناو

دىارنەمى ە ھەرشوئىك نەرمان

بى و بەگىاو گول و گولزار

پىرازىتەمۇو بشوبەيتە پارچە

قەدىقە.

خَمُ اللَّحْمُ خَا وَحُمَا: گۆشتەگى بۆگەن

بوو بىمىرزاوى يان كولاوى ە بۆنى

گرەبى و بەتەماوى فاسىلنەبووبى.

خَمُ اللَّبَنُ: شىرەگە گۆرپا و بۆنەگە

ناخۇش بوو.

خَمُ فَلَانُ: فلانكەس زۆر گرپا و دادو

فەغانى کرد.

خَمُ الْبَيْتِ: مالىگە مالى ە (خَمُ الْبَرِّ)

بىرەگە پاك كىردىمۇ.

خَمُ قَلْبُهُ: دلى پاككىردىمۇ لە ھىقلىو

كىنە ە (الْخَمْرُ الْقَلْبُ): دىپاك و

بى ھىقلىو كىنە.

خَمُ النَّاقَةِ: حوشترەگە دۆشى.

خَمُ الشَّيْ: شتەگە بىرەمۇ.

خَمُ فَلَانًا بَشَاءَ حَسَنَ: بىمىشى باسى

فلانكەسى کرد.

خَمُ فَلَانٍ يَخْمُ لِيَابَ فَلَانٍ: فلانكەس

بىمىش وچاك ناوى فلان دىنى.

خَمُ الدَّجَاجُ: مرىشكە كراپە كولانەمۇ.

خَمُ الْحُمُ: كولانەگە پاك كراپەمۇ.

أَحْمُ لِلحَمِّ وَاللَّيْنِ: گوشتمهكه و شیرمهكه
بۆگمى كرد.

إِخْتَمَ الْبَيْتَ وَالْبَشْرَ: مالمهكى مالى،
بیرمهكى پاك كردموه.

تَخَمَّ مَا عَلَى الْخِرَانِ: نهوى لهسمر
سفرمهكه بوو خواردی.

الْحَمَامَةُ: نهوى بهالدرئ لمبرو له
خانوو ۵ گهسكى مالىن ۵ نهو
خواردن و خوراكهكى دمكهوئته سمر
سفرمو دمپرؤی.

الْخِمُّ: باغيكه بى درمخت و بى ميوه.

الْخِمُّ: كولانهى مريشك ۵ قهرتالمو
سهبتميهكه له قهقرماز، گاو
وردمپوش دمكرئته تهختهكهى بۆ
نهوى مريشك هيلكهى تئيدا بكا يان
جوچكى تئيدا ههلبئيتى.

الْخِمُّ: رماگران و نهكلهومت ۵ شيرى تازه
دؤشراو ۵ و مسپ دراو.

الْخِمَّةُ: گهسله نالهتى مالمالين.
خَصَنَ الشَّيْ خَمْنًا: بهگۆترمو مهنده
شتمهكى ههلسمنگانده.

خَمَنَ الشَّيْ: بهمانا (خَمَن) دئ.
الْخَمَنُ: بۆگمن.

الْخَمَانُ مِنَ النَّاسِ: ئادهميزادى پيرو
پوچ و خوڤپيله ۵ رمبى زمعييف.

الْخَمَانَةُ: شمشيرى زمعييف.
خَبَّ لَافَانَ خَبًّا: توشى لوت گنى

بوو ۵ مردو فهوتا ۵ شمل بوو.

أَخْتَبَ: بههيلاك چوو (أَخْتَبَ)
بههيلاكى برد.

أَخْتَبَ رَجُلُهُ: حاجى سرکرد ۵ برپهوه.

إِخْتَبُوا: تئيداجون، لهناو چون.

تَخْتَبُ: بيمهنى ناشيرينى سمرلوتى
لابردو نهشتمرگمى بۆ

كرد ۵ تمكهبوورى كرد.

الْخَنَابُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى گهلمهگهتى
كهتمو زهلام ۵ پياوى نهحمهقو

گئل و ههردمه خمرىكى شتيكه.

الْخَنَابَةُ: شوينكهى ناشيرين لهسمر
جهسته ۵ شهرو نهگبمى.

الْخَنَبُ: شوينى بهيهك گميشتنى ئيسقانى
ران و ئيسقانى لولاك (نهزئوو

رمفيچك) ۵ بۆ شايى نيوان

پهنجهكان ۵ بۆشايى نيوان دوو
گۆشه.

الْخَنَبُ: دمردپكه توشى لوت دئ و
ئادهميزاد كه قسهدمكا وشمكا گن
دمبن.

الْخَنَبَاتُ: غمدرو درؤ ۵ دمگوترئ: (هر
دوخنابات) نهو كابرايه ميزاجييهو

ههرجاره رولهلايهك دمكا ۵ جارئك
باش دمكاو جارئك خراب.

الْخَنَبَاتُ: بهمانا (الْخَنَبَات) دئ.

الْخَنَبَةُ: ههسادو داومشان و گهندهلى.

أَلْخَنَابُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی که نه گه تی
زه لامو که ته ۵ پیاوی لوتزلو
که پوهگوره.

أَلْخَنَابَةُ: نه رمایی لوتی زل، نه ملاو
نه ولای لوت له لای سمروی
لوت ۵ لوت بهرزی و تمکه بیور کردن.

الْخَنْبُ: به مانا (الْخَنْبُ) دئ.
الْمَخْنَبَةُ: دمنگ لید ابران و پچراندنی
په یومندی خرمایه تی.
خَنْبَسَ: تالانییه که ی دابه شکرد.

أَلْخَنَابِسُ: شتی کوئی پته وی
جیگیر ۵ شیر ۵ پیاوی که ته ی
ناشیرین و رمزگران ۵ شه وی تاریکی
همه نگوسته چاو.

أَلْخَنَابِسَةُ: میینه له سهرقای نه وودا که
د مردمکه وی سکی همه یه.
أَلْخَنْبَسُ مِنَ الرِّجَالِ: به مانا (أَلْخَنَابِسُ)
دئ.

أَلْخَنْبَسَةُ: (خَنْبَسَةُ الْأَسَدِ) شیوه
رویشتنی شیر نازیمتی و هه لمتی.
أَلْخَنْبُوسُ: بهرده نه ستی بهر دیکه که
به ناسن لیبی دهی ناگری لی
دمبیتته وه.

خَنْبُ السَّقَاءِ خَنْبًا: دمی کوندمو
مهشکه که ی هه لگتیراپه وه به دیوی
د مردموداو دمی پیونواو لیبی
خواردموه.

خَنْبٌ فَلَانًا: گالته ی پی کرد ۵ دمگوتری:
(خَنْبٌ لَهُ بَأْنَفُهُ): لوتی لی
هه لقرچاند، لوتی لی بادا.

خَنْبُ الرَّجُلِ خَنْبًا: پیاومکه هه لئس و کهوتی
ژنانه ی کردن.

خَنْبٌ فَلَانٌ: شله په تمبوو ۵ لارو له منجه ی
کرد خوی بادا.

خَنْبُهُ: وای لی کرد و مگوو (خونئی)
هه لئس و کهوت بکا.

خَنْبٌ كَلَامُهُ: ناخاوتنی و مگوو ژنی نازو
نوزکمر کرد، ژنانه دوا.

خَنْبُ الشَّيْئِ: شته که ی چه ماندمو مو
دولای کردموه.

خَنْبُ السَّقَاءِ: به مانا (خَنْبُهُ) دئ.

اخْتَنَبَ الرَّجُلُ: به مانا (خَنْبُهُ) دئ.

اخْتَنَبَ السَّقَاءُ: کوندمکه، مهشکه که
نوشتایم وه.

اخْتَنَبَ الْعَنْقُ: مله که خوار بوو.

تَخَنَّبَ الرَّجُلُ: به مانا (خَنْبُ)

دئ، دمگوتری: (تَخَنَّبَ فِي كَلَامِهِ)

له قسمه کردندا ژنانه دوا.

تَخَنَّبَ الشَّيْئِ: شته که چه مایم وه.

خَنَابٌ: و ته به کی جینو ئامیزه

نا راسته ی ناهرت دمکری.

أَلْخَنَاءَةُ: پیاویک ناگرو گوشتاری

ژنانه بیج.

أَلْخَنْبُ: کومه لی بهر ته وازه ۵ لویه کی

قوماشى پيچراوه ۋ چرچو لۇچى
قوماشى پيچراوه، دمگوترى: (طرى
الثرب على أختانه وختائه) ۋ دىوى
ناومومى شەۋىلە ئاستى ددانى دواوه
(ددانى خرى) چ لای خوارو چ لای
سەرو.

خُتْ: وشەيەكى جنيو ناميزە ئارپاستەى
پياو دمكرى، دمگوترى: (يا خُتْ)
هوى نيرەموك.

أَلْخُنْشَى: نيرەموك ۋ كەسىك
كۆنەندامى زاوژى نە نيرىنەى
تەواوبى نە ميينەى تەواو
بى ۋ رومكىك خانەى ميينەو
خانەى نيرىنەى تىدابىن (ك):
خنائى).

أَلْخُنْوُكْ: نيرەموكى ۋ (أَلْخُنْوُكْ
الكاذبة): ئەومپە ئادەمىزادەكە
لەرستىدا رمگەزى نيرىنەى پا
رمگەزى ميينەى وەلى ھەندى
دباردى رمگەزمەكى ترى پىۋە ديار
بى.

أَلْمِخْنَاتُ: ئافرىتى چاو نەرمو لارو
لەنجەكەر لەرۋىشتندا.

أَلْخَنْجَرُ: خەنجەر، كىرد، كىردى گەمورە
(ك: خناجر).

أَلْخَنْجَرُ: بەمانا (أَلْخَنْجَرُ) دى.

أَلْخَنْجَرُ: خوشترىك شىرى زۆرىبى.

أَلْخَنْجَرِيرُ مِنَ الْمِيسَاءِ: ئاۋى قورس

بەمەرچى نەگاتە ئاستى سوپرى.

خُنْخُنْ فلان: قەسى بەلوت كرد،
لەقەسەدا گنە.

أَلْخُنْدُبُ مِنَ الرِّجَالِ: پياۋى بەدرموشت.
أَلْخَنْدَرِيسُ: شەراب، شەرابى كۆن ۋ (تەر
خندرىس): خورماى كۆن ۋ (حِنْطَةُ
خندرىس) گەنمى كۆن.

أَلْخُنْدُعُ: جۆرلىكە لە كۆللە باز
دەھاۋى.

أَلْخُنْدُعُ: كەسىك نەفس نەزم
بى ۋ بەسروشت ناكەس بەجەبى.

خُنْدُقُ: كانگەى ھەلەكەند.

أَلْخُنْدُقُ: چاللىكە بەدمورى شتىكدا
ھەلەكەندىرى ۋ شەقە جۇگاپەكى
درىزە لە گۆرپەئانى شەردا
ھەلەكەندىرى بۇ پارىزگارى
لەسوپاۋ سەربازەكان.

تَخْنَنْدُ: بى جەپابوو خۇى سفورگىرد
دەستى داپە بەدرموشتى ۋ پان
شەرمىگىزو ئازاۋ جەربەزە بوو.

أَلْخَنْدِيذُ: شاعىرى چاك و شىعر
رەۋان ۋ وتارىپىزى زەمانپەۋان و
قەسەكارىگەر ۋ پياۋ ماقولى ھىدى و
ھىمىن ۋ شارمزا لەبەسەرھات و
مىزۋوى رۇزگارى غەرب، ھۆزو
شىعرو ھونەرو كەلەپۇرپان ۋ پياۋى
ئازاۋ كە زەھەرى پى ناپىرى و دوزمن
ئازانى لەكۆپۋە بۆى بچى ۋ پياۋى

اَلْخَنْزِيرُ: بهراز، (ك: خنازیر) هـ.

خَنْسَى خَنْسًا وَخَنْسًا خِنَاسًا: دواكهوت.

خَنْسَى الطَّرِيقَ عَنْهُمْ: لهرنگهكه تیپهپین و

خستیانه پشتی خوځیان.

خَنْسَى فُلَانًا: فلانكهمسى دواخست.

خَنْسَى الرَّجُلُ: پیاوهمكه دواكهوت و گوم

بوو.

خَنْسَى الْكُوكِبُ: نهستیرمكه شوږ بؤوه و

گوم بوو.

خَنْسَتِ النُّخْلَةُ: ماوهیمكى پچ جو تا

دارخورماكه تهلقیحهكمى و مرگرت.

خَنْسَى مِنْ مَالِهِ: لهمالكمى هه لگرت.

خَنْسَى اصْبَعُهُ: قامكى وټك نا.

خَنْسَى خَنْسًا: نیرگى لوتى كهمى نزم بوو

نه ملاو نهولاشى كهمى بهرز

بوونهوه.

خَنْسَتِ الْقَدَمُ: پاژنهپییمكهى پان بووه

(هو اخیس) (هى خنساء).

اخْتَسَهُ: دواى خست و بؤخوى

روى ه دموگوترئ:

اخْتَسَ عَنِ حَقِي: مالهكمى دوا

خستم و لهكاتى خوځيدا نهیدامموه.

خُتْسَهُ: بهمانا (اخْتَسَهُ) دئ.

اخْتَسَى: دواكهوت.

اِخْتَسَى: بهمانا (اخْتَسَى)

دئ ه گهراپموه.

سهخى و دمست و دل فراوان، پیاوى

جنيو فروش و زمان پيس ه نيرى

بهراڼ، نهسپهڼير ه هيسټرو بارگينى

درېزو كهمټ ه كيوى بهرزوگهوره كه

بهسهر دمشتايى دا پروانئ ه (ك:

خناذيل).

خِنْزُ اللَّحْمِ وغيره: گوشت بؤنى كرد

بؤگهن بوو.

اَلْخَنْزَوَانُ: ميمون ه نيره بهراز.

اَلْخَنْزَوَانُ: تهكهبورو خوځبهزلزاني.

اَلْخَنْزَوَانَةُ: بهمانا (اَلْخَنْزَوَان) دئ.

اَلْخَنْزَوَانِيَّةُ: بهمانا (اَلْخَنْزَوَان) دئ.

اَلْخَنْزَوَةُ: بهمانا (اَلْخَنْزَوَان) دئ.

اَلْخَنْزَاؤُ: سهرمازله (نهو جوړهپان

كهبهلهك و خالخالاوين) ه نهو

جولهكانهى گوشتيان پهزمهنده كرد

تا بؤگهنى كرد.

اَلْخَنْزَوُز: ريزى دواوهى سوپا

لهسهرپدا ه كهمتيار.

اَلْخَنْزِيْزُ: تيگوشاو ترپټ، تشريب.

خَنْزَرُ: كارو پيشهى بهرازي

نهانجامدا ه بهتيلهى چاوى روانى.

خَنْزَرُ الشَّيْئِ: شتهكه نهستور بوو.

اَلْخَنْزَاوِيْرُ: زيبكهى رهقو بريڼوگهيمكه

لهملدا پهيدا دمېن.

اَلْخَنْزَوَةُ: پاچيكي گهورميه بهردى پچ

دهشكيندرئ.

تَخْنُسُ: بۆ موطاومعهی (خُنْسه) دى.

الْأَخْنُسُ: شیر ۵ مەيمون.

الْأُغْنَسُ: نەخۇشەيەكە توشى زىرات

دەيىۋ زۆر پايە دار نابى.

الْأُغْنَسَاءُ: گاكىۋى.

الْأُغْنُسُ: ئاسك ۵ لائەى ئاسك.

الْأُغْنَسُ: شەيتان.

الْأُغْنُسُ: نەستىرە گەرۈكەكان ۵ پىنج

نەستىرە شۇقدارمگان (زوحەل ،

موشتمى ، مېرىخ ، الزھەرە ،

عطارد) ۵ ھەممۇ

نەستىرە ۵ (الليالى الْأُغْنُسُ): سى

شەۋى كۆتايى مانگ كەلەو سى

شەۋەدا مانگ دەرناكەۋى.

الْأُغْنُسُ: شیر ۵ پىچوۋ بەراز ، كودەلە

بەراز.

الْأُغْنُسُ: (فرس خنوس) نەسپىكە

لەبازدەلە راست دەرۋاۋ دۋاۋى

راستو چەپ دىكا ھەردەللى پاشەۋ

پاش دىكشەتەۋە ۵ (ك: خُنْس).

الْأُغْنُسُ: بەد رەۋشت، بىۋ وەفاۋ وادەۋ

بەللىن ۵ كارەسات.

الْأُغْنُسُ: بەد رەۋشتى ۵ غەدرۋ

ستەم ۵ گومپاۋى ۵ ھەۋتان.

الْأُغْنُسُ: پىۋاۋى بىۋ ورمۇ

ترسۇك ۵ بەلاۋ كارەسات.

الْأُغْنُسُ: ھەرشەك پىچوك بىۋ ۵

كودەلە بەراز، پىچۋى بەۋر.

الْأُغْنُسُ: قامكە بىچۇلە.

خَنْعَ فُلان خَنْعاً: كارىكى ناشىرىنى كىرد

روى نايە سەر ھەلپى.

خَنْعَ لِلْمَرَاةِ: چۈ بۆلەى ئافرىتەكە بۆ

كارى بەد رەۋشتى.

خَنْعَ لَهُ وَالِيه: زەلىلى بۈۋەلەكە بۈۋە.

خَنْعَ إِلَى الشَّيْءِ: مەيلى ئەۋشەى كىرد.

خَنْعَ فُلانُ النِّسَاءَ: فۇلانكەس كەۋتە قەسەۋ

پارىكىردن لەگەن ئافرىتەكانەدا

بەمەبەستى مەبازىۋ دلدارى.

أَخْنَعَتْهُ إِلَيْهِ الْحَاجَةُ: پىداۋىستىۋ

ناەيلاجى ۋاى لىكىردەلەكە بىۋ.

خَنْعَهُ: بەپاچ بىرىۋ پارچە پارچەى

كىرد.

خَنْعَ الْجَمَلُ: حۈشترەكەى ژىر باركىرد.

الْأُغْنَاعَةُ: ژىر دەستەيىۋ

چاۋبەرموزىرى.

الْأُغْنَعَةُ: ناەيلاجى، خراپكارى ۵

غەدرۋستەم.

الْأُغْنَعَةُ: شىۋ بەد رەۋشتى ۵ شۈپنى

چۆل، دىگوتىرى: (لەقىتە بىخەنە

لەقەرئە) لەشۈپنى چۆل توشى بۈۋە

لەمەدا.

خَنْعَ خَنْعاً وَخَنْعاً: لۈتبەرزى نۋاندۋ

خۈى بەزل زانى.

خَنْعَ بَأَنفِهِ عَنْهُ: لۈتى لى باداۋ رۈى لى

ۋەرگىپرا.

- خَنَفَتِ الْمَرْأَةُ: تافرته که به دست خوی
له سنگی خویدا.
- خَنَفَ الرَّجُلُ: پیاده که رفی هه لسا.
- خَنَفَ الْفَرَسُ خَنْفًا: نه سپه که له کاتی
بازهاویشتندا ملی خوی بؤلای
کــا ابرای که ســـــواریه تی
ومرجه خاند ۵ له بهر نیشاتو
ته پرده ماحی خوی خر کرده وه.
- خَنَفَ الْبَعِيرُ: له بهر نیشاتو ته پرده ماحی
حوشترمه که لوتی خوی له ناو
لغاوه که دا بادا ۵ زمگی قاجی شلو
نهرمه لبقهن.
- خَنَفَ فُلَانٌ النَّاقَةَ: به چوار په نجه
حوشتره که دی دوشی و په نجه
گه ورهشی خسته پالیان.
- خَنَفَ الْأَتْرَجَ وَغَرَهُ: نارنجه که دی پارچه
پارچه کرد.
- خَنَفَ الصِّدْرَ أَوْ الظُّهْرَ: لایه کی سینی یان
پشتی قبوتو جووه ناووه.
- الْخِنَافُ: نه خوشیه که توشی دهست و
په لی نه سپ دهبی.
- الْخَنْفَةُ: پارچه نارنج ۵ پارچه سیوو
پرته قال.
- الْخَنْفَةُ: به مانا (الْخَنْفَةُ) دئ.
- الْخَنِيفُ: که تانی خراب ۵ کراسی کی
ســـــپـــــی نه ســـــتوره
له که تان ۵ حوشتریک شیر
- زُورِبَ ۵ رِبْگَا ۵ (ك: خُنْفَ).
- الْخِنَافُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاویکه کشتوکائی
باش به دهست نهیه.
- الْخِنَافُ مِنَ الْجَمَالِ: حوشتری نه زوک.
- خَنَفَ عَنِ الْقَوْمِ: خه لکه که دی ناخوشویست
الْخُنْفُسَاءُ: حه شهره په کی رمکه لهیه،
باله کانی ده چنه ناو په که وه،
له قالوجه پچکوله تره بؤگه نی لی
دئ.
- الْخُنْفُسُ: خونفوسی نی، خونفوسی
گه وره.
- الْخُنْفَسَةُ وَالْخِنْفَسَاءُ: خونفوسی می.
- خَنْفَهُ خَنْفًا: فورگی بادا تا خنکاندی.
- خَنَقَ الرُّقْصَتَ: کاته که دی
دواخست ۵ کاته که دی ته سک
کرده وه.
- خَنْقَةُ: به مانا (خَنْقَةُ) دئ.
- خَنَقَ فُلَانٌ الْأَرْبَعِينَ: فلانکس نزیکه
ته مهنی بگاته چل سال.
- خَنَقَ الْإِنَاءَ: قاپه که دی پر کرد.
- خَنَقَ السَّرَابَ الْجِبَالَ: سهرابو سیخوار
سهری کیو مکانی داپوشی.
- اخْتَنَقَ: ملی گوشی تا همناسه لی بپراو
مرد.
- اخْتَنَقَ الْفَرَسُ: سپیای ناوچه وان و
شه ویله و بناگوئی نه سپه که دی
گرتنه وه.

خنا الجذع: لقمه‌ی برپیه‌وه.

خني على فلان في منطق: قسه‌ی ناشیرینی

لسمر فلان کردن.

اخني: خرابیکرد دای و مشاندو

گمندی کرد.

اخني الجراد: کولله هیلکمو گهرای زوری

بوو.

اخني للرعي: پاوانه‌که له‌موری زوری

هه‌بوو.

اخني عليه الدهر: رۆزگاری زوری

بهمردا تیپه‌ری هه‌موتانسیو

له‌ناوی برد.

اخني به: پابه‌ندی وادهو به‌ئینی خوی

بوو.

الخنسا: قسه‌ی ناشیرین هه‌ (خنا الدهر)

به‌لاو کارساتی رۆزگار.

الخنوة: غمهر، بۆشایی.

خاب خنوا: هه‌زار گه‌وت.

الحرية: زموینه‌ک له‌نیوان دوو زموینه‌

بارانی ئی بیاری هه‌ برسیایه‌تی هه‌ له

حه‌یه‌تدا هاتووه: (أصاب رسول

الله صلى الله عليه وسلم) خوبه‌

فاستقرض منی طعام).

خان البازي أو العقاب خوتا: بازه‌که یان

هه‌لۆکه‌ خوی دانه‌وانسو به‌لاماری

نیچه‌رمه‌کی دا ورشه‌ی باله‌کانی

هات.

اخنه: عه‌قڵی برد، شیتی کرد.

استخنت البئر: بیرمه‌که بۆگه‌نی کرد.

الخنان: خوشگوزمرانی و ژبانی نه‌رمو

نۆل.

الخنان: دهره‌یه‌که توشی لوت ده‌بی

و مکوو هه‌لامه‌ت هه‌ دهره‌یه‌که توشی

خورگی باله‌سه‌ ده‌بی هه‌مروا توشی

چاوپشی ده‌بی هه‌لامه‌ت و کۆکه‌ی

خوشتر.

الخن: به‌مانا (الخم) دی.

الخن: که‌شتی به‌تال.

الخنه: جۆره‌یه‌که له‌ مینگه‌و غوننه‌و

به‌لوت دهره‌یه‌ری هه‌ مکوو نه‌وه

هه‌سه‌که له‌ لوته‌وه دهره‌یه‌ری.

الخنين: دهنگیه‌که له‌ په‌رمه‌کانی زوروی

لوت دا.

الخنوة: دهره‌یه‌نی دهنگ

له‌لوتدا هه‌ دهرای شییوو

دۆل هه‌ لوت هه‌ نه‌ملاو نه‌ولای

لوت هه‌ دهرای ناوو، به‌لگه‌ی

ناشکرا، ناومندی خانوو هه‌ هه‌موشه‌و

بهرمه‌رمه‌کی مان.

الخنوة: غوننه‌و به‌لوت

هه‌مه‌کردن هه‌ (سنة مخنة): سالیکی

هه‌مرزانی و په‌ خیره‌ بیره‌.

خنا فلان: فلانه‌سه‌ له‌ هه‌مه‌کردندا

ناشیرین دوا قسه‌ی ناشیرینی وتن.

الْخَائِئَةُ: هه لَوو بازو و اشه که دادبته
نیچيرو ورشهی بالی دئ.

الْخَوْتُعُ: بپروانه وشهی (خَتَع).

الْخَوْتُلُ: بپروانه وشهی (خَتَل).

خَوْتُ خَوْتُ: ورگی زل بوو گهدهی داجوړا
(هر اخوْتُ و هی خَوْتُاء).

خَوْتُ الْبَطْنِ وَالصَّدْرُ: سکو سینگى نهرمو
شل بوو، گوشتن بوو.

الْخَوْتُاءُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرهتی تازه
پیگه یشتوی نهرمو شلو گوشتن.

الْخَوْتُجَلَى: بپروانه وشهی (خَجَل).

اَخاخُ الْعُشْبِ: گیاو گزمکه فهوتا
دیارنه ما ه کهم بوو.

الْخَوْخُ: قُوخ، درمختی قُوخ درمختیکه له
پیرې داره گولدارمکانه، درمختی
بهره.

الْخَوْخَةُ: کونیکه له بینا دمگرئ بو
نهووی روناکی لیوه بجیته
ژورئ ه دمرگایه کی پچکوله
له ناو وراستی دمرگایه کی گه وره بویه
دروستکراوه تاببیته له مېر له
نیوان دوو مالدا.

خَوْدُ: کهمى خَوْرَکى دمست کهوت.

خَوْدُ الْبَعْرِ وَغَيْرِهِ: حوشرمکه له
روپشتندا په لوی کرد.

تَخَوْدُ الْقُمْصُنُ: لقه درمخته که
چه مایه وه، راژا.

خَاتِ فُلَانٌ: فلانکس وادمو به لینی خوئ
هه لوموش — اندوه ه — هه

خوارده مهنییه ی په زمه ندهی
کردبوو، بوئی کرد، ناومکه بؤگهن
بوو.

خَاتِ الشَّيْءِ: شته که ی فراند ه (خات
فلان) فلانی دمرکرد.

خَاتِ مَالَهُ: ماله که ی کهم کرد.

خاوت طرفه دونی: به دزیپه وه ته ماشای
کرد.

خَوْتُ الْبَازِي: به مانا (خاوت) دئ.

خَوْتُ الطَّائِرِ: بالنده که دمنگی
هات ه دمگوترئ: (خَوْتُ الشَّيْءِ)

اِخْتَاتِ الْحَدِيثِ: قسه که ی ئ و هرگرتو
دوایی وشه وشه کهم کهم قسه گانی
گیرانه وه.

إِنَّهُمْ يَخْتَارُونَ اللَّيْلَ: نهوانه شه ورپه وی
دمکه ن و هی دی هی دی ریگه که
دمېرن.

اِخْتَاتِ الذِّبَابِ الشَّاءَ: به دزیپه وه
گورگه که پرې دایه مېرکه و بردی.

اِخْتَاتِ الْبَازِي أَوِ الْعَقَابُ: به مانا (خَت)
دئ.

تَخَوْتُ الشَّيْءِ: شته که ی
فراند ه (تَخَوْتُ الْحَدِيثِ): به مانا

(اِخْتَاتُهُ) دئ.

تَخَوْتُ مَالَهُ: به مانا (خَتَهُ) دئ.

الْخَوْدُ: كَجَوْلَى جوانى نهرم و شلى
 رموشست جوان ه (ك): خَوْدُ
 و خَوْدَات).
 خَاوَدَ عَنْهُ مُخَاوَدَةً وَخَوَادًا: دوركهوتهوه،
 لئى دوركهوتهوه.
 خَاوَدَ فَلَانًا إِلَى الشَّيْءِ: له دواوه فلانى
 نارد بؤشتهكه.
 خَاوَدَ الْحُمَى فَلَانًا: لهرزو تا توشى فلان
 بوو دوايى له كؤلى كهوت و پاش
 مامويهك توشى هاتهوه.
 تَخَاوَذَهُ: وادمو به لئىيان دا بهيه كترى.
 تَخَوَّدَهُ: وادمو پيممانى دايه.
 الْخَوْدَانُ: ههتيو مچهو
 خويپرى ه دمگوترى: (فلان من
 خوزان القوم): فلان له پيرو هوج
 ترين خيزانى نهتهوميه.
 الْخَوْدَةُ: كلاو خوزه كلاوىكى پتهوه
 دمگريته سمر به زورى سهرباز
 لهسهرى دهكهن همروا نهمنلازهارو
 كريكارى بيناسازى.
 خَاوُ الثَّرُ خَوْرًا وَخَوَارًا: گاهكه بؤراندى
 خَاوُ فَلَانٌ خَوْرًا: فلانكهس لاوازو جهسته
 تيك شكاو بوو له پهل و پؤكهوت.
 خَاوُ الْحَرُّ: گهرما شكا ه (خار البرد):
 سهرما كز بوو نهما.
 خَاوُ فَلَانًا خَوْرًا: هنگى فلانكهسى پيكاو
 ههنگاوتى.

خَوْدَ الرَّجُلُ خَوْرًا: پياومكه هاوارى كرد.
 خَوْرُ فَلَانًا: بهمانا (خار) دئ.
 خَوْرُ فَلَانٍ: فلانكهس زمعيفو بئ
 دمسهلات بوو.
 تَخَاوَزَتِ الشَّيْءَ: دوگاهكه بؤراندريان.
 اسْتَخَارَ الرَّجُلُ: داواى عهطفو سؤزى
 له پياوهكه كرد.
 اسْتَخَارَ الطَّبِيعَ: دارىكى خسته كونى
 لانهى كه متيارمكهوه بؤ نهومى
 له لايهكى ترموه بيته دهر.
 الْخَوَارُ: بؤرهى رمشه ولاخ، بارهى مهرى
 بزن و ناسك.
 الْخَوْرُ: كؤتاى روباو و جؤگا كه دمپژينه
 دهرپاوه ه نرمايى زموى له نيوان
 دوو بهرزاىى دا ه كهنداو.
 الْخَوْرُ مِنَ النِّسَاءِ: شافرمتى دل پيسو
 بهدرموشست و بئ عهقل.
 الْخَوَارُ مِنَ الْجِمَالِ: حوشترى پچكولهى
 جوانوو ه دمگوترى: (فَرَسٌ خَوَارٌ)
 نه سپيكي لفاو نهرم و جلوهو
 خوشه ه خوشپرو بهرموته ه رمبى
 نهرم ه چهرخو شخارته.
 الْخَوَارَةُ: حوشترى شير زورو خوش
 دؤش ه دارخورماى بهردارى
 زور ه زموى نهرمه لان.
 الْخَوْرَمَةُ: بروانه (خَرَمُ).
 الْخَوْرَتُقُ: بروانه (خَرَتُقُ).

خازنه خَوْرَآ: گهورهیی فرمانبردارهویی
کرد ه دؤی وهستا.

الْحَازِيَا: بپروانه (خَزَب).

الْحَوْزَبُ: بپروانه (خَزَب).

الْحَوْزِي: بپروانه (خَزَر).

الْحَوْزِي: بپروانه (خَزَل).

خاش فلان: فلانکس جووه قهرمبالی
خه لکه وه ه گهراپه وه.

خاش فلاناً بالرمح: بهرمب له فلانکسی
دا.

خاش الشئ: شته که ی کرده ناو زمره وه
ناو تورمه کو جاننا وه.

خاش منه کذا: نه وه ی وهرگرت.

خاش الراب وغيره في الوعاء: گله که ی
کرده ناو گوینیه وه.

خاش الراب في الجوالق: گلی کرده ناو
جهواله وه.

خاوش الشئ: شته که ی بهرز کردمه وه.

خاوش جَنْبُهُ عن الفراش: که له که ی له
چیکا که بهرز کردمه وه.

خَوْش فلاناً حقه: مافی فلانکسی که م
کردمه وه.

تَخَوْشَ بَنَّهُ: جهسته ی دوا ی هه نه وه
کزیوو.

الْخَوْشُ: که له که، ته نه یشت.

الْخَوْشان: رومکی که وکوو باهله وه ی
که لاکانی نهرم ترن تامیکی تفتو

مزرئ هه به بؤ خواردن دمی.

الْخَوْشَقُ: نه وه ی بهلقمدار خورما وه
دهمینیتسه وه دوا ی چینی، واته
باشه پوک ه شتی خراب له مهر
شتیک بی.

خَاصَ العطاء: بهخشه که ی که م کردمه وه.

خَوِصَ خَوْصاً: چاوی بهقولا چوون و

بچوک بوونه وه، یان چاویکی له

چاومه که ی تری بچوگرت ه (هر
أحوص، هي خوصاء).

خَوِصَتِ البئر: بیرمه که ناومه که ی داچوو
نازملی ی ناو نادرئ.

خَوِصَتِ الشاة: مهرمه که چاویکی ره شو

نه وه ی تری سپیه ه باقی جهسته ی
هه موو سپیه.

أَخْوَصَتِ النخلة: خورما که چرؤی کرد،

قهرمه که ی کرایه وه، دهگوترئ:

(أَخْوَصَ الْخَوْصُ) (وَأَخْوَصَ الشجر).

أَخَاَصَتِ النخلة: بهمانا (إخوصت) دئ.

خَاوَصَ مُخَاوَصَةً: که میکی چاوی
داخت.

خَاوَصَ فلان فلاناً: له کپیندا فلان

بهیره مرکانی فلانی کرد زمه ی
بهسهرمه کرد.

خَوِصَتِ الفسيلة: چرؤکانی

کرانه وه ه که لا که ی ده رکوت.

خَوِصَتِ النخلة: دره ختی خورما که

که لای کرد.

خَوَصَّتِ الْأَرْضُ: چروزمو گزپکی
دمرمختی نمرطای زور بوو.

خَوَصَّ الشَّجَرُ: درمخته که ورده ورده
که لای دمرکرد.

خَوَصَّ رَأْسَهُ: موی سپی که و ته
سمری ه دمگوتری:

خَوَصَّ لِيهِ الشَّيْبُ: موی سمری ماشو
برنج بوو نیوی رضو نیوی
سپی.

خَوَصَّ فُلَانٌ: فلان سهرمتا ریژی پیاوی
پیاوانه ی گرت پاشان به خیره اتنی
هه تیومچه کانی کرد.

خَوَصَّ التَّاجُ: تاجه که ی به زور زمهرگفت
کرد.

خَوَصَّ الْعَطَاءُ: به خششه که ی که م
کردموه ه دمگوتری:

خَوَصَّ مَا أُعْطِيَ: نهوی نه تدا تی لی
ومریگره با که میش بی.

تَخَاوَصَ: به مانا (خاوَصَ) دی.
خَاوَصَ النُّجُومُ: نه ستیر مکان بچوک
بوونموه.

تَخَوَّصَ مِنْهُ: شته که ی ورده ورده لی
ومرگرت ه همرچ منده
به خششه که ی که م بوو همر لی
ومرگرت.

إِخْوَصَّتِ الشَّاةُ: به مانا (خَوَصَّتْ) دی.
الْخَوَصُّ: شتی که م.

الْخَوَصُّ: که لای دارخورماو درمختی
نمرجیلو نهو جورده درمختانه.

الْخَوَصَاءُ: (ریح خَوَصَاءُ): ریشه پای
گرم، نادمیزاد له حمیفا چاوی بو
هه لئایه ه (ظهِرَة خَوَصَاءُ) له
هه ممو نیومرورژمکان گرمتر بوو.

الْخَوَصَاءُ: فروشیاری خوص ه نهو
کهسه ی شت له لقه خورما دروست
دکا.

الْخَيَاصَةُ: پیشه ی خوص فروشی.
الْمَخَوَصُّ: نهو شته ی له سمر شیوه ی
خوص دروست کرابی.

خَاضَ الْقَوْمُ فِي الْحَدِيثِ خَوْضًا: خه لکه که
به قسه گرم بوونو چونه ناو قسه
گفتوگووه.

خَاضَ فُلَانٌ بِالْقَرَسِ خَوْضًا وَخِيَاضًا:
فلانکس نه سپه که ی برده سمر ناو.
خَاضَ الْمَاءُ: چووه ناو ناو که مو به ناوی
رؤیشت.

خَاضَ الْأَمْرَ وَالْبَاطِلَ: چووه ناو کار که مو،
دمستی کرد بهشتی پرو بوچ، خوی
تی فرییدن.

خَاضَ الشَّرَابُ فِي الْإِنَاءِ: شهرابه که ی کرده
ناو قابه که مو تی که لاوی کردو تیکی
هه لئا.

خَاضَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ: به شمشیر زهبری له
فلانکس دا، له سهره تاوه له خوار

ورگی داو ئه مجار بو سهرموه
هه ئیدری.

أَخَاضَ الْقَوْمُ: خه لکه که نه سپه کانیان
به ناو ئاودا روشتن.

خَاوَضَهُ فِي الْبَيْعِ: له فروشتن دا
به رهبره کانی کرد.

خَاوَضَ الْفَرَسَ: نه سپه که ی برده سهر
ئاوه که.

خَوَّضَ الْمَاءَ وَالشَّرَابَ فِي الْإِنَاءِ: ئاوو
شهرا به که ی له ناو قاپه که دا تییک
هه ئداو تییکه لاوی کرد.

خَوَّضَ بِالسَّيْفِ فِي بَطْنِ فُلَانٍ: به مانا
(خَاَضَهُ) دئ.

اِخْتَاَضَ الْمَرْعَى: پاوانه که له ورو گزو
گیای زورو چرو پر بوو.

اِخْتَاَضَ بِالْفَرَسِ: نه سپه که ی برده
سهرئاو.

اِخْتَاَضَ الْمَاءَ: به مانا (خَاَضَهُ) دئ.

تَخَاَضَا فِي حَدِيثٍ: له قسه و گفتو گو دا
روچون و کهوتنه دان و سان.

تَخَوَّضَ: به ناچار ی زور له خو کردن
چوو ناو نه و شته.

تَخَوَّضَ الْمَاءَ: به مانا (خَاَضَهُ) دئ.

الْخَوْضَةُ: مرواری.

الْخَيْضُ: (سيف خَيْض) شم شیریکه له
ناسنیک ی نه رم دروستکروه.

الْمَخَاضُ: بوار ی چه؛ ته نکاو؛ نه و
شوینه ی له ناو رو باردا ئاده می زاد

دمتوانی به پیاده ی یان به سواری
پیدا به پیته وه ٥ پره می برد
به بونه ی په پینه وه ی مه لامسته های
بارزانی له روبری ناراس له گه
هه فاله کانی دا نه و شیعره ی سالی
پیشوو (١٩٤٥) بلاوی کردبو وه
سهرله نوئ سالی (١٩٤٦) بلاوی
کردموه:

عَشْرَتُ هَاوَارَ عَشْرَتُ هَاوَارَ

هَامَ لَه سَر نَارَاس چَه م بِن بَوَارَه.

الْمِخَاَضَةُ مِنَ النِّهْرِ الْكَبِيرِ: بوار به ناوی
روباری گه ورده دا.

الْمِخْرُوضُ: نامیریکه شهرا ب و ماستاوو
شتی وای پئ تییک هه ئده درئ.

تَخَوَّطَ فُلَانًا: جَار دَوَا جَار هَاتَه لای
فلانکه س.

الْخَوْتُ: لقه دره ختی نه رم (شَوْرَك) پیاوی
که ته و زه لامو روخ سوک و رموش

جَوَان (ك: خِيْطَان).

خَوَّعَ مَالَهُ: ماله که ی که م بوو.

خَوَّعَ فُلَانًا بِالضَّرْبِ: به لیدان و پیدادان
فلانکه سی شله په ته کردو تیکی

شکاند.

خَوَّعَ دَيْتَهُ: قهرزمکه ی دایه وه.

خَوَّعَ السَّيْلُ الرَادِي: لافاوکه قهراخی
چه مه که ی داروخاند.

تَخَوَّعَ الشَّيْءُ: شته که ی که م کردموه.

الْخَوَاعُ: پرخه و لرخه.

الْخَوَافَةُ: حَلَم.

الْخَوْعُ: حەبلیکی سەبییه دەکرێته

نیشانه بۆ نێوان دوو کێوو نزمایی

شیوو دۆل ە هەموو دهمشتو

مەزرایەك گیاوو گزی باشی ئی

بروئ ە (ك: أخواع).

خَافَ خَوْفًا وَخَافَةً وَخِيفَ: چاوهروانی

پەیدا بوونی بەلاو کارساتیکی

ترسناکی کرد، دهمگوتری: (خافه علی

کذا) (خاف منه) (خاف علیه) (هو

خائف).

خَافَ: زانی، بۆی دهمگەوت فونان

دەفهرموی: ﴿وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ

بَغْلِهَا يُشْرُزًا أَوْ إِبْرَاحًا فَلَا جُنَاحَ

عَلَيْهِمَا﴾.

أَخَافُ الطَّرِيقَ أَوْ الْغُرُ اخَافَةَ وَخَافًا:

رێگاكه پان سهنگهرمه ترساندی.

أَخَافُ الْأَمْرَ: له کارمه ترساندی.

أَخَافَ فَلَانًا أَوْ الشَّيْءَ: فلانكەسی والی

کرد ترسی ئی بکری، ئی ترساو بی.

خَاوَفَهُ: هەریەك لەو دوو هاوەڵە

پەكترین ترساند.

خَوَّفَهُ: ترساندی (خَوَّفَهُ الْأَمْرَ) له کارمه

ترساندی.

تَخَوَّفَ: بۆ موطاوعە (خَوَّفَهُ) دئ.

تَخَوَّفَ عَلَيْهِ شَيْئًا: ترسا لێ، ترساندی.

تَخَوَّفَ الشَّيْءَ: شتەكهێ كەم

کردموه ە دهمگوتری: (تَخَوَّفَهُ حَقَّهُ).

تَخَوَّفَ فَلَانًا: فلانكەسی والی کرد ئی

ترساو بی ە خەك لێی بترسی.

الْخَافُ: زۆر ترسنۆك.

الْخَوْفُ: حالەتیكه بەسەر نەفسدا دئ

چاوهروانی ناخۆشییهك دهكا ە پان

مردنی خۆشه و یستیك ە شهرپو

ههرا ە فورن دەفهرموی: ﴿فَإِذَا

ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ﴾

كه شهر نەماو كۆتایی هات دەست

دەكەن بەفسە زل و دەمتان تی

دەژمنن.

حَقَّقَ الْمَكَانَ خَوْفًا: شوێنكه بەرفراوان

بوو.

خَوَّفَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرمهكه درێژو باریك

بوو ە ئەحمەق و ناكەس بەجهبوو.

حَقَّقَ فَلَانٌ: فلانكەس كوێربوو.

حَقَّقَ الْبَعِيرَ: حوشرمه گرۆی بوو.

أَخَاقَ الرَّجُلُ: پیاومهكه بەناو زمویدا

رفی.

خَوَّقَ الْقَرَطَ: گوارمهکی فراوان کرد،

گه وهری کرد.

إخَاقَ الْمَكَانَ: بهمانا (خَوَّقَ) دئ.

تَخَوَّقَ الْقَرَطَ: گوارمهكه پان و فراوان

بوو ە (تَخَوَّقَ عَنْهُ): لێی دور

كه و تهموه.

الْخَوْقُ: ئەلقەێ زێڕ پان زەو ە ئەلقەێ

گوێچكه.

خَالَ فَلَانٌ عَلَى أَهْلِهِ خَوْلاً وَخِيَالًا: فلان

كلرو باری مال و مندالی خوی ریک
خست و پیناویستیگانی دابین
کردن.

خال الماشیه: جوان نازمه‌گانی چاودیری
کردن و به‌خیوی کردن.

خال فلان خولاً: فلانکس خوی به‌زل
زانی و تمکببوری نواند.

خال خولاً: لومپیش به‌تمنیا بوو نیستا
بۆته خاومن کس و کارو دسو
پیومنلو نازو نیعمت.

أخال فیہ خالاً من الخیر: چاومروانی
خیرو بی‌ری نی کرد.

أخول: خالی زوری هم‌بوون
دمگوتری: (رجل معم مخول)
پیاوئکه مامو خالی باشی
هن ه همموویان پیاو ماقولن.

خول الشیئ: به پیاومتی نمودی پینا
پیاومتی به‌سرموه کرد.

تخول خالاً: خالی بۆ خوی پمیلداکرد،
فلانی کرده خالی خوی.

تخول فلاناً: فلانکسی کرده خالی
خوی، به خالیه بانگی
لیکرد ه به‌رعوده بوو، شتمکی
خسته نستموی خوی.

تغرکت الريح الأرض: با نمو زموویه
دمگرت‌موده همیشه لوم دمه‌ری
باهه‌لدیبی.

تخول فی بنی فلان خالاً من الخیر:

چاومروانی خیر بوو له فلان خیل.
أتخول فی بنی فلان: خیلی فلانی
به‌خالی خوی زانین، خوی کرده
خوشکه‌زای فلان هوز.

الأخول: دمگوتری: (جاءوا الأول الأول
ثم تفرقوا أخول أخول) بهک بهک
هاتن و دواپی بلآو بوون‌مومو
روپشتن.

أأخول: نمو کسمی شت له خو دمگری و
خهریکی چاکساز و
همرومدمکردنیه‌تی.

أأخول: برای دایک، (ك: أخوال وخول) ه
شتیک چاومروانی خیری نی
بکری ه لیوایهک سربازی سوپا.

أخولاً: خال و خوارزایی،
دمگوتری: (بنی وبن فلان خزولة).

أأخول: نازو نیعمتی خودا به‌سمر
به‌نمدی خوی دا له‌مال و سامان و
به‌نمدو کارمکرو دمستو پیومنند.
أأخولاً: ناسک.

أأخول: نمو کسمی فرمانبرمواپمو
کاروباری گهل و نتمودی له
نستمویه ه شوانی دل‌سوزو
چاودیری باش ه سمرۆکی کریکارو
ومرزپران ه (ك: خول).

أأخول: شوانی باش و دل‌سوز
به‌نازله‌گانی.

أأخول: بپروانه: (خلع).

خام خوماناً: كۆنەننامى ھەزمكردنى
تېك جوو، گەمدى ترشا ۋ نەخۇش
كەوت.

اخاب القرس: نەسبەگە ھاجىكى ھەلنا،
تەنھا نوكى سى خستە سەر زەوى.
خوم على فرسە: سەر جلى زىنەكمى
ھەللىمە ۋ سەرمەدە
بەسولرەكمە قايىمى كرد.

الخام من الأمكة: شوپنى دەر داوى ۋ ھەوا
ناساز.

الخام من النبات: رومكى ناسكو تەپرو
تازە رسكاو.

الخام من الثياب: پۇشاكى نەپەر داو
نەدر واو.

الخام: ھەر شتېك دەستى پەيسشە سازى
نەگە پەشتەبىتى ۋ لەسەر شىۋەى خۇى
مەيىتە ۋ بە تازەيى.

الخامة: ماددە سۈرۈشتەيەكان پەيش
نەمەى پەيشە سازى كارىان تەلدا بكا.

خان فلاناً: غەمدى لە فلانكەس كرد،
مافى خۇى نەلەيە.

خان النصيحة: بەدلىسوزى نامۇزگلىرى
نەكرد.

خان السيف: شەشپەرمە ۋ مەكوو پەتۈپەست
نەپەرى.

خاتە رجلا: ھاجەكانى نەخۇش بونو
نەپەتۈنى لەسەر يان پەروا.

خاتە الدهر: رۇزگار لىي ھەلگەپەمەدە
لە خالى خۇشەيىمە خستە
ناخۇشەيىمە.

خاتشە عینە: بە چاوى پەرگومانەمەدە
بەدزەيىمە سەپىرى كرد ۋ (ھە خائىن
ۋ خائەن) ۋ (ۋە ۋەمى خۇن).

خون الشئى: شتەكمى كەم كردەمە،
دەشگوتىرى، (خون مە): لىي كەم
كردەمە.

خون فلاناً: نەيسەمتى بۇلای خەنەتەدا،
بەخائىنى لەقەلەمەدا.

اختانە: بەمانا (خائە) دى ۋ ۋەستى
خەنەمتى لەگەل بكا.

تخون: بوو بە خائىن.

تخون الشئى: شتەكمى كەم
كردەمە ۋ دەشگوتىرى.

تخون فلان حقى: فلانكەس حەقى مەنى
كەم كردەمە.

تخوننى حقى: وردە وردە مافى مەنى
كەمكردەمە حەقى خولردەم.

تخونكە الدهر: بەمانا (خائە) دى.

تخون فلاناً: فلانكەسى تۆمەتبار كرد
بەخائىن ۋ خەيىانەمتى لى بىنى.

الخائنة: نەيسەمىكە بەمانا (الخائنة)
دى ۋ مەصدەرىكە لە سەر كەشى

(الفاعلة) دى ۋ مەكوو ۋ شەى (العاقبة).

خائنة الأعين: رەۋىنى گومانلەوى ۋ

ته ماشاگردنی به دزییه وه.

الخاف: نوتیل، کاروانسهر، دوکان، شوینی

بازرگانی کردن و مامه له ۵ بهگو

ناغاو فهرمانرپموا.

الخانة: پله و پایه ۵ دمگوترئ: (خانه

المشرات و خانه المئات).

الخوان: سفره، نهو شتهی خوارده مهنی

له سهر دادهنرئ بۆ خواردن.

الخوان: کهسیک له خیانه تدا رۆجوبی و

سوربج له سههری ۵ رۆزگارو

زهمانه ۵ رۆزی برانه وهی نازوقه و

بژۆی ۵ له سههردهمی پێش

ئیسلامدا ناو بووه بۆ مانگی (ربیع

الأول).

الخو: برسییهتی ۵ ههنگوین ۵ شیوی

بهرهراوان له ناو سارادا.

الخو: ههنگوین.

الخو: زموی چۆل و بهتال

خوی مکان أو البيت وغيرهما: نهو شتهی

تیاندا بوو نهما ۵ بهتال و خالی

بوو ۵ دمگوترئ: (خوی بطنه من

الطعام) ۵ (خوی راسه من الدم).

خوی فلان: فلانکس برسییهتی دوا

برسییهتی به سههری دا هساتو

هه میشه ههزارو نه دار بوو.

خوی البیت: خانومه که دانیشتوانی ناوی

هه وتاوان و کهسیان نهما، خانومه که

به چۆل و هۆلی ماومته وه.

خوی السحاب: هه ورکه بئ باران بوو.

خوت الحامل: ئافرته حامیله که

منداله که ی بوو سکی هیچی

تیدانه ما ۵ یان له کاتی مندالبوونی

دا هیچی نه خوارد.

خوی الزند: جهرخ و شخارته که، ئاگریان

نه کردموه.

خوی الشئیی خیا: شته که ی

فراند ۵ دمگوترئ: (خواه السبع)

خوی فلانا: هه صدی فلانکسی کرد چو

بۆ لای.

خوی مکان و البيت: به مانا (خوی) دی.

أخوی: برسی بوو.

أخوی السحاب و الزند و النجوم: به مانا

(خوی) دی.

أخوت الماشية: نازه له که گه بشته

کوژتایی ته مهنی.

أخوی الشئیی: به مانا (خواه) دی.

أخوی ما عند فلان: هه رجی لای

فلانکس بوو هه موی برد.

خوی: خالی بوو ۵ گه دمی به چوک بۆوه

برسی بوو.

خوی السحاب: هه ورکه بارانی

نه باراند.

خوی البعير: حوشرمه که کاتی پیخ دا

ورگی به مرزکردموه.

خَوْرِي الطائر: بالئدكه باله كاني
كردنهمو هاجه كاني دريژ كردن
له كاتي نيشتنه ودا.

خَوْرِي المصلى في سجوده: نويز كهرمه
له كاتي سوژدمبردندا ورگي
له رانه كاني بهرز كردموه، قوئه كاني
له كهلهكه دوور خستنه وه.

خَوْرِي النجوم: به مانا (خَوْرَت)
دئ ه بهرمو ناوا بوون روئي.

خَوْرِي المرأة: خوارده مهني (خه وييه) ي
بو ناهرمته كه دروست
كرد ه خه وييه: جوړه
خوارده مهنييه كه بو ناهرمتي
زميستان دروست دمكري.

خَوْرِي المريضة: چاليكي هلكه ندو
ناگري تيدا كردموه بو نه وه ي
ناوچاله كه گهرم بي، نه مجار
نه خو شه كه ي برده ناو چاله كه بو
نه وه ي نه خو شيبه كه ي لي دوور
كه ويته وه و له رزو تاكه ي نه مينئ.

اخترى فلان: عمقل و هوشى له دمست
دا.

اخترى الشيء: شته كه ي هراڼد.

اخترى ما عند فلان: هه رجي لاي
هلا نكس بوو بردي، هه لي گرت.
اخترى الفرس: ناو زمنگي نه سپه كه ي

دا.

الخاوية: به لئو كارمسات.

الخواء من الأرض: زموى چول و بي دارو
درمخت ه بوشايي نيوان ناسمان و
زهوى ه بوشايي نيوان دوو شت.

الخواء من الفرس: بوشايي نيوان
ددمست و هاجي نه سپ.

الخواء: همنگوين.

الخواء: دمنگ ه دمگوتري: سمعت
خواء الريح) گويم له دمنگي با بوو.

الخواية: دمنگ ه دمگوتري: سمعت
خواية الطائر) گويم له ورشه ي بالي

بالئدكه بوو (سمعت خواية المطر).

(سمعت خواية الخيل) گويم له

خرمه ي هاجي نه سپه كه

بوو ه بوشايي نيوان دمست و هاج.

الخوي: زموى نهرمه لان ه زموى نزمي

نيوان دوگيو ه شيوي پان و پور.

الخوية: خوارده مهنييه كه بو ناهرمتي
زميستان دروست دهكري.

خاب خيبة: ناهوميد بوو، شته كه ي لي
هه دهغه كرا.

خاب سعة: كوششي به فخر و جوو.

خاب املة: هه وئه كه ي بي هوده بوو،

هيو او ناو اته كاني پوكانه وه، هيو ا

پراو بوو هيچي دمست نه كه وت.

خيبة: ناهوميدى كرد، نه بهيشت به

مرازبگا.

الاخيب: ناهوميدو بي هيو ا ه ناوه بو

په كي له قودا حله كاني

قومار ۵ دمگوترئ: (بَاءً بِالْقَدَحِ
الْأَخِيبِ).

الْحَيَّيَّةُ: بـى هـىـواىى
ناهومئدى ۵ دوعاگردنه له پهكئكى
تر دمگوترئ: (خَيَّةٌ لَهُ).

الْحِيَابُ: چـمـرـخـو شـخـارتهى
چروك ۵ دمگوترئ: (قَدَحِ خِيَابِ)
چمرخيكه ناگر هه لئناكا.

حَاتَ خَيْتًا وَخِيَتًا: دمنكى لئوه هات.
خَاتَ مَالَهُ: مال و سلمانكهى كهه كردموه.
اخـتـائـتـه: فراندى، رفاندى ۵
دمگوترئ: (اخْتَأَهُ الصَّقْرُ): هه لوكه
فراندى.

الْحَيْثَامُ: بـړـوانه (خـم).
الْحَيْدَعُ: بـړـوانه (خـدَع).
خار خَيْرًا وَخِيَارَةً: بوو به خاوضى خيرو
بيړ.

خار له لى الأمر: لمارمكهدا خيرو سودى
بوو بهرچاو گرت.

خار فلاناً: له چاكيهتو باشى دا بهسمر
فلاندا سمركهوت.

خارَ الشَّيْءِ عَلَى غَيْرِهِ: پاساوى نمو شتهى
دا بهسمرشتى تردا، بهباشترى زانى و
پهسندى كرد.

خَيْرُهُ فِى كَذَا: پيشچركئو بهرامبهرى
لمكهلدا كرد بوو نموى دهرېكهوئ
كلممېان لموى تر باشتره.

خَيْرَ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ: هه لئى شتى لهناو

شتمكاندا پهسندى كرد.

خَيْرَ الشَّيْءِ عَلَى غَيْرِهِ: نمو شتهى
لهوانى تر به باشتر زانى ۵ پاساوى
داپهوه بهسمرپاندا.

خَيْرَ فُلَانًا: نيختيارى دا بهمفلان
سمرپشكى كرد لهوى كام لهو
شئانه هه لدمبژيړئ.

اختاره: هه لى بزاردو پهسندى كرد.
اختارَ الشَّيْءَ عَلَى غَيْرِهِ: نمو شتهى
پهسندى كردو بهسمر شتى تردا
پاساوى داپهوه.

خَيَّرُوا: كهوتنه پيشچركئ بوو نموى
دهرېكهوئ كييان باش و پهسندنه.
تَخَيَّرَ: هه لى بزارد.

استخاره: داواى خيرو چاكهى ليكرد.
اسْتَخَارَ الشَّيْءَ: شتمكهى پهسندى كردو
هه لى بزارد.

الِإِسْتِخَارَةَ: نيسميكه بهمانا نومويه
داواى خيرېكهى له شتيكنا.

الْخِيَارُ: نيسميكه بهمانا نومويه لهو
دووو شته لهو دوو ريگايه كاممېان
بهبلش بزانى بوو خوئى هه لدمبژيړى.

لِلْخِيَارِ: هه لدمبژيړو، پهسمنكرو ۵
جوړئكه له سموزموات وگړو
خهبار.

خيـار شـنـر: خهبار چه مېمر (جوړئكه
له خرنبوب).

الْخَيْرُ: باشخو پهسندتر ۵ سودو خيرو

بيړ ۵ بهختموډرى ۵ مالو سامانى

زور حه لال و پاك.

الْخَيْرُ: كهرمو سه خاوت ۵ شرفو

وه جا خزاډمى ۵ نه صلاو

رسمن ۵ سروشت.

الْخَيْرَةُ: پهسندگراو ۵ شتى باش

له هر شتىك بى.

الْخَيْرَةُ: نيختيارو سهرېشكى.

الْخَيْرَةُ: بهمانا (الْخَيْرَةُ) دى.

الْخَيْرِيُّ: رومكيكه گولى هميه، به زورى

نلوه بو نهو جوړدى كه گولمكه

زهره، پتى دمگوتري: خوزامى بوڼ

خوشرين رومكى كيوو دمهته.

الْخَيْرُ: خاومن خيري زور.

الْخَيْرَبُ: بړوانه (خَرْب).

الْخَيْرَانُ: بړوانه (خَرْب).

الْخَيْرَانُ: بړوانه (خَز).

الْخَيْرَى: بړوانه (خزل) ۵

خَسَى الشَّيْ خَسَاً: شتمكه گورپو تنيك

چوو كهلكى نهما ۵ بؤگمنى كرد.

خَسَى فلان: فلانكسى زهليل و ژېر دمسته

بوو.

خَسَى فلان: فلانكسى زهليل كرد، كه متر

لهوډى وادى پيدا بوو دايه.

خَسَى الدابة: ولاخهكهى ژېر بار كرد.

خَسَى العهد خَسَاً وَخَسَانَاً: وادى

پهيمانى خوځى هه لومشساندهوه

دمگوتري: (خاس بالمهد).

خَسَى: گه پيشته نهو پېرى زهليلو

ژېر دمسته.

خَسَى الشَّيْ: شتمكهى نهرم كرد.

خَسَى الدابة و فلاناً: ولاخهكهى ژېر

بار كرد، فلانكسى زهليل كرد.

خَسَى الابل: حوشرمكهى دابهستو

بهستيهوه بو سهرېرين.

خَسَى فلاناً: فلانكسى بهنډكرد له

شوينيك دايانا بو نهوډى نه جوډى:

دمگوتري: (خَسَى في السجن) له

بهنډيخانه دا شوينيكى بو ديارى

كرد كه تيډايي و نه جوډى.

تَخَسَى: پيوو گوشتى له قهلمويانا ئى

دهر كهوت.

الاخيس: پتهو، دمگوتري: (خيس

اخيس) دارىكى پتهوه ۵ ژماره

كومهلى زورو قهرمبالغ ۵ (جاء في

عدد اخيس).

الْخَيْسُ: خيرو بهرمكهت.

الْخَيْسُ: درمختى پرگه لاو تنيك

چرپاو ۵ لانهى شير.

الْخَيْسَةُ: بهمانا (الْخَيْس) دى.

الْخَيْسُ: بهنډيخانه ۵ شوينى راهينان و

ژېر بار كردن.

الْخَيْسُ: بړوانه (خَس).

- خَاشَ خُوشَةُ: نمرم بوو، ملکه چ بوو.
 خَيْشَةُ: به نالتون داپېوشي و زمرکه مفتی
 کرد.
 خَيْشَ الثَّيْبِ بِالْغَيْشِ: شته که ی داپېوشي،
 قوماشی پیدادا ۵
 الْخَيْشُ: قوماشیکه له بنه شوو پېزوو پالی
 که تان دروست دمکری ۵ پیاوی
 خوږی و نمفس نزم ۵ پیاوی نازاو
 کار له بهر رؤیشتوو، دمگوتری:
 (رجل خَيْشُ العمل).
 الْخَيْشُ: شتی به نالتون روکه شکراو.
 الْخَيْشُوم: بېروانه: (خَشَم).
 خَاصَ الثَّيْبِ خَيْصًا: شته که کهم بوو (هر
 خانص).
 خَيْصَ خَيْصًا: چاویکی پچوک بوو نهوی
 تری گه وړه ۵ گوږچکه په کی شوړو
 تمپ نهوی تری هیت.
 خَيْصَ الْكَبْشِ: بهرانه که شاخیکی شکا،
 پان شاخه کانی گپرو هیس بوون
 په کیان بو پېشه وودو نهوی تری بو
 دواوه (هر أخيص وهي خيصاء).
 الْخَيْصُ: به خششی کهم.
 الْخَيْصَةُ: بېروانه (خَوْص).
 الْخَيْصُ: به مانا (الخالص) دئ ۵ دمگوتری:
 (نلت منه خَيْصًا)
 خائصًا ۵ به خششیکی کهم لئی
 دهست کهوت.
- الْخَيْصَاءُ: به خششی کهم و بی نرخ.
 الْخَيْصَى: نمونو له هر شتیکی
 بی ۵ دمگوتری: (في المكان خيصى
 من الرجال) لهو شوپنه نمونه ی
 پیاوی لئی.
 الْخَيْصَانُ مِنَ الْمَالِ: مالی کهم.
 الْخَيْصُ: بېروانه (خَوْص).
 خَاطَتِ الْحَيَةَ خَيْطًا: ماره که به خیرایی
 به سمر زه ویدا کشاو رؤی.
 خَاطَ فُلَانٌ: فلانکس به په له رؤی.
 خَاطَ فِي السِّرِّ: بهردموام بوو لمرؤیشتندا،
 درېزی به رؤیشتن داو ملی رنگای
 گرت به هیچ لایه کدا ناوری
 نه دایه وده.
 خَاطَ إِلَيْهِ: به لایدا رؤی.
 خَاطَ الثَّرِبَ خَيْطًا: قوماشه که ی درو
 پارچه کانی پیکه وده نان.
 خَاطَ الدَّرْعَ: زمریه که ی چنی.
 خَيْطَ خَيْطًا: پشتی درېز بوو ملی درېز
 بوو ۵ رمش و سپی تیکه لاو بوو
 به لکه بوو (هر أخيط وهي خيطاء).
 خَيْطَ الثَّرِبِ: به مانا (خَاطَةُ) دئ.
 خَيْطَ الثَّيْبِ رَأْسَهُ فِي رَأْسِهِ: موی سپی
 کهوته ناو سمریه وده سمری ماشو
 برنج بوو.
 اخْطَاطُ الثَّرِبِ: به مانا (خَاطَةُ)
 دئ ۵ دروی.

تَخِيْطُ رَأْسُهُ: سهرى موى سبى تيدا
دهرکه و تن و مكوو دورمان.

الْحِيَاطُ: ناميرى دورين، دهرزى شوژن.
سيم الحياط: كونى دهرزى.

الْحِيَاطَةُ: پيشهى خهياتى؛ جل دورين.
الْخَيْطُ: داوهدمزو، كنسرو بهكره ۵ رنگ
و مكوو.

الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ: رنگى سبى.
خَيْطُ الْبَاطِلِ: نهو تهپ و تۆزو گهرديلان
كه كاتيك خۆر لهكونى بهمنجهرهوه
ديته ژورموه چهند ورديله و
گهرديله دهيندرين ۵ يان نهو داوه
باريكهيه لهدمى جالجالۆكه
ديته دهر.

خَيْطُ الْبِنَاءِ: تهناهى ديوار ۵ و مستاي
ديوار و كاشى پهتيك رادپلى بۆ
نهوى ريزه ديوارمكاني راست بن.
الحياط: خهيات؛ بهرگدروو.

الْخِيَاطِيَّةُ: ريبازى شوپنكه و توانى
نهبلحه سهنى كورپ نهبو عه مرى
(الحياط) پييان واپه: ههزاو هه دهر
ههيه و نهبوو شته.

الْمَخِيْطُ: ريرموى دهرزى و شوژن.
مَخِيْطُ الْحَيَّةِ: شوپن خشكهى مار.
الْمَخِيْطُ: نالهتى درومان؛ دهرزى،
سوژن.

خَيْفَ الْإِنْسَانِ وَغَيْرِهِ خَيْفًا: ئادهميزادهكه

چاوپكى شين و نهوى ترى رمش.

خَيْفَتِ النَّاقَةُ: پيستی گوانى حوشترهكه
بهرفراوان بوو ۵ (هو اخيف و هي
خيفاء).

أَخَافُ: لهنزمايى خوار ميناوه دابهزى،
نيشته جي بوو ۵ هاته داميني مينا.
أَخِيفُ: بهمانا (أخاف) دئ.

أَخِيفُ السَّيْلُ الْحَيُّ: لاهاو كه خيلهكهى
رادايه داميني كيوهكه.

خَيْفٌ: له شوپنك دابهزى.
خَيْفٌ عَنِ الْقِتَالِ: له شهر خۆى بوارد
ههلات.

خَيْفُ الْمَالِ: مال و سامانهكه دابهشكرا.
اخفاف: بهمانا (أخاف) دئ.

تَخَيَّفَتِ الدُّرَابُ فِي الْمَرْعَى: نازدهكان
لهناو لهومرگادا ههريهكه يان روى
لهلايهك بوو.

تَخَيَّفَ الشَّيْئُ الْوَانِأُ: شتهكه گۆراو
رهنكاو رنگ بوو.

الْأَخْيَافُ مِنَ النَّاسِ: جين و تويزى
جياجيياى ئادهميزاد، دمگوترئ:
(الناس أخيف).

الْخَيْفُ: داميني كيوو كهژ كه پاشماوهى
لاهواى تيدا كۆ بوويپتهوه ۵ پيستی
گوان كهشبرى تيدا نه ميئن.

الْخَيْفَانَةُ مِنَ الْجِرَادِ: نهو كوللاننهيه كه
خهتهتى ســـــهپى و زمردى

تَيْدَبِيْ ۵ نَمَوَانِمِه بِالْمَكَانِيَان رِيْكَ
نَمَبِن ۵ هَمِرَو وَشَمِيْ.

الْخَيْفَانَةُ: حَوْشَتَرِي كَزُو لَاوَزِه كِه
بِيْجَوِي سَالْمُو مَخْتِيْنِمِهِي ۵ حَوْشَتَرِي
خَوْشَرَمُو ۵ نَمَسِي قَهْدَبَارِيْكَ
كُورْجُو كُوْل.

الْخَيْفَةُ: كَيَرْد ۵ لَانَمِي شِيَر.

خَالْ فَلَانْ خَيْلًا: فَلَانْ كَمَس تَمَكْمَبِيْوَرِي
كِرْد ۵ وَاي تِيْرَابِيْنِي وَهَوْمِيْدِي
نَمَوِي پِيْ بُوو.

خَالِ الْقَرْسُ: لَمَغَارْ كِرْدَنُو رُوْشْتَنْدَا
نَمَسَبِهَكِه لَارُو لَمْنَجَمِي كِرْد.

خَالِ الشَّيْ: وَابُوْ شَتْمَكِه
چُوو ۵ وَاگُومَانِي بَرْد.

أَخَالَتِ السَّمَاءُ: نَاسَمَان هَمَوَرِي لِيْ پَمِيْدَا
بُوو خَمَرِيْكَ بَارَانْبَارِيْنِه.

أَخَالَتِ النَّاقَةُ: حَوْشَتَرْمَكِه شِيَر
لَمَكُوانِمَكَانِي دَا كُوْبُوْوَه.

أَخَالِ فَلَانِ لِلْخَيْرِ: فَلَانِ نِيْشَانِمَكَانِي
خِيَرُو چَاكَمِي تِيْدا دَمَرَكَمُوْت.

أَخَالَتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ: زَمَوِي بَمَكِيَاو
كُزُو كُوزُو كُوزَار رَا زَلِيْمَوَه.

أَخَالِ عَلَيْهِ الشَّيْ: شَتْمَكَمِي لِيْ شِيْوَوُو
نَا زَانِي چُوْنِه.

أَخَالِ السَّحَابَةُ: وَابَزَانِي هَمَوَرْمَكِه بَارَانِي
پِيْوَمِيَه.

أَخِيلَتِ السَّمَاءُ: نَاسَمَان خَوِي بُوْ

بَارَانْبَارِيْنِ نَامَا دَمَكِرْد، خَمَرِيْكَه بَارَانِ
بِيْآرِيْنِي ۵ هَمَوَر بَمَرِيْ گِرْت
هَمَوَرْمَكَانِ دَمَسْتِيَان كِرْد بَه بَرُوسَكِه
هَآوِيْشْتَنُو كُوزُلْمَكُوزُل.

أَخِيلَ فَلَانِ لِلذَّنْبِ: فَلَانِ دَاوَمَلِيْ دَانَا
لَمَزَنِيْكَ نَازُمَلْمَكَانِيْمَوَه بُوْ نَمَوِي
گُورْگ سَل بَكَاتَمَوَمُو نَهَوِيْزِيْ
تُوخْنِيَان بَكَمُوِيْ.

أَخِيلَ السَّحَابَةُ: بَمَامَانَا (أَخَالَهَا) دِيْ.
خَايَلَتِ السَّمَاءُ: بَمَامَانَا (أَخِيلَت) دِيْ.

خَايَلَتِ السَّحَابَةُ: هِيْوَاي بَارَانِ بَارِيْنِ
لَمَهَمَوَرْمَكِه كِرَا.

خَايَلِ فَلَانِ فَلَانًا: فَلَانْ كَمَس شَانَا زِي
بَمَسَمَر فَلَانِ دَا كِرْد.

خَيْلَتِ السَّمَاءُ: بَمَامَانَا (أَخِيلَت) دِيْ.
خَيْلَتِ السَّحَابَةُ: هَمَوَرْمَكِه بَمَتَمَوَاوِيْ

بَمَرِيْ عَاسَمَانِيْ گِرْت وَهَلْ بَارَانِيْ
نَمَبَارَانْد.

خَيْلَ عَلَى اللَّيْلِ: مَرْدُوْوَمَكَمِيْ بَمَقُومَاشِ
دَاپُوْشِيْ.

خَيْلَ عَلَيْهِ: لِيْ شِيْوَآنْدُو سَمَرِيْ لِيْ تِيْكَ
دَا.

خَيْلَ فَلَانِ عَلَى فَلَانِ: فَلَانِ فَلَانْ كَمَسِيْ
تُوْمَتَبَار كِرْد، تُوْمَتَمِيْ پَالِنَا.

خَيْلَ عَنْهُ: لِيْ گِيْرَابِمَوَمُو مَمْنَعِيْ كِرْد
نَمِيْهِيْشْت تُوخْنِيْ بَكَمُوِيْ.

خَيْلَ الشَّيْ: لَمَدَلْ دَمَرُوْوَنْدَا

وَيْتَمِيهَكَ بَوْدَانَا.

شَيَوَمِيهَكَم بُو نَمُودَانَا.

تَخَيَّلَ الْحَيُّ فِي فَلَانٍ: تَتَبَّعْنِي خَيْرُو بِيَرِي

تَخَيَّلَ الرَّجُلُ: بِيَاوَمَكَة تَمَكَمَبُورِي كَرْد.

لَمَفْلَانَكَمَس كَرْد.

تَخَيَّلَتِ الْأَرْضُ: بَمَانَا (تَخَايَلَتْ) دَى.

تَخَيَّلَ الْحَيُّ أَنَّهُ كَذَا: وَاجْهَوُوهُ خَمَالِيَهَوُوهُ

تَخَيَّلَ الْحَيُّ فِي فَلَانٍ: خَيْرُو بَمَرَمَكَمَتِي

كَه نَمُو شَتِه وَهَاهِيَه.

لَمَفْلَانْدَا بَمَدِي كَرْد.

اِخْتَالَتِ السَّعَابَةُ: بَمَانَا (اِخْتَالَتْ) دَى.

تَخَيَّلَ الشَّيْءُ: تَمَمَثِيلُ وَتَتَمَتُّي وَتَتَمَتُّي فَلَان

اِخْتَالَتِ فَلَانٍ: فَلَانَكَمَس خَوِي بَمَزَلَزَانِي وَ

دَمَكَا.

تَمَكَمَبُورِي كَرْد.

تَخَيَّلَ الرَّجُلُ فِي مَشِيَّتِهِ: بِيَاوَمَكَة فِيزِي

اِخْتَالَتِ فِي مَشِيَّة: لَمَرُويَشْتِنْدَا فِيزِي كَرْد

كَرْد لَه رُويَشْتِنْدَا.

خَوِي بَمَزَلَزَانِي.

اِستَخَالَتِ السَّحَابُ: سَمَهَرِي هَمُورَمَكَمِي

اِخْتَالَتِ الْأَرْضُ بِالْغَيْبَاتِ: زَمُوي بَهْگِيَاو

كَرْد گُومَانِي نَمُوي لِيَكَرْد بَارَان

گَزُو گُولُو وَگُولَزَار رَا زَاهِيَهَوُو.

بِبَارِيَنِي، بَارَانِي بِيُويَمِي.

تَخَيَّلَ لَهُ الشَّيْءُ: شَتَمَكَمِي لِي تِيَك

الْأَخْطَرُ: لَه خَوِي رَا زِي وَ

جَوُو.

فِيزِي كَمَر ۵ كَمَسِيَك جَهَسْتَمِي خَالِي

تَخَايَلَتِ الْأَرْضُ: گَزُو گِيَاي زَمُوي

زُورِي بِيُويَمِي ۵ بَالَنَدَمِيهَكِي سَهَوَزَه

بِيَنگَمِي وَگُولِي كَرْدُو بَهْگَمَكَمِي

بَالَمَكَانِي بَرِيَسَكَمِيهَكِيَان بِيُويَه دِبَارَه

نَاژَمَل تِيَدَا لَمُورَمَان دَى.

جَوْدَاهِيَه لَه گَمَل بَاهِي

تَخَيَّلَ فَلَانٌ: فَلَانَكَمَس تَمَكَمَبُورِي كَرْدُو

جَهَسْتَمِي ۵ هَمُورَا نَاوَه بُو

لَمَخَوِي رَا زِي بُوُو.

بَالَنَدَمِيهَكِي تَر بِيُوي دَمَكُوتَرِي

تَخَيَّلَ الْقَوْمُ: خَهْگَمَكَمِي لَمَنَاو خَوِيَانْدَا

(شَقْرَاق) نَمُويَانَدَمِيه شُومَه خَهْگَمَكَمِي

شَانَا زَهِيَان كَرْدُو خَوِيَان هَمَلَنَاهِيَهَوُو.

رَمَشَبِيَنِي لِي دَمَكَمَن ۵ عَمَرَمَب

تَخَيَّلَتِ السَّمَاءُ: بَمَانَا (اِخْتَالَتْ) دَى.

دَمَلِيَن: (اَشَام مَن اَخِيَل) ۵ هَمُورَا

تَخَيَّلَ الشَّيْءُ: شَتَمَكَمِي رَمَنگَاو رَمَنگ

نَاوَه بُو بَا زُو هَهْگَمَكَمِي.

بُوُو.

اَلْخَاطِلُ: گَمَنجِي لَه خَوِي رَا زِي وَ

تَخَيَّلَ الشَّيْءُ لَهُ: شَتَمَكَمِي بَهْشِيُومُو

رَجُلُ خَائِلٍ مَالٍ: بِيَاوَمَكَة زُور بَاش

وَيْتَمِيَهَك هَاهَه بَمَرَجَاوِي.

سَمَرَمَهَرَشْتِي مَالَمَكَمِي دَمَكَا.

تَخَيَّلَ لِي خَيَالُهُ: لَه خَهْهِيَاي خَوَمَدَا

الْخَالُ: نه خوځېښه که به زوری توشی

نازل دمیږ ۵ هورو هه لا ۵ هوره
بروسکه ۵ ته که بورو فیز.

رجل خال: پیاوړکه له خوځی رازیږه

ته که بور که ره ۵ هورپکه بارانی

پتومنه بی ۵ پیاوړکی لیوردهو

دلفراوانه ۵ (رجل خال مال)

پیاوړکه جوان سهر پهرستی مالو

سامانه که دی دمکا ۵ قوماشی کی

په مهنیه و ته خته که دی سوورمو

گولی رمشی تیدان ۵ ولاتی کی چولی

کس تیدا نه ماو ۵ نالای

فهرمان پرمواو مه لیک ۵ خاومنی شت

دمگوتری: (من خال هذا الفرس؟) ۵

شتی تایه تمه نسد به شتی

ترموه ۵ خالی کی رمش له جه سته دا

به سهر پیستوه ۵ پیاوی له پرو

لاوازو بی ورمو ترسنوک ۵ لانه ی

پچوک ۵ کیوی گه وره ۵ خوشتری

که ته و زمه للاح.

الْخَلَّةُ: نافرمتی له نجه و لار کمرو به فیز.

الحیال: کس، خه پال ۵ داوړل داریکه

له سهر زرعات ده جه ښندری ۵ پان

له نریک گهوو گهوری نازه له وه

ده جه ښندری و کراسییک یا

پالتویه کی رمشی پندا دمکری بو

نه هوی ته پرو ده عبای زینه خرو

توخی گشتو کاله که نه که مون ۵ یا

گورگو درندوی تر ترسنو نه په نه

نریک نازل ۵ پان داریکه

ده جه ښندری له سهر هندی پارچه

زمو قوماشی کی پندا دمدری

نیشانوی نه و میه نه شوینه

تایه تییه و تـــوخی

مه که مون ۵ به منومونه زمو په که

مینی تیدا چننرابی ۵ په کی که له

هیزدکانی عقل و بی سنورمو

مه وای پان و پوره شتی سه پرو

دوو له عقل و پنا دمکا.

الْحَيَالَةُ: کس، حاله تی که له کاتی

به خه بهر بووندا به سهر نادمیزاددا

دی و مگوو حاله تی خه ون بینین

له کاتی نوو ستندا.

الْخِيَالُ: نافرمتی خالی زور

به جه سته وه بهن.

الْخِيَالُ: ته که بورو له خورازی

بوون ۵ رموه نه سپ.

الْمَخِيلُ: رومکی کی تامو بوخوځه.

الْمَخِيلَةُ: ته که بورو له خورازی بوون.

الْمَخِيَالُ: خاومنی رموه نه سپ و

هیستر ۵ نه سپ سوار.

الْمَخِيلُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوړکه زوری خال

به جه سته وه بهن ۵ لایه قو

شیاو ۵ دمگوتری: (فلان مخيل الخير).

الْخَيْلَةُ: شوینى نەسپ، تەویلسە
 نەسپ ۋە شكو گومان، دمگوترئ:
 (أخْطَات فِيهِ عَيَاسِي) خەپالم
 دمبارەى ئەو هەلەى كرد ۋە
 هەورئك كە بەپئى گرمەو
 بروسكەى بئى دەبئى بارانى بئى
 بئى ۋە تەكەبورو خۆبەزل زانين،
 دمگوترئ: (فَلَان ذُو مَخِيلَةٍ) هەروا
 دمگوترئ: (ظَهَرَتْ فِيهِ عَيَاسِلُ
 النَجَابَةِ).

الْمَخْيُولُ مِنَ الرِّجَالِ: بپاویكە زۆرى
 خەيال بەجەستەتەو
 هەبن ۋە حوشترئك هەلۆ نیشتیبتە
 سەر كە فەلى و لئى بخوا.

الْمُخَيَّلُ: كەسئك لەسەر خەيال بژىو
 بەخەپالم هەلسو كەوت بكا.

الْمُخِيلَةُ: ئەو هیزە ناومكیەى شت
 كەمەندكئش دمكاو ناوینەى عەقڵە.
 خَامَ فَلَانٌ خَيْمًا: فلانكەس لەو شوینە

ماپەو ۋە پیلانى داپشت بو
 بەكئى ترو سەرگەوتوو نەبوو.
 خَامَ الْأَرْضَ خَيْمَانًا: زەویپەكە بو نیشته
 جئ بون گونجاو نەبوو.

خَامَ عَنِ الْقِتَالِ: لەشەر ترساو هەلەات
 نەپوئرا بچئتە پئشەو.

خَامَ رَجُلًا: هاجى هەلپرى.

اخَامَتِ الدَّابَّةُ: ولاخەكە هاجپكى

هەلناو لەسەر سئ قاچ
 ومستا ۋە بەحال قەراخى هاجە
 هەلناومكسەى لـه زەوى
 جەقاندبوو ۋە دەشگوترئ: (أَخَامَ
 الرَّجُلُ وَالذَّابَةَ إِحْدَى رَجْلَيْهِ).

أَخَامَ الْحَيْمَةَ: خیمەكەى هەلدا.
 خَيْمَ الْقَوْمِ: خەلكەكە خیمەپان هەلداو
 چونە ناو خیمەكانیانەو.
 خَيْمَ فَلَانٍ: فلانكەس لەو شوینە جئگىر
 بوو تئیدا ماپەو.

خَيْمَ اللَّيْلِ: شەو داپپۆشىو لەخوى
 گرت.

خَيْمَ الرَّائِحَةِ بِالْمَكَانِ وَالشَّرِبِ:
 بۆنەخۆشەكە لەو شوینەدا بلآو
 بۆو.

خَيْمَ الرَّحْشِيِّ فِي كُنَاسِهِ: دمەبا
 كیویپەكە چووو لانەكەپەو
 بەجئى نەهئشت.

خَيْمَ الشَّيْئِ: شتەكەى ومكوو خیمە
 لئكرد.

خَيْمَ الْمَسْكِ وَغَرِهِ: ميسكەكەى داپپۆشى
 بو ئەوئى زياتر بۆنى كەسكون بئو
 داپپۆشەرمكەش بۆن بگريئ.

تَخَيَّمَ الْقَوْمُ: خەلكەكە چونە ناو
 خیمەكانیانەو لەناوپاندا
 نیشتهجئ بوون.

تَخَيَّمَ السَّرِيعُ الطَّيْبَةُ فِي الشَّرِبِ:
 بۆنەخۆشەكە ماپەو چەسپا.

تَخِيْمَ مَكَان كَذَا: خِيَمَى لَمَقْلَان شَوَيْن
هَلْدَا.

الخام: پروانه (خَوَم).

الخامة: پروانه (خَوَم).

الخيم: سروشت و تهبيات و بنه ماو نهصل.

الخيمة: همر خانويك كۆلەكمەى دارى

بۆبجەقېندىرى و گەلاو گياو گزى بۆ

بكرى بەسەققو سىبىرو بتموئ

خۆ لەگەرما بپاريزئ ە همرخانويك

لەبەرەو جەوال و خەرارىي

كۆلەكمەى بۆ بچەقېنى و بەحمبل
ببەسترتەموو قايم بكرى ە واتە:

(رەشمال).

الخيمي: خيمە دروستكەر.

الخيام: خيمە دروستكەر.

الخيم: ئەو شوپنەى خيمەى تېدا

هەلراو ە ھۆبەو گەرمكە رەشمال

نیشينەگان.

دمگوترئ: (ابن دأء).

الدُّثَّانُ: گمرو.

الدُّزِّيُّ: بپاویك بزائی مال و مندالی

بئ رموشتن و لییان بئ دنگ بی.

دَأْدَأُ: پهله یکرده بازی به هیزی

هاوشت.

دَأْدَأُ فِي أَثَرِهِ: شوین پی هه نگر و

به شوین همنگاو مکانی نمودا روی.

دَأْدَأُ الْقُسُومُ: خه لکمه کردیه

پاله به ستوو شان لیك ترنج کردن.

هَادَأُ الشَّيْءِ: شتمه کی راته مکان و خسته

جمو جوئ، داپپوشی.

تَدَأْدَأُ: بؤ موطاومعهی (دادا)

هاتوو ه له نسه پ گهوتسه خوار

مهیلی بؤ لاکرده له رویشتندا به لای

نمودا مهیلی کرد.

السَّدَأْدَأُ: دوا روژی مانگ ه

دمگوترئ: (لیله دأء) شوممه کی زور

تاریکه.

دَأْظُ دَأْظًا: پریوو ه هه لمو بوو.

دَأْظُ الرِّعَاءِ: قاپمه کی پرکرد.

دَأْظُ فُلَانًا: زوری له فلانکس کرد که

به تیژی خواردن بخوا ره قی لی

بؤوه ناخوشی ویت.

پیتی دال هه شتمه پیتی هیجابه،

مهخره جهگه کی گمناری زمان و بنکی

ددانی پیشینی سمرمویه.

دَأْبُ فِي الْعَمَلِ وَغَيْرِهِ دَأْبًا وَدَأْبًا وَدَلْبًا:

. بهردموام بوو لهو کاره داو وازی لی

نه هیناو به جیدی گرتی.

دَأْبُ الشَّيْءِ دَأْبًا: شتمه کی به مهنند

و مرگرت و پییه موها به مندبوو بهردموام

له گه لیدا خمریکه به بی داپران.

دَأْبُ الدَّابَّةِ: به خیرایی و لاخمه کی

لیخوری

أَدَأْبُ فُلَانًا: فلانکسه سی ناچار کرد

بهردموام بی له سمر کارمه کی.

أَدَأْبُ الدَّابَّةِ: و لاخمه کی به خیرایی

لیخوری.

الدَّأْبُ والدَّأْبُ: عادمه و دابو

نهریت ه فوران دمه رموی: ﴿مِثْلُ

دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَكَمُودَةٍ﴾.

الدَّابَّانِ: شموو روژه خوړو مانگ.

دَأْبٌ دَأْبًا: پیس بوو، فورس و گران بوو.

هَادُ الشَّيْءِ: شتمه کی پیسکرد.

الدُّكْتُ: رقو قینی بهردموام.

الدَّأْلَاءُ: گهل و نه تمه و می نه حمه قو

گیل ه بؤیه به نادمه میزادی نه حمه قو

روښت.

دَاظُ الْقَرْحَةُ: برينکه‌ی گوشي و کرايه‌وه.

دَاظٌ دَاظًا وَدَاظًا لَاظًا: به‌هيواشي

الدَّأْيَةُ: نښسقاني شان، پشت ۵ پان

دښه‌ی سنگ ۵ پان په‌راسو که

به‌نښسقاني سنگه‌وه په‌يوه‌ست

دمبن ۵ دايه‌نی منال ۵ شويني تير

له‌قه‌وسدا ۵ کمه‌لی حوشر ۵ (ابن

دایه): قه‌له‌رښه.

دَاظُهُ: هښلی له نيچير که کرد.

الدَّأَلُ: گورگ ۵ دمعبايه که وککوو ريوی.

دَبَا دَبْنًا: داسمگناو نارامي گرت.

الدَّئِيلُ: نښن ناوی، (چه‌قه‌ل).

دَبَا فَلَانًا بِالْعَصَا: به‌عه‌صاو گوچان

الدَّالَانُ: گورگ: چه‌قه‌ل.

له‌فلانی دا.

الدُّرُولُ: به‌لاو کارسات

دَبَّاهٌ وَعَلِيه: داپوښی و ژېړخاکی کرد.

دَاَمَ الحَايِطُ دَاَمًا: کوله‌که‌ی به‌ر

دَبَّ دَبًّا: به‌هيواشي روي.

ديوار که‌داو پالي پيوه‌نا خستی.

دَبَّ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: تیی گمراو به‌ناوی

تدَامَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: شته‌کان که‌وتنه

دا بلاو بؤوه دمگوتري: (دَبَّ الشَّرَابُ

سمر يه‌ک.

فِي الجَسَدِ): شه‌رايه‌که به‌ناو

تدَامَ الشَّيْءُ فَلَانًا: شته‌که‌ی به‌سمر

جه‌سته‌ی دا بلاو بؤوه.

فَلَانَكِهِس دا که‌وتو له‌سمری

دَبَّ الْإِنْسَانُ وَالْجَوَانُ دَبًّا وَدَبَانًا:

کؤبووه ته‌نگی پی هه‌لچنی، پاله

ناده‌میزاد موومگانی زوربوون،

به‌ستوی دا.

نازه‌له‌که خوری و کوئک و موی زور

تدَامَ الشَّيْءُ تدَامَةً: شته‌که که‌وته

بوو، دمگوتري: (دَبَّ وَجْهَهُ) ر (وَدَبَّ

سمری و له‌سمری کؤبووه.

جِسْمَهُ) (هُوَ أدَبٌ وَهِيَ دَبَاءٌ).

الدَّيْمُ: شتيک شتيکی تر داپوښی.

أَدَبُهُ: وای ئی کرد خل خل برپوا،

الدَّأْمَاءُ: دمريا.

دمگوتري: (أَدَبُ إِلَى أَرْضِهِ جَدُولًا)

دَا دَاوًا: به‌ته‌مبه‌لی و فونگرانی

روښتن.

ورده ورده جوگاپه‌کی به‌رمو

دَايَ دَايًا: به‌هيواشي پاريزی برده

زه‌ويه‌که‌ی نه‌موبرده ه‌رموه‌ما

نيچير که وستی هه‌لی بخه‌له‌تيني.

دمگوتري: (أَدَبُ الحَاكِمُ البِلَادَ)

دَايَ دَايًا: به‌ته‌مبه‌لی و فونگرانی

فهرمان‌پوا وای کرد خه‌له‌که‌که

هياواش بېته ژېر سيېهری
دادېهر ودری.

دَبَّيَّةُ: به مانا (اَدَبَةُ) دی.

الدَّابَّةُ: هرچی به سمر زمويدا بړوا،
دواپی سه پینراوه به سمر ولاخی
باره بهردا.

الدَّبَبُ: بیجوی مانگا له سهرمتای
له دایکبوونی دا (گولکه له).

الدَّبَبُ: ورج (ورج دمعبایه کی کیوییه و
درمندمیو گوشتنه گهرمو که ته یه،
له سمر پازنه پیسی قاجه گانی
دمروا هه روا به ریپازو ریروموش
دمگوتری.

الدَّبَبُ الأصغر: چهوته وانه، کومه له
نه سستیریه که چواریان
چوارگو شه پی دموستن و سی تریان
دمبته کلک بویان له کوتایپایانه وه
نه ستیره قوتبی هه یه.

الدَّبَبُ الأكبر: چهوت نه ستیره له وینه ی
چهوته وانه به لام له وان گهورمترن.
الدَّبَّاءُ: کوله که.

الدَّبَابَة: زری پوښ، نامیرلکی
جهنگییه توپو رهشاشی له سهرنو
تایه گانی زنجیرن، له پلیتی نه ستور
دروست کراوه بو هیرش کردنی
سهر ریزمکانی دوزمن به گاردی.

الدَّبَّةُ: شوینیک لمبه لان بی، لمبی زور لی

هه بی تهنگر مو ناخوشی،
دمگوتری: (فلان وقع فی دَبَّةٍ) هه مروا
ناوه بو گوزمی زمیتو کولینه ی
دوشاو.

الدَّبَّةُ: ورجه می دپله ورج ری و
شوین و ریپاز.

الدَّبَّابُ: شتیك زور زموی
بکوتی هه فیتنه و دوو زمان هه هر
شتیک هه له وی هه برینیک خوینی
زور لی بی.

الدَّبیبُ: هر شتیك به سمر زمويدا
بړوا (بېړو)

الدیبوب: فیتنه و دوزمان.

أَلْمَدْبَّةُ: زمویه که ورجی زور بی.

فَهَجَ الشَّيْءَ دَجًّا: شته که ی رازاندموه و
نه قش و نیگاری تیدا دروستکرد.

هَجَ المطر الأرضَ: بارانه که زموی ناوداو
سه وزو جوان بوو به گول و گولزار
رازا به وه.

دَبَّجَهُ: رازاندپییه وه.

الدیباج: جوریکه له پوښاک هه تان و
پوی له ناوری شمه.

دیباچ الرجه: جوانی پیستی دم وچاو.

دیباچه الکتاب: پېشه کی کتیب.

دیباچه حسنة: نوسلوبی جوان.

الدیباجتان: دوکولمو (رومهت)،
دمگوتری: (هو یصرون دیباچه).

الديباجة في القضاء: فهو شؤنيته

حوكمه كهي لى دمر كراوه، ناوى

دانگاو شوينو ميژوو ژماره

قمارو نهم جوړه شتانه.

ديباجة القانون الدولي: هو كاردو مېهست

له دمر كړدنى نهو قانونونه.

النتيج: له زار او زانايانى قمر موددا

نومويه هاو تهممن له پمكرووه

رېوايت بكمه تهممن وسمنه دو

رشتهيان په ك بى.

دبج: زمليلو سوک بوو، چاو بهرمو ژير

بوو روى نايه چاو هله پري پشتي

چومايه وه له رويشتندا سمرى

دانهواند

دبج في ركوعه: له ركوعدا پشتي ريك

راگرتو سمرى دانهواند لای سمرى

له لای سمتى نرم تربوو.

دبج في البيت: له ماله وه خزاو نه هاته

دمرئ.

دبج ظهره: پشتي خوى دوولا هينايه مو

ناو قمدى بهرز گردموه تاو مكوو

سمنامى حوشتري لى هات.

النتيج: به مانا (دبج) دئ.

دبج: پشتي خوى كور كړدو سمرى

دانهواند.

دباغ: جوړه پاريمكى مندالى عمر مبه.

دبذب: همراو هور ياو بهرمو رزم.

الدباب: كسيك همراو هاورو فيرمو

دمنگه دهنكى بى.

الدباب: تهمل، دومبه لك.

الدبابة: همرا دهنكى و مكوو دهنكى

كهوتنى سمى ولاخ له شوينى رهق

وابى.

دبرت الريح دبراً: بايمكه بوو بهمباى

دمبور.

قبر السهم: ترمكه له نيشانه

ناراسته كراو لايدا نهى پيكا.

قبر الشئ: شتمكه تيپمري و رويو

بهمر جو.

قبر فلان: فلانكس قهوتاو مرد.

قبر السهم الهدف: ترمكه نيشانه كهي

نهمپيكاو له وديوى كهوت.

قبر: باى دمبور لى دا.

قبر الحيوان: نازه لكه توشى دمرد

بريندلى نازه لانه بوو، پشتو

جلموى بريندار بوون.

ادبر: كهوتنه ناو رشمباو

زريانه وه له مكو تاي روي

جوار شهممدا سمنمري كرد ه پاشو

پيشى خوى ناسين، زانى كارمكه

چون بوومو چون دمبي ولاخمكه

پشتي بريندار بوو.

ادبر الشئ: شتمكه خسته دوا

خوځموه.

أَدْبَرَ الْقَتَبُ الْبَعْرَ: کورتان پان زینمه

پشتی حوشرمکهی بریندار گرد.

أَدْبَرَ أَمْرَ الْقَوْمِ: سروکاری خه لکه کهی

کرد لمبر گمنملی.

دَابَّرَ فُلَانٌ: فلان مرد.

دَابَّرَ الْأَذْنَ: لمدواوه گوئی هه لنپری.

دَابَّرَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلان پشتی لمدفان

کردو روی لی و مرگپرا.

دَبَّرَ الْأَمْرَ: لمارمکه ورد بووه

سهرمنجام و ناکامی لیک دایهوه.

دَبَّرَ الْحَدِيثَ: حمدیسه کهی لکه سانی

دیکهوه ریوایت کرد.

دَبَّرَ الْعَبْدَ: به کویلهی خوئی گوت: که

مردم تو نازدیه.

تَدَابَّرَ الْقَوْمُ: خه لکه که گوتنه

دزایه متیکردنی په کتری و دمنگیان

لیک دابپری و زویربوون.

تَدَبَّرَ الْأَمْرَ: له کارمکه ورد

بووه و ویستی بزانی سهرمنجامی

چونه.

اِسْتَدْبَرَ: لمدواوه بسو شتمکه

هات و په سمنی کرد هملی گرت.

اِسْتَدْبَرَ الْأَمْرَ: لمدوایی دا کارمکهی بو

رون بووه، نهومی دواي کارمکه بوئی

دمرکهوت له پیښا نهمیدزانی.

التدبير: ریکخستن (التدبير المنزلي)

ریکخستنی ناو مال و سرو کاری

کردنی بمشپوهیه کی باش.

الدَّابِرُ: شوینکهوته، کوئیایی

ههرشتیک و دموگوتری: (قطع الله

دابِرَهُم): خودا دوا و مچمو ناخر

کهمسیانی برپییهوه و دوابپراوی

کردن و همروا دموگوتری: (ما لي

الكَائِنَةُ اِلَّا الدَّابِرُ): له تیردانه که مندا

دواتریم پی ماوه.

الدَّابِرَةُ: شوینکهوته و له همموو

شتیکنا کوئیایی و دواپی په کهی.

دَابِرُ الْغِيَرَانِ: شا دهماری حاجی.

دَابِرَةُ الطَّائِرِ: نینوکی پاشینی

حاجی بازو هملو که بهونینوکه زمبر

دموشینن و شافرمی پی و قهدهم

نمگبت و تی شکان.

دَبَّارُ: روئی حوار شهمه پان

شومکهی.

الدَّبَّارُ: تیناچون و هفوتان.

الدَّبَّارُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: له همموو شتیک

کوئیایی و دوابینی، دموگوتری: (هر

لا یدری قَبَالَ الْأَمْرِ مِنْ دَبَّارِهِ) همروا

دمگوتری: (أَتَى الصَّلَاةَ دَبَّارًا) دواي

تپه پریوونی کات نوژی کرد.

الدَّبَّارَةُ: پارچه زوپییه که بو کشتو کال

چاک بکری.

الدَّبُّورُ: جوړ، دموگوتری: (لیس من دبور

فلان) فلانکس لمدوئی فلان نیه.

له هاتندا دواكهسى هاتوو ۵ پاش
تېپه رېوونى كات دمگا ۵ نوټز كردن
له دوا كاتى دا.

الدُّبَّرُ: رشمه بابه كه له خور ناواوه
هه لنجې پېچه وانهى باى شه مال.

الدُّبَّرُ: وه جا خزا ده و رسه ن.

الدُّبَّرُ: نهو كه سهى له خورماردا له
خودا چه كه دمدا.

الدُّبَّرُ: كه سيك بهرمو بهخته و مري
بچى.

أدبست الأرض: زموى گياو گزى
دمر كردو رضى و سهوزى تيكه لاو
بوو.

دَبَسَةُ: دايېوشى و شارد بيه وه.

دَبَسُ الحُف: گورمويه كه پينه كرد.

دَبَسُ الورقة و غيرها: كاغه زمكانى
به دهميوس ليكدا.

أدبَسُ: رنكى سور بوو كه مى رنكى
رضى تيكه ن بوو.

الدَّبَسُ: نهوميه رنكى سور بى و رضى
تيكه ن بى ۵ (هي دَبَسَاءُ) ۵ (ك:
دَبَسُ).

الدَّبَسُ: دوشاوى ترى دواى نهوى
دمكوټيندرى.

الدَّبَسُ: دوشاوى خورما پان شيله
خورما.

الدَّبَسَةُ: شتى رنك سورى رضى

الدُّبَّرُ: مان و سامانى زور، پوره ههنگو
كومنه له زمردهواله ۵ له هه موو
شتيك دواوه ۵ دمگوترى: (جملت
كلامه دَبَرُ اذنى) قسه كهى فلانكه سم
پاشگوئى خست.

الدُّبَّرُ: پشت: سمت و كهغه ن ۵ نه هه موو
شتيك كوتايى و دوايىنى.

الدُّبَّرَانُ: له زارواى ناسمانشوناسى دا
پېنج نه ستيرمن له بورجى نه ور،
نه ور بوو خوى گوره كه يانه،
كه لوټكى مانگه ۵ هه نديكيش
ده لىن: نه ستيرميه كه كه وتوته
نيوان نورمياو جهوزاوه.

الدُّبَّرَةُ: پارچه زهويه كه چاك كرابى
بوو كشت و كال.

جَوَّكَاي نَاو لَه نِيَو زهويه
گشتوكاليه كاندا ۵ تيشكان
له شه پدا ۵ دمگوترى: (جعل الله عليهم
الدُّبَّرَةَ) خودا شكان و سه رشورى
به سه ردا هينان، (جعل الله لهم
الدُّبَّرَةَ) خودا سه ركه وتنى بوو
مه پسر كردن به تيشكانى
دوژمنه كه يان.

الدُّبَّرَةُ: داهاتوو، دواوه پېچه وانهى
رايردوو پيش و مخت.

الدُّبَّرَةُ: برينى ولاخ ۵ تيشكان له شه پدا.
الدُّبَّرِيُّ: نهو كه سهى دوا دكه وى

تینگه پړاو ه جوړه کوټړیکه.

و مړیگری ه (ك: دْبُغ).

الْبُتَّاسُ: دوشاو و دوسو سټکه،

الْبُتَّاعَةُ: به مانا (الدَّبَّاعُ) دئ ه پېشه ی

دوشاوچی ه دوشاو فروش.

دمباغچیه تی.

الْبُسُّ: خه لکی زورو همه جوړ.

الْبُغَا: کاری دمباغچیه تی و خارانندی

الدُّبُومُ: گوچانی دار پان ناسن.

بِیْسْت بُو ټه وهی که لکی ئ

و مړیگری.

الدُّبُومُ: دهمبوس ه که مرسته یه کی

بجوکه له ناسن پان معده منی تر

الدَّبُّغُ: ټه و مادانه ی بېستی پی دمباغ

و مکوو بزمارو دمرزی، سهری کی

دمگری ه

خړو ټه وی تری تیز شتی پی لیک

الدَّبُّغَةُ: به مانا (الدَّبُّغُ) دئ ه (ك: ادباغ).

دمبه ستری.

الدَّبُّوُغُ: ټه و بارانه یه زموی له پیسو

دَبَّشُهُ دَبَّشًا: توپکله که ی ئ کردموه

پوڅه لی پاک دمکاتموه.

سپیکرد ه خواردی ه دمگوتری: (دَبَّشَ

الدَّبَّيْقَةُ: شوپنی دمباغ گردن، دمباغ

الجرادُ الأرضَ وفيها) کولله گیاوگری

خانه ه ټه و بېستی دمخریته ناو

ناو زموی خواردو روتانده یه وه.

دمباغموه ه (ك: مدباغ).

الْبُتَّاشُ: لافاوی گه وره و سامناک و

فَبَقَ الطَّائِرُ: به دمبکه بالندمکه ی گرت.

رادمر، رامالهر.

فَبَقَ دَبَقًا: پټوه ی نووسا ه (دَبَقَ بالشئ)

الدَّبُّشُ: که مرسته و شتو مه کی ناو مال

به شته که وه نووسا و لی ټه بوموه.

که بی که لک بوبن.

دَبَقَ الطَّائِرُ: به مانا (دَبَقَهُ) دئ.

فَبَقَ الْجِلْدُ: پېسته که ی لهدمباغدا،

تَبَقَّ: بُو موطاومعی (دَبَقَهُ) دئ.

خارانندی، تالی گزگلک و شتی وای ئ

تَبَقَّ الشَّيْءُ: شته که پټوه ی نووسا.

دا ه پارچه گوشت و رزیوی ئ

الدَّبُّوقُ: همر شتیک لینج بی و له زگه

کردموه.

ناسابی؛ بالندمو میشی پی بگری.

دَبَقَهُ: به مانا (دَبَقَهُ) دئ.

الدَّبُّوقُ: یاری مندالان.

إِنْدَبَغَ: بُو موطاومعی (دَبَقَهُ) دئ.

الدَّبُّوقَةُ: موی بادراوی چندراو، پان

الدَّبَّاعُ: ټه و که مرسته و مادانه ه که

موی شی کراوه.

پېستی پی دمباغ دمگری بُو ټه وه

الْبُتُّ: به مانا (الدَّبُّوقُ) دئ (ك:

پېسته که بخاری و که لکی ئ

ادباغ).

الدُّبِّيَّةُ: قوماشيکه له شاروچکمی
(دبېق)ی میصری دروست دمکړئ.

الدُّبِّيُّ: دمگوترئ: (عیش مُدْبِق)

زبانیکي تمواو نیه زوری کهمو
کورې تینا همن.

دَبَلُ الشَّيْءِ دَبْلًا ودېولاً: شتمکمی همنگوک

همنگوککرد دمگوترئ: (دَبَلُ الْعَجِينِ)

همویرمکه می همنگوک

همنگوککړد ه پارچه پارچمی کرد

خرې هه لندان همروا دمگوترئ.

دَبَلُ الْأَرْضِ: زموییمکمی بهزیل تیگردن
به میز کرد.

دَبَلٌ فَلَانًا بِالْعَصَا: لیکنان لیکنان به

گوزجان له فلان کمسی دا.

دَبَلٌ دَبْلًا: هملو بوو خوی دارشتو

گوزتن بوو.

دَبَلُ الشَّيْءِ: شتمکمی خره لنداو کردی

بمگو.

الدُّبَالُ: زبل و زال ه مهادی عوضوی

یان نه باتی که میک رزی بی یان

به تمواوی پولکابی و هیزبدا به

خاکمه که بؤ کشتوکال.

الدُّبَلُ: جؤگا ه تاعون و همتا.

الدُّبَلُ: گریان ه به لارو کارسات ه (ک:

دېول).

الدُّبَلَةُ: همنگوکه همویری زل ه تمشته

همویر ه پاروی گموره ه دوومه لیکه

لماو سکدا په لدا دمبوو

کوشندمیه ه کونی پاچو

تمشوی ه نه لقه ی زېرو زو

به میووی ساده دمکړته بهنجه.

الدُّبُولُ: شاهرمی کؤست که وتوو که

شین و شهېر بکا ه به لارو

کارسات ه دمگوترئ: (دبلته الدبول).

الدُّبَيْلَةُ: به لارو کارسات ه دمگوترئ:

(دبلته الدبيلة).

الدُّبَيْلُ: کودمله بهراز (ک: دوابل).

الدُّبُلُوم: بېروانامه که له بېروانامی

زانکو له زوور به کالوریوس و خوار

دکتوراومیه ه وکوو ماجستیر وابه.

الدُّبْنُ: گموو بهرچی نازمل له هغه زاز

(چندرایی) تمندرابی ه (ک: آدبان

ودبون).

الدُّبْنَةُ: پاروی گموره.

دُبْنِي دَبْنًا ودَبْنًا: به مانا (دب) دی.

دُبَيْتُ الْأَرْضِ: کولله بیستان و گیاو گزی

ناو زموییمکمی خوارد.

أَدَبَتِ الْأَرْضُ: زموییمکه کولله ی زور

بوو.

الدُّبْنِي: کولله پیس شموی بتوانی

بفری ه همنگ.

أَلْمَبْنَأُ: زموییمکه کولله بیتانی زور بی.

دَلَّتِ السَّمَاءُ دَلًّا: ناسمان بارانیکی

که می باراند.

هه لجنی.

فَكَرَ فُلَانًا: جوبیهو عه‌بای لم‌بهر

فَلَانَكُمَسْ كُرد.

تَدَاثَر: به‌مانا (دَکَر) دئ.

تَدَثَر: عه‌بای پوښی ه خوی به‌عه‌باو

جوبیه داپوښی.

تَدَثَر الشَّيْءُ: سمر شتمکه کهوت و

به‌سمری دا زال بوو.

إِدَثَر: به‌مانا (کَدَثَر) دئ.

اِنْدَثَر: به‌مانا (دَکَر) دئ.

الْأَدَثَر: بی ناگا.

الدَّائِر: بی ناگا ه کهسیک زور گرنگی

به‌خو ریک‌خستن نه‌داو پوښاک

چلکن و سهر و ریش ژاکاوبی.

الْمُكَار: پوښاکیکه له‌سمر پوښاک

پنویست له‌بهر دمکری.

الدَّيَّارِي: پیاوی تمبه‌لو کارنه‌کمر.

الدَّيَّار: زورو زمبه‌ندمی هه‌موو

شتیک هه‌موله‌ممنعو ساماندار هه‌له

حمدیشدا هاتوو: (ذهب اهل الدنور

بالأجور).

الدَّيَّار: کهسیک بزانی جوان سهر و کاری

مالی خوی بکا.

الدَّيَّار: چلک هه‌له (أدثار).

الدَّيَّار: به‌مانا (الدَّيَّار) دئ هه‌هروا

به‌مانا (الدَّيَّار) دئ.

هَجَّ دَجًا وَدَجِجًا: کهوته رویشتن هه‌هلمی

فَكَتِ السَّمَاءُ الْأَرْضَ: ناسمان بارانیکی

که‌می بارانده سهر زموی.

فَكَتِ الشَّيْءُ: شتمکه‌ی پال پیومنا.

هَنْ فُلَانًا: باشباش له‌فلانکسی دا.

هَنْ فُلَانًا بِالْحَجَرِ: به‌ردی له‌فلان گرت

به‌ردی پی دادا.

هَنْ فُلَانًا بِالْمَصَا: به‌گوچان له‌فلانی دا.

هَنْ فُلَانٌ دَلًا وَدَلَّةً: نمندامیکه جهسته‌ی

فلان به‌سروشت خواربوو.

الدَّيْنُ: تمنیشت هه‌بارانی کهم هه‌له (دَثَاث).

الدَّيْنَاثُ: کهسیکه به‌خوچه‌فانی راوی

بالنده بکا (دَثَاث).

الدُّنَّةُ: هه‌لامتی سوک، په‌سیوی‌یمکی

کهم هه‌له (دُنَّة).

فَكَرَ الشَّيْءُ دَلُورًا: کون بوو روژگاری زوری

به‌سمر دا تیپهری.

فَكَرَ الْمَنْزِلُ: خانوومکه کون بوو روخا.

فَكَرَ الْقَرْبُ: قوماشه‌که چلکن بوو.

فَكَرَ السَّيْفُ وَالْحَوَ: شمشیرمه‌که ژمنگی هینا

چونکه له‌میژه مشتو مان نمکراوه.

فَكَرَ الْقَلْبُ: دل‌مه‌که غافل بوو ژمنگی گرت.

فَكَرَ فُلَانٌ: فلان پیر بوو کهوته سالموه.

فَكَرَ الشَّجَرُ: دره‌ختمکه که‌لای کردو لقو

پوښی زور بوون.

فَكَرَ الطَّائِرُ: بالنده‌که هیلانمه‌کی خوی

رئک و پیک کرد.

فَكَرَ عَلَى الْمَيْتِ: گوری مردوومکه‌ی

کرد، بازارگانی کرد، بږیه دمگوترئ: (ما خَجْ وَلکن دَجْ) فلانکس بهمه بهستی حه ج و عیبادت نه جووه بږ مهککه به لکوو به مه بهستی بازارگانی جووه.

دَجْ السَطْحُ: بانهکه دلۆپه ی کرد.

دَجْ اللیل: شهومکه زۆر تاریک بوو.

دَجْ السر دَجَا: پهردمکه ی دادایه وه.

دَجَبَتِ السماء: ناسمان هه وراوی بوو.

دَجَجَ فلان: فلانکس خۆی بهست و چهکی هه لگرت.

دَجَجَ فلاناً: چهکی له فلان بهست و پهرچهکی کرد.

تَدَجَجَ: بږ موطاومعه ی (دَجَجَه) هاتوو ه دمگوترئ: (تَدَجَجَ لي سلاحه) به چه که وه خۆی رانواند.

الدَّاجُ: نه و چاو ساغو حه مان و خزمه تکارانه ن که له گه ل حاجیانان، دمگوترئ: (أقبل الحاج والداج) حاجی و خزمه تکارو چاوساغو و چاپه زو حه مان و قه تارجی هه موویان گه رانه وه.

الداجة: به مانا (الداج) دئ.

الدَّجَاجَة: مریشک به نیرو مپییه وه واته: مریشک و که له شیر ه نه و بهرزاییه ی له بهرسنگی نه سب پهیدا دهیج ه

سهرمه شه ی (ك: دَجَاح و دَجَح).

الدَّجَاجِي: تاریک ه دمگوترئ: (أسود دجاجي)، (لیل دجاجي) و شعر دجاجي.

الدُّجَّة: نه و بهری تاریکی ه (ك: دُجَج).

الدُّجُوجُ: به مانا (الدَّجَاجِي) دئ، دمگوترئ: (لیل دجوجي) و شعر دجوجي.

الدُّجِيجُ: به مانا (الدَّجَاجِي) دئ.

الدُّيُوجُ: شهوی زۆر تاریک واته: همر به مانا (الدَّجَاجِي) دئ.

الدُّجِجُ: که سیك پهر چهك بی ه چهکی ته وای له خو بهستی ه ژیشك.

دَجَجَ دَج: دمنگیکه مریشک و که له شیر ی بی بانگ دمکری.

دَجَبَتِ الدجاجة: مریشکه که بازی دا هه لفری.

دَجَدَجَ فلان: فلانکس بانگی مریشکه کانی کرد و وتی (دج دج).

دَجَدَجَ اللیل: شهومکه تاریک بوو.

الدُّجْدَاجُ: رمش و تاریک له همرشتیک بی ه زۆر تاریک.

دَجَرَّ دَجَرًا: سهرسام بوو، سهرخوش بوو.

دَجِرَ الناسُ: خه لکه که توشی نازا و مو گیره موژ بوو ه (هر دَجَر و دجیران

وهي دجری) ه (ك: دُجری).

دَجَرَ: هه لتهات.

اندجر الحبل والتر ونورها: حه بله که یان ژنیمکه شل بؤوه.	دَجَمَ اللَّيْلُ دَجْأً وَدُجْمَةً: شهومکه تاریک بوو.
الدُّجْر: لؤبیا ه له حه دیشی عومهردا هاتوو: (اشزلنا بالنوی دجراً) ه لوتی هه وچار؛ نهوداره ی گاسنه که ی پئوه قایم دمکری.	دَجِمَ: غه مناک بوو.
الدُّجْران: نهو داره ی راده نگینوری بؤ که پرو سابات.	دُجِمَ: به مانا (دَجِمَ) دی.
الدُّیور: تاریک و رمش ه دمگوتری: (لیل دیور و دیمه دیور و تراب دیور).	الدُّجْمُ: جؤر، دمگوتری: (أمن هذا الدُّجْم أنت): نهو تؤ له م جؤرمکه سانه ی؟
الدُّیوری: تاریکایی و رمشایی.	الدُّجْمُ: هاوړئی نزیك ه رموش ه (ك: دجوم)
دَجَلْ: درؤو چاوو راوی کرد.	الدُّجْمَةُ: رنځازو به پروموو پروگرام ه هاوړئی نزیك.
دَجَلُ الشَّيْ: شته که ی داپوشی ه (دَجَلُ السَّيْف) شمشیرمکه ی زمړکه هفت کرد.	دَجَنَ الْيَوْمُ: نه مړؤ هه مووی هه ورو ته م غاربوو.
دَجَلُ الْحَقِّ: حه قو راستی تی که ل به درؤو سته م کرد.	دَجَنَ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی باران.
دَجَلُ الْأَرْضِ: زموییه که ی به زبل تی کردن به هیزو بیت دار کرد.	دَجَنَ بِالْمَكَانِ: لهو شوینه نیشته جی بوو، ومگری بوو پئوه ی راهات دمگوتری: (دَجَنَ الْحَيَوَان، وَدَجَنَ الطَّيْر).
الدُّجَالُ: زبل و شیاکه.	أَدَجَنَ: جووه ناو هه ورو ته مو مژموه.
الدُّجَالَة: همتران.	أَدَجَنَ الْيَوْمُ وَالسَّحَابُ: به مانا (دَجَنَ) دی.
الدُّجَالُ: ناوی زهر ه دروزنو ساخته چی و چاوو راو که م ه جه جان.	أَدَجَنَ السَّمَاءُ: ناسمان بارانه که ی درنزه ی کیشا.
الدُّجَالَة: هاوړلی زؤرو بارگرانو به مئمرک و نورک.	أَدَجَنَ عَلَيْهِ الْحُمَى: له رزو تای توشبووه له کؤلی نابیته وه.
الدُّجَيْلُ: به مانا (الدُّجَالَة) دی.	دَاجَنَه: به باشی تی که لاوی کرد.
	الدَّاجِنُ: همر نازهل و باننمو دمعبایه ک مالی ببئی و رام ببئی له گهل نادهمیزاددا هه لیکا ه (ك: دُواجِن).

دَحَجَةُ: سويهموه، خوراندی، هالی کردو
هينای و بردی راپکيشا.

دَحْجُ لِي قَهَاهُ دَحْأً وَدَحَوْحاً: پالی پيژمنا.
دَحْجُ فَلَاحُ: دمستی بلاو کردموو پيامالی،
دمستی بلاو کردموو کيشای
بهمجستهای فلانکسده پالی
بهمفلانکسموونا.

دَحْجُ الشَّيْءِ: شتمکي پان و پوړ کرد
هاوساندي دمگوتری: (دَحْجُ الطَّعَامُ
بَطْنُهُ) خوارنده که ورگي ليک
کشاندموه.

دَحْجُ الشَّيْءِ فِي الْأَرْضِ: شتمکي بمزموي دا
پان کردموو تا چاک چاک
بهمزمويه که دا نووسا.

إِتْدَحْ: بڼو مطاوعمي (دَحْجُهُ) دئ.
الْمُتَدَحُّ: بمرهراوان و پان و
بهرين و نافرمتي گموره و خوشتري
زهلامو کتمه و (ک: دَحَجْ).

دَحْجُ دَحْ: وشميه که ناراسته ي نمو
کسه دمکري که دان دمنی
بهمکردارمکي، مهبست ليی
بيلمنگ بهوجی دی درنزه بهدان
پيانانمکت ممد.

الدَّحَادِحُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوی کورته بالای
ورگ زل (ک: دَحَادِح).

الدَّحْدَاحُ: بهمانا (الدَّحَادِحُ) دئ.
الدَّحْدَحُ: نافرمتي کورته بالای ورگ زل.

الدُّجُنُّ: نمو حالتمه يه ههور سمرانسمر
ولات دابگری.

الدُّجْنَةُ: رمشایی، تاریکی، (ک: دُجْنُ).

الدُّجَّانُ: نمو همپوانميه مالی بی
لمهر جوری ک بی و (ک: مداجین) و.

دَجَا دَجْرًا وَدَجْرًا: تمواو بوو پيگمهي.
دَجَا السَّحَابُ: همورمه که بلاو بووه.

دَجَا اللَّيْلُ: شمومکه بهتاریکی خوی
دونیاي داگرتو همموو شتيکی
داهوشي.

دَجَا الشَّيْءُ دَجْرًا: شتمکي داهوشي و
بهرمدی پيندا دا.

أَدَجَى: بهمانا (دَجَا) دئ.

أَدَجَى الشَّيْءُ: بهمانا (دَجَا) دئ.

دَاجَا: رغو کيشی خوی لي شاردموه
دوژمنایمتي بڼو دمرنه خست.

تَدَجَى: بهمانا (دَجَا) دئ.

الدَّاجِيَةُ: تاریکی و (ک:

دَوَاج) دمگوتری: (نعمه داجية)

نيعمه تيکی زورو زمبمنده.

الدُّجَى: رمشایی شو تاریک و

تونمکي دمگوتری: (ليلة دَجَى).

الدُّجَّةُ: قوپچمي کراس و (ک: دَجَى).

الدُّجِيَّةُ: تاریکايی و کوخته ي راوجی

(سمنگري راوجی)

الدِّيَاجِي: تاریکي مکان.

دَحَبَهُ دَحْبًا: پالی پيژمنا.

الدَّخِيجَةُ: بِهَمَانَا (الدَّخَايُحُ) دئ.

دَخَرَهُ: خولاندييهوه.

دَحَرَهُ دَحْرًا وَدُحْرًا: پالې پيومانو دورى خستهوه.

انْدَحَرَ: يو موطاومعهى (دَحَرَهُ) دئ.

دَخَرَجَهُ دَخْرَجَةً دُخْرَجًا: خستيه جمو

جوړو و بهرمو خوار پالې

پيومانو بهدمورى خوى دا

خولاندييهوه.

تَدَخَّرَجَ: يو موطاومعهى (دَخَرَجَهُ) دئ.

الدُّخْرُوجِيَّةُ: خولولوگه نهومى

دميخوليښتيموه نهومى قالونجه

لهزېل و زالو پيسايى كوى

دمكاتيموه خپرى هه لدمدا (ك):

دخاريچ).

الدُّخْرِيحُ: دانه وېله يكمى خپرى هچكولهو

رشكه ليمه تيگه ل بهگه منم

دميخ وكموو گزنيژه.

الْمُدْخَرُجُ: خړو خولاوه.

الْمُدْخَرِجُ: قالونجه.

فَحَسَ السُّبُلُ دَحْسًا: كوله گمنم و جوگه

خوى پر كردو كامل بوو،

دمشگوترئ: (دَحَسَ الزَّرْعُ).

فَحَسَ الْهَيْتُ: خانوومگه بهخاومن مال و

مندالي خاومنهكمى ناومدان بووه.

فَحَسَ يَدَهُ فِي الدَّبِيحَةِ: په نجهگاني خسته

نيوان پيستو گوشتى كوشتييهكه

بُوْ نُمُوْى بِيْگُرُوْى.

فَحَسَ بِرَجْلِهِ: بهماچى شتمكهى سهر و

ناوكرد بُوْ نُمُوْى بَزَانِى حَبِيْبُوْ حِى

نييه.

فَحَسَ بِالْشَّرِّ: پيسى ريگخست و پانى

كردموه بهجوړيك نه زاندرئ چوڼ

بووه.

فَحَسَ بَيْنَ الْقَوْمِ: فيتنمو ناشوبى له ناو

خه لگمهكه ناپموه.

فَحَسَ بَيْنَ الصُّلُوفِ: كهلو كوني ناو

ريزمكانى پر كردموه.

فَحَسَ الْإِلَاءَ: زمرفهكمى پر كرد.

فَحَسَ مَا فِي الْإِلَاءِ: نهومى له قاپهكمدا بوو

هه ليلوشى لستيموه.

فَحَسَ الشُّئْنَ فِي الشُّئْنِ: شتمكهى خسته

ناو شتمكهى ترموه.

فَحَسَ الْحَدِيثَ عَنْهُ: هسمكهى ئى شاردموه.

دَحِسَتْ الْأَصَابِعُ: په نجهگان توشى

زېپكهو بالوكه بوون، نيوان نينوك و

گوشتى په نجهگاني جوړه

نمخوشييهكيان ئى په پيدا بوو.

أَدْحَسَ السُّبُلُ: گمنم و جو

دوورو او مكهى گيرمكرد.

الدَّاحِسُ: جوړه زېپكهو بريندارييهكه

له نيوان نينوك و گوشتى په نجهگان

په پيدا دمې دمېته هوى دمه راتنى

نينوكهگان جوړه او ساوى و گري

پهيدا بوننيكه له پهنجه كاندا پهيدا
دهبئ.

الدَّاهُوسُ: به مانا (الداحس) دئ.

الدَّحَاسُ: پرېوون و پاله په ستو
همر مبالغه د مگوتري: (بيت دحاس)
مالنيكي خيزاندارو همربالغه.

الدَّحَاسُ: پرېويه كه، خشو كنيكه،
كرميكه زمرده له ژر زمويدا دهرى
دېنن و دميكه نه كه پك و داو بو
چوله كه گرتن ه (ك: دحاحس).

الدَّحَاسَة: به مانا (الدحاس) دئ.

الدَّحَسُ: كشتوكال: كه گوله كانى پرېن و
كامل بئ.

الدَّيْحَسُ: شتى زوړو زمبه نده.

دَحَصَ دَحْصاً: په لهى كرد.

دَحَصَ الْأَرْضَ بِرَجْلِهِ: به قاجى گله كهى
پشكنى و نه مديو و نه و ديوى
كرد ه د مگوتري: (دَحَصَ الْمَذْبُوحَ
بِرَجْلِهِ) به قاج كوشتيه كهى
نه مديو و نه و ديو و كرد.

دَحَضَتْ رِجْلَهُ دَحْضاً وَدَحْضاً: قاجى
هه لخليسكا.

دَحَضَتِ الشَّمْسُ: خور به لای ناوايوون
كلايوو.

دَحَضَتِ الْحَبَّةَ: به لگه كه پوچايه وه.

دَحَضَ بِرَجْلِهِ دَحْضاً: به قاجى شته كهى
پشكنى.

دَحَضَ عَنْ الْأَمْرِ: له كارمكهى كولييه وه.

دَحَضَ رَجْلَهُ: قاجى هه لخليسكاند.

دَحَضَ الْمَاءَ الْأَرْضَ: ناو كه وى له
زمويه كه كرد قاجسى لى
هه لخليسكى.

دَحَضَ الْحَبَّةَ: به لگه كهى پوچ كردم وه
رمتى كردم وه.

ادْحَضَهُ: پالى پيومانو له شوپنى خوى
لهى كرد هه لخليسكاند
دمگوتري: (ادْحَضَ الْقَدَمَ).

ادْحَضَ الْحَبَّةَ: به لگه كهى پوچ كردم وه.
الدَّاحِضُ: دمگوتري: (فلان داحض)
فلانكس رارايه و همردهم له سمر
باريك و لهه وايه لى دها.

الدَّاحِضَةُ: دمگوتري: (حَبَّة داحضة)
به لگه كهى پوچ ل كراويه ه
به لگه كهى بئ بنهماو پوچه.

الدَّحَضُ: خليسكان ه خليسكاوى،
دمگوتري: (مكان دَحَضَ).

الدَّحَضُ: دمگوتري: (مكان دَحَضَ)
شوپنيكي خليسكه.

الدَّحُوضُ: به مانا (الدحَض) دئ.

الدَّحَاضُ: شوپنى هه لخليسكان.

الدَّحِضَةُ: شوپنى هه لخليسكان ه (ك:
مداحض).

دَحَضَتْ يَدَهُ عَنِ الشَّيْءِ دَحْضاً وَدَحْضاً
ردحاقاً: دمستى نه گه پشته شته كه،

دستی کورتی هیتا.

دَحَقَّتِ الحاملُ بالجَنین: نافرته سَك

پرېمکه منداله کـــه ی

له بارجوو ه (دَحَقَّتِ الحاملُ بِرَحْمِها)

نافرته که مندالدهانی خوۍ

دمره یتا.

دَحَقَّ الشَّيْءُ: شته که ی پال پیومنا ه دوری

خسته وه، دمری گرد، دمگوتری:

(دَحَقَّ النَّاسُ فُلَاناً) خه لکه که چ

گرنگیکیان به فلان کس نه دا.

أَدَحَقَّهُ: دوری خسته و مو دمری گرد،

دمگوتری:

أَدَحَقَّهُ اللهُ: خودا له هه موو خپرو

بیړی بج بهشی کرد.

أِنْدَحَقَّ: له شوینی خوۍ راساو روۍ.

أِنْدَحَقَّ بَطْنُهُ: ورگی زل بوو.

الدَّاحِقُ: نافرمتیکه دوی مندالبون

مندالدهانی بیتهدمر ه (ك: دواحق).

الدُّحاق: هاتنه دمره موی مندالدهان دوی

منالبون.

الدُّحوقُ: که سیکه زور چاوی جمو

جول بکاو نه توانی

رایبگری ه نافرمتیک دوی مندالبون

رحمه می بیتهدمر ه هروا نافرمتیک

به سیک زهاد له مندالیک بیج.

الدُّحِقُ: دمرکراو ه دمگوتری: (فلان

دحیق القوم) فلانکس دمرکراوو

رمتیند راوی گه له ه هرووها

به نافرمتیک دمگوتری: به سیک

زهاد له مندالیک بیج ه چاو که زور

جمو جول بکاو خاونه که ی

نه توانی بیوستینی.

دَحَقَبَهُ: له دواوه به توندی پالی پیومنا

پاله به ستوی دا.

الدُّحُومُ: که تمهو زمه لاه ه ورگ زل.

دَحَلَ دَخلاً ودخلناً: چووو ناو

به ناپه سیو ه دابو نمریتی عمره ب

وهابوو له ناو ماله که پاندا زوریک

پچکوله به ناپه سیو یک شوینیکی

به لاهو یان دروست دمکرد بو نه ووی

که میوانیان هات نافرمتیان خوۍ یان

بخزیننه نه و پنا په سیومو میوان

نه یان بین ه به و شیوینه پناه به

دمگوتری: (الدَّخْلُ).

دَحَلَ دَحلاً: چووو پنا رشماله که، چووو

دوا خیومه که ه ترساو خوۍ

شارد مو ه هه لهات.

دَحَلَ الْأَرْضَ دَخْلاً: له زمویه که دا

چالیک ه لکه مند سهره موی

تهسک و بنکی پان.

دَحَلَ الْبُشْرَ: نه ملاو نه ولای بیرمکه ی

هه لکولی.

دَحَلَ دَحْلاً: کورته بالا بوو هه له و بوو،

ورگی گه وره بوو شوپ

بووه ۵ رموشتی ناشیرین بوو ۵ فیل باز
 بوو ۵ له مالګه ۵ خوی گرت تا
 بهوېستی خوی شتهګه ۵ کړی ۵ زورو
 زهېښنده بوو.

أَدْخَلَ: ۵ چوونه ناو پهنا په سیووه،
 چووه زوری ګمناروه.

وَأَخْلَهُ مُدَاخِلَةً ۵ د حالاً: ۵ چاوو راوی
 لیکړده ۵ زانیاریه ګه ۵ لې شاردومو
 په ګه سانی تری ګوت.

الدَّاحِلُ: ۵ دل پېس و کیناوی.
 الدَّاحُولُ: ۵ تله مو ګه په ګه بو ګرتنی
 ناسک و ریوی و دمعبای لهو
 جوړه ۵ (ک: ۵ دواجل).

الدَّخَالُ: ۵ نیچر هوان ګه نیچر بهته ۵
 بګری.

الدَّخُلُ: ۵ چالیکه له زموی هه لکه ګندری
 لای سمرموی تمسک و لای خواروی
 پان و پور: ۵ پهنا پاساریکه عمره ب
 لهناو خانوودا دروستی دمه ګن بو
 نه موی ګه میوانیان هات خیرا
 نافرمتیان بچنه نهوی و میوانه ګه
 نه پانیبینه ۵ شوینیک ۵ ناوی تیدا
 ګو بیته موه ۵ (ک: ۵ ادخل و ادخال
 و دخال).

الدَّخْلَاءُ: ۵ بیر سمره ګه تمسک و
 زرموی پان و پورینه.

الدَّخْلَةُ: ۵ بهانا (الدخلاء) دئ.
 الدُّوَلُ: ۵ بهانا (الدخلاء) دئ ۵ نه پانی

حوشتر له یکه تر.

الدَّحِيلَةُ: ۵ چالیکه لهناو زموینا
 سمرموی تمسک و زرموی پان.
 دَخَلَ بَطْنَهُ: ۵ ګمدی هموی کرد (سکی
 فش بوو).

دَحَمَهُ دَحْمًا: ۵ بهتوند پالی پیوونا.
 الدَّاحُومُ: ۵ تله مو ګه په بو ګرتنی ریوی
 ناسک و کمرویشک.

الدَّحْمُ: ۵ بنه ماو بنیچه، دمگوتری: ۵ هر
 من دحم فلان ۵ نه موه له نه موی فلانه.
 دَحَمَرُ الْقِرْيَةُ: ۵ دیزه ګه پرکرد.
 دَحَمَسَ اللَّيْلُ: ۵ شمو تاریک بوو،
 تاریکیمه ګه پهری سمند.

الدَّحَامِسُ: ۵ رهشو زور تاریک ۵ نازاو
 ګه تمو زمبه للاح.

الدَّحْمَسُ: ۵ تاریک: ۵ زور تاریک: ۵ هیزوی
 سرکه.

الدَّحْمَسُ: ۵ بهانا (الدَّحْمَسُ) دئ.
 الدَّحْمِسُ: ۵ بهانا (الدَّحْمِسُ) دئ ۵

الدَّحْمَسَانُ: ۵ رهشی زور ګه تمو
 زمبه للاح ۵ له حمیدشدا هاتووه:
 (كان يُبَاعُ النَّاسُ وَفِيهِمْ رَجُلٌ
 دَحْمَسَانٌ) همروا بهانا ناده میزادی
 نه حمهقی ګه تمو زمبه للاح
 دئ ۵ دمگوتری: ۵ (رَجُلٌ دَحْمَسَانِي).

الدَّحْمَسَةُ: ۵ تاریک، زور تاریک ۵ (ک: ۵
 دحامس).

الدُّخُّ: دوکھن (الدُّخُّ) دوکھن ۵ رومکیکه
لهناو باخدا.

دُخُّ: دُخُّ: وشهیه که دهگ ووترئ:
بهمه بهستی بؤردانی که سیلک و
بیدمنگکردنی.

دَخْنُ: په لهی کرد، خیرا خیرا
هه نځای هه لئنا ۵ هه نځای مځای
کورت کردنه وه ۵ مانډوبوو.

دَخْنُ عَنْ كَذَا: وازی ئی هیئا (دَخْنُ
عنه كذا): فلان شتی ئی مه نغکرد.
دَخْنُ الْقَوْمِ: سهری له خه لکه که
شیواندو زه لیلی کردنو و لاتئ
داگیر کردن.

تَدَخَّنَ: بؤ موطاومعهی (دَخَّنَهُ)
دئ ۵ ویکهاته وه کرؤ بوو.
تَدَخَّنَ اللَّيْلُ: تاریکی شهو تیکه لاو به
بونو و مریوو.

الدُّخَادُ: کورته بالا.
الدُّخَادُ: پیړۍ به کی زمرده حاجی زورن
(همزاره).

الدُّخَادُ: بهمانا (الدُّخَادُ) دئ ۵ همروا
بهمانا (الدُّخَادُ) دئ.
دَخْنَرُ: زمرکه فتنی کرد.
الدُّخْدَارُ: نالتون ۵ جوړه قوماشیکي
بمنرخ بووه.

دَخَرٌ دُخُورًا: بچوک بوو زه لیلو ملکچه
کهوت.

دَخِرَ دُخْرًا: بهمانا (دَخِرَ) دئ ۵ سهری ئی
شیوا، سهر سام بوو.

الدُّخْرَةُ: زهر باری کرد، زه لیلی کرد،
ملکه چی کرد.
الدُّخْرَةُ: پروانه وشهی (الدُّخْرَ).

الدُّخَارُ: په زمه نښه کردنی برئ داهاته
بؤ دوا روؤ.
دَخَرَصَ الْأَمْرَ: کارمکی ناشکرا کرد.

الدُّخْرِصُ: تیروؤو شهو پارچه قوماشه
دریزکوله به که ده خړتته وه سهر
کراس و شتی وا بؤ شهوی پان
بی ۵ شهو که سهی خوډه خاته ناو
کارو بارومو لئیان دمرانئ ۵ (ك):
دخاریص).

الدُّخْرِصَةُ: شهو پارچه قوماشه
دریزکوله به که ده خړتته وه سهر
کراس و شتی وا بؤ شهوی پان
بی ۵ تاهم و کومه ل.

دَخَسَ دُخُسًا: قه لئو بوو، خوئی داپشت،
گوشت و بهزی سهریه ک نا.

دَخَسَ لِي كَذَا: دزی کرده ناو فلان
کومه ل، جووه ناو فلان شته وه.
دَخَسَ الشَّيْءَ دَخْسًا: شته که ی شاردموه.
دَخَسَ لَحْمَهُ دَخْسًا: گوشتی جهسته ی زور
بوو کؤبؤوه، پریوو.

دَخَسَ عَظْمَهُ: نیسقانی پریوو له مؤخ.
دَخَسَ الْحَالِيَّ: دمور و بهری سمی و لاخه که

هاوساه دمگوترئ: (فرس دځيس)	دځلُ المكان ونحوه وفيه دځولاً: جووه ناو شوپنهكه.
نه سپيكي عه پيداره.	
ادځس: به مانا (دځس) دئ.	دځلُ بالعروس: جووه بهرمدى زاوايپه وه.
ادځسُ الشئَيْنِ في كذا: شته كهى له وئدا	دځلُ في الامر: دمستى به كارمگهى كرد.
شاردموه.	دځلُ دځلاً ودځلاً: ناوموى داومشا
الذخاس: زور زمبه ننده ه پرو ليوان	ويړان بوو، ناوموى عه پيدار بوو،
ليوه دمگوترئ: (عدد دخاس)	دمگوترئ: (دځلُ امره) كارمگهى
زمايه كى زوره (بيت دخاس)	گمندبوو.
مالتيكى پر ه	دځلُ: به مانا (دځلُ) دئ ه كزو لاواز بوو.
درع دخاس: زريه كى حه لقه بهچوكه.	دځلُ الحب: دانمويڼه كه سوي زور بوو.
الذخس: قه لهوو تيكسمرپاو . جوانه	دځلُ على فلان: فلانكس خه يالى بو
ورج (ورچى گمنج) . جوړه	شتيك چوو وانه بوو به خوى
ماسيه كه.	نهمزاني كه وته هه له وه.
الذخس: هاوساويپه كه له دمور بهرى	ادخلهُ المكان ونحوه: خستيه ناو نهو
سمى ولاخ.	شوپنه وه.
الذخس: جينسى گياندارانى دمريا له	داخلت الاشياء: شته كان چونه ناو
پيړى ماسى له وپنهى دولفين.	يكمه وه، تيك گيران،
الذخوس: نافرمتى كه تمه قه لهو	داخل فلاناً في امور: هاوكارى
الذخيس: زورو چرو ليك هالو . گياو	فلانكسى كرد له كارمكاني دا.
گزي تيكچرپاو . گوشتى توندو	دځله: به مانا (ادخله) دئ.
پتمو، زمندى قاحى ولاخ . گوشتى	دځلُ التمر: خورماكانى خستنه ناو
بهري دمست.	زمبيله كمه وه.
الذخيس: كه ستيك خيرو بياومتى تيډا	ادخل: به مانا (دځلُ) دئ ه زوري همولدا
نمبى . گياو گزي زورو تيكلچرپاو	بو چوونه ناو.
المذخس: گيانله بهرى گوشتنى نيسقان	تداخلت الاشياء: به مانا (داخلت) دئ ه
پر له موخ، دمگوترئ: (جملُ	تداخلت الامور: كارمکان تيكله لاو بوونو
مداخيس).	ليك جياناكرپنه وه.

تَدْخُلُ: بۇ موطاومعهى (دخّله)
دئە كەم كەم چووه ناو ە بمناجارى
چووه ناو كارمكوه.

تَدْخُلُ فِي الْحَصْرَةِ: لهخۆيموه چووه
ناو كيشمكوه بۇ نهموى بهرگرى له
بهرزموه ندييهكى خۆى بكا، بى
نهموى لايمنيك بى له لايه نهكانى
كيشمكه.

الدّاخل: له ههموو شتيك دا ديوى
ناوموميهتى.

الدّاخلَةُ مِنَ الْأَزَارِ: ديوى ناومومى
دمرېى كه له جهسته دمكوى.

الدّاخلَةُ مِنَ الْأَرْضِ: زموى بى سمرو
بهرو نهپشكندراو.

الدّاخلَةُ مِنَ الْإِنْسَانِ: نيبهتو نيازى
ئادهميزاد.

الدّاخلِيّ: شتيك پال داخل يدري،
ناوخۆى.

الدّخَالُ فِي الرِّدِّ: نهمويه خوشترمكهى
بغاتنه نيوان دوو خوشتره ناو
هه ئينجهرمكانه مومو ناوى بى،
دمكوترى: (سقى ايلهُ دِخَالاً) ە پالى
نەسپ.

الدّخَالُ: دمكوترى: (فلان دخال في
الأمور) فلانكەس زۆر خو لهكارو
بار هه له مقورتيتى و دمچيته ناو
روداوموه.

الدّخُلُ: جهسته گهورمو تيكسمرپاو.
جۆره باندميهكه بهتۆبه لاکى
درمختى بهرزموه دميش.

الدّخُلُ مِنَ الْكَلَا: نهو گياو گزميه كه
له ناو بنكى درمختهكان روايى و
به ناويان دا بلاق بوييتهوه.

الدّخُلُ مِنَ اللحم: نهو گوشتيه
به ئيسقانه موه نوسايى

الدّخُلُ مِنَ الْإِنْسَانِ: ناومړوكو دمرونى
ئادهميزاد ە (ك: دخايل).

الدّخْلَةُ: ههموو گوشتيى كۆبووموى
توندى پتهو.

الدّخُلُ: داهاتو وارياتى تاكهكەس و
خيـزان ە دمردى ناوهولاى
جهسته ە فسادو گهنهلى ە شك و
گومان ە دل و دمرونى ئادهميزاد.

الدّخُلُ القرمي: لهزاراوى زانستى
ئابورى دا كۆمه ئيك نرځو بههابه
بۇ ههموو جۆره كالو
خزمهتگوزاريه پيشكهشكراومكان
له ماوى ساليكدا هى دموله تيک له
دموله تمكان.

الدّخُلُ: فسادو گهنهلى، عهيب و
لهككه ە دمرد ە شك و گومان ە
درمختى چرو تيكچرژاو ە خيـزان و
بنه ماله بهك بچنه ناو بنه ماله بهكى
ترمومو خويان به به شيك لهوان
بزائن له راستيشدا لهوان نهبن.

الدُّخْلَةُ: شوینی ههنگوین گردنی
ههنگ، (شانه ههنگوین) ناوموی
جهسته.

الدُّخْلَةُ: شموى بووك و زاویى
ناوموى جهسته.

الدُّخْلَةُ: ناومړۍكى شتو روداو ۵ دیوی
ناوموی ئادمیزاد، دهگوتری: (هر
غیف الدخلة) نمو دل و دهرن
پاکه ۵ (هر خبیث الدخلة) ۵ دل و
دهرن پیسه ۵ تیکه لاوکردنی
دورنگه بۆ نموى رنگیكى تر
دهرچى.

الدُّخْلَةُ: كهسيك بچيته ناو قومو
خيليكومو خو بداته بال نهوان و
خوبهيمكى لهوان حيساب بكاو
لهوانيش نهبي ۵ ميوان ۵ همر
وشهيك چوييته ناو زمانى
عمرميبىموو لهو زمانه
نهبي ۵ نهسيك بكميونه نيوان دوو
نهسې پيشپرگيوه ۵ بيگانه كه
دمچيته ولاتيكموه بۆ نموى سودى
لى و مرگري ۵ (ك: دُخلاء).

الدُّخْلَةُ: زمبيلهيمكى پوشينه خورماى
تى دمگري.

الدُّخْلَةُ: بهمانا (الدُّخْلَةُ) دى.

الدُّخْلَةُ: چونه ناو شتموه ۵ شوینی
چونه ناو باله خانموه ۵ دهگوتری:
(هو حسن الدُّخْلَةُ) پلانى

به پړومېر دنى کارمکانى ريك و
پيکه ۵ باش کارمکانى ئه نجام دمدا ۵
الدُّخْلَةُ: جوړه نهشكهوت و بهمانا
پاساريكه شتى تى دمگري.

الدُّخْلَةُ: كهسيك خو لهكارو بارى
خه لك ههلقورتينى ۵ ناخ و
ناومړۍكى ئادميزاد ۵ بالندميهكى
بورههغهيه.

الدُّخْلَةُ: بهمانا (الدُّخْلَةُ) دى ۵
الدُّخْلَةُ: نمو بهزمى دمچيته ناو
گوشتموه.

دَخْمَسَ عليه: نموى دميويست پنى
بلى پنى نگووت و لى شاردموه.

دَخْمَسَ الشيء: شتمهكى لى شاردموه.

الدُّخَامِسُ: ئادميزادى رهشى
كمته ۵ شتى خراب.

الدُّخَامِسُ: شتى شاردراره، داپوشرو،
روكمش و تهزوير ۵ دهگوتری: (شاء
دخاس) پياهه لى دان و مدحى
روكمش و ناواقيعى.

الدُّخْمَسُ: نمو كهسهى نموى دمهوى
بوت رون بكانموه ئه نجامى نادا.

الدُّخْمَسَةُ: بهمانا (الدُّخْمَسُ) دى.

الدُّخْمَسُ: روكمش ۵ دهگوتری: (لشاء
مُدْخَمَسُ).

دَخَمَتِ النار دخناً ودخولاً ودخالاً:
ئاگر مکه دوکه لى کرد.

دَخْنَتِ الرُّقُودُ: سوته مهنیه که دوکه‌لی کرد.

دَخْنُ العَبَار: تمبو تۆز بهر بابوو.

دَخْنَتِ النَّارُ دَخْنًا: به مانا (دَخْنَتُ) دئ.

دَخْنَتِ الْفِئْتَةُ: فیتنه و ناشوب دمرکه وت.

دَخْنُ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ: خواردنه مهنیه که

دوکه‌لای بووه بۆنی دوکه‌لی لی

دئ و تام و بون و بهرامی تیکداوه.

دَخْنُ الْحُلُقِ وَالْعَقْلِ وَالدين: پموشت و

عقل و دین گهنده‌ل بوو، تیک

جوو.

دَخْنُ الشَّيْءِ دُخْنًا: به مانا (دَخِنَ).

أَدَخْنَتِ النَّارُ: ناگره که دوکه‌لی کرد.

دَخْنَتِ النَّارُ: به مانا (دَخْنَتُ) دئ.

دَخْنُ الرُّقُودُ: سوته مهنیه که دوکه‌لی

کرد.

دَخْنُ عَلَى الشَّيْءِ: وای کرد دوکه‌له‌که‌ی

بگاته شته‌که.

دَخْنُ عَلَى الشَّجَرِ أَوْ عَلَى الثَّرْبِ:

درمخته‌که یان هوماشه‌که‌ی

به بخور یکی تایبمتی پاک

کرده و نه‌خو‌شی و به‌کترای پیوه

نه‌هیشت.

دَخْنُ الثَّبَغِ: ناگری به‌توتنه‌که‌وه ناو

دوکه‌له‌که‌ی هه‌لمزی.

أَدَخْنَتِ النَّارُ: به مانا (دَخْنَتُ) دئ.

أَدَخْنُ لَلان: فلا‌تکه‌سی دوکه‌لی می‌شووله

کوزوشتی وای به‌رپاکرد بو

پاک‌کردنسه‌وه‌ی دموروب‌مرو

بۆنخو‌شکردنی.

أَدَخْنُ الزَّرْعُ: کشتوکاله‌که پی‌گه‌بی و

رنگی و مکوو رنگی دوکه‌لی لی

هات.

تَدَخْنُ: بۆ موطاومعه‌ی (دَخْنَةُ) دئ.

تَدَخْنُ الْقِدْرِ: دیزمه‌که دوکه‌لی لی به‌رز

بووه دوکه‌ل دایپو‌شی.

تَدَخْنُ لَلان: فلان جگهری خوارد،

دوکه‌لی کرد.

الدَّخْنَةُ: دوکه‌ل‌کیش بۆ کورم‌خانه‌و

ته‌ندورو سه‌ماومرو نه‌و جو‌ره

شتانه.

الدَّخَانُ: دوکه‌ل ه‌ نه‌و شته وردیلانه

له‌ناگر به‌رز ده‌بنه‌ومو دوکه‌ل پیک

ده‌مینن . توتن.

الدُّخَانُ: به مانا (الدَّخَانُ) دئ واته:

دوکه‌ل.

الدُّخْنُ: روم‌کیکه نه پی‌ری (النَجَلِيَّات) ه‌

به‌رمکه‌ی بجووک و لووسه و مکوو

کسونجی له‌ناو زموی کشتوکالدا

دمروپ‌ندری و خو‌رپ‌سکیشه.

الدُّخْنُ: دوکه‌ل، حیق‌دو‌کینه،

دم‌گوتری: (بینهما دَخْنُ) ه‌ له

نیوانیاندا حیق‌دو‌کینه

الدَّيْبُ: جـاودېر،

سيخوړه پيشهنگه كمرمگيوى.

الدَّيْبَانُ: جاودېر، جاسوس پيشهنگ.

الدَّان: جاو چنوك و تير

نه خوړه شمشير.

الدَّن: گاتمو گمپ.

الدَّيْدان: دابو نهریت.

الدَّيْسَن: بهمانا (الدَّيْدان)

دئ د دموگوتري: (فلان ديدنه ان بفعل

كذا).

الدَّدا: گاتمو گمپ.

الدَّدا: بهمانا (الدَّدا) دئ

فَرَا دَرَأَ وَدُرُوءَ: لاريو، خواربوو.

فَرَا السَّعِيرُ: حوشرتمكه توشى نه خوځى

غودده بوو غوددمى حوشرتمكه

هاوسا.

فَرَا السَّيْلُ: لافاوكمه هه لسا لهپه ندى

پيشينان دا هاتووه: (صادف درأ

السيْل درء يدفعه) شمر و نهگه تيبه كه

تووشى شمر و نهگه تيبه كى تر بوو

(مارى مارخوړ پهيدا بوو) توشى

گونډمى خوى بوو.

فَرَا عَلَيْهِ: لهناكاو ليى پهيدا بوو هيرشى

كرده سمر

فَرَا الْكَوْكَبُ: نه ستيرمكه له خوړ

هه لاسموه بمرمو خوړناوا

كهوتريه درموشايمومو پرشنگى دا.

هميه همر و دموگوتري: (هدنة على

ذخَن) رنك كه و تن و ناشتموايى

له سمرشتى بى بنه ماو هه سادو

داو مشاوى نيوان همر و دموگوتري: (فى

مق السيف ذخَن) شمشيرمكه نه و منده

صاف و پاكه رمش دمنوښه

الدُّخْنان: نه و ميه دوكه لوى بى و

دوكله دايپوشيبى و رنكى دوكله لى

گرتبى، تهپو تۇزاوى دموگوتري:

(يَوْمَ دُخْنان) رۇژنكى تهپو

تۇزاوى و گهرمه.

الدُّخْنان: جوړه چوله كه په كه.

الدُّخْنَةُ: نه و شتهى كه عهترو

قۇلۇنباى بى دمپرژيندرى ه دوكله و

پف كراوښكى تابيه تيبه دمپرژيندرى

بۇ له ناوېردنى به كترىا.

أَبْرُ دُخْنَةُ: بالندميه كه رنكى و مكو

رنكى دوكله واپه.

الْمِدْخَنَةُ: كورمخانه، دوكله كيش ه (ك:

مَدَاخِن).

الدُّخْنَسُ: نادميزاد يان نازه لى هه لى و

به هيز.

الدُّاخى: تاريخ ه دموگوتري: (ليل داخ)

شموښكى تاريخ.

الدُّخى: تاريخاى.

الدُّخْيَاءُ مِنَ الْيَالَى: شهوى تاريخ و

تونه ك.

ذَرَاتُ النَّارِ: ناگره که روناکی دا.
 قَرَأَ فُلَانٌ دَرَأً: فلانکس شتیکی کرده
 بیانوو خوی شاردموه ۵ دیوجامه‌ی
 گرتموه.
 قَرَأَ الشَّيْءُ وَه: شته‌کی رمکردموه، پالی
 پیومناه لئی دورخستموه له حمدیشدا
 هاتووه: (اَقْرَأُوا الْحُدُودَ بِالشَّبَهَاتِ)
 بیانوو بۆ نه‌نجام نمدانی حمد
 بدوزنهمو حمدکه نه‌نجام ممدن.
 ذَرَاتُ الْمَرَأَ زَوْجَهَا: ژنه‌که به‌که‌یفو
 شادی هه‌لس و کهوتی له‌گه‌ن
 می‌ردمکه‌ی نه‌کرد ناچیزه‌یی کرد.
 قَرَأَ الدَّرِيئَةُ غَوَّ الصِّيدِ: دیوجامه‌ی خسته
 پیش خوی و خوی له‌دواوه حمشاردا
 بۆ نه‌وی نیچیرمه‌که نه‌بینی.
 قَرَأَ الشَّيْءُ: شته‌کی رمت کردموه ۵ بلاوی
 کردموه.
 أَدْرَأَتِ النَّاقَةُ: حوشتره‌که گوانی خوی
 شلکردن بۆ نه‌وی شیریان ئی بیته
 خوار ۵ شیری دا.
 دَارَأَ: تمنگی پی هه‌لجنی ۵ پشی پشی
 کرد بۆ نه‌وی زه‌انی پی
 نه‌گه‌یه‌نی ۵ له‌ حمدیشدا
 هاتووه ۵ (كَانَ يَصْلِي فَجَاءَتْ بِهِمَةً
 تَرُبُّينَ يَدِيهِ فَمَا زَالَ يَدَارُئُهَا).
 إِدْرَأَ: بیانووی په‌مداکرد، دیوجامه‌ی
 گرتموه بۆ نه‌وی نیچیرمه‌که بگری.

اِنْتَرَأَ: بۆ موطاوعه‌ی (ذَرَأَ) هاتووه.
 اِنْتَرَأَ الْحَرِيْقُ: ناگر کهوته‌ومو بلاوی
 کرد.
 اِنْتَرَأَ عَلَيْهِ: له‌نکاو لئی دمرکه‌وت.
 تَدَارَأَ: کهوتنه به‌ریه‌رمکانی
 به‌گری ۵ کیشمیان تیکه‌وت.
 إِدَارَأَ: به‌مانا (كَذَارَأَ) دی.
 تَنَرَأَ: بیانوی بۆ خوی
 دۆزیه‌موه ۵ زیلمرویی کرد، خوی
 به‌زل زانی و ته‌که‌ببوری کرد.
 اَلْتَنَرَأَ: پارستن و پارێزگاری.
 اَلتَّنَرَأَ: به‌مانا (اَلقَدَرَأَ) دی.
 اَلنَّرَأَ: لوتکه‌و دوندی کیو ۵ درزو
 که‌منبری رنگه‌ خوارو خیتی رنگه‌.
 اَلنَّهْرِي: نه‌ستیزی خوشه‌رمو له
 خوره‌لاتموه به‌رمو خور ئاوا به
 پرشنگو پرته‌ومو دمروا.
 اَلدَّرِيئَةُ: دیوجامه‌، که‌ه‌ک و
 کوخته ۵ بازنه‌یه‌که تئینا فیتری تیر
 هاوێزی و سه‌یاره لیخوپین و شتی وا
 ده‌یی.
 اَلْمِنَرَأَ: مه‌تال، نامیزی به‌رگری کردن.
 اَلدَّرَابِزِيْن: موچه‌جهرمی نه‌ملاو نه‌وی
 پلیکان بۆ نه‌وی نه‌و که‌سه به‌یندا
 سه‌ردمکه‌وئ و دپته‌ خوار ده‌ستی پی
 بگری و له‌کهوتنه‌ خوارموش پی
 پارێزی.

قَوَّبَ بِهِ ذَرَبًا وَذَرَبَةً: خَوَىٰ بِنُومِگرت و
تیندا راهات.

قَوَّبَ عَلَى الثَّيْنِ: بَمَشْتَمکه راهات و فِیْرِ
بوو ۵ (هر دارب، و ذَرَبَ هِی دَارِبَة
و ذَرِبَة و هو و هی دروب).

أَذْرَبَ: جَوَّه نَاو کَوَّلَان و گمړه ک و
هوښموه.

أَذْرَبَ فِي الْفَسَدِ: جَوَّه سِنُورِ
دوژمنموه ۵ تمهلی ن دا.

ذَرَبَ فَلَانًا بِالْثَّيْنِ وَعَلَيْهِ وَفِيهِ:
فَلَانِکَمسی فِیْرِ کړدو لسمسر شتمکه
راهینا.

قَوَّبَ الْبَعْرَ: حَوَشْتَمکه هِیْرِ نَمومگرد
بمناو کَوَّلَان و کون و کلمبمردا پړوا.

تَنَرَّبَ: بُو موطاومعی (ذَرِبَة) دئ.

تَنَرَّبَ بِالْثَّيْنِ: بَهْمَانَا (ذَرِبَ) دئ ۵
الذَّارِبُ: تمهلی لیدم (الذَّارِبَة): ناظرهتی
تمهلی لیدم.

الذَّرْبُ: تَمَنگمېرو رِنگای تَمسک لَمناو
کِیوو شاخدا ۵ مَدْخَهلی
تَمَنگمېر ۵ همر رِنگایمکی جَوونه
ژورموبی بُو نَاو و لاتی رُوْم ۵ همر
رِنگایمک بُو دمرموی شار
بجی ۵ نَمو شوینمهی خورمای تیندا
هه لدمخړی بُو و شکبونهوه ۵ (ک:
ذُرُوب و أَدْرَاب و جِرَاب).

الذَّرْبُ: ماسی زمردی ناالتونی و مکوو
نموه به ناالتون روکش کرابی.

الذَّرْبَةُ: پَرکِشکړدنې همر کَارِیک بِنْتَه
پیشموه ۵ ناومراستی پشْتی گاکِیوی.
الْمُذَرَّبُ: رَاهِیْنَراو و مَمْشَق
پیکراو ۵ توشبوو بَمکارمسات.
تَنَرَّبًا: خَوَلایموه.

ذَرِیخ: دَوای رَمْقَبون و سَمِرکِشې نَمرمو
نیانی نواند ۵ لارو لَمنجی کړد.

السُّدْرَابُ: خُو بَادَمرو هِیزکمر و لارو
لَمنجمکمر له رُوپشْتنی دا.

ذَرِیخ: سَمری شوپکړدو پشْتی کُوْم
کړدموه ۵ لَمترسا بازی هاوپشْت.

ذَرِیخ له: مَلکَمجی بوو، ژرَبَرار بوو.

ذَرِیخ: سَمری شوپکړدو پشْتی کُوْم کړد.

ذَرِیخ له: ژرَبَراری بوو، ملی کهچ کړد،

بَهزمیلیو مَلکَمجییموه گوپی بُو

راگرت.

تَنَرِیس: جَووه پیشموه.

الذَّرِیاسُ: نَادَمیزادی کَمتمو زَمبَه للاح،
نَاژَهلی گموره.

الذَّرِیاسُ: شِیر ۵ سَمگی مِیَنگرو.

ذَرِیصَ: لَمترسا خَوی ماتدا.

الذَّرَابُکَةُ: تَمهلی پچوک.

الذَّرِیکَةُ: تِیکَه لَووی پَالَمَه سَتُوو
قَمرمبالتی.

ذَرِیَل: لَمتمهلی دا.

ذَرِیَل فِي مَشِيهِ: بَمَنه سَبایی و تَممبَهلی
جَوَلایموه.

الذَّيْبَانُ: دمرگه وان (ك: ذَرَابَةٌ).

الذَّيْبَانِيَّةُ: جوره مانگايه كه دوگى هه به.

فَرَجٌ ذَرْجاً وَذَرْجاً وَذَرْجَاناً: جوره رويشتنيكي ئه نجامدا وهكوه ئه وهى به به يزمدا سهر بكه وهى به سهر زموى دا رويى.

فَرَجُ الصَّنِيِّ: منداله كه كه وهه گاكوكى وه دهستى گرد به رويشتن.

ذَرَجَتِ الرِّيحُ: بابه كه به هيواشى هه لى كرده تهپو تووزى هه ئساندو شويى له لمبه لان كرده.

فَرَجَ فُلَانٌ: فلانكهس ريگاي خوى گرته به مرو مى له ئيش نا ه مرد، له به ندى پيشيناندا هاتووه ده لى: (اكذب من ذبٍ وَذَرْجٍ) دروژن ترين زيندوو مردووه.

فَرَجَ الْقَوْمُ: نه ته وه كه به بهرپوونو كهسيان نه ما.

فَرَجَ بَيْنَهُمُ بِالْعَمَالِ: فيتته يى و دوزمانى له نيوان كردن.

فَرَجَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: نهو شتهى كرده ناو كون و كه له بهرى نهو شته وه.

فَرَجَ ذَرْجاً: بهر دموا بهر دو له سهر خواردنى گوشت كه وه به به ندى به لگه و ريبازى خوى بوو له بوارى ئايندا.

به به يزمدا سهر كه وه به بهر ريبازى

خوهدا رويى و كاروبارى خوى له نه ستو گرت ه مردو دونيى له دهست جوو.

أَذْرَجَ الشَّيْءُ: به مانا (ذَرَجَهُ) دئ ه وه وتاندى و له ناوى برد، دهگوتري: (أَذْرَجَهُ اللَّهُ) خودا له ناوى برد.

أَذْرَجَ الدُّكُلُ: له سهر مخو دۆلجه كهى داهيسته خوار.

أَذْرَجَ فُلَانٌ: فلانكهسى نارد.

ذَرْجَهُ: شته كهى به به لگه كرده.

ذَرْجَ الْبِنَاءِ: به يزمى بو باله خانه كه دروست كرده.

ذَرْجَ فُلَاناً: به به به فلانكهسى له خوى نزيك كرده وه ه فلانكهسى راهينا و ورده ورده كهوى كرده.

ذَرْجَ الْعَلِيلِ: ورده ورده نه خوشه كهى هينا به وه سهر خواردن و كهم كهم خواردنى دايه تا هاته وه تايمى خوى.

ذَرْجَ الطَّعَامِ وَالْأَمْرِ فُلَاناً: خواردنه كه به جوژيك بوو يان كارمكه وه مهابوو دمبو به فلان ورده ورده دهستى بوو ببردنايه.

إِسْزَجَ: بو موطا و معى (ذَرْجَهُ) هاتووه.

إِسْزَجَ عَلَيْهِ: له خوى گرت، نه ويش

ریشه‌کشکراوه.

الدَّارِجَةُ مِنَ الدَّابَّةِ:

هاچه‌کانیه‌تی ۵ دمگوتری: (هو قصیر

النَّوَارِج) نهوگیانله‌بهره‌هاچ‌کورتیه.

السُّرُجُ: دمگوتری: (غُصْنٌ درج یَدِیک)

نیمه‌له‌ژیر‌دستی‌توداین ۵ همروا

دمگوتری: (أَفْذُكُ لِي درج کتابی)

نهو شتم‌خستوته‌ناو‌دوتویی

کتیبه‌که‌مه‌وه.

السُّرُجُ: صندوقچه‌شتی‌تیدا‌داده‌نری

پینی‌دمگوتری‌به‌غدان ۵ له‌مه‌صلدا

نهم‌جوره‌صندوقه‌تایبته‌به

نافرته‌وه‌ه‌ندی‌جلو‌شت‌ومه‌کی

تایبته‌تی‌خوی‌ومکوو‌خشل‌و‌شتی

پیدا‌وستی‌مه‌کته‌بی‌تیده‌خری.

السُّرُجُ: به‌مانا (السُّرُج)

دئی ۵ رنگا ۵ دمگوتری: (رَجَعَ فُلَانٌ

(دَرَجَةً وَاذْرَاجَةً) فلانکس‌به‌رنگای

خوی‌دا‌گه‌رایه‌وه،‌چون‌هاتبوو‌ناوا

رویشته‌وه ۵ همروا‌دمگوتری: (ذَهَبَ

دُمُهُ دَرَجَ الرِّيحِ): خویته‌که‌ی

به‌هیرۆ‌جوو ۵ (هو درج بین

المتخاصمین): نهو‌شالیارو‌ناومنده‌له

نیوان‌نهو‌دوو‌که‌سه‌ی

کیشه‌پانه ۵ (ك: أَدَا ج).

السُّرُجَةُ: به‌مانا (السُّرُج) دئی.

السُّرُجَةُ: پله‌ی‌سمرکه‌وتن،‌پله‌و

گرتیه‌وه ۵ دمگوتری: (اندرج‌تخته‌کذا‌أو

فیه‌کذا) جووه‌ژیر‌خیمه‌ی‌نه‌وه‌وه

جووه‌خانه‌ی‌نه‌وه‌وه.

تَدْرُجُ: بۆ‌موطاومعه‌ی‌(دَرَجَةُ) دئی.

تَدْرُجُ إِلَيْهِ: ورده‌ورده‌جووه

پیشمه‌وه ۵ پله‌پله‌سمرکه‌وت.

اسْتَدْرَجَ: له‌پله‌پله‌که‌وه‌بۆ‌پله‌پله‌کی‌تر

بهرزی‌کردمه‌وه ۵ وای‌لی‌کرد‌هه‌نگاو

هه‌نگاو‌زموی‌بیری.

اسْتَدْرَجَ فَلَانًا: فلانکسه‌ی‌له‌مخسته‌بردو

هه‌لی‌نا‌نه‌وکاره‌بکا.

اسْتَدْرَجَ الرِّيحُ الشَّيْئَ: هموا‌وای

له‌شته‌که‌کرد‌بۆ‌خوی‌رایی‌ری

به‌بی‌نه‌وه‌ی‌بهرزی‌کاته‌وه‌بۆ

چه‌وا.

اسْتَدْرَجَ اللَّهُ الْعَبْدَ: به‌رومردگار‌به‌نده‌ی

خوی‌مؤلمت‌داو‌گوزوگوممه‌ت

له‌سمر‌تاوانه‌که‌ی‌نه‌یگرت ۵‌فورشان

ده‌مهرموی: ﴿مَنْسَتَدْرِجُهُمْ مَنْ حَيْثُ

لَا يَعْلَمُونَ﴾.

اسْتَدْرَجَ الشَّيْءُ إِلَى الشَّيْءِ: ورده‌ورده

شته‌که‌ی‌له‌و‌شته‌نزیک‌کردمه‌وه.

الأُذْرَجَةُ: به‌رزکه‌رموه،‌به‌یژه.

الدَّارِجُ: دمگوتری: (رَابَّ دَارِجٍ) گلی‌که

شوینه‌واری‌خانوو‌مه‌کی‌داده‌پوشی.

الدَّارِجَةُ: دوا‌براو،‌دمگوتری: (قَبِيلَةُ

دَارِجَةٍ) هۆزو‌خیلی‌کی‌دوا‌براوو

پايه ۵ دمگوترئ: (له عليه ذَرَجَة) پلمو
 پايه۱ لمو بهرزتره ۵ وشى (ذَرَجَة) له
 زارامى ناسمانشوناسى دا بهشيکه
 لهسې سمدو شهصت بهشى سورانهومى
 فهلهک ۵ لهزارامى ماتماتيکدا بهشيکه
 لهنمود بهش.
 ذَرَجَة الحراره: بهشيکه له بهشهمکانى
 پيښورى تايبهتى بهکشمش و
 همواه (ک: ذَرَج و ذَرَجان).
 الذَّرَجَة: کورکى: جوړه بالندمپهکه
 ديوى دمرهوى بالهمکانى خاکييه،
 ديوى ناوموى رشه، لطفهتى دمچئ
 ودى لمو جوانتره.
 الذَّرَاجُ: هيتنمو دوزمان ۵ ژيشک.
 الذَّرَاجُ: کهو، جوړه بالندمپهکه
 لمرؤيشتنى دا خوى دلمهنگيئى.
 الذَّرَاجَة: بايسکيلو رهورهموى مندان
 که لسمهرمتاي فيرمرويشتنى دا
 بهکارى دمهينئ ۵ پاييسکيل که
 دوتايه۱ لهژيردايه به جولانلنى
 قاج هه لدمسورئ يان بهوزمو
 سوتاندن دمرو نهوکاته پيى
 دمگوترئ ماتور.
 الذَّرَجُ: تهنکو جهلممى ودها
 نادمميزاد له پهلو پو بغا،
 دمگوترئ: (وقع فلان في الذَّرَج)
 فلانکس کموتوتته ناو

تمنگانهپهکهوه ليى رزگار نابى.
 الذَّرَجُ: ناميرئکى موسيقايه ومکوو
 تهنبور.
 الذَّرَجُ: خوشرموو تيزرمو، دمگوترئ:
 (سهم دروج) و(ريح دروج).
 المِزْراجُ: نمو شتهى زور شت لهناو
 بهرى.
 المِزْراجُ: رنبازو مهسلهک ۵ بىرو
 بوجون.
 مِزْراج النمل: رنچکه۱ ميرو ۵ رنگى
 پينجاو پينچ ۵ (ک: مذارح).
 المِزْراجُ: له زارامى عيلمى حمديشدا
 به حمديسينک دمگوترئ: وشمپهک
 يان رستمپهک بغريته ناو دهمى
 حمديسهکهوه، راويپهکه نمو
 تنهه لکيشييه دمکاو نمو کهسمى
 دى بيسى وا دهزانى حمديسى
 مرفوعه.
 المِزْجَة: رنپروى شتهکان لسمهر
 پنگا ۵ خودى پنگا ۵ سهرمرنگا،
 دمگوترئ: (اتخذوا داره
 ملرجه) ۵ زوربه۱ رنگا، دمگوترئ:
 (هذا الامر مَذْرَجَة لَذاک) نهم کاره
 زورپنه۱ رنگى نمو شته نزيک
 دمکاتموده ۵ نمو بهرمى نامى تينا
 دمنوسرى ۵ يان ناوى کتيبي تينا
 توامار دمکرى.

الْمَرْجَبُ: دهمگوتری: (امراة ذَرْدَبُ)

نافرمتیکه بهمشو دیو دمچی.

الْمَرْجَبِي: تهمیل کوته نمو کسهی

تهمیلی بچوک لی دمدا.

الْمَرْجَبِي: پیرمیردو پیرمیزی کونه

سالو بۆلکاوو کمنهفت بهلاو

کارمساته میرویهکه ژنه عمره

بئیان و ابوو بهکار هینان و

لهمکردنی دصیته هوی دهمتهبهر

بیوونی خۆشهویستی میردمکانیان

بۆیان.

الْمَرْجَبُ: پیرمزن و پیرمیردی بۆلکاو

که ددانیان نه مابن ه کسینک زور

خوبداته شتیک و جهزی لی بکا ه

(ک: ذَرَادَح).

الْمَرْجَبَةُ: نافرمتیک دریزی وانی وک

یهک بن.

ذَرْدَرُ الْمَاءُ: ناومکه ههلقولاو کفهی کرد.

ذَرْدَرُ الثَّمَرَةِ: غیها: به پوکهکانی

خورماکهی سووموو جوی.

ذَرْدَرُ: بۆ موطاومعهی (ذَرْدَرَةُ)

دی ه کموته جم و جولو راتمکان.

الْمَرْجَارُ: دمنگی تهمیل ه درهختیکی

گموریه گولیکی زمردو بهریشی

همیه، بۆ جوانی لهمبهر و نموبهری

رینگا دمروینلری سیبهری باشیشی

همیه.

الْمَرْجَبَةُ مِنَ الْأَرْضِ: زموییهک کهوی

زور تیدایی.

الْمَرْجَبُ: شوینیک کورسی

دانیشتمهکی خوارو زوورین واته:

تا کورسییهکان زیاتر له دلوومبن

شوینهکهیان بهرزتری.

ذَرَحَةُ ذَرَحًا: پالی بیومنا.

فَرِحَ ذَرَحًا: پیر بوو، بهتموای پیر

بوو ه (فهر وهی ذَرِح).

ذَرَّةٌ ذَرَّةً: ههموو ددانهکانی کموتن.

ذَرَّةٌ النَّاقَةِ: حوشرمه که بههوی پیری

ههموو ددانهکانی کموتن ه (هو اذَرَّةٌ

وهی ذَرْدَاءُ) (ک: ذَرْدُ).

أَذَرْدَةُ: ددانهکانی خستن.

الْمَرْجَبِيُّ: نمو خلتهمو پلتهمی دمکویتته

بنهموی جامه همنگوین و تهنهکه

رۆن و همر شلهمهنبیهکی تر.

ههروا خهمیره که لهسمر میوه

گوشراومکه دهیللرتههوه بۆ نهومی

بهمموای گۆرانی بهسردا بی.

ذَرْدَبُ الطَّبْلِ: تهملهکه دمنگی نیوه هات.

ذَرْدَبُ فَلَانٍ: فلانکس بازی

ترسنوکانهی هاویشته، همر دهرواو

باز دههاوی و بهحمزمروهه سهیری

نهم لاو نهولای خوی کرد ه زهللیل و

گمردنکهچ بوو.

الْمَرْجَبُ: رهنگی تهمیل.

- الْمُرْدَرُ: بۆك، شوپنى ددان كه ددانمگان نه مابن.
- الْمُرْدَرِي: كه سىك هم بى و بچى و كارىكى ديارىكراوى نمى.
- الْمُرْدَرُ: شه پۇلى دمريا كه ترسى نهموى ن بكرى ببيتته هوى ختكاندنى نهوانه لى لى ناوى دان.
- الْمُرْدَرَةُ: غال و بوغل و همراو هورباى خه لك و قسه زور.
- الْمُرْدَرَق: ته پۇلكه يهكى بچوك و رمه لانه كه هه ليدمگه نى لمبه لان دمردمگه وى.
- الْمُرْدَق: شتى بچوك له هم رشتىك بى ۵ دمگوترى: (ولسان ذردق و درادق).
- الْمُرْدُم: نافرمتىك به شمو هم بى و بچى ۵ حوشترى پى ۵
- قو: زور بوو، دمگوترى: (قو السدع والبول) زورى فرمىك هه لپشت ۵ زورى ميزكرد.
- قو الدنيا على أهلها: خيرو بىرى دونيا زوربوو.
- قو الخراج: دميهك و خمراجى نمو ولاته زور بوو.
- قو كل حلوب بالبن: شيردمر كه شىرى زورى دا ۵ دمگوترى: (ذرت حلوبة البلد): خمراج و دميه كيان زوربوو.
- قو الهات: گياو گزمكه تيك چرزا.
- قو العرق ذرا و درورا: عمرمه كه رموان بوو ۵ فواره لى كردو هه لچوو.
- قو السماء بالمطر: ناسمان بارانى زورى باراند.
- قو العرق: رمكه كه پى بوو له خوئن.
- قو الطيرغ: گوانه كه پى بوو له شير.
- قو بالبن: شىرى زورى دا.
- قو السوق: بازار برموى پميدا كردو مامه نه لى زر تىداكرا.
- قو السراج: چراكه روناكايى دا.
- قو جسمه: جهسته لى نه خووشى پى وه نه ماو جوان بووه.
- قو الفرس: نه سپه كه بازىكى به ته ورمى هاويشت يان چمند بازىكى يهك له دواى يهكى به شينهمى هاويشتن.
- قو وجهه ذرا: دواى نه خووشى جهسته لى جوان بووه.
- اذر: شىرى زور بوو، كارى باشى زور بوو.
- أذرت الناقة بلبنها: حوشترمه شىرى زورى دا.
- أذر الفرس: به مانا (ذر) دى.
- أذر الشئ: شتمكه لى ومجم و جول خست ۵ دمگوترى: (بين عينه عرق يدره الفضب) له نيو چاوانى دا رمگىك هميه رق هه لسان دميه نى و دميا.

أَذَرُ الْمَغْزَلُ: تەشییه‌که‌ی باداو سوږی
پیداو بینى پى گرت به‌جۆرېك
همرده‌ئێی راوستاوه.

أَذَرُ النَّاقَةِ وَهَوَّاهَا: دمستی به‌گوانی
حوشترمه‌که‌دا هینا بۆ ئه‌وه‌ی شیر
پیدا.

أَذَرُ الرِّيحِ السَّحَابَ: بابه‌که‌ هه‌وڤی
کوکردنه‌وه.

أَذَرُ الدَّوَاءِ الْبَوْلَ: دهرمانه‌که‌ وای کرد
زۆر میزیکا.

أَذَرُ فُلَانٍ حَاجَتَهُ: فلان‌که‌س زۆر هه‌وڵی
دا بۆ ئیشه‌که‌ی تا دمسته‌به‌ری
کرده (فهو وهی مِذَرٌ وهی مِذْرَةٌ
ایضا).

اسْتَذَرَ اللَّبَنَ وَالْدَمْعَ وَهَوَّاهَا: به‌مانا
(ذَن) دئ، واته: زۆر بوو.

اسْتَذَرَ النَّاقَةُ: حوشترمه‌که‌ حمزی له
که‌ئێدان بوو، فه‌ه‌وچانیدی.

اسْتَذَرَ الْمَلْرَبَ: داوای شیرى ئی کرد،
وېستی بیدووشی.

استذر الریح السحاب: به‌مانا (أذرتّه) دئ.
استذر البول: شتیکی خوارد زوو

میزیکا، زوو میزی بئ،

الذَّكَارُ: به‌ردمواهم دهمگوترئ: (رزق دار)

رزق و رۆزیه‌کی به‌ردمواهم نابړئ
(ك: دُزَار، وَدَزَّر، وَدَزَّرَ).

الذَّرُّ: شیر، یان شیرى زۆر ه

نهمس ه‌کاری باش له مه‌دحکردنی
که‌سیك دهمگوترئ: (لله ذرّة) هه‌ر بۆ
خودایه پاداشی چاکه‌ی ئه‌و بداته‌وه
به‌که‌سی تر ناکرئ هه‌روا
دهمگوترئ: (ذَرَّ ذِرَّةً) خێرو بی‌ری
زۆر بوو.

الذَّرُّ: ذَرَّ الرِّيحَ: به‌رمو با، شوپنی
هه‌لکردنی با.

ذَرَّ الطريق: نامانج و مه‌به‌ستی رێگا،
دهمگوترئ: (هم على ذَرٍّ واحد)
ئه‌وانه به‌که‌ مه‌به‌ست و نیازیان
هه‌یه ه‌ (داری ب‌در دارك) ماله‌که‌م
به‌رامبهر مالی تۆیه.

الذَّرُّ: تاکی (الذَّرُّ) ه‌ واته‌ دهنکه
لوتلوتی گه‌وره ه‌ به‌به‌غای به‌چوک ه‌
(ك: ذَرَّ).

الذَّرَّةُ: شیر یان شیرى زۆر ه‌ دهمگوترئ:
(للسحاب ذرّة) هه‌وره‌که‌ ریزنه‌ی

بارانی هه‌یه ه‌ ئاو زمانگی ه‌ پ‌ه‌واجی
کالا، دهمگوترئ: (للسوق ذرّة) ه‌ هه‌روا
دهمگوترئ: (مَرَّ على ذِرَّةٍ) راست
رۆی و لای نه‌دا هیج شتیك
نه‌یگێرپایه‌وه ه‌ هه‌روا به‌مانا
(هه‌مچى) دئ.

الذَّرِّي: دۆر ئاسا وه‌ك دۆر وایه له
جوانی و درموشاویمی دا ئه‌ستیره‌ی
گه‌شه‌ داری روناك ه‌ (ك: دُراری).

- الدُّرُّرُ: جهستمو نه ندام رنك و
 بېك ه خپرو خوشرو ووناكهرمو و
 شوعلمدمر.
- المِذْرَارُ: زور رښنمر، پر خپرو
 بېره دمگوترئ: (سحاب مِذْرَارَ)
 هه وری بهریژنه باران ه (عين مِذْرَارِ)
 چاوی هرمیسکاوی هرمیسك رښ
 بهزوری.
- المِثْرَةُ: تمشی ه (ك: مَذَارٌ).
 قَوْزٌ دَرَزَا: نازو نیعمه تی دونیای بؤ
 دستمبهر بوو.
- الْمُرُزُ: شوینی دورمانکردن ه نازو
 نیعمه تی دونهیا ه (ك: دروز) (أَمُ دُرُز)
 کونیهی دونهیا ه.
- الْمُرَزَّةُ: (أولاد درزه) خه پاته مکان
 (بهرگرندروو مکان) ه همتیومچه و
 خوږپری و باوك نه ناسراو.
- الْمُرَزِيُّ: بهرگرندرو.
 الْمُرَزِيَّةُ: تاقم و پېرېكن له شيعه ی
 نیسماعیلی خویان پال (أبو محمد
 عبد الله الفاطمي) دمدن.
- قَوَسٌ دَرَساً و دروساً: پوکایه و مو نه ماو
 شوینمهواری گوم بوو، زهممن و کاتی
 بهسمر جوو.
- قَوَسٌ الْقَوْبُ: پوښاکمه کون بوو
 داپزا ه رۆژگاری زوری بهسمر دا
 تیپهری.
- قَوَسٌ الْهَمْرِ: حوشرمه که گړی بوو.
 درست المرأة: ناهرمته که کهوته عاده ی
 مانگانمهی خوښموه، (فهي
 دارس) ه (ك: قُوسٌ ودوارس).
- قَوَسٌ الشَّيْءِ دَرَساً: شته که ی گړی و
 شوینمهواری که ی نه هیشته موه.
- قَوَسٌ الْقَوْبُ: پوښاکمه که کون کردو
 رزاندی.
- قَوَسٌ الدَّاهِيَةِ: ولاخمه که ی ژېر بار کردو
 زه لیلی کرد.
- قَوَسٌ الْفِرَاشِ: جیگای داخست و چوو ه
 سه ری نوست.
- قَوَسٌ الْكِتَابِ وَغَوِهَ دَرَساً و دراسة:
 کتیبه که ی خویندمو و هه ولی دا
 لمهری بکاو هیری ببی ه دمگوترئ:
 (درس العلم والقن).
- قَوَسٌ الْخَطَةِ: گهنمه که ی گنمرکرد.
 قَوَسٌ الطَّعَامِ: به خپرای خوار دنه که ی
 خوارد.
- أَدْرَسَ الْكِتَابَ وَغَوِهَ: به مانا (دَرَسَهُ) دئ.
 أَدْرَسَ فَلَاناً الْكِتَابَ وَغَوِهَ: وای له
 فلانکس کرد کتیبه که
 بخویننیه و مو دیراسه ی بکا.
- هَارَسَ الْكِتَابَ وَغَوِهَ مَدَارَسَةً و دراساً:
 به مانا (دَرَسَهُ) دئ.
- هَارَسَ فَلَاناً: شته که ی بؤ فلانکس
 خویندمو و نه ویش بؤ نه وی

خویندومو و مېری په کتریان
هیناموه.

د ارس النوب: تاوانه کانی نه منجم دان.

د رس الكتاب: به مانا (درس) دئ.

درس البعير: حوشرمه کي رامکردو

راهینا د مگوتري: (بعير لم يدرس)

حوشر تکه ژېربار نه کړاوه، رانه

هینراوه د سواړي نه بېوون.

درست الحوادث فلاحاً: روداو د کان

فلانکه سیان له بوته داوه.

درس الكتاب فلاحاً: ناوهر وکي

کتیبه کي بو فلانکس شی

کردومو تني گماند.

اندرس: بو موطاومعهی (درس)

هاتوه.

تدرس الكتاب وغره: کتیبه کي

خویندومو پني داخوومو لني ورد

بووه هوئي دا لمېري بکاو له يادي

نه چيتموه.

تدرس الطلبة الكتاب: همريه ک

له قوتابيه مکان کتيبه کمان بو

پمکتر خویندومو بو نومو تني

بگمن و لمېريان نه چيتموه.

ادرس الكتاب وغره: به مانا (لدرس) دئ.

تدرس: بو موطاومعهی (درس) دئ.

تدرس فلان: فلانکس پوښاکي کوني

پوشي.

الدرس: رنگاي کوږمومبوو د بهشيك

له زانياري له کاتي کي ديار يکړاودا

ده خویندري: (ک: درس و ادراس).

الدرس: پوښاکي رزيوو کون د کلکي

حوشتر (ک: ادراس، درسان).

الدرس: وهرزش و پيداچونه موي وانه.

البرواس: که للمزل د سهگي

سمرزل د حوشتر ي رامکړاوي مل

نمستور د پياوي نازا د شير.

البرياس: به مانا (البرواس) دئ.

البريس: شتي ليکولينه موه له سمرکړاو،

خویندراو د پوښاکي کوني

رزيو د کلکي حوشتر (ک: ادراس،

و درسان).

البريسه: چاککردن موي رنگاي

شهمه منده موه د کرنکاری

چاککردن موي رنگاي شهمه منده موه.

البراس: نمو شوينه ليکولينه موي

نامه ناسمانيه کاني تيدا نه منجم

دهري، نو شوينه ناوهر وکي

تهوراتي تيدا شي دمکريتموه ناوي

(مذراس) (مذراس اليهود) نو

کسمي شهرحي تهورات دمکا بو

جولمکه کان د بويه له حه ديشي نو

جولمکي زينا ي کرديو و هاتوه

دملح: (فوضع مذراسها كفه على آية

الرجم) د (ک: مداريس).

گورگه (ك: ادراس و دروص).

الْبَرَصُ: به مانا (الْبَرَصُ) دى.

ام ادراس: كونه مشك و كونه

جرجه به لاء كارسات ه حوشترى

خيراړوه (ك: ادراس و دروص).

الْبَرَصُ: حوشترى خيراړوه.

فَرَعَ الذَّيْطَةَ دَرَعًا: كوشتيه كهى له لای

ملييه وه گرو.

فَرَعَ الرِّبْعَةَ: گرده ملي كوشتي په كهى

هه لكه كند.

فَرَعَ لِي عُنُقَهُ حَبْلًا: په تيكي له ملي

خست و خنكاندى و خنكا.

دَرَعَتِ الْفَرَسُ وَالشَّاةُ وَهَوَّاهَا دَرَعًا

و دُرْعَةً: نه سپه كه، ممر كه لای

پيشه وهى رمش و دواوهى سبى يان

به پيچه وانه وه (هر ادرع وهى

درعاء) ه (ك: درع) دمگوتري: (ليلة

درعاء) سمر له نيوارهى تاريك دوايه

مانگه شو (نهمه نه گمر له كوتايى

مانگدایى) يان به پيچه وانه وه

سمر له نيواره روناك و مانگه شو،

دوايه تاريك تونهك (نهمه نه گمر

له سمر متاي مانگ دايى).

فَرَعَ الزَّرْعُ: زرعاته كه نيوه خورا.

فَرَعَ الْمَاءُ: هه موو له ورو پاوانى دمورى

ثاومكه خورا.

أَذْرَعَ الشَّهْرُ: مانگ له چواردمو پانزه

الْمُدْرَسُ: نهو كه سهى زور دهرس

بليته وهو زور بخوښته وه زور له

كتيبان پروانې، ماموستاو وانه بيز.

الْمُدْرَسُ: شوښنى دهرس گوتنه ووهو

دهرس خوښندن.

الْمُدْرَسَةُ: خوښندن گاو هوتابخانه،

شوښنى خوښندن و

فيريوون ه گومه نيك فهيله سوف،

يان روښن بېرو بيرمه ندى يان

ليكولمروه كه بېرو رايه كى

تابه تيبان هه بېو بوچونيان

هاوبه ش بې، دمگوتري: (هر من

مدرسة فلان) نهو له سهر مه زهه بېو

رېبازى فلانه.

الْمُدْرَسُ: شيت.

دَرَوْش: كردارى دمرويشانه كړد.

تَدَرَوْش: به مانا (دَرَوْش) دى.

الدَّرْوِش: له زاروايه صوفيانه كسيكه

دونيا نه ويست و خودا په رست بېو

كه شكول هه لگري به جيهاندا

بگمري ه (ك: دراويش).

دَرِصَتِ النَّاقَةُ وَهَوَّاهَا دَرَصًا: حوشترمه

پېريو له بهر پېرى ددانى شكاون

(هې درصاء) ه (ك: دُرَصُ).

الْبَرَصُ: بېچوه مشك، بېچوه جرج،

بېچوه ژيشك، بېچوه پشيله، بېچوه

كه روښك، توته له سمگ، بېچوه

تېپېمېرى كېشه مومكانى سمر له نيواره
تاريك دمېن.

اَذْرَعَ الزَّرْعَ وَالْمَاءُ: بېمانا (دَرَع) دئ.

اَذْرَعَ الْقَوْمَ: نوموړو پياوړى دموروبمېرى
نومكانى نهو خه لکه دمركهوت.

اَذْرَعَ الشَّيْءُ: شتمكهى خسته كلورايى
شتيكي ترموه.

دَرَعَ فِي السَّيْرِ: له رويشتندا پيشكهوت.

دَرَعَ فَلَانًا: فلانكېسى خنكاند، يان ملى
خسته نيوان قولو باسكى خويه ووه
خنكاندى ه پوښاكى زړى
له بمر كړد.

دَرَعَ الْمَرَأَةَ: پوښاكى نوماللى
بېناهرمهكه پوښى.

دَرَعَ الرَّجُلَ: پياوړى زړى له مناسن
چندراوى له بمر كړد.

اَذْرَعَتِ الْمَرَأَةُ: ناهرمهكه پوښاكى
نوماللى پوښى، دمشگوتري: (اَذْرَعَ
الدَّرْعَ).

اَذْرَعَ اللَّيْلَ: چوو نه ناو تاريكايى
شهو موه ه له پېندى پيشيناندا
هاتووه (شُرَّ ذِيلاً وَاذْرَعَ
لَيْلًا) ه بريارى داو فولى ن ه لكرودو
شموى كړد به ه لاورى بو
نېنجامدانى كارمكهى.

اِنْتَرَعَ الْبَطْنُ: ورگى پر بوو.

اِنْتَرَعَ الْعَظْمُ مِنَ اللَّحْمِ: نيسقانهكه له

گوښتهكه دامالئرا.

اِنْدَرَعَ الْقَمَرُ مِنَ السَّحَابِ: مانگ
له همورمکان دمړجوو.

اِنْدَرَعَ فَلَانٌ فِي السَّيْرِ: فلانكېس له
رويشتندا پيش كهوت ه دمشگوتري:
(الندرع يفعل كذا) ليبرا بو كړدى
نهو كارمو سووره له سمر نهووى
بيكا.

تَدْرَعَ الْبَرَّعَ: زړى پوښى.

تَنْدَرَعَ اللَّيْلُ: چوو نه ناو تاريكايى
شهو موه.

تَمْنَرَعَ: همرنجى له بمر كړد؛
پوښاكىكه له خورى دروست
دمكړى.

الدَّارِعُ: نهو كهسهى زړى پوښيښ.
الدَّرَاعَةُ: پوښاكىكه له خورى دروست
دمكړى، جبههكه لاي پيشه مووى
كراوميه.

الْبَرَّعُ: زړى له شيووى كراسدا له نه لقه
نه لقهى ناسن دهمندريو بو
خوپاريزى له برينداريوون به جهك
له بمر دمكړى ه همروا ناوه بو كراسى
ناهرمت كه له مالهموه له بمرى
دمكا ه (ك: اذراع واذرع ودرع).

الْبَرَّعُ: شهوانى شانزمو ه هدمو
همزدهى مانگى هه مېرى ه له م روموه
نهم شهوانه سمر له نيوارميان

تاریک ه و کوتاییه ک ه یان
مانگه شهوه ه ه مروانوه بؤ دره ختی
خورما که جو مامار که ی دمر بکهوی.
الدُرْعَةُ: دمگوتری: (هم في ذُرْعَة)
کاتیك لهومړی دموری ناوگانیان
دمرکهوت.

الدُرْعِيَّةُ: تیرنکه له زریه که تیبه مړی
کردیچ ه تاکه کی (درعی).
الْمُرْعُ: دمگوتری: (بِت مُرْعُ)
گیاهه که خوروه شوینه که ی سبی
هه لکه پراوه.
الْمُرْعَةُ: زریه پوښ.

الْمُرْعَةُ: همرنجی: پوښاکیکه له خوری
دروست دمکری ه لای پی شهوه ی
کراوه دمیچ ه (ك: مَدَارِغُ).
دُرْفَس: سواری خوشتری خوشرؤ پوو،
نالای گهوری هه لگرت.

الْمِرْفَاسُ: نادمیزادی زمبه للاح و
کمه ه ه مروا گیانه به مړی گهورو
کمه (ك: درافس).

الْمِرْفَسُ: به مانا (الْمِرْفَاسُ) دی ه بؤ
نیرومی ه به گاردی خوشتری
خوشرؤو، که لکه گوشتن ه نالای
گهوره، هوماشی ناوری شم ه (ك):
دِرَافِس).

الدِرْفَسَةُ: به مانا (الدِرْفَس) دی.
الدُرْقَلَةُ: شیوه و چو نیه می

پي کوه و نوساندنو پي کوه
گونجانننی مه دمه نه گان.
دُرْقَه: نمری کردو چاکي کرد.
تَدْرُقُ بِالْدُرْقَةِ: به دیو جامه و مه تال
خوی هاراست.
الدُرْقُ: همر شتیك رمق بی.
الدُرْقَاءُ: همر.

الدُرْقَةُ: مه تال له پیست دروستکری
دمسکی پیوه نه میچ ه پارچه
لهوخیکه له ماددی شاخه حیوان
یان نیسقان له پیستی هه نلی
حیواناندا دروست دمیچ و مگوو نه و
پارچه رفه ی کیسه ل ه (ك: أدراق
ودراق).

الدُرْقِيَّةُ: خودمه به که دمکویته
پی شهوه ی مل.

الدُرْيَاق: بروانه (دریاق).

الدِرْيَاقَةُ: بروانه (دریاقه).

الدُرْقُ: هاپیکي شوشه ی گهورمه له
شیوه ی گؤزه شهراپی تی
دمکری ه نامیریکه شهراپی پی
دپیوری ه جؤره کلاوو میزمریکه
پیاوه ناپینییه گان بؤ شهوه ی له
کهسانی دی جیابکرینه و له سمریان
ناوه، به زوری کاهین و پیاوه
ناپینییه گانی بسوزی و مه سیحی
به گاریان هیناوه ه دمگوتری: (فلان

دورق) فلان کس زاهینو ربه نو
خه لومنشینه.

دَرَقَع: به خیرای روى ه لمرسانا
رايکړدو ه ه لآت.

دَرَقَعَتِ الماشية: نازلېمکه پمله پهل کرد
له لومړپان دا.

إِدْرَقَع: بهمانا (دَرَقَع) دئ.

الدَّرَقَع: بهمانا (الراوية) دئ.

الدَّرَقُوع: ترسنگ ه پرست لى برپاو
دمگوترئ: (جوع دَرَقُوع)
برسيارتیهکى پرست بره.

دَرَقُل: به خیرای روى، یاری
هملېرکى و حیلوکى نه نجامدا.

الدَّرَقُل: جوړه پوځاکى نهمینیه.

الدَّرَقْلَة: یاریه که سماو هملېرپنى
تیدایه.

الدَّرَاقِن: فوخ.

أدرک الشئ: شتمکه کاتى خوى هات.

أدرک الثمر: میومکه پینگه پشته.

أدرک الصبي: مندا لکه بالغ بوو.

أدرک فلان: زانیاری فلان گه پشته
ناستىکى بمرز.

أدرک ماء البئر: ناوى بیرمکه دایمزی
بو بنکمهکى.

أدرک الشئ: به شتمکه گه پشته، دهستى
گه پشته.

أدرک الشئ ببصره: شتمکه ی به جاوى

خوى بىنى.

أدرک الشئ بعقله: له شتمکه حالى بوو
تتى گه یى.

دَارَكُهُ مداركة ودراكاً: پتى گه یى،

همنديکى به شوین همنديکى تردا

هات ه دمگوترئ: (سیر دَرَاكُ)

رؤیشتنىکى به مردموامو بى

راوستان و پشودانه.

دَرَكُ الْمَطَرُ وغیره: بارانه که لیکنان

لیکنان بارى، دلؤبه دوا دلؤبه

دمگوته سمرزموى.

إِدْرَاكُ الْقَوْمِ: خه لکه که به شوین په کدا

هاتن بى پجرانه موه په ک بهدوا

په کدا هاتن.

تدارك القوم: بهمانا (إِدْرَاكُ)

دئ ه هوالمکان په ک بهدواى په کدا

هاتن.

تدارك الشئ: گه پشته شتمکه ه نموى

له کیسې جوو بوو وىستى بهدمستى

بیښتیموه.

تدارك الشئ بالشئ: شتمکه ی بهدوا

نمو شتمدا هیئا ه دمگوترئ: (تدارك

الخطأ بالصواب وتدارك الذنب

بالتوبة)

إِدْرَاكُ الْقَوْمِ: خه لکه که پتى گه پشته.

إِدْرَاكُ الشئ: شتمکه ی دهست کهوت.

استدراك مافات: نموى له کیس جوو بوو

دهستى کهوتیموه.

استدرك الشيء بالشيء: به شوين نهو
شتهدا شتهكې هينا.

استدرك عليه القول: قسه ههتهكې بؤ
راست كردهوه ٥ يان كه مو
كورپهكې بؤ تهواو كرد كونو
كه له بهرې بؤ پر كردهوه.

ذالك: (اسم فعل) به مانا (أذكر) دئ.

الترك: (اسم فعل) له (أذكر)
ومرگراوه ٥ تاوانو گوناوه بنكي
هر شتيك قولې هه بې ومكوو بېرو
چال و شتي وا ٥ دمگوترئ: (بَلَّغَ
الفراص ذكر البحر) مهله وانمكه
گه شته قولې دمرياكه ٥ چينيكه
له چينه كانې دؤزه ٥ پؤليس و
زېرمهان.

التركة: نه لقه ٥ ئي لمه چهرميكه
دمكړئ به ئې كه وانموه ٥ پارچه
خستنه سمر دوخين و پيشتيني
كورته.

التركة: مه نزلې بايېن و هاتي ژېرموي
شتي هاتقاته.

التركات: كؤمه نه شتيكي هاتقات چين
له خوار چين به پيچ هوانه ٥
(الدرجات) هات له سمر هاته.

المدارك: پيچ ههسته كان.

دَرَمَتِ الْإِرْكَبُ وَالْفَارَةُ وَالْقَنْفُ دَرَمًا
وَدَرَمَانًا: كه رويشكهكه يان ويشكهكه

ههنگامكانې نزيك كردنه مو
كهوته په له په له لمرؤيشتندا.

دَرِمَتِ الْارَنْبِ وَالْفَارَةُ وَالْقَنْفُ دَرَمًا:

لاساې كردنه وې رويشتنې نه م
گيانله بهرانه، دمگوترئ: (دَرِمَ
الصبي والشيخ) منداكهكه يان
بېرميږمكه ومكوو كه رويشك يان
ومكوو مشك يان ومكوو ويشك
رويشتن.

دَرِمَ الْكُعبِ وَالْعَظْمِ: گوشت ٥ اهرمقه ٥
يان ئيسقاني داپوشو له گوشتدا
هون بون.

دَرِمَ الْمَكَانِ: شوپنهكه تهخت بوو بهرزي و
نزمي تيدا نه ما.

دَرِمَ الْأَسْنَانِ: ددانه كان كهوتن.

دَرِمَ السَّعِيرِ: حوشرمكه دداني كرمؤل
بون و نزيكه بكهون.

دَرِمَتِ الشَّفْتَانِ: دوو ليوې سور بون
به هوې سيواك كردن به مرختي
(دارم).

أَذَرَمَ: ددانه كانې كهوتن هونكه

له زېريانموه دداني تړي
دين ٥ دمگوترئ: (أَذَرَمَ الصبي وأَذَرَمَ
الفصيل).

أَذَرَمَتِ الْأَرْضُ: زموي درختي دمرمې
رواند.

دَرَمَهُ: رنكي خست ٥ دمگوترئ: (دَرَمَ

أظفاره) نینۆکه کانی رښک کردن دواى
 نهومى څرتاندىنى نهمجار رښكى کردن.
 الأذرمُ: پیاوښکه ددانى نهماين.
 الدارمُ: درهختيکه دمشوبهيتته درهختى
 غهضا، نافرمتان که سيواکى پښ
 دمکهمنهوه ليوو پوکيان زور سور
 دمبن.

الدراما: جوړښکه له شانؤ،
 چهنديکه سيک لاسايى کهسانى ديکه
 دمکهن قسهو کردمومو پوښاکيان
 ومکوو نهوان رادمنوښتن.
 الـدرامُ: ناشـيرين و پـهوت
 ناشيرين ۵ زيشک.

الدرماءُ: دمگوترئ: (امراة درماءُ):
 نافرمتيکه څاپرمقهو نيسفانى
 نهگوششت دا شارابنهومو
 ديارنه بن ۵ رومکيکه که لاکه
 سووره نه درمختهو نه گيايه
 نه شيوى جهرگ دايه و له پيړي
 (خمنض) ۵.

الدرامةُ: کمروښک ۵ (درع درمة)
 زريههکى لووسه.

الدرمةُ: مندالى هه لومى گوشتن.
 درمَج في مشيه: به گاگوښکى روښي.
 درمَجَت الناقة وَلَدَهَا: حوشترمه سوزى
 بؤ بيچومکه نواند.

إدرَمَج عليهم: بهمېن پرس خوى

به ماله که پاندا کرد.

إدرَمَج في الشيءِ: جووه ناو شته که ومو
 خوى تيډا حه شاردا.

الدرامِجُ من الرجال: پياوى لارو له نجه
 کهرو خوږه زلزان له روښتنندا.
 درَمَك: بازي دا، په لوى کرد پان
 خهريک بوو همنگاو بهاوئ.

درَمَك الشيءِ: شته کهى ورد کردو
 هارې.

درَمَك الابلُ الموضُ: حوشترمه
 هموزمه کهى شکاند.

درَمَك البناءِ: باله خانه کهى لوس کردو
 راسته و پاسته ی کرد.

الدرَمَك: کوتانى هه مومو شتيک
 وردکردنى ۵ گلى نه رمو بئ بهردو
 چهو ۵ ناردى سپى.

فَهرِن درَمَا: چلکن بوو، دمگوترئ: (دَرِن
 الثوب) و (دَرِكت يده بکذا).

فَهرِن الإلسانُ: نادميزا دمکه سيبه کانى
 توشى نه خوښى سيل بوو (هر ډرن
 واڅرځ وهي درئا).

أدرِن الثوبُ: پوښاکه که چلکن بوو.

أدرنت الماشية: ناژه له که پلو پوښى
 کوڼى زړيوى سالى پيشوى خوارد،
 نه مهش به هوئ څاتو څړى و گرانى.
 أدرِن المَطْبُ: دارمکان وشک بون.

أدرِن الثوبُ: کراسه کهى چلکن کرد.

الذَّكَرَةُ: په پامېر راسپاردمو
رموانه كړاو ٥ لاهرسهنگ خو
هه لواسر.

الذَّكَرَةُ دَارَةُ الدَّهْرِ: هيرشكردنى
رؤځگار.

الذَّكَرَةُ: دَرِيَّةُ الْقَوْمِ: سهرهك خيل، ريش
سپى گهل.

الذَّكَرَةُ: پياو ماقول و ريش سپى هوزو
خيل ٥ سرؤكى گهل و تهبيژ بهناو
پانهوه ٥ پاريزمرو داكوكيكر (ك:
مَذَارَةُ).

ذَرَمَتِ الْحَبَّازَى: درهختى خوببازا
گه لاكانى و مكوو ديرهميان لى هات.

إِذْرَهْمُ: لمېر پېرى كهوته سهر زموى و
جپتر خوى بؤ رانهگير.

إِذْرَهْمُ بَصْرَةٌ: جاوى نابيناوو.

أَلْبَرَهْمُ: بهشيك له دوانزه بهشى
نوهيميه ٥ پارچه زيونكى سكه لى
دراوه بؤ مامه له پيوكردن ٥ (ك:
ذَرَاهِم).

أَلْمَرْهَمُ: پاره زور، (ديرهم زور)
قَوَى الشَّيْءَ وَهُ ذَرْأٌ وَدَرَاءٌ وَذَرِيَالًا: پنى
زانى بهجوره هتليك هيرى نهو
شته بوو.

قَوَى الصَّيْلَةَ: بؤ گرتنى نيچيركه خوى
خسته بهنا ولاخيك بؤسموى
نيچيركه ههست به راوكمركه
نمكا تادميگرئ، دمگوترئ: (درى

الْإِذْرَيْنِ: نالزو ناليك ٥ نيشتمان ٥
نهصل و بنهما.

الذَّرَانَةُ: پلو و پوشى پزيوى سالى
پيشوو.

الذَّرْنُ: نه خوښيېكه توشى سبيېكانى
تادمميزاد دمېج . سيل.

أُمُ ذَرْنٍ: جبهان، (دونيا).

الذَّرْنَةُ: له زانيارى پزېشكيدا ته لځاى و
گوزانكارپيېكه لهسى سيل گرتودا
دمردمگموى ٥ له زانيارى رومكناسى دا
برېتپييه له رمكى رومكى پان قمدى
رومكى كه بهاوسى و ماده بزيويهكانى
تيدا كؤببنموه.

الذَّرَيْنِ: پلو و پوشى پاوان و لهومرگا كه
هسى سالى پيشوويى و رزى
بن ٥ پوشاكى رزيو ٥ (ام درين) زموى
روتو بى گزو گياو درهخت.

الذَّرَانُ: كهسيك نه خوښى سيلى
كوشندى هېج.

قَوَّةٌ عَلَيْهِمْ ذَرْهًا: لايان دمركموتو
هيرشى كردنه سهر بهمېج نهوهى
بهخويان بزائن.

قَوَّةٌ عَنْهُمْ وَلَهُمْ: قسهى ليو مكردن و
بهرگرى لى كردن.

قَوَّةٌ فَلَانًا: خوى له فلان نه ناسكرد.

ذَرَّةٌ عَلَى كَذَا: لمسنور تېپېر بوو زيادى
كرد.

قَنَرَةٌ: هرپشهى لى كرد.

فلانا) فيلى له فلانكس كړدو هه لى
خه لمتاند، (درى الرأس) سمرى به شانه
داهيتا.

أذراه به: پټى زاناند، فيرى كړد.

أذراه: نمرى له گهل نواندو به هيدي و
له سمرخويى له گه لى جولايه وه،
خوى له شمېرى پاراست.

إذرت المرأة: نافرته كه به شانه هزمكنى
داهيتان.

إذرت الصيد: موداراتى نيچيرمكه
كرد.

إذرت فلاناً: له گهل فلانكسدا
هه ليكردو خوى له گهل گونجاند.

الفرية: نهو جهسته ومهميه كه
له سمرى فيرى شير ومشانندن
دېى ۵ پان له سمرى فيرى مسته
كوله ومشانندن (ملاكمه)
دېى ۵ ولاخي كه راوكمر خوى له
پماندا حشار دندا بو نهوى هه ل
له نيچيرمكه ومركړى و بتوانى گولله
تيگړى پان بيگړى ۵ بمتا بمتى
نه چيري ومحشى.

الا أدريه: بېر وگه پمكى هه له سه فييه
پټى وايه عمقل چ نرخيكي نيه و
ناتوانى شت بزاني، به لاي زانا
عمر مېه كانه وه به تاقم يكي
سوفسطانى دمگوتري.

المئري: شانه ي گموره چ له دار پان له
ناسن پان له ههر مه عمدنيكي تر
دروستكرايى هزى نالوزكاوى پټ
شانه دمگوتري ۵ شاخه
حه پوان ۵ دمگوتري: (نطحه الثور)
بالمئري) كه له گا كيوييه كه شاخى
تيه لدا ۵ (ك: مذار ومدارى).

المرياق: ترياق ۵ شمراپ.

المرياقه: به مانا (المرياق) دئ.

الدست: دمسته جل ۵ سهروكي
نه نجومه ۵ پله ي ومزيرى ۵ يارى
دمگوتري: (فلان حسن الدست)
فلانكس شمتر منج زانيكي
باشه ۵ بېرند نهوى يارى
شمتر منج ۵ له زانيارى
هه لند مسدا ۵ بريت ييه له
ئوسطوانه يه ك ديوى ناوموى
مادميه كي زور گهرمى تيلابى بو
توانلند نهوى ناسن.

الدستة: گورزه شت ۵ بريت ييه له
گورزميه كي دوانزه پارچه يى ومكوو
دمسته هه لدم دسته گورموى دمسته
پيل.

الدستجة: گورزه شت، دمسته
شت، ومكوو دمسته هه لدم ۵ گوزمو
كوبه يه كي گموره به دمست
دمگوتري تيه وه.

توښکلی دار دروست دمکړئ پيښي
دمگوتري: گوش ۵ لهو حهو پارچه
کهشتي پي ليک دبهسري، (ک:
دُسُر) ۵ قورشان دمفهرموي:
﴿وَحَمَلْنَا عَلَى ذَاتِ الْأَوَّاحِ وَدُسُرٍ﴾
الدُّوَسِرُ: شتي گهورهو زمبه للاح و
بههيز.

الدُّوَسِرُ: بهمانا (الدُّوَسِر) دئ ۵
دمگوتري: (رجل دُوسِرَ وَجَمَل دُوسِرَ
وَأَسِرَ دُوسِرَ).

الدُّوَسِرُ: شتي کون و عهنتيکه ۵
دانموښله په که گهنم رمنگه
دمنکه کاني وردن تيکه لاوی گهنم
دبه ۵ پيښي دمگوتري: (الدُّوَسِرُ).
الدُّوَسِرَةُ: تاکی (الدُّوَسِر) دمگوتري:
(کتية دُوسِرَة).

الدُّوَسِرِي: بهمانا (الدُّوَسِر) دئ ۵
الدُّوَسِرَانِي: بهمانا (الدُّوَسِر) دئ ۵
دَسُّه دَسَّاً وَدَسِيَّاً: شته که ی شاردموه
دمگوتري: (دَسُّ الشَّيْءِ فِي الزَّوَابِ) ۵

دَسُّ المَكْرَ: فيله که ی شاردموه.
دَسُّ نَفْسُهُ فِي الْأَعْيَارِ وَلَمْ يَسْ مِنْهُمْ: خوی
بهباش لقه له لم دا به لام وانه بوو.

دَسُّ الْبَعْرِ: حوشتره که ی بهمه تران رمنگ
کرد به لام توخ نه بوو.
دَسُّهُ: بهمانا (دَسُّه) دئ.

إِنْدَسُّ فُلَانٌ إِلَى فُلَانٍ: بؤ موطاومعه
(دَسُّه) دئ.

الدُّسْتُور: ياسا په کی سهرمکی و
بنه پرتييه بؤ به پړومبردنی ولات
دادم پړزري بؤ نه وهی بکړي ته
سهرچاوهی ياساکان و ياسا ناسان
له ژير روشنایي نه و دمستوردها
قانونه کان داپړزن ۵ دمفهرتيکه
ناوی سهر بازو موچه و ناو نيشانيانی
تيلا تومار دمکړي ۵ به لام
له سهرده می تازمه بکه موه نه
ياسا په کی بنه مره تي دمگوتري
که شي موه شيوازی حکومت و
فهرمان پړموايی ديارى ده کاو
دهسه لاتمه کان سنوردار ده کا.

دَسَّرَ الدُّسَارَ فِي الشَّيْءِ: بزماره کی
به زمخت به شته که دا کو تا.

دَسَّرَ الشَّيْءَ: شته که ی قايم گرد
به بزمار ۵ به توندی پالي پي مونا.

دَسَّرَ السَّفِينَةَ: که شتييه که ی به بزمار
چاک گردو به زمخت بزماري پيدا
کوتا.

دَسَّرَ فُلَاناً بِالرَّمْحِ: به رمب زمبري
کوشنده می له فلانکه مس
دا ۵ دمگوتري:

دَسَّرَتِ السَّفِينَةُ الْمَاءَ: که شتييه که بههيز
ناوم که ی دپدا ۵ هه روا دمگوتري:
(دَسَّرَةُ الْبَحْرِ) ۵ دهريا پالي پي موناو
خستيه ناو شته موه.

الدُّسَارُ: بزمار. ۵ هه روا حه بليکه له

اندىمى فلان الى فلان: فلان دېته لای
فلان بؤ دوو زمانى.

الدَّسَّاسُ: مارىكى كورتى سورباوه
سهر و كلكى و مگوو يهك واپه
نازاندرى لای سهرى گامه يه،
دهجېته زېر گلنهمو ناپهوى همتاو
لېى بده دهگوترى: (المرق دساس)
واته: رموشى باوكان دمگوېزېته وه
بؤ منداله كانيان به نهينى دزه
دمكمن بؤيان ه فیتنه و دوو زمان ه

الدَّسَّاسَة: كهړه مار رفته مار جهزى
لهمويه له زېر گلنډا خوى هشاربدا.
الدُّسَّة: ياريه كى منداله عمر به.

الدَّيْسُ: شتى برزاو له ناو ناگرده ه
كه سيك خو هه لكې شى و
به شانازيه وه باسى كردم وه
باشه كانى خوى بكا ه كه سيك بكرى
به سيخوړو به شه و بنېردرى بؤ
نهموى هه وال بزانى
بيانهينى ه دمگوترى: (فلان دسيس
قرمه) فلانكه س جاسوسى
گه له كه يه تى.

الدَّيْسُ: بؤگه نيك كه دمرمان لای
نمبا ه (ك: دُسى).

الدَّيْسَة: فیتنه يى دوو زمانى ه رقو
كینه ي شاروه دزى كه سانى تر.

دَسَعُ البعير بجرکه دسماً و دسوعاً:

حوشترمه كه كاوپزى كرد، خوړاكى
ناوگه دهى هينايه وه ناو دهمى و
سهر له نوى جويه وه ه

دَسَعُ الرجلُ بقرته: پياوكمه رشايه و مو
رشوكمه ي فرې دا.

دَسَعُ فلان: فلان رشايه وه.

دَسَعُ المرق في اللحم: رمگه كانى جهسته ي
له گوشت دا گوم بوون.

دَسَعُ الشئ دسماً و دسمة: پالى
به شته كه ومنا.

دَسَعُ الإلاء: قاپه كه ي پرې كړد.

دَسَعُ فلاناً: فلان به خشيشيكى به منرخى
دا به فلان.

دَسَعُ فلان: به خشيشى باشى پې دا.

دَسَعُ الجحر: شتيكى هه لگرت
به نه ندازى زاركى كونه كه و به و
شته زارمكه ي هاخنى.

ادَسَعُ البعير: به مانا (دَسَع) دى ه

الدَّسِيعُ مِنَ الانسان: نه و نيسقانه گرى
گهر دنى تېدايه ه ه شوينى
جيا بوونه وى مل له شان.

الدَّسِيعَةُ: پيلوى گه وړه ه سفره ي پرې
خواردمه منى ه به خشيشى باش و
حاك ه هيزو توانا ه سروشت و
نه خلاق ه بنكى مى نه سپ ه (ك:
دساع).

الدَّسِيعُ: دمر به ند، بؤرى خواردن و

خواردنه وه له خوږګۍ نادميزاد.

الْمِنْصَحُ: چاو ساغو شرمزا يو ريگا.

دَسِقُ الْخَرَضُ دَسَقًا: هموزمکه پړيوو تا له

چواردموږپه وه تاومکه سمرريزي

کرد.

الدُّسُقُ: سپياپه تي.

الدُّسُقَانُ: رموانه کراوو په پامبهر،

شاليار.

الدُّيْتُقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سپي

بريسکه دار ډمگوتري: (غدير

ديسق، و سراب ديسق و خبز ديسق).

ناوی کهم که قولای نه بې ډهموو

خشلېکي زيوې سپي ډسني زيو.

روناکي ډمشت و ساراي

بهرين ډگل ډپرميږد ډفاپيکه،

جاميکه کاتي خوې عمره ب

به کاريان هيناوه ډجوان و شوخ و

شهنگ ډسپپيه تي ډريگاي

دريژ ډهموزي پر له ناو.

الْبُسْكُرَةُ: زموي دشت و ته ختايي ډ

باله خانې ډهموره: که به دموږو

بهرېدا چه ند خانوېکي خيزاني

ناعهرمي ليبي ډلهو خانووه

ډهمورو باله خانېدا شراب و شوېني

رابواردني لي بي که بهروالمت شو

جوړه باله خانانه پاشاو

فهرمانې موای تي دا ني شته جي

دمبي ډشارمدئ و گوندي ډهموره ډ(ک:

دساکره).

دَسَمَ الْأَرْضُ دَسَمًا: شوېنموږمکه پيخوست

کراو گوم يوو.

دَسَمَ الثُّنْيُ: زارکي شته که ي به توپه وانه

به ست ډمگوتري: (دَسَمَ الْقَارُورَةُ

ونخوها): به توپه وانه دمي

گوزمکه ي هاخني.

دَسَمَ الْبَابِ: دهرگا که ي داخست.

دَسَمَ الْجُرْحِ: پلپته ي خسته ناو برينه وه.

دَسَمَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: بارانه که که ميک

زمويه که ي تهرکرد.

دَسَمَ الْبَعِيرَ دَسَمًا: به رنگي رمشي

فهرتري حوشرمکه ي رنگکرد.

دَسَمَ الثُّنْيَ دَسَمًا: شته که ي جهور

کمرده پيسسي وپوڅه لي

داپوڅي ډتوزو خوځ داپوڅي

به جوړيک ډرنگي رمش بي،

ډمگوتري: (فلان دَسَمَ الثَّيَابِ)

فلانکس پوڅاکي رمشه ډوا دسم

الشرب) عمپو له که له نماپينو

پياوتمې دا همپه.

أَدَسَمَ الْقَارُورَةُ: دمي گوزمکه ي هاخني.

دَسَمَ الطَّغَامَ: جهوري کرده ناو

خواردمه نپيه که وه.

دَسَمَ اللَّقْمَةَ: پارومکه ي له روڼه که هه لسو.

فَسَمَ الطَّرُ الْأَرْضَ: زمويههکي کهمې
تمړکرد.

فَسَمَ لِبَابُهُ: بهجهوري پوښاکهکي چلکن کرد.
تَنَسَّمَ: چهوري خوارد.

تَنَسَّمَ الطَّعَامُ: خوراکهکه چهور بوو.

تَنَسَّمَتِ الشَّيَابُ: پوښاکهکه چلکن بوو.

النَّسَامُ: تۆپهوانه؛ زارکي گوزمو
کوښينه يې دماختنډرئ.

النَّسْمُ: لایمنيکی شت، دمگوترئ: (هر

علی دسم الأمر) نهو لهسمر

لایمنيکی نهو شتهيه.

النَّسْمُ: روڼ و چهوري گوشت و پيو ۵

گوشت و پيو ۵ چلک و پيسی.

النَّسْمَةُ: نهوشته ي کوني کوندمو شتي

وای يې دمگريئ ۵ ږنگي بؤر بهلای

ږمشی دا بړوانی ۵ پياوی خوږې و

ههتيو مچه ۵ زلی بې هونمر ۵

دمگوترئ: (ماهر إلا دمه لآخر فيه).

النَّسِيمُ: کهسيک زور يادی خودا بکا.

النَّيْسَمُ: ږمش ۵ تاریکی ۵ هاوړې

دلسوز لهکارو پيشمهده ۵ ورج ۵

بيچووه ورج ۵ رڼوی.

النَّيْسَمَةُ: گمردېلهو زمړه.

فَسَا دَسْرَةٌ: کهم بوو، بچوک بووه

(پېچموانه ي گهشهکردن و زوربون).

فَسَا الرَّجُلُ: پياومکه خوی شاردموه.

فَسَا فُلَانٌ: فلانکس گومړاو فاسيد بوو

لمړې پاست لای دا.

دَسَى نَفْسُهُ: نفسي خوی نيهمال کردو

خوی شاردموه خوی دهرنمخست و

بههرمکانی خوی نه نواندن نمومکوو

پيسی بزانن و کاری شياوی بڅه نه

نهستوه نفسي خوی گومړا کردو

سمری لهخوی شيواند.

دَسَى غِيْرُهُ: کهسانی دپکه ي

گومړاگردن و سمری لي شيواندن.

دَسَى عَنْهُ حَدِيثًا: همدېني لي

ومرگرت و پړوايه تي کرد.

تَدَسَّى: گومړابوو، فاسيد بوو.

الدَّشْتُ: سارا ۵ کومه نه کاغهزيك

نارېك و پېك بن ۵ بهرمکاغهزي

نيهمال کړاو.

فَشَّ فُلَانٌ فِي كَلَامِهِ دَشًا: زوری هسهکرد.

فَشَّ فِي الْأَرْضِ: بهناو زموی دا گمړا.

فَشَّ الدُّشَيْشَةُ: په لوی دروستکرد

(خواردنيکه لهتارد دروست

دمگريئ).

فَشَّ الْحَبُّ: دانهموښکهکي هاري.

الفَشُّ: دوش، شتيکه زور کوني تيدان

دمگريئ به بؤری حهامو شوښی

ترموه بؤنهموی ناومگه

لهکونهکانهوه بهبلایي بيتدمريئ.

بهعمرمې دونای تري هه:

(الْمِشْنُ، الْقَجَاجُ).

الْشَّيْثَةُ: په‌لو، چېشتی گمنه کوتاو.	رایدما.
فَهَبَ دَعْبًا: قسه‌ی سوعبه‌تی کردن،	الدُّعَابَةُ: یاری و سوعبه‌تکردن ه
قسه‌ی خوښ و پیکه‌نین هاومری	نه‌حمه‌قی کردن و گیلی نواندن.
کرد.	الدُّعَابُ: پیاوی سوعبه‌تچی و دم
فَهَبَ الشَّيْثُ: شته‌کی پالنا، پالی پیومنا،	به‌پیکه‌نین ه دم‌گوتری: (رجل
دم‌گوتری: (ریح داعِبَةُ):	دَعَابُ): پیاویکی قسه‌ی خوښ و
رښه‌بایه‌کی به‌هیزه هموو شتیک	سوعبه‌تچی په.
رادمدا ه دم‌گوتری: (ریاح دواعِب).	الدُّعَابَةُ: به‌مانا (الدُّعَابُ) دی.
دَعَبُ: نه‌حمه‌قی کرد، (هر أدعب وهي	الدُّعْبُ: یاری ه که‌سیک زور
دعابه).	سوعبه‌ت و یاری بکا ه کوری گهنجی
أَدْعَبَ: له‌قسه‌کانی دا قسه‌ی گالته‌و	تازه پیکه‌پشتوی پیست تمرو تازه ه
سوعبه‌تی کردن.	گورانی بیژی چاک ه ترئ ریویله.
دَاعِبُهُ: قسه‌ی خوښ و سوعبه‌تیاں	الدُّعْبُ: پیاوی گورج و گول و
بویه‌کتری کردن.	به‌نیشات ه نه‌حمه‌ق و گیل ه کورته
تَدَاعَبَ الْقَوْمُ: قسه‌ی خوښ و سوعبه‌ت	بالو ناشیرین و خوږی، نادمیزادی
نامیزبان بویه‌کتری کردن. همروا	لاوازو هیج و پوج: که بوبیتنه
دم‌گوتری: (انه ليتداعب على الناس):	گالته‌چی خه‌ک ه نه‌سپی درنژ ه
نه‌وبه‌قسه‌ی خوښ و سوعبه‌ت و خو	جوریکه له‌میروی رښ باو ه
به‌زلزانی سواری ملی خه‌ک بوومو	رنگای ته‌ختکراو ناشکراو ناومدان ه
خوی به‌سمردا سه‌پاندون.	شمو تاریک و نوته‌ک.
تَدَعَبَ عَلَيْهِ: نازو نوزی به‌سمردا کرد.	فَهَتْ الرَّابِ فِي الْأَرْضِ دَعَاً: گله‌کی
الدُّاعِبُ: فیچقه‌کمره دم‌گوتری: (ماء	به‌فاج وردو هاړکردو کردیبه
داعب): ناویکی فیچقه‌کمره ه	خوله‌په‌ته.
بهموژم دم‌رده‌چی.	فَهَتْ بِه الْأَرْضُ: به‌زموی دا کیشا.
الدُّاعِبَةُ: رامالمر، رادمره دم‌گوتری:	فَهَتْ دَعَاً: گرزی و لمش داهیزاوی و
(ریح داعِبَةُ): رښه‌بایه‌کی به‌هیزه	سمرنیشمو نارحه‌تی سمرمتای
هیج شتیک خوی له‌بهرناگریو	نه‌خوښی بوو.

دُعِثْتُ: بهمانای (دُعِثْتُ) دئی ه (هر مدْعُوث).

أدْعَثُ فِي الشَّرِّ وَغَيْرِهِ: له شه پر مکه وه گلاو تئیدا رُوحو.

أدْعَثُ الشَّيْءُ: شته مکه هی هیشته وه.

إِنْدَعَثَ: بؤ موطاومعهی (دُعِثْتُ) دئی.

تَدَعَّتْ صَدْرُهَا: دوژ منایه تی و رقو کینه هی خوی شاردموه.

الدُّعْثُ: بهمانا (الدُّعْثُ) دئی.

الدُّعْثُ: رقو کینه ه داواکاری ه تۆله سه نندنه وه ه پاشماوهی ناو، (ك: ادعاث و دعاث).

دَعَثْرُهُ: به زموی دا داو کوشتی ه لهحه دیت دا هاتووه: (انه ليدرك الفارس فيدعثره).

دَعَثْرُهُ: شکاندی.

دَعَثَرَ الحَرَضَ وَغَيْرَهُ: هموز مکه هی روخاند.

الدُّعْثَرُ: نه حمه قو گیل.

الدُّعْثَرُ مِنَ الحِمَالِ: حوشتی نازاو بههیز.

الدُّعْثَرُ: چال و کهنده لان ه هموز نیک همراخه کانی جوان و ریک و بیک هه لئه چنرابی ه هموز یان خانوی روخاوو کهلاوه.

الدُّعْثَرُ مِنَ النِّعَمِ: نازو نیعمه تی زور، (ك: دعائیر).

دُعِجَتِ الْعَيْنُ دُعْجًا وَدُعْجَةً: پرمشینهی چاوی زور پمش و سپینه مکه هی زور سپی و چاوگه وره ه (هر ادعج و هی دعجاء).

الأدْعَجُ: دمگوتری: (لیل ادعج)

شهوئیکی زور تاریک و بهمانیه مکه هی روناک بی ه (رجل ادعج): پیاوئیکی رمش پیست ه دمگوتری: (رجل ادعج اللون).

الدُّعْجَاءُ: دمگوتری: (شفة دعجاء و لثة دعجاء): لیوئیکی رمشباو، پوکی

پرمشباو ه ناوئیکه له ناومکانی شیت ه همروا و شهی (الدعجاء) بهیه مکه شموی شهومکانی مه حافی مانگ دمگوتری واته: شهوی بیست و هه شتی مانگ ه نالی دهلی:

له دهیری تویه نهی خورشیدی پرتو بهخش شه و کمردان که نالی ها له مانه تی مدخلی مانی نه و دایه الدُّعْجُوجُ: شیت و کالقام.

دَاعُ دَاغٍ وَدَاعٍ دَاعٍ: وشهیه مکه بو بانگکردنی مپرو بزنیان بو دمرکردن و پاونانیان.

دُعُ دُغٍ: فمرمانکردنی شوانه به مپرمکانی که چیت بارمبار نه مکن.

دُعُ دُغٍ: وشهیه مکه بهماندوو شه مکت دمگوتری مه بهست نهومیه هه لسه تۆزی هموا هه لمره نارامی بلهره گیانت.

دَعْدَعٌ دَعْدَعَةٌ ودَعْدَاعاً: بازی داو
کهوټه راکړدن به لَام بېهڼواشی و
پېچاو پېچ.

دَعْدَعٌ بالغنم: بانگی لېمېرو بزنه کانی
کړد، پان راوی نان و دمری
بهرانندن ه دمنگی لږ کړدن
بېهوشه (دَاغ دَاغ).

دَعْدَعٌ الرعاء: تهنه که که پان
قسانغمه کی راوشاند بوننه موی شته
پېوراومگی ناوی باش پال لږک
بدا، بېهستیوری و زورتر لهو شته
بگری.

دَعْدَعٌ الشئین: شته مگی پرکړد ه
د مگوتري: (دَعْدَعٌ السيلُ الرادي):
لافاومکه دۆلمگی پرکړد.

تَدَعْدَعٌ: وککو پرممیرد روی، وککو
پیری لمرزوک وپشت کوماوه
بهرنگادا روی.

الدَّعْدَاعُ مِنَ الرجال: پیاوی قهزم و
کولمېنه ه همروا د مگوتري: (سَفِي
دعداغ): رويشتنيکه تهمبېلی و
قورت و پېچي تېدايه.

الدَّعْدَعُ مِنَ الأرض: زموی روتنه و بی
درمخت و گیا، (ك: دعادع).

دَعْرَ دَعَارَةٌ: فاسقو بی پموشت بوو، (هو
داعِر و دَعَار).

دَعِرَ العود: چلدارمکه دوکېلی کړدو

ناگری لږ نمېوموه (فهو دَعِرَ
ودَعِر).

دَعِرَ الرئذ: چمند جارېك دمنکه
شقارتمگی لی دواو سمرمگی سوتاو
گری نه گرتو هه تهمگرسا.
تَدَعِرَ وَجْهَهُ: دموو چاوی په لږه په لږه
بون و پهنگی پېستی گوزا.

الدَّاعِرَةُ: نافرمتی بدمرېموشتو داوین
پیس ه دارخورما که قبولی
موتور به کړدن نهگا، (ك: مَدَاعِر).

الدَّعَارَةُ: فیسق و فوجورو بدمرېموشتی.
الدَّعَارَةُ: د مگوتري: (لي خلقه دِعَارَةٌ):
لېرموشتی دا خراپې و پیسی هه یه.
الدُّعْرُ: مؤرانه، کرمیکه دار دمخوا،
خم خورکه.

الدُّعْرُ: (رجل دُعْر): پیاویکی خائین و
دل پیسه رمخنه کی روختنمر
له اواوه لیکانی د مگري ه پیاویکیه
بی خیر و بیړه.

الدُّعْرَةُ مِنَ الرجال: بهمانا (الدُّعْرُ) دی.
الدَّاعِرُ: کومېلی بدمرېموشتان.

الدُّعْرُورُ: دمرون پیسی ناکمېس به چه
که هه میسه رمخنه کی بی جی
له اواوه لانی د مگري.

دَعْرَمَ: ههنگاوی کورتو خیرا خیرای
هاوېشتن ه رمخنه کی بی جی
له اواوه لانی د مگري.

الذِّعْرُمُ مِنَ الرِّجَالِ وَغَيْرِهِمْ: پیاوی
کوله بڼه ی ناشیرین ه ناپیاوی
خوږی دهمپیس.

دَعَسَهُ دَعَسًا: بهرمب لټی داو ونجړې
ونجړی کرد.

دَعَسَ السَّيِّئُ: شته که ی ژیر هاجی داو
پانی کردموه.

دَعَسَ الرِّعَاءَ: زمره که یان هاپه که ی
پرکرد.

دَعَسَ الْقَصَابُ الشَّاةَ: هه سابه که له کاتی
گورینی کوشتیه که دا دمستی
به نیوان پیستو گوشتی دا بردو
پیسته که ی له گوشته که ی جیا
کردموه.

أَدَعَسَهُ الْغَرُ: گهرما کوشتی.

دَاعَسَهُ: رمبی لی دا.

الدَّعْسُ مِنَ الطَّرْقِ: نهو ریځایه به که
زور ناوعدان بیو نادمیزادو نازملی
پیدا برړونو به هو ی زور پیدا
رؤیشتنموه خو له به ته ی لی پیدا
بووی.

الدَّعْسُ: لږکه ه کلؤ لب که به کتری
گرتبی وخړی.

الدَّعِيسُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی نازاو چاو
نمترس له شهرو ته نگاندا.

الدُّدْعَسُ: (مُدْعَسُ الْقَوْمِ): شوینی
نانکردن و چپشت لیانی هو زو خیل

له ساراو لادیگان دا.

الدُّعَّاسُ مِنَ الطَّرْقِ: به مانا
(الدَّعْسُ) دی.

الدُّعَّاسُ مِنَ الرِّمَاحِ: شمیری نه ستور
که چه مانه هو ی نه بی.

الدُّدْعَسُ: بالندیه که خرابیت ته نیو
هه فمزو تۆرپوه یونه هو ی بالندی
تری بی هه لخته ته تو بکهونه ناو
تۆرپکه وه.

الدُّعَّسُ: به مانا (الدُّعَّاسُ) دی.

الدُّعَّسُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی نازاو رمب
ومشین ه ههروا بو ناهرمتیش
دمگوتری: (امراةٍ مُدْعَسٍ)، (ك):
مداعس).

الدُّدْعُوسُ مِنَ الطَّرْقِ: به مانا (الدُّعَّسُ)
دی.

دَعَسَ بِرَجْلِهِ دَعَسًا: هاجی لهرزینو
شهله ی لی دا.

دَعَسَ فُلَانًا: هلاکته سی کوشت.

دَعَسَ بِالرِّمَحِ: بهرمب لی دا.

أَدَعَسَ: هاجی بلو هیان کرد به هو ی
گهرمی لبه لانه وه.

أَدَعَسَ فُلَانًا: هلاکته سی کوشت.

أَدَعَسَ حَرُّ الرِّمَضَاءِ فُلَانًا: گهرمای
لبه لانه که تینی بو هلاکته سی هیناو
له ناوی برد.

أَدَعَسَ الْمَوْتُ فُلَانًا: مردن له ماناکو

په خه‌ی فلانکه‌سی گرتو مؤلته‌ی نه‌دا.

داعصه: له‌ناکاو په‌لاماری دا.

تَدْعَمَنَّ اللَّحْمُ: گوشته‌که‌ پزی و هه‌لومری.

إِنْدَعَمَ الْمَيْتُ: مردومه‌که‌ بڼگه‌نی کردو پزی.

الدَّعْصُ: کَلَوْ لَمِیْکِ خپره‌ که‌ په‌کتری گرتی، (ک: دِغْصَة و ادعاص).

الدَّعْصَاءُ: زمویپه‌کی دمشته‌ که‌ هه‌ندی شوینی لمبه‌لآن بی‌ به‌خوړ سور بییته‌وه‌و لمبه‌لانه‌که‌ی له‌شوینه‌کانی تری گهرمتر بی.

الدَّعْصَةُ: به‌مانا (الدَّعْصُ) دی، (ک: دِغْصُ).

لِلدَّعْصِ: دمگوتری: (رجل مِدْعَصُ بالرمح): پیاوړکی رمب و مشینی نازابه‌ ه‌ همروا وشه‌ی (مِدْعَص) به‌خودی رمبه‌که‌شی دمگوتری، (ک: مِدَاعِصُ).

دَعَهُ دَعًا: به‌تموژم پالی پیژونا، به‌شیوه‌ی ره‌قو ناشیرین به‌ره‌و روی بڼووه‌ ه‌ خوړشان ده‌مرموی: ﴿فَلَيْكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ﴾.

أَدْعُ: خیزانی ورده‌ی زوړ بوو.

الدَّعَاعُ: خیزانی ورده‌ی پیاو که‌ جگه‌ له‌ خواردن هیچ‌ نیشیکی تریان بی نه‌کری.

دَعَتِ النَّوَابُ الطَّرِيقَ دَعْتًا: نازمل‌و و لاخه‌کان هینده‌ به‌و ریگا په‌دا رو‌یشتن شوین پی‌ی خو‌یان له‌ ریگا که‌دا دمکه‌وتو خو‌له‌ په‌ته‌یان لی‌ په‌یدا کرد.

دَعَتِ الْإِبِلُ الْخَوْضَ: حوشرمه‌که‌ چه‌پوکی له‌حه‌وزمه‌که‌ دا که‌لی تی‌کرد ه‌ پان حوشرمه‌کان هاتنه‌ سمر حموزمه‌کو پالنه‌ په‌ستویان کرد.

دَعَقَ الْفَارَسُ الْفَرَسَ: سوارمه‌که‌ ناووزمنگی له‌نه‌سپه‌که‌ دا بڼ‌ نه‌وه‌ی خپرا بپروا، غار بکا ه‌ پان که‌من لغاوی گرت‌موه‌ نه‌مجار بو‌ی شل کرد بڼ‌نه‌وه‌ی بکه‌وپته‌ غاردان.

دَعَقَ عَلَيْهِمُ الْخَيْلَ: له‌هه‌لمه‌تو په‌لامارمه‌که‌دا به‌سواوی نه‌سپ هی‌رش‌ی کرده‌ سمریان.

دَقِقَ الْمَاءُ: ناومکه‌ی هه‌لقولاند.

دَقِقَ الْغَارَةُ: هی‌رشه‌که‌ی به‌ره‌فراوان کردو پی‌شی خست.

أَدْعَى: هه‌لات و بازی هاو‌یشت.

أَدْعَى الْفَرَسَ: ناووزمنگی له‌نه‌سپه‌که‌دا بڼ‌نه‌وه‌ی خپرا بپروا غاربدا.

أَدْعَى إِلَهُهُ: حوشرمه‌که‌ی به‌رئ کرد بڼ‌ له‌ومرگا.

الدَّعْقَةُ: کڅمه‌له‌ حوشر سواړئ ه‌

په‌لامارو هاوارو همراو ه‌وړپا ه‌ ریژنه‌بارانی به‌تموژم.

الْمَدَاعِقُ مَدَاعِقُ الرّوَادِي: سهرانسری
شیوو دۆل.

الْمَدَاعِقُ خَيْلُ مَدَاعِقِ: کۆمهله نەسپ
سوار کەدمچنە ناو دوژمنه وەو
دوژمن دەخەنە ژێر پێی
نەسپه کانیان.

الْمَدْعَى: مَدْعَى الْمَاء: شوینی هەلقولانی
ناو.

الْمَدْعُوقَةُ: دَمْغُوتَرِي: (أَرْضُ مَدْعُوقَةٍ):
زەوییه کە رێژنە بارانیکی گەورە
بەتەوژی لێ درا.

دَعَكَ الْجُلْدَ دَعْكَاً: پێستەکە ی شیلای
دەستی رێ خست و نەرمی کرد.

دَعَكَ التُّرْبُ بِالْبَلْبِ: پۆشاکەکی نەومندە
لەبەرکرد تا دەقی شکاندو

زەرییه کە نەماو نەرم بوو
هەروا دَمْغُوتَرِي: (دَعَكَ الْخَصْمُ):

دوژمنه کە ی مل کەچ و زەلیل کرد.

دَعَكَ فَلَاناً فِي التُّرَابِ: فلانکەسی ئەگلاو
خۆتەکە وەردا، لە قورای وەردا.

دَعَكَ بِالْقَوْلِ: بەقسە ی ناخۆش ئێشی ی
گەیانە.

دَعَكَ دَعْكَاً: گێل و ئەحمەق بوو، رموشتی
ناشیرینی نواند (هو داعك،
وداعكة): یۆ زێدە رموی.

دَاعَكُهُ: ماتلی کرد (کێشه یهکی
دزواری بۆنایه وە.

تَدَاعَلَ الْقَوْمُ فِي الْحَرْبِ: خەلکە کە

لەشەر و هەرادا شارمزا بون (کێشه و
نیزاع لەناویان دا پەره ی سەند.

الدَّعْلُ: نوزە درێزو رێخۆله بەکێشو
قیرسیچمە.

الدُّعْلُ: هَالَوْنَجَه (دمگوتری): (رجل
دُعْل): پیاوێکی زەعیفو هیچ و
پوچ و گالته جیه.

الدُّعْكَةُ: کۆمهله حوشر سوار، گارانە
حوشر.

الدُّعْلُ: ماتل کەرو کێشه خەرمووە.
الدُّعْلُ مِنَ الْأَرْضِ: ئەو زەوییه ی

زۆری حوشر و خەلک لێ بریو
بەهۆی قەرمبالتقییه وە زەوییه کە

وێران بووبێ و کەلکی کشت و کالی
پێومەنە مینێ.

دَعَلَهُ دَعْلًا: بەنەخاقل فێلی لێ کرد.
دَاعَلُهُ: هەلی خەلە تاندو فێلی لێ کرد.

الدَّاعِلُ: هەلەتاتوو فێرار.

دَعْلَجَ: رارا بوو لەهاتوو چون، زۆر
هاتوو جوی کرد.

دَعْلَجَ الْجُرُزُ: جەرجه کە هاتوو جوی
کرد.

دَعْلَجَ الصَّبِي: منالە کە هاتوو جوی کرد
(دمگوتری): (فلان يُدَعْلَجُ إِلَى دَارِ

فلان باللیل): فلان شەوانە زۆر
هاموشوی مالی فلان دمکا (یاری

منالانە (چاوشاری) ی کرد.

دَعْلَجَ الْيَلِيلُ: شەو تارێک بوو.

دَعْلَجُ الشَّيْءِ: شتمکە ی زۆر خولاندموه،
زۆری لی و مرگرت.

دَعْلَجُ الْمَاءِ فِي الْحَرَضِ: ناومکە ی له
حه و زمکه دا کو کردموه.

الدَّعْلَجُ: ئەو کە سە ی بەهێج
نیش و مەبەست دێ و دمجی ە
زۆر خۆر ج ئادەمیزاد بی ج
گیانلەبەری تر ە گەنجی قوژی
شۆخ و شەنگ و نەرم و نۆل ە
رومکیک بەسەر یە کدا تیک
چەرزابو تیک هالابی ە گوێلریژ ە
گورگ ە حوشریک لی خوری
نەپوا ە تاریکی ە جەوالی پڕ.

الدَّعْلَجَةُ: تاریکایی ە یاری منداڵان
(چاوشاریک) و تیکەوه هاوێشتن.

دَعَمَهُ دَعَاً: پالپشتی کردو کۆلەمکە ی
بەردا بۆ ئەوه ی نەهێلی بکەوێ ە
دمگوتری: (دَعَمَ فُلَاناً): پشتگیری
فلانی کرد.

دَعَمَهُ: بەهیزی کردو جیگیری کرد.

ادَعَمَ: پشتی بە کۆلەکەوه دا ە
دمگوتری: (ادَعَمَ عَلَى الْعَصَا): خۆی
بەسەر عصاکە دا.

تداعَمَتُهُ الْأُمُورُ: کارمکانی زۆر بون و
شان و ملیان گرتو گەلە کۆمەکیان
لی کرد.

الادَعَمُ: ئەو مەبەستە یان بە

گەردنیهوه خالێکی سە ی هەبێ ە
دمگوتری: (فَرَسَ أَدْعَمَ): ئەسپێکی
مل بەلەکە یان سینگ بەلەکە.

الدُّعَامُ: کۆلەمکە ە داری رابە لکراو بۆ
کەپەرە مێو.

الدُّعَامَةُ: کۆلەمکە ی خانوو، ئەوه ی
قورسای خانومکە ی لەسەر ە
دمگوتری: (هو دعامة الضيف)
یارمەتیدەری میوان ە (دُعامة
القوم): سەرک خێل و پشت و پەنای
هۆز ە (هو من دعائم الأمور): هەموو
کارمکان بەمووه پەيوستن ە (الدُّعَام
والدُعامتان): ئەو دوو دارم کە
چەرخە (بەکرە) کە ی پێومێ.

الدُّعْمُ: هێز ە مالی زۆر ە روون ە
دمگوتری: (لفلان دعم ولا دعم
بفلان) فلانکەس نە هیزمێ هەبە
نە روون ە (فلانة ذات دعم): فلان
هەر بەزو گۆشته.

الدُّعْمَةُ: بەمانا (الدُّعَام) دێ.

الدُّعْمِيُّ: شتیکی کە قورسای زۆری
قەبارمەکی لەسەر بی ە دارقاش.

الادَعَمُ مِنَ الطَّرِيقِ: زوربە ی رێگا یان
ناوهراستی رێگا.

الْمُدْعَمُ: پشت و پەنا ە دمگوتری: (لا
مُدْعَمَ فُلَانٍ): فلانکەس هیچ پشت و
پەنای نییە ە هەروا دمگوتری:

لهخودا هه بوو.	(بیت مدعوم): خانوونکۀ خمریکه
دَهَا لَفْلان: هیوای خپرو خوشی بو	بکهوئو کولهکۀی بهر دراون بوئموه ی
فلانکس خواست.	نمړوخ.
دَهَا علی فلان: داوای شمر و بهلای بو	دَهَن دَعَاة: راپیوار، سهر و سهفای
فلانکس کرد.	کرد.
دَهَا بزید وزیداً: مندا لکه ی به ناوی زهید	أَدَعَى الدَّابَّة: هیند سوار ی و لاخه که بوو
ناو زهید کرد.	تا به هیلاک ی برد.
دَهَا إلی الشَّيْ: بانگه وازی بوئمو شته	الدُّعْن: بهر پر هوش ه به دخوراک.
کردو هموئی دا نه نجامی بدا ه	الدُّعْن: نوموکه سہی سمرگرمی گاتمو
دمگوترئ: (دعا إلی القتال) و (دعا	گمپ و راپوار دنه.
إلی الصلاة) و (دعا إلی الإنضمام	الدُّعْن: بهمانا (الدُّعْن) دئ.
للحزب) هه لئنا په موندی به	دَهَا بالشَّيْ دعواً ودعوة ودعاء: داوای
پارتموه بکاو خوی بکا به په کئ	ناماده بوونی شته که (که سکه) ی
لهمه ندامانی پارت.	کرد ه دمگوترئ: (دعا بالکتاب):
دَهَا القوم دعاء: بانگی خه لکه که ی کرد	داوای کرد کتیبه که ی بو بهین.
که لای نه ونان بخون.	دَهَا الشَّيْ إلی کذا: نومو شته پیویستی
داعی البناء: باله خانه که ی روخاند.	بموه همیه و مگوو بلئی نه و خوراکه
دَهَا فلاناً: دمدمه می و کیشی له گهل	پیویستی به ناوی زوره ه همروا
فلان دا کرد.	دمگوترئ: (دَعَت لِیْأَه) پوښاکه که ی
دَعَى فی الضرع: هه نندیک ی شیر له گوانی	کون بوو رزی پیویست بوو جلی تر
نازه لکه دا هیشته وه هه مووی	بکری لمبری بکا.
نه دوشی، چوپ بری نه کرد.	دَعَا الطَّيْبُ أَنْفَهُ: بوئی کردو هموئی دا
ادعی فی الحرب: له مپر دا ناوی خوی و	به دمستی بین.
باوک و باهری راگه یاند وتی: من	دَهَا فلاناً: بانگی فلانکسی کرد ه
فلانی کور ی فلانم.	دمگوترئ: (دعا المیت): باوکه رو،
ادعی الشَّيْ: ناواته خوازی فلان شت	برا رو، روئه رو ی کرد.
بوو بو ی بی.	دَهَا الله: هیوای خپرو لیخو شپونی

إِدْعَى فَلَانًا: فلانكهس وای لهفلانكهس
کرد پال باوکی خوئی نهدرئ.

ادْعَى عَلَى فلان كذا: شتی پال
فلانكهس داو كېشهی لهگل نایهوه
ه له حهديندا هاتووه (اليينة على
من ادْعَى واليمين على من انكر).

اندعی: وهلامی بانگکردنهكهی دایهوه
ه دمگوترئ: (لو دُعينا لا ندعينا):
نهگهر دمعویت بکړئین دمچین.

تداعى القوم: خهټكهكه پهكتریان بانگ
کرد تا ههموویان كۆبونموه.

تداعى القوم على فلان: خهټكهكه
گهلهكۆمهكيان لهفلان كسردو
پهكتریان گرت دژى نهو.

تداعى القوم بالرحيل: خهټكهكه بانگی
پهكتریان كرد بهوى خو ټامادهكهن
بؤ بهرئ كهوتنو گواستنموه.

تداعى الناس بالالهاب: خهټكهكه
ههنديكيان بهنازناوو لهقهپ بانگی
پهكتریان كرد.

تداعى القوم بالاحاجى: خهټكهكه
ههنديكيان لهگل ههنديكيان
كهوتنه بهلگه هينانهومو هسهو
باس.

تداعى الشيء: شتهكه درزى بردو
خهريكه برځوځو و مرگمړئ ه
دمگوترئ: (تداعى البناء بالسقوط)

بالمخانهكه خهريكه بكهوئ ه
(تداعى الحائط) ديوارمكه شهقى
بردوه خهريكه بكهوئ.

تداعى ابل بني فلان: گارانه خوشترئ
فلان هوژ كزو كۆلهوار بونو
خهريكه لهناو بچن.

تداعى الثوب: پؤشاكهكه كۆن بوو.
تداعى في الحرب: لهشمرأ نهپاندى و وتئ
من فلانى كورئ فلانم ه من
مههمهنده هيتم، من سهليم
شيومهكهټيم.

تدعت الناعة: ناهرمته شين گيړكه
لهكاتئ لاواندنهومو پيدا ههټدانئ
مردووهكه دهنكى خوئ لهراندومو
پيئ لئ ههټپري.

استدعاء: بانگی كرد، داوای لئ كرد
ټامادهبئ، ټهركى خسته سهرشانئ ه
داوای كرد بؤى بانگ بكهن ه پان
كارټكى كرد شياوئ نهومويج داوای
له دژ توأمار بكړئ.

الأدعوى: بهلگهو دهليل.
الأدعية: بهمانا (الأدعوة) دئ ه
دمگوترئ: (بينهم ادعية يتداعون به):
بهلگهپهكيان پيئيه كه بؤ داواكهپان
بيخهنه كار همروا لهخووه نهو
هسميه ناگهن.

الإدعاء: لهزاراوهئ پاسادا

ناراسته کړدنی داوا به دژى بهرام بهر
لمېر دم دادومرو هه ضادا.

الداعى: هوکار ه (داعى اللبن): نهوميه
هه نديک شیر له گوانى نازده لکه دا
به نيتنه وه به تهاوى چوپه برى
نهکى بونه وهى شيرى ترى بېته وه.

الداعية: بانگخواز، نهوکه سهى
بانگه وازى دمکا بو ناپنيک خه لکى
هه لدمنى بونه وهى بېته ژر
خيتمه نه ناپينه ومو پابه نلبن
پييه وه (پيتى ت) که به پيتى هى
نوسراوه بو موباله غه يه بو
ته نيت نييه ه که سيک بانگه شهى
سهرورى بوخوى بکاو لمراستى دا
گندهل و پرو پوچ بى ه سه به بو
هوکار ه دمگوترى: (هر داعية الى
كذا): نهوه هوکاره بو نهوه ه نهوه
بره شيرهى له گوانى نازده لدا

دمه نلنرېته وه بونه وهى شيرى ترى
بېته پال، (ک: دواع) ه هه روا
دمگوترى: (أصابته دواعي الدهر):
به لاو کارمساتى روژگار لى دا ه
به مانا خودى بانگه وازېش دى
ومکوو دمگوترى: (دعاه بداعية
الإسلام): واته: (بدعوة الإسلام).

الدعاء: پارانه ومو لالانه وه له خودى
مهزن، (ک: أدعية).

الدعاء: به مانا (الإدعاء) ه.

الدعاء: بانگه وازى و بانگه شه بو
مه ذه مېو پارتیک به نوسين و
وتاردان و نهوچوره شتانه.

الدعاء: که سيک زور دوعا بکاو
پارانه ومو لالانه وهى له خودا زور
بى.

الدعوة: بانگ کردن بوناخواردن ه
بانگ کردن بو و مرگرتنى به خشيش ه
به مانا (الإدعاء) يش دى.

الدعوى: داوا ه ناوى نهوشتى داواى
دمکى و مگوو (دعوى تخلية البيت)
و (دعوى الطلاق) و (دعوى النفقة
والحضانة و....)، (ک: دعاوى،
دعاو) ه لماراوى ياسادا برى تيه نه
ه سه بهک نادميزاد به هوپه وه
بتوانى ما فيکى خوى له سر
به کيکى تر بچه سپيئى.

الدعوى: بانگ لى کراو، دمگوترى: (ما
بالدار دعوى): له خانوکه دا که سيک
نييه بانگى لى بکهى.

الدعوى: زول، که سيک باوکى
نماراوى ه به کوپى باوکى خوى
بانگى لى نه کرى، (ک: أدعاء) ه
قورئان دمفرموى: ﴿وَمَا جَعَلَ
أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ﴾ ه بانگراو بونان
خواردن.

خانومكه وه.

فَغَرَّ عَلَيْهِ: به زور چووۀ ناو خانومكه،
هه لمه تي بو برد ۵ هيرشي
كرد مسر ۵ قورساي خسته سر تا
كياني دمر چوو ۵ خواردمه ني
خراپي دايه ۵ شيري دايه و تيږي
نه كړد.

فَغَرَّ الشَّيْءُ: شته كهي تيښكه لاو كړد.

دَغَرَّتِ الْمَرْأَةُ الصَّبِيَّ: نافرته كه قامي
خسته ناو قورگي منداله كه وه
بوڼه موي نالوي بيښته وه.
تَدَغَّرَ: باري پيوگرتو بوو به
ږموشتي.

الدَّغَرُّ: پياوي هيچو پوچو نارصه نو
زه ليل، دمگوتري: (ذهب صاغراً
داغراً): رويي به به ملكه چي و
زه ليلي ۵ همروا به مانا دمرون پيس و
ناشوبگيږي دي، (ك: دُغَار).

الدُّغْرَةُ: هه لگرتني شته به دزي و
نيختيلاس ۵ له حمديشي عه لي دا
هاتووه: (لا قطع في الدُّغْرَةِ):
كه سيك به نيختيلاس پاره
هه لگري دستي نابريږي.

الدُّغْرِي: دمگوتري: (دَغْرِي لاصْفَى):
واته په لاماريان بدن و ناشتوواييان
نه گهل مه كهن.

الدُّغْرَةُ: شمري دريڅاڼه نو

الْمُدْعَا: دمعو متو بانگ كړدن بو
نانخواردن، دمگوتري: (نَحْنُ فِي مَدْعَاةِ
فُلَانٍ): نيمه داومتی فلانكه سين بو
نانخواردن ۵ همروا دمگوتري: (له
مَدَاعٍ وَمَسَاعٍ): فلانكس له شمردا
مهر دايه تي و نمهردي هه به.

الْمُدْعَى وَالْمُدْعَى عَلَيْهِ: لهزاراومي ياسادا
داواكارو داوا له سر توماركراو.

الْمُدْعِي: نه ياسادا دژر كه بمر.

دَغْدَغٌ فَلَانًا: له كه له كهي موه ژمني يا
له مورگي موه ژمني هه نه هه نه ي دا
دېقه دېقه ي دا. دمگوتري: (دَغْدَغٌ
فُلَانًا بِكَلِمَةٍ): تانه و ته شمري
له فلانكس دا ۵ (دَغْدَغٌ عِرْضَةً)
تانه ي له ناموس و شمرفي دا ۵
تانه ي له بڼه چو نمسبي دا.

الدُّغْدَغَةُ: ختوكه دان و هه نه دانه
له كه له كه و دمورو بهري ناوك و
بهري قاچ كه به موي نه و ختوكه دانه
ناده ميزاد توشي هه لچون و نينفيعال
دبي.

الْمُدْغَدَغُ: ناده ميزاي ختوكه دراو ۵
همروا دمگوتري: (فُلَانٌ مُدْغَدَغٌ):
فلانكس له كه موه په نه ي
به نه سبب و بڼه چوه هه به، پان
ږموشتي له كهداره.

فَغَرَّ فِي الْبَيْتِ دَغْرًا: چووۀ ناو

مالوړانګمر که وشه ی نهینی له نیوان
شمېرګمرو هاوۀله ګه ی دا نهم وشه ی
(دَغْرِی) په.

الدُّغْرُورُ: درېز داوۀلی نه ګلهموت.
دَغْرَقَ الْمَاءَ: ناومګه ی هه لَقولاند ۵
ناومګه ی به تهورم به سمر دا رژاند ۵
دمګوتری: (دَغْرَقَ علیه الماء): همروا
دمګوتری: (دَغْرَقَ مَالَهُ): مال و
سامانی خوی په خشان و تمخشان
کردو دستبلایو تیدا نمنجام دا ۵
ناومګه ی لیل کرد.

دَغْرَقَ الشَّيْءَ: بهرمدی به سمر شته ګه دا
دا داپووشی.

الدُّغْرَقُ: ناوی لیل ۵ ناوی زور ۵
دمګوتری: (عیش دغرق): ژیانیکی
خوش و فمرحی په ۵ (عام دغرق):
سالیکی همرزانی و خوش.

دَغَشَ دَغْشًا: جووه ناو تاریکیموه ۵
(دَغَشَ علیه): هیرشی کرد سمر.
ادَغَشَ: بهمانا (دَغَشَ) دی.

داغَشَ: بهدموری ناومګه دا هات و جو
له تینوان ۵ داوی نموشته ی کردو
سور بوو له سمر به دمست هینانی.
دَغَشَ الظُّلْمَةُ: خوی خسته ناو تاریکی و
بی لئوردبونموه ملی لی نا.

دَغَشَ الْمَاءَ: ناومګه ی به په له خواردموه ۵
ګه می خواردموه.

دَغَشَ فُلَانًا: پالهمستوی فلانګه سی کرد
له سمر نموشته.

داغَشَ الْقَوْمَ: خه لکه ګه له سمر دا پان
له همراو قاوو هیزدا تیک چرژان و
په ګتریان هینا و برد.

الدُّغَشُ: تاریکی.
الدُّغْشَةُ: بهمانا (الدُّغَشُ) دی.
الدُّغْشَةُ: بهمانا (الدُّغَشُ) دی.
دَغِشَ دَغْصًا: پرېوو له خواردموه نی ۵
دمګوتری: (دَغِشَ فُلَانًا): فلان رهی
هه لسا خمریک بوو بتمقی.

دَغِصَتَ الدَّابَّةُ: ولاخه ګه زور هه لمو بوو
۵ (هو دغصان وهي دغصی).

ادَغَصَه: پرې کرد له مقین و قارو
بمتمواوی رهی هه لساند.

ادَغَصَ الْمَوْتَ فُلَانًا: مردن به سروشتی
په خمی فلانی ګرت.

داغَصَه: په له ی لی کرد ۵ دمګوتری:
(داغَصَ في الأمر): له کارمګه دا په له ی
کرد ۵ همروا دمګوتری: (اخْلَصَهُ
مداغَصَه): به هیزو توانا و بالادمستی
ګرتم.

الدَّاغِصَةُ: کلاوه نمژنو، نهو نیسقانه
خرپی سمرګه شکه نمژنو ګه دپو
ده چی ۵ بهزو پیوی ژیر پیست ګه
دمګه پیته پست نمژنوه ۵ ګوشتی
کوبووه ۵ دمګوتری: (سَمِنَ حتى كانه

بُوئنه وهی نیچیر که هه لښه نه تی و
بپوه ببی.

دَغَلْ فیه: ومکوو که سیکی که له خوی
به گومان بی ناوا جووه ناو کوخته و
سهنګهره که وه.

دَغَلْ فی الریبة: جووه ناو دهریای شک و
ګومانه وه.

ادَغَلْ المکان: شوینه که زور رومکی
هوج و دره ختی بهرنه ګری لږ وړا.

ادَغَلْ الأرض: زموییه که رومکی
دمغه ل و هوجی زور بوو.

ادَغَلْ فلان: فلان لدمغه لی دا ګوم
بوو.

ادَغَلْ بفلان: خیانه تی له فلانکه س
کردو تیروری کرد ه فیتنه یی بهدم
نهموه کرد.

ادَغَلْ الأمر: کاره کی تیک دا، پان
شتیکی خسته ناو کاره که و ګمنده لی
تیدا دروست بی و پیچهمانه یی
سروشتی نهوخته بی.

الداغَلْ: که سیکه شپړو ناخوشتی
بوهاوه لسه کانی بیوه له ګه لیان دا
راست نه بی، نهوان و ابرزان دلسوزه
بویان و به لام له واقع دا دوزمنیان
بی ه دهمګوتری: (مکان داغل):
واته شوینیکی هون و نادیار.

الداغَلْ: خه لکانیکه دمګه پښ بهدوی

داغصة): همروا به ناوی رون و صاف
دمګوتری، (ك: دواغص).

دَغَفَ الشئی دَغَفًا: زوری لهوخته
هه لګرت.

دَغَفَ الحُرُّ فلانًا: ګمرما فلانکه سی
نارحه ت کرد.

دَغَفًا: (أبر دَغَفًا): کونیه یی
ناده میزادی ګیل و نه حمه ق.

دَغَفَقَ المطرُ دَغَفَةً ودَغَفًا: بارانه که
له سهرمتادا زور به تهموزم و ریژنه
نامیز بوو.

دَغَفَقَ الماء: ناومکه یی هه لږشت
بهمهوزم و ریژنه و نه ندازه یی زور ه
دمګوتری: (دَغَفَقَ مألًه): مال و
سامانی خوی ته خشان و په خشان
کرد بهر مهایی به خشی.

الدَغَفَقُ: ناوی ریژنراو ه دمګوتری:
(عیش دَغَفَقُ): ژپانیکه فمره چی و
همرزانی په ه (عام دَغَفَقُ): سالیکی
همرزانی و خو شه.

الدَغَفَلُ: بهر فراوان و همرزانی ه
دمګوتری: (عیش دَغَفَلُ) و (عام
دَغَفَلُ) ژپانیکه خو شو و سالیکی
همرزانی ه همرزانی و هاتی روژگار ه
(عام دَغَفَلُ): سالیکی همرزانییه.

دَغَلْ القایصُ دَغَلًا: تفهنگچیه که خوی
هاویشه کوخته و شوینیکی نادیار

عهېبو عاری پیاوډا همون دمدن
خیانته‌کانی بدوزنه‌وه ۵ رڼو کینه‌ی
شاراوه.

الدُّغْلُ: عهېبو عاریکه کارتیک بدا ۵
درمختیکې چړو پره که لقه‌کانی
تیک چړزاین، زه‌لام خو‌ی تیدا
حه‌شاربدا بو دزی و راوو روت ۵
شونیک ترسی دزی و تیروری لی
بکری ۵ هه‌لاشو سه‌قی به‌رز ۵
شیوو ډول ۵ چال و نرمای زه‌وی،
(ک: ادغال و دغال).

الْمَدْغَلُ: ډولی دارمستانو‌ی و چړو پر،
(ک: مدغال).

دَغَمَ الحَرُّ والْبَرْدُ دَغْمًا: گهرما یان سرما
ههریه‌که‌یان له‌کاتی خو‌ی دا ولاتی
گرته‌وه.

دَغَمَ الحَرُّ والْبَرْدُ القوم دَغْمًا ودغمانًا:
گهرما خه‌لکه‌که‌ی هه‌موو گرته‌وه
هه‌موویان هه‌ستیان ه‌ی کرد.

دَغَمَ الْغَيْثُ الْأَرْضُ: بارانه‌که زه‌وی به‌ناو
داپو‌شی.

دَغَمَ الْفُتَى: لوتی شکاند، وردو هاری کرد.
دَغَمَ الْإِنَاءُ: قاپه‌که‌ی داپو‌شی.

دَغَمَ الحَرُّ والْبَرْدُ: به‌مانا (دَغَمَ) دی.

دَغَمَ الحَرُّ والْبَرْدُ القوم: گهرماکه یان
سرماکه هه‌موو خه‌لکه‌که‌ی
گرته‌وه.

دَغَمَ الْفَرَسُ و غیره دَغْمًا ودَغْمَةً: نه‌سپه‌که
لوت و لمبوزی رمش بوو ۵ سهرو
که‌لله‌و دهم و لمبوزی به‌لای ره‌شی دا
چوو به پیچه‌وانه‌ی باقی جه‌سته‌ی
۵ (هر ادغم و ه‌ی دغماء).

ادَغَمَ فلان: فلانکه‌س ده‌ست پی‌شخه‌ری
کرد، فلان له‌ترسی نه‌وه‌ی
خه‌لکه‌که پی‌شی بکه‌ون بو‌یه به‌ی
جوین خوارنه‌که‌ی فوت دا.

ادَغَمَ الطَّعَامُ: خواردمه‌نیه‌که‌ی فوت
دا.

ادَغَمَ الحَرُّ والْبَرْدُ القوم: گهرماو سرماکه
هه‌موو خه‌لکه‌که‌ی گرته‌وه.

ادَغَمَ الشَّيْءُ شتیه‌که‌ی رمش کرد ۵
دمگوتری: (ادغمه الله): خودا رووی
رمش کردو زه‌لیل و ملکه‌چی کرد.

ادَغَمَ الشَّيْءُ فلانًا: شته‌که فلانکه‌سی
نارمحت کرد.

ادَغَمَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شته‌که‌ی خسته
ناو شته‌که‌ی ترموه ۵ دمگوتری:
(ادغم اللجام في فم الدابة): لغاومکه‌ی
خسته دمی ولاغه‌که‌وه.

ادَغَمَهُ: به‌مانا (ادغمه) دی ۵ هه‌روده‌ها
دمگوتری: (ادغم الحرف في الحرف):
په‌ته‌که‌ی خسته ناو په‌ته‌که‌ی ترموه
۵ (رَدَدَ) دی کرد به (رَدَّ).

ادغامُ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که سهر و که‌لله‌ی

رښ بوو باقی جهسته‌ی رهنګيکي
تری هه‌بوو.

الذُّغْمُ: لوتړښ، لټوړ ږښ ه که‌سټیک
ګڼ بڼو به‌لوت قسه بکا، (ک: دُغْمَ
و دُغْمَان).

الدُّغَامُ: نازاريکه له‌ډورګ دا به‌یدا
دبڼ.

الدُّغْمَانُ: رښ ه پان رښ و ګه‌ورمو
که‌ته.

دُغْمَرَةُ: ټيکه‌لی کرد، لښی ټيک دا،
دم‌ګوتري: (دُغْمَرُ عَلَيْهِ الْخَبَرُ):
هموالهمکانی لښ‌شاردموه ه (وفي خلقه
دُغْمَرَةُ): له‌رموشتی دا به‌دی و پيسی
هه‌به ه (خلق دُغْمَرِي): رموشتيکي
ناشیرين و ناپه‌سهندي هه‌به.

الدُّغْمَرُ: هون و ناديار ه دم‌ګوتري:
(رَجُلٌ مَدُغْمَرُ الْخَلْقِ): پياوړکی
رموشت ناشیرينه ه رموشته‌کانی
ناشکراو رون نين.

الْمَدُغْمَسُ مِنَ الْأُمُورِ: کاری شاردراوه،
ددم‌ګوتري: (حَسَبَ مَدُغْمَسِ)
بنه‌جه‌و نژاديکی پاکي نيه،
رمخنمو له‌ککه‌ی پېوښه.

دَغَنَ الْبَرْمُ دَغْنًا وَدَغْنًا: تاريک و لښل بوو.
الدُّغْنَةُ: لښلی و تاريکی.

دُغَيْنَةُ: ناوه بو نه‌حمق و گیل.
دُيُّ مِنَ الْبَرْدِ دُئًا وَ دُفًا وَ دُفَاءَةً: ګهرمی

هاته‌وه پان شتيکي ګردمېر که
ګهرمی بکاته‌وه.

دُيُّ دُفًا: شانی کوړپون و به‌سهر سينګي
دا دمپروانې ه (فَهُوَ أَذْفَاوُهي دُفًا).
دُفُوٌ مِنَ الْبَرْدِ دُفَاءَةً: به‌مانا (دُيُّ) دئ ه
دم‌ګوتري: (دُفُوٌ يَوْمًا وَ دُفُوْتُ لَيْلًا).

أَدْفَاتُ الْإِبِلِ عَلَى مَاءَةٍ: ژماره‌ی
حوشترمگان له‌سهد ټيپه‌ری.

أَدْفًا فَلَاكًا: شتيکي لمېر فلاڼ کرد
بوڼه‌وه‌ی ګهرمی بيته‌وه.

أَدْفًا الثُّرْبُ: کراسه‌که سهرما بوومکه‌ی
ګهرم ګردموه ه به‌خشش و پاداشی
باشی پيدا.

أَدْفًا الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ی ګرد ګردموه.
أَدْفًا الْجَرِيحُ: بريندارمکه‌ی ګوشت.

دَانْفًا الْجَرِيحُ: بريندارمکه‌ی ګهرم
ګردموه.

دُئًا: به‌مانا (أَدْفَاءُ) دئ ه به‌خششی
زوری پيدا.

إِدْفًا: شتيکي له‌بهر ګرد ګهرمی
بکاته‌وه ه دم‌ګوتري: (إِدْفًا بِالْثُّرْبِ):

به پوښاکه‌که ګهرمی هاته‌وه.
تَدْفًا: به‌مانا (إِدْفًا) دئ.

الْدِّفَاءُ: نه‌وشتی خوږی پي ګهرم
بکه‌يه‌وه.

السِّفَاءُ: پي‌جه‌وانه‌ی سه‌رمایه ه
نه‌وشتی خوږی پي ګهرم

دمکه پتموه ه هورئان دمفمرموی:
﴿وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾.

دِفْءُ الحائط: گوڼسه بانوه کورنیشی دیوار
ه دمگوترئ: (أَقْعُدْ دِفْءَ الحائط): له
سینبهری گوڼسه بانوی نهو دیواره
دابنیش ه همروا وشعی (دِفْء)
به مانا بهروبومی حوشره، نهووی
سودی لی ورمدمگری ه همروا
به مانا (بهخشش دی).

الدِّئِنَةُ: زورپکی له شوشه دروستکراوه
رومکی تیدا به خپو دمکری.
الْمَدْفَاةُ: (أَرْضُ مَدْفَاةٍ): زموییه که
گمرمای هیه.

الْمَدْفَاةُ: زوپا، نامیری
خوگمرمکرښموه، (ك: مَدْفِئ).

الْمَدْفِئَةُ: حوشریک کولک و بهزو
پیوی زور بی، یان حوشرمکان
زوربن به همناسه یان ناغه له که یان
گمرم بکم.

الدُّفْتُرُ: دمفتمر، (ك: دُفَاتر).

الدُّفْتُار: کارمندی تایبته دیاری،
نهوکه سهی نهرکی ریڅخستنی
داهات و خهرجی حکوومهتی
لنمستودایه، وشمه که له بنهرمتدا
تورگییه.

دَفَعْتُ: پهله ی کرد.

دَفَعْتُ الطَّائِرُ: بالندمه که به هیواشی
فری.

دَفَعْتُ الدُّفُوفَ: به خپرای له دمفمه که ی
دا.

الدُّدَاوِ، دَفَاوِ الأرض: نهو گردولکمو
به رزاییانه په که له دمورو بهری
دایه، تاکه که ی (دَفَذَفَ).

دَفَرَهُ دَفْرًا: له پشتموه پالی به
پشته ملیه وه نا، یان له پیشموه پالی
به سنگیه وه نا.

دَفَرُ دَفْرًا: زهلیل کهوت.

دَفَرُ اللحمِ أَوْ الطعامِ: گوشته که یان
خوارده مهنیه که کرمی هه لیتا.

دَفَرُ الشَّيْءِ: شته که بیس بوو یوگه نی
کرد ه (هو اذْفَرُ وهي دَفْرَاء).

أَدَفَرُ: بونی بنباخه لی بلاو بووه.

دَفَارٍ: له سمر شپووی (فَعَالٍ) به مانا
دونیا په یان چه تیوو کارمکره ه
همرکاتی جنیوی ناراسته دمکری
پی دمگوترئ: (یا دَفَارٍ)، (یا مُنْبِتة) ه
به زوری له کاتی بانگکردن به کاردی.

أَم دَفَارٍ: نازناوی دونیا په ه به لاو
کارساته.

الدُّفَرُ: به لاو کارسات ه (أَم دَفَرٍ):
دونیا په.

دَفَعَ إِلَى فلان دَفْعًا: گه پشته فلانکهس ه
دمگوترئ: (طریق يدفع إلى مكان

کذا): رښکېمکه ده چېته سهرغلان شوین و بهوئ کۆتایی دئ.

دَفَعَ عَنْ الْمَوْضِعِ: لهو شوینه رؤی، نهو شوینه جی هیشت.

دَفَعَ الْقَوْمَ: خه لکه که تیکرا به کومه ل هاتن.

دَفَعَ الشَّيْءَ: شته که ی دوور خسته و مو به هیژ لایبرد ه قورشان دمغرموئ: ﴿وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ﴾ ه هروا دهگوترئ: (دَفَعْتُهُ عَنِّي، ودفع عنه الأذى) واته: لهخوم دوور خسته وه، لئی پاک کرده وه.

دَفَعَ إِلَيْهِ الشَّيْءَ: رمتی کرده وه ه دهگوترئ: (دفع القول): به به لکه و بهتونندی قسه که ی رمتکرده وه.

دَفَعَ فَلَانًا إِلَى كَذَا: فلانکهسی ناچار کرد به وه.

دَفَعَ عَنْهُ مَدَافِعَهُ وَدَفَاعاً: بهرگری لئ کردو هه ولی دا له کیشه که دا به سمر رقه بهر مکه ی دا سمر بکه وئ.

دَفَعَ عَنْهُ الْأَذَى: نه زیمت و پیسی لئ دوور خسته وه.

دَفَعَ فَلَانًا فِي حَاجَتِهِ: فلانکهسی خاغلاندو پیداو یستییه که ی بو جیبه جی نه کرد ه پاله به ستوی له گه ل دا کردو ویستی له گۆر په پانه که لای بهرئ

ه دهگوترئ: (هو سيد قومه غير مدافع): نهو گهوره ی هوزو خیله که به تی و کس ناتوانی بهر بهر مگانی بکا ه هروا دهگوترئ: (دافع الرجلُ أَمْرًا كَذَا): پیاومکه جووه ناو نهو کارمو ومگری بوو.

دَفَعَهُ: به مانا (دَفَعَهُ) دئ ه دهگوترئ: (رجلٌ مُدْفِعٌ): پیاوئکه له نه سه بو بنه جه ی خوی ودمر نراومو دوور خراومته وه ه پیاوئکی هیچ و پوچه ه نه گمر میوانداری گراو زیافمت رازاپه وه نه یوانگ ناکرئ و کس به هیچی نازانی ه هیچی دمست ناکه وئ نه گمر هه ولی به دمستینانی شتی دا ه (هو مُدْفِعٌ): نهو هینده هیچ و پوچه هه موو کس له خوی دوور دمخاته وه کس ناپه وئ لئ نزیک بکه وئته وه ه (ضيفٌ مُدْفِعٌ): میوانیکه گه په که که پان گونده که که سیان داپناکاو هه په که پان دمه نیرئ بولای په کیکی تر.

اِنْدَفَعَ: بؤ موطاومعه ی (دفعه) هاتوه. اِنْدَفَعَ فِي الْأَمْرِ: دمستی به کارمکه کردو پیدیا رؤی.

اِنْدَفَعَ فِي الْحَدِيثِ: درژمی به قسه گانی دا. اِنْدَفَعَ الْفَرَسُ: نه سه په که به گورجی رؤی.

اِنْدَفَعَ السَّيْلُ: لاهاو مکه هه نديکي پالي
به هه نديکيه وه نا.

اِنْدَفَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که هه نديکي پاله
په ستوی هه نديکي دا.

اِنْدَفَعَ الْقَوْمُ الشَّيْئَ: هه ریه که لهو خه لکه
شته که ی له هاو ده لکه هی
دوو ورخته وه.

تَدَفَعَ السَّيْلُ: به مانا (اندفع) دی.

استدفع الله السرة: داوی کرد له خودا
که خراپه ی لی دوو ورخته وه.

الدَّفْعُ: لهزاراوی قانون دا نه و ده داوا
له سر تو مارکراو نیدیعی شتیک
بکا که نهو حوکه هی به سه ریا
دمدی پان دراوه له خوی
برمونیته وه، (ک: دفع).

الدَّفْعَةُ مِنَ الْمَطَرِ: ریژنه باران ه نهو
ریژنه ناوه له کوندو دجهو
به رمیل به یه کجار هه لهرژی ه
هه روا دمگوتری: (أعطاه الفأ دفعته):
به یه کجار هه زاری هی به خشی.

الدَّفْعُ: نه و ده به هیژ بی بو شت
رمتکرده وه.

الدَّفْعُ: خه لکی زور ه لاهای گهورمو
به هیژ.

الدَّفْعُ الشرعي: مافیکه قانون دمیدا
به نادمیزاد که په نابری بو
به کار هیانی نه ندازه ی پیویست
له هیژ بو رمتکرده وهی دمستریژی

کردن بوسه خودی خوی یا مالو
سامانی پان نهفس و مالی که سانی
تر ه (وزارة الدفاع): و مزارعتیکه
نهرکی پاریزگاری له ولات دمگریته
نه ستوی.

الدَّفْعُ: زور هاو پزهری، زور پالنه ریی
ه حوشتریک له کاتی دوشینی دا
لهقه به او.

الدَّفْعُ: دماوی ناو، ریژه وی ناو.

الدَّفْعُ: توپ هاو پز، نامیری که بو شهر
به کاردی گولله ی گهوره ی پی
ده هاو پزری، (ک: مدافع) ه (رجل
مدفع): پیاوی که پان پیومانی،
هاو پزینی به هیژه).

دَفَّتِ الْجَمَاعَةُ أَوِ الْإِبِلُ دَفًّا وَدَلِيفًا:
کومه لکه روی به هیواشی و
له سه ره خوی.

دَفُّ لِه الْأَمْرِ: کارمکه ی بو په خسا.

دَفُّ الطَّائِر دَفًّا وَدَلِيفًا: باله کانی
لیک دان و فری، له شهقه ی بالی دا،
پان له سه ر زمو باله کانی
جولاندن و به قاچ روی ه له حه دیت
دا هاتوو ه (كُلُّ مَا دَفَّ وَلَا تَأْكُلُ مَا
صَفَّ): نهو بالنده ی له فرینی دا
بالی لیک دان بیخو، نه وهی
باله کانی صاف بکا مه بخو.

دَفَّتِ الْعُقَابُ: هه لکه له زمو نریک
بو وه.

دَفَّ الشَّيْءُ: شته که ی ته فاندومو تارو

ماری کردو له بیخه وه دمری هیئا.

أَذْفُ الطَّائِرُ: به مانا (ذَفَ) دئ.

أَذْفُ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: نیشه کانی بهک لمدوا
بهک هاتن.

دَأْفَهُ مُدَافَةً وَدَفَانًا: کوشتی، هیرشی
کرده سهر و له ناوی برد.

دَفَفَ: په لهی کرد.

دَفَفَ فَلَانًا: هیرشی کرده سمر فلان و
کوشتی.

دَفَفَ الدُّرُوفُ: دمفی دروست کرد.

تَدَاثُ الْقَوْمُ: خه لکه که پاله په ستوی
په کتریان کرد.

اسْتَدَفَ الطَّائِرُ: به مانا (ذَفَ) دئ.

اسْتَدَفَ لَهُ الْأَمْرُ: کارمکه ی بؤ سه هامگیر
بوو، نیشی بؤ راست بوو، کارمکه ی
سمری گرت.

اسْتَدَفَ الْأَمْرُ: کارمکه چی به چی بوو.

اسْتَدَفَ بِالْمَرْسِ: به تهراش موو مگانی
تاشین.

الدَّائَةُ: سوپا که بهرمو دوزمن هیرش
بهری ه کومه نیک له نادمیزاد
که له شارنکه وه برپون بؤ شارنکی
تر، (ك: ذَوَاف).

الدَّفْ: لاته نیشته و روی شت، دمگوترئ:

(بات یقلب علی دَفْهِ): واته:
نه مشه و تا به یانی نه ملبوو نه و
دیوی کرده ه ته مباره گل و

ته مباره لب که له زموی بهرمز
بوو بونه وه.

الدَّفَافُ: دمف دروستکمر، دمف فروش.

الدَّفَّةُ: لاته نیشته و روو له مهرشتیک

بی ه دمگوترئ: (بات یقلب علی

دَفْهِ): همر له مه عنایه دا په

دمگوترئ: (دَفَا الصَّحَفُ): دوو

ته نیشته مو صحهف، دوو لای
مو صحهف.

دَفَا الطَّبِلُ: نه و دو پیسته ی دهوری

ته پله که که لییان دهرئ و دمنگی لی
دئ.

الدَّفَّةُ مِنَ السَّفِينَةِ: سوکانی

که شتی به که، نامیریکه له دواوه ی

که شتی به که به لای راست و چپ دا
جوله ی بی دمکری.

الدُّرُوفُ مِنَ الطَّيْرِ: نه و باننجه

که پیستی دابیته نیچر له زموی

نزیک ده بیته وه ه دمگوترئ: (عَقَابُ
دُفُوف).

دَفَقَ الْمَاءُ وَغَرَّهُ دَفْقًا: ناومکه ی رژاند،

ناومکه ی به ته و ژم رشت ه (هر

مدفوق و دافق) ه همروا دمگوترئ:

(دَفَقَ اللَّهُ رُوحَهُ): خودا گیانی لی

و مرگرتوه ه مراندی.

دَفَقَ الْكَوَزُ: چی ناوی له گوزمکه دا بوو

به به کجار پستی.

دَفَقَ دَفْقًا: پشټی کوږ بوو ه حوشره که نهژنوی سوږاوه.

دَفِقَ الْقَم: ددانه کانی بهرمو پيش هاتون.

دَفِقَ الْهَلَالُ: مانگ ومکوو دمه داسی لی هات ناوا خوار بووه.

دَفِقَ النهرُ أو الرادي: روبارمکه یان شیومکه پر بوو له ناوو لیوان لیوان بوو له قمر اخه کانی هوه ناوسمر ریژی کرد. (هر أدق وهي دَفَاءٌ)، (ك: دَفَقَ).

أَدَقَّ الكرم: بهمانا (دَفَقَهُ) دئ.

دَقَّ الماءُ وغره: بهمانا (دَفَقَهُ) دئ ه دمگوترئ: (دَفَقْتُ كفاه الأذى): دو دمستی به خششيان رژاند ه (الدَّفَقُ الماءُ وغره): بؤ موطاومعهی (دَفَقَهُ) دئ.

تَدَقَّقَ الماءُ وغره: بؤ موطاومعهی (دَفَقَهُ) دئ.

تَدَقَّقَ فلان: فلان پهله په لیه تی بؤشتی پرېو بوچ.

تَدَقَّقَ حلم فلان: خموو خه پالی فلان رڼی.

اسْتَدَقَّ الكرم: گوزمناومکه قلب بووه هیچی تیدانه ما.

الأدَقُّ: (سر أدَقَّ): روپشتنیکی

خیرایه.

الدُّفْعَةُ: دمگوترئ: (جاءوا دَفَقَةً) بهیهک کؤمه لن هاتن.

الدَّفْعُ: حوشری خوشرؤ.

الدُّنْلُ: همطران و زفتی توخ و خهست.

الدِّلِّي: رومکیکی تام تاله، گوئه کهی ومکوو گوئه سووره ومهایه بهرمکهی ومکوو بهری درمختی خمږوب وایه. دَفَقْتُ الإبلُ دَفْنًا: حوشرمکه بهرمو پيشهوه رڼی.

دَفَقْتُ النَّاقَةَ: حوشرمکه بهیه مبهست رڼی.

دَفَقَنَ الشَّيْءُ: شتمکهی شاردموو ژنر گلی دا.

دَفَقَنَ المبت: مردومکهی شاردموو ه روبهړوی ئادمیزادی خه موک دمگوترئ: (دَفَقْتُ نفسك في حياتك): بهزیندوی خوت مراندوه.

دَفَقَنَ الحديث: قسمکهی شاردموو.

إِدْفَنَ العبد: کؤله که له ترسی خاومنه کهی هه لات، یان لمبر زور کارپیکردن خوی شاردؤته وه له ناو مال و هوبهکان دا.

إِدْفَنَ الشَّيْءُ: بهمانا (دَفَقَهُ) دئ.

إِنْدَفَنَ: بؤ موطاومعهی (دَفَقَهُ) دئ.

تَدافَنَ القومُ: خه لکه که هسهکانیان لمپهکتر شاردموو.

تَدَفَّنْ: به مانا (اندفن) دئ.

دافنُ الامر: ناووموی کار.

الدَّفْنُ: پیاوی خه مۆک و خه مۆک.

الدَّفْنُ: شار دراوه، ژیر گل دراو ۵

به شیعی مانا چه واشه دمگوترئ ۵

(أَيَّاهُ دَفْنُ): شیعرمکانی مانایان

چه واشه و تهمو مژاوین ۵

همرواوشه (الدَّفْن) به مانا بیر یان

حهوز یان پلوسکی ناودئ.

الدَّفْنُ من الناس والأبل: نهومیه که

بهیئ مه بهست دئو دهجئ ۵ کۆیلای

هه لاتو له ترسی خاومنه که یان

له ترسی کارپیکردن ۵ حوشتیک

عادمی وابیئ له سمر دویلی

ناو خواردنه وه خوڤخاته ناوهراستی

حوشت ترمکانه وه بنه چه وه

رمگمزیک نادیار، دمگوترئ:

(حَسَبَ مدفون).

الدَّفْنُ: شار دراوه، (ك: دَفْناء، ودَفْن).

دَفْنُ: گوشتیک له ناو برنج دا

بشاردریته وهو بکوئیندرئ ۵ همروا

دمگوترئ: (في فلان داء دفن):

فلانکس دمردتکی تئدایه نازاندرئ

هه تا شهرو نازارمکانی دمردمه کون.

دفن المروء: که سیکه مهردایه تی

تئدانه بی.

امراة دفن: نافرمتیک به چه یاو رو

سووره، (ك: دفن).

الدفينة: همرشتیک ژیر خاک بکری ۵

گهنج و خه زینه ی پشینان که له ناو

خاک دایه، (ك: دفان).

الدَّفْنُ: گۆرستان ۵ نهوشوئنه ی شتی

تئدا دشاردریته وه، (ك: مدافن).

دَفْنُ الجريح دَفْوا: بریندارمکی گوشت.

دَفْنِي دَفْا: پشتی کوپ بوو، (هو أدفني وهي

دفواء).

دَفْنِي الرِّعْل: که له کیوی یان هر

نازه لیک تری شاخدار شاخه کانی

رویان به رهو دواوه بوو ۵ هه تۆکه

دمنلوگی خواربووه.

دَفْنِي الطائر: باتنمه که بالی درئز بوو.

دَفْنِي الشجرة: دره ختمه که لقه کانی

گهورمبون و شۆرایه یان کرد ۵ (فهني

دفواء): له چه دیت دا هاتووه: (أنه

أَبْصَرَ شجرة دَفْواء تسمى ذات

أنواط).

أدنى الظنبى: ناسکه که شاخه کانی

درئز بوون تاله دواوه به سمر

گوپچه کانی دا هاتنه وه.

أدنى الجريح: بریندارمکی گوشت.

دَفْنِي الجريح: بریندارمکی گوشت.

تدافى البعير: حوشتکه به شیوه میگی

ناپیک رویش.

الدَفْواء: حوشتی رسمه نی مل درئز.

دَقْنَقُ الْقَوْمُ: خه لکه که همره باغیان
کردو کؤبوونه موه بؤ شهر کردن.

دَقْنَقَتِ السُّرَابُ: خرمه ی سمی
ولاخه کان بیسترا.

دَقْنَقُ الشَّيْءِ: زیدمړوی کرد له کوتانی
شته که دا.

دَقِرَ الْمَكَانُ دَقْرًا: شوینه که بوو به
باغستان و دره خت و رومکی جوانی
تیدا پروا.

دَقِرَ الثَّبَاتُ: رومکه که زور بوو پیڼگه یی و
گه شوی کرد.

دَقِرَ فُلَانٌ مِنَ الطَّعَامِ: فلانکهس ورگی
پرېوو له خواردن.

الدَّقْرُ والدَّقْرِي: باغی جوان و رازاومو
به شوق و پرگون و گونزار.

الدَّقْرَارَةُ: داب و نمری تی ناشیرین ه
فیتنه یی و دوزمانی ه (رجل
دِقْرَارَة): پیاوړکی زور دوو زمان و
فیتنه یه ه کیشه و نيزاع ه قسه ی
ناشیرین، دمگوتری: (جاء بالدقاریر):
هات کومه لیک فیتنه یی و دوزمانی
هه لږشت ه به لاو کارسات ه پیاوی
کوله بڼه.

الدَّقْرَان: دارنکه دمکړته که پری میو
ه تاکمه کی (دَقْرَانَة).

دَقَسَ الرِّتْرُ فِي الْأَرْضِ دَقْسًا ودَقْسًا:
سنگه که به زموی دا داکوتر او

رؤیشته خوار ه همروا دمگوتری:
(دَقَسَ فُلَانٌ فِي الْبِلَادِ): فلانکهس
جووه هو لای و لاتنه که وه.

دَقَسَ خَلْفَ الْعَدُوِّ: شوین دوزمن که وت و
راوی نا.

دَقَسَ الْجَرَادُ الثَّبَاتَ: کولله بیتانه که
جووه کشت و کاله که موهو سمر لم بهری
خوارد.

دَقَعَ دَقْعًا: زه لیل و ملکه چ بوو ه له حه دیت
دا هاتووه: (إِئْتَنُ إِذَا جُعْتُ دَقْعًا):
نیوه برسی تان بوو توشی زه لیلی و
ملکه چی دمبن ه به مژنیانی
کوله ممرگی رازی بوو ه زور
به ناره حمتی توانی له گه ل حاله تی
همزاری دا هه لیکا ه ناره حمت بوو
به دوا به دمسته پنیانی بزؤ دا.

دَقَعَ الْفَصِيلُ: بیچومه که زوری شیر خوارد و
قه لئو بوو ه (هو أَدَقَعَ وَهِيَ دَقْعَاء).

أَدَقَعَ: له ناو خو له په ته دا که وت، هیچ
کار و کاسبی نه کرد ه زه لیل و
ژر دمسته بوو، زوری هه لپه کرد
به شوین دابینکردنی بزؤ و دا
ناره حمتی چمشت.

دَقَعَ لَهُ رَالِيَهُ فِي الشَّيْءِ: زیدمړوی کرد
له جنیو پیدان و قسه ی ناشیرین هیچ
نهما پئی نه لئ.

دَقَعَ الرَّجُلُ: پیاوومه کی زه لیل و ناچار کرد.

الذَّقْعُ: گِل و خُول، دمگوتری: (جوع
أَذَقْعُ): برسییهتی توندو تیزو
برست بر.

الدَّقْعُ: کَمَسِيك زَیْدِمِرْوایی بکا له کار
کردنی نَزْم و سوکا بهتی دا
نموکارانهی لمروانگهی دیدی
کۆمهنگاوه کاری ریزدار نین و مکوو
ناتری حه مام و ئیشی جادمو کۆلان
پاک کردنه وه.
الدَّقَاعُ: گِل.

السَّقْعَاءُ: گِل و زموی بی روهك
درخت (سوته مهرق).

الدَّقْعَى: دمگوتری: (رأيت القوم دَقْعَى):
خه لکه که م بینى تمبه ل و بی کار
لهماله وه دانیشتون، لهسمر زموی
دانیشتون.

الدَّقْعَةُ: همزاری و زهلیلی و ملکه جی،
به لاو کارسات، دمگوتری: (رماه الله
بالدَّقْعَة).

الدَّقِيقُوعُ: برسیایهتی برست بر و
توندوتیز.

الْمُدَقِّعُ: (فقر مُدَقِّعُ): همزاری زور
توندو ملکه ج کمر و حوشتیک که
روهك و گياوگژ بخوا تاسمر پمگو
شینایی پیوه نه هیلج، (ك: مداقِع).

فَقَّ الشَّيْءُ دِقَّةً: شته که بچوک بوو، هیج و
بوچ دمرجوو به که لکی هیج نه هات

ه مانا که ی نادیارو نارووشن بوو
نادمیزادی زهرهک نه بیج لی حال
نابی.

فَقَّ الْقَلْبُ: دلکه لی دا.

دَقَّتِ السَّاعَةُ: سهعاته که لی دا،
جهرسی لی دا ه کاتهکانی دیاری
کردن بهوردی.

فَقَّ الشَّيْءُ دَقًّا: شته که کوتاو وردو هاری
کرد، یان به چه کوش و پیک لی داو
شکاندی وردی کرد.

فَقَّ الشَّيْءُ: شته که ی دمرخست ه له پهنی
پیشیان دا هاتوو ده لی: (دَقُّوا
بَيْنَهُمْ عِطْرَ مَنْشِيمٍ): همموو عهیب و
عاری به کتریان دمرخست.

فَقَّ الْبَابَ وَالطَّبْلَ وَغَرَمَا: له دمرگی دا ه
تمبه لکه ی کوتا.

أَذَقَّ: شوین وردمکاری ئیشمکان که موت و
لیکۆلینه وه ی له شته بیترخه کانیش
دا کرد.

أَذَقَّ الشَّيْءُ: شته که ی والی کرد
وردی.

دَأَقَهُ فِي الْحَسَابِ: بهوردی حیسابی
له گیل دا کرد.

دَقَّتْ فِي الشَّيْءِ: وردمکاری له شته که دا
کرد و ردبینی تیدا به کار هیتا.

دَقَّقَ الشَّيْءُ: شته که ی ورد کرد.

تَدَاقًا: رکه بهریان کرد له وردمکاری دا.

استدق الشئى: شتمكه ورد بوو.

استدق الشئى: شتمكه‌ى به بچوك زانى.

الدقاق والدقاقة: وردمو پرېوله‌ى شت.

السيق: باريك، ورد، بچوك و كه‌م نمود،

دمگوترى: (أخذت دقه رجله): وردو

گهورمى شتمكه‌م هه‌لگرت ه (وحى

السيق): به‌لمرزو تايه‌ك دمگوترى

روژانه دوباره بيتموه.

الدقة والدقاقة: داوو دهرمانى هارپدراو ه

خوڼى هارپاوو وردكراو.

الدقاق: دهرمانكوت.

الدقاقة: ناشى برنج هارپن، نه‌وشته‌ى

جه‌لتوكى هې كړدمكرى.

الدققة: نه‌وكه‌سانه‌ى عمېبو عارى

خه‌لك دهردمخه‌ن.

الدقوق: جوړه كليكه دمگوترى و له‌چاو

رادمدرى ه دهرمانيكه دمگوترى و

دمكرېته چاو.

الدقوقة: گاكيره، كه گياو كرشه‌ى

گمنه‌و جوړو شتى ترى هې گيره

دمكرى.

الدقيق: پيچ‌هوانه‌ى نه‌ستوره، واته

باريك . وردمنارد ه پياوى بې خيرو

بيړ، كارى بچوك و هيچ و پوچ ه

كارى جه‌واشمو تمماوى، (ك: ادقة،

و ادقاء و دقاق و دقائى).

الدقيقة: هرکه‌سات كه به‌شيكه

له‌شه‌ست به‌شى ساعات ه په‌كه‌په‌كه

بوژ نه‌ندازه گرتنى هيله‌كانى

(الطول) يان (المرض) كه پله‌په‌كه

له‌شه‌ست پله، (ك: دقائى).

الدقيقى: نارد فروش.

الدقيقة: مهنجه‌ليكى بچكوله له‌مس

دروست كراوه.

المدق والمدق: نه‌و ناميره‌يه كه‌شتى هې

دمكوتى، چا دارى جل كوتان بې يان

دمسكه‌وانى دهرمان كوتان بې يان

شتى تر.

المستق: له‌هه‌موو شتيك كه‌بې نمودو

باريك بې ه باريكايى مه‌چك.

دَقَلَّ جِسْمُهُ دَقْلًا: جه‌سته‌ى لاواز بوو.

دَقَلَّ فلانًا: فلانكه‌سى ممنع كړدو

نه‌په‌يشت به‌مراد بگا.

أدقلت الشاة: ممرېكه لاواز بوو.

أدقل النخل: دارخورماكه خورماى

خراپى لى و مېهره‌ات خرابترين

خورماى گرت.

أدقل فلان: فلانكه‌س منداليكى

جه‌سته بچوكى هه‌بوو.

دَوَقَلَ فلان: فلانكه‌س خوى گرت

به‌خواردمه‌نيه‌كى تايه‌تبيمه‌وه.

دَوَقَلَ الشئى: شتمكه‌ى و مرگرتو

خواردى ه دمگوترى: (دَوَقَلَهُ):

خواردمه‌نيه‌كه‌ى بوژ خوى خوړغ

كرد.

په کيک يان تاقميک به خو
سه پاندن و کي زری حوکم بگر نه
دمست و تاکرموانه فمرمان پر موی
گمل بکمن هيچ پړئ و شوي نيکي
ديمو قراطي و عمداله تکاری
رمه چاونه کهن.

د کذک المغرة: چاله کهي پرکرد له گل.

تذکذکت الجبال: کيوکه روخا.

الدکدال والدیکدال: زمويه ک هندی

شوي پته وو زړوئ و توتمان بي ه

لمبه لانيک له ناوی دا پارچه گلي

په قبوی تيدي بي.

إدکر: بپروانه وشي (اذکر).

دکسي الزاب: گل کهي پرکرد.

دکسي الرعاء: قاپه که يان گونيه کهي

پرکرد له گل و که بی کرد.

دکسي دكسا: گل که هندی کی سوار

هندی کی بوو.

تداکسي: زور بوو.

تداکسي فلان: فلان که س توندو تيزو

سمر پمقو بي گوي بوو ه رموشي

ناشیرینی نواندن.

الداکسي: ناسکی پال که وتوو.

الدکاس: همنوز، ونه وز ه (دکاس

الشحم والتمر): بهزی قاتقاتو

گردمومبوو خورمای بهک

له سهریه ک و تمبار به ستو.

الدقل: خراپترین جوړی خورما ه

داريکی درېزه له ناو قمدی که شتی

دمبه سترئ، سهوله کانی به سهردا

رمتدمکري.

الدقلة: (شاة دقلة): مهری کی کزو له پره.

الدقيلة: مهره لهر، (ک: دقال و دقائل).

النوقل: داريکی درېزه به ناو مپاستی

به له مموه قایم دمکري سهوله کانی

به سهردا رمتدمکري، (ک: دواقل).

دقمة دقما: له نکاو پالي پيوه نا ه

به سرنگی گرتو پاشمو پاش پالي

پيوه نا ه ددانی شکاندن ه (هو

اذقم).

أدقم فاه: ددانی پيشه موی شکاند.

الدقم: غمی زورو ناراحت به هو

قهرزدار بيه وه.

الدقمة: پيشه موی دهم و ددان.

دقن لي لخي دقنا: شه پلا غه په کی

به هيزی له لا چاوی دا ه مهنی

کردو نه هيشت به مراز بگا.

الديقان: سچ کوچکی ناگردان.

دقي الفصيل دقي: زوري شیر خوارد، ورگی

تيک چوو، سکی چوو ه (فهر دقي

ودقوان وهي دقوي).

الدكتاتورية: دمه لاتگرتنه دمستی تاک

يان تاقميک به بی پرمزه نندی ره شه

خه لکه کهي حوکميان دمکه ن واته:

الدَّيْسَةُ: کۆمهله ئادمیزاد.

پهستاوتی.

السُّوكْسُ: زؤرو زمبهنده ۵ دمگوتری:

دَكَّ الفرس: نهسپهكه خړپوومو پشتي

(نعم دوکس) و (مال دوکس) نازو

گهوره بوو ۵ (فهو اذْك وهي دكاء).

نیممه تی زؤر مال و سامانی زؤر.

تَدَاكَ عَلَيْهِ الْقَوْمُ: خه لکه که

دَكِجَ الحيوان: نازه لکه که پزمو و توشی

گه له کۆمه کتیا ن له سهر کردو لئی

کۆکه بوو.

کۆبونوه ۵ دمگوتری: (تَدَاكَتْ

الدُّكَاغُ: کۆکه په که توشی خوشترو

عليهم الخيل): نهسپ سوار هه لیا ن

نهسپ دمی.

کوتایه سهریان و دمورمیان گرتن.

دَكَّ دَكَا: کوتای وردو هاری کرد ۵ پالی

إِنْدَكَ: بؤ موطاومعی (دَكَّ دى).

پیومنا.

إِنْدَكَ الرُّمْلُ: لمبه که بؤته که مسه کو

دَكَّ البناء ونحوه: باله خانه که ی روخاند

په کتری گرتووه.

تاله بیخ دمری هیئا.

إِنْدَكَ السَّنام: دوگه که به سهر پشتي

دَكَّ الأرض: زموبیه که ی تهخت کرد،

خوشترمه که ه پان بؤته وه.

ته پؤلکه کانی تهخت کردن و

الدَّكَا: زموی تهختکراو ۵ ته پؤلکه ی

چاله کانی پرکردنه وه ۵ قورنسان

گل که له گله نمرمه پیک هاتبی

دمفرموی: ﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ

توتمانی تیدا نه بی.

دَكَا دَكَا﴾ ۵ دمگوتری: (دَكَّه

الدُّكَّ: روبهری تهخت له لمبه لآن و زموی

المرض): نه خوئی لاوازی کرد.

۵ دمگوتری: (هذا مكان دَكَّ)، (ك:

دَكَّتِ الدَّابَّةُ: ولاخه که ی لیخوری و

دکوک و دکاک).

زمختی لی کرد زؤر برپوا خیرا

الدُّكَّ: شتی زمبه لاحی به هیز، (ك:

برپوا.

دَكَّ البئر: بیرمه که ی پرکردمومو ژیرخاکی

دِکَکَة).

کرد.

دَكَّ الثَّرَابُ: گله که ی ریخخست و

الدَّكَّة: لمبه لانی تهخت ۵ سه کوی

پهستاوتی.

نامادمکراو بؤ دانیشن ۵ کورسی

دَكَّ الثَّرَابَ علی المیت: گلی به سهر گۆری

دریژو که رمویته که به زؤری له دار

مردومکه دا کردو کوتایه وه و

دروست دمکری، (ك: دِکَکَة).

المِذَلَّ: جامدکوت، زموی کوت ۵ هه روا

نموکسه‌ی که به‌هیز حاجی به‌زموی دا
دمدا ۵ دموکوتري: (رجل بذك رامة بذكه):

پياوړکی نازايه يوکار عمرزی له‌بهر
دملهرزی ناهرمټيکی نازايه يو نيش.

المِذَك والمِذَكَة: خمرماشه ۵ روټه ۵

باگردین، همرشتيک زموی پي

تهخت بکړی.

دَكَل الطين دَكَلًا: به‌دمست قورمک‌ه‌ی

توپه‌ل کرد يوټه‌موی دیوارمک‌ه‌ی پي

سواغ بدا.

دَكَل الشئ: شته‌م‌ه‌ی به‌قاج پان کردموه.

دَكَل الدابة: ولاخه‌م‌ه‌ی له‌خوټه‌په‌ته‌دا

گه‌وزاند.

تَدَكَل علينا فلان: فلانکس نازی

به‌سمردا کردین و خوټی به‌عه‌زیزو

بهرز خسته به‌رجاو.

تَدَكَل عنه: گوټی پي نه‌داو خوټی

خافلاند.

الدَكَّة: کومه‌له‌ خه‌لکيکن به‌م‌ه‌ی

خانه‌دانی و جیگه‌و ریگه‌ی

خوټانه‌وه‌ گوټی يوټهرمانی سولتان

شل ناکه‌ن و گهردنکه‌جی نابین ۵

قوری تمک، به‌شيک له‌و قوره.

دَكَمه دَكَمًا: شته‌م‌ه‌ی به‌سمریه‌ک دا

کوټاو وردو هاپی کرد ۵ همنديکی

به‌سمر نه‌وی تردا هه‌لدايه‌وه.

دَكَم أنف فلان: لوتی فلانکس‌ی شکاند.

دَكَم فلانًا: تمگی به‌ فلانکس هه‌لچنی.

دَكَم فلانًا في صدره: دمستی به‌ سنگی

فلانکسه‌وه‌ ناو پاله‌په‌ستوی دا.

تَدَاكَم القوم: خه‌لکمه‌ک پاله‌په‌ستوی

په‌کترپان کرد.

دَكَن المتاع دَكَا: کالاکه‌ی به‌ريک و پيکی

له‌سمریه‌ک ریز کرد.

دَكِن دَكَا و دَكَة: شته‌م‌ه‌ی مه‌پله‌و رمش

بوو.

دَكِن التوب: کراسمه‌ک چلکن پوو ۵

رمشگی توټزوی بوو، (هو اذکن وهي

دکنا) ۵ دمشکوتري: (ثريدة دکنا):

تيگوشاوپيکه‌ زوری داوو دمرمان

تيگروا، (ك: دُكَن).

أدَكَن: به‌مانا (دَكِن) دی.

دَكَن المتاع: به‌مانا (دَكَة) دی.

دَكَن الدكان: دوکانی دروستکرد.

دَكَن الشئ: شته‌م‌ه‌ی والی کردمه‌پله‌و

رمش بنوټی.

الدكان: شوټنی بازرگانيکردن، (ك:

دکاکين).

الدالب: پشکو ناگريک نه‌کوټاييتموه.

الدالب: هر درمختيک برپوټندري يو

جواني و رازندنموه ۵ له‌پيټی

(الدليّة) په‌ درمختيکی گولدارمو

زوری حمز له‌ناوه.

الدولاب: دولاب.

أَلْمَدْلَبَةُ: زمويهك كه درمختی دولبی
زور بی.

أَلْدَلْتُ: روبهریکه لزموی پیکهاتووہ
له پاشماووی لافاوو لیتہی روبار که
له بنواوان و دماومکان دا جی دیلج.
دَلْتُ دَلِشًا: ههنگاومکانی خیرا خیراو
لِک نَزِیکِ هاویشتن.

إِدَلْتُ الشَّيْءَ: شتهمکی داپووشی.
إِدَلْتُ الْقَطِيفَةَ: بېقه دیقه جهستهو
سمری خوئی داپووشی.

إِنْدَلْتُ: پهلهی کرد ۵ به پهله رؤی و
ناوړی له هیج نه دایه وه ۵ بهیج
لِکْوَلِینَهُو و ردبونه وه جووه
پیشه وه.

إِنْدَلْتُ عَلَيْنَا یَشْتَمُ: به تور په بوونه وه
بۆلامان هاتو هیرشی هیئایه
سمرمان.

تَدَلْتُ: خوئی تی فېر دا.
الدَّلَاثُ: خوشتری خوشپرو پان
هرشتیک خیرا برپوا.

أَلْمَدَالْتُ: شوینی شهر و پیکداندان
له سمر سنورو بهرمی جهنگ دا.
مَدَالْتُ الرَادِي: شوینی ههلسانی لافاو
له سمرانسمری شیومکان دا.

دَلِجَ السَّاقِي دُلُوجًا: ناوگیړمکه دۆلجه که
له بیرمکه هه تیجاو هه لی رشته ناو
جه وزمکه وه ۵ شیر دوشراومکه

خوشترمکه ی گواسته وه بؤناو
مهنجه نه گهرمکه، (ک: دُلِجَ).

دَلِجَ بِحَمَلِ دُلُوجًا و دُلُوجًا: ناوگیړمکه زور
به ناره حه تی ناومکه ی له بیرمکه وه
گواسته وه بؤناو جه وزمکه.
أَدَلِجَ الْقَوْمُ: خه لکه که سمر له نیواره
به ری که و تن.

إِدَلِجَ الْقَوْمُ: خه لکه که له کۆتای شهودا
(له بیر به پان دا) به ری که و تن ۵
هه موو شهرمکه به ری وه بوون.

الدُّلْجَانُ: کولله بیتان، کولله زور.
الدُّلْجَةُ: رویشتنی سمر له نیواره ۵
شهر و ۵ له حه دیت دا هاتووہ:
(عليكم بالدُّلْجَةِ فَإِنَّ الْأَرْضَ تَطْوِي
بالليل).

الْدُّلْجُ: خانوکه لزموی دا بی
پهنجرمو دمرگا بی ۵ زوری بچکوله
له ناو خانووی گهرمدا ۵ حه شارگه ی
نازه لی کیوی له بن درمخت و په نا
پاساردا، (ک: دوالج).

أَلْمُدْلِجُ: زیشک، پیشی دموتری (ابر
مُدْلِج).

أَلْمَدْلَجَةُ: به مانا (أَلْمُدْلِجُ) دی ۵
حه شارگه ی نازه لی کیوی له بن
درمخت و په نا پاساردا ۵ قاپی گهره
که شری تیدا دموتری ته وه و مکوو
ته نه که و دبه.

شوپابه‌ی کرد ه لهرؤیشتن دا خو‌ی
 رپاوشاندو شانی هه‌ته‌کاندن.
 الدُّنْدُلُ: گیانله‌بهری‌کی جه‌قلاوی ددان
 تیزه، می‌شو و مه‌گه‌زو کولله و کرم و
 مارمی‌لکه و نه‌وجوره گیانله‌بهرانه
 دمخو.
 ادَّسَ القومُ: خه‌لکه‌که چونه ناو
 به‌ری‌زی سهرله‌نوئ شین بوومه.
 ادَّسَ الارضُ: زمویبه‌که به‌گیاو‌گزی
 سهرله‌نوئ شین بووه سه‌وز
 هه‌لکه‌پا.
 دالَّه مدالسه و دلاساً: فی‌لی لی‌کردو
 سته‌می لی‌کرد ه دمو‌تری: (هر
 لایدالس ولا یوالس) نه‌و نه‌سته‌م
 دمکاو نه‌خیانمت دمکا.
 دَلَّسَ البائعُ: فروشیارمه‌که عه‌یبی
 کالاکه‌ی له‌کپیارمه‌که شارده‌وه.
 دَلَّسَ المُعَدِّثُ: راویبه‌که جه‌دیشی
 له‌ماو‌چهرخی خو‌ی ریوا‌یعت کردو
 هی‌چیشی لی‌نه‌بیستبوو ه وای
 نیشان دا جه‌دیشه‌که‌ی لی‌بیستوه،
 یان ناوی ماموستاکه‌ی به‌ناو‌یک
 هی‌نا که پی‌ی نه‌ناسرابوو.
 دَلَّسَ الإبلُ: حوشرمه‌که به‌شوین گیای
 سهر له‌نوئ شین بوومی پاوانی
 خورو دا گه‌پا.
 إنَّ دَلَّسَ: گوم بوو.

دَلَّحَ دَلْحاً و دَلْحَاناً: به‌کۆل‌بارموه رؤیشت
 کۆله‌که‌ی هی‌نا، کۆله‌که‌ی گران بوو
 که نه‌پتوانی هه‌نگاو به‌فراوانی
 به‌اوئ.
 دَلَّعَت السَّحَابَةُ: هه‌موره‌که به‌هو‌ی
 بارگرانی و پرله‌بارانی به‌وه
 به‌هتو‌اشی رؤی ه (هی دالَّحَ)، (ك:
 دَلَّحَ و دوالَّحَ).
 تَدَالَّحَ الرجلان الشَّيْنُ بینهما: نه‌و
 دو‌که‌سه شته‌که‌یان به‌داریکه‌وه
 به‌ست و هه‌ریه‌که‌یان لایه‌کی
 دارمه‌که‌یان هه‌لگرت ه له‌جه‌دیت دا
 هاتوو: (أنا أبا سلمان وأبا الدرداء
 اشترى لهما خداحاه بينهما على عود).
 دَلَّيْخَ دَلْحاً: هه‌له‌و بوو (فهو دلوخ و دَلَّيْخَ).
 دَلَّيْخَ الإِنَاءُ: قاپه‌که لی‌وان ری‌ژ بوو.
 الدَّلَّيْخُ مِنَ الرجال: پیاوی پرخی‌رو بی‌رو
 به‌سود بو کۆمه‌ل.
 الدَّلَّاحُ مِنَ النساء: ئاه‌رمتی سمت
 هه‌له‌وو گه‌وره، (ك: دَلَّاحَ).
 الدُّقَّةُ مِنَ النساء: به‌مانا (الدَّلَّاحُ) دی.
 الدَّلَّوْخُ: دره‌ختی خورمای به‌روبوم
 زور.
 دَلَّلَ أَعْضَاءَهُ: لهرؤیشتن دا نه‌ندامی
 له‌شی جولاندن خو‌ی باداو لارو
 له‌نجه‌ی کرد.
 تَدَلَّلَ الشَّيْنُ: شته‌که شو‌پ‌بوومه

تَذَلَّسَ الرَّجُلُ: پیاوړه عهپه‌که‌ی
شاردموه پهرده‌پوښی کرد.

تَذَلَّسَ الشَّيْءُ: شته‌که‌گوم‌بوو.

تَذَلَّسَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه‌که‌شتی‌کی‌که‌می
له‌له‌ومړگاکه‌دمست‌که‌وت.

تَذَلَّسَ فُلَانُ الطَّعَامَ: فلان‌که‌مکه‌م
له‌خواردنه‌که‌ی‌هه‌لگرتو‌خواردی.

الدُّلَسُ: فیل و هه‌جمر و دمگوتری:
(مالي فيه وُلَسٌ و لا ذُلَسٌ) من نه
خیانه‌تم‌له‌وشته‌دا‌کردوه‌نه‌فیل و
هه‌جمر.

الدُّلَسُ: زمویه‌ک‌گیای‌لښ‌بروښته‌وه
دوای‌نه‌وه‌ی‌گیای‌پیشووی‌خورابوو
و گیاو‌گز‌که‌دمه‌وه‌پایز‌شین
دمبښته‌وه‌و بهرما‌وو‌گیاو‌گزی
که‌له‌پاشمروک‌مابښته‌وه‌و تاریکای
شه‌و، (ك: أدلاس).

الدُّلَسَةُ: تاریکی.

ذَلَّصَتِ الْبِرْعُ دِلَاصَةً: زړیکه‌نهرم‌بوو.
ذَلَّصَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی‌مشتو‌مال‌کردو
برېقه‌ی‌دایه‌وه.

ذَلَّصَتِ الْمَرْأَةُ جَبِينَهَا: ناخرته‌که‌زولفی
لاداو‌روخساری‌جوان‌دمرکه‌وت.

ذَلَّصَ ذُلْصًا: هه‌تلخیسکا.

ذَلَّصَ الشَّيْءُ: شته‌که‌بروسکه‌ی
داوپرته‌وی‌دمرکه‌وت‌و (هر اذَّلَصَ
وهي ذُلْصًا)، (ك: ذُلْصَ).

ذَلَّصَتِ النَّاظَةُ: حوشرکه‌له‌بهر‌پری‌و

كُذِّنَ سَائِي ددانه‌کانی‌که‌وتن‌و
له‌بهر‌هه‌له‌وی‌کوژکه‌که‌ی‌به‌رداو
توکی‌پیوه‌نه‌ما‌و (فهي ذُلْصَةٌ
وذُلْصَاءُ).

أَذَلَّصَتِ الْغَامِلُ الْجَنِينَ: ناخرته‌سکپرکه‌ی
مندانه‌که‌ی‌له‌بارجوو.

ذَلَّصَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی‌سفتو‌لوس
کرد‌و دمگوتری: (ذُلَّصَ السَّيْلُ
الحجر): لا‌فاومکه‌به‌ردمکه‌ی‌لوس
کردو‌سویه‌وه.

ذَلَّصَ الْبِرْعُ: زړیکه‌ی‌نهرم‌کرد.

ذَلَّصَتِ الْمَرْأَةُ جَبِينَهَا: ناخرته‌که‌زولفی
لاداو‌روخساری‌دمرکه‌وت.

إِذْ ذَلَّصَ الشَّيْءُ مِنْ يَدِهِ: شته‌که‌له‌دمستی
فلان‌کس‌که‌وته‌خوار.

إِذْ ذَلَّصَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: شته‌که
له‌شته‌که‌ی‌تر‌جیا‌بووه.

الذَّلَاصُ: نهرم، بروسکه‌دار، لووس‌و
صاف‌ورشه‌به‌خش‌و (دِرْعٌ ذَلَّاصٌ)
زړپه‌کی‌نهرمه.

الذَّلَاصُ: شتی‌نهرمو‌شوعله‌دارو‌لوس‌و
صاف.

الذَّلَاصُ: نهرمو‌برېقه‌دارو‌لوس‌و
ناوی‌ثالثون، (ك: ذُلْصَ).

ذَلَّظَ فِي سَبْرِهِ ذُلْظًا: به‌خیرای‌رؤی.
ذَلَّظَتِ الْهَضْبَةُ بِالماءِ: گردوژکه‌که‌ناوی
لښ‌هه‌لقولا.

ذَلَّظَ فَلَانًا: دمستی‌به‌سنگیه‌وه‌ناو‌پالی

پيؤونا ۵ لافلانكهي دا.

بوو شوږ بؤوه.

دالطه مدالطه ودلاطاً: پالي پيؤونا.

الادلغ: نه سپي زماني دمركيشي

اندلظ الماء: ناومكه هه لقولا.

لغار دان دا.

الذلفي: كهسيك له شمر دا خونه گريو

الذالغ: پياوي گيلو نه حمه ق ۵

هه لبي.

دمگوتري: (احق دالغ): نهو پيري

الذلف: كهسيك به هيز پال بني.

گيلو نه مقامه.

الذليظ: كهسيكه زور پال به دمرگاي

الذليغ: ريگاي بهر فراوان ۵ دمگوتري:

فهرمانر مواو بهر بر سهوه بني.

(طريق دليغ): ريگايه كي تهخت و

دلغ اللسان ذلوعاً: زمانه كه له دم هاته

بي همورازو نشيوي په، (ك: دلايغ)

دمرموه و به سمر چه ناگهي دا شوږ

۵ دمشگوتري: (طريق ذولغ)

بؤوه به هوئي تينوايه تي يان

ريگايه كي تهخت و بي همورازو

ماندوبونهوه.

نشيوي په، (ك: دوالغ).

دلغ لسانه: زماني دمرهينا.

دلغ ذلفاً و دلرفاً و ذلفناً: به هيواشي

ادلغ لسانه: زماني دمركيشا ۵

رقي و ههنگاي كورتی هه له ينان ۵

دمشگوتري: (ادلغ العطش)

دمگوتري: (دلف الشخ و دلف

تينوايه تي زماني پي دمركيشا.

الحامل بعله).

ادلغ اللسان: زماني دمركشا له تينوان

دلغ اليه: روي تيكرد.

يان له ماندوبي يا.

ادلغ له القول: هسهكي بوجهخت

اندلغ اللسان: به مانا (ادلغ) دي ۵

كردموه.

دمگوتري: (اندلغ السيف من غمده):

ادلغ الكبير فلاناً: پيري واي له

شمشيرمه له كالان هاته دمر.

فلانكس كرد ههنگاي كورت

ادلغ بطن فلان: فلانكس سكي جوو

بهاوي.

كومي هاته دمر ۵ سكي هاوساو شوږ

اندلغ اليه: روشت بولاي.

بؤوه ۵ همروا دمگوتري: (اندلغ نار)

تدلغ اليه: به مانا (اندلغ) دي.

الحرب): ناگري شمر له ناكاو

الذالف: بهر ميږدنيك كه رڅگاري

هه لگرساو شمر گهرم بوو.

دريز له پهل و پوي خستبي ۵ كول

اندل بطن المرأة: سكي نافرمته كه گموره

هه لگريك كم به هوئي گرانيي

كۆلەكمىيەۋە ھەنگاۋى كورت بەاۋى ۋە
تېرىك كورت بكاۋ لەخوار نىشانەكمەۋە
بىداۋ شۈپنەكە نەبېرى ھەلبەزىتەۋە،
(ك: دَلَفْ وَدَلَفْ).

الدَّفْ: پياۋى ئازاۋ چاۋنەترس.
الدَّفْ: خوشترىك كە بىمارمەكمەۋە
ھەئىسۋ بېروا.

الدُّرْف: ھەئۆى گورج ۋە خوشترى
قەئەۋ كەلەبىر قەئەۋى ھەنگاۋى
كورت بەاۋى ۋە دارخورماي
بىمېروبوۋى زۆر، (ك: دَلَفْ).
الدَّفِغْ: دۆلفىن جۆرە ماسىيەكە زۆر
لەناۋ دىريادا مەلەۋان سۈرى پىشتى
دىمىج.

دَلَقْ دُلوقا: بەگورجى رۈپىشتە دەر ۋە
دىگوتىرى: (دَلَقْ السِّفْ من غمده):
شەشپىرەكە نەچۈۋەۋە نېۋ
كالانەكەى.

دَلَقْ اخيل: ئەسپەكان يەك بەدۋاى يەك
دا ھاتنە دەر.

دَلَقْ الشَّيْ: شتەكەى دەرھىنا.

دَلَقْ الغارَة عليهم: ھىرشى كىردەسەريان.
دَلَقْ بابَة: بەتوندى دەرگاگەى كىردەۋە.

أَدَلَقَهُ: بەمانا (دَلَقْ).

إِنْدَلَقْ الشَّيْ: شتەكە لەشۈپنى خۇي
بەتەۋىز دەرچۈۋ ۋە دىگوتىرى: (طعنه
فانْدَلَقْتُ أحشاء بطنه): زىمىرىكى لى

دا رىخۈئەى ھەلپزانە دەر.

إِنْدَلَقْ السَّيْلُ: لافاۋمەكە بەتەۋىز ھەئساۋ
ھىرشى ھىنا.

إِنْدَلَقْ الباب: دەرگاى ئوتوماتىك پان
ھەردەرگاىەك بۇخۇي بىكرىتەۋەۋە
پىۋە بىررىتەۋە.

تَدَلَقْ: راجىى، ھەئسا ۋە دىگوتىرى: (تَدَلَقْ
السَّيْلُ وتَدَلَقْتُ الخيل).

استَدَلَقْ السَّيْف من غمده: بەمانا (دَلَقَهُ)
دى.

الأَدَلَقْ: كەسپىك بەھۋى پىرى ددانى
لەدەما نەمايىۋلىك لەدەمى بىتە
دەر ۋە (مى دَلَقَاء).

الدَّلَقْ: پىشكەۋتوۋ ۋە پان شەشپىرىك
كەبەخۇشى لە كالان بىتە دەر.

الدَّلَقْ: دىمەبايەكە لەشۈۋى پىشپە،
پىشتى درىزە لە پىستەكەى ھەۋە
دروست دىگىر واتە دەئەك.

الدَّلَقْ من السيوف: بەمانا (الدَّلَقْ) دى.
الدَّلوقى: بەمانا (الأدلق) دى ۋە ھىرشىۋ

ھەلەكۋانە سەر.

دَلَكْتُ الشَّمْسُ دُلوكا: خۇر
لەناۋمىراستى ناسمان لای دا بەرو
خۇرئاۋا ۋە قورئان دىھەرمۋى: ﴿أَلِمَ
الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ﴾.

دَلَك السَّيْلُ دَلَكَا: دانەۋىلەكە پان بەرە
دەرەختەكە تۈپكەكەى قەلشاۋ

هیناو زوری دمست ری خست
بۆنهومی پاك بېتهوه.

تَذَلُّكُ الرَّجُلُ: پیاومکه لهکاتی خوشتن

دا زوری دمست ری جهستهی خوی
خست.

تَذَلُّكُ بِالطَّيِّبِ: داوو دمرمانی لهدهمو
چاوی هه‌ئسو.

الدُّلْكُ: ناوه بۆکاتی ناوا بوونی خورو

لادانانی له نیومراستی ناسمان بۆلای
خورتاوا ۵ نهرمایى ئەژنۆی حوشر.

الدَّلَالُ: که‌سیک جهستهی په‌کیکی تر

دهشیلی بۆ لابردنی نازارو نه‌خوشتی
یان بۆ نیشات په‌یدا کردن، هه‌روا

موتاشین بۆ پاك و خاوتنی.

الدُّكُولُ: نه‌وشتی بۆ شیلا ن به‌کاری

دهمین و مگوو بۆدرو مه‌ئه‌مو
شتی وا.

الدُّلِيكُ: خشت و خۆل که ږشه‌باو بای

به‌هیز ده‌بیه‌ن ۵ خواردمه‌نییه‌که
له‌رۆن و شیرو په‌نیر دروست دمکری

ومگوو تریت ۵ پیاوی دنیا دیدمو

کارامو لیژان له‌نیش، (ک: دلک).

الدُّلَالُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوکه خوی

به‌پێنا موسییه‌وه گرتوومو وازی لێ
ناهینج.

الدُّلَالُ: به‌مانا (الدُّلَالُ) دی.

دَلُّ عَلَيْهِ وَالِيه دِلَالَةٌ: شارمزیی کرد.

دهمی کردموومو دهنکه‌کهی دمرکه‌وت.

دَلُّكَ الشَّيْءُ: شته‌کهی جولاند شیلا ۵

دهستی پێدا هینا.

دَلُّكَ الْجَسَدَ: جهسته‌کهی شیلا ۵ سفتو

لوسی کرد ۵ مشتو مائی کردو

تیفتیفه‌ی دا.

دَلُّكَ الثَّوْبَ: کراسه‌کهی به‌دهست

هه‌نگه‌وشت بۆنهومی بېشوا.

دَلُّكَ الرَّجْلَةَ وَغَرَهُ بِالطَّيِّبِ: دهمو چاوی

خوی ناراهش دا.

دَلُّكَ الدُّخْرُ فَلَانًا: رۆژگار فلانکه‌سی

له‌بۆته داو ته‌ربیه‌ی دا دا.

دَلُّكَ عَقِبَيْهِ لِلْأَمْرِ: له‌سهر پێ بوو بۆ

ئه‌نجامدانی کار.

دَلَّيْتُ الْأَرْضَ: زمویه‌که گزوه‌گیاکه‌ی

خورا.

دَالِكُ فَلَانًا: له‌گه‌ل فلان دا هه‌لیکردو

به‌مه‌هه‌برو پشوو درێژبوو.

دَالِكُ غَرْمَةٍ: خاوهر هه‌رمزه‌که‌ی ماتن

کردو له‌کاتی خوی دا هه‌رمزه‌که‌ی بۆ

نه‌گێڕاپه‌وه.

دَلُّكَ الشَّيْءَ: زێدمرووی کرد له‌شیلا نی

شته‌که‌دا.

دَالِكُ الْمَرِيضَ: نه‌خۆشه‌که‌ی ورد ورد

شیلا بۆ نه‌وه له‌شی نه‌رم بێ.

دَالِكُ الْجَسَدَ: دهستی به‌ جهسته‌دا

دَلَّتِ الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِهَا: نافرته که
 له روی نازموه سهرېنچې میړدمکه ی
 کردو وای خوږیشان دا نارازیه
 وهلې له واقع دا وانییه ه دمگوتری:
 (مَا ذَلِكَ عَلَيَّ) چی وای له تو کرد
 نازو نوزم به سهرابکه ی.
 اَدَلَّ عَلَيْهِ: بتمانہ ی به خوښه ویستی
 نهو کردو نهو پش زوری نهو خوښ
 ویست.
 اَدَلَّ عَلَيْهِ بِصَحْبَتِهِ: تینی دایه خو ی و
 له خو ی رابینی هاوہ لی بکا.
 اَدَلَّ الرَّجُلُ عَلَى أَقْرَانِهِ: له ناکاو پیامکه
 هاوہ له کانی گرتن و به سهریان دا
 چوو ه دمگوتری: (اَدَلَّ الْبَازِي عَلَى
 صِيْدِهِ) بازمکه له ناکاو نیچیرمکه ی
 خو ی راوکرد.
 اَدَلَّ الذَّنْبُ: گورگه که کزکرا.
 اَدَلَّ بِالطَّرِيقِ: ریځاکه ی زانی و شارمزی
 بوو.
 دَلَّاهُ: نهرمو نیانی له تمریبه که ی دا
 نواند به جوړیک گوږپایه لی نه کردو
 له روی ه لکمپرایه وه.
 دَلَّلَ عَلَى الْمَسْأَلَةِ: به لگه ی له سمر
 مه سه له که هینایه وه.
 دَلَّلَ عَلَى السَّلْمَةِ: کالاکه ی هپراج کرد ه
 بانگه شه ی فروشتنی کرد.
 اِنْتَلَّ الْمَاءُ: ناومکه هه لږزا.

تَدَلَّتِ الْمَرْأَةُ عَلَى زَوْجِهَا: به مانا (دلت
 علیه) دی، واته: چاوی له میړدمکه ی
 کرایه وه.
 اسْتَدَلَّ عَلَيْهِ: داوای لی کرد به لگه ی
 له سمر بیښتیه وه.
 اسْتَدَلَّ بِالشَّيْءِ عَلَى الشَّيْءِ: نهو شته ی
 کرد به به لگه له سمر شته که.
 الْأَدْلُ: نهو که سه ی نیشه کانی خو ی
 دمکاته منعت و بار به سمر
 خه لکه وه.
 الدَّالَّةُ: نهو شته ی که دمیکه به به لگه
 له سمر دوستایه تی و خزمایه تی ه
 نهو هه لوښت و ناکاردی دمیکه به
 نیشانه ی دلسوژی خرم و دوست ه
 نازایه تی.
 الدَّلَالُ: نازو نوز ه (الدَّلَالُ مِنَ الْمَرْأَةِ):
 قسه خوښی نافرمت و نازکردن و
 سوعبه تجییه تی.
 الدَّلَالَةُ: شارمزیی کردن ه نهومانایه ی
 رسته و وشه دمیکه به نن له کاتی
 گوتنی دا، (ك: دلائل دلالات).
 الدَّلَالَةُ: به مانا (الدَّلَالَةُ) دی ه ناوه بو
 نهو هموندان و مانندو بوونه ی که
 ده لال دمیکا ه کرنی ده لالی.
 الدُّلُّ: نهو حالات و دپاردمیه که
 نادمیزاد خو ی پی دمپازنیته وه
 و مگوو له سمر مخو ی و شکومه ندی

- له ناکارو رهتاردا ه دمگوترئ: (امراة ذات دِل): نافرمتيکه شيوه روخساري نه جيبي و وه جاغزادمي پټوه دپاره.
- الدَّلَّال: نهوکه سهيه دمبيته بريکاري کرپارو فروشياري، کرپارو فروشياري يه کمدمخاو مامه له که سازد مکا ه نهوکه سهي بانگه شه بؤ کالاکهي دمکاو دمي هوي به پيايه لدان و وه سفکردن بيفروشي.
- الدِّلِيلِي: به مانا (الدِّلِيل) دئ.
- الدِّلِيل: چاو ساغو شارمزا ي کمر، (ک): ادله و ادلاء ه نهوکه دمکرتنه نيشانه، (ک: ادله).
- الدِّلِيلَةُ: به مانا (الدِّلِيل) دئ.
- دَلِمَ الشَّيْءُ دَلَمًا: شته که زور رمشو و لووس و پوس بوو.
- دَلِمَ الرَّجُلُ: پياومکه رمشو دريژر بوو.
- دَلِمَتْ شِفَاهُهُ: لچي شوپر بوونه وه ه (هو) اذلَم، هي دَلَمَاءُ.
- إِدْلَامَ الشَّيْءِ: به مانا (دَلِمَ) دئ.
- دَلِمَ اللَّيْلُ: شهوکه تاريخيه کهي تهواو چر بؤوه.
- الدَّلَامُ: رمشو و رمشايي.
- الدُّمُّ: فيل
- الدُّمُّ: بيچوه مار، (ک: ادلام).
- الدُّمَاءُ: شهي کؤتاي مانگي عمرمي (هه مهي).
- الدُّمَّةُ: رمنگي فيل.
- الدُّيْمُ: تافميک خه لکانی نا عمرمب بوون که دانيشتوي دمورو بهري و لاتي نازرباينجان بوون ه به لاو کارمسات ه دوزمن و ناحهز.
- إِدْلَمَسَ اللَّيْلُ: شهوکه تاريخي زور چر بووه ه دمگوترئ: (هو مُدْلَمَس).
- الدَّلَامِسُ: زور رمشو تاريخ ه به لاو کارمسات.
- الدِّلِمَسُ: به لاو کارمسات.
- دَلَمَسَ الشَّيْءُ: شته کهي بريسه دار کرد.
- دَلَمَسَ رَأْسُهُ: سمری روتا به وه.
- الدَّلَامِصُ: شتي بروسکه دارو بريقاوي ه دمگوترئ: (دَمَبَ دَلَامِص).
- دَلَمَ ذَلْهًا: تهسه لای هات ه خوښي به مفرؤ چوو.
- دَلِمَ ذَلْهًا وَ ذَلْهًا وَ ذَلْهًا: دلي له سوزو عيشق دا توا به وه.
- ذَلِهَتْ فَلَانَةٌ عَلَى وَلَدِهَا: فلان نافرمت سوي بؤوه بؤ مندا له کهي ه (فالرجل ذلة وهي ذلهة).
- ذَلِهَتْ النَّاقَةُ عَنْ إِبْلِهَا وَ وَلَدِهَا: حوشرمه کهي پروي هاوپرنيه کهي يان بيچومه کهي نا.
- دَلَمَ الْحُبُّ وَالْعِشْقُ: خوشه ويستي و سوز مات و حبه راني کرد.

تَدَلَّةُ: سمرسام بوو.

الدَّالَّةُ والدَّالِيَةُ مِنَ الرِّجَالِ: ورمزرمو
نمفس زمصيف.

الدَّالَّةُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوونك به هوې
عه شقه هوه عه قلى تيك چوبې.

إِدْلَهُمُ الظَّلَامُ: تاريخاى چر بووه.

إِدْلَهُمُ اللَّيْلُ: تاريخى شهو چر بووه
(فهو مُدْلَهُمُ).

إِدْلَهُمُ الرَّجُلُ: پياوکه پيرو که نهفت
بوو.

الدُّلْهَامُ: شير ه پياوى وره به رزو نازاو
چاو نه ترس.

الدُّلْهِيَّةُ: (فلات مُدْلَهِيَّةُ): دمشتيکى
کاکی به کاکی و بى گردوته پوونکه.

دَلَا الدُّلُّرُ وبها دُلُّرًا: دُولچه کهى داهيسته
خوار بُو ناو بيرمه بُونه هوې پېرى
بکا له ناو، پان له ناو بيرمه هوه
هه نيکي شاهه وه به پېرى.

دَلَا فلانًا: له گه ل فلانکس دا هيدي و
هيمن بوو، له گه لى هه لکرد.

دَلَا بفلانٍ إِلَى فلانٍ: فلانکسى کرده
تکاار بولای فلان.

دَلَا اتَّاقَةً: له سره خو خوشترمه که لى
خوپى.

دَلَا حاجَتَهُ: داوای دابينکردنى
پيداويستيه کی خوې کرد.

دَلِيّ: دلى: سمرسام بوو.

أَدَلِيّ: دُولچه کهى شوپرکردموه بُوناو
بيرمه بُونه هوې پېرى بکا له ناو ه

دمشگوتري: (أدلى الشئ في المهارة):
شته کهى بهرهلای سارا کرد.

أَدَلِيّ فلانٍ بحجته: فلانکس به لنگى
خوې نامادمکردو هيئا به رو بُو

چه سپاندى داواکهى، پان فلانکس
به لنگى خوې چه سپاندى داواکهى
بیردموه.

أَدَلِيّ فلانٍ بِرَجِيهِ: فلان کهس ره حمو
خرمايه تى کرده تکاار بُو

به جيپه ينانى نامانجه کهى.

أَدَلِيّ فلانٍ إِلَى الحاكم بِرَشْوَةٍ: فلانکس
بیرتيلی دا به حاکم.

أَدَلِيّ فلانٍ إِلَى الميِّتِ بِالْبِنُوَّةِ: فلانکس
به گوريه تى دمگاته مردوه کهو
نهوې نه وه.

دالاه: نمرمو نيانى له گه ل دا نواندى
خوې له گه ل گونجاند.

دَلِيّ الدُّلُّرُ: به مانا (دلاها) دى.

دَلِيّ الشَّيْءِ فِي المِهْرَةِ: شته کهى
بهرهلای سارا کرد.

دَلِيّ فلانًا بِفِرورٍ: فلانکسى
هه لځه له تاندى خوستيه داوې

خوېموه ويستی خوې به جيپه ينا.

تَدَلِيّ: شوپر بووه، له بهرزيه وه دابهزى ه

هورنان دمفرموي: ﴿كَمْ ذَا قَدْ لِي﴾ ۵
دمگوتري: (تَدَلَّى مِنْ الْجَبَلِ).

تدلي: نزيك بووه له شته که.

تدلي الثمر من الشجر: ميوه که
بهدرخته که موه شوړابه ی کرد.

تدلي عليهم من أرض كذا: له فلان
شویند موه هاته لایان ۵ دمگوتري: (من
أين تدليت علينا؟).

إدلولي: په نهی کرد.

الدالي: دابه زیو ۵ په کیك له هوژی
(الدالة) نه مانه هوژی کی کورد
نه ژادن ۵ خورمايه ک که هیشتا
شیرین نه بووبی کاتی شیرن دمبی
ده خوړی.

الدالية: دۆلچه و شتی له و جوړه ۵
داریکه له سمر شیوه ی صه لیب
دروست دمکری له زارکی دۆلچه که
قایم دمکری و سمریکي حه بله که ی
لی دمبه ستری، سهرمکه ی تری
حه بله که له سمر لیواری بیرمکه
به شتی که موه دمبه ستری ۵ ناعور که
به و لاخ هه لده سوړننری و
لنمزما یی موه ناوی پی
هه لده هیجننری ۵ زموییه که به
دۆلچه و ناعور ناو بلری، (ك:
الدوالي).

الدوالي: تری رمشه که زور ره شته بی

۵ هی شومکانی له هی شوی هه موه
تر ییه کی تر گه وړه تره، تری که شی
زور ناودار نییه، دمشکری به میوژه
هه روا ناوه بۆ دمردیک توشی قاچ و
قول دمبی ږمگه کانی دمه اوسین.

الدلالة: دۆلچه ی بچوک ۵ دۆلچه ی
گه وړه ۵ گوانی زل ۵ به شیک له شت.
الدلر: زمردیکه ناوی پی له بیر
هه لده مگوازی ۵ بورجیکه له
بورجه کانی ناسمان.

دَمَثَ الْمَكَانِ وَغیره دَمَثًا: ناسان بوو نهرم
بوو ۵ (هو دَمَثٌ وَهِي دَمَثٌ).
دَمَثَ الرَّجُلِ دَمَائَةً وَدَمَوْنَةً: رهوشی نهرم و
نیانه.

دَمَثَ الشَّيْءِ بَيِّنَةً: به دهمستی خو ی
شته که ی نهرم کرد.
دَمَثَ الْمَفْجَعِ: شوینی نوستنی ریك
خست و چاکی کرد.

دَمَثَ الْحَدِيثِ لِفُلَانٍ: سهرمتای قسه که ی
بۆ کابرا گپړایه موه پان سهرمتای
قسه ی بۆ فلان دمرخست بۆنه موی
مه به سته که بزانی و له و بار موه
بکه و یتنه قسه.

دَمَجَ اللَّيْلِ دُمُجًا: شه و تاریک بوو.
دَمَجَ الْحَيَوانِ: پېړوکه خیرا رۆپشت و
هه نگا و مکانی خیرا خیرا هه لئنان.

دَمَجَ الشَّيْءِ لِي الشَّيْءِ: شته که چوو و

دَامَجَ فَلَانًا عَلَيْهِمْ: فَلَانَكه سی خسته
گهَل پَیَرمه.

إِدْمَجَ الشَّيْئُ فِي الشَّيْئِ: به مانا
(دَمَجَ) دئی.

إِدْمَجَ الْفَرَسُ: نهمه که کزو لاواز بوو.
إِنْدَمَجَ الشَّيْئُ فِي الشَّيْئِ: به مانا
(دَمَجَ) دئی.

تَدَامَجُوا عَلَى فُلَانٍ: گهله کؤمه کیان
لهفلان کرد، لهفلانکس کؤبونهموه.
تَدَامَجَ عَلَى الشَّيْئِ: لهسمر کارمه ریځ
کهوتن.

تَدَمَجَ فِي ثِيَابِهِ: خوی لهپوشاکه که به وه
پېچا.

الدَّمَاجُ: کؤکه رموه ۵ دمشکوتری: (لیل
دامج) شهوینکی تاریک و نوته که.

الدَّمَاجُ: پتهو، دمشکوتری: (صُلَحَ دَمَاجُ)
ریځکه و تننکی پتهو و هایم و قوئه ۵
یان صولنجیکی ژنر به ژنره ۵ (امر
دماج): کارنکی راسته بیرو
بؤجوننکی باشه.

الدَّمَاجُ: پرچ و زولف.
الدَّمَاجُ: هاوشان، دوست و یار.

الدَّمَاجَةُ: ریځاو په پرمو و پروگرام ۵
دمکوتری: (هر علی تلك الدَّمَاجَةُ):
نهو لهسمر نهو بیرو باومرو
ریځبازمه.

الدَّمَاجَةُ: کهسیک ته مبهل و خه والو

شته که مو تئیدا جیگر بوو ۵
دمکوتری: (دمج في البيت) چووه ناو
خانومکه مو تئیدا جیگر بوو.

فَمَجَ الْأَمْرُ: کارمه راست بوو، جی به جی
بوو.

فَمَجَ عَلَى الْقَرَمِ: چووه دیوه خان و مالی
خه لك به بی نهو می نيزنی چونه
ژورموه بخوازی.

دَمَجَتِ الْمَاشِطَةُ الشَّعْرَ: قز چاکه رهمه
قز مگانی به شاننه گردن و
هونینیه و مو ریځی خستن.

أَدْمَجَ الشَّيْئُ: شته که ی له قوماشه که وه
پېچا.

أَدْمَجَ الْحَبْلُ: لهسمره خؤ گریو فولقه ی
حبله که ی هایم کردن.

أَدْمَجَتِ الْمَاشِطَةُ الشَّعْرَ: به مانا (دَمَجَتُهُ)
دئی.

أَدْمَجَ فُلَانُ الْفَرَسَ: فلانکس
نهمه که ی کزو لاواز کرد.

أَدْمَجَ كَلَامَهُ: هسه گانی به ریځ و پیځی
کردن ۵ یان هسه گانی ته م و مزاوی
بوون.

أَدْمَجَهُ: له گهلی دا گونجاو موداراتی
کرد.

دَامَجَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: رازیوونی خوی
نیشان دا بو فلانکس لهسمر
نیشه که.

بئ، له مال دابنیشو هېچ نه کا ۵
پیاوی بئ خپرو بپړ.

المذاجة من الرجال: پیاوی برپاردرو
کار دروست و ښه روښتوو.

الْمُدْمَجُ: پياله ۵ داشی قومار ۵ پیاوی
رموشت بهرزو خوگرو پشوو درنزو
قالبوو له بوته دراو ومکوو حمبلې
تيک باهه لراوو پتهو.

دَمْدَمَ عَلَيْهِ: رڼی لئ هه لسا.

دَمْدَمَ الْقَوْمَ وَعَلَيْهِمْ: خه لکه کهی ته فرو
تونا کردو له ناوی بردن.

دَمْدَمَ الشَّيْءَ: شته کهی ریشه کیش کرد.

دَمْتَمَ عَلَيْهِ الْقَبْرَ: گورمه کهی ته خت

کرد، يان سه قضي له سمر کرد.

تَدَمَّتْ الْجُرْحُ: برينه که چاک بووه.

الدَّمَادِمُ: شتيکی سوره ومکوو قه تران

دمجی، له دره ختی سه لمو سه مور

دمتکی ومکوو چؤن بنیشته تال له

دارمېن دمتکی.

الدَّمْدِمُ: له ومړې وشکوه بوو.

فَمَرَّ فُلَانٌ دُمُورًا وَدِمَارًا: فلان

به هيلاکچوو.

فَمَرَّ عَلَيْهِمْ دِمُورًا: چووو لايان بمېن نيزن

۵ هيرشی شهرنگيزانهی کردندنه

سمر.

دَامَرَ اللَّيْلُ: به راپاوردن و که هضو

شادی شهوی بهرؤژ کردموه.

دَمَرَ الشَّيْءَ: شته کهی له ناو برد ۵
روخاندی ۵ تيکی دا.

دَمَرَ الْقَوْمَ وَعَلَيْهِمْ: خه لکه کهی
له ناو بردو همتاننخی.

فَمَسَّ الظَّلَامَ دُمًا وَدُمُوسًا: تاريخيه که
چېر بووه.

فَمَسَّ اللَّيْلُ: شهمکه تاريخيه کهی زؤر
توند بوو ۵ دمگوترئ: (ليل دامس):

شهوکی زؤر تاريخ و تونه که.

فَمَسَّ الْمَوْضِعَ: شوينه که کوپړ بووه
ناسه واری نه ما.

فَمَسَّ يَنْهَمَ: ناشته وایی خسته
نيوانيانه وه.

فَمَسَّ الشَّيْءَ دُمًا: شته کهی داپوشي.

فَمَسَّ عَلَيْهِ الْخَبَرَ: هه واله کهی شاردموه.

فَمَسَّ فُلَانًا فِي الْأَرْضِ: فلانکه سی ژېړخاک

کرد به زیندوی یا مردوی.

دَمِسَتْ يَدُهُ دُمًا: دوستی له پیسیه وه

چوو.

أَدَمَسَ اللَّيْلُ: به مانا (دَمَسَهُ) دئ.

دَامَسَهُ: شهوی له دلی دا بوو لری

شاردموه.

دَمَسَ الشَّيْءَ: شته کهی له ژېړ خه لکی

تردا شاردموه.

دَمَسَ فُلَانًا: به مانا (دَمَسَهُ) دئ ۵ به مانا

چلکن کردنیش دئ.

دَمَسَ الْحَمْرَ: کوپه شهربه کهی زارهاخن کرد.

ئەشكەوتو كونی بئ مەنفەز ە
گەرماو، (ك: دياميس و دماميس).

أَلْمُدْمَسُ: بەندیخانە.

أَلْمُدْمَسُ: ھەرشتیك شیلە ھەنگوینی
بەسەرموه بئ ە (الفرول أَلْمُدْمَسُ):
فولی كولاو لەمەنجەلی سەرھاب
نراویدا.

فَمِشَ فِلانَ دَمَشًا: فلانكەس خرو
تیكەوتو ھەنجو بەھۆی گەرما یان
خواردنەموه دەرمان و شتی
لەوچۆرە.

أَدَمَشَ: تیکەلی کرد.

دَمَشَ: بەمانا (أَدَمَشَ).

دَمَشَقَ فِي الشَّيْءِ: پەلە ھەشتەكە دا
کرد.

دَمَشَقَ الْعَمَلِ: بەخیرایی کارمەکی
نەنجام دا ە دەرگوتری: (دَمَشَقَ
الشَّوَاءَ): پەلە ھەشتە برژاننی
گۆشتەكەو زۆری نەبرژاند.

دَمَشَقَ الشَّيْءِ: شتەكە ھەشتە پازاندەموو
جوانی کرد.

الدَّمَشِقُ: خۆشڕۆ ە بەپەلە.

الدَّمَشِقُ: بەمانا (الدَّمَشِقُ) دئ ە ناوی
پایتەختی جەھوری سوریاہ.

دَمَعَنَ دَمْعًا: پەلە ھەشتە (دَمَعَتِ الْأَنْثَى):

سکپرەكە بیجۆمەکی بەناکامی دانا.

دَمَعَنَ رَأْسَهُ دَمْعًا: ھەندئ جیگە لەسەری

دَمَعَنَ قَلْبَ الْفَرُولِ: مەنجەلە پەرلە
(الفرول) ھەکی خستە ناو کەلی
تەپالە ھە دەرگەر ساومو، بۆنەموه
بکۆلی.

إِنْدَمَسَ الرَّجُلُ: پیاو ھە چوو ھە ناو
تاریکییەو، ناو تەمو مژمو.

تَدَمَّسَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرەتەكە داو و دەرمانی
لەخۆی ھەتسو.

الْأَدْمَسُ: تاریکی ە دەرگوتری: (لیل
أَدْمَسُ) شەوێکی تاریکە.

الدَّمَامُوسُ: کۆختەو سەنگەری راوگەر،
(ك: دواميس).

الْيَمَاسُ: پەردە ە ھەرشتیك شت
دەپۆشی ە پەردەمەك كەدەدرئ بە
كۆنە ئاوو شتی وادا.

الدَّمَسُ: شەخس و كەس.

الدَّمَسُ: شتی گەرمو سامناک،
دەرگوتری: (جاءوا بأمر دَمَسٍ):

کاری گەرمەیان خستە ڕو ھە شتی
سەرنج راکیشیان نەنجام دا.

الدَّمَسُ: تیکەلە ھەكە لەبەرژە ناخوڕو
ورده کاو ریحی و لاخ ە بەگوردی

(تەپالە) بۆ سوتەمەنی بەگاردی.

الدَّمَسُ: ھەرشتیك شت دەپۆشیو
بکریتە پەردە.

الدَّمِيسُ: بەمانا (الدَّمَسُ) دئ.

الدَّمِيسُ: ھیلانە ە زێرابی تاریک ە

موى كه م بوو، (هو آدمص وهي دمضاء)، (ك: دُمَصْ).

الْبُؤْمَصُ: نهصلو بڼه مای ناسن، نهو مادد میده ناسنی لی دړوست دمکړی.

دمعت العین دَمْعاً ودمعاناً: فرمیسی پړان ۵ دمشگوتړی: (دَمَعَتِ الشَّجَّةُ):

برینه که خوین و زوخواوی لی هات. فَمَعَ المطرُ: باران بارى و بوو به لافاو به سمر زموى دا.

دَمَعَتِ الجَفْنَةُ: هسمه که چهورى زور بوو سمر رېژى کرد.

فَمَعَ القرى أو المكان: شوپنه که گله کهى وادرمدمکه وئ دملی شوموى لی دمتکی.

أَدْمَعَ الإناء: فاپه که، گوزمه که پړیو هه تا لی ریژا، سمر پړی کرد.

الدَّمَاعُ: هیلکی بچکوله به رېرموى فرمیسی خوشه.

الدَّمَاعُ: شوپنی فرمیسی بمر وخسار موه ۵ ناوی چاو به هوئ نه خوئى پان پیری که له چاو دپته خوار.

الدَّمْعُ: فرمیسی، (ك: أَدْمَعَ ودموع).

الدَّمِعةُ: گرینوک ۵ دمشگوتړی: (إمرأة دَمِعةُ): نافرمتی که زور گریانی دئ ۵

(رَجُل دَمِيعُ): پیاوئکه زور گریانی دئ، پان فرمیسی زوره.

الدَّمْعَانُ: پیاوئکه که پړ بووی و لهه موه لایه که وه سمر رېژ بکا.

الدَّمِعةُ: دلوپه فرمیسی، (ك: دَمِعُ).

دَمِعةُ الكرم: شراب، گوشراوى تری.

الدَّمَاعُ: دمشگوتړی: (یوم دماغ): واته: شه ونم و وردمبارانی زوره.

الدَّمَاعُ: نهو ناومیه که به هارن له دارى میو دپته خوار ۵ نهو جولانه ومی سمری منداله که له کاتی له دایکبون دا دمیکا.

الدَّمُوعُ: دمشگوتړی: (عين دموع):

چاوئکه زور فرمیسی دمشگوتړی ۵

خیرا فرمیسی لی دئ ۵ (لری

دَمُوعُ): گلی که ناو دمشگوتړی ناوی لی

دئ پان خه ریکه ناوی لی پهیدا بی.

الدَّمِيعُ مِنَ الرجال: پیاوئک زوو

گریانی بی، زور فرمیسی پړیژى،

(ك: دَمِعى ودمائع) ۵ همروا

دمشگوتړی: (إمرأة دميع): ژنیکی

گرینوک و چاو به فرمیسی که زور

دمگری، (ك: دَمِعى ودمائع).

أَلْدَمِيعُ: رېرموى فرمیسی، شوپنکه ی

فرمیسی ۵ شوپنی گوبوونه ومی

فرمیسی له ناو پیلوی چاوو

فولینچکی چاودا.

فَمَعَ فلاناً دَمْعاً: سمری فلانکه سی شکاند

تا برینه که گه پشته دماغ ۵ میشى

پېژانندو خستیه دمر، (لهو وهي دمیغ)،
(ك: دمنغی).

دَمَغَت الشَّمْسُ فَلاناً: خوږ نازاری
میښکی فلانکھسی دا ه کاری له
میښکی فلان کرد.

دَمَغَ الحَقَّ الباطِلَ: حق به تالی قه لاجو
کرد.

دَمَغَ الغَدَنَ ونحوه: قاپو قاجاغه کانی
کارگه که ی به موریکی تایبه تی
نیشانه کردو نارمیکی تایبه تی لی
دا.

أَدَمَغَ الطعامَ: خوارده مه نییه که ی پیش
نموی بیجوئی قوتی دا.

أَدَمَغَ فلاناً إِلَى كذا: فلانکھسی ناچار
کرد بو فلان شت.

دَمَغَ الثريدَةَ بالدُّسَمِ: تربته که ی
به چه وری نمرم کرد.

الدَّمِغَةُ مِنَ الشَّجَاجِ: په کیکه لهو ده
بریننه کوشندانه ی
کاریگه رییه کانیان دمگاته دماغو
دمبیته هو ی مردن ه داریکه
دمخریته نیوان دوو عه مودموو
کونده ناوی پیدا دمکری ه ناسنیکه
پاشموی که زاوه و بارگه نه ی پی
قایم دمکری.

الدَّمَرُغُ والدَامَرُغَةُ: نموی شت وردو
هار دمکا.

الدَّمَاعُ: میښک، نموی له ناو کاسه ی
سهر دایه له مؤخ و موخیخ و نوخاخ و
رمگو زور شتی تر ه هروا به مانا
سهر دی.

الدُّمَغَةُ: باجو و رسمیکه حکومت یان
کومپانیایه که له سهر نووسراو بلاو
کردنوه و مری دمگری.

دِمَغَةُ المسكوكات: ته مغوو نیشانه په که
فهرمانگه ی تایبه تی بازرگانی
له پارو مه عدمنی دما بونه ووی
خه لکی دنیا بن له ووی و وزن و
عه یباری نمو مه عدمنه چه ندو
چییه.

دَمَقَ دُمُرْقاً: له ناکاو جووه ژوورموو
نیزنی نه خواست ه دمشگوتری:
(دَمَقَ القَوْمُ فِي الخمر): خه لکه که
نالودمی خواردنوه و شهرباب بوو
زوریان خواردموو.

دَمَقَ الشَّيْءَ: شته که ی ژیر به ژیر دزی.
دَمَقَ الشَّيْءَ فِي غيرة: شته که ی خسته ناو
شتیکی ترموه ه تیکی ترنجانندن.
دَمَقَ فاه: ددانه کانی شکانندن.

دَمَقَ العَجِينَ: ناردی به هه ویره که کرد
بونه ووی لمدهستییه و نه هالی.

إِنْدَمَقَ رَأْسُ الفَخْدِ: سهری نیسقانی
پانی له قرویلکی خو ی دمرجووه،
جولوده.

الدَّمَقُ: سمرماو بهفرو کړېوه لهگهل
رمشهبا دا کهزور کوشنده دمبی.

دمَقَسَ الثَّوْبَ: رایهلې قوماشهکهی
بمناوریشم تهنی.

الدَّمَقَاسُ والدَّمَقَسُ: ناوریشم.

فَمَكَ فِي مَشِيهِ دَمُوكَا: پهلهی کرد له
رؤیشتن دا.

فَمَكَ الشَّيْءُ: شتهکه لوس بوو.

دَمَكَتِ الشَّمْسُ فِي الْجَوِّ دَمَكَا: خوربمرز
بوووموه نزيك ناوهراستی ناسمان
بووه.

فَمَكَ الشَّيْءُ: شتهکهی هاری.

فَمَكَ الرِّشَاءُ: حهبلې دولچهکهی گشت
باداو گرزی کرد.

الدَّمُوكُ، رَحِيَّ دَمُوكُ: ناشيكي خيږايه
بو هارپنی دانهويلهکه، (ك: دُمَك).

الدِّمَالُك: چینی دیوار ه تنافی ومستای
دیوار کردن ه چهكوشيك بهردی
بی راسته و پاسته دمکری بو دیوار.

الدِّمَالُك: تیروك، نامیريکه نانی پی پان
دمکریتهوه.

فَمَلَ الدَّمْلَ دَمَلًا ودَمَلَانًا: گوانهکهی
دمرمان کرد.

فَمَلَ الْأَرْضَ: زموییهکهی بهسهمدادو زبل
تیکردن چاك کرد.

فَمَلَ الْقَرَمَ: تیکهلاوی خهټکهکه بوو
ناشنای داپو نمریتیان بوو.

فَمَلَ جُرْحَهُ دَمَلًا: برینهکهی ساپېژ بوو.

أَدَمَلَ الْأَرْضَ: زموییهکهی بهسهمداد
چاك کرد.

دَامَلَهُ: خوی لهگهل گونجانند بوټهوهی
لهورنگهوه بتوانی صولحي نيوانيان
بكا.

أَدَمَلَ الْجُرْحَ: بهمانا (دُمَلَ) دئ.

إِنْدَمَلَ الْجُرْحَ: برینهکه بهرمو
چاكبوونموه رؤیى ه دمگوترئ:
(إِنْدَمَلَ الْمَرِيضُ): نهخوشهکه نزيکه
چاك ببيټهوه ه برینهکهی ساپېژ
بیئ.

تَدَامَلَ الْقَوْمُ: خهټکهکه رېك كهوتنو
دزايهتی نيوانيان نهما.

تَدَمَلَتِ الْأَرْضُ: زموییهکه بهزبل و
سهمداد چاك بوو.

الدَّمَالُ: سهمدادو زبل ه خورمای
گهنيوو ترشاوو رمشو كؤن ه
تيكچونی بهروبووم بهرسيله پېش
نموهی بگا ه شتی بی كهټك و فرئ
دراو.

الدَّمْلُ: كيمو زوخاو كهله گوان و
برين دپته دمر.

الدَّمْلُ: بهمانا (الدَّمْلُ) دئ ه نيلتیهابو
رزنيكي سنورداره كهلهپيست دا
دمردمكهوئو كيمو زوخاوی لی
پهيدا دمبی، (ك: دَمَائِلُ ودَمَائِلُ).

- دَمْلَجُ الشَّيْنِ دَمْلَجَةٌ وَدِمْلَاجٌ: شته‌ک‌ه‌ی
راسته و پاسته کردو ریکی خست.
دَمْلَجُ جِسْمُهُ: جهسته‌ی رِیک بوو خوی
داړشت.
الدُّمْلَجُ الدُّمْلُوجُ: بازی بهند، بازنه‌یه‌که
دم‌کړت‌ه ځوَل ۵ بهردی لووس، (ک):
دماچ و دمالیچ).
دَمَلَقَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی راسته و
پاسته‌ک‌ردو لووس و پوسی کرد.
الدُّمْلُوقُ وَالدَّمَالِقُ: شتی زور سفتو
لووس و خرپ، (ک: دَمَالِقُ).
دَمَلَكَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی خړو سفتو
لوس کرد.
تَدَمَلَكَ الشَّيْئُ: شته‌که سفتو خرپ
بوو.
دَمَلَكْتَ لَدِي الْجَارِيَةِ: مه‌مکی کچه‌که
خرپون.
الدَّمْلُوكُ: بهردی پښو و خرپ ۵ هه‌لماتی
بهردی پښ.
دَمَمَ دَمَامَةٌ: شیوه‌ی ناشیرین بوو جهسته‌ی
بج‌کوله بوو ۵ خراپه‌ی کرد ۵ (هر
دمیم و هی دمیمة)، (ک: دِمَام
و دمانم).
دَمَمَ عَلَى الشَّيْئِ: شته‌ک‌ه‌ی داپوښی،
هم‌مووی گرت‌ه‌وه.
دَمَمَ عَلَيْهِ الْقَبْرُ: گۆږم‌ک‌ه‌ی کوتا‌یه‌ومو
ته‌ختی کرد.
- دَمَّ الرَّجُلُ: روخساری نارایش دا.
دَمَّ الْكُوبُ: قوم‌اشه‌ک‌ه‌ی رنگ کرد،
له‌خومی دا.
دَمَّ الْبَيْتُ: خانوه‌ک‌ه‌ی گه‌چکار کرد.
دَمَّ السَّفِينَةُ: که‌شتیبه‌ک‌ه‌ی ځیر‌کرد
بوئمه‌وی ناو نه‌دزی بوئناوی.
دَمَّ الْعَيْنُ الرَّجْعَةَ: ځاوه هی‌شاوه‌ک‌ه‌ی
به‌سوراو گردنی دیوی دمره‌وی
دمرمان کرد، نارایشی دا.
دَمَّ الصَّدْعُ بِالْدمِ وَالشَّعْرُ اخْرَقَ: لاجانگی
به‌خوین و هزی سوتاو رنگ کرد.
دَمَّ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌ک‌ه‌ی ته‌خت کرد.
دَمَّ الْكِمَاءُ: گلی به‌سمر ځاچکه‌که‌دا کرد.
دَمَّ الْبَرْبُوحُ لَمْ جُحِرْهُ: په‌ربوعمه‌که‌ده‌می
کونه‌ک‌ه‌ی به‌گل گرت ۵ په‌ربوع
جانهم‌ریکه و‌کوو جرج دمستی
له‌فاچی کورت ترن.
دَمَّ جُحْرُهُ: کونه‌ک‌ه‌ی خوی گه‌سک دا.
دَمَّ فُلَانًا: تازاری فلانی دا ۵ سمری شکاند
۵ (دم رأسه): له‌سمری دا.
دَمَّ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌ک‌ه‌ی هاپی و له‌ناوی
بردن.
دَمَّ الْجَسَدُ: جهسته‌ی هه‌له‌و بوو تاوا‌ی لی
هات نی‌سقانی دیارنه‌مان و به‌ردمست
ناکه‌مون ۵ دمش‌گوت‌ری: (دَمَّ وَجْهَهُ).
دَمَّ دَمَامَةٌ: روخساری ناشیرین بوو
جهسته‌ی بجوک و بی نمود، (ک):

دِمام) ه (وهي دمية)، (ك: دِمام
ودمام).

أَدَمُ فُلَانٌ: فلانكس مندالتيكى
ناشیرینی بوو ه کردهومیه کی
ناشیرینی کرد.

الدِّمَاءُ: كونی په ربوع (كونه جرج) ه
گلله ورده میه که په ربوع
له کونه که دی دمری دمداد دواپی ده می
کونه که ی پی دگری.

الدِّمَامُ: سوراوینکه نافرمت روخساری
خوی پی نارایش دمداد ه همرشتیک
نارایشی پی بکری.
الدِّمُّ: خوین.

الدِّمُومُ والدِّمُومَةُ: سارای کاکي به کاکي
که ناوی تیدا نه بی.

الدِّمَّةُ: مالان، داریکه یان ناسنیکه
دونده دونده میه زموی پی
ریکده خری.

فَمَنْ الْأَرْضَ دَمًا: زموییه که ی به زبلی
کیمیای ریک خست.

هَمِنْ قَلْبُهُ دَمًا: دلی رقو کینه ی به یدا
کرد دهگوتری: (دَمَنْ فُلَانٌ عَلَى
فُلَانٍ): فُلَانٌ رقو کینه ی له فُلَانٍ
هه لگرت.

فَمِنْ عَلَى الشَّيْءِ: بهر دموام بوو له سمر
فلان شت.

أَدَمَنَ الشَّرَابَ وَهَرَهُ: بهر دموام بوو

له سمر شرابو وازی لی نه هیئا ه
(أَدَمَنَ الْأَمْرَ وَعَلَيْهِ): بهر دموام بوو
له سمری.

دَمَنْتِ الْمَاشِيَةَ الْمَكَانَ: نازده که
نهوشونه ی کرده سوته مهرؤ.

دَمَنْ الْمَاءَ: میزی کرده ناو ناوکه وه.
دَمَنْ الْقَوْمَ الْمَرْبُوعَ: خه لکه که نهو
شونه یان کرده سوته مهرؤو که مړه.
دَمَنْ بَابَهُ: بهری دمرگای خوی گرتو
لی دمرنه جوو.

تَدَمَّنَ الْمَكَانُ وَالْمَاءُ: شونه که یان ناوکه
ریخو قشپلی حوشترو مهرؤو بزنی
تیکه وت.

الْأَدَمَانُ: رزینو رمشبوونی دارخورما.
الدِّمَّانُ: زبل، لب.

الدِّمَّانُ: نهوکه سه ی زبل به زموی دمکا
ه بوته موی به پیت بی.

الدِّمُونُ: ناشیرین.

الدِّمْنُ: زمبلی رهق هه لاتو به جوریک
بویته گمړه ه دگوتری: (فُلَانٌ

دِمْنُ مَالٍ): مالو سامانی خوش
دموتو هه میسه پی موی خمریکه.

الدِّمَّةُ: شونه واری ناده میزادو جی
ناگردانی خیله کانو نهو بهردو درکه

شاخانه ی به ناگر کردنه وه رمشبوون
ه که لاو مکن ه زبل داندان

سهرانگو تلیک ماله کان ه نهو قشپل

استنمی غریمه: به هیواشی و له سهره
خوینی قهرزده کی له قهرزداره که
و مرگرتوه.

الدّامي (دامی الشفتین): سوراوی لیو،
رمنگی خوین له لیو دا هه روه ها به
که سیکیش دمگوتری که زور گیره
گی بکا له داواکردن دا.

الدّامیة: برینیك خوینی دمرکه وتبی
ولهی رهوان نه بووی.

الدّم: خوین، شله مه نییه کی رنگ سووره
به ناو رمگی گیانله بهردا دمرواو دی،
(ك: دماء).

الدّمّة: دڼوپه خوین ه په له خوین.
الدّمیة: په پکمری له عاج دروستکراوی
وردیلانه و جوانه بتی بچکوله ی
رازواه، (ك: دمی).

الدّمی: زور سوورو ئال ه دمگوتری:
(ثوب مدمی) (وخیل مدماة) ه رموه
نه سپی سورباو ه همروا ناوه بڼه و
تیرانه ی تیر نه نندازمکان
به پیکتریه وه دهنین.

دَنی دَناء: سهری نه وی کردو خو ی
چو ماندموه، (هو اذنا وهي دناي).
دَنو دَنوء او دَناءة: هیچ و هوج بوو،
خو پری و نه فس نزم بوو.

ادنا: کاریکی هیچ و هوجی گرتنه
دمست.

ریخه ی تیکه لاوی گلی دموروبه ری
حه وزی ناو مگان بووو بوته گه مړه ه
باقی مانده ی ناو له بنکی حه وزدا ه
کینه و رفی کون ه دژایه تی
هه می شه ی.

دَمی الجُرْح دمی ودمیا: خوین له برینه که
دمرچوو وله ی له دهمی برینه که
رعت نه بوو.

أدمی فلاتا: له فلانکه سی دا تاخوینی
له جهسته ی هیئا.

أدماء: خوینی له لوتی هیئا ه (أدمی
الجُرْح) خوینی له برینه که هیئا.
دَمی الجُرْح: به مانا (أدماء) دی.

دَمی له: خوینی له سهرخوی پیوست
کرد برپاری دا کوشتی سهر بری.
دَمی الشّیئ: شته که ی واجوان کرد
کردی به عه نتیکه و دومیه.

دَمی الشّاء: سهر پهرشتی مهره که ی
کردو خزمه تی کرد تا قه له و بوو.

دَمی الفتاة: کچوله که ی رازاندموو
نارایشی دا ه همروا وشه ی (دمی)
به مانا (دمرکه وت) دی ه دمگوتری:
(خذ ما دَمی لك) حیث بو دمرکه وت
بوخوتی به ره.

استنمی الرجل: پیاوکه دڼوپه خوینی
پیدا ه اتنه خوار.

استنمی الأنف: لوتی پرزا.

تَنْتَأُ: به مانا (دَنَر) دئ.	ذَنَرَ الرَّجُلُ: دهم و چاوی درموشاپه وه
تَنْتَأُ فَلَانٌ نَفْسَهُ: فلانکس نه نفسی خوږی	ومکوو پارچه نالتون بریسکه ی دا.
فَیْرَى کَارِی نَزْمٍ وَ خَوْنِیَه تِی کَرْد.	ذَنَرَ الذَّهَبُ: سکه ی دیناری له نالتونه که دا
الدُّنْيَا: هیچ و هوچ و خوږی، (ک: دُنَاءٌ	ه دمهگوترئ: (ذَنَرَ الدُّنَانِ):
وَأَدْنَاءٌ وَأَدْنَاءٌ).	دینارمکانی لیدان.
الدَّيْنِيَّةُ: کارنک نادهمیزاد بی نرخ بکا.	ذَنَرَ الثَّوْبُ: پهراوږزی کراسه که ی
الدَّيْنِيَّةُ: به مانا (الدَّيْنِيَّة) دئ.	به نالتون دادر و.
فَتَجَّ ذُلُّوْحًا: سمری له قاندو نزمی کړد،	ذَنَرَ فَلَانٌ: فلانکس دینارمکانی زور
گهر دنکه چ بوو.	بوون.
السَّيِّئُ: جهنمی مه سیحیه کانه که	تَنْتَرُ وَجْهَهُ: به مانا (دَنَر) دئ.
دمکه و پته روژی شمشی مانگی	الدینار: سکه یه کی نالتونی بووه، شان
دوانزه ه پیښی ده لاین: (عید	به شانی عومله ی زیو که پئی
القطاس).	گوتراوه دهرهم عومله ی سمرمکی
فَتَجَّ ذَخَانًا: له روښتن داهه نځاوی هورسی	دموله تی نیسلامی بووه.
هه لاینان له بمر بارگرانی و هورسای	ذَنَسَ ثَوْبُهُ ذَسًا: کراسه که ی چلکن بوو ه
کو له که ی.	دمگوترئ: (ذَنَسَ عِرْضُهُ وَخُلُقُهُ):
ذَنَحَتِ الْكُرَةُ: توبه که حال و چوئل و	ناموس و شهرمفی له که ی تیدایه
گړن گړن بوو.	رموشتی ناشیرینه ه (هو دینس)، (ک:
ذَنَنَ الرَّجُلُ: پیاوکه به سرته قسه ی	أَدْنَس).
کړد قسه کانی دهمی سران به لام کس	ذَنَسَ ثَوْبُهُ: کراسه که ی چلکن کړد ه
لییان تی نه ده که بهشت ه دمهگوترئ:	دمگوترئ: (ذَنَسَ عِرْضُهُ وَخُلُقُهُ):
(ذَنَنَ فَلَانٌ): فلانکس به دمنگی	کارنکی کړد خوږی ناشیرین کړد
نزم گورانی چراند.	بموکاره همه ی خوږی برد.
ذَنَنَ الثُّبَابُ: میښه که ویزه ویزی	تَنْتَسَ الثَّوْبُ: قوماشه که چلکن بوو.
کړد.	الدَّكْسُ: چلک، (ک: أَدْنَس).
ذَنَنَ فَلَانٌ: فلانکس به و شوږنه دا	فَتَجَّ: بی خپرو بیړ بوو، هیچ و هوچ
هاتو جوږی کړد.	دمرچوو ه دمهگوترئ: (هو من دَنع

الناس): له چینه خوړې و هیچ و
پوچه کانی نادمیزاده.

الدُّعُ: نهو پرژو پالو کهوه له یه که
حوشتر برېموه له حوشتر مکه ی
دمکاته وه.

فَنَفَّ المریضُ دُفًا: نه خوښه که دمر دمکه ی
لنگران بوو گه پشته حالمتی
گیانه لاو ه (وهو وهي وهم دُف).
فَنَفَّ الشمسُ: خور بهرمو ناوا بوون
دمچی و زمره ده لکه پراوه.

فَنَفَّ الأمرُ: کار مکه نزیك بوو موه.
أَذْنَفَ المریضُ: بهمانا (ذَنَفَ) دئ ه
دمشگوتري: (أَذْنَفَ المَرَضُ).
الذَّنْفُ: نه خوښی کوشنده، گرانمتا ه
نه خوښیك توشی نه خوښیبه کی
گران بووبی.

فَنَقَّ دُفْرًا: خمه متی خواردو شوپن شتی
بچوک و بچ نمود کهوت ه خو ی
بهشتی که مبايه خه وه هله وگير
کرد.

دُنَّقَ رَجُلُهُ: روخساری کزی و لاوازی
پټوه دمر کهوت به هو ی نه خوښی یان
ماندو و بوونه وه.

دُنَّقَتِ الشمسُ: خور نزیك ناوا بوون
بوو.

دُنَّقَ البغیلُ: کابرای چروک زینه رو یی
کرد له دمست قوچان و که م

مهرمفی ه یان له حیساب و
مهرمفی کوټیه وه.

دُنَّقَ فی معاملاتِه: وردمکاری
له مامه له کانی دا کرد.

الدنانق: شمشیه کی دیره همیک ه
گیسکه لمر و شتی وا، (ك: دوانق
ودوانق).

الدوانیقی: که سیک زور وردمکاری
له حیساب و معامه له دا بکا.

دُنَقَسَ: سمری خو ی دانه واندو ملکه چی
نواند.

دُنَقَعَ الرجلُ: پیاومکه هزار کهوت.
فَنَ السَّابُ وغره: میشمکه ویزه ویزو
گیزه گیزی کرد.

فَنَ فلانَ دنیاً: فلانکس مینکه مینگی
کردو کهس لی ی حالی نه بوو.

فَنَ الرجلُ دُنًا: پیاومکه پشتی کوړ بوو ه
(هو أَذَنَ وهي دُءاء).

فَنَ البیتَ: هه لاشی بو خانومکه کرد.
أَذَنُ بالمكان: لهوشو پنه مایه وه.

دُنَنَ: بهمانا (دَنَ) دئ.

الدنانة: دروستکردنی کوپه یان پیسه ی
کوپه دروستکردن.

النُّنُّ: کوپه به کی گه ورمیه، شهرابی
تیدمکری.

دَنَّا منه والیه وله دُنُوًا: نزیك بووه.
أدنی الشیئ: شته که ی نزیك کردموه.

گوښته که له ناو مهنجه له که دا به هوۍ
کولان و ځلېه ځلېې ناو مکه وه خولایه و هو
هه لېمزو دابه زی کرد.

دَهْنَقُ الشَّيْئِ دَهْنَقُ وَدِهْدَاقُ: شته که ی
شکاند پارچه پارچه ی کرد.
دَهْنَقُ اللحم: گوښته که ی کوتکوت کردو
نيسقانه گانی شکاند.

الدِّهْدَاقُ: ناشیرین ترين پيکه نين ۵
رؤیشتنی خیرا که بگاته گورگه
لوقی.

دَهْدَمُ البناء: خانو مکه ی روخاندو
به سمریه کی دادا.

تَدَهْدَمُ: بؤ مطاوعه ی (دَهْدَمَةُ) دئ.
دَهْدَةُ الْحَبَر: بمر دمکه ی خولاند موه.
دَهْدَةُ الشَّيْئِ: شته که ی به سمریه ک دادا
تیک و پیک ی دا.

تَدَهْدَةُ الْحَبَر: بؤ مطاوعه ی (دَهْدَقَةُ)
دئ.

الدُّهْدَا: بیجوه خوشتر ۵ یان جه له به
خوشتری زور.

الدُّهْدَانُ: رموه خوشتری زور که بگاته
سمت و زیاتر ۵ یان خوشتری که ته و
زبه لاج.

الدُّهْدَقَةُ: به مانا (الدُّهْدَانُ) دئ.
دَهْدِي الْحَبَر دَهْدَا وَدَهْدَا: بمر دمکه ی
خولاند موه.

دَهْدِي الشَّيْئِ: شته که ی به سمریه ک دادا

۵ تیک ی هه لشیلا.

تَدَهْدِي الْحَبَر: بؤ مطاوعه ی (دَهْدَاة)
دئ.

دَهَرُ الْقَرَمِ وَبِهِمْ أَمْرٌ دَهْرًا: خه لکه که
توشی به لاو نه هامه تی هات ۵
دمگوتری: (دَهْرَمُ الْجَزْعُ)
نه خوښی و به لا سواری شانیان بوو.

دَاهِرُهُ مِدَاهِرَةٌ وَدِهَارًا: مامه له ی همتا
هه تایې له گه ل دا کرد ۵ دمگوتری:
(عَامِلُهُ او استأجره مِدَاهِرَة و دِهَارًا).

دَهْوَرُ الشَّيْئِ: شته که ی کوکرم و مو
ځپنی دابه جو له وانی.

دَهْوَرُ كَلَامَةٍ: درېژمی به مفسه گانی داو
په ک به دوا ی په ک داهینانی.

دَهْوَرُ الْحَائِطِ: پالی به دیوار مکه وه ناو
رمباندی و روخا.

تدهور الرمل: لیه که داپوخواو زوری به ی
زوری هاته خوار موه.

تدهور الشَّيْئِ: شته که له سمر موه را
هاته خوارو روخا.

تدهور الليل: شه و راشکاو زور به ی
زوری رؤی.

الدَّاهِرُ: زهمانی زور درېژ ۵ دمگوتری:
(دَهْر داهِر) ۵ دمگوتری: (لا آتیه دهر

الدَّاهِرِين) همتا هه تایې نابه مه لای.

الدَّاهِرَةُ: بؤ میننه ی (الدَّاهِر) دئ ۵
دمربارمی ټاڼه رمتیک دمگوتری: (انها

وهي دهساء)، (ك: دُهِس).

دُهِسَ دَهَاسَةً وَدَهَوَسَةَ: رموشتی نمرمو

نیان بوو.

أَدُهِسَ: به شوینی نمرمو تهختایی دا

رؤیی ۵ تییدا نیشته جی بوو.

أَدُهِسَ الْمَكَانُ: شوینه که زوری

نمرمه لآن بوو.

إِدْهَاسُ النَّبْتِ وَالْأَرْضِ وَالْعَنْزُ: رنگیان

رمن هه لگه پرا.

الدَّهَاسُ: شوینی نمرمه لآن بی بهردو

لبو چهو ۵ همرشتیک نمرم بی

له سمره خوو رمان بی ۵ دمگوتری:

(رجل دهاس): پیاویکی رموش

جوانو له سمره خوو روخوشه ۵

(إمرأة دَهَاسُ): ناخرتمه که سمت

گه ورهیه.

الدَّهِسُ: شوینی نمرمه لآن بی لبو

بهردو چهو ۵ زموپیه که تازه

گیا که ی سمری دمره نیاب ۵ هیشتا

رمنگی زموپیه که ی سموز

هه لته گپرابی ۵ گزوگیاپیه که هیشتا

رمنگی زمردو ناسک بیو سموز

هه لته گپرابی، (ك: أَدْهَاس).

الدَّهْسَةُ: رمنگی لمبه لآن که که می رمن

هه لگه پری.

الدَّهَاسُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی رموش

جوانو نمرمو نیان.

الدَّهْوَسُ: شیر.

لداهرة الطول) به راستی نهو ناخرتمه تا
بلئی بالی بهرزه.

الدَّهَارِيرُ: سهرمتای زهمان ۵ به لآو

کارمساتی رۆژگار ۵ دمگوتری: (دهر

دهاریر)، (و دهور دهاریر).

الدَّهْرُ: ماوهی زیانی دونیا هه مووی ۵

ماوهو رۆژگاری دریز ۵ زهمان

به رمه های که می بی یا زور ۵ ههزار

سال ۵ سه ده هزار سال ۵ به لآ ۵ وردو

نیازو مه به مست ۵ دابو نمریت ۵

دمگوتری: (كان ذلك دَهرُ النجم).

الدَّهْرُ: به مانا (الدَّهْرُ) دئ، (ك: أدهار).

الدَّهْرِيُّ: که سی که پیاوی به هاتنی

قیامت نه بی، پیی وایی زهمان و

دونیا به رده موم دمین.

الدَّهْرِيُّ: پیرو کونه سال ۵ لیزان

له نیش و کاردا.

الدَّهْوِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی خوراکرو

ور به مرز.

الدَّهْرُ: دمگوتری: (دهر دهر) رۆژگاری

سهخت و ناهه موار.

دَهْرَجَ: له رۆیشتن دا په له ی کرد.

دَهِسَ الْمَكَانَ دَهَسًا: نهو شوینه

نمرمه لانهو زمو ی باشی زوره.

دَهَسَتِ الْمَرْأَةُ: ناخرتمه که سمت و که فله ی

گه وره یوون.

دَهِسَ الْعَنْزُ وَالرَّمْلُ: رمنگی مپر که یان

لمبه که رمن هه لگه پرا ۵ (هو أدهس

دَهَشَةُ حُطْبٍ دَهْشًا: به لَو کارمسات
سمرسامی کرد، عمقلی بردو شیتی
کرد.

دِهَشٍ دَهْشًا: سمرسام بوو عمقلی نه ما له
ترسا یان به هوئی عیشقو
خوښه ویستییه وه یان له شمرما.
دِهَشٍ: به مانا (دِهَشٍ) دئ ۵ (هو مَدِهوش).
أَدَهَشَهُ الْحَيَاءُ وَغِيْرَهُ: به مانا (دَهْشَةُ) دئ.
دَهْشٍ: به مانا (دِهَشٍ) دئ.

دَهْشَرُ الرَّجُلُ: پیاوکه په لهی کرد له
قینه به راه تی و کیشه نانه وودا.
دَهْشَرُ الْأَمْرِ: کارمکی به هه له مشه یی
نمنجام دا.

الدَّهْشَرَةُ مِنَ النُّوقِ: حوشتی که ته و
زبه نلاح.
دَهَفَ الشَّيْءُ دَهْفًا: شته که ی زور
هه لگرت.

أَدَهَفَ الشَّيْءُ: به مانا (دَهْفُهُ) دئ.

الدَّاهِفُ: ماندوی زور رقیشتن.

الدَّاهِفَةُ: بُو مینیه ی (الدَّاهِفُ) دئ ۵
بیگانه و غه ریب.

دَهَقَ الْكَاسَ دَهْقًا وَدَهَاقًا: پیا له که ی پر
کرد.

دَهَقَ الْمَاءُ: به ته وژم ناو که ی رژاندو رژی کرد.

دَهَقَ الشَّيْءُ: شته که ی شکاندو پارچه
پارچه ی کرد ۵ به توندی گوشو و
دایچوړاند.

دَهَقَ فَلَانًا: له فلانی دا.

أَدَهَقَ الْكَاسَ وَالْمَاءَ: پیا له که ی پر کرد.

أَدَهَقَ فَلَانًا: په له ی له فلان کرد.

دَهَقَ الشَّيْءُ: شته که ی ته سک کرد ۵

گوشو، دایچوړاند ۵ شکاندی.

أَدَهَقَتِ الْحَبَّارَةُ: به ردمکان چه مبه ر میان

نیک و مره ی ناو تی که ل کیش بوون.

أَدَهَقَ الشَّيْءُ: شته که ی شکاند ۵ گوشو

۵ دایچوړاند.

الدِّهَاقُ: دهگوتری: (كَاسٌ دِهَاقٌ)

پیا له ی به رزو پر له شراب که یه ک

له دوا ی یه ک دینه به ردهستی

بخورم وه ناوی صافو رون ۵ (ماء

دِهَاقُ): ناوی زور.

الدُّهْقُ: فه لاقه، داری فه لاقه، نه وداره

دوفاقه ی جوانه گاو نی رینه ی پی

ده خه سینن.

الدُّهْقَةُ مِنَ الْمَالِ: به شیک له مال و

سامان.

دَهَقَنَ فَلَانٌ: فلان مالی زور بوو.

دَهَقَنَ الْقَوْمَ فَلَانًا: خه لکه که

فلان که سیان کرد به ریش سپی و

گه وره ی خو یان.

دَهَقَنَ الطَّعَامُ: خوارده مه نییه که ی نه رم

کرده وه.

تَدَهَقَنَ الرَّجُلُ: پیاوکه بوو به کو یخا و

سهرؤک ۵ مال و سامانی زور بوو ۵

عاقل و ژیر بوو.

د ه م	د ه ق
زۆډل و حمرامزاده.	الدُّهُقَانُ: سمرۆکی گوندو ریش سپی
دَهْمَهُ اَمْرٌ دَهْمًا: غافلگیری کرد،	هؤزو خیل ۰ سمرۆکی ناوچه ۰ نازاو
دایپووشی.	کاردروستو کاراما له‌نیش و کاردا ۰
دَهْمَ الْقَوْمِ فَلَانًا: خه‌لکه‌که به‌کۆمه‌ن و	که‌سیک خواهنی زه‌وی و زاربع ۰
سمرجه‌م هاتنه لای فلان.	بازرگان، (ک: ده‌اقنه و ده‌اقین).
دَهْمٌ دَهْمَةٌ: رمش هه‌لگه‌پرا.	دَهَكَ الشَّيْءُ دَهْكًَا: شته‌که‌ی هاپی و وردی
دَهْمَ الْإِبِلُ: حوشرمه‌که سپیایی توکی	کرد ۰ شکاندی.
نه‌ماو رهنگی بۆری هه‌لگرت ۰ (هر	دَهَكَ الْأَرْضُ: زه‌وییه‌که‌ی پیخوست کرد.
اده‌م و هی ده‌ماء)، (ک: دَهْم).	الدُّهُوك: ناسیاو، ناش، (ک: دُهْكَ).
دَهْمٌ فَلَانًا اَمْرٌ: به‌مانا (دَهْمَةٌ) دی.	تَدَهَكَرَ فَلَانٌ: فلانکه‌س له‌رۆیشتنه‌که‌ی
ادَهْمَةٌ: خرابی کردو ملکه‌چی کرد.	دا نه‌ملاو نه‌ولای کردو خۆی بادا ۰
دَهَمَّتِ النَّارُ الْقِدْرَ: ناگر دیزمه‌کی رمش	خۆی راوه‌شاند، له‌نجه‌ولاری کرد.
کرد.	تَدَهَكَرَ عَلَيْهِ: بازی داو په‌له‌ی کرد.
إِدَهَمَّ الْفَرَسُ: ئه‌سپه‌که رمش بوو ۰	الدُّهَكَر: کورته بالا.
دمه‌گوتری: (إِدَهَمَّتِ الْقِدْرُ).	تَدَهَكَمَ: خۆی خسته ناو کارێکی
إِدَهَامُ الشَّيْنِ: شته‌که رمش هه‌لگه‌پرا.	ئه‌سته‌مه‌وه.
إِدَهَامُ الزَّرْعُ: کشتو کاله‌که له‌تیر ناوی	تَدَهَكَمَ عَلَى فَلَانٍ: نازو هیزی به‌سمر
دا رمش هه‌لگه‌پرا، له‌ قورنان دا	فلان دا کرد.
دمه‌هرموی: ﴿إِدَهَامَتَانِ﴾ ۰ به‌هوی	الدُّهَكُمُ: پیری په‌که‌وته و کۆنه‌سال.
زۆرسه‌وزی رمش دهنوینن.	الدَّاهِلُ: سمرسام.
الأَدهَم: شوینه‌واری کۆن ۰ زنجیر، (ک:	الدَّهْلُ: شتی که‌م ۰ که‌میك له‌ زمه‌ن
أَدَهِم).	۰ دمه‌گوتری: (مَضَى مِنَ اللَّيْلِ دَهْل):
الدَّهَام: رمش.	که‌میك له‌شمو رۆیی یان (بقي دهل
الدَّهْمُ: ژماره‌ی زۆر ۰ دمه‌گوتری: (جاء	من اللیل) که‌میکی شه‌و ماوه.
ده‌م من الناس) خه‌لکیکی زۆر هاتن	الدَّهْلِيْز: رپرموو شوینی چوونه
۰ (جیش ده‌م) سوپای زۆر.	زورموه له‌نیوان دهرگا و خانوداه
الدَّهْمَاءُ: مێینه‌ی (الأدهم) ۰ شه‌وی	ته‌ویلوه‌ گه‌وره‌ (أَبْنَاء الدَّهَالِيْز)

حوشتری دو دووگ.
 الدُّهُمَجُ: جهسته گهوره لههه موو
 شتیک ۵ پان و پور.
 دَهَمَسَ الْأَمْرَ: کارمکهی داپووشی
 شاردیههوه.
 دَهَمَسَ فَلَانًا: فلانی دلخووش کرد ۵
 بازی پچ داو هه لمتی پچ برد.
 دَهَمَقَ فِي الشَّيْءِ: پهلهی کرد.
 دَهَمَقَ الشَّيْءُ: شتهکهی شکاند.
 دَهَمَقَ الطَّعْمَ: ناردمکهی وردو هار
 کرد.
 دَهَمَقَ الطَّعَامَ: خواردنهکهی چاک و
 خووش کرد.
 دَهَمَقَ الْفَائِلُ السَّرَقَ: ژئ بادمرکه
 هه موو ژئیهکهی ریک و پیک بادا.
 دَهَمَقَ الْكَاتِبُ الْكِتَابَ: نووسهرمه
 کیتابهکهی بهوردی نووسی.
 دَهَمَقَ الْقِدَاحُ الْقِدَاحَ: قوداح چیهکه
 بهروپشتی قهدهحهکهی ریک و
 پیک کرد ۵ شقی کرد.
 دَهَمَقَ الْكَلَامَ: قسهی جوان و ریک و
 پیکی کرد.
 الدُّهَامِقُ: گلی نهرم ۵ دمگوتری: (أرض
 دُهَامِق) زمویهکی نهرمه لان و گله
 وردمیه.
 دَهَتِ النَّاقَةُ دِهَانَةَ رِدْهَانًا: حوشترمه
 شیریه کم بوو.

بیست و نووی مانگی عمرمبی ۵ مهری
 سوریاو ۵ (حديقة دهماء): باخیکه نه
 تیرئاوی و زور سه موزی دا رمش
 هه لگمراه ۵ بوره پیاو و رمشه خه لک
 ۵ رومکیکه گه لاو پهل همیه، گولیکی
 سووری همیه بو دمباغکردن به کاردی
 به زوری له شوینی لمبه لان دا دمروئ.
 الدُّهْمَةُ: رمشایی ۵ حوشتریک توکی
 پیوه دیار نه بی.
 الدُّهْمِيمُ: نه حمه ق و گیل ۵ (أم الدُّهْمِيم):
 به لاو چورتم.
 الدُّهْمِيَاءُ: به لاو کارمسات ۵ فیتنهی
 گهرمو دونه گیر.
 الدُّهْمَةُ: (أرض دَهْمَةُ): زمویهکی
 نهرمه لان و دهشته.
 الدُّهْمُوثُ: پیاوی سهخی سروشت و
 مهرد.
 دَهَمَجَ الرَّجُلُ أَرِ السَّبْعَ: پیاومکه یان
 حوشترمه ههنگای خیرا خیرای
 هاویشن و پهلهی کرد.
 دَهَمَجَ الْهَرِيمُ: پیرمه ههنگای دمنان
 دمتگوت پتومندی له قاج دایه ۵
 رویش به شیوه رویشتنی جیا حیا.
 دَهَمَجَ الْخَبَرَ: له خوویهوه له هه واله که
 زیاد کرد و پیوهی نا.
 الدُّهَامِجُ: ههنگای کورت، خوشرپو ۵
 کهتهو زمیه للاح له مهر شتیک بی ۵

دَهْنٌ فَلَانٌ دَهْنًا: فلانكس دوو پروی

نه نجام دا.

نه نجام دا.

دَهْنٌ فَلَانًا: له گهل فلانكس دا دو پروی

چهورگرډ.

به كارهيټا.

تَدَهْنُ: به مانا (اَدَهْنُ) دئ.

دَهْنُ الرَّأْسِ: سمری چهورگرډ، رونی

الداهن: دمگوترئ: (حیة داهن):

له سمر دا.

ریشیځی چهورکراوه.

دَهْنُ الْمَطَرِ الْأَرْضِ: باران كه ميک زموی

الدهان: شوینی خلیسك ۵ ریځای نووس

تمپر کرد.

۵ پیستی سوور ۵ سوراو سپیاو که

دَهْنٌ فَلَانُ الْأَرْضِ: فلانكس زمویپه کهی

ناهرمت خوئی پی ټارایش دما ۵

والی کرد بو کشت وکال بگونجی ۵

خلته و پلتهی زمیت.

زبل و سه مادی کرده ناو زمویپه که.

الدهان: روڼ فروش ۵ که ميک پيشه ی

دَهْنٌ فَلَانًا بِالْمَصَا: به معصا له فلانكسی دا.

روڼ دروست کردن بی.

دَهْنُ النَّاقَةِ: به مانا (دَهْنَتْ) دئ.

الدهن: نهو نه ندازه بارانمیه که

اَدَهْنُ: پیچه وانهی نهوئی له دلی دایه

رو بهری زموی تمپر دما.

هسوی گرد ۵ فرتو فیلی کردو

الدهن: درهختیکه چپو جانمور لی

گهنده لی نه نجام دا ۵ له هسدا

بخوا دمیانکوژی.

نهرمو نیانی نواند.

الدهن: روڼ، چهوری، مادمی که له

اَدَهْنُ الْجِلْدِ: پیستی به روڼ و مه لپهم

چهوانو نه بات دا همیه چهوره،

نهرم کرد.

له پلهی گهرمی ناسایی دا رقه،

اَدَهْنٌ فَلَانًا: موداراتی فلانی کردو

نه گهر شله مهنی بوو پی دمگوترئ

خوئی له گهل دا گونجانند.

زمیت ۵ نهو نه ندازه بارانهی روی

دَهْنُ الشَّعْرِ وَالرَّأْسِ وَغَيْرِهِمَا: به مانا

زموی تمپر دما، (ك: ادهان ودهان).

(دَهْنَةُ) دئ.

الدنهان: سارا، چولموانی ۵ گیاهکی

داهن مداهنة ودهاناً: پیچه وانهی

سوریاوه، گه لاکانی پانه دماغی پی

نهوئی له دلی دایه هسوی کرد.

دمگري.

داهن فلانًا: فیلی له فلان کردو غمشي

الدنهنة: جوړیك له روڼ ۵ بوئی خوش

۵ دمگوترئ: (هو طيب الدنهنة).

- الدَّهْنُ: چه ورگراو، روڼ لى دراو ه
دمگوترئ: (شَغَرٌ دِهْنٍ وَلَحِيَّةٌ دِهْنِيَّةٌ):
هَزَى رُوڼ لى دراو ريشى چه ورگراو
ه ز معيفو بى نرڅ، ورهنزمو هيچ
له بارانه بووه، هيچى بى ناکرئ.
الدَّهْنُ: ناميرى چه ورگردن ه ديزه
رُوڼ.
الدَّهْنَةُ: نهوشتهى روڼى تى دمکړئ ه
بهرداو، قولکه په که له شاخ
هه لدمکه ندرئ پان سروشتى په
ناوى تيندايه.
الدَّهْنُ: به نماز بهرورده ه دمگوترئ:
(قَوْمٌ مُدَّهْنُونَ): که سانیکن به نازو
نيحمت پيگه پښتون و هميشه
له خوښى دان.
دهر: بېرانه وشى (دَهْرٌ).
تَدَهَّرَ: بېرانه وشى (دَهَرٌ).
الدَّهْرِيُّ: بېرانه وشى (دَهَرٌ).
دهاء دَهْرًا: توشى به لای کرد ه
به زيرك وليزانى له قه لهم دا.
دهته الدَّاهِيَةُ: به لای هاته خوار.
دهاء دَهِيًا ودَهِيَةً: به لای توش کرد ه
به ليزانى زانى.
دِهِيَّ دِهَاءٌ ودِهَاءَةٌ: له کارو روداو
شاره زابوو، راي دروستى بهرامبر
روداو هکان همبوو.
دَهْوُ الرَّجُلِ: پياوکه عاقل و زيرك بوو
(هو دَهِيٌّ)، (ك: ادهياء و دَهْوَاءٌ).
ادهى الرجل: منداليكى زيرك و
ليها توى بوو.
ادهى فلاناً: به زيرك و عاقل هاته
بهرجاوى.
دَاهَا: به لای توش کرد.
دَهَاءٌ: به زيرك و عاقل هاته
بهرجاوى.
تَدَهَّى: به مانا (دَهِيٌّ) دئ.
الدَّاهِي: شير.
الدَّاهِيَةُ: دمگوترئ: (رجل دَاهِيَةٌ)
پياوکه له کارو بار شاره زابه ه
به لای کارساتى گه وره، (ك: دَوَاهٍ).
دواهي الدَّهْرُ: به لای کارساتى گه وره
روژگار که توشى نادميزاد دهبى.
الدَّهَاءُ: عمقل و ناومز ه بېروپاي
دروست.
الدَّهْرُ: عمقل و ناومز.
الدَّهْرَاءُ: دمگوترئ: (داهية دهراء)
تهنگانهى گه وره و کارساتى
جهرگېر.
الدَّهْرِيَّةُ: دمگوترئ: (داهية دَهْرِيَّةٌ)
به مانا (الدَّهْرَاءُ) دئ.
الدَّهْيُ: شتى ناخوش.
الدَّهْيَاءُ: به مانا (الدَّهْرَاءُ) دئ.
دَاهَ الرَّجُلُ دَوَاءً ودَاءَةً: پياوکه نه خوښ
کهوت ه دمگوترئ: (وقد دَلَّتْ

- يارجل) كابرأ نهخوش كهوتی.
 آداء الرجل داء: پياومكه نهخوش كهوت
 ۵ ناوسكى توشى نهخوشى بوو.
 آداء فلاتا: فلانكهسى توشى شك و
 گومان كرد.
 آذوا الرجل: به مانا (داء) دى.
 الداء: نهخوشى ديارو ناديار، نهخوشى
 ديوى دمرهوى جهسته و ههناو ۵
 عهيب دياربى پان شاراوو ۵
 دمگوترى: (فلان مَيِّتُ الداء):
 فلانكهس رقى لهوكهسانه نيبه كه
 خرابهپان دمرهحق كرده.
 داء الأسد: لهرزو تا.
 داء الطَّيِّ: تهنروستى و نيشات.
 داء الملوك: نهخوشيبهكه توشى جومگه
 قاچ و پهنجه دمبى.
 داء الكرم: قهرزارى و همزارى.
 داء الضرائر: شمپى هميشهپى.
 داء البطن: فيتنهپى كوټرانه.
 داء الذئب: برسياههتى.
 الديي: نهخوش.
 الدويارة: دمزوټكى دولا لهكهتانو شتى
 وا درومانى پى دمكرى.
 الديول: بپوانه (ذبل).
 داج دواجا: خزمهتى كردو يارمهتى دا.
 الداجة: پټويستياتى بچوك بچوك ۵
 شونټيكهوتو و پاشمتاى سوپا.
 الدراج: پالتوى نهستورو پتهو.
 داحت الشجرة دواجا: درهختهكه گهوره
 بوو لقو پټوى كرد.
 داج بطنه: سكى زل بوو داجورا بهرمو
 خوار ۵ دمگوترى: (داحت سُرته):
 ناوكى داجورا بهرمو خوار.
 دوح ماله: مالهكهى تهخشانو پهخشان
 كرد.
 انداج بطنه: به مانا (داج) دى.
 الداج: بهراويز بؤكردنو نهخشانن
 بؤنهوى منداال پټوى خمرىك بىو
 خوى پى بخافلټنى ۵ بازنهپهكى
 بادراوه ۵ جورټكه لهپونى خوش ۵
 شلهمهنيپهكه زمرداى تيدايه.
 الدحة: قوماشى بهراويز بؤكراوو
 نهخشيندراو ۵ جيهان.
 الدوح: خانوى گهوره لهرشمال.
 الدوحة: درمختى گهورمو لقو پټيدارى
 زورو شوټر بؤوه، (ك: دوح) ۵
 دمگوترى: (هو من دوحه الكرم):
 سټيهرى گهورمو پان و بهرفراوان.
 الدراج: بهرزو ههلاجو ۵ دمگوترى:
 (عذق دواجا): لقه درمختيكي
 ههلاجو بهرزو ۵ درمختيكي
 گهورمو بهرزو.
 داخ الرجل أو البعير دواجا: پياومكه
 زهليل و گهردنكهچ بوو.

داخ الناس: خه نکه که ی ژنربارو زه لیل

کرد ۵ دموگوتری: (داخ البلاد):

ولاته که ی داگیر کردو

دانیشتوانه که ی ملکه چ کرد.

اداخ الرجل أو البعير: پیانمکه یان

حوشترمه که ی ژنربار کرد.

دوخ الرجل أو البعير: بهمانا (اداخه)

دی.

دوخ الرجوع رأسه: نازار سه ری گیز کرد.

دوخ الحر فلاتاً: گهرما هلائی زمعیضو

لاواز کرد.

دوخ المكان: بهو شوینمدا هاتوچوی

کرد.

دوخ البلاد: بهولاته که دا هاتوچوی کرد

تاوای لی هات هه موو کونو

که له بهری شارمزا بوو.

الدائح: دموگوتری: (لیل دائخ):

شهویکی تاریکه.

داد الطعام ونحوه دوداً: خوراکه که کرم

لی دا، کرمی تیکهوت.

دید الطعام: خواردنه که کرمی تیکهوت.

أداة الطعام: بهمانا (داد) دی.

دوة الطعام: بهمانا (داد) دی.

دوة الصبي: مندا له که یاری به کرم

کرد.

الدود: کرمی بجوک ۵ پیای به بهله.

الدودة: کرم گیانله بهریکی درنیزه زور

چوری ههیه.

الدودة: جولانه ۵ چهرخ و فهلهک ۵

دمنگی جولانه و چهرخ و فهلهک.

دار درراً ودوراناً: بهدموری شته که دا

سوپرایه وه ۵ دموگوتری: (دار حوله و

به وعلیه).

دار فلان على أربع نسوة: فلانکهس چوار

ژنی ههیه چاودیرپیان دمکاو مال و

مندالیان بهریوه دمبا ۵ کابرا

سوپرایه وه گهرپایه وه بۆ نهو شوینمدا

لییه وه دهستی بهریشتن کرد.

دار الفلك في مداره: فهلهک بهریو

رهمی خوی سوپانه وه ی بهرمه ی داو

بی راوستان سوپایه وه.

دار العمامة حول رأسه: میزمرمه که ی

له سه ری پینجا.

ديور به وعلیه: توشی سه ره خوئی بوو،

گیز بوو.

أدار حول الشيء: بهمانا (دار) دی.

أدار عن الأمر: داوای لی کرد واز

له وکاره بهین.

أدار فلاتاً على الأمر: داوای له فلان کرد

کارمکه نه انجام بدا.

أدار الشيء: شته که ی والی کرد

بخولیتمه وه.

أدار العمامة حول رأسه: میزمرمه که ی

له سه ر پینجا.

أدار التجارة: بازرگانیه‌کهی دهست بی
کرد بی نه‌وی دواي بخت.

أدار الرأي والأمر: زانیاری ته‌واوی
به‌سمر راوی چون و کار مکه‌دا په‌یدا
کرد.

أدير به: سهرمخولی توش بوو.

دایر مُدايرة ودواراً: له‌گه‌لی دا سوپاوا
گونجا.

دایر الأمر وعليها: داوی رتو شوینی
چونه ناوشته‌کهی گرد ویستی
بزانی چۆن نه‌وکاره بکا ۵ دمگوتری:
(داورثُ الرَّجُلُ عَلَى الْأَمْرِ)
لیکۆئینه‌مو دانو سانم له‌گه‌ل
نه‌وپیاوه گرد دمبارهی کارمکه.

دَوْرَة: شته‌کهی والی کرد خپ بی ۵
بسوپیتنه‌وه هه‌نخولی.

تَدِيرَ الْمَكَانَ: نه‌و شوینی کرده
خانوی نیشته‌جی بوون.

استدار: به‌دموری شته‌کهدا سوپاوه‌وه.

استدار الْقَمَرُ: مانگ خشت بوو
روشنایی زیادکردو پتر سمرزموی
روناک کردموه ۵ گمراپه‌وه بۆنه‌و
شوینی سمرمقا سوپانه‌وی لیوه
دهست پی‌کرد.

استدار به: دمورمی دا، کۆنترۆلی کرد.

التَّنَوُّرَةُ: چه‌وی خپ، کلۆلی خپ.

الدَّائِرَةُ: که‌وانه‌بی، بازنه‌بی ۵ له‌زانیاری

ریازی دا بریتییه له وینه‌یه‌کی
یه‌گسانو سنوردار به‌هیتایی
خوارموه بوو هه‌موو خاله‌کانی
له‌سهر بو‌عه‌ده یه‌گسانه‌کانن
به‌رامبه‌ر خالی ناوموه ۵ هه‌رشتیکی
دمورمی شتیکی تری دایج ۵ نه‌ئقه.

دائرة رأس الإنسان: موی پێشه‌سهر،

كَائُولٌ ۵ دارنکه، سنگی‌که

له‌ناومرآستی خه‌رمان دا
دادمکوتری و گا گیره به‌دموری دا
دمسوپیتنه‌وه ۵ خوار لوت ۵ به‌لاو
کارمسات ۵ تیشکان.

دائرة المعارف: جۆره کتیبیکه زانیاری

جیا جیاو له‌بواره جیا جیاکان دا
له‌خۆ ده‌گری، زۆربه‌ی کات
زانیاریه‌کان به‌گوێهرمی (أ ب ت ث
...) ره‌ز به‌مند دمکرن.

الدائرة الانتخابية: به‌شیک له‌شار یان

چهند گوندیک نوێنه‌ریک یا زیاتر
هه‌لدمیژرن.

الدَّارُ: خانوو به‌ده‌وارو هه‌لاش و

حه‌وشه‌وه ۵ شوینی نیشته‌جی بوون
۵ شارو ولات ۵ هۆزو خیل.

دار الإسلام: ولاتی موسوئلمانان.

دار السلام: به‌هه‌شت ۵ به‌غدا.

دار الحرب: ولاتی دوژمن، (ك: أدور،

دیار، دیاره، دور، ...).

الدَّكْرِيُّ: نه‌وکه‌سه‌ی و مگری مال بیو

تەمەققوڧكردىنى ھەر يەك لەدوشت

لەسەرىيەكتەر ۋە ھەرىق دەلى:

حاشىيە: نەقلىت لەسەر ئايىتى رەت
زەر مەنئالام كىرە ۋە مەككە دەھرى تەسەلەل مائىيە

ۋە كەمپەتو جىارو نۆيە، سەمەرە،

دەگوترى: (جاء دورې) سەمەرى مەن

ھات.

الدرة الدورية: ھەلسورانى خوتىن

بەناو رەگەمکانى جەستەدا ۋە

لەشەرايىنى دۆلە ۋە بۇ ئەورەمگان،

لە (أوردة) ۋە بۇ شەرايىن.

الدرة الزراعية: دابەشكردىنى زەمى بۇ

دووبەش يان زەياتر لەجارى يەكەم

دا نىيەمى تايەت بىكرى بۇ لۆكەو

نىيەمەكى تىرى بۇدانەۋىلەمى تىرى يان

بەھەر دابەشكردىنىكى تىرى.

درة المياه: ئاۋدەست ۋە ھەمام ۋە ھەر

شتىك پەيۋەست بى بەوانەۋە.

درة المجلس النيابي: خولى ئەنجۈمەنى

نۆيەنەران.

الغوري: جۆرە جۆلەكەمەكە لەبىن

گۆنەسەنە ھىلانە دەكەن.

الغوار: ھەركەسىك ھەشتىك زۆر

بىخولیتەۋە، ھەلسور ۋە داسور بىكا ۋە

دەگوترى: (الدهر دوار بالإنسان):

زەمانە زۆر سورپانەۋە ھەلسور ۋە

داسور بەنادەمىزاد دەكا ۋە ناۋىكىشە

لەمال نەجىتە دەرو ھەمولى ۋە دەست

ھىنانى بىزۋ نەدا ۋە دەگوترى: (ما

بالدار دارې): كەس لەمالەۋە نىيە ۋە

ھەروا بە ھوشترىك دەگوترى

كەلەگەل گارپان دا دەرنەجىۋ لەناغەل

دا بىمىنیتەۋە ۋە بەلەمەۋان، كەلەكەۋان،

كەشتىيەۋان كەلە دوا سەمولى

نامىرەكەۋە بى ۋە ھەطر ھەروش.

الدارة: خانوۋ ۋە ھەشتىك دەورە

شتىكى تىرى دابى ۋە دىمەنى مانگ

لەشەمولى چوارەم ۋە پانزەمدا روناكى

مانگ ۋە كۆلۋ لىبى رەق بوو ۋە

ھەشتىك بەشتىكى تىرى دەورە

دراپى ۋە ھەر دەشتايى ۋە پانتايەك

بەكەۋىتە ناۋ چەند كىۋىكەۋە، (ك:

دور ودارات).

دارات العرب: چەند دەشتايەكەن

لەۋلاتى ھەرب رومكى بۇنخۇشيان

لى دەرو ۋە زىاد لەسەدو دە

دەشتايى ۋە ھەمىيە لەۋلاتى ھەرب دا

يەكى لەۋانە (دارة جُلجل).

الغوار: سەمەرە خولىۋىگىزبوۋون ۋە سەمەر

سورپان.

الغور: تۈۋى چىنى شت كەدەكەۋە

سەرىكە ۋە شىۋە بازىيە ھىيىك

دېنن ۋە مەك تۈۋى مەزەر ۋە دەگوترى:

(إنفسح دور عمامته) ۋە لەزاراۋە

زاناپانى مەنطىقدا بىرىتىيە لە

بؤ كهعبه ۵ لهزانيارى الطبعه دا بهو
شته دمگوترئ نامادهباشى هه لسوراني
تيدياي.

الدَّوَّارَةُ: نهو دائيرهو كهوانهيهي لهزير
لوت دايه ۵ ناميريكه نهققاش و
نهجار بهكاري دئنين بو
مهزندهكردي نهندازهي كهوانه ۵
بهكورتى و كوردى بهرگان ۵ لهورگ
دا ناوه بو نهو بهشهي ريخولهي
لهخو گرتون ۵ لهسمر دا مهبهست
لهخرابييه كهيهتى.

الدَّوَّارَةُ: همرشتيك بجوتى و بخوليتهوه
۵ تهپكه لبي خپ بوو كه جرو
جانهومرو ناژهلى كيوى بهدمورى دا
دهخولينهوه ۵ ههمبانهو كونده كه
كونجى هارداوى تيدمكرئو نههمجار
دهخرينه سهر بهكو بههيژ
زهختيان لى دمكرئو دمگوشرين بو
نهوهي روني كونجيهيه كه بيته دهر ۵
ههروا بهمانا (الدَّوَّارَةُ) دئ كه بو
ورگو سمر بهكار بهيندرئ.

الدَّوَّارَةُ: زور خلوك، همرشتيك زور
بسورپتهوه ۵ دمگوترئ: (الدهر
بالانسان دَوَّارِي) زهمانه به زور
شيوه هه لسوپو داسوپكمره
بهنادهميزاد.

الدَّيَّارُ: تاكه كهسيك ۵ دمگوترئ: (ما

بالدَّار دَّيَّار) كهسيك لهو خانومدا
نييه.

الدَّيَّرُ: تاكه كهسيك ۵ دمگوترئ: (ما
بالدَّار ديور).

الْمَدَّارُ: شويني سورپتهوه ۵ (مدار الامر)
نهوهي كارمكهي لهسمر بهرپتهوه
دهجئ ۵ ههروا وشه (المدار) بهمانا
ريپرموى سورپتهوهي نهستيره
كهپوكهكان دئ كه بهدمورى خوردا
سوپ دمخون ۵ يان رپرموى مانگ
بهدمورى نهو نهستيرانه ي مانگ
بهدموريان دا دهخوليتهوه.

مدار الأرض: نهو ههلهكهي زموى تييدا
دمسورپتهوه بهدمورى خوردا.

الْمَدَّارَةُ: دۆلچهيكه له پيست دروست
دمكرئو ناوى پئ دهخورپتهوه ۵
دهرپييهكه دهرهلينگهكانى
بنهخشيندرين به نهتمين و شتى وا.
الْمَكْوَرُ: همرشتيك لهسمر شيوهي خرو
كهوانه يى بئ.

المدير: بهرپتومبر، نهوكهسهي كاروبارى
ههرمانگهيهكه يان كۆمپانيابهكه
هه لهسورپتي.

الْمُدِيرِيَّةُ: ناوچهيهكه يان دهستميهكه
كه بهرپتومبريك سمروكارى بك.

الدَّرَقُ: برپوانه وشه (دَرَق).

دَاسِي الشَّيْءِ بَرَجْلَهُ دَوَّاساً وَدِيَّاساً: دياسا ودياسا

شته‌کە‌ی بە‌قاجی پێ‌شان‌ده‌وه‌ و وردو
هاری کرد.

دَاسَ الزَّرْعُ: کشت و کاله‌کە‌ی دروینه‌کردو
گیرمی کرد.

دَاسَ الحَصِيدَ: کشت و کاله‌ درواوه‌کە‌ی
گیرمکرد بۆ‌نه‌وه‌ی دانه‌وێ‌له‌کە‌ی لێ
دە‌ربینی و جیای بکاته‌وه‌.

دَاسَ السِّيفَ: شمشێ‌ره‌کە‌ی مشت و مال
کرد.

دَاسَ الحَدِيقَةَ: باخه‌کە‌ی راسته‌ و پاسته
کرد.

دَاسَ فُلَانًا: فلان‌کە‌سی زه‌لیل و ژێ‌ردمسته
کرد و فێ‌لی لێ‌ کردو هه‌لی
خه‌له‌تان‌د.

أَدَاسَ الْحَبَّ: به‌مانا (داسه‌) دێ‌.

دَوَسَ الطَّرِيقَ: زۆ‌ر به‌ری‌گه‌که‌دا رۆ‌ی.

إِنْدَاسَ الْحَبَّ: دانه‌وێ‌له‌که‌ گیرم‌کرا.

النَّوَّاسَ: ده‌گوتری: (أَتَتَهُمُ الْخَيْلُ

دوائس) ئه‌سپه‌کان هاتن بۆ‌یان به‌ک

له‌دوای به‌ک.

الدَّرَاسَةُ: کۆ‌مه‌ڵێ‌ک له‌ئاده‌میزاد.

السَّوَّاسُ: هه‌رکە‌سی‌ک زۆ‌ر کاراماو

لێ‌هاتوو بێ‌ له‌کارو پێ‌شه‌ی خۆ‌ی دا و

ئازاو پاله‌وانێ‌ک که‌س چه‌نه‌به‌ری

نهمو هه‌رکە‌سی‌ک به‌رمو پوی

بێ‌ته‌وه‌ بێ‌ پروتی.

الدَّرَاسَةُ: لوت و نه‌و ئامێ‌ره‌ یان نه‌و

پارچه‌ کومبارمی له‌به‌ردم‌رگا
دادم‌ترئ بۆ‌ پێ‌لاو پاک‌کردنه‌وه‌.

الدَّرِيسَةُ: به‌مانا (الدَّوْسَةُ) دێ‌.

الدَّيْسُ: ئازاو نه‌به‌ردێ‌کی وه‌ها

که‌هه‌رکە‌سی‌ک به‌رم‌نگاری بێ‌ بی

پروتی، (ك: دَيْسَةً) و جۆ‌ره

قه‌مه‌ژانی‌که‌ باده‌درئ و حه‌صیری

لێ‌ دروست ده‌کری.

الدَّيْسَةُ: بۆ‌ مێ‌ینه‌ی (الدَّيْسِ)

به‌کارده‌هێ‌ن‌درئ و بێ‌شه‌لانی په‌ردارو

چه‌رو زه‌مه‌نداوی.

أَلْمَدَاسُ: جۆ‌ره‌ پێ‌لاوێ‌که‌، (ك: أمدسة).

أَلْمَدَاسَةُ: خه‌رمان، شوینی گیرم‌کردنی

گه‌مه‌ و جۆ‌ی دورواوه‌.

الْمِنَاسُ: جه‌نجەر، گاکێ‌ره‌، که‌به‌سه‌ر

کرشه‌که‌دا ده‌سوورپێ‌ته‌وه‌ بۆ‌

ده‌ره‌ینانی دانه‌وێ‌له‌که‌، (ك:

مداويس).

أَلْمِنَاسُ: به‌مانا (أَلْمِنَاسُ) دێ‌، واته‌:

جه‌نجه‌ر، دارێ‌که‌ خه‌ر و مکوو

باگ‌رێ‌ن پارچه‌ ناسنی و مکوو ده‌مه

بیوری لێ‌ قایم ده‌ک‌ری

هه‌له‌ه‌خولێ‌ن‌درئ و به‌ سه‌رکرشه‌که‌دا

ده‌هێ‌ن‌درئ و ده‌برئ و هه‌روا ناوه‌ بۆ‌

ئامێ‌رێ‌ک شێ‌رگه‌ر شمشیری بێ‌

مشت و مال ده‌کا، (ك: مَدَاوِس).

أَلْمِنَاسَةُ: جه‌نجه‌ر، واته‌: به‌هه‌مان

مانای (الْمَدْوَسُ) دئ ۵ بؤ وشه
(الدَّوَسِرُ، الدَّوَسَرُ، الدَّوَسَرَةُ، الدَّوَسَرِي،
الدَّوَسَرَانِي) بروانه وشه (دَسَر).
الدَّوَسَقُ: بروانه وشه (دَسَق).
دَاشِ فلان دوشاً: فلانکس شه و کویر
بوو.

فَوَشَ الرجلُ دَرَشاً: بیاومکه تاریکی و لیلی
به سمر جاوی دا هات ۵ جاوی کز
بوو ۵ جاوی بچوک بوون ۵ جاوی
خیل بوون.
دَوَشَتَ عَيْنُهُ: جاوی به هوی نه خوشی
جاوی کویر بوون ۵ (هو ادوش وهي
دوشاء)، (ك: دوش) ۵.

الدَّوَشُ: تاریکایی که به سمر جاودا دئ
کزی چاو ۵ خیلی چاو.
النَّوْطَةُ: نهو دیارییمیه که بوک دمیدا
به زاوا.

دَافِ الدَّوَاءُ أَوْ الطَّيِّبُ دَوْفاً: دمرمانه که
یان بونه که تی که لاو کرد ۵
دمگوتری: (دَافَةُ فِي الْمَاءِ وَبِه)
دمرمانه که تی که لاوی ناوکرد ۵
دمرمانه که تی که ورده وردو هاری
کرد.

أَدَانِ الدَّوَاءُ أَوْ الطَّيِّبِ: به مانا (دَافَةُ)
دئ.

الدَّوْفَانُ: مؤتمه که.
دَاقِ فلان دوقاً ودواقاً: فلانکس نه حمه ق

بوو ۵ لهگیلی دا زیمه پوی کرد.
دَاقِ الحَبْوَاتُ: نازمه که کزو لاواز بوو.
دَاقِ الْقَصِيلُ مِنَ اللَّبَنِ عَنْ أُمِّهِ: بیچومکه
تیری خوارد له شیری دایکی و دمی
نه گوانه که بهردا.

دَاقِ الطَّعَامُ: تامی خواردنه که ی کرد،
له خواردنه که ی جهشت.
دِيقَتِ الْفَنَمُ: مهرکه یان بزنه که سمر
رمقی نواندو به گوئی شوانه که ی
کرد.

أَدَاتُوا بِهِ: دمورمیان داو له ناو خویان
گرت.

دَوَقَهُ: گیل و نه فامی کرد.
إِنْدَاقِ بَطْنُهُ: سکی هاوسا.
تَنَوَّقُ: گیل بوو.

الدَّائِقُ: (مَتَاعٌ دَائِقٌ مَائِقٌ): کالایمکی بیج
نرخ و بهایه ۵ هرزانه.

الدَّقِ: قلینجکی چاو ۵ به که م پله ی
ریزو بیاو مافولی به له ناو
خورناواییه کان دا.

الدَّقَائِيَّةُ: گنده لی و داو هسان ۵
نه حمه قی و گیلی.

الدَّقُوعَةُ: به مانا (الدَّقَائِيَّةُ) دئ.
الدَّقِيَّةُ: کوپخای دئ و همرمانه پوایمکی
بچوک.

الدَّقِيعَةُ: بروانه وشه (دَقِع).
دَوَقَلْ: بروانه وشه (دَقَل).

الترقل: بېروانه (دقل).

داك القوم و غورهم دو كاً و مداكاً:

خه لكهكه وروژان و تيكپانهوه
هاويشت ه نهخوش كهوتن.

داك الطيب و الشئى دو كاً: شته

بۇندارمكهى (بۇنهكهى) وردو
هاركرد، هارپى و كردى به تۇز.

داك فلاناً: فلانكهسى لهناو هه لكپشا ه

خستيه ناو گلهوه، ژېر گلى كرد ه
فلانكهسى دېل كردو كردى به

نمسر.

تداوكال القوم: خه لكهكه به شهرو

خراپه كارى بۇيه كترى تهنگيان
به يه كتر هه لچنى.

الترك: جۇرنيكه له مەحارى دمريا.

التركة: دمگوترى: (وقمرو لي دركة)

خه لكهكه كهوتنه شهرو كي شه وه
له گهن يه كترى.

المداك: دمسهكوان، سنډول، شتيكه

مادده بۇندارمكهى تيلا دمگوترى
يان لهسرى ورد دمكرى.

المذكول: نمو دمسهك سنډوله شته

بۇندارمكهى يه دمگوترى يان
دمسكى دمسهكوان كه شته

بۇندارمكهى يه ورد دمكرى، (ك:
مداوك).

التركس: بېروانه وشى (دكس).

فال الدمرو دولا و دولة: روژگار گۇراني

به سمردا هاتو له حاليكهوه

گواستبييهوه بۇ حاليكى تر.

دالت الايام: روژمگان گۇرانيكاريان

به سمردا هات.

فال الثوب: كراسهكه (قوماشهكه) رزى،

كۇن بوو.

فال بطنة: ورگى دا جۇپاو شۇپ بۇوه

بۇسر زموى.

ادال الشئى: شتهكهى والى كرد خه لك

دمستاو دمستى يه بكا.

فال فلاناً على فلان ومنه: يارمهتى

فلانكهسى داو زالى كرد به سمر

فلانكهس دا.

داول كذا بينهم: شتهكهى والى كرد

لهناو خۇيان دا دمستاو دمستى يه

بكه ه جارېك به دمست تاقميكهوه

بىرو دمپىكى تر به دمست

كۆمه لىكى ترموه ه دمگوترى:

(داول الله الايام بين الناس):

بهرومرگار روژگارى سوپاند

همردمهو به دمست يه كيكهوه بوو

ه قورنان دمفمرموى: هونلك الايام

تداولها بين الناس.

دول دالا: بيتى دالى نووسى ه (لدويل

المدنية) برىتييه لهوى شارېك

له ژېر كۆنترۆلى زياد له

حكومتيك دابى.

اندال القوم: خه لكهكه له شوپنيكهوه

گواستيانهوه بۆ شوپىنىكى تر.

اندال الشئى: شتهكه هه لواسرا.

اندال بطنه: ورگى داجوړاو شوپ بۆوه.

اندال مافي بطنه: ورگى دپاو

ريخولنهكانى هه لپزانه سهر زموى ۵

(تداولت الايدي الشئى): دهستهكان

نهموشتهيان ئال و گوړکرد همر روژه

شتهكه به دهست په كيكهوه بووه ۵

دمگوترى: (تداول القوم الامر):

خه لكهكه ناوهمناوه كارمكهيان

لههستو گرت.

استدال الايام: ههولى دا روژگارى

دهسه لاتدريهتى بۆ بگه پتهوه.

الدال: پيتيكه له پتهكانى هيجا ۵

ههروا به مانا ناهرمتى قه لهو دئ ۵

(دال النهر) برىتييه له خلتشو

قورپاوى ناو روبارمکان كه روبارمكه

دهكاتو دوگمرتو شيوهى پيتى

(دال) پيسك دههينى ۵ بهزمانى

پونانى پيى دمگوتري: (دلئا).

الدال: شوهرمتو ناوو ناوبانگ.

النوالي: ترى تايمفى رمش كه به لاي

سورى دا بپروانى ۵ لهزانستى

پزىشكى دا ئهستوربون و هاوسانى

رمكه خوښبهرمكانه، ناهيلى خوښ

پيياندا بگه پتهوه.

دواليك: چاوگهو زورى زنده روى

دمگه بهنى له دست به سمر اگرتن و

دان و سان و ليكولينهوه دا.

النول: سهرمترى دهستاو دست پي

كراو.

النول: دهسه لاتو دست به سمر

گرتنى كاروبار ۵ شتى دهستاو

دست پيكر او ۵ كومه ليك خه لكى

زور به شيوه يهكى هه ميسه يى

له ههرقم و ولاتيك دابنيشن و

شه خصيه تيكي مه عنوهوى

سهر به خوئى سياسىيان هه بى ۵

نه گهر له بواري شهردا به كار هات

برىتييه له وهى دولايهنى شهركهر

همر دممه و په كيكيان سهر كهوتن

به دهست بينى ۵ ههروا به مانا

(چكندانه) دئ ۵ به مانا (دندوك) دئ

۵ به مانا (لا ورك) دئ ۵ به مانا

(ناوك) دئ.

النول: زالون و دست به سمر اگرتن ۵

شتى دهستاو دست پيكر او له پارو

پول و ناميرى جوړاو جوړ.

النول: گياى وشكهوه بووى ومها

ساليك و دوانى به سمر دا روښتنبى ۵

ههر گزوگيايهك تيك شكابى و رمش

هه لگه رابى و كه لكى پيونه مابى.

المداولة في القضا: ليكولينهوه هسه

لى كردنى دادومر مكانه له سمر

روداوو هه ماضي بهك پيش دمرگړنى
بريار.

الْقَوْلَابُ: ناعور، ناميرنكه به نيسټرو
بارگر هه لدمسورپنډرئ ټاوى پي
هه لدمگوپزري ه ناميرنكه بو
بهرزگردنه ومى شتى هورس
به كار دي ه كه ننوړى جلو بهرگ،
(ك: دوايب).

الْوَلَجُ: پروانه وشهى (دَلَج).

الْوَلْعُ: پروانه وشهى (دَلْع).

دَامَ الشَّيْءُ دوماً ودواماً: جيگړو پايه دار
بوو ه ماهووه ه دستاو دمستى كرد
ه جمو جوړلى كرد ه كپ بوو ه
دمگوټري: (دَامَ غَلِيَانُ الْقِدْرِ) قَلْبُوه
هه لچونى مهنجه لكه كپ بوو.

دَامَ الْحَيَوَانُ: نازده لكه، ولاخه كه مانوو
بوو.

دَامَ الْمَطَرُ: بارانكه بهر دموام بوو.

دَامَ الدَّلْوُ: دۆلجه كه پرېوو.

ديم به: توشى سمر سورېان بوو، گيژ بوو.

أدامت السماء: ناسمان بارانى باراند.

أدامَ الشَّيْءُ: شته كهى دامركاندموه

به ټاو پان به شتى تر ه خواستى

وابوو بهر دموامى بكا ه كآلو خوى

تيدا كرد به هيواش دمستى بوږد.

أدامَ الْقِنْدَرُ: قَلْبُه قَلْبُوه هه لچونى

مهنجه لكهى هيواش كردموه.

أدامَ الدَّلْوُ: دۆلجه كهى پرېكرد.

أديم به: به مانا (ديم به) دي.

دَاوَمَ عَلَيْهِ: بهر دموام بوو

له سمرى ودمستى لى هه لته گرت.

دَاوَمَ الشَّيْءُ: هيواى خواست بهر دموام

بي ه هيواش تيدا به كار هيئا.

دَوَمَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانى وردو

له سمر خوو بهر دموامى باراند.

دَوَمَ الطَّائِرُ: بالندمكه به حه وانا فرى و

بالى ليكدان ه فرى و بالى راست

كردن.

دَوَمَتِ الشَّمْسُ: خور به ناسمان دا خولى

خوى نه نجام دا.

دَوَمَتِ عَيْنُه: بيلبيلهى جاوى سوږاو

سوږى كرد.

دَوَمَ فُلَانٌ أَوِ السَّبْعِيُّ: فلانكهس پان

حوشترمكه زمانى له ناو دمى خوى

دا هيئاو برد بوئه ومى ناو دمى

وشك نه بي.

دَوَمَ الْكَلَابُ: سمگه كه له ږاگردن دا

بينى گرت.

دَوَمَ الشَّيْءُ: شته كهى خولاندموه ه

دمگوټري: (دَوَمَ الْعِمَامَةُ) ميژمرمكهى

به دمورى سمرى دا پيچ پيدا.

دَوَمَ السَّيِّئُ الدَّوَامَةُ: منداله كه يارى

به مزراحه كه كرد.

دَوَمَ الْحَمْرُ شَارِبُهَا: شمرا به كه كاږى

گيژويژ کردو توشی سمرسورانی کرد.

دَوَمَ الزَّعْفَرَانِ: زعفرانی کرده ناو
 ناوموه تیکی هه لدا بۆئهموی
 بتوتیتهموه ۵ یان تیکی هه لداو
 توانیدییهوه.

دَوَمَ الْمَرْقَةِ: شۆرباومکهی زۆر چهور لێنا،
 رۆنی زۆری تێکرد بۆئهموی
 رۆنهکه به سهریهوه بسورپتهوه.

دَوَمَ الْقِلَازِ: قله قلهو هه لچونی
 مهنجه لکهی هیواش کردموه.

استدام الشَّيْءِ: شتهکه بهردمواو بوو.
 استدام فلان: کابرا له کارمکه دا زنده
 رۆی کرد ۵ چاوهروانی کرد.

استدام الطائرُ: به مانا (دَوَمَ) دی.
 استدام الشَّيْءِ: هیوای خواست شتهکه
 بهردمواو بی.

استدام الأمرُ: هیواشی له کارمکه بهیرمو
 کرد.

استدام عاقبة الأمر: چاوهروانی
 سهرمنجای کارمکهی کرد.

استدام غريمه: له گه ل همرزدارمکهی دا
 هیدی و هیواشی نواند.

استدام فلان الله نعمة فلان: داوی
 له خودا کرد نيعمهت و پیاویتی
 فلانکهسی بۆ بهردمواو بکا.

النَّوَامُ: نهوماوهیه که پێویسته موجه
 خۆر له شوینی کارمکهی بهردمواو

بیو نمرکی سهرشانی ئهنجام بدا.

النَّوَامُ: سهر سوران و گيژ بوون.

النَّوَمُ: به مانا (الدائم) دی ۵ دمگوتری:

(مازلت السماء دوماً دوماً) ئاسمان

تا ئیستا بهردمواو باران دمبارینی ۵

ههروا ناوه بۆ درهختیک له پێری

دارخورمابی، قهباری زلهو له

سههیدی میصر زۆره ۵ ههروا

لهولاتی تری عهرههیش زۆره،

قهباری بهرمکهی بهمه نندازی

سیویکه توپکیکی ئهستورو سوری

ههیه ۵ دهنکی گهورمی ههیهو

کاکلهکهی نهرمو ئیسفنجی یه ۵

ههروا ناوه بۆ درهختی گهوره

له ههر جۆریک بی.

الدَّوَاةُ: مزراح، (خلخالوکه) داریکه

لایهکی پان و لایهکی باریک سهری

لاباریکهکهی ئاسنیکی خپری

بهمه نندازی دهنکه نۆکیکو گهورمتر

پیدا دمگوتری ۵ ئههجار بهتیکی تی

دمهالین سدریو بههزموی دا

دادمخوتری و دمخولیتهوه.

الدَّيْمَةُ: بارانیك ماوی بارینهکهی

دریژه بکیشیو له سهرخۆ بباری.

الدَّيْمُ: بهردمواو.

الْمُدَامُ: بارانی بهردمواو ۵ شهراب.

الْمُدَامَةُ: شهراب.

الْمُدَوَامُ: ناو یان چیلکه داریکی تهپ یان

- همرشتی کی تر که هه لچون و قلّه
 قلّی مهنجه لی سهر ئاگر
 دامرکتیتهوه، (ك: مداریم).
- الْمَنُومُ: بهمانا (الْمَنُومُ) دئ، (ك: مَدَاوِمُ).
 دان دَرْنَا و دَرْنَا: پڕو پوچ و بیخیر بوو ۵
 زمعیفو لاواز بوو.
- دان لـه: همرمانبهر داری بوو،
 گهردنکه چی بوو.
- أدین: بهمانا (دان) دئ.
 دَوْنُ دیران: دیوانی شیعی دانا،
 شیعی کۆکردموو نویسنیهوه.
- دَوْنُ الکتب: کتیبهکانی کۆکردنهوهو
 ریکی خستن.
- تَدَوْنُ: بۆ مطاوعه (دَوْنه) هاتوو ۵
 باش دموته مهند بوو.
- الدُّن: خوێری و پڕو پوچ.
 دُون: زمره زهمانه.
- الذَّيْبَانُ: دهفتهرو تۆمارگا که ناوی
 سهر بازو شتی وای تیدا بنووسری ۵
 نووسهرو شوینی ئیشکردنیا ۵
 کۆمه ئێک یا زۆربهی شیعی
 شاعریک ۵ ههموو کتیبیک.
- دَوِي فلان دَوِي: فلانکس تووشی
 نهخوشی سیل بوو ۵ بهنهخوشی
 ههناو مرد ۵ رقو کینهی پهیدا کرد
 ۵ گیل و نهحمهق بوو ۵ کوێر بوو.
- دريت الأرض: زموییه که دمردو ئافاتی
- زۆر بوو.
 اذوی فلان: فلانکس هاونشین
 نهخوشی کرد.
- اذوی فلان: فلانکسی نهخوش کرد ۵
 چارسهری نهخوشیه که کرد.
 داري المريض ونحوه مداواة ودواء:
 چارسهری نهخوشه که کرد.
- داري الفرس: نهمرکی بهخیوکردن و
 سهرپهرشتی کردنی ئهسپه که
 لههستهو گرت.
- دَوِي الرعد: ههرومه که گرماندی.
 دَوِي الفحل: ئهسپه که حیلکاندی،
 حیلکهی ئهسپه که بیسترا.
- دَوِي الطائر: بانندکه لهحهوادا بالی
 ریک کردن و فری.
- دَوِي الكلب في الأرض: سهگه که بهناو
 زموییه کهدا سوپایهوه.
- دَوِي الرجل في الأرض: هیاوکه بهناو
 زموییه کهدا رۆی.
- دَوِي بالشئین: بهلای شته کهدا رۆی ۵
 ملی لهساری کاکی بهکاکی ناو
 رۆی.
- دَوِي اللبن والمرق: شیرکه یان شۆریا که
 توپی گرت ۵ توپی کهوته سهر.
- دَوِي الماء: ئاوکه بهلای سهرکهوت ۵
 شتیکی لهسهر دمرکهوت و مکوو توی
 وایه.

دَوَى الطَّعَامُ: خُورَاكِه كِه زُور بَوُو.

دَوَى فَلَانًا: سَهَرَتُوپْزِي شِيرو مَاسْتِي دَا
بِهَقْلَان.

إِدَوَى: سَهَرَتُوپْزِي شِيرو مَاسْت يَان هِي
شُورِيَاي خَوَارِد.

تَدَاوَى: حَمَبُو دَهْرَمَانِي خَوَارِد.

الدَّوَاي: (لَبَن دَار) شِيرو مَاسْتِي كِي
سَهَرَتُوپْزِدَارِه.

الدَّوَايَةُ: دَمَشْتِي كَاكِي بَه كَاكِي.

الدَّوِيَّةُ: بَه مَانَا (الدَّوَايَةُ) دِي.

الدَّكَايَةُ: مَامَان ۵ نَافَرَمْتِي بِيگَانَهِي
شِيرِدَمَر ۵ نَافَرَمْتِيكَ مَنَدَالِي خَه لَك
بَه خِيَو بَكَا.

الدَّرِي: نَه خُوشِي ۵ نَه خُوشِي سِيل ۵

عَه يَبِي دِيَارَنَه بَوُو كَالَا ۵

نَادَه مِي زَادِي خَب بَوُو، خُوسْت لِي

بِرَاو ۵ دَمَكُوتَرِي: (تَرَكْت فَلَانَا

دَوِي): فَلَانَكِه سَم جِي هِي شَسْت

خُوسْتِي لِي بَرَابُوو، جُووَلَهِي لِيوَه

نَه دَمَهَات.

الدَّرَاءُ: دَهْرَمَان، هَمَرَشْتِيكَ چَارَه سَهَرِي

نَه خُوشِي هِي بَكَرِي.

الدَّرَاءُ: قُوتُوَه مَهْرَمَكِه بُو نُوچُو

كَهْرَمَهِي هِي نُووسِي ۵ هَمَرُو نَاوَه

بُو تُوپْكِي كَالَه كِه مَارَانَهو تُوپْكِي

كَالَه كُو تُوپْكِي بُولَمَتَرِي.

الدَّرَايَةُ: تُوپِيَه كِي تَه نَكِه دَمَكِه وِپْتَه سَهَر

شِيرو شُورِيَا ۵ دَمَكُوتَرِي: (مَرَقَةُ

دَوَايَةُ): شُورِيَاوِي كِي تُوپْدَارُو چَه وُرو

بِيودَارِه ۵ تَهو بَه لَغُو سَهو زَايِيَهِي

دَمَكِه وِپْتَه سَهَر دَدَان.

الدَّرُ: سَارِي كَاكِي بَه كَاكِي ۵ زَمُوِي

تَه خَت.

الدَّرِي: بَه مَانَا (الدَّوَايَةُ).

الدَّرِي: كَهْرَمَهِي هَمَرُو ۵ وِزَه وِزُو

گِيزَه گِيزِي هَه نِگُو مِي شُو مِي شُولَه

۵ دَمَنگُو صَهْدَا.

دَوِي الرِّيح: بَاي لَه سَهْرَه خُو.

دَوِي الْأُذُن: هَاشَه هَاشِي گُوپْچَكِه ۵ تَاكِه

كَهس ۵ دَمَكُوتَرِي: (مَا بَالِدَار دَوِي)

كَهس لَه خَانُو مَكِه دَا نِيِيَه ۵ هَمَرُوَا

دَمَكُوتَرِي: (دَا دَوِيَّة) دَمَرَدِي كِي

گِرَانَه.

الدَّرِيَّةُ: (أَرْض دَوِيَّة): زَهْوِيِيَه كِي

نَه گُونَجَاوَه بُو تِيْلَا زِيَان، دَمَرَدُو

نَاهَاتِي زُورَه.

الدَّرِي: بَرَوَانَه (دَوَا).

الدَّرِيُوبُ: بَرَوَانَه (دَب).

دَات دِيْنَا: نَهْرَمُو نَاسَان بَوُو.

دَات فَلَان: فَلَانَكِهس غِيرَمَتُو پِيَاوَمْتِي

نَه مَآو خَه جَالَهَت بَوُو، گَهو دَاو

خُوپْزِيِيَه.

دَيَّت فَلَان: فَلَانَكِهس گَهو دَاو خُوپْزِي

بَوُو.

دَيْثُ الطَّرِيقِ: رڼگاکه‌ی پټخوست کرد،
ته‌خت و بڅ کوسېی کرد.

دَيْثُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی نهرم کرد،
چه‌ماندی ژړباری کرد ه
دمگوترئ: (دَيْثُ الْمَطْرَقَةِ الْخَدِيدِ)
چه‌کوچه‌که ناسنه‌که‌ی نهرم کرد
چه‌ماندیه‌وه.

دَيْثُ الْحَيَوَانِ وَالْإِنْسَانِ: ولاخه‌که یان
ناده‌میزادکه‌ی زه‌لیل و ژړبار کرد
ه‌خه‌ساندی ه‌نه‌ومندمی زه‌لیل و
ملکه‌چ کرد تازړ باربوو، دمگوترئ:
(دَيْثُهُ بِالْصَّغَارِ) منداله ورکه‌ی
دواخست و سوکاه‌تی ه‌ی کرد.

تَدَيْثٌ: بڅ مواطوهمه‌ی (دَيْثُهُ) دئ.
دَيْثُ فُلَانٍ: فلا‌نک‌ه‌س خه‌لکی
بؤژنه‌که‌ی ه‌یناو له‌جیاتی نه‌وه
پاره‌ی وهرگرت، واته: گه‌وادېی
به‌خیزانی خوی کرد.

الدَّيْثَانُ: مؤته‌که که‌سواری ناده‌میزاد
ده‌ی.

الدَّيْثَانِيُّ: به‌مانا (الدَّيْثَانُ) دئ.
الدَّيْثُ مِنَ الرِّجَالِ: ه‌یاو‌نکه گه‌وادېی
به‌ژنو خوشکی خوی بکا ه‌غیرمت و
ه‌یاومتی تیدانیه‌و به‌هیچ شتیک
خه‌جالت نابج.

الدَّيْجِيُّ: بپروانه (دَجَا).

الدَّيْجُوجُ: بپروانه (دَجَّ).

الدَّيْجُورُ: بپروانه (دَجَّر).

الدَّيْجُورِيُّ: بپروانه (دَجَّر).

الدَّيْهَانُ: بپروانه (دَحَن).

الدَّيْهَسُ: بپروانه (دَحَس).

الدَّيْهَسُ: بپروانه (دَحَس).

الدَّيْذَبُ: بپروانه (دَذَب).

الدَّيْذَبَانُ: بپروانه (دَذَب).

الدَّيْدَانُ: بپروانه (دَذَن).

الدَّيْدِنُ: بپروانه (دَذَن).

تدیر المکان: بپروانه (دَوَّر).

الدَّيْرُ: که‌نیشته، شوپنی خوداپهرستی
رهبانه مه‌سیحیه‌کان چ نیرو چ
مئ ه‌ (رأس الدیر): ه‌یاو ماقول و
سهره‌ک خیل.

الدَّيْرَانِيُّ: خاومنی که‌نیشته،
نه‌وکه‌سه‌ی سهروکاری که‌نیشته
دمکا له‌روی پیداو‌یستی و بینا
سازیه‌وه.

الدَّيَارُ: به‌مانا (الدَّيْرَانِيُّ) دئ.

الدَّيْورُ: بپروانه (دور).

الدَّيْرَةُ: بپروانه (دور).

الدَّيْرِ: بپروانه (دور).

الدَّيْرِیَّةُ: بپروانه (دور).

الدَّيْسُ: بپروانه (دوس).

الدَّيْسَةُ: بپروانه (دوس).

الدَّيْسَقُ: بپروانه (دَسَق).

الدَّيْسِمُ: بپروانه (دَسَم).

الدَّيْسِمَةُ: بپروانه (دَسَم).

ديسمر: مانگی دوانزمی رۆمی و کانونی

یەمگەم لە حیسابی سورمیانى دا.

داسى دېصاً و دېصاناً: لای دا، کلا بوو ە

رەئى لى گوم بوو سەر کوێر بوو ە

لەشەردا هەلات ە چوست و چالاک

بوو، بەدمورى شتەگەدا سوپاڤمەوه ە

شوێن فەرمانرەواگەوت و پابەندى

فەرمان و بېرەارى بوو ە دواى

گەشەکردن و بمرز بوونەمەو تیشکاو

پوچاڤمەوه ە جوئە جوئى کرد.

داسى غن الطريق: لەرێگا لای دا.

داصت السمكة في الماء: ماسییەگە

رۆچوو و خوار بەناو ناومەگەدا.

انداس الشئى: شتەگە لەدمەست دەرچوو

لەدمەست ترازدا.

إلدام بالشر: لەناکاو بەشەرو

خراپەکاریی بەمرنگارى بۆوه ە

دمشگوترى: (انداس عليه بالشر).

الدائن: دز، (ك: داصە).

الدياص: هەتەو خەپنێك لەبەر

گۆشتنى بەدمەست نەگیرى ە پان

لەبەر بەهیزو پتەموى ماسولکەکانى

کەس پێى نەوێرى.

الدياصه: شافەرتى گۆشتن ە شافەرتى

کوئەنبە.

الذيقوع: بېروانە (دفع).

الذيك: کەتەشیر، (ك: ديوك، أدیاك،

ديكة) ە همرو ناوه بۆ بەهار لەم

رومەو کە بەجۆرمەها رومك و گوڤ

دەرازپتەمەو ە ئەو ئیستەقەمى لەدوا

گوێچکەى نەسپەمەو.

المديكة: (أرض مديكة): زەمبەگى

تەخت کراو راستەو پاستە کراوە.

الذيلع: بېروانە (دفع).

الدعاس: بېروانە (دمس).

الدمة: بېروانە (دوم).

الديمقراطية: جوێرکە لەفەرمانرەوایی

کەسەرۆمى گەلى تیدا بەرچاو

دەگیرى و دزى دیکتاتۆرییەتە ە

نەمە لە روى رامیارییەوه، لەپوى

کۆمەڵایەتیشمەو شیوازىكى ژبانە

لەسەر بنەماى یەگەسانى و ئازادى

رادەرپەین و بێرکردنەوه.

دان دينا و ديانة: ملکه‌چ و زەلیل بوو،

فەرمانبەر دار بوو ە دەرگوترى: (دان

لە و دان منە): تۆلەمى لىساند ە (دان

بکذا): ئەموى کردە ئایینی خۆى.

دان فلان دينا: فلانکەس فەرمزى کرد ە

فەرمزەکانى زۆربوون ە خوى بەکارى

خێر پان شەڕمەنگیزییەوه گرت.

دان فلان دينا: فلانى زەلیل کرد ملکه‌چى

کرد ە دەرگوترى: (دان فلان نفسه)

خۆى هەتەا بۆ کردنى کارێک

کەپێى ناخۆش بوو ە نەفسى خۆى

موحاسبە کرد ە (دان الشئى)

شتەگەى کردە ملکى ئەو.

أَدَانُ: پاره‌ی قهرز کردو بوو
بمقهرزدار، پاره‌ی به قهرزداو بوو
به خاومن قهرز.

أَدَانُ فَلَانًا: قهرزی دایه ۵ قهرزی لیج کرد.
دَائِنَةُ مَدَائِنَةٍ وَدِيَانًا: مامه‌له‌ی بمقهرز
لمگه‌ل دا کرد ۵ پاداشی دایه‌وه ۵
دانگایی کرد.

دَائِنَةُ: قهرزی دایه ۵ وازی لیج هیڼا
خوی و بیرو باومړی چونه و چون
نییه چی بهسرموه نه‌بوو ۵ برپوای
هی کرد.

دَائِنُ فَلَانًا الشَّيْئُ: شته‌که‌ی کرده
مولکی فلان ۵ دمگوتری: (دَائِنُ فَلَانًا
القَوْمُ) فلانک‌ه‌سی کرده کوڅ‌خواو
کار به‌دمستی خه‌لکه‌که.

إِدَانُ: قهرزی کرد، بوو به قهرزدار ۵
قهرزی له‌سهر که‌لکه‌که بوو.
إِدَانُ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که مامه‌له‌یان
بمقهرز کرد.

تَدَايِنُ الرِّجْلَانِ: دوو پیاوکه مامه‌له‌یان
لمگه‌ل په‌کتر دایه‌قهرز کرد.

تَدَائِنُ: قهرزی کردو بوو بمقهرزدار.
تَدَائِنُ بَكْنَا: برپوای به‌موکړو پابه‌ندی بوو.
الدَّيَّوَانُ: بپروانه (دَوْنُ).

استدان: قهرزی کردو بوو بمقهرزدار ۵
داوای شه‌وی کرد قهرزی هیج بدن ۵
دمگوتری: (استدان فلانًا) قهرزی
لمفلانک‌ه‌س کرد.

الدَّيَّانَةُ: شه‌وی نادهمیزاد بیرو باومړی
پښه.

الدَّيْنُ: قهرزی ماوه دیاریکړاو ۵ به‌های
کالو شت‌ومه‌ک ۵ هم‌شتی‌ک
حازرنه‌یی ۵ مردن.

الدَّيْنُ: به‌مانا (الدَّيَّانَةُ) دئ ۵ هم‌رو ناوه
بو ههموو نه‌وشتانه‌ی عیب‌دستی
خودایان هی دمکړی ۵ نایینی نی‌سلام
برپوا به‌دل و دان بیانان به‌زوبان
به‌جه‌سته و نه‌ندام کارکردن ۵
ژپنامه ۵ ملک‌ایه‌تی ۵ فمرمان‌پروا ۵
حال و وضع ۵ خو‌پاریزی ۵ حیساب و
شم‌زار ۵ قمرزو نه‌خشم‌دانان، (ک:
أَدَيْنُ، دِيُون، أَدِيَان).

الدَّيْنَةُ: به‌مانا (الدَّيْنُ) دئ ۵ به‌مانا خودا
پهرستی دئ.

الدَّيَّانُ: ناو‌یکه له‌ناوه جوانه‌کانی خودا
۵ قازی و دادومر ۵ پاداش دمروه
به‌خیر یان به‌شهر ۵ ژمیریار.

الدَّيَّانُ: که‌سیکه زور قهرزو قو‌له‌ بکا،
که‌سیک زور شت به‌قهرز بدا،
دمشگوتری: (امْرَأَةُ مَدْيَانِ)، (ک: مَدَائِنِ).
الدَّيْنُ: به‌ندمو کو‌یله.

فَيَّ دَيَّ: جوړه گورانییه‌که بو حوشر دمگوتری.
الدَّيَّةُ: بپروانه (دَوِي).

الدَّيْنَامِيكَا: زانیاریه‌که دم‌باری
جم و جو‌ل به‌مانا گشتییه‌که‌ی.
الدَّيْنُومُ: بپروانه (دَوْمُ).

الذَّالُّ: پیتی نۆپەمى پیتەكانى
هيجايە ۋە لەنۆوان كەنارى زوبان و
كەنارى دوو دانى پېشەوەى لای
سەرو دەردى.

ذَا: ئىسمى ئىشارىيە بۇ تاكى نۆپەنە
بەكاردى، دەتوانرى پیتی (كافى
خىطابى) پېۋە بلكىندى بەگوپرى
خىطابە ئاراستە كراومكە (كافەكە)
دەگوپرى، دەگوپرى: (ذاك، ذاك،
ذاكما، ذاك، ذاك) ۋە وئىش دەپ
پیتی (ها)كە بۇ ھوشيار كىرەنەومىيە
پېشى دەگەوئى، دەگوپرى: (هَذَا)
(هَذَا) وادەپ پیتی (ل) كە دورى
دەگەپەنئى، دەگەوئە نۆوان ئىسمى
(ذَا) ۋە (كافەكە)، دەگوپرى: (ذَلِكَ) ۋە
ھەروا وشەى (ذَا) بەمانا خاومەن دى،
(ذَا الْمَالِ) واتە: خاومەن مال.

ذَات: بۇ مېنەى (ذو) بەمانا صاحب
بەكاردى، دەگوپرى: (هُوَ ذُو مَالٍ)
ۋەى ذات مال) ۋە (كَ: ذَوَات) ۋە ۋە
وادەپ بەماناى پەكجار دەگەپەنئى،
دەگوپرى: (لَقِيتُ فُلَانًا ذَاتَ مَرَّةٍ)
جارىك توشى فلانكەس بووم ۋە (مَا
كَلِمَتُ فُلَانًا ذَاتَ شَفَاةٍ): پەك وشە

قەسەم لەگەن فلان نەكرد ۋە ھەروا
بەمانا حال وومەز دى (وأصلح ذات
بينهم) حال وومەزى نۆوانى باش
كردو كېشەپان نەما ۋە بەمانا لای
شت دى، دەگوپرى: (ذات اليمين
و ذات الشمال) لای راست و لای
چەپ ۋە بەمانا خودى شت و
حەقىقەتى شت دى، دەگوپرى:
(ذات الشيء) خودى شتەكەو
حەقىقەت و تاپەتمەندى شتەكە،
دەگوپرى: (غيب ذاتي): عەپبىكى
سروشتى و خۇپسك.

الذَّاتُ: نەفس و شەخس و خود ۋە
لەبوارى ئەدەپ دا (نقد ذاتي): واتە
رەخنەكە پەپەندى بە بىرو
بۇجۈنى كەسەكەو ھەلجۈن و
داجۈنە دەروونەكانىيە ۋە ھەپە ۋە
پېچەوانەى نەقدى مەوضوعىيە،
دەگوپرى: (جاء فلان بذاته):
فلانكەس خودى خۇى ھاتە (عرفه
من ذات نفسه): لەخودى خۇپەوۋە
ناسىۋىتى شارەزابو.

ذات الصدر: نەپنى ناو دلى ئادەمىزاد ۋە
قورئان دەفەرمۇئى: ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾.

ذات الرنة: نيلتيهاب و هه و گردنى سى.

ذات الجنب: نيلتيهابى پەردەى سى.

ذآب فلان: فلانكەس كەردموى گورگانەى

كرد، كەلەشوينيكەو وە ترسى هەبوو

لەلایەكى ترمو و بۆى هات.

ذآب لي السر: لە پۆشتن داپەلەى كرد.

ذآب الريح الشئى: بايەكە لە هەموو

لايەكەو وە بۆشتەكە هات.

ذآب الشئى: شتەكەى كۆكردموى، پىكى

خست.

ذآب الدابة: ولاخەكەى لى خوڤى.

ذآب فلانا: فلانكەسى دەرگرو سوكاپەتى

پىكرد و ترساندى.

ذآب الغلام: كاكۆلى بۆ منداكە دروست

كرد.

ذئب: لەگورگ ترسا و گورگ كەوتە ناو

مەرو مالاكەكەپەو.

ذئب ذاباً: و مكوو گورگى لى هات لەچاو

چنۆكى و زینە خرۆى دا و لەگورگ

ترسا و لە شتیک ترسا.

ذؤب ذآبة: و مكوو گورگى لى هات

لەخراپەكارى و چاوچنۆكى دا.

أذابت الأرض: ولاتەكە گورگى زۆر

بوو و گورگى تیندا پەیدا بوو و

لەشتیک ترسا.

أذاب في السمر: لەرۆشتن دا پەلەى

كرد.

أذاب الغلام: كاكۆلى بۆ منداكە كرد.

ذآبة: كاكۆلى بۆكرد و ترساندى و

راپچەكاند.

تذآبت الريح: بايەكە هەلبوونەكەى

شێواو بوو و هەردەمە لەلایەكەو وە

دەهات.

تذآبت الريح الشئى: بايەكە

هەردەمە لەلایەكەو وە لەشتەكەى داو

بۆى هات.

تذآب: و مكوو گورگى لى هات.

تذآب الريح الشئى: بايەكە

لەهەموو لایەكەو وە بۆشتەكە هات و

لەهەموو كۆن و كەلەبەرێكەو وە

لەشتەكەى دا.

تذآب فلانا: فلانكەسى ترساند.

استذآب: و مكوو گورگى لى هات.

الذؤابة من كل شئ: لای سەروى

هەموو شتیک، دەرگوتری: (فلان

ذؤابة قومە): فلانكەس سەرۆكى

هۆزمەكەپەتى، پیاو ماقول و ریش

سەپى خەلكەكەپە و سەرى شت و

كۆتایپەكەى، دەرگوتری: (ذؤابة

السوط) سەرى شوپك و قەمچى و

(ذؤابة العمامة): سەرى لكى مێزەر،

دەرگوتری: (فلان قُلت ذؤابة): فلان

لەپراو بۆچونى خۆى ژێوان

كراوئەووم.

الذئبُ: گورگ ۵ سهگه كيوي ۵ (ك):

أذوب، ذئاب، ذؤبان ۵ لهپه‌ندی

پیشینانی عمره‌ب دا هاتوو ده‌لی:

(الذئبُ خالياً أسد): گورگی برسی

شیرمکۆ له‌هیج ناکاته‌وه، هم‌روا

دمگوتری: (فلان من ذؤبان العرب):

فلانکەس له‌ دزو جەرمەکانی

عمره‌به.

الْمَذَابَةُ: (أرض مَذَابَةُ): ولاتیکى فره

گورگه، گورگی زۆره.

ذئِر ذارأ: رقی هه‌لساو تۆرا، خوی

نامادمکرد بۆ هه‌لمه‌ت بردن.

ذئو بالامر: خوی به‌کارمکه‌وه گرت.

ذئو الشئ: شته‌که‌ی بی ناخۆش بوو روی

لی وەرگیرا (فهو وهي ذائر وذئِر).

ذئِر علیه: جه‌سارمه‌تی به‌سەر دا کرد،

به‌سهریا زالی بوو، دمگوتری: (ذئِرَت

المرأة على بعلها): ئاڤرته‌که

له‌میردمکه‌ی هه‌لگیرا به‌وو ناچیزه

بوو.

أذارُهُ اليه: په‌نای بی برد.

أذارُهُ على فلان: رقی فلانکەسی

هه‌لساند.

أذارُهُ به: به‌وشته هه‌لیناو نیغرای

کرد.

ذائِرَتُ الناقة: خوشترمه‌که له

بیچومکه‌ی نه‌بان بوو.

ذارت المرأة: ژنه‌که له‌میردمکه‌ی

ناچیزه بوو.

ذأف ذافاً وذافاناً: مرد.

ذأف الجريح: بریندارمکه‌ی مراند،

کوشتی.

الذؤاف: ژمه‌ری کوشنده، دمگوتری:

(موت ذؤاف): مردنی کتوپر.

ذال ذالاً وذالاناً: به‌خیرایی و خۆبادان

رویشته ۵ بازی دا.

ذال فلان: فلانکەسی دمرکردو سوکابه‌تی

بی کرد.

تذال: خوی بچوک کردممه، یان نه‌و

دوو که‌سه یمکریان به‌بچوک

له‌قه‌لم دا.

ذواله: عه‌له‌می جینه‌سه بۆ گورگ

(واته پمگەزی گورگ) ۵ (ك: ذؤلان

وذئلان).

المذال: خوشپرموی وزن سوک.

ذامه ذاماً: رمخه‌ی له‌ گه‌لی گرت

به‌سووکو بی ریزی دانا ۵ دهری

کردتپوی کرد.

أذامه: ترساندی

الذام: عه‌یبو عار.

الذامة: دمگوتری: (ما سمعت له

ذامة): ئاڤه وشمیکم لی نه‌بیست.

ذب ذباً: له‌به‌ك شوین جیگیر نه‌بوو،

رهنگی هه‌لپزکا.

ذَبُّ جَسْمُهُ: جهسته‌ی چرچ و لاواز بوو.

ذَبُّ شَفْتُهُ ذَبًا وَذَبِيًّا: لیوی وشک بوو

له‌بهر تینواپه‌تی زور لیوی سیس

بوون، دمگوتری: (ذَبُّ لِسَانُهُ وَالْفَدِيرُ

وَالثَّبَاتُ ذَبًا وَذَبِيًّا): وشک بوو.

ذَبُّ الدَّبَابِ وَغَيْرُهُ ذَبًا: میشه‌ک‌ی دهرکرد.

ذَبُّ عَنْهُ: بهرگری لځ کرد ه داکوکی لځ

کرد.

ذَبُّ الْمَكَانِ: نهو شوینه میشی زور بوون ه

(ذَبُّ الْحَيْرَانِ): نازه‌له‌که میش جوته

کونه لوتیه‌وه.

ذَبُّبٌ: بهمانا (ذَبُّ) دڼ ه زنده پرموی

کرد له‌شون گورک‌و هه‌لبه‌زو

دابم‌زدا.

ذَبُّبٌ فِي السَّيْرِ: په‌له‌ی کرد له

روپشتن دا، دمگوتری: (ذَبُّبُ النَّهَارِ):

زور نریکه تمواو ببی که‌مه‌ک‌ی

ماوه.

ذَبُّبُ السَّبَابِ: ناوه بو زور

له‌جوړمکانی میش و مه‌گ‌ز، په‌ک‌ی

له‌وانه میشی مال‌ک‌ی، میشه سه‌گ،

میشه نه‌سپ، میشی میوه‌جات ه

(ك: اَذْبَةُ وَذَبَانِ)، دمگوتری: (فلان

ذباب): فلانک‌س و مکوو میش واپه

نهم‌یه‌تی خه‌ک دمدا.

ذباب العين: بیل‌بیل‌ه‌ی چاو ه (ذباب

السيف): تیزایی شم‌شیر.

الدَّبَابَةُ: تاکی میشه ه باقی مانده‌ی

شت ههرشتیک بڼ، دمگوتری: (على

فلان ذبابة من دین): فلانک‌س

به‌شیکی که‌می له‌مهرزمکه له‌سهر

ماوه، (و به ذبابة من جوع): که‌می‌ک

برسیه‌تی پی‌وه ماوه، (وصدرت

الإبل وبها ذبابة من عطش):

حوشترمه‌که له‌سهر دوپلاوم‌که

گه‌راپه‌وه که‌می‌ک تینواپه‌تی مابوو

ذَبَابَةُ الْإِبِلِ: میشولمه‌که له‌رزو تاو

سیبهرپو دمگوپزیت‌ه‌وه.

الدَّبُّ: گاکپوی ه دمگوتری: (بعر

ذَبُّ): حوشترمه‌که له‌هیج شوین

هه‌لنکا دملی ماخولانیه‌تی.

الْمَذْبُوبَةُ: (أَرْضُ مَذْبُوبَةٍ): خاکی‌که

می‌ش و مه‌گ‌ه‌زی زوره ه (ك:

مَذَاب).

الْمَذْبُوبَةُ: میش کوژ، میش دهرکمر.

ذَبْحُهُ ذَبًا: سهری بری، قورقور‌اگ‌ه‌ی

هه‌لری

ذَبْحُ الثَّيْنِ: شته‌ک‌ی دوولت کرد، کونی

کرد، دمگوتری: (ذَبْحُ الدَّن): کونی

له‌کوپه‌که کرد.

ذبحته العجدة: هرمیسک خنکاندی

ذَبَحَهُ الظَّمَا: تینواپه‌تی تینی

بو‌هینا، پرستی لځ بری

ذبحت فلاناً عُيُشُهُ: فلانک‌س خوین

له‌زیر چمن‌اگ‌ه‌وه روپی.

ذَبَّحْ: زوری سهربرین نه انجام دا.

ذَبَّحَ الْخَيْوَانُ وَالطَّيْرَ: حه یوانه که ی

یان بالنده که ی سهربری

إِذَبَّحَ: کوشتی برپار دا، حه یوانی

کوشتی پهیدا کرد.

تَذَاهِرًا: خه لکه که که وتنه ویزه ی

یه کترو یه کترین سهربری

الذَّابِحُ: داخ و نیشانه یه که له پانایی

مل دمکری.

الذَّابِحُ: نیلتیهایی که له گهرودا

دروست دمب دمیهاوسیتن به گوردی

بینه خرمی یی ده لئین.

الذَّبْحُ: نازله ی فوربانی، نه و نازله ی

ناماده دمکری بو سهربرین ه

قورئان دمهرموی: ﴿وَلَقَدْ تَنَادَّ بِذَبْحٍ

عَظِيمٍ﴾.

الذَّبْحَةُ الصَّدرية: نازاریکی تاورتاو

دهمده مییه له سنگ دا پهیدا دمبی و

توشبوو بهو نه خویشیه هه ست دمکا

خهریکه هه ناسه ی دهرنه یهو بخنکی.

الذَّبْحَةُ: به مانا (الذَّبْح) دئ

الذَّبْحُ: سهربراو، همر نازله لئیک

به که لکی فوربانی بی ه (ک: ذبحی

و ذباحی) یه.

الذَّبِيحَةُ: حه یوانی فوربانی به سمر

برای ه (ک: ذبحی و ذباحی).

المَذْبُوحُ: هه سابخانه یان شوینی

پی شکه شکر دنی فوربانی له

بهرستگای ناموس و لمانان دا ه

فورفوراکه.

مَذْبُحُ الْكَنِيسَةِ: نه و شوینه ی ری و

رسمی قوداسی مه سیحیه گانی

تیدا نه انجام دمکری.

مَذْبُحُ السَّيْلِ: نه و که ندر و دادرانه ی

لافاوه که له زموی دمیکا به مهرجن

فولاییه که ی به نه ندازه ی بستیک بی

ه (ک: مَذَابِح).

المِذْبُوحُ: نه و شته ی کاری سهربرینی

بی نه انجام دمکری.

ذَبَّحَ الشَّيْءُ الْمُعْلَقُ فِي السَّمَاءِ:

شته هه لو اسراومکه به حه واره

هاتو چوی کرد.

ذَبَّحَ فُلَانٌ: فلانکس له نیوان دوو

شت یان نیوان دوو پیاودا نه مبرو

نه و بمری کرد، همر دمه دؤستی

یه کیکیان بوو.

ذَبَّحَ الشَّيْءُ: شته که ی له جم و

جو ل خست.

ذَبَّحَ فُلَانًا: به سمر سامی و واق و

ورپماوی فلانکسی جی هیشت.

تَذَبَّحَ: که و ته جم و جو ل و هاتو جو.

تَذَبَّحَ فُلَانٌ: به مانا (ذَبَّح) دئ

الذَّبَّحُ: زمان

الذَّبَّحُ: نه و گولینک و همتو هوتی

به که ژاوموه دمکری بو جوانی، یان

به سمر و ملی حوشرموه دمکری ه

(ك: ذَبَابُ) ه لمرانیاری ریاضه و نه نـ داز یاری دا بریتییه
لوممه سافه یه ی ه بارمهك دمپرئ
كه دمكویته جمو جون لمدورترین
خال لسمه لایهکی میجوهری
ویکچو تا دهگپرتهوه بو ههمان
خال جاریکی تر.

ذَبْرَ ذَبْرَةً: سهیری کردو هستی پیگرد
پبی زانی

ذَبْرَ الْحَبْرَ: لهه والهكه حالی بوو.
ذَبْرَ الْكِتَابَ ذَبْرًا: کتیبه که ی نووسییه وه،
یان به هیواشی خویندیییه وه یان به
خیرایی خویندیییه وه.

ذَبْرَ الْقِرَاءَةَ: خوینندنه وه که ی سووک کرد.
ذَبْرَ عَلَيْهِ: ره ی له ه لسا ه (هو ذَبْرٌ وَهِي
زَبْرَةٌ).

ذَبْرَ الْكِتَابَ: کتیبه که ی نووسییه وه.
ذَبْرَ الْكُرْبَ: بهراویزی بو کراسه که کردو
گوزو گولینکی بهداوینه که یه وه کرد.
الذَّبْرُ: بی دهم و بی، دمگوترئ: (فلان
لا ذَبْرَ له): فلانکه س نوتقی نییه،
له بهر لاوازی و بی هیزی زمانی گو
ناکا، فسه ی بونا کرئ.

الذَّبْرُ: هه لهم.

ذَبَلَ النَّبَاتُ ذَبَالًا وَذَبُولًا: رومکه که تهرو
تازمییه که ی نهما سیس بوو،
دمگوترئ: (ذَبَلَ فَرَهُ): دمی به هو ی
تینویتی یان نه خووشی وشك بوو،
تفی لمدم دا نهما.

ذَبَلَ الْإِنْسَانُ وَالْحَيَوَانُ: ناده میزاده که یان
نازه له که کزو لاواز بوو.

ذَبَلَ السَّرَاجَ ذَبَالًا: پلته ی چرا که ی چاک
کرد.

أَذْبَلَهُ: وشکی کرده وه کزو لاوازی
کرد.

أَذْبَلَ بِالْشَيْءِ: شته که ی چه ماند.

تَذَبَّلَ: نه مدیوو نهو دیوی کرد
جینگلی دا.

تَذَبَّلَ فِي الْمَشْيِ: لمرؤیشتن دا خو ی
بادا له نهجو لاری کرد.

تَذَبَّلَ فُلَانٌ: فلانکه س هه موو پارچه
جله گانی بهری داکه نندن جگه
له یه پارچه یان نه بی.

الذَّبْلُ: باریک و تیز، دمگوترئ: (رمح
ذابل): رمبیکی باریکه.

الذَّبَالَةُ: پلته ی چرا ه نهو داوه
دمزوی دمسوئی و روناکی دمد.

الذَّبْلُ: پیستی کیسه ئی وشکانی، یان
هی کیسه ئی دمریا بازنه و شانه ی
لیدروست ده کرئ.

الذَّبْلَةُ: ه شپل ه بای پیچاو پیچ
(گیزه لوکه).

الذَّبِيلُ: کارمسات و شتی
سمرسوپه ی نمر.

ذَهَبَتْهُ الرِّيحُ ذَهَبًا: بایه که
له شوینیکه وه بو شوینیک ی تر
بردی و هه ل سو رو داسوری پی کرد.

ذَحَجَ الشَّيْءُ: شتهكهى قهلاشت، توپكلى
لى كردموم.

ذَحَجَ الْأَدِيمَ: چهرمهكهى تاشى، ههلى
گلؤفت، ههنوى.

ذَحَجَتِ الْمَرْأَةُ بَوْلِيدها: ئافرمتهكه
مندالهكهى بوو فرپى دا.

أَذَحَجَتِ الْمَرْأَةُ عِلْسِي وَلِدها:
ئافرمتهكه بهيؤومژنكؤشى

مندالهكهى بهخيؤ كردو دواى
مردنى ميردهكهى شوى نه كردموم.

ذَحَّجَ فَلَانًا ذَحًا: شهپلاغهى لهفلانكس دا،
مستمكؤلهى پيا كيشا.

ذَحَّ الشَّيْءُ: شتهكهى كوتا، دوو لهتى كرد.
ذَحَّحَ: ههنگاومكانى خيراكردنو

نزىكى خستنهوم.

ذَحَّحَ الرِّيحُ التُّرابَ: رمهپاكه گلؤ
خؤلهكهى بهحهوادا برد.

الذُّخْرُاحُ: كورته بالآى ورگن.

الذَّخْلُ: رِقْو كينه ۵ تۆلهستاندهوم
الذَّحْلُ: بهمانا (الذَّحْلُ) دئ ۵ (ك):

أذحال).

ذَخَرَ الشَّيْءُ ذَخْرًا وَذَخْرًا: شتهكهى
پهزمهنده كرد بو كاتى پيؤيست،

دمگوتري: (ذَخَرَ لِنَفْسِهِ حَدِيثًا حَسَنًا)
ناوو ناوبانگى باشى بوؤخؤى

هيشتهوم.

إِذْخَرَ الشَّيْءُ: بهمانا (ذَخْرَةً) دئ
الذَّاخِرُ: قهلهو.

الذُّخْرُ: پهزمهنده كراو.

الذُّخْرَةُ: بژيؤى پهزمهنده كراو ۵
(ك: أذخار) ۵ همروا ناوه بو

كهمرستهى شهر لهرمصاصو گولله
تؤپ.

الْمَذَاخِرُ: ريخؤله ۵ گهمدى ولاخو
ئازهل، دمگوتري: (مَلَأَتِ الدَّابَّةَ

مَذَاخِرَهَا).

قَوَّ شَفْرَهُ ذُرًّا: ئهملاو ئهولاي توكى
سمرى سبى بوو.

قَوَّ اللَّهُ الْخَلْقَ: خودا مهخلووقاتى ومدى
هيناو، ئادهميزادى دروست

كردونو بهناو زهوى دا بلاوى
كردونهوم.

قَوَّ فُلَانُ الشَّيْءَ: فلانكس شتهكهى
زؤركردوم.

قَوَّيْتُ: (ذُرًّا) پيرى (موى سبى) دمورى
سمرى داگرتووه لاجانگى سبى

بوون، دمگوتري: (قَوَّيْتُ رَأْسَهُ) ۵ (هو
أَذْرًا وَهِيَ ذُرَاءٌ).

أذراه: رهى ههلساند.

أذراه الى كذا: ناچارى كرد بو ئهو
شته.

أذرا فلاناً بالشَّيْءِ: فلانكسى
فيترى ئهو شتهكرد، واى لهگهل كرد

خوى بداتىو ومگرى ببي.

الذُّرَاءُ: يهكه م شتئك كهنيشانهى
پيريه ومكوو موى سبى.

الذُّرُّ: لايهنيك، بهشيك،

سهرمداوئيك، دمگوترئ: (بلغني ذرّة
من خير): بهشتيكي ههوالهكمه پئ
گهپشت.

فِرْم، ذِرّة: وشهپهكه ناراسته‌ی بزن
دمكرئ بؤ نهوه‌ی شیربدا.

الذّراني: سبى، دمگوترئ: (ملح
ذرائي) خويتهكى زور سپيه.

الذّرّي: تۆو كراو، دمگوترئ: (ذرع
ذري).

الذّرّيّة: ومجهو نهوه (ك: ذرائي).
ذَرَبَ السيف ذَرَبًا: شمشيرمه‌كى
تيژ كرد.

ذَرَبَ لِسَانُهُ: زمانى دريژو جنيو
فروش بوو.

ذَرَبَ فُلَانٌ: فلانكهس زمانى دوا
لالئو گيرى، رموان بوو.

ذَرَبَ أَذُنُهُ: لوتى تكه‌ى كرد دلۆپ
دلۆپ ناو له‌لوتى هاته خوار.

ذَرَبَ الجُرْحُ: برينه‌كه پيس بوو پئوه
چوو، گه‌وره بوو.

ذَرَبَ مَهْدُتُهُ: گه‌ده‌ى تيك چوو،
هه‌لترشا (هر ذرب) (ك: ذرب)

(وهي ذربة) (ك: ذربات).

أَذَرَبَ فُلَانٌ: فلانكهس زمانى رموان
بوو دواى نهوه‌ى له‌موپيش زمانى

دمگيرا (زمانى تالو ناخوش بوو.
ذَرَبَ السيف ونحوه: بهمانا (ذربة)

دئ (له‌زمهرى هه‌لتيكيشاو

جهوه‌مردارى كردو نه‌مجار مشتو
مالئ كرد، دمگوترئ: (ذَرَبْتُ فلانًا):

فلانكهسم تورمكرد، رقيم هه‌لساند.
ذَرَبْتُ المرأة طِفْلَهَا: نافرمته‌كه
منداله‌كه‌ى راداشت بؤنه‌وه‌ى
پيسايى بكا.

الذّرَابُ: ژمهر.

الذّرَبُ: دهرديكه توشى گه‌ده دمبيخ
خواردن هه‌زم ناكا، خوراكى تيدا

دمترشئو سودى لئ وهرناگيرئ.

الذّرِبُ: زمان پيس، جنيو فروش،
دممريژ.

الذّرِبُ: زمان پيس، جنيو فروش،
دممريژ (ناوساوييه‌كه له‌ملى

ئادهميزاد يان هئ ئاژهل دا په‌يدا
دمبيخ (نه‌خوشييه‌كه توشى جهرگ

دمبيخ درمگ چاك دمبيته‌وه.

الذّرِبّة: بهمانا (غوبده) دئ (ك:
ذرب).

الْمَذَرِبُ: زوبان.

ذَرَحَ الطعام ذرحًا: ژنگه سورى خسته ناو
خوراكه‌كه‌وه.

ذَرَحَ الشّيء في الريح: شته‌كه‌ى بهربادا.

ذَرَحَ لَظْفُهُ: ئاوى كرده شيرمه‌كه‌يه‌وه
بؤنه‌وه‌ى زۆربى.

ذَرَحَ إِذَاوتَهُ: قورئ له‌سوراخييه‌كه‌ى
هه‌لسوو بؤنه‌وه‌ى بؤنى خوش ببئ.

ذَرَحَ الشّيء في الريح: شته‌كه‌ى بهربادا.

ذَرَّعَ الزَّعْفَرَانُ وَغَيْرَهُ فِي الْمَاءِ: شَتِيكى كهى لمزمعه ران كرده ناو ناومه.	زموى دا بلاوى كردموه).
الذَّرَّاحُ مِنَ اللَّبَنِ: ماستاو.	ذَرَّتِ الْأَرْضُ الْخَبَاتَ: زموى سهرى رومكه كهى دمرخست.
الذَّرَّاحُ: ژمنگه سور، حه شمهرمه كه له ميش گهورمتره په له په له رهمش به جهسته همون، چهند جوړيكي هه په، نه مانه دمكوژرين و وشك دمكړينه وه و ورد ورد دمكړين بو كاري پزيشكي به كاردتين ه (ك): ذَرَّارِيح).	ذَرَّ عَيْنَهُ بِالذَّرَّورِ: چاوى به دمرمانى سې رشتن. ذَرَّ الْجُرْحَ: دمرمانى سې به برينه كه كرد. الذَّرَّارَةُ: نه و وردمو تمبو و نوزمه له دمرمانى كوترا و په پيدا دمې الذَّرُّ: وه جه و نه وه ه ميروى بچوك ه نه و گمريده و قه باره بچوكانهى به هو تيشكى خورموه كه له به نجرموه كون و كه له به رموه دپته ژورموه دمردمكه و ن الذَّرَّةُ: بچوك ترين قه باره نه همرشتيك بى.
ذَرَّ النَّبْتُ: رومكه كه سهرى دمره يناه ذَرَّ طَمْعُهُ: گوشته كهى لمې بوو، كهى كرده ذَرَّ فُلَانٌ ذُرُورًا: فلانكس پيشه سهرى سې بوو.	الذَّرَّور: نه و دمرمانه سپيهى دمكړته چاوموه يان به برين دمكړه يان نه و خوييهى به خه يار و تر و زى و شتى ترموه دمكړه (ك): اذَرَّة).
ذَرَّ الشَّيْءُ ذَرًّا: شته كهى به رت و بلاو كردموه، دمكوترى: (ذَرُّ الذَّرَّورِ): به سهرى په نجه كاني خوي يان دمرمانيكى ترى به شته كهى ترموه ومرد كرد (ومكو نه وه بلئى خويى به ته ماته كه وه كرد).	الذَّرِيرَةُ: به مانا (الذَّرَّورِ دئ) الذَّرِيَّةُ: نه وى نادميزاد ه رهگزو نه زاد ه ژن و مندالى بچوك ه له حديث دا هاتووه پيغه مبه ر (دهخ) ژنيكي كو و زراوى دى فهرمووى: (ما هذه تقتل إلْحَقَ خَالِدًا فَقُلْ لَهُ: لا تقتل ذرية ولا عسيْفًا).
ذَرَّ اللَّهُ عِبَادَهُ فِي الْأَرْضِ: خودا نادميزادى به مانا زموى دا بلاو كردنه وه ذَرَّ الْحَبُّ: دانه و پله كهى توو كرد (به ناو	

الْمَذْرُوءَةُ: ناله‌تی تۆو چانندن

ذَرَعَ فلان ذَرْعاً: فلانکەس باسکی خۆی
راکێشا.

ذَرَعَ له عنده: تکای بۆکرد.

ذَرَعَ البعير: له‌قاچی حوشرمکه‌ی دا ۵
دمستی حوشرمکه‌ی داخ کرد.

ذَرَعَ فلاناً: له‌دواوه باسکی له‌ملی
فلانکەس هالاندو خنکاندی.

ذَرَعَ الثَّربُ: به قۆل و باسک قوماشمکه‌ی
بێوا.

ذَرَعَ الطريق: رێگاکه‌ی به‌خێرای بېری،
دمگوتری: (ذَرَعَتِ النّاقَةُ الفِلاَةَ):

حوشرمکه به‌خێرای ساراکه‌ی
بېری.

ذَرَعَ الْقَيْئُ فلاناً: رشانه‌وه ته‌نگی به‌کابرا
هه‌لجێو رشومکه که‌وته ناو
دممه‌یه‌وه له‌حه‌دیث دا هاتووه
دمفهرموی: (مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْئُ فِلا
قضاء علیه).

ذَرَعَتِ الدَّابَّةُ الدَّابَّةَ: ولاخه‌که
پێش ولاخه‌که که‌وت.

ذَرَعَ ذَرْعاً: شه‌وو رۆژ رۆیشت ۵ زمانی
شپۆ درێژ بوو.

ذَرَعَ رَجُلًا: قاچه‌کانی ماندوو بوون.

ذَرَعَ إِلَيْهِ: تکای له‌لاکرد.

ذَرَعَ ذَرْعَةً: هه‌نگاوێکی پان و پۆڕ بون،
شه‌قاوی گه‌وره‌ی هاویشته.

ذَرَعَ الموت: مردن بلاو بووه، به‌تاو

تاعون بلاو بۆوه.

ذَرَعَتِ الْمَرْأَةُ: ئافره‌ته‌که له‌کارکردن دا

دمستی سوک بوون ۵ (هي ذراع
وذراع).

أَذَرَ: به‌باسک و مه‌چه‌کی شته‌که‌ی
گرت، دمگوتری: (أَذَرَ الشَّيْءُ).

أَذَرَ فلان: فلانکەس زۆری گوتو
درێژدایری کرد.

أَذَرَ الْقَيْسُ: رشومکه‌ی له‌ده‌می
ده‌مرکرد.

أَذَرَ ذِرَاعِيه: هه‌ردوو قۆلی له‌ژێر
جبه‌و بالتۆکه‌یه‌وه هێنايه‌ ده‌ری.

ذَارَعَتِ الدَّابَّةُ وَغِيْرُهَا الطَّرِيقَ:
ولاخه‌که هه‌نگاوی درێژی هاویشته

بۆنه‌وه‌ی به‌زویی رێگاکه‌ بېری.

ذَارَعَ فلاناً الشَّيْءَ: شته‌که‌ی
به‌فلانکەس فرۆشت به‌گۆڕه‌ی بال

نه‌ك به‌هه‌ژمارو گۆتره.

ذَرَعَ المطر: بارانه‌که به‌نه‌ندازه‌ی
بالتیکی ئادهمیزاد به‌زموی دا رۆجو

۵ به‌قه‌ده‌مر ذیراعیک بۆ قولاوی
زموی چوووه‌ خوار.

ذَرَعَ فلان: فلانکەس هه‌ردوو دمستی
به‌رزکردنه‌وه‌و قسه‌ی خووش یان

ناخووشی بۆ خه‌لك ده‌کرد مزده‌ی
دمدا یان هه‌رپه‌شه‌ی ده‌کرد.

ذَرَعَ فِي مَشِيه: له‌رۆیشتن دا په‌ل

راوشانندن بۆلگه‌وه‌ی پالپشتی
رؤیشتنه‌که‌ی بکه‌ن، دمگوتری: (ذرع
بیدی).

ذَرَعٌ فِي السَّبَاحَةِ: له‌مه‌له‌کردن دا
بالی کردنه‌ومو په‌لی هاویشتن.
ذَرَعٌ السَّعِجِ وَلَهُ: حوشرمه‌که‌ی
پیوه‌ند کرد به‌مجوره‌جه‌بلیکی
به‌نیوان لوته‌وانه‌و دمستی
حوشرمه‌که‌دا هایم کرد، یان زیدمی
ریشمه‌که‌ی به‌فاجی به‌سته‌وه.

ذَرَعٌ فَلَانًا: له‌دواوه‌هۆلی له‌ملی فلان
ومره‌ی‌تاو خنکاندی ۵ فلانکه‌سی
گوشت، دمگوتری: (ذَرَعٌ لِي شَيْئًا
من خیره): برپکی له‌هه‌والی خوی
پیدام، هه‌روا دمگوتری: (فلان ذَرَعٌ
بینا هذا): فلانکه‌س بوو به‌هۆکاری
نه‌وه‌ی نیوانمان.

إِذْ ذَرَعُ: پێشکه‌وتو چوو به‌پیش.
إِذْ ذَرَعُ فِي السَّيْرِ: له‌رؤیشتن سه‌رگه‌پ
که‌وتو که‌وته‌رؤیشتن.
تَذَارَعُوا الطَّرِيقَ: پێشبرکێیان کرد
له‌به‌رینی رێگاکه‌دا به‌خپرای
رێگاکه‌یان بری.

تَذَرَعُ السَّعِجُ: حوشرمه‌که‌ له‌رؤیشتن
دا هه‌نگاوی په‌انی هاویشتن،
دمگوتری: (تَذَرَعُ فِي السَّيْرِ).
تَذَرَعُ فَلَانٌ: فلانکه‌س زۆری چه‌نده‌او
قه‌سه‌ی زۆری کرد.

تَذَرَعُ بِذَرِيعَةٍ: په‌نای برده
به‌ربیانوه‌یتانه‌وه‌ بۆ نه‌وکاره.
اسْتَذَرَعُ بِالشَّيْءِ: شتمه‌که‌ی کرده
مه‌ته‌لو دپوچامه‌ بۆ فلان ئیش.
الْأَذَرَعُ: زمان ره‌وان و قسه‌زان ۵
گورج و خیرا، دمگوتری: (قلوبهم
أذرع قتل) به‌خپرایی و کتو به‌ری
گوشتیانن.

الذَّرَاعُ: دمستو باسک چ هی
ئاده‌میزاد بی یان هی چه‌هوان بی،
وه‌لی له‌ئاده‌میزادا بریتیه‌یه‌ له
ئانیشکه‌وه‌ تاسه‌ری په‌نجه‌ی
ناوه‌راست، له‌ ئازله‌دا بریتیه‌یه‌
له‌زمانو سه‌یه‌وه‌ به‌ره‌و زوور ۵
نامی‌رێکه‌ بۆ په‌وانه‌، ئه‌ندازی
زهرای هاشمی سی و دوو په‌نجه‌یه‌
یان شه‌ستو چوار سانتیمه‌تره‌ ۵
هه‌روا ناوه‌ بۆ نه‌ستیره‌که‌
که‌له‌شیوه‌ی زهرای دایه‌.

ذِرَاعُ الْقَضَا: لای پێشه‌وه‌ی رمب.
الذَّرَعُ: ئه‌ندازه‌، دمگوتری: (ذَرَعُهُ
كذا) ئه‌ندازی نه‌ومنده‌یه‌ ۵ هیزو
تواناو وزه‌، دمگوتری: (ضاق به‌
ذرعی) له‌وزهم دا نه‌ماوه‌ نه‌متوانی
چیدی بی‌دنگ به‌م.
الذَّرَعُ: کوخته‌ دیوچامه‌ ۵ نه‌وشته‌ی
راوچی خوی له‌پاشمه‌وه‌ی دا
دمشارینه‌وه‌.

الدَّرْعَةُ: هُوَ كَارُو سَمِيبِهِ بُوْشْت.

الدَّرْعُ: هَمَزِينْدَمُورِيَك لِهَسْمَر خُو

بِرَوَاو هَمَنكَاوى دَرِنَز بهائى جا

حوشْتَرِيَج يا نِهَسَب بِيچ يان شْتى تر.

الدَّرِيْعُ: بَه مانا (الدَّرْع) دئ،

دَمُگوتَرِي: (موت ذريع) مَرْدَنِيَكى

بِمَرِيلاوه كِهَس فَرِيَا مَرْدُو نَاشْتَن

ناكِه وئ ه (أمر ذريع) كَارِيَكى

بِمَرَفَرَاوان و زُورَه ه (وَأَنَاذَرِيْع لِه

عندَه) مَن لَای نِهَو تَكاكَاَرَم بُوْی.

الدَّرِيْعَةُ: نِيشَانِهِيْمَكِه دَاذَمَرِي خَه لَكى

لِهَسْمَرى فِيزِى تَفَهْمَنگِچِيهَتى دَمِين ه

دِيُوچَامِه و كُوخْتِه ي رَاوچى ه

سَمِيبِه و هُوْكَارى شَت.

المِذْرَاعُ مِنَ الدَّابَّةِ: قَاحِى وَلاخَه

نَهَسِى بِيْشِرِكِى ه لَإِهَائى دَوْل و شِيَو

ه گُونْدِى بَچُوك بَچُوكى نَزِيَك

بِهْمَارَه (ك: مَذْرِع و مَذَارِيْع).

الْمِذْرَعُ مِنَ النَّاسِ: كِهَسِيَكِه دَايَكى

عَمَرِه بِي و باوكى نَا عَمَرِه يَان

كِهَسِيَك بَنَهْمَالِه ي دَايَكى خَانِه

دَاَنْتَرِيَج لِهَبَنَهْمَالِه ي باوكى.

المِذْرَعُ مِنَ الدَّابَّةِ: نِيَوَانى دَوو

نِهْمَزْنُوْى و نَاوَكى.

قَرَقَتِ الدَّمْعُ ذَرْفًا وَذَرْفًا وَذَرْفًا: فَرَمِيَسْكِ

دَايَاَرِن.

ذَرَقَتِ الْعَيْنُ: جَاوَمَكِه فَرَمِيَسْكِ

رَزَانْد.

قَرَقَتِ الدَّمْعُ ذَرْفًا: فَرَمِيَسْكِ بَارِن.

ذَرَقَتِ الْعَيْنُ دَمْعَهَا تَذَرْفًا

و تَذَرْفًا: جَاو فَرَمِيَسْكِ رَزَانْدِن.

ذَرَقَ عَلَى الْخَمْسِينَ مِنَ السَّنِينَ:

لِهَبَهْنَجَا سَالِى تَيِبَهْرَانْدُو تَهْمَهْنِى

هَه لَكَشَا.

ذَرَقَ فَلَانًا الشَّيْئُ: فَلَانَكِهَسِى

بِهَسْمَر شَتَه كِهْمَا نَاگَا دَاَرَكُرْد.

ذَرَقَ الْمَوْتَ: كِه يَانْدِيَه شَمَرَاى

مَرْدَن و مَهْرَكى نِيشَان دَا.

تَذَارَقَ دَمْعُهُ: فَرَمِيَسْكِ رَمَوَان

بَوُون، دَمَشْگوتَرِي: (رَايْت قَدْحَا لِي

يَدِه يَتَذَارَقُ) بَهْرَدَاخِيَكَم بِيْنِى

بِهْدَمَسْتِيَه وَه دَلُوْپ دَلُوْپ نَاوِى لِي

دَمْتَكَا.

اسْتَذَرَقَ الطَّرْعُ: گَوَانَه كِه وَاى لِي

هَاتَبُوو تَهْمَاعِى دُوْشِيْنِى لِي بَكَرِي.

اسْتَذَرَقَ الشَّيْئُ: شَتَه كِه ي كُوْشِى و

دَايَچَه كَاَنْد.

الدَّرَانُ: گُورَج و گُؤَل.

الْمَذَرَقُ: شَوِيْنِى فَرَمِيَسْكِ ه (ك:

مَذَارِف).

قَرَقَ الطَّائِرُ: بَالَنْدَمَكِه جِيَقْنَه ي كُرْد،

دَمُگوتَرِي: (كَلَام يَذَرَقْ عَلِيَه) فِهَسِى

نَاشِرِيْن و بِرَوِچ.

قَرَقَ عَلَى النَّاسِ: وَتَه ي نَابَهجِي و

نَاشِرِيْنِى نَإِاسْتَه ي خَه لَكَه كِه كُرْد.

أَذَرَقَ الطَّائِرُ: بَه مانا (ذَرَق) دئ.

تۆزمکهی بلاقو کردموه.
 أَذَرَتِ الْعَيْنُ دَمْعَهَا: چاومکه
 فرمیسکی باراند.
 أَذَرَا الشَّيْءُ: شتتهکهی هاوېشت،
 دمشگوتری: (أذرت الدابة را کبها):
 و لاخه که سوارمکهی لهسهرېشتی
 خوی فری دا ه همروا دمگوتری:
 (أذری رأسه بالسيف).
 ذَرَّتِ الرِّيحُ التُّرابَ:
 رمشه باکه گل و خوله کهی بلاقو
 کردموه، دمگوتری: (ذری تراب)
 المعدن: گلی کانه کهی پشکنی
 بوؤوزینه و ی زېر.
 ذَرَى الْحَبُّ: دانه و پله کهی بهربادا و
 شمنی کرد.
 ذَرَى فُلَانًا: په نای فلانکه سی دا و
 پاراستی ه مهدی کرد.
 تَذَرَى الْقَطِيعُ: جهله به حیوانه که
 کؤبونوه و ه مندیکیان خویان
 خسته په نا ه مندیکیان، پان خویان
 له بمر سرما و رمشه با خویان
 له په نا درکه شاخ و درمخت دا
 په ناداو خویان شاردموه.
 تَذَرَى بَفُلَانٍ: خوی خسته په نا
 فلانوه بوئه و ی دالدهی بدا.
 الذَّرْوَةُ: تۆپه لاک، لای سمری شت.
 تَذَرَى بَنِي فُلَانٍ وَفِيهِمْ: له دیارترین
 پیایو نه و بنه ماله نافرمتی خواست.

أَذَرَتِ الْأَرْضُ: زموییه که گیای
 ه مندمقوقی لی روا، (ه مندمقوق
 گیایه کی خورسکه و سالانه دمروئ و
 دمکری به نالف).
 ذَرَقَ اللَّبَنُ: ماسته کهی تی که لای و
 ناوکرد.
 الذَّرَاقُ: جیقنه ی بالنده (په له و ص).
 الذَّرَقُ: به مانا (الذراق) دی.
 الذَّرَقُ: ه مندمقوق، گیایه که
 خورسکه و سالانه یه و دمکری
 به نالف.
 ذَرَا ذُرُوءًا: به حه وادا فری، به حه وادا
 بلاقو بووه.
 ذَرَا فُلَانٍ: فلان به گورجی رؤی.
 ذَرَا الشَّيْءِ: شته که که و ته خوار.
 ذَرَا فَرَسًا: ددانی که و تنه که لبه ی
 هه لومرین تیزاییان نه ما.
 ذَرَا حَدًّا نَابًا: تیزایی که لبه ی نه مان،
 هیزی برینیان نه ما.
 ذَرَا إِلَهًا: بهرز بووه، چو بو لای.
 ذَرَّتِ الرِّيحُ التُّرابَ ذُرُوءًا وَذَرِيًّا: رمشه باکه
 تۆزو خوله کهی بلاقو کردموه
 به حه وادا.
 ذَرَا الْحَبُّ: دانه و پله کهی به باکردو
 کاوکوتی لی جیا کردموه.
 ذَرَا اللَّهُ الْخَلْقَ ذُرُوءًا: خودا مه خلوقاتی
 دروست کردوه.
 أَذَرَتِ الرِّيحُ التُّرابَ: رمشه با ته پو

استذرى: بهمانا (تذرى) دى.

الذُّرَا: نھو شتھى خۆتى لھېھنادا
دمشاريپھو، خۆت دھخھپھ
پھنايھو، دمگوتري: (أنا لي ذرى
فلان): من لھسيبھرى فلان كھس
دام ۵ فرميسكى رزاو ۵ تھبيعتو
سروشتي نھرمو نيان.

الذُّرى: ناوھ بۇ نھو خشتو خۆلھى با
دھپا ۵ فرميسكى رزاو.

الذُّرَارَةُ: ناوھ بۇ نھو وردھو
خاشاھى لھدانھوئېلھى بھشمن كراو
دمكھوئتھ خوار.

الذُّرُّ: بھش و لايھنيك، دمگوتري:
(بلغني ذرؤ من القول): سھرمداوئيكى
قسھكھم دھست كھوتووه، كھميكى
ھھوالھكھم زانيوھ ۵ قسھى
بھتوانج و تويكلاوى.

الذُّرَّةُ: زوپات، گھمھ شامى؛
دانھوئېلھيھكھ دھھارډريو دمكري
بھنان.

الذُّرَّةُ: تۇپھ لاک و دوندى شت،
دمگوتري: (هو لي ذرؤة النسب وعلى
ذرؤة الشرف).

ذُرَّ الليل: ساتھ سھرمتايبھكاني شھو.

الْمِذْرَى: شھن و سَيْلَك؛ دارئھكھ
سھريكى و مكوو پھنجھكاني دھست
وايھ كرھى پى نھمديو نھو ديو
دمكري دانھوئېلھى پى شھن دمكري و

كاو كۆتھكھى پى لھدانھوئېلھكھ
جيا دمكري تھوھ.

الْمِذْرَوَان: دولايھنى شت ۵ نھمبھرو
نھوبھرى شت ۵ دووشان، دمگوتري:
(جاء ينفذ مِذْرِيه): هات شانى
ھھلدمتھكاندھپان دمگوتري: (قَنَّعَ
الشَّيْبُ مِذْرَوِيه): پھرى لھسھر
دوولاجانگى ھھلنيشتووه.

الْمِذْرَاة: بهمانا (المِثْرَى) دى.

ذُعْدَعَت الرِّيحُ الشَّجَر: رھشھباھ
درھختھكھى خستھ جم و جول و
راوشاندن.

ذُعْدَعُ التَّرَاب: گل و خۆلھكھى
بھباكرد.

ذُعْدَعُ فلان المال: فلانكھس مال و
سامانھكھى پھخشان و تھخشان كرد،
دمگوتري: (ذُعْدَعُهم الدهر): رۇزگار
پھرت و بلاوى كردنھوھ.

تَذْعُذُخ: داپوخا و ھاپى كرد،
دمگوتري: (تذْعُذُ الباء والشعر):
ديوارمكھ روخا، موومكان ھھلومرين ۵
الذُّعَاذُخ: خورماي بلاوھ بوو،
دمگوتري: (تفرقوا ذُعَاذُخ) بلاو
بوونھوھ ھھريھكھيان كھوتھ
شوينيكت.

الذُّهُذَّاعُ: نھينى بلاوكھرموھ،
دوزمان و ھيتنھ گير.

ذَعْرَةُ ذَعْرًا: ترساو سھرسام بوو.

أَذْعَرُهُ: بهمانا (ذَعْرُهُ) دئ.

تَذَعَّرُ: ترسا ۵ بؤ موطاومعهی
(ذَعْرُهُ) دئ.

إِنْدَعَرَ: ترساو راجلهکی.

الذَّاعِرُ: ترساوو ترسنۆك ۵
لهحمدیث دا هاتووو دمهرموی: (لا
يزال الشيطان ذاعراً من المؤمن)،
دمگوترئ: (رجل ذاعِرٌ پیاوئکی
عهپیدارو نامرده.

الذَّعْرُ: ترسو لمرز.

الذَّعْرَةُ: جۆلهکه کلک ههئسهنگینه،
زۆر ترسنۆکه لهوئاتی میصر پئی
دمگوترئ (ئهبو فصاده) لهوئاتی شام
پئی دهئین: (أَمْ سَكَمَكُمْ) لهعیراق
پئی دمگوترئ: (زیطه و زطراطه).

الذَّعُورُ: ترسنۆك و سوكه ئافرمئیک
زۆر بترسی لهقسه و قسهئۆك و
قسهئ ناشیرین.

ذَعَفَ ذِعَانًا: مرد لهناوچوو.

ذَعَفَ فَلَانًا ذَغْفًا: ژمهري کوشندمی دا
بمفلان.

ذَعَفَ الطَّعَامُ: ژمهري کرده ناو
خۆراکمهکوه.

أَذْعَفُهُ: بهخیرایی کوشتی.

إِذْعَافٌ: شاگهشکه بوو دئی هچرا.

الذَّعَافُ: ژمهري کوشندمی ههلاهیل
۵ (موت ذعاف): مردنی خیرا،

دمگوترئ: (حَيَّةٌ ذَعَفَ اللعاب):

مارئکه ژمهرمکهی کوشندمو خیرا
کوژه.

فَهِنَ ذَغْنًا: ملکهج بوو ژئربار بوو.

أَذْعَنَ: ملکهج بوو راستگۆ بوو هاته
ژئربار، دمگوترئ: (أَذْعَنَ بِالْحَقِ)
دانی به حهق دانا.

المِذْعَانُ: وشتری سهرنهرم،
ئادهمیزادی گۆئ بیستو گۆئ
پادئیر.

ذَفَذَفَ: لارو لهنجهی کرد، ههئسپرو
داسپری کرد.

ذَفَذَفَ الجَرِيحَ وعلیه: بریندارمهکی
کوشت، پهلهی کرد لهگیان
دهرچوونی.

ذَفَّرَ الثَّبْتُ ذَفْرًا: گژوگیاکه زۆر بوو.

ذَفَذَفَ الشَّيْئُ: شتهکه بؤ
نهمخۆشهکهی زۆر کهسکون بوو
ومکوو میسک بۆنی بلأوهی کرد، یان
بۆگهمنی زۆری لی هات ومکوو بۆنی
سیر بلأو بووه (هو ذَفَّرَ وهي ذَفْرَةٌ) ۵
(هو أذفر وهي ذفراء).

إِسْتَذْفَرَ بِالْأَمْرِ: سور بوو لهسهر کارمهکو
بهوره بهرزیموه لهگژی راجوو.

الذُّفْرَى من الحيران والإنسان: نمو
ئیسقانهی پشت گۆئچهکهیه.

ذَقُّ الطَّائِرُ ذَقًّا وَذَفِيفًا وَذَفَافَةً: بالنمكة

پهله‌ی کرد.

ذَقُّ الْأَمْرِ ذَفِيفًا: کارمه گونجاو نامادمبوو

به‌ی‌مست بوو.

ذَقُّ عَلَى الْجَرِيحِ: پهله‌ی کرد له‌گیان

دمرجوونی بریندارمه‌کو تمواوی

کرد.

أَذَقُ الْجَرِيحَ: به‌مانا (ذَقَ عَلَيْهِ) دئی.

ذَاقُ الْجَرِيحِ وَعَلَيْهِ وَلَهُ: به‌مانا

(أَذَقَهُ) دئی.

ذَقَّيْتُ بِهِمِ السُّوَابُ: نازه‌له‌کان

(ولاخه‌کان) په‌لمیان کرد لمرویشان دا.

ذَقَّفَ فُلَانٌ: فلانکس گهرمسو

نامیری کاروان و هافله‌که‌ی که‌م

کردموه ولاخه‌کانی سوکیار کردن.

ذَقَّفَ فُلَانًا وَعَلَيْهِ: به‌مانا (أَذَقَهُ) دئی

ه‌له‌مه‌دیشی نیینو مه‌سعوددا

هاتوو ه‌ملی: (فَلَذَقَّتْ عَلَى أَبِي

جَهْلٍ) همروا دمگوتری: (ذَقَّفَهُ

بِالسَّيْفِ) به‌شمشیر خیرا گیانی

دمرجواند.

إِسْتَذَقَ الْأَمْرُ: کارمه گونجاو ریک

کموت.

الذَّاقُ: ژمه‌ری کوشندمو هه‌لاهیل ه

شتی که‌م، دمگوتری: (مَاءُ ذِفَافٍ)

ناوی که‌م.

الذَّاقُ: ژمه‌ری کوشنده ه‌شتی که‌م

ه‌خوشرپوو سوکه‌له ه (ك: ذُقْ).

الذُّقُ: دمگوتری: (سَمِعْتُ ذُقًا نَعْلَهُ)

دمنگی ته‌په‌ی نه‌علمکانیم گوی لی

بوو.

الذُّقُفُ: به‌مانا (الذُّقُ) دئی.

الذُّقِيفُ: که‌م ه‌خوشرپوو سوکه‌له،

دمگوتری: (مَوْتُ ذَلِيفٍ) مردنی

خیره (سَيْفٌ ذَلِيفٌ): شمشیری

برینده و تیز، دمگوتری: (صَلَاةُ

ذَلِيفَةٍ) نویزی کورت و سوکه‌له،

ومگوو نویزی ری‌بوو ه‌قالونچه

نیرینه.

الْمُذَقَّفُ: دمگوتری: (سَهُمٌ مُذَقَّفٌ):

تیری خیرا روو سوک.

ذَقَّيْتُ الدَّابَّةَ ذَقْنًا: لغاومکه‌ی

شکرد لمرویشان دا.

ذَقَّنَ فُلَانٌ عَلَى يَدِهِ أَوْ عَلَى عَصَاهُ:

فلانکس چه‌ناگی خوی له‌سهر

دمستی دانا یا‌ن چه‌ناگی خسته

سهر گۆ‌چانه‌که‌ی.

ذَقَّنَ فُلَانًا: مسته کۆله‌ی له‌چه‌ناگی

فلانکس دا.

ذَقَّنَ ذُقًا: چه‌ناگی دریز بوو.

ذَقَّنَ الذُّلُّو: لژیوی دۆلجه‌که‌ی خوار کرد.

ذَقَّنَ عَلَى يَدِهِ أَوْ عَلَى عَصَاهُ:

به‌مانا (ذَقَّنَ) دئی.

الذَّقِذَةُ: نه‌و به‌رزاییه‌ی گهرنده که

ذَكَرَ الشَّيْءَ لَهُ: شته‌کهی تیگه‌یاند، بیی
گوت.

ذَكَرَ حَقَّهُ: مافی خوی پاراست.

ذَكَرَ ذِكْرًا: بیرمومری باشه و چاک
له‌بهرکرد ه (هو ذِکْرٌ وهی ذِکْرَةٌ).

أَذْكَرَتِ الْمَرْأَةُ وَغَيْرَهَا: نافرته‌که
کوپری بوو (فَهِی مُذَكِّرٌ).

أَذْكَرَتِ فُلَانَةً: فلان نافرمت
لهرموشت دا لاسایی پی‌اوانی
کردموه.

أَذْكَرَ الْحَقُّ عَلَيْهِ: حه‌ق و راستی
بالادست کرد، حه‌قی راگه‌یاند.

أَذْكَرَ فُلَانًا الشَّيْءَ: وی لملفلان
کرد شته‌کهی بیته‌وه یاد.

أَذْكَرَهُ فِي الْأَمْرِ: دمرباری کارمکه
وت و ویزی له‌گه‌ل دا کرد.

ذَكَرَ السَّيْفَ وَالْفَأْسَ: بۆلای خسته
سهرنووی شمشیرمکه یان نووکی
پارچه‌که ه

ذَكَرَ الْكَلِمَةَ: وشه‌کهی به‌شیووی
واگوت بۆ نیرینه به‌کاری.

ذَكَرَ الْفَأْسَ: ناموژگاری خه‌لکه‌کهی
کرد.

ذَكَرَ فُلَانًا الشَّيْءَ رِبَةً: شته‌کهی بیر
فلانکس هینایموه.

أَذْكَرُهُ، أَذْكَرَهُ، أَدْكَرُهُ: به‌مانا
(ذِکْرَةٌ) دئی.

دمکه‌وپیته نیوان چه‌ناگه‌و قولسکهی
گهردن ه خوار ناوک ه پارچه دارنکه
مؤسیقاژمن له‌کاتی مؤسیقالیدان دا
چه‌ناگهی ده‌خاته سهر ه (ک: ذواقن).

الذِّقْنُ: لای خواروی چه‌ناگه، کو‌تایی
به‌یه‌ک گه‌یشتنی همرودو لای ریش
ه له‌پهن‌دی پی‌شینان دا هاتوو
ده‌لن: (مُتَقَلَّلٌ اسْتَعَانَ بِذَقْنِهِ) کو‌لی
گران‌ه و به‌ته‌مایه چه‌ناگهی
هه‌ندنکی له‌سهر سوک بکا ه
به‌که‌سی‌ک ده‌گوتری: پشت
به‌که‌سی‌ک ببه‌سستی هیچی
له‌بارانه‌بی، یان له‌خوی بی
ده‌سه‌لات تربی.

ذَكَرَ الشَّيْءَ ذِكْرًا وَذِكْرًا وَتَذْكَارًا:

لمبیری گرد ه خستیه یادومری
خویموه ه نامادهی کرد ه بیر کهوتموه
ه دواي نهومی له‌یادی چوبوموه هاته‌وه
یادی و به‌زوبان گو‌تیوه.

ذَكَرَ فُلَانَةً: خوازبینی فلانه نافرمتی کرد
بو‌نهومی بی‌کاته هاوسمیری خوی.

ذَكَرَ اللَّهُ: یادی خودای کردو ستایشی کرد.

ذَكَرَ الْيَغْمَةَ: سوپاسگوزاری نیعمه‌ته‌کهی
کرد.

ذَكَرَ النَّاسَ: پاشه مله باسی خه‌لکی کرد

ه عه‌یب و له‌که‌کانیانی خستنه‌رو ه

قورشان دم‌هرموی: هَآءَذَا الَّذِي
يَذْكُرُ إِلَيْكُمْ.

تَذَاكَرُوا فِي الْأَمْرِ: دمبرامی کارمکه
وتو وئیزیان کردو کهوتنه قسه و
دممه دهمه.

تَذَاكَرُوا الشَّيْءَ: شتمکه یان باس
کرد، بیر یان هاته وه.

تَذَاكَرَتْ فَلَانَةٌ: فلان نافرمت
له هه نسو کهوتا لاسایی پیاوی
کردموه.

اسْتَذَاكَرَ فَلَانًا: داوه دمزییه کی
له په نجهی فلانکس بهست بو
نه وهی شتمکه ی له بیر نه چی،
کارمکه ی له یاد نه چیتموه.

اسْتَذَاكَرَ الْكِتَابَ: کتیبه که ی
خویندموه بوئه وهی له بمری بکا.
الْمُذَاكَرَةُ: توانای نهفس له سمر
بمر آورد کردنی نه زمونی رابردوو
سمر له نوئی به کاره یتانه و میان.

التَّذَاكَرَةُ: هۆکاری یادخستنه وه و
بیر هیتانه وهی پیویستیات
پسوله یه کی تایبه تییه بوئا و
شهمه ندمفرو ته یارمو سینه ما و
نه و جوړه شتانه به کاردی.

الْمُذَاكَرُ: دمنگ و سه دا ه نوئزو
پارانه وه له خودا، یادگردنه وهی
خودا ه هورنایی پیرؤز (ذکر الدین)
چه کی قهرز.

الْمُذَاكَرَةُ: پارچه یه که پولا بغریته
سمر نووکی شمشیر یان پاچ.

الْمُذَاكَرُ: پیچه وانه ی میینه ه وانیکی
نییرینه ه ناسنی چاک و پته وو
وشک و رمق، دمگوتری: (رجل ذکر)
پیاویکی نازاو ملنه دمر ه بارانی
قهره گه وره ه قسه ی رمق.

الْمُذَاكَرَةُ: پیچه وانه ی میینه یی.
الْمُذَكِّرُ: دمگوتری: (رجل ذکیر)
پیاویکی زیهره ک وریا و بیر تیزو
زاکیره باشه ه ناسنی پته وو رمق.

الْمُذَكَّرُ: پیاویک همرکوپری ببن یان
نافرمتیک همر کسوپری بین،
دمگوتری: (أرض مذكر) زموییه که
ههر رومکی نییری لی دمروئ ه (فلاة
مذكر) سارایه کی کاک ی به کاک ی
ترسناکه پیا و نه بی ناوئری پی دا
بروا.

الْمُذَكِّرُ: دمگوتری: (داهية مذكر)
به لایه کی سامناکه پیاوی به جهرگ
نه بی خوئی بؤرانا گری ه (طريق
مذكر) ریگایه کی ترسناکه.

الْمُذَكَّرُ: نییر؛ پیچه وانه ی می،
دمگوتری: (یوم مذكر) رۆژیکی
سامناک و هورسه ه (سيف مذكر)
شمشیریکی جه و هه رداره.

الْمُذَاكَرَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتیک
له هه نسو کهوتی دا لاسایی پیا و
بکاته وه.

الْمُذَاكَرَةُ: دمفهری تیبینی،

زل بوو.

ذَكَّى الْفَرَسُ: نه سپهكه له تهمه نه

جوانويه تي تپه پرې.

ذَكَّى النَّارَ: به مانا (ذکاها) دئ.

ذَكَّى الشَّاةَ: مهرمكه ي سهربرې ه

قورنان دمفرموي: هَوَمَا أَكَلَ السَّبُعُ

إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ.

استذكت النار: به مانا (ذكت) دئ.

الذكا: بلیسه ی ناگره پشکو ناگری

گمشاوه.

الذَكِيَّةُ: باوه شین، نامیری ناگر

گمشانموه، پان جهرخي ناگر

کردنه ومو شقارته.

الذَكِيَّةُ: نار ذَكِيَّةُ: ناگر يكه

بلیسه و گرپمكه ي بمتهموژمه.

ذَلَفَ الْأَلْفُ ذَلْفًا: لوتي باريكو بچوك

بووه گهورمو پان و فش بوو (هر

اذلف وهي ذلفاء) ه (ك: ذلف).

ذَلَقَ اللِّسَانُ ذِلَاقَةً: زوباني تيز بوو، دم

قهرمباغ بوو.

ذَلَقَ السَّكِينُ وَغَرَهُ: كيردمكه ي تيز كرد.

ذَلَقَ الصَّوْمُ وَغِيرُهُ فَلَانًا: روژو گرتن و كه م

خواردن فلانكسي لاواز كرد.

ذَلَقَ السِّنَانُ وَاللِّسَانُ ذَلْقًا: رمبهكه پان

زوباني تيزو به پرشت بوو، (هر

اذلق).

ذَلِقَ السَّرَاجُ: چراكه روناكايي دا

دمفتري يادموري ه يادداشت و

رونکردنه ومي هه ندئ مه سته له

پيشكهش به دادمور دمكري.

الْمَذْكُورُ: دمگوتري: (رَجُلٌ مَذْكُورٌ)

بياويكه ناوو ناوبانگي باشي هه يه ه

ذَكَتِ النَّارُ ذُكُورًا وَذَكَاءً: بلیسه ي

ناگرمهكه پهره ي سهند.

ذَكَتِ الشَّمْسُ: گهرماي خور به هيز بوو

تاوي ستاند.

ذَكَتِ الْحَرْبُ: شهر هه لگير سا.

ذَكَتِ الرِّيحُ: بونهكه بلاو بووه كون و

كه له بهري گرتنه وه، دمگوتري: (زكا

المسك) بونی میسكهكه بلاو بؤوه.

ذَكَّى الشَّاةَ: مهرمكه ي سهربرې.

ذَكَّى فُلَانٌ: فلانكس زهرمك بوو ه (ك:

اذكيا).

ذَكَّوْ فُلَانٌ: به مانا (ذكي) دئ، دمگوتري:

(ذَكَّوْ قلبه) دلي هوشيار بؤوه.

أَذَكَتِ السَّحَابَةُ: هه ورمهكه جار دوا

جار باراني باراند.

أَذَكَى النَّارَ: ناگرمهكه ي هه لگير ساند،

دمگوتري: (أَذَكَى الحرب) شهرې

به رپاگرد ه (أَذَكَى عليهم العيون)

جاوي بؤگيړا.

ذَكَّى فُلَانٌ: فلانكس زهرمك بوو

به هو ي نه زمووني زؤرو له يوته دان ه

كهوته ساله ومو هه له ويوو، جه سته ي

دموروبه‌ری روناک کردموه.

ذَلِقَ فُلَانٌ: فلانکەس دله‌پاوکی توش بوو.

ذَلِقَ مِنَ الْعَطَشِ: له‌تینوان خه‌ریک بوو بخنکی ۵ له‌حه‌دیه‌ت دا هاتوو: (ذَلِقَ یوم أحد من العطش)، (هو ذَلِقَ وهي ذَلِقَة).

ذَلِقَ اللِّسَانُ ذَلَاقَةً: به‌مانا (ذَلِقَ) دئی.

أَذَلَقَ فِي الرَّمِي: په‌له‌ی کردله‌رمه‌ی کردن دا.

أَذَلَقَ السَّكِينُ: به‌مانا (ذَلَقَهُ) دئی.

أَذَلَقَ الصَّوْمُ وَغَيْرُهُ فُلَانًا: به‌مانا (ذَلَقَهُ) دئی ۵ دمگوتری: (أَذَلَقَنِي قَوْلُهُ) قسه‌که‌ی نه‌وه‌ندی مانسو کردم هه‌تا پی‌ی لاواز بووم.

أَذَلَقَ السِّرَاجَ: جه‌راکه‌ی هه‌لکرد روناک‌ی کرد.

أَذَلَقَ الطُّغْمُ: ناوی کرده‌کونی سوسه‌مارکه‌وه بوئسه‌وه‌ی له‌کونه‌که‌ی بیته‌ دهر.

ذَلَقَ السَّكِينُ وَغَيْرُهُ: به‌مانا (ذَلَقَهُ) دئی.

ذَلَقَ الْفَرَسَ: نه‌سه‌په‌که‌ی کزو لاواز کرد.

ذَلَقَ اللَّبَنَ: شیرکه‌ی تی‌که‌ل به‌ناوکرد، ناوی کرده‌ شیرمه‌وه.

ذَلِقَ الطُّغْمُ: به‌مانا (أَذَلَقَهُ) دئی.

إِذْذَلَقَ: شته‌که تیژ بوو.

الذَّلَقُ: تیژو برهر، دمگوتری: (لسان ذَّلَقَ) زوبانی تیژو ره‌وان ۵ همرشتیک تیژو کاره‌گهر بی.

الذَّلَقُ: زوبانی تیژو ره‌وان.

الذَّلَقَةُ: له‌هه‌موو شتیک تیژایه‌که‌ی.

الذَّلَقُ: له‌هه‌موو شتیک دا قه‌راخو تیژایه‌که‌ی.

الْمِذْلَاقَةُ: حوشتری خۆشرۆ.

تَذَلُّلٌ: هه‌ل‌به‌زو دابه‌زی کردو شل بوو، شو‌ر بووه.

الذَّلْذَلُ وَالذَّلْذَلُ: کراسی دره‌ژ ۵ جه‌زاشه، (لذ: ذلاذل) ۵ دمگوتری:

(شَمِرَ ذَلَاذِلَ هَذَا الْأَمْرِ): داوینت بو

نه‌وکاره به‌لادابکه‌ه (فرس خفیف

الذَّلَاذِلُ): نه‌سه‌پکی کلک به‌چوکه.

ذَلَّ: لاوازو ملکه‌ج بوو، سوکایه‌تی پی‌ی کراو قیولی کرد.

ذَلَّتِ الدَّابَّةُ: ولاخه‌که ژه‌ربار بوو ملی دا.

ذَلَّ لَهُ الْقَرَالِي: به‌ناسانی سه‌رموای بو دئی.

ذَلَّلَ السَّحَابَ: بارانی‌ک له‌سه‌ر خۆ

بیاریو هه‌وره‌بروسکه‌ی تی‌دا نه‌بی.

أَذَلَّ فُلَانٌ: فلانکەس هاوه‌له‌کانی زه‌لیل و بی دسه‌لات بوون.

أَذَلَّ فُلَانًا: فلانکەسی زه‌لیل و بی

دمسه لات کرد ۵ به زلیل و بی دمسه لات
لهقه له می دا.

ذَلْمَةُ: گمردنکه چی کرد، ناسانی کرد،
رامی کرد، دمگوتری: (ذِلَّ الكرم):

میومگه هیسه شه ترپیسه گانی
بهیدمست بوون.

ذَلَّلْتُ: بۆ موطاومعهی (ذَلَّلْتُ) دئ.

اسْتَذَلُّهُ: بهمانا (أَذَلُّهُ) دئ.

الذَّلُّ: زهلیلی و بی دمسه لات ۵
سوکایه تی پی کردن.

الذِّلُّ: بهمانا (الذِّلُّ) دئ ۵ رینگایه ک
زور پیخوست گرابی.

الذِّلُّوْلُ: رینگای ناسان و بوار خوش ۵
ولاخی ژیربارکراوو جلهو نهرم ۵
حوشتری خوش بارو سهرنهرم.

الذِّلِيلُ: لاوازو بی دمسه لات و ناچار،
مال و خانووی نهوی ۵ رینگای
ناوهدان و پیخوست کراوه درهختیک
هه موو گهس دمستی بگاتئو
بهناسانی بهرمگهی لی بکه نهوه.

ذَمَّرَ الأسدُ ذمراً: شیرمه نهپاندی.

ذَمَّرَ فلان: فلانکس رقی هه لسا ۵
هه پشه ی کرد، دمگوتری: (جاء عمرُ
ذامراً): عوممر به شیهی هه پشه وه
هات و رقی هه لسا بوو چاوی لی سور
بیونه وه.

ذَمَرَتِ النارُ: ناگره که هه لکیر سا.

ذَمَرَتِ النارُ: ناگره که هه لکیر ساند.

ذَمَّرَ فلاناً على الأمر: فلانکس ی هه لئا
له سهرکردنی کارمه.

ذَمَّرَهُ: هه لئا، ته شجیعی کرد ۵
لهحه دیشیک دا که هه
گیراویه تیه وه دمفرموی: (الأوان
الشیطان قد ذَمَّرَ حزبه).

ذَمَّرَ الأمر: شته که ی مه زنده مکرد.

ذَمَّرُوا: خه لکه که هه ندیشیکان
هه ندیشیکانیا هه لئا بۆ شهر ۵ سهر
زمنشتی به کتریا کرد ۵ لهحه دیشی
نوژی ترس دا هاتووو دمفرموی:
(فذامر المشركون وقالوا: هلاکنا علنا
عليهم وهم في الصلاة).

ذَمَّرَ: سهرزمنشتی خوی کرد له سهر
شتیکی لهدمستجوو ۵ رقی هه لسا ۵
ناپازی بوو هه پشه ی لی کرد.

الذَّمَارُ: شتیک پیویست بی
پاریزگاری لی بکری ۵ ومکوو مالو
خیزان، دمگوتری: (فلان حامی
الذَّمار).

الذَّمَارَةُ: نازیبه تی.

الذَّمْرُ: نازاو مهردو نه بمرد ۵
نادمهیزادی هسه خوش ۵ به لاو
کارمسات ۵ (ك: أذمار).

الذَّمْرَةُ: دنگو صهدا.

الذَّمْرُ: بهمانا (الذَّمْر) دئ.

الذَّمْرُ: شان و ملو دموروبه ریان،

دمگوترئ: (بلغ الأمر المذمّر): نیشهکه

هورس بوو گه‌یشته بنه‌یست.

المذمّر: نهو کهسه‌یه تهماشای

شهرمکای نازمل دمکا بو نهوهی

بزانی ناخو نیزه یان مییه.

ذمّل البعیر ذمّلاً: حوشرمکه به‌خیرایی

رویی (فهو ذامل وهي ذاملة).

ذمّله: وای لئ کرد خیرا برپوا.

ذمّ الأنف: لوتهکه چلمی لئ هاته خوار.

ذمّ الوجه: رهشاییو ته‌نخاییکه دمکه‌ویته

سهر دهمو چاو به‌هوی گهرما یان

خوراندنی زور.

ذمّ فلاناً ذمّاً ومثمةً: په‌خنه‌ی له‌فلان

گرتو عه‌یی تیدا به‌دی کرد.

اذمّ: شتیکی کرد لومه‌ی بکری.

اذمّ الیخضر: بیرمکه ناوی کهم بوو.

اذمّت الدابة: ولاخه‌که ماندوو بوو

نه‌یتوانی برپوا راومستایان

دواکه‌وت.

اذمّت المكان: شوینه‌که بی خیرو

بهرمکه‌ت بوو.

اذمّ بكذا: به‌هیچو پوچی زانیو

گرنگی بی نه‌دا.

اذمّ بفلان: وازی له‌فلانکه‌س هیئا

به‌سهر کونه‌کراوی.

اذمّ لفلان علمى فلان: وادمو په‌یمانی

له‌فلان وهرگرت بو فلان.

اذمّ فلاناً: په‌نای فلانکه‌سی دا.

اذمّ فلاناً وغيّره: فلان و خه‌لکی

تری به‌سهر کونه‌کراو له‌قه‌لهم دا،

دمگوترئ: (بلوئه فاذمته).

ذمّته: زنده‌پوهی کردله زهمکردنی دا.

تذاموا: ههریه‌که له‌خه‌لکه‌که زمی

په‌کتریان دمکرد.

تذمّم: شهرمی کردو خوی له‌شته‌که

بوارد، بیزی نه‌هات خوی بکا

به‌خواوینی.

تذمّم لصاحبه: عه‌ندو په‌یمانی

هاوله‌که‌ی پاراست.

تذمّم بفلان: هانای بو فلان بردو

داوای لئ کرد تکا کاری بی.

استذّم اليه: کاریکی کرد ههموو

کس لومه‌ی بکا.

استذّم بفلان: به‌مانا (کذّم) دی.

الاذمّ من الدواب: ولاخی ماندو

شه‌کمت که بو‌مستو نه‌توانی برپوا.

الذّمّام: عه‌ندو په‌یمان به‌ره‌رسیاری

له‌جیاتی په‌کیکی تر ه مافو ریژه

(ك: اذمه).

الذّمّامة: به‌مانا (الذّمّام) دئی شهرمو

حه‌یاکردن له‌سهر زهنشتو لومه‌ه

الذّمّامة: به‌مانا (الذّمّام) ه

الذّمّ: دمگوترئ: (رجل ذمّ): پیاوکی زهم

کراوه.

الذَّمَّةُ: دِمَكُوتَرِي: (بِر دَمَّة): بِيَرِيكِي
كه مئاوه.

الذَّمَّةُ: پِهِمَان و به لَئِن و به رَعَوْدَه
بِوون ه ماف و رِيَز ه (اهل الذَّمَّة):
نَهوانه ي ناموسولمانان و پِهِمَان
له گه لَ موسولمانان دمبه ستن و
خَوِيان دمخنه زَئِر زِيَممه ي
موسولمانان.

الذَّمِّيُّ: پِهِمَان پِيَدراو، نَهو ي
نَهه لي كِيَتابمو پِهِمَانِي
دمدري تِلَه لايه ن موسولمانانم وه
كه مال و ناموس و ناييني پارِيَزداوه.
الذَّمِيم من الابرار: بِيَرِي كه م ناو ه
جَلَمَه پَه لَه ي رَمش كه له سمر دم و
چاو به هَوِي گهرما يان زور
خوراندن پَهيدا دمبن ه شهونم
كه شهوانه دمكه و پَتَه سمرگه لاي
درمخت و تِيكه لَ به گل دمبي،
شهونمه كه ومكوو دلُوپه قوپِي لِي
دِي.

الذَّمِيمَة من الابرار: به مانا
(الذَّمَة) دِي ه تُوپه وانمو سمرقه باخ
كه ناهي لِي شت له زمرقه كه ي بِيَتَه
دمري.

الْحَذِيْمُ: (رَجُل مُتِيْم) پِيَاوَنكه جوله
ناكا خپ بووه، دِمَكُوتَرِي: (اَمَر مُتِيْم)
كارِيكِي عه پيداره.

الْمَذْمُوءَةُ: رِيَزو ماف، دِمَكُوتَرِي:
(لُضِي مَذْمُوءَةُ) چا كه ي له گه لَ كرد
بُوَنه موي گله ي لِي نهكا.

الْمُتَمَمُّ: دِمَكُوتَرِي: (مَكَان مُتَمَم)
شُوِيَنِيكِي خاو من رِيَزو حورمه ته.
قَمَّةُ الْيَوْمِ ذَمًا: رُوژمكه گهرم بوو (ذِيَة
الْحُرِّ) گهرمي يه كه زور بوو.
قَمَّةُ الرَّجُلِ بِالْحُرِّ: گهرما كاري له ده ماغي
پِيَاوَمكه كرد.

الذَّمَّةُ شَتُّ الشَّمْسِ: خور نازاري
مِيَشكي دا.
قَمِي الْمَذْبُوحُ ذِيًا وَذِمَاءً وَذِمَانًا: جِم و
جولَ له نازده له سمر پِراومكه دا ماوه
قَمِي الْمَرِيضُ: نه خُوَشه كه كه و ته
گِيَانه لاوموه، گِيَانكِي شانه كه ي
درِيَزِي كِيَشَا.

قَمِي الرَّجُلُ وَغَيْرُهُ: شته كه بُوَنِيكِي
ناخُوَشِي لِي هاته دمدر.
ذَمِيَّتِ الرَّاحَةِ الْكَرِيهَةِ فَلَانًا:
بُوَنِي ناخُوَش فَلَانكه سي نارِحمَت
كرد.

قَمِي لَفْلَانٍ مِنْ كَذَا شَيْءٍ: شَتِيك بُو
فَلَانكه س له ومه پيدا بوو.

أَذْمَاءُ: ههنگاوتي و كم ي جِم و جولِي
تِيَداماوه.

اسْتَذْمَى الشَّيْءَ: داواي شته كه ي
كرد.

کرد.

ذُنْبٌ عَمَامَتُهُ: لفکھی میزمرمکھی

شور کردهوه.

ذُنْبُ الْكِتَابِ: تمواوکمری کتیبهکھی

نووسییهوه.

تَذَانِبُ السَّحَابِ: همورمکان تیک

هالان و همندیکیان دواهنندیکیان

کهوتن.

تَذَانِبُ الْمُهْتَمِّ: لفکھی میزمرمکھی

شور کردهوه.

ذُنْبٌ عَلَيْهِ: دستدریزی کرده سفر.

تَذَانِبُ الطَّرِيقِ وَنَحْوُهُ: له لاپنوه هاته

سفر رنکاکه.

استذنب الأمر: کارمکه تمواو بوو،

جیگیر بوو.

استذنب الذابئة: لهکاتی رقیشتنی

ولاخهکه کابرا لهلای کلکیهوه

دهرقی.

استذنب فلاناً وغیره: شوین فلان

کهوتو لسی دانهبرا همر

بهدواپهوه بوو.

استذنب فلاناً: فلانکسی بهتاوانبار

حیساب کرد، بهتاوانباری زانی ۵

تاوانی هال دا.

الاذنب: کلک دریژ.

الذباب من کل شیئ: هاشین و

باشهتای ۵ قولینچک و دواوهی،

استذنبی ماعند فلان: شوین

نهوشته کهوت کهلای فلانمو گرتی.

الذمی: بۆگهن، بۆنی ناخوش.

الذماء: باقی ماندهی دیاردهی گیان

لهگیانداره سمربراوکهدا ۵ هیزی

دل.

الذماء: گیانلهبهری کراو به نیشانه

بپیکری و گیانی تیدا بمینی.

ذنبه ذنباً: کلکی ههنگاوت ۵ شوینی

کهوت ۵ شویننهواری پیوه ماوه،

دیاردهی ماوه، دمگوتری: (السحاب

یذب بعضه بعضاً).

ذنب الأرض: لهزموییهکه ناومرؤی

دامهزراند.

اذنب: تاوانی نهنجام دا ۵ گوناھی

کرد.

ذنب: کلکی دریژ کرد.

ذنب الطمب: سوسهمارمکه لهخوار

کونهکهوه کلکی دهرینا.

ذنب البسدر: بهرسیله خورماکه

لهلای هنچکیهوه شیرین بوو.

ذنب الجراد: کوللهکه کلکی داجهفاند

بۆنموهی هیلکه بکا.

ذنب الحارس الطمب: راوکمرمکه

کلکی سوسهمارمکهی گرت.

ذنب الذابئة: کلکی ولاخهکهی گرت.

ذنب الشیئ: کلکی بۆشتهکه دروست

دەگوتى: (نظر اليه بِلَذْنَابِ عَيْنِهِ): بە قىلىنچكى چاۋى سەپىرى كىرد ۋە بەتتىكە كىلگى حوشتىرى پىن دىمبەستىرى بۆلەۋەۋى سوارىبوۋەكە پىس نەكا ۋە رىپىرەۋ پىلوسكى ئاۋ لەبەرزايىۋە بۆسەر زەۋى.

الذَّنَابِي: بە مانا (الذَّنْب) دى، دەگوتى: (ھىم ذنابى فلان): ئەۋانە شۇنىڭدەۋى فلان، كىلگەۋ پىلگەۋ فلان.

الذَّنَابَةُ: شۇنىڭدەۋى ۋە پاشىن ۋە لاي دۋاۋى ھەۋەۋ شىتىك ۋە لەشىۋ دۇل دا ئەۋ شۇنىڭدەۋى رىپىرەۋ ئاۋەكە كۆتايى دى.

الذَّنَابُ: كىلگى گىيانلەبەر ۋە پاشەۋەۋى ھەۋەۋ شىتىك، دەگوتى: (نظر اليه بِذَّنْبِ عَيْنِهِ) بە قىلىنچكى چاۋى سەپىرى كىرد ۋە ھەۋەۋا ناۋە بۆسەرى شۈپك ۋە قامچى، دەگوتى: (حَسْرَبَ فلان بِذَّنْبِهِ) ۋە ھەۋەۋا دەگوتى: (رَكِبَ ذَنْبَ الرِّيحِ) پىشكەۋتو كەس نەپىگەپىشتى ۋە (رَكِبَ ذَنْبَ البعير) بەپەشى كەم رازى بوو ۋە (بينهما ذَنْبُ الضَّبِّ): دۋىمانىپىيان لەنىۋانداپە ۋە (حَدِيثَهُ طَوِيلَ الذَّنْبِ): قەسكەۋ دىرۋەۋ ناپىرۋەۋە ۋە (وَلْتَهُ الْخَمْسُونَ ذَنْبَهَا): تەمەنى لەپەنجا

تىپەپىرى ۋە (ھىم اذْنَابُ النَّاسِ): ئەۋانە خوپىرى ۋە ھەتپىۋ مەچەۋ خەلگى. ذَنْبُ الْخَيْلِ: كىلگە ئەسپ، جىنىسى رومكىكە كە گۈلى نىمە لەشۋىنى زۇنگاۋا دىرۋى.

الذَّنُوبُ: كىلگى چاك ۋە تەۋاۋ، كىلگى دىرۋى، دەگوتى: (يوم ذنوب) رۋزى سامناك ۋە شەپراۋىپە ۋە دۆلچەۋى گەۋرە كەناۋى پىن ھەلەمەپىنجىرى ۋە بەش ۋە بارە قورئان دىمەرمۋى: ﴿فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ﴾.

الذَّنُوبَاءُ: گىياپەكە ۋە كۈۋ ۋە پىنچە ۋاپە بۆخۇراكى ۋە لاخ ۋە ئازەل بەكاردى، ۋادىپى لەگەل مەرمەدا دىرۋى ۋە بەرەكەۋ لەگەل چەلتۈكەكەدا تىكەل دىمى.

الذَّنْبِيَّةُ: رەگەزى گۈلە لە پىپىرى (الزنبقية).

الذَّنَابُ: كىلگى دىرۋى ۋە نامىرى شت ھەلئىنجان ۋە رىپىرەۋى ئاۋ ۋە (ك: مَذَانِبُ).

الْمَذْنُوبُ: ئەستىپرە كىلگى دارمگان، قەبارمەك لەناسمان كىلگى گىياۋى ھەپە دىمەۋىشۋەۋە، بەدەۋىرى خۇردا ھەلەمەسۋىرى چار چار دىمىپىنرى.

ذَنُّ الشَّيْءِ ذَنْبًا: لیکاو داجوړا،
دمگوتری: (ذَلَّتِ الْعَيْنُ) چاو ناوی
پژاوند، (ذَلَّتِ الْأَنْفُ) لوت چلمی لږ
هاته خوار.

ذَنُّ الْبَرْدِ: سهرماکه توند بوو.

ذَنُّ فِي مَشِيْتِه: به لاوازی روی، دمگوتری:
(مَازَالَ يَذْنُ فِي حَاجَتِه): تائیتستا
به دوو دلیموه دمست بوکارمکه
دمبا.

ذَنُّ ذَنْبًا: شلهمنی لږ چوپایموه ه ناوی
لږ هات ه خوینی لږ هات،
دمگوتری: (امْرَأَةٌ ذَاءٌ) نافرمتیک
که خوینی چهزی ناو مستیتتهوه ه
(فَرَحَ ذَاءٌ): برینیکه زوخواوی
لږ دئو وشک ناکا.

ذَانُ فُلَانًا عَلَى حَاجَتِه: داوای لهفلان
کرد پینداویستییهکه یو جی
بهجی بکا.

ذَنْ: دؤخواوی لږ هاتمت خوار.

الذُّنَانُ: چلم له لوت بیته خوار.

الذَّانَةُ: پینداویستی بهای مانده
شت، دمگوتری: (عَلَيْهِ مِنْ دِيْنِهِ ذُنَانَةٌ):
لهقهرزمکه که میکی لهسر ماوه.

الذُّنُّ: چلک و پیسی.

الذَّنْبُ: به مانا (الذَّنَانُ) دئ.

ذِه: نیسی نیشارمه بو تاگی میننه.

ذَهَبَ ذَهَابًا وَذَهَبًا: روی ه تیپه پری، پرت

بوو ه مردو فهوتا، دمگوتری: (ذَهَبَ
الْأَثَرُ): شوپنهواری نه ماو سراپهوه.
ذَهَبَ بِهِ: لهگه لیا رویشته ه لای برد،
فهوتانندی ه قورئان دمفهرموی:
(ذَهَبَ إِلَيْهِ بِنُورِهِمْ) خودا
روناکییه که ی بردن ه همروا
دمگوتری: (ذَهَبَتْ بِهِ الْحِيَلُ):
لوتبه رزی و خو بهزلزانی له پرموتی
ناسایی خو ی لایدا.

ذَهَبَ عَنْهُ: وازی لږ هینا.

ذَهَبَ عَلَيْهِ كَذَا: له پیری چووه.

ذَهَبَ إِلَيْهِ: روی تی کرد، په پرموی کرد،
دمگوتری: (ذَهَبَ إِلَى قَوْلِ فُلَانٍ):
به گو پرمی قسه ی فلان ه لږس و
کهوتی کرد.

ذَهَبَ فِي الدِّينِ مَذْهَبًا: له نابین دا راوو
بو چونیکه خو ی په پرمو کرد ه یان
رایه کی نه سازو تازه هه لای هینا به
کایموه.

أَذْهَبَهُ: لای برد ه قورئان دمفهرموی:
(أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ)
ه سوپاس بو خودایه کی وهما
که نارهمه متی لهسر لابر دین ه
به نالتون زهر کهفتی کرد.

أَذْهَبَ فُلَانٌ: فلان کس ناراهش و جوانو
جوری تمواو بوو ه رنک و پیک و
روخسار شیرین هاته بهرچاو.

ذَهَبَةٌ: به نالتون روکشی کرد.

ذَهْلَةٌ: دى.

الذَّهَبُ: نالتون، عونسورنكى فيلزي

أَذْهَمَهُ: وای لی کرد لی بی ناگابى.

رمنگ زمرده، کیشی زمرپیه کهى

الذَّهْلُ مِنَ اللَّيْلِ: به شیک له مشو.

(۱۹۷۰)، ژماره ی زمرپیه کهى (۷۹)،

الْمَذْهَلُ: نامیری خافلانندن

نه ندازه ی چری په ستاوتنى (۱۹۴۰) ۵

هرشتیک بییته هو ی بی ناگابى و

(ك: اذهاب وذهب).

هه له و گریوون ۵ (ك: مَذاهَل)،

الذَّهَبَةُ: پارچه زېړنك.

دمگوتړئ: (لي مَشاغِلِ وَمَذاهَل).

الذَّهَبِيَّةُ: كه شتيه كه مي كوته كاني

ذَهْنٌ قِرْنُهُ ذَهْنًا: له زېرمكى و زېهن بازى دا

دادمگوتړين و دمبه سترېته وه

به سهر هاوشانه كهى دا سهر كهوت.

بؤنمه وى ماوميه ك تييدا نيشته جى

ذَهْنٌ ذَهْنًا: تيگه يى، هستى كرد.

ببن.

الذَّهَبُ: هرشتيك زمر كهفت كرابى.

ذَهْنُ الشَّيْءِ: له شته كه حالى بوو، چوو

الْمَذْهَبُ: ريگه و رېبازى ناپينى يان

عقالييه وه ته صه وړى كرد ۵ (هو

راميارى يان هه لسه فې ۵ كومه ليك

ذَهْنٌ وَهْي ذَهْنَةٌ).

بىرو بؤج ونى زانستيانو

ذَهْنٌ فُلَانٌ: فلانكس زېهنى روپيندراوه و

هه لسه فنيانن كه په يومندى و

هه ست به هيچ ناك، له هيچ حالى

پيگه وه گريندانان هه يو وادېنه

ناپى.

پيش چاو كه په كه به كى توكمه و

ذَهْنٌ ذَهَانَةٌ: زېهنى هستى پى كردو

دارپژراون ۵ (ك: مذهب).

بؤشته كه چوو، بىرى كه وته وه.

الْمَذْهَبُ: به مانا (الذَّهَبُ) دى،

ذَاهَنَةٌ: پيشړكى زېهن بازى يان كرد،

دمگوتړئ: (لرس مَذْهَبُ): نه سپيکه

ويستيان بزنان كامه يان زېهنى تيز

سورابى زياتره له زمر دابى ۵ (ك:

تره.

استذهنه حب الدنيا: خوشه ويستی

مذهب).

دونيا زېهن و هو شى لی ستانوده.

ذَهْلَةٌ وَعَنَهُ: لى بی ناگا بوو،

الذَّهْنُ: تيگه پشتنو عقل و ناومز ۵

له بىرى چوو وه.

(ك: اذهان) بؤ ناوه لئاوېش به كار

ذَهْلٌ ذَهْلًا: عقل و هو شى لهدست دا.

دمه پندى، دمگوتړئ: (فلان ذَهْنُ):

ذَهْلَةٌ الشَّيْءِ وَعَنَهُ: به مانا

فلانكس زېره ك و وړيا به ۵ هيرو

توانا، دمگوترئ: (ما برجلي ذهن):
 هاجم هیزی تیدا نه ماوه ناتوانم برؤم
 لهزاراوهی زانستی دا ذیهن بریتیه لهو
 هیزه معنه و پیهی بههوییه وه هست
 دمگئرئ به دیارده نفسیه جوراو
 جورمکان ه همروا به کاردمهیندرئ بو
 بیرکردنه وهو پاساکانی، یان تمنا خو
 نامادمگردن بو هست کردن.

ذو: به مانا هاوهل و خاومنه ه بو له مقب و
 نازناوی پاشاکانی به مهنیش
 به کارهاتووه که گوتراوه: (ذو یزن،
 ذو الکلاع).

ذاب الشحم والثلج ذوباً وذوباناً: پیومکه
 یان به فرمکه توایه وه، رفقی نه ماو
 رهوان بوو.

ذاب الجسم: جهسته کزو لاواز بوو.
 ذاب فلان: فلانکس گیل و نه حمه ق بوو
 دواى نه وهی له وه پيش عاقل بوو.
 ذابت الشمس: خور گهرمییه که ی
 زیادی کرد.

ذاب لي عليه حق: مافی منی له سمر
 چه سپاو جووه نه ستوی.

اذاب عليهم العذر: دوزمن هیرشى
 کردنه سمر.

اذاب المال: ماله که ی تالان کرد.

اذاب الشيء: وای له شته که کرد
 بتوینته وه، دمگوترئ: (أذابة المم

والفم): غه م و نارچه تهی
 تواندیه وه.

أذاب حاجته: نیشه که ی ته واو کرد،
 بتوینتیاتی به جی هیئا.

أذاب امرأة: فرمانه که ی نه انجام دا ه
 له پهنی پیشینان دا هاتووه (فلان
 ما يدري أينظر أم يُذِيب): فلان
 نازانئ شته که رهق دمکا یان
 دمیتوینتیه وه؛ نه مه به گه سیك
 دمگوترئ که له بهرامبهر کارمساتو
 به لای گه وره دا نه زانئ جی بکا.

ذوبه: وای لی کرد بتوینته وه.

استذاب الشيء: داواى توانه وهی
 نه وشته ی کرد ه پالفته ی کرد ه
 هیشتیه وه.

ذوب حاجته: کارمکه ی ته واو کرد.
 الإذواب: رونه کمره که بتویندرتیه وه
 بونه وهی چیشتی پی لی بندری،
 نهو دمه پیی دموتريت (سمن).

الإذابة: به مانا (الإذواب) دئ.

الذائب: نفس هورس ه رهزا گران.

الذوب: تاووهی شت.

الذوبه: په کجار توانه وه ه پالفته ی
 مال که خاومنه که ی بوخته ی دمکاو
 هه لی دمگئرئ و په زمه ندهی دمکا.

الذوب: تاوه، نه وشته ی شتی تیدا
 دمیتویندرتیه وه.

الْمَذْوَبَةُ: بهمانا (الْمَذْوَبُ) دئ ۵
 نمسکوی و نامیری شت هه ئینجان ۵
 (ک: مَذَاوِبُ).

۵ شاخی که لهگا، دمگوتری: (رجل
 مَذْوَدُ): بپاویکه بهرگری لهوالت و
 ناموس دمکا ۵ ناخوری و لاخ ۵ (ک:
 مذاود و مذاوید).

ذاج ذوحا: به خیرایی رؤی.

ذاج الإبل: به توندی حوشرمکهی لی
 خوری.

ذاج الشئ: شتمکهی بهرت و بلاو کرد.

ذَوُحُ الشَّيْءِ: بهمانا (ذَا حَهُ) دئ.

الْمَذْوَا حُ: گوشمر، نامیری گوشین.

ذَادُهُ ذَوْدًا وَ ذِيَادًا: هالی بیومناو

وهدمری نا، دمگوتری: (ذاد عن

عرضه و وطنه و ذاد عنه المم)، همروا

دمگوتری: (ذاد الذواب عن الموارد):

ولاخهکهی گنپرا بهومو نه بهیشت

بجیته سمر ناومکه ۵ هورنان

دمهفرموی: ﴿وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ

امْرَأَتَيْنِ تَذَوْدَانِ﴾.

ذَادُ الذَّابَّةِ: ولاخهکهی لی خوری.

أَذَادُهُ: یارمهتی دا له سمر بهرگری

کردن.

ذَوْدُ الدَّائِبَةِ: زیدمرفی کرد

له بهرگری کردن و نه هیشتنی

ولاخهکه دا.

الذَّوْدُ: جه له به جه یوان، میگه له

حوشر له سی سمرهوه بۆ ده سمر.

الْمَذَادُ: شوین لهومرو پاوان.

الْمَذْوَدُ: نامیری بهرگری کردن ه زوبان

ذاق الطعام ذوقاً و ذوقاً: خواردنهکهی

جهشت، لی تام کرد، تامهکهی

به تاقی کردموه، دمشگوتری: (ما

ذقت نوماً): جهشی خهوم

نه کردموه، خهوه نه چۆته چاوم.

ذاق الشئ: شتمکهی به تاقی کردموه ۵

(هر ذاق و ذواق): ههستی کرد،

دمگوتری: (ذاقه یدی): به دهست

ههستم پی کرد ۵ هورنانیش

دمهفرموی: ﴿فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِكُمْ﴾.

أَذَاقَ فُلَانًا: فلانکه سی والی کرد

جهشی خواردنهکه بکا ۵ هورنان

دمهفرموی: ﴿فَذَاقَهَا اللّٰهُ لِبَاسَ

الْجُوعِ وَالْخَوْفِ﴾.

تذاق الشئ: بهمانا (ذَاقَهُ) دئ.

تَذَوَّقَ الطَّعَامَ: جار دواچار تامی

خواردنهکهی کرد.

إِسْتَذَاقَ لَهُ الْأَمْرَ: کارمکهی بۆگونجا،

نیشمکهی بۆ مهی سمر بوو،

دمگوتری: (لا يستدق لي الشعر إلا

في فلان): شیعرم بۆ نایه مهگمر

لهقلان کات دا نه بی.

الذَّوَّاقُ: تامکردنی شت.

الذُّوقُ: هستیکه تاببتمندی تامی
خواردنمکانی پی دمکری، بههوی
هستی تامکردن که لهدم دا
ههیهو سهنتمرمکی زویانه ه
لهزاراوی نهدمب و هن دا بریتییه
له هستیکی معنهای بههویهوه
نمفسی دمکریتهوه یان تنگ دمیج
لهکاتی تیروانین بو دیاردمیهک
لهدیاردمکانی سوزو فیکر،
دمگوتری: (هو حَسَنُ الذُّوقِ للشعر):
ههستی شیعی باشی ههیهو
رهخنهگریکی باشه.
الْمَذَاقُ: تامی شت، دمگوتری: (طیب
المذاق): تام خوش.

قَوْلٌ ذَالًا: پیتی ذالی نووسی.

الذَّال: نویهم پیتی هیجایه ه پۆنهیی
کهلهشیر ه (ک: اذوال).

الذَّوْقُ: بپوانه (ذَق).

زوی العود و غیره ذباً و ذویاً: چلهدارمه
چرج بوو، وشک بوو، دمگوتری:
(ذوي عود فلان): فلانکس پیر بوو
ه (هو ذار، وهي ذاوية).

أذَوَاهُ: وای لی کرد بتویتهوه، چرج
ببی، وشک بی.

الذَّوَاءُ: توپکلی کالهکه مارانه،
توپکلی خهیارو کالهکو نهو شتانه.
ذِیْسَاء: پارچه پارچهی کرد ه (ذِیَا
اللَّخْم): گوشتهکهی کولاند تا

بهتوماوی پیگهیی و جیری نهما.
تَذِيًا الْجُرْحُ: برینهکه ههشت ههشت
بوو، داومشا، دمگوتری: (تَذِيَّاتِ
الْقِرْبَةِ): کوندهکه ههشت ههشت
بوو.

تَذِيًا اللحمُ: گوشتهکه کولاو لیک
ههلومشاو لهئیسفانهکه بووموه یان
بههوی رزینموه وای لی هات.
تَذِيًا وَجْهَهُ: دهم وای هاسان.
أذاخ بالمكان: بهدموری شوینهکهدا
سوراپهوه.

ذِيخْتِ النخلة: درمخته خورماکه
قبولی توو لی ومشاندنمکهی
نهکردو خورمای ههئنهپیجا، بی
بهریوو.

الذَّيْعُ: نیره کهمیتیاری توکن ه (ک:
أذباخ و ذیوخ) ه گورگی ئازا ه
ئهسپی سواریی ه لقی دارخورما ه
لوتبهرزی و خو بهزلزانی.
الْمَذِيخَةُ: جهلهبه گورگ ه رموه
گورگ.

ذاط لي مشيه ذیطاناً: لهپوشتن دا شانی
ههئنهکاندو گوشتنیش بوو.
ذاع الخبز ذیعاً و ذیوعاً و ذیعاناً: هموالهکه
بلاو بووموه، دمشگوتری: (ذاع لي
جلده الجرب): گرویتی بهناو پیستی
دا بلاو بووموه.

أذاعهُ وبه: بلاوی کردموه، رایگهیانند

ه هورئان دمغه رموی: ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ
مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ﴾ ه همروا
به مانا (بردی و براندییه وه) ش دئ.

الإذاعة: گواستن وهی قسه یان
مؤسیقا به هوئی نامیری لاسلکییه وه.
المذيع: قسه گپرموه، نهوکه سهی
قسه ی تی ناوستن یان ناتوانی
نهینی بپاریزی ه نامیری قسه و
مؤسیقا بلاوکردنه وه ه (ك: مذایح).

المذيع: نهوکه سهی له سمر رادیو یان
تهله فزیون هه وائل بلاو دهکاته وه.
ذال ذیلاً: کلکی بو پهیدا بووه کلکی
دریز بوو ه کلکی ناوگه ئی نا.

ذال فلان: فلانکس خوئی باداو لارو
له منجهی کرد، کلکی شوپ کرده وه.
ذال بذنبه: کلکی قیت کرد.

ذال بکریه: پو شاکه کهی دریز بوو له زموی
خشانند.

ذال الی فلان: بو فلانکس کرایه وه پیی
که شایه وه.

ذال الشئی: شته که زورو بی نرخ بوو،
دهگوتری: (ذالت الفرس و ذالت
المرأة): نه سبه که یان نافرته که کزو
کوئله وار بوو.

ذال حاله: باری ژبانی دابه زی و
به کوله مهرگی ژبا.

أذالته: کلکی بو دروست کرد ه کلکی

دریز کرد، دهگوتری: (أذالت المرأة
قناعها): نافرته که به چه که ی
دریز کرد، دایدا به وه شته که ی به بی
نرخ سهیر کردو گرنگی بی نه داه
له حدیث دا هاتوه: (نهی النبی -
ص- عن إزالة الخيل)، همروا
دهگوتری: (أذال مألوه): مال و
سامانه که ی ته خشان و به خشان
کردو پاریزکاری نه کرد.

ذیلمه: کلکی بو کرد، لکی بو دانا ه
بهراویزی بو نووسی ه کلکی
دریز کرد، دهگوتری: (ذیل کتابه او
کلامه): بهراویزی بو کتیبه که
نووسی، که و کوپییه کانی
په کرده وه.

ذیل فی کلامه: کرایه وه قسه ی
گاتمه و گه بی کردن ه قسه ی
بی شمرمانه ی کردن.

تذایلت حاله: باری ژبانی دابه زی و
همزار گهوت.

تذیلت الدابة: ولاحه که کلکی
پاوه شانند.

تذیل فلان: فلانکس کلکی بادا،
واته: خوئی هه لکی شاو فیزو نازی
کرد.

تبدل الی فلان: به فلانکس شادمان
بوو قسه ی خوئی بو کردن.

التذليل: باشکوی کتیب ۵ لهزارموی
 عیلمی مهعان دا هینانی رستهیه که
 بهشوین رستهیه کی تر دا هه مان
 مانای پینشو جهخت دمکاتوه.
 التذیل: کوتایی هه موو شتیک ۵
 داوینی کراس و ددداشه ۵ خیشکه و
 شیوو دۆلج که رهمهبا له لبه لان
 دروستی دمکا ۵ بهکینایه دمگوتری:
 (فلان طویل الذیل): فلانکس
 دموئه مه ندو دمست رۆیشتوو.

التذال: کلک دریژ ۵ لارو له نهجه کمر
 له رۆیشتن دا، دمگوتری: (هو ذیال

بشوبه): بۆهیز داوینی له عمرز
 دهخشینی.

ذامه ذیمه و ذاماً: رهنه ی لی
 گرت و به خراپه باسی کرد.

الذام: عهیب و رهنه هه له پهندی
 پیشیان داهاتوو (لا نغدم الحساء
 ذاماً).

الذیم: به مانا (الذام) دی.

رَئِی دِمِیهِمِی هِیجایه، دمنگیکی
گهوره گر پهیدا دمکات.

الراتین: جوره سمغیکه پیشمومرکان
بو پیکهوه نوساندن بهکاری دینن.

راتینج: جوره جهوی و سمغیکه زور
درخت دمری دمدا لهکاتی برپنهومو
برپندار کردنی دا ۵ بهزوری سمغ
زمیت تیکه لاو بهیهک دمین.

راوند: هه موو جوره رومکیکی ته مهن
دریزه له پیری (به طباطبیه)،
رومکیکه سکی پی ده چی،
همرکسی بیخوا گهدی پی رموان
دمبی.

رَأَبَتِ الْأَرْضُ رَأَبًا: دوی درونه وی
گیاوگزکه هه لیدایه موو سمرله نوئ
روایه وه.

رَأَبَ الْإِنَاء: قاپ و قاجاخه که ی چاک
کرموه، پینه ی کرد.

رَأَبَ الصَّنْع: دپدومی نیوانیانی لابرد،
دزایه تیه که ی چارمسهر کرد،
دمگوتری: (رَأَبَ بَيْنَ الْقَوْم) کیشی
نیوان هه ومه که ی حمل کردو
ناخوشی له نیواندا نه هیشتن ۵

الرَّقَابَةُ: پیشی پینه دوزی و مزگهری
قاپ و قاجاخ.

الرُّوْبَةُ: پارچه ده خریته ناو قاپ و قاجاخه وه

بؤنموی بکری به پینو کون و که له بهری
بن دمگیرین ۵ (ك: رَأَبُ).

رَأَبِل: له سهر لا به پاریز رقی و مگوو
نموه پاریز به ریته شتیک.

تَرَأَبِل: دزه ی کرد.

تَرَأَبِلَ الْقَوْمُ: خه لکه که به بی نه میرو
سهر کرده به پیدامی شهریان کرد.

الرُّبَالُ: شیر ۵ گورگه جهقه ۵
گورگی بیس ۵ دمگوتری: (لِصُّ

رِبَالُ): دزی نازاو له سهر پی بو
هه نموت ۵ تافانه ی دایک ۵ رومکی
تیک هالاوی دریز و مگو لاولو ۵
(ك: رَأَبِل).

رَأَدَ الضَّحَى: کیشته نگاو درمگ بوو،
به ته وای خور سمرکه وتو بهرمو
ناو مرستی ناسمان کشا.

رَوَدَ الْمَضْنُ: شوله دارمکه زور نهرمو شک
بوو ۵ لقه درمخته که به ملاو
به ولادا جمو جوئی کرد.

ارتادات الفتاة: کچه گهنجه که
له ریشتن دا لارو له نجه ی کردو
خوی بادا.

تَرَادَ الضَّحَى: به مانا (رَأَدَ) دی.

تَرَادَ الشَّيْئُ: شته که لهرمو جوئی کرد
به راست و جهب دا هاتوو چوو،
دمگوتری: (تَرَادَ الْمَضْنُ).

تَرَأَدَتِ الْحَيَّةُ: ماره که له‌رؤیشتن دا مارودو رؤی.

تَرَأَدَتِ الرِّيحُ: بایه که گیزه‌لۆکه ناسا بوو، له‌چهند لایه‌کی‌موه تَبَّك گیران.

تَرَأَدَ الرَّجُلُ فِي قِيَامِهِ: بیاومکه له‌کاتی هه‌لسان دا له‌رزینی توش هات به‌ته‌کان پشته راست کردموه.

الرَّأْدُ: دم‌گوتری: (فُتَاة رَأْدُ):

کچۆله‌یه‌کی جِسْوَان و خِیْرَا بینگه‌یشتوو زوو بوو به‌گه‌وره کج. وَأَدَ اللَّحْيُ: لاجانگ، سهرمتای پێش.

الرَّوْدُ: دم‌گوتری: (عُضْنُ رُودُ) لقه

درمختی‌که زۆر نهرمو نیان و شله ه (فُتَاة رُودُ): کچۆله‌یه‌کی

جوان‌خ‌ص و رو‌خ‌سار ش‌یرینه ه

نه‌مسهره و سهری لقه درمخت ه

هه‌روا به‌مانا لاشه‌ویه دئ.

الرَّوْدُ: هاوته‌مه‌نه ه (ك: أَرَاد) ه

نه‌مامه درمخت ه لقه‌داری نهرمو نیان.

الرَّأْدَةُ: کچۆله‌ی ناسک و جوان.

الرَّوْدَةُ: به‌مانا (الرَّأْدَةُ) دئ.

رَأَرَا: چاوی هه‌ل‌گێڕو دا‌گێڕ کردن و

به‌وردی تئ‌ی پوانی.

رَأَرَاتِ الْمَرْأَةُ: ئا‌فرته‌که سهری

ئاوێنه‌ی کرد بۆئهو‌ی خۆی ببینی.

رَأَرَاتِ بَعِينِهَا: چاوی خۆی بریقه‌دار

کردن، به‌کله سوبجانی رشتی.

رَأَرَا السَّحَابُ وَالسَّرَابُ: هه‌ور‌یان تپاویلکه بریسه‌کی دا.

رَأَرَا بِالْفَقْمِ: به‌گوتنی (نهر نهر) بانگی مهره‌کانی کرد.

رَأَرَا الْحَيَوَانُ بَنَتَيْهِ: ئا‌ژه‌له‌که له‌قه

له‌قی به‌کلکی کرد ه کلکی پاوه‌شاند.

رَأَسَ فُلَانٌ رَأْسَهُ وَرِيَاسَةً وَرِيَاسَةً: ره‌زی

په‌یدا‌کرد، ره‌زدار بوو.

رَأَسَ الْقَوْمَ: بوو به‌ سهرۆکی گه‌له‌که‌ی.

رَأَسَ فُلَانًا: سهری فلان‌که‌سی هه‌نگاوت.

رَأَسَ رَأْسًا: سهری ئازاری لئ‌ی په‌یدا بوو،

سهری هێشا.

وَأَسَ رَأْسًا: سهری زل بوو (هو أَرَأَسُ وَهِي

رأساء).

رَأَسَ: له‌سهر دوا‌که‌وت.

رَأْسُهُ عَلَيْهِم: کردیبه سهرۆکی فلان

خێل.

إِرْتَأَسَ عَلَيْهِم: بوو به‌ سهرۆکیان.

تَوَأَسَ عَلَيْهِم: بوو به‌سهرۆکیان.

السَّرَاسُ: سهرانه‌سهری دۆل و دۆب ه

هه‌ربه‌رزاییه‌ک برپا‌نێته نزمایی ه

فه‌رمان‌رپه‌واو کاربه‌ده‌ست.

الرَّئَاسُ: (رئاس السیف): ده‌سکی

شمشیر ه (رئاس الأمر): سهرمتای

نیش.

الرَّأْسُ: سهره‌په‌ی فره‌ش، پاچه فره‌ش.

الرَّأْسُ: لای سهروی هه‌رشتی‌ک ه

سهره‌ک خێل ه سهری مانگ ه

سهری سال ه په‌که‌م ره‌زوی سال،

دمگوترئ: (عنده رأس من الغنم): يهك سهر
حهيوانى هميه يان (عنده خمسة أرواس
ورؤوس) پيټنج سهرى حهيوان هميه.

رأس المال: دسمايه‌ى بازرگانى ۵ نهو
هارمو پولهى دهخريټه ناو
پرؤزميهكهوه.

الرؤاسماعيليه: ياساى نابورى كهلهسهر
بنه‌ماى ملكيه‌تى تايبه‌تى و تاك
دادمه‌زريټ.

الرؤاس: سهر زل.
الرؤاسي: به‌مانا (الرؤاس) دئ.

الرئيس: سهرؤكى نه‌ته‌وه ۵ (ك:
رؤساء) ۵ ئمندامى سهرمكى
له‌جه‌سته‌ى ئاده‌ميراددا كسه
به‌منه‌مانى يه‌كيكيان ناتوانى بژيا.

الميراس: نه‌وه ئه‌سه‌پى له‌پيش‌چكى دا
گاز له‌سهرى نه‌سه‌پ دمگرئ ۵
پيشه‌نگى هاهله‌وه رموه.

راف به رافة: زؤرى به‌زمى پيداهااتو
سؤزى بؤ جولا.

رَقَفَ به رافاً: به‌مانا (راف) دئ.
رَوَّفَ به رافةً و رافةً: به‌مانا (راف) دئ.

ترافوا: خه‌لكه‌كه له‌ناو خويان دا
به‌زميان به‌يه‌كتر دا دټه‌وه.

تراف به: به‌هيټدى و هيټمنى هه‌ئسو
كهوتى له‌گه‌ل دا كرد.

استرافه: داواى سؤزو به‌زمى لئ كردو

ويستى ره‌حمى به‌ بكا.
أرأيت النعامَ: نوعامه
(شوتورمورغه) كه بوو به‌خاو من
بيجو.

رأى: به‌له‌ى كرد.
استرأى الرأى: بيجوه شوتورمورغه‌كه
كه‌وره بوو.

استرأى الثبات: رومكه‌كه دريژ بوو.
الرأى: بيجوى شوتورمورغ ۵ نهو

بيجوه نوعامه‌ى سائيكى به‌سه‌ردا
تيه‌مربووبى ۵ (ك: أرؤل ورنال).

الرأى: زه‌ده‌ى ددانى ولاخ ۵ ليكى
ولاخ.

الرأى: ليكى ولاخ.
وَأَمَّ الإناءَ رأياً: هابه‌كه‌ى جاك و ريك
كردموه.

رَأَمَ الحَبْلَ: حه‌بله‌كه‌ى توند بادا.
وَكَيْمَ الجُرْحَ رأياً ورنماناً: دايكه‌كه

منداله‌كه‌ى خووش ويست سؤزو
جاودبىرى بؤ به‌چكه‌كه‌ى زؤر بوو.

رَكَمَ الشَّيْءَ: شته‌كه‌ى خووش ويست و
ومگرى بوو.

أرأىها: به‌سهرى دا جؤمايه‌وه، خؤى
كوشمه‌له كرد.

أرأى الجُرْحَ: چارمه‌رى برينه‌كه‌ى
كردو دهرمانى كرد تا ويك هاته‌وه‌وه

جاك بؤوه.

أَزَامَ الْخَبْلَ: به مانا (رَأَمَ) دئ.

أَزَامَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانكەسى ناچار

کرد بۆ کردنی ئەوکارە.

رَأَمَ الْإِنَاءَ مِرَامَةً: به مانا (رَأَمَهُ) دئ.

قَرَأَمَتِ النَّاقَةُ: حوشرمکه کورگاندی و

سۆزی خۆی پیشان دا.

تَرَأَمَ فَلَانًا: به زمیی بهفلانكەس دا

هاتەوه.

الرُّؤْمُ: مندالێك كه كهسانی دی جگه

له داهکی خوشیان بوئ.

الرُّؤْمُ: ناسکی سپی که هیچ ڕهنگیکی

تری پێوه نهبێ ۵ بێجوه ناسک ۵

(ك: آرَام، آرَام).

الرُّؤْمَةُ: غەرمو سیکۆتین که بۆپێکهوه

نووسان بهکار دئ.

رَأَاهُ يَرَاهُ رَأْيًا وَرُؤْيَةً: به جاوی سەر بینی

۵ برپوای وابوو ۵ وای بۆ جوو ۵

تهگبیری کردو نهخشی بۆکیشا.

رَأَى فَلَانًا: لهفلانكەسی داو سییهکانی

ههنگاو تن.

رَأَى الرَّأْيَةَ: ئالاکهی چهقاند.

رَأَى لِي مَنَامَهُ رُؤْيَا: خهونی بینی.

رَأَى فَلَانًا عَالِمًا: فلانكەسی بهزانا لهقهلهم دا،

هیری زانیاری کرد ۵ گومانی لێ کرد.

وَأَسَى رَأِيًا: سسی توشی نهخوشی بوو،

سییهکانی زامدار بوون.

أَرَأَى: بوو بهخاومن عهقل و قام ۵

سی و جگهری ئازاریان بوو ۵ سهیری

ئاوێنه ی کرد ۵ جندۆکه ههوائی

نهێنی هێردمکهن ۵ نیشهکه ی بۆ

روپامایی و خۆ ههڵکێشان کرد ۵

بیرو بۆجونی بۆ داهاتوو زۆر بوو ۵

لهکاتی سهیرکردن دا چاوی زۆر

هرته هرتی کرد.

أَرَى اللَّهَ بَفِلَانٍ: خودا واپکرد کابرا

به دوزمنه که ی خۆش بی

دوژمنه که ی به شکستی ببینی.

أَرَى فَلَانًا الْمَرْأَةَ: ئاوێنه ی دایه فلان

سهیری خۆی بکا.

أَرَى فَلَانًا الشَّيْئَ: شته که ی دایه فلان.

أَرَى وَجْهَ الْمَوَابِ: وای کرد رێگای

راست بدوژێتهوه.

رَأَاهُ مَرَأَةً وَرَأَاهُ وَرِيَاءً: بۆی دهرکهوت

کابرا رهوشتی بهرزو جوانی تێدان و

به پێچهوانه ی زانیینی ئەو بوو.

رَأَى فَلَانٌ فَلَانًا: فلانكەس بهرمو روی

فلانكەس بوومووو بینی.

رَأَاهُ: بینی که خاومنی رهوشتی جوان و

به رزه پێچهوانه ی ئەوه ۵ ئاوێنه ی

دایه سهیری خۆی بکا.

إِرْتَأَى الشَّيْئَ: شته که ی وامه زنده مکردو

وای بینی، وای بۆ جوو.

تَرَأَى فِلَانٌ: فلانكەس لهئاوێنه دا

سهیری خۆی کرد.

ترامی القوم: خه لکه که هه نندیکیان
هه نندیکیان بیینی.

ترامی له: روبهروی بووه تا چاوی هئ
بکهوئ.

ترامی له کذا: وای بو دهر کهوت.

ترامی الشئ: شته که دی ه له حمدیث
دا هاتوو دهه مر موی: (تراینا اهلک
بذات عرق).

ترامی فلان فلان: فلان روبهروی فلان
بوووه چاوی هئ کهوت.

ترامی له: روبهروی بوووه تا بیینی.

ترامی فی المرأة ونحوها: سهیری
ناوینهو شتی وای کرد.

استرای بالمرأة: سهیری ناوینهی کرد.

استرای الشئ: شته که بیینی.

استرای فلان: داوای دیتنی فلانکه سی

کرد ه پرس و رای هئ کرد ه به خو
هه لکیش و فشه بازی لهقه له دا.

الرای: بیرو باومر ه عمقل و ناومر ه

ته کبر و پلان ه تیروانین و لی

وردبوونهوه ه بیینی چاو،

دمگوترئ: (رایه رای العین) ه به لای

زانایانی نوصولهوه دهر هینانی

حوکه می شهرعییه له ژیر پوشنای

قاعیمو یاسای جهسپاو.

الرئی: پوشاکی باش که بلاو

دمگوتیهوه که سانی دی

جوانییه که بیینی.

الرئی الشئ: بیندراوی شت؛ نهومی چاو
دمبینئ ه دیمه نو روخساری
جوانی شتو شکومندی سمرنج
راکیش ه هورنان دهه مر موی: (و رکم
أفکنا قبلهم من قرن هم أحسن
أثنا ورثا).

الرؤیا: خهون ه (ک: رؤی).

الرؤیة: بینین ه بینینی مانگی
به که شهوه ه له دهه دیت دا
هاتوو: (صومرا لرؤیته).

الرؤیة: سی، نه نامی هه ناسه دان.

الرؤی: (القلب الرئی): هه لاوسانی
لای راستی دل بههوی هه ندئ
نه خو شیهوه.

الرئی: پوشاکی جوان و ناوازه که
به دانسه نیشانی خه لک دمدرئ
تا جوانییه که بیینی ه جندو که که
هه والی نهینی به ناده میزاد
دمگه یه نی ه دهه گوترئ: (فلان رئی
قومه) فلان دمپرست و عاقله مندی
که له که یه تی.

الرؤاء: روخسار جوانی شکومندی
ته واوو سمرنج راکیش.

المرأی: دیمه نو روخساری بیندراو،
دمگوترئ: (هو منی برأی): نهو
له منهوه دیارمو دیمه نی دمبین.

المرأة: به مانا (المرأی) دی واته:
دیمه نو روخساری بیندراو.

المرأة: ناوینه، یان هه ر شتیک

تەماشاکەر خۇى تىدا بېيىنى ۵ (ك):

مَراءِ ومَرايا).

رَبَّاً فلان ربّاً: فلان بەرز بوو، پەلى

رېزى زىادى كرد ۵ لەھەموو

خواردنەمەنىيەك كۆى كردموه ۵

لەسەرە خۇ رۆيشت.

رَبَّاتِ الأرض: زەبىيەكە پاك بوو،

بەروبووى زىادى كرد.

رَبَّاً بفلان كذا: فلانكەسى بەرز كردموه

بەدەستپاكى لەقەلەم دا.

رَبَّاً في الأمر: سەپرى ئىشەكەى كردو

لىى ورد بۆو.

رَبَّاً المال: مائەكەى چاودېرى كردو

چاكسازى تىدا كرد.

رَبَّاً القومَ ولهم: بوو بەرمىيەو سەنگەر بۇ

خەلەكەكە، دىشگوتى: (ما رَبَّاتُ

رَبَّاءَ) گىرنگىم پىن نەدا خۇم

پىئەخمىرىك نەكرد.

رَبَّاءَهُ: لىى ترساو خۇى لى پاراست ۵

رَبَّاً فلان فلاناً: ھەرىكە لەفلان و فلان

چاودېرى بەكتىيان كرد.

إِرْبَاءاً: بەرز بۆو.

إِرْبَاءاً الجبل: چووه سەر كېنەكە.

الرَّبِّي: پېشەنگو چاوساغ كەلەسەر

سەنور پارىزگارى ولات دىكا پان

لەپېش لەشكردو دىچاواو

لەبەرزايىو چاودېرى دوزمەن دىكا

نەومكوو پەلامارى ھىزەكەپان بىدن

۵ (ك: ربّاي).

الرَّبِيَّةُ: بەمانا (الرَّبِّي) دى ۵ (ك: ربّاي).

الرَّبَّاءُ: شوتى رەببىيە ۵ (ك: مَراءِ).

الرَّبَّاءَةُ: بەمانا (الرَّبَّاءِ).

الرَّبَّاءُ: بەمانا (الرَّبَّاءِ).

رَبُّ الولدِ رَبّاً: سەرپەرشتى مىندالەكەى

كردو نەركى بەخىو كردنى گرتە

نەستۇ.

رَبُّ القومِ: سەرۆكايەتى گەلەكەى كردو

كاروبارىنى ھەلسۇراند ۵ لەھەدىشى

ئىيىنو زوبەپىدا ھاتووه (لأن يَرْبِي

بنوعمي أحبّ اليّ من أن يَرْبِي

غريهم).

رَبُّ الشئ: شتەكەى كىردە ملكى خۇى ۵

كۆى كردموه.

رَبُّ النِّعْمَةِ رَبّاً ورَبَّاءاً: پارىزگارى نازو

نەعمەتەكەى كردو گەشەى پى دا.

رَبُّ بالكان: لەوشوئىنە مايەموو جىگىر

بوو.

رَبُّ الدُّهْنِ: رۆنەكەى پالفتە كردو چاكى

بەرھەم ھىئا.

أَرَبَتِ الرِّيح: بايەكە بەردىوام بوو.

أَرَبَتِ السَّحَابَةُ: ھەورەكە بارانەكەى

بەردىوام بوو.

وَبَّ الولدِ: سەرپەرشتى مىندالەكەى

كردو نەركى بەخىو كردنى گرتە

نەستۇ.

رَبِّ الثَّمَرِ: میوه‌های کرده مرصبا.

إِرْقَبَ الْوَلَدَ: به مانا (رَبُّه) دی.

إِرْقَبَ عَلَى فُلَانٍ: نازو نیعمه‌تی به‌سمر
فُلَانٍ دا پُرْاند.

تَرَبَّ الْقَوْمُ: خه‌ئکه‌که کۆبونموه.

تَرَبَّ الْوَلَدَ: به مانا (رَبُّه) دی.

تَرَبَّ الشَّيْءُ: لاف‌ی شه‌وی لی‌ دا
که‌خاومنی شته‌که‌یه‌و شه‌و لی‌ی
به‌پر‌سیاره.

الرَّأَبُ: باوه پیاره، می‌ردی ژن که
له‌می‌ردی‌کی تری کور‌ی‌کی هه‌بی‌و
ئه‌م می‌ردمی بوی به‌خیو بکا.

الرَّأَبَةُ: باومژن ه که مندالی می‌ردم‌که‌ی
له‌ژنی‌کی تری به‌خیو بکا.

الرَّيَابُ: هه‌وری سب‌ی ه نام‌یری
موسیق‌یه‌ به‌ک ژنی هه‌یه.

الرَّيَابُ: وادمو به‌ئین ه کۆمه‌ئیک
سهر‌م‌تیر ه په‌تیک که گورزه تیری
پ‌ی به‌ستی.

الرَّيْبُ: ناو‌ئکه له‌ناوه جوانه‌کانی
په‌روم‌ردگار ه خاوم ه گه‌ورمو ریش
سب‌ی ه به‌خیوکهر ه سهر‌پر‌شتیار ه
نه‌خشه‌کی‌ش و ری‌و شو‌ین دانهر ه
چاک‌ساز ه (ک: أریاب وریوب).

الرَّيْبُ: دۆشاوی خورما یان میوه‌ی تر.
رَبُّ: حه‌ره‌فی جه‌رمو ئیسم‌ی نه‌گیره
مه‌ج‌رور دمکا.

الرَّيْبُ: ناوی زۆر ه ناوی شیرین و گوارا.

الرَّئِی: نیعمه‌تو چاکه ه پ‌یویستی ه
گر‌نی توندو تۆل.

الرَّوَابِی: خودا په‌رست ه زانی کام‌ل و
ته‌واو به‌نه‌زمری و به‌گرم‌دوه ه
قور‌نان دم‌فر‌موی: ﴿وَلَكِنْ كُرُؤْا
رَبَّانِیْنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ﴾.

الرَّوْبَةُ: بۆ م‌ینه به‌کار‌دی.

الرَّوْبَةُ: هه‌رج‌ی دره‌خت و روم‌کی‌ک
له‌گه‌رما دا شین بنوی‌نی ه دره‌ختی
خه‌روب ه کۆمه‌لی زۆر، یان دم‌هه‌زار
که‌س.

رَبَّةُ الْبَرَسِیمِ: رواوی گیا وینجه‌و شتی
وا که‌له‌دوا درونه‌وه سهر له‌نوئ
هه‌ل‌ئ‌حداته‌وه.

الرَّوْبَةُ: کۆمه‌لی زۆری ئادهم‌یزاد ه
قور‌نان دم‌فر‌موی: ﴿وَكَايْنِ مَنْ لَبِیَّ
قَائِلَ مَعَهُ رَیْوَنَ کَثِیرَ﴾ زانی خودا
په‌رست و خاوم صه‌بر و نارام.
الرَّوْبُوبُ: کۆله به‌سه ه گه‌پانی
ر‌شه‌و‌لاخی کی‌وی.

الرَّوْبِیْبُ: به‌مانا (الرَّوَاب) دی ه په‌یمان
له‌گه‌ل به‌ستراو ه کۆله به‌سه ه پاشا
ه (ک: أرباء واربئة).

الرَّوْبِیْبَةُ: م‌ینه‌ی (الرَّوْبِیْب) ه کچی ژن
که له‌می‌ردی‌کی تری بی‌ ه دابه‌ن و
شیر‌دم‌ری من‌دال ه (ک: ربائب).

الرَّوْبِیْبُ: زه‌ویه‌ک گیاوو گزی زۆر لی
بر‌وی.

الْمَرْبُ: به مانا (المرباب) دئ ۵ شوئن و

جیگا ۵ شوینی مانه و نیشته جئ بوون.

رَبَّتِ الْمَسِيَّ رَبَّتْ: به مانا (رَبَّاهُ) دئ.

رَبَّتِ الْمَسِيَّ: منداله که ی به خیو کرد ۵ به بهری دست ی به هیواشی که مکهم له پستی دا بوئه موی خه موی لی بکه وئ.

رَبَّتْهُ عَنْ حاجته وامره رَبَّتْ: مهنی کرد لهو مبهسته ی لادا ۵ (هر رَبُّوتْ وریت).

رَبَّتْهُ عَنْ حاجته وامره تریشا: به مانا (رَبَّتْهُ) دئ.

إِرْبَتْ الْقَوْمُ: خه لکه که بلا و میان لی کرد.

إِرْبَتْ الْقَوْمُ: به مانا (اربتوا) دئ.

قَرَّبْتُ فِي سيرة: له رویشن دا مایه وه. إِرْبَاتُ: به بند بوو، گیرا.

الرَّبِيبَةُ: کاریک هه لهو گیت بکا ۵ فیلت لی بکری.

وَبَّحَ رَبَّاجَةً: که ودمن بوو گیل و نه مقام بوو (هو ربیح وهي ربیجة).

أَرْبَحَ: کوپی کورته بالای بوون.

تَرْبَحَ: خوی به گیل و نه مقام لهقه لهم دا ۵ سه رسام بوو.

تَرْبَحَتِ الْوَالِدَةُ: دایکه که دوی مردنی میردمکه ی شوی نه گردموه خوی

تهرخان کرد بو به خیو کردن و پیگه یانننی منداله که ی.

الرَّابِحُ: تیر ناوو گه دمتیر.

الرَّابِحِي: ناده میزادی که تهو زه به للاح

۵ گوشتن و جوار بهل قهوی ۵ خو هه لکیش و شانازی کمر.

رَبَّحَتْ تِجَارَتُهُ رَبَّحًا وَرَبَّحًا وَرَبَّحًا: بازار گانی کردنه که ی قازانجی کرد.

رَبَّحَ فَلَانًا عَلَى بضاعته: قازانجی دا به فلان له سه ر کالاکه.

تَرَبَّحَ: هه ولی قازانجی داو کاسبی کرد ۵ سه رسام بوو.

أَرْبَحَتْ تِجَارَتُهُ: به مانا (رَبَّحَتْ) دئ.

أَرْبَحَ فَلَانًا عَلَى بضاعته: به مانا (أَرْبَحَهُ) دئ.

رَابَحَهُ عَلَى بضاعته: قازانجی پئدا.

الرَّابِحُ: قازانج کمر، مالیک قازانج بکا. الرَّبِيحُ: جه له به نه سپ و حوشر که

بو فروشتن و قازانج به یندرین ۵ بهزو پیو ۵ بیجوه نازه لی بجوک.

الرَّبِيحُ: قازانج ۵ نه موی قهر زدار به زیاده دهیدا به خامن قهرز به گوپری جهند مصرجیک که له ناو خویان دا دمیکهن.

الرَّبِيحُ: دوکانیک قازانجی تیدابکری، دهگوتری: (متجر ربیح).

الرَّابِحَةُ: (بسع المراهقة): پیلانی

دسمايه و گيراني بهمازانج، بؤ
همريه كي له خاومن بارمكه و باره
پيتر او مكه نه ندازميه كي ديار يکراو
لهمازانجه که ديارى دمکرى.

رَبِّخْ لِي الرَّمْلَ رَبِّخْ: به ناپه حهتى به ناو
لبه لانه که دا رويشتنى بؤکرا.
ارَبِّخْ الرَّمْلَ: لبه که بهستىوتراو
يه مکتري گرت رهق بوو.

ارَبِّخْ فلان: فلانکس کهوته ناو
ناپه حهتى و تهنگ و چه نه مهوه.
ارَبِّخْ فلان في الرمل: بهمانا (رَبِّخْ) دئ.
تَوَبِّخْ: خوى شل کرد، دمگوتري: (تَوَبِّخْ
في مشيه) له رويشتن دا لؤزه لؤزى
کرد، بهشل و شيواوي رويشت.

الرَّبِّخْ من الرجال: پياوى کهتهو
زبه للاح و شل و شيواو.
وَبَدَّ بالمكان ربدًا و ربدًا: لهو شوينه
مايهوه.

وَبَدَّ فلانًا ربدًا: فلانکسى بهند کرد.
وَبَدَّ الثَّمَرُ: خورماگهى له مير بهندا وشک
کرده وه و هه ئى گرت.

رَبَدَ رُبْدَةً: رهشايه کهى تىکه لاوى ليلى
بوو ه (هر اربد و هي ربداء).

إِرْبَدَ: بهمانا (رَبَدَ) دئ، دمگوتري:
(إِرْبَدَ وَجْهَهُ): له کاتى رق هه لسانى
دا رمنگى سور هه لگه پراو رمش
داگرسا.

تَوَبَّدَ: بهمانا (إِرْبَدَ) دئ.

تَوَبَّدَ الرجلُ: پياومکه روى گرژ کرد.
تَوَبَّدَتِ السماءُ: ناسمان هه ورو هه لا
بوو.

إِرْبَادَ: بهمانا (إِرْبَدَ) دئ.
الرَّبْدُ من السيف: جه وهمري شمشير،
ورشه و رمنگى نهو دياردميه
که پيى دمگوتري ناوى تيخ.
الرَّبِيدُ: خورمايه که له سه بهتهو شتى
وادا به پيرز دامنري پاشان ناوى لئ
ده پرژ پندري.

الرَّبِيدَةُ: صندوق و جانتا که کتیب و
تۆمار که يان تيىدا هه لدمگيرى ه (ك):
ربائد).

الرَّبِيدُ: ناغل و حموشه ي حوشتر تيىدا
راگرتن ه له بهصره شوينيكي به ناو
بانگى لهو جوړه حه وشه هه بووه
حوشتر يان تيىدا راگرتووه بؤ
فرؤشتن و شاعيرانيش تيىدا
کۆبونهمو شيعريان تيىدا گوتووه ه
هه روا ناوه بؤ نهو حه صيرو
سه وييه زله ي خورماي تيىدا وشک
کراوه ه (ك: مرابد).

وَبَدَّ ربدًا: هاجى له رويشتن سوک بوو ه
دمستى له کار کردن دا سوک و
رمنگين بوو.

إِرْبَدَ الثوبُ أو الجبلُ: قوماشه که يان
حه بلکه ي برى.

دمنكه گانې پاليان ليك داو بۆله
ترتييه كان له ناو خويان دا
پاله په ستويان كړدو چونه ناو
په كمه وه.

ترېس: به هيواشي رويشت.

ترېس فلان: فلانكس زور به وردی
بهدووی فلانكس دا گمړا.

إرئیس فلان: به ناو زموى دا روى و
گمړا.

إرئیس امر القوم: ومنع و حالى
خه لكه كه شيوا تاوايان لى هات
پهرته وازه بوون.

الرئیس: پياوى زيرك و ليها توو ۵ مالى
زور، شتى زور.

الرئیس: مالى زور، شتى زور ۵ بهرانی
ورك زلى هه لمو ۵ گری داری زل ۵
پياوى نازاو نه بهرد.

الرئیس: (أم الرئیس): مار ۵ بهکینایه
دمهیندرئ بؤ کارسات.

رَبَشَتِ الْأَرْضِ رَبَّشَا: زمويه كه گزويگيای
زور و ږنگاو ږنگ بوو ۵ زموى

به گزويگيای ږنگاو ږنگو زور
رازابه وه، دمگوترئ: (رَبَشَتِ السَّنَةُ

وريش المكان وریش الرجل): ږنگي
جياجيای بوون، په لمو خالى سورو

هه نديكى ترى رمشى تيلدا په پيدا
بوون ۵ (هو آرئش وهي ريشاء).

الرَّبْنَةُ: نمو پارچه بهرپويه نافرمتی
بينويز به خويه وه دمگري ۵ نهو
بهرپويه نالتونجی نالتونی پى
دمسپيته وه ۵ هه پارچه بهرپويه
به گاربى بؤ پاکگرده وهى ناميرو
شتى تر ۵ هه رشتيك پيس و
فيزمون بى ۵ پياوى بى خيرو بىر ۵
توپه وانهى كه ندو كولينه و گوزه.

الرَّبْنِي: زى ۵ قامجى، شورك.

الرَّبْهَادُ: زور بلئ و چهغه چمناو.

الرَّبْرَبْ: جهله به ناسك ۵ گارانی
گاكويى ۵ كومه لى نادميزاد.

رَبَزَ الْكَبْشَ رَبَّازَة: بهرانه كه هه لمو بوو
گوشي گرت.

رَبَزَ فلان: فلان كمس عاقل و وردبين بوو
(هو ربيز).

رَبَزَ الْقَرْبَة: كوندمكهى پر كړد له ناو.

إِرْبَزَ: له هونمري خوى دا تمواو كامل
بوو.

الرَّبِيْزُ: گمورمو لى هاتوو له فنه ننى
خوى دا.

رَبْسَهُ بِيْدَهُ رَبَّسَا: به دهستى خوى لى
دا ۵ (هو مريوس وربس).

رَبَسَ الْقَرْبَة وَغَرَهَا: كوندمكهى پر كړد.

إِرْبَسَ: تيكه لاو بوو ۵ گوشتن و هه لمو
بوو.

إِرْبَسَ الْعَقْدُود: هيشومه كه پر بوو

أَرْبَشُ الشَّجَرِ: درختکه پشکوت و
گله‌ای کرد و میوه‌های دمرکه‌وت
و مگو و دمنکه نوك ده‌چوو.

الرَّيْشُ: سپیایه‌ك گله نینوکی
مندالی ساوادا دمردمکه‌وی.

رَقَصَ بفلان رَيْصاً: چاومپروان بوو فلان
چی به‌سمر دئ له‌خیر یان له‌سمر،
دمشگوترئ: (رَيْصَ فلاناً أَس).

تَرَيْصَ: په‌زمنده‌ی کرد، دمگوترئ:
(تَرَيْصَ به الشَّيْءِ) نه‌و شته
چاومپروانی بوو و قورئشان
دمفهرموی: ﴿قُلْ هَلْ تَرَيْصُونَ بِنَا إِلَّا
إِخْدَى الْخُسَيْنِ﴾.

تَرَيْصَ بسلحه: چاومپروان بوو مال و
کالا‌کله‌ی نرخ‌ی به‌رز بیته‌وه.
الرُّبَصَةُ: رنگی جورا و جور،
دمشگوترئ: (لِي عَلَى هَذَا الْأَمْرِ
رُبَصَةٌ): من له‌سمر نه‌م کاره لی
وردیونه‌وو چاومپروانیم هه‌یه.

رَبَضَتِ الْغَنَمَ وَغَيْرَهَا مِنَ الدَّوَابِّ رَيْضاً
و ربوضاً: مهر و بزنه‌کان یان
نازه‌له‌کان مؤل بوون، مؤلیان
خوارد.

رَقَصَ الْأَسَدُ عَلَى فَرَسْتِهِ: شیرمه
نیچیرمه‌ی خوی خسته ژیر چنگی
خویه‌ووو خبی کرد، دمشگوترئ:
(رَيْصَ القرن على فرسه) پاله‌وانه‌که
هاوشانه‌کله‌ی خوی خسته سمر

زمو‌ی و ژیر خوی ناو بو‌ری دا.
رَبَضَ بِالْمَكَانِ: له‌شوینه‌که مایه‌وه.

أَرْبَضَتِ الشَّمْسُ: خور گهرمییه‌کله‌ی
توند بوو هه‌تا وای لی هات
نازه‌له‌کان خویان کوتایه بن دارو
په‌ناو په‌سیوو خویان مؤل دا
نه‌پانتوانی له‌بهر گهرماکه‌دا خویان
راگرن.

أَرْبَضَ الرَّاعِي الْغَنَمَ وَغَيْرَهَا مِنَ الدَّوَابِّ:
شوانه‌که مهر و بزنه‌کانی والی
کردن بمؤلن.

أَرْبَضَ الشَّرَابُ الْقَوْمَ: شمرابه‌که
خه‌لکه‌کله‌ی تی‌راوو مه‌ست کرد،
هه‌موو کله‌لا بوون له‌سمر زمو‌ی
ره‌ق خه‌ویان لی که‌وت و لال و پال
لیی که‌وتن، دمشگوترئ: (أَرْبَضَهُمُ
الْإِنَاءُ) جامه‌ مه‌پیه‌که مه‌ست و
کله‌لای کردن.

أَرْبَضَ أَهْلُهُ: بزئوی بؤمال و مندالی
خوی دایین کرد.

رَبَضَ الرَّاعِي الْغَنَمَ وَغَيْرَهَا مِنَ الدَّوَابِّ:
به‌مانا (أَرْبَضَهَا) دئ.

رَبَضَ فَلَاناً بِالْمَكَانِ: فلانکه‌سی
له‌شوینه‌که جیگر کرد.

تَرَبَضَ الْكَبْشُ عَنِ الْغَنَمِ: به‌مانا (رَبَضَ)
دئ.

تَرَبَضَ بِالْمَكَانِ: به‌مانا (رَبَضَ) دئ.
الرَّابِضُ: شیر و نه‌خوش، دمشگوترئ:

(أَسَد رَابِض) (ورجل رابض) ۵ له پهندي
پيشينان دا هاتووہ (کلب جزال خير
من أسد رابض) ۵ کوردیش دهلين:
(رَبُوبِيه کی گهریده له شیريکی نوستوو
باشتره).

الرَّابِضَةُ: نهرمانی لوت.

الرَّابِضُ: زن، هاوسهر.

الرَّابِضُ: بهمانا (الرَّابِضُ) دئ ۵ تهويلهو
ناغهلئ نازهلئ ولاخ ۵ حموشه و
شوپن تيدا مؤليني حوشتر ۵ ههر
كهسيك ههر شوپنيك خيزان و
تاكهكانى خيزان بوى بگه پنهوه بؤ
پشودان و نيسراحت و بجه لای و
تيدا بميننهوه ۵ ومكوو ميرو و زن و
كچو خزم ۵ همروا بهمانا ريخولهو
ناوسك دئ ۵ گوريس و قهياسمو
حه بلى باربهستن ۵ سوچ و لاو
كهنارى شت ۵ دموروبهرى شار، بزيو
كهله شير پيك هاتبج.

الرَّابِضُ: كۆمه ئيك رهشه ولاخ و
حهوانى تر لهكاتى مؤلين دا.

الرَّابِضُ: ناومندى شت ۵ بناغهى بينا ۵
كۆمه ئيك درمختى تيك هالوو
تيكچرژاو.

الرَّابِضُ: زن ۵ خيزان ۵ همروا
دمگوترئ: (رجل رابض عن الحاجات
والأسفار): پياوژكه خوى

بهسهمرو شتى واوه نهگرتووہ.

الرَّابِضَةُ: قهبارميهك كه خوى بهسهر

شتيك دا دابى و مات بووبى ۵

كۆمه ئيك ئادهميزاد.

الرَّابِضَةُ: پياوى دانىشتوو بى دمهلات ۵

پارچهيهك تيكوشاو.

الرَّابِضَةُ: پياوى دانىشتوى بى

دمهلات.

الرَّابِضُ: دمگوترئ: (شجرة ربوض):

درمختى گهورهو قهدزل ۵ (سلسله

ربوض): زنجيرى ئهستورو پتهو

(قرية ربوض): گونديكى قهرمبالغه.

الرَّابِضُ: مهر و بزن بهشوانهوه

لهحه وشه لى مؤلidan دا ۵

كۆبوونهوه لى بهز لهگهدما.

الرَّابِضَةُ: پياوى خوڤرى و ناگهس

بهجه.

رَبَطَ جَاءَهُ رِبَاطَةٌ: دلى قايم بوو

پهلهكوتهى پى نهكهوت لهكاتى

ترسان دا، خؤراگريوو.

رَبَطَ الشَّيْءُ: شتهكه لى شتهك دا.

رَبَطَ نَفْسُهُ عَنْ كَذَا: خوى لهوشته بواردو

لاقهى نهكرد.

رَبَطَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ بِالصَّبْرِ: خودا صهبرو

ئارامى بهسهر دل و دمرونى دا

رشت و هيرو تواناى مهنهوى پى

بهخشى.

رابطه مُرَابَطَةٌ و رباطاً: سەنگەری

سەرسنوری پاراست و لەشویانی

ترسانک دا مایەوه، دىگوترى: (رابط)

الجيش) ە قورئان دەفەرموى: ﴿يَا

أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا

وَرَابِطُوا﴾ لەسەر پابەندبوون بە

ئىسلام و بەردەوام بوون لەسەر

ئەنجامدانى كارى خێرو چاكە

خۆگرو پشودرێز بن و تەمبەل

مەبن.

إِرْتَبَطَ فِي الْجَبَلِ وَنَحْوَهُ: كەوتە ناو

حەبلە كەموو تى ھالا.

إِرْتَبَطَ الذَّابَّةُ وَغَيْرُهَا: و لاخەكەى

بەستەوه، دىگوترى: (فلان يرتبط من

الدواب كذا رأساً) فلانكەس

ئەومىندە سەر و لاخى ئازەل

دەبەستىتەوه، واتە: خاومى

ئەومىندە سەر و لاخ و ئازەلە.

إِرْتَبَطَ فَرَساً: ئەسپەكەى بەخێو گرد بۆ

سوار چاكى و پىمازى.

ترابط الماء في المكان: ئاومەكە

لەشویانى خۆبەتى ھىچى لى

نەرفىشتوو.

التَّرابُطُ: لەزاراومى ھەلەمەفەدا ھەبوونى

پەيوەندى نىوان دووشتە چونكە

لەزمەن دا ھۆكارىك پىكەيوە

بەستون.

الرَّابِطُ: دىگوترى: (ھو رابط الجأش):

دل قايمو چاو نەترسە ە ئازايە،

لەھىچ شتىك ناترسى.

الرَّابِطَةُ: پەيوەندى و وابەستەى نىوان

دوو شت ە و لاخى بەستراو ە

كۆمەلىك ئادەمىزاد لەپەرۆزمەكە دا

لەبىرو بۆجون و ھەلس و كەوت دا

بەك بگرن، دىگوترى: (رابطة

الأدباء، رابطۃ العلماء، رابطۃ

الفقراء، ...) ە (ك: روابط).

الرِّبَاطُ: ئەومى شتى پى دەبەستىتەوه،

دىگوترى: (قَرْضُ رِبَاطَةٍ): مرد، پان

لەنەخۆشسىيەكەى پزگارى بوو،

دەشگوترى: (جاء وقد قَرْضَ رِبَاطَةً):

بەماندووى گەراپەوه ە (رباط

الخيال): شوینى بەستەنەوى ئەسپ ە

شوینى كەمەند كیشى صۆفیان و

خوداپەرستیان ە دل ە (ك: رِبْطٌ).

الرِّبْطُ: لەزاراومى ھەلەمەفەدا

پەیداكرنى جۆرە پەيوەندىيەكە

لەنىوان دوشتى ھەست پىكراو دا

لەزمەن دا بەھۆى ھەبوونى جۆرە

پەيوەندىيەكەوه.

الرَّيْبَةُ: گورزە ە باقەو باوشە شت.

الرَّيْبُطُ: بەستراو ە رەبەن و دونیا

نەویست ە خورماى وشكەوه بوو

كەدەكرتە ناو ھەمبەنەو كىسەوه،

پان دەخړتە ناو خورمادان و

مشتاخەموو ئاوى پىدا دەكرى ە

خورمای ننگه پشتوی شؤراوه ۵ تهر بوو،
دمگوتری: (هر ربط الجأش): نازاو
نمبردو چاو نه ترسه.

الرَّيْبُطَةُ: ولاحی به ستراره ۵ (ك):
(رباط).

أَمْرًا بَيْطَةً: کۆمهالی نادمیزادو نه سب
سوار که له سمر سنور سه نگر
له دوژمن دمگرنو ناهیلن دوژمن پی
بخاته خاکی نیشتمانوه.

المَرْبُطُ: نهو زنجیرو جهبلو
گهر مستهیهی ولاحی پی
دمبه سترتهوه.

المَرْبُطَةُ: به مانا (المَرْبُط) دی.
رَبَّعَ الرَّبْعُ ربوعاً: به هار بهیدابوو، هاته
ناووه.

رَبَّعَ الْإِبِلَ رَبْعاً: له پاوانه که دا خوشترمه
بهره لالا کرا له کوئ دهلهومرئ
بلمومرئ و بخواتهوه.

رَبَّعَ عَلَيْهِ الْحَمِي: توشی نهخوشی سیبه پرؤ
بوو رُوْزَيْكَ لهرزوتای توش دمیو و
رُوْزَيْكَ یان دوو رُوْز بؤی نایه.

رَبَّعَ بِالْمَكَانَ: لهوشوینه مایه مومو جیگم
بوو.

رَبَّعَ فُلَانٌ: فلانکس پاهوستاو چاومروانی
کردو گیری خوارد، دمگوتری: (اربع)
عليك أو على نفسك) بمینه مومو
چاومروان به ۵ بهردمگی بهرز

کردموه بؤ بهتافیکردنه مومی هیزو
بازوی ۵ بهروبوومی باشی هه بوو.
رَبَّعَتِ الدَّابَّةُ: ولاحه که ههنگای دریزی
هاویشن.

رَبَّعَ عَنْهُ: وازی لی هینا، دمگوتری: (ربع
على فلان): بهزمی پیداهاتهوه،
دمگوتری: (رَبَّعَ الرَّجُلُ بِالْمَكَانِ وَفِي
الْمَالِ): پیاومکه دستتی
له شوینه که یان له مال و سامانه که
گیر بوو به نازمزی خوئی
تمهه روفی تیداگرد.

رَبَّعَ فُلَانًا: جوارهکی مال و سامانی فلانی
برد، وری گرت.

رَبَّعَ الْجَيْشَ: جوارهکی دستکوتی سوپای
برد.

رَبَّعَ الْحِمْلَ: به جوار دستهکی بارمهکیان
بهرز کردموه.

رَبَّعَ الْحَبْلَ أَوْ الرِّبْزَ: بهته که ی لهسج همودا
بادا یان ژیمهکی بادا.

رَبَّعَ الثَّلَاثَةَ: بوو به چوارومی سییهکان.

رَبَّعَ التَّمْعَةَ وَالثَّلَاثِينَ: بوو بهتمهواو کمری چل.

رَبَّعَ الثَّلَاثَةَ وَالْأَرْبَعِينَ: چلو چوولری تهواو
کرد.

رَبَّعَ: توشی لهرزوتای سیبه پرؤ بوو.

أَرْبَعَ الْعَدَّةَ: ژمارمه بوو به جواربیان چل.

أَرْبَعَ الْقَوْمَ: خه که که کهوتنه و مرزی
بههارموه.

أَرْبَعُ الْحَامِلُ: لمبه هاردا نافرته که
مندالی بووو (می مُرَبَّعُ و مرَباع).

أَرْبَعُ الْمَوْلُودُ: منداله که ددانی
پیشهمودی دمرکه وتن، یان که وتن.
أَرْبَعُ فُلَانٍ: فلانکس به گنجی مندالی
بووو.

أَرْبَعُ الْغَنَمُ: مهر و بزنه کان تهمه نیان
چووه سالی چواره مه وه.

أَرْبَعُ ذَوَاتِ الْحَافِرِ: ولاخه سمدار که
چووه سالی پینجه مه وه.

أَرْبَعُ ذَوَاتِ الْخَفِ: نازه له پی پانه که
چووه سالی جهوته مه وه.

أَرْبَعُ الْغَيْثِ: بارانه که هیند زور بوو
رنگاو بانی له خه لکه که برپومو
له ناو ماله کانیان دا ماونه ته وه
(فهر مُرَبَّع).

أَرْبَعُ مَاءِ الرُّكْبَةِ: ناوی بیرمه زور بوو.
أَرْبَعُ الْإِبِلِ: حوشرمه کی به ره للا کرد
همرکاتی ویستی بچن بؤ ناو
خواردنه وه.

أَرْبَعُ الْمَرِيضِ: دوو روژ بواری دا نه چوه
لای نه خوشرمه که و روژی سییهم
سمدانی کرد.

رَبْعُ الْحِفْلِ مَرَابَعَةٌ وَرَبَاعًا: کوله که ی
له گه ل یه کیکی تر دا به چوار
دهسته کی هه لگرت.

رَبْعُ فُلَانًا: کوله که ی له فلانکس

به دستمه بار هه لگرت ه له به هاردا
مامه له ی له گه ل کرد.

رَبْعُ الشَّيْءِ: شته که ی کرده چوارگوشه
ه کردی به چوار به شه وه.

رَبْعُ فُلَانٍ رَجُلِيه: فلانکس چوار
مه شقی دانیششت و فاحه کانی
نوشتانده وه.

إِرْبَعُ الْبَعِيرِ: حوشرمه کیای ته پری
به هاری خوارد ه فله مو بوو ه
به له ی کرد ه رویش فاحی له عمر د
دما.

إِرْبَعُ الْحَيَوَانِ: گیاندارمه که هاته سمر
تایمی زیندمکانی خو ی و گشه و
نه شه ی دست پی کرده وه به هو ی
چار سمر یک.

إِرْبَعُ بِالْمَكَانِ: لهوشوینه مایه وه
لهومرزی به هاردا.

إِرْبَعُ حَجَرًا وَنَحْوَهُ: به ردمه کی به رز
کرده وه.

إِرْبَعُ فُلَانٍ أَمْرَ الْقَوْمِ: فلانکس
چاومروانی کرد بییته سمر وکی
که له که ی ه له حدیث دا هاتووه (ان
فلاناً قد ارتبع أمر القوم).

تَرَبَّعَتِ الْمَاشِيَةُ: نازه لکه گیای ته پری
به هاری خوارد.

تَرَبَّعَ الْجَالِسُ: دانیشتوومه که فاحه کانی
نوشتانده وه و خستنیه ژیر رانی.

تَرْبَعُ الْمَكَانِ وَه: له و مرزی به هاردا
لهوشوینه جیگر بوو.

تَرْبَعُ حَجْرًا وَنَحْوَهُ: به ردمکه ی به جوار
دمسته کی و دسته بهار له گه
به کیکی تر دا هه لگرت.

اسْتَرْبَعُ الْبَعِيرُ وَنَحْوَهُ لِلْسَّيْرِ: حوشرمه
به هیز بوو بۆ رویشتن.

اسْتَرْبَعُ فُلَانٌ بِعَمَلِهِ: فلانکس
له کارمه کی خوی دا سمر به خو بوو
توانای به سمر نیشه که ی دا شکا.

اسْتَرْبَعُ الرَّمْلُ وَنَحْوَهُ: لمبه که ته باری
به ست.

اسْتَرْبَعُ الْغَبَارُ وَنَحْوَهُ: ته پو تۆز بهرز
بوو و موه.

اسْتَرْبَعُ شَيْئًا: توانای به سمر شته که دا
شکاو به سمری دا زال بوو.

الأربع: چوار، وشمه که بۆژماره ی
چوار به کار دی.

ذوات الأربع: همر گیانله به ربیک له سمر
چوار قاج برپوا.

الرياح الأربع: چوار جوړه بایه که
(کزمی به ربمبمان، بای دمبور، بای
شمان، بای باشور).

الأربعاء: چوار شمه.

الأربعاء: دمگوتری: (قَعْدُ الأربعاء) چوار
مه شقی دانیشتن.

الأربعا: به مانا (الأربعاء) دی.

الأربعة: چوار (وشه په که بۆ ژماره ی

چوار به کار دی)، دمگوتری: (جاء
وعیناه تدمعان بأربعة تسيلان بأربعة
أماق).

الأربعون: چل؛ واته چووار جار ده.

التربيع في الزراعة: چوارم پاراوو
ناودانی کشتوگاڼ.

الرابع: پله ی دوا پله سی ۵ دمگوتری:

(ربيع رابع) به هاریک ی به پیتو
خپرو پیره.

رُباع: چوار چوار، دمگوتری: (جاء القوم

رُباع): خه لکه که چوار چوار هاتن.

الرُباع: ومزعو حال و بارو دؤخ،

دمگوتری: (هم على رُباعهم) نه وان

هه ر له سمر حال و ومزعی خو بانو

هیچ ناخوشی به گیان نه هاتوته ری.

الرُباع: خوینی کوژراو که هؤزیک

له جیاتی هؤزیک ی تر بیدا.

الرُباعة: به مانا (الرُباع) دی ۵ له حمدیت

دا هاتووو دمرباره ی نه نصارو

موهاجیر مکان دمفرموی: (انهم أمة

واحدة على رباعتهم).

الرُباعية: ددانی نیوان که تبه و خری،

که چوارن، به همر به کی له شه ویله ی

خوارو شه ویله ی سهر و.

الرُباعي: همر شتیک له چوار پیک

هاتبی ۵ له عیلمی هه ندمسه دا ناوه

بۆ و پنه په کی به کسان ی چوار گو شه ی

چوار سوچ.

الرَّبَاعِيَّةُ فِي الشَّعْرِ: جَوَارِين؛ بَهَارَسِي
بِي دَمَكُوتَرِي دُوو بَهِيَت.

الرَّبَاعُ: كَهَسِيك زُور حُوشَتَرِي شِيرِدَم
بَكِرِي ۵ يَان كَهَسِيك خُوتَاهِي
بَكَاَتَهَوَه بَه بَهْرَز كَرْدَنَهَوِي كِيَشِي
قُورَس.

الرَّبْعُ: بَه هَارَه هَهَوَار؛ نَمُو شُويَنَهِي
بَه هَارَان دَمَكِرِيَتَه شُويَنِي تِيَدَا
نِيَشْتَه جِي بُوون ۵ خَانُوو نَشِيَنَكَه،
دَمُورُو بَهْرِي خَانُوو ۵ هُوبَه وَ گَهْرَه
۵ بَالَا مَامَنَاوَمَنَد ۵ جُورَه وَ مَرَزَشِيَكَه
شَتِي قُورَسِي تِيَدَا بَهْرَز دَمَكِرِيَتَه وَ هِيَز.
بُو بَه تَاهِي كَرْدَنَهَوِي هِيَز.

الرَّبْعُ: بَالَا مَامَنَاوَمَنَد.

الرَّبْعُ: جَارَه؛ بَه شِيَك لَه جَوَار بَهش ۵
بَه زُورِي وَ بَه عُورَف بَه تَامِيَرِي كِي
بِيَوَانَه دَمَكُوتَرِي جَوَار بِيَانَه بَكِرِي.
الرَّبْعُ: بِيَجُوه نَاژَمَل كَه لَه وَ مَرَزِي
بَه هَارَدَا لَه دَايَك بِيِي وَ دَه سَتَه گُول وَ
نُوبَهْرَه بِي.

الرَّبْعُ: لَهْرَزُو تَاهِي كَه رُؤُوسِيك تُوشِي
نَه خُوشَمَكَه بِيِي وَ دُوای دُوو پُؤُز
بَهْرِي بِلَاو نَه مَجَار رُؤُوزِي جَوَاوَرَه
بِيگِرِيَتَه وَ هَوَه، بِيِي دَمَكُوتَرِي مَه لَارِيَا ۵
هَمُرَا جُورِيَكَه لَه حُوشَتَر نَاوَدَان
رُؤُوسِيك دَمِيَبَنَه سَهْر نَاوُو دُوو رُؤُز
نَايَبَن وَ رُؤُوزِي جَوَاوَرَه دَمِيَبَنَه وَ هَوَه
سَهْر نَاوَمَكَه.

الرَّبْعَةُ: نَادَه مِيَزَادِي بَالَا مَامَنَاوَمَنَدُو
جَوَار شَانَه ۵ قُوتُوي بُوَن خُوش ۵
قُورَنَان كَه كَرَابِيَتَه سِي جُوزَه.
الرَّبْعَةُ: مَه سَافَهِي نِيَوَان بَهْرَدِي سِي
كُوجَكَه ي نَاگَرْدَان ۵ بَارَانَه بَه هَارَه،
كِيَا بَه هَارَه ۵ پِيَاوِي گَه نَج
كَه زَنَه كَه ي مَنَدَالِي بِيِي.

الرَّبْعِيَّةُ: (رَبْعِيَّة الْقَوْم): تِيَشُوَو بَرِيُوِي
خَه نَك لَه سَهْرَمَتَاي زَسْتَان دَا.
الرَّبْعُوعُ: دَمَكُوتَرِي: (بَقَرَةٌ رَبْع):
مَانَكَايَه ك بَدُوشَتَرِي وَ جَوَاوَر هَايِي
شِير تِيَدَابِي ۵ (ك: رُبْع وَ رَبَاع).

الرَّبِيعُ: وَ مَرَزِي بَه هَار ۵ وَ مَرَزِي نِيَوَان
زَسْتَان وَ هَاوِين ۵ مَانَكِي رَهْبِيَعِي
يَه كَه م وَ رَهْبِيَعِي دُوه م ۵ بَارَانِي
بَه هَار ۵ جُوكَاي بَجُوك ۵ كِيَاوُگُزِي
تَهْرُو تَاژَه ۵ هَمَرْگِيَاو گُزِيك
لَه بَه هَارَدَا بَهْرُوي ۵ بَه شِيَك لَه جَوَار
بَهش ۵ جَارَه ك.

أبو ربيع: نَاژ نَاوِي پَه پُوسَلِي مَانَكَه يَه.

الرَّبِيعَةُ: بَهْرَدِيَكَه هِيَزِي بَالَهَوَان وَ
و مَرَز شَكَارَانِي يِي بَه تَاهِي دَمَكِرِيَتَه وَ هَوَه
۵ زَرِيَه كَه لَه مَكَاتِي شَهْرَدَا
لَه بَهْرَدَمَكِرِي ۵ بَاخْجَه ۵ مَه شَكَه وَ
هَه نَبَانَه وَ كُونَسَه ۵ قُوتُوي بُوَنِي
خُوش كَه بُوك وَ زَاوَا بَه كَارِي دَه يَنِيَن
۵ (ك: رَبَاع).

الرَّوْبَعُ: لاوازو پړو پوچ ۵ کوله‌بنه‌ی
خوږپړی و همتیومچه.

الرَّوْبَعَةُ: دمردیکه توشی بیچوه نازده‌لی
شمره خوږه دحبی ۵ کورته بالا ۵
(ک: رَوَابِع) ۵ دانیشتنی
جوارمه‌شتی.

الرَّوْبَاعُ: چوارپه‌یکې دمستکه‌وتی شمر
کله‌پیش نی‌سلام دا سمرؤک و
پاشاکان بوخوږیانیان دادمنا ۵ بالا
مامناومند ۵ نه‌و نازده‌لی له‌ومرزی
به‌هاردا زاوړی دمکا ۵ نه‌و شویننه‌ی
له‌به‌هاردا په‌کمه‌جار گیای لـ
دمروی ۵ (ک: مراتع).

الرَّوْبَعُ: همرشتیک جوارگوشه بی ۵
له‌زاراومی همنده‌مه‌دا همرشتیک
چوار ته‌نیشتو سوچی په‌کسانی
همب، دمشگوتری: (رجل مُرْبَع
الحاجین): پیاوړیکه توکی برؤی
زوره دملی چوار برؤی هه‌په.

الرَّوْبَعُ: عمصایه‌که دوو پیاو
هم‌په‌که‌پان سمریکې هه‌لگرتووه
بوئومدی له‌سمرپشتی ولاخه‌که شتی
پې بیگوینزهنه‌وه.

الرَّوْبَعُ: نه‌وشویننه‌ی به‌هاران دمکرتنه
هه‌وارو نشینگه ۵ به‌هاره هه‌وار ۵
پارانی به‌هار ۵ (ک: مراتع).

الرَّوْبَعَةُ: زمویپه‌ک (په‌ربوع: جرجه

قاج کورتی) زوربن یان ج زوړو ج
که‌م په‌ربوعی هه‌بی.

الرَّوْبَعَةُ: به‌مانا (المربوع) دی ۵ (ک:
مرابع).

الرَّوْبَعُ: بالا مامناومند ۵ توشبوو
به‌نه‌خوږی سیبهرؤ له‌رزوتایه‌ک
رؤزیک دمیگریو دوو رؤز به‌ری
دمداو رؤزی جوارم توشی دمیپته‌وه
۵ (ک: مراتع).

الرَّوْبَعُ: جانهموریکه ومکوو جرج وایه
بچوکه قاجی دریزو دمستی کورتن،
کلکیکی دریزی هم‌په کؤتایه‌که‌ی
به‌تاله مویه‌ک دی.

رَبْعٌ رَّبْعًا: له‌ناو نازو نیعمت دا مایه‌وه.

رَبْعٌ رَّبْعًا: زیانی خوږو به‌رفراوان بوو ۵
سمری کرده نه‌نجامدانی کاري
خرابو بی‌هودمو راب‌واردن
ناشمری‌فانه‌و خوی تاوانکردن و
حمرام خواردن (هو رِبْعٌ وهي رِبْعَةٌ).

رَبْعٌ المیش: زیان و گوزمران خوږو به‌رنازو
نیعمت بوو ۵ (هو ربیع):

أَرْبَعَتِ النّاقَةُ: حوشرمکه هه‌له‌و بوو
شیرو به‌رهمی زوړبوو.

أَرْبَعُ الشَّيْطَانِ فِي قَلْبِهِ: شه‌پتان به‌سمر

دل و دمرونی دا زال بوو دلی

شیواندن ۵ له‌حمدیت دا هاتووه: (إن

الشَّيْطَانُ قَدْ أَرْبَعَ فِي قُلُوبِهِمْ وَعَشَّشَ).

(حَلْ رِبْقَةُ) تهنگو جهلمهکهی

کوتایی بی هات ه همروا دمگوترئ:

(لا يرضى الحرّ في رِبْقَةِ الدَّلّ):

همرگیز بیاوی نازاد رازی نابئ

پیومندی ژیددمستهیی لهبی دا بی.

الرَّبِيقُ: (أم الرِّبِيق): مار ه تهنگو

جهلمه ه شهر.

وَلَكَّ الشَّيْ رِبْكَاً: شتمهکی تیکهلاو کرد.

رَبَكَ الرِّبْكَ: کهشکی دروست کرد(کهشکی

تیکهَن بهخورماو پونکرد).

رَبَكَ الثَّرِيدَ: تیگوشاومکهی تیکهلاو کردو

چاکی کرد وای لی کرد بؤ خواردن

گونجاوو خوش بی، دمگوترئ: (ربك

طعاماً): خواردنی بؤ دروست کرد ه

لهپهنندی پیشینان دا هاتوو

(غُرْسانَ فَأَرْبُكُوا له): برسییهتی و

خواردنی بؤ نامادمبکهَن، بهکهسیک

دمگوترئ خهمی خوی نهبی و خوی

تهرخان گردبی بؤ پهکیکی تر.

رَبَكَ الرجلَ: بیاومکهی خسته ناو هورمده.

رَبَكَ رِبْكَاً: کارمکهی لی شیوا.

ارْتَبَكَ الأمرُ: نیشمکهی لی تیکهَن و

پیکهَن بوو.

ارْتَبَكَ فِي الْوَحْلِ: لهفور چمقی و

برستی لی برا.

ارْتَبَكَ فِي الأمرِ: کهوته ناو کارمکهومو

نهیتوانی خوی لی پژگار بکا.

رَابِغ: شیوئیکه لهنیوان مهککهو

مهدينه دا نزيك كه ناری دهرای سور

ه شويئیکه لهوشوئنانه میقاتی

نیحرام بهستنه بؤ حاجیهکان.

الرَّابِغُ: دمگوترئ: (عیش رابغ):

ژیانیکی خوش و پر نازو نیعمهته ه

(ربيع رابغ): بههاری بهپیت و

بهرمکهته.

الرَّبِغُ: ناودیری ه گله ورده.

الرَّبِغُ: ژیانی خوش و پرنازو نیعمهته.

رَبْقَهُ رِبْقاً: بهحهبللی هولقه دار شهتهکی دا.

رَبَّقَ فُلَاناً فِي الأمرِ: فلانکهسی خسته ناو

کیشمکهوه.

رَبْقَةً: زیددموی کرد لهشهتهکدانی دا

بهگوریسی هولقه دار.

رَبَّقَ الكلامَ: قسهکی ههلبهست، دروی

تیکهلاوکرد.

رَبَّقَ الخُبْزَ: رونهکههمی کرده پیخوری

نانمکه، دمگوترئ: (خبزة مَرْبُوقَة):

نانه چهوره ه کولیره بهپون.

ارتبق في الجباله: بهتورمکهوه بوو،

دمشگوترئ: (ارتبق في جباله):

کهوته ناو هیللی خویمکهوه.

الرَّبِيقُ: گوریسی هولقه دار ه زنجیری

ولاخ بهستنهوه ه حهبل، گوریس ه

دمزوو ه (ك: أرباق و رباق).

الرَّبْقَةُ: تاکه وشمی (الرَبِّق)، دمگوترئ:

الرَّبْكَ: كَهْسِيكْ فَيَلَّو بِلَانِي لاوَزِي
ههين.

الرَّبْكَ: (رَجُلُ رُبْكَ): بِيَاوَنَكِي سَمَر لِي
شِيواوه نازاني ج بكاو بُو كوي بيجي.
الرَّبْيَكَةُ: كَهَشَكْ به خورماو بهرُون سور
بكر يتهوه ه يان دُو كَهَشَكْ ه هوراو ه
رُون كَه هِي شتا له ماستو ناومكه
جيانه كرابي تهوه.

رَبْلُ المَكَانِ رَبْلًا: شوينه كه گيا (رمبل) ي
لِي پوا؛ جَوْرَه پومكِيكه ه يان زوري
له و جَوْرَه گيا به لِي هه بوو.
رَبْلُ القَوْمِ: خه لكه كه زور بوون، زاوو زني
باشيان كرد ه مالو سامانيان پهره ي
سمنو كَه شهي كرد.

رَبَلَّتْ المرأةُ: نافرته كه هه له و بوو،
گوشتن بوو.

إِرْبَلُ ماله: مالو ساماني زور بوو.
تَرَبْلُ الجِسْمِ: جهسته ي كه تهو زمبه لاح
بوو.

تَرَبَلَّتْ المرأةُ: نافرته كه هه له و بوو.
تَرَبْلُ شجر الرِّبْلِ: دره ختي رمبل گه لاي
دمر كرد.

تَرَبْلُ الطَّبِي: ناسكه كه گه لاي (رمبل) ي
خوارد.

تَرَبْلُ الرَّجُلِ: بياومكه پاوي كرد.
تَرَبَلَّتْ الأرضُ: زموي دواي وشك بووني
له و مرزي هاوين به هاتني پايزو

باراني په له سه مرله نوئ سهوز
بوو موه.

الرَّبْلَةُ: گوشتي شان ه (ك: روايل).
الرَّبْلُ: روه كيكي گرزو زبرو زور
سهوزه، گه لاكاني پرو تي كچرژاون،
سمري له مكاني گوليكي زمردي
شيوه نوقحواني ددان دداني پيويه
ه (ك: ربول).

الرَّبْلُ: به مانا (الرَّبْلُ) دي.
الرَّبْلَةُ: كوته گوشتي گه وره، گولمه
گوشت ه دپوي ناوموه ي پان.
الرَّبِيلُ: جهسته ي هه له و گه وره ه
بياوي دزو جهته كه به ته نيا په لامار
بداو تالان و برپو بكا، نازاو به جهرك
بي.

الرَّبِيلَةُ: رُون و جهوري ه نازو نيعمه تي و
همر زاني.

الرَّبِيَالُ: به مانا (الرَّبِيَالُ) دي كه به مانا
شيره ه يان گورگه، دمكوتري: (لص
ريال) دزيكي نازايه و هه ميشه
له كه لين دايه بُو شمپ ه روه كيكي
تيكبهالي و دريتر بي ه كه سيك
تاهانه ي دايكي بي ه (ك: ربابيل
وربايله).

الرَّبِيَالَةُ: شيري جه موش.
الرَّبِيَالُ: حوشتري گوشتن ه نافرمتي
نهرمو نيان.

الرَّيَالُ: زموښه ك كه پومكى (رهبل) ى
زور بى ۵ (ك: مرايل).

أَرْنَةُ: پېشهكى عمر بوونى دايه.

تَرْيَن: بوو به كه شتييه وان.

الْأَرْيُونُ: لوغمتيكه له (الرُّيُون).

الرَّيَّان: سهرؤكى دمرياوانه كان،

ليپرسراوى كه شتييه وانه كان ۵ (ك:

رباين).

ريان كل شين: زورينه ى نهو شته.

ريان الشباب: سهرمتاى گهنجيه تى.

الرَّيَّانِي: به مانا (الرُّيَّان) دى.

الرَّيُون: لوغمتيكه له (الرُّيُون).

رَبَا الشَّيْ رُبُوا وَرَبُّوا: شته كه زيادى كرد

كه شى ى كرد، فشهل بوو هاوسا ۵

هورنان دمهرموى: ﴿وَرَكِرَى الْأَرْضَ

هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ

وَرَكَّتْ﴾.

رَبَا الْفَرَسُ: نه سپه كه خربووه له ترسان

پان خوى نامادمكرد بۇ بازدان.

رَبَا الْجُرُخُ: برينه كه هاوسا.

رَبَا السَّوْبِقُ وَغَرَه: هاوته كه ناوى پيدا كراو

فشهل بوو.

رَبَا لِي الْبَيْت وَلِي بَنِي فَلَان: له مالا گهوره

بوو پان له ناو هوزى فلان دا

پهرومرده بوو ۵ توشى نه خوشى

(رمبو) بوو.

رَبَا الرَّايَّة: جووه سمر توبه لاکى

ته پؤلکه كه.

رَبِي لِي بَنِي فَلَان: له ناو هوزى فلان دا

پيگه پشت.

أَرِي عَلَى الْحَمْسِينَ: له پهنجا تيپهري ۵

پتر له وى دا بووى وى گرت ۵

سورې خوارد، پان مامه له ى ريباى

كرد ۵ له سمر گرده كه راوستا،

مايه وه.

أَرِي الْأَرْضُ: زوى پاك بووه.

أَرِي الشَّيْ: شتمكه ى گه شى پى كردو

زيادى كرد.

رَبَا: نهرمو نيانى له گه لا نواند.

رَبَا: گه شى پى كرد.

رَبَاي فُلَانًا: فلانكسى به خيو كردو

پيى گه پاند ۵ هيرو لايه نه

جهسته پى و عه قلى و رموشتى خوى

پهره پيدا.

رَبَاي الْأَتْرُجُ: نارنجه كه ى كرد به روبو

رمقى كرد خستى كردموه.

تَرْيِي: پيگه پى و روشنير بوو.

الرَّايَّة: گردؤلکه، ته پؤلکه، هيرو

تواناى زياد له سنور.

الرَّيَا: زيډمو دوچه نندان ۵ نهو نه ندازه

پارميه ى همرزدار به زياده دميداته

خاومن قمرز به گوپرمى جهند

مهرجيك.

الرَّيَا: منمت و پياومتى و نه مته.

الرَّيَا: به مانا (الرُّيَا) دى.

كهوتەو ۋە لەسەرئەو ۋە بنیات نرا ۋە
بنیات دمنری.

الرَّائِبُ: دىگوتىرى: (رزق رائب) رزقو
رؤيىيەگى بەردەوام ھەمىشەيە.

الرَّئِبَةُ: پلەو پايە، پان پلەي بەرز كە
دەولەت دەيدا بە كەسك كەشايوى
رئز لىنان بى.

الرَّئِبَةُ: پلە پەيزە، پلەي ھائىرمە ۋە
لوتكە شاخو دوندە بەرد كەلىك
نزىك بىن و ھەندىكىان
لەھەندىكىان بەرز تىرىي ۋە
تەپۆلكەي زەوى ۋە بۆشايى نىوان
پەنجەگان ۋە تەنگ و جەلەمە ۋە
كارەسات.

الرَّئِبَةُ: بەمانا (الرَّئِبَةُ) دى ۋە شوپنى
جاودەرى ۋە ھەموو شوپنىيىكى
ترسناك ۋە ئىركى قورس، ئەو
شوپنەي ژمارەي رەھاو مۆتلەھى
تەدايە نرخی تايەتتى خۇي ھەبى،
دىگوتىرى: پلەي پەگان، دەيان،
سەدان، ... ھتە.

الرَّئِبَةُ: مۆجە.

وَتَّ رَتَّأ ورتە: زمانى تورتى تەدايوو
زمانى خواربىوو، جۆرە
بىگانەيەگى پىو ەدياربوو ۋە (ھە)
ارت ۋەي رتە.

الأرت: زمان تور.

الرَّت: سەرۆك، ريش سې.

الرَّيَا: بەمانا گردو بەرزايى دى.

الرَّيَا: بەمانا (الرَّيَا) دى ۋە
نەخۆشەيەگە توشى بۆرەگانى
ھەناسە دەيى بەناخۆشى ھەناسە
دەدا.

الرَّيَا: بەمانا (الرَّيَا) دى ۋە كۆمەلى
ئادەمىزاد كەلە (دە) ھەزار كەس
زۆرتىرىن.

الرَّيَا: مەربا كەلەمىو ەدروست دىگوتىرى
ۋە (ك: مۇرىيات).

وَقَّ رُتَو: مايمەو، نىشتەجى بوو.

وَقَّ البعر رَتَانَا: حوشترەكە ھەنگاومەگانى
كورت كورت ھاويشتن.

وَقَّ فُلَانًا رَتَانَا: فُلَانكەسى خنكاند.

وَقَّ العقدة: گرەپەگەي توند كەرد.

أَرَتَا: بە نابەدلى پىكەنى ۋە
ۋەپىكەنىنى ھىنا.

وَلَبَّ رُتوبًا: جىگىر بوو لەشوپنى سامناك و
ناخۆش.

رَقَبَ فُلَان: فُلَانكەس ھەلسايە سەرىي ۋە
دەولەتەندىش بوو كەجى سۈال
دەكا.

رَقَبَ الشَّيْءَ: شتەگەي چەسپاند ۋە
چەقاندى.

رَقَبَ: شتەگەي چەسپاندو دانى پيانا،
لەشوپنى خۇي داينا.

أَرَقَبَ: بەمانا (رَقَب) دى.

تَرَقَبَ: لەسەر ئەو ۋە پەيدا بوو، لىووى

مَرَاتِجُ.	الرَّتَّةُ: زمان لاری و خوارو خییجی
وَرَتَّخَ الْعَجِينُ وَالطَّيْنُ رَتَّخاً وَرَتَّخاً:	له قسمه کردن دا.
هه ویرمه که یان قورمه که تمنک بوو.	الرَّتَّةُ: نافرمتی زمان لار.
رَتَّخَ بِالْمَكَانِ: لهو شوینه مایه وه.	وَرَتَّخَ الصَّبِيُّ رَتَّجَاناً: مندا له که سه رکه هوت
رَتَّخَ بِهِ: پیوهی نووسا.	به قالد رمه دا.
رَتَّخَ عَنِ الْأَمْرِ: له نیش که دوا که هوت.	وَرَتَّخَ الْبَابُ: دمرگاکهی داخست، (فهو أرتج
أرتج المجامُ: که له شاخگر که برینه کههی	وهی رتجاء).
زور گموره نه کرد.	وَرَتَّخَ الْبَحْرُ: دمرها شه پوی داو ناو کههی
الرَّتْخُ: پارچه وردهی پیست به تابه متی	زور بوو هه موو شتیکی داپوشی.
کوته ورده پیست.	رَتَّجَتِ الدَّجَاجَةُ: مریش که که هیلکه مدانی
الرَّتْخَةُ: قوری توندو قاج گر (ومکوو	پربوو له هیلکه.
قوری مالوومه).	رَتَّجَتِ السَّنَةُ: هه موو ساله که گرانی و
رَتَّجَتِ الْمَاشِيَةُ رَتَّجاً وَرَتَّجاً وَرَتَّجاً:	هات و قری بوو.
نازه له که به نارمزوی خوی له	وَرَتَّجَ الثَّلْجُ: به فرمه که ولاتی گرت و مایه وه.
لهومرگای خوش دا لهومرا.	وَرَتَّجَ الْخِصْبُ: هه رزانی هه موو ولاتی
وَرَتَّجَ فِي لَحْمِهِ: هاشمله باسی کرد به خراپه ه	گرت هوه.
(هو راتج).	وَرَتَّجَ الْأَتَانُ: دینه که مرکه ناوس بوو.
أرتج: کهوته ناو لهومرگای خوش و	وَرَتَّجَ الْبَابُ: دمرگاکهی داخست.
زورموره.	أرتج علیه: هسهی پی نه کرا، زمانی
أرتج المطرُ: بارانه که نهومندهی گیا	گرا.
پواند نازه له پیی تیبرخوا، تیبره	الرَّتْجُ: دمرگای گه وره ه دمرگا
خوری هیئا.	به هه رشیومه که بی.
أرتج للكان: شوینه که تیبره خوری	الرَّتْجَةُ: هه رشیوو دۆلک تهسک بی ه
نازه له لی پهیدا بوو.	درکه شاخ و به رده زله.
أرتج إبله: حوشر مکانی کردنه ناو	الرَّتْجُ: رتگی دمرنه جوو (مال رتج)
پاوان و لهومرگای خوشه وه بونه وهی	ماتی که یاساغه که سی پی ناگا.
به نارمزوی خویان بهومرین.	الرَّتْجُ: دمرگای گه وره ه (ك: أرتاج).
الرَّتْجُ: نهو کهسهی شوین نازه له مکانی	الرَّتْجُ: فضل و کیلون، پاشکون ه (ك:

دمكهوئى و دميانباته له و مړگای خوش و
فرمناو موه.

الرُّتْعَةُ: همرزانی و هه بوونی له و مړگای
بهر فراروان.

الرُّتْعُ: پاوان و له و مړگا بۆ نازهل.

رَتَقَ الشَّيْءُ رَتْقًا: شته کهى پینه کرد،

کونه کهى گرت، له حیمی کرد و
چاکی کردموه، دمگوتری: (رَتَقَ فَتَقَهُ)

دپاوییه کهى دوربیه وه، چاکی
کردموه و (رَتَقَ لَفَتَهُمْ): ناخوشی

نیوان بنه ماله و خیزانه کهى
چار سمر کرد.

رَتَقَتِ الْمَرَأَةُ: بیلا مانى نافرته که

کویر بۆته وه گیراوه کارى ناسای
خوی ناکا و (هي رتقاء) و (ك: رَتَقَ).

ارتق الشَّيْءُ: به مانا (رَتَقَ) دئ.

الرِّتَاقُ: دوو پارچه قوماش که به پرزی
دامینه که یان پیکه وه بدورینه وه.

الرُّتْقُ: پیکه وه نوساو و به کپارچه و

قورئان دمفرموى: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا

رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا﴾.

الرُّتْقَةُ: بۆشایى نیوان په منجه کان و (ك:
رَتَقَ).

وَقَكَ الْجَبْرُ رَتَا ورتکانا: حوشترمه
به ههنگاوى کورت کورت غارى دا.

ارتك الطاحك: پیکه منى به ناچارى،

به پناو به پین پیکه منى.

وَقَلَّ رَتْلًا: رتک و پتک و ریز به ستوو بون،

جوان که وتنه پال پهك، دمگوتری:
(رَتَلِ الْفَرُّ أَوِ الْإِسَانُ): پوک و دهمو

ددانى جوان و رتک و پتک بوون.

رَتَلِ الشَّيْءُ: شته کهى جوان رتکخست و
هۆنیه وه.

رَتَلِ الْكَلَامُ: قسه گانى جوان رتکخستن،

به جوانى خویندیه وه و قورئان
دمفرموى: ﴿وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تُرْتِيلًا﴾ و

ههروا دمگوتری: (تَلَّهْ مُرْتَلًا): ددان و
پوکى رتک و پتک و جوان.

تُرْتَّلُ: دمگوتری: (تُرْتَّلُ لِي كَلَامِهِ):

دریزه بى قسه گانى داو به هیدى و
هیمنى قسه گانى گوتن.

الرُّتْلُ: بۆنى خوشى ههرشتیک بى و

سپپایه تى ددان و ئاوى زار و
کۆمه تیک نه سپ و و لاخه به رزه یان

نوتومبیل که به شوین په کتردا ریز
دمین و (ك: أرتال).

الرُّتْلُ: بۆنى خوش له ههر شتیک بى و
قسه ی جوان.

الرُّتْلِي: جۆرتکه له جالجالوکه.

الرُّتْلَاءُ: به مانا (الرُّتْلِي) دئ.

رَتَمَتِ الْمَرْءُ رَتْمًا: بزنه که پرومكى
رتمى خوارد به هوى زور خواردنى

گیاى (رتم) گیزو ویز بووه.

وَقَمَّ فَلَان: فلانکەس جیگیر بوو، مایهوه.

وَقَمَّ لِي بَنِي فَلَان: لەناو ھۆزو ھۆبەیی فلان

خیزان دا پیگهیی ە بئەسپایی

قەسە کردن.

وَقَمَّ الشَّيْءُ: شتەکەیی شکاند، وردو ھاری

کرد.

أَرَقَلَ الْفَصِيلُ: بەرخەکە دوکی گوشتی

ھەلگرت.

أَرَقَلَ فَلَان: فلانکەس گرێی لەقامکی

خۆی دا بۆئەھوێ شتەکەیی بێتەھو

یادو لمیری نەھێ.

إِرَقَمْتُ: گرێی لەقامکی خۆی بەست.

تَرَقَمْتُ: بەمانا (ارگم) دێ.

الرَّكَامُ: ئیسک و ھروسک ە ئیسقانی

مردوو.

الرَّكْمُ: جۆرە ڕوھکیکی کێویە، وادەبی

لەباخجەیی مالاڤیش دا بۆجوانی

دەرپۆنەری ە بەلگەو دەلیل ە

قەسە بئەسپایی و لەسەرە خۆ.

الرَّكْمَةُ: دەرپۆنە لێمەنجە دەبەستری

بۆیاد کردنەھو.

الرَّكِيْمَةُ: بەمانا (الرَّكْمَةُ) دێ ە (ك):

رتالم).

وَقِنَ الشَّحْمُ بِالْمَجِين: بەزو ھیومەکی

تێکەلاوی ھوویر کرد.

الْمِرْكَةُ: نانە چەورە بەھپو ە (ك):

مراتن).

وَقَا الرَّجُلُ رُكُوءًا وَرُكُوءًا: ھیاومکە ھەنگاوی
نا.

وَقَا بِرَأْسِهِ: بەسەر ناماژەیی کرد.

وَقَا بِالْدَّلْرِ: بەھێواشی دۆلجەکەیی داھێشتە

خوار.

وَقَا الشَّيْءُ: ھاوێشتی، شلی کردەھو ە

گرێمەکی یان رێشمەکی شل کردەھو.

وَقَا الْقَلْبُ: دلی بەھێز کرد ە لەحمەدیت دا

ھاتوو: (انە یرتو فزاد الحزین و یسرو

عن فزاد السقم).

وَقَا الشَّيْءُ إِلَيْهِ: شتەکەیی بۆلای خۆی کێش

کرد.

وَقَيْ: دەرگوتری: (رُكَيْ لِي ذِرْعَهُ) بالی

براپەھو، قرتا.

الرَّائِي: زانای خواناس و شارەزا

لەزانستەکان دا ە (ك: رُكَاةٌ).

الرُّكُوءُ: ھەنگاو ە لەحمەدیش فاطیمە دا

ھاتوو دەلی: پێفەمبەر فەرمووی:

(أَدْنِي يَا فَاطِمَةُ، لَدُنَّوْتِ رُكُوءَةً ثُمَّ قَالَ

أَدْنِي يَا فَاطِمَةُ لَدُنَّوْتِ رُكُوءَةً) ە ھەروا

بەمانا زێدە ریزو شکۆمەندی دێ ە

گرێی شل و خاوەراوە ە ساتە و مەخت

ە دۆپە ە مەودا بەئەندازەیی

بەرکردنی چاو.

وَقَا الْبَعِيرُ: حوشرمەکی برینی لەناو شان

ھات، جەموی بوو.

وَقَا الْقَضْبُ: رِق و کێنەکەیی نیشتمو.

رَأَى الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: شته‌کە‌ی تی‌که‌لا‌وی
 شته‌که کرد، دم‌گوتری: (رَأَى اللَّيْنَ):
 ماسته ترش و شیرینه‌کە‌ی تی‌که‌لا‌و
 کردو بزرگا.
 رَأَى فُلَانًا: له‌فلا‌نکه‌سی دا.
 رَأَى الْكَبْشَ رِثًا وَرِثَاءً: به‌رانه‌که رهنگی
 خورپیه‌کە‌ی په‌له په‌له بوو ۵ (هو
 ارثا وهي رثاء).
 ارثًا اللَّيْنُ: شیرمه بزرگا.
 ارثًا فِي رَأْيِهِ: راو بو‌چونه‌کانی تی‌که‌ل و
 په‌که‌ل بوو.
 ارثًا اللَّيْنُ: شیرمه بزرگا.
 ارثًا الرِّيشَةُ: دۆی ترش و شیرینی
 تی‌که‌ل به‌په‌کی خواردموه.
 الرُّثُ: گیلی و نه‌قامی و که‌ودمنی.
 الرِّثَاءُ: دهر‌دیکه توشی ناوشانی حوشر
 دم‌بی.
 الرِّيشَةُ: به‌مانا (الرُّثُ) دئی هم‌روا دۆی
 ترش که‌متی‌که‌ل به‌دۆی شیرین
 بکری و ببزرگی.
 الرُّثُوءُ: که‌سیک بی و ره‌و ترسنوک بی
 ۵ گیل و نه‌قام بی.
 رِثٌ الثَّرْبُ وَغَيْرُهُ: پۆشاکه‌که کراسه‌که
 رزی و دادر دادر بوو.
 رِثُ الرَّجُلُ: پیاومه‌که شیوه ناشیرین و
 چلکن بوو.
 آرث الثَّوْبُ وَغَيْرُهُ: به‌مانا (رِثٌ) دئی،
 دم‌شگوتری: (أَرِثُ الرَّجُلُ): پیاومه‌که

گورپسه‌کە‌ی یان پۆشاکه‌کە‌ی رزی.
 أَرِثْتُ هَيْئَةَ الرَّجُلِ: به‌مانا (رِثٌ) دئی.
 إِرِثُوا رِثَةَ الْقَوْمِ: کۆنه‌و رزیوی
 نه‌وخه‌که‌یان کۆکردموو کپریان.
 أَرِثْتُ فُلَانًا: فلان له‌شهرپا پیکراو
 گۆزایه‌وه بو دواوه، پاشان به‌و
 برینه مرد (فُهِو مَرِثًا) ۵
 له‌حه‌ده‌ی که‌عی کوری مالیک دا
 هاتوو: (أَنَّهُ أَرِثْتُ يَوْمَ أَحَدٍ فِجَاءً بِهِ
 الزَّيْبِرُ يَقُودُ بِزِمَامٍ رَاحِلَتَهُ).
 الْأَرِثُ: رزیوو بی که‌ک.
 الْأَرِثُ: رزیو ۵ (ك: رِثٌ).
 الرُّثُ: کالای خراب ۵ خانوو لانه‌ی بی
 که‌ک و خراب ۵ (ك: رِثًا).
 الرِّثَةُ: به‌مانا (الرُّثُ) دئی ۵ ناهرتر
 گیل و نه‌حه‌ق ۵ ئاده‌میزادی
 خو‌پری و هیچ و پوچ ۵ (ك: رِثٌ
 و رِثًا).
 الرِّيشُ: برینداریک به‌ناسته‌م گیانی
 تیدا مایی ۵ (ك: رِثًا).
 وَكَيْدُ الْمَخَاغِ رِثْدًا: کالاکانی خستنه به‌مانا
 به‌کتر به‌پز یان خستنه سهره‌ک.
 رِثَدَتِ الدُّجَابَةُ بِيَسْطَها: مریشکه‌که
 هیلکه‌کانی کۆکردنه‌وه (هو مرثود
 ورثید).
 رِثَدَ الْمَاءُ رِثْدًا: ناومه‌که لیل بوو (هو رِثَدَ
 وهي رِثْدَةٌ).

أَرْكَدَ الْمَاءُ: به مانا (رَكْدَ) دئ.

أَرْكَدَ فُلَانٌ: زموی هه ټکۆلی تا گه‌یشته
قولاږی زموی.

أَرْكَدَ الْقَوْمُ: خه ټکه‌که کۆبونه‌وه.

ارْتَكَّدَ الْمُتَاعُ: به مانا (رَكْدَةُ) دئ.

الرَّكْدُ: کۆمه‌له ئاده‌میزادیکی
نیشته‌جی بوو ۵ (ک: ارْتَاد).

الرَّكْدُ: کالای ریزگراو سه‌فته‌گراو، ۵
خانوی خراب ۵ ئاده‌میزادی زمبون و
هیچ له‌دمست نه‌هاتوو، ده‌گوترئ:
(تر کتا علی الماء رُتْدَا).

الرَّكْدُ: پیاوی که‌ریم و ږموشت به‌رزو
سه‌خی سروشت ۵ شیر ۵ (ک:
مَرَاتِد).

وَقِعَ رَعْمًا: به‌ته‌ماع بوو چاو جنوټک بوو ۵
به‌به‌خششی که‌م ږازی بوو، یان
به‌به‌شی خراب ږازی بوو ۵ دۆستی
خرابی گرتو بوو به‌هاوډلی پیاوی
خوږی ۵ ږموشتی ناشیرینی هه‌بوو.
ارْتَعَنَ: بڼ‌هیزو لمن داو‌مشاو بوو.
ارْتَعَنَ الْمَطَرُ: باران زوړ باری، بارانه‌که‌ی
به‌به‌یت بوو.

ارْتَعَنَ الشَّجَرُ: قزی شوړ بۆوه.

الرَّكْعِنُ: لاهاو‌ی زوړو به‌ته‌وژم ۵ راد‌مرو
رامالهر.

وَلَمْ أَلْقَ أَوْ قَمَ رَعْمًا: لوتی شکاند دمی
شکاند، خوږینی لیټینا، ده‌گوترئ:

(رَكَمَ أَحَدُ أَعْضَاءِ جَسَدِهِ): به‌کی

له‌نه‌ندامی جه‌سته‌ی شکاند خوږینی
لیټینا.

رَكَمَتِ الْمَرَأَةُ أَنْفَهَا بِالطَّيْسِ: ناه‌رته‌که
بو‌نی خو‌شی له‌لوتی دا.

رَكَمَ فُلَانٌ رَكْمًا: فلان‌کس قسه‌که‌ی رون
نه‌کرد‌موه به‌هوی نه‌خو‌ش‌بییه‌ک
که‌له‌زمانی دا هه‌یه.

رَكَمَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که لا لمبو‌زی سپیهه ۵
داخ و نیشانی حو‌شتر ۵ (هو ارَكَمَ
وهي رثاء) ۵ (ک: رَكَم).

الرَّكْمُ: سپیا‌ه‌تی لالمبو‌زی نه‌سپ، یان
لمبو‌زی سه‌روی نه‌سپ.

الرَّكْمَةُ: ورد‌باران و بارانی زه‌عیف،
ده‌گوترئ: (بَلَّغَهُ رَكْمَةً مِنَ الْخَبْرِ)
سه‌رداو‌ټکی هه‌واله‌که‌ی زانی، به‌ی
که‌یی.

الرَّكِيمُ: (رَكِيمُ الْخَصِي): ورده به‌رد.

الرَّكْمُ: لوت ۵ (ک: مَرَاتِم).

الرَّكْمُ: به‌مانا (الرَّكْمُ) دئ.

رَكَمَتِ الرُّكْنَةُ الْأَرْضُ: زموی بارانیکی
که‌م و لاوازی و ټکه‌وت.

رَكَمَتِ الرُّكْنَةُ الْأَرْضُ: به‌مانا (رَثْتَهَا) دئ.

رَثَمَتِ الْمَرَأَةُ: ناه‌رته‌که دمو چاو‌ی
خوی به‌زم‌عفران ر‌نگ کرد.

الرُّكْنَةُ: به‌مانا (الرُّكْمَةُ) دئ که‌به‌مانا
ورده بارانه.

رَکَّاهُ رَکَّاهُ رَکَّاهُ: بۆی گریاو ناکاره
چاگاهه کانی ژماردن.

الرَّکُّو: ماستی شیرین تیسکه ل بکری
بهی ترشو بی بزپکینی.

وَلَّیَ الْمِثْرَ رِثْیاً وَرِثْیاً: بۆ مردوو
که گریاو لاواندیه وه، دمگوتری:

(رَکَّاهُ بِقَصْدِهِ): به چامهیه ک
لاواندیه وه، (ورثاه بکلمه):

به وتاریک لاواندیه وه.

وَلَّیَ لَهُ: دلی بی سوتاو به زمی پیندا
هاته وه.

وَلَّیَ عَنْهُ الْحَدِيثَ رِثْیاً: قسه ی لیوه
گیرانه وه.

وَلَّیَ رِثْیاً وَرِثْیاً: توشی بی هیزی و خه مو
خه فته بو و توشی نه خوشی

دمرده جومزگه و روماتیزم بو و
هر نه خوشیه ک چوست و چالاکی

ئینسان په کبخا و دوا ی مردنی
لاواندیه وه و وایه شیردی بۆ گوت.

الرِّثْیَ: گریانی به دمنگو و پۆرۆ.

الرَّکَّیَّةُ: لاوازی و چه واشیه ی، دمگوتری:
(فی أمره رَکَّیة): کاره کانی لاوازی و

خه مسارد بیان پیوه دیاره و گیلی و
نه فامی، نازاری جومزگه و ئیسقان و

نه ژنوو سمرئی شه، نه خوشی
روماتیزم و هر نه خوشیه ک

پرست له نادمهیزاد بپری.

الرَّکَّیَّةُ: به مانا (الرَّکَّیَّة) دئی.

الرَّکَّاهُ: نمو شیعو به خشان و لاوک و

چهیرانه ی مردوی بی
ده لاو پنیته وه (ک: مرث).

أَرْجَأُ الْحَامِلِ: سکپه که نزیکه بزئی و
سکه که ی دابنی.

أَرْجَأُ الصَّائِدِ: نیچیر موانه که هیچی
دمست نه که وت.

أَرْجَأُ الْأَمْرِ: کاره که ی دواخست،
ماومه کی تری بۆ دیاری کرد.

الرَّجْئَةُ: فیرقهیه کی ئیسلامین هیچ
برپاریک دمبراری موسولمانان

دمرناکه ن، به لکو و هه موو شتیک
هه لکمگرن بۆ رۆزی دوا ی و بۆ

قیامت و نه وان پینان وایه که سیک
نیمانی هه بی تاوان زمرمری نییه

بۆی و که سیک کافر بی تاغت
که لکی نییه.

وَجَبَّ رَجْباً وَرَجْباً: ترسا و شمرمی کرد.

وَجَبَّ فُلَاناً رَجْباً: فلانکه سی ترساند و
لیی ترساو پیی سهرسام بوو.

وَجَبَّ فُلَاناً بِقَوْلِ سَيِّ: بوختانی
به فلانکه س کرد، قسه ی ناشیرینی

بۆ هه لبه ست.

رَجَبٌ رَجْباً: لیی ترسا، به شکومه ند هاته
پیش جاوی، پیی سهرسام بوو.

أَرْجَبُ فُلَاناً: به مانا (رَجْبَهُ) دئی.

رَجَبُ الرُّجُلِ: له مانگی رهجهب دا

بیاوکه که کوشتی سهربرې له لای

بت و صهنه م ۵ قوربانی بویت کرد.

رَجَبُ الْإِنْسَانِ وَغَيْرُهُ: ناده میزاد یان

شتی تری به گه وړه زانی و بچوکی

خوی بؤ دهرخست.

رَجَبُ النَّحْلَةِ: کۆله کی بؤ دارخورماکه

چه هاند بؤنه و هی بییته پالېشتی و

به ناسانی بانه پشکینی، یان لقه کانی

کۆکردنه و مو به حه بل و لیفی

خوص و شتی و ا شه ته کی دا

بؤنه و هی رمشه یا یاری به لقه کان

نه کا ۵ دهوری دارخورماکه ی

به چقل و شتی و ا به رزین کرد

بؤنه و هی کهس توخنی نه که وئ.

رَجَبُ الْكِرْمِ: توله ی میومکه رېك و

پېك ټ کردن و خستنیه شوینی

خویان.

الأرجاب: ریخۆله.

الراجبة: جومزگی په نجه کان.

الرواجب: و متهر مکانی شوینی لی

د مرچوونی زهری گویند ریژ.

رَجَبٌ: ناوی په کیسه که له مانگه کان

دوامانگی جیمادی الآخرة پېش

مانگی شهعبان دی ۵ له پهن دی

پېشینان دا هاتوو ده لی: (عش رجبا

ترعجبا): جهند مانگه رهجه بیکی

یه که له دوا یه که بزنی شتی سهر

دهبینی.

الرُّجْبُ: سهری په راسو به لای سنگه وه ۵

(ك: أرجاب).

الرُّجْبَةُ: نهو شتی دهریته کۆله که و

پاشکۆن بؤ دارخورما ۵ کۆخیت هی

راوکه ر.

الرَّجْبِيَّةُ: نهو نازده لی له مانگی رهجهب

دا سهرده می پېش نیسلام بؤ بت و

صهنه م سهرده میران ۵ دهن دی

کردنی شاری مه دپنه له مانگی

رهجهب دا.

رَجَّةٌ رَجَأٌ وَرَجَّةٌ: رایو هاند و هلی

ته کاند به هه موو هیزی خوی

هه ژاندی ۵ قورنن دهرموی: ﴿وَإِذَا

رَجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا﴾.

رَجٌّ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکسی لهو شته

منع کرد.

رَجٌّ الشَّيْءِ: شته که که و ته هه لبه زو دابه ز

۵ (هز أَرَجَ وَهِيَ رَجَاءٌ) ۵ (ناقة

رجاء): حوشتی دووگ گه وړه.

أَرْجَتِ الْهَامِلُ: نافرته دوگیانه که

نزیکه مندالی ببی سککه کی دابنی.

إِرْتَجٌ: که و ته جم و جوئن و هه ژان.

إِرْتَجُ الْبَحْرِ: دهریا که و ته شه پؤل دان.

إِرْتَجُ الْكَلَامِ وَالطَّلَامِ: هسه کان تی که نو

پیکه ن بوون، شته کان گوم بوون و

پهرده پؤش کران.

الإرتجاج: له زانیاری پزیشکی دا بریتییه

لهومى میشتك كارى خوئى بهباشى
 نهمنجام نهدا له تاكامى سهدمهو
 ویکهوتنى شتیكى قورس بیى.
 الرِّجَّاجُ: خه لكانى زمعیضو وره نزمو
 خوږېرى، پان نازملى ناپهسه نندو
 خرابو بیى خیر ه بی شیرو كزو
 لاواز.

الرِّجَّاجَةُ: لانهى شیرین.
 الرِّجَّاجَةُ: لهعيلمى کیمیا دا نامیرنکه
 بؤ راوشاندنو تیکه لدان به گاردئ.
 الرُّجَّةُ رَجَّةُ القوم: قاوو قیزو قیرمو
 ههراو تیکه لاو بوونی دمنگیان.
 رَجَّةُ الرعد: دمنگو گرمه ی ههور.
 رَجَّحَ الشَّيْءُ رَجْعاً ورجعاً ورجاجة:
 شتهکه سهنگین بوو، په سهند بوو،
 دمگوترئ: (رجحت إحدى الكفتين
 الأخرى) لایه کی تهرزو به سهر
 لایه کی تری دا پاساوی هه بوو.
 رَجَّحَ فِي مَجْلَسِهِ: له کۆرمه که دا سهنگین بوو
 به قورس لییان روانی.

رَجَّحَ عَقْلَهُ او رَأْيُهُ: عهقل و ناومزی
 تهواو بوو رایه که ی تهواو بوو.
 رَجَّحَ الشَّيْءَ بِيَدِهِ: شته که ی بهرز
 کرده موه بؤ لهومى بزانی قورسای
 چه ننده.
 رَجَّحَ فَلاناً: له عهقل و رهوشت جوانی دا
 به سهر فلان دا بالا دمست بوو، (قول
 راجح): هسه ی په سهند، (رأي
 راجح): رای په سهند.

أَرْجَحُهُ: وای لی کرد راجیح بیى.
 رَجَّحَ الْمِيزَانَ: تایه کی تهرزو مکه ی قورس
 تر کرد تا سلاوی بیى دایه وه.
 رَجَّحَ فَلاناً وَلَهُ: به خششی زیاتری دا
 به فلانکه س.

رَاجَحَهُ: پیشپرکی له گه ل دا کرد
 لهروى په سه نندیه وه، دمگوترئ:
 (رَاجَحَهُ فَرَجَحَهُ).

رَجَّحَهُ: به مانا (أَرْجَحَهُ) دئ ه پاساوی
 دایه وه، په سندی کرد.
 اِرْتَجَحَ الشَّيْءُ: به مانا (رَجَّحَ) دئ ه
 ههروا به مانا وردو هارپونو
 خواربونو لادان دئ ه به مانا هاتوو
 جه دئ، دمگوترئ: (ارتجحت به
 الأرجوحة): جه لانه که هیئای و
 بردی.

اِرْتَجَحَ الرُّوَادُفُ: سته کان له رینه وه.
 تَرَجَّحَ: له رزی و کهوته جمو جهو ل.
 تَرَجَّحَ الرَّأْيُ عِنْدَهُ: له لای نهو نهو رایه
 په سهند بوو پاساوی دا به سهر
 راکه ی تردا.

الأَرْجُوحَةُ: جه لانه به دوو جه بل پان
 به دوو زنجیر به بهرزییه وه دهمسری
 به زوری مندا ل سواری دهمینو
 رادهزی و دئ و دهجئ ه ناویکی شه بؤ
 سارا له م پومه که پنبوار تییدا
 دی و دهجئ ه (ك: أراجيح).

الرَّاجِعُ: لهزاراودی فله سلفی دا نهومیه

بوونی له‌نه‌بوونی گونجاو تربی و
جیگای قیوئ بئ، پان راستییه‌که‌ی
ویچوتربیی له‌درۆی.

الرُّجَاحُ: ئافرمتی سمت و که‌فه‌ئ گهورمو
گۆشتن ە (جفنة رجّاح): سوپنه‌یه‌کی
پەر ە (امراة رجّاح): ئافرمتیکی
ئاقل و هۆشیار ە (کتیبة رجّاح):
راکێشه‌ریکی قورس و به‌هێز ە (ك:
رُجَح).

الرُّجَاحَةُ: بارقوئی و له‌سهره‌خۆیی.
الرُّجَاحَةُ: جۆلانه، چه‌بلی جۆلانه ە
هه‌روا به‌مانا (الرُّجَاحَةُ) دئ ە
الرُّجَاحَانِيَّة: له‌بوارى فه‌له‌سه‌فه‌دا
مه‌زه‌به‌و رێبازێــكه
په‌پرموكارمه‌كانی پێیان وایه‌ گه‌یشتن
به‌یه‌قین مه‌حاله‌.

الرِّجَاحُ: ئاده‌میزادی هیڤی و له‌سهره‌خۆ
ە دره‌ختیك به‌ری قورس بئ ە
كه‌سیك له‌روپشتن دا خۆ‌باداو
له‌نجه‌و لار بكا، ده‌گوترئ: (جمل
مِرْجَاح و ناقة مِرْجَاح).

الرُّجُوحَةُ: به‌مانا (الأرجوحة) دئ ە
(ك: مراجيح).

إِرْجَعَنْ: قورس بوو مه‌یه‌لان و
لاژانه‌وی کرد، له‌رزى، ده‌گوترئ:
(إِرْجَعَنْ الرِّذْف) سمتی له‌ره‌له‌ریان
کرد ە (إِرْجَعْتُ الرِّحَى): ئاشه‌که

که‌وته جم و جۆل، بِلّاو بۆوه، ولاتی
ته‌نیه‌وه، ده‌گوترئ: (إِرْجَعَنْ
الجیش).

رَجَدَ الْقَمَحُ رَجْدًا وَرَجَادًا: کرشه‌و
که‌ئیشه‌کانی له‌په‌رێزموه گواسته‌وه
بۆ سهر خه‌رمان بۆ گێره‌ کردن.
رَجَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ جولا‌یه‌وه، که‌وته
هه‌ژان.

رَجَرَ فلان: فلانکه‌س ماندوو بوو،
پرستی لی بر.

رَجَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی راوشاندو هه‌لی
ته‌کاند.

رَجَرَ البئر: گلی بیرمه‌کی دهره‌ینا.
تَرَجَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ که‌وته هه‌ژین و
جم و جۆل.

الرُّجْرَاجُ: شتیک به‌ه‌ژئ و هه‌لته‌ك و
داته‌ك بكا، ده‌گوترئ: (بجر رَجْرَاج):
دهریای شه‌پۆلاوی و چه‌موش ە (ناس
رَجْرَاج): که‌سانیک بئ عه‌قل و بیر
ته‌سك و هیج له‌دمست نه‌هاتوو.

الرُّجْرَاجَةُ: (کتیبة رجراجة): که‌تیبه‌که
له‌بهر زۆری ئالیاته‌کانی زۆر
به‌ناخۆشی ده‌که‌وێته‌ جوله‌ ە (جارية
رَجْرَاجَة): ئافرمتیكه‌ سمتی
شورابه‌یان کردوه هێندمه‌یان گۆشت
پێویه‌.

الرِّجْرَجَةُ: باقی مانده‌ی ئاوی لیل و

تَيْكَهَلْ بَهْقورَه لَيْتَه كَه لَه بِنكى
 حَمُوزى نَاودا بَمَيْنِيتَهوَه ۵ لِيك ۵
 كۆمَه لى زُور لَه شَهردا ۵ (ك: رَجَارْجُ).
 وَجَزُ الرُّجْزُ رَجْزًا: ھۆنراوہى كى
 خويندەموه، ھۆنيەوہ، دىگوترى:
 (رَجْز به): ھۆنراوہى بۇ ھۆنيەوہ ۵
 (ھو راجز، ورجاز، ورجازة).
 رَجَزَتِ الرِّيحُ بَيْنَهُمْ: بايەكە لەناويان دا
 بەردەموام بوو.
 وَجِزُ الْجَلِّ رَجْزًا: حوشرمەكە لەكاتى
 ھەلەسان دا قاچەكانى لەرزىن
 بەھوى نەخوشى (رەجەزموہ) ۵ (ھو
 أرجز وهي رَجْزَاء).
 رَاجِزَةٌ: لەدانانى شيعر لەسەر شيوہى
 رەجەز پيشپىكى لى كەل دا كرد.
 رَجْزًا: ھۆنراوہىكى بۇ خويندەموه.
 ارْتَجَزَ الرَّاجِزُ: ھۆنراوہىكى گوت.
 ارْتَجَزَ الْقَوْمُ: خەلكەكە لەناو خويان دا
 شيعرى شيوہ رەجەزيان بۆيەكتە
 خويندەموه.
 ارْتَجَزَ الرِّعْدُ: ھەورەكە گۆلەو گرمەى
 يەك لەدوابەكى لى بېسترا.
 تَرَاجَزَ الْقَوْمُ: بەمانا (ارْتَجَزُوا) دى ۵
 كيشەيان تىكەوت.
 تَرَجَزَ الْحَادِي: حودبە خوين حودبەى
 بەشيوہى رەجەز خويندەموه ۵
 حودبە گۇرانييەكە ۵ (تَرَجَزَ الرِّغْدُ):
 ھەور دىنگى لى بېسترا، گرماندى.

تَرَجَزَ السَّعَابُ: ھەورەكە بەھيواشى
 رۆيى چونكە بارى گران بوو
 بەباران.
 الأَرْجُوزَةُ: ھۆنراوہ لەبەحرى رەجەز ۵
 (ك: أَرَجِيز).
 الرَّاجِزُ: ئەو كەسەيە شيعرى شيوہ
 رەجەز دىخوينيتەوہ يان
 دىھۆنيەوہ.
 الرِّجَازَةُ: شتىكە وىكوو كەزاوہ بەلام
 لەو بچوكتە ۵ ھەروا ئەو گۆزو
 گوئينكە بەنەيە كەكەزاوہ پى
 دىرايىندىتەوہ ۵ (ك: رَجَانْز).
 الرَّجَازُ: بەمانا (الرَّاجِز) دى.
 الرَّجْزُ: تاوان ۵ سزا ۵ بىپەرستى ۵
 ھاوئەلەنان بۇ خودا.
 رَجْزُ الشَّيْطَانِ: وىسوسەو ختوگەى
 شەيتان.
 الرَّجْزُ: دىردىكە توشى حوشر دىبى
 بەو ھۆيەوہ لەكاتى راستيونەمودا
 سىتى دەلەرزىن ۵ بەحرىكە
 لەبەحرەكانى شيعر بنەماى
 كيشەكەى شەش جار (مستغلمان)ە.
 وَجَسَ صَوْتُ الرِّعْدِ أَوِ الْجَيْشِ رَجْسًا:
 دىنگەكان تىكەل بون و دىنگەكە
 گەورە بوو.
 رَجَسَ الْبَعِيرُ: حوشرمەكە بەخيىرايى و توند
 بۆراندى.
 رَجَسَ السَّمَاءُ: ھەورەكانى ئاسمان بەھيز
 گرماندىان.

رَجَسَ فلان: فلانكهس نه‌ندازمی ناوی

بیرمکه‌ی به‌میرجاس مه‌زمنده کرد ه
(مانای میرجاس له‌مه‌دوا دئ).

رَجَسَ فلاناً عن الأمر: فلانكهسی له‌كارمكه
مه‌نع کرد له‌مپه‌ری بۆدانا ه (هو
راجس ورجاس).

رَجَسَ رَجَساً وَرَجَاسَةً: پیس بوو، شتی
پیس هیئا، چوو له‌ شتی پیس.
رَجَسَ الشَّيْءَ رَجَاسَةً: شته‌كه‌ قیزمون بوو.
رَجَسَ فلان: فلان کاری ناشیرینی کرد.

ارْجَسَ فلان: فلان ناوی بیرمکه‌ی
به‌میرجاس مه‌زمنده کرد.

ارْتَجَسَ السَّمَاءُ: به‌مانا (رَجَسَتْ) دئ.
ارْتَجَسَ الْبِنَاءُ: باله‌خانمكه‌ كه‌وته‌ شه‌فه
تۆلمو هه‌ژان ه له‌حه‌ده‌شی سوطه‌بیح
دا هاتوو: (لما ولد صلى الله عليه
وسلم ارتجس أيوان كسرى).

ارْتَجَسَ أَمْرُهُ: كارمكه‌ی شیواو لئی تێك
چوو.

الرَّجْسُ: دمنگی به‌هیزو گه‌وره ه
(وَرَجَسُ البعير): بۆرمی حوشر.

الرَّجْسُ: قیزمون، شتی پیس، کاری
خراب، حه‌رامو یاساغ ه نه‌فرمت ه
كوهر ه سزاو تۆله ه قورئان
دمه‌رموی: ﴿وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى
الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ﴾.

رجس الشيطان: ختوکه‌و دهنه‌دان و

ومسوسه‌ی شه‌پتان ه (ك: أرجاس).

الرَّجَسَاسُ: به‌ردی — كه‌ حه‌بلی
به‌سه‌ردی — كه‌یه‌وه‌ دمه‌سه‌رتی و
دادیلدریته‌ ناو بیرى ئاوه‌وه
پادموه‌شیندری بۆ نه‌وه‌ی لیته‌ی
بنکی بیرمكه‌ بییته‌ سه‌رواوو
هه‌لگۆزری، هه‌رومه‌ نه‌ندازمی ناوی
ناو بیرمكه‌شی پی مه‌زنده‌ ده‌گری،
قوئی بیرمكه‌شی پی ده‌زاندری ه
(ك: مراجیس).

الرَّجُوسَةُ: ده‌گوتری: (هم في رجوسة
من أمرهم) نه‌وان سه‌ریان لئ
شیواوو شته‌كه‌مان لئ تێكه‌ل و
پێكه‌ل بووه‌ هه‌ردین و ده‌چن.
رَجَعَتِ الطُّيْرُ رَجوعاً وَرَجاعاً: بانده‌مان
له‌شوینه‌ گه‌رمه‌كانه‌وه‌ گه‌رانه‌وه‌ بۆ
كوپستانه‌كان.

وَجَعَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ سودی بوو، ده‌گوتری:
(رجع فيه كلامي): قسه‌كه‌م کاری
تێکردو سودی بوو بۆی.

رَجَعَ الْكَلْبُ فِي قَيْئِهِ: سه‌گه‌كه‌ رشوی خوئی
خواردموه‌.

رَجَعَ فلاناً عن الشَّيْءِ واليه رَجْعاً وَرُجوعاً
ورجعاً: فلانكه‌سی لادا له‌وشته‌،
یان گێراپه‌وه‌ بۆلای ه قورئان
دمه‌رموی: ﴿لَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى
طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فاستأذَنوكَ لِلْخُرُوجِ﴾.

ارْجَعَ فلان: فلانكهس دمستی خوئی
بردنه پاش خوئی بۆنهموئی شتیك
ههلبگری.

ارْجَعَ الرجلُ أو الدابةُ: بیاومكه یان
ولاخمكه بیسای کرد.

ارْجَعَتِ الناقةُ: حوشرمكه لاواز بوو
دوایی ههلهوو.

ارْجَعَ فلاناً: فلانكهسی گێرپابهوه، رمتی
کردموه.

ارْجَعَ الله بيعته: خودا خیرو بییری
خسته مامهلهكهیهوه.

رَاجَعَ فلاناً في أمره مراجعةً يرجاعاً:
تهكبرو پای بهفلان كسردو پاو
بۆچونی لهگهئ دا گۆرپیهوه.

رَاجَعَ الكتابُ: بهكتیبهكهدا چووموه،
بوئی گمراپهوه سههیری كرد تی
پوانی.

رَاجَعَ الكتابُ أو الحسابُ: جاریکی تر
بهحیسابمكه دا چووموه.

رَاجَعَ زوجهُ: دواى تهلاقدان ژنهكهى
سمر لمنوى هینایهوه ژهر نیکاحی
خوئی.

رَاجَعَ فلاناً الكلامَ: وهلامی فلانى
دایهوه، کێشهو دهمه دهمی لهگهئ
دا کرد ه وای لی کرد قسمكه دوباره
بکاتموه.

رَجَعَ عند المصيبة: لهکاتی بهلاو

موصیبت دا وتی: (إنا لله وإنا إليه
راجعون).

رَجَعَ صوتهُ: لهفورگی دا دمنگی خوئی
لی دایهوه، لهراندهیهوه.

رَجَعَ فلانٌ: لهخویندنهوهدا دمنگی خوئی
لهراندهوهو درێژهی پێدا.

رَجَعَ المزدنُ في أذانه: بانگیزمكه
شایهتومانهكهى دوباره كردموه

دواى نهوهى بهلهسمر خوئی گوتنى.

رَجَعَ الحمَامُ: كۆترمكه خویندنهوهكهى
برپړ كرد.

رَجَعَ النقش والكتابةُ: بهسمر

نووسینهكهدا چووهو نووسینهكهى

تۆخ كردموهوه چهند جارێك پێی دا
چووه.

ارْتَجَعَ على الفريم والمثهم: داواى
لهههرزدارو تاوانبارمكه كرد.

ارْتَجَعَ الشيءُ اليه: شتهكهى بو
گێرپابهوه برديهوه بۆلای.

ارْتَجَعَ به شيئاً: شتهكهى بهوه
گۆرپیهوه.

ارْتَجَعَ المرأةُ: نافرتهكهى ریجهه
كردموهوه دواى تهلاق برديهوه ژهر

نیکاحی خوئی.

ارْتَجَعَ الناقةُ: حوشرمكهى كړی بهنرخى
حوشرمكهى تری ومکوو نهو.

ارْتَجَعَ المرأةُ جلبابها: نافرتهكه

چارمکه که ی هه لدا یه وه بۆ سهر دهمو
جاوی خۆی، خۆی یی داپۆشی.

تراجع القرم: خه ئه که که گهرانه وه بۆ
شوینی خۆیان.

تراجع القرم الکلام بینهم: خه ئه که که
قسه که یان خسته بهر لی کۆلینه ومو
وتو وێژ.

تَرْجَعُ فلان: به مانا (رَجَع) دی.
تَرْجَعُ في المصيبة: له کاتی به لاد
ناخۆشیدا وتی: (إنا لله وإنا إليه
راجعون).

تَرْجَعُ في صردي كذا: نه وه له دلما هاتو
چۆی کرد.

تَرْجَعُ الناقة: به نرخی نه وه خوشتره
خوشترکی تری کری.

استرجع عند المصيبة وليها: له کاتی
به لادا وتی: (إنا لله وإنا إليه
راجعون).

استرجع الحمام في شبره: کۆتر ده که
خویندنه که ی خۆی بری.

استرجع الشيء: شته که ی رمکردم وه،
ومری گرتمه وه.

الراجِعُ: ناهرمتیك دوی مردنی
میرده که ی، بجیته وه سهر مائی
باوک و کسو کاری (ك: رواجع).

الراجعة: زه لکاوو گوماو (جۆرئکه له
لهرزوتا به نۆره به یناو بهین توشی
نه خۆش دمبی (ك: رواجع).

الرياح الرجّاج: باهه ک شوینی لیها تان و
رۆشتنی جوداواز بی.

الرجّاج: ریشمه وه هه وسار (نه وه به شه
هه وساری ده که ویتته سهر لمبۆزی
ولاخه که (ك: أرجعة ورجع).

الرجّاج: ریخ و زبل (نه وه شله مه نییه ی
پیش هاتنه دمری سهری مندال له کاتی
له دایکبوون دا دیتته دمری وه له چلم
ده چی (ناو (بارانی دوا باران (ه
قازانج و سود (زه لکاوو گوماو (ه
وه لامدانه ومی نامه (ه دنگدانه ومی
دمنگ (گیا به هاره لای خواروی
شان (ك: رجاع و رجعان).

الرجّاعی: گهرانه وه (هورئان
ده فهرموی: ﴿إِنِّ إِلَی رَبِّكَ الرَّجْعُی﴾
(ه وه لامدانه ومی نامه، ده گوتری:
(جاءني رجعي رسالتي).

الرجّعة: گهرانه ومی بیاوی ته لاقدر
هاوسهری له گهه ئ زنه
ته لاقدر او ده که ی دا (مه زه موب و بیرو
بۆ چونی نه وانه ی پیان وایه دوی
مردن سهر له نوێ ده گهر پینه وه بۆ
ژیانی دنیا (ه له زار او می (أحیا) دا
بریتیه له گهرانه وه بۆ زیان دوی
مردنیکی رواله تی یان خه فیه بوون.
الرجّعة: وه لامی نامه.

الرجّعی: (الطلاق الرجّعی): نه ومیه بۆ
میرد دروسته ئنه ته لاقدر او ده که ی

بگيرپښتهوه يو ژېړ نيكاحى خوى بهيج
گرښهستى مارمى سهر له نوئ.

الرُّجْعِيَّةُ: كونه پمرستى، مانه وه له سهر
بيرو باومرو دابو نه ريتى كؤن و
هه لښمكردن له گه ل پښكهوتنى
بارى زيان و گوزانكارى پوژگار.

الرُّجْعُ: زېل و زال و پيسايى، همر قسمو
بيرو باومړنك كه په سهند نه بى ه
(كلام رجيع): قسمى پمد كراوه يو
خاومنى ه (جل رجيع) گوريسينك
سهر له نوئ هه لومشاپيته وه و
جاريكى دى رښسرا بيتهمو و
كرابيتهمو به گوريس ه (طعام
رجيع) خوراكي سهر له نوئ گهرم
كراوه ه (بعر رجيع): خوشترى
ماندوو شهكهنى رڼكا ه گياو گزى
به هارانه ه كاويزى خوشتر ه پۇشاكي
پزيو ه عهره ق ه زهلكاوو گؤماو ه
(رجيع الفحم): خوله پمتهى خه لوز
دواى گه شانهموى ه (رجيع الأرز):
نارده برنج.

الرُّجْعِيَّةُ: خوشترى ماندوو شهكهنى
سهمفر ه (ك: رجائع).

الرُّجْعُ: به مانا (الرجوع) دئ ه شوينى
گهرانه وه ه بنهما ه لاي خواروى
شان، شهپيك ه مامؤستاو رښمر له
بوارى نهدمبو زانست دا ه

سهرچاوهى نووسراو، ومكوو
داثير متوله عاريفو قاموس.

الرُّجْعَةُ: (سفرة مرجعة): سهمرنيك
خيرو بيړى تيندايى و سهرمنجامى
باشى همبى.

الرُّجُوعُ: گه راوه، دمگوترى: (ثوب
مرجوع) و (خبر مرجوع) (نقش
مرجوع) نووسراو كه توخ
كراومته وه ه مؤرمكه توخ كراومته وه
ه وه لامى نامه ه كالای گه راوه و
نهمرو شراو.

المرجوعة: به مانا (الرجوع) دئ.
رَجَفَ رَجْفًا ورجفًا ورجفًا ورجفانًا:
له رزى، هه ژا كه وته شمهقه توله.
رَجَفَ فلان: فلانكهمس ترساو له هه بيه تا
نه ژنوى شكان.

رَجَفَتْ يده: به هوئى نه خوئى دمستى
له رزى يان له بمر پيرى.
رَجَفَ القلب: له ترسا دلى كه وته ته په تمپ.
رَجَفَ القومُ: خه لكه كه خو يان نامادمكرد
يو شهر.

رَجَفَتِ الأرض: زموى كه وته له رزين و
هه ژان و شمهقه توله.
رَجَفَ الرُّعْدُ: همورمكه دمنگى دايهمو و
گرمه كهى دووباره بؤوه.
رَجَفَتِ الأسنان: ددانه كان كه ووتن،
هه لومرين.

رَجَفَ الْبَحْرُ: دهریا که و ته شه بولدان و
هه ژان.

رَجَفَ الْحَمَىٰ فَلَانًا: لهرزو تاکه فلانی
هیئانه لهرزین و شه پله.

رَجَفَ الشَّيْءُ: شته که ی خسته جم و جوژ
ه (هو راجف و رجاف و رجوف).

أرجف: به مانا (رَجَفَ) دئ.

أرجف القوم: خه لکه که که و تنه
بلا و کردنه هوی هه والی دروو

دهله سه و پرو پاگمندی بیج سمر و
بهر ه هورشان دمفرموی:

﴿وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ﴾.

أرجفت الأرض: زموی که و ته هه ژان و
شقه تو له.

أرجفت الريح الشَّيْءُ: بایه که شته که ی
جولاند هوه.

إرجف: دست ی کرد به لهرزین و که و ته
شقه تو له.

أسترجف رأسه: سمری لهرزاند، سمری
بادا.

الإرجاف: هه والی دروو سمرنج راکیش و
هیئت هه جو ه (ك: أراجيف).

الأراجيف في السوق: پرو پاگمندی
بازار پانه بو گوپینی نرخ ی کالآ.

الراجفة: فو کردن به که پماندا لهرزو ی
قیامت دا.

الرَّجَافُ: دهریا، روژی قیامت.

الرَّجَفُ: ویکه اتنه موو لهرزینی که
له ماسولکه گانی جهسته دا به یدا
دمبی، جگه له ماسولکه ی دهم و
جاو.

الرَّجْفَةُ: شهقه تو له و لهرزینی توند ه
هورشان دمفرموی: ﴿فَأَخَذَتْهُمُ

الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ﴾.

رَجَلَهُ رَجُلًا: قاجی هه نکاوت.

وَجَلَّ الشَّاةُ: مهر که ی به قاجی بهسته وه
ه به قاجی هه لیواسی.

رَجَلَتِ الْمَرْأَةُ وَلِدَهَا: نافرته که مندالی
بوو به شیویه ک قاجی بیج سمری

هاتنه دمروه.

رَجَلَ رَجُلًا وَرَجُلَةً: قاجی گهوره بوو ه
له سمر دوو قاجی رویشته ه توانای

رویشتنی په پیداکرد ه هاواری نازاری
قاجی کرد.

رَجَلَ الْحَيْرَانُ: نازده که له قاجیکی دا
په له ی سپی هه بوون ه (فهر أرجل

وهي رجلاء).

رَجَلَ الشَّعْرُ: موومگان مامناومندی بوون
نمزور گرژ نمزور خاو بوون.

أرَجَلَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که کوپی بوو
(لهی مُرَجِل).

أرَجَلَ فَلَانًا: وایکرد فلان به حاج پروا ه
مؤله تی دا بو ماومیه ک.

رَجَلَهُ: به هیزی کرد.

أَرْجَلَ الشَّعْرِ: هَزَمَكَانِي دَاهِيَنَان وَ رَيْكَو

پيكي كردن، رازانديمهوه.

إِرْجَل: لَمَسَر فَاج رَوَيْشْت ه تَاك پَمَوِي

نواندو راي خوي بي پهسهند بوو

گوڼي بهرپاي كهسي تر نه دا.

إِرْجَل الطَّبَّاحُ: كَيْشْت لَيْنَهْرْمَكِه

لهېرمدا كيشتي لي نا.

إِرْجَل النَّهَارُ: رَوُژ درمگ بوو.

إِرْجَل الشَّاءُ: مَمْرَمَكِي بَهْفَاج بَهْسْتَهْوَه.

إِرْجَل الشَّيْنِ: شْتَهَكِي خَسْتَه ژَئِر

فَاجِيَهْوَه.

إِرْجَل الْكَلَامُ: بَهْبِي لِي وَرْد بُوونَهْوَهو

بیر کردنهوه هسهي کردو وتاري دا.

تَرْجَلُ: لَمَسَر فَاجِي رَوَيْشْت.

تَرْجَلُ الرَّكَبُ: سَوَارْمَكِه دَابَهْزِي وَ بَهْفَاج

رَوَيْشْت.

تَرْجَلَتِ الْمَرَأُ: نَافَرْمَتَهَكِه لَاسَايِي پِيَاوِي

کردموهوه ههئسو كهوتي نهواني

پهپرمو کرد ه پيغه مېهر (د.خ)

هفرموويتمتي: (لَعَنَ اللَّهُ الْمَرْجَلَاتِ مِنْ

النِّسَاءِ) خُودَا نَهْفَرِي نِهْو

نافرمتانه کردوهوه كه لاسايي پياو

دمكهنهوه ه لهپوشاك و روخسارو

ههئسو كهوت دا.

تَرْجَلَتِ الشَّمْسُ: خَوَّر هَهْ لَكْشَا ه

(تَرْجَلَتِ النَّهَارُ): رَوُژ درمگ بوو.

تَرْجَلَتِ الشَّيْنُ: شْتَهَكِي خَسْتَه ژَئِر

فَاجِيَهْوَه.

تَرْجَلَتِ شَعْرُهُ: هَزَمَكَانِي رَيْكَو پَيْكَ

کردن ه هزي داهينان.

تَرْجَلُ الْبَيْتِ: جَوُوَه نَاو بِيْرْمَكِهْوَه.

الْأَرْجَلُ: فَاج گهوره (هِي هَان)،

دمگوترئ: (هَر أَرْجَلُ الرَّجُلَيْنِ) نِهْو

بَهْهَيَزْتَرِيْن وَ نَازَاتَرِيْن نِهْوَدُو

پياوميه.

الرَّجُلُ: هَيْتَنَهْو قَسَه هَيْن وَ قَسَه بِيْر ه

ههر شتيك لهسر دوو فاج بېروا.

الرَّجُلُ: فَاج لَهْسَرْمَتَاي رَانَهْوَه تَا هَاژْنَه

بي ه (ك: أَرْجُلُ)، دَمْشُكُوتَرِيْ: (هَر

قَائِمٌ عَلَى رِجْلِ) نِهْو لَهْسَر پَيِيَه،

نَامَادَمِيَه بُوَيْشِ ه (كَانَ ذَلِكَ عَلَى

رِجْلِ فُلَانٍ): نِهْو شْتَه لَهْسَر دَهْمِي

فُلَانٌ دَا بُوو لَهْحَدِيْث دَا هَاتُووه:

(لَا أَعْلَمُ نَبِيًّا هَلَكَ عَلَى رِجْلِهِ مِنْ

الْجَبَابِرَةِ مِثْلَ مَا هَلَكَ عَلَى رِجْلِ مُوسَى

عَلَيْهِ السَّلَامُ) هَمِرُوا وَشَهِي (رِجْلُ)

بَهْمَانَا كُوْمَه لَيْكَ شْت دِي ه پَمُوَه

كُولَه ه سَوْبَا ه بَهْش وَ بَار ه (رِجْلُ

الْبَحْرِ): كَهْنَدَاوِي دَهْرِيَا ه (رِجْلُ

الْفَرَابِ): گِيَاپَهَكِي دَرِيْزَه بَهْسَر

زَمُوِي دَا بِلَاو دَهْبِيْتَهْوَه، گَهْ لَآكَانِي

شَهْمَتَانِ شَهْتَالَه دَمْكُوْتِيْنْدَرِيْ وَ

دَهْخُوْرِيْ ه (رِجْلُ الْجِبَارِ) وَ (رِجْلُ

الْجَوْزَاءِ): نَهْسْتِيْرْمَن ه (ك: أَرْجَالِ).

الرَّجُلُ: پیاو؛ نیرینهی بالغ نه پمگهزی
 نادمیزاد ه (ك: رجال ورجلة)، کوی
 کویهکهی (رجالات)، دمگوتری: (هر
 من رجالات القوم): نهو
 لهپیاوماهولانی گهل و نهتهومیه.
 الراجل: پیاده، پیچهمانهی سوار.
 الرجلان: بهمانا (الرجل) دی ه بو
 مینیه دمگوتری: (رجلی) ه (ك:
 رجالی).

الرجلة: لافاو، هاتنه خوارمودی ناو
 لهبهرزایی و شاخو کهنهکهوه بو
 دمشتایی ه پومکی نهحمهق
 (پهئینه) که گیاهکی سالانهیه
 بهکالی و بهکولای دهخوری
 توویکی وردی هیه ه (ك: رجل).
 الرجل: نافرمت، نافرمتیک لاسایی پیاو
 بکاتهوه، دمگوتری: (امراة رجلة):
 نافرمتیکه دهلی پیاهو لهبیرو
 بوجون دا ه لهعهدیت دا هاتووه:
 (كانت عائشة رضي الله عنها رجلة
 الرأي).

الرجليون: باز هاویژمکان، نهوانه
 ومرزشی راکردن دمهکن.
 الرجولة والرجولية: پیاومتی نهوهی
 بهتاهوای پموشتی پیاوانه
 تیدابی.

الرجيل: پیاده پیچهمانهی سوار ه (ك:

ارجلة) ه همرها بهکهسیک دمگوتری
 بو پیاده پویشتن نازایی.
 المرجل: پوشاکیک وینهی پیاوانی
 بیومبی.

المرجل: دیزه، گیتله ه قاپو
 قاجاغیکه لهفور دروست دمکری و
 سور دمکریتهوه ه لهزانیاری
 میکانیکا بهو نامیره دمگوتری
 بهکاردمهینری بو بهرهمهینانی
 ههلم لهناو یان لهشتی تر.

رجمه رجما: بهردمبارانی کرد ه بهبهرد
 کوشتی.
 رجم لانا: جنیوی بهفلان دا ه نمفرینی
 لی کرد ه دهری کرد ه وازی لی
 هینا ه قورشان دمفرموی: (لن لم
 تنه لأرجلك).

رجم بالظن: گومانی خسته سهر.
 رجم القبر: کیله بهردی بو گورمهک دانا.
 راجم في الكلام والعنبر والحرب: زنده
 رقی کرد.

راجم عن قومه: داکوکی لهگهل و
 نهتمومکهی کرد.

رجم: بهگومانهوه قسهی کرد،
 دمگوتری: (رجم بالغیب): قسهی
 لهشتی نهینی و نهو دیو بهردموه
 کرد، قسهی لهشتیک کرد که
 نایزانی، نازاندری.

رَأَجَمَ الْقَبْرَ: كَيْلَهُ بِمَرْدِي خَسْتِه سَمِر
گۆرْمَكِه.

ارْتَجَمَ الشَّيْءُ: شَتِهَكِه هَهَنْدِيكِي كِهوتِه
سَمِر هَهَنْدِيكِي.

ارْتَجَمَ الْقَوْمَ بِالْحِجَارَةِ: خَه-كِهَكِه
بِمَرْدِيَان لَهْمِهَك گرت، شَهْرَه
بِمَرْدِيَان كرد.

ارْتَجَمَ بِالْكَلَامِ: جَنِيوِيَان بَهْبِهَكْتَر دَا.
اسْتَرْجَمَهُ: دَاوِي لَسِ كرد بَهْرَدِمْبَارَانِي
بَكَا ه لَه-حَدِيث دَا هَاتووه دهَلِي:
(جاءت امرأة تسرجم النبي).

الرَّجَامُ: نَهو بَهْرَدِه تَابِهْبَهْتِيَهيه لَهسَهْر
بِر دَادَهْمَرِي بُونَهوِي لَهكَاتِي
بِيُوِهَسْتَدَا دَاهِيَلَلَرِيْتَه نَاوَبِرْمَكِه
بُونَهوِي قَوْرِي بَنَكِي بِرْمَكِهِي پِي
بِشَلَهْفِيْنَدِرِي وَ هَه-لُگَوَازِي ه نَهو
دولا دِيوارِه يَان دوو كۆلَهكِهيهن كِه
جَهْرَخ وَ فَهلهكِي دُولُجَهكِهِي لَهسَهْر
دَادَهْمَرِي.

الرَّجْمُ: كُوشْتَنِي زِينَاكَهْر بَه-بَهْرَدِه
بَارَانَكِرْدَن ه نَهو بَهْرَدَانَهِي
پِيَادَهْمَرِي ه (رَجَمَ بِالْغَيْبِ): هَسِه
هَويَشْتَن بَهْبِي بَه-لُكِه.

الرَّجْمُ: كَيْلِي قَهْبِر ه گۆر ه بِر ه
تَهْمَنُور ه (ك: رَجَام وَارَجَام).

الرَّجْمُ: تِر نَهسْتِيرَه ه نَهو دِيْمَه-نَهيه
كِهْدَه-لِيِي نَهسْتِيرَهيهو بَهْرَدِمْبِيْتَهوه
بُوَسَهْر زَمُوِي ه كَيْلِي سَمِر گۆر.

الرُّجْمَةُ: كَيْلَه بِمَرْدِي سَمِر گۆر ه (ك:
رَجَام).

الرُّجْمَةُ: بَهْمَانَا (الرَّجْمَةُ) دِي ه نَهو
نَاوَان وَ بَهْرُزِيْنُوكِهيه (بَه-بَهْرَد يَان
نَاسَن) دَهخَرِيْتَه نِيَوَان دوو
دِيْبَهْرَمُوِه، يَان دوو بَاخْجَهوه ه (ك:
رَجَم وَرَجَام).

الرَّمَايِمُ: هَسِي نَاشِرِيْن وَ جَنِيُو نَاسَا ه
تَاكِهكِهِي (مِرْجَمَةُ).

الرَّجْمُ: قُوجَهْقَانِي، دَارَلَاْسِيك نَهو
شَامِيرَهِي بَهْرَدِي پِي دَههَويْزِي،
دَهگوتَرِي: (رَمَاه بِالْمَرَايِمِ) ه (ك:
مَرَايِم).

الرَّجْمُ: پِيَاوِي بَههِيْز ه نَهسِي بَههِيْز،
دَهگوتَرِي: (رَجُلٌ مَرَجَمَ): پِيَاوِيكِي
بَههِيْزُو تَوَانَايه ه (فِرْس مِرْجَمَ):
نَهسِي سَمَكُولَكَهْر نَهو نَهسِيهِي
بَههِيْز سَمِي بَهْرَمُوِي دَا دَهْدَا ه (لِسَان
مِرْجَمَ): زَمَان دَرِيْزُو زُوْر بَلِي.

رَجَنَ بِالْمَكَانِ رَجُونًا: لَهو شُوْنَه مَاهِهوه.
رَجَنَ الْخِيْرَانُ: حَهپَوَانَهكِه مَالِي بُوو،
كِهوي، بُوو وَ مَكْرِي نَادَهْمِي بُوو.

رَجَنَ الدَّابَّةَ رَجْنًا: وَاخَهكِهِي بَهسْتَهوه،
لَهزوري كرد، نَالْفِي بَاشِي نَهْدَايه بُو
نَهوِي كَزُو لَاوَاز بِي ه لَهْمَالَهوه
دَابِههسْتُو بَهْرَه-لَلاي نَهكِرْد بُوخُوِي
بَلَهوهرِي.

- وَجَنَ فُلَانًا: شمرمی لهفلان کرد.
- أَرْجَنَ: بهمانا (رَجَنَ) دئ.
- أَرْجَنَ الدَّابَّةَ: ولاخهکهی بهمند کرد، بهستیوهه، لهژوری کرد.
- إِرْتَجَنَ الشَّيْءُ: شتهکه تیکهه و پیکهه
- بوو، خراپ بوو کهلکی نهما.
- إِرْتَجَنَ الزُّيْدُ: رۆنهکه فرچاو خهوش و خالی لی جیا نهبووه ه کهلکی نهما.
- إِرْتَجَنَ أَمْرَ الْقَوْمِ: کاری خهکهکه شینواو تیکهه و پیکهه بوو.
- إِرْتَجَنَ بِالْمَكَانِ: لهشوپنهکه مایهوه، نیشتهجی بوو.
- الرُّجْعُ: ژمهري کوشنده.
- الرُّجِيَّةُ: کۆمهه و تاقم ه (ك: رجائن).
- الرَّجْوَةُ: جۆره زهمیلهیهکه لهپوشی خورما دروست دمگرتی بنکی پان و لای دهمهکهی تهسکه، دمگوترتی:
- (هم لي مرجوة): خیلکهه پاران و ههردین و دهجن نازانن ئایا بهمیننهوه پان باریکهه.
- رَجَاءُ رَجَاءٍ رَجُوءٌ رَجَاءٌ وَرَجَاءٌ وَرَجَاءٌ: هیواداری کرد، ئهمههلی بهی بهخشی ه لیتی ترسا ه بهژوری بو (نهکردن، نهبون - نهقی) بهکار دههیندرئ ه قورئان دمهفرموی: ﴿مَّا لَكُمْ لَا تُرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا﴾.
- وَجِيَّ رَجًا: لهقسهه ناخاوتن کهوت، بی دمنگ بوو.
- وَجِيَّ عَلَيْهِ الْكَلَامُ: زمانی گیرا قسهی بۆنهکرا.
- أُرِجَتِ النَّاقَةُ: حوشرمهکه نزیکه بزئو ببجوی بیی.
- أَرْجَى الْأَمْرَ: کارمهکی دواخست.
- أَرْجَى الصَّيْدَ: هیچ نیچیرتیکی بۆ نهگیرا.
- رَجَاءُ: بهمانا (رَجَاءُ) دئ.
- تَرْجَاءُ: هیواداری کرد.
- الْأَرْجَانُ: دار ئهرخهوان؛ درمختیکه گوئیکی سوری زۆر جوانی ههیه ه بۆیهی سوری زۆر سور ه سور ه پۆشاکێ پهننگ سوری تۆخ، دمگوترتی: (أحمر أرجواني).
- الْأَرْجِيَّةُ: شتیک دوابخرئ ه (ك: أراجي).
- الْتَّرَجِي: چاوهر وانیکردنی شتیکی خۆش و مومکین.
- الرَّجَا: لای شت، تهنیشتی شت.
- الرَّجَاوَانُ: شوینی مهترسیدارو فهوتینهر، دمگوترتی: (رُجِيَّ بِهِ الرِّجْوَانُ): خرایه شوینی خهتهرو مهترسیداروهه.
- الرَّجِيَّةُ: همرشتیک بههیوای بی، دمگوترتی: (مالي في فلان رجية): هیچ هومیدیکم بهفلانکس نییه.
- رَحَبَ الْمَكَانَ رَحْبًا: شوینهکه بهفرهراوان بوو.

رَحَبُ الْمَكَانِ رُحْباً وَرَحَابَةً: بهمانا

(رَحَبٌ) دئی، قورئان دمقمرموی:

﴿حَتَّىٰ إِذَا صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ﴾.

أَرْحَبَ: بهر فراوان بوو.

أَرْحَبَ الشَّيْءُ: بهر فراوانی کرد.

رَحَبُ الْمَكَانِ: شوینه که ی فراوان کرد.

رَحَبٌ فَلاناً ویه تر حیباً: به خیر هاتنی

فلانی کردو هیوای بو خواست

لهو شوینه به خووشی بگوزمرینس ۵

پئی گوت مەر حمباو خووش هاتی.

تَرَحَّبَ: بهر فراوان بوو.

الرَّحْسَابُ: پان و پوړ، بهر فراوان،

دمگوتری: (قَدَّرَ رُحَابٌ).

الرُّحْبُ: پان و پوړ، دمگوتری: (مَكَانُ

رَحْبٍ) و (دَارَ رَحْبٍ).

رَحْبُ الصَّدْرِ: سنگ فراوان ۵ هیدی و

هیمن.

رَحْبُ الدَّرَاعِ: به هیزو دمست و بازو

لهکاتی تنگانهدا.

رَحْبُ الدَّرَاعِ وَالْبَاعِ: سهخی و دمست و دل

فراوان.

رَحْبُ الرِّاحَةِ: دمست و پل پان و گموره،

زور به خشنده.

رَحْبُ الْفَهْمِ: عاقل منلو تیگه پشتوو.

الرُّحْبَى: پانترین بهراسو له کهله که ی

حوشتر دا ۵ شوینی لیدانی دل.

الرُّحْبَةُ: زموی بهر فراوان ۵ (ك: رُحْبٌ وَرَحَابٌ).

الرَّحِيبُ: دمگوتری: (هو رحیب الصدر):

سنگ فراوان و سنگ پان ۵ (رحیب

الجوف): گهده پان و زل.

رحیب الباع والدرع: سهخی سروشت ۵

زور خور.

الرَّحْبُ: پان و پوړ ۵ له به خیر هاتنی

میواندا دمگوتری: (مَرَحَباً بِك):

همرموو له شوینی پان و همرح دا

دابهمزه و دانیسه پشوو بلده ۵

بمینه وه لمان شوینی خووش و

بهر فراوان بو تویه ۵ دلخووشین

به هاتنت ۵ بو دوعا لی کردن

دمگوتری: (لا مَرَحَباً بِك): به خیر

نه بهی، له هاتنت دا خووشی

نمبینی ۵ (أَبُو مَرَحَبٍ): نازناوی

سیبهره.

رَحَّ الْقَرْسُ رَحْحاً: نهمسپکه سمی پان بوو

(نیشانه ی رهمسپکه سمی).

رَحَّ الرَّعْلُ: که له کیویه که سمی پان بوو.

رَحَّ الرَّجُلُ: پیاوکه جالایی بهری پئی

نهموو، بهری قاجی راست بوو ۵ (هو

أَرَحَ وَهِيَ رَحَاءٌ).

الْأَرَحُ: که سیک بهری پئی جالایی تییدا

نهمی همموی له زموی بلدا.

رَحَّ الرَّجُلُ: پیاوکه نه گهمشته

برپاری نهووی دمیهوئ بیکا.

رَخْرَجَ بِالْكَلَامِ: هسهکهی درکاندو پونی

نه کردموه.

رَخْرَجَ الْحَبْرَ: نانهکهی پانکردموه لیکی

کیشایهوه.

تَرَجَرَجَتِ الْفَرَسُ: نهسپهکه هاجی

پانکردن بوئهووی میز بکا.

الرُّخْرَاجُ: قاپی پانو پوپر ه (إناء

رَخْرَاج): قاپی پانو قهراخ نزم

ومکوو لهگهنو تهشتو سینی ه

لهحهدهت دا هاتووه: (فأني بقذح

رحراح فوضع فيه أصابعه). ه (عیش

رَخْرَاج): ژبانی خووشو پپر خیرو

بیتر.

الرُّخْرَجُ: بهمانا (الرُّخْرَاجُ) دئ.

الرُّخْرَجَانُ: بهمانا (الرُّخْرَاجُ) دئ.

وَحِضَ الثُّرْبَ رَحَضًا: قوماشهکهی شت ه

لهحهدهت دا هاتووه: (سأل عن

اواني المشركين فقال: إن لم تجدوا

غيرها فاحضوها بالماء).

الرحيض: شتی شوژدراو (قوماشی

شوژدراو).

رُحِضَ الْأَمْرُ رَحَضًا: نهخووشو تادارمکه

عمرمقی زوری کرد بهجوریک

کهدمتگوت خووی شتووه ه ومکوو

مریشکی ناومروترکراوی لی هات.

رُحِضَ فلان: فلانکس عمرمقی زوری کرد

سهرتاپای جهستهی بوو بهناو.

أَرَحَضَ الثُّرْبَ: قوماشهکهی شت ه

لهحهدهتی میعراج دا هاتووه:

(فَمَسَحَ عَنْهُ الرِّحْضَاءُ): عمرمقی

جهستهی سپری.

أَرَحَضَ الْمَخْمُومُ: تادارمکه عمرمقی

زوری کرد.

رَحَضَهُ: بهمانا (رَحَضَهُ) دئ ه

لهحهدهتی نیبنو عهباس دا

دمربارمی خهوارچهکان دهلی:

(وعليهم قمص مَرَحَضَةً).

إِرْحَضَ فلان: فلانکس حهپای جوو،

ناوی زپا.

الرَّحَضَةُ: چلک و پاشهپوی ناگامی

شتن.

الرَّحَضُ: گوندی کۆن و کهلاوه کۆن ه

قوماشی داپزاو به هوی زور

شتنهوه.

الرَّحَضَاءُ: عمرمقی زور بهجوریک

ههموو جهسته بشوا ه عمرمقی دوا

لهرزو تا نهخووشی تا بهعمرمقهوه.

الرَّحَضُ: شوینی خو پاکردنهوهو

غوسل کردن ه داریک پوشاکی پی

دمکوتری لهکاتی شتن دا ه (ك:

مراحيض).

الرَّحَضَةُ: شتیکه دهستونوی تییدا

دمگیری ه (ك: مراحيض).

الرُّحَاقُ: شمراپ ۵ قورشان دمفهرموی:

﴿يَسْقُونَ مِنْ رُحِيقٍ مُنْتَمِئٍ﴾ ۵ جوړه

عەترتکه ۵ میسکی بی غەش ۵

بنهجهو پمگهزی خاویڼ ۵ (رحیق

الأزهار): ښو هه لالهو شیله په په

گول و پوهك دمری دمدا ههنگو

حهشهراتی تر رابده موسن.

وَحَلَ مِنَ الْمَكَانِ رَحْلًا وَرَحِيْلًا وَتَرَحَالًا

وِرحلة: رقی.

رَحَلَ الْبَعِيرَ رَحْلًا وَرِحْلَةً: حوشرمهکه بارو

بارگه نهی لی نرا ۵ سواری

حوشرمهکه بوو، هه لاته سمر پشتی،

دمگوتری: (رَحَلَ فُلَانٌ بِمَكْرَهٍ): هه لان

به زور پرېدا سەفهری پې کرا ۵

به سمری دا زال بوون.

رَحَلَ لَهُ نَفْسُهُ: صهبری گرت له سمر

نمزیه تډانی و گوڼی پې نه دا.

أَرَحَلَ فُلَانٌ: هه لانکس سەفهر و کاروانی

زور بون.

أَرَحَلَ الْإِبِلُ: حوشرمهکه دواي کزو

لاوازی قه له و بؤومو توانای ښووی

په پيدا کړدموه باری لی بنډری.

أَرَحَلَ فُلَانًا: وای له هه لانکس کړد

سەفهر بکا، کاروان بکا ۵ ولاخی

سواری و توپشوی دا به هه لانکس.

رَاحَلَهُ: پارمەتی دا له سمر کاروانه کهی و

سەفهر کړدنی.

رَحَلَهُ: وای لی کړد سەفهر بکا،

شوینمه که چی بیلی.

رَحَلَ الْإِبِلَ: حوشرمه کهی ژپر بار کړد،

رایه ښا.

رَحَلَ الثَّرْبَ: کراسه کهی رازانده و

بهوینمه کهی جوړاو جوړی کهل و په لی

کاروانی.

رَحَلَ الْحَسَابَ: حیسابه کهی گواسته و بؤ

شویننکی تر کس په یومندی

به سمره تی حیسابه که و هه په.

ارْتَحَلَ: به مانا (رَحَلَ) دی.

ارْتَحَلَ الْبَعِيرَ: کهل و په لی سەفهری

له حوشرمه که بار کړد ۵ سواری

حوشرمه که بوو.

ارْتَحَلَ الْفُطْلُ أَبَاهُ: مندا له که چوو و سمر

پشتی باوکی ۵ له حه دپه دا هاتوو و

پتفه مېمر (د.ج) چوو و سوژدمو

حه سمنی که چه زای چوو و سمر پشتی،

ښویش درنژمی به سوژدمه کهی دا،

جادوای سه لامدانه و لیان پرسی

بؤ ښومنده له و سوژدمدا مایته و ه؟

فهرمووی: (إِنَّ ابْنَ إِرْتَحَلَنِي فُكْرَهُتِ

أَنْ أَعْجَلَهُ).

تَرَحَلَ: به مانا (رَحَلَ) دی.

تَرَحَلَ الدَّابَّةُ: سواری ولاخه که بوو

(وَكَّرَحَلَهُ) به ناخوشی سواری بوو.

إِسْتَرَحَلَهُ: داوای لی کړد باری بؤ بار

بكا ۵ داواي پيداويستی كاروانی لی
كرد.

إِسْتَرْخَلَ النَّاسَ نَفْسَهُ: نهفسي خوی ژور
دمسته كرده و خه لکی بهسمر
خوی دا زال كرده.

الرَّاحِلَةُ مِنَ الْإِبِلِ: حوشتريك بهكه لکی
كاروان و بارهه لگرتن بی ۵
له حدیث دا هاتوو: (وتجدون الناس
بعدي كابل مائة ليس فيها راحلة) ۵
(ك: رواحل)، دمگوتري: (مشت
رَوَاحِلُهُ): پيرو لاواز بووه كه لکی
نهاموه.

الراحول: بهمانا (الرَّاحِلُ) دئ ۵ (ك:
رواحل).

الرَّحَالَةُ: زين، يان زیني دروستكراو
له پيستی و شتی وا كه بؤ غارغارین و
پیشپرکی بهكاردی ۵ (ك: رَحَالُ).
الرَّحَالُ: زيندرو ۵ هرشتيک
پيداويستی سهفمري.

الرَّحَالُ: عمرهبي کۆچمري، كه
هميشه بمنازه له كانيانه وه
گرميان و كوستان دمكهن و بهدوو
لهومرو ئاودا دمگه پئن بؤ
نازه له كانيان.

الرَّحَالَةُ: كهسيك ژور گه پنده بی ۵ ژور
ولات گه پاي.

الرَّحَلَةُ: كاروان كردن و له مال دمرچون

بؤ ولاتانی تر ۵ قورنان دمفمرموی:
(رَحَلَةُ الشَّاءِ وَالصَّيْفِ) ۵ همروا
ناوه بؤ گهشتنامه (كَتَيْبِكَ بَاسِي
بهسمرهات و روداوو ئهو ديمه نانه
بكا كه گهشتيارمكه بينيوني).

الرَّحَلَةُ: نهوشتی سهفمري بؤدمكري و
مه بهسته، دمگوتري: (الكعبة رحلة
المسلمين) ۵ (عالم رَحَلَةُ): زانابه كه
له هه موو لايه كه موه خه لك دی بؤ
خزمه تی ۵ (بمير ذو رَحَلَةَ):
حوشتريكه توانای ژور رويشتنی
هميه.

الرَّحُولُ: گه پنده؛ كهسيك ژور بگه پري و
سهفمري بكا ۵ پيداويستی سهفمري.

الرَّحُولَةُ: بهمانا (الرَّاحِلَةُ) دئ.
الرحيل: سهفمرو كاروان كردن ۵
بمتوانا لهسمر سهفمرو رويشتن.

الْمُرْتَحِلُ: شويني بارلینانی ولاخ
كاروانسيرا ۵ خان ۵ شويني
دابينكردنی پيداويستی سهفمري.

الْمُرْحَلُ مِنَ الْجَمَالِ: حوشتري بههيز.
الْمُرْحَلَةُ: هوناغه ريگه رۆژمري
بمرويشتنی ناسايی ۵ (ك: مراحيل).

رَحِمَتِ الْمَرَأُ: نافرتمكه مندالانی
(رحمی) نازاری بوو ۵ (لهي رحاء).
وَحِمَ السَّقَاءُ: كوندمكه تال و جهوتی
نهكراوه رزی و كه لکی نهما.

رَحِمَ فلاناً رَحْمَةً ورحماً ومرحمة: به زمبى
بمفلانكس دا هاته وه، دلى بوى
نهرم بوو ه قورشان دمفهرموى:
﴿فَارَدْنَا أَنْ يَنْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ
زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا﴾.

رَحِمَتِ المرأة: به مانا (رحمت) دئ.
رَحِمَ عَلَيْهِ: دوعاو نزاي رهمه تى
بؤكرد.

تراخَمَ القومُ: خه لكه كه له ناو خوځيان دا
هه ندى كيان به زمبيان به
هه ندى كيان دا هاته وه.

تَرَخَّمَ عَلَيْهِ: دوعاى رهمه تى بؤكرد.
اسْتَرْخَمَهُ: داواى سؤزو به زمبى لئ كرد.
الراحِم: ناژه نيك (پزدانى) بيچودانى
هاوسابى.

الراحِم: مهر و بزنيك بيچوى بووبى و
پزدانى فرئ نه دا.

الرَّحِمُ والرَّحْمُ والرَّحْمُ: بيچودانى نازل
شوينى دروستبوونى بيچو له سكى
نازل دا ه خزمه تى و هوكارمكاني
ه (ك: ارحام) ه (ذوي الارحام) نه و
خزم و كهس و كارميه كه
نهمه صه بهن نه خاومن به شى
ديار كراون له ميراث دا، و كوو كچى
پراو كچه مام.

الرَّحْمُ: نه خو شيمه كه توشى رهمه مى
ثا فرست دمبى ناهيلى ناوى پياومكه و

هيكه مى خوئى متر به بين و زار و له
هه لپيچى.

الرَّحْمَنُ: زور به رهم و به زمبى، نه م
ناوه تمنها بؤ خدا به كاردمه يندرى.
الرَّحْمَةُ: خير و بيرو خوئى.

الرَّحْمَت: به مانا (الرحمة) دئ، دمگوتري:
(رهبوت خير لك من رحوت):
بترسي ندى و تاوان نه كه مى باشتره
له وهى تاوان بكه مى و عفو بكرئى.

الرَّحْمَى: رهمه تى و به زمبى.

الرَّحْموم: زور به روح و به زمبى ه
ثا فرم تيك مندالدى نازارى هه بى.

الرَّحِيمُ: زور به رهم و به زمبى ه (ك:
رحاء).

الرَّحْمَةُ: به مانا (الرحمة) دئ ه (ك:
مراحم).

وَحَتَ الحَيَّةُ رَحْوًا: ماركه خوئى كه وانه
كردم وه و پاپوكه مى به ست.

وَحَا الرَّحَى: ناشى ناهيه وه (وبها)
خولاندي وه.

رَحَى الإنسان الرَّحَى: نادميزاد ناشى
دروستكرد و ناهيه وه.

تَرَخَّتِ الهَيَّةُ: به مانا (رَحَت) دئ.

الرَّحَا والرَّحَى: ناسياو، ناش ه ناميزى
هاپين ه (ك: ازح ارحاء، رَحَى،

أرحية) ه سنگ ه ددانى خرى ه
(رحى الحرب): به رداشنى شهر،

مہستو کہلہلا بوو.

إِرْتَحُ الْعَجَبُ: ھویرمکہ ناوی زور بوو.

الرُّخَاخُ: نهرم و شل، دمگوتری: (أرض

رخاخ): زمویپیهکی نهرم و شل

(نبات رُخاخ): رومگیکی فشه‌لؤکه

(عیش رخاخ): ژپانی خووش و ہر

نازو نیعمت و بہختہ و مری.

الرُّخُ: رومگیکی نهرم و نیان و سوکہ

بالندمیہکی ئمفسانہ بیہ پیشینان

چہندان روداوی سہیریان بو

ھہلبہستووہ داشیکہ (پارچہ یہک)

لہ پارچہ گانی شہترنج.

الرُّخَاءُ: زموی نهرم و فشه‌ل کہلہ ژہر

پیدا بخزی (ک: رخاخی).

الرُّخْرَاخُ: لہقور یان ھویر ئہومیہ

نهرم و شل بی.

الرُّخْرَخُ: بہمانا (الرُّخْرَاخ) دئ.

وَحْصِي رُخَاصَةً و رُخُوصَةً و رُخَصَانًا: ناسکو

نهرم و نیان بوو، دمگوتری: (غُصْنُ

رَخَصٌ و بنان رَخَصٌ).

رَخَصَ السَّعْرُ رُخَصًا: نرخمکہ ھہرزان بوو،

دابہزی.

أَرَخَصَ السَّعْرُ: نرخمکہی ھہرزان کرد.

أَرَخَصَ الشَّيْئُ: شتہکە ی بہ ھہرزان

دہست کہوت یان بہ نرخمی کہم

کری (أَرَخَصَ لَهُ فِي الْأَمْرِ): کار

ناسانی بو کرد لئیشہکەدا.

دمگوتری: (دارت رخی الحرب): شہر

ھہلگیرسا ۵ بہرداشی شہر و مگہر

کہوت ۵ کؤمہلئ خزم و کس ۵

جہلمبہ حوشتی زورو کؤبؤوہ.

وَحْصَى الْقَرْمِ: ریش سہی و ہیاو ماقولئ

ھؤزو نہتہوہ، کہ خہلکہکە

لہقسہی دمرناجن ۵ (رحی

السحاب): ھہوری گہوا، گہوا و

کؤبؤوہ ۵ (رحی الأرض): تہہلؤکہ.

الرُّخْرِيَّةُ: (في الميكانيكا): نامیریکہ بو

ھہلگرتن و بہرزکردنہوی ھہبارہی

ھورس یان راکیشانی.

أَلْمَرَحِي: مہدارو جہمسہری ناش، یان

گورہپانی جہنگو ہیکادان.

رَخَّ الْعَجَبُ: ھویرمکہ ناوی زور بوو.

رَخَّ الشَّيْءُ رَخًا: پی بہشتہکەدا ناو شلی

کردموہ یان شکاندی و شلی کردموہ.

رَخَّ الشَّرَابُ: شہرابہکە ی تیکہلاو کرد.

رَخَّ رَخًا: ناسان و نهرم بوو.

أَرَخَ الشَّيْئُ: زہدمرہوی کرد لہشل

کردنہوی شتہکەدا.

أَرَحَ الْعَجَبُ: ناوی ھویرمکہی زور

کرد.

إِرْتَحَ: شل بووہ، داجورا، شور بووہ.

إِرْتَحَ رَأْيُهُ: راوو بؤچونہکە ی جہواشہ

بوو.

إِرْتَحَ السَّكْرَانُ: زور سہرخووش بوو،

الرُّخْفُ: جُورُهُ رَمَنُكَو بُوَيَاخِيكَه.

الرُّخْفَةُ: قَوْرَاوِي تَمَنَك ۵ بَهْرَدِي سَوَك ۵
(ك: رَخاف).

تَرَخُلُ: بَهْرَخُولِي بَهْخِيُو كَرَد.

الرَّخَاخِيلُ: سِرَكِي خورما.

الرُّخْلُ: بَهْرَخُولِي مِي (كَاوِي) ۵ (ك:
أَرخُلُ وَرُخَال وَرِخْلان).

الرُّخْلُ: بَهْمَانَا (الرُّخْلُ) دِي.

الرُّخْلَةُ: بَهْمَانَا (الرُّخْلُ) دِي.

رَخَمَ الصَّوْتِ وَالْكَلَامَ: دَمَنَكِهَكِه، قَسَهَكِه
نَهْرَم بُوو.

رَخُمَتِ النِّعَامَةُ وَالذَّجَاجَةُ يَبْضُهَا وَعَلَيْهِ
رَخْمًا وَرَخْمًا: نَوَعَامَهَكِه يَان مَرِيشَكِه

بَهْكَرْمَكِه هِيَلَكِه كَانِي زِيَرَخُو دَان
لَهْ سَهْرِيَان كِرْكَهوت ۵ (هِي رَاخِم).

رَخُمَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا رَخْمًا: نَاهَرْمَتَهَكِه
يَارِي لَهْ گَهَلْ مَنَدَالَهَكِه كَرَد.

رَخِمَ السَّقَاءُ وَغَرِهَ رَخْمًا: كُونَدَهَكِه
بِيَسْتَهَكِه بُوْگَهْنِي كَرَد.

رَخِمَ الْفَرَسُ وَغَرِهَ رُخْمَةً: سَهْرِي سَبِي بُوو
بَاهِي جَهْستَهِي رَهْش، (فَهْر أَرْخِم

وَهِي رَخْمَاءُ) ۵ (ك: رُخْم).

رَخِمَ فَلَانًا رَخْمًا: بَهْزَمِي بَهْ فَلَانَكِهَس دَا
هَاتَهو، دَمْگوتَرِي: (أَلْقَى عَلَيْهِ

رَخْمَةً): خُوْشَهو يَسْتِي خُوِي خَسْتَه
سَهْر.

رَخِمَ الصَّوْتُ وَالْكَلَامُ رَخَامَةً: دَمَنَكِي نَهْرَمو

رَخِمَ لَهُ فِي الْأَمْرِ: كَارْمَكِي بُو نَاسَان
كَرَد ۵ دَوِي مَهْنَع كَرْدَن رِيْگَهِي
پِيْدَا.

إِرْتَخَصَهُ: بَه هَهْرَزَانِي لَهْقَهْلَهْم دَا ۵
بَه هَهْرَزَان كِرِي.

تَرَخَصَ فِي الْأُمُورِ: رُوخَصَمَتِي وَدِرْگَرْت ۵
بَه مَوْلَهْت وَ رِيْگَه پِيْدَان جَووه نَاو
كَارْمَكِهوه.

اسْتَرَخَصَهُ: بَه هَهْرَزَانِي حَسِيْب كَرَد.

الرُّخَصَةُ وَالرُّخَصَةُ: كَار نَاسَانِي كَرْدَن وَ
رِيْگَه بُوْخُوْش كَرْدَن، سَوَك كَرْدَن وَ

كِه مَكْرَدَنَهو هِي نَهْرَك ۵ قَوْمَه نَاو،
دَمْگوتَرِي: (أَخَذَ رُخَصَتَهُ مِنَ الْمَاءِ) ۵

بَهْش وَ بَار لَه هَاو بَهْشِي وَ مِيرَات دَا ۵
مَوْلَهْت وَ رِيْگَه پِيْدَانِيْگَه دَمَوْلَهْت

دَمِيْدَا بَه جَهْمَد كِه سِيْكَ بُو كَرْدَنِي
كَارِيْكَ يَان بَه كَارِهِيْ نَانِي شَتِيْكَ ۵

وَمَكُوو مَوْلَهْتِي سَهْر تَاشِي وَ
شَوْفِيْ رِي وَ هَسْتَايِي تَر.

الرَّخِيصُ: كِه وَدَمَن وَ گِيْل وَ گَهوَج ۵
بُوْشَاكِي نَهْرَمو نِيَان ۵ (مَوْت

رَخِيص): مَرْدَنِي تَالُو تَفْت.

وَرَخَفَ الْعَجِيْنُ وَغَرِهَ رَخْفًا: هَهوِيرْمَكِه شَل
بُوْومو دَاهِيْزَا لَه بَهْر زُوْر نَاوِي.

وَرَخَفَ وَرَخَفَ: بَهْمَانَا (رَخَفَ) دِيْن.

أَرَخَفَ الْعَجِيْنُ: نَاوِي هَهوِيرْمَكِي زُوْر
كَرَد تَا شَل بُوْومو دَاهِيْزَا.

نیان بوو، قسه که نمرم بوو.

أَرْحَمَتِ النُّعْمَةُ وَالذَّجَاجَةُ عَلَى بَيْضِهَا:

نوعامه که یان مریشکه که به سمر

هیلکه کانی دا کپکه وت.

رَحِمَ الذَّجَاجَةُ: مریشکه که ی والی کرد

کپکه موی.

رَحِمَ الْبَيْتُ: خانو که ی به بمردی روخام

کاشی کرد ه (ترخیم الاسم):

بریتیه له وهی بیتیک یان دوو

بیت له ناو که هت بکه ی له کاتی

بانگ لی کردنی دا.

الرُّخَامُ: جوره به ردیکه له کاربوناتی

کالسیوم که بلور ناسابی به سروشت.

الرُّخَامِي: کزه با، سروی با ه ناوی

جوره پومکیکه تو زاوی مه یله و

سپییه نازم زوری حه ز

له خواردنیه تی.

الرُّخْمُ: بالندمی که به پرو پوئی زوره،

پمنگی سپییه و خالخالی پمنی

تیدان، دندوکی دریزمو که وانه یی

که مه، پمنگی خاکی مه یله و سووره

ه نیوهی زیاتری به چهرمیکی تمک

دایوشراوه ه دوو بالی دریزی هه ن

نیو ممر دمن، کلکی دریزمو جوار

به ری پیومن، قاجی باریک و نینوکی

مام ناو مندی و پشن ه شیری

خهست، (زهک).

الرُّخَامُ: نهو که سهی بمردی روخام

مشتو مال دمکاو تیف تیغه یان دمدا

ه روخام فروش.

رَخَا الْعَيْشُ وَغَيْرُهُ: زیانی خویش بوو.

وَحْيِي الشَّيْءُ رَخاً وَرَخَاءً: شتمه که نمرم و

شل بوو.

رَحِي الْعَيْشُ: زیانی خویش بوو.

وَحْوٍ رَخَاءً وَرَخَاوَةً: نمرم و نیان بوو.

أَرْخَى: کهوته خویش و همرزانییه وه.

وَحْيِي الْفَرَسُ: نه سپه که بازی توندی

هاوشت.

أَرْخَى الشَّيْءُ: شتمه که ی شل کردم وه.

أَرْخَى السُّرَّ: پمردم که ی دادایه وه.

أَرْخَى عَمَامَتَهُ: دلنیا بوو.

أَرْخَى الزَّمَامَ: جلوه ی شل کرد.

أَرْخَى لَهُ الْإِيذَ: پیو مندم که ی بؤ فراوان

کرد.

أَرْخَى لَهُ الْعِنَانَ: وازی لی هیئاو هه موو

شتیکی دایه دهست خو ی.

أَرْخَى الدَّابَّةَ: گوریسی هه وساری

ولاخه که ی دریز کرد بؤ نه وهی پتر

نه ملاو نه ولا بکا.

رَخِيَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: نهو شته ی

تی که لاوی نهو شته کرد.

رَاخِي (رَاخَتِ الْحَامِلُ): نافرته سکپه که

کاتی مندا ل بوونی هات.

رَاخِي الشَّيْءُ: شتمه که ی نمرم و شل

کردم وه.

راخي المَعْدَةُ: گرنكه‌ي شل كردموه.

راخي خِنَاقَةُ: پمته‌ي ملى شل كردموه و رنكاي همناسه‌داني پيدا.

تراخي: دواكهوت دواي خست، فته فته‌ي پي كرد.

تراخي عن الأمر: وازي له‌كارمكه هيتا.

تراخت السماء: ناسمان بارانباريني دواخست، له‌كاتي خو‌ي دا نه‌ي باراند.

تراخي ما بينهما: نيواني نه‌و دووشته‌ي زور فراوان كرد.

استرخي: شل و نهرم بوو، بلاو بژوه پان بژوه.

استرخي الأمر: كارمكه ناسان بوو به‌لاو ناخوشبیه‌مكه نه‌ما.

استرخي الرجل: پياومكه له‌سمر پشت راكشاو ماسولكه‌كاني شل كردنه‌وه.

الأرْخِيَّةُ: نه‌ومي له‌شته‌مكه شل بكرېتموه ه (ك: أراخي).

الرَّخَاءُ: همرزاني و گوزمران خو‌شي.

الرَّخَاءُ: كزه با، سروهي با ه باي هيتي ه هورنان دمغه‌رموي: هَلَسَخَرْنَا لَهُ الرِّيحَ فَجَرِيَ بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَهُ.

الرَّخَاوَةُ: (رَخَاوَةُ الْعُضْلِ الْخَلْقِيَّةِ): نه‌خوشبیه‌مكه هه‌ندئ منداڼ

كه‌له‌دايك دمېن شلوکيان پيوه

دياره.

الرَّخْرُ: فشه‌ن و نهرم له‌مهرشتيک بي.

الرَّخْرُ مِنَ الْأَصْوَاتِ: دمنگيکه

له‌دمريچه‌مكه دا هه‌وا به ته‌واوي

به‌ريسه‌ست نابي به‌لکو و رنكاي

دمرجووني دمميئي ه پيتي (ره‌خو)

نهم پيتانه‌ن (ث، ح، خ، ذ، ز، ظ

ص، ض، غ، ف، س، ش، ه).

الرَّخِي: دمگوتري: (عیش رخي): ژياني

خوش و پي به‌ختمو‌مري.

رَخِي الْبَالُ: به‌ناز به‌رومردمو

گوزمرانخوش.

الرَّخَاءُ: دمگوتري: (فرس مرخاء):

نهمپيکه گورج باز دمدا.

رَخْوَةٌ: ژياني خوش بوو، گوزمراني پي

نازو نيممته بوو.

الرَّخْوَةُ: شلوک و نهرم، دمگوتري: (هر

رخود): نيسقان نهرم و هه‌له‌وه.

الرَّخْوَةُ: نيسقان نهرمي، هؤ‌کارمكه‌ي

كه‌ميووني كالسيؤم و فسفؤره

له‌له‌ش دا.

رَدَاَهُ بِهِ رَدًا: پالپشتي بؤ دانا.

وَدَاَ الْحَائِطَ: پالپشتي بؤ ديوارمكه داناو

به‌هيږي كرد.

رَدَاَ الْمَاشِيَةَ: ناژمه‌كاني باش به‌خيو كردن.

رَدَاَهُ بِسَجَرٍ: به‌ردی پيادا.

وَقُوْ رَدَاءَةً: بيهيږبوو خراب بوو كه‌لكي نه‌ما.

أَرْدَأَ: کاری ناشیرینی نه انجام دا ه شتی خرابی په پیدا کرد.

أَرْدَأَ عَلَى كَذَا: له وه زیاد بوو.

أَرْدَأَ الشَّيْءَ: شته که ی بی که لک کرد، دایو مشاند خرابی کرد.

أَرْدَأَ فُلَانًا: یارمه تی فلانی داو بوو به پالېشتی.

أَرْدَأَ الْغَائِطَ: کۆله که و پالېشتی بو دیوار که دانا.

أَرْدَأَ السَّيْرَ: پهر دم که ی دادایه وه.

تَرَادَا الْقَوْمُ: خه لکه که له ناو خو یمان دا بوون به پالېشتی به کترو یارمه تی به کتریان دا.

الرَّيْدُ: یارمه تیدمرو پالېشت ه هیزو کۆله که ه لاتای قورس ه (ك: أَرْدَاءَ).

الرَّيْدِيُّ: ناخو ش و خراب ه بی که لک و گهنده ل ه همتیو مچه و خو پری ه (ك: أَرْدَاءَ).

تَرَدَّبَ بِهِ: نمر و نیانی له که لدا نواند، به زمی پیاهاته وه.

الْإِرْدَبُ: پروانه (الْإِرْدَبُ) له پیتی (ا) دا. الرَّدَابُ: (الرَّدَابُ الْقَوْلِيُّ): همبوونی چمند کونی گیراو له قولون دا.

الرَّدَابُ: رنگای دهر نه جوو، کۆلانی کۆتایی گیراو، کۆلانی گیراو.

وَدَجَ الصَّيِّ أَوْ الْمَهْرُ أَوْ السَّخْلَةُ:

منداله که یان جوانو نه سپه که یان کار زیله که پی ش نه وه ی خواردن

بخوا چی له سکی دا بوو دم ری دا.

الرَّدَجُ: په که م پیسای که مندال یان

جوانو یان کار زیله دم ری دمدا پی ش

نه وه ی شت بخوا ه (ك: أَرْدَاجَ).

وَدَجَ رَدْحًا: جیگر بوو مایه وه، دامه زرا،

دمگوتری: (رَدَحَ بِالْمَكَانِ).

رَدَحَ الرَّجُلُ: پیاو مکه کاری مه پسر بوو

نیشه که ی جی به جی بوو.

رَدَحَ الشَّيْءَ: شته که ی بلا و کردم وه.

رَدَحَ الرَّجُلُ: پیاو مکه ی خست، به زموی دا دا.

رَدَحَ الْبَيْتَ بِالطِّينِ: گلی کرده سمر خانوه که.

رَدَحَتِ الْمَرْأَةُ رَدَاةً: نافرته که سمتی

که و ره بوو که فله ی هه له و بوو.

أَرَدَحَ الْبَيْتَ: به مانا (رَدَحَهُ) دی.

رَدَحَ الشَّيْءَ: به مانا (رَدَحَهُ) دی.

الرَّادِحَةُ: (مائدة رادحة): سفرم و

خوانی کی که ورم و پر خیر و بیر ه.

الرَّدَاخُ: دمگوتری: (دوحة رداخ وجفة

رداخ): باخچه ی که و ره، سو ینه ی

که و ره ه کۆلینه ی زل ه (امرأة

رداخ): نافرته ی سمت و که فله یان و

هه له و ه (کبش رداخ): به مرانی دوگ

زل ه (جمل رداخ): حو شتری بارگران

ه (لحنة رداخ): فیتنه و جو رتم ی کی

که و ره ه (ك: رَدَحُ).

الرَّدَاخَةُ: تَهْلِيهِ كَه بُو دِرْنَه
دمریتتهوه.

الرَّدَخَةُ: گوشادی و خوشی.

الرَّدَحِي: به قالی گوند.

الرَّدُوح: نافرمتی سمت زلو کهمه ل
پان و پۆر.

الرَّدَحُ: خوش گوزمرانی و همرزانی.

وَدَخَ رَأْسَهُ: سمری شکاند، سمری قهلاشت.

الرَّدَخُ: قورپی زۆر ۵ (رَدَخَة) پارچه
قور.

رَدَّه رَدَّاهُ وَتَرَدَّاهُ: گهراندیهوه نه بهیشت

به مپراز بگا، دمگوتری: (رَدَّه اليه):

بوی گیراپیهوه، بریدییهوه بۆلای ۵

(رَدَّه على عقبه): گیراپیهوه بۆ دواوه

۵ (رد كیده في نحره): هیل و پیلانی

هاوچه شنی له گه ل دا کرد ۵ (رَدَّ

الباب): دمرگاگهی داخست ۵ (رَدَّ

عليه كذا): شته که ی به سمردا دایهوه

لئی و مرنه گرت ۵ (رَدَّ اليه الحكم):

برپارمه که ی دایه دمست نهو ۵ (رَدَّ

فلاناً): فلانکه سی به هه ل زانی ۵

(رَدَّ الشَّيْءَ): شته که ی

له حاله تیکه وه برده سمر حاله تیکه ی

تر ۵ و مگوو کابرای شاعیر ده ل:

فرد شعيرهن السود بيضاً

فرد بيضهن البیض سهداً

أَرَدُ: توپه بوو رقی هه لسا، خوینی

گهرم بوو.

أَرَدُ الْبَحْرُ: دمریا کهوته ماخولان و

شه پۆله کانی زۆر بوون.

أَرَدُ لَئْلان: فلانکه س رقی هه لسا ۵

خوینی گهرم بوو ۵ ماوه یه کی زۆر

له ته مه نی رقی بی هاوسهر بوون.

أَرَدُ الشَّاة: مهرکه گوانی پرپوون

له شیر.

رَأَدُ الْكَلَامُ: به نووسینه که دا چۆوه بۆی.

رَأَدُ الْبَيْع: داوای هه لومشانه وه ی

مامه لکه ی کرد.

رَدَّدَهُ: دوباره و سئ بارمی کردموه.

ارْتَدَّ: هه لگهراپیهوه، گهراپیهوه،

دمگوتری: (ارْتَدَّ على أثره، وارْتَدَّ

اليه، وارْتَدَّ عن دينه).

ارْتَدَّ الشَّيْءُ: داوای گهرانه وه ی شته که ی

کرد.

تَرَادَّ: به مانا (ارْتَدَّ) دی.

تَرَدَّدَ الْمُتَبَايعَانِ الْبَيْعُ: کپه ارو

فرۆش یارمکان مامه لکه مان

هه لومشانده وه.

تَرَدَّدَ فِيهِ: تیییدا کهوته گومانه وه بو ی

یه کال نه بووه.

تَرَدَّدَ فِي الْكَلَامِ: زمانی گیراو به مرنه ک

به کی قسه ی بۆنه کرا.

تَرَدَّدَ إِلَى مَجَالِسِ الْعِلْمِ: هاتو چۆی کۆری

زانباری دمگورد به مه به ستی

فیربوون و بیرو را گۆرپنموه.

استدۀ: داوای گهرانهوهی شتهکهی کرد.

استدۀ فلاناً الشئی: داوای لفلانکمس

کرد شتهکهی بداتهوه.

الأردۀ: کهسیک لهدمو و چاوی دا

عهیبو و خهوشیک همی.

الراکدۀ: نافرمتیک دمو و چاوی عهیبی

تیدا بی ۵ سودو قازانج، دمگوتری:

(هذا أمر لا رادّة فيه).

الرّدۀ: زمانگیران کهسیک لهقسه کردن

دا زمانی بگیری ۵ شتی خراپو

نارپسهن ۵ بهروبووم ۵ قهلبو

ساخته، دمگوتری: (درهم ردّ):

دیرههمی قهلب ۵ بیرو باومرو یاساو

ریسایهک پیچهوانهی سوننهتی

پیغهمبیری نیسلام بی ۵ لهحمدیت

دا هاتوو دهفرموی: (من عمل

عملاً ليس عليه امرنا فهو ردّ) ۵ (ك:

رُدود).

الرّدۀ: گهرانهوهو مهیل کردن بۆلای

شتیک ۵ عهیبو خهوش ۵

ناشیرینی شویتنیکی دمو و چاو

لهگهل جوانی باقی جهسته ۵

چهناگهی بچوک و پوکاوه ۵ کۆزمو

بن ژیل.

الرّدۀ: گهرانهوه بۆ کوفر دواي

موسولمان بوون ۵ پرپوونی گوانی

ناژهل لهشیر پيش نموی بزئ ۵

دمنگدانموی دمنگ ۵ پوکانهوهی

چهناگه ۵ (حروب الردة): نمو

شهرانه بوون که موسولمانان

بهراپراپهتی جینشینی بهکه م

حهزرمتی نهبو بهکر نهنجامیان دا

دژی نهوانهی لهزمکاتدان پاشگمز

بوونهوه، ههندیکیشیان وازیان

لهنوژ هینا.

الرّدی: نافرمتی ته لافراو.

الرّدید: گهرپندراوه ۵ قهلب و ناشیرین،

ههوریک بارانی بارانبی و ناوی بی

نهمابی ۵ نهندامی گۆشتن و

تیكسپراو.

الإستداد: (دعوى اسرداد الحيازة):

داواپه که بۆ گپرانموی مافی

خاوهندانریتی کهلی زهوت کراوه.

المتدّد: کورته بالاو کوئه بنه.

المردّة: کهسیک زۆر بیئتو برپوا.

المردّة: کهسیک ماوهیهکی زۆر

لهتهمهنی برپواو بی هاوسهر بی.

الرّدّد: سهر لی شیواو.

الرّدودّة: مینهی (المردود) به ۵

نافرمتی ته لافراو.

رَدَسَه رَدَسَا: بهبهرد لی دا ۵ وردی

کردو شانکلی ۵ بهیهکی کیشان،

لیکی دان.

رَدَّسَهُ بِرَأْسِهِ: بەسەر گێراپەوه، شەمرە
ھۆجی لەگەڵ کرد.

وَقَسَّ بِالشَّيْءِ: شتەکەى برد.

رَدَّسَ الذَّابَّةَ: وڵاخەکەى ژێربار کرد.

تَرَدَّسَ: کەوتو ھەڵدەرا، سەرمەنگری
بوو.

الْمِرْدَاسُ: شتیکی پەقو پتەوه شتی پێ
دەگوتری و ورد دەکری، سەندۆل،
دەسکە سەندۆل، پان کۆین و جەکوچ
ە سەر ە بەردێک ھەڵدەدرێتە ناو
بیرموبوونەوهى بزانى ناوی تێداپە
پان نا ە (ک: مرادیس).

الْمِرْدَاسُ: بەمانا (المرداس) دئ ە (ک:
مرادس).

رَدَّعَهُ رَدْعًا: گێراپەوه، نەبەشت بیت،
بەری پێ گرت.

وَقَعَ ثَوْبُهُ بِالزَّعْفَرَانِ: بە زەعفران
کراسەکەى پەنگ کرد.

رَدَّعَ الشَّيْءَ: شتەکەى کوتا، وردی کردو
پەستاوتی، دەگوتری: (رَدَّعَهُ
بالجس): بەبەرد کوتای.

وَقَعَ بِهِ الْأَرْضُ: بەوشتە زەویپەکەى
کوتایەوه.

وُقِعَ رَدْعًا وَرَدْعًا: پەنگی گۆرا بۆ
زەردی (پەنگی زەرد ھەلگەرا) ە
کوژرا، بەعەرزدا درا.

وَقَعَ الْمَرِيضُ: نەخۆشەکە بارى

تەندروستی تێک چوو ە جەستەى
دەیزراو نازارى لى پەیدا بوو،
دەگوتری: (رَدَّعَ فُلَانٌ): فُلَانْکەس
ھەموو جەستەى نازارى لى پەیدا
بوو.

رَدَّعَهُ بِالطَّيِّبِ: بۆنى خۆشى لەخۆدا.

إِرْتَدَّعَ: وازی لى ھێنا، نەبەشت،
دایەتا، بۆنى خۆشى لەخۆدا ە
بەزەعفران خۆى پەنگ کرد،
دەگوتری: (أَصَابَ السَّهْمُ الْمَدْفَ
فَارْتَدَّعَ): تیرمەکە لەنیشانەکەى داو
دولەت بوو شکا.

تَرَادَّعُوا: ھەندێک خەلک ھەندێکی
تریان مەنع کردن.

تَرَدَّعَ بِالطَّيِّبِ: بۆنى لەخۆدا ە بۆنى
لەخۆى ھەلسو.

الْأَرْدُعُ مِنَ الْغَنَمِ: ئەو مەرپە سەنگی
پەش پێ و باقى جەستەى سپی پێ.
الرَّادُعُ: کراس و پۆشاکیک ناسەواری
بۆنى خۆشى پێوھەماپ.

الرُّدَاعُ: نازارى سەرانسەرى جەستە ە
لەش داوھشان.

الرُّدَاعُ: دەگوتری: (أَحْرَ رَدَاعُ):
سورێکی صاف.

الرُّدْعُ: ھەرشتێک بەزموی دا بکەوی،
وێکوو ئەو بەئەندە بەحەواو
بەھەنگیوری و بکەویتە سەرمزوی پان

گۆشتی نیوان شان و ئیسقانی سنگ،

یان گۆشتی سنگ.

رَدَقَهُ رَدَقًا: لهدواوهی سوار بوو، بوو

بهپاشکۆ ۵ شوپنی کهوت ۵ (رَدَقَهُ

أمر): کاریکی گرنگ پهخهی گرت ۵

توشی ناستهنگ بوو ۵ قورشان

دمهفرموی: ﴿قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ

رَدَفَ لَكُمْ بَغْضٌ الَّذِي تُتَعَجَّلُونَ﴾.

اُرْدَفَ: بهشوین پهك دا هاتن،

رځچکهیان بهست.

اُرْدَفَ فُلانًا: بهدوا فلان دا هات ۵

شوپنی کهوت ۵ لهدواوهی سوار بوو.

رَادَفَتِ الدَّابَّةُ: پشتهی ولاخهکه جیگای

نهوهی لی بژوه لهدوا سوارمهکه

پهکیکی تریش سواری بیو ببیته

پاشکۆ، یان ولاخهکهی توانای نهوهی

ههبوو، وپرای سوارمهکه پاشکۆکهش

بتوانی.

اِرْدَفَ فُلان: لهپاشکۆی هاوهلهکهیموه

سوار بوو.

اِرْدَفَ فُلانًا: فلانکهسی لهدوا خویموه

سوارکرد.

ترادفا: شوپن پهك کهوتن ۵ پهکیان

لهدوا نهوهی تریان سوار بوو، بوو

بهپاشکۆی ۵ یارمهتی پهگتریان دا ۵

(ترادفت الکلمتان): لهنیوان دوو

وشهگان دا تهرادوف ههیه.

تَرَدَقَهُ: بهمانا (رَدَقَهُ)دی.

ئادهمیزاد بکوژری و بکهوخته سمر

زموی، نهو بهشهی به زموی دمکهوئ

پینی دمگوتری (رَدَع)، دمگوتری:

(رَكِبَ رَدْعُهُ): بهرمو دهم بهسمر زموی

دا کهوت، پهپه و پو کهوته سمر زموی ۵

لهش داوهشان ۵ زمعهفران، یان

شوپنهواری زمعهفران، یان خوین ۵

دمگوتری: (بالثوب ردع من هذا):

کراسهکه پهله پهله خوینی پیومه.

الرَدْعَاءُ: میینهی (الأرْدَع)ه.

الرَدِيعُ: کوژراو ۵ گیل و نهحمهق ۵

لهش داومشاو ۵ همرشتیک

ناسهواری زمعهفران یان بونی

خوشی پیوه مابی ۵ تریک

تیزایبهکهی پیوه نهماپی.

الرِدْعُ: کهسیک بهجی بوشتیکی بوی

جی بهجی نهکری بهنانویمیدی

بگهپهتهوه ۵ کهشتیهوانی تهمبهل

۵ کورته بالا ۵ تریک سمره

تیرمهکی پیوه نهماپی.

وَفَّحَ الْمَكَانَ رَدْعًا: شوپنهکه قوپاوی بوو

یان قوپی زۆر بوو.

اُرْدَعُ الْمَكَانَ: شوپنهکه قوپی زۆر بوو.

اُرْدَعُ فُلان: فلانکهس لهقوپ جهقی.

اُرْدَعُ فُلان: بهمانا (اُرْدَع)دی.

الرَّدْعَةُ: قوپی زۆر ۵ (ك: رداغ و رَدَغ).

الرَّدْعَةُ: باخی پازاومو جوان و تهر

دماغ ۵ نیوان گمردن و قوپهوپراکه ۵

استَرَدَفَهُ: داوای لی کرد لهدوا خۆیهوه
سواری بکا.

الترادف: ئەومیه دوو وشه يەك مانایان
هەبێ ە هەروا چەند وشەیهك يەك
مانا بپه‌خشن.

الرادفة: فوکردنی دوومجار بکه‌رمانی
سوردا لەپۆژی قیامت ە قورئان
دەفەرموی: ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ﴾
تَتَّبِعُهَا الرّادِفَةُ ە هەروا به‌مانا
سمت و کەفەل دێ ە (ك: راداف).

الرداف: شوێنی سواربوونی باشکۆی
سوار کەله کۆتێ و لاخه‌که
تێدەپه‌ڕێ بۆلای پەشتی.

الرّدافي: ئەو کەسه‌ی لهدوا سوارمەوه
سوار دەبێ (باشکۆ) تاکه‌که‌ی
(رەیف) ە دالاشی بچوک ە واشه‌،
باشو، باندەپه‌یکێ گۆشت خۆره‌، زۆر
گورج و گۆله‌ ە دمه‌گوتری: (جاءوا
رُدافي): به‌شوێن يەك داهاتن، یان
هەندێکیان له‌باشکۆی
هەندێکیانەوه‌ سواربوون.

الردافة: پله‌و مه‌قامی چینگری پاشا ە
بریکاری مه‌لیک.

الردف: سوار له‌باشکۆی سوار ە
هه‌رشتیک سوار بپه‌خاته باشکۆی
خۆیهوه‌ ە شوێنکه‌وته ە دواوه‌ی
هه‌رشتیک ە سمت و کەفەل ە ئاکام و
نامانجی شت ە ئەستێرمه‌که‌

به‌شوێن ئەو چوار ئەستێرمه‌وه‌ دی
که‌ مه‌جه‌ره‌ ده‌مپرن ە خه‌لیقه‌ی پاشا
که‌ له‌سه‌رده‌می نه‌قامی دا له‌پال
پاشا دادنه‌یشتن و دواي پاشا شه‌رابی
ده‌خواردمه‌وه‌ به‌گوردی خۆمان پێی
ده‌لێین و هه‌زیری ده‌سته‌ راست،
هه‌رکاتێ مه‌لیک بچوپاوه‌ بۆ شه‌ر
ئەو له‌شوێنی فه‌رمانپه‌روایی
کردوه‌.

الردنان: شه‌وو پۆژ ە ئەو دوو
کەشتیه‌وانه‌ی لهدوای کەشتیه‌وه‌
سوارده‌بن.

الردیف: سواری باشکۆی سوار، ئەو
کەسه‌ی لهدوا سوارمەوه‌ سوار ده‌بێ،
کەسێک له‌خزمه‌تی سه‌ره‌بازی
رزگاری ده‌بێ، و مگوو سه‌ره‌بازی
به‌ده‌ک له‌کاتێ پێوه‌ست دا بانگ
ده‌مه‌کێته‌وه‌ بۆ هاوبه‌شی کردن
له‌جه‌نگ ە (ك: ارداف، ردفاء).

وَدَمَ الشَّيْءُ رَدْمًا: شته‌که‌ ده‌وامی کرد.
وَدَمَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که‌ سه‌ر له‌نوێ سه‌وز
بۆوه‌.

وَدَمَ الباب واللمة: دمه‌گا که‌ یان
که‌لینه‌که‌ی گرت.

وَدَمَ الحفرة: گلی کرده‌ جاله‌که‌وه‌.
وَدَمَ الثُّرْبُ: کراسه‌که‌ی پینه‌ کرد، یان
قه‌دی کرد.

أَرَدَمَ: به‌رده‌وام بوو، دمه‌گوتری: (أردمت

عليه الحمى) نه خوښى لمرزو تاكهى
بمردموام بوو.

رَدَمُ الثَّوْبِ: به مانا (رَدَمَةُ) دى،
دهگوترى: (رَدَمُ كَلَامَةٍ): قسه و
ناخاوتنمكاني راست كړنه وه
بمقسه كاني دا چووه هه له كاني
لابردن، هه له بړى كړد.

إِرْتَمَ: بؤ موطاومعهى (رَدَمَ) دى.
تَرَدَمَ الثَّوْبُ: كراسه كه كۆن بوو تاواى
لى هات پيوست بوو پينهى بكا.
تَرَدَمَ الحَصْرَمَةُ: كيشه كه درېزمى كيښا.
تَرَدَمَتِ الْمَرْأَةُ عَلَى وَلَدِهَا: نافرتمه كه
سوزى بؤ مندا لكهى بوو.

تَرَدَمَ الثَّوْبُ: كراسه كهى پينمكرد.
تَرَدَمَ الكلامُ: بمقسه كاني دا چوومه تا
هه له بړى كړدو راستى كړدوه.
تَرَدَمَ فُلَانًا: شوپن هه لس و كهوتى فلان
كهوت تا بمتمه واپي لى رون بؤوه.
الْأَرْدَمُ: كهشييه وان پان كهشييه واني
كاراما.

الرُّدَامُ: نادميزادى خوږى و بى
كهلك و تړكمن.

الرُّدَمُ: نهو خشت و خوڼه لهديوارى
روخاو دمكه وپته خوار ه بمرپه ستى
گهوره، ومكوو سه ددى په منجوج و
منجوج ه قورشان دمفرموى:
﴿فَأَعْيُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ يَمِينُكُمْ رِئَاسَتَهُمْ﴾

رَدَمًا ه (ك: رُدُومَ).

الرَّدَمُ: پوښاكى پزيوو كۆن.
الرَّدِيمُ: به مانا (الرَّدَمُ) دى ه (ك: رُدَمُ).
الرَّدِيمَةُ: ميينهى (الرَّدِيم) ه دوو كراس
تيك هالين.
الْمُتَرَدُّمُ: نهو شوپنهى له پوښاك پينه
دمكړى ه نهو كهسهى پينه دوزى
دمكا.

وَقَنَ رَدْنًا: حميرو ممنتويه كهى پست،
باى دا، پان به تمشى پستى،
دهگوترى: (رَدَنَ الثَّوْبُ):
پوښاكه كهى بمتمشى پست.

وَقَنَ السِّلَاحُ: جهكه كان به سهره كه دا
كهوتن، دمنگيان لى هات.
وَقَنَ الْمَتَاعُ: كالاكاني ريز به مند كړدن.
وَقَنَ الْجِلْدُ رَدْنًا: پيستكه گرژ بوو
ويكها تمه وه.

أَرَدَنَ: بمردموام بوو.
أَرَدَنَ الْعِرْقُ: نارمقه كه بؤكه نى لى هات
ه بؤكه نى كړد.

أَرَدَنَ الْقَمِيصُ: قوڼ و فقه يانهى بؤ
كراسه كه كړد.

رَدَنَ الْقَمِيصَ: به مانا (أَرَدَنَهُ) دى.
إِرْتَنَنَ: تمشى په مېدا كړد.

رودن: مانندوو زمعيف بوو.

الأَرْدَنُ: جوړيكه لمانوريشمى سور
(دنياجى سور).

الرَّادُن: زمعفران ۵ (أجر رادني) سوری
تیکهَل بهزمرد.

الرُّدُن: قَوْل ۵ (ك: اردان وأردنة).

الرُّدُن: ریسراو، بادراو ۵ جوړیکی
ناوریشم پان حهریر ۵ نهو شتهی
لهگهَل منداَل دپته دمر لهکاتی
لهداپک بوون دا.

الرُّدُنِي: رمبی رودمینی ۵ رودهینه

نافرمیتیک بوو کاتی خوئی رمبی
راست کردونهوه چه خماخ سازی
رمب بووه.

الرُّدُن: تهشی، خهرک ۵ (ك: مرادن).

الرُّدُن: (عرق مُرْدُن): نارمیتیکي بؤگنه
هممو جهستهی گرتوتهوه ۵ (لیل
مُرْدُن): شهویتی تاریک.

رَدَه فلان ردعا: فلانکس بوو بهگومرو

سهرکردمی گهلهکهای بههوی
نازایهتی و پیاومتی خویموه.

رَدَه الْبَيْت: خانومکهای گوره کرد.

رَدَه فلاناً: بهردی لهفلانکس گرت، بهرد
بارانی کرد ۵

الرُّدُهُ مِنَ الرِّجَال: پیاوی نازاو
فیرسیچمهو لیزان کهبههیج
شیومیهک تینهکهای.

الرُّدْمَةُ: گهورمترین خانوو، پان
ممدخهلو پیرموی خانویک که
دمرگای زورمکانی لهسهر بن ۵

قوللمو توبه لاکي رمبیهو مهخضر ۵
سهنکهری گهورمی بهبهرد بنیات

نراو ۵ بهرداو هموزاوی ناو شاخو

کیو، پان بهردی زل لهناو ناودا ۵
بهفراو کهدمبیته نیمچه لافاوتیک.

رَدَى الْفَرَسُ رَدِيًا وردياناً: نسهپکه پی
کوئی کرد، لهکاتی روپشتن و غاردان

دا بهسمی گلی بهرزکردموه.

رَدَى الْغَرَابُ: قاجیکی ههلیپی و لهسهر
قاجیک روپشت.

رَدَى الْغَلَام: منداکه قاجیکی ههلیپی و
بویاریکردن لهسهر قاجیکی

روپشت.

رَدَى فلان: فلانکس روپشت، دمگوتری:
(ما ادري أين ردی): نازانم بؤ کوو

چوو.

رَدَى لِي الْبُر: کهوته ناو بیرموه.

رَدَى غَمَّة: مهر و بزنهکانی زیادیان کرد.

رَدَى عَلَى السَّيْنِ مِنْ عَمْرِهِ: تهمهنی
لهشخصت سال تیپهپی.

رَدَى الْإِنْسَانُ وَغَيْرَهُ بِالْحَجَرِ: بهردی
لهئادمیزادمکه گرت.

رَدَى الْحَجَرُ بِحَجَرٍ أَوْ بِمَقْوَلٍ: بهردی
بهبهرد کیشا پان کوینی بهبهرد

کیشا بؤنموی بیشکینج.

رَدَى فلاناً: فلانکس رو بهروی فلان
بؤوه.

رَدِي رَدَى: ههوتا، تيدا چوو.

رَدِي لِي الهرة: كهوته ناو چالهكهوه.

اَزْدَى على الستين: تهمهنى لهشهصت

تيپهرى.

رَدِي فلانا: فلانكهسى بههياك برد،

كوشتى ۵ خستى ۵

رادى عنه: داكوكى لى كرد، بهرگرى

لى كرد.

رَدَا: ريداي كرده بهرى ۵ بهرى

دايهوه.

ارتدى الرَدَا: ريداي لهبهر كرد.

ترادوا بالبحارة: شهره بهرديان كرد.

ترَدَى بالرداء: ريداي لهبهر كرد.

ترَدَى في الهرة أو من عال: كهوته

چالهوه، يان لهبهرزييهوه كهوته

خوار.

الرَدَا: نهوشتهى لهسهر پۇشاكهوه

لهبهر دهكرى وكموو جوببهو عهبا

۵ كراسيكَ لاي زوروى جهسته

داپۇشىو بگاته زوور دهرپى ۵

قوماشيكي تايبهتى راستو چهپ

بهشان دا دهرى پىى دمگوترى

وشاح، يان بهرو بهرمورى ئافرهت ۵

(رِدَاء الشمس): جوانى و روناكى

خۆر ۵ (رِدَاء الشباب): تهر و تازمى

گهنج، دمگوترى: (هر خفيف

الرَدَاء): كهه خيزانهو ههرزى زور

لهسهر نيهه يان ههرزدار نيهه.

الرَدَى: هياك و تيدا چون ۵ زيدمو

پاساو.

الرَدَا: بهردى زل.

الرَدِيَّة: شيوهى جل و پۇشاك پۇشين.

الرَدَى: بهرد ۵ بهردى زل و هورس ۵

بۇيه بهپياوى ئازا دمگوترى: (هر

مِرْدَى الحروب): يان (مِرْدَى

الخصومة): پشو دريژه.

المِرْدَا: بهردىكى سهخته بهردى ترى

پى دشكيندرى ۵ حوشترى تۆكمهو

بههيز ۵ هاجى حوشتر.

الرَدَى: سهولى كهلهكهوان و بهلهه،

يان دارىكى دريژه خاومن بهلهه

بهلهمهكهى پىى لهزموى دوور

دمخاتهوه بۇناو ناو.

رَدَّت السماء رَدَاذ: ئاسمان سيخوارى

باراند، يان ورده بارانى زور وردى

باراند، دمگوترى: (باتت السماء

ترُدنا).

أَرَدَّت السماء: بهمانا (رَد ت) دى.

الرَدَاذ: بارانى زور وردى لهسهر خوى

بهردموام بهجۇرئك كه دهلى تۆزو

غوباره.

المِرْدَاذ: ئاميرئكه شلمهنى بلاو دمكاتمهوه

دمپېرئنى وكموو تهر و تۆز.

الرَدَق: نهو بهرخهيه بهسهر برپاوى

رَذَمَ رَذْمًا ورذمانا: پرېوو تاليوان رېژ بوو،
دمگوتري: (رَذَمَ المكيال).

رَذَمَ رَذْمًا: بهمانا (رَذَمَ دئ)، دمگوتري:
(قَنْزَ رَذْمَةً).

أَرَذَمَ: بهمانا (رَذَمَ دئ) ه زياد بوو،

تيپهري، دمگوتري: (أَرَذَمَ على

الخمسين): تمهني لهمنجا تيپهري.

الرَّذْمُ: كُؤْمَهْل كُؤْمَهْل، باقه باقه،

دمگوتري: (رأيت رذماً من الناس).

الرَّذْمُ: شلهمهي لههر شتيك بي،

دمگوتري: (قصعة رذوم): لهگهنهکه

ليوان ليومو ليى دمړئ ه (عظم

رذوم): نيسفانهکه مؤخى لي

دمکهوېته خوار.

الرَّذْمَةُ: شيوه روپشتنى ولاخ.

وَذِي رَذَاةً: زمعيف بوو ه نهخوشى

برستى لي بړيوه.

وَذِي الناقَةِ: حوشرمکه بههوى زور

روپشتنموه لهپهل و پړ کهوتوو.

أَرَذَى فلان: فلانکس حوشترو

ولاخهکانى لهپهل و پړ کهوتن.

أَرَذَى فلاناً: ولاخى ماندوو شهکهتى دا

بهفلان.

أَرَذَى ناقته: حوشرمکه ماندو کردو

لهکاروان دواى خست.

أَرَذَى الرُّجُلُ: نهخوشى بياومکهى

لهپهل و پړ خست.

دمخريته ناو ناوى گهرمهوه پړ شموى

هيچ تاله مويهكى پړوه نه مينئ و سور

بکريتموه ه گوشتى کولوو تيکهل

کراو به تهواپيل و داوو دمرمان ه

پيستی ناومړوتکراو.

رَذْلُهُ: بهرېزېل و پيسکه ناوى برد.

وَذَلْ: رېزېل بوو.

أَرَذَلْ فلان: فلانکس کردارى

رېزېلانهى کرد.

أَرَذَلْ الشيء: شتهکه بههوج لهقهلم دا،

دمگوتري: (أَرَذَلْ الغنم، وأرذَلْ

الصبري النقود): مهرمکهى بهلاوه

پهسهند نهو، پاره گوړهکه

هارمکهى بهقهلب زانى.

استرذَلُهُ: بههيج و هوج و بى کهلك و

خرابى لهقهلم دا.

أَرَذَلْ العمر: دوا دواى تمهني پيرى و

کمنهفتى.

الرَّذَالُ: بهمانا (الأرذل) دئ.

الرَّذَالَةُ: بهمانا (الرَّذَالَة) دئ.

الرَّذُلُ: بهمانا (الرَّذال) دئ ه (ك: أَرَذُلْ

أَرَذال) ه (سرب رِذْل): پړشاکيکى

چلکنى خراب.

الرَّذِيلُ: بهمانا (الرَّذال) دئ ه (ك:

رَذلاء، رِذال، رَذالى).

الرَّذِيلَة: رموشتى ناشيرين ه

پنجهوانمکهى (الفضيلة) به.

الرُّذَى: هِرْئِ دِراوو خوځېږي کړاو.

رُزَاءُ رُزَاءٌ وَمُرُزَّةٌ: توشى بهلای کړد.

رُزَاه رُزِيَّةٌ: بهلای توش بوو.

رُزَاه مَالُهُ: شتېکى له مال ه که دمست

کهوت کم بوو.

رُزَاهُ مَالُهُ رُزَاءٌ: بهمانا (رُزَاهُ) دئ.

رُزِيٌّ وَلَدُهُ وَبَوْلَدُهُ: بهمناله که به ووه توش

بوو ه جهرگى سوتا.

رُزَاهُ: زُورى مال خمرج کړد، مالى زُور

خورا، دهگوتري: (انه لکريم مرزأ):

سهخييهو زُورى مال دهخوريو سود

به خشه بو خه لك، همروا دهگوتري:

(نَحْنُ قَرَمُ مُرَزَّوْنٍ) نيمه

نه ته وم به کين زورجار توشى نه وه

دمبين باشترين مال و چاکترين

مروء مان تيدا دمچن.

إِرْتَزَا الشَّيْءُ: شته که که مى کړد.

إِرْتَزَا فُلَانًا: مالى فلانى خوارد.

تِرازاوا الأُمَرَاءُ: هه نديکيان مالى

هه نديکيان هه لگرتو بوخويان

برد.

الرُّزَّةُ: به لآو کارسات.

الرُّزِيَّةُ وَالرُّزِيَّةُ: هه مردو کيان بهمانا

(الرُّزَّةُ) دين ه

الرُّزِيَّةُ: بهمانا (الرُّزَّةُ) دئ، دهگوتري:

(نَحْنُ وَلَدُ التَّهْنَةِ لَا وَلَدُ الرُّزِيَّةِ): نيمه

شاندى پيروزبايين نه ک شاندى

سهره خوځشى.

رُزِبَ عَلَى الْأَرْضِ رُزْبًا: کهوته سهر زموى و

نه پتوانى هه نسي، يان له شوځنيک

نيشته جى بوو به جى نه هيت.

الإِرْزَبُ: پياوى کورته بالاي جوارشانى

به هيزو توانا ه پياوى گموره.

الإِرْزَبُ: چه کوچ و کوينى گموره که

بمردى پى دم شکی ه گوجان و

عصايه کى ناسن ه (ك: أَرَا زِب).

المِرْزَابُ: پلوسک ه بوورى ناو

که له بهرزييموه ناوى پيدا بيته

خوار ه کهشتى و به لمى دريژ يان

گموره.

الرُّزْيَانُ: پاشای فارس، يان پياوى نازاو

به جهرگو فهراندى گهل پلهى

له خوار پاشاوه دئ.

رَزَحَ البعيرُ رِزاحاً ورزوحاً: حوشرمکه لاواز

بوو پال کهوت نه پتوانى هه نسي ه

(هو رازح) ه (ك: روازح، رزاح،....).

رَزَحَ فلان: فلانکس زمعيف بوو همرجى

هه پيوو فهوتا.

رَزَحَ فلاناً بالمرح رزحاً: بهسهره رمب

فلانکس راهيچ کړد.

أَرَزَحَ الْكِرْمُ: توله ميومکهى بهرر

کرده دواى نه وهى کهوتبووه

خوار.

رَزَحَهُ: کزو لاوازي کړد، دهگوتري:

(رَزَّحَتِ الْأَسْفَارَ): سَمَقَمَرُو هَاتُوو جَوَّ
مانبوو شهکه‌تی کردوه.

تَرَازِحَ: بَه‌مانا (رَزَّحَ) دئی، دَمگوترئ:
(تَرَازَحَتِ حَالَهُ) حَالی خَراب بُوو.

الْمِرْزَاخُ مِنَ الْإِبِلِ: بَه‌مانا (الرَّازِحُ) دئی.
الْمِرْزُخُ: زَموی دَمَشَتو سارا.

الْمِرْزُخُ: قَه‌لَانِگ کِه تَوَلَه میوئ پی
لَه‌زَموی بَه‌رَز دَمکِرِئَمَه‌وه ه دَمَنگ ه
(ک: مَرازَح).

الْمِرْزَخَةُ: نَه‌و قَه‌لَانِگه‌ی تَوَلَه‌میوئ
بَه‌سَمَر پَه‌کدا کِه‌وَتووی پی بَه‌رَز
دَمکِرِئَمَه‌وه.

الْمِرْزِيعُ: دَمَنگ ه (ک: مَرازِيعَ).
رَزَّحَهُ بِالرُّمُحِ وَنَحْوِهِ رَزْحًا: بَه‌رَمَبو شتی
وَا لَی دا.

الْمِرْزَحَةُ: هَرَشَتِیک بَرِیَن‌دار کَرَدنی پی
بَکَرئ وِکُوو شِیرو رَمَبو خَه‌نَجَمَرُو
جَه‌قَوو کِئِرِد ه (ک: مَرازَحَ).
الرُّزْدَاقُ: شَوِئَنِیک گُوندو هَوْبَه‌ی لئ
هَمَبِن.

الرُّزْدَقُ: رِی‌زی نَادَه‌مِیزاد پان رِی‌زه
دِرَه‌خَت ه (ک: رَزَادَقَ).

رَزَزَزَه: رَاپوَمَشَانَد، هَه‌ژَانْدی.

رَزَزَزَ الْحِمْلُ: بَارَمگه‌ی رَاسَت کَرْدَمَه‌وه.

رَزَّتِ السَّمَاءُ رَزًّا: بَارَان‌بَارِین خَرَمَه‌و
گَرَمه‌ی پَه‌پَدا کَرْد.

رَزَّ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شَتَه‌گه‌ی جَه‌سپَانَد

لَه‌شَتَه‌کَه‌دا، دَمگوترئ: (رَزَّا السَّمَارَ
فِي الْحَانِطِ): بِزَمَارَمگه‌ی بَه‌دِیوَارَمگَه‌دا
دَاکوتَا ه (رَزَّتِ الْجَرَادَةُ ذَنْبَهَا فِي
الْأَرْضِ لَبِیضَ): کَوَلَلَه‌گَه‌ کَلکی
لَه‌زَموی جَه‌فَانَد بُوَنَمَه‌وی هِیَلَه‌کَه
بَکَا.

رَزَّ الْبَابَ: نَه‌لَقَه‌ی دَمَرگَاکَه‌ی رَیْکُو پَیْک
کَرْد.

رَزَّ فَلَانًا: فِلَانَه‌کَه‌سی بَرِیَن‌دار کَرْد.

أَرَزَّتِ الْجَرَادَةُ: بَه‌مانا (رَزَّتْ) دئی.

رَزَّزَه: جَه‌سپَانْدی ه تَه‌خَتی گَرْدو

کوتَاپَه‌وه‌و پی پَه‌سَتی کَرْد،

دَمگوترئ: (رَزَزَّتْ أَمْرُکَ عِنْدَ فُلَانٍ):

کَارَمکَتَم لَای فُلَان بُو جِئ بَه‌جِئ
کَرْدی.

رَزَّ الْقِرْطَاسَ: کَاغَه‌زَمگه‌ی سَفَتو لُوس
کَرْد.

رَزَّ الطَّعَامَ: خَوَارِدَه‌مَه‌نی لَه‌بَرَنج بُو

دِرُوسَت کَرْد، دَمگوترئ: (طَعَامُ

مُرَزَزَ): خَوَارِدَه‌مَه‌نِییه‌گَه‌ بَه‌بَرَنج

پَازاوَمَتَه‌وه.

إِرْتَزَّ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شَتَه‌گَه‌ لَه‌نَاو

شَتَه‌گه‌ی تَرْدَا جَه‌سپَاو قَاپِیم بُوو،

دَمگوترئ: (إِرْتَزَّ السَّهْمُ فِي الْمَدَفِ).

إِرْتَزَّ الْبَخِيلُ عِنْدَ السَّوَالِ: کَاپَری

جَروک و بَه‌خِیل بَه‌رِدَمَوَام بُوو

لَه‌سَمَر نَه‌بَه‌خَشِشِین و رَزْدی ه

خه جالته و ريسوا بوو روی رهش بوو.
 الرزیز: هه ووره تریشقه و گرمه و گۆله
 گۆل ۵ دهنگیک لهدوورمه بئ ۵
 دمنگ دریزو هه ناسه دریز ۵
 لهرزین و هه ژاندن، دمنگه تهرزه ی
 ورد ورد.
 الرزآز: رمصاص.
 الرز: برنج.
 الرز: دمنگ، دمنگی نرم، یان دمنگ
 لهدوورمه بئ ۵ دمنگی هه ور،
 حیلله ی ئه سب ۵ خوړه خوړی گه ده.
 الرزآز: برنج فروش، جه لتوک کهر،
 مهرمه کهر.
 الرزآز: برنج فروش.
 الرز: ئاسنیکه قفلی بئوه ده کړئ ۵
 نه لقه ریز.
 الرزیز: دمنگ.
 الرزآز: ئه و شویننه ی برنجی تییدا
 کۆدمکریته وه، خهرمانی جه لتوک.
 رزغ رزغاً: کهوته ناو خوړمه.
 رزغ: کهوته ناو خوړمه.
 رزغ الماء: ناومکه کهم بوو.
 رزغ المحتفر: بیر هه لکهنه که گه بشته
 خوړ.
 رزغ المطر الأرض: بارانه کهم زموی
 تهرکردو لافاوی لی هه لته سا.
 رزغ فلتاً: ره خنه ی لهدوورمه گرت،

تانه ی لی دا، ده گوتری: (ارزغ لی
 فلان): زوری نه زه تی فلانکه س دا
 ۵ به جاوی سوک و بی نرخ تهماشای
 فلانی کرد.
 ارتزغ: به مانا (رزغ دئ).
 استرغه: به زعیضو لاوازی دانا.
 رازغ: جاوو راوی لی کرد.
 الرزغ: له خوړ جه قیو له خوړدا و مستاو.
 الرزغ: به مانا (الرذغ دئ).
 رزف رزفاً و رزفاً: دمنگی لی هات.
 رزف الإنسان والحيوان: ئادمیزادمه که یان
 جه یوانه که له ترسا رایکرد.
 رزف الأمر: کارمه که نزه که بؤوه.
 رزف الیه: بؤای جوو، لی جووه پئش.
 أرزف الجمّل: حوشرمه که بؤراندی.
 أرزفت الثاقّة: حوشرمه که له ترسا
 به به له پؤی.
 أرزف الجمّل: حوشرمه که به به له
 لی خوړی، دهنه دهنه ی دا بو خیرا
 روپشتن، ده گوتری: (ارزف القوم):
 خه لکه که راونرا، بهراکردن دواپان
 کهوتن.
 رزف الجمّل: حوشرمه که بؤراندی.
 الرزاقه: (رزاقات البلد): دموور بهری
 شار.
 رزقه رزقاً: پرزه ی پئ گه یاند، پرزه ی دا،
 بژپوی پئدا، ده گوتری: (رزق الطائر

فُرْعَةُ): بالئندکە خوڤراکی بو
 بېجومکانی پەیدا کردو بو ی هیئان ە
 (رَزَقُ الْأَمِيرُ جُنْدَهُ): پاشا موحەو
 بژووی بو سەربازەکانی دابین کرد.
 رَزَقَ فُلَانًا: سوپاسی فلانی کرد.

إِرْتَزَقَ الْجُنْدِيْ وَغِيْرُهُ: سەربازەکە پزەشی
 خۆی وەرگرت.
 إِرْتَزَقَ اللَّهُ: داوای پزق و رۆژی لەخودا
 کرد.

الرَّازِقُ: ناویەکە لەناوە جوانەکانی
 خودا.

الرازقي: جوړه تریه‌که پتی دموتری
 ترئ تایهفی، پان عەمرهفی
 دروستکراو لەو جوړه تریه ە
 کراسی کەتانی سپی، پان هەر
 قوماشیکی تەنک، پان خوری
 کەتانه‌که ە لاوازو بێهیز.

الرازيّة: مینە‌ی (الرازي) یه ە
 شەرابی دروستکراو لەترئ تایهفی ە
 پۆشاکي کەتانی سپی.

الرّزاقُ: ناویەکە لەناوە جوانەکانی
 خودا.

الرّزقُ: هەرشتيك سوودی لی
 وەرگیرئ، خواردەمەنی بی پان
 پۆشاک و شتی تر بی ە باران لەم
 رومو هۆکاری پەیدا بوونی پزق و
 رۆژییه ە موحەو بەخشش.

الرّزقة: ئەو پزق و رۆژییه‌ی بەجاریک

دەدریت بە سەرباز.

الرّزقة: ئەو موټک و ماله‌ی داها ته‌که‌ی
 دابه‌ش دموکری بەسەر مژگەوت و
 مچەورو کارمەندەکانی دا.

الرّواقي: بالئە‌ی گوشت خوڤو درێندە
 جوار بی.

المُرتزقة: بەکرێگراو جاش ە ئەو
 سەربازانە‌ی بەکرئ و لەپیناو پارەدا
 شەپدەمەن ە بەزۆری لەکەسانی
 بێگانه پێک دێن.

المُرتزقُ: خاوەن بەخت و شانس.

رَزَمَ رَزوماً ورزماً: لەسەر زمو‌ی چەسپاو
 وەستا ە لەماندو شەکه‌تی دا کەوتە
 سەر زمو‌ی و جو‌له‌ی لی برأ، پان
 لەشوێنی خۆی مایەموو نەیتوانی
 جو‌له‌بکا.

رَزَمَ عَلَى قِرْنِهِ: بەسەر بەرامبەرەکه‌ی دا
 زال بوو.

رَزَمَ الشَّاءَ رَزْمَةً: زستانە‌که سارد بوو.

رَزَمَ الْحَيَاةَ: نازە‌له‌که مندار بۆوه.

رَزَمَ بِالْشَيْءِ: لەجیاتي شتە‌که بردی.

رَزَمَتِ الْأُمُّ بَه: دایکە‌که‌ی ب‌موه لە‌دی
 هینا.

رَزَمَ شَيْئًا: شتە‌که‌ی کۆکردەوه، پان کردییه
 باه‌مو بەسته، پان کردییه گوێنی و
 کارتۆنە‌موه ە (رَزَمَ الرَّاي): را
 دروست و را پەسەندە.

الرّوزقة: کونی سەرگیراو، کورە خانە.

الْمُرْسَبُ: كۆلەكەۋ پايه ۋە بىناي قايىم ۋە پتەۋ.	الرُّزْنَامَةُ: رۇزنامە، نامىلىكەيەكى بېچوك
الْمُرْسَبُ مِنَ السَّيْفِ: شمشىرى بېرىندە ۋە (ك: مرساب).	كە زانىيارى رۇزانە ۋە ھەفتانە ۋە مانگانە لەخۇيگىرئ ۋە بەرپۇمېردنى دابەشكردنى مۇجە بەسەر مۇجە خۇران دا.
وَسَبْتُ: يەكەم مەقامى ھەۋت مەقامە رەسەنەكانە، لەبىۋارى مۇسىقادا.	وَسَبَّ فِي الْمَاءِ رَسْبًا وَرَسْبًا: ھوۋە بىنكى ئاۋمكە.
الرُّسْتَقُ: بەمانا (الرُّزْدَاق) دى، واتە: چەند گونۇ كۆمەلە خانۇنىك.	وَسَبَّ التَّلْمِذُ: ھوتابىيەكە لەتاقىكرندە ۋە دەرئەھوۋ.
وَسَّحَ رَسْحًا: گۆشتى سەتى كەم بوو، پانى لەرۋ لاۋاز بوون ۋە (ھو اَرْسَحُ ھى رَسْحَاءُ).	وَسَبَّ عَيْنَاهُ: چاۋى يەمقۇلا چوۋ.
الرُّسْحَاءُ: ئافرىتى سەت لەرۋ لاۋاز ۋە (ك: رُسْح).	اَرْسَبَ فَلَانٌ: ھالانكەس لەبىرسا چاۋى يەمقۇلا چوۋ.
وَسَّحَ رُسْحًا: لەشۋىنى خۇي جىگىر ۋە چەسپاۋ ماھەۋە.	اَرْسَبَ فَلَانًا: ھالانكەسىۋالى كىرد رۇچى ۋە بېيتە بىنكىۋ بىنكىر ۋە لەھەدىت دا ھاتوۋە دەرپارەي دۇزەخىمەكان دەلى: (اذا طفت بهم النار اُرسبهم الاغلال): كە ئاگر ھەۋايان دەدا زىجىرەمەكان دايان دەرگەنەۋە بۇ بىنكى ئاگر.
وَسَّحَ الْغَدِيرُ: زەلكاۋمكە ئاۋمكە رۇچوۋ.	الرَّاسِبُ: بار قۇل ۋە لەسەرە خۇ ۋە (جبل راسب): كىۋىكى چەسپاۋو دامەزراۋ.
وَسَّحَ الْمَطَرُ: ئاۋى بارانەكە بەزمۇي دا رۇچوۋ خوار.	الرُّسْرُبُ: ئەۋ خلتە ۋە پەلتەيەي دىمكەۋىتە ژېر ئاۋ لەرپۇرمۇ جۇگاۋ جۇم دا.
وَسَّحَ الْعِلْمُ فِي قَلْبِهِ: زانىيارىيەكە ئەدلى دا جىگىر بوو بوو بەھەقىقەتى زانستىۋ شۇ گومانى نەما.	الرُّسُوبُ: شمشىرى بېرىندە كە لەبىرىن دا گوم بېى ۋە پىۋاۋى ھاقۇل ۋە لەسەرە خۇ.
اَرْسَحُهُ: چەسپاندى.	
رَسْرَسَ الْبَعِيرُ: ھوشىرەكە تۋانى راست بېتەۋە.	
رَسَتْ الْجَرَادَةُ رَسًا وَرْسِيًّا: كۈللەكە كلىكى لەزمۇي چەقاند بۇئەۋەي ھىلىكە بكاۋ گەرا دابىنى.	

رَسُّ الشَّيْءِ فِي الشَّيْءِ: شتهكه جووه ناو
شتهكهى ترموهو جيگير بوو،
دمگوتري: (رَسُّ الفِرامِ فِي قلبه):
عشق و دلدارى لهدلى دا جهسپا،
(رَسُّ السِّقْمِ فِي جِسده) نهخوشى
لهجهستهى دا جيگير بوو.
رَسُّ الشَّيْءِ رَسًّا: شتهكهى لمير چووه
چونكه ماوهى زورى بهسهردا
تيپهري.

رَسُّ البُرِّ: بirmekى ههكند.
رَسُّ خَبَرِ القومِ: توشى خهككه بوو
بهسمر كاروباريان دا ناگادار بوو.
رَسُّ لِه الخَبَرِ: ههوالهكهى بؤ گيږايهوه.
رَسُّ المِيتِ: مردوومكهى ناشت.
رَسُّ الشَّيْءِ: شتهكهى خسته ناو گلوهوه.
أَرَسُّ: چووه ژورو جيگير بوو،
دمگوتري: (أَرَسُّ السِّقْمِ فِي جِسده):
نهخوشى لهجهستهى دا جيگير
بوو.

أَرَسُّ الشَّيْءِ: نيشانهى يوشتهكه دانا.
رَسَسَ البعيرُ: حوشرمكه توانى راست
بيتهوه.
أَرَسَّ الخَبَرَ: ههوالهكه بلاو بؤوه.
تَرَأَسُوا الخَبَرَ: ههوالهكهيان بؤ يهكتر
گيږايهوه.
الأَرْسُوسَةُ: همرشتيكي سهرى هي
داپوشري جا ميژمري، كلاوبى

همرشتيكي تر بي.
الرَّئْسُ: كان و مهعدن ه بيريك
كه ههلهجنراي ه بيريك بوو لهناو
قموى شهمود ه سهرمتاي شت ه
پاشماوهى شت ه لايهنيكي شت،
دمگوتري: (به رَسِّ الحُمى): سهرمتاي
تاي پيوه دياره ه (رَسُّ الحب):
پاشماوهى دلدارى ه (رَسُّ من الخير):
لايهنيكي ههوال ه (ك: رِئاس).

الرَّئْسَةُ: پؤشاكى سمر كلاو، ميژمر،
ههكال.

الرَّئِيسُ: سهرمتاي شت يان پاشماوهى
شت، دمگوتري: (به ريس الحُمى):
سهرمتاي لهزوتاي لئ ديارى داوه ه
شتى جهسپاو لهشويني خوئ ه
عاقلى زيرمك، دمگوتري: (ريح
ريس المس): شنهبايهكى خوشه
نهرم نهرم لهجهسته دمدا گمسهى
هي دمكا.

رَسَمَتِ العَيْنُ رَسْمًا: چاومكانى
كوږيرون، پئوى چاومكانى بهيهك
دا نووسان.
رَسَعَ العضو: نهندامهكهى جهستهى
لهكاركهوت كهلكى نهما.
رَسَعَ الصَّبِي وَغَيْرُهُ: ميروى شينى لههاچى
مندالهكه كرد يان ميروى شينى
بهنازدهكهوه ههلواسى بؤ چاومزار.

رَسَعَ فُلَانٌ وَرَسَعَ بِهِ الشَّيْءُ: فُلَانُكَ هَسَ پَيَّوَه
نوو سا ه شتهكهى پَيَّوَه نوو سا ه (هر
اَزَسَعُ وهى رسعاء).

رَسَعَتْ عَيْنُهُ: به مانا (رسمت) دى،
دمگوترئ: (رَسَعَ فُلَانٌ): فُلَانُكَ هَسَ
له مانه وه دانىشت، مالى به جئ
نه هئشت.

الرَّسَاعَةُ: سیرمه و گولینکن به دامینى
قایشى شمشیرمه و دمگوترئ، قایشى
له شان کردنى شمشیر که پى
دمگوترئ چه مایه ل.

الرَّسِيعُ: پَيَّكه وه نوو سا و له زگیندراو.
الرُّسْعُ: نه و ميه به هوى شه و به خه بمرى
جاوى لَيِّل و وَيَلْبَن.

الرُّسْعُ: كه سيك پَيِّلوى جاوى پَيَّكه وه
نوو سابن.

الرُّسْعَةُ: به مانا (الرُّسْعُ) دئ ه پياوَيَك
له مال نه چيته دمر.

الرُّسْعَةُ: نوشته يه كه، هه ندئ مَيروو
ته نته نه ن دمگوترئ ده ستى منداله وه
ومگوو بازنه بؤ چاو مزار.

وَسَعَ الْمَطَرُ رَسْعًا: ناوى باران گه پشته پشت
قوله پى.

رَسَعَ الْبَعِيرَ وَغَرَّه: په تى به قاجى
حوشترمه وه به ست، به ستويه وه.

رَأَسَهُ مُرَاسَقَةً وَرَسَاغًا: له كاتى
زؤران بازى دا بارى كايى قاجى گرت.

رَسَعَ: زيانى بؤ خوش كرد، دمگوترئ:

(رَسَعَ عَلَيْهِ فِي الْعِش).

رَسَعَ فِي الْكَلَامِ: قسه كانى هه ئبه ستن.

رَسَعَ الْمَطَرُ: به مانا (رَسَعَ) دئ.

ارْتَسَعَ عَلَى عِيَالِهِ: بژئوى باش و جاكى
بؤ خيزانه كهى دابين كرد.

الرِّسَاغُ: چه بليكه قاجى حوشتر يان
هر نازه ئيكي ترى پى
دمبه سترئته وه به م جؤره سمرئكى
چه بله كه له قاجى توند دمگوترئ و
سمرمه كهى ترى به سنگي كه وه
دمبه سترئ.

الرُّسْعُ: به مانا (الرِّسَاغُ) دئ ه جومكهى
دمست نيوانى قوئل و له پهمده ست، يان
نيوان به له كه و پوزو قوله پى ه (ك):
أر ساغ و أر سَعُ.

الرُّسْعُ: شلاى قاجى حوشتر ه نهرماى
قاجى حوشتر.

الرُّسَيْغُ: به رفراوان، زؤرو زه به نده،
دهگوترئ: (عِيشَ رَسِيعُ): زيانى
خوش و همرزانى ه (طعام رَسِيعُ):
خواردنى زؤرو زه به نده.

الرُّسْعُ: راي نابه جئ، دمگوترئ: (رَأَى
مُرَسَعُ).

رَسَفَ فِي الْقَيْدِ رَسْفًا وَرَسْفَانًا وَرَسِيفًا:
هيواش هيواش به پيئومندمه و روى.

أَرَسَفَ الْإِبِلُ: به پيئومندمه حوشترمه كهى
پاوان.

رَسَلَ الْبَعِيرُ رَسَلًا: حوشترمه كه رويشتنى

لەسەرەخۆو نەرمو نیانه.

نەکردن.

رَسَلِ الشُّعْرُ: موومگان درێزو نەرم.

تَرَسَلِ فِي الرُّكُوبِ: قاچی لەسەر

أَرْسَلَ الشَّيْءُ: شتەگەى بەره‌ئاکرد،

وڵاخەگە راکێشان بۆئەوه‌ى

وازی لی هینا، دەرگوتری: (أرسلت

بەپۆشاکەگەى دایانپۆشى.

الطائر من يدي) بۆئەندەگەم بەره‌ئ

تَرَسَلِ فِي الْقَعْدِ: چوار مەشقی

کرد لەدەستە ه (أرسل الكلام):

دانێشتو بە پۆشاکەگەى قاچی

قەسەگەى بەشیوەى گشتی ئاراستە

دایۆشى.

کردو تاپیەتى نەکرد.

اِسْتَرَسَلَ الشُّعْرُ: زولفەگانی

أَرْسَلَ الرَّسُولُ: فرستادى نارد بەنامەو

شۆربوونەوه.

پەيامەوه.

اِسْتَرَسَلَ الشَّيْءُ: شتەگە ئاسان بوو.

أَرْسَلَ الْكَلَابَ عَلَى السَّيْدِ: سەگەگانی

اِسْتَرَسَلَ إِلَيْهِ: بۆلای چوو خۆى

لەنجێرمکە بەردا.

پێوگرێتو دێى پێى کرایەوه.

رَأْسُهُ فِي عَمَلِهِ: لەکارو پیشەدا چاوى

اِسْتَرَسَلَ بِهِ: بێمانەى پێى بوو.

لەوکرد.

الرَّاسِلَانِ: دووشان یان دوو پمگى شان.

رَأْسَ الْغِنَاءِ: لەگۆرانى دا لاسایى ئەوى

الرِّسَالُ: قاچی خوشتر، هەرچوار

کردەوه.

قاچی.

رَأْسُهُ: فرستادى بۆ نارد، نامەى بۆ

الرِّسَالَةُ: نامە، پەيام ه كَتَيْبِيكَ چەند

نارد.

مەسەلەپەگى لەخۆ گرتبێ ه

رَسَلِ فِي الْقِرَاءَةِ: لەخوێندنەوهدا

بەحێكى ئەگادیمى قوتابى

لەسەرەخۆو بەئێ وردبوونەوهپەگى

نامادەى دەرگا بۆ وەرگرتنى

تەواووه وشەو پستەگانی

شەهادەى بالا ه دیبلۆم عال،

خوێندنەوه.

ماجستێر، دکتورا...هتد.

تَرَسَلَ الْقَوْمُ: خەلکەگە هەندێکیان

رسالة الرسول: پەيامى پیغەمبەر،

فرستاده یان نامەیان بۆلای

ئەوه‌ى لەخوداوه فەرمانى پێ کراوه

هەندێكى تریان نارد.

بەئادەمیزادى بگەپەنێو بانگەوازى

تَرَسَلَ: لەسەرە خۆ بوو بەهێواشى

خەلکى بکا بۆ پەڕپەریکردنى

کارمەکانى ئەنجام دا.

پەيامەگەى.

تَرَسَلَ الْكَاتِبُ: نووسەرەگە، وتاریزەرەگە

الرُّسُلُ: هەرشتێك نەرمو نیانی

قەسەگانی بەشیوەى سەجج و سەرەوا

تَيْدَابِي، دَمْگوتَرئ: (شَغَر رَسَل): هَزِي
نَهْرَم ۵ (بَعِير رَسَل): حَوْشَتَرِي نَهْرَم پَرَو.
الرِّسْلُ: هَيْدِي وَ هَيْمَن، دَمْگوتَرئ: (اَفْعَل
كَذَا عَلٰى رِسْلِكَ): نَهْو كَارِه
بِهَيْدِي وَ هَيْمَنِي نَهْنَجَام بِلَه ۵
هَمِرَوَا بَهْمَانَا مَاسَتَو شِير دِي.

الرِّسْلُ: جَهْلَهَبِه مَهْرَو بَزَن ۵ گَارَانِه
پَرْمَه وَلاَخ ۵ گَارَانِه حَوْشَتَر ۵ پَرْمَه
نَهسَب ۵ كَوْمَه لِيَك نَادَمَمِيزَاد ۵ (ك:
اِرْسَال)، دَمْگوتَرئ: (جَاءَ الْقَوْمُ
اِرْسَالًا، وَجَاءَتِ الْاِثْلُ وَ الْخَيْلُ اِرْسَالًا):
خَهْلَكَه كَه كَوْمَه ل كَوْمَه ل هَاتَن ۵
حَوْشَتَرَو نَهسَبَه كَان وَهَجَبِه وَهَجَبِه
هَاتَن.

الرِّسْلُ: كَهْنِيزَه كِي بَجُوك كَه جَارَشِيَو
بَه خَوْدَا نَهْدَا.

الرِّسْلَةُ: مَيِينَه ي (الرِّسْل) ۵ نَهْرَم وَ
نِيَان ۵ نَازَو خَوْشِي، دَمْگوتَرئ: (هَم
فِي رِسْلَةٍ مِنَ الْعَيْشِ): نَهْوَان
لَهْزِيَانِيَكِي خَوْش وَ پَر نَازَو نِيَعْمَه ت
دَان ۵ نَافَرْمَتِيَك تَوَكِي جَهسْتَه ي
زَوْرِي.

الرِّسْلَةُ: هَيْدِي وَ هَيْمَن وَ سَوَزَو بَهْرَمِي،
دَمْگوتَرئ: (اَفْعَل كَذَا عَلٰى رِسْلَتِكَ):
نَهْو كَارِه لَهسَهْرَه خَو نَهْنَجَام بِلَه ۵
(جَاءُوا رِسْلَةً رِسْلَةً): كَوْمَه ل كَوْمَه ل
هَاتَن.

الرُّسُولُ: بَيْغَه مَبَهْر، رَهْوَانَه كِرَاو
بَه پَه يَامَه وَه ۵ لَهْفَرِي شْتَه نَهْوَانَه
لَه خَوْدَا وَه پَه يَام دَمْهِيَنَن ۵ لَه
نَادَمَمِيزَاد كَه سِيَكَه خَوْدَا دَمْهِيَنَرئ
بَه پَه يَامِيَكَه وَه كَارِي پَرِي بَكَاو
بَه خَه لَكِي شِي رَابْگَه يَهْنِي.

الرُّسَيْلُ: بَهْمَانَا (الرُّسُولُ) دِي ۵
نَامَه مَبَهْر، بَهْرَفَرَاوَان، نَاسَان، شَتِي
سُوك وَ نَاسَان، نَاوِي شِيرِيَن وَ گَوَارَا.
الرُّسَيْلَةُ: دَمْگوتَرئ: (اَلْقَى الْكَلَامَ عَلٰى
رُسَيْلَتِهِ): بَهْمِي لِيَوْرَد بَوُونَه وَه وَ
پَاوَسْتَان قَهسَه كَانِي كَرْدَن.

الرُّمَاسِلُ مِنَ النِّسَاءِ: نَهْو نَافَرْمَتَه يَه
بَوُخَوِي خَوَازِيْبِيَنِي كَارَان بَانْگ بَكَا
بَوُئَه وَه ي بِيخَوَازَن ۵ يَان نَهْو
نَافَرْمَتَه يَه لَه مَيَرْدَمْگَه ي جِيَا
بَوِيْتَه وَه بَه وَه ي تَه لَاق وَ شَتِي
وَهَا وَه، يَان نَافَرْمَتِيَك جَهسْتَه ي
تَوَكْن بِي، يَان قَاجِي تَوَكْن بَن، يَان
نَافَرْمَتِي تَه پَرِي.

رُمَاسِلُ الصَّحِيفَةِ: كَه سِيَكَه لَه دَوُورَمَه
هَه وَال بَوُ رَوُزْنَامَه يَان گُوْفَارَمَه
دَمْهِيَنَرئ ۵ هَهْوَالْتِير لَه دَوُورَمَه.

الرُّمَسَالُ: بَهْمَانَا (الرُّسُولُ) دِي ۵ حَوْشَتَرِي
سَهْر نَهْرَم وَ خَوْشَرَوُو خِيَرَا پَرَو.

الرُّمَسْلُ: لَهْزَارَا وَه ي عِيْلَمِي حَه دِيْت دَا
نَهْو مِيَه لَه زَنْجِرَه ي رَاوِي يَه كَان دَا

- صهحابه نهبی، ومکوو نهوه تابیی له
 پیغه مبرموه حه دیت ریوایهت بکاو
 ناوی نهو صهحابه یه ی حه دیته که ی
 لی بیستوه نه هیئی ۵ (نثر مرسل):
 په خسانی بی قافیمو سهرمو
 پیچه وانه ی په خسانی سه جع نامیز ۵
 (شِعْرُ مُرْسَلٍ): شیعرێك که پابهندی
 یهك سهرموانه بی و سهرمواکانی
 جیاجیا بن.
- الْمُرْسَلَات: که له فوران دا هاتوو
 به مانا پایه، پان فرشته پان نه سب.
 الْمُرْسَلَةُ: مینهی (الْمُرْسَل) ۵ بهر مۆر ۵
 ملموانکه یهك دریز بی بگاته سهر
 سینگ.
- رَسَمَتِ النَّاقَةُ: حوشرمه که بهنرمه غار
 رویشت ۵ به حاجه کانی شوینی
 له زموی کرد.
- رَسَمَ فُلَانٌ رَسْمًا وَرِسْمَانًا: فلانکس جوان
 رویشت.
- رَسَمَ نَحْوَهُ: یۆلای رویشت به په له.
- رَسَمَ فِي الْأَرْضِ: له زهوییه که دا گوم بوو.
- رَسَمَ عَلَى الْوَرَقِ: له سهر کاغزه که خمتی
 کیشا.
- رَسَمَ لِلْبِنَاءِ: نیشانه ی بۆ باله خانه که دانا.
- رَسَمَ الْكِتَابِ: کتیبه که ی نووسیه وه.
- رَسَمَ الْحُبَّ بِالرُّوسِمِ: گهنمه که ی بهر مۆسه م
 مۆر کرد.
- رَسَمَ لَهُ كَذَا: فهرمانی به وه بی کرد.
- رَسَمَ لَهُ بَكْذَا: مهرسومی بۆ نووسی
 (فهرمانی دامه زانینی بۆ دهر کرد).
- رَسَمَ الْغَيْثُ الدِّيَارَ: باران شوینه واری
 که لایمکانی کوپر کردموه.
- رَسَمَ الْأَسْقَفُ فُلَانًا: نه سقوف پله و
 پایه یه کی که نیسه ی دایه فلان.
- أَرَسَمَ النَّاقَةُ: حوشرمه که تاودا
 بۆ نه وه ی خیرا برپا.
- رَسَمَ الشَّوْبَ: خمته ختی وردو شاراو ی
 له کراسه که کرد.
- إِرْتَسَمَ دِمَكُوتَرِي: (أَنَا أَرْتَسِمُ مَرَامِيكَ):
 من له پئی و رسمی تۆ دمرناجم.
- إِرْتَسَمَ فُلَانٌ: فلانکس (الله اکبر) ی کرد
 پاراپه وه له خودا.
- إِرْتَسَمَ الْمَسِيحِيُّ: پیاوه ئایینییه
 مهسیحیه که بهر ز کرایه وه بۆ
 پله ی گاهین.
- تَرَسَمَ فُلَانٌ: فلانکس پوانی له کوئ
 کانکه هه لکه نی و بینا بکا.
- تَرَسَمَ الرَّسْمُ: بۆ رسمه که ی پوانی.
- تَرَسَمَ الْمَنْزِلُ: له خانوو مه نزلگا که ورد
 بۆ وه، لی پوانی.
- تَرَسَمَ الْقَصِيدَةُ: له چامه شیعرمه که ورد
 بۆ وه بزانی جۆنه و جۆن نییه.
- تَرَسَمَ الشَّيْنُ: بیری شته که ی کردموه
 وه لی ئه منجای نه دا.

الرَّسْمُ: ژوری رسمو وېنه کیشان
له قوتابخانه گان و شوینی تردا.

الرسم: فهرمانیکې رسمیه پاشای

ولات (سمره ک کومان) به شیویمه کی

تایبته دیمنووسی و ئاراسته ی

شوینی پیووستی دمکا دمباری

کاریک له کارمکانی و لات، تیر و مکوو

دمستورو قانون کاری پی دمکری و

(ک: مراسم).

وَسَنَ الدَّابَّةَ رَسْنًا: ههوساری و لاخه کی

توند کرد و دمینی و لاخه کی

توند کرد، دمگوتری: (رُمی برسنه

علی غاربه): ههوسارمکی خسته

سهر ملی و بهره لای کرد بؤکوی

دهجی بجی و کس مهنی نهکا و

(ک: ارسان، ارسن).

الرَّسَيْنُ: لوت، نهوشوینهی لهولاخ

ههوساری تی دمکری، دمگوتری:

(فَعَلْتُ ذَلِكَ رَغْمَ مَرَسْنِهِ): واته (رغم

أنفه)، ههروا دمگوتری: (سَلِسَ

مَرَسْنُهُ): نهو و لاخه ههوساری

خوشه سهر رمق نییه و (ک:

مراسن).

وَسَا الشَّيْءُ رَسَوًا وَرَسَوًا: شته که جیگر

بوو.

رَسَا الْجَبَلُ: کپوهه بناغی بهزموی دا

رؤجووه.

الرَّاسِمُ: ناوی پهمان و (ک: رواسم).

الرَّاسُومُ: مؤر که زارگی هه مبانو

تورمه کی پی مؤر دمکری.

الرَّسَامَةُ: پیشه وېنه گری.

الرَّسَامُ: وېنه کیش بهقه له مو شتی وا.

الرَّسْمُ: شوینه واری خانوو که لاه و

له زانیاری مهنتیق دا پیناسه شته

به تایبته مندییه کانی و بری

پارمیه حکومت دمپخته سهر

هاوولاتیانی له جیاتی خزمه تگوزاری

که پینشکه شیانی دمکا و مکوو

رسمی بهریدو رسمی تاپوو رسمی

هعضاو داد.

الرَّسْمُ: جوان رؤیشتن.

الرسمي (العمل الرسمي): کاری که یان

گوفتاری که بؤ دمولهت دمکری و

به گویره ی قانون و یاسایه کی

تایبته ته انجام دمدری.

الرَّسْمُ: نهوی شهو و رؤژیک له سهر

یه که بهر دهوام دمی له سهر رؤیشتن

و حوشرمه که به هو ی توند حاج

به زموی دا دان دا شوینه وار

له زموییه که بکا.

الرَّسْمُ: کارسات و شتی زمند قهر و

شتیکه دیناری زیبری پی تیف تیفه

دمدري پیی جه لای دمکری و

له وحیکه نووسراوی له سهر

نووسراوه شتی پی مؤر دمکری.

رَسَا قَدَمُهُ: له‌شمرېدا خوځگړو جهرېزه بوو.
رَسَتِ السَّفِينَةُ: که‌شتییه‌که له‌رپوښتن
که‌وتو لمنگهری گرت.
رَسَا بَيْنَ الْقُرُومِ رَسَوًا: چاک‌سازی له‌ناو
خه‌لکه‌که دا کرد.
رَسَا لَهُ رَسْرًا مِنَ الْحَدِيثِ: به‌شيکی
له‌حمدیث و روداوکه بو گټرپاوه.
رَسَا عَنْهُ الْحَدِيثُ: همرماپشته‌که‌ی له‌وموه
گټرپاوه.
رَسَا الْحَدِيثُ فِي نَفْسِهِ: له‌دلی خوۍ دا باسی
نه‌وی کرد.
أَرَسَى الشَّيْءُ: به‌مانا (رَسَا) دئ،
ده‌گوتري: (أَرَسَتِ السَّفِينَةُ):
که‌شتییه‌که له‌نگهری گرت.
أَرَسَى الشَّيْءُ: شتمه‌که‌ی چه‌سپاند،
ده‌گوتري: (أَرَسَتِ السَّفِينَةُ):
که‌شتییه‌که‌م راو‌هستاند.
أَرَسَى الْوَتْدَ فِي الْأَرْضِ: سینگه‌که‌ی
داکوتا به‌زموی دا.
الرَّكْسِي: چه‌سپاوو دامه‌زراو (ك):
(الرواسي).
الراسية: میینه‌ی (الراسي) به (قِدْر
راسية): مهنجه‌لی چه‌سپاو کوټینه‌ی
که‌ورمو چه‌سپاو که‌له‌بهر گهورمی
له‌شوینی خوۍ نه‌جوئی.
الرُّسُ: لایه‌نیکی جیړو‌کو به‌سهره‌اته.
الرُّسُو: بازنه‌ی پانو ته‌خت (جَوْرَه

بازنه‌یه‌که پارچه پارچه لِيَك
دمبه‌سټریو نه‌خشی تیدایه (ه
دمسته‌واڼه‌ی میرو (ك): رَسَوَات).
الرُّسِي: کوټه‌که‌ی چه‌قیوو چه‌سپاو
له‌ناو قه‌دی رشمال‌دا (ه که‌سِيك
بهرده‌وام بی له‌سهرکاری خوۍ چ
خیر چ شهر.
الرُّسِي: شوینی له‌نگهر گرتنی که‌شتی
له‌به‌نمردا پان له‌قهراخ دم‌ریادا (ه
(ك): مَرَسِي).
مَرَسِي الْمَزَاد: له‌قانون دا نه‌نجامدانی
فروشتنی کالایه به‌و که‌سه‌ی
له‌مه‌زاددا کرپنه‌که‌ی بو دم‌رده‌چن.
الرُّسَاءُ: شتیکی قورسه دم‌خړته ناو
ناوکه بو نه‌وی که‌شتییه‌که
رابگریو له‌نگهری پچ بگری،
ده‌گوتري: (أَلْقَى الْقَوْمَ مَرَايَهُمُ):
خه‌لکه‌که جی‌گیر بوون چیدی
به‌کوچهری نه‌مانه‌وه وازیان
له‌گهرپدمی هیئا (ه أَلْقَى السَّحَابُ
مَرَايَهُ): هورمکه له‌ناستیك دا
وهستاو بارانه‌که‌ی باراند.
رَسَاتُ الطَّبِیْعَةِ رَشْنًا: ناسکه‌که زاو
بی‌جوی بوو.
الرُّشَا: بی‌جوی ناسک کاتیک هیژ په‌پدا
دمکاو دمتوانی له‌گه‌ل دایکه‌که‌ی
بپروا (ه درمختیکه به‌رز دم‌بته‌وه

بهنه ندامزی بالا پیاوینک گه لاکه ی
ومکوه گه لا ههنجیر وایه ه بهروبوومی
نییهو ناشخوری.

الرُّشَّةُ: همویریکه به تازمیی نانی
تهنکی لی دمکری و دوایی نانه که
دمشکیندر پته ومو له گهل شیردا
دمکوئیندری.

وَشَحَّ العرق رشحاً ورشحاناً: عمرقه که
هاتهدمرو رموان بوو.

وَشَحَّ الجَسَدُ: لاشه که عمرقی کرد.

رَشَحَتِ القرية بالماء: گوزمه ناوی لی
تکاو دلۆپ دلۆپ ناوی لی هاته دمر.
وَشَحَّ الظبي وغره رشحاً ورشحاً:
ئاسکه که به کهم جار له گهل
دایکه که ی دمستی به رویشتن یان
توانای رویشتنی پهیدا کرد، یان
بازی دا.

أَرَشَحَ: به مانا (رَشَحَ) دی.

رَشَحَتِ الأمُ: دایکه که بیچومه که ی
له گه لی دا که وته ری.

رَشَحُهُ: به خییو کردو گهشی به کرد.
وَشَحَّ للشئ: نامادی کرد بو ئهو شته،
دمگوتری: (رَشَحَ فلاناً للوظيفة):

فلانکه سی بوکارو وموظیفه
بهرومردمکرد، یان بو فلان
ئهنجومه ن دیاری کرد، یان پاکانه و
بهشتگیری بو کرد.

رَشَحَتِ الأمُ ولدها: دایکه که مندا له که ی

فیری رویشتن کرد ه دایکه که کهم
کهم شیر ی خسته ناو دهمی مندا له
شیره خورمه که به وه بو ئه ومی خو
بگری.

رَشَحَتِ الدابة ولدها: حه یوانه که
بیچومه که ی لسته وه دوای
له دایکبوونی.

رَشَحَ الماشية: ئازمه گانی به خییو کردن و
جوان بهرومردی کردن.

رَشَحَ السائل: شله مه نییه که ی
به هیله ک شیر پائیوک پالوت.
تَرَشَحَ العرق: به مانا (رَشَحَ) دی ه
بیچوی ئاسک که بتوانی له گهل
دایکی دا بره و.

رَشَحَ فلان لكذا: فلان پیگه یی و وای
لی هات بو ئه وکاره بگونجی.

استرَشَحَ النبات: رومه که به مرز بوومو
گهشی کرد.

استرَشَحَ الصفي: مندا له که ی به خییو
کرد بو ئه ومی گهوره بی.

استرَشَحَ النبات أو النبات: چاومروانی
رومه که ی کرد در یژی بی و به خییو
بکا.

الترشیح: له زارامی به لاغیان دا ئه ومیه
له نیستی عارمه دا یاسی شتیک بکری
په یومندی و تایبه ته مندی به (مشبه
به) به وه هه بی ه پالوتنی ئاوو
جیا کردنه وه ی هه باره رمقه گان

له‌ناو شله‌مه‌نی دا له‌پښگه‌ی
به‌کاره‌ښانې نامیریکې کونکون که
شله‌مه‌نیه‌که له‌کونه بجوکه‌کانیموه
دمربچېو شته په‌مکان به‌ښتنه‌وه.

الإرتشاح: (الإرتشاح النشواني):
له‌پزیشکې هه‌ناوې دا بریتیه
له‌روسوبو مانه‌وه‌ی هه‌ندې مادده‌ی
مه‌یلوه سوتاوو له‌کارکه‌وتوو له‌ناو
نم‌نسیجه نه‌خو‌شه‌کان دا.

الراشع: همرشتیک به‌الټیودری،
هه‌لاوېردری، بتکې ۵ همرشتیک
به‌سمر زموې دا برېوا له‌زینده‌ومر
به‌خشوک و پیړپړیه‌وه ۵ به‌لای کیمیا
گه‌رانه‌وه نه‌و شله‌مه‌نیه بی
خه‌وشه‌به که‌له‌ناکامی پالاوتنه‌وه
په‌یدا ده‌بی.

الرشع: همر عمره‌قو ناوېک تکه بکاو
داچوړې ۵ له‌حمدیشکدا که‌له‌باری
قیامته‌وه دمدوې ده‌فه‌رموې: (حتی
یلغ الرشع اذانهم): گه‌رماکه هیند
تونند ده‌بی و خه‌لک عمره‌قی لی
ده‌چوړې تا دمگاته بناگوښان.

الرشوع: (بسر رشوع): بیرمه‌که ناو
ده‌دزې، ناوې تی ده‌زی.
الرشيع: به‌مانا (الرشع) دې ۵ پان
به‌مانا عمره‌فه ۵ رومکې سمر زموې
به‌گشتی.

الرشع: نه‌و پارچه هوماشه‌به که‌له‌ژیر

زین و کورتانه‌وه له‌پشتی و‌لاخ
ده‌کرې، له‌م روموه عمره‌فه‌که
هه‌له‌حمزېو وشکې دمگاته‌وه ۵
هانیه‌لو ژیرکراس که ئادهمیزاد
له‌ژیر پو‌شاکموه له‌به‌ریان دمکا بو
وشک کردنه‌وو هه‌له‌مزنی عمره‌ق.
المِرْشَعَةُ: به‌مانا (المِرْشَعُ) دې ۵ (ك:
مَراشع).

المِرْشَعُ: نامیری پالاوتن و پالفته کردن.
وَشَدَّ رُشْدًا: شارمزا بوو.

وَشَدَّ رُشْدًا وَرَشَادًا: به‌مانا (رَشَدَ) دې.

أَرَشَدَ: شارمزاى کرد، هیدایه‌تی دا.

رَشَدَ: به‌مانا (أَرَشَدَ) دې.

رَشَدَ الْقَاضِي الصَّبِيُّ: قازی (دادومر)
برپاری دا که مندا‌لمکه بو‌ته پیاوو
له‌ته‌مه‌نی مندالی تی‌په‌ری.

إِسْتَرَشَدَ لَهُ: بوې شارمزا کرد.

إِسْتَرَشَدَ فَلَانًا: داوای له‌فلانک‌ه‌س کرد
که شارمزا بکا.

الترشيد: برپاردانی حاکم به‌وه که نه‌و
لاوه گه‌پیشته‌وته ته‌مه‌نی کاملی و
تی‌گه‌پشتن.

الرَّاشِد: که‌سیک به‌پښک و پښکی
پښازی حه‌ق بگرېو به‌مو لی
لانه‌دا ۵ بو‌یه‌ ناوه‌لناوای
جینیشینه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ)
نه‌و ناوهمو پښان دمگوترې (الخلفاء
الراشدون).

الرَّشَادُ: رومكیكه سالانه دمروئ
دمنكیكه ههیه پئی دمگوترئ
(حب الرشاد).

الرَّشَادَةُ: بهردنك پر بهدمست بی.
الرَّشْدُ: بهلای شهر عزانانهوه ئهوهیه
مندال بائع بیج کاروباری نایینیو
مالدارى خوى بهجوانی بهپژوه
بهرئ ۵ لهقانون دا تهمنه نیكه
ههركاتی ئاده میزاد گه بیشته ئه
ئهندازه دمتوانی تهصهروف بهمالی
خۆیهوه بکا.

الرَّشْدَةُ: دمگوترئ: (هو ولد الرشد):
مندالیکه بنهجه دیارو وهجاخ
زادیه.

الرَّشِيد: ناویكه لهناوه جوانهکانی
خودا ۵ كهسكه عاقلو ژهر بی،
مهزنه گردنی رنك و پینك بی ۵
بهمانا نامۆزگاری گهرو رئ
نیشاندهریش دئ ۵ كهسكه بگاته
تهمنی بالقو بهپیاو حسیب
بکری ۵ بو میننه دمگوترئ:
(رشیده).

الرَّاشِدُ: مهبهستهکان.

الرَّشِيدُ: واعیزو نامۆزگاریکه ۵ رئ
نیشاندهری كهشتیو بهلهم
لهتهنگاوو تهنگه بهرمکان دا ۵
رێبهری پۆلیس.

رَشْرَشْ: خوی شل کرد ۵ (رَشْرَشْ
البعير): حوشرمکه یخی خواردو
بهسنگی زمویهکهی تهخت کرد بو
ئهوهی پشوو بدا.

رَشْرَشْ: رهوان بوو، تکهی کرد، بلاو
بۆوه، بهحهوادا جوو.
رَشْرَشْ الشَّوَاءُ: گوشته برژاومه
چهورییهکهی تکایه خوار.

الرَّشْرَاشْ: نهرم، شل، دمگوترئ: (خبر
رَشْرَاشْ): نانیکى وشكو نهرمه ۵
(عظم رشراش): ئیستیکی نهرمه ۵
(شواء رشراش): گوشته برژاویكه
چهورییهکهی تکاوه.

الرَّشْرَشْ من العبز: بهمانا (الرشراش)
دئ ۵

رَشَّتِ السَّمَاءُ رَشًّا: ئاسمان بارانی باراند،
یان نهرمه بارانی باراند ۵ بارانی
رشاند، دمگوترئ: (رشت العين):
چاو فرمیسی هه لپشتن ۵ (أرض
مرشوشة): زمویهکی بهناو
رشینراوه.

رَشَّ البَيْتُ والتراب: ناو مالهکهی ناوهرشین
کرد یان ئاوی له پۆشاکهکه پرژاند،
دمگوترئ: (رَشَّ عليه الماء):
رَشَّ الطريق: ئاوی له رینگاکه پرژاند
بۆئهوهی تۆزمکهی بهمرئ.

أرشت السماء: بهمانا (رشت دئ).

أَرْشَبَ الطَّعْنَةُ وَلَهْرَهَا: بَرِينَمَكِه خَوْنِي
لِي رَمَوَان بُوو پَرِژَا.

أَرْشَى الْفَرَسَ وَغَوَهُ: بَهْغَارِ پَسِ كَرْدَن
نَهْ سَبَهْ كَهِي عَهْرَمَقَاوِي كَرْد.

أَرْشَى الْفَصِيلُ: كَلَكِي بِيْجُوْمَكِهِي
خَوْرَانْد بُوْنَهْمُوِي شِيْرِخَوَا.

تَرْشَشَ السَّائِلُ: شَلَهْمَهْنِيْبَهْ كِه پَرِژَاو
بَهْمَهْوَادَا چُوو.

اسْتَرْشَ الْفَصِيلُ لِلرَّضَاعِ: بِيْجُوْمَكِه مَلِي
دِرِيْژ كَرْد بُوْنَاو دُوو پَانِي دَايَكِي بُوْ

نَهْمُوِي شِيْرِخَوَا، گَوَانَهْ كَانِي بِمَزِي.
الرُّشَاشُ: نَاو پَرِژِيْنَكَمَر، نَامِيْرِيْ كِه

شَلَهْمَهْنِي پَسِي دَهْ پَرِژِيْنَدَرِي ۵
تَا كِه كَهِي (رِشَاشَه).

الرُّشُ: بَهْمَانَا (الرُّشَاشُ) دِي ۵ نَهْرْمَه
بَارَان ۵ (ك: رِشَاش).

الرُّشَاشُ: جُوْرَه چَهْ كِيْ كِه بَهْرِيْز گُوْلَه
دَهْمَهْمِيْنِي.

الرِّشُ: دَهْ گُوْتَرِي: (شَوَاءُ مُرِشٍ) گُوْشْتَه
بِرِژَاوِيْ كِه تَك تَك چَهْوَرِيْبَهْ كَهِي لِي

دِيْتَه خَوَار.
الرِّشَّةُ: نَامِيْرِيْ كِه نَاوِي پَسِي

دَهْ پَرِژِيْنَدَرِي ۵ (ك: مَرِاش).

وَشَفَ الْمَاءَ وَلَحْوَهُ رَشْفًا وَرَشْفًا: بَهْلِيُوِي
نَاوْمَكِهِي هَهْ لَمْزِي.

رَشَفَ الْإِنَاءُ: نَهْمُوِي لَهْمَقَهْ كِه دَا بُوو هَهْلِي
مَزِي وَ لَسْتِيْبَهْمُو.

رَشَفَهُ رَشْفًا وَرَشْفَانًا: بَهْمَانَا (رَشْفَه) دِي.
أَرْشَفَ الْمَاءَ: بَهْمَانَا (رَشْفَه) دِي.

إِرْتَشَفَهُ: هَهْلِي مَزِي.
تَرَشَفَهُ: قَوْمِ قَوْمِ هَهْلِي مَزِي.

الرِّشْفُ: پَاشْمَاوَدِي شَلَهْمَهْنِي كَهْلَهْبَنَكِي
قَاپ وَ گِلَاس دَا دَهْمِيْنِيْتَهْمُو بَهْلِيُو

دَهْلَسْتَرِيْتَهْمُو ۵ دَهْ گُوْتَرِي: (حَوْضُ
رَشْفَ): حَهْوَزِيْ كِه نَاوِي تِيْدَا

نَهْمَاوَه.
الرُّشْفُ: بَهْمَانَا (الرُّشْفَ) دِي.

الرُّشُوفُ: دَهْ گُوْتَرِي: (إِمْرَأَةٌ رَشُوفُ):
نَاَهْرْمَتِيْ كِي دَهْمِ پَاك وَ دَهْمِ وَ قَسَه

خُوْش وَ بُوْنَخُوْشَه ۵ هَهْرَا دَهْ گُوْتَرِي:
(رِيْقِ رَشُوف).

الرُّشِيْفُ: دَهْ گُوْتَرِي: (حَوْضُ رَشِيْفِ)
حَهْوَزِيْ كِه نَاوِي تِيْدَا نِيْبَه.

الرُّشْفُ: شُوِيْنِي نَهْمِ جُوْرَه شَلَهْمَهْنِيْبَه
كَهْلَهْبَنَكِي قَاپ دَا دَهْمِيْنِيْتَهْمُو ۵

(ك: مَرِاشِيْفَ).
رَشَفَهُ رَشْفًا: رَهْمِي كَرْد، تَفَهْنَكِي پِيْوَمْنَا،

تِيْرِي تِيْگَرْت.

وَشَقَّ يَبْصَرَهُ: چَاوِي تِي بَرِي ۵ (رَشَقَه
بَلَسَانَه): قَسَهِي پَسِي گُوْتَن، گَلَهْمِي

لِيْ كَرْدُو بَهْ سَمَرِ كُوْنَهْمَكَرْدَن دَايْگَرْت.
رَشَقَ رَشَاقَةً: قَهْدِي بَارِيْ كِ وَ بَالَايِ جَوَان

بُوو.
رَشَقَ فِي عَمَلِهِ: بَهْنَاَسَانِي وَ بَهْ خِيْرَايِي

کارمکانی نمنجام دمد، دمگوترئ: (رجل رشيق) و (خط رشيق) و (نساء رشيقه) و (قوس رشيقه).

أَرَشَقُ: بؤی روانی و سهبری کرد.

أَرَشَقُ الرامی: هاویژمرمکه یه کجار رمی کرد.

أَرَشَقَتِ الطَّيِّبَةُ: ناسکه که ملی دریژ کرد.

أَرَشَقَ اليه النظر: جاوی تی بری و زوری سهبر کرد.

رَاشَقُهُ: له گه لیا رؤیشت و هاوړا بوو، دمگوترئ: (رَاشَقَنِي لِقَصْدِي): پینشپرکی له گه ل دا کردم بؤ نمنجامدانی مهبهست.

تَرَاشَقَ اللوم: خه لکه که یه کتریان تیرباران کرد، بهرد باران کرد، دمگوترئ: (تَرَاشَقُوا بِالسَّهْمِ): هسه یان به یه کتر گوتن.

تَرَشَقَ فِي الأمر: له کارمکه دا تونلو تیژی کرد.

الأَرَشَقُ: دمگوترئ: (جید أَرَشَق) گهردنی بلند.

الرَّشَقُ: که وانیک که خیرا خیرا تیری بی بهاوژئری.

الرَّشَقُ: یه کجار رمی کردن و نهو شته ی دهاوژئری و سپړو جیړی

قه لهم له کاتی نووسین دا ه (ك: أَرِشَاق).

رَشَمَهُ رَشْمًا: وژنه ی گرت و نووسی، دمگوترئ: (رشم الیه): بؤی نووسی. رَشَمَ الْجُرَبَّ بِالرُّؤْشَمِ: همرده دانهوژله کانی مؤرکردن به مؤری تابه تی.

رَشِمَ رَشْمًا: فلان خال و کوتراو و خیت و چرچی بیوه بیون ه (فهو أَرشَم وهي رشاء) ه (ك: رَشَم).

أَرشَمَ الشَّجَرُ: درمخته که گه لای کرد. أَرشمت الأرض: ږوه ک و گزوگیای زموی سمری دمره ینا.

أَرشَمَ العِيقُ: به هیواشی هه ورمکه بروسکی دا.

أَرشَم: دموی زمره که یان تورمکه که یان هوتوو مکه ی مؤرکرد به مؤری ږموشه م.

الأَرشَمُ: شتیك یه ك ږهنگ نه بی ږهنگی تری تیكه لاو بن ه سهگ و پشیلو نهو جوړه هموانانه سهرلبوژیان رض بی ه بارانی که م و زیان به خش، بارانی که م و ناوخت، دمگوترئ: (غیث أَرشَم و عام أَرشَم): بارانی بی خپرو بهرمکت، سالی قږو نه هات ه ناده میزادی نهوسن.

الرَّاشِمُ: مؤر، قالی نووسراو که له گوینی و همردهو شتی و دمرئ. المِرشَمُ: به مانا (الأَرشَم) دی.

وَشْن رَشْنَا وُرُشُونَا: چووه ناو هه موو
 کارێکی ناشیرینهوه هه لێسو
 کهوتی نهمامانهو منداڵانهی کرد.
 وَشْن الکلبُ لی الإناء: سهگمه که دهمی
 خسته ناو هابه خواردمهههیه که.
 الرّاشن: نهوکهسهی بۆنی خواردن بکاو
 لهکاتی خوی دا خوی بو دا
 ههنگیوئ هه نهوشتهی دهری به
 شاگردی وهستا.
 الرّشَن: قوناوی روبار که ناوی لێ
 ههلهمکوێزێ.
 الرّوشَن: رهفهی شت لهسهردانان ه
 کولانهی ههواو روناکی هه بهنجهرمی
 سهرجادهو کۆلان ه (ك: روشن).
 وَشَا الفَرْخُ رَشَا: بێچومه که ملی درێژکرد
 بۆلای دایکی بۆنهوهی خواردنی
 بهخاته دهمهوه.
 رَشَا فلاناً: بهرتیلی دا بهفلانکس.
 أرشى الشجرُ والحنظل: لقی درهخته که
 یان تولى کاله که مارانه که درێژ بوو
 و مکوو ههبل.
 وَشَا القرمُ لی دم فلان: خه لکه که
 هه موویان هاوکارییان کرد بو
 خوینی فلان.
 وَشَا القرمُ سلاحهم فيه: خه لکه که هه موو
 تیکرا روی چه که گانیان کرده فلان.
 وَشَا الذلُّ ونحوها: ههبل بۆ دۆلچه که

دانا.
 وَشَا الفصیل: شیرى دا به بێچومه که،
 میژاندی.
 راشاه: لێی پاراپهوه، ماستاوی بۆکردن
 هه بهروالمت دلسۆزی بۆ نیشان دا.
 إرتشى: بهرتیلی وهگرته، دهمکوێرێ:
 (ارتشى منه رشوة).
 استرشى فی حکمه: دادومرکه له پای
 دهرکردنی بهرپار داواى بهرتیلی
 کرد.
 استرشى الفصیل: بێچومه که داواى شیرى
 کرد.
 استرشى ما فی الضرع: چی له
 گوانه که دا بوو دهری هیئا.
 ترشاه: نهروم نیانی لهگه ل دا
 بهکارهیئا، وستی به بهرتیل نهرمى
 بکا.
 الرّشَاء: ههبل یان ههبل دۆلچه ه
 توله ی رومکی کوله که وه
 کاله که مارانه وه شتی وا ه
 نهستیرمهیه که له بورجی حوت دا
 کهدوا مهزلی مانکه، پێی دهمکوێرێ
 (بطن الحوت).
 الرّشاه: گیایه که دهمکوێنیدرێ و
 دهخوێتمهوه بۆ رهوانبونی گهده ه
 (ك: رَشَا).
 الرّشوة: نهو مالهیه به بهرتیل دهری

بۆ ومدهستهينانى بهرژموهنديپهكان،
يان دمدرئ بۆ بهحمقدانانى بهتال يان
بهتالكردى حهق.

الرَّصَبُ: لهپشته دمست دا نيوان بنكى
قامكى ناومراستو پهناى.

رَصَدَهُ رَصْدًا وَرَصْدًا: لهسهر رنكا بۆى
دانايشتو چاوى بۆگيپراو سهرنجى
داپه ههلس و كهوتى، چاودپرى كرد
بزائى چى دمكاو چۆن دمكا.

رُصِدَتِ الْأَرْضُ رَصْدًا: رهنه باران دای
لهزموى.

أَرَصَدَتِ الْأَرْضُ: زمويهكه كهمى بارانى
لى بارى، يان كهمى لهومړى لى
پواو چاومپروان دمكرئ گياوگژى
باشى لى بپروئ.

أَرَصَدَ الشَّيْءُ لَهُ: شتهكهى بۆ
نامادهكرد، دمگوتري: (أَرَصَدَتِ
الْجِيشَ لِلْقِتَالِ وَالْفِرْسَ لِلطَّرَادِ):
سوپام ناماده كردوو به جهنك،
ههسپم نامادهكرد بۆ راومدونان و
ههشش بردن، ههروا دمگوتري:
(أَرَصَدَ لَهُ بِالْخَيْرِ وَالشَّرِّ): پاداشى
داپهوه به چاك يان به خراپ.

أَرَصَدَ الْحَسَابَ: حيسابهكهى نامادهكرد و
ناشكرای كرد.

رَاصِدُهُ: چاودپرى كرد بزائى چى دمكا.
إِرْتَصَدَهُ: چاودپرى كرد.

تَرَاَصَدًا: ههردوكيان چاودپرى
يهكتريان كرد.

تَرَصَّدُ وَلَهُ: چاودپرى كرد.

الرَّاصِدُ: رمقيب و چاودپر ه نهوكهسهى
چاودپرى نهستتيره دمكاو
به دوربينى زۆر پيشكهوتوو
دمپروانيته جم و جۆلى نهستيرمکان
ه شير ه (ك: رَصَدَ، رُصَادَ) ه ههروا
دمگوتري: (حیة راصدة).

الرُّصْدُ: بارانى دواباران.

الرُّصْدُ: رنكا ه لهومړى كهم و بارانى
كه ه يان بارانيك دواى بارانى تر
ببارئ ه لهزاراومو ياساى ناسمان
شوناسى دا ناوه بۆنهو شوپنه
تايبهتى و نامپيرى لىيانهوه
چاودپرى جم و جۆلى نهستيرمکان
دمكرئ ه (ك: أَرَصَدَ).

الرُّصْدَةُ: نهو نهلقه زپره يان زهويه
دمكرتته قايشى شمشيرموه يان بلئ
ئاغزونهى قايشهكهپهتى ه (ك:
رُصَدَ).

الرُّصْدِيُّ: نهو كهسهى لهسهر رنكاو
دادمنيشت چاومپرى خهلك دمكا
بين و گيجهليان پى بكا شتيكيان
لى بستينى بهناحهق.

الرُّصِيدُ: بهمانا (الرَّاصِدُ) دئ،
دمگوتري: (سَعَى رَصِيدَ): دپندميهكه

خوی ماتداوه بۆنهوهی نیچیریکی لی
 هه ئېکه وئو په لاماری بدا، (رخیة
 رسید): ماریکه خوی ماتداوه شتیکی
 لی هه ئېکه وئو په لاماری بدا هه روا
 ناوه بۆنهو پارمییه له حیسابی جاری
 دا له بانق دمینیته ووهو خاونه که ی
 رای نه کی شاهه هه هه روا ناوه بۆنهو
 ئالتونو زیوهی له بانق دادمنری
 بۆنهوهی بییته بارتمهو بتمانیه بۆ
 بانقه نهوت (دینارو تمه و لیره ی
 کاغزو مس و شتی وا).

الرَّصَادُ: ریگای چاودپیری و تیشک
 خستنه سهر شت هه یان شوینی
 نه نجامدانی نهوکاره، دمگوتری: (هو
 لك بالمرصاد): نهو بۆت
 له سه نگرمدایه و هه میسه چاودپیری
 دمکاو ناگای له هه لئس و کهوتته هه
 هورئان دمفرموی: هَإِنْ رَأَيْتَ
 لِبِالْمُرْصَادِ هه (ک: مراصد).

الرَّصَدُ: ریگای چاودپیری کردن و
 سهرنجدان هه یان شوینی نه نجامدانی
 نهوکاره هه ناوه بۆ شوین و
 فهرمانگه و نهو نامیرانه ی کاری پی
 دمکری هه هه رومها نهو نامیرو
 شوینیه ریژیه هیژی بومه لمرزه
 تۆمار دمکا که پیی دمگوتری:
 (ریکخته ر).

رَصْرَصَ فِي الْمَكَانِ: له شوینیه که چیکر

بوو.

رَصْرَصَ الشَّيْءُ: شتهکانی خستنه
 په نایه کترو ریزی کردن و لیکی
 ترنجانندن.
 الرُّصْرَاصَةُ: زهوی رهق و پته و هه
 به ردیک به ملای نهولای ریپروی
 کاریژدا دادمنری بۆ بیراستنی
 ناومکه.

رَصَّهُ رَصًّا: هه ندی له شته که ی خسته
 پال نهوی ترو ریزی کردن هه به
 هورقوشم پتهوی کرد یان
 هورقوشمی تیئه لئسو و پیی روکesh
 کرد.

رَصٌّ رَصًّا: هه ندی له شتهکان کهوتته
 پال یه ک و ریز بوون، دمگوتری:
 (رَصَّتِ الْإِنْسَانُ): ددانهکان ریک
 بوون هه (فهو أرض وهي رضاء) هه
 (ک: رص).

رَصَصَ: زۆر نیلحاحی کرد له سوال و
 داواکردن دا.

رَصَصَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرته که روبه ندی
 پۆشی تهنها چاوی دیار بوون.
 رَصَصَ الثَّغَابَ: روبه ندمکه ی دادایه وه
 تهنها چاوی دمبیران.

رَصَصَ الشَّيْءُ: شته که ی له هورقوشم
 دروست کرد یان به هورقوشم
 روکeshی کرد.

ارْتَصَّتِ الْأَشْيَاءُ: شتهکان هه ندی کیان

کهوتنه پال یهکترو پیز بوون.

تراصت الاشياء: بهمانا (ارتصت) دئ،

دمگوترئ: (تراص القوم): خه لکه

لهناو خویان ریک کهوتن و بهکپیزو

یهکهه لوئست بوون، لهجهنگ دا

بهرامبهر دوزمن تیکرا سهنگهریان

گرت و ریزبهندی خویان نواند

یان لهنوئیزدا ریزبوون و شانیان

بهشانی بهکترموه نووساند.

ترصت الاشياء: بهمانا (ارتصت) دئ

ه (ک: اراصيص).

الأرصصة: جوره کلاویکه دمکریته

سمر، یان همرشتیک سمر داپوشی

(ک: اراصيص).

الرصاص: عونصوریکی فیلزه، نهرمه

کیشی ذهرپیهکهی (۲۰۷/۲۱)، ژماره

ذهرپیهکهی (۸۲)، توندی و خهستی

(۱۱/۳۴)، لهپلهی گهرمی (۳۲۷) دا

دمتویته وه، گوللهی فیشهک که

بمتههنگ و دهمانچهو کلاشینکوف و

نهو جوره چهکانه دههاوئیرئ ه (قلم

رصاص): جوره پینوسیته.

الرصاصي: همرشتیک رنکی رمصاصی

ههبع ه (المقص الرصاصي): سک

نیشهیهکی تونده لهگهال حالمتی

قهبز بوون دا دمیج، که هؤاکرمکهی

ژمهراوی بوونی رمصاصه ه

الرصاصه: بهرد بهگشتی، یان بهردنیک

که بو بیرازتنی کاریز لهمبهرو

لهومبهری پتپرموی ناومکه دا ریز

دمکری ه همروما ناوه بو بهخیلو

جروک.

الرصاصي: روبهندی شافرت که زور

لهچاوی نزیک ببیته وه.

رَصَع بالمكان رَصْعاً: جیگیر بوو

لهوشوینهو مایه وه.

رَصَع الرجل ونحوه: بهمسته کۆله و

شهپلاغه لهپیاومکهی دا ه بهتیغ

زمبری گوشندمی لی دا.

رَصَع الحب: دانهوئلهکهی لهنیوان دوو

بهردا هاری ه بهدمستار وردی کرد ه

رَصَع فلان رَصْعاً ورَصْعاً: فلانکس سمتی

بوچ و رانی لاواز بوون ه (فهو اَرَصْع

وهي رَصْعاً).

رَصَع الشئ بقمه: شتهکهی بهدمیه وه

نووساند.

رَصَع بالطيب: بۆنی لهخوی دا.

أَرَصَعَهُ بالرمح: بهمانا (رَصَعَهُ) دئ.

رَصَعَهُ: بهگۆزو گوئینکه رازانهیه وه،

دمگوترئ: (رَصَع الناج أو السيف

بالجواهر): تاجهکهی یان

شمشیرمکهی بهجههواهیترات

رازانه وه.

رَصَع الطائر عُشَّهُ: بالندمکه هیلانهکهی

خوی به پهرو پۆل و چیلکه و شتی وا
رابهست.

رَصَع السیر: گرنیهکی سځ سوچی
لهسرمهکه دا.

إِرْتَصَعَ: پڼوه نووسا.

إِرْتَصَعَ الْأَسْنَانُ وَغَيْرَهَا: ددانهکان لیک
نزیك پوون پیکهوه لکان.

إِرْتَصَعَ الْحَبُّ: دانموڼلهکهی هاری.

الترصیع: جوړلیکه لهجوړمکانی

زانیاری بهدبع، بهو شیوه وشهکان

کڼ شهکهیان لیک بـجـو

کوژتایهکهیان جون پهک بـو وکوو

قورثان دمهرموئ: ﴿إِنْ إِلَيْنَا إِنَابُهُمْ،

لَمْ إِنْ عَلَيْنَا حِسَابُهُمْ﴾.

الرُصِيعُ: زنجیروکهی قولقهی کیفی
موصحف.

الرُصِيعَةُ: همر خشلیک رازاندنموهی

پـی بکړی پان همر خشلیک

بازانهی بـو دموران دهوری تاجو

شتی وای پـی برازیڼرتنموه ۵ گرنی

هموسارو لغاوو شتی وا ۵ گنمه

کوتاو، همریسه ۵ کوژو کوژلیکهی

نهملاو نمولای زینی نهمسپ.

الرِصَاعُ: پارچه دارلیکه یاری پـی
دمکړی وکوو مزراح.

الرِصَعَانُ: قولکهپهکی گهورمیه لهبهرد

هه لکه مندری وکوو سندؤل ۵ دهمکه

سندؤل نهستورایی پـی به دهستی
نادهمیزاده دانموڼلهو شتی وای پـی
دمگوتری.

وَصَفَّ بِهِ الْأَمْرُ رَصْفًا: لایهق و هاوشانیهتی،

دمگوتری: (هذا الأمر لا يَرِصف بك):

نمو نیشه پۆ تو ناشی.

وَصَفَّ الشَّيْءُ: ریزی کرد، چینی رابهست،

دمگوتری: (رصف الحجارة لي البناء):

بهردمکانی لهچینی دیوارمکهدا ریز

کرد ۵ (رَصَفَ قدمیه): قاحی جوت

کردن ۵ (رَصَفَ مابین قدمیه): قاحی

لیک نزیك کردنموه.

رَصَفَ السُّهْمُ: تیلمه سیرمهکی لهتیرمه

شمتکه دا.

رَصِفَ رَصْفًا: شتهکان هه نندیکیان کهوتنه

پال هه نندیکیان، دمگوتری: (رَصِفَتْ

الأسنان): ددانهکان لهپوکمکان دا

چاک هاتنه دهرموو ریز پوونو

رڼک وستان.

رَصَفَ رَصَافَةً: پتموو قاهم بوو، دمگوتری:

(رَصَفَ الْجَوَابُ): وهلامهکی زور

رڼک و پیک و بههیز بوو کهس

نهمیتوانی بلخ وانیهه.

أَرَصَفَ فُلَانٌ: فلانکهس شمراپهکی

تیکه ل کرد بهناوی رونی هملرژاو

لهبهرزایی و شاخو گمنهک.

رَصَفَهُ: بهمانا (رَصَفَهُ) دئ.

اِرْتَصَفَ: به مانا (رَصِفَ) دئ، دمگوترئ:

(هو مُرْتَصِفُ الْأَسْنَانِ): ددانه کانی

لَيْكَ نَزِيكٌ وَجُوتَن.

تَرَاَصَفَ: به مانا (رَصِفَ) دئ، دمگوترئ:

(تَرَاَصَفُوا فِي الصَّفِّ): له صهفا

بهر پیک و پیکي راوستان.

تَرَصَّفَ: به مانا (رَصِفَ) دئ.

الرِّصَافُ: بهردی ریزگراو.

الرُّصَاةُ: تیلمه سیرمه به که دواو دی

شوینی تیر خورمه که ی پی دمه سترئ

ه همر شوینیک لهرمه شه خاکی

عیراق دره ختی لی پوا بی، دواپی

گراوه به ناو بو گهرمگیک له به غدا

له بهمری خوره ه لاتی روبراری

دیجله به.

الرُّصَفُ: به مانا (الرِّصَافُ) دئ ه

بهر بهستی ناو ه ریزه روی صه هریج

ه (ماءُ الرُّصَفِ): نهو ناومیه له شاخو

بهر زابی هه لهر پزته خوارو زور

رون و صافه.

الرُّصْفَةُ: تاکی (الرِّصَافُ) یان به مانا

(الرُّصَفُ) دئ ه پمگیکه له که شه که

نهمزودا، یان ههر خودی که شه که

نهمزؤکه به.

الرُّصِيفُ: به مانا رصین و بهمو دئ،

دمگوترئ: (عمل رصيف) و (جواب

رصيف) بهمو ریک و پیکه و پت

ناکرته مو ه (هو رصيف فلان): نهو

هاوشانو وینه ی فلانه له هه نسو

که وتو کرده وی دا دهق لهو دهجی

ه ههروا به بهردی ریزگراوی

نه بهرو نهو بهری رنگاش دمگوترئ

ه له بهرو دیوارکی قایم و بهموه

که شتی و هه تارو شتی وای

رادموستیندین.

الرِّصَاةُ: جه کوچ ه (ك: مَرَايِف).

الرُّصَاةُ به: پیوه نووساند، دمگوترئ:

(جوز مرصق): گوینیک کویره

ناوکه که ی پیوه نووساوه دهرنا به.

الرِّصَقُ به: پیوه نووسا، دمگوترئ:

(جوز مرصق): گوینیکه کاگله که ی

پیوه نووساوه دهرنا به.

رَصَنَ رَصْنًا: تهواوی کرد، مهکه مو

بهتوی کرد.

رَصَنَ الذَّابَّةَ: ولاخه که ی بهداخ

نیشانه کرد.

رَصَنَ بِلْسَانِهِ: بهزویان جنیوی پی دا.

رَصَنَ رَمَانَةً: جیگیر و بهمو بوو،

دمگوترئ: (رَصَنَ الْبَاءَ): بینا که

قایم و بهمو بوو ه عاقل و هوشمند

بوو ه ریک و پیک و نایاب بوو،

دمگوترئ: (کلام رصين، ورأي

رصين).

الرُّصْنَةُ: جیگیری کردو جه سپاندی.

رَصْنٌ: دمگوترئ: (رَصْنُ الشَّيْءِ عَرَفَةً):

رَضَابُ: ناوی شیرین و گوارا.
الرَّضْبُ: ناوی دهم کمشیرین بی ۵ ناوی
دومی دلسارو خوشه‌ویست ۵ (ك):
مراضب).

رَضَخُهُ رَضَخًا: به‌بهرد کوتای، وردی
کرد، شکاندی، دم‌گوتری: (رَضَخُ
الحصى والتوى): یان (رَضَخُ راسه).
ارتفع منه: عوزری بۆهینایمه‌وه.
تَرَضَخَ الحُبْرَ رَحْوَه: نانهمی وردو
هارکرد.

الرُّضْخُ: به‌خششی کهم ۵ شتی ناوازه،
نهمی له‌ناوکی بادام و گوژرو شتی
وا په‌یدا دمبی، دم‌گوتری: (بلغنا
رَضْخَ من خبز): که‌میک
له‌مه‌والکه‌مان بی گه‌یی.

الرُّضْخُ: دمکی کوتراو و شکینراو، یان
نهم و دمکانه‌ی له‌سندۆلکه
دمپژۆن و له‌ملاو نهمولا دمکمون.
الرُّضْخَةُ: نهم و دمکانه‌ی دمپژۆن له‌ژیر
دسکه سندۆلکه.

الرِّضَاخُ: دسکه سندۆن، نهمی شتی
بی دم‌گوتری.

رَضَحَتِ الثَّيْرُسُ رَضَخًا: نیریه
کیویه‌کان شهره‌ی فۆجیان کرد.

رَضَخَ به الأرض: به‌زموی دا دا.

رَضَخَ له من ماله: له‌مان و سامانی خوی
شتیکی کهمی دایه.

شتمکه‌ی باش زانی ۵ (رَضَنَ لي هذا
الخبز): نهم هم‌واله‌ی بۆیه‌کالا
کردمه‌موو لی‌کۆلینه‌مو‌ی باشی تیدا
نهنجام دا.

الرَّاصِنُ: شتی موکه‌م و چه‌سپاو ۵
(ك: رواصين).

الرَّصِينُ: دم‌گوتری: (فلان رصين
بجانتك): فلانکه‌س شیای نهمیه
پیداو‌یستییه‌کانت جی‌به‌جی بکات.
رصين الجوف: ناوسک هیشاو.

الرَّصْنُ: ناسنیکه گهرم دم‌گوتری و لاخی
بی داخ دم‌گوتری ۵ (ك: مراصن).

رصاه رصوا: جی‌گیری کردو
چه‌سپاندی و جوان دایمه‌زrand.
أرصى بالمكان: به‌مو شوینمه‌وه نووساو
به‌جی‌ی نه‌هیشت.

رَضَبَ الطَّرَ رَضْبًا: باران دایکردو لا‌هاوی
لی هه‌ئسا.

رَضَبَ الرِّيقَ: لیکي چاند، ناوی دهمی هاته
خوارو هه‌لی ملیست.

تَرَضَبَ الرِّيقَ: تفی هه‌ئلیست.

الرَّاضِبُ: جۆره‌ی سیرو بۆنیکي خوشه.

الرَّضَابُ: تفو لیک ۵ یان تفی
هه‌ئلیساو ۵ رنکی راوی هه‌نگوین

۵ شه‌مون که‌دمکه‌ویته‌سهردارو

روه‌ک ۵ تهرزه ۵ میسکی وردو هارپاو

۵ کلۆ شکر ۵ گوارا، دم‌گوتری: (ماء

دا خوارد ه دایه دمست دایه نیک
شیری بداتی.

راضع الطفل: منداله که شیری دایکی
دهخواردو دایکه که کش سکی هه بوو.
إرضعها: بهمانا (رضعها) دئ،
دمشگوترئ: (إرضع الثدي أو
الضرع).

إرضعت العنز: بزنه که شیری خوئی
خواردموه.

تراضعاً: دوو منداله که به یه که وه
شیریان خوارد.

استرضع الولد: داوای کرد شیر دمریک
بۆ منداله که ی به پیدایکری.

استرضع المرأة للولد: منداله که داوای
کرد نافرته که شیری بداتی.

الراضع: سوالکهر ه خو پیری و همتیو
مچه ه خاومن شیر که دمگاته میردی
ژنه شیر دمرکه.

الراضعة: میینه ی (الراضع) ه ددانی
پیشه وه ی مندال که بۆ شیر مزین
پشتیان بی دمه ستئ، یان ئه و
ددانانه ی له ماوه ی شیر خواردن دا
دمکمون.

الرضاع: دمگوترئ: (بینهما رضاع اللبن)
برای شیری به کترن.

الرضاعة: شیر خواردن، شیر پیدان.
الرضع: پوره ههنگ یان ههنگی

بچکۆله.

المرضة: همرشتیک ببیته هوئی
عهره فکردن و جهسته ی نادمیزاد
گهرم دابینئ له خواردن و خواردنه وه
ه ماستی ترش، دۆی ترش.
المرضة: بهمانا (الرض) دئ ه ماست و
دۆی ترش، که عهره ق به نینسان بکا.
وضع رضاعة: خو خراب بوو ناکهس
به چه بوو.

وضع أنه رضعاً ورضاعة ورضاعاً: گوئی
مه مکی دایکی مزو و شیری خوارد،
دمشگوترئ: (رضع الثدي)،
دمشگوترئ: (هو يرضع الدنيا
ويذمها): بهرو بومی دونیا دهخواو
زه می دمکا.

رضعها رضعاً: بهمانا (رضعها) دئ ه
(هو رضع وهي رضعة).

وضع رضاعة: خو خراب بوون دهگوترئ:
(لؤم ورضع): بۆ که سیک گوانی
ناژه له که به مزئ نه که بیدوشی
مزینه که شیی له ترسی نه و مه
نه و مکوو خه ئکی گو بیان لی بی و
داوای شیری لی بکه ن.

ارضعت الأم: دایکه که مندالی هه بوو
شیری دمه دایه.

ارضع الولد: منداله که ی والی کرد
شیرمه بخوا.

راضعه مراضعة ورضاعاً: شیری له که ل

الرُّضْعُ: دره ختی که حوشر حهزی
له که لاکه به تی.

الرُّضْعَةُ: به مانا (الرُّضْعَةُ) دئ،
دمگوترئ: (شاة رضوعة).

الرُّضِيع: به مانا (الرَّاضِع) دئ، دمگوترئ:
(فلان رضیعی): فلان کهس برای
شیرمه.

الرِّضْعَةُ: نامیریکه مندان شیر لئ
دمخوا (مه مهی شیر).

رَضَفَ رَضْفًا: له سر به ردی سورکراوه
برزانندی، کولاندی، گهرمی کرد،
پیسی گه باند ه له سر به ردی
سورکراوه داخی کرد.

رَضَفَ الرِّسَادَةَ: سهرین و پشتیه کهی دوو
لؤ هینا به وه.

رَضَفَهُ: به مانا (رَضَفَهُ) دئ، دمگوترئ:
(رَضَفَهُ): واته رهی هه لساند تاوای
لئ کرد دمگوت له سر به ردی
گهرم و سورموه بووه.

الرُّضْفَةُ: به ردی سورموه بوو گهرم کراو
به مانا گر ه دمگوترئ: (هر علی
الرُّضْفِ): نهو دهلئ له سر به ردی
سوورموه بووه ه حه جینی نیهو
هه مانا ه یان به لایه کی هیند
گه وره به به لؤ ناخوشیبه کانی
لهو میشی له بیر بردنه وه ه هه روا
بهز که گه وته سهر به ردی گهرم

دمتوئته وهو گهرمیبه کهی سارد
دمکاته وه ه نیسقانی فاوغه نه ژنو.

الرِّضَافَةُ: به ردی گهرم و سورموه بوو
که مانه لئ به داخ بکری.

أَرْضَكَ عَيْنِيَه: چاوی فوجاندو
کردنیه وه.

رَضَمَ رَضْمًا وَرَضْمَانًا: فونگران بوو،
به ته مبه لئ هه نگاوی هه ئینان و
هه نگاومکانی کورت هاویشن.

رَضَمَ بِالْمَكَانِ رَضْمًا وَرَضْمًا: له و شوئنه
جیگیر بوو.

رَضَمَ الْبَعْرَ وَغَوَه بِنَفْسِه: حوشرمکه یان
شتیکی تر خوی دابهزموی داو لئ
پالکهوت.

رَضَمَ الْبَيْتَ: خانومکهی به به ردی سپی
بنیات نا، دمگوترئ: (رَضَمَ عَلَيْهِ
الْحَجَرُ): به ردی له سر که له که
کردن.

رَضَمَ الْمَنَاعَ: کالاکه ی ریزگردن و له سهریه ک
هه لئ چنی.

رَضَمَ الْأَرْضَ: زمویه کهی کیلا بو
کشتو کال.

ارْتَضَمَ الشَّيْءُ: شته که هه ندیکی چوو
پال هه ندیکی و چهسپ بوو ه تیک
ترنجا ه شکاو کهرت کهرت بوو.

الرُّضَامُ: دمگوترئ: (رَضَامٌ مِنْ نَبْتٍ):
که مییک له پروه ک و گیاو گز.

الرَّضْمُ: بمردی سپی ۵ یان تاشه بمردی
گهوره که هندیکیان کهوتبته سمر
هندیکیان.

الرَّضْمَةُ: بمرد، یان گاشه بمردی گهوره
۵ (ك: رَضَمَ، رِضَامَ).

الرَّضْمَةُ: بهمانا (الرَّضْمَةُ) دئ.

المرضوم: دمگوترئ: (برذون مرضوم
العصب): ولاخیکی نارسه نه،
پمگهکانی جهستهی سواری پهکتر
بوون روئنی بوناگری.

رَضْنُهُ رَضْنًا: هندیکی خسته پال
هندیکی تری ۵ یان ریزی کردو
هلی چنی.

رضاء رَضًا: زور تر لئی رازی بوو،
دمگوترئ: (راضانی لَرَضُوته):
لمکاتی لیک رازی بوون دا بهسمر یا
زال بووم.

رَضِيَهُ رِيه وعنه وعليه رَضًا ورضاء
ورضائًا: هلی بزاردو بی رازی
بوو، بهسندی کرد، دمگوترئ:
(رضیه له): بهشایهنی زانی بوئنه و
کاره.

ارضاء: وای لئ کرد رازی ببی،
دمگوترئ: (أرضيته عني): وام لئ
کرد لیم رازی بی.

راضاء مراضاء ورضاء: هاورابوو
لمگه لیاو رازی کرد ۵ پیشپرکیان
کرد لهرازی گردنی پهکتر دا.

إرضاء: بهمانا (رَضِيَهُ) دئ، دمگوترئ:

(إرضاء لصحبته): هلی بزارد بو

هاورپیتهی ۵ بهشیاوی زانی بو
هاورپیتهی.

تراضيا: هاورابوون، بهمهکتر رازی
بوون.

تَرْضَاء: ههولی بهدهستهتهنانی
رمزامهندی نهوی دا، یان
بهناپرحمتی و زهجمعت رازی بوو.

استرضاء: ههولی پرمزامهندی نهوی دا ۵
داوای لئ کرد رازی بکا.

الرِّضَا: رمزامهندی.

الرِّضَاءُ: بهمانا (الرِّضَا) دئ.

الرَّضِيُّ: فرمانبمردارو ملکهج.

رَطَأَهُ رَطْنًا: شتیکی خسته نهستوی
کهپی ناخویش بوو.

رَطِيَّ رَطًا: نهحمهقو گیل بوو.

استرطأ: نهحمهق بوو ۵

استرطأ فلانًا: فلانکهمسی نهحمهقو
خوئری کرد.

رَطَبَ الْبَرْ رَطْبًا: خورماکه پیگهی ۵

تامی لمبر سیلهپیوه گؤرا بو
شیرینی.

رَطَبَ الدَّابَّةُ: ولاخهکه خورمای گهپیوی
خوارد.

رَطَبَ فلانًا: خورمای شیرین و تمرو تازهی
دمرخواردی فلان دا.

رَطَبَ رطوبةً ورطابةً: شیئ هیئایهوه، تمرو

بوو، پاراو بوو، دمگوترئ: (لساني رطب
بذكرك): زوبانم پاراوه بهیادی تۆ.
رَطَبٌ فُلَانٌ رَطْبًا: فلانكەس ئەموی لای بوو
لەر است و جەموت راینواندو
درکاندی.
رَطَبٌ رَطْبَةٌ ورطابة: بەمانا (رَطَبٌ) دئ،
نەرم و نیان بوو.
رَطَبٌ اِهْواءٌ رَطْبَةٌ: هەما بوخاری زۆر بوو.
رَطَبٌ البُسْرُ: خورماکە گەیی و شیرین بوو.
ارَطَبٌ البُسْرُ: خورماکە بوو بە روتاب،
یان تەپری و شیرینی تیکەوت.
ارَطَبٌ فُلَانٌ: فلانكەس خورمای گەیی و
تازەمی زۆر بوو ە خورماکە بوو بە
روتاب، یان تەپری و شیرینی
تیکەوت.
ارَطَبٌ النَخْلُ: درمختی خورماکە
خورماکانی پێگەیی و شیرین بوو ە
خورماکە بوو بە روتاب، یان تەپری و
شیرینی تیکەوت ە
ارَطَبٌ الارضُ: زەویەکە خورمای
روتابی زۆر بوو یان هەیبوو.
ارَطَبٌ الشَّوْبُ وَغیره: کراسەکی
تەپکرد.
رَطَبٌ البُسْرُ: بەمانا (ارطب) دئ.
ارَطَبٌ الشَّيْءُ: شتەکی تەپکرد.
ارَطَبٌ فُلَانًا: خورمای روتابی
دەرخواردی فلان دا.

تَرَطَّبَ: تەپبوو، دەرگوترئ: (کَرَطَب
لساني بذكرك): زوبانم بهیادی تۆ
پاراو بوو.
الرَّطْبُ: نەرم و نیان ە تەپ، پێچەوانە
و شک، دەرگوترئ: (غلام رطب):
کۆپێکە نازو نوزی ژنانە دما ە
هەمرا ناوہ بۆ هەرشتیکی بەناو
تەپیکری ە هەموو شۆپکیکی تەپ.
الرَّطْبُ: ئەمەپکای سەوزو دارستاناوی ە
بەشیک لەو جۆرە ئەمەپکایە
بەگیاو گزۆ درمختی سەوز خۆی
دەنویئ.
الرَّطْبُ: خورمای گەییو پێش ئەموی
و شک بێتەوه ە (ک: أرطاب، رطاب).
الرَّطْبَةُ: مێینە (الرَّطْب) ە (جاریب.
رطبة): گەنیزمکی نەرم و نۆل یان
بێ پەمۆشت ە هەر پەمکیکی بەتەپری
بخورئ.
الرَّطِيبُ: (غصن رطب وریش رطیب):
لەق درمخت کەزۆر تەپرو شک بێ ە
پەپرو پۆلی نەرم و نیان.
الرَّطْبَةُ: دەرگوترئ: (بئر رطبة) بێرێک
کە لەناو بێرێکانی تەردا ناوێکی
شیرین بێ.
الرَّطْرَاطُ: ناوی بەرماوەی حوشتەر
لەبنکی حەوزدا.
رَطْسَهُ رُطْمًا: شەبلاغە لای دا.

أَرْطَسْتُ عَلَيْهِ الْحَجَارَةَ: بهردی لهسەر
هه لجنی.

أَرْطُ: ئەحمەق و گیل بوو ۵ ماخولانی
تیکهوت و هاواری کرد، ههراو
هۆریای نایهوه.

أَرْطُ فِي مَقْعَدِهِ: زۆر مایه مو ئەوشوینەدی
جی نەهیشت.

الرَّطِيطُ: کەسیک بکەوێتە هه لبهزو
دابەزو هاتو هاوارکردن ۵ گیلی و
ئەحمەقی ۵ (ك: رِطَاط، رَطَاطِط).

وَقَلَّ رَطَلًا: بازی دا.

وَقَلَّ الشَّيْءُ: بەدەست هه ئی سەنگاند
بزانئ کیشی چەندە.

أَرطَلَ فُلَانٌ: هه لئەکەس منداییکی
زەمعیفو لاوازو نەکاملئ بوو ۵ شلو
شیواو بوو ۵ گوێچکەکانی
شۆربوونەوه.

رَاطَلَهُ: بەکیشی ریطل کالاکە ی هئ
فرۆشت.

رَطَلَ الشَّعْرَ: قەزەکانی بهرۆن
چەورکردو نەرمی کردن ۵ قەزەکانی
هه لئەهوه ۵ دایه یێنان و شوێری
کردنەوه.

اسْتَطَلَّهُ: داوای لی کرد بەکیشی ریطل
شتی هئ بفرۆشی.

الرِّطْلُ: کیشیکە شتی هئ دەپیوری یان
دەکی شیری ۵ به گویهری دابو

نەرمی و لاتەکان دەگۆڕئ ۵ بۆنە
له میصر ۱۲ ئۆقیهیه، ئۆقیهش
ومزنی دوانزه دهرهههه ۵ نەرمو
نیان ۵ ههرشتیک مه یلهو نەرمو
شک بی ۵ بهری زەعیفو رهق ۵
مندائی باریکی باله بهرز ۵ ئەحمەق
۵ (ك: أَرطال).

رَطَمَهُ رَطْمًا: قورپوی کرد لهقورپی
هه لکیشا ۵ لهقورپی ومردا،
دەگوترئ: (رَطَمَهُ فِي الْوَحْلِ):
خستیه ناو قورپوه ۵ (رَطَمَهُ فِي
الْأَمْرِ): خستیه ناو کیشه بهکەوه زۆر
زەحمەته لی رزگار بی ۵ بهندی
کرد، گیری هئ خوارد.

رَطِمَ رَطْمًا: ئەوهی لهناو سکی دا بوو
گیری خوارد ۵ قەبز بوو.

أَرطَمَ: بێدەنگ بوو.

إِرطَمَ: کەوته ناو قورپوه، لهقورپ
چەقی.

إِرطَمَ الشَّيْءَ: شتەکه قەرمبانغ بوو ۵
کەوته سهریهك.

إِرطَمَ لَيْه: کەوتو تیکیهوه هاویشتو
نەهزانی چی بکا.

تَرَطَمَ: کەوته سهریهك.

تَرَطَمَ السِّلْعَ: قەبزی کرد، گوی گرا،
میزی گرا.

الرَّطَامُ: تاپه تەمەندی شت.

الرُّطَامُ: گمربوونی خُوراك لهگهدهی
حوشتر دا، واته: حوشترمکه یان
هەر نازه لێکی تر که پیسای
بۆنمگری.

الرُّطْمَةُ: نهو چورتو کیشهیهی تری
دمکهوئ، دمگوترئ: (وقع في رُطْمَةٍ):
کهوتوته کیشهیهکهوه نه مسهرمو
سهری نازانیو ههرچهنده دمکا
لێی رزگار نابێ.

الرُّطْمُ: نهحمه قو گیل ه نافرمتیک
وانیکی بهئیسقان گیرایی.

الرُّطْمَةُ: بهمانا (الرُّطْمَةُ) دئ.

وَطْنُ الْأَعْجَمِي رطانة: کابرای ناعهرمب
بهلۆغعت و زمانی خۆی قسهی کرد.
وَطْنُ فَلان: کابرا به زمانی ناعهرمبی
قسهی کرد.

وَطْنُ لَه رَطْنًا و رطانة: بهزوبانیك دوا،
کهس لێی حالی نهبوو.

رَاطَنُهُ مَراطَنَةً و رِطَانًا: به زمانی
ناعهرمب قسهی لهگهڵ کرد.

الرُّطَانَةُ: ناخاوتن به زمانی بیگانمو
ناعهرمبی، دمگوترئ: (كَلَمَهُ
بِالرُّطَانَةِ): قسهی لهگهڵ دا کرد
به زمانی عهجهمی یان بهزمانیك
زۆربهی خهڵکه که لێی حالی
نهدمبوو.

الرُّطَانَةُ: حوشتری زۆر لهگهڵ خاوونو
ماله کۆچهرییهکان.

أَرُطْتُ الْأَرْضَ: زمویهکه پومکی
نهرمتای لێ پوا؛ گیایه که بۆ
دمباغکردن بهکار دئ.

وَعَبَ رُغْبًا: ترساو لێوه لهری بێ کهوت.

وَعَبَ الرَّادِي: شیومه که پرپوو لهئاو.

وَعَبَ الْحَمَامَةَ: کۆترمه که دهنگی بهرز

کردموو شوئی لێ هه لکیشا،

دمگوترئ: (رَعَبَتْ في صورتها).

وَعَبَ فَلَانًا: فلانکهسی ترساند ه ههرمشه

لێ کرد.

وَعَبَ السَّامَ: دوگه کهی بری.

وَعَبَ الْخَوْضَ: حهوزمه کهی پرکرد.

وَعَبَ السَّهْمَ: شوینی سهرمتیرمکانی

شکاند.

رَعَبَتْ الْحَمَامَةُ تَرَعِيًّا: بهمانا (رعبت)

دئ.

وَعَبَ فَلَانًا: فلانکهسی ترساند.

وَعَبَ السَّهْمَ: شوینی سهرمتیرمکانی چاک

کردموو.

إِرْتَعَبَ: ترسا.

الْأَرْعَبَ: کورت.

الرَّاعِي: جۆره کۆتریکه زۆر بهدمنگی

بهرز دمخوینی، دمگوترئ: (حمامة

راعية).

الرُّعْبُ: ههرمشه ه جۆره سهجعیکی

زمانی عهرمبییه.

الرُّعْبُ مِنَ السَّهْمِ: نهو شوینهیه

سهرمتیرمکانی تیوه دمجن.

الرَّعِيبُ: دمگوترئ: (هو رعيب العين):
جاو ترساوه ۵ بۆهمرشتيک بپروانج
لىى دمترسى ۵ دوگى خوشتر
گهشيتان شيتان گرابى ۵ قهلهوئىک
کهجهورى لى بچۆرپتموه (سنام
رعيب) پتمو، گۆشتن ۵ کورته بالا.

الترعابة: زۆر ترسنۆک.

الترعية: پارچه دووگى خوشتر ۵ (ك:
ترعيب، تراعيب).

المرعبة: شوپنى ترس ۵ بازو ههلممت
بردنى ترسناک ۵ ومکوو نهوه
بهنهخافل پهکيک پهلامارت بداو
لىى بترسى.

رَعَبَب: قهلهو بوو وای لى هات رۆنى
لى دمکا.

الرُعْبَبُ: سهرمتای دهرکهوتنى خورما.
الرُّهْبُوبُ: زمعیضو ترسنۆک ۵ سوک و
چهپلەر ۵ ئافرمتى تازه پینگهپشتوى
بالا بمرزى گۆشتن و نمرمو نۆل ۵
پان ئافرمتى سېي پيستی جوان و
نمرمو نۆل ۵ (ك: رعایب).

الرُّعِيبُ مِنَ النِّسَاءِ: بهمانا
(الرُّعُوب) دئ ۵ (ك: رعایب).

رَعَبَل: ئافرمتى سمر رمقو نهحمق.
رَعَبَل الشَّيْءِ: شتهکى پارچه پارچه
کرد، شپو ونجرو ونجری گرد ۵
لهحهديت دا هاتووه: (إن أهل يمامة،

رَعَبَلُوا فسطاط خالد بالسيف)،
دمگوترئ: (رعبل اللحم):
گۆشتهکى کوتکوت کرد بۆ نهوى
زوو بپرزئ.

تَرَعَبَل: پارچه پارچه بوو ۵ کوتکوت
بوو.

الرُّعْبَلُ: ئافرمتى دمنگو دۆره ناخۆشو
نهحمق، نهو ئافرمتهى پۆشاکی
زبرو ناشيرين دمپۆش ۵ زيندمورى
قهباره زلو گهوره، دمگوترئ: (جمل
رعبل).

الرُّعْبَلَةُ: گيژهلوکهو خوارو خيچ،
دمگوترئ: (ريح رعبلة): بايهکى
نارپک و پيک و گيژهلوکه ناسايه.

الرُّعْبُولَةُ: پارچه قوماشى دپاو،
دمگوترئ: (ثوب رعابيل): کراسيکى
شپو وپو دپاوه.

رَعَتِ الْعَنْزُ أَوْ الشَّاةُ رَعَاءً: دمورو بهرى
سېي واشمهيه، بزنهکه پان مهرکه
لبۆز بهلمکه.

رَعَتِ الْحَيَّةُ فُلَانًا: مارکه فلانى گهست،
که ميک پتوى دا.

رَعَتِ الْعَنْزُ أَوْ الشَّاةُ رَعَاءً: بهمانا
(رَعَت) دئ ۵ (هو أرعت وهي
رعاء).

رَعَتْهَا: گوارى لهگوى کرد، ملهوانکهى
لهمل کرد.

أَرَعَدَ: بهمانا (رَعَدَ) دئ.

أَرَعَدَ لَهُ: ههږمشی لی کرد ۵ ترس و
دلنه کوتی توش هات ۵ گوئی
له گۆلهی ههږ بوو.

أَرَعَدَتِ الْمَرَأَةُ: بهمانا (رَعَدَت) دئ.

أَرَعَدَ فَلَانٌ: فلان زور ئیلحاحی کرد
له سوانکردن و هرسپاردا ۵

أَرَعَدَ فَلَانٌ: وای کرد فلان بهلهرزی.

أَرَعَدَ فَلَانٌ: فلان جهستهی وشهقه
تۆله کهوت و هه موو گیانی له رزی.

أَرَعَدَتِ فَرَانِسُهُ عِنْدَ الْفَرْعِ: هه موو
ماسولکهو جومزگانانی کهوتنه
له رزه، له ترسا.

أَرَعَدَ: کهوته له رزمو شهقه تۆله.

تَرَعَّدَ: بهمانا (إِرْتَعَدَ) دئ ۵
لهقه له و بیان جهستهی له رمی لیوه
دئ.

الرَّاعِدُ: ههږی بروسکاوی ۵ (ذات
الرواعد): بهلاو کارسات.

الرُّعْدُ: دمنگیکی کهوریه بهیدا دمیج
دوای بروسکهو جه خماخه،
دمگوتری: (جاء بذات الرُّعْدِ
والمُطْلِلِ): شهرو بهلاو کارساتی
هیئا.

الرُّعْدَةُ: ههله رزمینی جهستهیه
له ترسان یان بههوی تاوو له رزموه،
یان هۆکاری تر.

الرُّعَادُ: ههږیک زور بروسکه بهاوی ۵

الرُّعْتُ: گواره یان ههږشتیک بو
جوانکردن و رازاندن هه بهخودا
بکری ۵ وکوهو گوارمو مله وانکه و
گیزو گونکه ۵ گۆشته زیادمه که
به سهر سهری هه نئی بالندموهیه
یان به سهر دمنوکیه موی.

الأرْعُوتَةُ: شهو به رمی له سهر لیواری
بهر دامنری و ناو هه ئکیش له سهری
رادموستی.

وَحْثُ الرِّمَانِ: گولکه همنار.

وَعَجَ الْبَرْقُ رَعَجًا: ههږه بروسکه که
پنجاو پنجی کردو پرتسهو
بریسکه کهی زور مایهوه.

وَعَجَ فَلَانًا: فلانکهسی دموله مهند کرد.
وَعَجَ: زور بوو.

أَرَعَجَ الْبَرْقُ رَعْوَةً: بهمانا (رَعَجَ) دئ.

أَرَعَجَ فَلَانٌ: فلان دموله مهند بوو.
أَرَعَجَ: بهمانا (رَعَجَ) دئ ۵ کهوته
په لهه قازمو له رزمین و ماخولانی
پیکموت.

أَرْتَعَجَ الرّادِي: شیومکه ههږوو.

الرُّعْجُ: مهرو بزنی زور.

وَهْدَ السَّحَابِ رَعْدًا وَرَعْدًا: ههږمه که
گولاندی و بارانی باراند،
دمگوتری: (ههږمشی لی کرد).

رَعَدَتِ الْمَرَأَةُ: ناهرمته که خوی
رازاندموه و خوی جوانکرد.
رَعَدَ رَعْدًا: له رزمین و ماخولانی تی کهوت.

رَعَرَخَ اللهُ الْغَلَامَ: خودا نهو کورِه لاومى
بهدى هيئاوه.

رَعَرَخَ الدَّابَّةُ: سواری و لاخه که بوو
بوئهومى رای بيئى ۵

تَرَعَرَخَ: دمگوترئ: (تَرَعَرَخَ الصَّبِيُّ)
منداله که جولاهه وه، گه شهى کردو
پيگه يی جهسته ی رَيِّك و پَيِّك
ومستا ۵ يان خمریکه له ته مهنى
دمساله تیده په پري، يان تیه پري.

ترعرعت الأسنان: ددانى و مشهقه تۆله
که موتن.

تَرَعَرَخَ الْمَاءُ أَوِ السَّرَابُ: ناومکه يان
تراويلکه مؤنجاوى دابه و مو له پيش
چاو بريسه که داو شو قى لى
دمرکه و ت.

الرَّعْرَاعُ: گهنجى جهسته جوان و رَيِّك و
پَيِّك ۵ هغه فاژى دريژ ۵ ترسنوك.
الرُّعْرُعُ: گهنجى رَيِّك و پَيِّك و جوان ۵
ترسنوك.

الرُّعْرُعُ: به مانا (الرُّعْرُعُ) دئ.

رَاعَزَ: وِيَك هاته وه.

رَاعَزَ فَلَانًا: سمر زمينشتى فلانى کرد.

الرُّعْرُزُ: گهنده مؤو توکه ورده ی ژير
خورى و موى مهر و بزن.

الرُّعْرِزَاءُ: به مانا (الرُّعْرُزُ) دئ.

الرُّعْرِزُ: به مانا (الرُّعْرُزُ) دئ.

الرُّعْرِزِي: به مانا (الرُّعْرُزُ) دئ.

الرُّعْرُزُ: دمگوترئ: (رُوبُ مَرْعَزُ):

که سيك زور بلئ و جهقه جهناو بئ ۵
جوره ماسيه که همرکاتى نادميزاد
دمستى لى بدا دمستى دمکه و ئته
لهرزين تا ماسيه که زيندو بئ نهو
لهرزينه بهرده وام دهبئ، نهو جوره
ماسيه لهر و بارمکانى کيشومرى
نه مفرقادا به تايبه تى روبرارى نيل دا
زوره ۵ تاکه که مى (رعاده).

الرُّعَادَةُ: ميينه ی (الرُّعَادَةُ)، دمگوترئ:
(سحابة رعادة): همروا به مانا زور
بلئ و جهقه جهناو دئ، دمگوترئ:
(رجل رعادة).

رَعْدَةٌ: زورى پرسيار کرد ئيلحاحى
کرد له سوال کردن دا.

تَرَعْدَتُ: لهرزدايگرت و جهسته ی
وشهقه تۆله که و ت.

تَرَعْدَةُ الشَّيْءِ: شته که راتله فاو که و ته
هه ژان.

الرُّعْدِيدُ: که سيك له کاتى شهرو
پيکدادان دا بلهرزئ و جهسته ی
وشهقه تۆله بکه وئ ۵ نافرمتى
نهرمو شل که له بهر نهرمو شلى
گوشتى جهسته ی لهرمى ليوه دئ ۵
رومكى نهرمو شلك ۵ (ك: رعديد).

الرُّعْدِيدَةُ: به مانا (الرُّعْدِيدُ) دئ، چ
پياوبئ چ ژن ۵ (ك: رعديد).

رَعَرَخَ الشَّيْءُ: شته که ی راوشاند هه لى
ته گاند.

قوماشیکه لهگنده موو توکه نهرمه
مهرو بزن دروستکراوه.

وَعَسَى رَعْسًا وَرَعْسَانًا: جهستهی کهوته
لهرزمو ههزان ۵ بههیاوشی رویش،
لهبهر ماندویی و بی هیزی بهحال
ههنگای ههئینا ۵ سهری بادا سهری
راوشاند بههوی زمعیفی، یان
خموالویی یان بی نیشاتی.

أَرَعَسَهُ: وهلهرزمی خست.
إِرْتَعَسَ: بهمانا (إِرْتَعَسَ) دئ، واته
لهرزمو جهستهی وشهقهتوله
کهوت.

تَرَعَسَ: بهمانا (إِرْتَعَسَ) دئ.
الرُّعَاسُ: دمگوترئ: (رُحَّ رَعَسَ):
رمبیککی مهوج مهوجهو
جهوههرهکی شهپۆل ددما.

الرَّعُوسُ: دمگوترئ: (هو رعوس):
سهری خوی راناگري سهری لۆزه
لۆزیهتی یان بههوی ههئۆزموه یان
بی هیزی و کهم نیشاتی ۵ دمگوترئ:
(ناقة رعوس): حوشتریکه خیرا
خیرا قاجهکانی ههئدههینیتهوه.

الرَّعْسُ: هیجو و هوج و خوپری.
رَعَسَى رَعْسًا: ههلهرزمو لیوه لهره
پیکهوت، جهستهی وشهقهتوله
هات.

رَعَسَى رَعْسًا: بهمانا (رَعَسَ) دئ.

رُعَسَ: توشی لیوه لهردو لهرزین بووه.

أَرَعَسَهُ: وای لیکرد بلسهرزیو
وشهقهتوله بکهوی، دمگوترئ:
(أَرَعَسَتْ يداه): دهستی لهرزوک
بوون.

رَعَسَهُ: بهمانا (أَرَعَسَهُ) دئ.

إِرْتَعَسَ: بهمانا (رَعَسَ) دئ.

الرُّعَاشُ: ههئ لهرزین ۵ لهرزوکبیهکه

بههوی نهخوشیییهوه توشی
ئادهمیزاد دمی و خوی بۆ زهوت
ناگری حهجمینی نابی ۵
نهخوشیییهکی دهمارو نهعصابه
یان میکرۆبییه توشی مهر دمی.

الرُّعَاشِيَّ: (النَّشَلُ الرعاشي):

نهخوشیییه بههوییهوه ماسولکهکان
زمعیضو رهق دمن جهسته توشی
لهرزین دمی ۵ ههروا ماسولکهکان
نازاریان دمی و ئادهمیزادمهکه توشی
توره بون و رارایی دمکا.

الرُّعَسُ: ترسنوک لهشهردا،
لهمالبهخشین دا ۵ (ظليم رَعَسَ):
شتورمورغیککی مل درئزه، یان
خیرا رۆیه.

الرُّعْشَاءُ: دمگوترئ: (دابة رعشاء):

ولاغیکه سرکه لهبهر تهردهماخی
خوی ههر ههئبهزو دابهزیهتی، یان
لهکاتی رویشتن لهبهر خوشپهوی

وشمه قه تۆله هات ۵ خوار بۆومو
دولاهاتهوه، دمگوترئ: (ارْتَمَصْ
الْبِرْقُ): هوره بروسكه پيچاوپيچ
لهمه عاني دا.

ارْتَمَصْ السَّعْرُ: نرخكه بهرز بۆوه.
ارْتَمَصْ الْجَنْدِيُّ: كارزيله كه له تهر دهماخى
دا ههلبمزو دابمزي كردو بازى دا.

تَرَعَصْ: بهمانا (ارْتَمَصْ دئ).
وَحَصَى رَغَضًا: بهمانا (رَعَصْ دئ)، واته
خوى راوشاند لهرزى و كهوته جمو
جۆل.

أَرَعَطَهُ: بهمانا (رَعَضَهُ دئ).
إِرْتَمَصْ: بهمانا (رَعَصْ دئ).
وَحَفَّ السُّهْمَ رَعْظًا: تيردانى بۆ تيرمگان
دروست كرد ۵ كونيكى له تير و
كهوانه كه دا دروست كرد بۆ ئه وهى
تيرمگانى ليوه بخاته سهر پى ۵ لای
تيردانه كهى توند شهتهك دا.

أَرَعَطَهُ: شوپن تيرى بۆ تير و كهوانه كه
دروست كرد.

أَرَعَطَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانكهسى
لهكارمكه دابري.

رَعَطَهُ: ومجمو جۆلى خست، دمگوترئ:
(رَعَطَ الْأَصْبَعُ): هامكهكانى جولاندن
بۆئهموى بزانى گاميان نيش ناك.

رَعَطَ الرَّتْدُ: سنگه كهى لهقاند بۆئهموى
دهرى بهيتن.

خوى ههموو جهستهى دهله ريتمهوه ۵
مل دريز، تيز رهو ۵ (ك: رُغَشْ).
الرُّعْشَةُ: لهرزين و ههستکردن بهخوشى
يان ناخوشى.

الرُّعْشَةُ: بهمانا (الرُّعْشَةُ دئ) ۵
خيروابى و پهله كردن دمگوترئ: (به
رُعْشَةً إِلَى لِقَاءِ الْعَدُوِّ).

الرَّيْشُ: لهرزۆك، شهپله لى دراو.
الرُّعْشُ: جۆره كۆترى كه بهزۆرى
بهحهواوه دهفرئ و كهه هه دا دمدا.
الرَّيْشُ: ترسنۆك ۵ نهوكهسهى
لهشهر دا لهترسان ليوه لهرى پى
دمكهوى ۵ (ك: رعاشيش).

الرُّعْشُنُ: لهرزۆك و شهپله لى دراو،
دمگوترئ: (جَمَلَ رَغَشْنُ):
خوشترىكى خوشهرمه لهكاتى
رۆبشتن دا لهرى ليوه دئ ۵
ترسنۆك و نهويز.

وَحَصَى رَغَضًا: لهرزى و كهوته جمو جۆل و
ههلبمزو دابمزو خوراوهشاندن،
دمگوترئ: (رَعَصَ الْبَرْقُ):
برۆسكه كه پيچاوپيچى كرد ۵
(رَعَصَ عَلَيْهِ جِلْدُهُ): پيستهكهى
لهرزيهوه.

وَحَصَى الشَّيْءُ: شتهكهى راوشاند ههلى
تهكاند ۵ بۆلای خوى پاي تهكاند.
أَرَعَصَهُ: بهمانا (رَعَصَهُ دئ).
إِرْتَمَصْ: ههلبمهرزى، خوى راوشاند،

فلانكس هيتا.

الأرعونة: گاشه بمرديكي گهورميه

لهسر بير دامنري، ئموكسهی ناو

دمردمهيني لهسمری رادموستى ۵

يان بمرمكه لمبكي بمرمكه دمبي

ئموكسهی بمرمكه پاك دمكاتوه

دهجيتته سمری، يان بمرمكه

لمبكي بمرمكه دمهينيتموو

لانايرئ.

الراعف: لوت، يان نهرمايى لوت ۵

لوتكهی شاخ ۵ رمب چونكه ناميری

خوين ريژيه، دمگوترئ: (رماخ

رواعف).

الرعا: خوينى پزاو لهلوت (خوينى

دمرهاو له لوت) ۵ بارانى زور.

الرعايى: بهخشندمو سهخي تهبيعمت،

كسيك زور ببهخشن.

الرعوئ: بارانى كه.

الرعياف: ههورى پيش ههورى

باراناوى.

المراعف: لوتو دمورو بهرى لوت،

دمگوترئ: (ما احسن مراعى اقلامه

ومقاطرها): چمند دهمو ليوو لوتو

جاوى جوانن.

رَعَتِ الدَّابَّةُ رَعَاءً وَرَعَاءً وَرَعِيًّا:

ولاخهكه لهكاتى راگردن و غاردانى

دا ورگى دنكى ليومهات.

الرعا: نهو دمنگهيه له ورگى ولاخ

ترَعَفَ: بؤ موطاومعهى (رَعَفَ) دئ ۵

خوى لئ بوارد ويستى خوى لئ

رزگار بكا.

الرَعَفُ: نهو شوينهى تيرمكاني ليوه

دمخرينه سمرى بؤ هاويشتن.

رَعَّ رَعًا: دامركاو هيدي بؤوه.

الرُعاع من الناس: همرجى و بهرجى و

بئ سمرو بهر.

الرُعاعة: كسيك بئ عمقل و هوش

بئ.

وَعَفَ الشَّيْءُ رَعْفًا وَرَعَاءً: شتهكه رموان

بوو، پيش كهوت.

رَعَفَ فلان أو أنه: خوين لهلوتى هاتهدمر

۵ خوينى لوتى بهر بوو.

وَعَفَ بفلان الباب: فلانكس لهناكاو

لهدمرگا كه چوووه ژوورموه.

وَعَفَ به: پيش خست.

وَعَفَ السَّائِرَ: پيش ريڤوارمكه كهوت.

أَرَعَفَ الإِنَاءَ: قاپهكهى پرکرد تاله همر

جوارلايهوه لئى پزا.

أَرْتَعَفَ: پيش كهوتو چوووه پيش.

استرَعَفَ: بهمانا (ارْتَعَفَ) دئ.

استرَعَفَ الشَّيْءَ: شتهكهى داچوراندمو

دلۆپ دلۆپ ناوى لئ هيتا،

دمگوترئ: (استرَعَفَ الشَّخْمَةَ):

بهمزكهى توانمموه، دلۆپ دلۆپ

جهورييمكهى تكا.

استرَعَفَ فلاناً: خوينى لهلوتى

دمبیسرئ لسهکاتی رؤیشتنی دا
(الرَّعِیقُ): بهمانا (الرُّعَاقُ): دئ.

رَعْلَه رَعْلًا: شهقی کرد ههلاشتی، یان
درزمکهی زلترکرد.

وَعِلَ رَعْلًا وَرَعَالَةً: درئز بوو، شل بوو،
داجوړا.

رَعِلَ رَعَالَةً: نهحمهقو گیل بوو عهقلی
تیک چوو ۵ دمگوترئ: (کلمما
إِذْذَتْ مَثَالَةً زَاذَكَ اللَّهُ رَعَالَةً) ۵ (هر
أرعلُ وهي رَعْلَاءُ).

أرَعَلَتِ العرسجةُ: گوینچکهی رومکهکه
دمرکهوت، دمگوترئ: گیایهکه سهری
دمرهینا.

أرَعَلَ الرَّجُلُ: زهبرئکی کوشندهی
ناراستهی پیاومکه کرد.

رَعَلَ الْكِرْمُ: دارمیوکهکه تهرزهی
دمرکهوتن، توله ناسکهکانی هاتنه
دمر.

استرَعَلَ: لهگهل وهجبهی یهکهم چوو
دمر.

استرَعَلَتِ الماشيةُ: ناژهلهکان کومهل
کومهل بوون، دمشگوترئ: (جاء
القوم مسرعين): خهلهکهکه وهجبه
وهجبه هاتن.

الأرعلُ: دمگوترئ: (لرب أرعلُ):

پوشاکیکي درئزه شوړ بؤتهوه، یان
ههراخهکانی شوړبونهوه ۵ (عُشِبَ

أرَعَلَ): گیایهکه درئزبووه تاوای لی
هاتووو چوماوتهوه ۵ (ضرب
أرَعَلَ): زهبرئکه گوشتی برپوهو
گوشتهکه شوړبؤتهوه ۵ (غلام
أرَعَلَ): کورپکه سوننهت نهکراوه.

الرَاعِلُ: جوړه خورمایهکه، یان جوړی
باشیهتی.

الرُّعَالُ: نهو شتهی له لوت دپته دمر.

الرَّعْلُ: لوتکهی کیو ۵ پوښاکي
نادهمیزاد، دمگوترئ: (مرَّجَرَ رَعْلَه):
رؤپشت پوښاکهکهی بمدوخوی دا
پادهکیشا ۵ پشتی گوینچکهی ناژهل
کهههلبیرئ.

الرُّعْلُ: توله میوی ناسک ۵ سهره
تهرزه میو.

الرَّعْلَاءُ: مهری گوینچکه ههلبراو، یان
گوینچکه درئز.

الرُّعْلَةُ: کومهلئکی کهم که له

پیشوهی کومهلی زور دمرؤن ۵
شوتورمورغ ۵ مال و منداال یان
خیزانی زور، دمگوترئ: (ترك رَعْلَة
وترك عيالاً رَعْلَة) ۵ پیستی
گوینچکهی ولاخ ههلبدمرئو
بهداوهی ههلبدمواسرئ ۵ درمختی
خورمای زور بهرز ۵ سهری چوکی
نیرینه.

الرُّعْلَةُ: دمسکه ریخانموشتی وا

كه له سهر سهر دادمنرئ ۵ تهرزو توله
ميوى ناسك.

الرِّعْلَةُ: (أبو رِعلَة): كونيهِ گورگه.

الرُّعُولِي: (شواء رُعولي): چاك
نمبرزاو، كه ميرزاو، باش نه كولاو.

الرُّعِيلُ: كۆمه لی كه م له پیاوو نه

نه سپ، يان نهو كۆمه نه كه مه ی

پیش دمكهوئو دمبیتنه پیشه تاي

كۆمه لی زور، دمگوترئ: (فلان من

الرَّعِيلُ الأول): فلانكس

له پیشینانی نهو تاقم كۆمه له یه ۵

(ك: رِعال وارعال).

الرِّعْلُ: شمشیری برنده، دمگوترئ:

(سيف مرْعَل).

رَعَمَ رَعْمًا ورُعَامًا: چلمی هاته خوار.

رَعَمَ المخاط: له بمر كزی و لاوازی چلمی

شۆربۆته وه.

رَعَمَ الشَّيْ رَعْمًا: چاودپیری شته كه ی كرد،

دمگوترئ: (رَعَمَ الشمس): چاودپیری

ئاواپوونی خۆری كرد.

رَعَمَ رَعَامَةً: به مانا (رَعَمَ) دئ.

رَعَمَهُ: چلمی نهوی سړی.

الرُّعَامُ: چاو تی برین و زور سهیرکردن

له گاتی چاودپیری کردنی دا.

الرُّعَامُ: چلم ۵ دمردیکشه توشی لوت

دمبی و ناوی پیوه ناومستئ و

همیشه چلمی دپته خواره وه

نهخۆشییه کی سارییه توشی ولاخی

سمدار دمبی و له ووه بۆ ئاده میزاد

دمگوپزرتیه وهو کوشنده یه و

دمیکوژی.

الرَّعْمُ: به زو پیو ۵ (ك: رُعوم، أرقام) ۵

(أمرِ رِغم): كونیهِ كه متیاره.

الرُّعُومُ: زور كزو لاواز ۵ یان كه سیك

توشی نهخۆشی نهوه بووی لوتی

چلمی پیومنه و مستئ و هه می شه

چلمی شۆر بوبیتنه وه.

رَعَنَ رُعُونَةً: قسه ی ناشیرینی كردن.

رَعَنَتِ الشَّمْسُ فَلَائاً رَعْنًا: خۆر

له سهری فلانكه سی داو می شکی ئازار

دا ۵ جهسته ی شلو شیواو بوو بی

هۆشی به سهردا هات.

رَعِنَ رَعْنًا: به مانا (رَعَنَ) دئ.

رَعِنَ: بی هۆش بوو له هۆش خۆی چوو.

الرَّعْنُ: قسه ترن ۵ دهم و له فظ

ناشیرین ۵ (جیش أرعن): سوپای

زۆرو خاومن كه مرسته ی شهر، یان

سوپابهك له بمر زۆری بی شماری

دهلی دهرپایه و تیکه وه دهاوئ ۵

(جبل أرعن): کیوئکه لوتکه ی زۆرو

به رزی هه ن ۵ (رجل أرعن): پیاوی

لوت دریژه.

الرُّعْنُ: کارکردنی خۆر له می شک و

نازاردانی ۵ لوتکه شاخی به رز.

يان پټوپستی بهمالیکو نائف نهبوو.
وعی الحیوان النبات: نازلهکه گیاههکه
خوارد.

وعی الشئی رعیاً ورعیاً: پاریزگاری
شتهکه ی کرد ۵ جاودپری کرد.
أرعت الأرض: زموییهکه لمومری زور
بوو بهروبو می زور بوو.

أرعی علیه: هیشتیهوه ۵ بهزمی
پهاهاتمهوه ۵ گوئی بـؤـپـاـگـرتـن
دمگوترئ: (فلان لایرعی الی قول
أحد): فلان گوئ بؤقسعی کهس
پاناکری.

وعی الماشیة: نازلهکانی لمومپاندن.
وعی الله الماشیة: خودا گیاو گزی بؤ
نازلهکان پواند.
وعی فلاناً المكان: پاونو لمومپکای بؤ نهو
شوینه دانا.

وعی فلاناً سمعه: گوئی بؤ فلان گرتو
بمقسعی کرد.

راعاه مراعاة ورعاء: مولا حمزه ی کرد،
جاودپری کرد ۵ دمگوترئ: (راعی
الأمر): سهرنجی کارمکه ی داو
چاومپروانی سهرمنجامی بوو ۵
جاودپری کردو هیشتیهوه ۵ همروا
بهمانا لگه ل لمومپان دئ،
دمگوترئ: (راعی الجمل الخروف):
حوشترمکه لگه ل کاوپمکه لمومپا.

الرعاء: میتینه ی (الأرعن) ۵ چوره
ترتیهکه لمولاتی طائیف، سپییهو
بؤلهکانی دریزن (ترئ تایهفی) ۵
ناویکی شاری بهصره په.

الرعون: بههیزو توانا ۵ زور جمو
جول کمر (ماخولان تیکهوتوو).

الرعونۃ: لـمـزارو می صوفیان دا
راوستان لمهردهم داخوازیهکانی
نمفس.

وَعَا عَنْهُ رَعُوا ورعی: وازی لیتهینا، لیئ
نهمان بوو ۵

رَعَا فلاناً رَعُوا: لسی تورپه بوو، ترپوی
کرد، گیراپیهوه.

ارعی عنه: بهمانا (رَعَا) دئ.
الأرعایة: نازله لی پاشا که ههموویان
نیشانه کراونو لمومپکای
تایهتییان همیه.

الأرعة: نیری نامیری جوتکردن و
کیلان.

الرعاء: حوشتریک لدمورو بهری
هؤبـمـو پـشـمـال بـلـمـومـپـو
لههوارگمو نیشینگهی خیلکه
دووړ نمکهوئتهوه.

الرعاءية: نازله لیک بلومپندری بؤ
پاشا یان بؤ فروشتن و جه لیمکاری.
وهت الماشیة رعیاً ومرعی: نازلهکه
بؤخوی لمومپاو شوانی لگه ل نهبوو

(رَوَاع).

راعية الشيب: سمرقاي پيرى.

الرَّعَايَةُ: پيشه شوان.

الرَّعِيَّة: نيسيمته بؤ رمعيه تبوون،

دمگوترى: (فلان من الرعية

الغنمانية).

الرَّعِي: دمگوترى: (رعياً لك): واته

خودا بتپاريزى.

الرَّعِي: لموپ، نموشته نازمل دهبخوا.

الرَّعِيَّة: نمو حالته و چؤنيتمه كه

له لموپر كه وه دياره يان چونيته

هه لس و كهوتى شوانه كهيه،

دمگوترى: (هو حسن الرعية): او

(سى الرعية) ه همروا به زهويهك

دمگوترى كه بمردى زؤرى تيلابى و

بهكاسن و شتى وا نهكيلىرى ه نمو

گياو گزى خودا له لموپر گادا

دمپروئى.

الرَّعِيَّة: حه يوانى لهومپراو،

كؤمه لگايهك كه يواييك سمر و كارى

كاروبار يان بكاو

بمرزومندييه كانيان بپاريزى ه

(ك: رعايا).

المُراعاة: (مراعاة النظر): لهزاراوى

زانايانى بدميع دا برىتييه له

كؤكرنده وى شت لهگه شتيكى

ترى مونسيب دا، و مكوو بازارپو

راعى فلاتاً سَمَعَهُ: گوئى بؤ فلانكهس

راگرت ه همروا دمگوترى: (هو

لايراعى اليه): نهو گوئ ناداته نمو.

إرْتَعَتِ الماشية: بهمانا (رَعَتْ) دى.

تَرَعَّتِ الماشية: بهمانا (رَعَتْ) دى.

استرعاه الشيء: شتمكهى پاراست،

پاريزگارى لى كرد، يان داواى لى

كرد چاودپرى شتمكه بكا ه

لهپهندي پيشينان دا هاتوو: (من

اسرعى الذنب فقد ظلم): كهسيك

گورگ بكا بهشوانى مهپ ستمكاره.

الشُّرْعَايَةُ: كهسيك پيشه شوى و

باوك و باپرى شوانى بوويى.

الشُّرْعِي: دمگوترى: (انه ليرعى مال):

زؤر باش سمر و كارى مال و سامانى

خوى دمكا ه يان زؤر بهباشى

حوشتر بهخيو دمكا.

التَّرْعِيَّة: بهمانا (اليرعى) دى.

الرَّاعِي: شوان ه همركهسيك

كاروبار يكي بهدمسته وه بى، و مكوو

فهرمانرپواو سمر و خيل و سمر و ك

خيران ه همروا بهمانا چاودپرو

جاسوس دى ه (ك: رعا، رعيان،

رِعاء) ه (راعى البستان): چؤره

كوللهيمكه ه (راعى الجوزاء): و (راعى

النعام): دوو نهستيرهن.

الرَّاعِيَّة: ميتينهى (الراعى) يه ه (ك:

وامه لهو ده لاتی و کرئ همهائی..هتد.
المرعی: گیاو گزو لهومړ ۵ فورئان
دمفرموی: ﴿وَالَّذِي أَخْرَجَ
الْمَرْعَى﴾ ۵ هاوان و شوینی نازهل لی
لهومړان ۵ (ک: مراغ).

ارغَبَ عنه: وای کرد فلان فلان شتی
نموی، حمزی لی نه بی، دمگوترئ:
(ارغَبَ الله قدرک): خودا پرېزت زیاد
بکا.

رَغِبَهُ فيه: وای کرد رمغبه تی بوئی
همه بی ۵ نهودی دهمویست دایه
دهستی.

ارتغَبَ الحمل: حمله که فورس بوو
کهوته نومانگو نو رۆزی خوږهوه.
ارتغَبَ الشيء وفيه: رمغبه تی لهشته که
بوو، بهدلی بوو.

ترأغَبَ: بهر فراوان و گهوره بوو،
دمگوترئ: (تراغبوا لي الخير).

الرُّغَابُ: زموئی نمره لآن ۵ زموپیه ک
بارانی زوری لی نمبارئ، لافاوی لی
هه لته ستی، یان نمرزی نمره لآن و
دمشت و بهر فراوان ۵ (ک: رُغَب).

الرُّغَبُ: زموپیه ک زور ناوخور بی.
الرُّغْبَانَةُ: حه بلی نعمل.

الرُّغَيْبُ: (واذ رَغِبَ): شیونک زور
ناوبگری ۵ هملایکراو ۵ (رجل
رغیب): بیاوینک ههنگاوی دریز
بهاوئی و زموئی بهیچیته وه ۵ (جمل
رغیب): باری فورس ۵ (ک: رغاب،
رُغَب).

المرعی: گیاو گزو لهومړ ۵ فورئان
دمفرموی: ﴿وَالَّذِي أَخْرَجَ
الْمَرْعَى﴾ ۵ هاوان و شوینی نازهل لی
لهومړان ۵ (ک: مراغ).
المرعَا: بهمانا (المرعی) دی.
وَصِبَ فلان رَغَبًا ورَغْبَةً: سوور بوو
لهسمر شته که و ته ماعی تنیدا بوو.
رَغِبَ اليه: لی ی پاراپه و مو بهرستشی
بوکرد.

رَغِبَ عن الشيء: وازی لهشته که هیناو
بهنه نه ست دهست بهرداری بوو.
رَغِبَ بنفسه عن الشيء: خوئی لهو شته
بهرتر زانی.

رَغِبَ بنفسه عن فلان: وای زانی پیاومتی
بهسمر فلان هوه هه به.
رَغِبَ بفلان عن كذا: وایکرد فلان
نموشته ی نهوئ ۵ پی ناخویش بوو
بی نهو بی.

رَغِبَ الشيء وفيه: وپستی، گهرمکی بوو.
رَغِبَ رُغَبًا ورَغَابَةً: بهر فراوان و گهوره بوو.
رَغِبَ الوادي: شیومکه گهوره بوو.
رَغِبَ فلان: فلانکس زورخور بوو،
چلیسییه که ی زیادی کرد.

ارغَبَ فلان: فلان دمو له مهنه بوو،
مال و سامانی زور بوو.
ارغَبَ فلان فلاناً في الشيء: فلان

الرَّغْبَةُ: مَيِّنَهُی (الرَّغِيبُ) ه ههروا
به مانا چه زلیکراوه ه به خششی
زورو زمبه نده ه (ك: رَغَابُ)،
دمگوترئ: (فلان یفید الغراب و یفی
الرَّغَابُ).

الرَّغْبُ: چه زو ته ماع، ژيانی ناخوش و
بواره گانی ژيان ه (ك: مراغب).
الرَّغْبَةُ: به مانا (الرَّغْبُ) دئ.
وَهَتْ اُمُّ رَغْنًا: دایکی شیر دایه.

وَعَدَ الْعَيْشُ رَغْدًا: ژيانی خوش بوو له هیج
به کی نمک هوت له نازو نیعمه ت دا
گهوره بوو، دمگوترئ: (هو رَغْدُ
وراعِدُ وارُعْدُ).

وَهَتْ فُلَانًا: همرچی فلانکس هه یبوو
له پراگای به خشش هوه لئی
ومرگرتو هیج پی نه هیشت ه یان
زمبردوای زمبر لئی داو تیی
سره واند.

وَعَدَ الْعَيْشُ رَغْدًا وَرَغَادَةً: به مانا
(رِغْدُ) دئ.

وَهَتْ رَغْنًا: همرچی هه یبوو به به خشین
له ناوی برد ه (هو مرغوث و هی
مرغوثه).

أَرَعَدَ: کهوته ناو ژيانی خوش و پرنازو
نیعمه ته وه، یان دهوله مهند بوو
توشی ژيانی خوش هات.

رَغِيتِ الْمَرَاةَ: نافرته کهه پرمگی شیر ناو
مهمکی نازاری بوو.

أَرَعَدَ عَيْشُهُ: ژيانی خوش کرد.

أَرَعَتِ فُلَانًا: به مانا (رَغْنَةُ) دئ ه یان
زمبری له پرمگی شیر هیننی مهمکی
دا.

أَرَعَدَ الْمَاشِيَةَ: نازه له کهه ی بمره لاکرد
بوخوی به نارمزوی خوی بلمومرئ.

اسْتَرَعَدَ الْعَيْشُ: ژيانی خوشی
دستکه هوت.

إِرْعَادُ اللَّيْنِ: شیریکه هه نندیکی

تیکه لآو به هه نندیکی بوو باش
نه مهیی.

إِرْعَادُ فُلَانٍ: فلانکس رهنگی

هه لیزپکاو روخساری گورپا به هوئی
نه خوشی یان رق هه لسان یان کهم
خهوی، دمگوترئ: (إِرْعَادُ النَّائِمِ):

نوستومکه له خه و هه لسا
به خه والویی خه و بمری نه دایوو.

إِرْعَادُ فِي رَأْيِهِ: له بیرو بوخون دا
پاراپه و هه رده مه له سمر رایه که

الرَّغَاثُ: زموی نمرمه لآن که به بارانی
زور نه بی لافاوی لی هه لنه ستئ.
الرَّغَاثُ: پرمگیکه له مهمک دایه شیر
لیوه دپته دمر.

جۇڭا بۇئاو خواردنمۇ ۋە بەكمېنى
خۇي لىمىمۇ بىرى جۇڭاگە گىيا
گىز دىخىواو ئاۋ دىخىواتمۇ ۋە
بەگوردى خۇمان ۋەگىو (مانگى
مالوان) دىلەمۇپىۋ لىمىناۋە ئاۋ
دىخىواتمۇ.

رَغْرَغِ الْإِبِلُ: گىيا گىزى مىزىمى بۇ
خوشترىگە دانائۇ ئىمىش ھىزى لى
ناكا.

رَغْرَغِ الْأَمْرُ: ئىشەكە شاردىمۇ.
الرَّغْرَغُ: رىس ۋە بىنىك نەچىندىرى،
پارچە پارچە نەگىرى.

رَغَسَتْ الْمَرْأَةُ رَغْسًا: ئافرىتىگە مىندالى
زۆر بىۋىن.

رَغَسَ اللَّهُ الْقَرْمُ: خۇدا ئىۋە نەمىمى
زۆرۈ گەشەدار كىرد.

رَغَسَ اللَّهُ الْمَالَ أَوْ الْوَلَدَ: خۇدا بىرىمى
خىستە ئاۋمال ۋە مىندالىمۇ.

رَغَسَ اللَّهُ فَلَانًا مَالًا أَوْ وَلَدًا كَثِيرًا: خۇدا
مال ۋە سامانى زۆرى بىفلىنكىس داۋ
بىرىمى خىستە ئاۋىمۇ پان
مىندالى زۆرى پىلىدان ۋە لىيان
ھىسايىمۇ مال ۋە مىندالى پىخىرو
فەرىۋىن.

أَرْغَسَ اللَّهُ الْمَالَ: بىمانا (رَغَسَ) دى.
أَرْغَسَ مَالًا: بىرىمى بۇ خىستە ئاۋ
مال ۋە سامانىمۇ.

نازانى چۇن كارو بارى خۇي بىرىمۇ
بىرى.

إِزْغَادُ الْفُضْبَانُ: رىق ھەئساۋە گە لىمىر
زۆرى پەكەكە ۋەلامى پى
نەدىراپمۇ.

الرَّاعِدُ: زىيان خۇش ۋە ناز بىرىمى.
الرَّغْدُ مِنَ الْعَيْشِ: نەۋ كەسە بىرى
مانىۋ بىۋىن زىيانى خۇشى بۇ دابىن
بىرى، ۋەگىو زىيانى ئاۋ بىھەشت ۋە
قورئان دىمىرمۇ: ﴿فَكُلُوا مِنْهَا
حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا﴾، دىگىرتى: (ھى
لى رىد مىن العىش): ئىۋە لىزىيانىكى
خۇش ۋە بى مىندىۋ بىن دىيە، رىزىۋ
رۇزى زۆرۈ زىبەندىمى.

الرَّغِيدُ: زىيانى خۇشى بى كۆسپ ۋە
نارەھەتى.

الرَّغِيدَةُ: مىنىمى (الرَّغِيدُ) ۋە شىر
بىكولتىندى پان ئاردى بىسەرا بىرى
تاۋمىۋ بىلۋى لى دى ئىمىجار
بىگەۋىك بىۋىرى ۋە رۇنەكەمى.

الرَّغْدَةُ: باخ ۋە باغچە ۋە (ك: مراغد).
رَغْرَغِ الْعَيْشِ: بىمانا (رَغْدُ) دى.

رَغْرَغِ فَلَانٍ: فلانكىس نىۋى نازىۋ
نىمىمى بىۋى توشى خىرو بىرى
زۆرۈ زىبەندى بىۋى.

رَغْرَغَتِ الْمَاشِيَةُ: نازەكە بىنارمىۋى
خۇي ھىمۇ رۇزى دىچى بۇسەمى

- أَرْغَسَ نَفْسَهُ: خوشی بۆ خۆی دهسته
بهر کرد.
- رَغْسَةُ: بهمانا (أَرْغَسُهُ) دئ.
- أَسْرَغَسَهُ: بئ هیزی کردو چهماندی،
نهرمی کرد.
- الرَّغْسُ: خیرو بهرمکهتو خوشی و
همرزانی.
- الرَّغْسُ: هیزدان، پان نهوشتهی که
لهگه منداڵ دا دپته دهر و مگوو
چلم وایه.
- الرَّغْسُ: زیانی خوش و بئ کۆسپ و
نارچهتهی.
- الرَّغْسُ: روخساری گوشادو تهر و تازمو
خیر لی و مشاوه ۵
- الرَّغْسَةُ: تیکه و پیکه و ناله بار ۵
- نافرمتیک بهسک و زابی، منداڵی
زور بین.
- وَقَشَى عَلَيْهِ: دوزمانی بهسهرموه کرد،
نازاوهی ناهموه، دمگوترئ: (لا
- تَرْغَشْ عَلَيْنَا): موشاغه بهمان لهسهر
مهکه.
- الرَّغِيْلَةُ: توپز (سهر توپزی ماستو
شیر) ۵ شیر بکوئیندرئ و ناردی
بهسهردا بکری تاومگوو په لوی لی
دئ، جوره خواردنی که ده لئین
دهرمانه بۆ نافرمتیک تازه منداڵی
بوو بئ ۵ همروا به خواردنی کیش
دمگوترئ و مگوو په لوی وایه له خورما
- دروست دمکری ۵ ههویری شل ۵
گیای نهرم ۵ زیانی بهخته موهر.
- رَغَفَ الْعَجِيْنُ وَغَوَّ رَغْفًا: ههویرمکهی کرد
بههمنگوتک.
- رَغَفَ الْعَجِيْنُ وَغَوَّ: بهمانا (رَغَفَهُ).
- الرَّغِيْفُ: ههنگوتکه ههویر که ناماده
دمکری بکری بهنان ۵ (ک: أَرْغَفَهُ،
رُغْفَان، رَغْفَ).
- وَقَلَّ أُمُّ رَغْلًا وَرَغْلَةً: قومه شیریکی
له دایکی دزی.
- رَغِلَ رَغْلًا: کیری نه پراوه، سوننهت
نهرکراوه.
- أَرْغَلَ: کاری خراپی کرد، شته گانی
له شوینی خویشان دانمنا.
- أَرْغَلَ السَّرْعُ: دانه و ئه که به پیکهیی،
دمنکه گانی رهق بوو.
- أَرْغَلَ فُلَانٌ: هلاکتهس کاری مندا لانهی
نه نجام دا ۵ لهکاتی ترسو ناخوشی
دا هانای بۆ دایکی دمبرد، پان و مگوو
منداڵ ددهوا نه مهش مانای وایه
پیاومتی تیدا نییه.
- أَرْغَلَتِ الْأُمُّ الْمَوْلُوْدَ: دایکه که شیر دا
به مندا لاله کی.
- أَرْغَلَ الطَّائِرُ فَرَحَهُ: بالندمه که بزپوی بۆ
بیچوو مکانی دابین کردو خوراک
پیدان.
- الأَرْغَلُ: سوننهت نهکراو پان
(دمعبال).

بوو.

تَرْغَمُ فَلَائاً: کاربکی وای کرد

فلائکەسی ناچار کرد.

الرَّغَمُ: بهمانا (الرَّغَمُ) دئ، واتە

ناچارکراو.

الرَّغَامُ: گلو خوژ، دمگوترئ: (ألقاه في

الرَّغَامِ): زهلیلی کردو ئیھانەیی کرد،

ناچاری کرد.

الرَّغَامِي: لوت ە بۆری هەناسە ە

هاوسان و گەورە بوونی جگەر.

الرَّغَافَةُ: داواکاری و پێویستی.

الرَّغْمُ: بهمانا (الرَّغْم) دئ، دمگوترئ:

(فعله على رَغْمٍ وعلى الرغم منه،

وعلى رغم أنفه): واتە بەزۆرە ملن

ئەوکارەیی کرد.

الرَّغْمُ: پیناخۆشبون، ناچاری ە زهلیلی،

دمگوترئ: (فَعَلَهُ عَلَى رَغْمِهِ).

الرَّغْمُ: پەناگاو شوینی لئ حەوانەو

ە قەلاو شوینی خۆپاراستن.

الرَّغْمُ: لوت ە دەرگوترئ: (مالي عن

ذلك مَرَّغَمَ): دەربارەیی ئەوشتە هیچ

دەسەلاتێکم نییە ە (ك: مَرَّغِم).

مَرَّغِمِ الإنسان: واتە لوتی و دەورو

بەری.

الرَّغْمَةُ: داواکاری و پێویستی،

دمگوترئ: (لي عندك مرغمة).

وَقَنَّ إِلَيْهِ رَغْنًا: بۆلای هاتەو، مەیلی بۆ

الرَّغْلَةُ: شیر پێدان بەلەنکاوو بئ

ناگاداری.

الرَّغْلَةُ: ئەو پێستەپە کەلەکاتی

سوننەتکردن لەهینی نێرینەیی

دەمکەنەو ە (ك: رَغْلٌ).

الرَّغُول: دمگوترئ: (شاة رَغُول):

کاوڕەو شیردەمخو ە (فَلان رَمَّ

رغول): فلانکەس هەموو شتێک

کۆدەمکاتەو دەمخو (هەموو شتێک

دەماشیتەو) ە (ك: رَغْلٌ).

وَرَّغَمَ رَغْمًا وَرَّغَمًا وَرَّغْمَةً: ملکەج بوو،

بەناچاری ملکەج بوو، دمگوترئ:

(رَّغَمَ أَنْفَهُ): لوتی ناپە سەر زمو.

أَرَّغَمَ فَلَائاً: فلانکەسی ناچار کرد،

زهلیلی کرد.

وَرَّغِمَ رَغْمًا: خوڤلای بوو، لەگلی دا ە زهلیل

کەوت ە بە زۆرە ملن کاریان پئ

کرد.

أَرَّغَمَهُ: بهمانا (رَّغْمَةً) دئ، دمگوترئ:

(أَرَّغَمَ الْفَتَى).

رَاغَمَ: بەجێی هیشت، روئی.

رَاغَمَ فَلَائاً: دەرگێ لەفلانکەس دا بێرێ و

دزاییەتی لەگەڵ دا کرد، دمگوترئ:

(فَلان لا يَرَاغِمُ شَيْئاً): فلان پێویستی

بەهیج نییە.

رَّغَمَهُ: بهمانا (رَّغْمَةً) دئ.

رَّغَمَ فَلَانَ أَنْفَهُ: فلانکەس زهلیل و ناچار

کرد ۵ گوئی بۆ قسه‌كاني گرتو به‌دلى
بوون.

رَغْنَ فیه: تهماعى لی کرد.

رَغْنَ فِلان: فِلانکس له‌نازو نیعمت دا
گه‌وره بوو، به‌ نارمزوی خوئی
له‌زیانی دا خواردی و خواردیه‌وه،
دمگوترئ: (یوم رَغْن): روژی
خواردن و خواردنهمیه ۵ روژی نازو
نیعمته.

أَرْغَنَ: همرمانبمردار بوو.

أَرْغَنَ الیه: بۆلای چوو، بۆی گه‌پایه‌وه.

أَرْغَنَ فِلاناً: خواردمه‌نى دا به‌فِلان.

أَرْغَنَ الْأَمْرَ: کارمه‌ی ناسان کرد.

وَهَا رَغْواً: سمر توپزی گرت، سمر توپزی
لی په‌یدا بوو.

رَغَا البعيرُ وغره: حوشرمه‌کە یان رمشه
ولاخه‌که بۆراندی و نارمه‌حت بوو
هاواری لی هه‌لسا، دمگوترئ: (رغا
الصبي): منداکه زۆر به‌توندى
گریا ۵ (رغا الرعد): هه‌ورمه‌که
گۆلاندی، گرماندی.

رَغَا فِلان: فِلانکس زۆری قسه‌کرد زۆر
بلای بوو.

أرغى: سمر توپزی بۆ په‌یدا بوو، یان
سمر توپزی زۆر بوو، دمگوترئ:
(أرغى فلان وأذبد): فلان رقی
هه‌لساو هه‌رمشه‌ی کرد ۵ هه‌روا

دمگوترئ: (جئسه فما أرغى ولا
أشفى): هاتم بۆلای نه‌چاک و

نه‌خراب نه‌که‌م و نه‌زۆر هه‌چی
نه‌دامی ۵ نه‌حوشری دامی نه‌مه‌پ.

أرغى البعير: حوشرمه‌کەى خسته بۆره
بۆر.

أرغى فلاناً الحديث: فِلانکس قسه‌ی
که‌م ترکرد له‌و.

رَغَى الشئىء: به‌مانا (أرغى) دئ،

دمگوترئ: (کلام مَرغ): قسه‌یه‌که
لی حالى نابن.

رَغَى فلاناً: رقی فِلانکس هه‌لساند.

ارتغى الرغوة: سمر توپزمه‌کەى
هه‌لقوراند.

تراغوا: هه‌ریه‌که‌یان له‌عاست خۆیه‌وه

باره‌ی لی هه‌لسا، دمگوترئ: (تراغت

الركابُ وتراغوا عليه): سوارمکان

هه‌ریه‌که‌یان له‌عاست خۆیه‌وه هه‌را
هه‌رايه‌تى.

الرأغية: حوشر، دمگوترئ: (ماله راغية

ولا راغية): نه‌مه‌پى هه‌یه نه
حوشر.

الرغاء: بۆره‌ی حوشر ۵ به‌ده‌نگی

گیانله‌به‌ری تریش دمگوترئ ۵

جاری وادمبى بۆ هه‌موو ده‌نگیک

به‌کار دئ، و مگوو ده‌ئ: (سمعت رغاء

الرعد): گویم له‌گره‌مى هه‌ور بوو.

لَيَبْرُدْمِي نِيشَانْدَاو نِمَوَزْشِي بُو
نَوَانْد.

رَقَّاهُ تَرْفِيْنَةُ وَتَرْفِيْنًا: پَرُوْزْبَايِي كِرْدُو
وَتِي: بَمَخُوْشِي وَبَمَكُوْرو كَجِي بَاش
زِيان بَمَسْمَر بَمَرَن.

الرِّقَاءُ: بَيَكْمُوْه هَهْلَكِرْدَن وَبَمَخُوْشِي
زِيان بَمَسْمَر بَرْدَن.

الرِّقَاءُ: بَيْنَه دُوْزِي پُوْشَاك.
الرِّقَاءُ: نَمُوْكَمَسِي پُوْشَاك بَيْنَه دَمَكَاو
چَاكِي دَمَكَا.

الرِّقَاءُ: بَمَنْدَمَرِي كَمَشْتِي ۵ (ك: مَرَالِي).
الرِّقَاءُ: تَرْسَنُوْك ۵ بَمَنْدَمِي هَهْلَاتُوو ۵
حُوْشْتَر ۵ نَاسَك ۵ شَوَانِي مَمَرُو بَزَن.

الرِّقَاءُ: بِيْ هِيْزُو شَلُو شِيَوَاو بُوو، دَوِي
تُوْپَمَبُوون هِيَوَاش بُووَمُوو.

الرِّقَاءُ غَضْبُهُ: رَقُو كِيْنَهِي نِيْشْتَمُوو
هِيَوَاش بُوُو.

الرِّقَاءُ عَيْشُهُ: دَوِي كَمَمُو كُوْرْتِي وَ
هَمَزَارِي زِيَانِي خُوْش بُوو، گُوْزَمَرَانِي
بَاش بُوو.

الرِّقَائِيْنَةُ: زِيَانْخُوْشِي ۵ نَاز
بَمَرُوْمَرْدَمِي.

رَقَّتْ رَقًّا: تِيْكَ شَكَاو وَرْدُو خَاش بُوو ۵
دَپَرَا، بَرَاپَمُوو.

رَقَّتْ فُلَانُ الشَّيْءُ: فُلَانْكَسْ شْتَمَكِي
شَكَاوُو كِرْدِي بَمُوْرْدُو بَرْد.

تَرَقَّتْ: بَمَمَانَا (رَقَّتْ) دِي.

الرُّغَاوِي: نَمُو تُوْپَزُو دِيَارْدَمِيْمَه لَمَسْمَر
شَلَمَمَمَنِي دَمَرْدَمَكَمُوْئِي لَهْكَاتِي كُوْلَانْدَنِي
دَا يَان لَهْكَاتِي هَمَزَانُو رَاوَشَانِي يَان
لَهْكَاتِي تَوَانَمُوْدِي شَت دَا.

الرُّغَاوَةُ: بَمَمَانَا (الرُّغَاوِي) دِي.
الرُّغَاءُ: زُوْر بَلِيْ ۵ دَمَنَك گَمُوْره ۵
دَمَنَك نَاخُوْش.

الرُّغَاءُ: كَمُوْگِيْر ۵ نَامِيْرِيْكَه تُوْپَزُو
شَتِي وَاي لَمَسْمَر شَلَمَمَمَنِي پِيْ
هَهْلَمَكِيْرِي.

رَقَّ الشَّوْبُ وَغَوَّه رَقْنًا وَرَفَاءً: دِرَاوِي
پُوْشَاكَمَكِي دُوْرِيْمُوو لِيْكِي دَاو
چَاكِي كِرْدَمُوو.

رَقَّ بَيْنَهُم: نِيْوََانِي بَاش كِرْدَن.
رَقَّ فُلَانًا: فُلَانْكَسِي هِيْدِي كِرْدَمُوو
تَرْسُو خُوْشِي لِيْ رَمُوَانْدَمُوو.

رَقَّ السَّفِيْنَةُ: كَمَشْتِيْمَكِي لَمَبَمَنْدَمَر نَزِيْكَ
كِرْدَمُوو.

أَرْقَاتِ السَّفِيْنَةُ: كَمَشْتِيْمَكِي لَمَبَمَنْدَمَر
نَزِيْكَ بُوُو.

أَرْقَا فُلَانُ إِلَيْهِ: فُلَانْكَسْ مَمِيْلِي نَمُوِي
كِرْد.

أَرْقَا فُلَانًا: فُلَانْكَسِي هَهْلَهْلَمَتَانْد،
مُوْدَارَاتِي لَمَكَمَلْ كِرْد.

رَقَّاهُ مَرَالًا رِقَاءً: رَمَزَمَمَنْدِي بُو
نَوَانْد، پِيْ پَازِي بُوو، دَمَكُوْتَرِي:
(رَقَّاهُ فِي الْبَيْعِ): لَمَمَانَهْ كَمَدَا

إِرْقَفْدَ مَالاً: مال و سامانی پهیدا کرد.

تِرَافَقُوا: پارممتی په کتريان دا.

اِسْتَرْفَنَهُ: دواوی بهش و باری خوۍ کرد ه

پارممتی دا.

التَرْفِيد: دواوۍ شت ه سمت.

الرَّكِيدُ: جینگړی پاشا ه نمو کهسهۍ

لەمشوینی پاشا داندنیش و کارمکانی

جی بهجی دمکا ه چوم ه روباری

بجوك بجوك که دمچنهوه سمر

چه می گموره.

الرَّكِلْدَان: روباری دیجله و روباری

فورات.

الرَّكِيدَةُ: لهزانیاری ه هندسه دا بریتییه

له دارك یان چمند داركی بجوك

په پکمری باله خانمو نامیران لی

پیک دمهیښنری بؤ فیربون و پراوه

پیکردن.

الرِّقَادَةُ: جسری نه ملاو نموای زین ه

نمو خوراک و شتمیه کاتی خوۍ

فورمیش له مال و سامانی خوۍان

کویان دمکرمومو خواردنممنی و

ناویان پی دمکری بؤ حاجیه

همزارمکان ه نمو پارچه قوماشیه

له ژیر زینموه له پشتی ولاخ دمکری

ه پارچه قوماشیکه برینی پی

دمبسترئ.

الرَّقْدُ: بهش و بارو قاب و قاچاخی

الرُّفَاتُ: ورده شت له مهر جوړه

شتیکۍ بشکۍ و ورد بکړۍ و بیټه

په پوځه.

الرُّفْتُ: نمو کهسهۍ شت ورد دمکاو

دمپهاری ه کای وردکراو.

رَفْتُ فِي كَلَامِهِ رَفْئاً وَرَفُوشاً: هسهۍ

ناشیرینی کرد.

رَفْتُ رَفْئاً: بهمانا (رَفْتُ) دی.

رَأَفْتُ: به هسهۍ ناشیرینی له گه لی دوا.

تَرَأَفْتُ: هسهۍ ناشیرینیان ناراستهۍ

په کتر کرد.

الرُّفْتُ: رابواردن و سهرجینی کردنۍ

پیاو له گه هاوسمری خوۍ دا ه

فورنن دمفمرموی: ﴿أَجِلْ لَكُمْ لَيْلَةً

الصَّيَامِ الرُّفْتُ إِلَيَّ نِسَائِكُمْ﴾.

رَفَعَهُ رَفْئاً وَرَفَادَةً: باربوی کرد، شتیکۍ

دایه پیوړستی خوۍ پی دابین بکا ه

گرتۍ و کهمندی کرد.

رَفَعْدَ فُلَاناً: پارممتی فلانکهسی دا ه

به خشۍ پېدا.

رَفَعْدَ الدَّابَّةِ وَعَلَيْهَا: ژیر زین و ژیر کورتانی

بؤ ولاخمکه دابین کرد.

رَأَفْتُ: پارممتی دا.

رَفَعْدَ: بهشیوۍ گورگه لوفه رؤۍ.

رَفَعْدَ الْقَوْمِ فُلَاناً: گهلمکه فلانکهسیان

کرده سمرؤک و گهورۍ خوۍان و

رینان لی گرت.

إِرْقَفْدَ مِنْهُ: بهشی خوۍ بهرکهوت.

وېستی خوۋى بېسەردا بىلا.
 رَفَرَفَ الْقَلَمُ: ئالاکە شەكايەت،
 باھىيانىۋى بىردى.
 رَفَرَفَ الْحَمَامُ: تادارمكە ھەل لىمىزى.
 رَفَرَفَ الشَّيْءُ: شتەكە دىمىكى لىيۇمھات.
 رَفَرَفَ عَلَيْهِ: سۆزى بۇ دىمىرپىن و
 خىستىنە ۋىر بالى خۇيەو.
 الرَّفْرَفُ: بال ۋ بىچوۋە خوشتر ۋ ھىروا
 ناوۋە بۇ جۆرە جۆلەكەيەك
 كەپەلامارى سىيپەرى خۇى دىدا،
 كەبەسەر ئاودا دىمىروا ۋىنەى خۇى
 دىمىنىڭ پەلامارى دىدا، دىمىگوتىرئ:
 (لَفَرُ رَفْرَفُ): ددان و پوكى
 دىموشاۋە.
 الرَّفْرَفُ: رەفە، كەشتى ناياپ و
 عەنتىكەى لىسەر رەز دىمىرئ ۋ
 ھىروا ناوۋە بۇ دىمىگوتىرئ كۆپىنىشى
 خانوۋ كەلەدىوار دىمىرەجىن
 بىمەبەستى دور خىستىنەۋى تىشىكى
 خۇر لىخانومكە ۋ داۋىنى گىراس و
 زىرئ و كەوا ۋ پەمىرە ۋ راخىر ۋ
 پىشتى، كەشانى لىسەر دادىمىرئ،
 دىمىگوتىرئ: (توب رىرف): قوماشى
 تەنك.
 الرَّفْرَفَةُ: تاكى (الرفرف)، ۋاقە: كورسى
 قەنەفە، دىمىگوتىرئ: (أفعدنى على
 رفرفة بين يديه).

گەورە ۋەكوتو لىگەن و سەمەندو شتى
 ۋا ۋ قاپى شىر، مەنجهلى شىر،
 دىمىگوتىرئ: (أرىق رَفْدُ فلان): فلانكەس
 كوتۇرا يان مىرد.
 الرَّفْدُ: بىمانا (الرَّفْدُ) دى ۋ بىخىش و
 عىمطا ۋ پارمەتى ۋ (ك): أرفاد
 ۋ رىرفد).
 الرَّفْدَةُ: تاھىمىك ئادەمىزاد ۋ (ك: رَفْدُ).
 الرَّفْدُ: ئازەلى بىشىر؛ كەھەموو جارى
 مەنجهلىك پىركا ۋ (ك: رَفْدُ،
 رىفاد).
 الرَّفْدَةُ: دىمىگوتىرئ: (هو رفيدة صدق):
 ئەو پارمەتىدىمى راستەقىنەيە ۋ
 (ك: رِفَادَةُ).
 الرَّفَادُ: دارى راھىل كراۋى ھەلاشى
 خانوۋ.
 الرَّفْدُ: پارمەتى ۋ (ك: مَرَادُ).
 الرَّفْدُ: پەرداخى گەورە، يان مەنجهلى
 گەورە ۋ (ك: مَرَادُ).
 الرَّفْدُ: ئەو نىسفىنچ و شتەيە ئافرىت
 دىپىخاتە سىر سىمى بۇنەۋى سىمى
 قەلەۋو گەورە بىنۋىن ۋ پىالەو
 پەرداخى گەورە ۋ مەنجهلى گەورە
 ۋ (ك: مَرَادُ).
 رَفَرَفَ الطائر: بالىنمكە بالەكانى راست
 كىردن لىكى دان ۋ بالەكانى خىستىنە
 جىم و جول بىدەمورى شتىك دا

رَفَسَ رَفْسًا وَرَفَاسًا: به قاج رایکرد، قاجی

لح دا ه قاجی تیومژمنی.

رَفَسَ فَلَانًا رَفْسًا وَرُفُوسًا: به قاج له سنگی دا، قاجی له سنگیه وه ژمنی.

رَفَسَ الذَّائِبَةَ: و لاخه که ی به حه بلی به له مه که وه به سته وه.

رَفَسَ الشَّيْئَ: شته که ی کوتا، وردی کرد.

الرِّفَاس: حه بلی که دمگرتیه باریکایی پشتی سمتی و لاخه وه به نه ژنویه وه دمبه سترئ.

الرِّفَاسُ: دۆلابی که شتی ه به له میك به مه که نه برۆیه ندرئ.

الرُّفُوسُ: و لاخیک قاجی پیشه وه ی هه ئنئ.

الرِّفَاسُ: نامیری شت کوتان و مگوو کوتکی ساور کوتان و نه و جوړه شتانه ه (ك: مرافس).

رَفَسَ فِي الْأَمْرِ رُفُوسًا: به رفراوان بوو، کارمه ته نیه وه.

رَفَسَ الْحُجُوبَ رَفْسًا: دانه ویله که ی تیک هه ئداو هه ئی رشت.

رَفَسَ الطَّعَامَ: به رپیک و پیکی خواردنه که ی خوارد.

رَفَسَ الشَّيْئَ: شته که ی وردگرو کردیه شوړباو.

رَفَسَ رَفْسًا: گوینچه کانی زلو بان بوون (گوپیان) ه (هر ارفش و هی رفشاء).

الرَّفَشُ: که و ته خواردن ه دمست

پیکردن.

الرَّفَشُ بِالْمَكَانِ: له و شوینه مایه وه و لئ ی نه جولا.

رَفَشَ غَيْثُهُ: ریشی به ردايه وه تا به قه دمه به یلیك پان و دریز بوو.

الرَّفَشُ: خواردنی چاک و خواردنه وه

له شوینی خویش و نه مین دا، دمگوترئ: (وقع في الرِّفَش والقَفَش):

که و ته ناو نازو نیعمه ته وه، خواردنی چاک و ژنی جوان ه همروا

ناوه بوئ ه و نامیره خا که ناز ناسایه ی دانه ویله ی پی رادمدرئ،

دمگوترئ: (من الرِّفَش الى العرش): نه و پیاوه له کړیکاری گمنم و جو

رادانه وه بوسمر کورسی پاشایی.

الرَّفَاشُ: نه و کړیکاره ی به ییل و خا که ناز دانه ویله ی پی رادمدرئ.

ارتَفَصَ السَّعْرُ: نرخ به رز بووه، همروا دمگوترئ: (ارتفصت السوق): بازار

به رز بووه.

ترافصا الماءَ وَغَيْرُهُ وَعَلِيهِ: به نوره چوونه سمر ناومکه.

الرُّفَصَةُ: هه ل، نوره، بریتیه له و بره کاته ی که بهر به کیك دمکه وی بو

چونه سمر ناویك که هاوبه شه له نیوان خه لکه که دا ه خودی

ناومکه به که هاوبه شه له نیوان خه لکه که دا.

الرَّفِصُ: نه وه ی زور ناو خوړمومیه.

وَقَضَى الرَّادِي رَفْضًا وَرَفُوضًا: شَيَوُوه دَوْلَه‌كه
بهر فراون بوو.

وَقَضَى التَّخْلُ: دارخورماكه لَه‌مكاني بِلَاو
بوونهموه و پهردمكه‌ي لَه‌خُو دَارِنِى.
رَفَضَتِ الْمَاشِيَةُ: نَازَه‌لَه‌كان لَه‌پاوانمكه‌دا
بِلَاو بوونهموه و همريه‌كه‌يان
لَه‌شَوِينِيَك دَه‌لَه‌وَمِرِي.

وَقَضَى الشَّيْ رَفْضًا: وَاذَى لَه‌شْتَه‌كه هِيَنَاو
خَوَى لِي پَارَاسْت ۵ رَمَى لِي كَرْدو
دَه‌رى كَرْد ۵ شَكَانْدِي وَ فِرِي دَا.
وَقَضَى الْمَاشِيَةُ: نَازَه‌لَه‌كاني لَه‌لَه‌وَمِرِي‌گَاكه‌دا
بَه‌رَه‌لَاكِرْدن بِي‌خَوِيَان بَه‌نَارَمَزَوَى
خَوِيَان بِلَه‌وَمِرِيَن.

وَقَضَى فِي الْقُرْبَةِ وَغُوهَا: هَمَنَدِيَكِي نَاو
لَه‌كوندمكه دَا هِيَشْتَه‌وه.

تَرَفَضَ: لِيَك تَرَازَو بِلَاو بَوُوه و نَه‌ما ۵
پَرِژَاو بوو بَه‌مَتَب و تَوُز.

ارْفَضَ: بَه‌مَنا (تَرَفَضَ) دِي، دَه‌گوتَرِي:
(ارْفَضَ الدَّمْعُ) وَ (ارْفَضَ الْعَرَقُ):
فَرَمِيَسْكه‌كاني بِلَاو بَوْنَه‌وه، عَه‌رَمَقِي
سَرِپَه‌وَمُو نَه‌ما ۵ (ارْفَضَ الرَّجْعُ):
نَازارمكه نَه‌ما.

اسْتَرَفَضَ الرَّادِي: بَه‌مَنا (رَفَضَ) دِي.

الرَّافِطَةُ: مِيَنِيَه‌ي (الرَّافِضُ) ۵
كُومَه‌لِيَك سَمَرِبَاز كَه‌لَه‌ بَه‌ر
بَه‌رَسكه‌يان هَه‌لِيَكَمِرِيَنهموه لَه‌چُون
بِي شَه‌رِيَكَمِرِيَنهموه ۵ تَاقَمِيَكِي شِيَعَه

مَه‌زَه‌بِن بَه‌لَاپَانَه‌وه وَايَه‌ تَانَه
لَه‌هاوَه‌لَانِي پِيَنَه‌مَبَر بَسَرِي، بَوِيَه
نَه‌و نَاوَمِيَان لِي نَراوَه چُونكه
كَاتِيَك تَاقَمَكَمِيَان سَمَرَمَتَا تَانَه‌يان
لَه خَه‌لِيَفَه‌ي يَه‌كَه‌م و دَوُوه‌م دَاو
زَه‌يَدِي كُورِي عَه‌لِي نَه‌ي لِي كَرْدن
نَه‌وان رَه‌فُضِيَان كَرْدو لَه‌زَمِيَد
هَه‌لِيَكَمِرِيَنهموه.

الرَّافِضِي: نَه‌وَكَه‌سَه‌يَه پَرِبَازِي رَه‌فِيَزِيَان
دَه‌گوتَرِي وَ رِيَكَه بَه‌خَوَى دَه‌دا جَنِيَو
بَه‌هاوَه‌لَانِي پِيَنَه‌مَبَر بَدَا.
الرِّفَاضُ مِنَ الشَّيْ: نَه‌وَمِي لَه‌شْتَه‌كه
دَه‌كه‌وِيَتَه خَوَارو بِلَاو دَه‌بِيَتَه‌وه.

الرِّفَاضُ: رِيَبَازِي جُورَاو جُورَو تُولَه
رِيَكَاي رَاسْت و چَمَب.

الرَّفْضُ: شَلَه‌مَه‌نِي كَه‌م ۵ بَرِيَو.

الرَّفْضُ: شَتِي بِلَاوَه بوو پَرِژَاو
لَه‌مَه‌رَجُورِيَك بِي ۵ تَاقَمِيَك
لَه‌نَادَمِيَزَاد ۵ كَه‌مِيَك لَه‌شَلَه‌مَه‌نِي
كَه‌لَه‌بَنَكِي هَاپ دَا بَه‌مِيَنِيَتَه‌وه ۵ بَرِيَو
۵ (ك: رَفُوض وَ رِفَاض وَ ارْفَاض).

رَفُوض الْأَرْضِ: نَه‌و شَوِينَانَه‌ي زَه‌وِي
كَه‌نَاكِرِيَنَه مَلَك.

الرِّفْضُ: بِيرو يَاوَمِرِي رَه‌فِيَزَه.

الرَّفْضَةُ: نَه‌وَكَه‌سَه‌ي رَه‌فُزِي زُور شَت
دَه‌كاو بَه‌هِيَج رَازِي نَابِي، دَه‌گوتَرِي:
(هَو قَبْضَةٌ رَفْضَةٌ): شَت هَه‌لَه‌دَه‌گوتَرِي وَ

وازی لی دینئ ۵ (راع قبضة رُقْضَةً):
شوانیکه نازمهکان دماژوئ بۆ پاوان و
چاودیریان دمکاو نهمجا لییان
دمگمړئ بۆخویان بهویستی خویان
بلمومړین.

الرُقَاضُ: ئەموکەسەبە چاودیری ئەو
شوینانە دما کەناکرێنە موئک.

الرُقَیضُ: عەرمقی لەش ۵ شوتی شکاو
پکاو.

الرُقَیضُ: رێرموی ئاو، شوینی هاتنە
خوارموی ئاو (پلوسک).

رَفَعَ الْقَوْمُ رُفْعاً: خەڵکەکە بەکێومکەدا
هەڵگەرا.

رَفَعَ الْبَعِیْرُ: حوشرمکه خیرا پۆی و
پەلە ی کرد.

رَفَعَ الشَّيْءُ: شتەکی بەمرزکردموه
بۆسەرموه ۵ گواستیهوه ۵

رَفَعَ الْبِنَاءُ: بانهخانهکی بەمرزکردموه،
چین چین دیوارەکانی خستە
سەر یەک.

رَفَعَ يَدَهُ عَنِ الشَّيْءِ: دەستی لەشتەکە
هەڵگرت.

رَفَعَ فَلَاناً: ناوی فلانی بەمرزکردموه، ریزو
حورمەتی بۆ زیاد کرد ۵ ناوی هینا

بەباشە، دهمگوترئ: (هذا أمر يرفع
الرأس): ئەمە کاریکە سەربەمرزی

دەستە بەر دما، دەبیته هۆکاری

شکۆمەندی.

رَفَعَ اللَّهُ عَمَلَهُ: خودا خیرمکه ی لی
ومرگرت.

رَفَعَ الشَّيْءُ فِي خَزَائِنِهِ: شتەکی لەناو
قاسمەکی دا هەلگرت.

رَفَعَ ذَاتَ اللَّبَنِ لَبَنَهَا: شیردەرمکه شیرمکه ی
گرتهومو نهیدا.

رَفَعَ فَلَاناً إِلَى الْحَاكِمِ رُفْعاً وَرُفْعَاناً:
فلانکەسی خستە بەردەم دادومر

بۆئەو دی دادگایی بکا، دهمگوترئ:
(رفع الى السلطان رفعة): هەندئ

روداوی تاییبەتی خۆی پێشکەش
بەپاشا کرد.

رَفَعَ الْجَهْمَ عِيْرَهُمْ: سەیریان کرد ۵
دەگوترئ: (دخلت على فلان فلم

يرفع لي رأساً): چومە لای فلان و
هەرسەری بەمرز نەکردموه سەیرم

بکا، روی تێ نەکردم.
رَفَعَ فَلَانٌ إِلَى أَصْلِهِ: فلانکەسی بردموه

سەر پمگەزی خۆی.
رَفَعَ الْحَدِيثُ إِلَى قَائِلِهِ: قسەکی بە زنجیرە

بردموه سەر بپژمرمکه ی بۆیە
حەدیثی مەرفوع ئەویە بەزنجیرە

بگاتە سەر پێغه مەبر (د.خ).
رَفَعَ الْخَبْرَ: هەوالەکی بۆلاو کردموه.

رَفَعَ الْبَعِیْرُ: حوشرمکه ی تاودا بۆئەو ی
خیرا برەوا.

رَفَعَ الْكَلِمَةَ: وشه‌ک‌ه‌ی به‌مه‌رفوع
خویندموه واته کو‌تایمه‌که نیشانه‌ی
رفعه‌ی خسته سهر.

رَفَعَ الْعُقْبَةَ أَوْ الضَّرِيَّةَ: سزاکه یان
زمر به‌ک‌ه‌ی هه‌نگرت، ده‌شگوترئ:
(فلان مرفوع عنه التکلیف):
فلانک‌ه‌س ئه‌رکی له‌سهر نییه،
به‌هرسیار نییه.

رَفَعَ رِفَاعَةً: دمنگی گه‌وره بوو.
رَفَعَ الثَّوْبُ أَوْ الْخِيطُ: هوماشه‌که ته‌نک
بوو، دم‌زومکه باریک بوو.
رَفَعَ فُلَانٌ: فلانک‌ه‌س پله‌و پایه‌ی به‌رز
بووه، دم‌گوترئ: (رَفَعَ فِي حَسْبِهِ
ونبه).

رَفَعَهُ: به‌مانا (رَفَعَهُ) دئ.
رَفَعَ إِلَى الْحَاكِمِ رَغِيَةً: نیشه‌ک‌ه‌ی
گه‌مانده دادومرو شکایه‌تی لی کرد.
رَفَعَ: بازی هاویشتن هه‌ندێکیان
دریژتر بوون.

رَفَعَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی پیشک‌ه‌ش کرد
پیشی خست.

ارْتَفَعَ: به‌رز بووه ه‌ پیشک‌ه‌وت ه
گواستیه‌وه، لاجو نه‌ما.

رَفَعَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی به‌رزکردموه.
ترافعا الى الحاكم: کیشه‌که‌یان برده لای
دادومر.

ترافع المحامي عن المتهم أمام القضاء:
پاریژمر له‌به‌رمدهم دادگادا داکۆکی له

تۆمه‌تبار کرد به‌نگه‌ی به‌هیزی
خستنه‌رو له‌سهر بی‌تاوانی
تۆمه‌تبار.

تَرَفَّعَ: به‌مانا (ارْتَفَعَ) دئ ه‌ پاک‌و
بی‌گهرده، له‌خه‌موش و له‌ک‌که‌داری
دووهر.

تَرَفَّعَ الشَّيْءُ: به‌مانا (رَفَعَهُ) دئ.
استَرَفَعَ الشَّيْءُ: شته‌که‌کاتی لابردنی
هات.

استَرَفَعَ الشَّيْءُ: داوای لابردنی شته‌ک‌ه‌ی
کرد.

الْإِرْتِفَاعُ: له‌زاراوه‌ی ئه‌ندازباریی دا
بریتییه له‌ دریژی پایه‌و شتی
به‌رزموه بوو.

الرَّافِعُ: ناوی‌که له‌ناوه‌ جوانه‌کانی
خودا، ده‌شگوترئ: (برق رافع):
بروسکه‌یه‌کی شوعله‌دار، (ناقة
رافع): خوشترێکه شیرمکه‌ی
گرتۆته‌ومو شیر نادا.

الرَّافِعَةُ: ههر کۆمه‌ل و تاقمیک هه‌وال و
نه‌ینی بلآو بکه‌نه‌وه ه‌ نامیرێکه
شت به‌رزدمکاته‌وه، شتی ه‌ی به‌رز
دمکریته‌وه.

الرِّفَاعُ: گواستنه‌وه‌ی کرشه‌ی کشتوکال
بۆسهر خهرمان بۆ گیره‌کردن و
شه‌نکردن و پاک‌کردن، دم‌گوترئ:
(هذه أيام رِفاع).

الرُّفَاعَةُ: توندی دمنگ و به‌رزوی

كارىگەرى لەسەر گونجەكە، دمگوترى:
(في صوته رُفاعة).

الرُّفْعُ: لەزاراودى نەخودا ضەمەيە
(بۆرە) يان ئەو پىتەي لەشوئنى
ئەو دى ە ھەروا بەدەست ھەلگرتن
لەخواردن و خواردنیش دمگوترى
پیش کازىوہ بۆکەسيك بمرؤو بى.
الرِّفْعَةُ: ريزو پلەو پايەو شکۆمەندى.
الرَّفِيعَةُ: ئەو شتەي بەھۆي پيشنيارو
راپۆرتەوہ بمرز دمکريتەوہ بۆلای
دادومر، دمگوترى: (وَقَعَ في الرِّفِيعَةِ
كذا).

الرَّافِعَةُ: ھەئس و کەوت و چەندو
چونیکە بمرچاو دمگيرئ بۆ
راستکردنەوہ داواو پتوہ رۆشتنى
کەوا بوو (قانون المرافعات): ئەو
ياسايەيە ھەئس و کەوت و چونيمەتى
بەپتوہ بردنى داواکەريک دەخاتە
بەردەم دادگا.

المرافع: ناميریکە بۆ بەرزکردنەوہى
قورسايى و مکوو (جەگ).

المرْفَعُ: کورسى ە (ك: مَرَّاع) ە وشەي
(مَرَّاع): لاى مەسيحيەکان چەند
رۆژنىكى ديارن پيش پۆزانى رۆژو
گرتن دمکەون.

المرْفَعُ: ناميرى بەرزکردنەوہ.

المرفوع: لەحمەدپى پيغەمبەردا (د.خ)

ئەومەيە پال پيغەمبەر دەدرئ، جا
قەسە بى يان کردموه بى يان رازى
بون بى.

وَفَّعَ رَفْعًا: شوئنى پيسايى ناو جەستەي
فراوان بوون گەدەي کشا ە ديوى
ناوموہى گۆشتى نازارى پەيدا کرد ە
(هو أَرْفَعُ وهي رَفْعاء).

رَفَعَ العيشُ رَفَاعَةً: ژيانى خۆش بوو.
أَرْفَعَ: ژيانى خۆش بوو، گوزمرانى باش
بۆ گونجا.

أَرْفَعَ له العيشُ: ژيانى بۆخۆشکرد.
تَرَفَعَ: گوزمرانى خۆش بوو.

الأَرْفَعُ من العيش: ژيانى خۆش و
بەپيت و گوزمرانى خۆش.
الرِّفَاعَةُ: گوزمرانخۆش.

الرِّفَاعِيَّةُ: بەمانا (الرِّفَاعَةُ) دئ.
الرُّفْعُ: نەرم و نيانى و ناسانکاری ە
ژيانخۆشى و گوزمرانى گونجاو ە
شوئنى بەپيت و بەرمکەت ە گرانی و

قات و قىرى ە ھەرشوئنيك
لەجەستە چلک و پيسايى تيدا
کۆبييتەوہ ە خوئپرى و ھەتيو مچە.

الرُّفْعُ: ھەرشوئنيكى جەستە، چلکى
تيدا کۆبييتەوہ.

الرُّفْعِيَّةُ: ژيانخۆشى و ھەرزانى.

المرْفَعُ: بن بال و شان و شەپيلک
کۆتابى پان.

رَفَّ رَفًّا وَرَفِيفًا وَرَفَّةً: بآئندمکه قونهی
 کرد، بالی فش کردن بؤ هه لفرین ه
 (رَفَّت العین او الحاجب): جاوی هری
 یان برؤی هری و په لملی کرد.
 رَفَّت النَبَات: گیاو گزمکه لمتیر ناوی
 تهرپدماخی دا شنه شنی بوو.
 رَفَّ الْبَرْقُ: بروسکهکه روناکایی داو
 شوعله بهخش بوو.
 رَفَّ فُلَان رَفًّا: فلانکس زوری خوارد.
 رَفَّ لَهُ وَإِلَیْهِ: کمرویشکهی کردو شنایموه،
 دمگوترئ: (رَفَّ فُزَادِي خَلْدِيْته): دلم
 بهوتماکانی گهشایه و مو شنایموه.
 رَفَّ الْقَوْمُ بِهِ: خه لکهکه دمورمیان داو
 لری گؤیونهوه.
 رَفَّ عَلَيْهِ النِّعْمَةُ او السَّعَادَةُ: نازو نیمممتی
 بهسردا رشت ه بهختموهری کرد.
 رَفَّ لَهُ: کردو کؤششی بؤکرد بهچاکه یان
 بهخرابه.
 رَفَّ فُلَانًا: بهخششی دا بهفلان و شتی
 خؤششی دهرخوارد دا ه چاکه
 لهگهل کردو ریزی لی گرت،
 دمگوترئ: (ذَهَبَ مِنْ يَحْفَهُ وَرَفْلُهُ):
 رؤیی نهومی خزممتی دمکردو
 پیداووستی ژبانی خؤششی
 بؤداینکردو سؤزی بؤ دمنواند.
 رَفَّ الْبَقْلُ وَغَرَهُ: گیاههکهی خوارد بهلام
 پاروی پریمدممی نهگرت.

رَفَّ الطَّعَامُ: زوری خوارد.
 رَفَّتِ الْأُمُّ: دایکهکه شیری دا
 بهزارؤکهکهی.
 رَفَّ اللَّبَنُ: همموو رؤئی شیری خواردموه.
 رَفَّ الشَّيْءُ: شتمکهی مزی و هه لی لوشی،
 دمگوترئ: (رَفَّ الْمَرَأَةُ او شَفَّتِهَا):
 نافرتمهکهی ماچ کرد لیوی مزی.
 رَفَّ الدُّابَّةُ: کای دا بهولاخهکه.
 رَفَّ الْبَيْتُ: تاقو رمهه بؤ خانومکه
 دروست کرد.
 رَفَّ الْكُوبُ: قوماشی تری خسته
 سهرپانایی کراسهکه بؤنموی له لای
 خواردموه پانتریبی.
 أَرَفَّتِ الدَّجَاجَةُ وَهَوَّهَا عَلَى بَيْضِهَا:
 مریشکه بالی خؤی بهسهر
 هیلکهکانی دا فش کردنموه کپ
 لهسهریان هه لنیشت.
 إِرْتَفَّ: بهمانا (رَفَّ يَرِفُّ) دئ،
 دمگوترئ: (إِرْتَفَّ الثَّبَاتُ وَإِرْتَفَّ
 الْبَرْقُ).
 الرُّفَافُ: نهو وردمو تمپو تؤزمی لهکا
 هه لنمورئ.
 الرُّفَاقَةُ: نهو شتهی لهخوار کهله
 سهرموه دمبهسئرئ.
 الرُّفُّ: ومکوو تاقمواپه لهدیوار دا، شتی
 نایابی ناو مالی لهسهر دادمفرئ ه
 یان تمخته داریکه بهپال دیوارموه

ناوه بۆ نهو بهلمه و كهلمكانه
 لهناو روباردا ريزدمكرين بۆ نهومي
 خهلك بهسهرمان دا بهپرتهوه.
 رَفَقَ به وله وعليه رَفَقاً ومرفقاً: نهرمو نيان
 بوو لهگهلي دا ههئس و كهوتي
 جواني لهگهلي دا كرد.
 رَفَقَ لي السير: لهروپشتن دا هيلي و
 لهسهره خو بوو.
 رَفَقَ فلاناً: لهنايشكي فلاني دا.
 رَفَقَ البعير: به گوريس دمستي
 حوشرمهكي بهست.
 رَفَقَ فلان رفاقاً: بوو بههاوپي و برادهر،
 دمگوترئ: (كنت لي رفاقه فلان):
 لهگهلي فلانكهس بووم.
 اَرْفَقَ: لهگهلي دا هيدى و هيمن بوو و
 سودى به گهياند.
 رَافَقَهُ رُفاقاً ورفاقاً: بۆ بههاومل و
 هاوپي، دمگوترئ: (رافقه لي السفر،
 ورافقه السلامة).
 اِرْتَفَقَ: سود بهخش بوو، داواي
 يارمهتي كرد.
 اِرْتَفَقَ عليه: شاني لهسهر دادا و
 نانيشكي دادا، دمگوترئ: (بست
 مُرْتَفَقاً): شهوم بهروژ كردموه
 نانيشكم دادابوو.
 اِرْتَفَقَ القومُ: خهلكه بوون بههاوپي
 يهكتري.

دادهنري هاپو قاجاغ يان كتيب و
 دمقهرو شتي واي دمخرته سهر،
 دمگوترئ: (وَضَعَ الْكِتَابَ عَلَى الرَّفِ):
 كتیبه گانی لهسهر پههكه داناون و
 تاقميك مهل و بالندن و كراسي
 نهرمو نيانه و ئاوي زاره كه
 دمدهوشيتهوه ههئدمهليسرئ.
 الرَّفُ: كا و ورده كاو كوت.
 الرَّفَاف: شتيك زور بدرهوشيتهوه،
 دمگوترئ: (لغير رَفَافٍ): هوك و
 ددانيكي درهوشاوم و (روضة
 رَفَافَةٍ): باخيكه پرشنگداره.
 الرَّفَّةُ: قومه ئاويك و خواردنيكي
 باش و ريك و پيك و جاوهرين، برو
 هرين، دمگوترئ: (هو يتفائل من رفة
 عينه اليمنى ويتشاءم من رفة اليسرى).
 الرَّفَّةُ: بهمانا (الرَّف) دئ.
 الرَّفِيف: بريسه و پرشنگ، دمگوترئ:
 (لغيرها رفيف) و همرو ناوه بۆ
 بوئساكي تهك و درهختيك لق و
 بوپهگاني شوپابهيان كردبي و زهوي
 بههپيت و بهرمكهت و ههلاشي
 رهشمان يان نهو پرژو پهتكانه
 لييهوه شوپونهوه و (ذات الرفيف):
 نهو باغچه و روهك و درمخته
 لهبهر تيرئاوي و تهردهماخي
 بريسه و ورشه لي ئيومبي و همرو

ترافَقَّا: بوون بهدوو هاومل ۵ بوون
بههاورپئی بهکتر.

تَرَفَّقَ به: بهمانا (رَفَّقَ) دئ.

تَرَفَّقَ علیه: پشتی پیومدا نانیشکی
لهسر دادا.

تَرَفَّقَ به: سودی گهپاند، داوای کۆمهکی
کرد.

استَرَفَّقَهُ: داوای کرد ببیتته هاورپئی،
دمگوترئ: (استَرَفَّقَهُ فارفقی).

الأرفق: دمگوترئ: (هذا الأمر أرفق بك
وعليك): نهو گاره بۆ تۆ سود
بهخشه.

الأرفق: سود بهخش.

الأرفقة: هیدی و هیمن.

الأرفاق: چه بلیکه دمستی خوشتری پی
دمبهستری، کاتی ترسی نهومی لی
کرا بهلهسه بپی.

الأرفاقَة: کۆمه لی هاورپیان و دۆست و
برادر.

الرَّفَقْتُ: بهیدمست و خوش لهمست،
دمگوترئ: (ماء رَفَقَ ومرَّع رَفَقَ):

ئاوئیکه بهخوشی دمستی دمگاتی
لهومرپگایه که بهناسانی پیی دمگی.
الرَّفَقَّة: هاورپیه تی.

الرَّفِیقُ: بهسۆزو نهرمو نیان و لهسهره
خۆ ۵ بهوکه سهش دمگوترئ

که لهمهتک همرمانرپماو پاشادایه و بۆ

هه موو شوئنیك له خزمهتی دا
دمبی ۵ سود بهخش ۵ ژن، میرد،
هاوسهر.

الرَفِیقَة: مینهی (الرَفِیق) ۵ ژن.

الرَّفِیق: هاودهم و هه مناههنگی مهلیک و
پاشا.

الرَّفِیقُ: دام و دمزگای خزمهتگوزاری.

الرَّفِیقُ: نهو دام و دمزگایانهی
خزمهتگوزاری پیشکشی کۆمه لگا

دمکه، ومکوو دائیری ناوو ئاومرۆو
کارمباو خهسته خانه.. ۵ همرشتیک
لهسهری دابنیشی و پالی

لهسهریدمیهوه ۵ ئانیشک؛ جومگهی
نیوان دمست و قۆل.

الرَّفِیقُ: بهمانا (الرَّفِیق) دئ، (مِرْفَق الدار
ونخوا): نهو شانیهی لهگه ل خانوو

حیساب دمکری، ومکوو همام و
مهتبهخ و بهربیللا و هه وشه و
تهنکی و بیری ناو.

الرَّفَقَة: نهوشتهی لهسهری پال
دمدیهوه ۵ دۆشهک و سهری و
کورسی و کهرمویته.

رَفَلَ رَفْلًا ورفلاناً: لمرۆیشتن دا لارو
لهنجهی کردو داوینی خوی لهزموی
خشانندو بهدوخۆیدا رایکیشا.

رَفَلَ ثَوْبُهُ: کراسهکی درێژکردو بهدوخوی
خشانندی.

- وَقُلْ الْبُيُوتُ بِرِهْكَهَى لَيْلَ وَ قُورَ وَ کرد. (متفاعِلن).
- أَرْقَلْ: به مانا (رَقْلَ) دی، دمگوتری: الرِّقَالُ: درپُز، دمگوتری: (شَعْرُ رِفَالِ وَ ثوب رِفَالِ).
- أَرْقَلْ لَمْجَهَى کرد. الرِّقَالُ: کلکی درپُز ه پُوشاکی درپُز ه پُوشاکی فش و فُؤل ه ژبانی خوش ه نافرمتی گوشتن.
- أَرْقَلْ ثَوْبَهُ أَوْ إِزَارَهُ أَوْ ذِيْلَهُ: کراسه کهی یان دهرپییه کهی یان لکی میزمرمکهی درپُز کردو شلی کردو بهدوخویدا خشانندی.
- أَرْقَلْ الْقَوْمُ فَلَانًا: گه له کهه فلانیاں کرده گه ورمو پاشای خوځیان.
- رَقْلَ: دمگوتری: (رَقْلَ لِي لِيَابِهِ): به رَقْلَ: پُوشا کهه پهمو لارو له نجهی کرد واته: دوق به مانا (رَقْلَ) دئی.
- أَرْقَلْ ثَوْبَهُ أَوْ إِزَارَهُ أَوْ ذِيْلَهُ: کراسه کهی یان دهرپییه کهی یان لکی میزمرمکهی درپُز کردو بهدوخوی دا دا له عمرزی خشانند.
- أَرْقَلْ الْمَلِكُ فَلَانًا: پاشا فلانکسی کرده حاکم و لیپرسراو.
- تَرْقَلْ فَلَان تَرْقَلَةً: به مانا (رَقْلَ) دئی.
- تَرْقَلْ: به مانا (رَقْلَ) دئی.
- تَرْقَلْ عَلَيْهِم: بوو به حاکم و همرمانپموا به سمریانهمو.
- الترْقِيلُ: له زانستی عوروزدا زیادکردنیکی سببه به له سمرموای شیعرمکهدا، و مگوو زیادکردنی (گَنَ) له سمر (متفاعِلن) و بگوتری:
- (متفاعِلن).
- الرِّقَالُ: کلکی درپُز ه پُوشاکی درپُز ه پُوشاکی فش و فُؤل ه ژبانی خوش ه نافرمتی گوشتن.
- الرِّقَالُ: کراسه کهی یان دهرپییه کهی یان لکی میزمرمکهی درپُز کردو شلی کردو بهدوخویدا خشانندی.
- الرِّقَالُ: گه ورمو پاشای خوځیان.
- رَقْلَ: دمگوتری: (رَقْلَ لِي لِيَابِهِ): به رَقْلَ: پُوشا کهه پهمو لارو له نجهی کرد واته: دوق به مانا (رَقْلَ) دئی.
- أَرْقَلْ ثَوْبَهُ أَوْ إِزَارَهُ أَوْ ذِيْلَهُ: کراسه کهی یان دهرپییه کهی یان لکی میزمرمکهی درپُز کردو بهدوخوی دا دا له عمرزی خشانند.
- أَرْقَلْ الْمَلِكُ فَلَانًا: پاشا فلانکسی کرده حاکم و لیپرسراو.
- تَرْقَلْ فَلَان تَرْقَلَةً: به مانا (رَقْلَ) دئی.
- تَرْقَلْ: به مانا (رَقْلَ) دئی.
- تَرْقَلْ عَلَيْهِم: بوو به حاکم و همرمانپموا به سمریانهمو.
- الترْقِيلُ: له زانستی عوروزدا زیادکردنیکی سببه به له سمرموای شیعرمکهدا، و مگوو زیادکردنی (گَنَ) له سمر (متفاعِلن) و بگوتری:

رَقَّةٌ: بهمانا (أَرْقَهَ).

لابرد.

رَقَّةٌ نَفْسُهُ: نازو نیعمه‌تی بۆ نفیسی

أَرْقَتِ السَّفِينَةُ: کشتیه‌که له‌بهدمر

خوئی دابین کرد، دمگوتری: (رَقَّةٌ

نزیک بۆوه.

عندی): لای من بمینه‌موو خوش

أَرْقَا إِلَيْهِ: په‌نای بۆ برد، چوووه پائی.

پابووهره.

رَقَّةٌ عَنْهُ: ناخۆشی دورخسته‌وه‌و ژیانی

أَرْقَا السَّفِينَةُ: کشتیه‌که‌ی نزیک

خۆشی پرنازو نیعمه‌تی بۆ ده‌سته

به‌ندمر کردموه ه یان لهمزوی نزیک

بهرکرد.

رَقَّةٌ عَلَيْهِ: مؤلمتی دا.

أَرْقَا فَلَانًا: موداراتی له‌گه‌ل دا کرد.

رَأَاهُ مَرَأَاً: هاو‌پای بوو، چوووه سه‌ر

تَرَقَّةٌ: بهمانا (رَقَّةٌ) دئی.

بیرو باوم‌پ‌ی نه‌و ه زمانه سازی

اسْتَرَقَّةٌ: بهمانا ((تَرَقَّةٌ) دئی، دمگوتری:

له‌گه‌ل دا کرد.

(اسْتَرَقَّةٌ عِنْدِي) بهمانا (أَرْقَةُ

رَقَى الْمُتَزَيِّجُ: پیرۆزیایی له‌و که‌سه‌کرد

عندی) دئی.

که‌ژنی هیناوه پیتی وت پیرۆزیایی

الرَّفَاهَةُ: ژیانی خۆش و پرنازو

له‌دمکه‌م هیوادارم کو‌پ‌و کچی

نیعمه‌ت و هم‌زانی.

زۆرتان بین.

الرَّفَاهِيَّةُ: بهمانا (الرَّفَاهَةُ) دئی.

ترافواً على الأمر: کارمه‌کیان په‌سه‌ند

الرَّقِيَّةُ: سۆزو خۆشه‌ویستی و به‌زه‌یی.

کرد، به‌لایانه‌وه باش بوو.

الرَّقِيَّةُ: بهمانا (الرَّفَاهَةُ) دئی،

الرَّفَأُ: پیرۆزیایی کردنه له‌و که‌سه‌ی

دمگوتری: (هَر لِي الرَّقِيَّةِ مِنْ

هاوسه‌رگیری کردوووه.

العیش).

الرَّقَّةُ: کاو پلۆپوش.

وفاً رَفَوًا: ژنی هینا ه هاوسه‌رگیری کرد.

الرَّفَأُ: نه‌وکه‌سه‌ی پیه‌سه‌ی پینه‌سازی

وفا الثوب وغره من كل منسوج:

جلو به‌رگ بی ه بۆ ئافه‌رم

پۆشاکه‌که‌ی پینه‌کرد، دورپیه‌وه،

دمگوتری: (رَفَاءَةُ).

هه‌ندیکی به‌هه‌ندیکی ترموه

وفا الدَّمْعُ والدَّمُ وغهما رَفَأً ورَفَوًا:

نووساند، دمگوتری: (وفا الخرق):

هرمی‌سکه‌که یان خو‌پنه‌که

کونه‌که‌ی پرکردموو حاکی کردموه.

گیرسایه‌موو وشک بۆوه.

وفا فلاناً: ترسو و بیمی له‌سه‌ر فلانکه‌س

وفا دُمُ القتال: بکۆزمکه خو‌پنی بو‌درا،

خو‌پنی دا، خو‌پنه‌ستی کرد.

وَقَا يَبِهِم: ناشته‌وایی له‌نیوان دا کردن ه
 رَنکی خستنه‌وه، دم‌گوترئ: (ارْقَا
 عَلٰی ظِلْعِكَ): به‌زمینیت به‌خوتا بی ه
 به‌نه‌ندازه‌ی به‌رمی خوت حاج
 راکیشه، همروا دم‌گوترئ: (لا اَرْفَا الله
 دَمْعَةً): خودا فرمیسکت وشك
 نه‌کاته‌وه.

الرُّفْرُ: به‌وکه‌سه ده‌گوترئ صولجی
 نیوان خه‌لک ده‌کا ه ناشته‌وایی
 ده‌خاته نیوان خه‌لکه‌وه، دم‌گوترئ:
 (الدَّيَّةُ رُفْرَاءُ الدَّمِ): خوین دان
 به‌که‌س و کاری کوژراو خوینی بکوز
 ده‌پاریژی و له‌کوشتنه‌وه پژگاری
 دمکات.

رَقَبَهُ رَقَبًا وِرْقُوبًا: چاومروانی کرد ه
 سمرنجی راکیشا ه پاریزگاری کرد.
 وَلَقَبَ فُلَانًا: له‌ملی فلانی دا ه پمتی له‌ملی
 فلانکه‌س کرد.
 رَقِبَ رَقَبًا: ملی نه‌ستور بوو ه (هو اَرْقَبُ
 وهي رَقِبَاءُ).

اُرْقَبَهُ دَارًا اَوْ اَرْضًا: خانومه‌که پان
 زه‌وپیه‌که‌ی کرده ملک و سامان بو
 خوی و بۆنه‌ومکانی.
 راقِبَهُ: چاودیری کرد ه لای ترسا،
 دم‌گوترئ: (فلان لا يراقب الله في
 امره).

اِرْتَقَبَ: به‌رزبووه، ریزدار بوو.

اِرْتَقَبَ الشَّيْءُ: چاومروانی شته‌که‌ی کرد.
 قَرَقَبَهُ: چاومروانی کرد.

الرَّقَابَةُ: چاودیری کردن ه سانسور کردن
 له‌سمر کتیب و نوسراوی تر پیش
 له‌چاپدان و بلا و کردنه‌ومیان ه پان
 دمست تیومردانی حکومه‌ت پان
 بانکی مهرکه‌زی بو نه‌وه‌ی کار
 بکاته‌ سه‌ر نرخ و به‌های جوړه
 پارویه‌ک.

الرُّقْبَى: نه‌ومیه یه‌کیک به‌یه‌کی تر
 بلخ نه‌گهر من پیش تو مردم فلان
 خانوو پان فلان زه‌وپم بو تو بی،
 نه‌وی تریش به‌ویان وابلخ،
 ههریه‌که‌پان چاومروانی مردنی نه‌وی
 تری.

الرُّقْبَةُ: چالیکه هه‌لده‌که‌ندری بو
 گرتنی پلینگ.

الرُّقْبَةُ: نه‌ستو، مل ه به‌هه‌موو
 جه‌سته‌ی ئاده‌میزادیش دم‌گوترئ ه
 همروا ناوه بو کویله و به‌نده
 که‌نیزه‌ک ه همروا ناوه بو به‌شی
 زوروی که‌مان.

الرَّقَابَةُ: حمرسی کالو چاودیری شت و
 مه‌ک.

الرُّقُوبُ: نه‌و دایه‌ک و یاوکه‌ی مندالیان
 بو نامینئ ه که‌سیک (بی‌او بی یا
 ژن) نه‌توانی کاربکاو بژووو

دمگوترئ: (هو راقحة أهله).

رَقَحَ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی رێک خست و چاک‌ی کردموه.

رَقَحَ مَالُهُ: مال و سامانی خۆی رێک خست، سه‌روکاری کرد.

ارْتَقَحَ رَأْسُ الْمَالِ: پارمو پوله‌کە‌ی به‌هۆی چاودێری کردنه‌وه گه‌شه‌ی کرد.

تَرَقَّحَ: کاسبی کرد، هه‌ولێ دا بۆ دابینکردنی بژێوی مال و خێزانی خۆی.

الرَّقَاحِي: بازرگانێک زۆر به‌خه‌م مال و سامانی خۆیه‌وه‌ بێ.

رَقَدَ رَقْدًا وَرُقْدًا: نوست و (رَقَدَ عَنِ الْأَمْرِ): وازی له‌ئیشه‌که هێنا و گوێی

به‌ئیشه‌که نه‌دا لێی غافل بوو.

رَقَدَ عَنِ الضَّيْفِ: گرنگی به‌میوانه‌که نه‌دا. رَقَدَ الْحَرْ: گه‌رما نه‌ما.

أَرَقَدَهُ: نواندی.

رَقَدَ الْمَكَانَ: له‌و شوێنه‌ مایه‌وه.

رَقَدَهُ: به‌مانا (أَرَقَدَهُ) دێ.

تَرَقَّدَ: خۆی به‌نوستوو خست.

أَرَقَّدَ: خێرا پۆشت.

اسْتَرَقَّدَ: هه‌نه‌وز سواری بوو.

الرَّقَادُ: کۆلینه‌و کوبه‌ی گه‌ورمو فۆل.

الرَّقْدَةُ: گه‌رمای دوا سه‌رما.

الرَّقُودُ: ئافه‌رمێک ناز به‌رومر بێ و کێشته‌نگاوان بخه‌وێ.

پیداوه‌ستی خۆی دابین بکا و هه‌روا به‌مۆنێک دمگوترئ چاوم‌پروانی مردنی می‌ردمه‌کە‌ی بکا بۆئهمو‌ی میراتی لێ بگرئ یا‌ن شوپکا‌تموه به‌یه‌ک‌کێکی تر و (أَمِ الرُّقُوبِ): به‌لا‌و کاره‌سات.

الرَّقِيبُ: ناوێکه‌ له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خودا و چاودێر و حه‌مه‌س و پێشه‌تای سوپا و که‌سێک ئه‌مرکی پێدا‌چونه‌مو خۆپێندنه‌وه‌ی کتیب‌و نووسرا‌وی ده‌خ‌رێته‌ نه‌ستۆ پێش‌ چا‌په‌کردنیان بۆئهمو‌ی سانسۆریان بکا‌و رسته‌و وشه‌گه‌لێک که‌له‌گه‌ل‌ بارو دۆخه‌که‌ نه‌گۆنجی لایه‌برئ.

الرَّقَابُ: پیا‌و خراپێک که‌ پیا‌وانی ئاسایش ده‌یخه‌ینه‌ ژێر چاودێری خۆپانه‌موه بۆئهمو‌ی بزانن هه‌ل‌س‌و که‌موتی چۆنه‌و نه‌هێلن خراپه‌کاری بکا.

الرَّقَابُ: چاودێر و نه‌و که‌سه‌ی چاودێری کردن دمکا‌ته‌ پێشه‌ی خۆی.

الرَّقَبُ: شوێنی چاودێری کردن و (ك): مَرَابِ).

الرَّقَبَةُ: به‌مانا (الرَّقَبُ) دێ (ك): مَرَابِ).

رَقَحَ رَقْحًا وَرَقَاحَةً: کاسبی کرد، خێزان و مندا‌لی خۆی به‌خێ‌وکردن،

الرَّقْدُ: شوونی نوستن و هالکەوتن ە
گۆرو نارامگا.

الرَّقْدُ: دمردیکە ئادەمیزاد بیهوش دمکا
ە بی ناگای دمکا.

ررق الماء و غیره: به هیواشی ناومکە
رشته ناو شتمکەو.

ررق عینه: چاوی فرمیسکی رژاندن.
ررق الشراب: شەرابەکە تیەکەن
بەشلەمەنی تر کرد.

ررق الشرب بالدم: تیگوشاوی تیەکەن
رژناو کرد.

ررق الطیب فی الشوب: بۆنی خووشی
پۆشاکەکە کرد.

تَرَقَّقَ الماء و غیره: ناومکە به هیواشی
هەلپژایە خوار، یان به هیواشی
رفی.

تَرَقَّقَ الماء و غیره: ناومکە شەمقاو
شەپۆلی دا، یان به هیواشی پەوان بوو
کشا، دەرگوتری: (تررق الدمع من
العین): فرمیسک لە چاودا قەتیس
ما.

تَرَقَّقَ عینه: چاوی فرمیسکی رژاندن.
تَرَقَّقَ السراب: تپاویلکەکە
درموشایەو، بریسکە دا.

تَرَقَّقَت الشمس فی طلوعها: خۆر
لەکاتی هەلئاتی دا واهاتە بەرچاو
بەسورپتەو.

تَرَقَّقَ الحيوان للسنن أو الهزال:
ناژەلکە خەریکە قەلەو بی یان
بەرمو لاواز بوون بچ.

الرُّقَارِقُ: ئەو شتە بەرموشیتەو یان
تیەکەو بەهوائ.

الرُّقَارِقُ من الماء: ناوی کەم ە چۆرە ناو.
الرُّقَارِقُ من الثياب: پۆشاکێ تەنک.

الرُّقَارِقُ من الشراب: شەمەنی رۆن.
الرُّقَارِقُ من السيوف: شەمشیری

بریسکەدار.
الرُّقَارِقُ: بەمانا (الرُّقَارِق) دئ ە

هەرشتیک بەرموشیتەو.
الرُّقَارِقُ من الدمع: فرمیسکی قەتیس

ماو یان زەنگۆل زەنگۆل ە (جاریە
رقراقە): کچۆلەپەکی تەرپ تازەو

دەم و چاو تەرپ گەش ە (رقراقە
البشرة): پێست سپی درموشاوە.

رَقَشَةُ: زەخەرەقە کردو نەخشانندی ە
جوانی کردو رازاندییەو.

رَقَشَ الكتاب: کتیبەکە نووسیەو
خالی لەسە پیتەکان دانا.

رَقَشَ الثَّمَامُ كلاماً: فیتنە جویەکە
قەسەکانی خۆی پازاندنەو بۆ

ئەوێ مەبەستەکانی بپیکێ.
رَقَشَ رَقْشاً و رَقَشَةً: خالخالوێ بەلەک

بوو ە (هه راقش وهي رقشاء) ە (ك:
رَقَش).

الرَّقْشَاءُ: به مانا (الرَّقْشَاش) دئ ۵ جوړه
کرميکه پمنگاو پمنگ خالی زمردو
سوری تیدان جوانو سهرنج راکیشه
لماو گزوگيانا دځی.

الرَّقْشَةُ: پمنگيکی خالخالوپیه، یان
تیکه له پمنگيکه له لیو
رمنوبور.

رَقَصَ رَقْصًا: سه‌مای کرد، جهسته‌ی خو‌ی
جولاندموه له‌سهر شیومو هه‌وای
موسیکا یان گورانی ۵ به‌شیومو لارو
لهمجو خوبادان رویش.
رَقَصَ الثَّيْبُ: سرکه‌که هه‌لچوو.

رَقَصَ فِي الْكَلَامِ: خیرا خیرا قسه‌ی کردن.
رَقَصَ الْجَمَلُ: حوشرمه‌که کهوته سهر
رموتو جوان روی.

أَرَقَصَ فِي سَعَةِ: به مانا (رَقَصَ) دئ.
أَرَقَصَ فَلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لنا بو
سه‌ماکردن.

أَرَقَصَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا: نافرته‌که
منداله‌که‌ی هه‌لته‌کاند ۵ هه‌لی
په‌راند.

أَرَقَصَ فَلَانُ الدَّابَّةَ: فلانکه‌س ولاخه‌که‌ی
هاند بو خیرا رویشتن.

رَقَصَتْ: به مانا (أَرَقَصَتْ) دئ.

تَرَقَصَ: به مانا (رَقَصَ) دئ.

الرَّقِصَةُ: سه‌ماکره ۵ (لیله راقصه):
شوپکه سه‌مای تیدا بکری.

الرَّقْصُ: جولاندنی به‌شیکه له‌جهسته
یان زوربه‌ی له‌سهر شیومو موسیقاو
گورانی، به‌زوری به‌هه‌لته‌کاندنی
شان یان سمت یان دوو دهمست
نهمجام دمدرئ ۵ بو دمربړینی جوړه
ماناپه‌که له‌ماناکان ۵ جهند جوړی
هه‌یه.

الرَّقْصُ: قسه‌و قسه‌لوک، دمگوترئ:
(سمعت رَقْصَ النَّاسِ عَلَيْنَا): گویم
له‌قسه‌ی ناشیرینی خه‌لک بوو دځی
نیمه ۵ همروا دمگوترئ: (له رَقْصُ
في كلامه): له‌قسه‌کردن دا په‌له
په‌لیمتی.

الرَّقَاصُ: که‌سیک زور سه‌ما بکا،
پیشه‌ی سه‌ماکردن بی ۵ به‌ندولی
کاتزمیر.

الرَّقَاصَةُ: نافرمتیک پیشه‌ی سه‌ماکردن
بی ۵ زموپیه‌که ناویش بدرئ هیچی
لی نه‌پروی.

الرَّقِصُ: شوینی سه‌ماکردن ۵ (ک:
مراقص).

الرَّقِصَةُ: به مانا (الرَّقِصُ) دئ ۵ (ک:
مراقص).

رَقَطَ رَقْطًا: خالی تیدا دروست کردن.
وَقَطَ رَقْطًا: خالی پیوه بوون ۵ (هر أَرَقَطَ
وهي رقطاء).

رَقَطَهُ: به مانا (رَقَطَهُ) دئ ۵ دمگوترئ:

(رَقَطَ عَلَى ثوبه): بۆيەو رەنگى بەسەر
پۇشاکەكەى دا پېژاند.

ثَرَقَطَ: پەلە پەلە بوو ۋە دىگوتىرئ:
(لَرَقَطَ النسيج): قوماشەكە گول گول
بوو ۋە (هو أرقط وهي رطاء).

الأرقط: پەلەنگ ۋە ھەرگيانلەبەرنىك
رەنگى خالخال ۋە بەلەك بى.

الرَقَط: نوختەو خال.

الرَقَطاء: مېينەى (الأرقط) ۋە جۆرە
مارىكە ۋە تىگوشاۋىكى چەورى
ومما رۆنەكەى لەسەر پادوستابى
پەلە پەلە.

الرَقَطَة: رەنگىك لەسەپى ۋە پەش
تىكەلاۋ بى ۋە يان لەرەنگى سورو
زەردو ھى تر تىكەل بوو بى.

رَقَعَ الشيخ رَقْعاً: پېرەمىردەكە يان
پېرەزەكە لەكاتى ھەستەن دا
ھەردو دەستى دادان.

رَقَعَ لى سيرة: خىرا رۆيشت ۋە دىگوتىرئ:
(مارقە فلان رَقْعاً): فلانكەس ھىچى
بۆنەكرا، ھىچى نەكرد.

رَقَعَ الثوب والحذاء رَقْعاً ورقعة: كراسەكەى
پېنەكرد ۋە پىلاۋمگانى پېنەكردن.
رَقَعَ البناء: پالەشتى بۇ بېناكە دانە،
دەپرەمكى بەردا.

رَقَعَ أمورة: كاروبارى خۇى رەك خست.
رَقَعَ فلاناً: لەفلانكەسى دا ۋە (رَقَعَهُ بكف) ۋە

بسهم): بەشەپلاغەى لى دا، تىرى
پىۋونا.

رَقَعَ الأرض برجله: بەقاچ زەمبىيەكەى
كوئاپەۋەو پى پەستى كرد.
رَقَعَ رَقَاعَةً: نەحمەق بوو گىل بوو.

أَرَقَعَ الثوب وغيره: پۇشاکەكە كاتى
پېنەكردنى ھاتوۋە.

أَرَقَعَ فلان: فلانكەس بى ەمقلىيەكى
زۆرى كرد شتىكى ناسىرنى نەنجام
دا.

رَأَقَعَ الحنجر: بەردەۋام بوو لەسەر
خواردنەۋەى مەى.

رَقَعَهُ: بەمانا (رَقَعَهُ) دى.
رَقَعَ البناء: پاشكۆلى بۇ بېناكە دانە،
دەپرەمكى بەردا.

رَقَعَ أمواله أو معيشته: مال ۋە سامانى
خۇى رەك خست يان ژيانى خۇى
رەك خست.

رَقَعَ الحديث: لەقسەكەى زىادكردو كەمو
كوپى تىدا نەھىشت.
إرتَقَعَ: دىگوتىرئ: (ما أرتَقِعْ له أو به):

گرنكى پى نەدا ۋە (ما ترتقع منى
برقاع): گۆى بىنامۇژگارى من نادا ۋە
يان ھىچەم بەقسە ناكە.

تَرَقَعَ: كاسىى كرد.

استَرَقَعَ: كاتى نەۋەى ھاتوۋە پېنەى
بەكى، دىگوتىرئ: (استرقع الثوب).

الْأَرْقُعُ: نه‌حمه‌ق و گیل ۵ ناسمانی دونیا
 لهم رومه‌ه که‌به نه‌ستیره
 رازاومه‌وه ۵ (ك: رُقُع).
 التْرِقِيعُ: (ترقیع الجروح): نه‌ومیه
 برینه‌که پاک بکریته‌وه نه‌مجار به
 پارچه پیستیکی شوینیکی تری
 جه‌سته‌ی دابپوشری.
 الرُّقَاعَةُ: گیلی و پی عمق‌لی ۵ بی حه‌پاو
 بی شمرم.
 الرُّقَاعِي: که‌سیکه زور دهر به‌ست مالو
 سامانی خو‌ی بی‌وه هه‌میسه
 خهریکی ریک و پیک کردنی بی.
 الرُّقُعُ: ناسمانی حه‌وته‌م.
 الرُّقَعَاءُ: نافرمتی گیل ۵ شتی رمنگاو
 رمنگ ۵ نافرمتی قاج باریک.
 الرُّقْعَةُ: پینه، پارچه‌به‌ک پینه‌ی پی
 بکری ۵ کوته کاغه‌زیک پارچه
 پیستیک شتی له‌سمر بنوسری ۵
 پارچه زمو‌ی په‌له‌گیاو گزو له‌مورگا.
 رُقْعَةُ الشَّطْرَنْج: پارچه ته‌خته‌به‌ک که
 جوارگوشه جوارگوشه کراوه.
 خَطُّ الرُّقْعَةِ: جو‌ره خه‌ت و نوسینیکه
 نامه‌ی پی دنوسری.
 الرُّقْعَةُ: جو‌ره درمختیکه زمبه‌للاح و
 گموره که‌لاکه‌ی و‌مکوو که‌لای
 کوله‌که وایه، به‌رمکه‌ی و‌مکوو
 هه‌نجیر ده‌چی.

الرُّقِيعُ: گیل و نه‌حمه‌ق ۵ ناسمان.
 الْمُرْقَعَانُ: گیل و نه‌قام ۵ (مُرْقَعَانَةُ): بو
 مینه به‌کاردی.
 الْمُرْقَعُ: شوینی پینه‌کردن.
 الْمِرْقَعُ: دمگوتری: (خطیب مِرْقَع): وتار
 بی‌زیکه قسه ده‌خاته پال قسه‌و
 ریکیان ده‌خاو وتاریکی جوانی لی
 پیک دی.
 الْمُرْقَعُ: پیاوی قالیبو له‌بوته دراوو
 خاوه‌ن نه‌زمون.
 الْمُرْقَعَةُ: پو‌شاک‌ی صوفیان له‌م رومه‌وه
 پینه پینه بی.
 رَقَّهَ رَقًّا وَرَقَّةً: ته‌نکی کرد.
 رَقَّ رَقًّا وَرَقَّةً: باریک بوو کزو لاو‌زاو
 ناسک و له‌تیف بوو.
 رَقَّ عَظْمُهُ: ئیسقانی زمعیف بوو، پیر بوو،
 به‌سال‌ا چوو.
 رَقَّ عَدَدُهُ: ته‌مه‌نی که‌م بوو ۵ پیستی
 دامال‌دراو هی‌زی نه‌ما.
 رَقَّ حَالُهُ: هه‌زار که‌وت و مالو سامانی
 نه‌ما ۵ ناسان بوو، نه‌رم بوو.
 رَقَّ لَهُ: به‌زمی پید‌ا هات ۵ که‌ردنکه‌ج
 بوو، ملی دا ۵ شهرمی کرد ۵
 ده‌گوتری: (رَقَّ وَجْهُهُ): به‌پوان
 ته‌نک بوو.
 رَقَّ الْخُرُّ: نازاد‌مکه بوو به‌کزیله ۵ (ك:
 أَرْقَاء).

أَرْقَى: به مانا (رَقَّ) دئ.

رؤیشت.

رَقَّ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: نەسبەكە سمى تەنك بوو.

اسْتَرْقَى الْأَسْبَ: به ديل گيراوهمكى كرده كۆيله.

رَقَّ فَلَانًا: فلانكەس بارو دۆخى نالەبار بوو، هەزار كەوت.

اسْتَرْقَى الْغُرَّ: مامەلەى كۆيلهى لەگەڵ پياوە نازادەكە كرد.

رَقَّ بِهِ اخْلَاقُهُ: چروك بوو خيرو بيري نەما.

الرُّقَاقُ: زموى دشت و نەرمەلان ە نمو چالاپيەى ماومبەك ناوى تيدا

رَقَّ الْحَرُّ: نادەمیزادەمكى كرده كۆيله ە هەلى گيراپەو، بە نامۆزگارى و قسەى جوان نەرمى كرد.

پاوستاومو دوايى ناومكە رۆچوو، دىگوتري: (أَرْض رَقَاق): زموپيەكى نەرمەلانە، گلە وردمبە ە (يـرم رقاق): رۆژيكي گەرمە.

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: كۆيله ە نانى تيرى ە رۆيشتنى لەسەرە خو.

رَقَّ كَلَامُهُ: قسەكانى نەرمو نيان كردن، قسەى جوانى وتن.

الرُّقَاقُ: كۆيله ە نانى تيرى ە رۆيشتنى لەسەرە خو.

رَقَّ مَشْيُهُ: بههيواشى رۆيى.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ بَيْنَهُمَا أَوْ مَابَيْنَهُمَا: نيوانى نمو دوکەسەى تيك دا.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ هَرَمُهُ: راوو بۆچونى گەيشتە كۆتايى.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

رَقَّ قَلْبُهُ: دلى دايمومو نەرمى كرد.

الرُّقَاقُ: چەرميەكە تەنك بۆ تيدا نوسين بەگاردئ ە لاپەرمى سپی ە ناوى

الرَّقْمُ: نمرى و سوکى ۵ تهنكى ۵ زموى
نمرمه لان و پان و پور ۵ لاوازی و بی
هیزی.

الرَّقْمَةُ: به مانا (الرَّقَاق) دئ ۵ پان همر
زموییه کی دم پوباره که له گاتی
ههستانی ناومکه دا ناوی بگاتئ و
کهجه ممه که نیشتموه ناومکه ی
لهسر نامیتئ و زموییه که بۆ روهک
تیدا ناشتن لهباره.

الرَّقِيقُ: شتی باریک و تهنک ۵ کۆيله.
الرَّقِيقُ: همرشتیک باریک پان تهنک بی
۵ (مرق الأنف): نمرمه ی لوت ۵ (ک):
مَرَق ۵ (مراق البطن): نمرمه ی
ورگ ۵ لای خواروی ورگ.
المِرْقَاقُ: تیرۆک؛ دارنکه نانی پان
دمکریتتهوه.

الرَّقْمُ: نانی تهنک، نانی تیری.
الرَّقْمُ من الشئین: نمرمه ی شت.
أَزَقَلَ في سعة: پهله ی کرد لمرویشتنی
دا.

أَزَقَلَتِ النخلة: دارخورماکه درێژ بوو،
ههتچو.

الراقول: حهبلێکه بهکار دئ بۆ چونه
سمر دارخورما ۵ (ک: رواقیل) ۵.

الرَّقْمَةُ: دارخورمای بمرز ۵ (ک: رقال).
الرَّقْمُ: تیزرۆ، پان پۆیندمو زۆر رهو.
رَقْمَ الكتاب وعلیه وفيه رَقْمًا: کتیبه که ی
نووسی ۵ (هو رَقْمُ على الماء):

بهکهسیک دمگوترئ کاری بی سود
بکا، بهئیشی هیج و بوجهوه خهریک
بی.

رَقْمَ السِّلْعَةِ: کالاکه ی نیشانه کرد، نرخ ی
لهسر داننا ۵ مۆری لی دا،
جوړمه کی دیاریکرد.

رَقْمَ الكتاب والثوب: به مانا (رَقْم) دئ.
الرَّقْمُ: نیره مار پان ماری ژاراوی بیس
۵ (ک: أراقم).

الترقيم: خالبه مندی؛ دانانی خال و
فاریزمو داش و نیشانه ی پرسیارو
سمر سوپمان.

الرَّقْمُ: خهتی گهوره ۵ نیشانه کردن ۵
مۆر لی دان ۵ نرخ لهسر شت دانان
۵ ناوژمکردنی قوماش ۵ همروا ناوه
بۆ ژماره سادهگان: (۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹).

الرَّقْم القياسي: ژمارمه که به پێشپرکی
کار لای ژوروی لی بهدمست دیتئ،
ومکوو شهوه راگهریک لهماوه ده
چرکه دا ههزار مەتر بیرئ و کهسانی
تر به (۱۵) چرکه شهو مهودایه یان
بره یج.

الرَّقْمَةُ: باخچه ۵ قهراخی شیو، پان
زۆنگاو، پان شوپنی کۆبونهوه ی ناو
۵ روهکی که ناوی خوبازایه ۵
ئیسفانی که لهشیوه ی نینۆک
لهسرو باریکایی دمستی و لاخهوه

دمردمهكوى ه خالىكى خپه له شيوهى
ديرهم دا.

الرَّقِيمُ: كَتِيب ه ناسمان ه گوندى
(اصحاب الكهف)، يان نهو كيويهى
بوى چوون، يان شيوهكه يان نهو
بمردو نمشكهوتهى چونه ژپرى، يان
نهو رمصاصه يان نهو له وحهى
زانبارى دمربارهى (اصحاب
الكهف) ي پى نوسراومو له سمر
نوسراوه.

الرَّقِيمُ: نووسمر.

الرَّقْمُ: هه نهو پينووس، دمگوترئ:
(طاح مِرْقَمُك): هه نهو كهت هه نهى
گرد، تيز رڼوى گرد ه ناميريكه
نان و كوليرى پى نه خش دمكړئ ه
نوټو.

رَقْنَتِ الْمَرْأَةُ رَقْنًا: ناهرمتهكه
به زمعهفران هزى خوى رمنگ گرد.
وَقْنِ الشَّعْرَ: هزمكهى رمنگ گرد.

أَرْقَنَ: به زمعهفران خوى رمنگ گرد.
أَرْقَنَ شَعْرُهُ: به مانا (رَقْنُهُ) دئ.
أَرْقَنَ الطَّعَامَ: روئى تيكه لاوى
خواردنهكه گرد.

رَقْنَتِ الْمَرْأَةُ: به مانا (رَقْنَتْ) دئ.
رَقْنُ الْكِتَابِ: به شيويهكى جوان
كتيبهكهى نووسيهوه.

رَقْنُ الثَّرْبِ: كراسهكهى به زمعهفران

رهنك كړدى رازاندييهوه.
أَرَقَّنَ: به مانا (أَرْقَنَ) دئ.

الأَرْقَانُ: خمنه ه زه عفران.

الرَّاقِنُ: رهنكى جوان.

الرَّقَانُ: به مانا (الإِرْقَانُ) دئ.

الرَّقْنُ: هيلكهى دالاش و دال.

الرَّقُونُ: خمنى و سمرى زه عفران.

الرَّقِينُ: به مانا (الرَّقِيم) دئ ه ديرهمو
شتى لهو جوړه.

وَقَا الطَّائِرُ: بالندهكه به رمز بووه.

رَقَى الْمَرِيضَ وَغَرَّهَ رَقِيًّا وَرَقِيًّا: نوشته و

دوعاى بؤ نه خوښهكه كرد.

رَقِيتُ فُلَانًا: ته مه لوق و سازشكاريم بؤ
فلان كرد.

رَقِيَ رَقِيًّا وَرَقِيًّا: سمركهوت، به رمز بووه.

رَقِيَ الْجَبَلُ: چووه سمركيويهكه.

رَقِيَ الدَّرَجُ: به په يزمكه دا سمركهوت.

رَقِيَ عَلَى الْبَاطِلِ: شته به تالمكهى به سمرم

دا تيپه پراڼد ه شتيكى به دمدم منموه

هه تبه ست كمنم گوتووه.

أَرَقَّتْ: به رمز بووه ه (أَرَقَّتِ الْعَرْشُ):

چووه سمركورسى دسه لات، بوو

به پاشا.

أَرَقَّتِ بَطْنُهُ: ورگى په ربوو، تير بوو.

تَرَقَّى: هه لكشا، به رمز بووه، دمگوترئ:

(تَرَقَّى أَمْرُهُ إِلَى الْفَسَادِ).

تَرَقَّى: به مانا (أَرَقَّتِ) دئ، دمگوترئ:

(رَقِيَ فلان من حال الى حال): له حال و
ومرعيكهوه چووه ناو بارو دؤخىكى
ترموده.

تَرَقَى العاملُ: كرئكارمكه پلهى بهرز
بؤوه لهپلهيهكهوه بؤ پلهيهكى بهرز
تر.

تَرَقَى في العلم وغيره: پله پله
لهخويندن و زانيارى دا بهرز بؤوه.
استرقى فلاناً: داوى لهفلان كرد دوعاو
نوشتهى بؤ بكا.

الراقي: نوشتهكار ه خامن نووشته و
دوعا.

الرقاء: بهمانا (الراقي) دئ، كهسيك
جوبيته سمر كئو.

الرقى: كؤمهله گل يان كؤمهله لب.
الرقى: بهمانا (الرقى) دئ، پلهو
پليكانه.

الرقيّة: نووشته و دوعا بؤ نهخوش و
شتى وا.

الرقى: شوينى بهرز بوونهوه.
الرقاء: هؤكارى بهرز بوونهوه ه
پهيزه و پليكانه ه يان شوينى بهرز
بوونهوه ه (ك: مراق) ه دمگوترئ:
(اجد صعب المراق).

رَقِبَ: لهئهنؤى دا يان بهئهنؤ لئى
دا.

رَقِبَ رَكْباً: نهئهنؤى گهوره بوو يان

پهكئيكيان گهوره بوو ه (هر اركب
وهي ركباء) ه (ك: ركب).

رَقِبَ الشئى عليه وفيه: سوارى شتهكه بوو،
چووه سهرى، دمگوترئ: (ركب لي
السفينة)، همروا دمگوترئ: (رَكِبَ
الشخْم بعضه بعضاً): بهز قات قات
چووه سهرهك.

رَقِبَ الدين فلاناً: همرز سوارى شان و مى
فلان بوو.

رَقِبَ فلان رأسه: بهنهشارمزاى مى
رئگای گرت.

رَقِبَ الثَّلب: تاوانى نهنجام دا ه ئيشى
خرابى كرد.

رَقِبَ فلاناً: شوين فلانكس كهوت ه
لهعهدت دا هاتووه: (فإذا عُمِر قد
رَكِبَ): روانيم عوممر بهشوينم دا
هات.

رَقِبَ: نهئهنؤى نازارى پهيدا كرد.

أَرَقَبَ المهرُ: جوانووهكه كاتى
سواربوونى هات، دمگوترئ: (دابة
مُرَكَبَة): ولاخيكه كاتى سوارى
هاتووه.

أَرَقَبَ فلاناً: فلانكسى سوار كرد ه
لهدوا خؤيهوه سوارى كرد يان
ولاخى سوارى بؤ دابين كرد.

رَقِبَ: سوارى كرد.

رَقِبَ الشئى: شتهكهى خسته سهرهك

ه تَيْكِي خستو شته گانی تَيْکَنان و
کردنی بهیهک پارچه ه دمگوترئ:
(رَكَبَ الْقَصَّ فِي الْحَاتَمِ) و (رَكَبَ السَّنَانِ
فِي الرَّمْحِ) و (رَكَبَ الْكَلِمَةَ أَوْ الْجُمْلَةَ)
و (رَكَبَ الدَّوَاءَ).

إِرْتَكَبَ ذَنْباً أَوْ قَبِيحاً: تاوانی کرد، کاری
ناشرینی نهنجام دا.

تَرَكَبَ الشَّيْءُ: شته که هندیکی کهوته
سمر هندیکی.

تَرَكَبَ: دمگوترئ: (تَرَكَبَ الشَّيْءُ مِنْ
كَذَا): نهو شته لهوه پیک هاتووه.

إِسْتَرْكَبَهُ: داوای لی کرد سواری بکا.

التَّرَاكِبُ: لهزانیاری رومکناسی دا
زیادیوونی دیواری خانهیه لهباری
نستورییهوه بهو جوړه مادهی
نستورمهکه توئی توئی بچنه
سمریهک.

الترکیب: لهزانیاری ههلسهفه دا
پیکهاتنی شته لهپیکهاته
بهسیته گانی ه پیکهوانه ی
(التحلیل) ه.

الراکب: سهره تهرزی لقه خورما
که بهرمو زمو شوړ دمنه مومو
ناگه نه زمو، پان لهبنکی درمختی
خورما دینه دمومو پمگی نییه ه
توڤه سهری کیو.

الرَّكِبَةُ: مینینه ی (الراکب) ه (ک):

رواکب).

الراکوب: بهمانا (الراکب) دئ.

الركاب: ناوژمنگی ه حوشری سواری
ه پان حوشری بار ه لگر.

الرَّكَبُ: خوار ناوک، شوینی بهر لی
پوان ه کوټای پان ه سپیایمه
لهمنژنودا.

الرَّكْبَانُ: (رُكْبَانُ السَّيْلِ): نهو گوله
گمنانه ی زوو دمدمکمون دمنه نو
نه خشی نهوانی تر.

الرَّكِبَةُ: نهژنو.

الرَّكِيبُ: کهسیک زور سواری ولاخ بی،
پان سوارچاک بی.

الركوب: ولاخی سواری و شتی لهو
جوړه ه (طریق رکوب): رنګایمکی
خوښ و تهخته.

الرَّكُوبَةُ مِنَ الدَّوَابِّ: بهمانا (الرکوب)
دئ ه پان بهمانا ولاخی تایبته بو
سواری ه (ک: رکائب).

الرَّكِيبُ: کهسیکه لهگه پیکیکی تردا
سوار بووی، دمگوترئ: (هر رکیب
فلان).

الرَّكَبُ فِي الشَّيْءِ: ومکوو میروی ناو
نهنگوستیله و شتی وا ه باخو زمو
کشتوگان ه نه مامه خورما کهله سمر
جوگا بهر پز جه قیندرابن ه پارچه
زمو پیکه که قهر اخسه گانی

هەندرابنەموو بگونجی بۆ كشتوكال ۋ
 ھەروا ناوھ بۆ جۆگايەك بگەویتە
 نیوان دوو پارچە زەوییمو ھە یان
 بگەویتە نیوان دوو باخی دارخورماو
 ڕمژ.

الرَّكَبُ: ھەرشتیك بۆ سواری بشی
 لەوشكانی یا لەناو دەریادا ۋ دەلی
 بەزۆری بۆ كەشتی بەگاردی.

الرَّكَبُ: بنەماو شوینی ڕوان ۋ بنەجەو
 نەژاد ۋ (ھو کریم الرُّكَبُ): ئەو
 ۋەجاخزادەییە ۋ (الجهل الرُّكَبُ):
 ئەوھییە کابرا نەزانی ۋ نەشزانی
 گەنازانی ۋ وشە (مُرْكَبُ):

لەزانپاری مەنتیق دا ئەوھییە
 بەشیك لەوشەكە بەشیکی ماناکە
 بگەپەنی ۋ ەمکوو (کاتب المقالة).
 الرُّكُوبُ: ھەرشتیك بشی بۆ
 سواری.

وَرَكَّحَ إِلَيْهِ رُكْحًا: پەنای بۆ برد، پشتی ھێ
 بەست.

أَرَكَّحَ إِلَيْهِ: بەمانا (رَكَّحَ) دی.
 أَرَكَّحَ شَيْئًا إِلَيْهِ: شتەكە ی کردە
 ھاڤکۆل و ھەشتیوان، دەرگوتری:
 (أَرَكَّحَ ظَهْرَهُ إِلَى كَذَا).

إِرْتَكَّحَ الْإِنَاءُ: ھاڤەكە ھەربوو لەشۆرباو.
 إِرْتَكَّحَ إِلَى الشَّيْءِ: بەمانا (رَكَّحَ) دی.
 تَرَكَّحَ بِالْمَكَانِ: لەو شوینە ماپەمو ۋ

ھەولی فراوانکردنی دا.

الرُّكْحُ: سووچ و پەنا ۋ بەربێلا ۋ بناغە ۋ
 مالی رەبەن و دەرویش.

الرُّكْحَاءُ: تەپۆلكە زەوی سەخت ۋ (ك):
 رُكَّحَ).

الرُّكْحَةُ: ساحە ۋ بەربێلا ۋ پارچە
 تێگوشاو كەلەبنکی قاپ دا
 مابیتەمو ۋ (ك): رُكَّحَ).

الرُّكْحُ: ئەو كەسە ی زۆر لەسەر پشتی
 و لاخ بەمینیتمو.

رَكَّدَ رُكُودًا: ھیواش بوو و ئارامی گرت.
 رَكَّدَ السُّوقُ: بازار وەستاو مامەلە ی تیدا
 نەكرا.

رَكَّدَ الْمِيزَانُ: تەرازوومكە ھەردوو تاكە ی
 بەرامبەر ھەك وەستاو.

رَكَّدَ رَيْحُهُمْ: بای بەختیان رۆپیشت ۋ
 ھیرو دەسەلاتیان نەما.

أَرَكَّدَهُ: جێ نشینی كرد، دای نیشاندا.
 الرَّاكِدَةُ: سی كوچكە.

الرُّكُودُ: ئەو شیردەری ماوی شیردانی
 درێژە بکیش ۋ کۆلینە و گەندوی
 ھەر لەشت.

رُكْرَكُ: لاواز بوو ۋ ترسنوك بوو.
 تَرَكْرَكَ السَّمَاءُ: مەشكە ڤاو رۆنەكە ی
 سەرکەوت.

وَرَكَّحَ شَيْئًا إِلَى شَيْءٍ: شتەكە ی جەقاند
 لەشتەكە دا، دەرگوتری: (رَكَزَ السَّهْمَ

في الأرض): تیرمهکی لهزموی چهقاند ه
(رَكَزَ اللهُ المعادن في الأرض): خودا کانی
زوری لهزموی دا بهدیهیتان ه همروا
دهگوترئ: (هذا شَيْءٌ مَرَكُوزٌ في العقل).
أَرَكَزَ الْمَنْجَمُ ونسره: کانهکه مهعدمنی
تیدا دؤزرایهوه.

أَرَكَزَ فلان: فلانکهس کانی دؤزییهوه.
أَرَكَزَ صاحب المعدن: خاومن کانهکه
زیوی زوری بؤ لی دهرهیتا.

رَكْزَةٌ: بهمانا (رَكْزَةٌ) دئ.
أَرَكَزَ اللَّبَنُ: ماستهکهی خهست کردموه.
أَرَكَزَ فِكْرُهُ: سهرنجی خووی تیدا
کؤکردموو دیقهتی دا.

إِرْتَكَزَ: جیگیر بوو، وهستا.
إِرْتَكَزَ علیه: پشتی هچ بهست.
تَرَكَزَ: جیگیر بوو خووی چهسپاند.

الإرتکاز: (نقطة الإرتکاز): نهو شوینه
چهسپاووی هاوسهنگی نیوان هیزی
پالنهرو هیزی بهرگری دمکا ه (اتخذ
الجيش مدينة كذا نقطة ارتکاز): واته:
سوپا فلانه شاری کرده بارمگا.

الرکاز: نهو مهعدمنه سروشتیانهن که
لهزموی دا خودا بهدیهیتان ه
گهنج و خهزینه ه مال و سامانی
شیردراوه لهزیر زموی دا که
بگهرپتهوه بؤ پيش هاتنی نیسلام.
الرکز: چرپهو ورته ه (ک: رکوز

و أركاز) ه.

الرِکْزَةُ: تاکي (الرِکْاز) ه نهمامه
خورما کهلهقهدی دارخورما برپوی و
دوایی ههئیکه نسرئ و لهشوپنیکی
تر برپوینسرئ ه دامه زراوی عقل و
ناومن، دهگوترئ: (مارایت له رکزة
عقل).

الرِکْیْزَةُ: نهو شتهی قورسایی دمخرپته
سهر و دهبیته جهمسهر ه پارچه
مهعدمنیکی بهنرخ کهلهزیر زموی
دا شار درابیتهوه ه پارچه
نامیریکی موسیقایه.

أَلْمُرْتَكِيزَةُ: لاسکی پوهک کهگه لاو
پرژمکانی پیوه نهماين.
أَلْمُرْكُزُ: مهئبهندو بارمگای سهرمکی که
لقو پوی تری لی ببنهوه.

مرکز الجند: مهئبهندی سهر بازو
پیشمهگره که فهرمانیان هی کرابی
تیدا بمیننهوو جی نههیلن.
مرکز الرجل: مال و حال و پلهو پابهی
پیاو.

مرکز الدائرة: چهقی کهوانه،
ناومرپستی کهوانه.

المركزية: یاساو نیزامی که ولات
هه مووی پهپوست دمیج بهبارمگای
سهرؤکهوه هه موو کاروباریک
بهدمستی پهک کهسموه دجن و نهو

خاومن برپار دمبی ۵ پیچهوانه‌که‌ی
(اللامرکزیه) یه، که هه‌ندی دمه‌لات
دمرئ به به شه‌کانی ولاتو
کار به دمه‌سته‌کانی خوار تر هه‌ندی
برپاریان به دمه‌سته‌وه دمبی.
رَکَسَ رَکَساً: گهراندیییه‌وه، هه‌لی
گیراپیه‌وه.

وَرَكْسَ الرِّكَّاسُ: جه‌بله‌که‌ی له‌لوتی
حوشترمه‌که‌ی کردو به‌زمندی قاجیه‌وه
شه‌ته‌کی دا بۆنه‌وه‌ی زۆر جم‌و
جۆل نه‌کا.

أَرَكْسَتِ المَجارِیةُ: کچۆله‌که‌ی مه‌مکی
دمرکه‌وتن ۵ بناغه‌ی مه‌مکی دانا.
أَرَكْسَ فِلانَ: ده‌گوترئ: (أَرَكْسَ فِی
الشَّ): توشی شه‌ری کردو به‌قورپا
بردییه‌ خوارئ.

أَرَكْسَ الثَّوبُ: قوماشه‌که‌ی له‌په‌نگ
هه‌له‌کی‌شایه‌وه جارێکی تر خمی
کرده‌وه.

إِرْتَكَسَ: تیشکا، پیوه‌ بوو، رزگاری
نه‌بوو ۵ پاله‌په‌ستۆی کردو هاتوو
چو.

إِرْتَكَسَتِ المَجارِیةُ: به‌مانا (أَرَكْسَتِ) دئ.
تراکس: سواری په‌ک بوو که‌وتنه‌ سه‌ر
په‌ک، ده‌گوترئ: (شَغَرٌ مَزَاكِس).

الرِّكَّاسُ: جه‌بلێکه‌ی له‌لوتی حوشتر
دمرئ و به‌دمه‌ستیه‌وه دمه‌سترێته‌وه

بۆ شه‌وه‌ی ژێر باربێ ۵ (ك): رُكْسٌ
وَأَرَكْسَ).

الرِّكَّاسَةُ: جه‌بل یان شتیکی له‌و جۆره
هه‌ردو سه‌ری ده‌خه‌رتنه‌ زموییه‌وه،
ناوهراسته‌که‌ی ومکوو که‌وانه
دمرکه‌وه‌ی و لاخی پیوه
دمه‌سترێته‌وه.

الرُّكْسُ: کۆمه‌لیک ئاده‌میزاد ۵ شتی
پیس و فیزمۆن ۵ خانووی ته‌عمیر
کراو، ده‌گوترئ: (بنا رُكْس).

الرُّكُوسِيَّةُ: تاقمێکن ئایینیکی تیکه‌ل
له‌ناپینی مه‌سیحی و صابیئه‌یان
هه‌یه.

الرِّكْسُ: گه‌راوه، هه‌رشتیکی فیزمۆن
بئ ۵ لاوازی هه‌له‌و گیربوو
به‌گیرچه‌ل و چورتم.

وَرَكْسَ رَكْضاً وَرَكْضَةً: بازی هاو‌به‌شت، رای
کرد، قاجی به‌زموی کیشا.
رَكْضَ مِنْهُ: له‌به‌ری هه‌لات.

رَكْضَ الطَّائِرُ: بالنده‌که‌ی په‌له‌ی کرد.
رَكْضَتِ النُّجُومُ وَالْكَوَاكِبُ: نه‌ستیرمکان
کشان.

رَكْضَ الْخَيْلُ: نه‌سه‌به‌که‌ی سمکۆلی کرد.
رَكْضَ الدَّابَّةِ: له‌لاکه‌له‌که‌ی و لاخه‌که‌ی دا
به‌قاجی، ئاو‌زمنگی لی دا بۆنه‌وه
خیرا به‌روا.

رَكْضَ الطَّائِرُ: بالنده‌که‌ی له‌شه‌فه‌ی بالی دا،

بائی لیک دان، دمگوترئ: (هو لایرکض
الْمَحْجَن): کهمه‌ند له‌خوی دوور
ناخاته‌وه.

رَكْضَ الْقَوْسِ السَّهْم: که‌وانه‌که تیرمه‌کی
هاویشته.

رَكْضَ النَّارِ بِالْمِرْكَضِ: به‌مقاش ناگرمه‌کی
تیک و مردا.

ارکضت الحامل: نافرته سک پرکه
منداله‌که‌ی ناوسکی جولایه‌وه.

رَاكَضَ: له راگردن و پیش‌پرکی دا پیشی
که‌وت ۵ همریه‌ک له‌سوارمکان
ئه‌سپی خویان هه‌لینگ دا بۆنه‌وه‌ی
بزانن کامیان پیش دمکه‌وئ،
دمگوترئ: (راکضه‌ الخیل).

ارتکض: به‌مانا (رکض) دئ ۵ که‌وته
جم و جۆل ۵ دمگوترئ: (ارتکض
الجنين في بطن أمه) ۵ (ارتکض قلبه
فرعاً): له‌ترسا دئی که‌وته په‌له
په‌ل.

ارتکض فلان في شئونه: فلان‌کس
بۆکارو باری فلان که‌وته جم و
جۆل.

ارتکض الماء في البئر: ناومکه له‌ناو
بیرمه‌که کۆبۆوه و شله‌قا.

ارتکض بعضهم الى بعض فرسه:
همریه‌که‌یان بۆلای نه‌وی تر ئه‌سپی
خوی هه‌لینگ دا.

ارتکض الخيل: ئه‌سپه‌که‌ی هه‌لینگ دا.

الركوض: به‌هیزو پالنهر، هاوێژمر،
دمگوترئ: (قوس رکوض):
که‌وانیکی تونو هاوێژمره‌.

الْمِرْكَضُ: شوینی راگردن و جلیت بازی ۵
که‌له‌که‌ی و لاخ ئه‌مو شوینه‌ی به
ئاو‌زمنگی لئی دهرئ ۵ لی‌وارو
هه‌راخ ۵ دمگوترئ: (قَعَدْنَا عَلَى
مِرَاكِضِ الْخُوض).

مِرَاكِضِ الْخُوض: نه‌و شوینه‌یه‌ ناومکه
لئی دهداو لئی نادا.

الْمِرْكَضُ: کۆله‌وه‌ژ، ههرشتیک شتی پی
تیک هه‌لهرئ ۵ و مگوو ئه‌سکوی،
مه‌قاش.

الْمِرْكَضَةُ: پالنهر، هاوێژمر ۵ ئه‌سپی
سمکۆل کهر.

وَكَعَ رَكْعاً وَرَكْعاً: جۆمایه‌وه ۵ چه‌و
روکوع، دمگوترئ: (رَكَعَ الْفَرَسُ):
بیرمه‌که جۆمایه‌وه ۵ (رَكَعَ الصَّلَى):
نوێژکه‌رمکه چه‌وو روکوع،
جۆمایه‌وه تاده‌ستی که‌بشته ئه‌ژنۆی
۵ هه‌روا به‌مانا مل که‌ج بوونه ۵
هه‌روا دمگوترئ: (رَكَعَ إِلَى اللَّهِ): دئی
به‌خوداوه په‌یوه‌ست بوو ئارامی
گرت ۵ دواي ده‌وله‌مه‌ندی هه‌زار
که‌وت.

ارْكَعُ: وای لی گرد به‌جۆمیته‌وه ۵ مل
که‌ج پی.

تَرْكَعُ: نوێژی کرد.

الرُّكْعَةُ: رَكَاتُهُ نَوِيْزِيْكَ ۝ چونه روكون
 ۝ هه موو راوستانِيْكَ بۇ خويُنْدِنِي
 فاتِيحه و چونه روكون و چونه
 سوزده.

الرُّكُوعُ فِي الصَّلَاةِ: نُهُومِيه نَوِيْزَكَمَر
 دواي خويُنْسِدِنِي فاتِيحه خوي
 بَجُوْمِيْنِيْتَمُوه تا بهرِي دَمَسْتِي
 دَمَكَاته كَهَشَكَه ئَمْرُنُوْى و پَشْتِي
 تَهْت بُوَهْسْتِي.

إِرْتَكَفَ الثَّلْجُ: بَهْفَرَبَارِي و لَهْزَمُوْى دا
 مايه موه.

الرُّكْعَةُ: بَنَكِي دَرَهْخَتِي بَخُوْرِي مَهْرِيه م.
 وَكَ الشَّيْءُ رُكًّا وَرَكَكَةً: شَتَمَكَه لاواز بوو
 بارِيك بوو، دَمَكُوْتَرِي: (إِقْطَعَه مِنْ
 حَيْثُ رُكٌّ).

رُكَّ الثَّلْجُ فِي عُنُقِهِ رُكًّا: چِرُوْك و دَمَسْت
 قُوْچاو بوو.

رُكَّ الشَّيْءُ يَدُهُ: شَتَمَكَه ئَهْمَدِيوُو ئَهْو
 دِيو كَرْد بُوْنَهْمُوْى بَزَانِي هَهْبارِي
 چَهْنَدَه.

رُكَّ الْأُمْرُ: شَتَمَكَانِي سَوَارِي يَهْكَ كَرْدِن.
 رُكَّ السَّقَاءُ: كُوْنَدَه مَهْشَكَه كَهِي پِيْنَه كَرْد.

أَرَكَّتِ السَّمَاءُ: ئَاسْمَانِ بَارَانِيْكَ كَهْمِي
 باراند.

أَرَكَّتِ الْأَرْضُ: بَارَانِيْكَ كَهْمِي لَه زَمُوْى
 دا.

رَكَتِ السَّمَاءُ: بَهْمانا (أَرَكَّتْ) دِي.

إِرْتَكُ: كَهْمِ بُوو، لاواز بُوو، كَهْمَتَه
 گومانه موه.

اسْتَرَكَّةٌ: بَهْلاوازي لَهْمَقَه لَهْمِ دا.

الْأَرَكُ: ئَادمِيزادِي پَهْزِيْل و لاواز
 لَهْمَقَل و رادا.

الرُّكَّالُ: بَهْمانا (الْأَرَكُ) دِي.

الرُّكَّاكَةُ: پِيَاوِيْكَ ئَافِرَهْت شَهْرَمِي لِي
 نَهْكَه و رِيْزِي نَهْگَرَن ۝ پِيَاوِي

خُوِيْپَرِي و بِي غِيْرَهْت و خِيْزَان
 بَهْرَهْلَا ۝ زَنَهْكَهِي دَاوِيْن پِيْس بِي و

لِي بِيْدَهْنَك بِي.

الرُّكُّ: بَارَانِي كَهْمِ ۝ (ك: أَرَكَاك، رَكَك).

الرُّكِّي: دَمَكُوْتَرِي: (شَحْمَةُ الرُّكِّي):
 بَهْزِيْكَ زَوو بَتُوِيْتَمُوه.

الرُّكِيْلَا: لاواز ۝ كَهْمِ ۝ دَمَكُوْتَرِي: (هَر

رَكِيْكَ الْعِلْمِ): ئَهْو كَهْسَه زَانِيَارِي

كَهْمَه ۝ (رَكِيْكَ الْأَسْلُوْبِ): ئُوْسْلُوْبِي

نَارِيْكَ و پِيْكَه ۝ (رَكِيْكَ الْعَقْلِ): كَهْمِ
 عَهْقَلَه.

الرُّكِيْكَه: مِيْپِيْنَهِي (الرَكِيْكَ).

الرُّكُّ: زَمُوْبِيْهَك بَارَانِي كَهْمِي لِي بَارِيْبِي.

الرُّمُوكُ: كَهْسِيْكَ هَسْمَزَان و زَمَان رَهْمَان

بِي بَهْتَهْنَهَا بَهْلام لَهْكَاتِي

بَهْرَامَبَهْرِي و مَوْجَادَهْلَهْدا قَهْسَهِي

بُوْنَهْمَكُرِي ۝ (سَكْرَانِ مَرْتَك):

سَهْرَخُوْشِيْكَه دَهْمِي تِيْكَهْل و

پِيْكَهْل دَهْبِي.

رَكْلَهُ رَكْلًا: لینگه ژمنه‌ی کرد.

راکله: همریه که له‌ودوکهسه حاجیان
لینکه و مژنی.

تراکلا: همرکهسه له‌عاست خۆیه‌وه
لینگه ژمنه‌ی له‌گه‌ل نه‌وی ترکرد.

ترکل بچرفته: حاجی به‌پیمه‌مکه‌دا دا
بوئه‌وه‌ی له‌زموی بچه‌فی.

الْمَرْكَلُ: رنگا ۵ له‌ولاخیش به‌و
شوینه‌ی دمگوتری که سوار له‌کاتی

هه‌لینگ دانی دا ناو‌زمنگی لێ دهدا.
رَكْمُهُ رَكْمًا: شته‌که‌ی کو‌کردموه خستیه
سهریه‌ک.

إِرْتَكَمَ: کو‌بووه هیندیکی که‌وته سهر
هه‌ندیکی.

تَرَاكَمَ: به‌مانا (إِرْتَكَمَ) دئ، دمگوتری:
(تراکمت الأشغال): کارمان که‌وته

سهریه‌ک و کو‌بوونه‌وه.

الرُّكَامُ: شتی کو‌بووه‌وه به‌سهریه‌کدا
که‌وتوو، کو‌مه‌نه‌ شت ۵ دمگوتری:

(رکام من رمل) و (رکام من سحاب).

الرُّكْمُ: هه‌وری گه‌وال گه‌وال و
به‌سهریه‌کدا که‌وتوو.

الرُّكْمَةُ: قو‌بو گلی کو‌مه‌ن بوو.

مُرْتَكَمُ الطريق: ناو‌پرستی رنگا.

وَكِنَ اِلَیه رَکنا و رَکونا: مه‌لی بۆلاکردو
خۆی پالداو جیگیر بوو به‌شتی پی

به‌ست.

وَكِنَ اِلَیه رَکنا و رَکونا: به‌مانا (رَکَنَ) دئ.

وَكِنَ فِي الْمَنْزِل رَکنا: له‌خانو‌مه‌کدا جیگیر
بوو جی‌ی نه‌هیشته.

وَكِنَ رَکَانَةً و رَکَانِيَةً و رَکُونَةً: عاقل بوو
وێل و سولی نواند.

تَرَکَنَ: رمق بوو، پته‌و بوو.

الْأَرْکُونُ: سهرۆکی گوند ۵ کو‌پخای دئ.

الرَّکْنُ: پایه‌و سو‌ج ۵ به‌شیک
له‌به‌شه‌کانی حه‌قیقه‌تی شت ۵

دمگوتری: (رکن الصلاة و رکن الحج
....) ۵ کاری گه‌وره ۵ هه‌رشتیک

ببیته هۆی به‌هیز بوونی ده‌سه‌لات و
هه‌رمان‌په‌وایی ۵ ده‌شگوتری: (فلان

رکن من أركان قومه): فلان‌کەس
په‌کیکه له‌پیاو ما‌قولانی تایه‌فه‌و

هۆز‌مه‌کی ۵ له‌پاسای عه‌سکهری دا
به‌ئه‌فسه‌رێک دمگوتری له‌زانیاری

سهر‌بازی دا لی‌ها‌توو‌یی هه‌بی ۵
هه‌روا ناوه بو‌و جی‌گیر

هه‌رمان‌په‌وای عه‌سکهر ۵ (ک: أركان
و رکرن).

الرَّکْنُ: مه‌رکانه‌و سو‌پنه‌ی جل تیدا
شو‌رین.

وَكَا عَلَى فلان رَکوا: هه‌والی ناخۆشی
به‌گو‌یی فلان دا دا ۵ یان به‌قه‌سی

ناشیرین دهری کرد.

وَكَا بِالْمَكَان بَقِيَّة يَوْمه: له‌وشو‌پنه‌ مه‌یه‌وه.

رَكَاَ فَلَانَ: چهوزیکی لاکیشهیی هه لکهند.

الیک خبر).

رَكَاَ الْأَرْضَ: زمویهکهی هه لکهند.

مُرُمَاتُ الْأَخْبَارِ: ههوائی ئهفسانه

نامیز.

رَكَاَ الْخَوْضَ: چهوزمکهی پهرگرموه.

رَمَكُهُ رَمَثًا: بهدهستی مهسجی کرد،

رَكَاَ الْأَمْرَ: کارمکهی چاک کردو پتهوی

کرد.

چاکی کردموه.

رَكَاَ عَلَيْهِ الْجَمَلَ: بارمکهی لی قورس کرد.

وَمَثَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: نهوشتهی بهوشته

أرکی علی فلان: بهمانا (رکا)دئ.

تیکه لاو کرد.

أرکی علیه الْجَمَلُ: بهمانا (رکاه) دئ.

وَمَثَ الشَّيْءِ رَمَثًا: شتهکهی دزی.

أرکی الیه: بهنای بو برد.

وَمَثَ أَمْرُهُمْ رَمَثًا: کارمکهیان تیکه لاو

پیکه لاو بوو.

أرکی لهم جنداً: سهربازی بو

نامادمکردن.

وَمَثَ الْإِبِلُ: حوشترمکه گیای (رمثی) خوارد

أرکی فی الامر: له کارمکه دا دواکهوت.

سکی نیشا.

أرکی الامر: کارمکهی دواخست.

وَمَثَ: گیا ترشوکه به لهوالاتی شام زور

إِرْتَكِي عَلَيْهِ: پشتی پی بهست

دهروی.

قورسایی خسته سهر نهو.

أَرَمْتُ فِي مَالِهِ: ههندئ لهمالهکهی

الرُّكُوءُ: قاپیک یان دۆلجهیهکی بجوکه

هیشتهوه.

أَرَمْتُ الشَّيْءَ: شتهکهی زیاد کرد

له پیست دروست دمکری ناوی پی

کرد، نه رمی کرد.

دمخوریتسهوه

رَمَثَ عَلَى كَذَا: لهوهی زیاد کرد

هه لدمهینجرئ (ک: آرکاڌ).

دمگوترئ: (رَمَثَ عَلَى الْخَمْسِينَ): له

الرَّكِيَّةُ: بیریک هه لئه چندرایئ (ک:

بهنجا تیپه پری.

رکایا).

رَمَكْتُ غَنَمَهُ عَلَى الْمَائَةِ: مهرهکهی

أَنَمَرَكُو: چهوز.

لهسه د زیاد بوون.

وَمَا بِالْمَكَانِ رَمُوءٌ: لهو شوینه مایهوه.

رَمَثَ الشَّيْءَ: شتهکهی چاک کردموه.

وَمَا الشَّيْءُ عَلَى كَذَا: نهو شته له و مزید

اسْتَرَمَثَ فِي مَالِهِ: بهمانا (أرمت) دئ.

بوو.

الرَّمَثُ: پیاوی جل شرو چلکن

رَمَا الْخَبَرَ: گومانی بو ههوالهکه جو،

باریک

مهزندهی کرد، دمشگوترئ: (هل رَمَا

ترشه‌گانه به‌زوری له جوئله‌وانی شام
دمروئ ه داری که‌له‌کی سمرناو و به‌له‌م،
یان کوندی ژیر که‌له‌کی سمرناو ه
حه‌بلی پزیو ه پاشماوه‌ی شیر له‌گوانی
حه‌یوانی شیر دمردا.
الرْمَتْةُ: (أرض مرْمَةٌ): زمویمه‌که زور
گیا ترشه‌ی تیدا دمرئ.
وَمَجَّ الطائر رَمَجًا: بالندمه‌که چیغه‌ی کرد.
رَمَجَ ما كتب من السطور: نه‌و
خمتانه‌ی نوسیبوونی رمشی
کردنه‌وه.
الرَّمَايُجُ: کونده‌به‌بوو هاچی
دمبه‌ستنه‌وه لای ته‌له‌و هاقه بو
نه‌وه‌ی حه‌یوان و بالنده‌ی زینه
خرؤی پی بگرن.
الرَّمَايُجُ: پستی رمب و لوله‌ی رمب.
وَمَجَّ البرق رَمَجًا: بروسکه‌که به‌کزی
دمرکه‌وت، شوئی زور نه‌بوو.
رَمَجَ فَلَانًا: رمبی له‌فلان دا.
رَمَحَتِ الدَّابَّةُ فَلَانًا رَمَحًا:
ولاخه‌که لوشکی له‌فلان دا.
رَامَحَهُ: به‌رمب لیی دا.
تَرَامَحُوا: به‌رمب لیکیان دا.
الرَّمَايُجُ: خاومن رمب ه (ثور رامج):
که‌له‌گای دوشاخ ه (السمك الرامح):
نه‌سه‌تیرمه‌که له‌پیشیه‌وه
نه‌ستیرمه‌کی تر هه‌به روناکیه‌که‌ی
دریژ دنوینی.

الرَّمَايُجُ: (رمح الجن): په‌تاو تاعون ه
(رمح العقرب): جزوی دوپشک.
الرَّمَايَةُ: پیشه‌ی رمب دروستکردن
(شیرگهر).
الرَّمْحُ: ناسنیکه لای سه‌روی تیزه بو
بریندار کردن ه همروا ناوه بو
دمسته دوی نامیزی جوتیاریی ه
(ك: رمح وأرمح) ه همروا
دمگوتری: (كَسَرُوا بينهم رَمَحًا): واته
شهر و همرا که‌وته ناویانه‌وه ه (وهم
على بني فلان رمح واحد): نه‌وانه
له‌ناو خو‌یان دا په‌کیه‌تیان هه‌به.
الرَّمَايُجُ: رمب دروستکر ه نه‌و که‌سه‌ی
رمب به‌دمسته‌وه دمرئ.
الرَّمَايَةُ: نه‌و که‌وانه‌یه زور توندیی و
هاویشتنی به‌هیز بی.
الرَّمُوحُ مِنَ الدَّرَابِ: نه‌و حه‌یوانه‌یه
که‌شت دمگه‌زی.
الرَّمِيحُ: عه‌صاو گۆ‌جان که‌پیاوی پیرو
ژنی پیر خو‌ی به‌سمر دا دمدن.
أَرْمَحَ النخلُ: دارخورماکه به‌رسیله‌ی
کرد.
أَرْمَحَ فلان: فلانکس نهرم بوو، ملکه‌ج
بوو.
أَرْمَحَتِ الدَّابَّةُ: نازه‌له‌که پیر بوو یان
قه‌له‌و بوو.
الرَّمِيحُ: دره‌ختی کۆ‌بووه تیک‌چر‌زاو.

الرَّمَحُ: بهرسيله خورما ۵ خورمای
 كالو نهگه بيو.
 رَمَدَ رَمْدًا وَرِمَادَةً: فموتاو بوو
 بهخۆله مېش.
 رَمَدَ الشَّيْءُ: شتهگه لماناو برد.
 رَمَدَ رَمْدًا وَرَمْدَةً: رنگی خاکی بوو.
 رَمَدَتِ الْعَيْنُ رَمَادًا: چاومکه هيشا زانی
 تیکهوت بهگری وستا ۵ دمگوتری:
 (رَمَدَ فلان) ۵ (هو اَرَمَدُ وهي رمدا).
 اَرَمَدَ: فموتا ۵ همزار کهوت.
 اَرَمَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که توشی قاتو
 قری و همزاری هاتن.
 اَرَمَدَ الْبُكَاءُ عَيْنَهُ: گریان چاوی توشی
 چا و نیشه کرد.
 اَرَمَدَ الشَّيْءُ: شتهگه و مکوو
 خوله مېش لی کرد.
 رَمَدَ الشَّيْءُ: شتهگه خسته ناو
 خۆله وه ۵ و مکوو خۆله مېشی
 لی کرد.
 رَمَدَ الشَّوَاءُ: برزاومکه خسته ناو
 پشکو ناگره کانه وه.
 اِرَمَدَ: و مکوو نوعامه بازی دا.
 اِرَمَدَ وَجْهُهُ: دهمو چاوی رنگی خۆلی
 گرت.
 اِرَمَدَتِ الْعَيْنُ: چاومکه هيشا.
 الْأَرَمَدُ مِنَ الثَّيَابِ: پۆشاکي تمپو
 تۆزاوی چلکن.

الرَّمَادُ: شتی رزیوو بی سود.
 الرَّمَادُ: خۆل نه وهی دوا سوتان
 له شته که دمپنیت هوه ۵ (کثیر
 الرماد): سهخی سروشت و دلفراوان
 (کینایه به) ۵ (مُقَيَّ الرَّمَادُ فِي
 وجهه): دهمو چاوی گۆرا.
 الرَّمَادَةُ: کۆمه له خۆل ۵ (عام الرَّمَادَةُ):
 سائیک بوو له زماني نیمامی
 عوممردا خه لک توشی قاتو قری
 هاتن، سالی ۸ کۆچی بوو.
 الرَّمَادِي: رنگ خۆلاوی (خاکی).
 الرَّمْدُ: نهخۆشییه که توشی چا و دمبی
 ۵ (علم الرَّمْد): زانیاری پزشکی
 چا و.
 الرَّمْدُ: رنگ لیلی که مکوو و رنگی
 خۆل بی ۵ ناوی گمراو ۵ پۆشاکي
 چلکن.
 الرَّمْدُ: میشووله.
 الرَّمْدِي: پزشکی چا و.
 رَمَرَمَ الرَّجُلُ رَغِيهً: بیاومکه خۆراکی
 بهرماوو پرت بلاوی داکهوتوو
 له میزو سفرمی کهسانی تر خوارد،
 بیژی له پیس بوونی نه کردموه ۵
 له حدیث دا هاتوو ده فهرموی:
 (دَخَلَتْ امْرَأَةٌ فِي هَرَّةٍ حَبَسَتْهَا فَلَا
 أَطْعَمَهَا وَلَا أَرْسَلَتْهَا تَرْمِمْ مِنْ خَشَاشِ
 الْأَرْضِ).

را بهرین.

إِرْتَمَزَ: بهمانا (رَمَزَ) دئ.

الرَّمِزَةُ: بهرێكه لهنهژنودا دمبی.

الرَّمْزُ: ناماژمو تیل نیشان ۵ نیشانه و

دیارد ۵ لهزارموهی (علم البیان) دا

کینایه‌ی شاردراوهمه ۵ (ك: رُمُوز).

الرَّمْزُ: ناماژمو تیل نیشان.

الرَّمْزُ: بهمانا (الرَّمْزُ) دئ.

الرَّمْزِيَّةُ: رهبازی رهمزی، رهبانێکی

نهممبی و فه‌ننیه له‌شعیردا سه‌ری

هه‌لدا.

الرَّمَاةُ: ناهرمتی به‌درموشته که

به‌ئیشاره‌ی بیاوی بیگانه بۆلای خۆی

کێش دمکا ۵ (کتيبة رمارة): په‌له

پیشمه‌رگه‌و کۆمه‌له سه‌رباز

که‌له‌به‌ر زۆرییان هه‌رتیکه‌وه

ده‌هاون.

وَمَسَّ المِيتَ: مردومه‌کی به‌خاک سپار

له‌گۆڕی ناو گلی به‌سه‌ردا کرد

سه‌رقه‌به‌رمکه‌ی کۆتاییه‌وه.

وَمَسَّ الشَّيْءُ: شوێنه‌واری شته‌که‌ی

کوژاندموه، دمگوترئ: (الرَّيْحُ ترمسُ

الآثار): رمشه‌بایه‌که شوێنه‌وارمکانی

داپۆشین، گۆل و خۆلی به‌سه‌ردا

کردن.

وَمَسَّ القَبْرَ: گۆڕه‌که‌ی له‌گه‌ڵ زموی دا

ته‌خت کرد.

تَرَمَزَمَ: دمبی جولاند قسه به‌کا قسه‌ی

نه‌کرد ۵ دمگوترئ: (کلمته لما ترمم

بحرف).

تَرَمَزَمَ الشَّيْءُ: شته‌که به‌ژو بلاو بۆوه.

الرَّمْزَامُ: پوش و پاتی به‌هار.

وَمَزَّ اليه رمزاً: لیوی لی بادا، چاوی لی

داگرت برۆی لی هه‌لته‌کاند ۵ به‌لیو

یان به‌چاو یان برۆ نیشارمته بۆ

کرد.

وَمَزَّ الظَّنَّ رَمَازاً: ناسکه‌که بازی هاوپیشت.

وَمَزَّ إلى الشَّيْءِ بكذا: به‌وشته شارمزی کرد

بۆی.

وَمَزَّ فلاناً بكذا: هه‌لانکه‌سی به‌وشته

هه‌نخه‌لاتاند.

وَمَزَّ رمارة: وێك هاته‌وه ۵ جم و جۆلی زۆر

بوو، عاهل و ئاغر بوو، شکۆمه‌ند

بوو، ره‌سه‌ن بوو.

وَمَزَّ فزاده: دلی ته‌نگ بوو.

ترامزوا: هه‌ریه‌که‌یان نیشاره‌ی بۆ

ئه‌وی تر کرد.

تَرَمَزَ: جم و جۆلی کردو که‌وته

شه‌فه‌تۆله، دمگوترئ: (رَمَزَ من

الضربة): به‌لیدانه‌که که‌وته جم و

جۆل.

ترمژوا: خه‌لکه‌که له‌گۆڕه‌که‌یان دا

که‌وته‌ن جم و جۆل و تێك خروشان

۵ خۆیان نامدمکرد بۆ جم و جۆل و

رَمَسَ عَلَيْهِ الْخَبَرُ: هَمَّالَهُ كَهَي لَيْ شَارِدَمُوهُ.

رَمَسَ فَلَانًا بِحَجَرٍ: بَهْرَدِي گَرْتَه فَلَانَكِهَس.

أَرَمَسَ الْمَيْتَ: بَهْمَانَا (رَمَسَةُ) دِي.

إِرْتَمَسَ فِي الْمَاءِ: خَوِي لَهْمَانُوْمَكِهْدَا نَعُوم

كرد تا سهری چووه زَپَر ناومكه.

الرَّامُوسُ: گُؤَرْ ه (ك: رَوَامِيس).

الرَّمْسُ: بِالْنَدَةِ ه پَهْلَهوهر ه دَمْعَبَاي

شهوگهپ ومكوو شَهْمَشَهْمَه كوڤَرَه ه

(ك: رَوَامِيس).

الرَّمْسَةُ: بَايَهكِي بَههِيَز كَهگَلَو خُوْل

هَهئِبْگَرِيَو شوڤنهوار داپووشِي ه (ك:

رَوَامِيس).

الرَّمْسُ: گُؤَرْيَك لَهگَهل زَمُوِي دَا تَهخَت

بَووبِي ه نَهو گَلَهِي دَمَكِرِيَتَه نَاو

گُؤَرْمُوهُ مَرْدَهكِهِي يِي دَادَهپُوشَرِي

ه (ك: رَمُوس وَارَامِاس).

الرَّمْسُ: شوڤَنِي گُؤَرْ هَهئِكِهْنَدَن،

گُؤَرْيَسْتَان.

الرَّمْسَةُ: دَهگُوتَرِي: (وَقَعُوا فِي مَرْمَسَةٍ

مِنْ أَمْرِهِمْ): خَهئِكِهكِه كِهوتَنَه مَقُو

مَقُوَو تِيكِهَلَو يِيكِهئِيَهوهُ

لَهئِيَشَهكِهِيَان دَا ه

وَمَشَ الشَّيْ رَمَسًا: بَهسَمَرِي پَهئِجَهِي

شَتَهكِهِي گَرَت ه دَهسْتِي لِي دَا.

رَمَسَ فَلَانًا بِحَجَرٍ: بَهْرَدِي لَهفَلَانَكِهَس

گَرَت.

رَمِثْتَ عَيْنَهُ رَمَسًا: پِيَلُوِي چَاوِي

سُورِيُونَو بَرَزَانَكِي پِيكِهوه

نُووسَانَو چَاوِي نَاوِيَان لِيَهَات،

دَمگُوتَرِي: (رَمِثَ فَلَان، هُو أَرَمِثَ

وَهِي رَمَشَاء).

أَرَمِثَ الشَّجَرُ: دَرَمَخْتَهكِه پَشْكُوتَو

گَهئَاي كَرَد.

أَرَمِثَ فَلَان: بَهْمَانَا (رَمِثَ) دِي ه چَاوِي

زُور تَرُوكانَدَن لَهبَمَر زَمْعِيضِي چَاوِي

ه چَاوِي تِيكُجُون پِيَلُوْمَكَانِي چَاك

نَهبُوونَهوهُ.

الرَّمِثُ: سَبِيَايَهتِيَه كَهلَه نِيْنُوَكِي

مَنْدَال دَا دَمَرْدَمَكِهوِي.

الرَّمِثُ: نَهوَكِهسَهِي لَهكَاتِي رَوَانِيْن دَا

زُور چَاوِي بَتَرُوَكِيْنِي ه (ك:

مَرَامِيس).

الرَّمِثُ: نَهوَكِهسَهِي پِيَلُوِي چَاوِي

تُوشِي نَهخُوشِي بُوِيْنَو چَاك

نَهبَنَهوهُ.

رَمَسَتِ الدُّجَاةَ رَمَسًا: مَرِيَشَكِهكِه

جِيَقَنَهِي كَرَد.

وَمَعَى فَلَان لَأَهْلَهُ: فَلَان كَاسَبِي بُو خِيَزَانِي

خُوِي كَرَد.

وَمَسَ بَيْنَ الْقَوْمِ: لَهنَاو خَهئِكِهكِهْدَا

نَاشْتَهوَايِيَو چَاكسَازي بِلَاو كَرْدَمُوهُ.

وَمَعَى اللَّهِ مُصِيبَتُهُ: خُودَا پَادَاشْتِي

كُؤَسْتَهكِهِي دَايَمُوهُ ه خَهسَارِي بُو

پَزَكَرْدَمُوهُ.

ه (رَمَضَ الْيَوْمَ): رۆژمه رۆژنکی
 گهرم بوو ه (رَمِضَ الصَّائِمِ):
 رۆژوهوانه که ناوسکی گهرم داهات
 لهتینوان ه (رمضت قدمه): قاجی
 بهلبی گهرم سوتان.
 رَمِضَ الْقَتْمِ: نازمهکان له چهره ی گهرمادا
 لهوهران و جهرگیان توشی نه خووشی
 بوو.
 رَمِضَ لِلْأَمْرِ: لهرفان جهرگی بۆ سوتا ه
 داخ لهدل بوو بۆی.
 أَرْمَضَهُ الْحَرْ: گهرما ههلی پر وکاند.
 أَرْمَضَ الشَّيْئَ فَلَا تَأْ: شتهکه فلانکهسی
 داخ کرد.
 أَرْمَضَ النَّصْلَ: سهمرتیهکه ی تیز
 کردن.
 أَرْمَضَ الرَّاعِي مَوَاشِيَهُ: لهگهرمه سیرو
 لمبهلان دا شوانهکه مهپرمانی
 لهوهراندن.
 رَمَضَهُ: کهمیك جاوهرپوانی کردو
 دواپی رۆیشت.
 رَمَضَ الرَّاعِي مَوَاشِيَهُ: بهمانا
 (رَمَضَهَا) دئ.
 رَمَضَ الصَّوْمَ: نیمتی رۆژوی هیئا.
 إِرْمَضَ مِنْ كَذَا: لهوشته جاپز بوو
 لهسهر شانی گران بوو.
 إِرْمَضَ لَه: پهرووشی بوو ه جهرگی
 داپزا.

رَمِضَ الشَّيْئِ: داوای شتهکه ی کرد ه دمستی
 لی دا.
 رَمِضَتِ الْعَيْنَ رَمَضًا: چلک و پهبۆقی
 سپی له قولینچکی جاوی دا
 کۆبووه ه دمگوترئ: (هَر أَرْمَضُ
 وَهِي رَمَضَاء) ه (ك: رُمْضُ).
 أَرْمَضَهُ الرِّمْدُ: جاوهیسه پیلوی
 جاوهمانی تیک دان.
 الرِّمَضُ: چلکیکی سپی رقه له
 قلینچکی جاوی دا کۆدمبیته وه.
 وَهَضَ النَّصْلَ رَمَضًا: سهره تیرمهکی تیز
 کرد.
 رَمَضَ الشَّاةَ: مهپرکه ی کهول کردو
 پستهکه ی بهسهردا دابهوه ه
 خستیه سهر بهمردی گهرم بوو،
 ناگری لهسهر کردموه بۆنهوه ی
 بگاو بهکهلکی خواردن بی ه
 رَمِضَ الرَّاعِي مَوَاشِيَهُ: شوانهکه له لمبهلان و
 گهرمه سیردا نازمهکانی
 لهوهراندن.
 رَمِضَ فُلَانٌ: فلانکهس لمبی گهرم قاجی
 سوتاندن.
 رَمِضَ رَمَضًا: بهلبی گهرم دا رۆیشت.
 رَمِضَ الشَّيْئِ: شتهکه گهرمی زۆر بوو،
 دمگوترئ: (رَمِضَتِ الْأَرْضُ):
 زموییهکه بههوی چرپوونهوه ی
 تیشکی خۆر بۆسهمری زۆر گهرم بوو

أَرْمَضَ الْفَرَسُ بِهِ: نەسپەكە بازى پە
دا.

تَرْمُضْتُ نَفْسَهُ: دەرۋونى تىك چوو،
نەفسى لاواز بوو.

تَرْمَضَ الصَّيْدَ: نىچىرەكە راوگىرد لە
لەبەلەن و گەرما دا، واتە: رە
كەوت و لەقارۋەزى پىچا تا
خزاندىيە ناو لەبەلەن و قاچى لە
لەبەكە جەقەين و بېرىتى لى بىراو
گرتى.

الرَّمْضَاءُ: گەرماى بەھىز ۵ جەنگەى
گەرما ۵ زەمبەك كە راستەوخۆ
خۆر لى بىداو سوور بويىتمەو.
رمضان: مانگى نۆبەمى سالى
قەمەرىيە ۵ (ك: رمضانات،
رامازين).

الرَّمَضُ: بارانى پەيش و مەزى پەيز
كەزمۇى گەرم و سۆتەمەپۇيە.
الرَّمَضِي: ھەورو بارانى كۆتەلى
ھاوين و سەرمەتەى و مەزى پەيز.
الرَّمَضُ: ھاوان شوپنى لەمەوانى
نازەل.

رَمَطُهُ رَمَطًا: رەخنەى لى گرتە تانەى
لى دا.

وَمَعَ رَمْعًا وَرَمْعَانًا: كەوتە پەلە پەلە و
ھەلسور و داسور.

رَمَعَ الْفُةُ: لەرق ھەلساوييا لوتى كەوتە
لەرزە ۵ يان بە خىرايى كەوتە پىا و

رَوَيْشَت.

رَمَعَتِ الْأُمُّ بَوْلَهَا: داپەكە مەندالەكەى
بەنەكاملى بوو.

رُمِعَ: نەخۆشى توشى پەشتى ناو فرۆشەكە
بوو لەرەيشتن كەوت.

رَمِعَ: بەمانا (رُمِعَ) ھاتوو.

أَرَمِعَ: بەمانا (رُمِعَ) ھاتوو.

رَمَعَتِ السَّبَّاحُ: دەرەمەكان بىچويان
بيون بەنەكاملى.

رُمِعَ: بەمانا (رُمِعَ) ھاتوو.

تَرَمِعَ: كەوتە جەو جەو و شەلەزان و
ھاتوو چۆ، دەرگوتى: (تَرَمِعَ أَنفَهُ مِنَ
الغضب).

الرُّمَاعُ: نازارەكە توشى پەشتى ناوگىر
(ناو فرۆش) دەبى ناوانى ناو
لەكۆلنى و بىفرۆشى ۵ نەخۆشەيەكە
توشى گەدە دەبى و لەناكام دا دەم و
چاوى زەرد ھەلەمگەپەن.

الرُّمْعَةُ: كۆمەلە رومكەك، باقە گيايەك
۵ دەسكەك كۆل و رەحانە.

الرَّمَاعَةُ: پەشت مەلەشوى مەندال
كەلەبەر تەنكى و زەمىفى جەو
جۆل دەكا.

الْيَرْمُوحُ: مەزراحە قۆر قۆرەى مەندال كە
داپەخوتى دەنگى لى دى ۵ بەردە
سەخرو كەلەبەر تەشكى خۆردا
دەرموشىتمەو.

رَمَقَةُ: چاوی تیپری و سهیری کرد.
 رَمَقٌ فِي الشَّيْنِ: زنده‌مردی له‌کارمکه‌دا
 نه‌کردو به‌جوانی نه‌نجامی نه‌دا.
 رَمَقَ الْكَلَامَ: هسه‌کانی هه‌لبه‌ستن و
 وته‌کانی هه‌لگیرانه‌موه.
 إِزْمَقَ: لاوازی کرد ۵ داپزا ۵ (إِزْمَقَ
 الجلد): پیسته‌که تهنک بوو ۵ (إِزْمَقَ
 الطريق): ریگه‌که درنژر بوووه.
 تَرَمَقَ الشَّرَابَ: شله‌مه‌نییه‌که‌ی ورده
 ورده خواردموه.
 الْأَرْمَاقُ: (جبل أرماق): حه‌بلایی
 زعیف و رزیوه.
 الرَّمَاقُ: ژبانی کوله‌مه‌رگی.
 الرَّمَقُ: باقی مانده‌ی گیان (گیانه‌لاو).
 الرَّمِقُ: (عیش رَمِق): ژبانی کوله‌مه‌رگی
 ۵ ژباننیک که‌زور زبریی و که‌م و
 کورتی تیدابن.
 الرَّمَقُ: حه‌سودی ۵ نه‌و هه‌زارانه‌ی
 ده‌گه‌نه نه‌وپه‌ری پله‌ی هه‌زاری.
 الرَّمَقُ: پیاوی زعیف و لاواز.
 الرَّمَقُ: نه‌وکه‌سه‌ی به‌عاسته‌م هوکاری
 ژبانی بؤ به‌رجه‌سته برو بی ۵
 نه‌وکه‌سه‌ی که‌میست خوشه‌ویستی
 نه‌بی هیچی تری له‌دل دا نه‌ماوه ۵
 ناده‌میزادی ره‌وشت ناشیرین و لاواز.
 الرَّمَقُ مِنَ الْعَيْشِ: که‌سیست به‌ژبانی
 کوله‌مه‌رگی بژبا.

إِرْمَعْلُ: فرمیستی بی وه‌ستان هاتنه
 خوار دلۆب دلۆب هه‌لرژان ۵ (إِرْمَعْلُ
 الصَّبِي): مندا‌له‌که لیکی دپته خوار
 (لیکنه) ۵ (إِرْمَعْلُ الشَّوَاءُ): گوشته
 برژاوه‌که چه‌ورییه‌که‌ی دا‌چو‌را ۵
 (إِرْمَعْلُ الثَّرَبُ): کراسه‌که تهر بوو ۵
 (إِرْمَعْلُ الْأَدِيمُ): چه‌رمه که‌زور تهر
 بوو.
 إِرْمَعْلُ الْإِبِلِ: حوشره‌کان بلاو بوونه‌وه
 ۵ (إِرْمَعْلُ فُلَانٍ): فلان‌کس په‌له‌ی
 کرد ۵ لرخه‌و پرخه‌ی لی‌هات.
 رَمَعَهُ رَمْعًا: به‌ده‌ست شیلای، هه‌نووی
 ۵ ده‌ستی پیداهینا ۵
 رَمَعَ الطَّعَامَ: خواردنه‌که‌ی به‌په‌خور
 رازاندموه ۵ خوشتی کرد ۵ چه‌وری
 کرد ۵ چه‌وری تی‌کرد ۵ (رَمَعَ
 الكلام): قسه‌که‌ی هه‌لگیرایه‌ووه.
 رَمَقَهُ رَمَقًا: سهیری کرد، ده‌گوترئ:
 (رَمَقَهُ بَصَرًا): چاوی تی پری ۵
 چاوی به‌دور دا گیراو چاودپری
 کرد ۵ چاودروانی بوو.
 رَامَقَهُ رَامَقَةً وَرَمَاقًا: به‌مانا (رَمَقَهُ) دئ
 ۵ به‌چاوی رقی و قینه‌وه سهیری کرد.
 ۵ سازش و زهمانه سازی له‌گه‌ل کرد
 ۵ له‌ترسی نه‌وه‌ی ژبانی بی
 بگه‌یه‌ن له‌گه‌لی دا هه‌لی‌کرد.
 رَامَقَ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی ته‌واو نه‌کرد.

رَمَكٌ فِي الْمَكَانِ وَبِهِ رَمُوكٌ: لهوشوینه

مايه‌وه جی نه‌هیشته.

رَمَكٌ فِي الطَّعَامِ: هیچی له‌خواردنه‌که

نه‌هیشته‌وه هه‌مووی لرف دا.

أَرَمَكُهُ: وای لی کرد له‌و شوینه

بمی‌یتمه‌وه.

إِرْمَكَ: ناسک بوو باریک بوو.

إِرْمَكَ الْجَمْلُ: حوشرمه‌که رمنگی خاکی

بوو یان زور بۆر بوو تاوا دمبینرا

مه‌له‌و رمش بی ۵ حوشرمه‌که کزو

لاواز بوو.

اسْتَرَمَكَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که گالته‌یان

به‌باوک و باهرانی خو‌یان دمکرد.

الرَّامِكُ: که‌سیک له‌شوینیک نیشته‌جی

بی و لی نه‌روا ۵ جۆره بۆنیکه

رمنگه‌که‌ی خاکییه.

الرِّمَكَةُ: لاواز ۵ نه‌سه‌ی بارگیری،

تا به‌ت بکری بۆ به‌رین ۵ (ک) رَمَكٌ

ورماک).

الرِّمَكَةُ: رمنگی خاکی یان زور لی‌و

مه‌له‌و رمش.

رَمَلٌ رَمَلًا وَرَمَلَانًا: گورگه‌ لۆقه‌ی کرد.

رَمَلٌ التَّنَجُّ رَمَلًا: چنراومه‌ی ته‌نک و

سفت و سۆل کرد.

رَمَلٌ السَّرِيرِ: کورسی و می‌زو سیسه‌مه‌که‌ی

رازاندموه به‌جه‌واهرو یا‌قوت.

رَمَلٌ الْحَصِيرِ: هه‌سیره‌که‌ی چنی.

أَرَمَلَ الْمَكَانُ: شوینه‌که بوو به‌لبه‌لان.

أَرَمَلَ فُلَانٌ: فلانکه‌س تی‌شوی نه‌ماو

هه‌زارو ناتاج بوو.

أَرَمَلَتِ الْمَرَأَةُ: ناهرمته‌که بی‌ومژن که‌وت

۵ می‌ردی مرد.

أَرَمَلَ الْجَبَلُ: هه‌بله‌که‌ی درێژ کردموه.

أَرَمَلَ الْحَصِيرَ: هه‌سیره‌که‌ی چنی.

أَرَمَلَ الزَّادَ: تی‌شووه‌که‌ی ته‌واو کرد

هیچی نه‌ما.

رَمَلَ الطَّعَامَ: لمبی کرده ناو

خواردنه‌که‌وه بۆ نه‌وه‌ی که‌لکی

نه‌می‌ن ۵ له‌حه‌ده‌شی پی‌غه‌مبهر دا

دم‌بارمی (الحمير الوحشية) هاتووه

ده‌لج: (وَأَمْرٌ أَنْ تَكْفَأَ الْقُدُورَ وَأَنْ

يُرْمَلَ اللَّحْمَ بِالرَّابِ).

رَمَلَ الشَّرْبِ: خو‌ینی له‌کراسه‌که

هه‌لسو، خو‌یناوی کرد.

رَمَلَ النِّسِجِ: چنراومه‌ی ته‌نک و سفت

کرد.

رَمَلَ الْكَلَامِ: قسه‌که‌ی به‌بی بناغه

داناو پو‌جی کردموه.

رَمَلَ الْكَاتِبُ خَطَهُ: نوسهرمه‌که دوا‌ی

نوسینی لاهه‌رمکه لمبی به‌سه‌ردا

بلاو کردموه بۆ نه‌وه‌ی مه‌رمکه‌به

زیاده‌که هه‌لمزئ.

إِرْتَمَلَ بِالْدَّمِ: به‌خو‌ین چلک بوو،

جه‌سته‌ی خو‌یناوی بوو.

تَرْمَلُ: بهمانا (ارمئل) دئ.

اَلْمَرْمَلَةُ: نهوميه لمبی تیدمکری

بۆنهوهی نووسراوه تازمهکە وشک
بکاتهوه.

اَلْأَرْمَلُ: ئاتاج ۵ پیاوێک ژنی نههینابج

۵ ژنیک میتردی مردبج ۵ پێشی

دمگوترئ: (أرملة) ۵ (ك: أرميل

وأرملة) ۵ ههروا ناوه بۆ سالی کهم

باران و بچ پیت ۵ مهریک قاجهکانی

رهش بن و باقی جهستهی سپی بچ ۵

(ك: رَمْلُ).

الرَّمَالُ: شتی چندراو.

أرمال: کهمتیار.

الرَّمْلُ: بهرده ورده، لمبو زیخ ۵ (ك:

رَمَالُ) ۵ (علم الرَّمْل): زانیاریهکه

باسی شتی نهزانلراو دمکا،

زانیاریهکی بچ بناغهیهو خورافهو

نهفسانهیه.

الرَّمْلُ: بارانی کهمو نم نم ۵ (ك:

أرمال) ۵ پهکیکیشه له بههرهکانی

شیعری عوروزی ۵ (بحر الرَّمْل):

(فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن).

الرملاء: سالی کهم باران و بچ پیت ۵

مهري قاج رهشو خوری سپی ۵

واته: ههموو جهستهی سپی و قاجی

رهش.

الرَّمْلِي: گیایهک لهناو لمبهلان دا بروئ.

الرَّمَالُ: کهسیکه خهريکی زانیاری

رهمل بچ.

الرَّمْلُ: زنجیری بچوک.

وَمَ الْعَظْمُ رَمًا وَرَمَةً ورمیمًا: ئیسقانهکه

رزی ۵ دمگوترئ: (رَمَ الميت):

مردمهکه رزی ۵ (رَمَ الْحَبْلُ):

گوریسهکه بچرا.

رَمَ الشَّيْءِ رَمًا وَرَمَةً: شتمهکی چاک

کردموه ههندیکی لی رزی بوو

بچکهک بوو بوو ۵ (رَمَ المنزل):

خانومهکی نوئ کردموه روخاوو

هرزی چاک کردنهوه.

رَمَ الشَّيْءِ: شتمهکی خوارد، (رَمَ الشاة

الخشيش): مهريکه گیاو گزمهکی

خوارد، بهدوو لیچی گرتی.

أَرَمَ الْعَظْمُ: بهمانا (رَمَ) دئ ۵ (أَرَمَ

الميت): بهمانا (رَمَ) دئ ۵ لهپهنی

پیشینان دا هاتوو دهرباری مهري

لات و لاواز دهئ: (مَا يَرَمُ منها

مضرب): نهگهر ئیسقانی بشکینی

مؤخی تیدا نییه.

رَمَمَهُ: بهمانا (رَمَمَهُ) دئ.

إِرَمَتِ الشاةُ الخشيشَ: مهريکه بهدوو

لیچی گیایهکی گرت.

تَرَمَمَتِ الْعَظْمُ: ئیسقانهکی کرپانهوه

ههرچی گوشتی لهسهری بوو

بهمدان لسی کردموه.

تَرَمَّ الشَّيْءُ: چاکسازی لهشته که دا

کردو کون و که له بهری پرکردنه وه.

إِسْتَرَمَّ الشَّيْءُ: شته که کاتی نه وهی هات

نۆژمن بکریته وه، دمگوتری: (إِسْتَرَمَّ

الجدار): دیوارم که پیویستی به

نۆژمن کردنه وه ههیه.

الأرمام: (جبل الأرمام): حهبلێکی

کۆن و پزیوه.

الترميم: لهزاراوی رسم و وێنه دا

بریتیه لهدانانی و مرهقه بهکی رون و

نایلۆن ناسا له سهر نهو رسمه ی که

دمخواری بگوێزریته وه، بهم جۆره

قه لهم دهنێ به سهر خهته دیارمکانی

رسمه که دا که له زهر و مرهقه

رونه که وهیه تا به تهواوی وێنه که ی

زهر وه دهخاته سهر و مرهقه رونه که.

الرِّمَام: (جبل رِمَام): حهبلێکی کۆن و

پزیوه.

الرِّمَامُ: (جبل رِمَام): حهبلێکی رزیوه و

رومکی پاقله پاش پاککردنی.

الرِّمَامَة: ژبانی خوێش و بهمناز

پهرومرده.

الرِّمَامُ: زمو، خاک و مۆخی ئیسقان و

نهو پووش و په لاش و خشت و خۆله ی

با هه لیدمگری و نهو پرزو پالو

خشت و خۆله ی لافاو له گه ل خۆی

دمیهینێ.

الرَّم: غه مو پهزاره.

الرَّمَاء: (نعجة رَمَاء): مه پێکه

په کړینگ.

الرَّمَامُ: نهو چلێس و گهنده خۆرمیه

که گوێ ناداته پاک و پیسی و

ههرچی دهستی کهوێ دمیاشیت وه.

الرَّمَّةُ: پارچه بهک له حهبلێ پزیو و

(ك: رَم، رَمَم، وِرِمَام) و نهو حهبلێ ی

دمگرتیه ملی خوشتر و ههر لهم

پوموه دمگوتری: (أعطاه الشَّيْءَ

برمه): واته هه موو شته که ی پێ

به خشی.

الرَّمَّةُ: به مانا (الرَّمَّةُ) دئ و ئیسقانی

پزیو و خم خۆرکه مو مۆزانه و

میروی بالدار و (ك: رِمَم و رِمَام).

الرَّمِيمُ: ههرشتیک رزی بی.

الرَّمَمَة: شتو مهکی ناو مال.

الرَّمَان: همنار و (رمانه القبان): تۆبه

قه بان.

رَمَان الانهار: رومکی که گولێکی زهری

مهبله و سووری ههیه و دمنکه که ی

له دمنکی ترشه ساق دهچێ به مۆری

بۆ دهرمان بهکار دهیهیندری بۆ

نهمخۆشی جومرگه مو نه خۆشی (عرق

النساء) و (رمانه الدابة): ناووموه ی

ناخوپی و لاخ.

الرَّمَمَة: زمویه که زۆری درمختی

همنار لی بی.

رَمَة اليوم رَمَاء: رۆژمه که ی زۆر گهرم بوو.

وَمَيَّ الشَّيْءُ رَمَاءُ: شتهكه زيادی کرد،
گمشته و نمای کرد ۵ تیپه‌ری:
دمگوترئ: (رمی علی الخمسين من
عمره): تهمه‌نی له‌په‌نجا تیپه‌ری ۵
(هو یرمی علی صاحبه): نهو له
هاوه‌له‌که‌ی به‌ت‌مه‌ن تره.

رمی الشَّيْءُ وبه: شتهكه‌ی هاویشته.
رمی الله له: خودا یارمته‌ی داو سمری
خست.

رمی الله في يده: خودا له‌دمستی بدا (دوعا
کردنه لئی).

رمی فلاناً بأمر قبیح: بوختانی به‌کابرا
کردو کاری ناشیرینی خسته پال.
رمی بجله علی غاربه: وازی لی هیئا،
بهره‌لای کرد.

رمی به علی البلد: بالآدمستی کردو کردی
به فهرمان‌په‌وای شار.
رمی أَلْبَلَدَ: جو بۆ نهو شاره.

رمی الصيد: شتیکی بۆ نیچیرمه‌که هه‌لدا
بیگرئ.

أرمی الشَّيْءُ: شتهكه زیاد بوو، زۆر
بوو، دمگوترئ: (أرمی علی الخمسين
من عمره): تهمه‌نی له‌په‌نجا زیاتر
بوو.

أرمی فلان الشَّيْءُ: فلان شتهكه‌ی
هاویشته ۵ (أرماه من یده): فرپئی دا
۵ (أرماه عن فرسه): له‌سمر

ئه‌سپه‌که‌ی خسته‌ی خوار ۵ (أرمی به
البلد): ولات دهری کردو له‌خوی
نه‌گرت.

رماه مرماةً ورماء: هه‌ریه‌ک له‌وانه
تفه‌نگی به‌وی تریانموه نا ۵
له‌په‌ندی پیشیناندا هاتوو ده‌لی:
(قبل الرَّماء تملأ الكنائن): پیش
تفه‌له‌یه‌ک کردن و تفه‌نگ
پیکه‌ومنان رقو فینه‌کان سهر پێژ
ده‌که‌ن.

رمی عن قومه: تیکۆشا بۆ گهل و ولاتی.

أرقی المتناضلان: دوو رقه‌به‌رمکان
تفه‌میان له‌په‌کدی کرد.

أرقی به البلاد: ولات ودمهری نا ۵
(أرقی الشَّيْءُ): شتهكه زۆر بوو ۵
(أرقی الصيد): تفه‌ی له‌نیچیرمه‌که
کرد.

ترامی القوم: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان
تفه‌میان له‌هه‌ندیکی تریان کرد.

ترامی أمره الى الظفر: کاره‌که‌ی
سهرمنجام بوو به‌ سهرکه‌موتن.

ترامی الجرح الى الفساد: برینه‌که سمری
کیشا بۆ داوشان و شیرپه‌نجه.

ترامی الشَّيْءُ: شتهكه به‌رمو زۆر بووون
رۆه‌یشت.

ترامی السحاب: هه‌ورمه‌کان پالیا نیک دا.
ترامی به البلاد: ولات ودمهری نا.

- الرَّمَا: رېباو سود ه گهشه کردن.
 الرَّمَايَةُ: تفهنگچيهتى.
 الرَّمِي: ته مهن دريژ.
 الرَّمِي: زياده، زور ه دمگوترى: (ي هذا رَمِيَّ على ما سمعت): نه مه زورى زياده له وهى بيستومه ه هه وري پايژانه كهفته رمى بارانه كهى كه وره گه وره بى ه (ك: ارماء و ارمية ورمايا).
 الرَّمِيَّة: يه كجار تفهنگ هاويشتن ه له په ندى پيشينان دا هاتووه دهئى: (رب رمية من غير رام): وادميچ كابرا تفهنگچى نيبه و نيشانه كه دمپيكي.
 الرَّمِي: نيشانه و هه دمه نه وشتهى تيرمكهى ناراسته دمكړئ ه له پارى توپين دا به و شوينه دمگوترى: توپه كهى ناراسته دمكړى.
 الرَّمَمَا: تفهنگيكيه بچكوله نه شارمزاى پى هيرى تفهنگچيتى دهكړئ ه سمى بزن و مهر.
 الإزْمَبُ: كهرويشك.
 الرَّمَزَبَةُ: زهويهك كهرويشكى زور بى.
 الرَّمْبَةُ: جوړه ماسيبه كه خوئى پى دمكړئ و وشك دمكړئ و هه لدمگړئ.
 رَنَحَ فلان: فلانكس به هوى سهر خوښييه وه لاره لاريه تى ه ههر دمرواو به لادا دئ.
 رَنَحَ الشَّرَابُ فلاناً: شه رابه كه فلانكسى والى كړدوه گوده گودپيه تى، دمگوترى: (رَنَحَتِ الرِّيحُ الغصنَ): رمشه باكه لقه دارمكهى بو راست و چمپ هيناو بردى.
 رَنَحَ فلانٌ رَنَحَ عليه: فلانكس له هوش خوئى چوو بى هيزو لاوازيهك جهستهى داگرت به هوى ليندان پان ترسو و بيم پان سهرخوښى.
 تَرَنَحَ فلان: فلانكس به هوى سهرخوښى لاره لاريه تى.
 تَرَنَحَ للشئى: بوشته كه راپسكوت بوئى چوو.
 تَرَنَحَ على فلان: دهستدرنيزى كړده سهر فلان.
 الرَّنَحُ: سهره خوله، سهر سوږهاتن ه موخه پخ كه له دوا ميشكه ومپه.
 الرَّنَحَةُ: پيشى كهشتى.
 رَنَحَ رَنُوحاً: پچر پچر بوو (رَنَحَهُ) ملكه چ و ژربرارى كړد.
 تَرَنَحَ به: ته شه بېوسى پى كړد.
 الرَّنَدُ: دره ختيكه بوئى خوښه له پيرى (الغارية) په له كه نارمكاني شام و لاتى غه ورو كيومكاني قهراخ دمرياي نه و ولاتانه دمروئ ه رومكى عود ه دارى ناس و زمرفيكي گه ورمى و مكوو جه وائل كه له پړو پالى درمختى خورما دروست بكړئ.

الرَّكَّازُ: نینزیمیکه دمبیتنه هۆکاری
مه‌یینی شیر.

وَقَعَ الزَّرْعُ رُوعًا: کشتوکاله‌که ناوی لی
براو سیس و لاواز بوو.

وَقَعَ لَوْنُهُ: کشتوکاله‌که ږمگی گۆږاو سیس
بوو.

رَكَعَتِ الدَّابَّةُ: ولاخه‌که به‌راوه‌شانی
سمری می‌شی له‌خوی دمرکرد.

رَفَعَ فُلَانٌ: فلان‌کس گالته‌ی کرد.

رَفَعَ بِرَأْسِهِ: پرسپاری لی کرا به‌سمر
ناماژه‌ی کرد که نابو و پا‌زی نیم.

رَفَعَ رَأْسَهُ: سمری خوی بادا، سمری
له‌فانند.

الرَّمَكَةُ: دمنگ و صه‌دای ناو گۆږمه‌پانی
باری ه‌هم‌ر‌زانی و بیت و به‌رم‌ک‌مت ه‌
باغ و باغچه ه‌ پارچه‌یه‌ک نی‌چیر،
پارچه خواردمه‌نییه‌ک، قوم‌ه
شماراییک.

ارْكَعَتِ الدَّابَّةُ بِأَذْنِهَا: ولاخه‌که
له‌ماندویی دا گویی ته‌پ کردن.

ارْلَفَتِ البَعِيرُ: حوشرمه‌که رو‌یشت و
سمری خوی خسته‌جم و جو‌ن و
ناوجه‌وانی پینش خست ه‌ به‌له‌ی
کرد.

الرَّائِفُ: (رَائِفٌ كُلِّ شَيْءٍ): هه‌راخی
شته‌که.

الرَّائِفَةُ: هه‌راخی کرک‌پاگه‌ی گوی ه‌
پیستوکه‌ی نه‌رمایی گوی ه‌ کوتایی

له‌مه‌دمست به‌لای هۆلموه ه‌ لای
خواروی سمت ه‌ لا‌پان.

رَقِيَ الْمَاءُ رَقًا وَرَنُقًا: ناومکه لی‌ل بوو ه‌
دم‌گوتری: (رَقِيَ عَيْشُهُ): ژپانی

ناخوش بوو.

رَقِيَ الْمَاءُ رَقًا: به‌مانا (رَقِيَ دِئ).

ارْتَقَى الْمَاءُ: ناومکه‌ی لی‌ل کرد.

رَقِيَ: سهرسام بوو ه‌ هه‌ستاو نه‌پ‌زانی

بو کوی بجی نه‌پ‌زانی ناخو دمه‌روا
پان دئ.

رَقَعَتِ السفينة: که‌شتیه‌که له‌شو‌ینی
خوی سو‌پا‌یموه نه‌پ‌وی.

رَقَعَتِ الراية: نا‌لاکه به‌سمر سمری
خه‌لکه‌وه شه‌کاپموه.

رَقِيَ الطائر: بالنده‌که بالی لی‌ک دان و
ه‌پ‌ری، خه‌ریک بوو به‌پ‌ری و نه‌پ‌ری.
رَقَعَتِ الشمسُ: خور خه‌ریک بوو
ناوابی.

رَقِيَ الطائرُ: بالنده‌که بالی شان
به‌نه‌خو‌شی پان به‌شتی ترو که‌وته
خوارموه.

رَقَعَتِ عَيْنُهُ: له‌برسا حاوی سپی بوون.

رَقِيَ الْقَوْمُ بِالْمَكَانِ: خه‌لکه‌که
له‌وشو‌ینه‌مانه‌وه‌و گیرپان خوارد.

رَقِيَ النِّسْرُ عَيْنِيهِ: خه‌و تی‌که‌لی
چاو‌مکانی بووه به‌لام خه‌وی لی
ناکه‌وی.

رَقِيَ الْمَاءُ: ناومکه‌ی لی‌ل کرد.

رَنُکُ النَّظَرُ: سهرکردنه که ی شاردموه ۵	الرَّكْمَةُ: به مانا (الرَّكْمُ) دئ.
چاوی تی برین و چاوی لی	الرَّئِيمُ: به مانا (الرَّئِم) دئ.
نه گواستموه.	وَنُ رَنِيًا: دمنگی لی هات ۵ ناوازی چرپاند
ترنقُ الماءُ: ناومکه لیل بوو.	۵ (رَنَ الیه): گویی بو ږاگرت.
الرَّقْتُ: خشت و خوئی ناو ناوه ۵ ناوی	أَرُنُّ: به مانا (رَنُ) دئ، دمگوترئ: (أَرُنْتُ
لیل ۵ درؤ.	القوسُ في إنباضها، وأرُنْتُ المرأةَ في
الرَّقَاءُ: په لومړی به کړکه وتوو ۵ زموی	نوحها، وأرُنْتُ الحمامةَ في سجعها،
سوته مه پړؤ.	وأرُنْتُ السحابةَ في رعدها، وأرُنُّ الماءَ
الرَّقَّةُ: ناوی که مو لیل که له بنکی	في خريه).
حموزدا دهمیننیه وه ۵ دمگوترئ:	رُنْتُ المرأةَ ترينًا: نافرته که لمری
(صار الماءُ رنقة): ناومکه څوړاو بوو.	به دمنگی خوئی کرد ۵ بالورمی لی دا
الرُّوئِقُ: (رونق السيف): ورشهو	۵ (رُئِنَ الْقَوْسُ ونحوه): وای کرد
بریسکه ی شمشیر ۵ جوانی و	که وانه که دمنگی لمرینه وه لی بی.
ناوداری.	الرُّنُّ: ناوی که م.
رونق الطُّحَا: سهرمتای چیشته نگاو.	الرُّنِي: بونه مور ۵ خه لک ۵ دمگوترئ:
رونق الشباب: سهرمتای که نجی و	(مالي الرنئ مثله).
ناوداری روخسار.	الرُّنَّة: گیان له بهرینکی گوانداره (شیر دمو
الرُّنْکُ: دروشمی پاشاو همرمانپه و	که پړکه) له پیرې ناسکه ۵ هاوار
تورکه کان بووه له میصر.	به دمنگی بهرز ۵ دمنگی غهمو
وَنِمَ الْمَغْنِي: گورانی بیتزه که دمنگی خوئی	په څراوی (دمنگی حمزین) له کاتی
لهراندموه ۵ (هو رَنَمٌ وهي رَنَمَةٌ).	گورانی گوتن دا، یان له کاتی گریان دا.
رَنَمٌ: به مانا (رَنِم) دئ ۵ دمگوترئ: (رَنِمَ	المِرْئان: که وان ۵ تیری که وان ۵ ویزمی
الحمامُ والقوسُ والجندب والعود) ۵	تیرو گولله ۵ دمگوترئ: (قوس مران،
همرشتیک دمنگی خویش بی و	سحابة مران): تیرنکه ویزه ویزمی
لهمزمت لهدمنگی بکړئ.	هه به، ههورنکه دمگولینئ.
تَرَنَمٌ: به مانا (رَنَم) دئ.	وَنًا رَنُوا ورَنُوا: چاوی تی بری و چاوی لی
الرَّكْمُ: دمنگو ناواز.	نه پاراست ۵ تیلهی چاوی دایه ۵ رنا

الی حدیثه): گوئی بۆ قسه کانی راگرت.

وَقَا غَه: لئی بی ناگا بوو.

رنا فلان: فلان کهوته کهیفخووشی و جاوه
چاوو عیشقیازی.

أرناه حُسْنُ المنظر: جوانی دیمه نه که
سمرنجی راکشا بۆ نهومی چاوی تی
بپرئو چاوی لی نه گوینزیتته وه.

أرناه الی الطاعة: وای لی کرد هیواش
بییتته وه و دایمرکی.

راناه: به سمری دا بهرز بوووو
شکومه نندتر بوو لئی و دمگوتری:
(له شرف یُرانی الکواکب): ریزو
شکومه نندییه کی ههیه پشت
نه ستیرمکان دمکه وئ.

رانا فلاناً: له گه فلانکهس دا گونجاو
ههلی کرد.

رئی: کهیفخووش بوو، گۆرانی گوت و
نالاندی.

رئی الصوتُ فلاناً: دمگه خوشه که
فلانی خسته کهیف خووشی و
رهقس و سه ما.

رئی الحسنُ فلاناً: جوانی نهوشته
فلانکهسی والی کرد چاوی لی
نه تروکین.

ترئی: چاوی له خوشه و یسته که بری و
چاوی لی نه تروکاند.

الرئاً: نهومی له بهر جوانییه کهی چاوی

لی نه تروکیندری.

الرئاً: جوانی و شوخ و شهنکی.

الرئاً: دمگ، دمگی خوش و (ک:
أرنیه) و کهیفخووشی.

الرئاً: نهوکه سهیه میبازی دمگا و
هه میسه سهیری نافرمتی جوان
دمگا و چاویان لی ناتروکین.

الرئون: دمگوتری: (هو رئو فلان):
نهو گوپراهی فلان نافرمتیه و
به دمگو گفتی موعجه به و (وهو رئو
الامانی): نهو کابراهیه هیواپاتی
زۆره و ناواته خاوزه ناواته کانی بیته
دی یان به ته مایه بیته دی.

رَهْبَ رَهْباً وَرَهْبَةً وَرَهْباً: لئی ترسا.
أرهب: قۆلی پۆسا کهه کی دریز بوو و
(أرهبَ کمه): قۆلی کراسه کهه کی دریز
کرد.

أرهبَ فلاناً: فلانکهسی ترساند،
زنده مکی برد.

رَهْبَ الجمل: رویشتنی ریگا که برستی
له حوشرمکه بری، له کاتی ههلسان
دا به لادا هاتو پیخی خوارد.

رَهْبَ فلاناً: فلانکهسی ترساند و
زنده مکی برد.

ترهبَ الراهب: رهبنه که (راهیبه که
له خه لومته خانم کهی دا لی بری بۆ
خودا بهرستی).

ترهَبُ فلان: فلانكەس خودا پەرستی كرد.
ترهَبُ فلاها: هەرمەشەى ئەفلانكەس
كرد.

استَرْهَبَ: بەمانا (رَهَبَ) دئ ە قورئان
دەفەرموی: ﴿وَاسْتَزْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا
بِسِخْرِ عَظِيمٍ﴾.

الإرهابيون: تاقمێكن كە پێبازی
عونف و توند رموی لەكوشتن و بڕین
دا پەپرەو دىكەن بۆ گەشتن بە
مەرامە سیاسییەكانیان، رێگای
توندو تیزی دىكەنە بەر.

الراهبُ: رەبەن و خەلۆمكێشى
مەسیحییەكان كەواز لەدوئیاو
خەزم و خوێش دەهێنێ و خۆ
تەرخان دىكا بۆ خودا پەرستی
لەدێرو ئەشكەوت و پەناو پاساردا ە
(ك: رەبان و رەباين و رەبابە).

الراهبَةُ: مێینهى (راهب) ە ە حال و
ومزەئىكى ترسانك.

الرُّهَابُ: (رهاب الإحتجاز): لەزاراوى
پزىشكى ھەناوى دا ترسە
نەخۆشییەكە لەبوون لەشوئێنێكى
گۆشەگىرو پەنا پەساردا.

الرَّهَابَةُ: غوزروفێكە وەكوو زوبان
لەخوار سینگەومێه.

الرَّهَابَةُ: بەمانا (الرَّهَابَةُ) دئ.

الرَّهَبُ: تیری بارىك ە حوشترى لەرپوو
بەھۆى ماندوو بوئى رێگاوه.

الرَّهَبُ والرَّهَبُ: قوئى كراس و پۆشاك.
الرَّهَابِيَّةُ: وازھێنان لەكاروبارى دونیاو
دابڕان لەھەموو خوێش و لەزەتێك و
گۆشەگىر بوون بۆ خودا پەرستی.

الرَّهْبَةُ: (رهبه الماء): لەزاراوى پزىشكى
ھەناوى دا بڕیتییە ە
نەخۆشییەكى گوازراوه و بلاوھبوو
بەھۆى لىكەو ە فایرۆسەكەى
دەگۆپزێتەو ە لەو دپندانەو ە
كە لەپێرى سەگن بۆناو جەستەى
ئادەمیزادو گیانلەبەرى تر، دياردەى
ئەم نەخۆشییە ئەومێه توشبوو ە
ماسوولكەى ھەناسەدان و ھوتدانى
گرزۇدەين و وێك دێنەو ە شىتێ و
تێكچوونى ئەعصاب و گەلى پشێوى
جەستەى تری ئى دىكەوئێتەو ە.

الرَّهْبَةُ: بەمانا (الرَّهَابَةُ) دئ.

الرَّهْبُوتُ: بەمانا (الرَّهْبَةُ) دئ، دىگوترئ:
(رهبوت خير من رحوت): ئەگەر
بترسى و تاوان نەكەى باشترە لەو ە
تاوان ئەنجام بەدەى بەزمىيان پێتا
بێتەو ە.

رَهَبْلُ: قەسەى كردن و كەس لى ە
نەبوو.

تَرْهَبْلُ: بەشىو ە گورگەلۆفە كردن
رۆى.

الرَّهَبْلُ: قەسەك لى ە حالى نەبى
(قەسەى بى مانا).

الرُّهْبَلَةُ: جۆره رۇيشتننىڭە ومكوو
گورگە لوڧە وايە.

أَرْحَبَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانى باراند.
أَرْحَجَ فُلَانٌ: فلانكەس بخورى مالهومى
زۆر بوو، يان زۆرى كرد.

أَرْحَجَ الْبَغَارُ: تەپو تۇزى بەرپاكرد،
دمگوترى: (أَرْحَجَ بَيْنَ الْقَوْمِ): لەناو
خەلكەكە دا فیتنەو ئاشوبى
بەرپاكرد.

الرَّهْجُ: تەپو تۇزە تەنكە ھەورە
ھەراو ھۇريا.
الرَّهْجُ: (رَهْجٌ مَرهَجٌ): ومرزو كەشو
ھەوايەكى باراناويە.

رَهْدٌ رَهْدًا: ھارى، تەفرو توناي كرد.
رَهْدٌ رَهْدًا: نەرمو نۆل و ھەرزان بوو
(مَر رَهْدٌ وَهِي رَهْدَةٌ).

رَهْدٌ: كەتتى گەورەى كرد، ئەحمەقى
نواند.

الرَّهْمُودُ: شتى بناغە ھەلۆل و باش
قايم نەكراو.

الرَّهْدَلُ: ئەحمەق و ھەتتو مچە ە لاوازو
ھىچ لەبارانەبوو.

رَهْدَنٌ: تەمبەلى كرد، گىر بوو، ھەر
بەدمورى خۇى دا جولايەو.

الرَّهْدَنُ: بالندمىكە ومكوو چۆلەكە
لەولاتى مەككەدا ھەيە ە ئەحمەق و
نەدان.

رَهْرَةٌ لِرُتْنَةٍ: روخسارى جوان و برىقەدار

بوو.

رَهْرَةٌ مَالِيَتُهُ: سفرەو خوانمەكى فراوان
كردو سەخاومتى خۇى نواند.
رَهْرَةٌ السَّرَابُ: تراويلكەكە ورشەو
برىسكەى بەردەوام بوو.

رَهْرَةٌ الْجِسْمُ: جەستەى بەھۇى نازو
نيعمەتەو سېو ناسك بوو.

الرَّهْرَاءُ: (ماء رَهْرَاءٌ): ئاويكى صافو
رونە ە (جسم رَهْرَاءٌ): جەستەى

ناسك و نەرمو نيان بوو ە (طست
رَهْرَاءٌ): تەشتىكى پانەو قولى

كەمە.

الرَّهْرَةُ: (جسم رَهْرَةٌ): بەمانا (رَهْرَاءٌ):
دى.

إِرْتَهَنَ لِكَذَا: راپسكوت بۇ فلان شتو
كەوتە جەو جۆل بۆى.

وَهَسَ الشَّيْءُ رَهْسًا: بەتوندى پېى لى ناو
پەيشاندىيەو.

إِرْتَهَسَ: كەوتە جەو جۆل و ھاتو چۆ،
دمگوترى: (إِرْتَهَسَ الْقَوْمُ):

خەلكەكە كەوتنە تىكپژان و
فیتنەو ئاشوبەو ھەر تىكەو

دەھاو.

إِرْتَهَسَ الدَّوَاهِي: بەلاو كارمسات زۆر
بوون ە لەپەندى پېشىنان دا ھاتووە

دەلى: (إِن الدَّوَاهِي لِي الْآلِفَاتِ
تِرْتَهَسَ): ئەم پەندە بۇ كاتىك

دمگوترئ: که بارو دؤخ ناخوش بئو
فیتنهو ناشویی گموره بهربا بین.

إرتَهسَ القومُ: شمر و ناژاوه لهناو
خه لکه کهدا بهربابوو، خه لکه که
تیکرژان و پاله پهستوی بهکتریان
کرد.

إرتَهسَ الجراد: کولله لهسمر بهکتر
که لکه بیوون.

ارتَهسَ الرادي: شیومکه پرېوو لهناو.

ارتَهسَ رجلا الدابة: دوو قاجی و لاخه که
لهرویشتن دا لیک دمگمونو
فهمیزنه.

تَرْهَسَ: کهوته جمو جوړ و پهله قازه.

رَهْشَت الدابة رَهْشاً: دوو دمستی
ولاخه که لیک کهوتن و دهماری
قاجی پرېو بریندار بوو.

إرتَهشَ القوم والجِراد: بهمانا
(ارتَهسَ) دئ.

ارتَهشَ فلان: فلانکس جهسته ی
کهوته لهرمزو شمه تۆله.

الراهِشان: دوو ږمگن له دیوی ناومومی
دمست دان.

الرواهش: دهماری ناومومی قول و باسکه
یان هی بهری دمست و همروا ناوه
بو ږمگو دهماری ناومومی دمستی
ولاخ و

الرُهیش: ورده شت و تیری باریک و

بجکۆله و شتی زمعیفو باریک و
که م گوشت و گایک که بهکتر
نه گری.

رَهْصَ بدینه: بهتونندی دمستی بهنایینی
خویمهوه گرتووه.

رَهْصَ الحائط: دیوار بهندو پاش دیواری بو
دیوارمکه کرد.

رَهْصَ الدابة والحجر: ولاخه که یان
بهردمکه ی جولاند و

رَهْصَ الشئ: شته که ی گوشتی.

رَهْصَ فلاناً في الأمر: لهکارمکه دا سمر
زمنشتی فلانی کرد و پهله ی کرد.

رَهْصَت الدابة: ولاخه که سمی توشی

نه خوشتی بوو، یان دمستی ناوی تیدا
کۆبوووموه و (رَهْصَت): هه مان مانای
هه په.

أَرْهَصَ على الذئب: سور بوو لهسمر
نه نجام دانی تاوان و لهحه دیت دا
هاتووه دمقمرموی: (إن ذئبه لم يكن
عن إرهاب).

أَرْهَصَ البناء: پلیکانه ی بو پاله خانه که
دروست کردن و کۆله کهو پایه ی بو
بیناکه دروست کرد بوئه هوی
نمکه وئ.

أَرْهَصَ الشئ: شته که ی جهسپاندو
دیمه زراند.

أَرْهَصَ الله فلاناً للخير: خودا فلانکس ی

کردوه به کانی خيرو پياومتی و
مهر دايه تی و زانیاریی.

راهصه: چاودپری کرد.

الإرهاص: رودای ناناسایی که بو
پیغه ممبر هاتوونه دی پیش نهومی
ببیته پیغه ممبر.

الرَّهْصُ: قور که تۆپهه تۆپهه
دهخریته سهریه که بو بینا کردن.

الرَّهْصَةُ: نهومیه دیوی ناومومی سمی
ولاخ توشی نه خوشی بیی و نه توانی
باش برپا، یان ناوی هاچی دابهزی
بههوی باری گران و ماندوپیهوه.

الرَّهْصُ: (أسد رهص): شیریک لانهی
خوی جی نه هیلی.

الرَّهْصُ: بهرده زروئ؛ نهو بهرده یه
که ولاخ به سهری دا برپا سمی
دسوئن، توشی نه خوشی رههصه ی
دمکا ه همروا ناوه بو بهردی ریز
کراوو دامه زراو له سهر شهقام و
ناومال و مگوو رهصیف.

المُراسَة: بهردی چه سپاوو دامه زراو.

الرَّهْصَةُ: پلیکانه و سه کو.

رَهْصَ فلان رَهْصاً: فلانکس به خیرایی
خواردنی خوارد پاروی گه وره
گه وره ی کردن.

رَهْصَ: بهمانا (رهط) دی، همروا بهمانا
نهومیه سواری پشتی ولاخ بوو لی
دانه بهزی ه لهماله وه دانیشته و

نه چووه دمر.

إرتھطرا: خه لکه که کۆبونه وه.

الرَّهْط: کهل و بهی ناومال.

الرَّهْطُ: تاقه و کۆمهال، پیژ له سی یان
حهوته وه بو ده.

رَهْط الرجل: قوم و قیلای پیاو، خزمه
نزیکه کانی.

رَهْطَ رَهْطاً: تیزی کرد مشت و مالی
کرد، دمگوتری: (رهف سیفه):

شمشیرمه کی باریک و جوان کرد.

رَهْطَ رَهْطاً و رَهْطاً: تمنا و ناسک و جوان
بوو ه (هر رهف و هی رهیفه): نهو
پیاوه یان نهو ئافرمته قه دباریک و
جوان و قه شمنکه.

أَرْهَفَ: بهمانا (رَهْطَ) دی ه (أرهف
بالکلام): راشکاوانه قسه کانی کردن

هیچ پیچ و بهنای تیدا نه بوون.

أَلْمَرَهْطَ: پیاوی دلنرم و همست ناسک
ه ئه سپی قه د باریک و پهراسو نیک
نزیک.

أَلْمَرَهْطَ: جهسته و نه ندانم ریک و پیک.

رَهْطَ فلان رَهْطاً: فلان بی عهقل و
نه حمه ق و نه زان بوو ه فیری شپرو
سته مکاری بوومو وازناهیته ه گوناوه
دایبوشیومو هه موو وجودی تاوانه ه
دروی کرد ه پهله ی کرد ه (هر رهق
و هی رهقه).

رَهْطَ الصلاة رَهْطاً و رَهْطاً: کاتی نوپژ هات

سهرشانی و تاوانباری کرد.

رَهَقُ الْفَلَامُ: گه‌نجه‌که خمریکه بالغ

ببی، دمشگوتری: (راهق الفلام

الحلُم) ه هروا دمگوتری: (صلی

الظهر مراقاً): نویژی نیومروی کرد

له‌دواکات دا، خمریکبوو کاتی نویژی

عصر دابی.

الرُّهَاق: نه‌ندازه، دمگوتری: (القوم

رهاق مائة): قه‌ومه‌که به‌نه‌ندازه‌ی

سه‌دکس دمبن.

الرَّيْهَان: زمعه‌فران.

الرَّهَاقَة: له‌کاتی بالغ بوونه‌وه تا دمگاته

ت‌مه‌نی ره‌شیدی.

الرُّهَقُ: که‌سیک بی عمقل و کافام بی

ه سه‌خی سروشت و نانبدیه‌کی

ومها هه‌میشه میوانی هه‌بی ه

پی‌اوی خو‌پری و خراپه‌کار ه

که‌سیک تۆمه‌تی بیدینی لی بکری.

رَهَكَ بِالْمَكَانِ رَهْكَأ: له‌و شوینه‌ مایه‌وه،

جیگیر بوو.

رَهَكَ الشَّيْ: شته‌که‌ی باریک کرد، وردی

کرد، هاری.

رَهَكَ الدَّابَّة: و‌لاخه‌که‌ی به‌لی‌خورپن مان‌دو

کرد.

رَهَوْلَا: به‌هوی رۆیشتنه‌وه جموزگه‌کانی

شل بون و نه‌یتوانی بر‌وا.

رَهَوْلَا الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که تی‌کیانه‌وه

هاو‌یشت که‌وتنه‌ خرو‌شان.

ه (رَهَقَ قَدُومَ فُلَانٍ): هاتنه‌ومی فلان

نزیك بوومه‌وه.

رَهَقَ الشَّيْ رَهَقًا: شته‌که نزیك بووه جا

کابراکه شته‌که‌ی دمست بکه‌وی یان

نا، پی‌ی بگا یان نا.

رَهَقَ الشَّيْ فُلَانًا: شته‌که له‌فلان نزیك

بوومه‌و پی‌ی گه‌یشت، دمگوتری:

(رَهَقَهُ الدِّينُ): قه‌رزگه‌ی ومختی

هات.

أَرَهَقَ اللَّيْلُ: شه‌و نزیك بوومه‌وه.

أَرَهَقَ فُلَانًا: کار‌یکی خسته سهرشانی

فلان که‌بوی هه‌لناسوری، بوی

نه‌نجام نادری.

أَرَهَقَ اللَّيْلُ فُلَانًا: شه‌و له‌کابرا نزیك

بوومه‌وه، شه‌وی به‌سه‌ر هات،

دمگوتری: (أَرَهَقْنَا اللَّيْلُ).

أَرَهَقَ الصَّلَاةَ: نویژمکه‌ی دواخست

تاکه‌وته نزیکی کاتی نویژیکی

ترموه.

أَرَهَقَ فُلَانًا: په‌له‌ی له‌فلان کرد،

دمگوتری: (أَرَهَقَ فُلَانٌ أَنْ أَصْلِي):

فلانکه‌س په‌له‌ی لی کردم که نویژ

بکه‌م.

أَرَهَقَ فُلَانًا شَيْئًا: شتیکی به‌سه‌ر

فلانکه‌س دا دا داپ‌وشی، دمگوتری:

(أَرَهَقَهُ حَسَامًا): به‌شمشیر داپ‌لوسی

ه (أَرَهَقْنَاهُمُ الْخَيْلُ): به‌مه‌سپ دواپان

که‌وتین ه (أَرَهَقَهُ إِثْمًا): تاوانی خسته

إِرْتَهَلَ: جموزگه گانی شل بوونهوه
 بههوی زور رؤیشتن و ماندوو
 بونهوه.
 تَرَهْلَ: رؤیشتن بهشیومیه که شه پؤل
 بهاوئ.
 الرُّهْلَةُ: لاوازی.
 الرُّهْلَةُ: لهپو لاوازیکی بی خیرو بیر،
 دمگوترئ: (رجل رُهْکة، وناقة رُهْکة)
 ه (أرض رُهْکة): زموی نهرمو
 روخهک.
 الرُّهْلُ: گمنجی نهرمو نیانو
 تهردهماخ ه ناسکی قه لهوو
 کارزیلهی قه لهوو توبن.
 وَهْلَ لَحْمُهُ رَهْلًا: گوشتی شلو داجوپراو
 بوو، هاوسا، جهستهی فش بوو.
 رَهْلُهُ: وای لیج کرد گوشتی جهستهی
 شلو داجوپراو بی ه بهاوس.
 رَهْلُهُ النُّوم: زور نوستن پیلوی چاوی
 هاوسانئون.
 تَرَهْلَ: بهمانا (رَهْلَ) دئ.
 الرُّهْلُ: نهو ناوه زهردهیه که له گهل
 منداال دا دیتته دهرموه لهکاتی
 له دایکبونی دا.
 الرُّهْلُ: تهنکه هه ور کهومکوو دیمه نی
 شهونم دمج.
 رَهْمَتُ الْأَرْضِ: زموییه که بهردموام
 بارانی ورد لی دا، دمگوترئ:

(مكان مرهوم وروضه مرهومة).
 أَرَهْمَتِ السَّحَابَةُ: همورمه وردمبارانی
 بهردموامی باراند.
 أَرَهْمَ الرِّيحُ: بههار ورده بارانی
 بهردموامی زور بوو.
 الرُّهْمَانُ فِي سِرِّ الْإِبْلِ: لوزه لوزی
 رؤیشتنی حوشت رهبر کزو
 لاوازی.
 الرِّهْمَةُ: بارانی زمعیضو بهردموام.
 الرُّهْمُ: مهری لهپو لاواز.
 رَهْمَسَ فُلَانٌ: فلانکس هه پرشهی لی کرد.
 رَهْمَسَ الْأَمْرَ: کارمهکی شاردهوه.
 رَهْمَسَ الْخَبَرَ: بهشیکی لههموالهکی
 ناشکرا کردو هه مووی رون
 نه کردهوه.
 رَهْمَسَ فُلَانًا: فلانکس کی بهف خوش
 کرد.
 وَهْنُ الشَّيْ رَهْنًا وَرَهْنًا: شتهکه جهسپاو
 بهردموام بوو.
 وَهْنٌ بِالْمَكَانِ: لهوشوننه جیگر بوو.
 وَهْنُ الرَّجُلِ وَالِدَابَّةُ رَهْنًا: پیامکه لاواز
 بوو، ماندو بوو.
 وَهْنُ الشَّيْ رَهْنًا: شتهکه کی جهسپانئو
 دموامی بی دا.
 وَهْنُ فُلَانٍ عِنْدَ فُلَانٍ الشَّيْ: فلانکس
 لمباتی قمرز شتهکه کی لای فلان داناو

بهردموامه.

الْراهِئَةُ: بؤ مِئِنَهی (الراهن) بهگاردی،

دمگوتری: (نعمه راهنه): نازو

نیعمه تیکی هه میشه بیه.

الرِهَانُ: پِشپرکی ۵ (خیل الرهان):

ئهسپی پِشپر موی کردن ۵ له پهن دی

پِشپیناندا هاتوو ده لی: (هما

کفرسی رهان).

الرُّهْنُ: رهن بریتیه له به ننگردنی

مائیك كه دادمنری لای بابای

خاومن حه ق بؤئه موی هه ركاتیك

خاومنی ماله رهن كراومه

نه پتوانی حه قی خاومن حه قه كه

بداته وه له ماله رهن كراوه و مری

بگرتیه وه، یان بلن مائیكه دادمنری

لای تۆ له بارتیه قای نهو ماله ی لیت

و مرگراوه، دمشگوتری: (الإنسان

رهن عمله): ئادهمیزاد یارمته ی

کردمو مگانیه تی، به گویری

کردمو مگانی پاداش و سزای

نپته و مری، همروا دمشگوتری: (أنا لك

رهن بکذا): من بؤ تۆ بهر عوده

دیم بهو شته.

الرِهْنُ: دمشگوتری: (رهن مال):

به ریوم بهری مال و سامانه سهرو

کاری دما.

الرِهْنُ: دمشگوتری: (أنا رهن بکذا): من

حه بی کرد، دمشگوتری: (رهنه)

لسانی: زمانم له ناستی نهو بهند

کردمو هیچی بئ نالیم.

أَرْهَنْ فِي السَّلْعَةِ رِبْهًا: بؤ بهدمسته پنانی

نهو کالیه زوری مال دا تا

دمستگری بوو.

أَرْهَنْ الشَّيْءَ: شته که ی چه سپاندو

بهردموام بوو له سمری.

أَوْهَنْ لَهْمُ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ: خواردن و

خواردنه موی بؤ دابین کردن.

أَرْهَنْ الْمَيْتَ الْقَبْرِ: مردومه که ی خسته ناو

گۆرموه.

أَرْهَنْ فَلَانًا رَغْبَةً: فلانکه سی لاواز کرد.

أَرْهَنْ فَلَانًا الشَّيْءَ: شته که ی لای

فلانکه س رهن کرد ۵ یان نهو

شته ی دا به فلان بؤ نه موی لای

په کیکی تر رهنی بکا.

رَاهَنَهُ عَلَى كَذَا مِرَاهَنَةً وَرِهَانًا: گرموی

له سمر نهو شته کرد.

إِرْهَنَهُ مِنْهُ: به رهن لری و مرگرت.

تَرَاهَنْ الْقَرْمُ: هه ریه که لهو خه لکه

گرمویان کرد بؤئه موی په کیکیان

بیپاته مو به هر مه نلیدی.

اسْتَرْهَنَهُ: داوای رهنی لیکرد.

الراهنُ: نامادمکار ۵ دمشگوتری: (هذا

راهن لك): نهو بؤ تۆ نامادمگراوه

۵ (طعام رهن): خواردمه نه مکی

بهرپرسيارم لهومو بهرعوده
هه موشتيكي نهوم.

الرهيئة: نمو شتهى دمكرتته رهمن
بهرپرسيار.

وها رهوا: هيدى و لهسهرهخو بوو
لهسهرهخو روشت ه دامركاو هيدى
بووه، دمگوترى: (رَهَا الْبَحْرُ).

رها بين رجليه: نيوان دوو هاچى گرانهوه.

أرهى: توشى شوينىكى بهر فراوان بوو.
أرهى الشئى لك: نهوشته بو تو
گونجاوله، بو تو دمبى.

أرهى الشئى لك: نهوشته بو تو
گونجانده.

أرهى لهم الشئى: شتهكى بو نيوه
بهردموام كرد.

راهاه: لى نزيك بووه.
إرتهى القوم: خه لكهكه تيسكهل و
بيكهل بوو.

أترهيا: خودا حافيزيان له په كتر كرد.
أرهء الشئى: نهملو نهولاي شت،
ههراخو بيجاخى.

الراهى: (طعام راه): خوارده مهنهكى
هه ميشهيه ه (عيش راه): ژيانى
خوشى و به ناز بهرورده.

الرأية: ميينهى (الرهى) به ههروا
ناوه بو ههنگ لهم روموه كه لهكاتى
فرين دا په لهقازه ناكاو بال ليك

نادا.

الرهاء: شوينى فراوان و گوشاد ه
دمگوترى: (طريق رهاء): ريگاپهكى
پان و پورو فراوانه، ههروا
ههرشتيك و مكوو دوكله و تهمو
مزيچى.

الرهُو: شتى دامه زراو و بى جوته ه
هيدى و لهسهرهخو ه دمگوترى:
(مطر رهو): بارانى لهسهرهخو ه
(بحر رهو): دهرى پاوستاو ه (أفعلُ
ذلك رهوا): نهوکاره بکه به کاله خو
ه ههروا به مانا پوشاكى تهنك دئ ه
شتى بلاوو ليك جيبابووموه ه
شوینى پان و پور ه شوینى نرمایى و
چال و زهلكاو ه پهلهومرى كوركى ه
كۆمهلى ئادهميزاد (پېرو تاقم).

الرهُوة: شوینى نرم لهزموى كهناوى
تيذا كۆدمبيتهوه.

الرَّهَاءُ: خوشره ه دمگوترى: (فرس
مرهاة): نهسپى تيزرپويه.
رهولا: بهروانه ماددى (رَهْكَ).

رَهْيَا: لاواز بوو نهيتوانى.
رَهْيَاتُ السَّمَاءِ: ئاسمان ئاماديه بو
باران بارين، (رَهْيَاتُ السَّحَابَةِ):
ههورمكه خهريكه باران ببارينى.
رَهْيَا الشَّيْءُ: شتهكى تيسكهل و بيهكل
كردو چاكى نهكرد.

- رَهْيَا رَايَهُ: رايه‌کمی خوی تیک دا ۵
 زِيَوَان بَوَوِه.
- رَهْيَا فِي أَمْرِهِ: سوور نه‌بو له سمر
 کارم‌کمی.
- رَهْيَا الْحَمَلُ: لاتايه‌کی بارم‌کمی قورس
 تر کرد له‌وی تریان ۵ چهنديک
 همون بدا بارم‌ک راست بکاتمه‌وه
 همر خوار دمی.
- تَرْهِيَا: کموته جمو جوئن و په‌له‌فازه ۵
 رارا بوو له‌شته‌که، دم‌گوتری: (تَرْهِيَا
 لي أَمْرِهِ): رارا بوو له‌کارم‌کمی دا
 ویستی نه‌نجامی بدا پاشان نه‌یکرد
 ۵ همروا دم‌گوتری: (عِنَاه تَرْهِيَان):
 پیلوی جاوی بۆ راناوستی.
- تَرْهِيَا السَّحَابُ: همورم‌کمه خمریکه
 باران ببارینی.
- تَرْهِيَا فِي مَشْيِهِ: له‌روپشتن دا لارو
 له‌نجه‌ی کرد.
- رَدَا فِي الْأَمْرِ تَرَوْنَهُ وَتَرَوْنَاهُ: له‌کارم‌کمه
 ورد بۆومو تی‌ی فکری خیرا برپاری
 له‌سمر نه‌داو ده‌ستیه‌جی وه‌لامی
 نه‌دایه‌وه.
- الرَّاءُ: پیتی‌که له‌پیته‌کانی هیجاء ۵
 دره‌ختیکه به‌ریکی سپی یان سوری
 هه‌یه.
- الرُّؤْيَا: تی‌فکرین و ورد بوونمه‌وه
 له‌شت.
- رَابُ اللَّبَنِ رَزِيًّا: شیرم‌که بزپکا ۵ یان
 ماسته‌که هه‌ژینسراو رو‌نه‌کمی
 حیاکرایه‌ووو دهره‌یندرا.
- رَابُ فَلَانٍ: فلان‌کس سمرسام بوو ۵
 گیزی توش بوو به‌هوی تی‌ری یان
 هه‌نوزو خه‌والویی ۵ یان به‌هوی
 خواردنه‌وه‌ی دوی زۆرو ترش ۵ یان
 فلان‌کس دروی کرد ۵ عه‌قلی تیک
 چوو ۵ رای ناپه‌سهند بوو ۵ همروا
 ده‌گوتری: (رَابُ دُمُهُ): خوینی
 حه‌لآل بوو ۵ کاتی له‌ناو بردنی هات
 ۵ کاتی سمربرپنی هات.
- رَابُ اللَّبَنِ: شیرم‌کمی مه‌یاند ۵
 ترشاندی ۵ بزپک‌اندی.
- رَوَّبُ اللَّبَنِ: به‌مانا (أَرَابَهُ) دئ.
- الرَّوْبُ: پیاوی سه‌رگه‌ردان ۵ یان
 کمسیک له‌برسان یان به‌هوی
 و‌مه‌وزو نه‌نوستن سه‌نته‌ری تیک
 چوبی.
- الرَّائِبُ مِنَ الْأَمْرِ: کاری ریک و پیک و
 بی‌موشکیله و بی‌شویه‌و گومان ۵
 نه‌م وشه‌یه نه‌گمر له (رَوْبُ)
 و‌مرگ‌یرا بی‌به‌مانا گومان‌او‌ی و
 شوبه‌مداره ۵ له‌حمدیشی نه‌بویه‌کردا
 هاتوو ده‌فرموی: (وَعَلَيْكَ بِالرَّائِبِ
 مِنَ الْأُمُورِ وَرَدَعَ الرَّائِبُ مِنْهَا) ۵
 (الرَّائِبُ) ی‌مه‌گم له (رَوْبُ)

بمشيک لهشمو ۵ عهقل و ناومز،
دمگوترئ: (هو يمدلني وأنا اذ ذاك
غلام ليس لي روبة).

المِرْوَبُ: نمو قاهميه شيرى تيدا دمكرى
به پهنر يان شيرى تيدا
دممهيه ندرئ ۵ (ك: مِرْوَاب).

وَأَثَ ذُو الْحَاظِرِ رَوْنًا: نازمه سم دوو
فاهمه كه ريخى كرد ۵ لهپهندى
پيشينان دا هاتووه دهئ: (أَشْتُكَ
وتروئي): من گياو گزت ددممى تو
ريخم بو دمكهى، بهكهسيك
دمگوترئ، كوفرانى نيعممت بكاو
چاكهى لمبمر چاو نمب.

الرُّوثُ: كاوتزى نازمى سم داره ۵ (ك:
أرواث).

الرُّوْغَةُ: تاكى وشهى (الرُّوث) ۵
كوژمى گهمه كه لهگل گىرو
بيژنگ دادمينيته موه دواى
لهبيژنگدانى گهممه ۵ لابهكى لوت
كهناوى لى دهنه خوار ۵ دمندوكى
ههئو.

راجت السلعة رواجاً: كالآكه برموى بوو،
داخوازى زور بون.
راجت الأمر رواجاً و رواجاً: بهخيبراى
كارمه جى بهجى بوو.

راجت الریح: بايهكه لهزور لاومها،
شونى ههلبونهكهى زياد لهجييهكه

ومرگيراوه (الرائب)ى دووهم له
(رَبِّ)موه ومرگيراوه.

الرَّابُ: نهندازه، دمگوترئ: (هذا راب
كذا): نهوه بهمنه نندازهى نهوميه

الرَّوْبُ: شيرى بزركاو ترشاو مهيو،
دمگوترئ: (ماعندي شرب ولا
روب): نه ههنگوينم لايه نه دوى
ترشاو ۵ لهحه ديت دا هاتووه:
(لاشرب ولا روب لي البيع والشراء):
واته نه غهشكردن رموايه نه
تيكهال كردنى شتى خراب بهه
چاك.

الرَّيَّان من الرجال: پياوى غهشكمر،
گوماناوى.

الرَّيْة: ههوين ۵ خه ميرمهكه ترشه
دمكرتته ناو ماست و شيرموه بو
نهوه بههئ.

الرَّوْبَةُ: بهمانا (الرُّوبَةُ)دئ ۵ شيرى
بزركاو، ترشاو ۵ چاككردنى نيشو
كار ۵ پيداويستى ۵ بژيوى ژيان،
دمگوترئ: (ما يقوم فلان بروبة أهله):

فلانكهس بژيوى مال و مندالى
دابين ناكا ۵ همرو ناوه بو زمويهكه
زور بههيت و همربى ۵ پارچه
گوشت، دمگوترئ: (قطع اللحم روبة
روبة) ۵ همرو ناوه بو سمروكارى
كردنى نيشو كارو ههسورانيان ۵

بوو، نمراندره له کوټوه هات.

نَدَجَ الْغَبَارُ: تپه و تۆزمه در تیره
کیشا.

نَدَجَ السَّلْعَةُ: بر موی به کالاکه دا.

نَدَجَ كَلَامَهُ: هسه کانی خوی رازاندوه
هسه کانی خوی چهواشه کردن و
حه قیقه تیان نه زاندره.

الرُّجَّة: په له کردن و خیرایی.

أَلْمَرْجُ: (أَمْرٌ مُرَوِّجٌ): کاری تیکه و
پیکه.

راح رواحاً: نیواره رویشته و همروه ها

وشه ی (راح): به کار دهینریت بۆ

رویشتن له هه موو کاتیکی شه وو

روژدا و همروا وشه ی (الْفَرْجُ): بۆ

هه موو کاتیکی رویشتن به کاردی و

دمگوتری: (راح القرم و راح الهم

روحاً و رواحاً): چوو بۆلای

هه موه که.

راح الإبل و غیرها: خوشترمه که دوا ی

مه غریب گهراپه وه بۆ ناغه له که ی.

راح الیوم: ره شه بکه ی توند بوو و

هه واکه ی خوش بوو.

راح فلان للمعروف راحة: فلانکس بۆ

چاکه کردن جوست و چالاک بوو.

راحت یدئه لکذا: دهستی بۆ نهو شته

سوک بوو.

راح للأمر رواحاً و راحاً و راحة و أريحته: بۆ

نه واکه که یف خوش و تهر دهماخ

بوو.

راح فلان معروفاً راحة: فلانکس

به چاکه که ی گه یشت.

راح الشئ رُوحاً: شته که به ره روا و بوو.

رُوحَ الرُّجُل: پیاو که نیوان قاچه کانی پان

بوو لای په منجه کانی پان و لای پاژنه

پی ی تهسک و (هو اروح و هی

روحاً).

أراح: پشوی دا همناسه ی دا و

حه سپاه وه و مرد.

أراح الشئ: شته که بۆگه نی کرد.

أراح فلان: فلانکس کهوته نیواره و

کهوته ناو رمشه با و له خوشترمه که ی

دابه زی بۆ نه وه ی خوشترمه که ی

بجه سینیتته وه.

أراح الإبل و غیرها: خوشترمه که ی

گهراپه وه بۆ ناغه له که ی.

أراح علیه حقّه: مافه که ی بۆ گهراپه وه.

أراح فلاناً: فلانکس ی خسته

نیستراحت و خوشییه وه.

أراح منه معروفاً: له فلان وه خیره

خوشی پچ گه یی.

أراح الشئ: بۆنی شته که ی کرد.

أروح الشئ: شته که بۆگه نی کرد و

رأخ بین الشئین: له نیوان نه و

دووشته دا په کسان ی نو اند و جار پک

بالمعرف): دستمهکانی بهردموام
دمبهخشن بههمردوو دمستی خيرو
پياومتي دمكا ه (تراوحا العمل):
بههمردوو دمستی گاردمكا
ههرساته و دمستیكى لهكاردايه.

تراوحته الاحلاب: زور روزگارى
بهسهردا تيپهري.

تروخ: نيواره و سهرهتاي شمو دمستی
کرد به شمو روئي ه يان نيشي تيئا
کرد.

تروخ الشين: شتمكه بوئي فلان شتي
گرتووه چونكه لى نزيك بوموه.

تروخ الثبت: رومكهكه دريژ بوو، بالاى
کرد.

تروخ الشجر: درمختهكه دواى روشتنى
و مرزى هاوين گه لاکه ي هه نومري.

تروخ بالمروحة: بهمانا (روخ) هاتووه.

تروخ القوم: نيواره هات بوياى
قهوممهكه.

استراخ: پشوى دا ه هه سايموه.

استروخ: بهمانا (اسراخ) دى.

استروخ اليه: بهنمو نارامى گرتو
داسهكنا.

استروخ الفصن: لقهدرمختهكه همزا
هاتو چوى کرد.

استروخ الرجل: پياومكه لارو لهنجهى
کرد.

دمستی بو نهوشته بردو جارئك بو
شتمكه ي تر ه دمگوترى: (راوح بين
جنيه): همردمه لهسهر لاته نيشتيكى
راكشا ه (راوح بين رجليه): ههرساته
لهسهر قاجيكي ومستا ه ههروا
دمگوترى: (انا اغاديه واراوخه): جارى
واههميه بهياني دهجم بوياى، جارى
واههميه نيواره دهجم بوياى، يان
بهياني و نيواره دهجم بوياى.

روخ عليه بالمروحة: پانكهكه ي خسته
نيش بوئهوه ي ههواى پاكي بو بينى
ه ههواكه بگوري.

روخ بالقوم: نويزى تهراويحي
بهخه نكهكه کرد.

روخ القوم: نيواره روشت بوياى
قهوممهكه.

روخ الدهن: بوئي خوشى تيئكه
بهروئهكه کرد بوئهوه ي بوئي
خوش ببي.

روخ فلان او الربل: بهمانا (اراخ) دى.
ارتاح للامر: دلى بهكارمكه خوش بوو.
ارتاح الله له برحمته: خودا له به لاو
چورتم رزگارى کرد.

ارتوخ: نوبه كردن، دمگوترى: (هما
يرتوحن عملاً): شه دووه بهنوبه
كاردمكن.

تراوخ: دمگوترى: (فلان يداه تراوحن

استروح الشئى: بۆنى شتهكەى كرد ۋ
بۆنى پتوه كرد.

استروح المطر الزرع: بارانهكە
زمرعاتهكەى بوژاندموه.

الاستروح: لهبوارى پزىشكى دا بهمه
دمگوترى هموا داخل بگهيه
بوڤاڤهيكى جهستهوه.

الاربع: دمگوترى (مخمل أربع)
كهژاومهيكى فراوانه.

الاربعى: سنگ فراوان و رموشت جوان و
نامادباش بۆ چاكهكارى و سهخى
سروشت ۋ شمشير.

الاربعية: سهخى سروشت و حمزله
پياومتى و نامادباش بۆ
مالبهخشين.

الاربع: كۆى وشهى (ترويعه)يه؛
لهبنه مادا ئهم وشهيه ناوه بۆ
دانىشتن ههرچۆنىك بى ۋ دوايى
كراوه بهناو بۆ ئهو دانىشتنهى
ئهنجام ددمدرئ دواى چوار پكاتى
نويزى عيشا له مانگى رهمهزان دا بۆ
حهسانهوه، ئهمجار بهشيوهى مهجاز
كراوه بهناو بۆ ههر چوار پكاتىك
نويز كه دوو پكات دوو پكات ئهنجام
دمدرئ له مانگى رهمهزان دا.

الرابعة: بۆن چ خوش بى چ بۆگهن بى

ۋ حوشتر كه دوا خۆرئاواوون
بگهپتوهوه بۆ ئاغهلهكەى ۋ
بهپتجهوانهى وشهى (السارحة)يه ۋ
لهپهندى پيشينان دا هاتووه دهلى:
(ماله سارحة ولا رائحة): واته
هيچى نيه ۋ همروا وشهى (الرائحة)
ناوه بۆ بارانى ئيواران، پتجهوانهى
وشهى (العادية): كهبارانى بهيانىانى
پى دمگوترى.

الراح: حهسانهوه ۋ شهراب ۋ رۆزگارى
رهمهباو سهخت و دژوار ۋ

الراحة: بهرى دهست ۋ (ك: راح) ۋ
كهسبك ههنازاربى پتوهوى

ههنازاريهكەى رابگهيهنى دمگوترى:
(تركته على أنقى من الراحة) ۋ همروا
ناوه بۆ حهسانهوه ۋ ژن ۋ گۆرهمپان.

الروح: بهمانا (الراحة) دئ ۋ ناوه بۆ
كاتى نيوان نيومپۆو شهو ۋ
بهرامبهرمهكى (الصباح).

الروحة: بهمانا (الراحة) دئ.

الروح: بهمانا (الراحة) دئ ۋ رهمهت ۋ
باى شهمان ۋ (ك: ارواح) ۋ

دهگوترى: (يوم رُوح): رۆژئكه
ههواى خۆشه ۋ (عشية روحه):

ئيوارميهكه هموا خۆشه ۋ همروا
بهمانا كههيف خۆشى و
بهختهومرپيه.

الرُّوحُ: گیان ۵ نفیس ۵ قورئان ۵ نیگا.

روح القدس: بهلای مهسیحیه‌کانهوه
ئوقنومی سیئمه.

الروح الأمين وروح القدس: ناوی
حه‌زرمتی جویرانیله سه‌لامی
خودای له‌سمر بی ۵ له‌زانیاری
فهلسمفی دا نهو شتهیه که‌به‌رامبهر
ماددمیه ۵ له‌زانیاری کیمیادا نهو
به‌شهیه که‌له‌کاتی پالاوتنی ماددما
به‌رزدمبیتهوه ومکوو روّحی گولّو
روّحی نه‌عنا.

الروحاني: نه‌وشته‌ی گیانی هه‌بی ۵
نیسه‌بدانه بولای روّح ۵ (الآباء
الروحانيون): زانا ناینییه‌کانی
مه‌سیحیه‌کانن ۵ (الطب الروحاني):
جوّره چاره‌سهریکی نه‌فسیه.

الروحّة: به‌ک جار رویشتنی ئیوارانه.
الروحیّة: له‌بوارى فهلسمفی دا
پیچه‌وانه‌ی (المادیة) به ۵ (الأشربة
الروحیة): عمره‌مقو بیرمو نهو جوّره
خواردنه‌وانه.

الريح: با ۵ بۆن ۵ ره‌حمه‌ت ۵ هیزو توانا،
ده‌گوتری: (ذهب ریح): هیزو
توانای نه‌ما ۵ سه‌رکه‌وتن و بالا
ده‌ستی ۵ هه‌رمان‌په‌وایی، ده‌گوتری:
(الريح لآل فلان): سه‌رکه‌وتن یان
هه‌رمان‌په‌وایی بو خیلّی فلانه،
هه‌مروا ده‌گوتری: (رجل ساکن

الريح): بی‌اوئیکی عاقل و سه‌نگینه ۵
(هَبَّت ریح): به‌ویستی خوئی
کارمه‌کی بو جی به‌جی بوو.

الرَّيحَانُ: ریحانه ۵ هه‌ر پرومکیک بۆنی
خویش بی ۵ ره‌حمه‌ت و رزق و رۆزی.
الرَّيحَة: با.

الرَّيْحُ: رۆزگارو شوینی بۆنخویش ۵ شتی
بۆن که‌سکون .

الرَّيحِي: (رَيْحِي التلقيح): گواستنه‌ومی
دمکه‌ تۆمی موتوربه‌یه به‌هوی
هه‌واوه ۵ (رَيْحِي الإِنْتِشار): ناوه بو
نهو پرومکه‌کی تۆمه‌که‌ی یان
ره‌گه‌کانی جرثومه‌کانی
بلاودمبنه‌وه به‌هوی با.

الرَّحْأُ: نهو شوینه‌ی خه‌لکه‌که‌ لییه‌وه
دمپۆن یان بوئی ده‌جن ۵ پیچه‌وانه‌ی
وشه‌ی (الرَّمْغَدِي) دئ، ده‌گوتری: (ما
ترك فلان من أبيه مَغْدِي ولا مَرَحاً):
فلانکس هه‌موو شتیکی له‌باوکی
ده‌جی.

الرَّحْأُ: له‌وشه‌ی (أراح) ومرگه‌راوه
به‌مانا په‌رجه‌و ئاغه‌لی ئازده‌.

الرَّحْأُ: نه‌سپی پینجهم له‌ئه‌سه‌به‌کانی
گۆرپه‌انی پیشرکی دا.

الرَّحْأُ: ئامیری تۆو چاندن.

الرَّحْأُ: به‌مانا (الرَّحْأُ) دئ ۵ پانکه‌و
ئامیری فینک کردنه‌وه.

الرَّوْعَة: ساراو بیابان ۵ نه‌وشوینه‌ی بای
لی دئ.

بِئِثْمُوكَارِه.

أرود في مشيه: به هیواشی پویشی ه (أرود
فلاناً): مؤلّمتی فلانی دا.

راوده مرارده ورواداً: فیلتی لی کرد،
چاوو پاوی لی کرد.

راودت المرأة عن نفسها: نافرمتکه
داوی کرد زینای لهگهل بکری.

راود عن الأمر وعليه: لهبارمی
کارمکه وه زهمانه سازمی کردو خوی
لهگهل هاودهگهی گونجانده.

راود على الأمر: داوی لی کرد کارمکه
بکا.

ارتاد لأهله: داوی کرد بؤ خویو
خیزانی شوینی هموانه و هو بؤ
ناژهلهکانی لهومر.

ارتاد الشيء: داوی شتهگهی کرد.

استرادت الدواب: بهمانا (رادت) دی.
استرادت لأمسه: گمراهیه وه بؤ نیشی
خوی و ملکهچ بوو.

استراد الشيء: بهنا بهدلی و پارایی
داوی شتهگهی کرد.

الأرود: دمگوتری: (الدهر أرود ذو غیر):
روژگار به هیواشی کارمکانی خوی

دمکا بهجوریک هستی به نمکری.
الرائد: لهبنهرمت دا بهوکسه دمگوتری

که چاوساگی خیلّه بؤ لهومرگی
باشو شوینی ناوو دمفهریک باران

المرّوحة: نامیریکه لهکاتی گهرمادا بای
هینکی به دمسهبردمکری بههوی
دمست یا کارمها ه (ک: مَراج).

المرّیاح (طعام مریاح): خواردنیکه غاز
لهگسه دمدا زوردمکاو ورگ
دمهاوسین.

المُستراح: پهناو که نهف ه خانوی
خه لومو نارام ه

رادت التواب رُوداً و رُوداً و رُوداً:
ناژهلهکان له لهومرگا که دا
هاتوچویان بوو.

راد فلان: فلانکس هاتو رویشی و
له شوینیک دانسه کنا.

راد و سادة من مرض أو هم: لهبهر
نهخوشی و ناسازان غه و
ناپرحمتی سهری لهسهر سهرین
نهومستاو نارامی نهگرت.

رادت المرأة: نافرمتکه زور هاتوچوی
ماله جیرانهکانی کرد.

راد الشيء رُوداً و رُوداً: داوی شتهگهی
کرد، دمگوتری: (راد أهله منزلاً

و كلاً): داوی کرد بؤ خیزانی
ممنزل و بؤ ناژهلهکانی لهومر.

أراد الشيء: شتهگهی و هست ه خوشی
و هست، دمگوتری: (أراد الجدار أن

ينقض): دیوارمکه خهریکه بپروخی.
أراد فلاناً على الأمر: فلانکسی هه لنا

ههیه دمشوبهتته کالسیوم لهکارایی
کیمیایو دا.

الرؤد: بای نهرمو لهسهرهخۆ، ههوی
شه مالی هینی ۵ مؤلمت.

الرؤید: دمگوتری: (رؤید): واته
لهسهرهخۆ به هیمنی ۵ (رویدک

خالد): واته مؤلمتی خالید بیه.

المروء: کل چیوک، کلی هه لهچاو

رادمدری ۵ پارچه ناسنی که

له لغاودایه هه لدمسورپ ۵ جومزگه ۵

سنگ ۵ جه مسمری خولخلوکه ی

ناسن ۵ په کی که له کۆلمه کانی

جه نه چهری گیره ۵ (ک: مراد

ومراوید).

رؤذن: ماندو بوو لاواز بوو.

رآزه رؤزا: به تافی کردموه.

واذ الدینار: دیناره زپره که ی کیشا

بۆنه وهی بزانی کیشی جه نه.

راز صنعته ومالئ: سمرو کاری مال و

سامان و بهرهمی خۆی کرد.

راز ماعنده: داوی لی کرد نه وهی لایهتی

بیدای.

رآزئه: به تافی کردموه له بۆته ی دا.

رؤز کلامه برآیه فی نفسه: له دلی خۆی

دا زنجیره و چۆنیهتی راو هسه کانی

خۆی تاوو توو کردن بۆنه وهی

بزانی چۆن دهرمان دهرپری.

بیگریته وه ۵ چاوساغ و شارمزا بۆ

نیشاندانی ریکا بۆ کاروان ۵ نیستا

کراوه به پله به کی تایبهتی فهرمانبهری

پۆلیسی یان سوپا له ژوور پله ی

نه قیبو له خوار پله ی موه دمه وهیه

۵ (ک: رؤاد و راده).

رائد العین: چقی چاو، دمگوتری: (فلان

رائد الوساد): فلانکس له بهر نازار

یان غهم و ناره حهتی سمری خۆی

له سمر سهرین ناگری، هه روا

دمگوتری: (امراه رائده): ناهرمتی که

زور مالا نگه ره زوو زوو هاموشوی

دراوسیه کانی دمکا.

الرأ: به مانا (رائد) دئ ۵ دمگوتری:

(ریح راده): هه وایه کی نهرمو

له سهره خۆیه ۵ (امراه راد و راده):

ناهرمتی که مالا نگه ره.

الرادار: نامیری کی نه لکترۆنییه

به هۆیه وه دمتواند ری هه ست

به بونی هرۆکه به کی له ناسمانی

ناوچه به کی تایبته، یان بوونی

کهشتی له دمریاداو دیاری کردنی

شوینه که یان له مه سافه به کی

تایبهتی دا له بارو دۆخی که دا

که به چاوی عادمی نه وکاره نه انجام

نادری.

الرادیسوم: عونسوریک سی و

ورشه داره، نیشاتی که تیشکدیری

رَوَّضَ رَأْيَهُ: دواى لى ورد بوونه و مو
تيفكرين دمستى بهشته كه كرد.
الرَّأْزُ: باش و مستا، سهرؤكى و مستا
بيناسازمکان يان سهرؤكى
همرپيشه و مرو پيشه سازيک.
الرِّيَاةُ: پيشهى بيناسازى و مستاى
ديوار.
وَأَسَى رَوْسًا: لارو له نجهى كرد و (راس
السيْلُ): لافاومكه پلو و پوشر و
چيلكه و چه و يلى كؤكردموه و له گه
خوى رايدها.
الرَّؤْسُ: عهيب و عار، دمگوترى: (فلان
رَوْسُ سُرِّ): فلانكس هياوى
خرابه.
وَأَسَى رَوْشًا: زورى خوارد (راش المرضُ
فلانًا): نه خوشى فلانى لاواز كردوه.
رَوْشَ رَوْشًا: عهقتى سوك بوو بى عهقتله و
كافامه.
الرَّشَوشُ: گوینچكهى زورى موو پيومن و
پشتى لاوازه و بى هيژه.
الرَّوْشُنُ: پروانه و شوى (رَشْنُ).
رَاضَهُ رَوْضًا رِيَاةً: ژنربارى
كرد، ملكه چى كرد، دمگوترى:
(راضُ الْمُهْرُ): جوانومهكى رام كرد و
(راضُ نَفْسَهُ بِالْقَوَى): نهمسى خوى
راهيتا له سمر خودا پمرستى و (راضُ
القُرَايِ الصَّعْبَةِ): سمرهوى قورس و
گرانى هيتانه نساو جامه

شيعرپيهكه يه وه و (راضُ السَّرُّ):
مروارپيهكهى كون كرد و (هرو
مروض و هي مروضة).
أَرْضُ الْمَكَانِ: شوينمهكه باغى زور
بوون.
أَرْضُ الرَّوَادِي وَالْمَرْصُ: شيومكه يان
حهوزمكه نهومندى تيدا كؤبووه و
زموپيهكهى دابؤشى.
أَرْضُ فُلَانٍ: فلانكس قوم دوا قوم
شمرابهكهى نؤش كرد.
أَرْضُ الْمَكَانِ: شوينمهكهى كرده باغ.
أَرْضُ الْقَوْمِ: خهلكهكهى تيرناو كرد.
أَرْضُ الْمَكَانِ: بهمانا (أَرْضُ دَى).
رَاوَضَهُ عَلَى الْأَمْرِ: له سمر نيشهكه
جهندو چون و وت و وئزى له گه
داكرد بوئه وهى بيخاته ناو
كارمكه وه.
رَوْضُ الْمَكَانِ: بهمانا (أَرْضُ دَى).
رَوْضُ فُلَانٍ: فلانكس هؤگرى باخ بوو
تييدا مايه وه.
رَوْضُ الْمَكَانِ: شوينمهكهى كرده باخ،
دمگوترى: (رَوْضُ الْمَطَرُ الْأَرْضُ):
باران زموى كرده باخ و رازانديه وه.
رَوْضُ الْمُهْرِ: جوانوه نه سپهكهى راهيتا.
إِرْتَاضَ: رام بوو، ژنربار بوو، دمگوترى:
(إِرْتَاضُ الْمُهْرِ): جوانومهكه رام بوو.
إِرْتَاضَتِ الْقُرَايِ: سمرهوا (قافية) كان
به پدمست بوون.

تراوضا: چهنسو چونيان كرد له كپړنو
هرۆشتن دا.

إستراض المكان والوادي والحوّض: به مانا
(أراض) دئ ه همروا به مانا بهان و
بۆږي و گوشادی دئ.

استراض النفس: دلى نارامى گرت و
كرايهوه، خوشنوود بوو.

استروض النبات: رومكه كه گهيشته
نهو بهرې گهورمى و بهرزى خوى.
استروضت الأرض: زهويهكه گياو گزى
باشى بهرهم هينا.

الروضة: زموى سهوز ه باخى جوان و
رازواه، دمگوترى: (مجلسه روضة):
مه جليس و دانىشتن له گهلى دا
خوش و به له ززمته ه (ك: روض
ورياض).

روضة الحوض: نهندانى نهو به شهى
ناومكه دايپوشيوه.

الرياضة: به لای صوفيه كانهوه
بريتيه له پالته كردنى نه خلاقى
دمرون و سهمرگه مېوون به خودا
به رستى و وازهينان له وشتانهى
كه نهفس داخوازيانه.

الرياضة البدنية: نهجامدانى جوړه
جم و جوئيكى تايبهتى كه جهسته
به هيز دمكاو رايدمهينى ه (العلوم
الرياضية): بريتيه له زانيارى
حيساب و نهندانى و جهبرو نهو

جوړه زانيارىيانه.

السرىض من السراب: نهو ناژه و
ولاغهميه كه رام نه كړئ و مل نه دا بو
خاومنه كهى راى بينى، دمگوترى:
(أمر رىض): كارىكه بهرنيك و بيكى
نه انجام نه دراوه، كه مو كورى زورى
تيدياه.

الرّیضة: (قصيدة ریضة): جامه بهكه
رنيك و بيك نه كراوه، لهنگى و كه مو
كورى زورى تيدياه ه (قصيدة ریضة
القوالي): جامه بهكه سهرواكانى
له لايه شاعيرانهوه رام نه كراون.

راع روعاً: ترسا.

راع الشئ روعاً: شتهكه گهرايهوه بو
شوينى خوى.

راع الأمر فلاناً: كارمكه فلانكهسى
ترساند.

راع الشئ فلاناً: شتهكه فلانكهسى خسته
سهرسوپمانهوه، دمگوترى: (راعنى
جماله): جوانييهكهى سه رنجى
پاكيشام ه (راعنى كلامه): قسهكانى
سه رنجيان راكيشام ه (هو رانع وهى
رائع) ه همروا دمگوترى: (هذه شربة
راع بها لؤادي): نه مه شهرا بيك
بوو كفت و كوى دلى دامركاند.

رَوَعَ رَوْعاً: زهرهكو ليها توو بوو، سه رنج
راكيش بوو.

اللقمة في الدسم): پارومكهی لهناو
 رؤناومكه دا نه مديو نهوديو كرد تا
 بمباشی چه وربوو رونهكهی هه لمزی.
 إرتاغه: ویستی و داوا ی کرد.
 تراوغا: نهو دووه هه مریه مکه یان هیللی
 لهوی تریان کرد هه کموتنه
 زۆرانبازی و بهکتریان بۆرپدا.
 تروغت الدابة: ولاغمه که خۆی گهوزاند.
 الأروغ: دمگوتری: (هو أروغ من ثعالة):
 نهو له رپوی هیلل زان تره.
 الرائغ: دمگوتری: (طریق رائغ):
 ریبازیکهی خواره.
 الرائفة: ریبازی هورت و پیچاوی هه
 لهحه دیشی (الاحنف) دا هاتوووه
 دهلی: (لعدلت الى رائفة من روائغ
 المدينة).
 الرؤاغة: نهوشوینهی زۆر خه لکی تیدا
 بکوژری، شوینی تیدا به هیلک
 چوون.
 الرواغ: کهسیک زۆر هیلل زان بی هه
 رپوی.
 الریاغ: همرزانی، به پیت.
 واق رواق: رون بوو، ساف بوو، تهم و مزی
 له سهر نه ما.
 واق علیه: فهضل و پیاومتی به سهردا
 زۆر کرد.
 واق الشبی فلاناً رواقاً و رواقاناً: شته که

سهرنجی فلانکه سی راکیشا.
 رواق رواقاً: ددانی پيشینهی سهرموهی
 له ددانی خوارموه زیاتر هاتوونه
 پیش، واته که ئبهی سهروی له ناستی
 که ئبهی خواروی نین.
 رواقه: دیوه خانمکه ی بهرامبهر
 دیوه خانی نهوه، دهگوتری: (هر
 جاري مراقي).
 رواق الليل: شمو بهردهی تاریکی خۆی
 درێژکردموه.
 رواق الشراب: شمرابه که ی ساف کرد هه
 خشت و خۆل و تهپ و توژی لی
 پالوت.
 رواق السلعة: کالاکه ی فروشت و باشتی
 کپی.
 رواق له في السلعة: نرخ ی کالاکه ی
 بهر زکردموه و ناشیهو بی کپی.
 رواق البيت: بهر بیلای بو خانومه که
 دروست کرد هه دیوه خانی بو
 خانومه که دروست کرد.
 ترواق الشراب: شمرابه که ساف بوو.
 الأرواق: کهسیکه که ئبهی سهروی
 به سهر که ئبهی خواروی دا بهروان
 لیان پیش کموتن هه (عام أرواق):
 سالیکی سهخت و زهحه مه ته، ژهانی
 تیدا ناخۆشه هه (هي رواق).
 الرکواق: شت پالیو هه چاپالیو، شیر

پالټو، نهوت پالټو ۵ پيالو گلاس ۵
(ك: روايق).

الرِّدَاقُ: زورټكه ومكوو خيمه
لمدرټرمويه.

رواق البيت: بهربيلای خانوو ۵ زورټك
بو خويندنو دمرس گوتنه وه له
مزگهوت دا پان له همر
عبادتمخانه يه كي تر دا بي ۵
پهناپهك بو راگوپينه ومو وتو وټر
له كوږونه وهی نيو دموتنه وتو
فيستيفالې نهدمبيو نهوستانه دا.

رواق الليل: سمره تاي شهو، به شيك
له شهو.

رواق العين: بروی چاو ۵ (ك: أروقة
وروق).

الرواقِيَّونَ: فوتابيه گاني زمينوني
همله سوفی يونانين، نهم نازناوهميان
له مومو و مرگرتووو كه زمينون
له ريوافيك دا دمرس پي دمگوتنه وه
۵ همروا پنيان دمگوتري: (أصحاب
المظلة).

الرَّوْقُ: له هه موو شتيك دا پيشه كي و
سمره تاكه به تي، ده گوتري: (روق
الجيش، روق البيت، روق الشباب).

روق القرم: گه ورمو په كه پياوی
قه ومه كه.

رَوَقُ الليل: به شيك له شهو، ده گوتري:
(مضي روق من الليل).

رَوَقُ السحاب: لافاوی باران، ده گوتري:

(أقلت السحاب أرواقها): هه ورمه
بارانی بهردمواو بوو.

روق الدابة: شاخی نازهل ۵ له په ندي

پيشينان دا هاتووو ده لي: (كالنور

يحيي أنفه برؤقه): ومكوو كه لمگا وابه

لوتي به شاخی دمباري زي ۵ هه روا

وشه ي (الروق): به مانا به خو نازو

نازاد دي ۵ به مانا ته مه ن دي،

دمگوتري: (أكل فلان روقه): هه روا

بو نهم مانا پانه دي: پهرده ۵ شتي

صافو پون ۵ گوخته ي راوگر ۵

ورهي پياوو عه زمو جه زمي ۵

كومه لي نادميزاد، ده گوتري: (جاء

روق بني فلان): كومه لي خي لي فلان

هاتن ۵ خو شه ويستي بي خه وش ۵

بار ته قاي شت ۵ لاشه (لاشه ي

مردوو) ۵ خيمه، ده گوتري: (ضرب

روقه بالمكان): له وشوپنه خيمه ي

خوي هه لنواو نيشته جي بوو ۵ (ك:

أرواق) ۵ دمش گوتري: (أُسْبَلَتْ

أرواقها): فرمي سكي رشتن ۵ (رَمَاءُ

أرواقه): فورسا ي خوي خسته

سهر ي (رمي أرواقه على الدابة):

سواي ولاغه كه بوو ۵ (ألقى عليه

أوراقه): شيت وشه يدي بوو زوري

خوش ويست تاواي لي هات له پيناو

خوشه ويستي دا خوي بهخت بكا.

الرَّوْقَةُ: جواني گشه يدي ۵ روخساري جوان.

الرُّوقَةُ: مندالی جوان چ کور بی ج کج،
تاک بی، دوی، کوی ۵ نادمیزادی
باش و ومجاخزاده ۵ دمریاری
رؤم هکان پیغه مبهـ هر (دخ)
فهرموویه تی: (يُخْرَج إِلَيْهِمْ رُوقَةُ
الْمُؤْمِنِينَ) باشترین کهسانی موسوئمان
بهرمو رویان دهنه ومو نیان
ومدمست دین.

الرِّيْقُ: (ريق الشباب): سهرمتای گهنجی.
الرِّيْقُ: له هـ موو شتیک دا
باش که یه تی.

رَيْقُ الشَّبَاب: به مانا (ریقه) دی.
رَوْلُ الْفَرَسُ وغیره: نه سپه که لیکی چاند
۵ میزی پچر پچری کرد.
رَوْلُ الطَّعَامِ: خوراکه که ی چه ورکرد
(رؤنی تیکرد).

رَوْلُ رَأْسِهِ مِنَ الدَّهْنِ: سهری چه ورکرد.
تَرَوْلُ: لیکی چاند (لیکی له بهر رؤی).
الرائل: ددانی زهر.

الراوِلُ: به مانا (الرائل) دی، هـ روا
به مانا (لیک) دی ۵ (ک: رواویل).
الرَّوَالُ: لیک.

الرَّوِلُ: که سیک زوری لیک هـ بی.
رامه روماً و مرماً: داوی کرد، قهصدی
کرد.

رَوَمٌ: مایه وه، دانیش.
رَوَمٌ فُلاناً الشَّيْئُ: وای کرد فلانکه س

داوی شته که بکا هـ موی بؤ بدا،
دمگوتری: (رَوَمٌ فُلاناً، وروم فـ لان):
وای کرد فلان داوی بکا.

رَوَمٌ رَأْيَهُ: قهصدی شته که ی کرد داوی
داوی شتیک تری کرد ۵ جـ ار
دوچار داوی شتی کرد.

تَرَوَمٌ فُلانٍ: یاری بی کرد.
رَأْمَةٌ: شوینیکه له بادیه می عهر ب

(له ساری عهر بوستان) واده بی
دمیکه نه دوانی و به (مشی) ناوی
دمهینن ۵ و مگوو له پهنی پیشینان
دا هاتوو (تسالي برامتين سَلْجَمًا):
له بادیه دا نیشته جـ بووم داوی
شیلیم لی دمکا ۵ به که سیک
دمگوتری داوی شتیک بکا
له شوینیک که دمست نمکه وی.

الرَّوْمُ: نهرمای گویچه ۵ دمرخستنی
بزونی کوتای وشه به خیرای
به جوریک نهو بزونه بیبستر.

الرَّوْمُ: نهرمای گویچه ۵ شهرابیک
زور که سـ کون بی و زور
سهرخوشکهری که له قهسه بی
شهر پالفته دمکری ۵ به شیک
له نادمیزاد که پنیان دمگوتری:
(روم) و نیستا به شیکن له گه لانی
نه وروپا و ناسیا.

الرَّوْمَةُ: غهرمو سـ ریش.

الرَّومِيُّ: حەبل و سەولەو زنجیری
کەشتی بەتال.

المَرَامُ: داخواری.

الروماتیزم: زاروامیەکی گشتییە بۆ
چەندحالتی جیا جیا بەکار
دەهێنێری کە دیاردەگانی نازاری
ماسولکەو جومزگەو ئەنسیجەیی
لیفییه.

وان الیوم رَوْنًا: رۆژمە زۆر گەرم بوو زۆر
ناخۆش بوو.

وان الأمر: کارمە ناخۆش بوو تال و تفت
بوو، گران بوو.

الأزوان: دەنگ ە رۆژانی سەخت و
ناخۆش، دەرگوتری: (یوم ارونان و یوم
ارونان): رۆژێکی گەرم و ناخۆش و
پەرغەم و پەژارە.

الردائي: حەلواپەك لەهێلكەو ناردو
شەكر دروست دەكړی.

الردن: ناخۆش و زەحمەت ە (ك:
رؤن).

الرودة: (رودة الشئ): ئەستورایی
شتەكەو ناخۆشییەكە، لەگەرمی
لەساردی لەغەم و پەژارەو ئەو
چۆرە شتانه.

المرون: (هو مرون به): ئەو تیشكاوه،
ژێرکەوتوو.

روي على البعير رياً: لەسەر حوشرمە
داوای ناوی کرد.

روي القرم وعليهم وهم: داوای ناوی کرد
بۆ خەلکەكە ە لەسەر حوشرمە
توند دایبەست، دەرگوتری: (روي
على الرجل بالرواء): لەسەر پەشتی
حوشرمە پیاوێكە شەتەك دا
بۆئەموی لەكاتی هێرش هێنانی
خەودا نەكەوتتە خوار.

روي الحديث أو الشعر رواية: حەدیسەكە

یان شیعرەكە وەرگرت و هەلی
گرت بۆ گێڕانەموو نەقل کردن.

روي عليه الكلْب: درۆی بەدەمەوه کرد.

روي الحبل رياً: حەبلەكە خا و بادا.

روي الزرع: کشتوگالەكە ناودا.

روي من الماء ونحوه رياً: ناوێكی
خواردموو تێرناو بوو.

روي الشجر وروي الثبت: درمختەكە یان
رومەكە تێرناو بوو تەردەماغ بوو.

أروأ: وای لێ کرد تێرناو بێ.

أروي فلاناً الحديث والشعر: حەدیسێ بۆ
خوێندموو، شیعرێ بۆ گوت

بۆئەموی ئەویش لێیەوه نەقل بکاو
بۆ خەلکی تری بخوێنێتەوه.

روي: ناوی لەگەڵ خۆی هەلگرت.

روي فلان في الأمر: فلانكەس
لەكارمەكی پوانی و لێ وردبۆوه.

روي فلاناً: فلانكەسی والی کرد تێر
ناوێ.

إرتوي: بەمانا (روي) دێ، دەرگوتری:

(ارتوت مفاصله) جومزگه کانی رنک و
پنک بون و پته و بوبون.

إرتوى المبل: حهبله که تاله کانی
زوربون و به گشتی بادرا.

تروی: به مانا (روی) دئ، دمگوترئ:
(ارئوت مفاصله): جومزگه کانی

رنک و پنک بون و پته و بوبون.

تروی في الامر: سهیری کاره که ی کردو
لئی وردبؤوه.

روی الحديث أو الشِعْر: حه دیت و
شیرمه که ریوایهت کرد.

الأروية: مانگا کیوی، بزنه کیوی ه (ک:
ارای).

التروية: (يوم التروية): روژی هه شته می
مانگی ذیلحیجه یه.

الرؤي: راوی الحديث أو الشعر: حه دیت
گیرم که شیر هه لگره که
بؤنه و ریوایهتی بکن به کهسانی
دی که بلین.

الرؤیة: میننه (الرؤی) یه ه
نهو که سهی داوی ناودمکا ه که سیک
زور حه دیت و شیر ریوایهت بکا
نهو کاته (تا) خرکه ی بؤ
موباله غه یه، بؤ ته ئنیث نییه ه
کونده ی ناو که ناوی تیدایح ه نهو
ولاغی باره ناوی لی دهنرئ ه (ک:
روایا) یه.

الرؤء من الماء: ناوی شیرین و سازگار و

گوارا ه ناوی زور و تینوایهتی شکین.
الرؤی: ماء رؤی: ناوی شیرین و سازگار.
الرؤء: حه بلکه بارو بارگه نه ی پی
له حوشر دهبه سترئ.

الرؤء: روخساری جوان.

الرؤایة: جیروکی درئز.

الرؤء: ناوگیر، ناوکیش.

الرؤی: ناو خوار دنه و می ته و او،
دمگوترئ: (شریت شرپا رؤی) ه

هه ورئک بارانه که ی دلؤ به

که وره ی و بهرئنه ی توند بیاری ه

ناوئک زور زو و تینوایهتی بشکین

ه ناوگیر ه زمعیض و لاواز ه

له زانستی عوروزدا نهو پیته ی که

چامه شیرمه که ی له سمر بنیات

دهنرئ و چامه که ی پال دهنرئ

دهلی چامه ی بانی چامه ی وای

.. ه هند.

الرؤیة: وردبونه و می تی فکرینه

له کاروبار ه لی ماوه و پاشماوه ی شت،

دمگوترئ: (علی رؤیة من دین):

له سمر نایینی بؤ ماوه ی خوینان ه

پیداویستی.

الرؤا: بؤنی خوش.

الرؤان: دمگوترئ: (فرس رؤان الظهر):

نه سپیکی پشت پته و توکمه ی ه (وجه

رؤان): دم و جاوی گوشتن ه (هر رؤان

العلم): نهو هر له زانست و زانیاری.

کرد ۵ لمحہ دہنی فاطیمہ دا ہاتووه
 کہ پیغہ مبہر دمبرباری
 فہرموویہ تی: (یربني ما یریبہا):
 ہرشتیک فاطیمہ نیزعاج بکا
 منیش نارمحہت دمکا.
 ارباب فیہ وبہ: گومانی لی پمیدا کرد ۵
 تۆمہ تباری کرد.
 تربب بہ: بہمانا (ارباب دئ).
 استراب بہ: شتیکی وای لی بینی
 بیخاتہ گومانہوہ.
 الریب: شک و گومان و تۆمہت ۵
 پیداوستی بہ لای رۆزگار ۵ رودای
 زمانہ.
 الریبۃ: گومان و تۆمہت ۵ (ک: ریب).
 الریباب من الامر: کاری ترسناک.
 المسترابۃ: نافرمتیک نہ کہ ویتہ عادی
 مانگانہوہ ہر چہ نہ لہتہ مہنتیک
 دا بی دہبوابہ بکہوتاہہ حمیزوہ.
 الریباس: رومکیکی تہ مہن درنژہ
 لہولتہ ساردو سہرماکان و کیوہ
 بہ فراویہ کان دا دہرؤ، قہ دمکہی
 دہخوری و شہرابیشی لی دہگوشری،
 پئی دہگوتری: (شہرابی ریباس).
 واث رینا: تہ مہلی کرد.
 اراقہ عنہ: وای لی کرد تہ مہل بی ۵
 خاوو خلیچک بی.
 ویش فلان: فلان ماندوو بوو، دہگوتری:

الریبۃ: دہگوتری: (عین ریبۃ): چاوئکہ
 ناوی زۆرہ.
 المرئی: بناوانی روبارو جۆگا کہ ناوی
 لی ہلہ لہمبہ ستری بو ناودانی
 کشت وکاں.
 المرئی: ناوی شیرین و سازگار ۵ (ک):
 المرای) بہ.
 رابہ الامر و فلان ریبۃ: کارکہ یان
 فلانکس خستہ گومانہوہ ۵
 لہ لمحہ دہندا ہاتووه: (دع ما یریک
 الی مالا یریک)، دہگوتری: (رابہ من
 فلان امر): دمبرباری فلان دننیا بوو
 لہ گومانہ کہی.
 راب الرجل فلان: پیاوکہ لہ فلان کہوتہ
 گومانہوہ.
 راب الامر فلان: کارکہ فلانی گرتموہ.
 ارب الامر والرجل: کارکہ گومانای
 بوو، پیاوکہ گومانی کرد.
 ارب الامر والرجل فلان: کارکہ یان
 پیاوکہ وای کرد فلان گومان پمیدا
 بکا.
 ارابہ من فلان امر: روداوئک، کاریک
 وای کرد گومان لہ فلان بکا.
 ارب الرجل: شک و گومانی خستہ ناو
 دلی پیاوکہ.
 ارب فلان: دلہ پاوکی خستہ ناو دلی
 فلانہوہ و توشی ناارامی و قہ لہقی

(رَيْثُ عَمَّا عَلَيْهِ): تهمبهل بوو

لهنه نجامدانی نهو نمرکانه ی
لهنه ستوی بوو.

رَيْثُ فُلَانًا: وای لهفلانکس کرد تهمبهل بی
ه ماندوشه که تی کرد، پرستی لی بری.

رَيْثُ الشَّيْءِ: شته که ی نمرم کرد.

رَيْثُ: بهمانا (راث) دی.

إِسْرَاقُهُ: داوای لی کرد تهمبهلی بکا ه
خاوه خاو بکا.

الرَّيْثُ: تهمبهلی ماتل بون ه لهپه نددا
هاتووه دهلی: (رب عجلة تهب ريثا):

زورجار په له کردن دواکه و تنو ماتل
بوون دمه خشی ه نه ندازمو

چهنه بیته، دهگوتری: (ما جلس
عندنا إلا ريث أن حدثنا بحديث ثم

مر): هه رنه و منده لمان دانیشت
به نه ندازمی نهو ی قسه په کی بو

گیرپه نه وده هاشان رویش.

الرَّيْثُ: سست، تهمبهل.

الرَّيْثُ: دهگوتری: (هو مريث العین):

نهو ناده میزاده چاوی کزمو باش
نابینی.

الرَّيْجِيُّ: یاسایه که به گوهری نهو

یاسایه دمو لمت هه ندی پرؤومی

نابوری دا دمه زرنی و ناسانکاریان

بو دمکا بو بهرهم هینان و سود
وهرگرتن.

الرَّيْحُ: پروانه مادده ی (رَوَح).

الرَّيْحَانُ: پروانه مادده ی (رَوَح).

رَوَّحَ رَيْحًا وَرِيحًا: ذملیل و ملکه چ

بوو ه نمرم و شلو شیواو بوو ه ناو

که لی لیک دوور که و تنه و نه ناتوانی

هاچه کانی و رانه کانی لیک نریک

بکاته وده.

رَيْحُهُ: ذملیلی کرد چه مانندی،

چه پراندی.

الرَّيْدُ: (ريح رادة): بایه که لهسمر خو

هه لندمی و شه مان ناسا فینکی

دمخاته ناو ولاته وده.

الرَّيْدُ: لوتکه شاخ.

الرَّيْدُ: کاریکی داخوازو مه بهست

دمته و ی بیته جی و به پندست بی.

الرَّيْدَةُ: بای لهسمره خو و هیدی و شه مان

ناسا.

رَأَوْ زَيْرًا: مؤخی هاچی زعیف بوو.

أَرَارَ الْهَزَالَ مَخَّ سَاقِيهِ: کزی و لاوازی

مؤخی نیسقانی هاچی باریک

کردوه.

الرَّائِرَةُ: بهزو چه و رایه که له که شه

نه ژنودا و مگوو مؤخ وایه جولانی

جومزگی نه ژنؤ خو ش دمکا.

الرَّيْرُ: دهگوتری: (مخ ريْر و زير):

مؤخیکی خراپ و بی که لکه بهو ی

کزو لاوازی توا و مته وده.

راش الطائر ريشاً: پهله ورمکه بهرې لى
پوان.

راش فلان: فلانكس بى ناتاج بوو
پيوېستى نه ما.

راش السهم: بهرې له تيرمکه بهستو
هانيى كرد.

راش فلاناً: فلانكسى بههيز كرد،

بارمى دا، حال و مزعى باش كرد،
دمگوتري: (راشه الله): خودا گه شهى
بمفلانكس دا (راشه الله مالاً):

خودا مال و سامانى بى به خشى
(راشه السهم فلاناً): نه خوښى
فلانكسى لاواز كرد (لائرش
علي): هسه كه م بى مېرې ليم گېرئ
با وتمكه م تمواو بكه م (فلان لا
يريش ولا يبرى): فلانكس نه زيانى
هه به نه سود هيجى بى ناكري.

رئش السهم: تيرمكه بېرېدار كرد
بهرې لى شمهك دا

رئش الثرب: كراسه كه بېوېنه
بهرې بالنده پازانده.
رئش السهم فلاناً: نه خوښى فلانكسى
لاواز كرد.

ارتاش فلان: فلانكس توشى خيرو
خوښى بوو، كاريگرمى نه و نازو
نيعمه تهى پيوه دياره.

ارتاش السهم: بهرې له تيرمکه بهست.

ترئش: بېمانا (ارتاش دئ).

الارئش: كه سينك تووكى گوڼچكه و

سهر و پېشى زور بى، دمگوتري:
(رجل ارئش): بېاوېكه خاومى
مال و سامان و پوښاكى باشه.

الارئش: تيرى بهرېدار و نهوكه شهى
دمبېته ناومند له نيوان بهر تيلنمرو
بهر تيل و مرگردا و بؤنهموى
كارمكه يان جى به جى بكا.

الارئش: پوښاكى باش و بهنرخ و كالای
ناومان و مال و سامان و همزاني و
موچه و بارودوځى باش.

الارئش: كلارئش: له موپنكى گه لا زوره.
الارئش: بهرې پوځى بالنده و تاكه كه
(ريشه) و پوښاكى بهنرخ و ناومان و
سامان و همزاني و بارودوځى له بار
(ك: ارئش ورياش).

الارئش: تووكى زور به گوڼچكه و دهم و
چاوېمه و نهو بهنرخ و چلكه
له سهر معمدن دمدمكه وئ پيش
مشت و مال كردنى.

الريشة: قه له مېكه دروستكراوه له دارو
له پرزى معمدن و پارچه يمه
له نامپري عود له بواى موسيقادا
به كاردمهيندرئ بؤ ليدانى
و متمرمان (ژيه كان) و له نامپري
قانون دا پارچه يمه كه له شاخى
حه يوان دمقاشري و دمگريندرئ
تاته و او باريك دمبى و دهرپته
نيوان چاوه قامك و كوشتبانه و

هه بوو.

أَرَاغَ الشَّيْئِ: شته که ی گه شه یی کردو

زیادی کرد.

رَبَّعَ: به مانا (أَرَاغَ) دئ.

تَرَبَّعَ الشَّيْئُ: شته که زیادی کردو

گه شه ی کرد.

تَرَبَّعَ فلان: فلان کس سهرسام بوو

راووستا ۵ مکياجی کردو رونی

له قزی داو خو ی رازاندوه.

تَرَبَّعَ الماءُ: ناومکه رهوان بوو.

تَرَبَّعَ يَدُهُ بالجود: دهستی به خشنده بوو

خیرو بیړی زور بؤ هه ژاران بوو.

استراغَ فلان: به مانا (تَرَبَّعَ) دئ.

الرَّبَّعَ: زندهو هاشماوه ی ههرشتیک بی

۵ بهروبوم ۵ لمبوری نابوری سیاسی

دا بریتیه لهوبه شه ی سهپان و

ومرزیر دمیعدن به خاومن ملک

له بهرامبر سود و مرگرتن له نامیرو

زموی و زارو وزه سروشتیه کانی

سهرمایه دارمکه ۵ هه روا و شه ی

(الرَّبَّعَ): ناوه بؤ سهرمتای هه موو

شتیک و باشتیرنی دمگوتری: (هه ذا

فی ربع الشباب): نهوه له سهرمتای

گهنجی و لایه متی دایه ۵ (ربع

الضحا): رونا کای جی شته نگاو ۵

ربباز ۵ (ک: ربوع، أرباع).

ربعان کل شیئ: سهرمتاو باشتیرنی

هه موو شتیک، دمگوتری: (ربعان

الشباب) و (ربعان المطر).

له بوری وینه گیشانیس دا بریتیه له

به مری بالند میه ک له ممرمک م

هه لدمکیشری و وینه یی دمگوری یان

شتی یی دهنوسری.

الْمَرْبُشُ: پیاوړیک پشتی لاواز بی ۵ یان

پاشا به ره بالند میه کی یی به خشیوه

بونه موی له مری قایم بکاو ببیته

نیسانه ی ریزلینان بؤی.

الرياضة: برپاوه و شه ی (رَوْضَ).

الرَّائِطَةُ: لیسه یان چهرچه ف که

هه مووی له یه ک تان و بؤ بی و

به کپارچه بی ۵ همر قوماشیک

نمرم و تهنک بی، دمگوتری: (خرج

مشتلا بریطه الظلماء) ۵ (ک: رَبِطَ

ورباط).

وَأَعَّ الشَّيْئُ رِيعاً وربوعاً: شته که گه شه ی

کرد زیاد بوو.

وَأَعَّ الإنسانُ أو الحيوانُ رِيعاً: نادمی زاد یان

حه یوانه که گه پاهوه، دمگوتری:

(وَعَظَّمْتُ فَأَبَى أَنْ يَرِيعَ): ناموژگاریم

کرد به گوئی نه کردم نه هاتهوه سهر

رببازی راست ۵ (هربت الإبلُ فصاع

عليها الراعي فراعته إليه):

حوشترمکه تهرمیوو شوانه که

به دمنگی به رمز به سهریا همراندی

گه پاهوه هاتهوه بؤ شوینی خو ی.

وَأَعَّ فلان: فلان کس ترسا.

أَرَاغَ فلان: فلان کس کشت و کاله که ی

گه شه ی کردو به رو بومی باشی

هېڅ خواردموه.

تَرَيَقُ الشَّرَابُ: شمرابه که پړا.

تَرَيَقُ الْمَاءُ أَوْ الطَّعَامُ: ناوکه که

خواردموه، خواردنه که خوار

بهېڅ پيڅور.

الرَّائِقُ: هالفته و هاليوراو ه (خبر رائق):

ناني بې پيڅور.

الرَّيْقُ: دمگوتري: (خبر رَيْقُ): ناني

پيڅور ه ناو خواردنه ومی

له خوریني ه شتی به تال و پرو پوچ

ه سهرمتای گهنجی.

الرَّيْقُ: لیک ه (ك: أرياق ورياق) ه هیزو

توانا ه برسیه تی، دمگوتري: (جاءوا

على الرِّيقُ): به برسیتی هاتن.

الرَّيْقَةُ: به مانا (الرَّيْقُ) دئ ه یان که میك

له لیک ه سهرمتای گهنجی ه

له همموو شتيك نابابه که ی.

وَالْصَّبِيُّ رِيلاً: مندا که لیکي چاند

لیکی له دم هاته دمر.

رَيْلُ الصَّبِيِّ: به مانا (رَال) دئ.

الرِّيَالُ: لیک ه جوړیکه له بهاری

سکه لیدراوی هندی ولات.

الرِّيَالَةُ: لیک.

الرَّيْلَةُ: دمسه سړیکه پارچه

هوماشی که له گهر دنی مندا

دمنا لیدری بؤ نه ومی لیکه که ی

هوشاکه کانی تهرپه کا.

وَأَمَّ الْجُرْحُ رِيماً وريماً: برینه که دمی ویک

هاته ومو بهرمو چاکبوونه وه ده چی.

رَبَّعُ الطَّعَامِ: خواردنه که ی چه ورکرد ه

(رَبَّعُ الشَّيْءِ): شته که ی خو لاوی کرد

ه (رَبَّعُ الطَّعَامِ): خواردنه که چه ور

بوو.

الرَّبَّاعُ: گل ه یان گله ورده ه بهروبومو

بهرمکه ت.

الرَّبَّعُ: تمپو توژ ه گل.

رَافِ فلان: فلانکس هاته لادی.

رَأَيْتُ الْمَاشِيَةَ: ناژه لهماکان

کشت وکاله که بیان خوار.

أَرَيْتُ فلان: به مانا (راف) دئ.

أَرَيْتُ الْأَرْضَ: زمویبه که به پیتو

بهرمکه ت بوو.

أَرَأَيْتَ الْأَرْضَ: زمویبه که به پیتو بوو،

بهروبومو چاکي هینا.

رَأَيْتُ لِلْطَّنَّةِ: تومه ته که ی هینا به دی.

تَرَيْتُ فلان: به مانا (راف) دئ.

الرَّيْفُ: زموی کشت وکال و بهروبومو

لادی ه هر شوپنیك شارو

گهرمدئ و شاروچکه نه بی ه

خواردن و خواردنه ومی زورو

زمبند ه (ك: أرياف و ريرف).

الرَّيْفَةُ مِنَ الْأَرْضِ: زموی به پیتو

بهرمکه ت.

وَأَقِ الْمَاءَ وَغَرِهَ رَيْقاً: ناوکه هه لپړا.

وَأَقِ السَّرَابَ: بهر ده سیخرو که تراو لکه که

درمو شاه موه.

وَأَقِ فلان بنفسه رَيْقاً: فلانکس گیانی دا.

أَرَأَى الْمَاءَ: ناوکه ی هه لپړاند.

رَيْقَةُ الشَّرَابِ: شمرابه که ی به بی پالاوتن

رام الحِملُ: بارمکه لاسهنگ بوو، خواربوو.

رام عليه رَيْمًا: لښى زياد بوو، دهگوتړئ:

(له ريم على هذا): ههضلو پياوړتى

بهمسر فلانده ههيه.

رَيْمَتِ السَّحَابَةِ: ههورمکه بارانه کهى

بهردموام بوو.

رَيْمُ فلان: فلانکهس تهواوى روژمکه

بهردموام بوو لهروښتن ۵ (رَيْمُ فلان

بالمكان): فلانکهس لهوشوټنه

جینشین بوو.

رَيْمُ عليه: لښى زيادکرد.

الرَّيْمُ: گوز ۵ نيواره تاکاتى داهاتنى

تاريكى، دمشگوتړئ: (بقي رَيْمُ من

النهار): سمعاتيکى درټزى روژماوه

۵ ههروا بهمانا (پله) دئ.

الرَّيْمُ: ناسک کههه موو جهستهى سپى

بى.

ريم البركة أو الأرز: ههودا قهوزدى ساوز

که بهسمر ناوى راووستاوهوه

دمردمکهون.

وَأَنْ تَغْرُبَ رَيْثًا: بوشاگه که چلکن بوو.

رانت النفس: دمروونى پيس بوو.

وَأَنْ الشَّيْءُ فلاناً وغليه وبه رَيْثاً وريوناً:

شته که به سمرفلانکهس دا زال بوو

داپېوشى، دهگوتړئ: (رانت عليه

الخمر): شهراب کارى تېکړدو

مهستو کهله لای کرد ۵ (ران عليه

العماس): ههنهوز بهسهرى دا زال

بوو.

رَأَى عَلَى قلبه الذَّيْلُ: تاوان بهسهر دل و

دمروونى دا زال بوو، دلى رمش بوو

بههوى ټمنجامدانى تاوان دوا تاوان ۵

قورشان دمهرموى: ﴿كُلَّا بَلَّ رَأَى

عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾.

رَيْن به: مرد ۵ کهوته کيشمو

چورتيمیکهوه دمرفه تى ناپهو

ناشتوانى لښى دمرچى.

أَرَان: نازمهکانى فهوتان، يان کزو لاواز

بوون.

الرَّأَى: پهردمو داپوشهرى نهستور ۵

ژمنگ که شتى ومگوو شمشپرو

خهنجر دادمېوشى ۵ تاوان و ستهم

که دل و دمروون دادمگري ۵ چلکو

بزوین.

الرَّيْنُ: بهمانا (الرَّأَى) دئ.

الرَّيْنَةُ: شهراب.

وَأَهَ السَّرَابُ رَيْثًا: تړاويلکه که

دردوشايهوه.

رَيْثَتِ الهَاجِرَةُ السَّرَابَ: گهرمى کياتى

نيودروژ تړاويلکه کهى والټکرد

له پيش چاو جمو جوړ بکا.

رَيْثَةً: بهمانا (رَأَى) دئ.

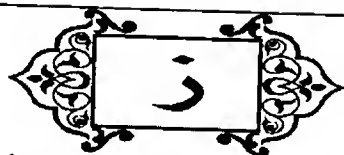
الرَّيْثَانُ: بېروانه مادهى (رَهَق).

رَأَى الرَّاْيَةَ: نالای دروست کرد ۵

چمقاندی.

الرَّيَا: بېروانه وشهى (رَوَى).

الرَّاْيَةُ: نالا ۵ (ك: رَاي).

الزَّاي: بيتى پانزهمه مه له پیزی

پيته گانی هیجاء ۵ شوینی دمه راننی

له نیوان سه ری زوبان و بنکی

دوو که لای لای سهرن ۵

له حه ره گانی صه غیر دوژمیردری.

زَاب زَاب: به تاسو خموه شله مه نییه که ی

خواردموه.

زَاب بِحَمِلِه: شته که ی کیش کرد پای کیشا.

زَاب الإبل: حوشره گانی لی خو پین.

زَاب الشَّيْ: شته که ی له باوش گرت و

به گورجی هینایه پيشهوه.

زَابِر الشَّرْب: کراسه که (قوماشه که)

پرزو پالی لی به پیدابوو.

زَابِر فُلَان الشَّرْب: فلان ریشوو پرزی بو

قوماشه که کرد.

الزَّبَر: نهو توکه وردمو پرزو پالیه

که له سمر شتی چنندراو (قوماش و

شتی و مها) دمرده که وئ، دمگوتری:

(أَخَذَ الشَّيْ بِزَبَرِه): شته که ی

به کولک و مووه به پرزو پالیه

و مرگرت.

زَابِق الشَّيْ: شته که ی به جیوه سواخ دا

جیوهی تیهه لسو.

الزَّبَق: عونصوریکی فلزی شله له پله ی

گهرمی ناسایی دا.

زَاو الأسَد زَاو زَبْر: شیرمه که نه پانندی.

زَاو الفحل: نه سپه که حیلانندی ۵ (هر

زائر، وهي زائرة).

زَوَّ: به مانا (زَار) دی.

أَزَّ: به مانا (زَار) دی.

الزَّر: پیاوی رق هه لساو، زیر بوو، نهوه ی

دمنگی له برادمری خوی دابرهوه.

الزَّرَة: بیشه ی شیر (لانه ی شیر) ۵ باخ

۵ جه له بیکی زورو چرو پر

له حوشره و مهرو بز.

الزَّرير: (الزَّرير السوري): جوړه

نه خوشیه که تووشی قورگی و لاخه

بهرزه دمبی.

زَاو: بازی هاویشته ۵ (زَاو الظَّليم):

نوعامه که رای کرد کلک و ملی خوی

بهرز گردبونهوه.

زَاو فُلَان: فلانکسی ترساند ۵ (زَاو

الشَّيْ): شته که ی جولاند، دمگوتری:

(زَاوَةُ الخوف): ترسو بیم و شمه

توله ی هیناوه له رزمی به خستوه.

تَزَاو: کهوته لیه لهرو جمو جۆل ۵

به پهل پامشان رؤی و مکوو شیوه

رؤیشتنی جل کوتو جل شور ۵ ترسا ۵

خوی شاردموه ۵ (تَزَاو منه): لی ترساو

خوی به بچوک نیشان دا له ناستی دا.

زَأْفَةُ زَأْفًا: پهله‌ی لیج کرد ه (زَأْفُ
علیه): گیانی دهرجو اند.

زَأْفٌ فَلَانًا بَطْنُهُ: فلانکس ورگی برستی
لیج‌پریوه.

الزَّوْأفُ: پهله‌کردن و خیرایی ه (موت
زَوَاف): مردنی خیرا.

زَأَمَ زَأَمًا وَزَوَأَمًا: خیرا گیانی دهرجو و،
کت و پیر مرد ه بهتاسوخه وه

خواردنه‌که‌ی خوارد.
زَأَمَ فَلَانًا زَأَمًا: ترساندی.

زَأَمَ الْبِرْدَ فَلَانًا: سه‌رماو لمرز جهسته‌ی
فلانی پرکردوو و توشی لیوه لهرمو
هه‌ل لهرزینی کردوو.

زَأَمَ لِي فَلَانٍ كَلِمَةً: فلانکس قسه‌یه‌کی بو
کردم نه‌مزانی راست دمکا یان درو.

زُئِمَ زَأَمًا: ترسیندرا ه (زُئِمَ زَأَمًا): به‌مانا
(زُئِمَ) دی.

زُئِمَ بَفَلَانٍ: به‌فلانکس دا هه‌لشاخی و
به‌سمریا نه‌راندی.

أَزَامَهُ عَلَى الْأَمْرِ: به‌زور کارمه‌کی پی
کرد.

أَزَامَ إِلَيْهِ: وای لیج کرد به‌منابهری بو
فلان.

أَزَامَ الْخُرْجَ بِدَمِي: به‌خوینمه‌وه برینه‌که‌ی
وئیکه‌ینایه‌وو به‌ستی و خویننه‌که‌ی
پیوه وشک بووه ه برینه‌که‌ی
دهرمانکرد تا چاک بووه.

الزُّؤَامُ: (موت زؤام): مردنی خیرا.

الزُّؤُمُ: جه‌سه‌بو و نه‌سه‌ب ه چاو.

الزَّأَمَةُ: دمنگی به‌هیز، دمگوتری: (ما

سَمَعْتُ لَهُ زَأَمَةً): دمنگی به‌رمز لی

نه‌بیست ه خواردن و خواردنه‌ومی

به‌تاسوخ ه پیداو‌یستی، دمگوتری:

(أَخَذَ مِنَ الطَّعَامِ زَأَمَةً): پیداو‌یستی

خوی له‌خواردنه‌که‌ی برد.

الزَّؤَامُ: که‌سیک زور بترسی و هه‌ل
لهرزی.

الزُّؤَانُ: مرور؛ گیاه‌که‌ی به‌زوری له‌ناو

گهنم دا دمپوئ، دانه‌وئله‌که‌ی و مگوو

گهنم وایه به‌لام رهنکی رشه یان

زمرده که‌دروئینه‌ی دمکری له‌گه‌ل

گهنمه‌که‌ی تیکه‌ل دمبی و تام و جیزی

گهنمه‌که‌ی تیک دمداو خرابی دمکا.

زَأَفِي زَأَفًا: لوتبهرزی نواند، خوی به‌زل
زانی.

أَزَاهُ بَطْنُهُ: ورگی پریوو نه‌یتوانی
بجوئی.

إِزَارُ الشَّعْرِ: هزیمکانی بزیوون، موی
ژاکا.

إِزَارُ النَّبَاتِ وَالشَّيْرِ: رومکه‌که‌ی یان
توکه‌که‌ی رواو دهرکه‌وت.

إِزَارُ الرَّجُلِ: پیاهمه‌که‌ی خوی نامانمکرد
بو شهر.

زَبُّ الْقَرْيَةِ: کوندمکه‌ی پرکرد.

زَبُّ الْجَمَلِ: كۆلهكەى ھەلگرت.

زَبُّ زَبًّا: زۆرى توك و كۆلك ھىو ھو
 ە (ھو اَزْبُ ھى زَبَّاءُ).

زَيْتِ الشَّمْسِ: خۆر نزيك ھىئاوايوون
 ھو.

أَزَيْتِ الشَّمْسِ: ھى مانا (زَيْتِ) دى.

أَزَيْتِ الْعَيْنِ: تىرىھەكەى كرد ھىميۆز.
 زَيْبُ الْعَيْنِ: تىرىھەكەى ھو ھىميۆز.

زَيْبَتِ الشَّمْسِ: خۆر نزيك ھىئاوايوون
 ھو.

زَيْبٌ شِدْقًا فَلَانٌ: ھىردو لاشەويلەى
 فلان ھىرپوون لەتف، دىگوتى:

(زَيْبٌ فَمِ فَلَانٍ): دىمى فلان ھىرپو
 لەتف.

زَيْبٌ: بۆ موطاوعەى (زَيْبِ) دى.

تَزَيْبُ الْعَيْنِ: تىرىھەكەى ھو ھىميۆز ە
 لەپەندى ھىشىنان دا ھاتوو ھەئى:
 (تَزَيْبٌ قَبْلَ أَنْ يَتَحَصَّرَ): ھىش
 ئىموى بىيىتە ھىرسىلە ھو ھىميۆز،
 ھەكەسىك دىگوتى لافى شتىك
 لىپدا ھىشتا خۆى بۆ نامادە
 نەكردى.

تَزَيْبُ فَلَانٍ: فلانكەس قەسى زۆرى كرد
 زىاد لەپىويست ئاخاوتنى كرد ە
 ھىرپو لىرقو كىنە.

الْأَزْبُ (عام أَزْبُ): سالىكى ھاتو
 ھىرپىتو ھىرەكەتە گزىگىاى زۆرو
 زىبەندىھە.

الزَّيْبَةُ: جۆرە ھەگەزىكە لەمباگورى
 ئىوروپا زۆرە.

الزَّيْبُ: ھىرپو ھىرا ە (الزَّيْبُ فِي
 الْإِنْسَانِ): توكنى ھو درىزى.

الزَّيْبِ: دىنكە ميوۆ ە تىرى وشك كراو
 ە كەفى سىرناو ە زەھر لەناو دىمى

ماردا ە شىرابىك لەميۆز دروست
 بىرى.

الزَّيْبَةُ: دىنكە ميوۆ ە بالوكە
 كەلەدەستو پەنجە پەيدا دىبى

كەفنىكە لەلغوى ئىوكەسە
 دىردەكەوى كە زۆر قەسەبكا ە

خالىكە لەدوخالى رەش كەلەسەرو
 چاوى مار يان سەگەو ە دىردەكەوى ە

لەھەدەت دا ھاتوو: (بىئى كىز
 أَلْأَحَدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَجَاعًا أَفْرَعًا لَهُ

زىبىتان).

الزَّيْبِيُّ: ميوۆ فرۆش ە خۆشاوى ميوۆ.
 زَيْدٌ زَيْدًا: رۆنەكەرى دىرخوارد دا.

زَيْدُ السَّاءِ: مەشكەكەى ھىزانە
 بۆئەموى رۆنەكەرى لى پەيدا بكا.

زَيْدُ الطَّعَامِ زَيْدًا: خوارەنەكەى تىكەلى
 رۆنەكەردە كرد.

أَزَيْدٌ: كەفى چاند، كەفى ھەلدا،
 دىگوتى: (أَزَيْدُ الْبَحْرِ)، (أَزَيْدُ فَمِ

الْبَعْرِ الْهَادِرِ) ە (أَرْغَى فَلَانٌ وَأَزَيْدُ):
 فلانكەس رقى ھەلسا ھىرەشەى

كرد ە كەفى چاند.

أَزِيدَ فُلَانٌ: فَلَانُ كَسَ رُؤْنَهُ كَمَرَهُ زَوَّرَ
بوو.

أَزِيدَ الشَّيْءُ: شَتَهُكَ زَوَّرَ سَبَى بُوو،
دمگوتری: (هو أبيض مُزِيدٌ).

زَيْدٌ: كَهْفِي جَانِد، كَهْفِي دَمَرْدَا،
دمگوتری: (زَيْدٌ شِدْقُهُ).

زَيْدُ اللَّبَنِ: دَوِيَهَكَ رُؤْنَهُ كَمَرَهُ لَه سَمَر
بوو.

زَيْدُ اللَّبَنِ: رُؤْنَهُ كَمَرَهُ لَه مَاسْتَهَكَ
دمرهیتا.

تَزِيدُ: كَهْفِي جَانِد، كَهْفِي دَمَرْدَا،
دمگوتری: (تَزِيدُ شِدْقُهُ).

تَزِيدُ الشَّيْءُ: كَاكَلَهُ شَتَهُكَ گَرَت.

الزُّبَادُ: حَه پَوَانِیْكَی گَوَانْدَارَه لَه پِیْپِرِی
(الزُّبَادِيَّةُ) يَه بَه شَيْوَه لَه پِشِيلَه دَه جِي،

كيسه يه كِي بُون خَوْشِي بَه لَاسْمَتَه وَه

هه يه، مَادَدَمِيَه كِي جَه وَر دَمَرْدَا

لَه وَلَاتَانِي خَوْرَه لَاتَا دَمَكْرِيَتَه

هَمُوْن وَ بَنَمَاي عَه تَر.

الزُّبَادُ: رُؤْنَهُ كَمَرَه ه لَه پَه نَدِي پِيشِيْنَانْدَا

دَه لِي: (اَخْتَلَطَ الْخَائِرُ بِالزُّبَادِ): بُوْشْتِي

شَيَوَاوُو تِيْكَهَل وَ پِيْكَهَل بَه كَارِي.

زَبَادُ اللَّبَنِ: مَاسْتُو شِرِي بِيْكَهَلَك.

الزَّيْدُ: عَه طَاو بَه خَشَش ه لَه حَه دِيْشْدَا

هَاتُووَه دَه فَرَمُوِي: (إِنَّا لَا نَقْبَلُ زَيْدَ

الْمُشْرِكِينَ): نِيْمَه دِيَارِي مَوْشَرِيْكَه كَان

وَمَرْنَا گَرِيْن.

الزَّيْدُ: رُؤْنَهُ كَمَرَه كَه بَه هَوِي هَمَزَانْدَنَه وَه
لَه مَاسْت دَمَرْدَه يَنْسَرِي ه (الزُّبَادَةُ):

پَارْجَه يَه ك لَه رُؤْنَهُ كَمَرَه.

زَيْدُ الشَّيْءِ: پَالْفَتَه ي شَتُو پُوْخْتَه كَه ي.

الزَّيْدُ: كَهْفِي نَاو، كَهْفِي دَمَرْيَا، كَهْفِي
حَوْشَر ه تَوِيْزِي شِر.

الزَّيْدِيَّةُ: دِيْزَهو كِيْتَه لَه كَه مَاسْتِي تِيْدَا
هَه وَن دَمَكْن ه (ك: زُبَادِي)،

دمگوتری: (اللَّبَنُ الزُّبَادِي).

الزَّيْدِيَّةُ: جَوْرَه مِيَوْمِيَه كَه شَوِيْنَه

نَه مَصْلِي وَ سَمَرْمَكِيَه كَه ي نَه مَه رِيْكَاي
نَاو مَرَا سْتَه.

زَيْدُهُ بِالْحَجَارَةِ زَيْدًا: بَه رَدِي پِيَا مَالِي.

زَيَّرَ الْبِنَاءَ: دِيْوَارْمَكِي جِيْن لَه سَمَر جِيْن
بَنِيَات نَا.

زَيَّرَ الْبَيْتَ: بِيْرْمَكِي بَه بَه رَد هَه لَجْنِي.

زَيَّرَ الْكِتَابَ: كَتِيْبَه كَه ي نُووَسِيَه وَه، پَان
پَاكْنُووَسِي كَرْدَمُوَه.

زَيَّرَ فَلَانًا عَنْ الْأَمْرِ: فَلَانُ كَسِي لَه كَارْمَكَه

مَهْنَع كَرْد، دَمگوتری: (زَيَّرَ السَّائِلَ):

سَوَالْ كَه رْمَكِي دَمَر كَرْد، پِيَا

هَه لَشَاخَاو هِيْجِي نَه دَا يَه.

زَيَّرَ زَبَارَةً: كَه تَمُو زَمِيَه لَلَا ح بُوو ه (هُوَ زَبِيرٌ
وَه ي زَبِيرَة).

أَزَيَّرَ: جَه سْتَه ي زَلُو زَمِيَه لَلَا ح بُوو ه

نَا زَاو جَاوَنَه تَرَس بُوو.

أَزَيَّرَ الْكَبْشَ: بَه رَانَه كَه ي هَه لَمُو كَرْد.

زُبُرُ الْكِتَابِ: كَتَبَهُ كَهَي نُووسِيه وه.

الزُّبُرُ: خاوَمَن هِيَزُو تَوَانَا ه بَمَرْد ه رَاو
بُوْجُوْن وَ عَمَلُّ ه دَمْگُوْتَرِي: (مَالُهُ
زُبُرُ): عَمَلُّ نِيِيه.

الزُّبُرُ: نُووسِرَاو ه (ك: زُبور).

الزُّبُرَةُ: شَان ه نَهو مَوَانَهِي لَه سَهَر
نَاوَشَانِي شِيرو حَهِيَوَانِي تَرْدَا هَمَن ه
هَمَرُو نَهو مَوَانَهِي بَه پَازَوِيه وه هَمَن.

زُبُرَةُ الْحَدِيدِ: پَارْجَه نَاسَنِي گَه وَرَه ه
قُوْرثَان دَمْهَرْمُوِي: ﴿اَلْاَرْنِي زُبُرُ
الْحَدِيدِ﴾ ه هَمَرُو نَاوَه بُو سَنْدَان وَ
شَتِي رَهْقِي وَهَك سَنْدَان ه (ك: زُبُر).

الزُّبُور: كَتَبِي نُووسِرَاو ه كِرَاوَه بَمَنَاو
بُو نَامَهِي نَاسَمَانِي حَه زَرْمَتِي دَاوَد
سَه لَامِي خُوْدَاي لِي بِي ه (ك: زُبُر ه).

الْمِزْبُرُ: هَلَهَم، پِيْنُووس ه (ك: مَزَابِر).

زُبُرْجُهُ: جَوَانِي كَرْدُو رَاَزَانْدِيه وه.

الزُّبُرْجُ: خَشَل وَ كَالَاي رَاَزَانْدِنَه وهِي
نَافَرْمَت ه نَآلْتُون ه هَوُورِي تَهَنَك كَه
سَوَرَايِي تِيْدَا بِي ه (ك: زُبَارْج).

الزُّبُرْجُدُ: بَهْرْدِيكِي بَه نَرْخَه دَهشُوْبِيهِيْتَه
زَوْمَهْرْمُو زُوْر پَرْمَنْگِي هَهِيَه
بَه نَاوَابَانْگَتَرِيْن وَ بَه نَرْخَتَرِيْنِي
زُوِيْمَرْجَه دِي سَه وَزِي مِيصْرِي وَ
زَمْرَدِي قُوِيْرُوْصِيِيه.

زُبُرُقُ الثُّوْبِ: قَوْمَاشَه كَهِي بَهْرْمَنْگِي سُوْر
يَان زَمْرَد پَرْمَنْگ كَرْد.

الزُّبُرْقَانُ: مَانْگِي شَهْوِي جَوَلْرَدَه ه

كَه سِيَك رِيْشِي تَهَنَك بِي ه بَرِيْقُو

بَاقِي شَتِي دَرْمُوْشَاوَه ه (ك: زَبَارِيْق) ه.

زَبَطَتِ الْبَطَّةُ زَبَطًا وَزَبَطًا: مَرَاوِيِيَه كَه
گَارَه گَارِي كَرْد.

الزَّبَاطَةُ: مَرَاوِي.

تَزْبَعُ: رَمُوْشَتِي نَآشِيْرِيْن بُوُو، هَه لَسُو

كَه وَتِي نَآشَايِسْتَهِي نَه نَجَام دَا ه پَهْقِي

هَه لَسَاو كِيْنَهِي پَهِيْدَا كَرْد.

الزُّبَيْعَةُ: زَرِيَان وَ كِيْزَه لُوْكَه ه (ك:
زَوَابِيْع).

الزُّبَيْعِيُّ: رَمُوْشَت نَآشِيْرِيْن ه پِيَاوِي

كَه تَهو زَه لَام وَ نَآقُوْلَاو دَه مَوْجَاو

تُوْكُنَاوِي وَ رِيْش پَرُو بَرُو پَرُو

تِيْكُچَرَزَاو ه بُو نَافَرْمَت دَمْگُوْتَرِي:

(زَبْغَرَاة).

زَبَقُ شَفْرَةٍ زَبَقًا: مَوْمَكَانِي هَه لَكَه نَدَن ه

(زَبَقُ الشَّيْءِ): شَتَه كَهِي شَكَاْنَد ه (زَبَقُ

فَلَانًا فِي الشَّيْءِ): فَلَآنَكَه سِي خُسْتَه

نَاو شَتَه كَه وَه ه تَهَنْگِي بِي هَه لَچَنِي وَ

بَه نَدِي كَرْد.

زَبَقَتِ الْمَرْأَةُ بَرْلَدَهَا: نَافَرْمَتَه كَه

مَنْدَالَه كَهِي فَرِيْ دَا ه لَه بَار خُوِي

جَوَانَد ه (زَبَقُ الشَّيْءِ بَغِيْرَه): شَتَه كَهِي

تِيْكَه لَاوِي شَتِي تَر كَرْد، دَمْگُوْتَرِي:

(هَو مَزْبُوْق وَزَبِيْق).

إِنْزَبَقُ: جَوُوَه نَاوَمُوَه، دَمْگُوْتَرِي: (الْإِنْزَبَقُ لِي

الْحَالَةَ وَالْإِنْزَبَقُ فِي الْبَيْتِ): كَه وَتَه نَاو

دَاوْمَكَه وَه لَه خَانُوْمَكَه دَا خُوِي حَه شَارْدَا.

الزَّابِقَةُ: (زَابِقَةُ الْبَيْتِ): گوشه و

بهناپاساری خانوو.

وَقَالَ الزُّرَّعُ: زَبْلَى كَرْدَه نَاو

كشت و كاله كه وه، دمشكوتری: (زَبَلْ

الأرض): زَبْلَى كَرْدَه نَاو

زموییه كه وه.

الزُّبَالُ: نهوشته به میرو به دم هه لی

دمگری، دمگوتری: (مَا أَصَابَ مِنْهُ

زُبَالًا): هیچی لئی دمست نه كه ویت.

الزُّبَالَةُ: دمگوتری: (مَا فِي الْإِنَاءِ زُبَالَةٌ):

هاله كه (تورمه كه كه) هیچی تیدا

نییه.

الزُّبَالُ: نهو كه سهی كه ناسه و بیسو

پوخه لی كۆد مكاته و مو فرتی دمدا.

الزُّبُلُ: زَبَلْ و ریخ و بیسای.

الزُّبُلُ: زَبَلْ و بیسای ه پیاوی كورته

بالا و جهسته بچوك ه همر بهرمیله

شكاو زمنبیله دراپك خشت و خولی

تی بكری.

الزُّبِيلُ: زمنبیله و به چنه (زَبْدَان و

كيسه ی زَبَلْ تیکردن) ه (ك:

زنایل).

الْمَرْبَلَةُ: زَبْدَان و سمرانگوینك ه (ك:

مزابیل) ه.

زَيْتُهُ وَه زَيْتًا: هاویشتی، فرتی دا، دوری

خسته وه ه شهی تیه لدا، دمگوتری:

(زَبَنَتِ النَّاقَةَ وَلَدَهَا وَحَالِيهَا عَنْ

ضرعها): حوشرمهك بهیچوومهکی یا

شیردوشه که ی له گوانی خوی

دووورخسته وه.

وَبَنَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکەسی لەشتەکە

لادا ه دمشکوتری: (وَبَنَ عَنْهُ الشَّيْءُ):

شته که ی له فلانکەس لادا.

زَابَنَةُ: پالی پیومنا ه شتیکی فروشت

لهگوتره نه یزانی کیشی چهند یان

ژماره ی چهنده ه له حەدیث دا

هاتوو ه که پیغه مېهر (د.خ): (نهی

عَنِ الْمَزَابَةِ وَرَخَصَ فِي الْعَرَايَا).

تَزَابَنُوا: پاله به ستویان کرد، به کتریان پالنا.

تَزَيْتُهُ: به سهری دا زال بوو.

اِسْتَزَيْتُهُ: به مانا (كَزَيْتُهُ) دئ.

زُبَانِي الْعَرَبِ: دووشاخ دوشك؛ دوو

شتی و دگوو شاخ وان.

الزُّبَانِيَانُ: دوو نهستیرمن لهگومه لیه

کۆوته رازو ه مهنزلی شانزهمه می

مانگن.

الزُّبَانِيَّةُ: فريشته ی دۆزه خ نه و

فريشتانه ی بهرپرسی دۆزه خن ه

قورئان دمهرموی: ﴿فَلْيَذْغُ لَادِيَهٗ،

سَنَذْغُ الزُّبَانِيَةَ﴾.

الزُّبُونَةُ: مل و گهردن، دمشکوتری: (رَجُلٌ

فِيهِ زُبُونَةٌ): پیاویکی لوتبه رزو

خویه زلزانه.

الزُّيْنُ: بیویستی، دمگوتری: (أَخَذَ زَيْتَهُ مِنْ

الْمَالِ أَوْ مِنَ الطَّعَامِ): بهشی خوی له مال و

سامانه که یان له خوارنده که برد.

نارایشی دا.

تَزْتَتَتْ: خوی نارایش دا ۵ (تَزْتَتْ فلان

للسفر): فلانکس خوی بۆ سهفهر

نامادمکرد.

الزُّنَّةُ: رازاننموی بوک لهشموی بوک و

زاوایی دا، دمگوتری: (أَخَذَ زَنْه

للسفر): پیدایستی خوی بۆ سهفهر

نامادمکرد.

زَجَّ الظِّلْمُ: بیچوه نوعامهکه بازی دا.

زَجَّ فلاناً: بهناسنه چکۆلهی لای خواروی

رمبهگهی لهفلانکه سسی دا،

دمشگوتری: (زَجَّ بِالرُّمَحِ).

زَجَّ الرُّمَحُ: ناسنه بچکۆلهی بۆ رمبهکه

دروست کرد.

زَجَّ بالشَّيْءِ مِنْ يَدِهِ: شتهگهی هپئ دا،

دمشگوتری: (هَذَا وَادٍ يَزُجُّ النِّبَاتِ

وَالنِّبَاتِ): نه مه دۆل و شیویکه زۆر

باش روهکی لی دمپوئ و گزویگی

چاک دمپوئ.

زَجَّ الْحَاجِبُ زَجْجاً: برۆ که باریک و

کهوانهیی بووه.

زَجَّ الرَّجُلُ وَالظِّلْمُ: هپاومکه پان بیچوه

نوعامهکه هاجی دریز بوون و

ههنگای دریزو پان بوون ۵ (هر

أَزَجُّ وَهِيَ زَجَاءٌ) ۵ (ك: زَجُّ).

أَزَجَّ الرُّمَحُ: ناسنه بچکۆله پان هۆنداغی

بۆ رمبهکه دروست کرد.

الزُّيُونُ: کرپارو مهعمیلی بازرگان و

دوکاندار.

زَبَاهُ زَبِيّاً: هه لی گرت ۵ کیشی کردو

بۆلای خوی پایکیشا.

أَزْبَاهُ: هه لی گرت.

زَبَاهُ بِالْشَّرِّ: توشی شپرو نهگهتی کرد.

زَبَا اللَّحْمِ وَغَيْرُهُ: گوشتهگهی هه ئدابه

بهرزایی قهراخی روبارو شیومکه.

زَبَا الزُّبِّيَّةُ: قهراخی روبارمکهی هه لکه هندو

کردیه کوختهی خوی بۆ

نیچیروانی.

تَزَابَى: خوی بهزلزانی ۵ (تَزَبَّى الزُّبِّيَّةُ):

بهرزاییهگهی هه لکه هندو تهختی

کرد.

الزُّبِّيَّةُ: رمبه و بهرزایی قهراخ روبارو

شیو کهناومکه نهیگاتی له پهنلدا

هاتوو دهلی: (بَلَغَ السَّيْلُ الزُّبْيَ):

کاتیك دمگوتری کارمکه لهسنوری

خوی تیپه ریوی ۵ همروا وشه

(الزُّبِّيَّةُ): بهقولکه ناگردانیك

دمگوتری شتی تیدا بیرژیندری و

نانی تیدا بکری ۵ همروا ناوه بۆ

چانیك له شوینی بهرزایی سهرمکهی

دمگیر و بهرز دمگیرته وه بۆ نهوهی

شیرمکه هپی لی نی و تی بکهوئ.

زَتُّ الْمَرَأَةِ وَالْمَرْوَسُ: ناهرمته که پان

بوکهگهی رازاندموو جوانی کرد،

زَجَّعَ الرُّمَحَ: بهمانا (أَزَجَهُ) دئ.

هاژاند.

زَجَّعَتِ الْمَرْأَةُ حَاجِبِيهَا: نافرته که بروی

زَجَرَ الْبَعْرَ: حوشرمکه‌ی دهنه‌دمنه‌دا بو

خوی درینزو باریک کردن.

خیرا رویشان.

أَزَدَجَ الْحَاجِبُ: بروکه باریک و درینزو

زَجَرَ الطَّيْرَ: بالندمکه‌ی هه‌لفراند بؤنه‌وه‌ی

که‌وانه‌یی بوونه‌وه.

بزانی راست دمروا یان چهپ دمروا

الزُّجَاجُ: شوشه؛ ماده‌یه‌کی رَمَقَه

تا گه‌شبینی یا رَشَبِینی پی دیاری

شکاندن‌ی ناسانه له‌لب دروست

بکات.

دَمَكْرَى، (الزُّجَاجَةُ): پارچه شوشه ه

إِنزَجَرَ: دمگوتری: (الزُّجَرُ لَهُ): ملکه‌جی

به‌رداخ و سوراخی شوشه، گَلَوَپ و

بوو ه رام بوو.

چرا.

تَزَاجَرُوا عَنِ الْمَنَكِرِ: هه‌ندی‌کیان

الزُّجَاجَةُ: دروستکردنی شوشه.

سمرزه‌نشستی هه‌ندی‌کیان کردو

الزُّجَاجِي: شوشه فروشی.

نه‌هیان له‌به‌کتر کرد له‌کردنی کاری

الزُّجَاجِي: ناسنیکه به‌لای خواروی

خراب.

رَمَبِه‌وه ه که‌ناری نانیَشک ه (ك:

إِزْدَجَرَ: بهمانا (الزُّجَرُ) دئ.

إِزْدَجَرَ فَلَانًا: بهمانا (زُّجَرَةُ) دئ.

زجاج و أزجاج و زججة).

الزُّجَرَةُ: به‌کجار راتله‌هاندن و جوئه

الزُّجَاجُ: شوشه دروستکمر، شوشه

پی‌کردن.

فروش.

الْمَزْجَرُ: شوینی راتله‌هاندن و دمرکردن و

الْمَزْجُ: رَمَبِیکی بچوکه به‌لای خواروی

هه‌یدی کردن.

رَمَبِه‌وهیه ه نه‌و مقه‌ست و موکیش و

همیدی کردن.

گشته‌که‌ی بروی پی باریک دمکری.

مَزَجَرُ الْكَلْبِ: شوینی سهگ راومدونان.

الْمَزْجَةُ: نه‌وشته‌ی بروی پی هه‌لندگیرین

الْمَزْجَةُ جَرَّةٌ: همرشتیک مه‌نع کمر و

ه رَمَبِیکی کورته.

کۆسپ بی، دمگوتری: (ذکر الله

زَجَوَ الْكَلْبَ وَغیره: سه‌گه‌که‌ی دمرکرد،

مَزْجَرَةٌ): پادی خودا نادمیزاد مه‌نع

هه‌یدی کرد.

دمکا له‌شتی خراب.

زَجَرَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکه‌سی له‌وشته

زَجَلَهُ وَزَجَلَ بِهِ زَجْلًا: هه‌لی فراند، ناردی،

مه‌نع کرد ه لی‌ی تورهبوو هه‌یدی

هاویشتی، دمگوتری: (زَجَلَ الْحَمَامُ

کردو هاشه‌و پاش گیرپایه‌وه.

وبه): له‌دورم وه کۆترمکه‌ی

زَجَرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی وروژاند هه‌لی

هه‌لفراند و ناردی بو دور.

خه لك ۵ حال و مزعو بارودوخ ۵
پيستی نيوان دهم و جاو.

المزجال: شتيكه و مكوو كورته رمب و ابه
دها و پيژري.

المزجل: رمبي بجوك ۵ نووكي شمشير.
المزجل: نمو شوپنه ي كوتري نامه بيري
نيوه رهوانه دهكري.

زجم زجما: بيدنگ بوو، دمگوتري:
(سكت لما زجم بحرف).

الزجم: نه و ميه شتيك لهنا خاوتني
سرتهو به نه سپايي تي بگهي و
بيبيسي.

الزجمة: دمگوتري: (لم اسمع له زجمة):
ورته يه كم لي نه بيست.

زجا الشئ زجوا و زجوا و زجاء: شتهكه
دمسته بهر بوو.

زاج فلان في الأمر زجاء: فلانكس جووه
ناو كاره كه وه، دمگوتري: (هو ازجي
بهذا الأمر منه): نمو باشتر ده جيته
ناو كارمكه وه.

زاج الشئ زجوا: شتهكه ي لي خوړي و
پالي پيونا ۵ به هيدى و نه سه ره خو
پالي پيونا.

ازجي الشئ: به مانا (زجاء) دي،
دمگوتري: (ازجيت ايامي):
به خوار دنيايكي كه م چهند روژيكم
پال پيونا.

زجل زجلا: ياري كرد، دمنگي بهرز
كرده وه، كه يفتوخش بوو.

زاجل النعام و نوره: نوعامه كه هيكه كاني
هه له وگير كردن له مكاتي
به كړكه وتني دا.

الزاجل: هاويزم ۵ سوپاسالار ۵ (ك):
زواجل ۵ (جام زاجل): جوړه
كوتريكه بو شوپني دوور دمنيردري
نامه ي پيدا دهنيردري ۵ هه ژار
دهلي:

كوتريكي سپي تيز بالي باشرو

نامه بهر يته كونگره ي وار شهو

بيست مليون كوردين له پوي ناسيادا

كونترين ميلهت له پوي دونيادا

الزجال: هاويزم ۵ نه و كه سه ي شيعر
دهه و نيتموه له سهر شيوه ي زهجل.

الزجل: جوړه شيعريكي ودهايه
زاراوه ي (عامي) به سهر دا زاله ۵
(سحاب ذو زجل): هه وريكه گرمه و
نالهي ههيه ۵ (ك: ازجال).

الزجل: دمگوتري: (نيات زجل):
گزوگياكه رمشبا ورشه ورشي لي
پهيدا دمكا ۵ (غيث و سحاب زجل):
ههورمكه دمنگي لي دي.

الزجلة: ههله له كيشاني جه ما ورو
ژاوژاو.

الزجلة: پارچه يه كه لهشت ۵ كومه نيك

زَجَّى الشَّيْءُ: بهمانا (زجاءه) دئ،

دمگوترئ: (زَجَّيْتُ اِيْسامي):

بهخواردنيكي كه مو نه مري و نه زى

روژگار يكم رابوارد.

زَجَّى الْحَاجَّةَ: نيشه كه ي ناسان كرد.

تزجى بكذا: كيفايه تى به شته كه كرد

رازى بوو.

الْمَرْجَأُ: كه سيك ولاخ زور مانووو بكاو

زورى بينى و بهرئ.

الْمَرْجَى: شتى كه مو بى نرخ، دمگوترئ:

(هِيَ مَرْجَاةٌ) ه لهورئان دا

دمفهرموى: ﴿وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مَرْجَاةٍ﴾.

زَجَّيْتُ زَجْأً: له شوينى خوى دوورى

خسته موه.

زَحَوَّ زَحِيْرًا وَزَحَارًا وَزَحَارَةً: به ناله و هانكه

هانكه وه هه ناسه ي هه لكيشاو نوزمى

لى هات.

زَحَرَتْ بِالْوَلَدِ: نافرته كه مندالى بوو.

زَحَرَ الْبَخِيلُ: رژدو چروكه كه داواى

به خشى لى كرا به لايه وه زه حمت

بوو شتيكى بداتئ.

زَحَرَ فَلَانًا بِالرَّمْحِ: به رمب بريندارى كرد.

زَحَرَ: توشى نه خووشى زوحار بوو؛

نه خوشييه كه به ناخوشى و بهر

بهر پيسايى بؤدمكئ و خوئين و كيم

لهكؤمى دپته دمر له گه ل پيسايى،

جؤره نه خوشييه كه پيى دمگوترئ

مايه سبرى.

زَاخَرَهُ: دژايه تى كرد.

زَعَرَ: به ناله نال دمگى ليومها ت و

هه ناسه ي به ناخوشى هه لكيشا

له بهر ماندويى و نه خووشى.

الزُّعَارُ: نه خوشييه كه به ناخوشى

پيسايى بؤدمكئ له گه ل پيسايى

كردنه كه كيى و خوئين لهكؤمى دپته

دمر.

الزُّعَارُ: بؤله بؤلى پياوى رژدو چروك

كه داواى به خشينى لى دمكئ.

الزُّعَرَ: بهمانا (الزُّحَار) دئ.

الزُّعْرَةُ: مەصمەرى مەرمیە ه ناوه بؤ

ژانى مندالبون.

الزُّعِيرُ: بهمانا (الزُّحَار) دئ.

زَحَرَ عَنْ مَكَانِهِ: له شوينى خوى دورى

خسته وه.

تَزَحَّزَحَ: دوركه و تمه وه، لاجوو، وه لاكموت

ه به جئى هيشت ه (دخلت على

فلان فَتَزَحَّزَحَ لِي عَنْ مَجْلِسِهِ):

چومه لاي فلان و جيگاي خوى بؤ

چؤل كردم.

الزُّحْزَاخُ: دوور

الزُّحْزُخُ: دورى.

زَحَفَ الصَّبِيُّ زَحْفًا وَزَحْرَفًا: منداله كه

بهقونگه خشكى روى ه همر

خشوكيك له سمر گمده برپوا،

دمگوترئ: (زَحَفَ الْعَسْكَرُ إِلَى الْعَدُوِّ):

سوپاكه بهرمو دوژمن روى.

زَحَفَ البعيرُ: حوشرمهکه ماندو بوو.

أَزَحَفَ: ماندوی کرد (أَزَحَفَ القومُ):

خه لکه که له سمر ورگ رويشتن،

بوون به سوپايه کی زور.

أَزَحَفَ السفر فلاناً: سمه ره که فلانی

ماندو کرد.

أَزَحَفَتِ الرِّيحُ الشَّجَرَ: رمشه باکه

لقه دارمکانی جولاندن و هینان و

بردنی پی کردن.

زَاخَفَهُ زِحافاً وَمُزَاخَفَةً: نزدیکی کردموه.

زَحَفَ الشَّيْءُ: به هیدی رايکيشا.

زَحَفَ الْأَرْضُ: زمويه که ی به مال مال و

سیلکه ناسینه تهخت کرد.

تَرَاخَفُوا فِي الْقِتَالِ: له شهردا ليک نزيك

بوونوهوه.

تَرَحَّفَ اليه: به مانا (زَحَفَ) دئ.

الرُّحَافُ: قاعيدميه کی عيلمی عوروضه.

الرُّحَافُ: همر خشو کيک له سمر سک

بروا و مگوو مارو شتی وا.

الرُّحَافَةُ: ناميریکه زموی کيلراوی پی

راست و تهخت دمکری بؤ کشتوکال.

الرُّحَفُ: سوهای زور.

الرُّحَفَةُ: سمه مرکردن بؤ شوینی نزيك.

الرُّحُوفُ: شتی ماندو که ره (ك: زَحَفَ).

الرُّوَحِفُ: کومه ليک دمعیای خشوکن

ومگوو مارو شتی وا.

الرَّمَزَحَفُ: شوینی زمحفو خشان (ك:)

مَزَاحِفُ) ه (مَزَاحِفُ الحيات): شوین

خشانی مارمکان.

مَزَاحِفُ السُّحَابِ: شوینی ليکه و تنی

دلويه بارانه کان.

وَحَلَ عَنْ مَكَانِهِ زَحَلًا وَزَحُولًا: له شوینی

خوی لاجوو، دوور که و تهوه.

زَعُولُهُ عَنْ مَكَانِهِ: له شوینی خوی

دووری خسته وه.

أَزَحَلَهُ اليه: په نای برده لای.

أَزَحَلَ فَلاناً: فلانکسی دوور خسته وه.

زَحَلَهُ: دووری خسته وه.

تَزَحَلَ: دوور که و تهوه.

تَزَحُولُ: دوور که و تهوه.

وَحَلَ: دورترین نه ستيړی گهړوکه

له زمويه وه له کومه له ی خوری ه

ناوی خودا دروزه په کی نیغریقیشه.

الرَّحَلُ: ليک دوور.

الرَّمَزَحَلُ: نه و شوینه ی بوی ده چی،

په نای بؤ دصیه ی.

زَحَلَفَ فِي الْكَلَامِ: له قسه گردن دا په له ی

کرد.

زَحَلَفَ الشَّيْءُ: شته که ی جولاند.

تَرَحَلَفَ: جولاو هه لکه نندرا، له شوینی

خوی لاجوو.

الرُّحْلُوفَةُ: نه و شوینه ی مندا ل خلیسکانی لی

دمکهن (ك: زحالیف).

زَحْلَفَةُ: خولانده وه.

تَزَحْلَقْ: خولایهوه.

الرُّحْلُوْقَةُ: نامیریکه لهسمر بهفر
خلیسکانی بی دمکری.

الْمَزْحَلَقْ: شتی لوس و سفت.

زَحْمُهُ زَحْمًا وَزَحْمَةً: بهتهنگه بهریک دا
بردی، کوتایه تهسکاییهک و تری
ترینجاند.

زَاخَمَهُ مُزَاخَمَةً وَزِخَامًا: بهمانا
(زَحْمَةً) دئ.

زَاخَمَ الْحَمْسِينَ مِنْ عَمْرِهِ: تهمهنی نزیک
بهنجا بوتهوه.

إِذْخَمَ الْقَوْمُ: خهلهکهکه ههندیکیان
پاله بهستوی ههندیکیان کرد.

ازدخمت الأمواج: شهپولهکان یهک
بهدوا بهکدا هاتن، شهپۆل کهوته
سهر شهپۆل.

تَزَاخَمُوا: پاله بهستوی بهکتریان کرد.

الزَّخَامُ: پاله بهستۆکردنی نادمیزادان
بو بهکتری لهشوینی تهنگه بهردا ه
(یوم الزَّحَام): رۆزی قیامت.

الزَّحْمُ: نادمیزادانی کوپۆوه لهشوینی
تهنگه بهردا.

الزَّحْمَةُ: بهمانا (الزَّحَام) دئ.

زحمة الولادة: نهوزانهی مندا لهکهی
لهگهڵ دیتهدمر.

الْمُزَاخِمُ (أبو المزاحم): فیل ه کهلهگا
کهشاخهکانی شکابن.

المِزْحَمُ: نهوکهسهی زۆر بههیزه بو پال

پیومنان و شانهو شان کردن،
دمگوترئ: (رجل مِزْحَمٌ وَمِنْكَبٌ
مِزْحَمٌ).

زَحَنَ عَنْ مَكَانِهِ زَحْنًا: لهشوینی خوی
جولا.

زَحَنَ فُلَانٌ عَنْ أَمْرِهِ: فلانکەس لهکارمکهی
دا تهمهلی کرد.

زَحَنَ الشَّيْءُ عَنْ مَكَانِهِ: شتهکهی لهشوینی
خوی لادا.

تَزَحَنَ عَنْ أَمْرِهِ: لهکارمکهی دا تهمهلی
کرد.

تَزَحَنَ الشَّيْءُ: بهنا بهدلی کارمکهی
نهنجام دا.

الزُّحْنُ: کورته بالای ورگن ه بو میینه
(الرُّحْنَةُ) دمگوترئ.

الزُّحْنَةُ: کاروان بهکالو بارمبهریهوه.

زَحُولُهُ: برپوانه مادهی (زَحَلْ).

تَزَحُولُ: برپوانه مادهی (زَحَلْ).

زَحَّ الْجَمْرُ وَغَوَّهَ زَحًا وَزَخِيحًا: پشکوکه
گهرمی هالاوی زۆر بوو.

زَحَّ فُلَانٌ زَحًّا: فلانکەس رقی ههلسا ه
بازی دا.

زَحَّ الشَّيْءُ وَبَهَ: شتهکهی پال پیومنا،
هاویشتی، دمگوترئ: (زَحَّةٌ فِي قِفَاهِ)

پشته ملی گرتو پالی پیومنا ه (زَحَّ
بِرْلِهِ): میزی ههلسا ه (زَحَّ الْإِبِلُ):

بهخیراهی خوشترمکهی لیخوری.

الرُّحْمَةُ: رِقْو كینه.

وَزَحَرَ النَّهْرُ زُخْرًا وَزَخُورًا وَزَخِيرًا: رُوبارمه
هه لساو سمر پِژئی کرد.

وَزَحَرَ الحَرْبَ والقِدْرَ: شمرمه که مریم بوو ۵
مهنجه له که کوئی.

وَزَحَرَ فلان بما عنده: فلانکهس شانازی کرد
بهودی هه بهتی.

وَزَحَرَ النباتُ: رومکه که در پزبوو بالای کرد.

وَزَحَرَ الشَّيْءُ: شته که ی پرکرد، شته که ی
بهربادا.

وَزَحَرَ فلاناً: له شانازی کردن دا به سمر
فلانکهس دا زال بوو.

وَزَحَرُهُ: شانازی به سهردا کرد.

تَزَحَّرَ النَّهْرُ: رُوبارمه سمر پِژئی کرد.

التَّزَاخَرُ: شهرمفی به رزو و ده جاخزاده بی ۵
(ك: زَوَاخِر) ۵ (زواخر الوادی):

گزوگیاکه ی.

التَّزَاخَرُ مِنَ النباتِ: رومکی تیرناوو
تیکیچرزاو.

زُخَارِي النباتِ: گول و رمنگی روهک،
دهگوتری: (أَخَذَ النباتُ زُخَارِيَّةً):

رومکه که تیک چرزاو گولنه کانی
دمرکه وتن.

زُخْرَقَ: رازانده وه نارایشی دا، جوانی
کرد.

زُخْرِفَ القَوْلُ: هسه که ی جوان کرد
به دروو دهلهسه رازانده وه.

الزُّخَارِفُ: کهشتی رازاوه ۵ (زخارف
الماء) رینگه ناوییه کان.

الزُّخْرُفُ: زَبَر ۵ جوانی و رازاومی شت.

زُخْرِفَ الأرضَ: رمنگی جوهرمکانی گول و
گولزار.

زُخْرِفَ البيتِ: کالای ناومال.

زُخْرِفَ القولِ: هسه ی خوش و ناراست ۵
هسه ی جوانی درو نامیز.

الزُّخْرَفَةُ: زمرکه شه کردن.

وَزَحَفَ زُخْفًا وَزَخِيفًا: شانازی کرد، خوی
بهزلزانی.

وَزَحَفَ في الكلامِ: زوری هسه کردن.

تَزَحَفَ: جوان بوو، پازایه وه، دهگوتری:
(تَزَحَفَتِ المرأةُ).

زَحْمَةٌ زَحْمًا: به توندی پالی پیومنا.

وَزَحِمَ اللحمُ ونحوه: گوشته که بۆگه نی کردو
که لکی نه ما.

أَزَحَمَ: به مانا (زَحَمَ) دئ.

الرُّحْمَةُ: جوهره هه مچی و شوپکیکه.

زَوْبَ الماشيةِ: ناژه له کانی کردنه ته ویله و
ناغه له وه.

زَوْبَ الماءِ ونحوه زَرْبًا: رِمان بوو، رقیی.

إِنزَرَبَ: چووو ناو ته ویله و ناغه له وه،

دهگوتری: (انزربت الغنم): ناژه له که

چووو ناو ناغه له که وه ۵ (الزَّرَبُ

الصائد): نیچیردوانه که چووو ناو

کوخته که به وه.

الزُّرْبُ: شوئنی چونه ناو ته ویله و
ناغل و په چه و کوژی نازل ۰ (ک)
زروب).

الزُّرْبِيَّةُ: دوشه ک و پشتی.

زرابي النبات: نه و په لکه گه لاو چلانه
که وشکه د مین، زمرده لدمگه پین.
الزُّرْبَاب: نالتون ۰ ناوی نالتون.

الزُّرْبَةِ: کوخته و سمنگه ری پاوکه ۰
ناغل و ته ویله نازل ۰ لانه و
بیشه ی شیرو درنده ۰ (ک: زرائب).

المِزْرَابُ: پلوسک و ناومړی سهربان.
الزُّرْجُونُ: توله میو ۰ شهراب ۰ رنگ و
بویه به کی سور.

زُرْدَةُ زُرْدًا: خنکاندی، دمگوتری: (زرد
حلقه): خوړگی هلیقاند ۰ (زرد عینه
علی صاحب): چاوی له هاوه لکه کی
نوفاند به مناسه تروسکاپیه کی لی
هیسته وه، به هه موو چاوی ته ماشای
نه کرد.

زَوْءَ الذَّرْعِ: زریه به کی چنی.

زِرْدَةُ اللَّقْمَةِ: پاروکه کی قوت دا.

اَزْدَرْدَةُ اللَّقْمَةِ: پاروکه کی قوت دا.

الزُّرَادَةُ: پیشه ی زری چنی و نه لکه
دروستکردنی زری.

الزُّرْدُ مِنَ الطَّعَامِ: خوړاکی شله مهنی.

الزُّرْدِيَّةُ: نامیریکه و هستای زری چنه که
نه لکه کانی پی لیک دما ۰ بان

پارچه کانی پی دهمری.

الزُّرَادُ: نه لکه دروستکهری زری.

الْمَزْرَدُ: نه لکه ۰ (ک: مزارد).

زُّو السَّانَ زُرِيْرًا: شمشير بريسه کی دا،
دمگوتری: (زُرْتُ عَيْنُهُ): چاوی
تیشکی هاویشته و تیز بینیان لی
دمرکه موت.

زُّو الرَّجُلُ: پیاوکه عه قلی گه شه ی کرد ۰
نه زمون و تافیکردنه وه ی زوری
دیتن.

زُّو الثُّرْبُ: خوېچه کانی داخستن، خوېچه ی
کراسه که ی له کونه کانیانه وه نه و دیو
خستن.

زُّو الثَّيْنِ: شته که ی کوکردموه و خری
هه لدا.

زُّو عَيْنُهُ: چاوی خوچاندن.

زُّو التَّاعِ: کالاکه ی بلا و کرده وه.

زُّو فَلَانًا: فلانکه سی دمرکرد.

زُّو فَلَانًا بِالرَّمْحِ: رمبی له فلانکه سی دا
برینداری کرد.

زُّو الصَّرْفِ: خوړپیه که ی هه لکیشا
(به شه ی کرد).

زُّو زُرًّا: دمسندریژی کرده سهر
رکار به رمکه ی ۰ دوا ی گیلای و
نه حمه قی عاقل بوو.

أَزْدُ الثُّرْبِ: خوېچه و ماشالای بو
کراسه که گردن و پیو می درون.

زَرَزَ الثَّوْبَ: به مانا (زَرَّة) دئ، همروا
به مانا (ازَرَّة) دئ.

تَزَرَزَ الثَّوْبُ: کراسه که هَوْبچه دار بوو.
الْمِزْرُ: شتی که و مکوو حلب وایه
هورسی کی که وانه بییه دمخریته
کونی کراس و که واهه و واته هَوْبچه
و (زمانه به که) به زراییه که به
سویچی کارمبا ویه به زرو نرمی پی
دمکری بُو هه لبون و کوژاندنه و می
کارمبا و جهرمس و نه و جوژه شتانه و
همروا خراییه که له کوژتایی شان و
کوژتایی ران دا له ناوچه و زبکدایه
به ویستی خَوْت جِمو جوئی پی
دمکه ی و نِیْسَقَانُوکِیکه له خوار
دَلَه و هه و خونجی پوهک و
پارچه به که له که مانی مؤسیقا و
دولایی و به رزمومبووئیکه له پاشی
صندوق و (زَر السیف): تیژی
شمشیر و (زِرُّ السَّيْفِ): راگرو
کۆله که ی نایین.

الْمِزْرَةُ: شوینه واری گازو که ستن و
عمقل و ناومز.

الْمِزِيرُ: وریاو جالاک و عاقل و کاراما.
المِزْرُ: به تی که و مکوو دوخین دمی
تورمه که کیسه ی پی دمبه ستری.

زَرَزَ الزُّنُورُ: ریشوله دمگی لیوهمات
جریوه جریوی بوو.

زَرَزَ بِالْمَكَانِ: له شوینه که جیگیر بوو.

تَزَرَزَ: جوله ی کرد.

الزُّرْزَارُ: زیره ک و وریاو چوست و
جالاک.

الزُّرْزَارُ: به مانا (الزُّرْزَارُ) دئ.

الزُّرْزَارُ: بالنده به که له بیچی
چۆله که دایه و که می ک گهورمتره،
پی دهگوتری ریشوله.

فَرَعَ الْحَبَّ زَرْعاً وَزْرَاعَةً: تۆوه که ی چاند.

زَرَعَ الْأَرْضَ: زموییه که ی کیلا بُو کشتوکان
کردن.

زرع الله الزرع: خودا کشتو کاله که ی روانو
پی گه یاند، دهگوتری: (زَرْعٌ له بعد
شقاوة): دوی همزاری دموله مهند
بوو.

أَزْرَعَ الزَّرْعُ: کشتو کاله که له خو که و ت و
پاسا.

زَارَعَهُ مَزَارَعَةً: به شیوی موزارعه
مامه له ی له گهل کرد.

إِزْدَرَعَ: به مانا (زرع) دئ و کیلا ی.

الْإِسْتِزْرَاعُ: ناما دهکردنی زوی به یاره
بو کشتوکان کردن.

الزَّرْعُ: ناوی سه که (سه گئی کی
تایبه تی)، (أولاد زارع): سه گ
به گشتی.

الزَّرَاعَةُ: پیشه ی کشتوکان و زانیاری
دهرباره ی کشتوکان.

الزَّرْعُ: نه و که سه ی کشتوکان دمکا و
فیتنه و دوزمان.

- الزَّرْعَةُ: نهو زموييهی گشتوکائی تیدا دمکری.
- الزَّرْعُ: چیندراو بمروبووم ه منداډ ه (ک: زروع).
- الزَّرْعَةُ: تَوو ه نهوشوینهی تَووکهی تیدا دمکری، دمگوتری: (ما في الارض زُرْعَة).
- الزَّرْعَةُ: نهوشوینهی زمعاتی تیدا دمکری.
- الزَّرِيعَةُ: زموی چیندراو.
- الْمَزَارَعَةُ: شیوه مامه‌له‌یه‌که بو به‌کاره‌ینانی زموی گشتوکاډ ه خامن زموی وه‌لاو و مرزیر، ریک دمکهون زموييه‌که به‌کاردمه‌یندريو بمربومه‌کهی به‌نیومی پان به‌سییه‌ک پان به‌پژمه‌یه‌کی تر له‌ناو خویان دا به‌ش به‌ش بکه‌ن به‌گویره‌ی دابو نه‌ریتی تابه‌تی نهو دمفرو همریمه.
- الْمَزْرَعَةُ: نهو زموييه‌ی دمکریته گشتوکاډ ه شوینی روه‌ک لی رواندن ه (ک: مزراع).
- زَّرَفَ لِي الْمَشِي زَرَفًا: له‌رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد ه بازی دا (زَرَفَ لِي الْكَلَام): له‌مسه‌که‌ی زیاد کرد.
- زَّرَفَ الْجَرْحُ: برینه‌که هه‌لېچراپه‌وه، دوی گۆشته‌ومزون برینه‌که تیک چَوو.
- زَّرَفَ فُلَان زَرِيفًا: هلا نکس له‌سهرخو رؤیشت.
- زَّرَفَ إِلَيْهِ: لِي نَزِيك بووموه.
- زَّرَفَ الْجَرْحُ: به‌مانا (زَرَفَ) دئ.
- أَزَرَفَ: په‌له‌ی کرد ه پيش كهوت ه (أَزَرَفَ الْجَرْحُ): به‌مانا (زَرَفَ) دئ.
- زَّرَفَ: زیاد بوو ه زیادى کرد، دمگوتری: (زَرَفَ عَلَى الْخَمْسِينَ مِنْ عَمْرِهِ): ته‌مه‌نی له‌په‌نجا زیاد بوو، (زَرَفَ الشَّيْءُ): له‌شته‌که زیادبوو.
- إِنزَرَفَ الرِّيحُ: بایه‌که رؤیشت، گوزمى کرد.
- الزَّرَافَةُ: کۆمه‌لیک ئادهمیزاد، دمگوتری: (جاءوا زَرَّافَات ووحدا) ه همرو ناوه بو حیوانیکی گياخورو شیردر له‌پېړی سمدارمکانه، ملی زور درېژده، حاجی له‌دستی کورت ترن، دوشاخى کورتيله‌ی به‌سهر سهرپه‌وه هه‌یه به‌پيست داپوشراوه، پرمگی زمردو خولاوپییه جهسته‌ی به‌له‌په‌له‌یه وادمبی به‌له‌کان سورن وادمبی زمردی مه‌له‌و خاکی دمنوینن کیشومری نه‌فهریقا نیشتمانی سهرمکیه‌تی ه (ک: زُرَافِي) پان (زُرَافِي)، به‌گوردی پېی دمگوتری زمرافه.
- الزَّرَاف: گورج و گۆډو خوشرؤ.

الزَّرَقَةُ: دوشی ناو که زپرعاتی پی
ناودمدری.

زَقَّ الطَّائِرُ بَسْلَجِهِ: بالندمکه جیقنه که ی
هری دایه خوار.

زَرَقْتُ عَيْنُهُ لَمَرِي: چاوی خوی بؤلام
ومرگیپرا چاوی لی هه لگیپرامه وه
سپایی چاوی دمرکه وتن.

زَقَّ الطَّيْرُ: به قوچه قاینی ره می
له بالندمکه کرد.

زَقَّ زَقًّا وَزَقًّا: ناده میزادی شله؛ چاوی
شین و پیستی سور ه بؤ نیتر
دمگوتری: (ازرق) ومیینه (زرقاء).

أَزَرَقْتُ عَيْنَهُ لَمَرِي: به مانا (زَرَقْتُ) دئ.
إِزْرَقَ: له سر پشت پاکشا ه (انزرق
السهم): تیرمکه جهسته که ی کون
کرد، جووه ناوموه.

إِزْرَقَ: ورده ورده شین بوو ه یهک
له دوایهک شین بوون.

إِزْرَقَ: شین بوو.
تَزْرَقَ: چی له ناو سکی دا بوو هرپی
دایه دمرموه.

الْأَزَارِقَةُ: تافهمو پیپرینکن
له خه وارجه کان، پان نافعی کوپی
نهمزهی حه نه می دمدرین نهم
کومه له نیمامی عه لی و
شوینکه وتوانی و نهوانه ی شهریان
دزی عه لی نه کرد به کاهریان دمران،

به لایانه وه رمواپه همرکه سیك
دژیان بی بیکوژن و ژنه کانیان
برهینن.

الْأَزْرَقُ: همرشتیک رنگی شین بی،
دمگوتری: (نصل ازرق): سمرتری
شین ه (ماء ازرق): ناوی زور صافو
رون.

الْأَزْرَقِي: رنگ شین.
الزَّرَقُ: زَرَقَ الأطراف: شینبونه ومیه که
توشی دمست و قاج دمبی وه لی
نازاری له گهل دا نییه ه (الزَّرَق
المعري): تیگچونی ریخوله وه
هه بوونی نازاری زور لمریخوله دا.

الزُّرْقُ: جوره بالندمیه که له پیپی
هه لؤو بازمان جهسته ی تیگسپراوو
که ته یه، دندوکی گهورمو
که وانهی و هه راخ تیزه له هه موو
شوینکی جیهان دا هه یه.

الزَّرَقَةُ: لوله یه که له شوشه و شتی و
سمریکی ته سک و سمریکی بلأوه،
له ناویدا شتیکی مه یله و دریز هه یه
شله مهنیه که گیش ده کاو پاشان
هرپی دما.

الزُّرْقُ: بازی نیتر ه (ك: زراریق):
چاوتیز.

الزُّرْقُ: به لهم و که له ک که
به سهو له لیدان دمرپوا ه (ك: زواریق).

الْمِزْرَاقُ: رمبی کورت ه (ك: مزاریق).

زَرْمَةُ زَرْمًا: برپیهوه.

زَوْمٌ زَرْمًا: کۆتایی هاتو برآ، تهواو بوو،

دمگوترئ: (زَرْمٌ الدمع، زَرْمٌ البرل،

زَرْمٌ الكلام، زَرْمٌ البيع) ه پژدو جروک

بوو، زهلیل بوو ه تمنگی پی

هه لجنی ه (هو زَرْمٌ وهي زَرْمَةٌ).

أَزْرَمَ الشَّيْءُ: بهمانا (زَرْمَةٌ) دئ.

زَرَمَ الشَّيْءُ: بهمانا (زَرْمَةٌ) دئ.

الْأَزْرَمُ: پشيله.

الزَّرِيمُ: بئ دمهسه لاتی ژیر دمهستهو بئ

پشتو پهنا.

الزَّرْكَبُ: گیاهیکی بۆنخۆشه ه زافهران،

قاجه کولله ه لهحه دیشی (أَمْ زَرَع) دا

هاتوووه دهمفرموی: (أَلَمَسُ مَسُ إِرْب

والريح ریح زرنب).

الزُّرْنِیخُ: عونصوریکه دمشوبهیته

فیلزات له یواری پزیشکی دا

به کاردمهیندرئ ههزوا بۆ لهناو

بردنی جرو جانهمویش.

زَوَى علیه زریا و زرایه: پمخنهی لیگرت و

لۆمه ی گرد ه کارمکه ی بهدل نه بوو

ه (أَزْرَى علیه): بهمانا (زَرَى) دئ ه

(أَزْرَى بالشَّيْءِ): شته که ی به هیج و

هوج زانی به نابوتی لهقه لهم دا ه

(أَزْرَى بأخيه): کاریکه خسته

سهرشانی براکه ی دمه یوی به سه ریا

برپۆیه نی.

زَارَأُ: پمخنهی لی گرت ه عه یبی لی

دۆزییه وه.

إِزْدَرَأُ: سوکایه تی پیکرد عه یبی لی

گرت.

اسْتَزَرَأُ: بهمانا (إزدره) دئ.

الزَّارِيَةُ: (العظيمة الزارِيَةُ): پارچه

نیتسقانیکه نزیک پاشه وه ی

لاشه ویله ی خواری.

المِزْرَأُ: که سیکه گالته به خه نک دمکا.

الزَّرْيَابُ: بروانه (زَرِب).

زَوَزَكَتِ الْمَرْأُ: نافرته که له روپشتن دا

سمتی خوی هه لته گاندن.

الزَّوْكَ: بیاوی کورته بالا که له روپشتن

دا شان هه لته گینئ.

زَعَبَ الْغَرَابُ زَعْبًا وَزَعِيًّا: قه له پشه

هه راندی.

زَعَبَ الْإِنَاءُ وَغَرَهُ: قه که یان هه رشتیکی

له وجۆره هه ربوو.

زَعَبَ الْوَادِي: شیومه که هه ربوو لافاومه که ی

هه ندنکی پال هه یومنا.

زَعَبَتِ الْقَرْيَةُ: کوندمکه ناومه که ی

دهردابه دهر.

زَعَبَ الشَّيْءُ: شته که پاله په ستوی کرد،

پالی هه یومنا، دمگوترئ: (جاء میل

یزعب) ه (زعب بعمله): کۆله که ی

خوی پال هه یومنا.

وَعَبَ الشَّرَابِ: هه موو شهرايه كهى
خواردموه.

وَعَبَ الشَّيْءِ: شته كهى برهيه وه، دمگوترئ:
(زعب له من ماله زَعْبَة): له ماله كهى
خوى وه جبهه كهى دايه.

وَعَبَ الْإِنَاءَ وَغیره: قاپه كهى پر كرد.
وَعَبَ الشَّيْءِ عَنْهُ: شته كهى لى
دور خسته موه.

تَزَعَبَ: نيشاتى پهيدا كردو گورج و گول
بوو ه تَوَّارو رهى هه لسا.
تَزَعَبَ فِي الْأَكْلِ وَالشَّرَابِ: زورى خواردو
خواردموه.

الزَّاعِبُ: شارمزاو گمړنده بهناو جيهان
دا.

الزَّاعِيَّةُ: شمشيرو پرمب كه پال
(زاعب) بلرئن جا وشهى (زاعب)
ناوى ئاده ميزاد بى يان ناوى ولاتيک
بى يان شمشير تکی ودهايه
که پراو مشيندرا ده لى ده جيت موه
ناويه که له بهر زور نمرى.

الزَّعْبُ: پارچه کالايه که.
الزَّعْبَةُ: به مانا (الزَّعْبُ) دى.
الزَّهْبُلُ: منداليک خواردنى بى
نمکه وئ ورگى زل بى و ملى بارىک
ه همروا ناوه بؤ حمه شمرى حيراء ه
مار ه رومكى کوله که.

زَعَبَهُ زَعْبًا: توشى دله پراو کى و راپاښى
کرد ه له شوئنى خوى هه لى کهند ه
دمرى کرد.

أَزْعَبَهُ: به مانا (زَعْبَةُ) دئ.

إِنْرَعَجَ: به مانا (زُعَج) دئ، ناپه حمت
بوو.

الْمُرْعَاجُ: نافرمتيک هه دادانى نه بى و
همربى و بچى و له شوئنيک جيگير
نه بى.

وَهْوَ الشُّغْرَ وَالرَّيْشَ وَالرَّيْرَ: موومکه يان
پهرو پوله که يان کولکه که که م و
په لپه له بوو پيسته کهى زير موميان
دياره، دمگوترئ: (زَعِرَ الْمَكَانُ):
شوئنه که که م گزوگيا بوو به تمنكى و
بچر بچر پومكى لى پوا بوو.

زَعِرَ فَلَانٌ: فلان پموشتى ناشيرين بوو
خيرو بيړى که م بوو ه (هو زَعِرَ
وهى زَعْرَة) ه (هو أَزْعَرُ وهى زَعْرَاءُ).

إِزْعَارُ: به مانا (زَعِر) دئ.

إِزْعَرُ: به مانا (زَعِر) دئ.

الْأَزْعَرُ: رموشت ناشيرين ه (ك: زُعْر).

الزُّعْرُ: ده لال و جه قواو مسو.

الزُّعْرُورُ: گويز ه بهر پموشت و تورپو

تهوسن.

زَعَزَعَهُ يَبِهَ: به هيژو راهسكاوتن

شته كهى جولاند، دمگوترئ:

(زَعَزَعَتِ الرِّيحُ الشَّجَرَةَ وَ زَعَزَعَتِ

بها).

زَعَزَعَ الْإِبِلَ وَغَيْرَهَا: به ته وژم و خيراښى

حوشترمه كهى لى خوړى.

تَزَعَزَعَ: به هيژو زمخت راي پسكاوت.

الرَّعَازُ: بای بههیز.

راوان.

الرَّعَازُ: بای بههیز.

رَعَقَ الْقِدْرُ: زوری خوی لهمنجه له

کیشتمکه کرد خواردنه که ی سوپر

کردو که لکی نه ما، دهسکوتری:

(رَعَقَ الطَّعَامُ).

رَعَقَتِ الرِّيحُ التُّرَابَ: ږشه باکه گل و

خوله که ی هه لسانو دونیای کرده

تمبو و تۆز.

رَعَقَ رَعَقًا: به ترسه وه جوست و چالاک

بوو، (هو زَعَقَ وهي زَعَقَةٌ).

رَعَقَ الْمَاءُ وَالطَّعَامُ زُعْرَقَةً: ناومکه،

خواردنه که زور تال بوو ناتواندری

بخوریته وه یان بخوری.

أَزَعَقَهُ: ترساندی.

أَزَعَقَ الْقِدْرَ وَالطَّعَامَ: خوی زوری کرده

ناو منهجه له که وه یان خواردنه که وه.

إِنْرَعَقَ: ترسا ه (الرَّعَقُ الدَّوَابُ):

ولاخه که ترسا.

الرُّعَاقُ: ناوی زورتال که نه تواندری

بخوریته وه خواردنی زورتال که

نه تواندری بخوری.

الرُّعَقَةُ: دمنگ، دمگوتری: (مَمَت رُعَقَةٌ

الْمُؤَذِّن).

الرُّعَقَةُ: بیری ناوی تال.

الرُّعَقُ: خیراو به پهله، دمگوتری: (سیر

مِزَعَق): واته رویشتنی خیرا.

رَعَقَ رَعَلًا: جوست و چالاک بوو.

الرُّعَازُ: به مانا (رُعَازِغ) دئی.

الرُّعَازَةُ: کومه لیک سهرباز (دهسته،

پهل، لق) که له سب سواریان زور بی.

الرُّعَازُ: به مانا (رُعَازِغ) دئی ه (سیر

رُعَازِغ): رویشتنی خیرا.

رُعَقَةُ فُلَانٍ رُعَطًا: خنکاندی.

الرُّعَاطُ: (موت زاعط): مردنی کوتو

پیر.

الرُّعُوفُ: شوینی خه تهرو هه وتینهر.

الرُّعُفُ: به مانا (رُعَافُ) دئی ه (سیر

مزعف): شمیشیری خیرا بکوژ.

رُعْفَرُهُ: به زمعه هه ران پهنکی کرد.

تَرَعَفَرُ: به زمعه هه ران بونخووشی کرد یان

پهنکی کرد.

الرُّعْفَرَانُ: پوه کی که شیوه پیوازو

تهمه نه درنزه، زور جوژی هه به،

له زور بواری پزیشکی دا که لکی لی

و مرده گیرئ.

زعفران الحدید: ژمنگی ناسن.

رَعَقَ رَعَقًا: هاواری کرد، دمگوتری: (رَعَقَ

به).

رَعَقَ فُلَانًا: فلانکه سی ترساند ه بههیز

به سهریا نه پاندی و ترساندی ه (هر

مزعوق و زعق).

رَعَقَ الدَّوَابَّ: به خیرایی ولاخه گانی

زَعَلَ مِنَ الْمَرْضِ او الْجُرْعِ: به هوى
 نه خوښييه وه يان برسايه تييه وه
 نالاندى و خوى نه مديو نه وديو گرد.
 زَعَلَ مِنَ الشَّيْ: به هوى شته كه وه نازارى
 پې نه گيى و رقي هه نسا.
 أَزَعَلَهُ: گورچو گۆلى كرد.
 أَزَعَلَهُ مِنْ مَكَانِهِ: له شوپنى خوى
 نيز عاجى كرد.
 تَزَعَلَ: چوست و چالاك بوو.
 الزُّعْلَةُ: نوعامه ه نافرمتيك سال نا
 سالتك مندالى بېي.
 زَعَمَ زَعْمًا: گومانى بوو، دمگوترئ: (زعمه
 صادقاً، زعم اني لا أودُهُ وَزَعَمَنِي أَنِّي
 لا أودُهُ): وشه (زعم) به زورى بؤ
 شتى پوچ و بى بناغه
 به كاردمهيندرئ ه همروا به مانا
 (دروى كرد، گومانى برد، بهر عوده
 بوو، فهرمانرپوايى كرد) دئ.
 زَعِمَ زَعْمًا وَزَعَمًا: ته ماعى په يداكرد،
 دمگوترئ: (هو يزعم لي غير مَزَعِم)
 واته: ته ماعى هميه له شتليك دا كه
 ته ماعى لي ناكړئ.
 زَعِمَ زَعَامَةً: بوو به ليپرسراوو كار
 به دهست، دمگوترئ: (زَعِمَ قومه).
 أَزَعَمَ فُلَانٌ: فلانكس فهرمانبهر دار بوو.
 أَزَعَمَ الْأَمْرُ: كار كه مومكين بوو.
 أَزَعَمَ فُلَانًا: خواردنى دا به فلان.
 أَزَعَمَ فُلَانًا الشَّيْءَ: فلانكسى كرده

بهر عورده شته كه.
 تَزَاعَمَ: پيكيه وه ناخاوتنيان كردو بؤ
 په كتر دوان دمبرباردى قسمو باسيك
 كه برپوايان پې نه بوو.
 تَزَاعَمَا عَلَى كَذَا: هه مناهه نكيان كرد
 له سر فلان شت.
 تَزَعَمَ: دروى كرد.
 تَزَعَمَ الْقَوْمَ: بوو به سر وكي گه له كه.
 الزَّعَامَةُ: سر وكي، فهرمانرپوايى ه
 باشتري مال، زورينه ي مال
 له ميراث و شتى وا.
 الزُّعْمَةُ: قسه.
 الزُّعِيمُ: سر وك ه بهر عورده، كه فيل.
 أَلْمَزَعَمَ: كارى بتماننه پې نه كراو،
 دمگوترئ: (أمر فيه مزاعم): كار يكه
 خوارو خيجه و پر كيشه يه.
 زَعَنْتَ الْمَاشِطَةَ الْعُرْسَ: نافرته
 نارايشكارمكه بوكه كه ي رازاندموو
 جوانى كرد.
 الزُّعْنَةُ: پوخلواوى هه موو شتيك و
 خراپه كه ي ه تاقم و پير
 له هر شتيك ه نهو شته ي له ماسى دا
 هه يه و مكوو بائى بالنده ه پارچه
 قوماش له كراسييك لاي خواروى
 كراسى دپاو ه تاقم و بنه ماله يه
 له هوزو خيل ه همر تاقم و پير يك
 پييك هاتين له چهنه بنه چه و
 بنه ماله يه ك.

الرَّغِيفَةُ: به مانا (الرَّغِيفَةُ) دئ ۵ (ك):
رَغَائِف).

وَهَبَ رَغَبًا: پهړه وردهی بالندمو گنده
مووی دهمو چاوی نادمیزاد
دمرکهوتن ۵ (هو زغب وهي زغبة هو
أزغب وهي زغباء) ۵ (ك: زغب).

رَغَب: به مانا (رَغَب) دئ.

إِرْغَاب: به مانا (رَغَب) دئ.

الْأَرْغَب: نه سپی به له ك.

الرُّغَابَةُ: پهړو پوټی وردهی بال.

الرَّغَب: پهړو پوټی وردهی بالنده ۵ نهو
ورده مووانه بهسمری پیاوی پیرموه
دمیننهوه تالتاله وککوو گنده موو
دهجن.

رَغَبَرُ الثَّوْب: قوماشه که پهړو پانی
هه لدا تووکی هه لدا.

رَغَبَرُ الثَّوْب: پهړو پانی قوماش.

رَغَبَرُ الثَّوْب: پهړو پانی قوماش.

وَهَدَّ البَعِيرُ رَغْدًا: به خیرایی خوشترمه
داگمراه خوار.

رَغَدَ النهرُ: روبرمه که ناوی هه لساو لیوان
نیو بوو.

رَغَدَ الثَّيْبُ: شته که ی گوشتی.

رَغَدَ فلاناً: قورتمی فلانکه سی جهراند.

رَغَدَ السقاء: مه شکه که ی گوشتی بوئنه ووی
روئنه کمره که ی بیته دمر.

رَغَدَ فلاناً بالكلام: فلانکه سی جولاند

بوئنه ووی بیخاته قسه ۵ هه لینا بو
ناخاوتن.

أَزْغَدَتْ وَلدها: دایکه که شیر ی دا
به منداله که ی.

الرَّغِيدُ: روئنه کمره که له زارگی مه شکه
دپته دمر.

رَغْدَب: توپه بوو، پقی هه لسا.

رَغْدَبَ على الناس: زوری داوا له خه لک
کرد.

الرَّغْدَبُ: هاتنه خوارمو ی به ته وژم و
لیزمه ۵ بارمو گمراه ووی دمنگ
له قورگی خوشتردا.

رَغْرَدَ البعيرُ: خوشترمه که بارمبارمه که ی
خوی له قورگی دا خواردموه.

رَغْرَدَتِ المرأةُ: ناهرمته که تلیلی لی و
هه لهنه ی کی شا له کاتی خوشی و
فهره چی دا.

رَغَزَغَ الشيءُ: شته که سوک بوو (رَغَزَغَ
به): گالته ی به کرد.

رَغَزَغَ الشيءُ: شته که ی حه شارداو
شاردیه وه، دمگوتری: (رَغَزَغَ كلامه):
قسه گانی بهسرتو و پرتو کردو
مانا گانی جوان رون نه کردنه وه.

الرَّغَزَغُ: نادمیزادی قالب سوکی
چوست و چالاک ۵ نادمیزادی
بنه چمو نه زاد نه ناسراو.

الرَّغَزَغُ: کورته بالای بچوک.

زَغَفَتِ الْبُيْرُ زَغْفًا: بیرمه ناوی زور بوو
ه (زَغَفَتِ السَّمَاءُ): ناسمان بارانی
باراند ناوی خوئی پشت.

زَغَفَ فِي حَدِيثِهِ: دروؤ دهلهسهی
بهمقهسگانیهوه نا، دمگوترئ: (زَغَفَ
كَلَامَهُ كَثِيرًا): زوری دروؤ
بهمقهسگانیهوه نان.

زَغَفَ لَنَا مَالًا كَثِيرًا: زوری لهمال و سامانی
خوئی بو دابیرین.

زَغَفَ فَلَانًا: زمیری لهفلان داو برینداری
کرد.

ازدَغَفَ الشَّيْئَ: شتهکهی هه لگرت و
بیچایهوه.

الزَّغْفُ: ههورنک باران بیارینئ و
هممو ناسمانی داگرتبئ ه زری
پان و دریز.

الزَّغْفُ: چیلکهو چهوئل ورده دارو
سمره کوتهره ه پرزوپالی درمخت و
گیاوگزی لاواز.

لِلزَّغْفِ: چلیس و تامه زرویی بوشت ه
ههنگاو دریز.

وَزَعَلَ الشَّرَابَ زَغْلًا: شهرابه کهی بهمه کجار
کرده بیاله کهوه ه شته کهی لهناو
دممی خوئی دا هیناو برد.

وَزَعَلَ بِوَلَه: میزمه کهی به پچر پچر کرد.
أَزْغَلَتِ الطَّعْنَةُ بِالْدم: برینه که خوین
لییهوه فیجقهی کرد.

أَزْغَلَ الشَّرَابَ: شهرابه کهی بهمه کجار
کرده بهرداخه کهمو خواردیهوه.
أَزْغَلَ الطَّائِرُ قَرْنَهُ: بالنهمکه بهدمندوک
خواردنی کرده ناو دمندوکی
بیچومگانیهوه.

الزَّغْلُ: غمش.
الزُّغْلَةُ مِنَ الشَّرَابِ: قومه شهراب
نه ندازهی نهومی دهم پرپکا ه
جورنک میز ه دلویه میزنک ه (ك:
زَغْلُ).

الزُّغْلُولُ: رُوحُ سَوَكٍ ه مندال ه
بیچومگوتر ه (ك: زغالیل) ه
جورنکه لهخورمای سوری دمنک
کهوره و شیرین (له میصر ههیه).

تَزَغَمَ الْجَمَلُ: حوشرمه که بارانندی و
له شهو یله گانی دا بارمبارمه کهی
دوباره کردموه.

تَزَغَمَ الْفَصِيلُ: بیچومه که بهه یواشی
بارانندی.

تَزَغَمَ فَلَانٌ: فلانکس بهرق
هه لساوییهوه قسهی کرد.

الزُّغْمُ: زمان بیس.
وَقَّتِ الْإِنَاءَ زَغْلًا: هابه کهی پرکرد ه (زَقَّتِ
فَلَانًا): فلانکسی ماندو کرد ه رقی
هه لساند ه دمری کرد ه پالی بیومنا.
وَقَّتِ الدَّابَّةَ: ولاغه کهی لی خوپی.
وَقَّتِ الْحَدِيثَ لِي أذنه: قسه گانی بهگوئی دادا.

زَفَتَ الشَّيْءُ: به قیرو زفت شته‌کهی سواخ دا.

الزَّفْتُ: قیر ۵ (مادمیه‌کی رمشی رقه به‌ناگرو گمرمی دمتوخته‌وه).

زَفَرُ زَفِراً وَزَفْراً: هه‌ناسه‌ی هه‌تیس ماوی هه‌لکیشا.

زَفَرَتِ النَّارُ: هه‌لگیرسانی ناگرمکه بیسترا.

زَفَرُ الشَّيْءِ زَفْراً: شته‌کهی هه‌لگرت ۵ (زفر الماء): ناوه‌کهی هه‌لینجاو به‌زمنده‌ی کرد بو خواردنه‌وه.

الزَّفْرَةُ: سوچی خانوو باله‌خانه ۵ شان و ناوشان ۵ کۆمه‌ل و پیپر ۵ دهسته و تاقم و لق و سوپای شهر ۵ دیرمگو و کۆله‌کهی که‌پره میو ۵ پهراسوو، دمگوتری: (فرس شدید الزوافر): نه‌سپینکی پهراسو نه‌ستورو پته‌وه ۵ تایه‌فه و کۆمه‌لی یارمه‌تیدمر.

الزَّفْرُ: کۆل و بار ۵ بارو بارگه‌نه‌ی ری‌بوار ۵ جه‌ماعه‌ت و تاقم.

الزَّفْرُ: نازاو چاو نه‌ترس ۵ پیاو ماهول و ریش سپی هۆز ۵ دهریا ۵ روباری که‌ورجو زۆر ناو ۵ پیاوی سه‌خی و ده‌ست و دلفراوان ۵ به‌خششی زۆر ۵ ده‌سته و تاقمی سوپا.

زَفْرَةُ الشَّيْءِ: ناومراستی شت ۵ (زَفْرَةُ الشَّيْءِ): به‌مانا (زَفْرُکَه) دئ، دمگوتری: (فرس عظیم الزَفْرَةُ): نه‌سپینکی ورگ زل و فراوانه ۵ (ك:

زَفَر).

الزَّفِيرُ: هه‌ناسه‌دانی قول، هه‌ناسه‌دان دواي هه‌تیس مانی ۵ پیچه‌وانه‌ی (شهیق) هه‌که‌به‌مانا هه‌لکیشانی هه‌ناسه‌یه ۵ قورنان ده‌فرموی: ﴿لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِقٌ﴾.

زَفَزَتِ الرِّيحُ: ره‌شه‌بایه‌که هه‌لگیرد وۆمۆزی لهدره‌خته‌کان هیئا.

زَفَزَ المَوْكِبُ: کاروانه‌که خرمه‌خرم و ته‌هه‌تمه‌قی لی هات.

زَفَزَ فلان: فلانکه‌س هه‌ل لهرزی ۵ به‌شیومه‌کی جوان پوی.

زَفَزَ الطَّائِرُ: بالنده‌که خوی هه‌لداو باله‌کانی کردنه‌وه.

زَفَزَتِ الرِّيحُ الحَشِيشَ وَغَیْرَه: بایه‌که گیاو گزمکه‌ی پیرزاند.

تَفَزَزَ: هه‌ل لهرزی.

الزَّفْزَافُ: ره‌شه‌بای به‌هیزو به‌ردموا.

الزَّفْزَافَةُ: به‌مانا (الزَّفْزَافُ) دئ.

الزَّفْزَفُ: به‌مانا (الزَّفْزَافُ) دئ ۵ شتی سوک و که‌م نمود.

زَفٌّ زَفّاً وَزَفْواً وَزَفِفاً: به‌له‌ی کرد ۵ قورنان ده‌فرموی: ﴿فَأَقْبِلُوا إِلَيْهِ يَزِفُونَ﴾.

زَفَّتِ الرِّيحُ: بایه‌که هه‌ل بوو روی.

زَفَ الطَّائِرُ زَفّاً: بالنده‌که هه‌لفری و باله‌کانی کردنه‌وه.

زَفَّ العروسُ زَفافاً وَزَفَةً: بوکه که می له مائه
باوانه وه گواسته وه بۆمالی
میژدمه کی.

زَفَّ الطائرُ زَفّاً: بالئحه که بهر موردی زۆرو
په پیون ه (هو اَزَفَ وهي زَفاء).
اَزَفَ: به مانا (زَفَ) دی.

اَزَفَ الظلیمُ رغیةً: بیجوه نوعامه که می
تاودا بۆ خیرا رۆیشتن.

اَزَفَ العروسُ: به مانا (زَفَّها) دی.
استَزَفَهُ الشَّيْءُ: شته که که می کردم وه،
سوکی کرد.

استَزَفَ السَّيْلُ الشَّيْءَ: لافاومکه شته که می
رادا.
الزَّفَافُ: (لیلة الزَّفَاف): شهوی زاوا
بوکی نی.

الزَّفُ: بهر وه وردهی بالئده.
الزَّفَةُ: جارێک، چه لێک، دمگوتری:
(جَشَكْ زَفَةً أَوْ زَفَّتَيْن): هاتم بۆلات
جارێک یان دوو جار.

الزَّفَةُ: تاقم و پیژ.
الزَّفَرُ: نوعامه.

الزَّفِيفُ: خیرا و تیزرۆ.
المِرْفَةُ: که ژاومیه کی سهر دانه پۆشراوه
بوکی بهی دمگوێژریته وه.

زَفَنَ زَفناً: سه می کرد.

زَفَنَ فلاناً: بهائی به فلانکه سه موهنا،
دمگوتری: (هو زافین وزفان وزفون):

همروا دمگوتری: (هم زَفَانَةٌ حَفَانَةٌ):
ئهوانه پیژ بکن هه لدمه پرن و
خۆراک لرف دمدن.

الزَّفَنُ: که پریکه له سهر سه بریان
دروست دمگوتری بۆنه وهی سه قه که
له گه رماو سه هوژ بهندان بهاریژ.
زَفَتِ الرِّيحُ زَفياً وَزَفِياناً: بایه که به ته وژم
هه لپوو.

زَفَتِ القوسُ: قه وسه که دمنگی لیوه هات.
زَفَّ فلان بنفسه: فلانکه س خوی بهخت
کرد.

زَفَّ الشَّيْءُ: شته که می بهال پیوه ناو
هاویشتی، دمگوتری: (زَفَتِ الرِّيحُ
السَّحَابُ والغبار): په شه بایه که
هه ورمه کی رادا تۆزو خۆله که می رادا
ه (زَفَّتِ الأمواج السفينة):

شه بهۆله کان که شه شتییه که یان
له پیرموی خوی لادا ه
زَفَى الحادي المطي: حودیه خۆینه که
(حوشتره وانه گۆرانی بیژمه که)
حوشترمه کی لی خوری.

ازفاه: له شوپینی که وه گواستییه وه بۆ
جییه کی تر، دمگوتری: (ازفی
العروس): بوکه که می له مائه باوانیه وه
گواسته وه بۆ مالی میژدمه کی.
زَفَبَ الجُرَذُ في جُحْرِه: جرجه که جهوه
کونی خۆیه وه.

زَقَبَ فُلَانُ الْجُرْدَ فِي حَجَرِهِ: فلانكەس جرجەكەى كرده كونهكەيموه.

حه‌یوانه‌كه بوئەموه‌ی پێستەكه بكا‌ته كونده.

جرجه‌كه‌ی كرده كونه‌كه‌يموه.

زَقَبَ الْفُلَانُ: مووی سمری فلانكەسی

زَقَبَ الْمَكَا: هاواركه‌رمكه هاواری كرد.

تاشی هیچی پێومنه‌هیشتەموه.

الزَقَبَ الْجُرْدُ: جرجه‌كه جه‌وه ناو

الزَقَاتُ: رێگه‌ی ته‌نگه‌بەر د‌م‌ریجی پ‌ان

كونه‌كه‌يموه.

داخراو بی ه (ك: اَزَقَّة).

الزَقَبُ: رێگای ته‌نگه‌بەر، د‌م‌گوت‌ری:

الزَقُ: كونده؛ زهره‌یكه له‌پێست موومكانی

(رَمَيْتُهُ مِنْ زَقَبٍ): له‌نزیکه‌موه پێم‌موه

د‌م‌یری‌نه‌موو له‌بن‌موه هه‌لناکه‌ند‌ری‌ن

نا.

ئاوی تێد‌م‌ک‌ری بۆ خوار‌د‌ن‌موو شتی

زَقَزَقَ الطَّائِرُ زَقْرَقَةً وَزَقَاقًا: بان‌د‌م‌كه

تر ه (ك: زِلَاق وَازِقَاق).

زیهه زه‌قو جه‌ریوه جه‌ریوی كرد.

زَقَمَ الْحَبْزُ وَغَوَّهَ زَقْمًا: نان‌ه‌كه‌ی كرده پاروو

زَقَزَقَ الطَّائِرُ قَرْمَةً: بان‌د‌م‌كه بی‌جه‌وم‌کانی

هوتی دا.

هی‌نانه زاهه زاق.

اَزَقَمَهُ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ی بی هوت دا.

زَقَزَقَ فُلَانٌ: فلانكەس له‌س‌مه‌ر خو

پێكه‌نی.

اَزْدَقَمَهُ: هوتی دا.

زَقَزَقَ الصَّبِيُّ: مند‌له‌كه‌ی هه‌ل‌پ‌ه‌ر‌اند.

تَزَقَمَ فُلَانٌ: فلانكەس زه‌قوم، تال‌وی

الزَقَاقَةُ: ئاف‌ره‌ت‌یك له‌س‌مه‌ر خو ب‌روا.

خوارد.

تَزَقَمَ الْحَبْزُ وَغَوَّهَ: نان‌ه‌كه‌ی هوت دا.

زَقَلَهُ زَقْفًا: به‌خ‌یرایی هوتی دا.

الزَقُومُ: دره‌خت‌ی‌کی تالی بۆن ناخۆشه،

تَزَقَفَهُ: به‌خ‌یرایی هوتی دا، واته به‌مانا

خۆراکی دۆزه‌خ‌یان‌ه ه ه‌م‌رخۆراک‌یک

(زَقَفَهُ) د‌ئ ه به‌گورجی و له‌ناکاو لی‌ی

کوشنده بی، بخۆره‌كه‌ی ب‌کوژی.

ه‌ر‌اند، لی‌ی ره‌ف‌اند.

الزَقَمَةُ: په‌تاو تا‌عون، کول‌یرا.

الزَقَمَةُ: نه‌و‌شته‌ی هوت د‌م‌ری.

وَقِنَ الْحِمْلُ زَقْنًا: کۆله‌كه‌ی هه‌ل‌گ‌رت.

وَقَّ الطَّائِرُ فَرَحَهُ: بان‌د‌م‌كه به‌د‌م‌ند‌وکی

خوار‌د‌نی دا به‌بی‌جه‌وم‌کانی.

اَزَقَمَهُ: پارم‌تی دا بۆ کۆل هه‌ل‌گ‌رت‌ن.

زَقَّ الذِّبْحَةُ: کوش‌تی‌یه‌كه‌ی له‌ای س‌مه‌ری‌وه

زَقَّ الطَّائِرُ وَالذِّبْكَ زَقْرًا وَزَقَاءً: بان‌د‌م‌كه پا

گ‌روو د‌ه‌یم‌الی بۆ‌ل‌ای پ‌اش‌وانی.

كه‌له‌س‌یره‌كه خو‌پ‌ندی.

زَقَا الصَّبِيُّ: مند‌له‌كه به‌کۆل گ‌ریاو

زَقَّتِ الْجِلْدُ: پێست‌ه‌كه‌ی له‌گ‌رده م‌له‌وه

گ‌ریان‌ه‌كه‌ی توند كرد.

گ‌روو تاگه‌پ‌شته ه‌ا‌ج‌ی د‌واوه‌ی

زَقِيَ زَقِيًا: به مانا (زقا) دی.

أَزَقَاه: وای لی کرد بخوین، بگری.

أَزَقَى هَامَةَ فُلَانٍ: فلانکسی گوشت.

الزَّقَاي: کهله شیر ه (ك: زواق).

الزَّقِيَةُ: کومه ل و کوه لهر شتیک بی.

وَكَا إِلَيْهِ زَكَا: پشتی پیومداو کردیه

پشتیوانی خوی.

وَكَنْتِ الْمَرْأَةُ بَوْلَهَا: نافرتمکه مندا لی

بوو.

وَكَا فُلَانًا كَذَا سَوَاطًا: نهومنده قه مچییه ی

له فلانکس دا.

وَكَا فُلَانًا دَرَهْمًا: نهومنده دهره مه زه و

بوو فلان ژمارد ه یان خیرا بو ی

ژماردو پیی دا.

وَكَا حَقَّةً: مافی خوی دایه وه پیی.

أَزَكَا مِنْهُ حَقَّةً: مافی خوی لی

ستاندموه.

الرُّكَا: دمگوتری: (هر رُكَاء النقد): نه و

دموله مهنده و به حازرو به نه قد شت

دمکری قهرز ناگا.

الْمَرْكَا: په ناگه.

وَكَبَتِ الْأُمُّ رِلْدَهَا (ویرلدها) زَكْبًا:

نافرتمکه به بههك ژان مندا له کی بوو.

وَكَبَ الْإِنَاءُ: قاپه کی پرکرد.

الرُّكْبَةُ: نوتفه (دلویه مهنی) ه مندا ل.

وَكَمَرِ الْإِنَاءُ: قاپه کی پرکرد.

زَكْرُهُ: به مانا (زَكْرُهُ) دی.

تَزَكَّرَ: پرپوو، دمگوتری: (تَزَكَّرَ بطنه):

گه دمی پرپوو و مکوو کونده

هه لاخنرا.

الزُّكْرَةُ: کونده یه کی بچوکه ناوی

خواردنمه وی تینه مگری.

زَكْرُك: روشت لمبر پیری یا نه خوشتی

هه نگاوی کورتی هه ئینان.

تَزَكَّرَك: پیداو یستی خوی نامادمکرد.

وَكَّ الرَّجُلُ وَالْفَرَحُ: پیاومکه یان بیچومکه

به لوزه لوز هه نگاوی کورتی هه ئینان

لمبر لاوازی و بی هیزی.

وَكَبَتِ الدُّرَّاجَةُ: بالنده کورکییه که

جه ندلجوو هه لیهزو دابه زی کرد.

وَكَّ الْإِنَاءُ: قاپه کی پرکرد.

وَكَّ: لاوازی و بی هیزی بوو لمبر نه خوشتی ه

پرپوو.

أَزَلَ عَلَى الشَّيْءِ: به سمر شته که دا

بالادست بوو داگری کرد.

أَزَلَ عَلَى رَأْيِهِ: سور بوو له سمر

پاوبوچونی خوی.

أَزَلَ بِبَوْلِهِ: میزی خوی کوردموه و

بهندی کرد.

تَزَكَّلَ: پیداو یستی خوی نامادمکرد.

الرُّكُّ: کزو لاواز.

الرُّكْبَةُ: خه و په زاره.

وَكَمَتِ بِهِ أُمُّهُ زَكَاً: دایکی به و له دی

هینا.

وَكَمَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلانکسی توشی

نه خوشتی کوه و هه لامهت کرد.

زَكَمَ الْقَرْيَةَ: مه‌شكه‌كه‌ی پېر كرد.

زَكَمَ: توشی هه‌لامت بوو.

زَكَمَ عَلَيْهِم: شیاو و گۆراو نه‌ناسرا.

الزُّكَّام: نیلنتیهاییکی به‌هیز توشی

پهرده‌ی لوت دمبئ پزمین و

هرمیسک و ناوژیکی زورو رون

له‌لوته‌وه‌ دپته‌خوار.

الزُّكْمَةُ: دوا مندالی باوك و دایك.

زَكِنَ إِلَيْهِ زُكُونًا: په‌نای بۆبردو تیكه‌لاوی

بوو، له‌گه‌لی دا بوو.

زَكِنَ الْأَمْرَ زَكْنًا: پئی وابوو نه‌وکاره

و مه‌ایه.

زَكِنَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ی زانی لسی حالی

بوو.

أَزَكَّنَ الشَّيْءُ: به‌مانا (زَكْنَةً) دئ.

أَزَكَّنَ فَلَانًا الْأَمْرَ: کارمه‌کی هیزی فلان

کردو پئی زاناند.

زَاكَنَهُ: به‌کتریان تیگه‌یانده‌ شتیکی

پئ ږاگه‌یانده‌ و مگوو لوغزو

چه‌واشه‌کاری دیچوو ه لئی نزیک

بوو مو، دمگوترئ: (هذا جيش يُزَاكِنُ

أَلْفًا): نه‌وه سوپایه‌که نزیکه‌ی هزار

ده‌بن ه (بنو فلان یزاکنون بني فلان):

خپلی فلان له‌خپلی فلان نزیک

ده‌بنه‌وو هاموشویان ده‌کهن.

زَكَّنَ: چه‌واشه‌ی کردو گۆراندی.

الزَّكَاةُ: هیراسه‌تو زیرمکی، و مگوو

نه‌و مگومان بۆ شتیك به‌ری و

و ادهریجئ.

السُّزْكُنُ: که‌سیك بۆچونه‌که‌ی راست

دهریجئ و هیراسه‌ته‌که‌ی بیته‌دی.

السُّزْكُنُ: پارته‌زو ضابطو نه‌فسر.

زَكَا الشَّيْءُ زُكُوًا وَزَكَاةً وَزَكَاءً: شته‌که

که‌شه‌ی کردو زیاد بوو.

زَكَا فَلَانٌ: صالح بوو ه ناز به‌رو مرده‌ بوو،

که‌وته‌ خویشی و شادییموه ه

فلانکه‌س شیاوی نه‌وه بوو،

دمگوترئ: (هذا الأمر لا یزکُر بفلان):

نه‌م کاره شیاوی فلان نه‌بوو.

زَكِيَّ زَكِيٍّ وَزَكَاةً: که‌شه‌ی کردو زیاد بوو.

أَزَكِيَّ الشَّيْءُ: شته‌که که‌شه‌ی کردو زیاد

بوو.

أَزَكِيَّ الشَّيْءُ: به‌مانا (أزکاه) دئ ه چاکی

کردموه پاکی کردموه.

زَكِيَّ نَفْسَهُ: مهدحو نه‌نای نه‌فسی خو‌ی

کرد ه قورشان ده‌فسرموئ: ﴿فَلَا

تَزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾.

زَكِيَّ الشَّهَادَةِ: شایه‌ته‌کانی به‌عادل و

نه‌هل دانان.

زَكِيَّ مَالَهُ: زمکاتی مال‌ه‌که‌ی دا.

تَزَكَّى: بۆ موطاومعه‌ی (زَكِيٍّ) هاتوو.

تَزَكَّى فَلَانٌ: فلانکه‌س صالح بوو باش

بوو ه خپرو خپراتی کرد.

الزُّكَا: جوت به‌رامبه‌ر تاك له‌بواری

ژمارده‌ا، دمگوترئ: (خَسًا أَوْ زَكَا):

تاك یان جوت.

الزكَاةُ: پیتو بهرمكمتو گهشه پیدان ه
 ھاك و خاوپنی ه چاكسازي ه پالفتی
 شت ه له شهریهت دا بریتیه
 له به شیک له مالی ساماندار دهرئ
 به همزار به چهند مهرجیک.
 الزکِیَّةُ: ارض زکِیَّةُ: زهویه کی ھاك
 به پیت.

وَلَبَّ الصَّبِيَّ بِأَمِّ زَلْبًا: مندالکه و مگری
 دایکی بوو لی داور نه کهوته موه.
 الزلایة: چه لوابه که له هه ویر دروست
 دمکری و زمیتی تی دهرئ
 ده کوئیندرئ و پاشان دوشاوی تیکه ل
 دمکری و رهق دمیج و مکوو باسوق.
 الزلْبَةُ: پارو.

وَلَجَّ زَلْجًا وَزَلْجَانًا وَزَلْجًا: به خیرای
 روشت و پاشان هیواش بووموه.
 وَلَجَّ مِنْ فِيْهِ كَلَامٌ: قسهیه کی له دم
 دمرجوو.

وَلَجَّ السُّهُمُ زُلُوجًا: تیرمه که له عمرز کهوت و
 مه بهستی نه پیکا.

وَلَجَّ مِنْ فِيْهِ كَلَامًا: قسهیه کی کردو دواپی
 ژوان بووه ه به پیج وردبوو نموه
 قسهیه کی دهر پیراندو لی ژوانه.
 وَلَجَّ الْبَابُ: دمرگا که به کیلون داخست.

وَلَجَّ الْمَكَانُ: شوپنه که لوس و خلیسک بوو،
 قاجی لی هه لخیسکا.

أَزْلَجَهُ: وای لی کرد هه ل بخلیسکی.

أَزْلَجَ الْبَابُ: دمرگا که به کیلون
 داخست.

زَلَجَ الْبَابُ: به مانا (أَزْلَجَهُ) دئ.

زَلَجَ كَلَامُهُ: قسهیه کی دهر پیراند، بلاوی
 کردموه، ده گوترئ: (زَلَجَ مِنْ فِيْهِ
 كَلَامًا ثُمَّ نَدِمَ عَلَيْهِ).

زَلَجَ عَيْشُهُ: به پژوی خوی ژانی خوی
 بردمهر.

إِنْزَلَجَ: به مانا (زَلَجَ) دئ.

تَزَلَجَ: به مانا (زَلَجَ) دئ.

تَزَلَجَ الشَّرَابُ: زوری شراب خواردموه.
 الزَّلَاجُ: که سیک له بیهوشی و گیانه لای
 پژگاری بوبی ه زوری شراب و
 شله مهنی خوارد بیته موه.

الْمِزْلَاجُ: کیلون، سورگی، (همرشتیک
 دمرگای بی دایخری و بؤ کردنه و می
 کلیلی نه وئ)، ده گوترئ: (امراة
 مِزْلَاجٍ): ناهرمتیک توی سمتی و
 پانی گوشتیان کهم بی ه (ك:
 مَزَالِجٍ).

الْمُزْلَجُ: که سیک بیخیر و بی ربی هیچ
 بیامتی تیدانه بی ه زؤل و ناکس
 به چه ه خراب و بی که لک له مهر
 شتیک بی ه مهرشتیک رهک و پیک
 نه نجام نه درابی.

زَلَحَهُ: تامی کرد ه (زَلَحَهُ): به مانا
 (زَلَحَهُ) دئ.

الرُّلْحُ: شتی پوچ و بهتان.

رُلْحَفُهُ: دووری خسته‌وه.

تَرْلَحَفُ: دوور که‌وته‌وه.

إِرْلَحَفُ عَنْهُ: لای دوور که‌وته‌وه.

وَلَحَّ رُلْحَا وَرُلْحَانَا: روڤشت و به‌له‌ی کرد.

وَلَحَّ فُلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لپ‌ی‌چاو کرد‌یه

کونه‌وه.

وَلَحَّ رَأْسُهُ: سه‌ری شکاند.

وَلَحَّ رُلْحَا: هه‌له‌و بوو.

رُلْحُهُ: سفت و لوسی کرد.

رُلْحُهُ الله فُلَانًا: خودا فلانکه‌سی توشی

نه‌خو‌شی لوم‌باجو کرد؛ جو‌ره

رو‌ماتیزمی‌که توشی ږمگی ماسو‌لکه

دم‌بی نازارو شه‌په‌لی به‌ردمو‌می لای

دم‌که‌و‌ینه‌وه.

الرُّلْحَةُ: زوحلو‌ه‌ی مندا‌لان حندا‌لقو‌و

هه‌لپ‌ه‌زو دابه‌زی پئی دم‌که‌ن هه‌م‌روا

ناوه‌ بو نه‌خو‌شی (لوم‌باجو) که

جو‌ره رو‌ماتیزمی‌که.

وَلَوْ رُلْحَا: نا‌ږه‌م‌ت و نا‌نارام بوو.

الرُّلْحُ: کالای ناوما‌ل و پیداو‌یستی.

الرُّلْحُ: ناده‌میزادی نا‌نارام و هه‌له‌ق هه‌

کالاو شت و مه‌ک.

الرُّلْحَةُ: مینینه‌ی (الرُّلْحَه) هه‌ نافرمتی

که‌ږینه‌و زور هاتو‌چو‌که‌ر بو ماله

هاوسیکانی بم‌بی کاری پی‌ویست.

الرُّلْحَاءُ: دم‌گو‌تری: (جمع‌را رُلْحَاءُهُمُ):

کاری خو‌یان په‌ک‌خست و ب‌ږیاریان دا.

رُلْحُهُ رُلْحَةُ رُلْحَالًا: راپته‌ماندو

به‌تون‌دی و مشقه‌تو‌له‌ی هینا.

رُلْحُلُ فُلَانِ الْمَاءِ: فلانکه‌س ناو‌م‌که‌ی

خوارده‌وه یان له‌م‌و‌ږگی دا

غم‌ږم‌ږمی پئی کرد.

تَرْلَحَلُ: به‌ راپته‌ماندنه‌که وه‌لم‌رزه

که‌وت و هه‌زا.

تَرْلَحَلُ نَفْسُهُ: له‌گیانه‌لاو دا هه‌ناسه‌ی

چو‌وه ناو سنگی.

الرُّلْحُلُ: ناوی زوال‌و شیرین و صافو

گوارا.

الرُّلْحَالُ: بومه‌لم‌رزه، زه‌وی هه‌ژین هه‌

به‌لاو کاره‌سات و جو‌رت‌م هه‌ (ک:

زلزل).

الرُّلْحُلُ: ته‌پل لی‌دم‌ری کاراما هه‌ رو‌ج

سو‌ک و هسه‌خو‌ش.

الرُّلْحُ: رو‌ښتنی خیرا.

الرُّلْحُ: به‌رده و رده‌ی لوس و پوس.

رُلْحَتِ النَّارُ رُلْحًا: ناگرم‌که به‌رز بو‌وه

بل‌پسه‌ی سه‌ند.

وَلَعَّ لَهُ مِنْ مَالِهِ رُلْحَةً: له‌ماله‌که‌ی خو‌ی

پارچه‌یه‌کی بو داب‌ری.

وَلَعَّ الشَّيْءُ رُلْحًا: به‌غافلگیری شته‌که‌ی لای

ږفاند.

وَلَعَّ الْمَاءُ مِنَ الْبَرِّ: ناو‌م‌که‌ی له‌بیر دمره‌ینا.

وَلَعَّ فُلَانًا: به‌گو‌چان و دار عه‌صا

له‌فلانکه‌سی دا.

وَلَعَّ رَأْسُهُ: سه‌ری هه‌لاشت.

زَلَعٌ جلده بالنار: پیستی به ناگر سوتاند،

داخی کرد.

زَلَعْتُ الكف أو القدم زَلْعاً: له بدمستی

یان हाچی هه لشان.

زَلَعْتُ جراحته: برینه که ی داوهشا، رزی،

دمگوتری: (شَفَّةُ زَلْعَاءُ): لیوی

هه لشاو.

أَزْلَعُ: ته ماعی بهرنا.

تَزَلَعْتُ يده وِرْجَلُهُ: دمست و हाچی

هه لشتن ه سوتان.

تَزَلَعُ ريشُهُ: پهرو بۆلی نه مان.

تَزَلَعُ الشَّيْءُ: شته که شکا.

إِزْدَلَعُهُ: دایپری بۆی، جیای کردموه.

أَزْدَلَعُ الشَّجَرَةَ: دره خته که ی برپیه وه.

أَزْدَلَعُ حَقَّةً: به غافلگیری مافی خوی لی

ستاندموه.

الزَّلْعَةُ: برینی داووشاوو داپزاو.

الزَّلْبُحُ: جوړه میرویه که ناهرمت

دمیکه نه دمسته وانوه و ملیوانکه و

شتی تر و مکوو خشل به کاری دینن.

الزَّلْعُ: که سینک پیستی हाچی هه لشاب.

زَلَعٌ الیه زَلْعاً وزَلِفاً: نزیک بوووه پیشی

کهوت جووه پیشه وه.

زَلَعُ الشَّيْءِ: شته که ی نزیک کردموه پیشی

خست.

أَزْلَعُهُ: به مانا (زَلَعَهُ) دئ ه کووی کردموه،

دمگوتری: (أَزْلَعْتُ القَوْمَ):

خه لکه کهم گرد کردنه وه.

زَلَعٌ فِي حديثه: له مقسه که ی زیاد کرد ه

(زَلَعُ الشَّيْءِ): به مانا (زَلَعَهُ) دئ.

تَزَلَعُ: نزیک بووه، جووه پیشه وه.

إِزْدَلَعُ: به مانا (زَلَعَهُ) دئ، دمگوتری:

(إِزْدَلَعُ السَّهْمُ إِلَى كَذَا): تیرمه که

نزیک بوووه لی.

الزَّلْفُ: نزیک ه پله و پایه.

الزَّلْفُ: باخ.

الزَّلْفُ: به مانا (الزَّلْفُ) دئ ه هوزی پر

له ناو.

الزَّلْفَةُ: به مانا (الزَّلْفُ) دئ ه به شیک

له سمرمتای شه ه (ك: زُلْفُ).

الزَّلْفَةُ: ههرشتیک پرپی له ناو (بیر،

هوز، کوپه، کونده، ... ه) باخ ه

نینجانه ی سموز ه ناوینه یان روی

ناوینه ه بهردی لوس ه زموی رهق و

پته و.

الزَّلْفِي: نزیک و پله و پایه ی بهرز ه

باخ.

المَزْلَفَةُ: شوینیکه له نیوان میناو

عمرهات دایه له کاتی ه هج دا حاجی

شهویک لی دهمیننه وه.

المَزْلَفُ: په یژه ه نامیری بهرز بوونه وه.

المَزْلَفَةُ: ههرگونیک له نیوان

و شکانی و لادی دا بی.

مزالف: هوناخ، روزه ری.

زَلَّيْتُ مِنَ الْأَجْنَةِ: زاروکی لهبارچوو ۵
(ك: زَلَّاء).

الزَّلَّيْتُ: دمگوتری: (ریح زَلَّلَقُ):
رهمه بایه که خیرا دهرپوا.

الْمِزْلَاقُ: کیلون، سورگی، همرشتیک
دەرگا و شتی وای پی دابخریت و بؤ
کردنه موی گلیل پیویست نه بی ۵
نافرمتیک زو زو سکی هر بیی و زور
مندالی لهبارچی ۵ (ك: مزالیق).

الْمِزْلَقُ: شوینی خلیسک ۵ (ك: مَزَالِقُ).
الْمِزْلَقَةُ: شوینی خلیسک، دمگوتری:
(مكان مَزْلَقَة).

الْمِزْلَقَان: رینگایه که نه مدبوو نهو دیوی
تهلان بن و مگوو خهتی
شهمه ندمهفر.

زَلَمَهُ: قوتی دا، هه تیلووشی.

الزَّلْمُ: دهریا.

الزَّلْمَةُ: پان و پوری.

الزَّلْمُ: گهری، لوتی فیل (خرطوم) ی
فیل ۵ (ك: زَلَام).

زَلْتُ قَدَمَهُ زَلًّا وَزُلُولًا: حاجی هه تخلیسکا،
دمگوتری: (زَلُّ في منطقة ورأيه):

هه لهی کرد لهراو بۆچونی دا.

زَلُّ عَنْ مَكَانِهِ: له شوینه که دیوور
کهوتهوه.

زَلْتُ مِنْهُ إِلَى فُلَانٍ نِعْمَةً: له موموه نازو

نیعمهتی پی گهی.

زَلَّيْتُ الْقَدَمَ زَلًّا: حاجی خلیسکا

جیگم نه بوو، دمگوتری: (زَلَّقُ فُلَانٌ

بِمَكَانِهِ): فلانکس لهوشونه جارز

بوو لی دوور کهوتهوه.

زَلَّقَ فُلَانًا بَبَصْرِهِ: به چه سودی و هینه وه

سهیری فلانکسی کرد، دمیو ویست

له شوینی خوی له ناوی بهری.

زَلَّقَ رَأْسَهُ: سهیری تاشی و لووس و پووسی

کرد.

زَلَّيْتُ الْقَدَمَ: حاجی هه تخلیسکا.

ازَلَّيْتُ الْحَامِلَ: نافرته سکه پرکه

منداله که ی لهبارچوو ۵ (هي مَزْلَقَة).

ازَلَّقَ فُلَانًا بَبَصْرِهِ: به چاو فلانکسی

هه نکاوت و هه تخلیسکاند.

زَلَّقَ الْمَكَانَ: شوینه که ی سفت و لووس

کرد، دمگوتری: (زَلَّقَ الْحَدِيدَةَ):

ناسنه که ی زور تیز کرد تاوای لیهای

لوس بوو.

زَلَّقَ فُلَانًا بَبَصْرِهِ: به مانا (زَلَّقَهُ) دی.

إِنزَلَّقَ: به مانا (زَلَّقَ) دی.

تَزَلَّقَ: خوی نارایش داو خوی جوان

کرد تا روخساری پهنگی دابه مومو

بریهی هات ۵ خوی بهرپون جهور

کرد.

الزَّلَّقُ: شوینی خلیسک، که حاج پیوهی

بهند نه بی له بهر سفت و لووسی.

الزَّلَّقُ: قوخی لوس.

زَلْ عُمُرُهُ: ته مهنی به خیرایی تیپهری.

زَلْ اَتَقُوْدُ: پارمه کیشی کهم بوو.

زَلْ زَلْا (زَلْ یَزِلْ): گوشتی سمت و پانی
کهم بوو، لاوازو لهربوو (هو ازلْ
وهی زَلْا).

ازَلْ: هه لیخلیسکاند (پیشی خست.

زَلْ اِلِیه نِعمَة: نازو نیعمهتی پَیدا،
دمگوتری: (فلان مُزَلْ): فلانکهس
نانبدمو سهخی سروشته (زور
دیاری بۆ خه نك دمنیرئ (بۆ
نافرمت دمگوتری: (هی مُزَلْ).

اَسْتَزَلْ: به مانا (اَزَلْ) دئ (راکیشا بۆ
تاوان کردن.

الْاَزَلْ: خیراو تیزرؤ (السمع الْاَزَلْ):
جوړه گورگیکه له نیوان کهم تیارو
گورگ دا دپته دی.

الزَّلَالْ: ناوی شیرین و گواراو ساردو
صاف (شتی روناو شفاف له همر
شتیک بی (له باری کیمیدا
جوړیکه له پروتین له ناودا
دمتوینته وه.

الزَّلالي: دمگوتری: (برل زلالی):
میزنکی پونه.

الزَّلْ: دمگوتری: (مقام زَلْ): شوپنیکه
خلیسکه.

الزَّلْا: بۆ مینهی (الزَلْ) به کاردئ،
دمگوتری: (قوس زَلْا): قهوسیکه
رپهرهوی تیرمه کهی زور لوسه و

به خیرایی تیرمه کهی لئ دهردهجی.

الزَّلْا: تاوان، هه له (بوك (زیافمت و
داومت (دست پهنگینی و کاری باش
(به خشش.

الزَّلْا: ته نگه نهفه سی.

الزَّلْا: بهردی لوس.

الزَّلْا: جوړه پاخرمیکه (ك: زَلْا).
الزَّلْوْل: دمگوتری: (مکان زلول):
شوپنی خلیسک (ماء زَلْوْل): ناوی
زولال.

الزَّلِيل: (ماء زلیل): ناوی زولال (مکان
زلیل): شوپنی خلیسک.

الْمَزَلْا: شوپنی تاوان و هه لیخلیسکان.

زَلَمَ زَلْما: هه لهی کرد.

زَلَمَ اَنْفَه: لوتی بری.

زَلَمَ عَطَاءَه: به خششه کهی کهم کردموه.

زَلَمَ السَّهْمَ: تیرمکانی راست و رنك و پیک
کردن، باشی دروست کردن.

زَلَمَ الإِناء: قاپه کهی پرکرد.

زَلَمَ زَلْما: گوئی بزنه کهی بری و لئی
نه کردموه، پارچه که پیوهی مایه وه.

زَلْمَه: به مانا (زَلْم) دئ.

زَلْمَ غِذَاءَه: خواردمه منی خراپی پَیدا
لاشه ی پی لاواز بوو.

زَلْمَ الإِبِلْ: گوینجه کهی حوشرمه کهی بری و
پارچه برآمده که پیوه هیشته وه.

زَلْمَ الرُّحَى: بهر داشه کهی خولاندموه
له ملاو له ولای تاشی.

إِذْ لَمْ رَأْسُهُ: سەرى بېرى.

إِذْ لَمْ أَنْفُهُ: لوتى بېرى.

الْأَزْلَمُ: كەلەمكىيى، نىرىيە قەمرى كىيى ۋ

رۆزگارى ناخۇش و پىركارمىساتو

بەلاو چورتىم.

الزَّمُ: تىرى بى پەر ۋ (ك: ازلام) ۋ

لەپۇزگارى پىش ئىسلام دا

عەربىيەكان لەپىنگى تىرمو شتىان

بەش دەكرى، ئەومبوو دەھاتىن سەرى

تىرمكانىيان دەخستەنە ناو

تورمەكەپەو تىكەلاويان دەكرى

ئەمجار دەستىان دەبىرد تىركىيان

دەردىنا ئەگەر لەسەرى بنوسرايە

بەكە ئەو ئىشەكەي دەكرى، ئەزگەر

لەسەرى بنوسرايە مەكە ئەو

وازى لەئىشەكە دەھىنا.

الزُّلْمَاءُ: مېنىيە (الأزلم) بىزىنە كىيى ۋ

بازى مى.

الزُّلْمَةُ: شىوومەندەم، دەگوتىرى: (ھە

العبد زُلْمَةً): دەق لەكۆيلە دەجى،

شىوومە كۆيلەيە ۋ پارچەيەك

لەگەردىنى بىزىن دا شۆر دەبىتەو.

الْمَرْكُمُ: كورتە بالاى گورج و گۆل و رۇق

سوك ۋ كلك كورت.

زَمَّتْهُ زَمْتًا: خىنكاندى.

زَمَّتْ زَمَاتًا: عاقل و سەنگىن بوو ۋ كەم

قەسە بوو.

تَزَمَّتْ: خۇي قورس راگرت ۋ توند پەو

بوو لەبارەي ئايىن و پاو بۆجۈنى

خۇيەو.

الزَّمْتُ: قەلە پەش؛ بالندىيەكى

تىكسىمراو بە پەرو پۆلى پەش

جەستەي داپۇشراو.

الزَّمَيْتُ: كەسىك زۆر پابەندى پاو

بۆجۈنى خۇي بى ۋ (ھى زىمىتە).

الْمُزَمَّتُ: بەويقارو عاقل ۋ توندپەو

دەربارى ئايىن.

زَمَجَ عَلَيْهِ زَمَجًا: بەبى ئىزىن و پەرس كرىن

چوۋە زور، بى ئەومى بانگ بىرى.

زَمَجَ بَيْنَ النَّاسِ: ئاشوبى لەنىوان خەلك دا

ناپەو خەلكى ھەلنا بۇ بەكرى.

زَمَجَ الْقُرْبَةَ: كوندەكەي پەركرى لەئاو.

زَمَجَ زَمَجًا: پەي ھەلسا ۋ (ھە زىمىج ھەي

زىمىجە).

إِزْمَاجُ: بەمانا (زىمىج) دى ۋ شتىكى تەرى

ھەلباھوسى لەبەر گەرمى يان شى.

الزَّمَاجُ: كەسىك قاجى بىچكۆلەبن.

الزَّمَجُ: بەمانا (الزَّمَاجُ) دى ۋ

بالندىيەكە لەپىرى بازو ھەلۇو

دالاشەكانە، زۆر پەنگى ھەن بەزۇرى

سوورە، بالندىيەكى گۆشت خۇرە،

دەندۈكى تىزۇ بەھىزى ھەيە.

زَمَجُ الْمَاءِ: بالندى ئاوييە لەپىرى

بالندى نەورسىيە دەندۈكىكى

دەرىزى كەوانەي ھەيە، پەنگى

سەوزى مەيلەو سوورە، قاجەكانى

ومكوو لهپه ده سوت ومهان،
يارمه تيدمرنی بؤ مه له كردن.

زَمَجَر: دنگی خوئی له راندهوه له سنگی
دا گهراندیهوه، گریه کی تیندا بوو.
زَمَخ زَمَخاً وَزُمُخاً: خوئی بهزل زانیو
ته که بیوری نواند، دمگوترئ: (زَمَخْ
بأنفه): لوتبهرزی نواند ۵ (زَمَخْ):
ته که بیوری نواند.

الزُمُخ: بهرزو بَلَنَدو سهرکهش،
دمگوترئ: (جبل زامخ) (أنف زامخ)
(وکیل زامخ).

الرُمُخ: دمگوترئ: (عقبه زَمَخْ) و(رحله
زَمَخْ): کارکی تهسته مه،
سهمهرکی ناخوشه.

الرُمُخ: بهمانا (زَمَخْ) دئ.
زَمَخَر الصوت: دنگی بههیز بوو،
دمگوترئ: (زَمَخَر الثمر وغيره):
پلینگه که زیراندی له کاتی رق
هه لسانی دا.

زَمَخَر الشجر: درمخته که تیک چرژاو
لقو پوپی لیک هالان.

زَمَخَر العُشْب: گیاو گزمکه له خو
که وتو درژ بوو چرووی کرد.
تَزَمَخَر الثمر وغيره: بهمانا (زَمَخَر) دئ.
إِزَمَخَر الصوت: دنگه که بههیز بوو.
الزَمَاخِر والزَمَاخِرِي: ناوکلور.

الزَمَخَر: کلور ۵ شتی ومکوو ههغه ژاژ
نيسقان که موخی نه بی ۵ ههغه ژاژی

میزمار بلویر ۵ تیری دروستکراو
له ههغه ژاژ ۵ درهختی پرلقو پوپیو
تیک چرژاو ۵ پیاوی شکۆمه ند،
ریژدار.

زَمَر زَمراً وَزَمِراً: به میزمار بلویری لی دا
۵ به جوزه له شمالي لی دا.

زَمَر بالحدیث: هه واله که یی بلاو کردهوه.
زَمَرَت النعامه زماراً: نوعامه که
گاره گاری کرد.

زَمَر الظبي زمراناً: ناسکه که تهره بوو هه ل
سله میه وه.

زَمَر فلاناً بفلان زمرأ: فلانکه سی به فلان
له خشته برد.

زَمَر الوعاء: هابه که یی پرکرد.
زَمَر الشئ زمرأ: شته که کهم بوو،
دمگوترئ: (زَمَر صوفه أو شعره أو
ريشة).

زمر فلان: فلان پیاومتی کهم بوو
مهردایه متی زمعیف بوو ۵ (عطية
زَمَرَة): به خشی کهم.

زَمَر بالزمار: فوی به بلویر مکه دا کردو
بلویری لی دا.

زَمَر الوعاء: هابه که یی پرکرد.
زَمَر الكلب: فلێته یی له ملی سه که
کرد.

استزمر: ویک هاتومو پوچابه وه.
الزمر: زوپنا ژمن ۵ بلویر لی دمر.
الزمار: گاره گاری نوعامه ۵ پوانی موو

مزامیر).

لهسهری مندائی تازه له‌دایک بوو.

الزُمَرَةُ: هه‌وج و تاهم و کۆمه‌ل ۵ پێرو دهسته.

الزَمَار: به‌مانا (الزَامِر) دئ.

الزَمَارَةُ: مێینه‌ی (الزَمَار) ۵ نامیری گۆرانی گوتن و بلوێرلێدان ۵ زنجیر ۵ قَلْبَتَه‌ی ملی سه‌گ.

الزَمِي: جۆره‌ ماسیه‌که‌ مه‌يله‌و درێژه

جهسته‌ی لوسه‌ توێک‌ل و شتی

پوله‌که‌ ناسا دای نه‌پۆشیوه‌،

له‌لاته‌نیه‌شته‌کانی دا سه‌مه‌فیه‌ی

نێسقانی هه‌ن کلکیکی درێزی هه‌یه‌،

له‌روبارمکانی نه‌هوروپادا ده‌زی ۵

هه‌مروا ناوه‌ بۆ بالنده‌یه‌کی جهسته

بجوکی تیگ‌سهرپاو، به‌په‌رو پۆلی

نهرم جهسته‌ی داپۆشراوه‌ پهنگی

خاکی و پهنگی مه‌يله‌و سوره‌، هه‌زی

له‌شوینی روته‌ن و سه‌رانسه‌ری کیوو

که‌مه‌، له‌میسرو هه‌ندئ و لاتئ

عه‌رمبی تر ده‌زیا.

الزُمَيْرُ: جۆره‌ پوه‌کیکه‌ له‌پێری

نهرجیلی.

الزُمُورُ: کۆره‌ لاوی جوان ۵ (ك: زُمُر).

الزَمِي: کورته‌ بالا ۵ (ك: زَمَار).

الزَمَارُ: نامیریکه‌ له‌داریان له‌مه‌عه‌دن

بو‌هێکی پانی به‌لای سه‌ریه‌وه‌ هه‌یه‌

۵ به‌گوردی (زوپنا) ۵ (ك: مَزَامِير).

الزَمُور: به‌مانا (الزَمَار) دئ ۵ (ك:

مزامیر داوه: نه‌و نامیرانه‌ی هه‌زهرتی

داوود سه‌روده‌ ناپینییه‌کانی پئ

ده‌خویند ۵ کتیبیکه‌ دوعاو

سه‌رودمکانی هه‌زهرتی داوود

هه‌زهرتی سه‌وله‌یمان و ناصه‌فی

به‌هرخیای تێدا کۆکراوته‌وه‌

که‌ناونه‌راوه‌ (الزبور).

الزُمَرُ: به‌ردیکی به‌نرخه‌، پهنگی

سه‌وزه‌ زۆر سه‌وزه‌و شه‌فافه‌ هه‌تا

سه‌ه‌وزتر بنوێنی به‌نرخه‌رمو

نیشانه‌ی باشیه‌تی.

زَمَزَمُ: له‌دووره‌وه‌ ده‌نگی هات ده‌نگیک

که‌لێی حالی نه‌ده‌بووی ۵

مۆنه‌مۆنی کرد، ده‌گوترئ: (زَمَزَمُ

الحصان): نه‌سه‌په‌که‌ حیلکه‌ حیلکی

کرد ۵ (زَمَزَمُ المغني): گۆرانی بێزمکه‌

دۆنه‌ دونی بوو ۵ (زَمَزَمُ الجوسي عند

الأكَل والشراب): بابای ئاگر

په‌رسه‌ت له‌کاتی خواردن و

خواردنه‌ومدا دۆنه‌دۆنی کرد ده‌می

وێکناوو گه‌مه‌گی بوو، له‌لوتی دا

گوته‌کانی ده‌گوتن زمانی و لیوی

نه‌جولاند.

زَمَزَمَتِ النَّارُ: ئاگرکه‌ له‌کاتی

هه‌لگیرسانی دا لره‌لره‌و قهرجه‌

قهرچی هات.

زَمَزَمَ شَيْئًا: شته‌کە‌ی کۆ‌کردموه ئه‌وه‌ی
لێ‌ی ب‌لا‌و ب‌و‌بو‌وه‌ه هه‌ڵ‌یدانه‌وه سه‌ر
کۆمه‌ن.

الزُّمَزُمُ مِنَ الْمِيَاهِ: نا‌وی زۆ‌ر.
الزُّمَزَامُ مِنَ الْمِيَاهِ: نا‌وی‌ک له‌نی‌وان
شیرین و سو‌پ‌ری دا ب‌ی، د‌م‌گوت‌ری:
(س‌ح‌اب ز‌م‌ز‌ام): هه‌و‌ری‌که د‌م‌گی
زۆ‌ر نا‌ش‌ک‌را ن‌ی‌یه.

الزُّمَزُمُ مِنَ الْمِيَاهِ: به‌مانا (الزُّمَزَام) و
(الزُّمَزَام) د‌ی ه‌ ب‌یر‌یکه له‌مه‌که‌ه
له‌په‌نا که‌عبه، نا‌وم‌ک‌ی پ‌رۆ‌زو
ش‌ی‌ف‌ایه، نا‌وم‌ک‌ی به‌ش‌ی‌وه‌ی
م‌وت‌ف‌ه‌رک د‌م‌بر‌ی بۆ هه‌مو‌و ج‌یهانی
ن‌ی‌س‌لام‌ی.

الزُّمَزَمَةُ: کۆمه‌ن و تاق‌م.
الزُّمَزِمِيَّة: ک‌ون‌د‌د نا‌و د‌ی‌م‌که نا‌و، مه‌تاره
نا‌و، د‌م‌به نا‌و.

الزُّمَزُومُ مِنَ النَّاسِ: با‌ه‌ته‌ی ئاد‌د‌م‌یزاد‌و
پ‌یا‌وه باشه‌کان‌ی، د‌م‌گوت‌ری: (ف‌لان ل‌ی
زُّمَزُوم ق‌ومه): ف‌لان‌ک‌س له‌پ‌یا‌وه
باشه‌کان‌ی گه‌له‌که‌یه‌تی ه‌ (ک):
ز‌ما‌ز‌یم).

زَمَعَ زَمْعًا وَزَمَعًا وَزَمَعَانًا: له‌ر‌و‌پ‌شتن دا
په‌له‌ی کرد، د‌م‌گوت‌ری: (زَمَعَتِ
الْأَرْبَعُ): که‌رو‌پ‌ش‌که‌که به‌خ‌یر‌ای
ر‌و‌ی.

زَمِعَ زَمْعًا: تاسا، ترسا ه‌ له‌رز‌ی، ده‌گوت‌ری:

(زَمِعَتِ أَصَابِعُهُ): په‌نج‌ه‌کان‌ی
زیاده‌پان ت‌یدا بو‌و ه‌ (هر ا‌زم‌ع وه‌ی
زَمْعًا).

زَمِعَ فُلَانٌ: ف‌لان‌ک‌س چ‌وست و چ‌الاک و نا‌زا
بو‌و.

أَزْمَعَ: په‌له‌ی کرد، (أَزْمَعَتِ الْأَرْبَعُ):
که‌رو‌پ‌ش‌که‌که باز‌ی دا‌و د‌وایی ه‌ی‌وا‌ش
بو‌وه.

أَزْمَعَتِ الْكِرْمَةُ: دار می‌ومه‌که پ‌ۆ‌خی
کرد‌و شو‌پ‌نی توله‌می‌وی تاز‌می ل‌ی
د‌م‌ر‌که‌وت.

أَزْمَعَ النَّبَاتُ: گ‌زو‌گی‌اکه به‌رز‌و ن‌زم
د‌م‌ر‌که‌وت و هه‌ند‌ی‌کی له‌هه‌ند‌ی‌کی
باش‌تر رس‌کا‌وه.

أَزْمَعَ الْأَمْرُ رَبَّهُ وَعَلِيه: ب‌ه‌یاری دا
کار‌که‌ه ئه‌ن‌ج‌ام ب‌دا‌و وازی ل‌ی
نه‌د‌ی‌ن‌ی.

زَمَعَ الزُّنْبُورُ وَغَوَّه: ز‌م‌رده‌واله‌که،
ز‌د‌ن‌گه‌س‌وره‌که‌و ش‌تی‌وا گ‌یز‌م‌گ‌یز‌و
و‌یز‌م‌و‌یز‌یان بو‌و.

الزَّمَّاعُ: په‌له‌و خ‌یرا ه‌ س‌ور‌بو‌ن
له‌سه‌ر‌کار‌و و‌ر‌ه‌ب‌ه‌رز‌ی.

الزَّمْعُ: که‌س‌یک که‌تر‌سا یان پ‌قی
هه‌ل‌سا می‌ز به‌خ‌ۆ‌دا ب‌کا یان
فر‌م‌ی‌س‌کی ب‌ر‌ۆ‌ی.

الزَّمْعَةُ: پ‌د‌نه‌و کۆ‌پ‌له له‌گ‌زو‌گی‌ا ه‌ (ک):
زَمَعَ، د‌م‌گوت‌ری: (أَرْضُهَا زَمْعٌ مِنَ
الْعُشْبِ).

الزَّمْعَةُ: نهو هینه زاده‌ی دمستی و لاخو

ناژمَل له پِشت سمیهوه یان بَلّی

له پِشت ز مندییهوه ههروا دمگوتری:

(فلان زَمْعَة): فلانکس شوینکتهوتهو

لاپرسه‌نگه و کس حیسابی بۆناکا

ه نهو گرییه‌ی به لاسکی هی‌شووی

تریومیه یان تهرزو تولی نه‌ملاو

نه‌ولای میو ه شوینی نزمایی زموی

ه (ك: زَمْع، زِمَاغ، اَزماع).

الزَّمْعِي: همتیو مچه، ناکس به‌چه ه

تمنگه تیزمو خیرا هه‌لجوو ه پیاوی

نازاو کاراماو لی‌هاتوو.

الزَّمْع: کسێک زوو پێداویستی جی

به‌جی نه‌کا ه زمردمواله‌یه‌ک جزوی

نه‌بی و منداڵ یاری پی دمکه‌ن.

الزَّمْع: گورج و گۆل و عه‌جول ه

که‌رویشکی به‌نیسات.

الزَّمِيع: خیراو عه‌جول ه پیاوی نازاو

سور له‌سهر هه‌لوپستی خو‌ی ه

کۆلنه‌دمرو تی‌کۆشهر ه راه‌سه‌ندو

چاونه‌ترس، دمگوتری: (هو زَمِيع

الرأي) و (فلان قلبه زَمِيع ماض غیر

هیاب).

زَمَكَة زَمَكًا: پری کرد ه (زَمَك فلانًا):

فلانکسی جولاندو تیومی ژمنی تا

رقی هه‌لساند.

زَمِكَة زَمَكًا: شته‌گان تیک گیران و چونه

ناویه‌که‌وه په‌یوستی په‌کدی بوون.

زَمَك فلان: فلانکس رقی هه‌لسا.

زَمَكَة: به‌مانا (زَمَكَة) دئ.

الزَمَكَة: کسێک زوو رقی هه‌لسن،

دمگوتری: (فلان زَمَكَة): فلانکس

زوو رقی هه‌لده‌ستی و هه‌لده‌چی ه

پیاوی نه‌حمه‌ق ه کوله‌بنمو کورته

بالا، دمگوتری: (هي زَمَكَة): بۆ

نافرمت.

الزَمِك: بنکی کلکی بالنده ه شوینی لی

روانی په‌ری کلکی.

الزَمِكِي: به‌مانا (الزَمِك) دئ.

زَمَل زَمَلًا وَزَمَلَانًا: بازی هاویش

له‌سهریه‌ک قاج واته به‌هه‌نگه‌ شه‌له

بازی دا.

زَمَلَتِ الدَّابَّة: و لاخه‌که به‌هوی

ته‌رده‌ماخی و نیشاتییهوه وا رۆیش

دمتگوت دمشه‌لی ه ناوگیر پری سه‌ربیر

ه (زَمَل القوس): که‌مه‌نده‌که هینگی

لی هات ه (زَمَل فلانًا زَمَلًا): هاوشانی

فلانی کرد ه به‌شوین فلانکس دا

هات ه شوینی که‌وت ه (زَمَل الشئ):

شته‌که‌ی به‌رزگردهوه هه‌لی گرت ه

(هو زمول و زمیل).

زَامَلَة: هاوتاهی کرد له‌سهر هشتی

حوشترمه‌که یان له‌سهر هه‌رشتیکی

تربن، دمگوتری: (زَامَلَة في العمل).

زَمَلَةُ: شاردیه‌وه، دایپووشی ۵ (زَمَلَةُ بشویه
وفیه): خوی له کراسه که یه‌وه پیچا.
تَزَمَلُ: خوی پیچاومو خوی دایپووشی،
دهشگوتری: (إزْمَلُ) ۵ (هو مَزْمَلُ) ۵
قورنان دهغه رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ﴾.
إزْدَمَلُ: به مانا (تَزْمَلُ) دئ ۵ (إزْدَمَلُ
شینا): شته‌که‌ی به یه‌که‌جار هه لگرت
۵
الأزْمَلُ: همرده‌نگیک تی‌که‌ل و پیکه‌ل
بی، دهشگوتری: (سمعت أزْمَلُ
القس): گویم له گیفه‌و ویزه‌ی
که‌وانه‌که بوو ۵ (أَخَذَ الشَّيْءُ بِأَزْمَلِهِ):
هه‌موو شته‌که‌ی و مرگرت ۵ (جاء
بِأَزْمَلِهِ): به‌مال و به‌منداله‌وه هاتو
که‌سی جئ نه‌هیشت بوو ۵ (تَرَكَ
أَزْمَلًا): مال و خیزانی جئ هیشت.
الأزْمَلَةُ: زورو زبه‌نده، دهگوتری: (له
عیال أَزْمَلَةُ) ۵ هه‌روا به‌مانا مال و
خیزان و دنگی که‌وان و هه‌مووی
دئ.
الإزْمِيلُ: چه‌قوی کلاش برین، چه‌قوی
پینه‌چی، دهگوتری: (قَطَعْتُ الْجِلْدَ
بِالإزْمِيلِ) ۵ هه‌روا ناوه بؤ کیردیک
که‌وانه‌یی و ده‌کوو مانگی به‌ک شه‌وه
به‌سه‌ری پمبه‌وه ده‌کری بؤ
پاوکردنی که‌له‌گا کیوی ۵ چه‌کوچ ۵
نامیریک‌کی ناسنه لایه‌کی تیزه به‌ردو
داری پی کون ده‌کری یان و ده‌کوو

برمه‌ند زیاده‌و گری و گۆلی داری پی
ده‌تاشری ۵ (ك: أزاميل).
الزَامِلُ: ولاخی ته‌پرده‌ماخ و به‌نیشتات
که‌ده‌روا واده‌زانی ده‌شه‌لی ۵ حوشر.
الزاملة: مینه‌ی (الزامل).
الزَمَلُ: شهل.
الزَمَالَةُ: پله‌یه‌کی زانستییه.
الزَمَلُ: بار، کۆل ۵ ترسنوکی هیچ و پوج
۵ ته‌مه‌بل.
الزَمَلُ: لاوازو ترسنووک و به‌ستو
پابین.
الزَمَلَةُ: نه‌وه‌ی تیک هالاوه له
دارخورمای به‌رز.
الزَمَلَةُ: هاورئ و تاقم و کۆمه‌ل.
الزَمَلَةُ: خیزان و عه‌پال، ده‌گوتری:
(ترك زَمَلَةً).
الزَمِيلُ: به‌مانا (الزَمَلُ) دئ.
الزَمِيلُ: هاورپی سه‌فه‌ری یان خویندن
یان نیش ۵ هاوشان ۵ نه‌وکه‌سه‌ی
پله‌ی زه‌ماله‌ی و مرگرتووه.
الزَمِيلُ: به‌مانا (الزَمَلُ) دئ.
الزَمَلَةُ: چه‌په‌یه‌کی گه‌وره‌ی سه‌وزه
هاوینان ناوی تیدم‌کری بۆنه‌وه‌ی
ساردیج.
زَمَّ زَمًا: له‌پوشتن دا پیش که‌وت ۵ قسه‌ی
کرد.
زَمَّ بَانْفَه: لوتبهرزی نواند ته‌که‌ببوری کرد.

زَمَّ البعيرُ بأنفه أو برأسه: حوشرمه سمری
 هه لپری یان لوتی هه لپری چونکه
 نازاری هه بوو.
 زَمَّ القربةُ زُمُومًا: کوندهکه پر بوو.
 زَمَّ الزنبورُ أو العصفورُ زُمُومًا: زمردموالهکه
 یان چولهکهکه دهنکی لی هات.
 زَمَّ الثَّني زَمًا: شتهکهی شتهک دا.
 زَمَّ البعيرُ: ههوسارو لغاوی بو حوشرمهکه
 کرد.
 زَمَّ القومُ: پيش خه لکهکه کهوت و مکوو
 نهوه رابهريان بی.
 زَمَّ الثَّني: شتهکهی پرکرد تا لهسه ریهوه
 ریژی کرد.
 زَامٌ فلاتًا: دزایهتی فلانکهسی کرد.
 زُمُمَةٌ: بهمانا (زَمُّه) دئ.
 زَمَّ الجملُ: ههوساری حوشرمهکی توند
 کرد.
 الإزميم: مانگی بهک شموه که کهوانه
 دمیپتهوه و مکوو داسی لی دئ.
 الزِمَامُ: ریشموه ههوسار ه (هو زِمَامُ
 قومه): نمو سمرؤک و رابهری
 که لهکهیمتی ه (القى لي يده زِمَامُ
 امره): نیش و کارمکانی بهمهو سپارد.
 الزَمُّ: دمگوتری: (أمرهم زَمَّمُ):
 مه بهستیك بوو له نه نندازهی خوئی
 تینه پهری ه (داري من دراه زَمَّمُ):
 خانومکهم نزیکی خانومکه پهرتی ه

(داري زَمَّم داره): خانومکهم
 بهرامبه ر خانومکه پهرتی.
 زَمِنَ زَمَانًا وَزَمْنَةً: نهخوشیهکی
 دریژخایهنی گرت ه یان بههوی
 پهریهوه لاواز بوو.
 أَزَمَنَ بالمكان: لهوشوینه چهند
 زمانیک مایهوه.
 أَزَمَنَ الشَّيْءُ: رۆژگاری دریژ بهسمر
 شتهکه دا رۆیشت، دمگوتری: (مرضُ
 مُزِمٌ و علة مُزِمَةٌ).
 أَزَمَنَ عنه عَطَاؤُهُ: بهخششی درمنگ
 پيدا و مغراندی.
 أَزَمَنَ الله فلاتًا و غیره: خودا فلانکهسی
 توشی نهخوشی گوجی و نیفلیجی
 کردوه.
 زَامَنَهُ مَزَامَنَةً وَزَمَانًا: مامه لهی بهکات
 لهگل دا کرد.
 الزَّمَانُ: کات کهم بی یا زور ه ته مهنی
 دونیا هه مووی ه و مرز ه دمگوتری:
 (السنة أربعة أزمنة): سال جوار و مرزه
 ه (ك: أَزْمَنَةٌ وَأَزْمَنُ).
 الزَّمَانَةُ: نهخوشیهکی دریژ خایه ن.
 الزَّمْنُ: بهمانا (الزَّمَان) دئ، دمگوتری:
 (زَمَنَ زَمِينُ): رۆژگار یکی زور
 نهسته مو ناخو شه.
 الزَّمِينُ: دمگوتری: (زَمِنَ الرُّغْبَةُ): کهم
 نارمزوو حمز لاوازه ه (ك: زَمْنِي).

الزَّمِينُ: بهمانا (الزُّمْنُ) دئ.

الزُّمَيْنُ: دواى ماوهى زۆر، دىگوترئ:
(لَقِيْنُهُ ذَاتَ الزُّمَيْنِ).

الْمُتَزَمِنُ: هاوگات و هاو زمان.

زَمِهَ الْحَرْ زَمَهَا: گهرما تاوى ستاند.

زَمِهَ الرَّجُلُ بِالْحَرْ: پياومكه گهرماى لى
بههيز بوو.

زَمِهَتِ الشَّمْسُ: خۆر تين و گهرما
بههيز بوو.

زَمَهَرَتَ عَيْنَاهُ: دووچاوى لى سور
ههنگه پران بههوى پق ههئسان.

اَزْمَهَرُ الْيَوْمُ: رۆژمكه سهرماكهى توند
بوو.

اَزْمَهَرُ الرَّجُلِ: دهم و چاومكه گرزو تهئخ
بوون.

اَزْمَهَرُ فُلَانٍ: فلانكهس زۆر رهى ههئسا،
دىگوترئ: (اَزْمَهَرُ عَلَيْهِ): رهى لى
ههئسا.

اَزْمَهَرَتَ عَيْنَاهُ: چاوى لى سور
ههنگه پران.

اَزْمَهَرُ الْكَوَاكِبِ: نهستيرمگان
درموشانهوه يان روناكييان زياد بوو.

اَزْمَهَرَتَ أَسْنَانُهُ عِنْدَ الصَّحَاكِ: لهكاتى
پيگه نين دا ددانى بريقه يان هات.

الزَّمْهَرِيرُ: سهرماى بهشيدمت، جهنگه
سهرما.

الزُّمَارْدُ: خواردمههنييهكه لههئلكه و

گوشت دروست دىگوترئ، لوقمه هازى
ه لوقمهى خهليفه.

زَنَّا زُنْرًا: تهنگه بهريوو ه (زَنَّا بَرَأَةً):
میزی گيرا.

زَنَّا الشَّيْءُ: شتهكه بهزمويهوه نووسا.

زَنَّا الظِّلُّ: سيهرمكه ههئكشايهوه،
ههئنديكى لهههئنديكى نزىك
بوونهوه.

زَنَّا لِيهِ: پييدا سهركهوت.

زَنَّا بَرَأَةً: بۆ ميز گيرانهكهى حوقهه
بۆكرد.

اَزَنَّا: بهمانا (زَنَّا) دئ.

زَنَّا عَلَيْهِ: تهنگى پى ههئچنى.

الزَّنَاءُ: تهنگى، تهنگه بهر ه خپرو
خهپان و كوله بنه ه نهوكه سهى

حوقهه بۆ ميزى خوى دىگا.

الزُّنْبَى: تهنگ ه گوندهى بچكوله،
جامى بچوكى ئاو خواردنهوه.

زَنَّبَ زَنْبًا: بهكورتىه بالاى ههئمو بوو، بوو
به خهپهئوله ه (هو ازن ب وهى

زنبا) ه (ك: زَنَّبَ).

الزُّنَابِي: بهمانا (الزُّنَابِي) دئ واته:
دوشاخى دوپشك.

الزُّنَابَةُ: بهمانا (الزُّنَابِي) دئ.

الزُّنْبَارُ: حهشهرميهكه پيئومدانى
بمنازاره لهپيپرى (الزُّنْبُور) به واته:

ژمنگه سووره ه (ك: زُنَابِير).

الزُّبُرُ: لاوی تازه رسکاوی قالب سوک ۵
(ك: زناير).

الزُّبُرِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى قورسو
قونگ گران ۵ گهشتى گهورمو
ز مبه للاح.

الزُّبُرِيَّةُ: جوړه كهشتيه كى گهورمو
ز مبه للاح.
الزُّبُور: به مانا (الزُّبَار) دئ ۵ (ك:
زناير).

الزُّبُورِيَّةُ: مهسه له يه كى هه واعيلى
نه حويه كيسانى و سيبويه تييدا
كهوتنه كيشه وه، ناكامه كى به سمر
سيبومهي دا شكايه وه.

الزُّبُورَةُ: زمويه ك ژنگه سورمى زوربن
۵ (ك: مَزَاير).

الزُّبُرُكُ: زمبه له كى ساعات.
الزُّبُنُقُ: رومكيكه له پيرى زمبه فيه
گوئيكي بونخوشى هه به ۵ روئى
ياسه مين.

الزُّبُرُكُ: لوعه تيكه له (الزُّبُرُك).

تَزْتَرُ: لارو له نجهى كرد.

الزُّتْرَةُ: تهنگانه و ناخوشى.

زَجَبَتِ الْإِبِلُ زَجَبًا: خوشترمه زورى
تينوو بوو.

وَفَجَّ الرَّجُلُ: پياومكه له تينوانا ريخوله و لك
هاتنهمو وشك بوونه وه ۵ ناتوانى زور
بخواو بخواته وه ۵ (هو زنج).

زَانَجَةٌ مَزَانَجَةٌ وَزَانَجًا: به چاكه يان
به خراپه پاساوى دايه وه.

تَزْنَجُ عَلَيْهِ: دستدرېزى كرد سمر لى
دا لى تورپه بوو.

الزُّنْجُ: چينيك ئادمميزادن لهولاتى

سودان پېستيان پشه، قزبان تيك
باهه لدراوو گشته ليو نه ستورو
كه پويان مهيله و پانه، له مديو نه و
ديوى هيلى استواء نيشته جين
هرېمه كه يان لهولاتى مه غريبه وه
دست پندمكات تادمگاته ولاتى
حه به شه، هنديكيشيان له سمر
روبارى نيل نيشته جى بوون، نيستا
وشه (الزنج) به هيندى هوزو
بنه مالهى نه فريقيش دهگوتري جا
له هر جياگايه ك نيشته جى بووبن.

الزُّنْجِيْلُ: رومكيكه له پيرى
(الزنجارية) به رومكى نه ستورى هه و
به زموى دا دمرواته خوار، تامى تيژه
۵ هه روا ناوه بو شهراب.

زَنْجِيْلُ الشَّامِ: رومكيكه له پيرى
(الركبة) به رومگه كانى نه ستورن
له بهوارى دهرمان سازى دا
بمكارده هيندرت.

زَنْجِيْلُ الْكَلَابِ: گياپه كه سهگ كوزه
(سهگ بيخواو پيى دتوپي)،
لاسه كه كى سوره.

زَنْجَرٌ: نینۆکی قامکه گهورهی

به نینۆکی قامکی شاهه دومان کیشا
ه چمه نهی لیدا.

الزنجارُ: ژمنگی مس.

الزنجَرُ: نهو سپیاتییهی به سمر نینۆکی
مندالی ساواوه هیه.

الزنجیر: به مانا (الزنجِر) دئ ه نینۆک کهر
ه چمه نه لیدان ه زنجیر.

الزنجفَرُ: مه عدمنیکه پیکه اتوو ه
له تیکه لاویوونی جیوه به
گوگردموه، وردکراومکهی زور سوره،
نووسهرو وینه گر به کاری دهینن.
وَفَيْحَ الدُّهْنِ زَيْحًا: رۆنکه بۆنی گوړا ه (هر
زَيْح).

زَيْح: به مانا (زَيْح) دئ.

وَكَلَّ النَّارَ زَنْدًا: ناگرمکهی هه لگرم ساند،
دمگوترئ: (زَكَلَّ نار الحرب): شمپی
هه لگرم ساند، بهرپای کرد.

زَنْدَ الْإِنَاءِ: قاپه کهی پرکرد.

زَنْدَ زَنْدًا: تینوی بوو ه (هر زَنْد).

أَزَنْدَ: زیادی کرد.

زَنْدَ: ناگرمکه بلنسهی سهند ه دروی
کرد ه تهنگ بوو، تهنگی پی
هه لچنی، دمگوترئ: (زَنْدَ علی اهله):
تهنگی به مان و مندالمکهی هه لچنی و
له هافوزهی پیچاون.

زَنْدَ فُلَانًا: زیاد له پیویست سزای
فلانکهسی دا.

تَزَنْدَ: تهنگه بهر بوو.

تَزَنْدَ فِي الْأَمْرِ: له کارمکه دا تهنگی پی
هه لچنراو نارمحت بوو، دمگوترئ:
(سأله مَسْأَلَةً فَتَزَنْدَ).

الزناد: نامیرنکه چهره که دمگوترئ و
ناگرمکه هه لدمبی و باروته که
دمته فینیهوه.

الزْنَدُ: نهو پارچه یه ی لای سمرو که
دمکی شری به پارچه ی زَنَموه
ناگرمکه هه لدمبی هی سمروه پی
دمگوترئ: (الزْنَدُ) هی زَنَموه
(الزْنَدَةُ) واته: بهردو نهستی،
بهردمکه پی دمگوترئ: (الزْنَدَةُ)
نهستی کهش پی دمگوترئ: (الزْنَدُ)
ه (ك: زناد وازناد) ه هروا ناوه بۆ
کتیبیکی ئاپینی مه جوسی ه ددانی
مشارو شتی وا له بهردو له دار.

الزندان: باسک و قۆل.

الزْنَدَةُ: بهرده نهستی ه قوتولکه یه که
مادهی ناگراوی و باروتی تینا به لای
قونداخی تۆبه که وه به گر دمدری و
پال به گولله که مه دمنی.

الزْنَدِيَّةُ: بازنه به که له دست و قۆل
دمگوترئ پی دمگوترئ: بازی بهند.

الْمُزَنْدُ: دمگوترئ: (لُوب مُزَنْدُ): کراسی
تهسک ه (رجل مُزَنْدُ): پیاویکی رۆدو
چروک، هه تیومچه و باوک نادیار ه
پیاوی تورپو هه لچوو.

الزُّنَّارُ: زونار، پشتینی که مسیحیه‌کان

تَزْنَنَ: بوو به زندیق.

له‌پشتی دمبه‌ستن ۵ (ك: زانیر).

الزُّنْقُ: زۆر رُژدو چروك.

الزُّنَّانَةُ: زورنکی بچوکه له‌بندیخانه‌دا

الزُّنْدَقَةُ: بیرو باومرپنکه پیی وایه که

هه‌ندی ب‌مندرکراوی به‌ته‌نها تیدا

بوونهمور کۆن و نه‌زه‌لییه و سهرمتای

بمند دمکری.

نییه، کاتیک نییه نه‌بوو بی ۵ وشه‌ی

زَنْفَ زَنْفًا: رهی هه‌لسا.

(الزُّنْدَقَةُ): بۆ زهردمشتیه‌کان و

تَزْنَفَ: به‌مانا (زَنْف) دی.

مانه‌ومیه‌کان و هه‌موو نه‌وانه‌ی

الزُّنُوفُ: نیره‌موک.

بروایان به‌هه‌بوونی دوو خودا هه‌یه

زَنْقَلُ: سه‌مای نه‌به‌صلی کرد ۵ واپویش

به‌کار هاتوو، دواپی مانای گشتی

ومکوو نه‌وه کۆلیکی گرانی بی ۵

تریان بو‌داناو هه‌رکه‌سیک گومانی

په‌له‌ی کرد.

له‌تاک و ته‌نهاپی خودا هه‌بی یان

زَنْقَ عَلَى عِيَالِهِ زَنْقًا: چروکی له‌گه‌ل مال و

گومرابی یان هه‌یج ئاینیکی نه‌بی

مندالی خو‌ی کرد باش و ترو

پیی گوتراوه زندیق.

ته‌سه‌ل به‌خیوی نه‌کردن جاپان

الزُّنْدِيقُ: که‌سیک بیرو باومری

له‌بهر رۆدی یان له‌بهر هه‌زاری.

زمنده‌ی هه‌بی ۵ (ك: زنادیق،

زَنْقَ الدَّابَّةِ: ولاحه‌که‌ی هه‌وسار کرد.

زنادقه).

زَنْقَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی خرپه‌لداو ته‌نگی بی

زَنَرُ زَنَرًا: زوناری له‌پشتی نه‌و به‌ست.

هه‌لچنی.

زَنَرُ الْإِنَاءِ: هاهه‌که‌ی پرکرد.

زَنْقَ الرَّأْيِ: راو بو‌چونه‌که‌ی پته‌وو

زَنَرَتَ عَيْنَهُ: چاوی ته‌سک بو‌ونه‌وه

به‌لگه‌دار کرد ۵ (هو زنیق).

له‌کاتی زۆر سه‌پرکردن و چاو تیپرین

أَزْنَقَ عَلَى عِيَالِهِ: باش مال و خیزانی

دا، دمگوتری: (عين مُزَكَّرَةٌ).

به‌خیو نه‌کرد.

زَنَرَ إِلَيْهِ عَيْنَهُ: چاوی تی پر و زۆری

زَنْقَ: به‌مانا (أَزْنَقُهُ) دی.

سه‌پرکرد.

الزُّنَّاقُ: هه‌ر چه‌بلیک له‌پشت

زَنَرُ الْقَسِّ: هه‌شه‌که زوناری له‌پشت کابرا

دروستکراپی به‌دهوری لب‌و‌زی

به‌ست.

ولاحه‌که‌دا هات‌بی‌ته‌موو نه‌مجار

تَزَنَرُ الْقَسِّ: هه‌شه‌که زوناری له‌پشتین

به‌رداربیت‌موه بو‌سهری ۵ واته

به‌ست.

هه‌وسار، ریشه‌ه ۵ جو‌ره خشایکه

تَزَنَرُ الشَّيْءِ: شته‌که وردو یاریک بوو.

ومکوه میخه که بند ه (ك: زُئِقْ أَزْنَقَه).

الزَّنَقُ: شوینی هموسار ه لایه کی تیر،
سهر مباریکه که ی.

الزَّنَقَةُ: ریگای تهنکه بهری ناو گوند.

الزَّنَكُ: زَمَنَك، عونصور یکی فلزیه
سپییه گمردیله ژمارمکه ی (۳۰) به،
کیشی گمردیله که ی (۶۵،۲۸) له پله ی
(۴۱۹م) دمتویته وه.

زَنِمَ زَمًا: گوئی بر او بر او مکه ی شو پووه
لی نه بوموه ه (هو زَنِمَ وَأَزَنِمَ).

زَنَمَةُ: به مانا (زَنَمَةُ) دئ، دمگوتری: (بعیر
مزَنِمَ): حوشتی گوئی بر او و مها
که بر او مکه ی لی نه بویته وه.

الزَّئِم: زَوَّل، باوک نادیار خو حساب که
له گهل و نه ته و میه ک و له وان نه بی ه
پیای خو پری و شهرانی و چه قاوه
سو، بی وه فاو ناکه س به چه ه
قورئان دمفرموی: ﴿عُتِلَ بَعْدَ ذَلِكَ
زَّئِمٌ﴾.

زَنُّ غَصْبُهُ زَأًا: رَمَگه که ی وشک بوو،
جومز که کانی شل بوونه وه.

زَنُّ فُلَانًا بَخْرًا أَوْ شَرًّا: فُلَانْکَه سی هال دا بو
چاکه یان به خرابکاری لهقه له دا.
زَنُّ بَوْلُهُ: میزمکه ی حوقنه کردو بهندی
کرد.

أَزْنَةُ: به مانا (زَنَةُ).

الزَّنُّ: که و تهنکه بهر، دمگوتری: (ماء

زَنُّ): ناویکی که ه (بئر زَنُّ):
بیریکه نازاندی نایا ناوی تیدایه
یان نا.

الزَّنَةُ: تَوَمَت ه (أَبْر زَّنَةُ): نازانوو
گونیه ی مه مونه.

الزَّنُّ: نه و که سه ی میزی خو ی حوق
بکا.

زَنَهَرَ إِلَيْهِ بَعِينُهُ: حاوی دهر به پراندو
بهوردی سهری کرد.

زَنَى زَنًى: زینای کرد، به بی مار به پین و
عمق دی شرعی چووه لای نافرمت ه
(هو زَانٍ وَهِيَ زَانِيَةٌ).

أَزْنَاهُ: هه لی نا بو زینا کردن ه
زینا کردن ی هال دا.

زَنَاهُ: به مانا (أَزْنَاهُ) دئ.

الزَّنَاءُ: که سیك زور زینا بکا.

الزَّنِيَّةُ: دمگوتری: (هو ابن زَنِيَّةُ): واته:
له زیناوه پهیدا بووه.

زَهْدٌ: وشه یکی فارسی به کاتیک دمگوتری
شتیکی جوانی به لاهه بکری.

زَهْدٌ فِيهِ وَعَنهُ زُهْدًا وَزُهَادَةٌ: روی لی
وهرگیا له بهر به که م زانین یان
له بهر ناخو شه و بیستی یان له بهر
که می و که م با به خی، دمگوتری: (زَهْدٌ
فِي الدُّنْيَا): وازی لهشته چه لاله کانی
هینا له ترسی لی پرسینه وه، وازی
لهشته حه رامه کانیشی هینا له ترسی
سزادان.

أَزْهَدَ الرَّجُلُ: پیاومکه مال و سامانی کهم
بوو.

زَهْدُهُ: به که می زانی، که می کرد ه
(زَهْدُهُ فِيهِ وَعَنهُ): وای لی کرد
زاهیدو نه ویست بی ه وای لی کرد
رژبو چروک بی.

تَزَاهَدُوا: به هیجو پوچیان لقمه هم داو
به که میان زانی، له چه دپشدا هاتوو ه:
(كُتِبَ اِلَى عُمَرَ: اِنَّ النَّاسَ قَدْ اِنْدَفَعُوا
لِي الْخُمُرِ، وَتَزَاهَدُوا الْخُدَّ).

تَزَهَّدَ: بوو به دونیا نه ویست، خودا
پهرستی کرد.

إِزْدَهَّدَ: به که می زانی، به که می ژمارد.
الزَّاهِدُ: خودا پهرست ه (ك: زَهْدُ
وَزَهَادَةُ).

الزَّهَادَةُ فِي الشَّيْءِ: پیچه وانه ی چه ز لی
بون و داخوازی شته ه و مرگرتنی
که مترین پیداویستی، رازی بون
به که م لهشتی حه لال و پخواو
وازهینان لهشتی زنده له پرخارتی
پژماهنندی خودا.

الزُّهْدُ: به مانا (الزَّهَادَةُ) دئ.
الزُّهْدُ: نه ندازه ی کهم، دمگوتری: (خُذْ
زَهْدًا مَا يَكْفِيكَ): که مترین
پیداویستی خوت و مرگره.

الزُّهْدُ: زمکات ه له م پوموه که مترینی
نمو ماله به زمکاتی لی دمدمکری.
الزُّهَادُ: که سیک زور زوهدی هه بی.

الزَّهِيْدُ: کهم، دمگوتری: (عَن زَهِيْدٍ):
به های کهم ه (زَهِيْدُ الْاَكْلِ):
خواردنی کهم.

زَهَرُ الْوَجْهِ وَالسَّرَاجِ وَالْقَمَرِ: دهم و چاو،
چرا، مانگ، پوناکی داو درموشاپه وه.
زَهَرُ الشَّيْءِ: شته که رنگی صاف و رون
بوو.

زَهَرُ الزُّنْدِ: ناگری چه رخه که روناکی داو
بلیسه ی سه ند، دمگوتری: (زهرت
بك ناري): به هوی تووه به هیز
بووم، (زهرت بك زنادي): به هوی
تووه کارمکه م نه نجام درا.

زَهَرُ النَّبَاتِ أَوِ الشَّجَرِ: رومکه که پان
درمخته که گولی کرد.

زَهَرَتِ الشَّمْسُ اللَّوْنُ: خور رنگی
گوری.

زَهَرُ زَهْرًا وَزَهَارَةً وَزَهْوَرَةً: جوان بوو، سپی
بوو، رنگی صاف بوو ه (هر ازهر
وهی زهراء).

أَزْهَرَ النَّبَاتِ أَوِ الشَّجَرِ: رومکه که پان
درمخته که گولی دمکه وت.

أَزْهَرَ النَّارَ وَغَيْرَهَا: ناگره که ی
هه لگیرساند، دمگوتری: (أَزْهَرَتْ
زَنْدِي): پله و پایمت به رزگردمه وه،
نیشه که مت جی به جی کرد.

أَزْهَرَ: به مانا (زَهَرٌ) دئ ه که می فخور
بوو، روخساری که شاپه وه ه شته که ی

كچی پېغمبهره.

الزهران: سورمتی (البقرة وآل

عمران) نه لمقورنانی پېرؤز.

الزهرة: تاکی (الزهر) ه (زهرة الدنيا):

جوانی و خوشی ژبانی جبهان.

الزهرة: سپی پرشنګدار ه پښکی پونو

جوان.

الزهرة: په کیکه لهنه سستیږه

ګمړۍ که کانی کومه لای خوری، که نو

نه سستیږه ګمړۍ و دوو د

نه سستیږه لپړوی دوری له

خوړمو، دمکه وپته نیوان نه سستیږه

عوطاریدو زموږ پوه، له دوی خوړو

مانګ له هه مو و ه بارمکانی ناسمان

پرشنګدار تره ه هروا وشه ی

(الزهرة): ناوی خودای جوانی

نیغریقیه کانه که پی دی ده لښ

(افرویدیست)، لای پوهانه کانی ش

(هینوس) ه.

الزهرة: جی به جیګردنی حمزو نارمزو،

دمګوتری: (قضیت منه زهرتی): کاری

خوم لی نه منجم دا.

الزهری: نه خوشی به کی کوشندمو

چارنه کراو و گوازاو و په توشی

کونه ندای زاو و زئ دمبی.

الزهریة: گوزمو سوراحی له سوالته

دروستکراو، بؤ جوانی گولیان تی

دمکری (گولدان).

همزم کردو لی حی بوو، به ئیش که

پازی نه بوو په خنه ی گرت ه شته که ی

خسته دلیه وه.

إزهار النبات أو الشجر: به مانا

(أزهر) دی، گولنه کانی زور بوون.

إزهار النبات أو الشجر: رومکه که پان

دره خته که ورده ورده گولی کردو

گولنه کانی دمرکه وتن.

الأزهر: هه موو پښکی سپی صافو

پون ه مانګ ه روژی هه پنی ه

هه موو گیانه بمریک پان رومکیک

پښکی بریقو باقی هه بی ه (ک):

زهر).

الزاهر: روخسار جوان لپړه ک بی پان

له گیانداری پان بی گیان بی ه

پښکی پرشنګدارو روناک، دمګوتری:

(أحر زاهر): سورپکی زور سور.

الزهریة: لارو له نجه، دمګوتری: (هر

یمش الزهریة): به لارو له نجه دمپوا.

الزهر: خونجه و گولی پوه پان هی

دره خت ه تاکه که ی (زهرة) ه (ک):

أزهار) ه (زهرة النرد): په لای سمر

نهردی تاو له و شتی وا.

ماء الزهر: نه و ناو دی له گولی نارنج

دمردی.

الزهر: سح شهوی سهرمتای مانګ.

الزهراء: میینه ی (الأزهر) ه (ک: زهر) ه

هه روا له هه ب و نازناوی فاطیمه ی

الزُّهَّار: گونفروش ۵ بؤ نافرمتی
گونفروش دمگوتری: (زُّهَّارَة).

المِزْهَرُ: نهو دارمی پئی له کهمانه که
دمدری، په کی که له نامیرمکانی
شایی و زماومند، نهو که سهی ناگر
هه لدمگیر سیتی و میوان بانگ دمکا
بؤ داومت.

زَهْرَق: بهدمنگی بهرزو بههیز پیکه نی،
بهشیوه زار او میه ک هسهی کرد کهس
لیی حالی نه بوو.

زَهْرَق الصَّبِي: مندله کهی هه لپه پراند.
الزُّهْرَاءُ: لارو له نهجه کمر، بؤ مینه:
(زُهْرَاهَة).

زَهْفَ زَهْفًا: زهلیل بوو، دروی کرد.
زَهْفَ للموت: له مردن نزیک بوووه ۵ (هر
زاهیف وزهاف).

زَهْفَ زَهْفًا: خیرا پویی، گورج و گۆل بوو.
زَهْفَ للشَّيْ: به خیرایی چوو بؤ شتمکهو
گورج و گۆل و چوست و چالاک بوو.

أَزَهَفَ: دروی کرد ۵ فیتنهیی کرد ۵
خیرا بهرمو شه پ چوو.

أَزَهَفَ بِهِ: ههوالیکی له کابرا دا
خه لکه که نازانن راسته یان نا.

أَزَهَفَ بِي: خیانهتی لیکردم له کاتی که
دا من بتمانهم پئی بوو.

أَزَهَفَ بِهِ: پئی موعجهب بوو.
أَزَهَفْتَ إِلَيْهِ فَلَا تَ: فلان نافرمت

فلانکەسی توشی سه رسام بوون کرد،
وای لی کرد پئی موعجهب بی.

أَزَهَفَ عَلَيْهِ: په لهی کرد له کوشتنی و
زوو گیان دمرچوونی.

أَزَهَفَ الشَّيْئُ: شته کهی برد ۵
فهوتاندی.

أَزَهَفَ فَلَانًا: فلانکەسی زهلیل کرد،
له مهیدان دا خستی.

أَزَهَفْتَ الطَّمْعَةَ فَلَانًا: برینه که
فلانکەسی گه پانده لیواری مهرگ.

أَزَهَفَ لَهُ حَدِيثًا: هسهی دروی بؤ هینا،
هسهی خرابی پال دا.

أَزَهَفَ فَلَانًا بِالْشَّيْ: فلانکەسی هه لئا بؤ
شهرکردن.

أَتَزَهَفَ: بازی دا ۵ دمستی گه پاندی و
لیی دا.

تَزَهَفَ عَنْهُ: مه نهی کردو روی لی
ومرگیرا.

إِزْدَهَفَ: به مانا (زَهْفَ) دی.
إِزْدَهَفَ لَهُ بِالسَّيْفِ: به شمشیر زهبری

لی دا برینداری کرد.
أَزْدَهَفَ فِي كَلَامِهِ: له هسهکانی دا دمنگی

هه لپری ۵ دروی کرد زیادهی
به هسهکانه وه نا.

أَزْدَهَفَ عَنْهُ: روی لی و مرگیرا و مه نهی
کرد گه پانده وه.

أَزْدَهَفَ الشَّيْئُ وَيْه: شته کهی برد.

ازدهف فلاناً بالقول: قسهی فلانکسی
پوچ کردموه.

ازدهف له بالخير: لهههوالهکسی زیاد
کرد.

ازدهف اليه حديثاً: قسهی ناشیرینی پال
دا ه یان دروی بۆ کرد.

ازدهف فلاناً: فلانکسی بهسوک زانی و
سوکایهتی پیکرد ه پهلهی کرد،
دمشگوتری: (ما ازدهف شینا): هیچی
لی و مرنه گرت.

زَهَقَ زَهَقاً وَزَهَقاً: پيش كهوتو چوووه
پيش، دمگوتری: (زَهَقَتِ الفرس):
ئهسهپهكه پيش ئهسهپهكاني تر
كهوت.

زَهَقَ الباطل: بهتال و ناحهق پوچ بۆومو
فهوتا ه (هو زاهق و زهوق).

زهق السهم: تیرمهكه مهبهستی نهپنكاو
سهری کرد.

زَهَقَتِ نفسه: گیانی دمرچوو.
الزُهوق: دمرچونی شت لهشتیک
بهناپهحهتی.

زهق مخ العظم: مؤخی ئیسقانی پریوو.
أزهق في السر: لهروپشتن دا پهلهی
کرد.

أزهق الشيء: وای کرد شتمهكه
لهشتیکی تر بینیتهدمر یان وابکا
شتمهكه بفهوتی و نهمینئ و مكوو

دهلی (أزهق الله الباطل): خودا
بهتال و ناھهقی لهناویرد.

أزهق السهم من الهدف: تیرمه
لهههدهفهكه تیپهپری کرد.

زَاهَقَهُ: بهمانا (أزهقه) دمی، دمگوتری:
(زَاهَقَ الحق الباطل).

إِزْهَقَ: پيشكهوت و برديهوه.
الزَاهِقُ: ئاویك بهتهوژم پروا ه تیشكاوو

دۆپا ه پيشكهوتو لهکی پرکی دا ه
وشك ه دمگوتری: (بئز زاهق):

بیرمهكه بنکی قوئه ه (ك: زواحق).
الزُهَقُ: زموی تهختان و نزم.

الزُهوق: دمگوتری: (بئز زهوق): بیریک
کهبنکی قول بی.

الْمَزْهَقَةُ: شوینی فهوتان و لهناو چوونی
بهتال، شوینی گیان دمرچوونی یان

هۆکاری فهوتانی بهتال و گیان
دمرچون، دمگوتری: (جَمَلَ مَزْهَقَةً

لأرواح المطي): حوشتریکه پۆح
کیشمری و لاخه سواریهکانه ه همر

ههول دمدن و نایهگهتی.
زَهَكَةً: ترنجاندیه نیوان دوو بهردموه.

وَهَكَ الرِّيحُ الْأَرْضَ (أَوِ الرَّابِ عَنِ الْأَرْضِ):
پهشهباپهكه زموی مالی، یان گلو

خۆلی لهروی زموی دا پادا.
زَهَلَ زَهَالاً: دلی ئارامی گرت ه (زهل عنه):

لێی دورکهوتهوه.

زَهْلُ زَهْلًا: سېو لوس بوو.

الزُّهْلُولُ: شتی لوس جا همرچیهک بئ

ه مار که ملی توکی لی هاتیب (بالی

همبن) ه (ك: زهاليل).

زَهْمَ الْعَظْمَ زَهْمًا: ئیسقانهکه موخی

تیکهوت.

زَهْمَ فُلَانًا: زوری قسه نه سمر فلان کرد ه

لی توپه بوو.

زَهِمْتُ يَدَهُ زَهْمًا: دمستی چهور بوو

روناوی به دمستی هوه بوو، قهلهو بوو

گوشتو بهزی سمریهک نا.

أَزَهْمَ الْعَظْمَ: به مانا (زَهْمَ) دئ.

أَزَهْمَ الشَّيْءَ: له شتمهکه نزیك بووموه

به لام نه یکه یشتی، دمگوترئ: (أَزَهْمَ

الأربعین أو الخمسین): نزیك چل

سالی بووموه به لام نه بوو به چلی

تهواو نزیك په نجا بۆتهومو په نجا

تهواو نه کردوه.

زَاهَمَهُ: لی نزیك بووموه (زاهم فی

السیر): له روشتن دا لی نزیك

بووموه، یان دمگوترئ: (زاهم فی

البيع): له مامه لکه دا لی نزیك

بۆوه، دیقه دیقه دا ه دزایمتی کرد

ه لی جیابۆوه.

الزُّهْمُ: بای بۆگمن ه بیوی نازله لی کئی

بئ ئهومی بۆگمن لی بئ بۆنیکی

خوخی ناسراو به (الزُّبَاد) ه

نازه لئکی کئی ههیه پیی

دمگوترئ: (سِنُورُ الزُّبَاد) له زیر کلکی

له نیوان ههردوو کونی پیسای دا

کیسکی ههیه مادیه کی تیدایه

میسک ناسا بۆنی خوخی ههیه.

الزُّهْمُ: بۆگمنی لکه تۆپیو ه پیی

نازه لی کئی ه باقی مانده پیو

له لاشه نازه دا.

الزُّهْمَةُ: بای بۆگمن.

الزُّهْمَةُ: به مانا (الزُّهْمَةُ) دئ.

زَهَا زَهْرًا وَزَهْرًا: خوخی به زلزانو

تهکه بیورو شانازی کرد.

زَهَا السَّرَاجُ وَغَيْرُهُ: چراکه روناکی دا ه

(زَهَا اللُّرْنُ): پمکه که صافو

درموشاوه بوو ه (زَهَا البُسْرُ): هیشوه

خورماکه نالو بۆلی تیکهوت دمنکی

سورو زمردی تیکهوتن.

زَهَا الزُّرْعُ: کشتو کاله که گمشه کردو

پاسا.

زَهَا الْفَلَامُ: کورمه که پسیده بوو گهشته

تهمنی گمنجی.

زَهَا النَّبَاتُ: پومکه که دریز بوو پیگهی.

زَهَا الشَّيْءُ فُلَانًا زَهْوًا: شتمهکه فلانکسی

سوک کرد.

زَهَا الْكِبْرُ فُلَانًا: خو به زلزانو وای

له فلانکس کرد به خو مو عجب

بئ.

زها السرج وغيره: چراکهی هه لگير ساند،
شوقی دایه چراکه.

زها الطل الزهر: بارانه که پرمونه می دا
به گونه که و گه شاندموه.

زها السراب الثئی زهوا: تراویله که
شته که می بهر زگر دموه.

زها الريح النبات والشجر: بایه که روه ک
یان درمخته که می دوی باران و شه و نم

راومشاندو همزاندی.

زها السفينة: که شتییه که می لیخوری.

زها المروح المروحة: موشه دممه که
موشه دممه که می خسته کار.

زها الثئی: شته که می نه ندازه گرت.

زهي الثئی لفيك: روخساری شته که
جوان بوو.

زهي على الناس: شانازی به سمر خه لکدا
کرد.

أزهي: به مانا (زهي) دئ.

أزهي البسر: به مانا (زها) دئ.

أزهي النبات: به مانا (زها) دئ.

زهي البسر: هیشوه خورما که نالو
بوئی تیکه موت.

زهي المروحة: پانکه که می خسته نیش.

إزدهسي: که می ک ههستی کرد
به خونازین، که شانازی کرد.

الزها: (زها الثئی): نه ندازه می شت
یان نریک له نه ندازه می شت،

دمگوتری: (هر زها الف): نهوانه
به نه ندازه می هه زار که سن یان نریک
بهو زمار میهن.

الزهر: تمکه بیور ۵ روخساری جوان ۵
پومکی تمرو تازه ۵ هیشوه خورمای
نالو بوئی تیکه موتوو.

زأب الماء زوباً وزوبناً: ناومکه پرموان بوو.

زأب فلان: فلان خوی دزییه و مو هه لات.

الميزاب: پلوسک ۵ ریپر موی ناوی
سمر یانی مال.

زؤير الثوب وهو: قوماشه که پرزو پالو
شتی وای له سمر دیاری دا.

الزؤير: نهو پرزو پالای له سمر قوماشی
تازه دمر دمکه وئ.

زأج بينهم زؤجاً: دمه دمنه می دانو
هه لینان.

أزؤج بينهما: بهرام بهری خسته
نیوانیان و پیکی گرتن.

زأوجه مزأوجة وزأجاً: تیکه لاوی کردن.

زأوج بينهما: پیکی گرتن و بهروردی
کردن.

زؤج الأشياء تزجياً وزأجاً: شتهکانی
لیک نریک کردنه و مو جوتی کردن.

زؤج فلاناً امرأة: وای له فلان که مس کرد
نافرته که مارمیکا.

إزدهجاً: لیک نریک بوونه و مو، بونه
هاوسه می بهکتری.

ازدوج القوم: هه ندئ پياوى گه له كه

هه ندئ ئافرمتى گهلى خوڤيان

مارمكرد.

ازدَوَجُ الكلام: فهه كان هه نديكيان

له هه نديكيان ده چون له بواري

سه جعو كيش دا.

ازدوج الشيء: شته كه بوو به دوو.

تزاوجا: به كتران ماركرد زن و پياو كه

بوون به هاوسمري به كتر.

تزاوج القوم: خه لكه كه هاوسمريان

كرد.

تَزَوَّجُ الكلام: فهه كان له بواري سه جعو

كيش دا ليك چوون.

تَزَوَّجُ امرأة وبها: ئافرمته كهى ماركرد

كردى به هاوسمري خوڤى.

الزاج: كهرت.

الزواج: هاوسمري و جوتبوونى

ميردو ژنه هه يان جوتبوونى نيرو

مى.

الزوج: هاوسر (ميرد بى يان زن بى) هه

بو هه مردوكيان به كاردئ هه شتو

پيچموانه شت و مگوو (تهرو وشك،

نيرو مى، شهوو پوژ، تالو شميرن،

هه.. هتد) نه مانه به شيوهى موته ننا

وشه شى (زوج) يان بو به كاردئ هه

هورنان دهفرموى: ﴿قُلْنَا اَحْمِلْ فِيهَا

مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ﴾ هه همروا

وشه شى (زوج) به مانا پيرو تاهم و

جوردئ هه هورنان دهفرموى:

﴿وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾.

الزوجة: زنى پياو (ئافرمتى ميردان).

الزوجة: به مانا (الزوج) دئ، دهگوتري:

(بينهما حق الزوجية): له نيوانيان دا

مافى هاوسمري بهتى هه به.

المزاجية: قاعيد به كى عيلمى به ديهه.

المزاج: پياويك زور زن به يئى يان

ئافرمتيك زورى شو كردهن هه (ك:

مزايوج).

المزدوج: شتيك دولابهنى هه بن،

دوچورى تيدابن هه (مزدوج الثمر):

له زانستى نه حيادا پوموكي كه دوو

چور ميوه شى صيفات حياحيا بگري

يان له دوو و مرزدا ميوه شى هه به هه

(مزدوج اللون): پوموكي كه گولى

رنگاو پمگ بگري.

زاح عن المكان زوحاً وزواحاً: له وشويته

لاچوو نه ما هه دوور كهوته وه.

زاح الشيء زوحاً: شته كهى دوور خسته وه.

زاح الإبل وغيرها: حوشترمكاني ليك بلاو

كردن.

أزاحة: دوورى خسته وه.

زاد زوداً: تيشوى نامادمكرد.

أزاده: تيشوى به دا.

زوده: تيشوى پيدا، دهگوتري: (زودته

كتاباً الى فلان): به نوسراويك بولاي

فلانكس پشتگيريم لى كرد.

تَزَوَّدَ: تیشوی هه لگرت، دهمگوتری:
(تَزَوَّدَ مِنَ الْأَمْرِ كِتَاباً إِلَى عَامِلِهِ):
لهپاشاوه نووسراوینکی و مرگرت بۆ
کاربهدمسته که تایارمه تی بداو نیشی
برپوا.

الزَاد: خواردن و بژۆنکه بۆ سمفمرو
کاروان دمیری ه نهو کردهو
گوشتارانیه ئادهمیزاد له ژبانی دا
دمیانکا ه هورنمان دمفمروئ:
﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾ ه
(ك: ازواد و آزوده).

الْمَزْوَدُ: همبانه، تورمه که به که تیشوی
تی دمکری ه (ك: مَزَاوِد).

زَارَهُ زَوَّارٌ وَزَارَةً وَمَزَاراً: دیدنی کرد
لهمالهوه چوو بۆلای بۆ رابواردن و
گفت و گو یان بۆ دابینکردنی
پیداویتی ه (هو زائر) ه (ك: زَوَّار
وَزَّوْر) ه (هي زائرة) ه (ك: زَوَّار).
زَوَّارٌ زَوَّارٌ: سنگی خواربوو، لایه کی
له لایه کی بهرتر بوو ه (هو اَزَّوَر
وهي زَوَّار).

أَزَارَهُ الشَّيْءُ: هه ئینا بۆ دیدنی کردنی
شته که، دهمگوتری: (أَزَّرْتُ شَائِي
وَقَصَائِدِي): مه دحو شیعرمکانم
ناراسته ی نهو کردن.

زَوَّرَ الطَّائِرُ: بالندمگی نهومندی
خوارد چلیدانه ی هر بوو بهرز بووه
هاوسا.

زَوَّرَ الشَّيْءُ: شته که ی چاک کردو راستی
کردموه به باشی کردی ه جوانی کرد،
رازاندییهوه.

زَوَّرَ الشَّهَادَةَ وَفَرَهَا: برپاری دا
شایه تییه که یان فلان شت ته زویره،
ناراسته.

زَوَّرَ عَلَيْهِ: قسه ی ناراستی له سمر کردن
ه درۆی پال دا.

زَوَّرَ امْرَأَتَهُ أَوْ تَرْجَمَهُ: لاسایی واژۆی
نهوی کرد.

زَوَّرَ الزَّائِرَ: پاساوی دیدنی کره که ی
به باشی دایه وهو ریزی لی گرتو
پیشوازی باشی لی کرد.

زَوَّرَ الْأَسْحَ وَغَرَهُ: چهیلی تایبه تی
لهمه چه کی دیله که کرد بۆ نهوه ی
شته کی بداو برستی لی بیری.

تَزَاوَرَ النَّاسُ: خه لکه که هه نندیکیان
دیدنی هه نندیکیانی کرد.

تَزَاوَرَ عَنْهُ: لای لا دا ه هورنمان
دمفمروئ: ﴿وَكَرَى الشُّمْسُ إِذَا
طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ﴾.

تَزَوَّرَ: قسه ی درۆی گوتن.

تَزَوَّرَ الْكَلَامُ: قسه ی هه ئبهست.

إِسْتَزَارَهُ: داوی لی کرد ته زویری بۆ
بکا.

إِزَّوَرَّ عَنْهُ: لای دا، ریبازی خوارکرد.

إِزَّوَرَّ عَنْهُ: لای داو ریبازی خوار کرد.

إِزْوَارُ عَنْه: به مانا (إِزْوَارُ) دئ.

الزَّكَرُ: ئاههنگی سەمايه رێك

دمخړئ بۆ دمرکردنی گیانه

پیسەکان کەمەبېروای ئهوان مەسی

جەستەى هەندئ کەس دمکەن.

الزَّكَرَةُ: کۆمەلێ زۆری ئادەمیزاد ە

چلێدانەى پالێندە.

الزَّوْرَةُ: جەبلیکە هەردوو دەستی دیلی

بەسنگییهوه پێ شەتەك دمدړئ ە

هەرشتیك چاكسازو رێكخەری

شتیكى تریو پارێزەری بئ ە (ك:

أزورة).

الزَّوْرُ: چاوگی (زارة) یه ە شوینی

بەپەنگەپشتنی ئیسقانی سنگه، ئەو

ئیسقانهى ئەسنگهوه بەمرز بۆتموه

بۆ شان ە هەمروا وشەى (ألزور):

بەمانا هێزو توانایه بەمانا عەقلو

ئاومزه، بەمانا عەزیمەتو

ورمەرزیه.

الزَّوْرُ: بەتال و پوچ، شایەتى درۆ ە درۆ

ە کۆری ئەهوو گۆرانى و سەما.

الزَّوْرُ: سەپەرکردن بەقولىنچكى چاو.

الزَّوْرَاءُ: دوور، دمگوترئ: (فلاة زوراء):

سارایەكى دوور ە (أرض زوراء):

زموپیهكى دوور ە (وئسَر زوراء):

بیریكى قوڵه بنكى دیارنییه ە

هەمروا ناویكى شارى بەغدايه،

یەكەم رۆژنامەش كەئەبەغدا

دمرجوووه ناوى (الزَّوْرَاء) بووه.

الزَّوْرَةُ: یەكجار دیدەنى، دورى.

الزَّوْرُ: بەهێزو توانا چ ئادەمیزاد بئ

پان گیانهبەرى تر ە پۆیشتنى

خیرا.

الزَّوْرُ: كەسیك زۆر دیدەنى كەسیك یا

شوئینیك بكا ە بۆ ئاھرمەت دمگوترئ:

(الزَّوْرَةُ).

الزَّيَّارُ: بە مانا (الزَّوَارُ) دئ.

الزَّيْرُ: كەسیك زۆر بجئ بۆ دیدەنى

ئاھرمەتو حمزى لئ بئ ئەگەئیان

دابنیشو گفتو گۆیان ئەگەل بكا،

دمگوترئ: (فلان زيرُ نساء):

فلانكەس مێبازە ە دابو نەرمیت ە

ومتەرى بارىكى كەمان ە كەتان ە

مەركانەى ئاو (جەرمى ئاو) ە

كوپەى ئاو ە (ك: أزوار، وأزبار،

وزيرة).

المَزَارُ: شوینی زیبارەتکردن ە هەر گۆرو

ئارامگایەك خەلكى لەپروى

پەرۆزییهوه زیارمتى بکەن.

تَزَوْرَقُ: بېروانه مادەى (زَرَق).

الزَّيْقُ: بېروانه مادەى (زَرَق).

زَوْرُكُ: بېروانه مادەى (زَرَك).

زَوْرَى زَوْرَاءُ: پششى راست كەردمومو

پەلەى كەرد ئەبازدان.

زُوزی فلاناً: فلانکەسی بەهیج و هوچی
لەمەلەم داو دەری کرد.

زاعَ لَمُهُ زُوعاً: گوشتەکەى لەدەمارەکانى
جیابوووه.

زاعَ الشَّيْءُ: شتەکەى پێش خست ە (زاع
البعير): حوشتەرەکەى رابەراندو
دەنەدەنەى دا.

زاع الثريدَ وشبهه: بەدەست تریتەکەى
کیشکرد بۆ خۆى.

زاع الشَّيْءُ: شتەکەى دولایەتیارەوه ە
مەنعى کردو گێرپایەوه.

زاع لفلان زوعة من البطيخ: فاشە
کالەکیکی بۆ فلان بېرى.

تَزَوَّعَ اللحمُ: گوشتەکە لەدەمارەکە بۆوه
ە لەسەر پەگەکە لاجوو.

الزَّاعَةُ: یەکەم دەستەى پێشمەرگەو
گیانبەختکەرى بەرمى جەنگ.

الزُّوعَةُ: فاشە کالەک و شتی وا.
الزُّوعَةُ: چوست و چالاک و خوشپۆ ە

کۆمەلێک نادەمیزاد ە پارچە گوشت
ە دەسکێک گیا ە دەسکە گول و
پێچانە.

زَاعَ زُوعاً وَزُوعَاناً: لەمەبەست لابدا.

زَاعَ عن الطريق: لەرێگە لای دا.

زَاعَ في منطقة: قەسەى ناخۆشى کردن.

زَاعَ الشَّيْءَ زُوعاً: شتەکەى خوارکردموه.

زَاعَ الناقَةَ: حوشتەرەکەى بەرپێشمە ڕاکێشا.

ازاغهُ: وای لى کرد لابدا.

الزَّاعُ: جۆرە قەلەرپشەپەکە پێسى
دەگوترى: (الغراب الزرعى) و(غراب
الزيتون): چونکە زەیتون دەخوا، لە
کۆتر بچوکتەرە رمشە، سەمرى خاکی و
مەپلەو سەپپە، گوشتى لاک و شتى وا
ناخوا، لەخۆرەهەلاتى ئەوروپا و
تورکستان و ئێران دەژێ و هەندێکی
رەودەکا بۆ ولاتى قەلەستین و
میسر.

زاف الطائرُ في الهواء زَوْفًا وزُءُوفًا: بانەمکە
بەهەوادا فېرى و هەلەقى لى دان.

زاف الغلامُ: کۆرە گەنجەکە بازى داو
خولایەوه.

زاف الماءُ: ئاوێکە بلقى لەسەر دەرکەوتن.
زاف الحمامة الذكرُ عند الحمامة الأنثى:

کۆترە نێرەکە لای کۆترە مێیەکە
بالی خۆى فەش کردن لەسەر زەوى
خشاندى.

زاف فلانُ: فلانکەس رۆیى بەلۆژە لۆژ
هەموو جەستەى داھێزرايوو.

تزاف الغلمانُ: منداڵەکان یارى
(التزارف) بیان کرد بەم جۆرە

یەکیکیان دى دەست دەخاتە
سەرکەنارى سەکۆکە، ئەمجار زۆر

بەگۆر بازێک بەرمو حەوا دەداو
بەحەواوہ خو هەلەوگێر دەکاو

دیتەوه شوپىنى خو، بەمەش
پراوى ئەوه دەگەن خوێان فێرى

خو هه لډانه سمرېشتی ولاخ بکهن.

الزواف: دمگوترئ: (موت زواف):

مردنیکی خیرا.

الزوفی: مادمیکی لینج و لهزگه ناسایه

دمنووسئ به خوری مهر و موی

بزنه وه، به تاپه متی له ولاتی

نهرمینیه دا، به زوری یو چارسمری

شیرپه نجه به کاردمه یندرئ ه

پومگیکی ته من درېزه له بواړی

پزیشکی دا به کاردمه یندرئ،

گه لاکه ی بونیکی خو شی همیه و

تامی تیژمو دمخوری.

زوکته: به جیوه (زینبه ق) زمرکه متی

کردو جوانی کرد، دمگوترئ: (زوق)

العروس: بوکه که ی رازانده وه ه

(زوق کلامه): قسه گانی رازانده وه و

جوانی گوتن.

زوق المسجد: مزگه وته که ی رازانده وه

بمنه خش و نیگار.

زوق الكتاب: کتیبه که ی زمرکه مت کرد.

التزویق: جوانکردن و رازانده وه، کاری

سمرمکی لهم یوارمدا نهوضیه جیوه

له گه ل نالتون تیکه لاو بکری و

نهمجار شته که ی بی زمرکه مت بکری

پاشان بخړته ناو ناگرموه جیومکه

دمیته هه لم و دوکه ل و به حه وادا

دمچی و نالتونه که دهمینیته وه،

به لام پاشان وشه ی (تزویق)

به کاره ینراوه یو هه موو شتیک که

نه خش و نیگاری تیدا بکری و

همرکس خه ریکی نه خش و نیگار

کردن بی پیی گوتراوه (موزوق)،

هرچه نده جیومش به کارنه هیتن.

الزوق: جیوه، زنبه ق.

الزواق: جوانی نافرمت، خشی نافرمت.

الزوقه: نه وانه ی هه لاشی خانوو

زمرخه وه نه خش و نیگار دمه کن.

المزوق: دمگوترئ: (شعر مزوق): هزی

پاک و خاوین و به شانه کراو.

واک زوکا و زوکا: شانی هه لته کانندن و

سمتی بادن و لهراندنیه وه له گاتی

پوښتن دا حاجی لیک بلا وکردن ه

لارو له نجه ی کردو خوی پامشانده ه

(هو زانک و زوک).

ازوک: پوښت و مگوو پوښتنی کورته

بالا.

تزاول: شمرمی کرد.

زال زوالا و زولانا: گواستیهموه له شوینی

خویه وه چووه شوینیکی تر، بچوک

یووه پوچایه وه، نه ما.

زالت الشمس: خور له نیوه راستی

ناسمان لای دا.

زال النهار: روژ رابورد نزیکه شه و دابی.

زال الخیل برکانه ها: نهمه پهمکان

به سوارمکانیانموه بازبان دا.

زال السراب بالشخص: تراویلکه که

(فلان یرمی الزوائل): فلانکس چاک
دمزانی دلی نافرمت بۆلای خوی
کیش بکاو نیچیری خوی بگری ه
نوستیره، لهو پوموه کهلهخور
ههلاتهوه بهرمو خور ئاوا دی له
ههئخولان و دمورانی خوی دا.

الزوال: جهنگه ی نیومپو، نهو کاته ی
خور له هیلای نیستیوا لادهدا.

الزول: چوست و چالاک ه زیره ک ه
شهخص ه نازاو نه بهردی ومها
خه لک هه لاجو بکا ه بازو هه لو ه
(ک: ازوال)، دمشگوتری: (هذا زول
من الأزال): نه مه عه جابه بیکه له
عه جابه به کان.

الزولة: مینه ی (الزول)، دمشگوتری:
(شوة زولة): زستانیک عه جابه به
له ساردو سهرمای دا ه نافرمتیک
زور خونیشانی پیاو بدا.

الزولة: سهعاتی زموالی کهکاتی پی
دیاری دمکری بههوی نهو سیبهری
کاته که ی له سهر دیاری دمکری ه (ک:
مزاول).

زام زوما: مرد ه بهرهموه تهماشای کرد ه
دونه دۆن و مونه مۆنی بوو کس
نهمزانی ده ئی چی.

الزام: چوارهمکی شت، دمشگوتری: (مضى
زام من النهار أو الليل): چوارهمکی

شته که ی بهرز کردومو هاتوجوی پی
کرد، دمشگوتری: (أرى النجوم تزول ولا
تغيب): له پیش چاو نه سترمکان
دمدرمشینه مو جمو جوتیاننه که چی
ئاوانابن.

زال زالة: خودا له ناوی بهری، داومشی
نهمینه (دوعا لیکردنه).

ازاله: دووری خسته وه، دمشگوتری: (أزال
الله زواله): دوعا کردنه لای
به ههوتان و له ناو چون.

زاله مزولة و زوالا: دمستی دایه وه
کاره که دمست به کاربوو.
زولة: به مانا (أزاله) دی.

إنزال: به مانا (زال) دی. (إنزال عنه):
لای جیا بووه.

تزول: عاقل بوو ه نازا بوو، چوست و
چالاک بوو.

استزاله: چاوو پوانی ههوتان و لاجونی
کرد.

الزائل: جهنگه ی نیومپو ه (لیل زائل
النجوم): شهوی دریز.

الزائلة: مینه ی (الزائل) ه ههرچی
گیانی له بهر بی ه ههرچی
بجوتیه وه، دمشگوتری: (زالت له
زائلة): که سیکی بینی، شهخصیکی
هاته بهرچاو ه (ک: زوائل).

الزوائل: نیچیر ه نافرمت، دمشگوتری:

رؤژ يان شهو رؤيشت ه (مضى زمان
منه): نيومي پړي.

الزامة: پيرو تاقم و گروپ ه (ك: زام).

الزويم: كؤبوموه لههرشتيك بڼ.

زين البر: گهمكه مرؤراوي بوو مرؤري
تيكهال بوو.

الزكان: ههلاوسانو ههلهوي، درهختيکه

گهورده بهرزه چل مهتر بهرز

دمبيتهوه، دارمكه پتهوه زؤربهي

كالاي ناومان لهوداره دروست

دمكري.

الزائنة: شتيكه لهرمب كورتره ناميري

شهره، كاتي خووي چهكي

دميليميهكان بووه.

الزوان: مرؤر، پروانه (الزوان).

الزون: بتو صمنه، ههرشتيك جگه

لهخودا پهرستشي بو بكري،

شوينيك بتي تيلا كؤدمكرينهوه

تيلا ههله نرين.

ازوي: هاتو پمكيكي تريشي لهگهال دا

بوو.

الزو: دوو هاوپړي و هاوشان، دمگوتري:

(جاء زوا): نهو دووه بهيمكهوه هاتن

ه همروا دمگوتري: (كان نورا فصار

زوا): تمنها بوو بوو بهجوت ه

نهلسازه روداوو كارساتي مردن،

دياردمي گيانهلاو.

زواه زيا: بردي، شتهكي لهگهال

خوبرد، دمگوتري: (زوي الدهر

القوم): رؤزگار نهو نهتموميهي

لهگهال خووي رادا.

زوي المال: مالهكي ههلبزارد.

زوي السر: نهينيهكي شاردموه.

زوي الشئي: شتهكي كؤكردموو، ومري

گرت.

زوي ماين عنيه: نيوچاواني بهيمكدا داو

گرز بوو.

زوي الشئي عنه: شتهكي لي لاداو دووري

خستهوه.

زوي: كهوته سوجي خانومكهوه.

زوي الشئي: شتهكي پيچايهوه كوي

كردموه ومري گرت.

زوي الكلام في نفسه: لهدلي خووي دا

قسمهكي گوري.

زوي الحرف: پيتهكي بهدمنگي (زاي)

لهدم هاتهدمر.

زوي الزاي: نوسيهوه.

انزوي: كهوته سوجي خانومكه ه

ويكهاتهوه، كؤبوووهوه.

انزوي القوم بعضهم الى بعض: خهلكمكه

ليك نريك بوونوهوه.

تزوي: بهمانا (الزوي) دي.

الزارية من البناء: سوجي خانوو،

چونكه دولاديوار يهك دمخاتهوه ه

گونيا.

الزواة: ناميريكي ورده ومستاي

بيناسازى بهكارى دهنن بو
نهن دازمگرتنى سوچ و قولينچكى
خانوو.

تَزَيَّبَ لَحْمُهُ: گوشتى كهوته سهرهكه و
ههلهو بوو.

الْأَزْيَبُ: كورته بالاي گۇشتنو ههنگاو
كورت ه باى باشور ه بايهك لهنيوان
باى باشورو شهمال دايه، رشمبا ه
ترس ه دوزمنايهتى.

زَاتَ الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ: زميتى كرده ناو
طعامهكهوه.

زَاتَ الْجِلْدِ وَغَيْرِهِ: پيسستهكهى بهزميت
ههنوو.

زَاتَ فَلَانًا: زميتى دمرخواردى فلانكهس
دا.

أَزَاتَ فَلَانًا: فلان زميتى لهلا زور بوو.
زَيْتُهُ: بهمانا (زاته)دى.

زَيْتٌ فَلَانًا: زميتى بو فلان نارد.

زَيْتُ الْآلَةِ: زميت يان بهزو چهورى ترى
كرده نيوان دوو قهبارمى ليك
خشاو بوئهموى زمختى ليك
خشانمكه كه م بكاتهوه.

أَسْتَزَاتَ: داواى زميتى كرد.

الزَّيْتُ: روئى زميتون ه همروا بههموو
رُونَيْك دموگوتريست زميت،
بهرههاى و بهتايبمى دموگوتري:
(زيت الجِرْوَع، والزيت الحار، والزيت
المعدني) ه (ك: زيوت).

الزَّيَّات: زميت فروش ه زميت گوش.

الزَّيْتُون: درمختيكه بهرداره، بهرمكهى
دواى سوپرگردنى دهخوړى،
زميتيشى ليدمرددهيتندري.

الزَّيْعُ: همركتيبيك، جهدوهل فلهكهى
تيدابن و چوئنيهتى روشتنى
نهمستيرمگان ديارى بكاو بههويهوه
ساننامو تهقويم ديارى بكرين ه
تهنافى ومستاي بينا سازى.

زَاخَ زَيْحًا وَزَيْحًا: دوور كهوتهوه
رؤيشت.

أَزَاخَهُ: لاي برد، دموگوتري: (أَزَاخَ الله
عَلَيْكَ فَرَاخَتَ): بهرورمردگار

نهخوشيبهكهى لابرديو شيفاي دا.

إِنْزَاخَ: لاجوو.

زَادَ زَيْدًا وَزَيْدَةً: زياديوو گهشهى كرد.

زَادَ الشَّيْءَ: شتهكهى والى كرد زياديو.

زَادَ فَلَانًا خَيْرًا: خيرو بهرمكهتى دا بهفلان.

زَايَدُهُ: بهر بهرمگاني كرد لهزياد كردن

دا، زمو زمكارى كرد.

زَيْدٌ: بهمانا (زاد)دى.

تَزَايَدَ: بهمانا (زاد)دى.

زَادَ مِنْ قَوْلِهِ أَوْ فَعَلِهِ: زياديو لهپويوست هسمى

كرد يان زياديو لهپويوست كاري كرد.

تَزَايَدَ النَّاسُ فِي السَّلْمَةِ وَعَلَيْهَا:

خهكهكه لهخرهكهيان زياذكردو

زميان بهسمر بهكترموه كرد تا

نرخهكهيان گهيانده نهوپهري،

دمشگوتري: (كَزَيْدَ الْجَمَلِ فِي سِرِهِ): زياد
له توانای حوشرمه كه هه لينگی داو
زехتی لئ کرد.

إِزْدَادٌ: بهمانا (زَادَ دَي، إِزْدَادٌ شَيْئاً لَهُ):
شتهگهی بۆ خۆی زياد کرد.

إِزْدَادٌ فَلَاناً: داوای زېدهی لافلانكهس
کرد.

الزَّائِدُ: دمگوتري: (أَخَذَهُ بَدْرَهُمْ فَزَادُوا)
بهديرهمه ميک کړی و زياتريش.

الزَّائِدَةُ: مَيْنَهی (الزائد) ه ههروا ناوه
بۆ ريخۆله کوپره ه (ك: زوائد) ه

(ذو الزوائد): لهقمبى شيره، شته
زموانيدمکانيشی چنگو نينۆك و

ههلمعت و نهپهيهتی.

زوائد الأسنان: نهو ددانهيه لهتهنيشت

ددانی ترموه دمروئ.

الزيادة: نهوهی لهشتهگه زياده ه (زيادة

الکبد): زېدمگهيهتی ه (حروف

الزيادة): پيتهگانی (سألتهم عنها) يان

(أليوم تنساها)ن.

الزَّيْدِيَّةُ: تاقميکن لهشيعه پال زهیدی

کورپ عهلی دمدرين و لهولاتی بهمهن

ريبازی نهوان پهپرمو دمکری،

برپوايان وايه نيمامعت دمبئ

لهومچهو نهوهی عهلی کورپ

نهبو طالبو فاطيمهی خيزانی بئ.

الْمَزَادُ: مهزاتخانه؛ شوینی فروشتنی

کالا لهمهراچخانه بهشيوهی زهمو

زهمکاری بۆئهموهی لهئاگام دا کالاکه

لهسهریهکيک لهبهشدارانی

مهزادمهکه دا پاووستئ ه (ثمن المزد):

نهو نرخهيه کهله مهزادمهکه دا

کالاکه لهسهری دمووستئ.

الْمَزَادَةُ: ههمبانه، توپشودانی کاروانی و

ريپوار.

زَاو الدَّابَّةِ زَيْراً: چهبل و ههوساری لهسهری

ولاخهگه بهست.

زَيْسَر الدَّابَّةِ: بهچهبل ولاخهگهی

بهستهوه.

الزَّيْرُ: بپروانه مادهی (زُر).

الزِّيَاذِيَّةُ: پهلهکردن و خياری.

الزِّيَزَاءُ: زموی ساغو پتهو ه تهپۆلکه ه

پهري پالنده ه (ك: الزيازي).

الزِّيَزْفُونُ: حوشری خوشرموی چوست و

چالاک ه درمختيکه خودی دارمهکه

سپيه بهتهري دمخورئ، گوئيکی

سپی ههيه بهري نييه، لهگوتهگهی

شمراب دروست دمکری ه لهپهندي

پيشينان دا هاتووه دهلي: (كاليزفون

يزهر ولايمر): ومکوو درمختی

زميزمفون وايه گون دمردداو

بهرناگري، بهمکسيک دمگوتري واده

بداو پابهندي وادمگهی نمبي.

زَاطَ زَيْطاً وزياطاً: هاواری کردو هيراندی

هيراندی ه هپرمو ههراي کرد.

وَأَكَّ فِي مَشِيئَةِ زَنْكَأَ وَزَيْكَانَا: لارو لهنجهی

کردو خوئی بادا.

وَالِ الشَّيْ زَيْلًا: شتهکه‌ی دوور خسته‌موه،

لای دا هه‌لی هاواردن، دموگوتری:

(زَلِ صَانُكَ مِنْ مَعْرَكِ): مه‌رهمکانت

له‌بزنه‌کانت هه‌لاوێره جیایان

بکه‌وه.

وَالِ يَزَالُ: ئەم دوو فیعله‌ ده‌بی

له‌پیشیانموه پیتی نه‌فی هه‌بی

ئه‌هوکاته فیعلی ناقیص ده‌بن،

دمگووتری: (مازال محمد مدرسا)

و(لايزال محمد مدرسا).

وَيْلَ زَيْلًا: لینگی لێك ب‌لاو‌کردنموه، قاچی

بان هاو‌یشتن ه (هو أزيل وهي زِيْلَاءُ)

ه (ك: زیل).

وَأَيْلَهُ مُرَايَلَةٌ وَزِيَالًا: لای جیابووه.

زَيْلُهُ: ب‌لاوی کردموه.

إِنْزَالُ: جیابووه.

تَزَايَلُوا: لێك جیابوونه‌وه، (تزايل فلان

من جلسه): فلان خوئی له‌هاو‌پ‌ئو

هاونیشینه‌که‌ی شاردموه ه خوئی لای

داپووشی بو‌ئهو‌ی نه‌ی بینێ ه

(امراة متزايلة): ئافه‌رمتی‌که به‌حه‌پاو

شهرمه روی خوئی دادمه‌پووشی.

تَزَيَّلُوا: لێك جیابوونه‌وه ده‌ست به‌رداری

یه‌م‌ک‌تری بوون ه هورشان ده‌مه‌رموئ:

﴿لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ

عَذَابًا أَلِيمًا﴾.

الْمِزِيلُ: عاقلمه‌ندی زانا که ده‌توانی

سهرمداوێ شته‌که لێك ب‌کاته‌وه ه

(رجل مِخْلَط مِزِيل): ه‌پاو‌ی‌که

شته‌کان تی‌که‌ل ده‌کاو عاقلا‌نه

لێکیان جیاده‌م‌کاته‌موو ب‌یری تی‌زه

سهری لای ناشیوئ.

وَام له زَمًا فاسکته: کار‌ی‌کی ه‌ی کرد یان

بو‌کرد ب‌ی‌ده‌نگی کرد.

تَزَيَّتَ الْإِبِلُ وَالِدَوَابُ: حوشرم‌کان یان

ولا‌خه‌کان ب‌لاو بوونموه.

تَزَيَّمَ اللَّحْمُ: گو‌شته‌که توند بوو ه‌الی

لێك دا.

الزَيْمَةُ: جه‌له‌به حوشر که‌له‌دوو که‌مه‌تر

نه‌بی‌و له‌پینج تی‌نه‌په‌ری ه ماشیه

زیم): ئازهلای ب‌لاوه بوو (غارة زَيْمُ):

ه‌یرشی به‌ری‌لاو.

وَأَنَّهُ زَيْنًا: جوانی کرد، رازاندیه‌وه.

أَزَيْنَ الشَّيْ: شته‌که‌ی جوان‌کرد.

زَيْنُهُ: جوانی کرد.

تَزَيَّنَ: به‌مانا (إِزْدَانٌ) دئ.

إَزَيْنَ: به‌مانا (إِزْدَانٌ) دئ.

الزَّائِنُ: خو‌جوان‌کردو، ده‌گو‌تری: (امراة

زائنة): ئافه‌رمتی‌که خوئی رازاندو‌ته‌وه.

الزَّيَّانُ: هه‌رشتی‌ک خوئی ه‌ی جوان ب‌ک‌ری.

الزَّيْنُ: هه‌رشتی‌ک شت جوان ب‌کا ه (ك:

أزبان)، ده‌گو‌تری: (امراة زَيْنَة).

الزَّيْنَةُ: بهمانا (الزَّيَان)دئ.

لهبهرکرد.

يَوْمَ الزَّيْنَةِ: رۆژی جهژن ۵ جهژنی

تَزْيًا بَكْذَا: خۆی حازر کردو پۆشاکی

نهورۆز.

لهبهرکرد.

الزَّيْنُون: لهبوارى کیمیادا عونصورێکی

الزَّيْ: شییو روخسار ۵ پۆشاک،

(خامل) لهههوادا بهکهمی ههیه بۆ

دمگوترئ: (أَبْل بزي العرب):

بۆری روناکی بهکاردههینئ.

بهپۆشاکی عمرهیهوه هات ۵ (ك:

زَيَاهُ تَزْيَةً: نامادهی کردو پۆشاکی

أزياء).

السَّيْنُ: پیتی دوانزمه می پیته کانی
هیجایه ه له گهناری زمان و ددانی
سهرموی پیشی دهم دپته دمرموه ه
پیتی (سین) به مهفتوحی دهجیته
سهر فیعلی موزاریع و تایه تی دمکا
به زهمانی داهاتوو.
سَأَ: دمنگیکه، گویند ریژی بی هوش
دمکری، یان پیی بانگ دمکری
بوئه وهی ناو بخواته وه یان برپوا ه
له کوردی دا له جیاتی نه و وشه به
(ههجه) یان (ههتته) به کار
دمهیند ری.
سَابُهُ سَابًا: خنکاندی ه دمستی له
قورتمه مه نا (قورگی جه راند).
سَابَ السَّاءُ: مهشکه مهی هه لاخنی، پانی
کرد.
سَقِبَ مِنَ الشَّرَابِ مَبًا: تییری خواردموه
له شمرابه که.
السَّابُ: کونده ی ناو ه (ک: سَوْبُ).
السُّبَّانُ: دمگوتری: (هو سُبَّان مال)
به جوانی و رَنَک و پیکی مال و
سامانه که ی سهر و بهر کرد.
الْمَسَابُ: کونده ی ناو ه (ک: مَسَاب).
سَادَهُ سَادًا: خنکاندی، قورتمه مهی گرت و
جه پاندی.

سُئِدَ: نه خوشی (سوئادی) توش بوو،
توشی شوژی بوو.
سَدَّ الْجَرْحُ سَادًا: برینه که هه لته میه وه.
أَسَادَ السَّجَّ: روپینی مام ناومندی
نهمجام دا ه به شمو روپی.
السُّوَادُ: نه خوشی به که توشی که سانیک
دمبج که ناوی سویر دمخونه وه.
السُّوْدَةُ: باقی مانده ی گهنجی، ناخرو
نوخری گهنجی.
الْمِسَادُ: کونده.
سَارَ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ سَارًا: همندیکی
له طه عام و شمرابه که هیشته وه.
سَوَّ سَارًا: ماهه وه (سَارَ) به مانا (سَارَ) دی
ه له جه دپشدا هاتوو دمه فرموی:
(إذا شربتم فاستروا): که ناوتان
خواردموه که میکی لی بهیننه وه.
أَسَارَ مِنْ حَسَابِهِ: همندیکی له حیسابی
خوی هیشته وه و سفری نه کرد.
تَسَارَ الشَّرَابُ: باقی مانده ی ناو که ی
خواردموه، بهر ماو که ی خواردموه.
السَّائِدُ: باقی مانده.
السُّورُ: بهر ماوه، باقی مانده.
السُّورَةُ: بهر ماوه ه ناهرمتی که
هه پمتی گهنجی برپوا که می تهرو

تازمیی پی مایی، دمگوتری: (إِنَّ فِيهَا لَسُورَةً).

السُّورَةُ مِنَ الْمَالِ: مالی چاک و باش ه
(ك: سُورَ).

سَأَسَأَ بِالْعَمَارِ سَأَسَاءَ: به گویند زیرزمینی
گوت (سَأَسَأَ) بُو نهوی ناومکه
بخواته وه ه پان بُو نهوی
هه لسه میته وه برپا پان راپوهستی.

تَسَاسَاتُ الْأُمُورُ: کارمکان گۆرانکاریان
تیکه هوت.

تَسَاسًا فَلَانٌ بِحَقِّي: فلانکهس دانی نا
به مافی من دا باش نهوی نینکاری
دمکرد.

سَأَفْتُ يَدَهُ سَأَفًا: دمورو بهری نینوکی
دمستی هه لشتن، نینوکی هه لشت
هه لشت بوون.

سَكِفْتُ يَدَهُ: به مانا (سَأَفْتُ) دئ،
دمشگوتری: (سَكِفْتُ شَفْتَهُ): لیوی
توینکی هه لدا.

سَكِفٌ لَيْفُ النَخْلَةِ: توینکی دارخورماکه
شمقار شمقار بوو لیک بلاو بووه.
سَوَقْتُ اِبْلَهُ سَأَفَةً: نه خوشی و هپان
کهوته نیو خوشتره کانه وه.

إِسَافٌ: به مانا (سَأَفْتُ) دئ.
السُّوْفُ: دمردیکه هپان به خوشتر دمکا.
السَّافُ: موی کلک ه مووه نه ستورو

دریزمکانی کلک.

سَأَلَهُ عَنْ كَذَا سُؤلاً وَسَأَلًا وَمَسْأَلَةً:

پرسیاری لی کرد دمرباره ی فلان
شت ه سوائی کردو دهستی له کهسانی
دیکه پان کردموه.

سَأَلَ فَلَانًا الشَّيْءَ: داوای شتی له فلان کرد
بیداتی، دمگوتری: (سَأَلْتُ مُحَمَّدًا
دِرْهَمًا): داوای دره میکم له
موحه ممه د کرد.

أَسَأَلُهُ سُؤْلَهُ: نیشه که ی جی به جی کرد.
سَأَلَهُ: به مانا (سَأَلَهُ) دئ.

تَسَاءَلُوا: پرسیاریان له یه ک کرد.

السَّائِلُ: هه زارو سوالکهر.

السَّالُ: که سیك زور پرسیار بکا.

السُّؤَالُ: سوالکردن، داوای خیر پیکردن
ه پرسیری به تافیکردنه وی هوتابی
ه (ك: أَسْأَلُهُ).

السُّؤَالُ وَالسُّؤْلَةُ: نهوشته ی دواگراوه پان
داوای دمکه ی.

السُّؤْلَةُ: که سیك زور پرسیار بکا.

السُّؤْلُ: به مانا (السَّالُ) دئ.

الْمَسْأَلَةُ: شتی داواگراوه ه پان هه ضییبه و
روداوینک به لگه ی له سمر
بهیندریتته وه.

الْمَسْتَوِلُ: به پرس ه لیپرسراوی
دموله ت.

أَلْمَسْئُولِيَّةُ: بهر پرسىاريه تى له گفتارو

له کردار.

سَمِ الشَّيْ وَمِنْهُ سَامًا وَسَامَةً: له شته که

ومر ز بوو.

أَسَامَةُ: ومر زى کرد، جازى کرد.

السُّؤْمُ: که سِيَك زور ومر زبى و

ومر زبوونى که يشتببته نهو پهرى.

سَاى مَأْرًا: بازى دا، دوز منايه تى کرد ۵

ناشوبى خسته نيو جه ماومر.

السَّارُ: زه ندو نيشتمان ۵ ورمو هيمه ت،

دمگوتري: (فلان ذو سَارٍ): فلان کمس

وره بهر زو خوگره ۵ مبه ستو

نامانج.

سَبًا عَلَى عَيْنٍ كَاذِبَةٍ سَبًا وَسِبَاءٌ وَمَسَبًا:

سوئندى خواردو هيچ گوئى به

گرنگى سوئند پى خوراومکه نه دا.

سَبًا الْحَمَرُ: شهرابه کهى کرى بوئنه وى

بيخواته وه.

إِسْبًا الْجِلْدُ: پيستمکه که وئ کرا.

سَبًا: ناوى پياويکه گوايه خيله کانى

يه مهن هه موويان ده چنه وه سهر

نهو ۵ له پندى پيشينان دا هاتوه:

(تفرقوا أيدي سبًا): بو نموونه ي

پهرته وازمى دمه يندر پته وه، چونکه

خه لکى يان بلخ هوزمکانى (سَبًا) که

ولاته که يان ناو داگيرى کردو ويرانى

کردو باغو باغاتيان له ناو جوو

ههره که يان رويان کرده دمفرو

وَلَاتِيكَ وَهَرْتَه وازه بوون.

السَّبَاءُ: شهراب.

السَّبَاءُ: سهفهرى دورو دريژ.

السَّبِيَّةُ: پير پکن له شيعه توند

رهموگان که پال عه بدوللاى کوپى

(سَبًا) دمدرين.

السَّبَاءُ: مهى فروش.

السَّبِيَّةُ: (سَبِي الحية): توپژى مار.

السَّبِيَّةُ: شهراب.

السَّبَا: ريباز له ناو كيوو که ژدا.

سَبَّة: جنيوى پى دا.

سَبَّ الشَّيْ: شته کهى برپيه وه.

سَبَّ الذَّابَّة: نازده کهى سهر پري.

سَابُّهُ مُسَابَّةً وَسِبَابًا: جنيوى پى دا ۵

(جنيويان به به کتر دا).

سَبَبُهُ: زورى جنيو پى دا.

سَبَبُ الْأَسْبَابِ: هوکارمکانى هينانه دى.

سَبَبُ الْمَاءِ مَجْرَى: ناومرؤى بو ناومکه

دروست کرد.

سَبَبُ الْحُكْمِ وَغَوَاهُ: هوکارى

حوکم دانه کهى دپارى کردن.

اِسْتَبَا: خه لکه که جنيويان به به کتر دا.

تَسَبَا: شهره جنيويان کرد.

تَسَابَرُوا: جنيويان به به کتر دان و

دمنگيان ليک داپري.

تَسْبَبُ اليه: به واسیته و هۆکاری جوړاو
جوړموه پئی گهیی.

اَسْتَسَبَّ له: وای لی کرد جنیوی پئی
بدری، دمگوتری: (اَسْتَسَبَّ لایه):
جنیوی به باوکی خه لکی ترداو به و
هۆیه موه جنیو به باوکی نه ویش درا
ریگای خوش کرد که سانی دی جنیو
به باوکی بدن.

الْأُسْبُوبَةُ: نه و عهیب و له که که یه جنیوی
پئی دمدری و دمگرتنه نامرایی جنیو
ه (ك: أَسَابِب).

السَّبُّ: جنیو فروش ه که سیك زور
جوین بدا ه سهرپوش ه میزمر ه
حمل ه سنگ و گولمخ ه قوماشی
تهنك ه (سَبُّ الشَّخْص): جنیو
پئی دمر ه (ك: سُبُّ).

السَّبُّ: حمل ه همرشتیك بیته
هۆگار بو گهشتن به شتیك ه
خزماپه تی و خوشه ویستی ه
لهزاراوی عموژدا (سَبُّ) بریتییه
له دو پیت یه که میان بزوپنی
هه بی و نه وی تر بی بزوپن ه
یه که میان سه به بی سوک و دووهم
سه به بی قورس ه لهزاراوی شهرع دا
هۆگارنیکه که به هۆیه موه دمگه یه
شتیك و به لام تییدا کاریگهر نییه ه
ومکوو گات هۆکاره بو واجب بوونی

نویژ، به لام تییدا کاریگهر نییه ه
(أسباب السماء): په یزمو پلیکانه بو
بهرزبوونه وه ه قورشان دمفرموی:
﴿لَقُلْی اُبْلِغُ الْاَسْبَابَ﴾ (أسباب
السموات)، دمگوتری: (تَقَطَّعَتْ بهم
الأسباب): هیچ به هانه و هروفتیلیان
نه ماون ه (أسباب الحکم): بریتین
له و به لگه و شایه تانه ی دادومر دمایان
بینی و دمایان کاته بنه ما بو حوکمه
قانوونیه که ی.

السَّبَابَةُ: قامکی شایه تومان، قامکی
نیوان قامکه گه ورمو قامکه درنژ.
السَّبَّةُ: ماویمه که له زمان، دمگوتری:
(مضت سَبَّةٌ من الذَّهر): ماویمه که
له رۆژگار تیپه ری ه (أصابنا سَبَّةٌ من
الحر أو البرد): رۆژگارنیکي گهرم یان
ساردمان به سهردا تیپه ری،
ماویمه که گهرما یان سهرما لی داین
ئیسنا مه وجهی بو به کاردمهینن ه
دهلنن: مه وجهی گهرما یان
مه وجهی سهرما.

السَّبَّةُ: عهیب و عار ه که سیك خه لک
زور جوینی پئی بدا.
السَّبَّةُ: که سیك زور جنیو به خه لک
بدا.

السَّبْبِيَّةُ: په یومندی نیوان سه به بی و
موسه به بی.

السَّبِيْبُ: (سبیب الفرس): موی کلک و
بال و ناوجاوانی نهمسپ.

السَّبِيْبَةُ: قوماشی تهنک و سوك و
پارچه مو (گلۆله مو) و درزو دپاوی
که م له قوماشی که تان و (ک: سبائب)
و دهگوتری: (امراة طويلة السبائب):
ناهرمتیکی زولف دریزه و (سبائب
الدم): ریزه موکانی خوین.

المِسْبُ: جوین فروش؛ که سَبِك زور
جوین بدا.

المِسْبَةُ: په نجهی شایه تومان.

سَبَتَ سَبْتًا: نوست و پشوی دا و دامرکا.

سَبَتَ فلان سَبْتًا: رۆزی شه ممه فلانکس
چوو و زوره و.

سَبَتَ اليهود: جوله که مهراسیمی
شه ممه یان پیکهینا و پشویان داو
وازیان له کار و کاسبی هیئا.

سَبَتَ الشَّيْءُ: شته کهی شل کرده و.

سَبَتَ شَعْرَةً: هزەکانی کردنه و و برپه و،
دهگوتری: (سَبَتَ علاوَه): له ملی دا
و (سَبَتَ رَأْسَهُ): سهری تاشی.

أَسَبَتَ الحية: مار که پاؤ کهی به ست و
خوی مات دا.

أَسَبَتَ فلان: فلانکس رۆزی شه ممه
داخل بوو.

أَسَبَتَ اليهود: جوله که داب و نه ریتی
رۆزی شه ممه یان په پیره و کرد.

سَبَتَ الشَّيْءُ: شته کهی برپیه و.

أَسَبَتَ الجِلْدُ: پسته که به دمباگردن
نهرم بوو.

أَسَبَتَ الرُّطْبُ: خورما که شیرین بوو
هه مووی بوو بهر و طاب.

أَسَبَتَ الشَّيْءُ: شته که دریز بوو کشا
له که نهرم بوون دا.

السُّبَاتُ: راحه و پشودان و هورئان

دمه رموی: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا﴾ هه روا

و شهی (سُبَات) به مانا خهوی سوك و

سه ره خه و، و هه نو ستنی

تا و نا تا و می پیره میرد و نه خوش و

عه مری کوری مه سعود به معاویه

گوت: (ما تسأل عن شيخ نومه سبات

وليله هبات) و له بواری پزیشکی دا

بریتیه له حاله تیک که نه خوش

تییدا بی ناگا دمبی و له خو

دمبیته و مه به بیج دهرمانیک به ناگا

ناپه ته و په پیچه وانهی نیغماپه

که شتیکی کاتییه و دوی ما و میه ک

له سه رخ و چوو که به ناگا دپته و و

(ابنا سبات): شه و رۆز.

السَّبْتُ: رۆزی شه ممه و رۆزگار یان

ما و میپیک، دهگوتری: (أقمنا في بغداد

سبًا): ما و میه که له به غدا ما پنه و و

پا حه و پشودان و نوستن و که سَبِك

زۆر بنوئ ۋ گەنجى ئازاو چاو
نەترس ۋ ئەسپى رەسەنى بەرپەرۋ
تەزپۇۋ باز ھاۋىز ۋ (ك: سُبُوت
واسبات).

السَّبْتُ: ھەرپىستىك دىباغ بىرى ۋ
جۆرە نەعلەك ھەپە پىيى دىگوتىرى:
(نەعلى سىيىتى): لە ھوجۇرە
پىستانەپە.

السَّبْتُ: ماۋىيەك لەرۇزگار.
السَّبُوت: نەخۇشى بى ھۇش و بى
ھاۋار كىردن و پەلەقاۋە ۋ مردو.
سَبْتُمْبَر: مانگى نۆى زابىنى.
تَسْبُج: پىست و كەۋلى لەبەر كىرد
كەۋلى ئازەلى پۇشى.

السَّبُج: مىرۋى رەش.
السَّبْجَةُ: جۆرە پۇشاكىكە ئافرىت
لە مائەۋە لەبىرى دىكا.
السَّبْجَةُ: بە مانا (السَّبْجَةُ) دى.

سَبَجَ بالنهر وفيه: لە روبرامكە دا مەلەى كىرد
چوۋە ناۋ ئاۋمكە ھۆى نىقۇم كىرد.
سَبَجَ الفَرَسُ: ئەسپەكە لەرۋىشتن دا
دەستى ھاۋىشتن.

سَبَجَ النجوم: ئەستىرەگان لەفەلەكى
خۇيان لە ھاۋاتو چۇدا بوون ۋ قورئان
دىمفەرمۇئ: ﴿وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾.

سَبَجَ فلان في الأرض: فلانكەس لەزمۇى دا
دوور كەۋتەۋە ۋ چالى ھەلەكەند ۋ

بارى ژيانى ئال و گۆپى بەسەردا
ھات بۇژيان و دابىن كىردنى
پىۋىستىياتى تىكۇشا ۋ قورئان
دىمفەرمۇئ: ﴿إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا
طَوِيلًا﴾.

سَبَحَ في الكلام: زۆرى قەسە كىردن.
أَسْبَحَهُ في الماء: مەلەى پى كىرد، لەناۋى
ھەلەكەش.

سَبَحَ: وتى (سبحان الله)، تەسبىحاتى كىرد.
سَبَحَ الله وله: پەرۋەردگارى بەتاك و
تەنھاۋ بى ەھىپ و لەككە ۋ مەصف
كىرد تەھدىس و تەنزىھى كىرد.

السباحات: گەمىكانى ناۋ دەريا ۋ
فەرىشتە ۋ ئەستىرە.

السَّبَاحَةُ: مەلە كىردن؛ جۆرە ۋ مەرزىيەكە
لەناۋ ئاۋدا دىگوتىرى.

السَّبَاحُ: مەلەكەر ئەۋكەسەى زۆر لەناۋ
ئاۋدا دىبى.

السَّبَاحَةُ: قامكى شاھەتومان؛ پەنجەى
نىۋان قامكە گەۋرەۋ قامكە دىرئ ۋ
لەھەدىشدا ھاۋوۋە دەربارى
دەستۋىز دىمفەرمۇئ: (فادخل إصبعه
السَّابِحِينَ في أدنيه).

السَّبُوح: ناۋىكە لەناۋە جوانەگانى
پەرۋەردگار؛ واتە لەھەمۋە ەھىپ و
لەككەپەك دوورە ھەرجى نەقىس بى
تەيىدا نىيە.

سُبْحَانَ: دمگوتریت: (سبحان الله)
 وشهیهکه بو ته نزیه زاتی
 بهر و مردگار به کاردی ه له کاتی
 سهر سورمان له شتی و عاجباتی
 لی هاتن دمگوتری.

السُّبْحُ: به تالایی و فمراغ.

السُّبْحَةُ: دهنکه میروی ته زیب ه
 دوعاو پارانه وه ه نویزی سوننه ت ه
 (ك: سُبْح).

سُبْحَاتِ الله: نورو جه لال و شکومه ندیی
 به و مردگار.

السُّوَابُ: به هیزو توانا، بهتوو فایم،
 دمگوتری: (كساء مُسَبَّح).

الْمُسَبَّحَةُ: به نهجی شایه تومان.

المُسَبَّحَةُ: میروی ته زیب.

سَبَّحَ فلان: هلا نکهس وتی (سبحان
 الله).

سَبَّحَ سَبَّحًا: داسه کناو دامرکایه وه،
 دمگوتری: (سَبَّحَ الحُرُّ): گهرما
 رمویه وه.

سَبَّحَ القُطْنُ: لۆکه که ی پیچایه وه، لولی دا.
 سَبَّحَتِ الأرضُ سَبَّحًا: زمویه که شوپ
 بوو، سوپره خاکه ه (أَسْبَحَتِ
 الأرضُ) به مانا (سَبَّحَتِ) دی.

أَسْبَحَ في حفرة: له هه لکه ندنی چاله که دا
 گه پشته سوپره خاک.

سَبَّحَ: نوست.

سَبَّحَ الشَّيْنُ: شته که سوک بوو دامرکا و
 داسه کنا، دمگوتری: (سَبَّحَ العرق):
 دهمارمه که له فره فرکه هوتو لیدان و
 نازاری نه ما ه (سَبَّحَ الحرُّ): گهرما
 دامرکایه وه ه (سَبَّحَ عنه الشدة):
 ناخوشی و چورتی له سهر سوک
 بوون ه (سَبَّحَ القطنُ): لۆکه که ی شی
 کردموه، پانی کردموه ه (أَسْبَحَ):
 سوک بوو، دامرکایه وه.

السَّبَّاحُ: زمویه که نه کیلدرایی و
 ناوهدان نه کرابیته وه له بهرنه وه ی
 سوپره خاکه ه ههروا ناوه بو زبلی
 کیماوی.

السَّبَّحُ: شوینیک سوپره خاک بی فاجی
 لی رۆبجن.

السَّبَّحَةُ: زمویه که له بهرنه وه ی شوړه
 خاکه هیچی لی نه پروی ه یان
 شوینیک ناوکه ی هه وزه ی له سهر
 بی.

السَّبَّحَةُ: نمرزی نه کیلدرای ناوهدان
 نه کراوه له بهر شوړه خاکی.

السَّبَّحَةُ: پارچه لۆکه که دهرمانی
 دهخریته سهر و ناماده دمکری
 بخریته سهر برین ه یان لۆکه ی شی
 کراوه ه یان نهو لۆکه یه ی لول
 دمکری بو پستن ه نهو پرژوپاله ی
 له بالی بالنده دمکه ویتنه خوار ه (ك):
 سَبَّحَ و سَبَّاحَ).

سَبْدُ شَعْرُهُ سَبْدًا: مووه‌گانی جهسته‌ی و
ریشی تاشین.

أَسْبَدَ: به‌مانا (سَبْدَ) دئ.

سَبْدُ الشَّعْرِ: موومکان دواى تاشین
هاتنه‌وه و سه‌ریان دمه‌ینایه‌وه و
رهمشایان دیاره.

سَبْدُ الْفَرْخِ: جوجکه‌که (بیجومه‌که) په‌رو
پۆلى لئ پوان.

سَبْدُ شَعْرُهُ: موومکانی تاشین و له‌بیخ
دمری هینان.

سَبْدُ رَأْسُهُ: سه‌ری نه‌شت و چه‌وری
نه‌کرد، هزمکانی به‌ژاکاوی و چلکنی
هیشتنه‌وه.

السَّبْدُ: دیمه‌نی روه‌ک و گزوگیا له‌کاتی
سه‌ر دمه‌ینانی له‌زموی پئیش
نهموی په‌ل و پۆ بکاو بلاو بیتمه‌وه و
باشماوه‌ی گیای دوراوه و که‌میک
له‌مژ، دمگوترئ: (ماله سَبْدَ وَلَا لَبْدَ):
نه‌که‌م نه زۆر هیچی نییه.

السَّبْدُ: بالنده‌یه‌کی په‌ر خالخالای و
دهم پان و گه‌ورمه‌یه، په‌رو پۆلى
نهممه‌ که ناوی پئ دمکه‌وئ خیرا
لئ ده‌چۆرپته‌وه، عه‌رمب نه‌سپی
عه‌رمق کردو به‌و بالنده‌ دمه‌وبه‌ین
(ك: سَبْدَان) و هم‌رو ناوه پۆ
قوماشیک چه‌وزی پئ دمه‌اخندری و
له‌ناو هم‌وزمه‌که‌دا راده‌خرئ پۆ
نهموی که حوشرمکان هاتنه‌ سه‌ر

ناومه‌که قوراوو لیل نه‌بی.

سَبْرُهُ سَبْرًا: مه‌زنده‌ی کرد و نه‌ندازه‌ی

گرت، دمگوترئ: (سَبْرَ الْجُرْحِ):

قولا‌یی بره‌نه‌که‌ی پیوا، مه‌زنده‌ی
کرد به‌نامیری تایبته.

سَبْرَ فُلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لپشکنی بۆنه‌وه‌ی
بزانی جی لاهه‌یه.

أَسْبَرُهُ: به‌مانا (سَبْرَهُ) دئ و (أَسْبَرُهُ)
به‌مانا (سَبْرَهُ) دئ.

السَّابِرِيُّ مِنَ الثِّيَابِ: قوماشی ته‌نکی
زۆر باش و نه‌گه‌ر بۆ زری به‌کارهات
مه‌به‌ست زری چاک چندراوه.

السَّبَارُ: نه‌و نامیره‌ی قولا‌یی بره‌نی پئ
دمپووری و پان قولا‌یی ناوی پئ
مه‌زنده‌ ده‌کری (ك: سَبْر).

السَّبُورُ: هه‌زار.

السَّبُورَةُ: ته‌خته‌ پرشه‌ی قوتا‌بخانه و
سه‌بوره.

السَّبْرُ: نه‌صل و ره‌سه‌ن، بناغه و ره‌نگ
و شیوه و روخسار (ك: أَسْبَار).

السَّبْرُ وَالتَّقْسِيمُ: له‌زاراوه‌ی زانایانی
نوصولی فیه‌که‌دا بریتیه‌یه له
کو‌کردنه‌وه‌ی و مصفه‌گان له‌نه‌صل و
قیاس بۆسه‌ر گراومه‌که‌دا نه‌مه‌جار
وه‌لانانی هه‌نله‌کیان بۆنه‌وه‌ی باقی
مانده‌که بکه‌مه‌نه‌ عیله‌ت و بایسی
قیاسه‌که.

السُّبْرُ: بهمانا نهصل و رنگ و شیوه
پوخسار دئ.

السُّبْرُ: بالندهیه کی درندهیه نه باشو
گه ورمتره بالهکانی دریزن.

السُّبْرَةُ: سبه پنانی سارد.

المِسْبَارُ: نامیری برین مه زنده کردن ه
(ك: مسابر).

المُسْبِرَةُ: (مُسْبِرَةُ الجرح): کۆتایی
برینه که.

المُسْبِرُ: پوخسار جوان.

سَبَرَتْ: برپای کردو نیدی نه پرسی.

السُّبْرَات: ههزارو مسکین ه (وهی
سیراثه) ه (ك: سبارت).

السُّبْرُوتُ: شتی که مو بی نرخ ه ههزارو
مسکین، کوپی گهنج که موی لی

نه هاتین ه زهوی چۆل و سوته مپرو ه
(ك: سبارت) ه (أرض سبارت):

زهوی سوته مپرو.

السَّيْرُتُ: بهمانا (السُّبْرَات) دئ ه (هی
سبریته) ه (ك: سبارت).

سَبَرَجَ على الأمر: کارمکی تالوز کرد.

سَبْرَةُ شعرة: مووکانی تاشین.

سَبَسَبَ الرجلُ: پیاوکه به هیواشی
رؤیشت.

سَبَسَبَ الماءَ والبَوْلَ: ناوکه یان
میزه که ی پزانده، پهوانی کرد.

تَسَبَسَبَ الماءُ: ناوکه جاری بوو.

السُّبْسَبُ: ساری کاکلی به کاکلی ه (ك:
سابیب).

سَبَطَ سَبْطًا: خاو بوو، نهرم بوو.

سَبَطَ الشعرُ: قزی خاوو نهرم بوو،
دهشگوترئ: (هر سبط الجسم): قه دو

بالای رنک و پیک و نه ندای جوانن.
أَسْبَطَ: له ترسان بیدنگ بوو ه سمری

شۆر کردو چاوی له زموی ژمنین ه
لهشی داهیزاو گورچو کۆل نه بوو.

أَسْبَطَ بالأرض: به زموییه نووساو
راست نه بووه، به هوی نه خوشی یان
زمبر ویکه وتنه وه که وته سمر جی و
هه لته ستا.

أَسْبَطَ في النوم: چاوی لیکنان ه (أَسْبَطَ
عنه): لی بی ناگا بوو.

سَبَطَتْ برلدها: پشیش کامل بوون
منداله که ی له بارچوو.

السَّابِاطُ: هه لاشیکه له سمر دوو دیوارو
به یز یا ریگای کراوه هیه ه (ك:
سوابیط و ساباطات).

سَبَاطُ: له رزو تا.

السَّابِاطَةُ: نهو گهنده موو پهرزو پالیه
که له کاتی سمر شانه کردن دا
دمکه ونه خوار ه سمرانگۆلک ه
هی شوی خورما که دمکه
خورماکانی پیومین.

السُّبْطُ: پیاوکه که بالابه رز بی، درئ
بی ه قزی خاو ه بارانی به ردموام.

سَبَطُ الْيَدَيْنِ: سه‌خی سروشته ۵ (سبط
الأصابع): قامکی درپژن.

سَبَطُ الْجِسْمِ: جه‌سته رَک و پَیکه،
دم‌گوترئ: (امراة سَبَطَةُ الْخَلْقِ):
نافرمتیکی نهرم و نیان و ناسکه.

السَّبَطُ: درمختیکه لق و پۆبی زۆرن و
په‌ک هه‌دی هه‌یه.

السَّبَطُ: کور‌ه‌زاو که‌چه زا ۵ له‌ناو
جوله‌کش دا و م‌کوو پَیکه‌اته‌ی
خَیَل و هۆزی ناو عهرمب و ده‌ایه ۵
(ک: أسباط).

السَّبْطَانَةُ: تا‌ه‌رو سا‌ج‌مه‌زمن ۵
تفه‌نگیک که‌راوی بالنده‌ی پَئ
بکری.

اسْبَطْرُ: پاکشا ۵ درپژبوو، دم‌گوترئ:
(اسْبَطْرَتُ الذَّيْحَةِ): کوشتییه‌که
دوا‌ی سهر‌برینی پاکشاو درپژ بوو.
اسْبَطْرُ الْبِلَادِ: ولات نارام بوو.

السَّبَطْرُ: پیاوی زیره‌ک و کۆلنه‌دەر
له‌کارو پيشه‌ی خۆی ۵ درپژ،
دم‌گوترئ: (شَغَرٌ سَبَطْرٌ): هزیک
درپژ‌ی خاو ۵ هه‌روا به‌مانا تیز پۆو
گورج و گۆل دی، دم‌گوترئ: (جمل
سَبَطْرٌ): و (أسد سَبَطْرٌ): واته له‌کاتی
بازدان دا جه‌سته‌ی درپژ دمی.

السَّبْطَرَةُ: نافرمتی جه‌سته گه‌ورمو
که‌ته.

السَّبَطِيُّ: رۆ‌یشتنیکه لارو له‌نجه‌ی
تیدایه.

السَّبِيطْرُ: درپژ.

سَبَعَ الْقَوْمَ سَبْعًا: بوو به‌حه‌وته‌م که‌سی
خه‌لکه‌که به‌ئو ژماره‌ی خه‌لکه
که‌بوو به‌حه‌وت، دم‌گوترئ: (هر
سابع سنة): ئه‌و ژماره‌حه‌وته
حه‌وتی دوا شه‌ش ۵ هه‌روا مانای
ئه‌و دم‌گه‌یه‌نئ که‌حه‌وتیه‌کی
ماله‌که‌ی لی و مرگرتوون.

سَبَعَ الْجَبَلِ: حه‌بله‌که‌ی به‌حه‌وت لۆ بادا.
سَبَعَ الذَّنْبُ الْقَنْمَ: گورگه‌که‌حه‌وتی
له‌جه‌له‌به‌ م‌ه‌رو بزنه‌گان خنکاند.
سَبَعَ فَلَانًا: فلانکه‌سی ترساند، په‌خنه‌ی
لێگرت و جنیوی پیدایه.

سَبَّحَ الْمَوْلُودُ: منداله‌که‌ سه‌ری تا‌ش‌راو
حه‌وته‌ی بۆکرا.
سُبَّحَتِ الْبَقَرَةُ الْوَحْشِيَّةُ: درنده‌ بێ‌جوی
مانگا کێویه‌که‌ی خوارد.

أَسْبَحَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ بوونه‌حه‌وت
که‌س ۵ درنده‌ که‌وته‌ ناو
ناژه‌له‌کانیان و لی‌ی خواردن.
أَسْبَحَتِ الْحَامِلُ: نافرمته‌ سک‌پ‌رکه
به‌حه‌وت مانگی مندالی بوو.

أَسْبَحَ الطَّرِيقُ: رێگا‌که‌ درنده‌ی زۆر بوو.
أَسْبَحَ ابْنُهُ: منداله‌که‌ی دا به‌دایه‌ن
شیری بداتی و به‌خیوی بکا.

سَبَّحَ الْعَمَلُ: چهوت جار کارمگهی
 نه نجام دا ۵ یان دوجه ندهی
 کردهوه، دمگوتری: (سَبَّحَ الْإِنَاءَ):
 چهوت جار قاپه گهی شت ۵ (سَبَّحَ
 اللَّهُ لَكَ الْأَجْرُ): خودا چهوت هیندهی
 پاداش دایهوه یان پاداشی بۆ
 دوجه ندهی کرد ۵ همروا دمگوتری:
 (سَبَّحَ عِنْدَ إِمْرَأَتِهِ): چهوت شهو لای
 زنه گهی مایهوه.

سَبَّحَ الْحَامِلُ: ئافرتمگه به چهوت مانگی
 مندله گهی بوو.

سَبَّحَ الْقَوْمُ: خه لکه که ژمار میان بوو
 به چهوت سهد کس، له حه دیشدا
 هاتووو دمغمرموی: (سَبَّحَتْ سَلِيمٌ يَوْمَ
 الْفَتْحِ): هۆزی سولهیم روژی فهتج
 چهوت سهد کهسیان ئاماده بوون بۆ
 رزگار کردنی مهککه.

إِسْتَبْعُوا: بوون به چهوت.

الْأَسْبُوحُ مِنَ الْأَيَّامِ: ههفته ۵ که بۆ
 تهواکردنی کهعبه، گوترا مهبهست
 چهوتجار سوپانه و مه به دموری
 کهعبه دا ۵ (ك: أَسْبِيع).

السَّابِغُ: ژمارهی نیوان شمشو ههشت،
 دمگوتری: (هَر سَابِغٌ سَبْعَةٌ): په کی که
 له ژمارمکانی چهوت.

السَّبَاعِي: چهوت سوچ، چهوت لا ۵
 (رَجُلٌ سَبَاعِي الْبَدَنِ): پیاوی که

جهسته تهواو (ثَوْبٌ سَبَاعِي):
 قوماشیکه چهوت مهتره، چهوت
 بسته.

السَّبْعُ: درنده، ههردمعبایه ک چنگو
 نینۆکی ههبن و په لاماری ئادهمیزادو
 ئازمل بداو نیچیری بکا ومکوو شیرو
 گورگو پلینگ ۵ (ك: مَبَاعٍ وَاسِعٍ
 وَسُورِع).

السُّبُعُ: بهشیکه له چهوت بهش ۵ (ك:
 أَسْبَاع).

السُّبُعَةُ: ژماریه که بۆ نیڕینه
 به کاردی.

السُّبُعَةُ: بیچوه شیر.

السُّبُوعُ: ههفته.

السَّبِيعُ: به مانا (السَّبْعُ) دی.

أَلْمُسْبِغُ: لهزاراوهی ئه ندهازیاری دا
 هه بارمهگی چهوت سوچه.

أَلْمُسْبِغُ: شوینیک درندهی لی ههبن ۵
 (ك: مَسَابِع).

أَلْمُسْبِغُ: به ناز پهرومردو زیان نه مرمو
 نۆل ۵ منداله ساواپه ک دایکی بمری و
 ئافرمتیکی تر شیر پهی بداو
 بهخیوی بکا ۵ مندالی زۆل ۵ مندالی
 باوک نه ناسراو ۵ مندالیک به چهوت
 مانگی له دایک بیی.

أَلْمُسْبِعَةُ: زمویه ک درندهی زۆربن ۵
 (ك: مَسَابِع).

سَبَّحَ الشَّيْءُ: شتهكه تهواو بوو ۵ دريژ بوو،
 بهر فراوان بوو، زور بوو، دمگوتري:
 (سَبَّحَ الدَّرْعَ) و (سَبَّحَ الشَّعْرَ) و (سَبَّحَ
 الذَّنْبَ) و (سَبَّحَتِ النِّعْمَةَ)، وه
 دمگوتري: (هو سايع وهي سايغة) ۵
 (ك: سوايغ).

أَسْبَغَ الْفَارَسُ: سوارمكه زريني پان و
 پوري له بهر كرد، دمگوتري: (أَسْبَغَ
 ثَوْبَهُ): گراسهكه ي پان و پور كرد ۵
 (أَسْبَغَ وَضوءَهُ): بهر پاك و پيكي
 دمستونويژي گرت و نه ندامه كاني
 جوان شت ۵ (أَسْبَغَ لَهُ فِي النِّفْقَةِ): به
 تيرو پري نمغه قه ي كيشا ۵ (أَسْبَغَ
 اللَّهُ عَلَيْكَ فِي النِّعْمَةِ): بهر و مردگار
 نازو نيعمه تي بهسمر دا رشتي.

الْتَسِيفَةُ: (تسيفة الخوذة): نهو قه پتان و
 قورچه و ترمقه و شتانه يه كه
 نه لقه كاني زرينه كه ي پي قايم
 دمكري له مل دا ۵ (ك: تَسَابُغَ).

سَبَّحَهُ إِلَى الشَّيْءِ سَبَّحًا: پيشي كهوت،
 دمگوتري: (سَبَّحَ الْفَرَسُ فِي الْحَلْبَةِ):
 نهسپهكه له مهيداني غار غارين دا
 پيش نهسپهكاني تر گه پشته
 مه بهست.

سَبَّقَ عَلَى قَوْمِهِ: له پياومتي و شكومه نديي
 دا پيش هوزو نه ته و مكه ي كهوت ۵

(سُبِقَ عَلَى الْأَمْرِ): لهكارمكه دا تيشكا.
 أَسْبَقَ الْقَوْمُ إِلَى الْأَمْرِ: خه لكهكه
 بهمه لهو ليبرانه وه بؤكارمكه چون.
 أَسْبَقَ الرَّأْيَ: لهسمر رايهكه ي سور بوو
 به بئ لئ و ردبونه وه بئ سئ و دوو.
 سَابَقَ إِلَى الشَّيْءِ مُسَابَقَةً وَسِبَاقًا: پهله ي
 كرد بؤلاي شتهكه.

سَابَقَ بَيْنَ الْحَيْلِ: نهسپهكاني خستنه
 غاړاړكردن و سوارمكانيان
 بهسمر يانه وه بوون، سهيري كرد
 بزاني كاميان پيش دمكه وي.
 سَابَقَ فَلَانًا: پيش پر كي له گهل فلانكس
 دا كرد.

سَبَّقَ: پيشكه وتني بهدمست هينا.
 سَبَّقَ بَيْنَ الْحَيْلِ: بهمانا (سابق) دي.
 سابقت الشاة ونحوها: مهرمكه پيش
 ومخت بيچومكه ي بوو.

سابق الطريق المارح: حه بليكي سيرمه ي
 له قاجي بالندهكه كردو بهستيه وه.
 اسْتَبَقُوا إِلَى كَذَا: خه لكهكه پيش پر كييان
 كرد بؤلاي نهو شته.

استبقوا الطريق: له رينگاكه لاي دا.
 تسابقوا: بهمانا (استبقوا) دي ۵
 كي پر كييان كرد.

السَّابِقُ: كه سيك دمست پيشخمر بئ بؤ
 كاري چاكه.

السَّابِقَةُ: پيش پر كي له رويشتن و شتي

سَبَكُ الْمَعِينِ: به مانا (سَبَكُهُ) دى.

إِسْبَكُ: لمقابله درا.

السَّبَاكَةُ: پيشه نالتون و مس

توانه و مومو شتى واو لمقابله دان.

السَّبَالُكُ: نهو كه سهى مهعدنه كان

دموتنيته و مومو له بوته يان دمدوا

دميانكاته وه به قالمب ه همروا ناوه بو

نهو كه سهى بوړى به لوعه له ناو

خانوو باله خانه ليك دمدوا

دميانبه ستى.

السَّبِيكَةُ: قالمبه نالتون قالمبه زيو قالمبه

رمصاص و شتى وا ه همربارچه

مهعدنه يكي مهيله و دريزو لمقابله

دراو ه (ك: سبالك).

السَّبِيكُ: نهو شوپنهى مهعدنه كانى

تيده لمقابله دمدرى ه (ك: مسالك).

السَّبِيكَةُ: نهو قالمب و ناميرانه نالتون

و زيوو مهعدنه تواوه كانى تيده

لمقابله دمدرى.

إِسْبَكُ الشَّيْئِ: شته كه دريز بوو،

دمگوتري: (إِسْبَكُ النَّبْتِ) و اسبكر

الشَّعْرِ: رومكه كه بهرز بووه، قزمكه

دريز بوو.

إِسْبَكُ الشَّبَابِ: گهنجيه كهى كامل بوو

چاك پيگه يى.

إِسْبَكُ النَّهْرِ: چومكه رهمان بوو،

ناومكه روى.

تر دا ه دمست پيشخمرى لهشت دا،

دمگوتري: (له في هذا الأمر سابقه):

لهم نيشهدا پيش كه سانى دى

كه و مومو و تيدا كارامايه ه لهياسادا

بريتيه له تاوانيك كه سيك دهپكاو

له سمرى تومار دمكرى ه ههلسو

كه و تيكى ريك و پيكه و تازه

قهلايه و دمكريته نمونه و سمره

مهشق ه (ك: سوابق).

السَّابِقَات: نه سپ.

السَّبَاقُ: قهيدو جهيلى له سمرمه و شتى

قايم قاچى بالندهى به هيزو

درمدهى پي دهبه سترى.

سَبَاقُ الْحَيْلِ: نه نجامدانى پيشپرکى

له مهيدانى غار غاريڼ دا.

السَّبَاقُ: كه سيك زور جار پيشكه و تن

به دمست بيتن.

السَّبَقُ: نهو شتهى گرموى پيشپرکى كهى

له سهرده كرى يان شوپنى

پيشپرکيکه ه (ك: اسباق).

سَبَكُ الْمَعْدِنِ سَبَكًا: مهعدنه كهى

توانمده و پالفتهى كردو خشتو

خالى لى دوور خسته و مومو له قالمبى

دا، دمگوتري: (سَبَكُ التَّجَارِبِ

فَلَانًا): نه زمون و تاهيكر دنه وه

فلانكه سى لمبوته داومو قالى كردوه،

دمگوتري: (هو سبوك وسبك).

اَسْبَلْتُ الطَّرِيقَ: رېښاگه همرمبانځ بوو
خه لکي زور پيدا پوي.

اَسْبَلُ الزُّرْعُ: کشتوکاره که گوئي دا (اَسْبَلُ
السماءُ): ناسمان باراني باراند
(اَسْبَلْتُ العَيْنَ): چاو فرميسکي پښت،
(اَسْبَلُ عَلَيْهِ): زوري قسه له سمر کرد
ه (اَسْبَلُ الشَّيْءَ): شته که ي بهرهللا
کردو شلي کردموه، دايدا يه وه،
دمگوتري: (اَسْبَلُ الثَّرْبَ وَاَسْبَلُ السَّرَّ
وَاَسْبَلُ الفَرَسُ ذَنْبَهُ).

سَبَلُ الشَّيْءِ: شته که ي کرده مولکي
هه موانی، ومقضي گشتي لمړنگه ي
خودادا.

الْاَسْبَلُ: سميل درنژ يان پيش درنژ ه
(ك: سَبَلُ).

اَلْساِبِلُ: (طريق سايل): رېبازنگه
خه لکي پيدا تيپمې دمبې.

الساِبِلَةُ: رېگا يه که خه لکي پيدا دمپوا،
دمگوتري: (سبيل سابل): رېبازنگه
خه لکي پيدا دمپوا.

اَلْساِبِلُ: باراني به خورم ه گوئي پوه که
ه دمردنگه توشی چاو دمبې
پمردميه کی تهنکی ومکوو تهنراوی
جالجالو که خه تخه تي سور له ناو
چاو پهيدا دمبې ه پوښاکي درنژ ه
کراسي ناودامان.

السَّابِلَةُ: نافرم تي که له زوور ليوي

سمرموي مووي لي پوابن ه چاوک
برژانگي درنژ بن ه (ك: سَبَلُ).

السَّابِلَةُ: (سَبَلَةُ الزَّرْعِ): گوئي پوه که
گوله گهنم و جو ه (سَبَلَةُ الرَّجُلِ):
نمو گه وانه يه ي له ناو وراستي ليوي
سمرموه ه قمراخى سميل ه لای
خواروي پيش ه (سَبَلَةُ الْإِنَاءِ): سمری
قاب، دمگوتري: (مَلَأَهُ إِلَى سَبَابِهِ): تا
سمر قابه که ي پري کرد ه (جَرُّ فُلَانٍ
سَبَابَتَهُ): فلان که س پوښاکه زيډمو
شوربو ومکه ي پراکيښا ه (جاءَ وَقَدْ نَشَرَ
سَبَابَتَهُ): هات همرپشه ي کرد ه (هَرَّ
أَصْهَبُ السَّابِلَةِ): نمو دوژمنه.

السَّابِلُ: رېگا ه هوکارو سه ي مې ه
قورئان دمفرموي: ﴿يَقُولُ يَا لَيْتَنِي
اَلْاُخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلاً﴾ ه هه روا
به مانا فيل و ته له که دي.

سبيل الله: جيهادو تيکوښان لمړنگه ي
خودادا ه هه جکردن ه همولدان بو
فيربووني عيلم و زانياري ه
همرشتيک خودا همرماني
به منهنجامداني کردبې له کاري خيرو
چا که ه به زوري به ماناي جيهاد
به کاردي ه همروا به مانا همره ج و
عميه دي، دمگوتري: (ليس علي في
كذا سبيل) ه به مانا به لگه و دهليل
دي، دمگوتري: (ليس لك علي سبيل).

إِبْن السَّيْل: كَهْ سَيَّكَه رَيِّوَارِيَّو
پیداویستی گمراڼه‌وی بۆ شوینی
خوی دمست نه‌که‌وئ.

السُّنْبُورَةُ: فِهرومو بالتوی دروستکراو
له‌که‌وئی ریسوی ۵ پیاوایه‌تکراوه
حه‌سه‌نی کوپی عمل فِهرومی‌ه‌کی
له‌وجودی هه‌بوو له‌کاتی نوپژکردن
دا له‌به‌ری نه‌دمکرد.

السُّنْبُورَةُ: فَسَارغُونی دواوه‌ی
شه‌مه‌نده‌فهر.

سَبَّهَ سَبَّاهُ: عَمَقْلی نه‌ما، شیت و گیل بوو
له‌به‌ر پیری، دمگوتری: (هو مَسْبُوه).

سَبَّهَ: به‌مانا (سَبَّه‌) دئ ۵ زمانی گراومه‌یه.
السَّبَّاهِي: (رجل سباه): پیاویکه له‌به‌ر
پیری عَمَقْلی نه‌ماوه.

السَّبَّهَ: خۆ به‌زلزان.
السَّبَّاهِيَّة: خۆ به‌زلزان.

السُّبُهْلُل: پیاوی بی‌عَمَقْل و هیچ نه‌بوو،
هیچ له‌بارا نه‌بوو ۵ پیاوی ته‌ر
دوماخ و له‌خۆ رازی و لوتبه‌رز ۵
هه‌ولدمر بۆ شتی بی‌هه‌وده، دمگوتری:
(عَشَى سَبَّهْلَلًا): دئ و دمچی به‌بی
نه‌وه‌ی سودنکی دمست بکه‌وئ ۵
کارنک که‌هیچ سودنکی لی
چاوم‌پروان نه‌کری ۵ هم‌روا دمگوتری:
(ذَهَبَ أَمْرُهُ سَبَّهْلَلًا): هه‌ولدا نه‌که‌ی
بی سوود بوو.

السُّبُهْلِي: خۆ به‌زلزان و لارو له‌نجه‌کار.
سَبَّيْ عَدُوَّهُ سَبَّيًّا وَسَبَّاءُ: دوزمنی دیل کرد،
دمشگوتری: (سَبَّهَ الْغَانِيَّة):

قه‌دباریک و چاوجوان دیلی کرد.
سَبَّيْ الْخَمَرُ: له‌ولاتیکه‌وه شه‌رابی برد بۆ
ولاتیکی تر.

سَبَّيْ الْمَاءُ: زموی هه‌نکۆلی تا گه‌شته‌ناو.
سَبَّاهُ اللَّهُ وَأَبْعَدُهُ: خودا نه‌فه‌رینی لی کرد
۵ خودا نه‌فه‌رینی لی بکا.
استبَّاهُ: به‌مانا (سَبَّاه‌) دئ.

تَسَابَى الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان
هه‌ندیکیانان دیل کرد.

تَسَبَّيْ لَهُ: خۆی لاخۆ شه‌ویست کردو
مامه‌حه‌مه‌ی بۆ کرد.

السَّيَّاءُ: پزدان ۵ ئاژهل و به‌رو بوومی و
زۆر بونیان زۆر بونی مال و پیاوی
تیگۆش‌مه‌رو جه‌نگاومر ۵ (ك: سوابي).
السَّيَّاءُ: نه‌و دارو چیلکه‌و جه‌ولمه‌یه‌ ناو
له‌ولاتیکه‌وه دم‌با بۆ ولاتیکی تر.

السُّبِّيُّ: دیل کراو رَفِينراو ۵ به‌زۆری بۆ
ئافه‌رت به‌کار ده‌میندرئ له‌و رومه‌وه
دل رفینن یان خۆیان بی دمسه‌لاتن و
دم‌رفیندرئ ۵ (ك: سُبِّي).

السُّبِّيُّ: دیل کراو، رفیندراو چ پیاو بی
چ ئافه‌رت بی.

السَّيَّاءُ: توپژی مار‌په‌یستی ماره‌(ك):
سبایا).

السَّيِّئَةُ: دورو گهوههر كه مهلهوان
لهدمريا دمرى دېنى ۵ (ك: سيايا).

السَّاتُ: شهشم، دمگوترى: (جاء فلان
سائاً): فلانكس بهپلهى شهشم
هات.

السَّيْتُ: شەش ژمارهى نيوان پېنچو
حهوت ۵ بؤ مېينه بهكاردى
دمشكرېته وشهى ريزدانسان بؤ
نافرمت دمگوترى (ست فاطمة، ست
رقية، ... هتد) ۵ (ك: سئات).

السَّيْتَةُ: ژمارهى شەش بؤ نيرينه
بهكاردى.

السَّيْتُونُ: ژمارهى شهصت ۵ شەش جار
ده ۵ بؤ نيرو مى بهكاردى،
دمگوترى: (ستون رجلاً وستون
امراً).

سَتْرَةُ سَتْرًا: شاردېهوه.

ساتره العداره: دوژمنابهتیهكهى بؤ نهو
دمرنهخست.

إِسْتَرَّ: داپېوشى.

إِسْتَرَّ: بهمانا (استتر) دى.

تَسْتَرَّ: خوى شاردموه، دمگوترى: (كَسْتَرَّ
عليه): لى شاردموه.

الإِسْتَارُ (من العدد): ژماره چوار
دمگهيهنى ۵ همروا كيشى چوار
مقالو نيو دمگهيهنى.

إِسْتَارَ القومُ: چوارمى قهومكهيه ۵

همروا بهمانا عهقلو شهرمو حهيا
دى ۵ (ك: أساتر).

السَّيْتَارُ: داپوشهر، پهرده ۵ پهردى
بهنجهرو دمرگا.
السَّيْتَارَةُ: بهمانا (السَّيْتَار) دى ۵ (ك:
متائر).

السَّيْتَرُ: بهمانا (السَّيْتَار) دى ۵ بهمانا
عهقلو شهرمو حهيا دى ۵ (ك:
أستار وستور وستر).

السَّيْتَرَةُ: بهمانا (السَّيْتَار) دى.

السَّيْتِيُّ: كهسيكه حمزى لهشتى نهينى
بىو سرپوش بىو ۵ داوينپاك ۵

درهختيك لقو پوى زوربن.

السَّيْتَرَةُ (جارية مُسْتَرَّة): كچولهيهكى
كهزاوه نشين و پاريزراوه ومكوو
دورى ناو صدهدف وابه.

السَّيْتَرُ: داوينپاك و خاوين ۵ كهسيك
حالو ومزعى لاي خهك ديارنهبي.

السَّيْتُوقُ: پارمى ستوك و تهزوير ۵
پارهى قهلب.

السَّيْتَقَةُ: ناميريكه پنى لهسازو
سهمتور دمرى.

سَتَلَ القومُ سَتْلًا: خهككه بهميرز يهك
لهدوا يهك هاتنه دمرهوه.

سَتَلَ اللُّزْمَةُ: دمكه لوتلونهكان يهك
يهك لمبتهكهيان كهوتنه خوارموه.

سَتَلَهُ سَتْلًا: شويى كهوت.

- سَائِلٌ: شوپنی کهوت.
تَسَائِلٌ: به مانا (سَائِلٌ دئ، دمگوترئ: (تسائل الدمع واللؤلؤ).
سَأَلَةُ الشَّيْءِ: جۆره پړو پوچه کانی شت.
السُّئُلُ: بالندمه که له پېړی (الصقريات) که ورمترین بالندمه له پړی قه بارموه، چونکه درېزی باله کانی له کاتی گردنه وه بیان نزیکه ی س مه تر دمبن ه له شوپنی چیاو شاخ و که ژدا دمزی ه (ك: مِثْلان).
السُّئُلُ: رېگه ی ته نگه بهر ه (ك: مسائِل).
سَتَّهَ سَتَّهًا: دوا ی کهوت و لئى نابیتهموه، هه میشه به دواو دمه تی.
سَتَّهَ سَتَّهًا: سمتی زل بوون ه (فهو آسته وهي ستهاء) ه (ك: سَتَّه).
الْإِسْتُ: سمت ه جاری وایش دمبی مه به ست خودی کونی پاشمهمه ه (ك: استاه) ه به خه لکانی خو پړی و همتیومچه ده تین: (سته).
أَسْتُ الدهر: نهمه لی پړۆگار.
ابن استها: کور ی کوپله و دایک نه مه ته ه مندالی زینا.
سَجَّ بَطْنُهُ سَجًا: گورونکه ی توش بوو ه سکی جوو.
سَجَّ الطائرُ: بالندمه که ناوسکی خو ی دانا.
- سَجَّ بَطْنُهُ: جیقه نه ی پونی کرد.
سَجَّ سَطْحُهُ: به قور ی شل سهریانه که ی سواخ دا.
سَجَّ الحائطُ: دیوارمکه ی سواخ دا.
السَّجَّاجُ: ماستاوی زور پون.
السَّجُّ: دمگوترئ: (أخذه في بطنه سَجَّ): سکی جوو.
السَّجَّةُ: مالنچ، ماله؛ نامیریکه قورو که چ و شتی وای پې بلا و دمگرتهموه ه (ك: مَسَاج).
سَجَّجَ لَهُ بَشِيٌّ مِنَ الْكَلَامِ سَجْجًا: بمتهمه عریض و توانج مانابه کی نارپاسته کرد.
سَجَّاجٌ: ناوی ژنیکی ته میمییه لافی پېغه مبه ریتی لی ده دا، هاوسهرو هاو دلی موسه پلیمه بوو.
السَّجَّاجُ: بهرام بهر ه دمگوترئ: (داری سَجَّاجَ داره).
السَّجَّجُ مِنَ الطَّرِيقِ: ناوهرستی رینگا ه ریزو ته ناف ه دمگوترئ: (بنوا بیوتهم علی سَجَّجَ واحد): خانوو مکانیان له ریزی یه ک دروست کردون.
السَّجَّجَةُ: سروشت و پموشت.
السَّجَّجُ: نهرمو شل، ئاسان ه دمگوترئ: (خُلِّقَ سَجَّجٌ): پموشتی نهرمو نیان.
السَّجَّجِيَّةُ: به مانا (السَّجَّجَةُ دئ ه دمگوترئ: (رکب سَجَّجِيَّةَ رَأْسَهُ).

سَجَدَ سَجُودًا: چووه سوژده ۵ ملکه چ بوو

ناوچاوانی خسته سمرزموی.

سَجَدَتِ السَّفِينَةُ لِلرَّح: که شتییه که

بهگوپړی بایه که مه په لانی کرد.

سَجَدَتْ رَجُلُهُ سَجْدًا: حاجی هاوسا ۵ (في

سَجْدَاءَ وَهُوَ اسْجَدُ) ۵ (ك: سَجْدَ).

اَسْجَدَ: سهری دانه واند چووه رکوع ۵

(اَسْجَدَ الرَّجُلُ) پیاوکه به تیله ی

چاو زوری بو روانی و دریزه ی به

ته ماشاگردنه که دا.

السَّاجِدُ: دمگوتری: (فلان ساجد المنخر)

فَلَا تَكْهَسْ مَلَكًا وَجْهًا وَزَهْلِيلًا وَ

فَهْرًا مَنِ بَرْدَارَهُ.

السَّاجِدَةُ: میتینه ی (السَّاجِدُ) دمگوتری:

(عين ساجدة) چاوکه پرته

پرتیه تی، چاوکه فره فریه تی ۵

دمشگوتری: (خلسة ساجدة) دار

خورمایه کی هه خوارو خپچه ۵

(ك: سَوَّاجِدُ).

السَّجَادُ: که سیک زور سوژده بهری.

السَّجَادَةُ: بهرمان، فهرشیکی پچوکه

نوپیژی له سهر دمکری ۵ شوپنکه ی

سوژده بردن بهناو چاوانه وه.

الْمَسْجِدُ: ناوچه وان ۵ (الْمَسْجِدُ مِنْ بَدَنِ

الانسان) ته و نه ندامانه ی له کاتی

سوژده بردندا بکه ونه سمر زموی که

بریتین له ناوچه وان و لوت دوو

بهری دمست و همر دوو که شکه

ته زنوو همر دوو چاوه هامکی حاج.

الْمَسْجِدُ: مزگه وت ۵ شوپنی نوپیژی

موسولمانان.

الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ: مزگه وتی که عبه.

الْمَسْجِدُ الْأَقْصَى: مزگه وتی هودس ۵

(ك: مَسَاجِدُ).

الْمَسْجِدَةُ: بهرمان.

سَجَرٌ سَجْرًا وَسَجْرًا: پریوو (سَجَرُ الْإِنَاءِ)

قاپه که ی پرگرد ۵ (سَجَرُ الشَّيْءِ)

شیرمکه ی به تانک قافیه یی نه گوت.

سَجَرُ الْمَاءِ فِي حَلَقِهِ: ناوی رژانده فورگیه وه.

سَجَرُ النَّوْرِ: تهن دورمکه ی پرگرد له

سوته مه نی و گهر می کرد.

سَجَرُ الرَّجُلِ الْكَلْبُ: پیاوکه هلیته ی کرده

ملی سه که که.

سَجَرَتٌ عَيْنُهُ سَجْرًا وَسُجْرَةً: سپینه ی

چاوی که میك سوری تیدایه ۵ (فهي

سَجَرَاءُ) به خاومنی چاوکه ش

دمگوتری: (أَسْجَرُ).

سَاجِرَةٌ: هاوپریه تی کردو نه مه ک و

ومقای له که لندا نواند.

سَجَرُ الْإِنَاءِ وَغَوْرُهُ: قاپه که ی پرکرد.

سَجَرُ الْمَاءِ: ناوکه ی هه تقولاند هیچقه ی

کرد.

سَجَرُ الشَّيْءِ: شیرمکه ی تانک قافیه و

قافیه جودا خویندومه یان

به همدوو شیومکه شیعی دانا.

سَجَرُ الْكَلْبِ: قَلْبَتَهی له ملی سهگهکه کرد.

إِسْجَرُ: پری کرد (إِسْجَرُ الشَّعْرِ) شیعرمهکی به قافیهای جیا جیا دانا، خویندیهیهوه.

إِسْجَرُ فِي السَّيْرِ: له رویشتندا بهردموام بوو.

الْأَسْجَرُ: لَيْلٌ ۵ دموگوتری: (غدير أَسْجَرُ) گولاولکی لیل، ناومکهی قوپاولکی مهیله و سوره ۵ (ك: سَجَرُ).

السَّاجِرُ: لافاو.

السَّاجِرُ: قَلْبَتَه دمکرته ملی سهگ.

السَّجَرُ: چاوگه و بهکاردهیندری بؤ گرمه ی هور ۵ دموگوتری: (بَشَرُ سَجَرُ) بیرنکه پره له ناو.

السَّجُورُ: دارو چیلکه و چهویل که ناگری پی دمکرتهوه.

السَّجِيرُ: دُوستی گیانی به گیانی ۵ (ك: سَجَرَاء).

الْمِسْجَرُ: کوله و مژ نه و داره ناگری تهنردوری پی خوش دمکری ۵ (ك: مَسَاجِر).

الْمِسْجَرَةُ: به مانا (الْمِسْجَرُ) دئ ۵ (ك: مَسَاجِر).

الْمِسْجُورُ: هه لایساو هه لگرساو ۵ پر.

سَجَسَ سَجَسًا: لَيْلٌ بوو رمنگی گؤرا.

سَجَسَ الْمَاءُ: ناومکه لیل و قوپاو بوو (هر سَجَسَ وَسَجَسَ) (بَشَرُ سَجَسَةَ وَسَجَسَةَ).

سَجَسَ الْإِبْطُ وَالْمَاءُ: بن ههنگلی بونی کرد، ناومکه بؤگمن بوو.

سَجَسَ الْمَاءُ: ناومکهی لیل کرد.

السَّاجِسِيُّ: (كَبَشُ سَاجِسِي) مهرنکی سپی زؤر سپی و خوربهکشی زؤره. السَّجَسُ: لَيْلٌ و گؤراو.

السَّجِسُ: ههرگیزاو ههرگیز ۵ دموگوتری: (لا أَعْلَهُ سَجِسَ اللَّيَالِي أَوْ سَجِسَ اللَّيَالِي وَالْأَيَّامَ أَوْ سَجِسَ الدَّهْرَ) مهیست نهومیه قمت نهوه ناکهم.

السَّجَسَجُ: (يَوْمُ سَجَسَجَ) رۆژنکی کهش و هموا مام ناومندیهیه نهسارده و نهگهرمه ۵ (ظَلُّ سَجَسَجَ) (وَارِضُ سَجَسَجَ) زموییهکه نه نهرمه لانه نه رهق و پتموه ۵ یان زموییهکی پانو پؤره ۵ (ك: سَجَاسَج).

سَجَعَتِ الْعِمَامَةُ وَالنَّائِقَةُ سَجْعًا: کوترمهکه بهیهک شیوه خویندی ۵ حوشرمهکه بهیهک شیوه بارانندی.

سَجَعَ فُلَانٌ: فُلَانُکَهس به شیومیهک قسهی کردن رسته کانی و شهکانی سهرموایان هه بوو و مکوو شیعر ۵

دمشگوترئ: (سَجَعُ الكلامَ وسَجَع به)
 قسه‌کانی سهرموادار کردن ه (وهر
 وهي سَجَاعَة) ه (وهر سَجَاع).

سَجَع له: قه‌صدی نه‌وی کرد.

سَجَع فلان في سيرة: فلان مامناومندی
 راستال بوو له مه‌به‌ست لای نه‌دا.
 سَجَعُ الكلامَ وسَجَع فيه: قسه‌کانی
 به‌شیوه سه‌ج کردن شی‌وازی
 سه‌جعی له قسه‌کانیدا په‌پرمو کرد.
 الأسجوعة: قسه‌ی سه‌ج دار، رسته‌ی
 سهرموادار.

السَّاجِعُ: دمگوترئ: (ناقة ساجعة وساجع)
 خوشتریکی ومه‌ایه له‌یه‌ک شی‌وه
 دمبارپنئ ه (ك: سواجع وسُجَع) ه
 دهم و جاوی رَیْک و پَیْک ؛ روخسار
 جوان و قوُز.

السَّجْعُ: قسه‌کردن به‌شی‌وه‌یه‌ک
 رسته‌کان سهرموایان هم‌بی به‌لام بی
 کیش بن (ك: أسجاع وسُجوع).
 السَّجْعَةُ: پارچه‌یه‌ک له که‌لامی
 سهرموادار.

السَّجْعُ: مه‌به‌ست و رَیْرمو (ك:
 مساجع).

سَجَفَ البَيْتَ سَجْفًا: حمصیرو شتی‌وی
 خسته سمر سه‌قفی خانومه‌ک.
 اسَجَفَ الليل: شه‌و تاریک بوو.

اسَجَفَ البَيْتَ: حمصیرو تامان و
 قه‌مه‌ژاژی خسته سمر سه‌قفی
 بانه‌که.

اسَجَفَ السُّتْرَ: په‌ردمه‌کی دادایه‌وه.

السَّجَفُ: په‌رده ه نه‌و نه‌خش و
 نه‌مه‌مین و په‌راوژمیه به دامینی
 کراسه‌وه ده‌لکینئرئ ه (ك: سَجَف).
 السَّجَافَةُ: په‌رده.

السَّجَفُ: دوو په‌رده لَیْک نَزِیْک بن و
 به‌تالایی په‌کیان له نیواندا بی ه
 (ك: أسجاف وسجوف).

السَّجْلَةُ: ساتیک له شه‌و ه (ك: سَجَف).
 السَّجُّنُ: ریخوئه به پارچه گوشت و به‌ز
 داپوشرئ.

سَجَلٌ به سجلاً: له به‌رزیه‌وه ه‌رپی دایه
 خوار.

سَجَلُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی په‌ک له‌دوای په‌ک
 نارد.

سَجَلُ الماء: ناومکه‌ی له به‌رزیه‌وه
 به‌سردا هه‌ل‌رژان.

سَجَلُ السُّورَةِ أو القصيدة: سورته
 ه‌ورعانه‌که یان جامه شی‌عرمه‌کی بی
 په‌سانه‌وه خویندموه.

اسَجَلَ فلان: فلانکس خیرو بی‌ری زور
 بوو.

اسَجَلَ الحوض ونحوه: حموزمه‌کی په‌رکرد.

أَسْجَلَ فَلَانًا: دۆلچەيەك يان دوو
دۆلچەي دا بە فلانكەس ە يان زۆر
عەتاو بەخشى پىدا.

أَسْجَلَ لَهُ: نامەيەكى بۆ نووسى.

أَسْجَلَ الشَّيْءَ: شتەكەي نارد، دمگوترى:
(أَسْجَلَ الْبَهْمَةَ مَعَ أَهْلِهَا):
بەرخۆلەكەي لەتەك دايكىدا نارد بۆ
كىو.

أَسْجَلَ الْكَلَامَ: قەسەكانى بەرموانى و بى
راوستان ئاراستە كردن ە رىگەي
پىدا قەسەكانى خۆي بلى و پاي خۆي
دەريپى.

أَسْجَلَ الْأَمْرَ: كارەكەي بۆ بەرموا زانى ە
(هَذَا أَمْرٌ مُسْجَلٌ): كارىكە بۆ ھەموو
كەس پەوايە.

أَسْجَلَ النَّاسَ: وازى لە خەلكەكە ھىنا.
سَاجَلُهُ: بەرامبەرى ھەستاو شانازى
بەسەردا كرد.

سَجَّلَ: سىجەكەي نووسى.

سَجَّلَ الْقَاضِي: قازى بېرىارى داو
ھوكمى كردو بېپارمەكەي لەدەفتەردا
تۆمار كرد.

سَجَّلَ الْعَقْدَ: گرىبەستەكەي لەسىجلى
تايبەتى ھەرمى دا تۆمار كرد بۆ
ئەوئى نەفەوتى.

سَجَّلَ الْخِطَابَ وَنَحْوَهُ فِي الْيَمِيدِ: وتارمەكەي
لەسىجلى تايبەتى دا تۆماركرد بۆ

ئەوئى نەفەوتى.

سَجَّلَ عَلَيْهِ بَكْذَا: شۆرمەتى پىداو ناوى
بلاو كردموە بەو.

إِسْجَلَ: دمگوترى: (إِسْجَلَ الْمَاءُ
وَالدَّمَغُ): ئاومكە پڑا يان فرمىسكى
پڑان.

تَسَاجَلُوا: خۆيان ھەئنايەھومو
ھەركەسەيان شانازىيان بەسەر
بەرامبەرمەكەي دا كرد.

السَّاجِلُ: كىفى شوشە و قۆزى و
سوراحى شوشە و ئەو جۆرە شتانە ە
(ك: سواجيل).

السَّجِيلُ: سواھت، گلى رەق بوو
سوركراو ە قورئان دەفەرموى:
﴿تَرْيِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ﴾ ە
دىوان و دەفتەرى تۆماركردنى سزاي
كافەركان ە شيوپكە لەناو دۆزەخ دا.
السَّجَّلُ: دۆلچەي گەورەي پېرئاو يان
خانى ە گوانى گەورە ە بەشيك
لەشت ە (ك: ساجول و سجال)،
دمگوترى: (الْحَرْبُ بَيْنَهُمْ سَجَالٌ):
واتە شەر لەنىوانيان دا بەنۆرميە،
ھەرجارمو سەركەوتن بۆ
پەككىيانە.

السَّجِلُ: كىتەبىك شتى مەبەستى تى
دا تۆمار بكرى ە (ك: سجالات) ە

همروا بهمانا نووسهره ۵ قورشان
دمهفرموى: ﴿كَطِيَ السَّجِّلُ لِلْكَتَبِ﴾.
السَّجِيْلَةُ: له دۆلجه مه بهست دۆلجه
گهورميه.

الْمُسَجَّلُ: ده گوترئ: (عقد مُسَجَّلٌ و
خطاب مُسَجَّلٌ): گريبه ستي
تۆماركراو له دمفتمري فهرمى دا ۵
وتارى تۆماركراو.

الْمُسَجَّلُ: دمگوترئ: (فعلنا ذلك و
الدهر مُسَجَّلٌ): نهو نيشه مان نهنجام
داو كهس له كهسمان نه دمترسا.
سَجَمَ الدَّمْعُ وَالْمَطَرُ سَجُومًا وَسِجَامًا
وئسجامًا: فرميسك هه ئېرژان يان
باران بارى.

سَجَمَ الْعَيْنُ الدَّمْعَ سَجْمًا وَسَجُومًا: چاومكه
فرميسكى باراندين.
سَجَمَ عَنِ الْأَمْرِ: له كارمكه دا ته به ئى كرد،
خوى لى گرتوه.

أَسَجَمَتِ السَّحَابَةُ: هه ورمكه بارانه كه
بهردمواو بوو.

أَسَجَمَتِ الْعَيْنُ الدَّمْعَ: چاومكه فرميسكى
باراندين، دمشگوترئ: (أَسَجَمَتِ
السَّحَابَةُ الْمَاءَ): هه ورمكه بارانى
باراند.

إِنْسَجَمَ: هه ئېرژا به ته وژم بارى.
السَّجْمُ: ئاو، فرميسك.

السَّجْمُ: هه وريك زۆر باران ببارينئى

يان چاوى فرميسكاوى ۵ نه گهر بو
حوشتر و شتى وا بگوترئ به مانا
نه و ميه شيرى زۆرين.

الْمُسَجَّامُ: به مانا (السجورم) دئ ۵ (ك):
مساجيم).

سَجَنُهُ سَجْنًا: بهندى كرد (هو مسجون
وسجين) ۵ (ك: سَجَنَاءُ وَسَجْنَى) به
(هي مسجونة وسجينة) ۵ (ك: سجنى
وسجانن).

سَجَنَ لِسَاءَهُ: زمانى خوى گرت.

سَجَنَ الْقَمَّ: خه مو خه مته كه
ناشكرا نه كرد شارديه وه.

سَجَنُهُ: به مانا (سَجَنُهُ) دئ.

سَجَنَ التَّخْلُ: چالى بو بنكى دارخورماكه
هه لكه مند هولكه ي بۆكرد بۆنه وه
ئاوى بيته ناومه وه.

السَّاجُونُ: ئاسنى نه رم.

السَّجَانُ: نه و كه سه ي سه رۆكارى
بهندكراوان دمكا.

السَّجِينُ: بهند، بهنديخانه ۵ شيوئكه له

دۆزهخ ۵ پهراوئكه كردارو گوشتارى
تاوانبارانى ئاده مي زادو جندو كه
تيئا تۆمار كراوه ۵ نامه ي كردموى
تاوانباران ۵ شتى زۆر رهقو پتهو،
دمگوترئ: (ضرب سَجِين): لئيدانيك

نه و منده كار يگه ربى لئيدراومكه
له گن و گن و بخا

ه بهردمواو ههمیشهیی ه (غُلّ
سَجِن): دارخورمایهك كه بُو
بنكهكهی قولكه گرابی ه همروا
وشهی (سَجِن): بهمانا ناشکرا دی،
دمگوتری: (فعل ذلك سَجِنًا):
نهوشتهی بهناشکرا نهنجام دا.

السَجْن: بهندیخانه ه (ك: سجون) ه
قورنان دمهرموی: ﴿رَبُّ السَّجْنِ
أَحَبُّ إِلَيَّ﴾: قیرائهتیک همیه به
(السَجْن) دهخویندریتهوه.

السَجْنَجَل: ناوینه ه ثالثون ه قالبه زیو
ه زمعفران.

سَجَا الشَّيْ سَجَوًا وَسُجَوًا: شتهکه دامرکا
هیواش بوو، دمگوتری: (سجا الليل
وسجا البحر وسجت الريح).

سجت الحلوبة للحالب: شیردمرکه بُو شیر
دوشهکه پاومستاو نقهه نهکرد.
أَسْجَى البحر وغيره: بهمانا (سَجَا) دی.
أَسْجَى البئر: بیرمه ناوی زور بوو.
أَسْجَت الحلوبة: شیردمرکه شیر ی زور
بوو.

أَسْجَى الشَّيْ: شتهکهی داپوشی.
ساجاه: دمستی لی دا، دمگوتری: (أَتَانَا
بطعام فما ساجناه).

سَجَى المیت: مردومهکی داپوشی.
تَسَجَى: داپوشرا.
السَّاجِي: پرته پرتکر، نوقاو، فوجاو،

دمگوتری: (طرف ساج) و (ليلة
ساجية) شهویکی نارام نه ساردو
نهگرم نههموری ههمو نهزور
تاریکه.

السَّجَوَاءُ: (إمرأة سجواه): نافرمتیکه
چاو بهل، چاو نهرم ه (ناقة سجواه):
حوشتریکه که دمیوشن نارام
دمگری ه (ريح سجواه): بای نهرمو
نیان ه (بئر سجواه): بیرمه ناوی
زوره.

السَّجِيَّةُ: سروشت و پموشت ه (ك:
سجایا).

سَحَبَ الشَّيْ سَحَبًا: شتهکهی بهسمر زموی
دا پاکیشا، دمگوتری: (سجت الريح
التراب): پشهباکه تمپو توژی
ههئساندو پالمالی ه (سَحَبَ ذَيْلَهُ):
داوینسی لمدو خوی خشانندن ه
(سجت الريح أذياها): پشهبا داوینسی
ئهو نافرمتهی ههئدایموه ه (إِسْحَبَ
ذَيْلَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْ): داوینت
لمیدی خوت نهدیو بکه واته
عمفوم بکه ه (جاء فلان يسحبُ
ذيله): فلانکس هات بهلهنجهو لار،
دمشگوتری: (سَحَبَ وديعته):
نهمانهتیهمهکی ومرگرموه ه (أَسْحَبَهُ
الشَّيْ): وای لی کرد شتهکه
ومربرگریتهوه.

إِسْتَحَبَّ: به سهر زموی دا کیش کرا،
پاکیشرا.

اِسْتَحَبَّ فُلَانٌ مِنَ الْمَجْلِسِ: له بمر هویه ک
فلان له مه جلیسه که جووه دمره وه،
دمشگوترئ: (اِسْتَحَبَّ الْجَيْشُ مِنْ
الْمِيدَانِ): سوپا له بمری
شمرکشایه وه.

تَسَحَّبَ فِي حَقِّ فُلَانٍ: مافی فلانکهسی
داگمر کردو خستیه پال سامانی
خوی.

تَسَحَّبَ فُلَانٌ: فلانکهس نازو نوزی کرد،
دمگوترئ: (هُوَ يَتَسَحَّبُ عَلَيْنَا).
السَّحَابُ: همور بارانی پیومبی یان نا ه
(ك: سَحَبَ).

السَّحَابَةُ: پهله ههورئك ه (ك:
سحاب).

السَّحَابَةُ: نهو جوړه ناوهی له بنکی
گوماوو زهلاکودا دهمینیتیه وه.

سَحْبَانٌ: پیاوړکی هوزی وائیله به
زمانپروان و فسهزان به ناو بانگه.

السَّحْبَانُ: رادمر، رامالهر.
السُّحْبَةُ: بهمانا (السَّحَابَةُ) دئ ه پمردمو
دابهوشمر.

اَلتَّسَحُّبُ: شوینی سهحب کردن و
راکیشان ه (ك: مَسَاحِبَ).

سَحَتِ الشَّيْءُ مَخْنًا: شته کهی له بیخ
دمرهینا.

سَحَتَ رَأْسُهُ: سهری هه لکه نند.

سَحَتَ الْبُرْكَهَ: بهرمگه ته کهی برد.

سَحَتِ الشَّخْمُ وَاللَّحْمُ: بهزو گوشته کهی
قهلاشته وه.

سَحَتَ فِي تِجَارَتِهِ: سوتو ریبای
له بازارگانیکردنه کهی دا نه انجام دا.

أَسَحَتَ: کهوته ناو سوتو ریباو،
دمگوترئ: (أَسَحَتَ فِي تِجَارَتِهِ): بهمانا
(سَحَتَ) دئ.

أَسَحَتِ الشَّيْءُ: شته کهی له بیخ دمرهینا
ه هورئان دمفرموی: ﴿لَا تَقْتُرُوا عَلَى
اللَّهِ كَذِبًا فَيَسْجِتْكُمْ بِعَذَابٍ﴾ ه همروا
دمگوترئ: (أَسَحَتَ رَأْسَهُ): سهری
هه لکیشا ه (أَسَحَتَ مَالَهُ): ماله کهی
فهوتانند.

الْأَسَحَتُ: (عام أسحت): سالیکی بی
لهومرو کهم بزئوه ه (وهي سَحَتَاءُ):
دمگوترئ: (سنة سحطاء): (أرض
سحطاء) ه (ك: سَحَتَ).

السُّحْتُ: شتی پیس و پوخه ل و
ناحه لال، کهمه نهجامدانی یان
قبولکردنی شهرمه زاری بی، و مکوو
بهرتیل و مرگرتن ه هورئان
دمفرموی: ﴿سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ
أَكْأَلُونَ لِلْسُّحْتِ﴾ ه همروا بهمانا
شتی کهم و کهمبایه خیش دئ ه
وشه (السُّحْتُ): نه گمر مه بهست

گهستی و شوینکهی لی کرد.

إِنْسَحَجَ: سبى گرا توینکلی لی کرایه وه.

تَسَحَجَ: سبى بوو.

السَّحُوجُ: نافرمتیک زور سویند بخوا.

المِسْحَاجُ: به مانا (السَّحُوجُ) دئ ه شتیک

زور شتی تر بگهزئ ه (ك):

مساحیج).

المِسْحَجُ: گه زنده ه شتیک گه زینی

زور بی ه قه له م دادر نامیریکه

داری بی دادرئ ه (ك: مساحیج).

سَحَّ الانسان والحیوان سَحاً وَمُحَوَّحاً:

قه له و بوو زور قه له و بوو ه (هر

ساح وهی ساحت).

سَحَّ الماء ونحوه: ناوه که له بمرزاییه وه

هه لژایه خوار بو نزمایی.

سَحَّ الماء ونحوه سَحاً: ناومکهی لیکنان

لیکنان هه لژانده خوارو پیی

داکرد، دمگوترئ: (استشدته قصیده

فَسَحَّهَا عَلَيَّ سَحاً): داوی چامه

شیرینکم لی کرد بی مینجه مینج

به سمریدا خویندمه وه.

سَحَّ فلاناً: له فلانکهمسی دا.

سَحَّ: جه لدهی لی دا، دمگوترئ: (سَحَّة

مائة مروط): سه د شوپکه داری

جه ددی لی دا.

سَحَّ الماء ونحوه: به مانا (سَحَّ) دئ.

نادهمیزاد بوو به مانا نادهمیزادی

نهوسنو زور خورو ورگ زله که

هرگیز تیرخواردنی نه بی.

السَّحْتُ: قوماشی کون و پژو ه هیزی

برسییه تی و تینوایه تی ه سزاو

نمشکه نجه ه (مال و دم سحت):

مالیک یان خوینیک که به پیرو

دانیان تاوان نه بی.

السَّحْتُوتُ: قاوتی که م و چهور ه دمشتی

نهرمان و گل نهرم ه قوماشی پژو.

السَّحْتِيْتُ: قاوتی جه و رای که م بی ه

(ك: سحاتت).

السَّحِيْتُ: ورگ زلی تیر نه خورو

نهوسن.

السَّحِيَّةُ: رادر، رامالهر.

المسحوت: به مانا (السَّحِيْتُ) دئ.

سَحَّجَهُ سَحْجاً: رنی، برینداری کرد،

قه لاشتییه وه، دمگوترئ: (سَحَّجَ

العود بالبرد): دارمکهی گرن گرن

کردو سبى کرد توینکلی لی کردم وه

ه (سجحت الريح الأرض): رمشه باکه

زموپیه کهی رادا شوینکهی لی کرد.

سَحَّجَ شَعْرَةً: قزمکانی به شاندها هیئا.

سَحَّجَ في سيرة: به هیواشی رویش، همروا

دمگوترئ: (مَرَّ يَسْحَجُ).

سَحَّجَهُ: سبى کرد ه توینکلی لی کردم وه

- إِسْحَ: هه لږڙا، ناومکهای بهسهردا
هه لږڙا به خوار.
تَسْحَ: به مانا (سَحْ) دئ.
السَّحَاءُ: شتیک بهردموام به لږږنه
بیارئ، دمگوترئ: (یعنه سَحَاءُ):
دمستی به خشنده به زور دمه خشن
ه (غارة سَحَاءُ): هه لمه تیکه گشتی و
به رته وازمه.
السَّحَاةُ: له زانیاری کیمیادا لوله په که
له شوشه دمرجه دمرجه به بؤ
ته حلیلی کیمیائی به کار دمه یندرئ.
سَحَرُ فلان: فلانکس پارشیوی کرد ه
که وته گاتی پارشیووه.
سَحَرُ عن الشيء سَحَرًا: لهشته که دوور
که وته وه.
سَحَرُ فلاناً بالشيء: بهشته که سیجری
له فلان کرد.
سَحَرُ بالطعام: به خوراک تیری کرد، بژیوی
پئ دا.
سَحَرُ بالشراب: خیرا خیرا ناوو شهرابی
دایه بیخواته وه.
سَحَرُ الشيء عن وجهه: شته که له پئ لادا،
دمشگوترئ: (سَحَرَهُ عن الشيء):
فلانی لهشته که لادا.
سَحَرَهُ بكذا: نالوده ی کردو هوشی برد،
دمشگوترئ: (سَحَرَهُ بعينها) و(سَحَرَهُ
بکلامه).
- سَحَرُ فلاناً: گهردنی هه نگاوت، زمبری
کوشنده ی له گهرو ی دا.
سَحَرُ الشيء: شته که ی تیک داو بی که لکی
کرد.
سَحَرُ المطر الأرض: بارانه که له بهر زوری
زموی و زارمکه ی تیک دا ه
کشتو کاله که ی خراب کرد.
سَحَرُ سَحَرًا: به یانی زوو دمرچوو، سهر
له به یانی زوو دمستی پئ کرد،
چوله مه ی بهرا.
أَسَحَرَ القومُ: خه لکه که که وته و مختی
پارشیووه پان له کاتی پارشیو کردن
سهرریان کرد.
سَحَرُ فلاناً: جادوی له فلانکس کردو
سیجری نیشان دا هه تا وای لی کرد
عمقل و هوشی تیک داو شیتی کرد ه
ژمی پارشیوی خسته بهردهم
فلانکس.
أَسَحَرَ القومُ: خه لکه که پارشیویان
کرد.
أَسَحَرَ الطائرُ: بالئدکه دمه و به یان
خویندی.
تَسَحَرُ: ژمی پارشیوی خوار،
دمشگوترئ: (تَسَحَرُ السحور): نانی
پارشیوی خوار ه پارشیوی کرد.
السَّحَاةُ: ههرشتیک په یومندی
به گهرو ووه هه بی وکوو دل و
ریخوله.

السُّحْرُ: سِیَحرُو جادوبازی و چاو بهستی
 ه هـمروا روداوو دیاردهیهک
 هؤکارهکسهی نهزانهدریو
 بهپیچمهوانهی واقیع بیتیه
 بهرمهودی خمهال.

السُّحْرُ: بهمانا (السَّحَّارَةُ) دئی، دمگوترئ:
 (انفتح سُحْرُهُ): رهگی لاملی لی فش
 بوون و توره بوو، لهمنه ندازهی خوئی
 دمرچوو، دمگوترئ: (انفتح سُحْرُهُ):
 دلی پر بوو لهترس و رهنگی زمرد
 بوو ه (انقطع منه سُحْرِي): لی لی
 ناوومیّد بووم ه (ك: أسحار
 وسحر).

السُّحْرُ وَالسُّحْرُ: کۆتایی شهو (پیش
 کازیوه) ه لایهکی شت، نه ملاو
 نهولای ه سپیاییهکه سهرتاریکی
 دمکهوئ که پیی دمگوترئ: فهجر،
 بهیان ه فهجری گانیهبو فهجری
 صادق.

السُّحْرَةُ: کۆتایی شهو، شهیمقی بهیان،
 سپیاییهتییهکه دمکهوئیه
 سهرتاریکایی.

السُّحْرِيَّةُ، وَالسُّحْرِي: کۆتایی شهو،
 بهرمه بیان.

السُّحْرُ: خواردمهمنی پارشیو
 شله مهنی که پارشیو ده خوریتهوه.
 السُّحْرُ: درهختی صهفصاف.

السَّاحِرُ: دمگوترئ: (انفتحَتْ
 مساحِرُهُ): لهمنه ندازهی خوئی دمرچوو
 بهمنه ندازهی خوئی پیی رانهکیشا.
 السُّحْرَةُ مِنَ الْأَرْضِ: نهو زمویییهی
 هیچی لی نهروئ ه زموی
 سوته ممرؤو روتنه ه هـمروا
 بهماژلهی کهم شیریش دمگوترئ.

تَسَحَّعَ الْمَاءُ وَغَرِه: ناومکه رقیی رموان
 بوو.

السُّحَّاحُ: بارانی بهرپژنهو بهخوره.
 السُّحَّاحَةُ: (عين سَحَّاحَةً): چاوئیکی
 فرمیسک ریزه ه ههمیشه فرمیسک
 دهبارینی ه بارانی بهخوره ریزنه
 ناسا.

السُّحَّاحَةُ: جهوشهیی خانوو،
 بهردمرگای مال.

سَحَطُهُ سَحَطًا: خیرا سهری بری ملی
 قت کرد.

سَحَطَ الطَّعَامُ فَلَانًا: خواردنهکه له بیینی
 فلانکهس گیرا.

سَحَطَ الشَّرَابُ: شهرابهکی تیکهال بهناو
 کرد.

إِلْسَحَطَ الشَّيْنُ مِنْ يَدِهِ: شتهکهی
 لهدمست کهوته خوارو پرزگاری بوو.

الْمَسْحَطُ فَلَانٌ عَنِ النَّخْلَةِ: فلان
 لهدارخورماکه هاته خوار.

الْمَسْحَطُ: گهرو ه (ك: مسحط).

هَوَى لَافَاو هَهْ نَسَانو هَهْ مَوو شَتِيك
لَهْ پَرَهْ وى خَوَى دَا رَادَمْدَا ه (ك):
سَحَاف).

الْمُسْحَفُ: (مَسْحَفُ الْحَيَةِ): شَوَيْتَكِهْ
مَار لَهْ سَهْر زَمَوى كِهْ دَمَرْوَا خَيْشَكِهْ
دِرُوسْت دَمَكَا ه (ك): مَسَاحِفُ).
الْمُسْحَفَةُ: زَمَوِيَهْ كِهْ بَهْ تَهْ نَكى گِيَاو گَزى
لَحْ پَرَوِى ه (ك): مَسَاحِفُ).

المُسْحَفَةُ: نَامِيَرِيَكِهْ (كِيَرْدِيَكِهْ) گُوشْتى
بِي قَاش دَمَكِرِى ه (ك): مَسَاحِفُ).
سَحَقَهُ سَحَقًا: وِرْدُو خَاشى كِرْد،
دَمَكُوتِرِى: (سَحَقَ الثَّوَاءَ):
دَمَرْمانَهْ كِهْ كُوتَاو وِرْدى كِرْد.

سَحَقَ الشَّيْءَ: شَتَهْ كِهْ تَهْ فَرُو تَوْنَا كِرْد
لَهْ نَاوِى بَرْد، دَمَكُوتِرِى: (سَحَقَ فَلَانًا)،
وَسَحَقَ الْحَمْرَةَ وَسَحَقَ الثَّرْبَ).
سَحَقَ رَأْسَهُ: سَهْرِى تَاشى.

سَحَقَتِ الْعَيْنُ الدَّمَعَ: چَاو فَرَمِيَسْكى
هَهْ لُومَرَانْدَن.
سَحَقَ اللَّهُ فَلَانًا: خُودَا فَلَانِى دُور
خَسْتَهْوَه.

سَحَقَ سُخْقًا: زُور دُورِى خَسْتَهْوَه ه
قُورُنَان دَمَهْ رَمُوى: ﴿فَسُخِقًا
لِلْأَصْحَابِ السُّعِيرِ﴾ ه (هَر سَحِق وَهِي
سَحِيقَةً).

سَحَقَ الشَّيْءَ سَحَاقَةً وَسُحُوقَةً: شَتَهْ كِهْ
پَرِى وَ بِنِ كَهْ لَك بُوو.

سَحَفَ الشَّيْءَ سَحْفًا: شَتَهْ كِهْ سَبِى كِرْد
تَوِيَكَلِى لَنِ كِرْدَمُوَه، دَمَكُوتِرِى:
(سَحَفَ الشَّخْمَ عَنْ ظَهْرِ الشَّاةِ):
بَهْزى پَشْتى مَهْ رَمَكِهْ قَهْ لَاشْتَهْوَه.
سَحَفَ الشُّغْرَ عَنْ الْجِلْدِ: مَوُوَهْ كَانِى
لَهْ پَيَسْتَهْ كِهْ كِرْدَمُوو سَبِى كِرْد
هِيچى پَيُوَه نَهْ هِيَسْت.

سَحَفَ اللَّهُ فَلَانًا: خُودَا فَلَانَكِهْ سِى تَوْشِى
سِيل كِرْد.

اسْحَفَتِ الرِّيحُ السُّعَابَ: بَايَهْ كِهْ
هَهْ وِرْمَكِهْ رَادَا.
أَسْحَفَ لِلَّانَ: فَلَانَكِهْ سِى بَهْزى فَرُوشْت.
السُّحَافُ: سِيل.

السُّحْفَةُ: نَهْو بَهْزُو پَيُوَهْ بَهْ مَوْرَاغِهْ
پَشْتَهْوَه هَهْ يَهْو نُووسَاوَه بَهْ پَشْتَهْوَه
لَهْ نَاو شَانَهْوَه تَا دَمَكَاتَه نِيَهَايَهْ تِى
پَشْت (كَلِيَجَهْ) ه (ك): سَحْفُ
وَسَحَاف).

السُّحْفَةُ: (رَجُلٌ سَحْفَةٌ): پِيَاوِيَكِى
سَهْر تَاشِرَاو.

السُّحُوفُ: قَهْ لَهْ وِيَك كِهْ بَهْزى سَهْ رَشْتِى
بَقَهْ لَشِينْدِرِيَتَهْوَه ه دَمَكِى نَاش،
خِرَهْ خِرِى نَاش ه خُوشَهْ
شِر دُوشِين لَهْ كَاتِى دُوشِين دَا.

السُّعِيفُ: كِرْمَكِرِى نَاش.
السُّعِيفَةُ: بَهْ مَانَا (السُّحْفَةُ): دِى ه
بَارَانِى بَهْ خُورَهْ مَو رِيَزْنَه كِهْ دَمِيِيَتَه

سَحَقُ الشَّيْءِ سَحَقًا: زور دوورکه و تهوه ۵
 (فهو سحق) ۵ فورئان دمفه رموی:
 ﴿تَخْطِفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾.
 سَحَقَتِ النَّخْلَةُ: دارخورماکه دریژ بوو،
 بهرز بؤوه.
 أَسْحَقُ: پژی، دهگوتری: (أَسْحَقَ الثَّرْبُ):
 قوماشهکه پژی، زور دوورکه و تهوه ۵
 (أَسْحَقَ الضَّرْعُ): گوانهکه وشکی کرد
 شیری تیدا نهما.
 أَسْحَقَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا فلانی دوور
 خستهوه.
 أَسْحَقَ الدَّوَاءُ: دهرمانهکه وردکرا،
 کوترا.
 أَسْحَقَ الثَّرْبُ: قوماشهکه پژی.
 أَسْحَقَ فُلَانٌ: فلانکهس دوور که و تهوه.
 أَسْحَقَ الدَّمَغُ: فرمیسهکه هه لومری.
 أَسْحَقَ الشَّيْءُ: شتهکه پان و پور بوو.
 السَّحَقُ: قوماشی پژو ۵ شوینکهی
 برینی جهستهی حوشر کهسپی
 دمبی ۵ تهنکه هور ۵ (ك: سَحَقُ).
 السُّحُقُ: شتی زور دوور، دهگوتری:
 (سُحِقًا لَهُ وَسُحِقًا سَحَقًا): وهکوو
 دووعا لیگردن دهگوتری ۵ بؤ زنده
 پوی لهو مانابهدا دهگوتری: (سُحِقَ
 ساحق).

السُّحُوقُ: دریژ، دهگوتری: (عُودَ سَحُوقٍ
 ونخلة سَحُوقٍ) ۵ (إِمْرَأَةً سَحُوقٍ):
 نافرمتیکی دریژه ۵ (ك: سَحَقُ).
 السَّحِيلَةُ: بارانی بهرینزه که دمیته
 هوی لافاو هه لسان ۵ (ك: سَحَائِقُ).
 أَلْسَحُوقُ: کوتراوو ورد کراو ۵ (ك:
 مساحیق).
 سَحَلَتِ الْعَيْنُ سَحَلًا وَسَحُولًا: چاو
 فرمیسی پژاند، دهگوتری: (سحلت
 السماء): ئاسمان بارانی باراند.
 سَحَلَ الْحِمَارُ سَحِيلًا وَسَحَالًا: گویندریزمه
 زهری.
 سَحَلَ الْخَبَلُ سَحَلًا: یه کجار حمله کهی
 بادا.
 سَحَلَ السِّدْرَاهِمُ: درمه کانی به پوچ و
 تمزویر لهقه لاهم دا.
 سَحَلَ فُلَانٌ كَذَا دَرَهْمًا: پهلهی کرد له پاره
 پیدانی فلانکهس ۵ به خیرایی
 نهومنده دهره می بؤ بژارد.
 سَحَلَ السُّورَةُ وَالْقَصِيْدَةُ: سورتهکه یان
 جامه شیعریه کهی بی پراوستان و
 پسانهوه خویندموه.
 سَحَلَ الشَّيْءُ: شته کهی پان کردموه،
 پلشانندییهوه، وردو خاشی کرد.
 سَحَلَ اللَّهَبُ وَالْفِطْنَةُ: ئالتون و زیومکهی

دوای لمبؤلمدان و قال کردن سارد
کردنمهوه ه همروا وشهی (سَحَل):

بهمانا توپکل لی کردنمهوه
داتاشین و راستهو پاسته کردنه،
دمشگوترئ: (سحلت الريح الأرض):
رشمه بایه که زموییه کهی مائی و
تمپو توژمکهی لهسمر پادا.

سَحَلْ فلاناً بلسانه: جنیوی بهفلانکس
داو سمرزمنشتی کرد.

اَسَحَلْ الحَبْلُ: په کجار حهبله کهی بادا.

سَاعِلُوا: هاتنه همراخی دمريا ه یان
پنیدا رۆیشتن.

ساحل فلاناً مساحلة وسحالا:
سمرزمنشتی فلانکس کرد، جنیوی
پنیدا.

اَسَحَلْ: توپکلی لی بووه، سپی بوو،
خیرا رۆیی، دمگوترئ: (انسحلت
الناقة): حوشرمه که خیرا رۆیی.

اَسَحَلْ الخطيب: وتار بیژمه که بهخیرایی
وتاری دا.

اَلْاِسْحَلْ: درهختیکه لقهکانی بۆ سیواک
پئی کردن بهگاردئ دمشوبهیته دار
حهیزمران (دارگهز) بهزۆری
لهدمشتو سارادا دمپوئ، سروشتی
درهختی ئیراکی همپه له وناوچانه
دمپوئ کهنهوی لی دمپوئ.

الساحل: همراخ دمريا ه نهو شوپنانهی

ناوی دمريا جار به جار بههوی
شهپۆل و بهرز بوونهوه دمیکاتی و
جاری واش ههیه نایگاتی.

السَحال: لغاو.

السُّحالة: وردمی ئالتون و زیوو
ئهوشتانه ه سوئی ناردی گهنم و جۆ ه
(سُحالة القوم): خوپیری و ههتیو
مچهی هموم و هۆز.

السُّحْلُ: قوماشیکه ریهسه کهی بهدولا
بانهدرئ ه حهبلێ بهک ههودا ه
قوماشی سپی تهنگ ه (ك: أسحال
وسُحول وسُحْل).

السُّحِيلُ: قوماشیکه، ریهسه که
نهبرپتهوه دولانه کرپتهوه بهک
ههودایی.

اَلْمُسْحَلَّةُ: سمره تهشی.

اَلْمِسْحَلُ: لغاو ه نهلقه بهکی دوانی
تیکخراون بهملاو بهولای لغاومومیه
ه لایهکی ریش ه ئامپیری
نهحتکردن.

مِسْحَلُ اللسان: دمگوترئ: (رکب
الخطيب مِسْحَله): وتاربیژمه که
بهردموام بوو لهوتاردانه کهی دا ه
کاریخ ه بیژینگ ه (ك: مساحل).

اَلْمَسْحُولُ: شتی بجوکی بی نرخ ه
شوینی دمشتو بهرفراوان.

سَحِمٌ سَحْمًا وَسُحَامًا وَسَحْمَةٌ: پش يوو،
پش داگرسا ۵ (فهر اسَحَمٌ وهي
سَحْمَاءُ) ۵ (ك: سَحَمٌ).

إِسْحَمَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی باراند.

سَحَمَ الشَّيْءُ: شتهکهی پش کرد.

الْإِسْحِمَانُ: ههرشتیک پش بی.

السُّحُمُ: چهکوچی ناسنگمر.

السَّحْمَةُ: پارچه‌یه‌کی گهورمو خپری
ناسن ۵ (ك: سَحَمٌ).

سَحَنَ الشَّيْءُ سَحْنًا: شتهکهی بچوک
کردموه، باریکی کرد.

سَحَنَ الْحَشْبَةَ: ورده ورده دارمکهی والی
کرد نهرم بی و دابی.

سَاحَنَهُ: به‌شیوهای جوان بهرمو پیری
چوو.

سَاحَنَهُ الشَّيْءُ: له‌شته‌که‌دا تی‌که‌لاوی
یوو.

السَّحْنَاءُ: شیومو روخسار ۵ پ‌م‌نگ ۵
حال و مزع ۵ پیستی نهرم ۵ نازو
نیعمت.

السَّحْنُ (یوم سَحْنٌ): رږزی کو‌بون‌ه‌وی
چه‌ماومری زوره.

السَّحْنُ: په‌ناو ژیر بال ۵ ده‌گوتری: (هر فی
سَحْنِه) نهو له‌ژیر ده‌سه‌لاتی نه‌ودایه‌و
له‌ژیر بالی نه‌ودا جینگای بوته‌وه.

السَّحْنَةُ: به‌مانا (السَّحْنَاءُ) دی.

الْمِسْحَنُ: شتی‌که داری پی تی‌ف تی‌فه

دمدری تاوای لی دی لوس دمی ۵
ومکو برمه‌ند وایه ۵ (ك: مسح).

سَحَا الشَّيْءُ سَحْرًا: شتهکهی راداو ریمالی

۵ تو‌یکلی لی کردموه ۵ ده‌گوتری:

(سحا الزاب عن وجه الأرض)

گله‌کهی رامالی ۵ (سَحَا الشَّحْمُ)

به‌زمکهی لی کردموه ۵ (سحا

القرطاس) کاغه‌زمکهی پاک کردموه

نووسینه‌کهی سهری کو‌زاندموه لای

برد ۵ (سَحَا من القرطاس) هه‌ندیک

له کاغه‌زمکه کړاند (سَحَا الشَّغَرُ)

موومکانی تاشین.

سَحَا الْكِتَابُ: کتیبه‌کهی به تو‌یکلی
درخت و شتی وا به‌ست.

سَحَا الطِّينُ سَحْيًا: فورمکهی رادا، کړاندی.

أَسْحَى الْكِتَابُ: کتیبه‌کهی به تو‌یکله
دارو شتی وا به‌ست.

سَحَاءُ: به‌مانا (سَحَا) دی.

إِسْحَى الشَّيْءُ: تو‌یکلی له شته‌که
کردموه، سپی کرد.

أَسْحَى الشَّغَرُ: موومکانی تاشین.

إِسْحَى: تو‌یکله‌کهی لی کرایموه پاک
کړا، سپی کړا.

الْأَسْحَرَانُ: درې‌ژو جوان ۵ زور خور.

الْأَسْحِيَّةُ: همر تو‌یکلی‌تیک به‌سمر
گۆشته‌وه بی که گۆشته‌که به‌سمر

ئیسقان یان دهمارموه بی ۵ (ك):
 (أساحي).

السَّاحِيَّة: بارانی به خورمه و ریزنه ۵
 كه خشت و خۆلی روی زموی
 دمشواتموه ۵ دمشگوترئ: (سیل
 ساحية) لافاوئکی شت رادهمو
 ههموو شتیک لول دمدا ۵ (ت) بهمه
 بؤ موبالهغهیه.

السَّحَا: له ههموو شتیکدا به
 توئیکله کهی دمشگوترئ.

السَّحَاء: توئیکلی ههموو شتیک ۵
 تاکه کهی (سَحَاءَة و سَحَايَة)
 دمشگوترئ: (ما لي السماء سحاة من
 السحاب) چلکه ههوریک توژه
 ههوریک به ئاسمانهوه نیه.

السَّحَايَة: پێشهی تیف تیفه دانی دارو
 لوسکردنی توئیکل دامالینی ۵
 بهردمی دماغ.

السَّحَاء: دروستکمری بیل و خاکه نازو
 شتی وا که شتی بی رابدرئ.
 السَّحَاءَة: همر نامیریک شتی بی دامالی،
 شتی بی رابدمی ۵ (ك: مساح).

السَّحَاب: ملوانکه و گهردن بهند که له
 همره نفول و میخه ک دروستکرا بی
 لولونو جهواهیرات و زپرو زیوی
 تیدانه بی ۵ ومکوو میخه ک بهند ۵

دمگوترئ: (وجدته مارث السحاب)
 بینیم ومکوو مندال وابوو هیچی
 نهمدزانی نهقام و کهودمن.

السَّخْبَر: درمختیکه که بهرز دمبیتهوه
 لههکانی دادین و شوپرده بنهوه، مارو
 مؤر بیکه کانیان دمکمنه نشینگهی
 خویان ۵ دمشگوترئ: (ركب فلان
 السَّخْبَر) فلان غهدرو زولمی کردوه.

السَّخْتُ: بههیزو بهتوانا ۵ دمشگوترئ:
 (حر سَخْتُ) گهرمای بهتین (برد
 سخت) سهرمای بهتین همروا بهمانا
 شتی رمقو پتهو تهنک دئ.

السَّخْتِيَت: بهمانا (السَّخْتُ) دئ ۵ شتی
 باریک و وردو سپی تهواو پهک رنگ.
 السَّخْتِيَان: پێستی بزن به دهاغکراوی.
 الْمَسْخُوت: شتی لوس و پوس.

سَخْتُ الْجَرَادَةُ سَخَا: کولله که کلکی له
 زموی جههاند.

سَخَّ لِي السَّيْر وَالْخَفَر: زۆر رویشت، زۆری
 قول کرد.

السَّخَاخ: زموی نهرمه لان که جهوی
 تیدا نه بی.

سَخَدَ رَقَّ الشَّجَر: گه لای درمخته که
 شهوماوی بوو په لکه گه لاکانی
 کهوتنه سهر پهک.

السُّخْدُ: گهرم.

السُّخْدُ: ناوېكى زمرودو خهسته لهگهل

مندالبوون دېته دمر پارچه پهكه

ومكوو جهرگاو سى ۵ تمنكه همور ۵

زمردى دموم چاو، پارچه پهكه به

ديوارى ناو رډهمه وه دمنووسى ۵

نمو ريخوله په لاه ناوكه وه

زاروكهكه بزپوى لى ودره گرى بهو

پارچه وه په پيوسته.

السُّخْدُ: (شباب سُخْدُ) گهنجيكى

نهرمو شله.

السُّخْدُ: لهش داهيزراو دل شكاوو

خه مبار.

سَخَرَتِ السُّفِينَةُ سَخْرًا: كه شتيه كه

رهمابوو به ويستى كه شتيه وانه كه

بايه كه هلى كردبوو.

سَخَّرَ فُلَانًا سَخْرِيًّا: ته كليفى له فلان كرد

بو شتيك كه نه پويست نه نجامى بدا

پيى ناخوش بوو بيكاو به زور پيى

كرد.

سَخَّرَ مِنْهُ وَبِهِ: سَخْرًا وَسُخْرِيًّا:

گالته پيكر ۵ فورنان دمهرموى:

﴿إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ﴾.

سَخَّرَ: داواى شتيكى لى كرد له وزهيدا

نه بوو بيكاو به زور پيى كرد ۵

بيگارى پيكر ۵ كارى پيى كردو

كرپى نه دايه ۵ دمگوترى: (سَخَّرَ اللَّهُ

الْإِبِلَ) پهرومردگار خوشترى ژهربار

كردوو به بو نيوه سودى لى

ومردمگرن.

سَخَّرَهُ عَلَيْهِ: بالا دمستى كرد به سمريدا

۵ فورنان دمهرموى: ﴿سَخَّرَهَا

عَلَيْهِمْ سَبْعَ نَيَالٍ﴾.

تَسَخَّرَ: نمركيكى خسته سمرو كرپى

نه دايه بيگارى پيى كرد.

اسْتَسَخَّرَ مِنْهُ: به مانا (سَخَّرَ) دى.

السُّخْرَةُ: بيگار (سوڅره) به پيى كرى

پيدان كار به خه لك بكه ۵

دمگوترى: (هم سُخْرَةُ) نهوانه بيگار

پيى كراون.

السُّخْرَةُ: همرشتيك بيته هوى گالته

پيكردن ۵ (ك: مَسَاخِرَ).

السُّخْرِيَّةُ وَالسُّخْرِيَّةُ: به مانا گالته

پيكردنه.

سَخِطَهُ وَسَخِطَ عَلَيْهِ سَخَطًا وَسُخْطًا: رهى

ليبوو ناخوشى ويست ليى رازى

نه بوو.

اسْخَطَهُ: رهى هه لساند.

تَسَخَّطَهُ: ليى رازى نه بوو.

تَسَخَّطَ الْعَطَاءُ: به خششه كه ۵ به كه م

زانى، به ويستى نمو نه بوو ۵ كه مى

پيداو پيى ناخوش بوو.

سَخَفَ الشَّيْءُ سَخْفًا وَسُخْفًا: سَخَفًا:

ته نك و لاواز بوو ۵ دمگوترى:

نَهْوَى لَهُ دَائِكَ دَمِينٌ هـ (ك: سَخَلْ
وَسَخَلًا وَسُخْلَانًا).

سَخَمَ اللَّحْمُ: گُوشته که بُوگه‌نی کرد.
سَخَمَ فَلَانًا بِصَدْرِهِ: رَقی فلانکه‌سی
هه‌لَساند.

سَخَمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: خودا روی رَمش کرد.
تَسَخَمَ عَلَيْهِ: رَقو کینه‌ی پهِیدا کرد.
الْأَسْخَمُ: رَمش (هی سَخْمَاءُ) نَهو
ثاخرته رَمشه.

السُّخَامُ: رَمشایی بَنکی دیزه و مَه‌نجه‌ل
هـ خه‌لُوز هـ دمگوتری: (لِیل سَخَامُ)
شهوئیکی تاریکه.

السُّخَامِي: رَمش هـ دمگوتری: (لِیل
سُخَامِي).

السُّخَمُ: رَمش، رَمشایی هـ تاریکی.
السُّخْمَةُ: رَمشایی هـ رَقو کینه و تورپه
بوون.

السُّخِيْمَةُ: رَقو کینه هـ دمگوتری:
(سَلَلْتُ سَخِيْمَتَهُ بِاللَّطْفِ وَالرَّحْمَى)
رَقو کینه‌ی نَهوم به‌هیدی و نارامی و
رازیکردن له‌ناو برد.

الْمُسَخَمُ: خاوَمَن رَقو کینه هـ تورپه و
ته‌وسن.

سَخَنَ سَخْنًا وَسُخُونَةً: گهرم بوو.

سَخِنٌ: به‌مانا (سَخَنٌ) دئی.

سَخِنَتِ الْعَيْنُ: چاو فِئَنک نَه‌بووه (هـ
سَخِنٌ وَهِيَ سَخِيْنَةٌ).

(سَخَفَ الثَّوْبُ) هوماشه‌که ته‌نک و

زَمعیف بوو هـ هَمروا دمگوتری:

(سَخَفَ الْعَقْلُ) کائضامو بی عه‌قل

بوو هـ (هـو سَخِيفٌ وَهِيَ سَخِيْفَةٌ)

دمشگوتری: (رَأَى سَخِيفٌ) رایه‌کی

لاوازه (لُرب سَخِيفٌ) هوماشیکی

ته‌نکه.

سَخَفُهُ: بی عه‌قلی کرد به‌بی عه‌قلی له

قه‌لَمدا.

سَخَفَ الْجِرْعَ فَلَانًا: برسیه‌تی فلانی

لاوازو بی تین کرد.

السُّخْفَةُ: (سُخْفَةُ الْجِرْعِ) نَهو بی هیزی و

لاوازییه‌ی به‌هوئی برسیه‌تی‌ه‌وه

پهِیدا دمبی.

سَخَلَّ الشَّيْءُ سَخْلًا: به‌فِئَل شته‌که‌ی

گرت.

أَسْخَلَ الْأَمْرَ: کارمکی دواخست.

سَخَلَّتِ النَّخْلَةُ: دارخورماکه خورماکانی

لاواز بوون، یان پِیش گه‌بشتن

وهراندنی.

سَخَلَّ النَّخْلَةُ: خورماکانی هه‌لُپشتن، به

نَه‌کاملی وهراندنی.

السُّخَالَةُ: شتی پِرو پِوچو بی که‌لک.

السُّخْلُ: خورما نه‌گهر ناوکه‌که‌ی رَمق

نَه‌بوو بی.

السُّخْلُ: هه‌رشتیک کامل نَه‌بوو بی هـ

لاوازو بی نَرخ.

السُّخْلَةُ: به‌رخوَله و کارزیه‌ی دوا

سَخْنُ سَخْنَةٌ وَسَخَانَةٌ: بهمانا (سَخْنٌ) دئ. اُسَخْنَةُ: گهرمی کرد.

اُسَخْنُ اللهَ عَيْنَهُ وَبِعَيْنِهِ: خودا توشی به لایه مکی کرد گریانی بی ۰ له م روهوه که فرمیتسکی ناخوشی گهرمن ۰ به پیجهوانهوه دمگوترئ: (أقر الله عینه) خودا فیتکایی بخاته چاویهوه ؛ توشی خوشی بیی.

سَخْنَةُ: وای لیکرد گهرم بیی.

السَّخَاغِينُ: مهنجه لَو نامیری ناو تیدا گهرم کردن ۰ همروا ناوه بَو شتیک و مگوو تهبلهسان وایه.

السَّخَانُ: بۆلهر (ناو گهرمکهر) ۰ ههر نامیریک ناوی ناو بۆری و شتی وا گهرم بکا.

السَّخِينُ: گهرمکهر ۰ لیدانی گهرم و به هیزو نازار هینهر ۰ دمسته دوی ههوجار، شوینی دمست پیگرتنی نامیری کیلان و ومرد کردنهوه ۰ بیل و خاکه ناز ۰ کیردی قهساب (ك: سَخَاغِين).

السُّخْنُ: گهرم (گهرمایی).

السُّخْنَةُ: گهرمی ۰ تاوو نه خوشی ۰ زنده گهرمایی نازار ۰ دمگوترئ: (عليك بالأمر عند سُخْنِيهِ) له سهرم تاوه به جیدی کار دمست بی بکه ۰ دمگوترئ: ناسن تا گهرمه دمتوانی به ویستی خۆت به کاری

بیئنی که سارد بووه هیجت بَو له گهل ناکرئ ۰ (سُخْنَةُ العین) پیجهوانه ی (قرة العین).

السُّخْنَةُ: بهمانا (السُّخْنَةُ) دئ.

السُّخْنُونُ مِنَ الرِّقِّ: شۆریای گهرم.

السُّخُونَةُ: (سُخُونَةُ النفاس): بهرز بوونهوه ی پله ی گهرمی جهسته ی ناهرمته دوی نهوه ی مندالی دمی.

السُّخِينُ (ضرب سَخِينٌ): لیدانی به نازارو نه شکهنجه.

السُّخِينَةُ: خواردمه منیه که له نارد دروست دمکری نه زور شل نه زور توند به کوردی پیی دمگوترئ: په لَوو ۰ خۆراکی گهرم.

السُّخْنَةُ: دیزمه که خواردنی تیدا گهرم دمکری ۰ (ك: مَسَاخِين).

سَخَا سَخَاءٌ: به خشی، سه خاومتی نواند دمگوترئ: (سَخَابَهُ، فَهُوَ سَاخٌ، هِيَ سَاخِيَةٌ).

سَخَا فُلَانٌ: فلانکس له جوئه کهوت.

سَخَوُ سَخَاوَةً: بوو به نادمیزادیکی به خشنده (هو سَخِيٌّ) (ك: اُسْخِيَاء) ۰ (وهي سَخِيَّةٌ) (ك: سَخَايَا).

سَخِي سَخَاً: به خشنده و دمست و دل فراوان بوو.

سَخِي نَفْسُهُ عَنِ الشَّيْءِ: نهفسی له شته که بیزارو وازی نی هیتا.

اسخی النار: ریگای دهرچوونی بو

ناگرمکه کردموه نه بهیشت چیدی

له ژیر منجه له که دا په نگ بخواته وه

ه دمشگوتری: (اسخی القدر)

دوکه لکیشی بو منجه له که

دامه زرانده بو نه ووی بلنسه ناگرمکه

به ملا و نه ووی منجه له که دا

دهرچی.

سخی نفسه و بنفسه عن کذا: نه نفسی

خوی هه لانا بو وازهینان له وشته.

سخی النار: به مانا (اسخی النار) دی.

تسخی علی اصحابه: به زوره ملن و

ته که لوف وای نیشانی هاوه لانی دا

که سه خی سروشته.

السخاویة: زموی نمرمه لانیان پان و

بۆر ه (ک: سخاوی).

السخاویة من الارض: به مانا (السخاویة)

دی ه (ک: سخاوی).

سخت ثلاثة سدا: فلان ناهرمت لای

میردمکه به خته و مر بوو له

شانس و به ختی خوی رازی بوو ه

مندالی زوری لی بوون.

سدا بالکان: له و شوینه مایه وه.

سدا الشی: شته که لهسمر زموی بلاو

کردموه.

سدا فلانا: فلانکه سی به زمویدا داو

بهرمو ورو (رهمه ورو) رایکیشا ه پان

لهسمر بهشتی رایکیشا.

سدا الناقة: حوشرمه که ی بیخ دا ه پان

لهسمر زموی رایکیشا و سمری بری.

السدا: پایوکی به زروپته نه زوک

نیه.

السدا: هموری پورو رمش و تاریک ه

(ک: سوادح).

سدا الشی سدا و سدودا: شته که راست و

ریک و پیک بوو.

سدا السهم: سدا فلان: له سه و

کردمویدا پیکای.

سدا قرله و فله: گوشتارو کردموی له جیی

خویدا بوو.

سدا الشی: کون و که لینی شته که ی

پرکردنه وه.

سدا القناة: پردوکه ی بهسمر جوگا که دا

را بهست.

سدا علیه باب الکلام: قسه ی لی قه دغه

کرد.

سدا الشی سدا: کون و که له بهری

پرکردنه وه ه شته که ی پیکا .

سدا السهم الى الصيد: تیرمه که ی

ناراسته ی نیچیرمه که کرد.

سدا الله فلانا: خودا فلانکه سی خسته

سمر ریگای راست و هیدایه تی دا.

سدا صاحبه: ناموژگاری هاوه له که ی

کردو ریگای باشی نیشاندا.

سَدُّ مَالُهُ: به باشی مال و سامانه که ی خسته گهر.

سَدُّ عَلَيْهِ الْقَرْن: هسه که ی هه لوه شانده وه.

إِسْتَدَّ: رِيك و پِيك به مردموام بوو له سهر کاری خوی.

إِنْسَدَّ: گراو به ربهستی بۆ پهیدا بوو.

تَسَدَّدَ: رِيك و پِيك به مردموام بوو له سهر کار مکانی.

الْإِنْسَادُ التَّاجِي: گرانسی شا رمگی تاجیه به جهلته ی خوینی.

السَّادُ: دمگوتری: (هو سَادَ الْقَامَةُ) نهو پیاوه بالای رِيك و شوشه.

السَّادَةُ: چاوِيك كراوه یی و باش نه بین.

السَّادُ: به مردموام بوون له سهری کاری باش و ههنگاو نان بهرمو مه بهستی پیرۆز و گوشتارو کرداری حهق و راست.

السَّادُ: نهوی کون و که له بهریکی پی بگیرئ و دمگوترئ

سَدَادُ الْقَارِيَةِ: تۆپه وانه ی گوزهو دیزهو کۆلینه.

سَدَادُ مَنْ عَزَزَ وَ سَدَادُ الْعِيْش: دابین کردنی پیداوستی ژیان و ههروا ناوه بۆ جهلته ی خوینی یان کۆمه لِيك به کتريا یان هه بارمه کی غه ریب که

رِيكای هاتوچوی خوین بگیرئ.

سَدَادُ الثَّقَر: نهو پيشمه رگه و سهر بازانه ی له سهر سنووری ولات له سهنگمردان و (ك: أَسَدَّة).

السَّدَادُ: نه خوشیه که کونه لوت دمگرائ و ناهیلئ ههوا له وپوه بجيته ناو سییه کانه وه ههروا ناوه بۆ ههرشتيک له ناو جهسته دا رئ له هاتوچوی شتيکی تر بگیرئ.

السَّدُ: بهرمدهو له مپهر له نیوان دوشتا و دروستکردنی به ربهست و له مپهری پتهو له رپهروی روباردا بۆ نهومی به گوهری پتویست ناو گل بداته وهو کۆ بکاته وه (ك: سدود أسداد).

السَّدُ: به مانا (السَّدُ) دئ و بهو هه وره ی ناسۆ داگیردما دمگوترئ (سَدُّ مَنْ سَحَاب) و (وَسَدُّ مَنْ جَرَاد وَ جَرَادُ سَدُّ) کولله بیتان که هه موو ناسۆ داگیرکا و وشکه چه م که گۆماوو به ردی گه وره ی تیدا بن و ناویان تیدا بمینیته وه بۆ ماوه یه (ك: سدود و أسداد).

السَّدُ: هسه ی راست و دروست.

السَّدُ: به مانا (السَّدَاد) دئ.

السَّدَاد: (رجل سَدَاد): پیاویکی له سهره خۆو به مردموام له سهر کاری باشی خۆپه تی.

السُّدَّةُ: دمرگای مال ۵ بهربیلای خانوو،

ساحه ی بهر دمرگا ۵ سیسه م ۵ همروا
به مانا (السُّدَاد) دی.

الْمَسْدُ: شوین و جیگا، دمگوتری: (سَدَ

مَسْدُهُ) شوینی نه وی گرت، له

شوینی نه و دانیشت ۵ همروا

دمگوتری: (هم یسَدُون مسادَ آبائهم)

نه وانه شوینی باوک و باپری خویان

دمگر نه وه.

سَفَرُ فَلَانٍ فِي الْبِلَادِ سَدْرًا وَ سَدُورًا: فلان

رؤیشت به ناو ولاتدا گهرا هیج

شتیک نه یگړپایه وه.

سَفَرُ الثَّرَبِ: قوماشه که ی دری.

سَفَرِ سَدْرًا وَ سَدَارَةً: چاوی له بهر گهرما

لنل و پیل بوون ۵ دمگوتری: (سَدِرَ

بصرُهُ) ۵ هیج له کردار و گوشتاری

خوی ورد نه بوموه و گوپی به وه نه دا

چ دمکاو چ ناکا ۵ دمگوتری: (هر

سادر و سَدِرَ، وهي سَدِرَةٌ) ۵ همروا

دمگوتری: (هو سادر في الغي) نه و له

گومر پایدا روچووه ۵ (تکلم سادراً)

قسه ی کردو له قسه کانیدا دنیا

نه بوو.

اُسْتَرَّةٌ: گومر پای کرد، وای لیکرد گرنگی

نه دا بهشت.

اُنْسَنَرَ: په له ی کرد له بازدان و

راکردندا.

تَسَنَّرَ بِالْثَرَبِ: به قوماش خوی

رازانده وه، خوی دمرخست.

الْأُسْرَانُ: دوو رمگن له ژوور کولمه وه

بهرز بوونه وه بهرمو ژوور که وتوونه

پیش کرکړاگه ی گوپچکه تا

گه پشته نه توله سمر ۵ دمگوتری:

(جاء يضرب أسدريه) به که سیک

دمگوتری هیج نیشیکی نه بی بی

کارو مه به ست بسورپته وه ۵ پان به

دمستی به تال گهراپه وه هیجی دمست

نه که وت.

الْمِدَارُ: شپوه بهر دمی که له ناو خیمه

هه لدمری.

السُّرُ: سمر گیزی و ناو ل گهرا نه

توشی نه وانه دمبی که سوازی

که شتی دمبن له ناو دمریا سمر گیز

دمبن.

السُّرُ: درمختی نه بگ ۵ تاکه که ی

(سَدِرَةٌ) (ك: سَدِرَ).

سَدِرَةُ الْمُنْتَهَى: درمختیکه له بهه شتدا.

السَّدِيرُ: باله خانه ی سی لا (سی سوچ و

تاوهر) پان گومبه زیکه پیک هاتووه

له سی گومبه زی ودها که چوپنه ناو

یه که وه ۵ سمر چاوه ی ناو، کاریز.

سَدِيرُ الْعُشْبِ وَ سَدِيرُ النُّخْلِ: کومه لگا و

کانی گیاوگز ۵ باخه دارخورما ۵

رمشای دیمه نی نه و جوړه شتانه.

السَّيْدَارَةُ: سداره ؛ جۆره كلاؤپكه
بهزۆرى موجه خۆرو خانه نشين له
پرى ولاتدا لهسهر دمكه.

سَمَسَ الْقَرَمَ سَدَسًا: شمش يهكى مالو
سامانى خهلكهكهى وهرگرت ۵ بوو
به شمشهم كهسى قهومهكهى.
أَسَدَسَ الْقَرَمَ: خهلكهكه بوون به
شمش.

السَّدَاسُ: شمش شمش دمگوترى: (جاءوا
سُدَاسَ) شمش شمش هاتن.

السَّدَاسِي (أزار سُدَاسِي): نيزارپكه،
دهربپيهكه درنزيهكهى شمش بسته.
السَّدَسِيَّةُ: له زاراوهى ئەندازياريدا

بريتييه له ناميرپكى بينين پله
پلهى شيوه كهوانهپى درنزيهكهى
شمش يهكى موحيتى كهوانهكهيه ۵
ئهبعادى سوچى پى دهپۆرى.

السَّدَسُ: شمش يهك ۵ (ك: أسداس) ۵
دمگوترى: (هو يضرب الأحاس في
الأسداس) نهو كابرابه ههر پينچ
شهشيهتى و خهريكى فيل و
تهلهكهيه.

السَّدُوسُ: طهيلهسان پان طهيلهسانى
سهوز.

السَّدِيسُ: بهمانا (السَّدَسُ) دئ ۵ (ك:
أَسَدَاسَ) مهرپك كهوتبيته سالى
شمشهى تهمهنيهوه ۵ حوشترپك

جوبيته سالى ههشتهمهوه ۵ (ك:
سُدَسَ).

أَلْمُسَدَسُ: له ئەندازياريدا (شمش لۆج)
شمش سوچ ۵ ههروا ناوه بو
دومانچهى گولله هاويز ۵ به زۆرى
بهو دومانچانه دمگوترى شمش
گولله بخوا، ههروا ناوه بو
دومانچهپهكى خانهدارو خاومن
شانه.

مَسَدَسَ: دمگوترى: (جاءوا مَسَدَسَ)
شمش شمش هاتن.
سَدَعِ الثَّيِّ بغيره مَدَعَا: شتهكه
بههرنگارى شتيكى تر بووه
ليكنران.

سَدَعِ الثَّيِّ: شتهكهى بلاو كردموه.

سَدَعِ الْحَيَوَانِ: ئاژهلهكهى سهربپى.

سَدَعِ فَلَانًا: رنكهى نيشانى فلانكەس دا.

أَلْمِسَدَعُ: رى نيشاندرو چاو ساغ كه
مل دمنى به رنكاى خۆى و نهركى
خۆى ئەنجام دىدا ۵ پان خيرا روو
بهپهله ۵ (ك: مَسَادَع).

سَدَفِ الْبَصَرِ مَدَفًا: چاومكه له پرسانا
تاريكايى بهسمردا هات ۵ (هو أَسَدَفُ
وهي سَدَفَاء) (ك: سُدَف).

أَسَدَفُ: تاريك بوو ۵ دمگوترى: (أسدف
الليل).

أَسَدَفُ فَلَانٍ: فلانكەس نووست ۵ له

سَدِكْ بِالشَّيْءِ سَدَكًا وَسَدَكًا: و مگری
شته که بوو پییه وه لکا ه (فهر سَدِكْ
وهي سَدِكَة).

سَدِكْ جَلَالُ الثَّمَرِ: سه به ته خورماکانی
خستنه سمر یه ک.

السَّدَلَةُ: نادمیزادی دمست گهرمو
دمست سوك له نیش کردندا ه
دمگوتری: (هو سَدِكْ بِالرِّمَحِ) نهو
دمست رنگینو کارامایه له رمب
و ه شاندا.

سَدَلُ الثَّرْبِ وَالسَّرِّ وَالشُّغْرِ سَدَلًا:

کراسه که دی دادایه وه یان پهردمکه دی
دادایه وه یان هژی بهردانه وه.
سَدَلٌ فِي الْبِلَادِ: به ناو ولاتدا رؤی.

سَدَلٌ سَدَلًا: مه یه لان بوو ه مه یلی کرد
(هو اسَدَلٌ وهي سَدَلَاءٌ) (ك: سَدَلٌ).

اسَدَلُهُ: دایداپه وه، بهری دایه وه ه شلی
کردموه.

سَدَلُهُ: به مانا (اسَدَلُهُ) دئ.

إِسْدَلٌ: شلی کردموه، دایداپه وه.

السِّدْلُ: ملیوانکهی گه وه هر دورو
جه واهیر که دریز بیته خوار تا سهر
سنگ ه و مکوو بهر مور ه (ك:
سَدُولٌ).

السِّدْلُ: پهرده ه (ك: اسَدَالٌ وسَدُولٌ).

السِّدِيلُ: نهو پارچه قوماشی به سهر
که ژاودا ددری ه یان نهو

برسان یان له بهر پیری چاوی تاریک
بوو ه یان چوووه ناو تاریکستانه وه ه
له روناکایی دور که و ته وه چوووه
ژیر پهرده ی تاریکیه وه.

اسَدَنُ السُّنْبَرِ: پهردمکه ی هه لداپه وه.

اسَدَنُ الْبَابِ: دمرگا که ی کردموه.

اسَدَنَتِ الْمَرْأَةُ الْقِنَاعَ: نافرته که
روپوشه که ی خوی بهرداپه وه.

سَدَنُ اللَّحْمِ: گوشته که ی بری کوتکوتی
کرد.

الاسَدَفُ: رمش ه تاریک ه (لیل اسَدَفُ)
شهو ی تاریک.

السِّدَافَةُ: پهرده ه داپوشهر.

السَّدَفُ: تاریکایی ه شهوو تاریکایی
شهو (ك: اسَدَافُ).

السَّدَفَةُ: تاریکی ه به شیک له شهو ه
تیکه لاو بوونی تاریکی و روناکی
پی که وه و مکوو کاتی نیوان
دمرکه وتنی به یان تا دمگاته کاتی
سپی بوونی ناسو ه (ك: سَدَفُ).
السَّدَفَةُ: دمرگا ه یان بهر دمرگا ه (ك:
سَدَفُ).

السَّدَفَةُ: شهوو تاریکایی شهو ه به یانی
نیوان دمرکه وتنی روناکی به یانی
(فهجر) تا کاتی سپی بوونی ناسو.

السَّدِيفُ: گوشتی پشته خرپی حوشر
(سه نام) ه (ك: سَدَائِفٌ وسِيفُ).

السَّيِّمُ: ماندو ۵ گومپاو سمر ئی شیواو
 ۵ ناوی ههلقولاو ۵ تهمو غاری کهم
 تمنک ۵ پهله پهلهی جۆره ههورو
 تهمو غاریک که بههوی چرپوونهوه
 یان بهریهککهوتنی زۆرێک له
 جورمه ناسمانییهکان که
 ههمنێکیان مهجهرمکانن پهیدا
 دهبی ۵ (ک: سُدُم).

سَقَن سَدْنًا وَسِدَانًا: خزمهتی
 کابهی کرد، بووه مچهوری مالی
 خودا.

السَّادِنُ: مچهوری کهعبه ۵ خزمهتچی
 مالی خودا ۵ دمگوتری: (هر سادِن
 فلان وَاذْنُهُ) نهو پیاوه خزمهتکاری
 فلانکسه، دمرگهوان و رمجبهریهتی
 ۵ (ک: سَدَنَة).

السَّيْنُ: بهزو پیو ۵ خوین ۵ خوری
 (ک: سَدَان).

سَعَا فلان سَدُوا: دمستی بۆ شتهکه درێژ
 کرد ۵ دمگوتری: (سدا الی السَّيْنِ
 بیده، وسدا یدی).

سَعَا فلان سَدُو كَذَا: فلان لایهنی فلان
 شتی گرتو نهوی مهبهست بوو، بۆ
 نهو جوو ۵ ههروا دمگوتری: (خطب
 فمازال علی سَدُو واحد) فلانکسه
 وتاری داو بهردموام بوو لهسهر پهک
 شیوهو سهجج.

بهردمیهی لهناو مالنا بۆ بووک
 دمگیرتهوه ۵ یان تارای بووک ۵ (ک:
 اَسْدَال وِسْدَل وِسْدَال).

سَدَمَ الباب سَدَمًا: دمرگاکی بهدو خۆیدا
 پیوه دایهوه.
 سَدِمَ الماء سَدَمًا: ناومکه بههوی زۆر
 مانهوهی بۆگهنی کرد ۵ گل و خۆلی
 تیکهوت تا ناومکه گوم بوو داپۆشرا.
 سَدِمَ فلان: فلانکسه غهمو ناپههتی
 توش هات، توپه بوو.

سَدِمَ بالشَّيْ: سور بوو لهسهر شتهکهو
 وازی ئی نههینا ۵ بهزۆری لهگهڵ
 مادهی وهرگیراو له وشه (ندم) دا
 بهکاردمهیندڕی ۵ دمگوتری: (سادم
 نادم، سدمان ندمان).

سَدَمَ الماء طرل العهد: زۆر مانهوه
 ناومکهی بۆگهن کرد.

اِسْدَمَ دُبُرُ البعير: برپینی پشتهی خوشتره
 که چاک بۆوه.

السَّيْمُ من الفحول: نهسپی سهرکesh و
 چهמוש ۵ نهگهر بۆ ئاو بهکارهات
 بهمانا ناوی ههلقولاوه ۵ دمگوتری:
 (الماء السَّيْمُ) ۵ (عاشق السَّيْمُ)
 عاشقیکی شهیدا.

السَّيْمُ من الفحول ومن المياه: بهمانا
 (السَّيْمُ) دی.

السَّيْمُ: بَرَّ سَدَمَ: بیری ئاو که
 پرکرا بیتهوه.

سَدَى الثَّوْبَ سَدِيًّا: رايه‌لى قوماشه‌كه‌ى
دریژ کردموه.

سَدِي سَدَى: نَمی هِنایه‌موه ؛ شهو نماوی
بوو ۵ دمگوترئ: (سَلِيتِ الْأَرْضُ
وَسَدِي الْمَكَانَ وَسَدِيتِ اللَّيْلَةَ)
زموه‌یه‌که شیندار بوو ؛ شهو نماوی
بوو (فَهُوَ سَدٍ وَهِيَ سَدِيَّة).

اَسْدَى الثَّوْبَ: رايه‌لى قوماشه‌كه‌ى دریژ
کردموه.

اَسْدَى اِلَيْهِ مَعْرُوفًا: به‌خششنى پئیدا،
چاكه‌ى له‌گه‌ل کرد.

اَسْدَى الْأَمْرَ: كارمه‌كى پئىكا، باشى لى
زانى چاكى نهنجامدا.

اَسْدَى الشَّيْئَ: شته‌كه‌ى نیهمال کرد.

اَسْدَى بَيْنَهُمَا: صولحى نیوانى کردن ۵
رئكى خستنموه.

اَسْدَى بَيْنَهُمْ حَدِيثًا: قسه‌ى له نیوان
خه‌لکه‌که‌دا هه‌لّه‌ست.

سَدَى الثَّوْبَ: رايه‌لى قوماشه‌كه‌ى دریژ
کردموه.

سَدَى اِلَيْهِ: چاكه‌ى له‌گه‌ل کرد.

سَدَى بَيْنَهُمَا: صولحى نیوانى کردن.

سَدَى النِّحْلَ الشَّهْدَ: هه‌نگه‌كه
هه‌نگه‌ینى کرد.

اَسْتَدَى فُلَانًا: به‌مانا (سدا) دئ ۵
دمگوترئ:

اَسْتَدَى اِلَى الشَّيْئِ: دهستى بۆ شته‌كه
دریژ کرد.

اَسْتَدَى الْفَرَسَ: نه‌سپه‌كه عمره‌قى کرد.
تَسَدَى الثَّوْبَ: به‌مانا (أسداه) دئ.

تَسَدَى الشَّيْئَ: سه‌ر شته‌كه كه‌وتو
سوارى بوو ۵ دمگوترئ: (تَسَدَى
الْأَمْرَ) به‌سه‌ر كارمه‌دا زال بوو،
كارمه‌كى كۆنترۆل کرد.

السُّدَى: نیهمال كردن و گوى بى نهدانى،
نیهمال كراو ۵ قورنان ده‌فه‌رموى:
﴿أَيُخْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾.

السُّدَى مِنَ الثَّوْبِ: رايه‌لى قوماش،
پئچه‌وانه‌ى تئومدان ۵ هه‌روا به‌مانا
عه‌طاو به‌خششه ۵ نیهمال كراو.

السُّدَابُ: رمگه‌زى رومه‌كه پزىشكیه‌كان
له پئیرى (السُّدَابِيَّة) به.

السَّادُجُ: شتى خالص و بالقفته كه شتى
ترى تئكه‌ل نه‌بئ و نه‌قش و

نیگاریشى تئیدا نه‌بئ ۵ دمگوترئ:
(حجة ساذجة) به‌لکه‌یه‌كى سادهمه.

سَرَاتُ الْمِرَادَةِ وَالسَّمَكَةِ سَرًّا: كوله‌يان
ماسیه‌كه هیلکه‌ى کرد، گه‌رای
ناپه‌موه.

سَرَاتُ الْمَرْأَةِ: ئافه‌مه‌كه مندالى زۆر
بوون.

أَسْرَاتُ: كاتى ئه‌وى هات هیلکه‌ بكا.

سَرَات: بهمانا (سَرَات) دئ.

خویهوه .

السِرَّة: هیلکهی ماسیو گهرای کوللهو

تَسْرَب: بهمانا (السَرَب) دئ.

دمعبای له و جوړه.

تَسْرَب من الشراب: پربوو له شمراب.

سَرَب سُرْباً: چووه دهر ه (سرب في الأرض)

تَسْرَب القوم في الطريق: خه لکه که به

له سمر چنگ به سهر زمویدا رویشتن

شوین په کدا به رڼاکا که دا رویشتن.

ه دمگوترئ: (هو سارب) له هورئاندا

الشراب: تراویله سیخرو؛ شتیکه له

دمفهرموی: ﴿وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ

دموروبهری نیوموړدا که گهرما بچ

بِالْبَيْلِ وَسَارِبٍ بِاتِّهَارٍ﴾ ه همروا

ومکوو ناو له دهشتاییدا له دوور

دمگوترئ: (سَرَب في حاجته) به

دمبیندرئ به لام هیج نیه.

نیشی خوئ رویشتن.

السَرَب: رڼکای نادیارو دزه رئ ه

سَرَب الماء: ناوکه رموان بوو ه (سَرَبَت

فورن دمفهرموی: ﴿فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ

العین) چاو فرمیسکی رشت ه (سَرَب

في البحر سَرَباً﴾ ه همروا ناوه بو

القربة) کوندکهی پینه کرد، به

گۆرپچه له ژر زمویدا که مله مای

سیرمه کوندکهی دروهوه.

نه بئ بئ مهنه ز بئ ه کونه مشکو

سَرَب الماء سَرْباً: ناوکه رموان بوو ه (هو

کونه مار ه گۆرپچهی کاریزاو،

سَرَب).

کونجی کاریز، بؤری ناو ه ناوی

أَسْرَب الماء: ناوکهی روئاندا، رزاندى.

چؤراو له کونده ه (ك: أسراب).

سَرَب السَرَب: رڼبازی نهینی دروست کرد

السَرَب: کومه له بالنده و نازمل ه

ه گۆرپچهی له ژر زموییهوه

دمگوترئ: (سَرَب من النساء) رموه

هه لکه نند.

نافرمت ومکوو چؤن دمگوترئ رموه

سَرَب الشيء: شته کهی پارچه پارچه

ناسک ه همروا دمگوترئ: (سرب من

نارد ه دمگوترئ: (سَرَب اليه الشيء

التخل) پوره همنگ ه دل و دموون

و سَرَب عليه الخيل والإبل).

دمگوترئ: (أمن السَرَب) دل نارام ه

سَرَب الماء: ناوکهی رموان کرد،

(أمن في سربه) له دلدا نارامو هیندیو

روئاندى.

هیمنه ه همروا بهمانا سینگ دئ ه

أَسْرَب الماء: ناوکه رموان بوو (السَرَب

دمگوترئ: (هو واسع السرب) نهو

في حجره) چووه ناو کونه کهی

سینگ فراوانه ه همروا بهمانا

سَرَبْلَهُ السَّرْبَالُ: کراس یان زړی له بهر
فلان کرد ۵ له حه دینیکا که له
عوسمانه وه ریوایست کړاوه
دمفه رموی: (لا أَخْلَعُ سِرْبَالاً سِرْبَلْنِي
الله).

تَسْرِبَلُ بالسَّرْبَالِ: کراسی له بهر کرد.
السَّرْبَالُ: کراس یان زړی یان
همرشتیکي تری ومها که له بهر
بکړی ۵ (ك: سربايل) ۵ فورثان
دمفه رموی: ﴿سَرَابِيلٌ ثَقِيكُمُ الْخَرُّ
وَسَرَابِيلٌ ثَقِيكُمُ بَأْسُكُمْ﴾.
سَرَجٌ فلان سرجاً: دروی کرد ۵
دمشگوتري: (سَرَجٌ فلان الكلب)
فلان دروی هه لېه ست.
سَرَجَتِ المرأةُ شعرها: نافرته که هزی
خوی هونی وه.

سَرَجٌ سَرَجاً: دم و جاوی جوان بوو ۵ دروی
کرد.

أَسْرَجَ السَّرِجَ: چراگی هه لکړد ۵
(أَسْرَجَ الثَّيْبُ) شتمه کی جوان کرد
رازاندي ه وه.

أَسْرَجَ الفرسَ: نه سپه کی زین کرد ۵
دمشگوتري: (سَرَجُ الأحاديث)
هسه کانی به درو رازاندنه وه
روکه شی کردن.

سَرَجَ الله فلاناً: خودا توفیقی فلانی دا
له کارمکانیدا سمرکه وت.

رَبَّازو نامانج دی ۵ دمگوتري: (خَلَّ
سِرْبَهُ) رڼگای نمو واز لی بینه، همو
بو به دپه پنیانی نامانجی نمو مده ۵
(ك: أَسْرَابٌ).

السَّرْبُ: نازدې به گشتی ۵ رڼبازو
نامانج ۵ سینګ ۵ (ك: سروب).
السَّرْبَةُ: کومه له بالندهو رموه حه یوان ۵
کومه لیک له سمر باز خانه دوور
دمکونه وه هه لمت دمېنه سمر
دوژمنو دمگه پینه وه ۵ تووکی
جهسته ی ناده میزاد له سینگی ه وه تا
دمگانه ناوکی ۵ رڼگا ۵ دمگوتري:
(هو قریب السَّرْبَةِ) رڼگای نریکه ۵
به خیرایی ده چی کاری خوی دمکاو
دمگه پینه وه ۵ (هو بعيد السربة) نهو
رڼگاکه ی دووره.

السَّرْبَةُ: سمفه ری نریک.
الْمَسْرَبُ: شوین خیشکه ی مار ؛ شوینی
خشانی مار به سمر لېه وردهو گله
وردها ۵ دمگوتري: (هذه مسارب
الحياة) نمو شوینی خشانی مارمکانه
له سمر نمو لېه یان نمو گله ورده.
الْمَسْرَبَةُ: مووی نیوان سینگو ناوک ۵
بهر پیلاو پتیش هه یوانی ژوور ۵ (ك:
مَسَارِبٌ).

الْمَسْرَبَةُ: مووی نیوان سینگو ناوک ۵
پاوانو له وړگا ۵ (ك: مَسَارِبٌ).

سَرَجَتُ الْمَرْأَةَ شَعْرَهَا: نافرته که قزى

خوى هونينه وه.

إِسْتَسْرَجَ الْمَرْجُ: چرا که ی هه نکرده.

السَّارِجُ: (جین سارج) ناوچه وانی

گهشو جوان ومکوهو چرا.

السَّارِجُ: چرای هه نگیر ساو ه (ک):

سُرَج).

السَّرَاجَةُ: پيشه ی زین دورین (زیندرو).

السَّرْجُ: زینی ولاخ ه (ک: سروج).

السَّرْجُ: زین فروش ه زیندرو ه دروژن.

سُسْرِجُ: ناسنگهرو شیرگه ریکی

به ناویانگ بووه، شمشیری سورمیی

بو لای نهو نیسبهت دمه ریژن.

السَّرْجَةُ: نهو شوینه یان نهو شته به

که چرا رونه که ی تیدا داده نری (ک):

مَسَارِج).

سَرْجَنَ الْأَرْضَ: زبلی به زهویبه که کرد

بو نه وه ی باش رومکی تیدا بری.

السَّرِجِین: زبلی.

سَوَّجَ سَرْحًا وَسَرْوَحًا: به یانی زوو دهرچوو

رؤی.

سَوَّجَ السَّيْلُ: لافاومکه به هیواشی رؤی.

سَرَحَتِ الْمَاشِيَةُ: نازده که بوخوی لهومرا

پیویستی به نالف پیدان نه کرد.

سَوَّجَ الشَّيْءُ: شته که ی نارد.

سَوَّجَ مَا فِي صَدْرِهِ: چی له سنگیدا بوو

دمری خست دمری بری.

سَوَّجَ الْمَاشِيَةَ: نازده کهانی به ره لادی لهومرا

کردن بو نه وه ی بوخویان بلهومری.

سَوَّجَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا توفیقی فلانکه سی دا

ه دمه گوتری: (هو یسرع فی أعراض

الناس) نهو پاشمله به خراپه باسی

خه ناک دمکا.

سَوَّجَ سَرْحًا: له نهرکه کهانی خوی رزگاری

بوو.

سَرَّحَ الشَّيْءُ: شته که ی نارد ه دمه گوتری:

(سَرَّحَ الرَّسُولَ) نیردراوی خوی نارد

بو نه نجامدانی کارمکه.

سَرَّحَ الشَّعْرَ: قزمکانی به شانه کرد

همندئ گهنده مووی هه نکه نراوی

به ددانی شانه که جیا کردموه.

سَرَّحَ فَلَانًا إِلَى مَوْجِعٍ كَذَا: فلانی

ناراسته ی فلان شوین کرد.

سَرَّحَ الْمَرْأَةَ: نافرته که ی ته لاق دا.

سَرَّحَ الْعَامِلَ: کرینکارمکه ی له نیشه که

دهر کرد.

سَرَّحَ الْمَاشِيَةَ: نازده کهانی برده

جی گایه ک به ده می خویان

بلهومری و پیویستیان به نالف

پیدان نه بی.

به ناسانی مندالی بوو (عطاء سُرُح)
 به خشندهی وهرگیراوو گه پشوتوو ه
 (فرس سُرُح) نه سپیکی تیزرؤو
 گورج و گؤل.

السُرْحَانُ: گورگ ه (ذکب السُرْحَان)
 فه جری درؤزن (سُرْحَان الخوض)
 ناوهراستی هموز ه (ك: مسراحین،
 وسرّاح).

السُرُوح: نه سپو حوشتی خوشرؤو
 تیزرؤو.

السَّرِيحُ: شتی ناسان ه پهله کردن
 دمگوتری: (لايكون ذلك الاي سريح)
 نه وه به پهله نه بی ناکری ه
 رُؤِشْتَنِيْكَ کالهی بؤ بیه ستری ه
 خوی بؤ نامادمبری ه نه سپیک
 زینی به پشته وه نه بی، بی زین بی.
 السَّرِيحَةُ: پارچه په پوی شرو دپاو ه
 خوینی رزای به سهر شتدا
 رُؤِشْتَوی وشکوه بوو ه (ك: سريح،
 وسرائح) ه رنگای راستو دپار له
 شیوو دؤل و تنگه بهر ایددا، که به
 چوار دموریدا درمخت همین (ك:
 سرائح).

المَسْرُحُ: پاون، له وهرگا ه شوینی شانوو
 رانوانحنی ته مسیل ه (ك: مسارح).
 المَسْرُحُ: شانه ه (ك: مسارح).

سُرُحُ الشَّيْئِ: شتمه کی ناسان کرد.

سُرُحٌ عَنْهُ الشَّيْئِ: شتمه کی له چنگ نه و
 رزگار کرد.

سُرُحُ الله العبدُ للخير: خودا به نده کی
 توفیق دا بؤ خیر و خوشی.

انْسَرَحَ فلان: فلانکهس پُوشاکی له بهر
 خوی داکه ند ه پهله کی کرد.

تَسَرَّحَ مِنَ الْمَكَانِ: لهو شوینه رؤی و
 جوو دمدر.

التسريحه: شیومیه که له داهینان و
 چاککردنی فز.

السَّارِحُ: شوان ه نازل.

السَّارِحَةُ: نازل ه دمگوتری: (ماله
 سارحة ولا رائحة) واته: هیچی نیه.

السَّارِحُ: ناسان ه دمگوتری: (أفعل ذلك
 لي سراح وروح) به ناسانی و بی

گیر و گرفت نه و کاره دمکه م ه همروا
 دمگوتری: (أطلق سراحه) به ره لای

کرد ه وازی لی هینا.

السَّرْحُ: نازل ه به تابیمتی بهو نازده

دمگوتری به یانی ببرئ بؤ له وهر
 خواردن و نیواره بهیندریته وه ه

همروا ناوه بؤ درمختی گموره و
 بهر ه بهر دمدرگا و بهر بیلای خانوو.

السَّرْحُ: ناسان ه دمگوتری: (مشیة سُرُح)
 رُؤِشْتَنِيْكَ ناسان ه (وولدته سُرْحاً)

الْمُسْرَقَةُ: بهمانا (الْمُسْرَحُ) دئ ە (ك: مسارح).

الْمُسْرَحِيَّةُ: چىرۆكىڭ نامادە كرابى بۇ سەر شانۆ.

الْمُسْرَحُ: يەككە لە بەھرمەكانى ەمروز، زۆر بە كەمى شىعرى ەئ گوتراوە.

سَوْدَ الشَّيْءِ سَرْدًا: شتەكەى كون كرد ە (مَرَدَ الْجِلْدَ) پىستەكە يان (چەرەمە)كەى كون كرد.

سَوْدَ الدَّرْعِ: زىيەكەى چنى، ەمردوو لای ئەلقەكەى بەيەكەو ە نووساندن و داپكوتان بەيەكەو ە قورئان دەفەرموى: ﴿أَنْ أَعْمَلَ مَبْعَاتٍ وَقَدْزُ فِي السَّرْدِ﴾.

سَوْدَ الشَّيْءِ: درىزەى بە شتەكە داو بەرمەوام بوو لەسەرى ە دىگوتى: (سرد الصرم) بەرمەوام بوو لەسەر رۆژو گرتن ە دىگوتى: (سرد الحديث) درىزەى بە قەسەكردنەكەى داو بە رىك و پىكى ناخاوتنى كرد.

سَوْدَ سَرْدًا: بەرمەوام بوو لەسەر رۆژو گرتن.

أَسْرَدَ الشَّيْءُ: شتەكەى كون كرد ە (أَسْرَدَ الدَّرْعَ) زىيەكەى چنى.

تَسْرَدَ الشَّيْءُ: شتەكە رىچەكەى بەست زنجىرەى بەست، بە شوپن يەكدا

رەزىوو ە دىگوتى: (تَسْرَدَ الدَّرْعُ) (تَسْرَدَ الماشي) (تَسْرَدَ الدمع) ە (تَسْرَدَ الحديث) قەسەكانى جوان ئاراستە كردن و بە رىك و پىكى دوا.

السَّارِدُ: مېرو ساز، مېرو كونكەر. أَلْسَرَادُ: نامېرى شت كونكردن، ئەو شتەى مېروى ەئ كون دىكرى.

السَّرْدُ: ناو ە بۇ ئەو كەسە زىيەكان، ئەلقەكان كۆ دىكاتەو ە (شئى سَرْدَ) شتى بە رەزو بە زنجىرە و زور ە دىگوتى: (نجوم سَرْدَ).

السَّرْدُ: بەمانا (أَلْسَرْدُ) دئ. أَلْسَرَادُ: ئەلقە دروستكەر بۇ زرى.

الْمِسْرَدُ: بەمانا (السَّرَادُ) دئ ە زوبان ە دىگوتى: (ماش مِسْرَدَ): كەسكە بەرمەوام ەمانگا و دىھاوئ و دئ و دىچ ە (ك: مسارد).

السَّرْدَابُ: ژىر زەمىن، ھۆدەو قاوشكە لەژىر بىنادا دروست دىكرى بۆكاتى پىويستى لەسەرماو گىرمادا بەناى بۇ دىبرى ە (ك: سرداب).

السَّرْدَارُ: سەرۆكى سەربازو ھۆلىس. سَرْدَقُ الْبَيْتِ: خانەكەى تونل و تۆل كرد.

السَّرَادِقُ: ھەر دىوارو پەرژىنىك دىمورى شتىكى تر بدا ە خىمەى

هه ئىدراو بهيؤنهى بوك گواستنهوه

يان تەعزىيەو سەرە خوشىيەوه.

السردىن: جۆره ماسىيەكى پچۆكه

خوى دمكرىو هه ئىدەگىرى، پال

دمدرىن بۆ دوورگهى (سەردىنيە).

سَرَّه سَرُّو: كەيف خۆشى كرد.

سَرَّه فلان سَرَّ: چاك و چۆنى لىكردو

هيوای خۆشى بۆ خواست.

سَرَّه الصبي: ناوكى منداكهى بېرى.

سَرَّه فلان: زەبىرى لەناوكى فلان دا.

سَرَّه الشئ: شتەكهى شاردموه.

سَرَّه سَرَّه و سَرَّه: ناوكى ژانى كرد ە (هەر

أَسَرُّه مې سَرَّه).

أَسَرُّه: شارديهوه ە (أَسَرُّه اليه حديثاً)

قەسەيهكى نەينى بە گوى دادا ە

قورئان دمەرموى: ﴿وَإِذْ أَسَرُّهُ الْيَسِيُّ

إِلَى بَغْضٍ أَوْ جَاهٍ حَبِيبًا﴾.

سَارَّه مَسَارَّه و سِرَّار: سرتەى لەگە ئىدا

كردو بەسەر نەينى خۆيدا ئاگادارى

كرد.

سَرَّه الماء: ئاومكە گەپشتە ناوكى.

استسَرَّ: خۆى شاردموه، خۆى پەنادا ە

دمگوترى: (استسَرَّ القمر) مانگ

خۆى پەنا داو گوم بوو (ليلة السرار)

ئەو شەو پان ئەو دوو شەومەيە كە

مانگ نابىندىو گوم دمبى.

استسَرَّ الأمر: ئىشەكە ديارنەما، شتەكە

گوم بوو.

استسَرَّ فلاناً: نەينى خۆى بۆ فلان باس

كرد.

استسَرَّ الجارية: كەنيزمكەكهى كرده

ملكى خۆى.

تَسَارَّوا: بە يەكەوه سرتە سرتيان بوو ە

دمگوترى:

تَسَارَّ الى كذا: حمزى لە فلان شت بوو

بەخۆشى زانى.

تَسَرَّ الثوب: قوماشەكهى دپ دپ كرد،

دپاندى.

تَسَرَّ فلان: فلانكەس كەنيزمكى كرده

ملكى خۆى.

تَسَرَّ بنت فلان: كچى فلانكەسى كرده

هاوسەرى خۆى چونكە بۆ خۆى

دمولەمەندو ئافەرتەكە هەزار بوو.

الأسارى: خەت و شيوو دۆلى بەرى

دەست و دەمو چاوو ئاوجەوانە ە

تاكەكهى (أسرار) ە هەروا ناوہ بۆ

جوانى دەمو چاو ە جوانى دوو

رومەت و دوو كۆنم.

الأسر (أسر الرجل): ئەو كەسەى خۆ ئە

كاروبارى پياو هە ئىدمقورتىنىو ئە

ئىشەكانى دمكۆلئەتەوه.

السَّرَّار: كۆتايى (سَرَّار الشَّهر) دوا

شەوى مانگ.

سَرار الحسب: بنيجه ڀاڪو خاوين و
وہجاء زادم.

سَرار الأرض: ناومرپاستي شيوو شوپني
باشي.

السَرار: (سَرار الأرض) ناومرپاستي
پارچه زموييهڪه ۽ خمتو شيوو
دوئي بھري دمستو دم و ڇاو
ناوڇاوان.

السَرارة: (سَرارة الأرض) باشترين
شوپني زموي و به نرختريني.

سَرارة الحسب: مامناومندي و وہجاء
زادمي ۽ دهگوتري: (سَرَر بَيِّنُ
السَرارة) ڀالفته ڪراوي شت ۽ ڪاڪله.

السَر: نهيني: نهو شتهي دمپاريهوهو
ناتھوي ڪھس پيزاني ۽ بنهه ماو
بنيجه ۽ ڀالفتهي شت ۽ به
نرختريني شت.

سِر الوادي: به نرختريني شيوو ڏول.
سِر الأرض: به نرخترين شوپني زموي ۽
شتي دلخوشڪرمو ڦهرج ٺاميڙ ۽
نهو ڪارانهي ٺادهميزاد نهنجاميان
دمدا دلي پٺيان خوشه.

سِر الشيء: ڀالفتهي شت.
سِر النسب: ڪاڪله و پوختهي بنيجه و نژاد
۽ دهگوتري: (هر في سِر قومه) نهو له
وہجاء زادهي نهتموھڪهيهي ۽ (هر

سِر هذا الأمر) نهو زاناو ليڙاني نهو
ٺيشهيه.

السَر: خمتو شيوو ڏوليڪن له بھري
دمستو دم و ڇاوو ناوڇاوان ۽ نهو
ريخولهيهي پهيوهسته به ناوڪهوهو
ڪاتي له دايڪيون دمپردي ۽
دمگوتري: (عرفت ذلك قبل أن يقطع
سُرُك) پيش نهومي ناوڪت بپردي
من نهوهم زانيوه ۽ (ڪ: أسرار).

السَرز: نهو ريخولهيهي له ناوڪي مندالي
تازه لهدايڪيوو دمپردي ۽ شهوي
بهنا گرتني مانگ نهو شهوي مانگ
نابيندي ۽ (ڪ: أسرار).

السَرَاء: نازو نيعمهت ۽ همرزاني و
خوش گوزماني ۽ پوري ناو بوش ۽
زموي به پيتو بمرمڪت.

السَرَة: ناوڪ ۽ (وسرة الروضة) باشترين
شوپني باخ ڪه باش شتي لي بپوي ۽
(سرة الحرض) ناومرپاستي ههوزو
شوپني ناو تيڏا راومستاني ۽ (سرة
البدرة) خائيڪه له شوپني گهپشتني
تؤم به ديواي هيڪهدهانهوه ۽ (ڪ:
سُرز).

السَرَة: دمسڪه ريحانه ۽ چهپڪه ريحانه.
السَرير: نهو ڪهسي هاوهلهڪاني ڪهيف
خوش دمڪاو ڇاڪه ڪاره لهگهليان.

السَّرِيَّةُ: كه نیزمکی کسپرداو ۵ (ك):
سَرَارِيٍّ).

السُّرُورُ: كه یف خوشی له کاتی پهیدا
بوونی سود یان نه مانی زیان.

السَّرِيرُ: سیسم، کورسی و هه نهقهی
له سهر دانیشتن ۵ داره مهیت، تاته
شور.

سریر الرأس: شوینی نیوان ملو سهر ۵
(ك: سُرَّرَ وَأَسِرَّة).

السَّرِيرَةُ: نهینی و شاراو ۵ (ك: سَرَائِر).
السَّرَرَةُ: كه یف خوشی ۵ ههراخ و پهنا
ریحانه.

السُّرْسُوبُ: هرو، ژهك ۵ نهو شیرهی
دوای له دایكبون دهچیته گوانی
ناژهل، یان مهکی ئافرهت.

السُّرْسُورُ: زیهك و زاناو لِيَكْوَلْمَرْمُوه له
كاروباردا.

السَّرْسَامُ: نهستور بوون و هاوسانیكه له
پهردهی دهماغدا پهیدا دمبئ و
لهرزوتای بهردهوام له نهخوشهكهدا
پهیدا دهكا، همروا دیاردهی تریشی
لئ پهیدا دمبئ بۆ نموونه خه و
زپناندن و سهر سوپمان و سهر لئ
شیوان.

سَرَطُهُ سَرَطًا: قوتی دا.

سَرَطُهُ سَرَطًا: به مانا هوتیدا.

اسْطَرَطُهُ: به مانا (سَرَطُهُ) دئ.

اَسْطَرَطَ الطَّعَامَ فِي حَلَقِهِ: خواردنهكه به
ناسانی له قورگی چوو ه خوار.

تَمَرَطُهُ: به مانا (سَرَطُهُ) دئ.

السَّرَاطُ: ریبازی ناشکرا.

السَّرَاطُ: بپنده ۵ دهگوترئ: (سیف
سُراط) شمشیری بپنده.

السُّرَطُ: فوتدمر، پارو گهوره، خیرا
خۆر، تیزرۆ.

السَّرَطَانُ: هِرْژَال؛ گیانداریکی دهریاپیه
له پیږی (القشريات) ۵ ده هاجی

ههپه ۵ بورجیکی ئاسمانه ۵ له
بواری پزیشکیش دا هاوسانیکی

پیهسه له خانه ناشکراکانی جهستهدا
دروست دمبئ و به نهنسیجهکانی

دموروبهری خانهکان دا بلأو
دمبیتهموه.

السَّرِيطُ: چهئوا ۵ خورماو رۆن.

المِصْرَطُ: گهرو (ك: مَسَارِط).

سَرَعَ سَرَعًا: پهلهی کرد ۵ (فهو سَرِعَ
وسرعان وهي سرعى).

سَرَعَ سَرَاعَةً وَسَرَعَةً وَسَرَعًا: به مانا (سَرِعَ)
دئ.

أَسْرَعَ: پهلهی کرد ۵ دهگوترئ: (أَسْرَعَ
في السير) پهلهی کرد له رۆیشتندا.

سَارَعَ: دمست پێشخهوی کرد.

تَسَارَعَ: به مانا (سَارَعَ) دئ.

تَسْرَعُ: به مانا (تسارع) دئ.

الْأَسْرُوعُ: تاکی (الأساريع) نمو شته به له

توله‌ی دارمبو دپته‌دمر ۵ کرمیکی

سپی سمر سووره دهبویهته قامک و

پهنجه‌ی نافرمت ۵ (ك: أساريع) ۵

(أساريع الذهب) چال و چوئلی

نالتون.

السُّرْعُ: خیراپو، تیزرو.

السَّيْرُ: همر توله میوو لقه درهختیک

تهرپی ۵ (ك: سُرُوع).

سُرْعَانُ مَا فَعَلْتَ كَذَا: نای چهند به

خیرایی نمو کارمت نه‌نجامدا!

السَّرْعَانُ: (سَرْعَانُ النَّاسِ) پېشه‌تای

خه‌لکه‌که ۵ (سَرْعَانُ الْحَيْلِ)

پېشه‌نگی رموه نه‌سپو قافله.

السَّرِيعُ: په‌له درهختی تهر به‌تایبه‌تی

درهختی به‌ششام که درهختیکی

بۆن خوشه و سیواکی پی دمکری ۵

به‌حریکی عوروزیشه زور به کهمی

شیعری پی گوتراوه.

السَّرْعَرُغُ: لقهدار له‌کاتی تهریدا ۵

شوپکه داری دریزو باریک ۵ شتی

دریزو باریک ۵ گهنجی تهر و تازمو

شو‌خ و شەنگ.

سَرَقَتِ السَّرْفَةُ الشَّجَرَةَ: کرمی ناوریشم

درهخته‌که‌ی خوارد.

سَرَقَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا: دایکه‌که زوری شیردا

به منداله‌که و کۆنه‌ندامی همزی

تی‌کدا.

سَرَفَ الطَّعَامُ: زوری خوارد تا توشی گمه

ترشان و ئینته‌لا بوو.

سَرَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی پاش گوئ خست،

خاقلی کرد ۵ هه‌له‌ی تیندا کردو

مه‌به‌ستی نه‌پیکا ۵ شته‌که‌ی

نهمزانی.

سَرَفَ الْقَوْمُ: له خه‌لکه‌که تی‌هیری.

أَسْرَفَ: له نه‌ندازه دمرچوو ۵ هیلی

سوری به‌زانند ۵ دمگوتری: (أَسْرَفَ فِي

مَالِهِ) دست‌بلای له مال و سامانی

خوی نه‌نجام دا ۵ (أَسْرَفَ فِي الْكَلَامِ)

زوری چهنده ۵ (أَسْرَفَ فِي الْقَتْلِ) له

کوشته‌که زیدمرویی کرد.

أَسْرَفَ: هه‌له‌ی کرد ۵ بی ناگا بوو ۵

نهمزان بوو.

السَّرْفُ: خوگرتن به شتی‌که‌وه ۵ له

گرێزه نه‌چون ۵ له سه‌نتهر لادان.

سَرَفُ الْمَاءِ: نمو ناوه‌ی به‌خو‌پایی بپروا

که‌لکی ئی وهرنه‌گیری.

السَّرِفُ: کهم ۵ دمگوتری: (هو سَرِفُ

العقل) نمو کهم عه‌قله ۵ (سَرِفُ

الْفُؤَادِ) بی ناگا و خاقله ۵ (مکان

سَرِفُ) شوینیکه کرمی ناوریشمی

زوره ۵ همروا دمگوتری: (أَرْضِي

سَرِفَةً).

ههروا دمگوترئ: (سَرْقَ النظر
والسمع).

السَّارِقَةُ: زنجیر ۵ بزمار له ههیدو شتی
وا ۵ (ك: سارق).

السَّارِقَةُ: نهوهی بندزئ ۵ دمگوترئ:
(هذه سَرَّاقَةٌ فلان) نهمه ماله
دزراومکي فلانه.

السَّرَقُ: پوژاکي ناوریشم ۵ باشترین
جوړی ناوریشم.

السَّرِقة: دزی ۵ هه لگرتنی مالنکی
دیاریکراوه له شوینی شیاوی خوی
به شیوهی دزی.

السَّرَقُ: لاوازو کالقام، جهسته بی
هیز.

مسترق العنق: نادمیزادی مل کورت ۵
هسه دزو هسه هوزرموه.

سَرْقَنَ الأرض: زموییهکي زیل رنژ
کرد، زیلاوی کرد.

السَّرَقِین: زیل.

سَوَك سَرَكَا: دوی بههیزو به توانایی
لاواز بوو.

تَسَارَكَ في المشي: لهبر ماندویو
لاوازی نهیتوانی پروا.

السُّرْكي: جهکی موچه ۵ دهفتهری
پیدان و مرگرتنی نامه ۵ دهفتهری

روژانهی کریکار.

السُّرْكوذية: نهخوشییهکی درنژ

السَّرْفَةُ: کرمی ناوریشم.

السَّرْفُ: بههیزو گهوره.

السَّرِيفُ: توله میو.

سَرْقَ منه مالا: مالهکي ل دزی ۵ (هو
سارق) (ك: سَرَقَ).

سَرْقَ السَّمْعَ وسرق النظر: به دزیهوه
گوینی هه لخت بست بونهوهی هسهکه
بندزئ ۵ به نهینی بوی روانی.

سرقنتي عيني: نووستم ۵ خهوم ل
کهوت.

سَرْقَ سَرَقَا: گوم بوو ۵ لاواز بوو.

سَارَقَ النظرَ، وسارق النظر اليه: همولیدا
همل بی هه لکموئ سهبری بکا، به
دزیهوه بوی پروانی.

سارق السمع: همولیدا به نهینی گوینی
له وتهکانی بی.

سَرَقَ الشيءَ: بهمانا (سَرَقَهُ) دئ.

سَرْقَ فلاناً: فلانکهسی به دز له
هه لهمدا.

استَرَقَ الشيءَ: بهمانا (سَرَقَهُ) دئ.

إِسْرَقَ: لاوازو بی هیز بوو ۵ دمگوترئ:

(إنسرق صوته) دمنگی زمعیضو لاواز

بوو (إنسرفت مفاصله) جومژگهی

لاواز بوو.

إنسرق عن النوم: له خه لکهکه دوا

کهوتو خوی گوم کردو رؤی.

تَسَرْقَ: ورده ورده شتهکي دزی ۵

خايه نه و ھۆكاری پهیدا بوونی
نازاندری، به زۆری توشی غودهی
له مفاوی و چاوو سییه کان و ئیسقانی
دهست و ھاچ دهبی.

السَّرْكُومَةُ: (السَّرْكُومَةُ اللَّمْفِيَّةُ)
ھاوسانیکی پیسه له گۆشتدا پهیدا
دهبی.

سَرْمَه: برپییه وه ۵ پچراندی.

تَسْرَم: برپراییه وه ۵ پچرا.

السُّرْم: قهراخی ریخۆله.

السَّرْمَد: بهردمهوام و نهبرپاوه.

السَّرْمَدِي: پالندراو بۆ لای (السَّرْمَد).

سَرَا فلان سَرَا و سَرَاوَة: فلان بهرینز بوو
شهریف و دهجاخ زاده بوو ۵ سهخی
سروش بوو.

سَرَا الشَّيْ عَنْهُ سَرَا: شتهکهی داکه ندو
فری دا.

سَرَا عَنْهُ ثَوْبُهُ وَدِرْعُهُ: کراس و زرییه کهه
له بهرخۆ داکه ند.

سَرَا الْهَمُّ عَنْ فُرَادِهِ: غه م و پهزاری خوی
دهرخست.

سَرَا السَّيْف: شمشیرمه که روت کرد، له
کلان رایکیشا.

سَرَو سَرَاوَة و سَرَوَا: شهریف بوو (ك:
سروات).

أَسْرَى الشَّيْ عَنْهُ: شتهکهی له بهر
داکه ند.

سَرَى الشَّيْ عَنْهُ: شتهکهی له بهر
داکه ند ۵ دهگوتری: (سَرَى عَنْ فُلَان)
فلانکس غه م و ناپهحهتی له دلدا
نه ما.

إِنْسَرَى: دهرکهوت، بهردمه و ته م و مزى
له سهر لاجوو.

إِنْسَرَى الْهَمُّ عَنْهُ: غه م و پهزاری له دلدا
نه ما.

تَسَرَّى: به زۆره ملی و ته که لولوف
سه خاومتی به سهر خۆیدا هیئا.

السَّرَاةُ: (سَرَاةُ كُلِّ شَيْءٍ) لای زوړوی
شت و ناوهرپاستی ۵ یان زۆرینه ی ۵
(سَرَاةُ النَّهَارِ) چیشته نگاوو نیومرۆ.

سَرَاةُ الطَّرِيقِ: ناوهرپاستی رینگا، یان
زۆرینه ی رینگا.

سَرَاةُ الْفَرَسِ: سهر پشتی نه سب ۵ (ك:
سَرَوَات).

السَّرَو: درمختی سنه و بهر ۵ ته پۆلکه ی
ناو شییو و دۆل ۵ کونیکی
ناکه وانه پییه له سهر سندوقی
نامیری قانونی مۆسیقا.

سَرَوَلَه: دهرپی له پی نه و کرد.

تَسَرَوَل: دهرپی له پی کرد.

السَّرَاوِل: دهرپی، پۆشاکیکه نیوان
ناوک و نه ژنۆ دادمه پۆش ۵ (ك:
سراويلات).

أَلْسَرَوَل: کۆتر لک بهری به

إِسْتَرَى الشَّيْءَ: شْتَهَكَي هَه لَبْزَارْد.

تَسْرَى: بَه نَهْيَنِي جَوَوَه دَمَر (تَسْرَى

الشَّيْءَ) بَه مَانَا (إِسْرَاه) دَى.

السَّارِيَةِ: هَمُورِيَك بَه شَهو پَهيدا بِيِي ۵

بَارَانِي شَهو، كُؤْلَه كَه ۵ نَهو دَارِي

نَالَاي كَه شْتِي پَيْدَا دَمَكْرِي.

السُّرَى: رُؤْيَشْتَنِي زُورِبَه ي شَهو.

السُّرِي: جُوْكَ ۵ رُوبَارِي پُجُوك ۵ (ك:

أَسْرِيَة وَسُرِيَان).

السَّرِيَّةُ: كُؤْمَه لِيَك سَمَرِبَاز ۵ پُؤْلَه

پَيَشْمَرْگَمِيَه ك ۵ دَمَسْتَه يَه ك جَاش ۵

لَه پَيَنَج كَه سَهوَه تَا سَح سَه د كَس ۵

رَمُوَه نَه سَب نَزِيكِي جَوَار سَه د دَانَه

۵ (ك: سَرَايَا).

السُّرِّيَالِيَّة: بِيْمُو بُوْجُونِيَكِي

سَه رَدَمِيَانَه يَه لَه بَوَارِي فَمَنَنو

نَه دَمِيْدَا پَشْت بَه خَه يَال دَمَبَسْتِيو

لَه زُورُور وَاقِبِعَهوَه هَمُوَا پَه رَوَازَهو

حَالو جُوْنِيَه تِي (الَلَا شَمُور)

دَمَر دَمَخَا.

سِرِّيُوم: عُونَصُورِيَكِي فِيلِزِيِيَهو لَه

عُونَصُورَه نَاوَا زَمَكَانَه.

سِرِّيُوم: عُونَصُورِيَكِي فِيلِزِيِيَهو

تَا يَه تَمَه نَدِيِيَه كَانِي دَمَشُوبَه يَه تَه

صُودِيُوم وَهَل لَهو نِي شَاتِي پَتَرَه.

الْأُسْطَبَةُ: پَرُزُو پَالِي كَه تَان كَه بَه دَدَانِي

سِيلَك وَ شَهْنَه جِيَا دَمَبِيَتَهوَه.

هَاجَه كَانَهوَه بِيِي ۵ نَه سَبِيَك بَه لَه ي

سَبِي جَه سَه تَه ي لَه دَمَسْتُو هَاجِي

تَيِيَه پَر بُووِيِي.

سَرَى اللَّيْلِ، سَرِيًا وَسَرِيَاةً وَسَرِيًا: شَهو

رُؤْيِيو كُؤْتَايِي هَات ۵ قُورُنَان

دَمَقَمَر مَوِي: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَنزِلُ﴾.

سَرَى اَلْهَمُّ: غَهو پَه زَارِي رُؤْيِي.

سَرَى اللَّيْلِ: بَه رُؤْيَشْتَن شَهوِي بَه پَرِي كَرْد.

سَرَى بَقْلَان: شَهو رَمُوِي بَه فِلَان كَرْد.

سَرَى عِرْقِ الشَّجَرَةِ فِي الْأَرْضِ: رَمَكِي

دَر مَخْتَه كَه بَه نَاوِي زَمُويْدَا رُؤُجُون.

سَرَى فِيهِ السُّمُّ وَالْخَمْرُ: زَمَه رَمَكَه يَان

شَه رَاب بَه نَاو جَه سَه تَه يَا بِلَاوِيوَوَه.

سَرَى فِيهِ عِرْقِ السَّوْدِ: رَمَكِي خَرَابَه كَارِي

تَيِيْدَا بِلَاوِيوَتَهوَه.

سَرَى عَلَيْهِ اَلْهَمُّ: غَهو پَه زَارَه شَهو يَه مَخِي

گَرْت.

سَرَى الْجَرْحُ إِلَى النَّفْسِ: نَا زَارِي بَرِيْنَه كَه

بَه رَدَمُوَام بُوو تَا كُوشْتِي.

أَسْرَى اللَّيْلِ رِيَه: شَهو پَهوِي كَرْد بَه

شَهو رُؤْيِي.

أَسْرَى فَلَانًا وَفِلَان: شَهو رَهوِي بَه فِلَان

كَرْد.

سَارِي صَاحِبَةٌ: شَهو رَهوِي لَه كَه لَ

هَاوَه لَه كَه ي كَرْد.

إِسْتَرَى اللَّيْلِ رِيَه: بَه مَانَا (سَرِي) دَى.

الْمُسْطَبَّةُ: سندانى ناسنگمر ۵ سه‌کوی
دانیشتن ۵ (ك: مساطب).

سَطْحَهُ سَطْعاً: بلاوی کرده‌وه، ریگی
خست، راپخت ۵ دموگوتری: (سطح
الله الأرض) پان دموگوتری: (سطح
الخبز باغور) نانکهرمکه به تیرۆك
نانه‌کهای پان کرده‌وه.

سَطْحَ فلاناً: فلانکەسی به زمویدا داو
خستی.

سَطْحَ البيت: سمربانی خانوه‌کهای ریک
خست، راسته‌وه پاسته‌ی کرد.
سَطْحَهُ: به‌مانا (سَطْحَهُ) دئ.

إِسْطَحَ: بلاو بۆوه، راخرا ۵ راکشا،
له‌سمر پشته مل خوی دریز کردو
جوئهی له‌خوی بری.

تَسَطَّحَ: راکشا، ته‌خت بوو.

الْإِسْطَحُ: سه‌طخی هه‌موو شتیک لای
سهروپه‌متی ۵ له زانیاری
ئه‌ندان‌یاریدا به هه‌بارمه‌ک
دموگوتری دریزی و پانی هه‌بی.

السُّطَّاحُ: هه‌ر رومکیک به‌سمر زمویدا
بلاو بییته‌وه.

السُّطِیحُ: نه‌و که‌سه‌ی له‌بهر نه‌خۆشی
نه‌توانی هه‌لسی پان دانیشتی ۵
هه‌مبانه‌و کونده.

السُّطِیْحَةُ: کونده‌و هه‌مبانه ۵ که‌له دوو
پێست ب.

الْمِسْطَحُ: خهرمانی خورما، خورماکانی
تیدا بلاو دمکرینه‌وه بۆنه‌وه‌ی وشک
بین (ك: مساطح) ۵ هه‌روا ناوه بۆ
حه‌صیر که له پرزی دارخورما
دروست کرابی ۵ کۆله‌کهای رهمال‌و
خیمه ۵ مه‌نجه‌لی گهنم تیدا
کولاندن ۵ داری رانگینودراو به سهر
کۆله‌کهای که‌پهرمه‌یودا ۵ تیرۆکی نان
کردن.

الْمُسْطَحُ: (انف مُسْطَحَ) لوتی پانه‌وه
بوو.

سَطَّرَ الكتابَ سَطراً: کتیبه‌کهای نووسیه‌وه.

سَطَّرَ فلاناً: فلانکەسی به زمویدا دا.

سَطَّرَ الشَّيْءَ بالسيف: به شمشیر شته‌کهای
برپه‌وه.

اسْطَرَّ الشَّيْءُ: شته‌کهای به هه‌له

خویندنده‌وه ۵ دموگوتری:

اسْطَرَّ إسمي: ناوی منی نه‌خویندنده‌وه،

ئه‌وه دپهری ناوی منی تیدا

نووسرابوو په‌راندی.

سَطَّرَ الكتابَ: به‌مانا (سَطَّرَهُ) دئ.

سَطَّرَ الرقعةَ: به راسته هیل و خانه‌ی

له‌سمر کاغهمکه دروست کرد.

سَطَّرَ العبارةَ: عیبارمه‌کهای داپشت ۵

دمه‌گوتری:

سَطَّرَ الأكاذيبَ: درۆی هه‌لبه‌ستن.

سَطَّرَ علينا: چیرۆکی بۆ گێڕانه‌وه.

اَسْطَرُّ: الكتاب: كَتَبَهُ كَهَي نُووسِيْمُوِه. سَطَعَ الشَّيْءُ سَطْعًا وَسطوعًا: شَتَهَكَ بَلَاو

الاساطير: نَمُفَسَانَه وَ حِرْوَكَه كَوْن ۵

قَسَهی پَرُوپُوچ وَ بِي بَنَه ما.

السايطر: قهساب.

السايطر: كَيَرْدِي قهساب ۵ شَمَشِيَرِي

قَهساب ۵ تَه ورز مَهی قَهساب كَه

كَيَرْدِي كِي زَلَه نِي سَقَانِي

كُوشْتِيَه كَهی پِي وَرْدَمَكَا ۵ (ك:)

سواطير).

السُّطْر: رِيْزُو حِين لَه هَمَرَشْتِيَك بِي ۵

دمگوترئ: (سَطْر مِنْ الْكِتَابَةِ) (سَطْر

مِنْ الشَّجَرِ) (ك: اَسَطْر وَ سَطُور

وَ اَسْطَار).

السُّطْرَةُ: هِيَاو نَاوَات.

السُّطَار: قهساب.

اَلْمِسْطَار: شَمَرَابِيَك بَخُور مَوَكَهی

كَه لَه لَا بَكَا ۵ تَمپُو تَوْزِي بَه رَز مَوِه

بُوو بُو حَه وَا ۵ لَه بُوَارِي رَمَسُو

تَمصَوِر دَا بَرِيْتِيَه لَه قَه لَه مِي كِي

مَه عَدَمْنِي لَه شِيْوِي پَانْدَانَا.

اَلْمِسْطَرَةُ: رَاسْتَه ۵ نَه وَهی كَتِيْبِي پِي

دَنِر دَنِر دَمَكِرِي ۵ لَه بُوَارِي

نَه نَدَا زِيَارِي وَ رِيَا زَمَدَا نَامِيْرِي كِي

قَه رَاخ تِيْزِي رَاسْتَه يَمَكَار دَمَهِيْ نَدَرِي

بُو رَمَس كِرْدَنِي هِيْلِي رَاسْت.

اَلْمُسْطَرُّ: بِالَا دَمَسْت.

اَلْمُسْطَرِيْن: كَه مَجَهی بِيْنَا سَا زِي.

بُووِه ۵ دَمَكُوتَرِي:

سَطَعَتِ الرَّائِحَةُ: بُوْنَه كَه بَلَاوِي بُووِه ۵

هَمَرُوا دَمَكُوتَرِي: (سَطَعِ الْبَرْقُ فِي

السَّمَاءِ وَ سَطَعِ الْغُبَارُ وَ سَطَعِ النُّور).

سَطَعَ الْأَمْرُ: كَار مَكَه دَمَرَكَه مَوْت نَاشِكِرَا بُوو.

سَطَعَ الرَّجُلُ: بِيَاو مَكَه سَمَرِي خُوِي بَه رَز

كِرْد مَوِه وَا مَلِي دَرِيْز كِرْد.

سَطَعَ فَلَانٌ بِيْدِيَه: فَلَان كَه س جَه پَه لَهی بَه

هَمَر دُوو دَمَسْتِي لِي دَا.

سَطَعَتِ فَلَانًا رَائِحَةً الْمَسْكَةِ: بُوْنِي مِي سَك

لَوْتِي فَلَان كَه سِي پَر كِرْد.

سَطَعَ سَطْعًا: مَلِي دَرِيْز بُوو ۵ (فَهَر اَسْطَع

وَهِي سَطْعَاء).

اَلْسَطْعُ: دَرِيْز تَرِيْن كُوْلَه كَهی زَنِر

رَمَسَالَه، نَهو كُوْلَه كَهی دَمَخَرِيْتَه

زَنِر نَاوَمَرَا سْتِي خِيْمَه وِه بُوْنَه مَوِي

بَارَانَاو دَمَرَكَا ۵ (ك: اَسْطِطْعَة وَ سَطْع).

اَلْسَطْعُ: هَمَرَشْتِيَك بَلَاو بِيْتَه مَوِه وِه بَه رَز

بِيْتَه مَوِه.

اَلْسَطِيعُ: بَه يَانِي ۵ دَرِيْز.

اَلْمِسْطَعُ: زُوْبَان رَمَوَان وَ كَفْت وَ لَفْت

شَمَرِيْن ۵ دَمَكُوتَرِي: (خَطِيبِ مِسْطَع).

اَلْسَاطِلُ: تَمپُو تَوْزِي بَه رَز مَوِه بُوو.

اَلْسَطْلُ: سَمَتَل ۵ (ك: اَسْطَالُ وَ سَطُول).

سَقَمَ الْبَابَ سَطْمًا: دَمَرَكَا كَهی پِيْوِه دَا يَه مَوِه.

اَلْإِسْطَامُ: كُوْلَه مَوِز، نَاگَر خُوْشَكَه ر

(ناسنځيکي دريژي سهرپان).

الْأَسْطُمُ: شه پوډی دمريا ۵ بنه ما.

الْأَسْطُمَةُ: (أَسْطُمَةُ الْقَوْمِ) پياوی ريزداری هوم.

الْأَسْطَامُ: به مانا (الإسطام) دئ ۵ تيزایی

شمشير ۵ توپهوانه ی ديزمو گوزمو نهو جوړه شتانه.

الْأَسْطُمُ: تيزایی شمشير.

سَطَنَةُ: چه سپاندی و قاي می کرد.

سَطَا الْفَرَسُ سَطْرًا وَسَطْرَةً: نهمپه که ملی نه داو سمر رهق بوو.

سَطَا الْمَاءُ: ناومکه زور بوو ۵ (سَطَا عليه وبه) په لاماری داو هيرشی بؤيرد.

سَطَا عَلَى الْحَامِلِ: مندالی سکی نافرمته که ی به مردوی دهرهینا.

سَطَا الطَّعَامَ وَلِيهِ: خوراکه که ی خوارد دمستی بؤ بردو خواردی دمگوترئ:

(ما سطوت في طعام أحد).

أَسْطَى عَلَيْهِ: به مانا (سَطَا) دئ.

سَاطَا: شته که ی ئ توند کرد.

السَّوْاطِي: دهسته کان.

سَعَبَ لَهُ كَذَا: شته که ی بؤ ريك و بريك کرد.

أَسْعَبَ: رهوان بوو ۵ ليك كشايموه.

تَسْعَبَ: كشا ۵ ليك كشايموه.

السَّعْبُ: همرشتيك شلمه نی بی و رهوان بی.

السَّعَائِبُ: نهو ی دريژ دهميته ووه

وهك داوه دمزوو شوړاوگه دمبه ستي

وهك دوشاوو ههنگوينو بنيشتو

ليكو نهو جوړه شتانه ۵ دمگوترئ:

(سَالَ فَمُهُ سَعَائِبَ) دمی ليکی دريژ

بووه دمکوو هيله دمزوو ۵ تاکه که ی (سُعُوب و سُغُوبَة).

سَعَدَ سَعْدًا وَسَعْدًا: به ختموهر بوو، كهوته

كامه رانی و خوش بهختييموه ۵

پيچه وانه ی نه گبه تی و شومه ۵

دمگوترئ: (سَعَدَ يَوْمُكَ) روژگارت به ختموهر بی.

سَعَدَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلانکه سی به ختموهر و خوشنود کرد.

سَعِدَ سَعَادَةً: به مانا (سَعَدَ) دئ ۵ (ك: سَعْدَاء).

سَعِدَ الْمَاءُ: ناومکه روي سلوبي هميه پيويست به ناميري ناو بمرز کردنه و ناکا.

أَسْعَدَهُ اللَّهُ: خودا توفيقی فلانی دا (هر مُسْعَدَ وَمُسْعُود).

أَسْعَدَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا يارمهی فلانکه سی دا ۵ دمگوترئ:

أَسْعَدَتِ النَّائِحَةُ الشُّكْلَى: ژنه شمپور

گيرپه که ژنه وایه شیرمه که

هاوکاری ژنه کؤست كهوتو و مکه ی

کردو لهگه ليدا شين و شه پوري گپړا.

سَاعِدَةُ عَلَى الْأَمْرِ مُسَاعِدَةٌ وَسِعَادٌ:
یارمه‌تی دا له‌سه‌ر کارمه‌.

اسْتَسْعَدَ بِرُؤَيْتِهِ: دیتنه‌که‌ی به‌خێرو

هه‌ر زانی و گه‌شبینی ئی به‌دی کرد.

السَّاعِدُ: هۆڤ و بازوو نیوان ئانیشک و

بهره‌دمست ۵ دهمگوتری: (شَدَّ اللَّهُ

عَلَى سَاعِدِكَ) خودا یارمه‌تیت بدا.

سَاعِدُ الْقَوْمِ: سه‌روکی گه‌ل و هۆز ۵

هه‌روا وشه‌ی (سَاعِد) ناوه‌ بۆ

رێپرموی موخی ناو ئیسحاق ۵

رێپرموی ناو بۆ ناو روبرو دهریا ۵

رێپرموی شیر بۆ ناو گوان و مه‌مک ۵

(ك: سواعد).

سواعد الطیر: باله‌کانی بالندیه‌ ۵

دمشگوتری: (أَمَرَ ذُو سَوَاعِدٍ) کاریکی

فره‌ لایه‌ن و فره‌ خاومن و فره‌

شیوازه‌.

السَّاعِدَةُ: (سَاعِدَةُ السَّاقِ) پارچه‌

ئیسقانی قاچ.

السَّعَادَةُ: به‌خته‌ومری ۵ یارمه‌تی

په‌رومردگار بۆ به‌نده‌ی خۆی به‌وه‌

به‌خته‌ومری بکا ۵ (بِهَيِّجَه‌وَانَه‌ی

بِه‌دبِه‌خَتی).

السَّعْدَانُ: چقڵی درمختی خورما ۵

روه‌ك و درمختی چقڵاوی ۵ له‌به‌نددا

هاتووه‌ (مرعى ولا سعدان).

السَّعْدَانَةُ: كووتر ۵ گرێه‌كه‌ له‌لای

خواروی لایه‌کانی ته‌رازو ۵ كه‌وانه‌ی

ده‌وری گۆی مه‌مک.

سعدیک: دوعای خێرو خووشی، واته‌:

خودایه‌ به‌خته‌ومه‌ری دوا

به‌خته‌ومه‌ریت بۆ ده‌سته‌به‌ر بکا.

السُّعُودُ (سعود النجوم): کۆمه‌له‌

ئه‌ستێرمه‌یه‌که‌ هه‌ر یه‌که‌یان پێی

دمگوتری: (سُعْد) ۵ ئه‌ستێره‌ی (سُعْد

السعود) په‌کیکه‌ له‌و کۆمه‌له‌.

السَّعِيد: روبرای بچوک ۵ (ك: سُعْد).

السَّعِيدَةُ: (سعيدة القميص): په‌خه‌ی

کراس و شوونی قۆپچه‌کانی.

سَعَرُ الْفَرَسِ سَعْرَانًا: ئه‌سه‌به‌که‌ به‌ توندی

بازی هاویشته‌.

سَعَرُ النَّارِ: ئاگرمه‌که‌ی هه‌نگیرساند ۵

دمگوتری: (سعر الحرب) شه‌رمکه‌ی

گه‌رم کرد.

سَعَرُ الْقَوْمِ بِالْبَل: خه‌نگه‌که‌ی داخکردو

سوتاندنی و چه‌وساندنیه‌وه‌ ۵ شه‌رو

نه‌گبه‌تی به‌سه‌را بلاو کردنه‌وه‌.

سَعَرُ اللَّيْلِ بِالْمَطِي: به‌ سواری و لاخ

شه‌وه‌که‌ی به‌رێ کرد.

سَعَرُ الْيَوْمِ لِي حَاجَتِهِ: بۆ ئیشی خۆی

سوپایه‌وه‌.

سُعِرَ: برسی بوو ۵ تینوی بوو، برسییه‌تی

تینواپه‌تی تینی بۆ هیئا ۵ شیت بوو

۵ (هو مسعور).

دمشگوترئ: (ليس له شعر) زور
همزانه.

سعر السوق: نرخى بازار ۵ شهو نرخه
له بازاردا باوه.

سعر الصرف: نرخى پاره به گوپړى
دراوى دموله ته كان ۵ (ك: اُسعار).

السُّعْرُ: شَيْتٌ هـ (ك: سَعْرِي).

السُّفْرُ: گهرما ۵ نازمزی خواردن و

برسیه‌تی • شیئی • په‌تاو تاعون •
په‌که‌ی ئه‌مناره‌ی گهرمی.

السُّعْرُ: شَيْتٌ هُوَ قُورْنَانٌ دَهْغَرْمُؤَى: هُوَانُ
الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ.

السُّفْرَةُ: كَوَكَبُهَا بِه شَيْدَت ٥ سَهْمَتَا
كَارُو گِرَنگی پیدانی.

السُّعِيرُ: نَاجِرٌ ۝ بَلَّيْسَهُ نَاجِرٌ ۝
دمگوتری: (خبا سحر النار) بَلَّيْسَهُ

ٹاگرمکھ دامرکا۔

اَلْبِسْغَارُ: كۆلەومزى ئاگر تىكومردان
ئاسن بى پان دار بى.

الْبِسْفَرُ: بهمانا (الْبِسْفَرُ) دئی ۵
دہگوتری: (هو مِسْفَر حرب) نهو

هه‌لگه‌ر سینهری شهره ۵ (عنق مسقر)
ملی درخت.

1998

پہر ہووہ ہمر دمخوا ۵ شیت و ویت ۵
(ک: مساعی).

_____

سليم، دورا جوو چيرو هيتو روو

سَعْرَ سَعْرًا وَسُفْرَةً: رنگی مهیله و رمش

بُوو (هو اسْعَرُ وهي سَعْرَاءُ) (ك:
سَعْر).

أَسْمَرَ النَّارَ وَالْحَرْبَ: نَاغِرَهُ كَهِي
هَهُ لَكُم سَانِدٌ، شُهُ مَرَكَهِي

مه لگر ساند.

اِسْتَعْرَتِ النَّارُ: ناگرمکه هه لگیر سا ۵
دمگوترئ: (اِسْتَعْرَ الشَّرُّ وَاِسْتَعْرَ

المرض) شەپرو ئازادە، نەخۇشى
بلاۋبۇدە.

استعرت الحربُ: شهره که گهرم بوو.

استمر الصوم: دزو جهردمکان
که هتنه جم و حوّل و وروژان.

تَسْعَرَتِ النَّارُ: بے مانا (استعرت) دی۔

الأسعر: دال گوشت • کهسیک نهومنه
کز و لاواز بی دهماری لمشی دهاربن •

(وهي سفراء) (ك: سَعْر).

التسعير الجبدي: نرخ دانان بؤ شتومهك
له لابهن دمه لاتهوه (نرخ دانانی

(حکومت).

السَّاعِرُ: تَهْنِئَةٌ نَاجِرٌ ه (ك):
(سواعي).

السَّاعِدُ:

السُّعَارُ: گمرمای ناگر ۵ نازاری
بر سننه‌تی ۵ تینواپه‌تی ۵ شیٔتی.

السَّغَرُ: نَرْخِي كَالَا ۵ دَمْغُوتَرِي:)

سعر نرخی زیادی کرد، به نرخه ۵

پۆلکا ۋ دىگوترى: (سَعَسَعَ الجسمُ)	(ك: ماعط).
جەستەى بەھۇى پىرى توشى	سَعَفَ بِحَاجَةِ فُلَانٍ سَعْفًا: ئىشى فلانى
نەخۇشى شەپلە بوو ۋ	جىيەجىيە بولدى.
سَعَسَعَ الشَّعْرَ: رۆنى لە قىزى دا.	سَعَفَ الصَّبِي: مىندالەكە توشى نەخۇشى
تَسَعَسَعَ: گەورە بوو چوۋە تەمەنى	پىست بوو.
پىرىيەھو پۆلکا.	سَعَفَتَ يَدُهُ سَعْفًا: دىمورى نىنۆكى قەلشەن.
تَسَعَسَعَ الجسمُ: جەستەى گەورە بوو	الإسعاف: قىزىكەوتن ۋ (جمية الإسعاف)
بەھۇى پىرى پۆلکا.	كۆمەلەى قىزىكەوتن كە نەركى
تَسَعَسَعَ الشَّيْئُ: شەكە نىزىكى كۆتايى	بەھاناۋە جۈنى توشىۋانى كارمىساتو
بونەھو بوو ۋ دىگوترى: (تَسَعَسَعَ	روداۋە دلتەزىنەكان چارمىر بىكەن.
عمره وتسعسع الشهر) ۋ ھىروا	السُعاف: قەلشەن و درز بىردىنى قەمراخى
دىگوترى:	نىنۆكەكان.
تَسَعَسَعَ حاله: حال و مزعى شىۋا بىرمو	السُعَفُ: لىقە دارخورما ۋ گەلەى
خراپى رۆى.	دارخورماى وشكەھو بوو ۋ جىيازو
سَعَطَهُ الدَّوَاءُ سَعَطًا وسعوطًا: دىمرمانى	بارو بارگەنەى بوك ۋ (ك: سعوف).
كرده لوتىيەھو.	السُعَفُ: كالا.
أَسَعَطَهُ الدَّوَاءُ: دىمرمانى كرده لوتىيەھو ۋ	السُعَفَةُ: نەخۇشپىيەكى فىطىرىيە توشى
دىمىگوترى:	پىست دىمى.
أَسَعَطَهُ علمًا: زۆرى ھەۋلىدا قىزى	السُعُوفُ: سىرۋشەكان ۋ شتومەكى ناو
زىنارى بىكا.	مال ۋ پىيالەھو پەرداخى گەورمى
أَسَعَطَ الدَّوَاءُ: دىمرمانى كرده لوتىيەھو.	قراۋان.
السُعَاطُ: كەسكونى بۆن و بلاۋبونەھو.	السُعَافُ: نىزىك ۋ خىزم.
السُعُوفُ: دىمرمان كە دىمىرئە ناو لوت	سَعَلَ سَعَالًا وَسُعْلَةً: كۆكى (كۆكەى ھات).
ۋ ھىروا بۆۋوردەى جۆرە توتنىك	سَعَلَ سَعْلًا: چۈست و چالاك بوو.
كە دىمىرئە لوتەھو ھەلەمىزى.	أَسَعْلَهُ: چۈست و چالاكى كىرد.
أَلْسَعَطُ: قوتوى بۆن، قوتوى دىمرمان	

السَّعْوَةُ: مؤم.

سَعَى فلان سَعْيًا: فلانكس ههوليدا

كۆششى كرد ۵ جا له مهر بوارىكدا

بى.

سَعَى اليه: چو بۆلای، كرده نامانجى

خۆى.

سَعَى لعياله: كاسى بۆ مال و مندالى خۆى

كرد.

سَعَى في مشيه: له رۆشتنىدا پهلهى كردو

بازى هاويشت.

سَعَى الى الصلاة: چوو بۆ نوپز.

سَعَى بين الصفا والمروة: له نيوان

گردۆلكهى صفاهو مهرودا هاتوو

چۆى كرد.

سَعَى على الصدقة: ههوليدا زمكات له

زمكات دمران كۆيكاتهوه.

سَعَى على القرم: بوو به سهرۆك و

كاربه دهستى گهل و هۆز.

سَعَى به سِغَاةً: فيتنه و دوو زمانى بۆ

كرد.

سَعَى فلاناً سَعْيًا: له فلانكس تىكۆشهر

تر بوو.

اسعاه: واى كرد كۆشش بكا ۵ ههئينا بۆ

سهعى كردن.

ساعاه: كۆششى لهگهئدا كرد، پيشپركى

لهگهئدا كرد له كۆشش و سهعى

كردن دا.

إِسْتَعْلَتْ فلانة: فلانكس ومكوو ديوى

ن هات.

السَّاعِلُ: شوپتى كۆكه له گهروو دهمدا.

السَّعَالُ: كۆكه و بهلقهه فرىندان ۵

(السَّعَالُ الديكى) كۆكه رمشه ۵ جۆره

كۆكه پهكه به زۆرى توشى مندا

دمبى.

السَّغْلَى: دىو (غول)، خىو ۵ (ك:

السَّغَالِي).

السَّغْلَاةُ: به مانا (السَّغْلَى) دى.

أَسْعَنَ فلان: فلانكس سيپهروكه پهكى

بۆخۆى دروست كرد.

تَسَعَنَ: پربوو له چهورى.

أَلْسَعَنُ: كونجهكه له نيوه راستهوه

دمبردرئو سركهى تى دمكرئت ۵

پان دمكرئ به نامپرى ناو تيدا

خواردنهوه وادمبى ناهرمت كولك و

مؤو ريسى تيدا ههئدمگرئ ۵ (ك:

سِغَةً وأسعان) ههروا ناوه بۆ سيپهرو

سهققىكى سانهوى لهسهر سهريان

دروست دمكرئ.

أَلْسَعَنُ: بهزو پيوو دوگ.

السَّغْنَةُ: سيپهر (ك: سَغَن).

السَّغْنَةُ: دمگوترى: (ماله سَغْنَة ولا مَغْنَة)

واته: هيچى نيه نهكهه نه زۆر.

السَّعْوُ من الليل والسَّعْوَةُ منه: به شىك

له شهو.

قورشان دمه رموی: ﴿أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْئَةٍ﴾.

سُغِد: هاوسا.

سَفَسَخَ الشَّيْءُ: شتهکی لهفاند بۆنهومی دمری بیئی.

سَفَسَخَ الشَّيْءُ فِي التَّرَابِ: سنگهکی بهناو زمویدا داکوتا.

سَفَسَخَ الطَّعَامُ: زۆری چهوری کرده ناو خواردمه مهنیه که وه.

سَفَسَخَ رَأْسُهُ بِالذَّهْنِ: سمری به رۆن چهور کرد.

سَفَسَخَ الدُّهْنُ فِي رَأْسِهِ: رۆنی کرده ناو قزی سمری.

تَسَفَسَغَتْ ثِيَابُهُ: ددانی پیتشینهی (کهلبهی) لهقین.

تَسَفَسَخَ فِي الْأَرْضِ: چوه ناو زموییه وه.

تَسَفَسَخَ مِنَ الْأَمْرِ: لهکاره که رزگاری بوو.

سَفَلَ الرَّجُلُ وَغَيْرُهُ: پیاوکه جهسته

هچوک و حاج باریک بوو یا ن

جهستهی نافؤلا بوو و زمعیضو

لاواز بوو و رموشتی ناشیرین بوو.

السُّقْلُ التَّنَاسُلِي: نهخوشییهی

تهناسولیییه تووشی کۆنه ندای

زاووزی دی.

تَسَخَّمُ سَخْمًا: خه م و خهفه تی گه یانده

دئی و زۆری ناره حهت کرد.

اَسَخَّمَهُ: به مانا (سَخَّمَهُ) دی.

تَسَاعَا إِلَى كَذَا: بۆ به دمست هیئانی نه وه پیتشپر کییان کرد.

إِسْتَسَاعَا: کردی به کار به دمستی زمکات

کۆ کردنه وه و دمسه لاتی دایه زمکات

له دمو له مهنه مکان و مر بگری.

اَسْتَسَعَى الْعَبْدُ: کاریکی وای به کۆله

سپارد بتوانی خسوی نازاد بکا و

نه گهر له وه پیتش هه ندیکی نازاد

کرای و هه ندیکی مایی.

السَّاعِي: کار به دمستی زمکات و مر گرتن

و دایه شکمری به ریدی فهر مانگه و

نامهی پۆسته و (ک: سَاعَة).

اَلتَّسَاعَا: ریزو شکۆمه ندی و (ک:

مَاع).

المساعي الحميدة: هه و لدانی هه ندی

لایهن و قسه رۆشتوو بۆ

ریکخستننه وهی نیوان به شهر

هاتوو مکان و حه للی نی زاع و

کی شه یان.

سَخِبَ سَخْبًا وَسُخْرِبًا: به هوی

ماندویه تیه وه برسی بوو.

سَخِبَ سَخْبًا وَسَخَابًا: به مانا (سَخِبَ) دی و

(فهو سَخِبَ وهي سَخِيَّةٌ) (وهو

سَخْبَان وهي سَخِي).

اَسَخِبَ: که وته ناو حاله تی برسییه تی و

گرانییه وه.

السُّقَابُ: برسییه تی.

اَلتَّسَعِبَةُ: برسیایه تی و هات و قری.

أَسْقَمُ الْمَيْيُ: خُورَاكِي رَيْكُ وَ بَيْكُ وَ
باشی دا به مندا لهكه.

سَقَمَهُ: جَوَان خُورَاكِي پَیداو شتی
گونجای دهر خوار ددا.

سَقَمُ الْفَصِيلُ: بِيَجْوَمَكِي قَهْلَه وَ كَرْد.

سَقَمُ الشَّيْئِ: زَنْدِه رَمَوِي كَرْد لِه
ناودانی، لِه چه ورگردنی دمگوتری:
(سَقَمُ الزَّرْعُ وَ الطَّيْنُ مَاءُ وَه). (وَسَقَمُ
الطَّعَامُ دَهْنًا وَه) ه (وَسَقَمُ الْمَصْبَاحُ
زَيْتًا وَه).

الْمُسَقَمُ: مَنَدَالِي بَه ناز پهر و مرده و
قَهْلَه و و خوباب.

السَّقْنُ: خُورَاكِي خَرَابِ وَ بَحْ كَهْلَك ه
(ك: أَشْغَان) دمگوتری: (هَمْ يَتَعَيَّشُونَ
بِالْأَسْغَان).

سَقَتِ الشَّرَابُ سَفْتًا: زُورِي لِه شَهْرَابِهَكِه
خوار دموه و لِيِي تِيَرَاو نَه بُوو.

اسْتَقَّتِ الشَّيْئُ: شَتَهَكِي بَرْد.

السَّقْتُ: خُورَاكِيَك بَهْرَمَكِه تِي تَیدا
نَه بِي.

سَفَتَجَ بِالْقَدِّ: بَه شَيَّوِي حَهْوَالِه
مامه لَه ي بَه پاره كه وه كَرْد.

السُّفْجَةُ: نَهْوَمِيه بَازرگانه كه مالِ بَدَا
بَه يَه كِيَك نَهْوَكِه سَه مَالِي لِه و لَاتِي
پاره پَیدَهْرَمَكِه هَمِي لَهْوِي بِيَدَاتِي وَ
لَيَرَه وَ مَرِي بَغَرِيْتَه وَه ه وَاتِه: بَه
شَيَّوِي حَهْوَالِه ه فَازَانْجَه كِه ي

لَهْوَدَا يَه نَهْرَكِي هَه لَگَرْتَنِي مَالَه كِه وَ
تَرَسِي رِيگَا ي لَه سَمَر شَان لَادَمْبَا ه لِه
زَانِيَارِي نَابُورِي دَا بَرِيْتِي يَه لِه
حَه وَالَه يَه ك كِه خَاوَمَن قَهْرَز كِه سِي
سَيَّيْم دَمْنِيَرِيْتَه سَمَر قَهْرَز دَارْمَكِه وَ
دَاوَاي لَيْدَمَكَا قَهْرَزْمَكِي بَدَا تَه كِه سَه
سَيَّيْمَه كِه ه هَمِرَاو جُورِي تَرِي شِي
هَه يَه.

سَفَحَ الدَّمُ وَغَرَه سَفُوحًا وَ سَفَحَانًا:
خَوِيْنَه كِه رُژَا.

سَفَحَ الدَّمُ سَفْحًا وَ سَفُوحًا: خَوِيْنِي رِشْت ه
پِيَاوِي كُوشْت.

سَفَحَ الْمَاءُ وَ الدُّنْعُ: نَاوَمَكِه، پَان فَرْمِي سَكِي
رُژَانْد ه (هَر سَالِحَ وَ سَفَاحَ وَ سَفُوحَ).

سَافَحَهَا مَسَافَعَةً وَ سَافَاحًا: بَه بِي نِيكَاحِي

شَمَرَعِي لَه كَهْل نَافَرْمَه كِه دَا مَایَه وَه،
خَه لَوِي كَرْد ه دَهْشَكُوتَرِي: (بَيْنَهُم

سَفَاحَ) لَه نِيَوَان نَه وَ كُؤْمَهْل وَ

تَا يَهْمَه دَا خَوِيْن رِشْتَن هَمِي ه لِه
پَه كَرْتَرِيَان كُوشْتَوَه.

سَفَحَ: كَارِي كِي كَرْد سَوُودِي بُو خُوِي
نَه بُوو.

تَسَافَحَا: لِه نِيَوَانِيَانْدَا خَوِيْن رِيژِي هَمِي ه.

التَّسْفُحُ: (سَفَحَ الْجَبَلِ): دَامِيْنِي كِيُو ه

بِنَارِي كِيُو (ك: سَفُوحَ) هَمِرَاو وَ شِي

(سَفُوحَ) نَاوَه بُو دَرَكِه شَاخِي رِزِيُوو

شَاخَه شِيْنَكِه.

السَّفَاحُ: نهو کهسهی زور خوین ریزو
پیاو کوژبی نازناوی به کهم

خهلیفه‌ی عه‌باسیشه (أبو العباس
السَّفَاح).

سَفَدَ اللحمَ: گوشته‌کی به شیشه‌ی کرد
بۆ نه‌وه‌ی بیبرژین.

السَّفِیحُ: بهرگ و پۆشاک‌ی نه‌ستور ه

تَسَفَّدَ الحيوانَ: نازه‌نه‌گان هه‌ندیکیان
سواری هه‌ندیکیان بوون (نیرئو
به‌ران تیکرا).

هه‌ده‌جی قومار پارچه‌ی داریکه

راسته‌ی پاسته‌ی دمرئو و به‌رزو و

نزمی و نه‌خش و نیگاری تیدا

دروست دمرئو هه‌ر به‌که‌یان له‌وی

تر جیاوازه‌ی ده‌ک داشداهه، بۆ قومار

کردن به‌کار ده‌هیندرئو.

تَسَفَّدَ البعيرَ أو الفرسَ: له‌ دواوه‌ سواری
حوشترمه‌کیان مایه‌نه‌که‌ بوو.

السَّفِيعَان: خورجی، تیرپه‌ ه دوو

جه‌والی به‌یه‌که‌وه‌ دورواون ده‌میان

بۆ سه‌رمه‌وه‌ گراومه‌وه‌، ده‌خه‌رنه‌

سه‌ر پستی و لاخ و شتی تیدمکری.

اسْتَسَفَّدَ البعيرَ أو الفرسَ: به‌مانا (تسَفَّد)
دی.

السَّفَاحُ: (مَسَاحُ الرادی): ناومرؤی

شیو ه ریزموی ناوی دۆل.

السَّفَاحَةُ: (ولد المسافحة) مندالی زۆل و

حه‌رامزاده.

سَفَّرَ سفراً: دمرکه‌وت ناشکرا بوو ه

ده‌گوترئو: (سفر الصبح) گزنگی

به‌یان دمرکه‌وت و روناکی دا ه ناسۆ

روون بۆوه.

سَفَّرَتِ الشَّمْسُ: خۆر هه‌لات ه (سفر

وجهه‌ حسناً) دهمو چاوو روخساری

جوان بوو دره‌وشایمه‌وه.

السَّفْرُوحُ: پان و پۆر ده‌گوترئو: (جمل

مسفروح الضلوع) حوشترئیکی

به‌راسو و پانه‌ ه ده‌شگوترئو: (هر

مسفروح العنق) نه‌و مل نه‌ستورو مل

دریزه.

سَفَّرَتِ المرأةُ: ئاخرمه‌که‌ خۆی سفور

کرد، دهمو چاوو روخساری خۆی

ده‌رخست بیگانه‌ی بیبین.

سَفَّرَ الرجلَ سفراً: پیاومه‌که‌ رویش بۆ

سه‌فه‌رو گه‌ران.

سَفَّدَ: نازه‌نه‌ سواری نازه‌نه‌

ماینه‌که‌ بوو.

سَفَّدَ الذكر الأنثى: به‌مانا (سَفَّد) دی.

سَفَّرَ الشيءَ سفراً: شته‌که‌ی ناشکرا کرد ه

ده‌گوترئو: (سَفَّرَ العَمَامَةَ عَنْ وجهه‌)

میژمیری لهسهر سهری خوئی لابرد.

سَفَرَت الرِّيحُ الحِیمَ عن وجه السماء:

رمشه‌بکه هه‌ووری روی ناسمانی

رامالین .

سَقَرُ الْبَيْتِ: ماله‌که‌ی مائی، گه‌سکی لیدا ۵

دم‌گوتری: (سفر الزاب) و (سَفَرُ

الوَزَق).

سَقَرُ الْكِتَابِ: کتیبه‌که‌ی نووسیه‌وه ۵

(سَقَرُ البعير) لقاوی کرده لووتی

حوشترمه‌که.

سَقَرُ بَيْنِ الْقَوْمِ: صولح و ناشته‌وایی خسته

ناو خه‌لکه‌که‌وه ۵ دم‌گوتری: (هو

سافرو سفير).

اَسْفَرُ: ناشکرا بوو دمرکه‌وت ۵

دم‌گوتری: (اَسْفَرُ الصُّبْحِ) و (اَسْفَرُ

وجهه).

اَسْفَرُ فُلَانٍ: فلان‌که‌س که‌وته ناو

سه‌مه‌ری به‌یانیه‌وه.

اَسْفَرُ بِالصَّلَاةِ: له کاتی گزنگی به‌یانیدا

نوژی کرد.

اَسْفَرَتِ الشَّجَرَةُ: دره‌خته‌که گه‌لاکه‌ی

ومری.

اَسْفَرَتِ الْحَرْبُ: شه‌رکه هورس بوو،

توند بوو.

اَسْفَرُ الْبَعِيرِ: حوشترمه‌که بو سه‌مه‌رو

گه‌شت نازاو به‌هیز بوو.

سافر مسافرة رسفارا: جووه دمر بو

گه‌پان و گه‌شت ۵ ومغری کرد، مرد.

سَفَرُهُ: وای لی‌کرد سه‌مه‌ر بکا بچی ۵ بو

گه‌پان.

سَفَرُ النَّارِ: ناگرمکه‌ی هه‌لگیرساند.

سَفَرُ الْبَعِيرِ: لوته‌وانه (لغار) ی کرده

لووتی حوشترمه‌که.

اِنْسَفَرَ الشَّيْءُ: شته‌که ناشکراو دپار بوو

۵ دم‌گوتری: (اِنْسَفَرَ مَقْدَمُ رَأْسِهِ)

پیشه سهری تووکی پی‌وه نه‌ما ۵

سهری روتا‌یه‌وه نه‌صله‌ع بوو.

تَسَفَّرَ: له‌کاتی به‌یانیدا هات.

تَسَفَّرَ الْجِلْدُ: پی‌سته‌که‌ی کاری تی‌کرا،

نازاری پی‌ گه‌یی.

تَسَفَّرَ النِّسَاءُ: داوای کرد نافرته‌کان

خو‌یان سفور بکه‌ن.

تَسَفَّرَ شَيْئاً عَنْ حَاجَتِهِ: هه‌ندئ

پی‌وه‌ستیا‌ی خو‌ی دمرخستن

پی‌را‌گه‌یی دمریان بی‌ئی.

اِسْتَسَفَّرَهُ: کردی به شالیار له‌نیو فلان

گه‌ل و نه‌ته‌ومدا.

اِسْتَسَفَّرَ النِّسَاءُ: نافرته‌کانی سفور

کردن.

السَّافِرُ: رن‌بووار (ك: سَفَرٌ وَسَافِرَةٌ وَسَفَّارٌ

و‌اسفار) هه‌روا به‌مانا: نووسه‌ر دئ ۵

نه‌و فره‌شته‌نه‌ی نامه‌ی عه‌مه‌ل

ناده‌میزادمه‌کان دمنووسن ۵ (ك:

سفرة) ۵ قورنان دم‌مه‌رموئ: (بایدی

سفرة كرام بَرَزَة ۵ دىگوتى: (امراة
 سافر) ئافرىتىكە روخسارى خوى
 نىشانى بېگانە دىدا ۵ (ك: سوافر) ۵
 دىگوتى: (فرس سافر) ئەسپىكى
 دالگۆشتو لاوازە، كەم گۆشتە.
 السَّافِرَةُ: مېنەنى (السافر).
 السَّافِر: ياقوتى شىن كە يەككە لە
 جۆرە نايابەكانى گەوھەر ئەو
 شۇپتانەنى ئەم مادىمان ھەيە (سىام،
 سىلان، بۆرما، ھىند، كشمىر،
 ئوستراليا، مونتانا).
 السَّافَرُ: ئاسنىكە يان چەرمىكە دىگوتى
 ئووتى حوشتر ومكوو لغاو بۇ ئەسپ،
 حوشترمكە سەر نەرم دىكا.
 السَّفَارَةُ: ئەركى سەفىر، شۇپنى سەفىر.
 السَّفَارَةُ: گەسك ئىدىر ۵ جادەو رىكا
 مالو كەناس.
 السَّفَرُ: بېرىنى رىكا، رۇپىشتن لە
 شۇپنىكەو بۇ شۇپنىكى تر ۵
 ھىروا وشەنى (السفر) ناوہ بۇ ئەو
 سىپايەنى دوا خۇرئاوا بوون لە
 كەنارى ئاسمانەو ديارە.
 السَّفَرُ: رىبوار ۵ شۇپنىكە لەسەر بېست
 بىمىنەتەو.
 السَّفَرُ: كىتەب ۵ يان كىتەبى گەورە ۵
 قورئان دىفەرەموى: ﴿كَمَثَلِ الْجَمَارِ
 يَخْمَلُ أَصْفَارًا﴾ ۵ ھىروا ناوہ بۇ

بەشېك لە تەورات.
 السَّفَرَةُ: خوار دىمەنىيەكە بۇ رىبوار
 ئامادە دىگوتى ۵ تىشو ۵ تىشودان
 (ھەمبەنە) ۵ سەفرەو خوان ۵ (ك:
 سَفَر).
 السَّفَر: نىردىراو ۵ ناوبىزى كەرو
 رىكخەرمەنى نىوان دوو ھۆزو گەل
 ۵ لە بوارى ياساى نىو دىولەتىدا
 سەفىر بىرىتىيە لە نىردىراو ۵
 لەلايەن دىولەتىكەو بۇ
 دىولەتىكى تر كە نوپنەرايەتى
 دىولەتمەكەنى يان سەروكى ولاتەكەنى
 دىكا لە ولاتى بۇ نىردىراودا ۵ دەلالو
 نىوانكارى فرۇشىارو كېپار ۵ زاناو
 شارمزا لە بوارى ئاوازمكاندا ۵ پىاوى
 لىھاتوو قەسە خۇش ۵ (ك: سَفَرَاء) ۵
 ھىروا ناوہ بۇ ئەو پەش و پەلاش و
 گەلاو گولەنى دىكەمىتە سەرم زەمىو
 بىكى درەختەكان.
 السَّفَرَةُ: مېنەنى (السَّفَر) ۵
 ملوانكەمەكى قولقە بەنەنە لە زىپرو
 زەو ۵ (ك: سفائر).
 السَّافِرُ: (مَسَافِرُ الرَّجُلِ) ئەمەنى لە
 روخسار ديارەو دىرەكەموى.
 السَّافَرُ: بە كەسېك دىگوتى ئازابى
 بۇ سەفىر كىردن، يان زۇر سەفىر
 بىكا ۵ (ك: مسافير).

الْمِسْفَرُ: بهمانا (الْمِسْفَارُ) دئ.

الْمِسْفَرَةُ: مینهی (الْمِسْفَرُ) ه هروا ناوه
بۆ گهسک.

الْمِسْفَرَةُ: تۆپهانی بهنی ریسراو (گلۆله
ریس).

السْفَرْجَلُ: بههه ه درهختی بههه،
درهختیکی گوئی بهرداره، بهرمکهی
خره و مکوو سیوو پرتهقال، شوینی
سهرمکی ولاتی ئیرانه و له هه موو
ولاتیکی تردا دمروئ نهگهر ناوو
ههواى مام ناوهندی بی ه بهرمکهی
بهگالی دهخوری و دمکوئیندری و
شهکری تیکهه دهرکری مرمبای ئ
دروست دهرکری.

سَفْطَ: هسهی تیکهه و بیکهه و بی
بنه مای کردن، بهخه مایی خوی
حیکمهت و فهلسفه بلاو دمکاتهوه.
السَّفْطَةُ: هیاس و بیکگرتن و هسه
دامه زراندن له سهر بنه مای و ههم
خه پال مه بهست بۆردانی بهرام بهرو
بی دجنگ کردنیهتی.

السَّفْطِي: نهو کهسهی سهف سهطه
چییه و بیرو بۆچونی هه له بلاو
دمکاتهوه.

السُّفْطَايَةِ: پیرێکن ئینکاری شتی
حسو و رون و ناشکرا دهکهن و
بروایان به هیچ نیه.

سَفْسَفَ الْعَمَلُ: کارمکهی به باشی
نه نجام نه دا ه دمهغلی تیدا کرد.

سَفْسَفَ الدَّقِيقُ: ئاردمکهی بیژا ه
دهگوتری: (سمعت سَفْسَفَةَ الْتُخْلِ)
گویم له خشه خشی هیله کی ئارد
بیژانه که بوو.

سَفْسَفَ الرِّيحُ التَّرَابُ: رهش بهاکه گل و
خۆله کهی به جه وادا برد.
السَّفْسَافُ: ورده ئارد که له هیله کهوه
دادمه بیژری و کۆمهه دمی ه پان گله
ورده که کۆمهه دهرکری ه شتی بهرو
پوچ و بی که هک کارو گوفتاری بی
سوود ه (ك: سَفَافٍ).

السَّفْسَافَةُ: رهش بهایه کگل و خۆل رابدا
به سهر زمویدا.

السَّفْسَافُ: چروک و دمست هوجاو،
رهوشت ناشیرین.

سَفْسَفَ الطَّائِرُ: بالندمه که جیقنهی کرد.
سَفْسَفَتِ السَّيْفُ: جهوه هرو شه پۆل
ورشه داری شم شیر.

سَفْطَ سَفَاطَةً: دلی هاک بوو له گهه
سه خاوه تیدا.

سَفْطَ الْحَرْشُ: جهوزه کهی هاک کردو
سواغی دا، له بی کرد.

اسْتَفْطَ مَا فِي الْأَسَاءِ: ههرچی له
قه به کهدا بوو خواردیهوه.

- تَسْفَطُ مَا فِي الْأَنْاءِ: به مانا (اسْتَفْطَ) دئ.
- السَّفَاطَةُ: فش و فۆل و کلۆر.
- السَّفَاطَةُ: شتی ناو مان.
- السَّفْطُ: صندوقیکه نافرمت عهترو
- مکیاج و شتی تابهتی خوی تیدا
- هه لدمگړئ ۵ به چنه و هه رتاله و
- زهمبيله که میوهی تیدا هه لدمگړئ
- ۵ میوهی تیدمگړئ ۵ توپکلی سهر
- پیستی ماسی ۵ (ک: أسقاط).
- السَّفَاطُ: نه و کهسهی صندوق و
- به غدانی تابهت به کل و کولتورو
- عهترو میکیاجی نافرمت دروست
- دمکا یان دهیفرؤش.
- السَّفِيطُ: نه و خورما نه گه پیوانه ی که
- هه لدمومرن.
- سَفَعٌ بَعْضُ مَنْ أَعْضَائِهِ: نه ندامیکی
- جهسته ی گرتو رایکیشا بۆلای خوی
- ۵ دموگوترئ: (سَفَعٌ بِنَاصِيَتِهِ) قزئ
- پیشه سهری گرتو رایکیشا ۵ همروا
- دمگوترئ: (سَفَعٌ بِنَاصِيَةِ الْفَرَسِ
- لیرکبه) یالی نه سپه که ی گرتو
- سواری بوو.
- سَفَعَتِ السَّمُومَ وَالشَّمْسُ وَالنَّارُ وَجْهَهُ:
- رمله باو هه تاوو ناگر دهم و چاوو
- روخساری فلانی داخ کردوه
- هه لپرو زانده، رنگی پیستی
- گۆریوه و رمشی کردوه.
- سَفَعُ الشَّيْءِ: شتمکه ی نیشانه کرد ۵ داخی
- کرد.
- سَفَعٌ سَفْعًا وَسَفْعَةً: رنگی رمشی مه یله و
- سور بوو (فهو أسْفَعُ وهي سفعاء)
- (ک: سَفَعٌ).
- سَافَعُهُ مَسَافَعَةً وَسِيفًا: شهر ی له گه ل
- کرد، دهری کرد.
- سَفَعَتِ النَّارُ وَجْهَهُ: ناگر دهم و چاو ی
- هه لپرو زانده و پیستی رمش کردوه.
- اسْتَفَعُ ثِيَابَهُ: پۆشاکه که ی له بهر کرد ۵
- به زوری بۆ پۆشاک ی رنگاو رنگ
- به کار دهیپندری.
- اسْتَفَعُ لَوْنَهُ: له ترسا یان به هو ی شتی
- ترموه رنگی گۆرا.
- تَسَفَعُ بِالنَّارِ: به ناگر خوی گهرم
- کردموه، خوی بهر ناگردا.
- السَّفْعُ: پۆشاک له ههر جۆرنیک بی ۵
- (ک: سَفْعٌ).
- السَّفْعَاءُ: سی کوچکه ی منجه ل و دهره
- ۵ کوتری ملیوانکه لهمل ۵ (ک:
- سَفْعٌ).
- السَّوَالِغُ: گرو گهرمی بای سه موم.
- سَفُّ الطَّائِرِ مَفِيفًا: بالندمه که له نزیک
- زموپییه وه فپی.
- سَفُّ الْخَوْصِ وَالْخَصِيرِ سَفًّا: لقه دارخورما و
- حه صیره که ی به په نجه ته نی.

سَفَّ الدَّوَاءِ سَفًّا: به وشکی دهرمانه‌کهی

خوارد نه‌یکرده هه‌ویرو نه‌یشیلا ۵

دمگوتری: (سَفَفْتُ الدَّوَاءَ).

أَسَفُ الطَّائِر: به‌مانا (سَفَّ) دئ.

أَسَفُ السَّحَاب: هه‌ورمه‌که له زموێ نزیک

بۆوه.

أَسَفُ فُلَان: فلانکەس هه‌ولی کاری

سوکانه‌ی داو کاری خوێپریانه‌ی

گرتە نه‌ستوی خوی.

أَسَفُ الْأَمْرِ: کارمه‌کهی نزیک خسته‌وه،

لئێ نزیک بۆوه.

أَسَفُ النَّظَرِ إِلَيْهِ: چاوی تێ برێ و زۆری

سه‌یرکرد.

أَسَفُ الْبَعِي: ئالفی دا به‌ حوشرمه‌که ۵

ئالفی وشکی دایه.

أَسَفُ فُلَانًا السُّفُوف: دهرمانی وشکی

دهرخواردی فلان دا، وایکرد فلان

دهرمانه‌که به‌ وشکی بخوا ۵

دمگوتری: (أَسَفُ الْجُرْحِ دَوَاءً)

دهرمانی وشکی خسته‌ سه‌ر

برینه‌که.

أَسَفُ الْفَرَسِ اللَّجَامَ: لغاوی کرده دهمی

نه‌سه‌په‌که.

أَسَفُ الْخَرَصِ وَالْحَصِي: پەرژه دارخورماو

حه‌صیرمه‌کهی ته‌نین.

أَسَفُ الْوَشْمِ: خاله‌کهی به‌ نه‌وشاتر

دابۆشی (سواخیدا) ۵ ده‌شگوتری: (ما

أَسَفٌ مِنْهُ بَتَافَهُ) هیچی لئێ دهمس

نه‌که‌وت.

أَسِفٌ وَجْهُهُ: روخساری گۆرا.

أَسَفُ السَّرِيقِ وَالسُّرَّاء: قاوته‌که‌و

دهرمانه‌کهی به‌ وشکی خوارد.

السُّفَّةُ: نه‌و پەرژو پالهی دره‌ختی

خورماکه‌ دمه‌ندری و زه‌نبیله‌ و شتی

وای لێ دروست دمکری ۵ گورزه‌ پەرژو

پالی دارخورما ۵ (ك: سَفَفَ).

السُّفُوف: ههر دهرمانیك وشك بئ و

نه‌کرای به‌ هه‌ویرو ناوی تیکه‌ل

نه‌کرای.

السُّفِيَّةُ: به‌رچه‌و زه‌نبیله‌ و شتی وا

که له پەرژێ دارخورما ته‌ندرای.

سَفَقَ: به‌مانا (صَفَقَ) دئ به‌ هه‌موو

صیغه‌کانیه‌وه.

سَفَكَ سَفْكًا: رشتی، رۆی کرد ۵

دمگوتری: (سَفَكَ الدَّمُ) خوێنه‌کهی

رشت ۵ (سَفَكَ الْمَاءُ وَسَفَكَ الدَّمُ)

(هو سافك وسفاك).

إِسْفَلَ: رژا، هه‌لرژا.

السُّفْكَةُ: نه‌و زه‌لاته‌و ته‌وابیلانه‌ی

پیش خواردن له‌سه‌ر سفره‌و خوان

دادمیری ۵ (ك: سَفَكَ).

السُّفُولُ: درۆزن ۵ ناویکه‌ له‌ ناوهمانی

نه‌فس و دمرو.

سَفَلَ سَفْلًا وَسَفْلًا وَسَفَالَةً: نزم بووه،

پيچھوانهي بهرزيونهوميـه

دمگوترئ: (سَفَلَ فِي الشَّيْءِ)

لهسمرموه راهاته خوار بو دامينـ.

سَفَلَ فِي عِلْمِهِ وَخَلْقِهِ: له زانياريو

رموشندا نزم بووه، شانسو بهختي

كهـم بوو هـ (هر سَافِلٌ) هـ (ك: سَفُلٌ

وَسَفَلٌ وَسَفَلَةٌ).

سَفَلَ سَفَالَةً: خوږي و هيچو بوچ بوو.

سَفَلَهُ: نزمي كردموه و بهرمو خوار

ناردی دايبهزاندۀ خوار.

اسْتَفَلَ: بهمانا (سَفَلَ) دئ.

تَسَفَلَ: ريزي دابهزي شكومهندي

لهدمست دا.

الاسْفَلُ: (أَسْفَلَ الشَّيْءِ) خواروي شت

پيچھوانهي ژورووي هـ (ك: أَسْفِلٌ

وهي سُفْلِي).

السَّافِلَةُ: مَيِّينَهـي (السَّافِلِ) هـ (وسافلة

الشَّيْءِ) لاي خواروي شت هـ

دمگوترئ: (سافلة الرمح) نيوهي

رمب به لاي دمسهكههدا هـ (سافلة

النهر) لاي خواروي چؤم و روبار هـ

پيچھوانهي لاي سمروي.

السَّفَالَةُ: (سَفَالَةُ الشَّيْءِ) لاي خواروي

شت (سَفَالَةُ الرِّيحِ): بهرامبمري نهو

شوينهي باي لي ههلدمبيـ.

السَّفَلَةُ مِنَ النَّاسِ: خوږي و ههتيو

مجهي خهـكـ.

السَّفَلَةُ مِنَ النَّاسِ: خوږي و ههتيو

مجهي خهـكـ.

السَّفَلَةُ (مسفلة الشيء): لاي خواروي

شت قولاي شت هـ دمگوترئ: (هر

يسكن محلة المدينة وانا اسكن

مَسَفَلْتُهَا) هـ (ك: مَسَافِلٌ).

سَفَّتَ الرِّيحُ سَفُونًا: بايمكه لهسمر زموي

به نزمي ههـثبوو هـ (لهي سافنة) (ك:

سوافلن) هـ (وهي سفون) (ك: سَفَانٌ).

سَفَنَ الشَّيْءَ سَفْنًا: توئكلي له شتمكه

كردموه سپي كرد.

سَفَنَ الشَّيْءَ: بهمانا (سَفَنَ) دئ.

السَّافِنُ: رمگيـكه لهناو پشتدايه به

درئزاي پشت پهيوسته به رپشهـي

دلوهه پيشي دمگوترئ: (الأكحل).

السَّفَاةُ: پيشهي كهشتي دروست كردن.

السَّفَانُ: كهشتي دروستكمر و مستاي

كهشتي دروستكردن.

السَّفَاةُ: لوتلونو مرواري.

السَّفْنُ: تهـشوي، پاچ قوئينگ.

ههرشتيـك شتي هي بتاشريـ هـ

پيستي رمقو و زير.

السَّفِينَةُ: كهشتي هـ (ك: سَفْنٌ، وسفان

وسفين) به حوشترهش دمگوترئ:

(سفان البر).

السُّرَّافُن: با، رمشه با، تاکه که ی (سافنه).
 اَلْمِسْقُن: به مانا (السَّقْن) دئ ۵ (ک:
 مسافن).

سَفَه نفسه و رایه سفاها و سفاقة: نفسی
 خوی هه لنا بو سفاهت و
 رابواردن و بی عقلی ۵ پان نیسه تی
 دا بو سفاهت ۵ هه وتانندی به
 هیلای برد.

سَفَه صَاحِبَه سَفْهًا: له سفاهت و بی
 عقلیدا به سهر هاوه له کهیدا بالا
 دمست بوو لهوی تیپه پاند.
 سَفَه سَفْهًا: بی و مزن بوو نهزان بوو ۵
 دمگوتری: (سَفَه عِلْمًا) بیجایی
 بهرامهر کردین جنیوهی پنداین.
 سَفَه الْحَق: حهق و راستی ژیر پنداو
 پابه ند نمبوو پییه وه.

سَفَه نفسه و رایه: به مانا (سَفَه) دئ.
 سَفَه فَلَانًا: فلانکهسی به نهزان و گیل له
 هه له مندا.

سَفَه الشَّرَاب: زوری له شهرا به که
 خواردموه تیراو نمبوو.

سَفَه نَصِيَّة: بهشی خوی له بیر جووه.
 سَفَه فَلَان سفاها و سفاقة: به مانا (سَفَه)
 دئ.

سَافَهَة: جنیوی پندا.

سَافَة الشَّرَاب: زوری له شهرا به که
 خواردموه، زیدمرهوی تیدا کردو له

گوتره خواردیه وه.

سَافَة الطَّرِيق: ملی ریگای گرتو به
 خیرایی پیندا رویش.

سَفَهَة: به کالقام و نهزانی له هه له مندا
 وای لی کرد گیل و نهقام بی ۵
 دمگوتری: (سَفَه الْجَهْل حَلْمَة)
 نهزانی و گیلی عقلی کهم کردو
 نهقام بوو.

سَفَه فَلَانًا: نیسه تی فلانکهسی بو لای
 گیلی دا.
 تَسَافَة عَلَیْهِمْ: بی عقلی بهرامهری
 نواندن.

تَسَفَهَت الرِّیَاح: رمشه با که تیکیه وه
 هاویش و بوو به گیزه لۆکه.

تَسَفَه فَلَان: فلانکهس به زوره ملی و
 ته که لوف گیلی و سفاهتی به سهر
 خویدا هیئا.

تَسَفَه عَلَیْهِ: ههسی ناشیری نی بهرامهر
 کردن و ریزی شکاند.

تَسَفَه الرِّیَح الشَّيْئ: رمشه با که شته که ی
 جهواداو هیئایی و بردی.

تَسَفَه فَلَانًا عَنِ الشَّيْئ: فلانکهسی له
 شته که لاداو هیلی لی کرد.

السَّافَة: نه حمهق و گیل ۵ زور تینو ۵
 که سیك زوری تینوبی.

السَّفِيَة: که سیك به نهقامی و گیلی
 مال و سامانی خوی خهرج بکا ۵

نه زان و كالقام ه (ك: سفهاء) ه
دمگوترئ: (ثوب سفیه) قوماشیکه
چنینه که می خرابه (زمام سفیه)
لغاویکه ناریک و بیک ه (ناقۀ
سفیه) حوشرئکی سوک روپه،
به هیواشی دهر و ا .

الْمَسْفَهَةُ: خواردنیک که زور ناو کیش
بی.

سَفَا سَفَوًا: پهله ی کرد ه دمگوترئ:
(سفا في مشيه): له رویشتندا پهله ی
کرد (سفا في طیرانه): له فرپندا
پهله ی کرد.

سفا فلان: فلانکس به ندایه تی خودای
کرد تهوازوعی نواند ه شیعی
ناسک و جوانی هه بوو ه عهقل و
هوژی لاواز بوو.

سفا الريحُ الرابِ وَغره سَفَا: رمشه بابه که
گل و خوئه که می هه لگرت ه بلاوی
کردموه ه (فالريحُ سافیه) (ک: سواف)
گل و خوئه که بیی دمگوترئ:
(مَسْفِي، ساف، سَفِي).

سَفِي الشَّيْءُ مَفِي: شتمکه سوک بوو تهنک
بوو دمگوترئ: (سَفِي شعر ناصيته)
قزی پیشه سمری تهنک بوو ه سمری
روتایه وه.

سَفِيَتِ الْبَغْلَةُ: هیسترکه جهسته سوک و
خیراړو بوو.

سَفِي الحيوانُ أوالانسانُ: نازه که پان
ئاده میزاد که کزو لاواز بوو (هر
أسفی وهي سفواء).

أسفی فلان: فلانکس گلکه می
گواسته وه ه لاواز بوو.

أسفی بصاحبه: خرابه کاری له گهل
هاوه که می کرد ه هیتنمی بؤکرد.

أسفی الزرعُ: کشت و کاله که دمور و بهری
گوله دانمونه کانی زبربوو پیگه می.

أسفی فلاناً: فلانکس هه لئا بؤ شتی
پر و بوچ و خو پریمتی.

أسفی الريحُ القابِ: رمشه بابه گل و
خوئی حمودا رابدا بلاوی کردموه .

السَّافِياء: تمبو تۆز ه رمشه بابه گل و
خوئی زور هه لگرت.

السَّافَا: گل و خوئی ه درمختی جهلاوی ه
خودی جهل و درپه کان.

السَّافَا: دهرمان.
السَّفِيَّةُ: زیدمی که باریکه کوئی

سمری په لکه گه لای هه ندی
درمخت و روه کی پی دی ه وگو

په لکه گه لای سینامه کی و کؤکا.
سَقَبَ سَقْبًا وسَقْبًا: نزیك بووه (هر ساقِب
وسقیب).

أَسَقَبَ: نزیك بووه (أَسَقَبَ الشَّيْءُ)
شتمکه نزیك کردموه.

سَاقَبَةُ: لَيْتِ نَزِيكَ بَوَّوَه.

تَسَاتِبَا: لَيْتِ نَزِيكَ بَوَّوَنَهَوَه.

السَّاقَبُ: پَارچە لۆكەپەكە لە سەردەمی

پیش نیسلامدا نافەرمی عەرمب بە

خوینی خۆی سوری دەکردو لەسەر

سەری خۆی قایمی دەکرد لکێکی لە

ژێر سەرییچەکەپەو دەهینایە

دەرمووە تا خەڵک بزانن میردی

نەماوە، یان براو کەسیکی نزیکی لە

دەست داووە (ك: سَقَبُ).

السَّقْبُ: بِنِجَوَه حَوِشَتِ نِوَكاتەى

لەدایك دەبێ ە درێژ لەهەر شتێك

بێ ە كۆلەكەى خێمە و رەشمال (ك:

السَّقْبُ و سَقْب و سِقَاب و سِقَاب).

السَّقْبُ: نَزِيكَ ە دەرگوتری: (منزل

سَقْب) مەنزلی نَزِيكَ ە لە حەدەشدا

هاتوووە (الْجَارُ أَحَقُّ بِسَقْبِهِ).

السَّقْبِيَّةُ: كۆلەكەى خێمە و رەشمال ە

(ك: سَقَاب).

سَقَدَ فَرَسَهُ سَقْدًا: نەسپەكەى لاواز کرد.

السَّقْدُ: نەسپی لاواز ە (ك: اسقاد).

السَّقْدَةُ: باندەمپەكە گۆشت خۆرە

جەستەى پچووكە، بارپەكەئەپە،

دەندووكی رەمق و رەشە جەرو

جانەومەرى پێ كۆدەكاتەو، پەشتی

خاکییە، كەنارو قەراخی پەرو بایی

بوننیە، بەر وەرگی سپییە، سینگ و

كلكی و قاجی سورن ە لە ولاتانی

نەوروپا و سیریا دەژی ە (ك: سَقْد).

سَقَر سَقَرًا: دوور كەوتەووە.

سَقَرَتِ النَّارُ أَوِ الشَّمْسُ فَلَاتًا: ناگەریان

خۆر پێستی فلانی رەش هەلگێرا ە

نازاریدا سوتاندی، داخی کرد.

اسَقَرَتِ النِّخْلَةُ: خورماكە دۆشاوی لەبەر

رۆیی ە شیرینی ئی چۆرپەووە ە

دۆشاوی ئی تەكا.

السَّاقِر: گەرمایی ە گەرمی ە ناسنی

داخکردن و نیشانەکردنی نازەل و

شتی وا ە (ك: ساقِر).

السَّقَرُ: گەرمی خۆر یان گەرمی ناگەر،

نازاری گەرمییەكە ە یان دۆشاو ە

(ك: سَقَر).

سَقَسَقَ الطَّائِرُ: باندەكە بە دەنگی نزم

خویندی ە جیقنەى کرد.

الْمُسَقَسِقُ: شیعەر خویندەووە بە نۆرە،

واتە: دوو كەس بە نۆرە

هەریەكەیان دێرە شیعەرێك

بەخوینتەووە.

سَقَطَ سَقْطًا وَسَقْطًا: كەوت ە كەوتە خوار

ە دەرگوتری: (سَقَطَ مِنْ كَذَا فِي كَذَا أَوْ

عَلَى كَذَا أَوْ إِلَى كَذَا) لە پەندى

پێشیناندا هاتوووە دەلى: (سَقَطَ

العشاء به علی سرحان) به کهسیک
دمگوترئ ههولئ بهدمست هینانی
شتیک بداو سمری خوئی دانئ و تیدا
بجئ.

سَقَطَ الجنین من بطن أمه: زارۆکهکه پئیش
نۆ مانگی له سکی دایکی کهوته
خوار ۵ به نهکاملئ له دایک بوو.

سَقَطَ الکوکبُ: نهستیرمکه ئاوا بوو.
سَقَطَ الحرُّ أو البردُ: گهرما یان سهرما هات.
سَقَطَ عني: لاجوو دهرهات.

سَقَطَ في كلامه وبه: ههلهی کرد له قسه
کردندا تیکهوت.

سَقَطَ من عيني و من منزله: پئیش چاووم
کهوت ۵ ریزئ لام نهما.

سَقَطَ في يده: پهشیما بووه، سهر سام بوو
۵ هورئان دهمهرموی: ﴿وَمَا سَقَطَ فِي
أَيْدِيهِمْ﴾.

أَسْقَطَ في قوله أو فعله: ههلهی کرد له
قسهدا یان له کردموه ۵ دمگوترئ:
(كَلَّمْ لَمَّا أَسْقَطَ في كلمة) قسهی
کردو هیچ ههلهیمکی له قسهکهیدا
نهکرد ۵

أَسْقَطَ له: به قسهی پهرو پوج ئاخاوتنی
لهگهئ کرد.

أَسْقَطَتِ الحامل الجنين: ئافرته سکپرکه
مندالهکی لهبارچوو.

أَسْقَطَ الشيءُ: شتهکهی خست، بهری
دایه خوارموه.

أَسْقَطَ فلاناً: له شان و شکۆی فلانی کهم
کردموه، شکاندی ههولئ لهگهئ
فلاندا ههلهی پئیکا یان درۆ بکا،
ئهووی لایهتی بیدرکئ.

أَسْقَطَ الحَبَرَ: ورده ورده ههوالهکهی
ومرگرت.

أَسْقَطَ كذا من كذا: ئهووی لهوه
دهرکردو لئ کهم کردموه.

أَسْقَطَ في يده: بهمانا (سَقَطَ) دئ.
سَاقَطَ الشيءُ مُسَاقَطَةً وسِقَاطاً: شتهکهی
خسته خوار، دایگرت ۵ بهردموام
بوو لهسهر خستنه خوارمووی
شتهکان پهک لهدوا پهک.

سَاقَطَ فلانٌ فلاناً الحديث: فلان قسهی بۆ
فلان کردو ئهویش گوئی بۆ گرت،
ئهمجار ئهویان کهوته قسه کردن
ئهمیان گوئی بۆ گرت.

سَاقَطَ الفرسُ العَدُوَّ: ئهسپهکه
بههیواشی بازیدا.

سَاقَطَ الحِصَانُ الحِيلَ وَغِيَرَهَا: نهسپهکه
پئیش ماینهکه کهوت.

تَسَاقَطَ: بهمانا (سَقَطَ) دئ ۵ پهک لهدوا
پهک کهوتنه خوار.

تَسَاقَطَ عليه: خوئی ههپندایه سهری.

تَسَقَطَ فلاناً: داوای خستنه خوارمووی
فلانی کرد ۵ فلانکهسی ههئنا
بۆئهووی خوئی بخا، ریزئ خوئی
بشکئئ ۵ بکهوئته ههلهوه، درۆ بکا.

إِسْتَقَطَ: به مانا (سَقَطَ) دئ.

الإِسْقَاطُ: له بوارى پزیشکیدا منداڭ

له بار چوونی نافرته به چوار

مانگی تا حموت مانگی.

السَّاقِطُ: خوږی و هه تیو مچه

دواکهوتوو له بهدمست هینانی

بهخته موری و بپروا نامه و

دمستکهوته کانی ژیان (ك: سَقَطُ)

بۆ مینه دموگوترئ: (ساقطة) (ك:

سقاط) دموگوترئ: (لكل ساقطة

لاقطة) بۆ هه موو قسه به کی خراب و

بی که لك که سانیك هه ن بیان

قوزنه وه و بلاویان بکه نه وه

هه موو شتیکی خراب داخواز لك

هه به.

السَّاقِطُ: نهو خورما نهگه یوانه ی

هه لدمورن هه له وه هه تخلیسکان

بالی بالنده، یان نهو بمشه ی بالی که

له زموی دمخش له کاتی رویشتن

به سمر زه ویدا.

السَّاقِطُ مِنَ الشَّيْءِ: لایه کی شتمکه

قهرخی شت.

سَقَطَا اللَّيْلُ: دوو لایه نی تاریکی شه و.

السَّاقِطُ: همرچی له شت بکه ویته

خوار، پرزو پال و ورده و بنزیل و

خشت و خۆل.

السَّاقِطَةُ: به مانا (السَّقَطُ) دئ.

السَّقَطُ: همرچی به ربیته وه به نه کاملی

ه زارۆك و منداڭی له بارچوو پینش

تەمەنی نۆ مانگی ه پزیشکه ناگر

که له بهردمستی و شتی وا دمبیته وه

ه کوټایی لبه لان (ك: أسقاط).

السَّقَطُ: نهو پەرژانه ی له شهونم

دمکونه خوار ه بهر ه ئادممیزادی

خوږی و هیج و هوج.

السَّقَطُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: قهرخی شت

نه ملا و نه ولای شت ه بالی بالنده،

یان نهو ی له زموی دمخش له کاتی

رویشتنیدا (ك: أسقاط) (سقطا

اللیل) نه مپه ره و پهری

تاریکی به که ی.

السَّقَطُ: هه لومریو به ربی وه له همر

شتیک بی ه شتی خراب و بی که لك

ه بۆیه به ورگو ریخۆله ی کوشتی

دمگوترئ: (سَقَطُ) هه مروا ناوه بۆ

قسه و کردمو ی هه له (ك:

أسقاط).

أسقاط الناس: خوږی و هه تیو مچه ی

ئادممیزاد.

السَّقَطَةُ: جارێك كهوتن و به ربوونه وه

به لای هه ژنهر ه هه لئنگوتن (ك:

مِقاط).

السَّقَطِيُّ: فروشیری کالای خراب و بی

که لك.

السَّقَاطُ: به مانا (السَّقَطِيّ) دئ.

السَّقَاطَةُ: شتیکه له لای سهروی
دمرگاومیه دمرگاکی پی هفل دمرئ
(سورگی).

السَّقُوطُ: (سُقُوطُ الذَّرَاعِ) له بواری
مندالبوندا له جئ حوونی شان و
شه پیلکه، یان هاتنه دمرمودی
دودمستیته تی له پیش سمردا ۵ له
بواری قانوندا کۆتا پیتهینانی
کیشهیه پیش برپاری دادگا، دوا
تیپهر بوونی سالتیک به سمر
نواندنیدا و مگمر نه خستنی.

السَّقِيطُ: به مانا (السَّقِاطُ) دئ ۵ نه و
پرژانه تی له شهونم دمکونه خوار ۵
تهرزه ۵ سههۆن ۵ (ک: سَقِطُ) ۵
ههروا ناوه بۆ گیل و نه حمهق ۵ (ک:
سَقِاطُ).

السَّقِيطَةُ: میننه تی (السَّقِيطُ) ۵ نافرمتی
بی رموشت و چه تیوه و بی ریز.
السَّقَاطُ: نافرمتی وها مندالی بۆ
رانه و مستی، همر مندالی له سکی
بکهوئ به نه کاملی له باری بجئ ۵
(ک: مَسَاقِطُ).

السَّقَطُ: شوینی به ربوونه ووه کهوتنه
خوارموه.

مَسَقَطُ الرَّاسِ: شوینی له دایکبوون ۵
دمگوترئ: (فلان یعن الی مَسَقَطِهِ)

فَلَانْکَمَس بیری شوینی له دایکبوونی
خوی دمکاته ووه بۆی دمگورکینی.

مَسَقَطُ النِّجْمِ أَوِ الْغَيْثِ: نه و شوینه تی
نهستیرمه که یان بارانه که لئی دمدا ۵
دمگوترئ: (هم یتجمعون مساقط
الغیث) نه و خیل له شوینه مانه و
که بارانی ئی باری و له مورو ناوی
لییه.

مَسَقَطُ الرَّمْلِ: کۆتایی لمبه لآن ۵ (مَسَقَطُ
الضَّرء) ۵ پهنجمرمو کولانه تی که
روناکی لیوه دپته ناو مالموه.
الْمَسَقِطُ: بالی بالنده، یان نه و سه ره
پهرو باله تی له کاتی رویشتی بالنده
به سمر زمویدا له عمرز بخش ۵ (ک:
مَسَاقِطُ).

الْمَسَقِطَةُ: هوی بهر بوونه ووه، داخواری
بهر بوونه ووه (ک: مَسَاقِطُ).

السَّقَطِرِيُّ: همر شتیک نیسبت بدرئ
بۆ (سَقَطِرِيّ) که دورگه به که له ناو
دمرهای هیندا ۵ دمگوترئ: (صُرّ
سَقَطِرِيّ) تالی سوفوطری.

سَقَعَ سَقْعًا: رویشت ۵ (سَقَعَ الدِّيكُ)
که له شیرمه که خویندی.

سَقَعَ الشَّيْءُ الصُّلْبَ: به شتیک رمق له
شته رهقه که یدا.

الاسْتَعُ: دوژمن و حه سوود که بیگانه
بن ۵ قه له ره شه ۵ بالنده به کی

السَّقْفُ: هه لاشی خانوو (سه قضي
خانوو) ه ناسمان ه (ك: سقرف
واسقف وسقف).

السَّقْفَال: كه سيك پيشه سقصف
دروست كردن بئ.

السَّقْفِي: به مانا (السَّقْفُ) دئ ه (ك:
سقف).

السَّقْفِيَّة: كه پرو سابات ه شتيك سيبهر
بكا.

سقيفة بنى ساعدة: ساباتيك بوو
موسولمانان له ژئريدا به يعهتيان به
ئهبوبه كرى صديق كرد بو جئ
نشيني ه همروا ناوه بو همر تهله
بهرديكي پان كه بكرئ به سه قصفو
سهرقاب بو جوكاو بيرازو شتي لهو
جوره ه لهوحي كهشتي ه همر
پارچه زيوو نالتونيك كه وردو
چه كوچ لي دراو بئو دريژ بويئ ه
شه پكه ي دار؛ كه ده خريته سهر
نه ندامي شكاوو پيئي
هه لدمبه سترتته وه ه (ك: سقائف
وسقف).

السَّقْفُ: دريژ.

سَقِلْتُ الْيَدُ أَوْ الرِّجْلُ سَقْلًا: دستمهكه يان
قاچهكه خوار بوو ه (لهو اسقل وهي
سقلاء) (ك: سقل).

الْإِسْقَالُ: پياوזה مشكه؛ روميكي به

جهسته پچوكه ومكوو چولهكه وايه
هه ندي بهشي پهرو بالي سموزه ه
سمرى سبييه ه زور حمزي له نزيك
ناوه ه (ك: اسالق).

سَقْفَ الْبَيْتِ سَقْفًا: سه قصفو هه لاشي بو
خانوومهكه كرد.

سَقْفَ سَقْفًا: دريژ بوو به مهيله و خوارى ه
ئيسقاني نهستوو بوون.

سَقْفَ الرَّجُلِ: پياومهكه لاخوار بوو ه (سقف
الظالم) بيچوه نوعامهكه ملي خوار
بوو ه (هو اسقف وهي سقفاء) (ك:
سقف).

اسقف النصرى فلاحاً: مهسيحيهكان
فلانكهسيان كرده ئوسقوفى خويان
واته: كرديان به كهشيش بهسمر
خويانهوه.

سَقَفُهُ: به مانا (اسقفه) دئ.

تَسَقَفُ: بوو به ئوسقوف (كهشيش).

الْأَسْقَفُ: سهرؤكيكه له سهرؤكهكاني
مهسيحي پلهي له ژوور پلهي
كهشي شهوويه و لهه خوار
مهطرانهويه ه (ك: اساقفة،
اساقف).

الْأَسْقَفِيَّة: پلهي ئوسقوف ه نهو
مهسيحيانهي له ژئر كوئترؤلي
ئوسقوفيكدان ه نهو ههرتمو
ناوچهيهي له ژئر ههرماني نهودان.

تهمه نه پئی دمگوترئ: (عُضِّل).

الإسْقِيلُ: به مانا (الإسْقَالُ) دئ.

السَّقَالَةُ: به مانا (الاسْقالة) دئ.

السَّقْلُ: که له که.

السَّقِيلُ: که له که تَيْك قوپيو (قهه

باریک).

سَقِمَ سَقَمًا وَسَقَامًا: نه خوشیبه که ی

در زدی گیشا.

سَقِمَ سَقَمًا وَسَقَامًا وَسَقَامَةً: به مانا (سَقِمَ)

دئ.

أَسَقَمَ فُلَانٌ: نه خوشی به که له دوا ی به که

به خه یان گرت.

أَسَقَمَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلان که سی

نه خوش خست ه دشگوترئ:

(أَسَقَمَهُ الْعِشْقُ وَأَضْنَاهُ عِشْقُ وَ سَوْز

نه خوشی خست ه کزو لاوازی کرد.

سَقَمَهُ: به مانا (أَسَقَمَهُ) دئ.

السَّقِيمُ: دمگوترئ: (هر سقیم الصدر

علی آخیه) رقی له براهه به تی

حیقلو کینه ی هه به بهرام بهر

براهه ی ه (لهو سقیم و کلام سقیم)

تیگه یشتنی لاواز، قسه و ناخاوتنی

لاواز ه (ک: سَقَمَ، وهی سقیمه) (ک:

سقائم).

أَلْمِسَقَامُ: که سیک زور جار نه خوش

بی.

أَلْمَسَقَمَةُ: (أَرْضُ مَسَقَمَةٍ) نمرزیکه زور

نه خوشی تیدا بهیدا دمبن.

السَّقْمُونِيَا: گیاهه که دمرمانی رهوانی و

سکچونی لئ دمرده ییندرئ هه روا

دمرمانی کر میشی لئ دروست

دمکری.

سَقَى بَطْنُهُ سَقِيًّا: له بوشایی ورگیدا جوره

شله مه نیه کی نه خوشی تیدا بهیدا

بوو که چاکبونه و دی زه محمت بی.

سَقَى الْعِرْقُ: رمگه که خوینی بهربوو

نه و مستایه وه.

سَقَى الْحَيْرَانُ وَالنَّبَاتُ: حه یوانه که یان

کشت و کاله که ی ناودا.

سَقَاهُ غِيثًا: بارانی بهسردا باراند.

سَقَى الثَّرْبُ: قوماشه که ی رنگ کرد، له

خمی دا ه دشگوترئ: (سَقَاهُ صَبْغًا) ه

(ک: سَقَاةٌ وَسُقَاءٌ وَسُقَى).

سَقَى بَطْنُهُ: سکی جوو، رهوان بوو.

سَقَى قَلْبُهُ عَدَاوَةً: دل و دموونی به

دوژمنایه تی ناودراوه ه (أَسَقَاهُ)

به مانا (سَقَاهُ) دئ ه فورئان

دمفرموی: ﴿وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا﴾ ه

ئاوی بؤ دابین کرد ه دمگوترئ:

(أَسَقَاهُ جَدُولًا مِّنْ نَّهْرِهِ) جۆگه

ناویکی له جهمه که بؤ جیا کردموه.

أَسَقَى فُلَانًا: شوینی ئاوی نیشانی

فلان که سی دا ه پئی گوت: خودا

تیراوت بکا.

ساقى فَلَائاً مَاءً أَوْ شَرَاباً: بهمانا (سقاہ) دئ.

ساقى فَلَائاً شَجَرَةً أَوْ أَرْضَهُ: باخهكهى يان زمويهكهى دا به فلان بؤنهومى بهخيوى بكاو ناوى بداو ناومداني بكانهوهو بهشيكي له بهرو بوومهكه بدرتي.

سَقَاءُ: زۆرى ناودا زياد له پيوست ناودېرى كرد.

سَقَى الثَّوْبَ كَذَا مِنَ الصَّبْغِ: جهند جارِيَك قوماشهكهى له رهنكهكه ههكيشاو له خمى دايهوه.

سَقَى فَلَائاً: به فلانكهسى گوت خودا تييراوت بكا.

استقى فَلَائاً رَمْنَهُ: داواى ناوى له فلانكهس كرد.

استقى مِنَ النِّهْرِ أَوْ الْبَيْتْرِ: له ناوى روبارمكه يان له ناوى بيرمكهى ههتينجا.

استقى الْمَعَارِفَ أَوْ الْأَخْبَارَ مِنْ كَذَا: زانيارى و ههوالى له فلان شتموه دمست كهوت.

تَسَاقَى الْقَوْمُ: خهلكهكه همر بهمكهيان ناوى دا بهوى تريان ه دمشگوترئ: (تساقوا كزوس النية) خهلكهكه لهناو خوياندا بوو به شهريان و بهكترين كوشتو بر كرد.

تَسَقَى: تييراو بوو ناومكهى تي بوورا ه

(كَسَقَى السَّائِلَ) شله مهنهكهى

خواردموه ه دمشگوترئ: (كَسَقَى الْجُلْدُ

الدَّمِ) پيستمكه خوښنهكهى ههلمزى.

اِسْتَسْقَى بَطْنَهُ: بهمانا (سقى) دئ.

اِسْتَسْقَى فَلَائاً: داواى ناوى له فلان كرد.

الاستسقاء: داواى باران بارين بارانهوه

له خودا بو باران بارين ه (صلاة

الاستسقاء) نوڙه بارانه ه همروا

ناوه بو كؤبونوهوى شله مهنهكهى

تايبهتى له بؤشايى بریتونيلا كه

نهخؤشيهكه چاكبوونوهوى كهمه ه

(الإستسقاء الدماغى) نهخؤشيهكهى

زكماكه زور جار وادميح شلهى مؤخ

له كيسهى دماغدا زياد دميح و

دميکشينى .

السَّاقَى: ناو گيرى، مهى گيرى ه (ك:

سَقَاء).

السَّالِيَةُ: جۆكه ناو ه دۆلجهى ناعور.

السَّيْقَاءُ: كونده، مهشكه ه همرشتيَك

شتى خواردنهوى تي بكرئ ه (ك:

أَسْقِي).

السَّيْقَاةُ: شوښى ناو دابهش كردن و

ئاودان ه نهو بهرداخ و سهتل و

گؤزى ناومكهى تيندايه ه قورئان

دمهفرموى: ﴿جَعَلَ السَّيْقَاةَ فِي رَحْلِ

أَخِيهِ﴾ ه پيشهى ناو دابهش كردن.

سَقَايَةُ الْحَاج: دابهش كردنى شمرهت،
 ناوو، خوښاوى ميوز، كه تايهت بوو
 به څوپه پيشيه كانه وه و شانازيان
 به وه دمكرد كه نهو كارميان له
 نهستويه.

السَّقَاءُ: ناو كيش بؤ مالو بؤ
 همرمانگه و شوپنى وا ۵ بؤ نافرمت
 دمگوترئ: (سَقَاءَةٌ وَسَقَايَةٌ).

السَّقِيُّ: ناوډيرئ، ناودان ۵ له دوعا
 كردندا دمگوترئ: (سَقِيَ لَهُ وَرْعِيًا).
 السَّقِيُّ: نه وهى ناو دمدرئ له زموى
 زرعات ۵ دمگوترئ: (زَرَعَ سَقِيًّا)
 زرعاتيكه به بئ باران ناو دمدرئ ۵
 به شه ناوو نوره ناو ۵ دمگوترئ:
 (كَمْ سَقِيَ أَرْضُكَ) به شه ناوى
 زمويه كمته چهنده؟ نهو ناوهى
 له گهل منداال بووندا دپته دمر (ك):
 اسْقِيَّة).

السُّقْيَا: ناوى ناو داشتنه ۵ ناو ډيرئ
 كردن، دمگوترئ: (سُقِيَ رَحْمَةً لَا سُقْيَا
 عَذَابٍ) واته بارانيكمان بؤ ببارينه
 سودى هه بئ و بئ زيان بئ.

السَّقِيُّ: ناو دراو ۵ نهو شتهى پټويستى
 به ناو داشتن هه بئ ۵ دمگوترئ:
 (زَرَعَ سَقِيًّا) ۵ (وَنَحَلَ سَقِيًّا) نهو دار
 خورمايهى به ناعور ناو دمدرئ ۵
 روهكى به رمدا ۵ بويه پټئ دمگوترئ:

(سَقِيًّا) چونكه له ناو ناوو نزيك ناو
 دمروئ ۵ همروا ناوه بؤ همورى
 باراناوى قهتره گه وره كه به
 خوررهم له زموى دمدا.

السَّقَاءُ: شوپنى ناوډيرئ ۵ جوگايهك
 زرعاتو نازهلى لئ ناو بئرئ ۵ (ك):
 مَسَاقِي).

السَّقَاءُ: به مانا (السَّقَاءَةُ) دئ ۵ ناميرئ
 ناو داشتن ۵ ناعور (ك: المساقِي).
 السَّقِيُّ: نهو زمركاتهى به جوگا و
 ناعور ناو بئرئ نهك به باران ۵
 ميصريه كان پټئ دهليين:
 (مَسَقَاوِي).

سَكَبَ الْمَاءُ سَكْبًا وَسَكْبًا: ناومكه هه لږزا،
 رموان بوو (هو ساكب وسكب).
 سَكَبَ الْمَاءُ سَكْبًا وَتَسَكَبًا: ناومكهى رزاندا،
 هه لږشت ۵ (هو مسكوب).
 إنسكب: هه لږزا.

الْإِسْكَابَةُ: داروچكه به كه كوني كونده و
 مهشكهى پټ دمگيرئ ۵ همروا كوني
 تهنكى و عامماراويشى پټ دمگيرئ ۵
 رجه تهى نهوت و رؤون و به نزين
 تيكرندو شتى لهو جوړه.

الْأَسْكَوبُ: بارانى بهر دموام و نيقليم
 گيرپ كه بروكهى نه داتئ ۵ له
 بروسكه شدا بهو به شهى دمگوترئ

که بهر دو زموى دئ ۵ ریزه درمختی
خورما ۵ (ک: اساکب).

السُّكْبُ: بارانی همتره گهوره و
بهر دوما ۵ لافاوی خیراو به تهوژم
۵ نهسپی خوشرؤ ۵ دمگوترئ: (فرس
سُكْب) نهسپئیکی تیز رویه، نهسپی
جهسته سوک و به نیشات ۵ کاری
پیویست و حتمی ۵ دمگوترئ: (امر
سُكْب) کاریکی پیویست ۵ پیاوی
درئز ۵ مس ۵ رمصاص.

السُّكْبُ: رمصاص ۵ درمختیکی بؤن
خوشه پرزو گه لای و مکوو رومکی
صهعتهر وایه.

السُّكْبَةُ: بهرویه که دمکریته گلؤ و
ومکوو شه بهکه وایه ۵ پیستیکی
تهنکه به سهری منداله و میه له کاتی
له دایکب و نندا له گه ل منداله که دپته
دور ۵ (ک: سیکاب).

السُّكْبَةُ: کرپزو چلکی سهر (ک: سُكْب
وسکاب).

السُّكْبَةُ: ناو ریزو نامیری ناو پرژین
۵ دمگوترئ: (أَرْسَلَ الْمَاءَ فِي الْمِسْكِ) ۵
(ک: مساکب).

سَكْبَج: خواردنی سهکبه جهی ناماده
کرد ۵ نه م خواردنه برهتیبیه له
گوشت و سرکه و هندی زه لاتو
تهوابیل ۵ که تیکه لؤ دمکریو

دمبته خواردنیکی خوش و بهتام.

السُّكْبَاج: خواردنیکه له گوشت و

سرکه و هندی تهوابیل دروست

دمکری ۵ پارچه به که له و خواردنه

پئی دمگوترئ: (سُكْبَاجَة).

سَكْت سَكْرَتَا و سَكَاتَا: بی دنگ بوو ۵

وازی له قسه کردن هینا.

سَكْت المتحرک: جم و جول همره که

دامرکا و خپ بوو ۵ دمگوترئ:

(سَكْت) واته مرد ۵ (سَكْت الغضْبُ

عنه) رفی نیسته وه.

سَكْت الریح: رمشه باکه که وت دیاردهی

نه ما.

سَكْت الحر: گهرمیبه که زیادی کرد له بهر

کزی با.

سَكْت الفرس: نهسپه که دواپین نهسپ بوو

که له حله به که دمرجوو.

أُسْكْتَه: بی دنگی کرد، خوستی لی بری

۵ دمگوترئ: (لا أُسْكِتُ اللَّهَ لَكَ حِسًا)

خودا هیچ هستیکت لمار نه خا

ژیانت خوش بی.

سَكْتَه: به مانا (أسکته) دئ.

الأسکات: پاشماوه له ههر شتیک بی ۵

پیرو کومه لی جیا جیای ناده میزاد

۵ ناده میزادی خویری و هیچ و بوچ ۵

روژانی کوتایی و مرزی هاوین.

الإنسکاتَه: بی دنگیبه کی کاتی و

بارو که زاوی دهر پشته سهر پشتی
 بۆره بۆر ناکا ۵ (ومن الحیات) له
 رمگه زی ماریشدا بهو مارانه
 دمگوترئ: که خو مات دمگاو پیوه
 دمدا، کهم ههستی پی دمگرت ۵ (ک:
 سکت).

السکت: کهسیک زور پی دمگ پی.
 السکت: بهمانا (السکت) دی ۵ دوا
 نهمی ناو حهله به ۵ دمگوترئ:
 (فلان سکت الحلبه) به کهسیک
 دمگوترئ له کارو باری خویدا سهر
 نه کهوی.

السکت: دواپین قوداحی قوماره.
 سکر سکرأ و سکرانأ: مهست بوو ۵ خپ
 بوو ۵ بیلنگ بوو ۵ راوهمستا ۵
 دمگوترئ: (سکرت الريح) و (سکر
 الحزن).

سکرت عینه: چاوی له روانین وهستا ۵
 چاوی مهست بوو.

سکر الإناء سکرأ: قاپه کهی پر کرد.
 سکر التهر: ناوی روبارمه کهی بهند کرد،
 بهر بهستی له بهردا کرد.
 سکر الخوض ونحوه سکرأ: ههوزمه
 پر بوو ۵ دمگوترئ:

سکر من الغضب: رقی ههلساو زور توپه
 بوو.

سکر فلان من الشراب سکرأ و سکرأ:

دمستکردنه وه به خویندنه وه
 ناخاوتن.

الساکوت: بی دهنگی زور ۵ کهسیک
 ماوهی زور بی دهنگ پی.
 الساکوت: بهمانا (الساکوت) دی ۵
 مردنی ناکاوو به سهکتهی دل.

السکات: بهردماوی له سهر بی دهنگی
 ۵ نه خوشی به که دهمیته هوی زمان
 و مستان و قسه نه کردن ۵ ههر شتیک
 بپیته هوی و سکوت بوون ۵ مردنی
 سهکته ۵ ماری گازندمی و مها که
 ههستی پی نه گرت تا پیوه دمدا ۵
 دمگوترئ: (هو علی سکات الأمر)
 نهو له سهر تهواو کردنی
 کارمه بهتی ۵ خهریکه نیشه کهی
 تهواو بکا.

السکت: ههناسه دان و نارام بوونه وه
 له کاتی خویندنه وه گورانی گوتندا.
 السکته: و مستانیك (جاریك له
 و مستان) ۵ مردنی له نکاو.

السکته: ههر شتیک منداڵ یان شتی
 تر بی دهنگ بکا ۵ پاشماوه له بنکی
 بهرداخ (ک: سکت).

السکته: شیوهی بی دهنگی و جۆرمه کهی
 ۵ ههر شتیک منداڵ یان شتی تر بی
 دهنگ بکا.

السکوت من الأبل: حوشریکه کاتی

فلانکس بههوی خواردنهوهی
شهرابهوه سهرخوش بوو عمقل و
هوشی لهدهست دا ه (فهو سکر
وسکران وهی سکره و سکر
وسکرانه).

سکر البحر و غوه: دهریا نارام بوو ه (سکر
بصره) حاوی له بینین منع کرا.
اسکره الشراب: شراب سهرخوشی کرد
ه دهمگوتری: (اسکره فلان)
فلانکس شتیکی پیندا سهرخوشی
کرد.

سکره: موبالغهی کرد له سهرخوش
کردنیدا ه دهمگوتری: (سکر بصره)
حاوی نوقا، فوجا ه یان له دهن
منع کرا ه یان لیل و پیل بوو ه
قورشان دهمرموی: ﴿لَقَالُوا إِنَّمَا
سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا﴾.

سکر الماء: به شکر ناوکهی شیرین
کرد.

تساکر: خوی به سهرخوش نیشانداو له
واقیعدا سهرخوش نییه.

السکارين: بهشیکه له بهرهمی
قهترانی خهلو، ز، رهنکی سبیه،
بلورییه، شیرینه دهری به کسک
نهخوشی شکره هه بهی له جیاتی
شیرینی.

السکر: بی هوش بوون و ناگا لهخو
نهمان بههوی شراب خواردنهوه ه

جاری وا دهمی بههوی رق ههلسان
یان عهشق یان هیزو گهنجیهوه
حالهتی بی هوش بوونی بهسهردا
دی ه دهمگوتری: (أخذهُ سُكْرُ الشَّبَابِ
أو المال أو السلطان أو النوم).

السکر: بهریمستی ناو، ههر شتیکی
بکریته بهنداو ه ههر شتیکی درزو
کون و کهله بهر بهر بکاتمهوه ه (ک:
سکور).

السکر: ههرشتیکی سهرخوشکهر بیت
ج شراب بی یان بهرمو شتی تر ه
گوشراوی خورما که به ناگر
نهکولایی ه سرکه.

السکره: بهک جار سهرخوش بوون ه
دهمگوتری: (ذهب بين الصحرة
والسكره) واته: له نیوان دوو
حالهتی وا ناگای لهخوی بی یان بی
ناگا بی ه رق ههلسانیکی ه بالا
دهستی لهززهت و خوشی بهسهر
گهنجدا ه مرینی ناخوش و به نازار ه
غهم و ناپهحهتی زور ه لهسهر
خوجوونی گیانهلاو.

السکره: دانهموئلهی مرور
دانهموئلهیکی تام تاله به زوری
لهناو گهنمدا دهموئ.
السکار: فروشیاری شراب و بهر و
شتی سهرخوش کهر.

السکر: شکر، مادهمهکی شیرینه به

السَّكْرُ: كەسپك زۆر سەرخۇش بى ۋ
بۇ ئافرىت دىگوتى: (السَّكْرَةُ).

السَّكْرُ: زۆر سەرخۇش ۋ (ك: سَكْر).

السَّكْرَانُ: روھكىكى بە تەمەنە لە

پىرى بازىنجانە لە ساراي مىصرو

ھىنددا دىمىر، لىقو پۇپى زۆرى

ھەن و پەك بىكى ھەپە ۋ گەلاكانى

(عَصْرِيَّة) و گولەكانى بىنەفسىجە لە

بىوارى پىزىشكىدا سودى ئى

ومردىمىر.

المُسْكُرُ: ھەر شىك بە شەكر شىرىن

كرابى ۋ سەرخۇش ۋ بۇ ئافرىت

دىگوتى: (مُسْكُرَةُ).

السَّكْرَجَةُ: دەورى پىچوكى چىشت تىدا

خواردن ۋ بەزۆرى مېوۋە خۇراكى

نىشتىھا كىرەمىيان تىدا دادىمىر.

سَكَّعَ سَكْمًا: مىلى لە رۇپشتن ناو بۇ

خۇشى نازانى بۇ گوى دەچى ۋ

گومپا بوو، سەرسام بوو.

سَكَّعَ فَلَانًا: لە سەرى فلانكەسى دا ۋ

زەبرى ئاراستەسى سەرى كرد.

سَكَّعَ: بەمانا (سَكَّعَ) دى.

سَكَّعَ فَلَانًا: واى لە فلانكەس كرد

گومپا بىي و سەرى ئى بشىوئ نەزانى

چى دىكاو چى ناك.

تَسَكَّعَ: بەمانا (سَكَّعَ) دى ۋ مىلى لە

بەتال و گومپاى ناو كەوتە ناو

زۆرى لە قەسەب و چەومىندىر

دىمىرەھىندىر، قەسەبەكەسى ھەر

بىناوى (قصب السكر) ناو دەپرى ۋ

جۇرىك لە ترى سىپىيە زۆر شىرىنە

ۋ جۇرىكىشە لە خورما زۆر شىرىنە

ۋ تاكەكەسى (سَكْرَةُ).

سَكْرُ الشَّعِيرِ: جۇرىكە لە شەكر كە لە

ھىدراى كاربۇن دىمىرەھىندىر، وھى

بە ئەندازە شەكرى قەسەب و

چەومىندىر شىرىن نىيە.

سَكْرُ الْعِنَبِ: جۇرىكە لە شىرىنە لە

تىدا ھەپە ۋ ھىروا لە زۆر مېوۋە

تىشدا ھەپە ۋ لە ھەنگوئىنىشدا

ھەپە ۋ شەكر جۇرىكى بلورىيە و لە

ئاودا دىتوئەتەوۋە بى رەنگە و تامى

شىرىنە.

شەكرىيان شىرىنە مېوۋە ھات: جۇرىكە لە

شەكر و سىپىيە و بلورىيە و تامى شىرىنە بە

زۆرى لە مېوۋە تازىدا ھەپە ۋ ھىروا لە

ھەللى گول و روۋەك و ھەنگوئىنى ھەنگدا.

السَّكْرِيُّ: (الْبَوْلُ السَّكْرِيُّ)

نەخۇشىيەكە شەكرى ترى لە

مىزدا پەيدا دىكا، ھۆكارمىكانى زۆرن،

گرەنگەكەيان كەمبىونى ھەرمىونى

(الأنسولين) كە سوتانى نە و

شىرىنىيە لە خەللى جەستەدا رىك

دەخا.

السَّكْرِيَّةُ: ھوتوى شىرىنى.

سَكَّ الشَّيْءُ سَكًا: شته‌ک‌هی ب‌مست ؛ (سك
الباب أو الخشب) بزماری له
دەرگاگه دان دەرگاگه‌ی به بزمار
داکوتا.

سَكَّ الكلام السَّمْعَ: هسه‌که گوینچه‌ی که‌ر
کرد له‌بهرنه‌وه‌ی به‌هیز بوو ۰
دمگوترئ: (ماسک سمعی مثلُ ذلك)
دمنگی وا گهورهم نه‌چوته
گوینچه‌وه ۰ (سَكَّ الباب) دەرگاگه‌ی
داخست.

سَكَّ ما لي بطنه من غائط ونحوه: نه‌وه‌ی له
ورگیدا بوو به شلی هاته دهر.
سَكَّ أذنيه: گوینچه‌ی دهره‌ینان.
سَكَّ البئر: بیرده‌کی به تهنکه به‌ری لیدا،
پان و پۆر نه‌بوو.

سَكَّ النقود: له‌سمر سکه پارمه‌کی چاپ
کرد ۰ سکه‌ی له دراومه‌دا.

سَكَّ سَكًا: گوینچه‌ی بچوک بوو به
سهریه‌وه نووسا بوو زۆر له سهری
جیا نه‌بوونه‌وه ۰ توشی که‌ری بوو.
سَكَّ الأذن: کرک‌پاگه‌ی گوینچه‌ی بچوک
بوو (هر أَسْكٌ وهی سَكَاء).

اسْتَكَّ: گیرا، کلۆراییی نه‌ما ۰ (انسك
مسامعُ) گوینچه‌ی گیرا ۰ که‌ر بوو ۰
دهشگوترئ: (ما اسْتَكَّ لي مسامعي
مثله) شتی وام به گوینچه‌دا نه‌چوووه
۰ تهنکه‌بهر بوو.

تاریکی تاوان و سهری خوی بۆ رزگار
ناکری.

السَّايِعُ: غه‌ریب ۰ بۆ ئافهرت
دمگوترئ: (ساکعه).

السَّيْعُ: به‌مانا (السَّايِعُ) دی.

السَّيْعُ: گومپاو سهر ئی شیواو.

السُّكْعَةُ: شوینی زلکاوو گومپایی ۰
شوینی سهرسام بوون و ری ئی
تیکنچون.

سَكِفَ البابُ أو البيتُ سَكْفًا: بۆ دەرگاگه
یان بۆ خانومه‌که به‌ر بیلای دروست
کرد ۰ دمگوترئ: (ما سکت الباب)
به‌ر بیلای چه‌ترم بۆ دەرگای
خانومه‌که نه‌کرد.

أَسَكَفَ فلان: فلانکه‌س بوو به
بۆپاخکه‌ری قۆندهره.

تَسَكَّفَ البابُ أو البيتُ: به‌ربیلای بۆ
خانومه‌که دروست کرد.

الإسكانُ: پینه‌چی (قۆندهره‌چی،
پیلای دروست که‌ر) ۰ (ك: أساکفة).

الأسْكُفُ من العين: شوینی روانی
برژانگ ۰ پیلوی چاو هی لای خوارو
۰ موی چاو.

السَّايِفُ: سهر دەرگای خانوو نه‌وه‌ی
گرێژمه‌ی لای سه‌روی دەرگاگه‌ی
تیدا ده‌سوړئ.

السَّكَّافَةُ: پیشه‌ی پینه‌چییه‌تی و پیلای
دروست کردن.

إِسْتَكَّ الشَّجَرُ أَوْ النَّبَاتُ: درمختهكه
چرو پر بوو بۆشایی ناو لقو پۆی
نهما.

إِسْتَكَّ: بهرمو پېش رۆی راستمو راست
ه دمگوترئ: (إِسْتَكَّ الطَّيْرُ).

تَسَكَّ: پاراپهوه، لایپهوه.

السُّكَاك: همواو بۆشایی نیوان ناسمان و
زموی ه دمگوترئ: (لا أَفْعَلْ ذَلِكَ لِرِ
صَعْدَتِ فِي السُّكَاك) بچی ه سمر
ناسمان من نهوه ناکهم ه هروا ناوه
بۆ نمو شوینهی پهره تیری ل فایم
دمکری.

السُّكَاكَةُ: بهمانا (السُّكَاك) دئ ه
ئادممیزادی گوئچکه پچوک ه
کهسیک هر به رای خوی
بجوئیتهموه و نامۆزگاری کهسی به
گوئدا نهچئ ه (ك: سكاك).

السُّكَّ: تهبیات ناشیرینی بهد سروشت و
بهد رموشت ه بزمار ه بیرى تمنگه
بهرو تهسك ه زرنی نهلقه تهسك ه
بیناو دیواری راست ه کانگهی راست
ه (ك: سكر ك و سكاك) ه دمگوترئ:
(ضربوا بيوتهم ميكاكا) خانومکانیان
به ریز دروست گردون ه (ذَارُ
السُّكَّ): باله خانهی دراوو چاپ
کردن ه شوینی سکه لیدانى پاره ه
کارگهی پاره لیدان.

السُّكَّ: رنگی تمنگه بهری گپرو ه
کونی دوپشک یان جالجالۆکه ه زرنی
نهلقه پچوک ه بیرى تمنگه بهر
ههلچنراو ه بهد سروشت ه
دمگوترئ: (هو يفعل ذلك بِسُّكَّ
طبعه) بههوی بهد رموشتی نهو
نموکاره دمکا ه جۆرنکه له بۆنی
خوش تیکه له به میسکو و رامک
دمکری (ك: سكر ك و سكاك).

السُّكَاة: مینینى (الأسْك) زرنی نهلقه
پچوک ه (ك: سْك).

السُّكَاك: کهسیکه پېشهی سکه لیدان
بی ه (ك: سَكَاة).

السُّكَاكَة: مینینى (السُّكَاك) ه رېبوارو
رموتمنى.

السُّكَّة: ریزه دارو ریزه دار خورما ه
رنگی راست و بی کهمنو لهند ه
سکهی شهمندهفر ه کۆلان و
گمپرک ه دراوی ناسن ه گاسنی
ههوجارپ ه دمشگوترئ: (أَخَذَ الْأَمْرَ
بِسِكِّهِ) لهکاتی خۆیدا کارمهکی
نهنجامدا ه یان دمگوترئ: (فلان
صَغِبَ السِّكَّةَ) فلانکس راپاوه و
لهسر گاری خوی بهردموام نابج ه
(ك: سِكك) (أَصْحَابُ السِّكِّك) کار
بهدمستانی پۆسته.

السُّكِّي: بزمار ه دینار.

اَسْكَنْ فَلَانًا الْمَكَانَ وَفِيهِ: فَلَانَكَمْسِي لِمَو
جینگایه نیشته جی کرد.

اَسْكَنْ الْمَكَانَ فَلَانًا: نِمَو شوینهی دا به
فَلَانَكَمْس بُونه وهی تَییدا نیشته جی
بی.

اَسْكَنْ اِلله فَلَانًا: خودا فَلَانَكَمْسِي همزار
کرد.

اَسْكَنْ الْفَقْرَ فَلَانًا: همزاری برستی له
فَلَانَكَمْس بری و بی هیزی کرد.

ساكَنْهُ: له گه لیدا له خانوومكدا
نیشته جی بوو.

سَكَنْ الْمُتَحَرِّكُ وَنَهْوَ: بزوینمکی له جم و
جول خست ه پیته بزوینمکی له

حمرمکه خست ساکنی کرد.

سَكَنْ فَلَانًا الْمَنْزِلَ: فَلَانَكَمْسِي له
ممنزلهمكدا نیشته جی کرد.

سَكَنْ الْقَنَاةَ: شمشیرمکی به ناگر
تعمیل کردو راستی کردموه.

سَكَنْ الْكَلِمَةَ: له سمر کوتایی وشه که
ومستاو بزوینی نه دایه.

اَسْكَنْ فَلَان: فَلَانَكَمْسِي زملیل و داماو
بوو.

استکان: بهمانا (اَسْكَنْ) دئ.

تساکنوا: به کۆمه ل بمیه که موه له
خانومكدا نیشته جی بوون.

تَسَكَّنَ: همزار بوو، خوئی و مکوو
همزاران لی کرد ه نارامی گرت.

هیواش بووه.

السَّكَنِي: پاندراو بۆلای سکه ه بوسته.

السُّكُلُ: ماسییهمکی رمشی گهورمیه و
دریژه ه (ك: اَسْكَال و سَكَلَة).

الْإِسْكَلَة: به میزی گوازاراوه ه به مندمری
کهشتی ه نهمسکه له.

سَكَمَ سَكْمًا: له بهر بری و بی هیزی
ههنگای کورتی هه لنینان.

السِّيَكَمُ: کهسیکه له بهر بری و لاوازی
ههنگای کورت بهاوئزی.

سَكَنَ الْمُتَحَرِّكُ سَكْرًا: جم و جولکه مرکه
خب بوو خوستی لی بر.

سَكَنْ التَّكَلُّمُ: قسه که مرکه بی دمنگ بوو.
سَكَنْ الْمَطَرُ: باران بر.

سَكَنْ الرِّيحُ: رهمه باکه کهوت ه نارام
بووه.

سَكَنَ النَّفْسُ: دل و دهر وونی نارامی گرت.
سَكَنْ اِلَیه: نارامی بی گرت، و مگری بوو ه

نیسراحتی لا کرد.

سَكَنَ الْحَرْفُ: پیتمه که بزوینی نه بوو.

سَكَنْ الْمَكَانَ وَبِه: له شوین و جینگایه دا
نیشته جی بوو ه نِمَو شوینهی کرده

نیشتمانی خوئی.

سَكَنْ فَلَانُ مَسْكُونَةً وَساكَنْهُ: فَلَانَكَمْسِي
همزار بوو.

اَسْكَنْ فَلَانًا: بهمانا (سَكَنْ) دئ.

اَسْكَنْ الْمُتَحَرِّكُ: خوستی له جم و
جولکه مرکه بری.

تَمَسْكُنْ: به مانا (تَسْكُنْ) دئ.

السَّكِينُ: پیچمهوانه‌ی جم و جوئه ه بؤ
میینه دهگوترئ: (الساکنه) ه (ک):
سراکن) ه دانیشتووی خانوو
مه‌نزل.

السَّكَاكِينِي: پالندراو بۆلای (السَّكَاكِين)

ه دروست که‌ری کێردو چه‌قۆ.

السُّكَّانُ: نه و شته‌ی له‌نگهری که‌شتی

رادمگرتو ناهیلێ که‌شتیه‌که جم و

جوڤ بکاو له رێرموی خو‌ی لابدا.

السَّكِينُ: کێرد، چه‌قۆ ه (ک: سکا‌کین).

السَّكِينَةُ: به مانا (السَّكِينُ) دئ.

السُّكُنُ: خاوو خێزان و دانیشتوی ناو

خانوو مه‌نزل.

السُّكُنُ: مه‌نزل و شوینی تی‌دا

حه‌وانه‌وه ه بژیو ه نیشته‌جی بوون

له خانوو مه‌نزل‌دا به‌بێ کرئ ه (ک):

أسکان).

السُّكُنُ: خانوو مه‌نزل ه همر شتیک

دل پێی نارام ببی و ره‌حه‌تی به

گیان ببه‌خشێ ه هاوسهر ه ناگر ه

سۆزو به‌زمی ه خێرو بیرو

به‌رمگه‌ت ه بژیو ه (ک: أسکان).

السُّكْنِي: به مانا (الإسکان) دئ. هه‌روا

به مانا نه‌ومیه ئاده‌میزادێک یان

خێزانی‌ک له خانوێک‌دا نیشته‌جی

بکه‌ی به‌بێ کرئ ه خانوو مه‌نزل.

السُّكْنَةُ: دل نارامی و نارام بوونه‌وه ه
(ک: سَكُنْ).

السُّكْنَةُ: خانوو مه‌نزل ه شوینی راگیر

بوونی سهر له ملدا ه ده‌شگوترئ:

(ترکه‌م علی سِکنا‌ه‌م) نه‌وانم جی

ه‌یشت له‌سهر حال و باری خو‌یان و

هیج نه‌گۆرا بوون.

السُّكْنَةُ: که‌جۆله‌ی روح سوک و زهریضو

جوست و چالاک.

السُّكْنَةُ: نارام گرتن و پشودان و

وستان ه باره‌وێ و خو‌ گرئ.

السُّكُنُ: شوینی نیشته‌جی بوون ه

(ک: مساکن).

السُّكْنَةُ: هه‌زاری و زه‌عیفی.

السُّكْنِي: که‌سێک نه‌ومنده‌ی نه‌بی

ژیانی دابین بکا ه هه‌زار ه که‌ردن

که‌چ و لاواز و ژێر ده‌سته‌و بێ

ده‌سه‌لات ه بؤ ئافه‌رت ده‌گوترئ:

(سُكْنِيَة) (ک: مساکین).

السُّكْنَجِيْنُ: شه‌رایێکه تی‌که‌له له

شه‌رینی و ترشی (واته: مزه) ه له

وشه‌یه‌کی فارسی و مرگه‌راوه که

(سرکا انگین) ه.

سَلَا الدُّهْنِ أَوْ الزُّبْدِ سَلْنَا وَسَلَاءُ: رۆنه‌که‌ی

به گهرم کردن توانده‌وه.

سَلَا السِّمِّمِ وَغَيْرِهِ: کونجیه‌که‌ی گوش‌ی و

رۆنه‌که‌ی دهره‌ینا.

سَلَا فلاناً: له فلانكەسى دا ۵ دىگوتىرى:

(سلا مائە سوط) سەد شوپكى لىدا ۵

(سلا الدراهم) زۆر زوو درەمەكانى

سكە لىدان ۵ (سلا فلان كذا درهماً)

ئەومىندە درەمەى بۆ فلان سكە لىدا.

سَلَا التخلّة: چىقى دار خورماكەى

دىمىنىن.

اسْتَلَا الزيد أو الدهن: بەمانا (سَلَا) دى.

السَّلا: رۆن و شتى وا بەمەرجى

خالص و بى خەوش بى ۵ (ك):

أَسْلَقَ).

السَّلا: چىقى دار خورما ۵ تاكەكەى

(سَلَاة) ۵ تىر ئەگەر لەسەر شىۋەى

چىقى دار خورمايى ۵ بالتەھىيەكى

رىنگ بۆرى قاچ دىزە.

الْمَسْلُوءُ: رۆنە كەرە ۵ رۆن.

سَلَبَ الشئ سَلْباً: بەزۆر شتەكەى ئى

ستاند.

سَلَبْتُ فلاناً فزادَهُ أو عَقَلَهُ: فلان ئافرىت

دىلى بىردوۋە ۵ چىقى ئى ستاندوۋە.

سَلَبَ فلاناً: كەرمىسەى جەنگى فلانكەسى

بۆ خۇى بىردوۋە ۵ دەستى بەسەردا گرت

۵ جەك و پۇشاكى ئى ستاندوۋە روتى

كردمەۋە.

سَلَبَ الشجر أو النبات: تويىكى درەختەكە

پان رومەكەى دامالى سېى كردمەۋە،

گەلا مېۋەكەى رنى وماندى.

سَلَبَ القَصِيَّةَ: ئامپازى سەلبى خستە ناو

رستەى (قضية) ى مەنطقەكەۋە.

سَلَبَتِ المرأة سَلْباً: ئافرىتەكە پۇشاكى

پۇشى.

أَسْلَبَ الشجر ونحوه: درەختەكە بەرمەكى

۵ وىرى ۵ گەلاكەى كەۋتە خوارو، روت

بوو.

أَسْلَبَ الثمام: پىلو پىشمەكى دىمىنىن.

أَسْلَبَتِ الحاميلُ: زىنە سك پىرمەكە

مىندالەكەى لەبارچوو ۵ پان

مىندالەكەى بوو لىيان ستاند، پان

بەھۋى مىردى مىندالەكەۋە جەركى

سوتا ۵ (فهي مُسَلَبٌ وهي مَلُوبٌ)،

(ك: سلب، وسلاب).

سَلَبْتُ: بەمانا (سَلَبْتُ) دى.

سَلَبْتُ الحاميلُ: بەمانا (أَسْلَبْتُ) دى ۵

(فهي مُسَلَبٌ).

أَسْلَبْتُ: بەمانا (سَلَبْتُ) دى.

تَسَلَبْتُ فلاناً: بەمانا (سَلَبْتُ) دى.

الأسلوبُ: رىياز، شىۋەۋە شىۋاز ۵

دىگوتىرى: (سلكت أسلوب فلان فى

كذا) پەپىرمەۋى شوپنى فلانكەسە

كردوۋە لە فلان شتدا ۵ رىياز

شىۋازى نووسىن ۵ رىزى دار خورما

السَّالِبُ: نەۋ ئافرىتەيە: مىندالى

رىتىندىرايى ۵ لەبارى جوبى.

السَّلْبُ: پۇشاڭىكى رەشە ئافرىت بە
بۇنەى تەغزىيە و روداى ناخۇشمو
دەپپۇش ە (ك: سَلْب).

السَّلْبُ: رۇيشتى خىرا.

السَّلْبُ: دەستە دوى ئامپىرى جوت
(دەستە دوى ھەوجار) ە (ك: سَلوب
واسلاب).

السَّلْبُ: ھەرشتىك لە كەسپك
بىستىندى و مگوو پۇشاڭ و چەك و
ولاغى سوارى ە دىگوتى: (اخذ
سلب القتل) ئەسبابى كوزراومەى
برد بۇ خۇى ە تويىكى درەخت و
روەك ە يان قەمەبى ھەلكىشراو ە
يان تويىكى درەختى وھا كە سەلەو
زەمبىلەو بەچەنە و شتى وای ئى
دروست بىرى ە پىرۇ تويىكى
درەختىكە لە ولاتى يەمەن جەبلى
ئى دروست دىگىرى ە تويىكى
درەختى دۇم و خورما ە ئەگەر بۇ
ئازمى سەرىپراو بەكار ھات مەبەست
پىستى وىگو رىخۇلەكانىيەتى.

السَّلْبُ: روتبون لە پۇشاڭ (سفورى).

السَّلْبُ: جۇرىكە لە جەبلى و گوش ە كە
لە پىرۇ پىالى درەخت و روەك
دروست دىگىرى ە (ك: سَلب
واسلاب).

السَّلْبُ: كەسپك زۇر شت بىرپىنى ە

يان كارى سەرمكى شت رەفاندن بى.
السَّلْبُ: بەلەى قەبەلسو قەمەكانەو
ھالەتلىكى دىرونىيە سەرم دىگىش
بۇ تەمبەلى و رارابى لە جەم و جۇو
ھەلس و كەوتدا ە وادەبى سەرم
دىگىش بۇ لە گل و گۆكەوتن و
جەستە لەكار كەوتن ە پان بە
كەسپك دىگوتى ئەندامەكانى
جەستەى ھارىكارى يەكتەر نەمەن.

السَّلْبُ: دروستەمى بەچەنەو
زەمبىلەو سەلەو شتى لەوجۇرە ە
يان قىرۇشيارى ئەو جۇرە شتەنە.

السَّلْبُ: پىاوپىك زۇر شت بىرپىنى ە
ھەروا دىگوتى: (امراة سَلْب).

السَّلْبُ: رەفاندراو ە دىگوتى: (رجل
سلب العقل) پىاوپىكە جەقلى ئى
ستىندىراو ە (ك: سَلْب و سَلبى).

سَلْبُهُ سَلْباً: روتى كىرد، راپكىشا ە ئەومى
لەسەرى بوو لاپدا ە ئەومى لەناویدا
بوو بىردى ە رىخۇلە ە بەدەستى
دەرى ھىنا ە جى تىدا بوو ھىنايە
دەر.

سَلَّتْ الْمَرْأَةُ الْحِطَابَ عَنْ يَدِهَا وَخَرَمَا:

ئافرىتەكە خەنەو و سەمەكى لە
دەست و ھاجى كىردەو.

سَلَّتَ الشَّعْرَ أَوْ الرَّاسَ: سەرى تاشى ە

(سَلَّتَ الشَّيْءَ) شتەمى بىرپەمە ە

قورگييموه ناو هه ليقوراند.

السُّلجُ: جۆره رومكیكى نهرمه له

پيڤرى درمختى نهرمه يان

درمختيكه حوشر حمزى لييمتى و

كه لاکه ي دمخوا.

السُّلجانُ: بهمانا (السُّلجُ) دى. يان

جۆريكه لهو.

السُّلجُ مِنَ الطَّعامِ: خواردنى خۆش كه

به ناسانى قوت بچى.

السُّلجَةُ: دارى ساج كه دمرگا و شتى

واى ئى دروست دمكړى ه (ك:)

سلاج).

السُّلاجِمُ: پياوى دريژ ه يان تيرى دريژ

ه (ك: سلاجِم).

السُّلجَمُ: ريشى پې ه سهر و دم و چاوى

دريژ ه بېرى و ناوى زۆر بى و كۆنه

بېر بى ه رومكى گهرجهك: جۆره

رومكیكه له پيڤرى (الصُّلييات)

دمروتنسرى بۆنه وى رۆنهكه ي ئى

بگيرى بۆ چرا و روناكى، نيستا

بهكاردى بۆ چهوركردنى ئينجانهى

دۆلاب و شتى و بۆنه وى هاتوجۆيان

خۆش بى.

السُّلاجِمُ: نەسبى دريژ، پياوى دريژ،

تيرى دريژ.

سَلَجٌ سَلْحًا وَ سَلْحًا: رېخى كرد، توپاندى.

(سَلَتَ الْأَنْفَ) لوتى پېرى ه (سَلَتَ

فَلَانًا) له فلانكەسى دا.

إِنْسَلَّتْ: بهمانا (إِنْسَلَّ) دى.

الْأَسْلَتُ: گوى پراو ه (ك: سَلَتَ).

السُّلَّةُ: همر شتیک بېردى و

بېندريتهوه ه کراندى ئهو چلک و

پلک و کيشته کۆنه ي به قهراخى

قصعه و مەنجەل و له گەنەوه

دمەينيتهوه بۆ ئهوه پاک بکړيتهوه.

السُّلْتُ: جۆره جۆمهكه سۆى پيوه نيه،

توپکلى نەبى، و مکوو گەنم وايه، له

غمورى نوردن و له حيعجاز هميه.

السُّلْتَا: ميينه ي (الأسلت) ه ه

ناهرمتيک خەنه و وسمه لسهمر

نەگري و ميکياج نەکا ه (ك: سَلَتَ).

السُّلْتُة: له دمست دمرچون و له کيس

چون ه دمگوترى: (ذهب منى سَلْتُة)

له نکاو له دمستم دمرچوو.

سَلَجَتِ الْإِبِلُ سُلْجًا: حوشرمه رومكى

سولجى خواردو توپاندى، سكى جوو.

سَلَجَ الْفَصِيلُ النَّاقَةَ: بېجومكه شيرى

حوشرمهكه ي مژى.

سَلَجَ اللَّقْمَةُ: پارومكه ي قوتدا.

إِسْتَلَجَ الشَّرَابَ: خيڤرا شهرايهكه ي

هه لهقوراندو زوو خوارديهوه.

تَسَلَجَ الطَّعَامَ وَغَرِه: خواردنهكه ي قوتدا.

تَسَلَجَ الشَّرَابَ: شهرايهكه ي به

اَسْلَحَهُ النَّوَأُ: دمرمانه که وای لی کرد

پیسایی بکا، بتورپینئ.

سَلَحَهُ: به مانا (اَسْلَحَهُ) دئ. دمگوترئ:

(سَلَحَ الْعُشْبُ الْمَاشِيَةَ) گیاهه وای کرد

ناژده لکه بتورپینئ.

سَلَحَ فَلَانًا: چه کی دا به فلان.

سَلَحَ إِنَاءَ السِّمَنِ: گوزهی رونه که ی به

جۆره (روب) پک چه ور کرد، ههنوی

ه تیف تیفه ی دا.

تَسَلَحَ: خوی چه کدار کرد، چه کی

هه لگرت.

تَسَلَحَتِ الْإِبِلُ وَغَيْرَهَا بِأَسْلِحَتِهَا:

حوشترمه که هه لهو بوو له پیش

چاوی خاومنه که ی جوان بوو.

الْإِسْلِيحُ: جۆره رومکی که که حوشتر

بیخوا شیر زور دمبی.

السَّالِحُ: چه کدار، خاومن چه ک.

السِّلَاحُ: ناوه بۆ چه کی شهر به گشتی ج

له وشکانی ج له دهریادا ج له

چه وادا ه دهسگوترئ: (أَخَذَتِ الْإِبِلُ

سِلَاحَهُ) حوشترمه که هه لهو بوو له

پیش چاوی خاومنه که ی جوان بوو ه

همروا ناوه بۆ (السِّمَاحُ الرَامِحُ) که

نه ستیرمه ی ورشه داره و که وتۆته

باکورموه به رامبر (السَّمَاكُ الْأَعْزَلُ)

که که وتۆته باشورموه.

السُّلَاحُ: همرچی له گهده بیته دمرموه

له پیسایی.

السُّلَحُ: به مانا (السُّلَاحُ) دئ.

السُّلَحُ: روبیکه گوزه و دیزمی رونی بی

چه ور دمگرت.

السُّلَحُ: ناوی باران که له چال و چوئلدا

دهمینیتیه وه.

السُّلَحُ: بیچووه کهو ؛ کهو بار (ك):

سِلَاحُ).

السُّلَاحُ: که سیک پیسایی زور بکا (گو

گه وره).

السُّلَحُ: شوینی چه ک دانان

(مهرجلب) ه همر شوینیک ترسناک

بی و پولیس و سهریاز به چه که وه

لیی رابوستن بۆ پاریزگاری کردنی

ه کۆمه لیک چه کدار که له سهنگمرو

مه خفمردا کۆببنه وه بۆ چاو دپری و

پاریزگاری.

السُّلَحَةُ: به مانا (السُّلَحُ) دئ ه (ك):

مساح).

السُّلَحَفَاءُ: سوله حفات: (کیسه ل)

چه یوانیکی (وشکی و ته پیه) له

پیری زمواحیفه گانه سندوقیکی

نیسق دمورمی جهسته ی داوه به

پوله که ی پچوک داپوشراوه ه (ك):

سلاحف).

سَلَحَتِ الْحَيَّةُ: مارمه که توپزی فرپدا ه

(سَلَحَ الشَّهْرُ) کۆتایی مانگ هات ه

مانگ ته و او بوو.

سَلَخَ النَّبَاتُ: روومهکه که دواى وشكى سهوز
بوو.

سَلَخَ الْجِلْدُ وَغَرَهُ: پېسته کهى گرو دېمالى.
سَلَخَ الْحَرُّ أَوْ الْجَرْبُ الْجِلْدَ: گهرما پان
گروپى پېسته کهى سوتاند.

سَلَخَ ثِيَابُهُ: پوښاکه کهى داکه ند، داپړنى ۵
(سَلَخَ اللَّهُ النَّهَارَ مِنَ اللَّيْلِ أَوْ اللَّيْلَ مِنَ
النَّهَارِ) خودا شهوى له روژ داپړنى
پان روژى له شهو داپړنى، ليکى
جياکردنه وه.

سَلَخَ فَلَانًا: به قسهى ناشيرين فلانکه سى
نهمزيت دا.

سَلَخَ فَلَانٌ شَهْرَهُ وَغَرَهُ: فلانکه س
مانگه کهى بهرې کرد، کهوته کوټاى
مانگ.

سَلَخَ الرِّيحُ مَامَرْتَ بِهِ: رمشه باکه همرجى
هاته پېشى راپدا.

سَلَخَ الْكَلَامَ: له قسه كان هه نښكى لا بردو
قسهى ترى بردنه شوپنى قسه
لا براو مگان که هه ماناوا
مهبه ستیان دمگه ياند.

سَلَخَ مَوْضِعَ الْمَاءِ: شوپنى ناومه کهى
هه لکه ند.

سَلَخَ الطَّعَامُ وَالشَّرَابُ سَلَاخَةً: خواردنه که
بى تامو خوئ بوو هيچ تامى نه بوو.
سَلَخَهُ: به مانا (سَلَخَهُ) دئ.

إِنْسَلَخَ: دمرکه وت، گوروا، پېستى ئى

داپړندرا، کهول گرا.
تَسَلَخَ: به مانا (إِنْسَلَخَ) دئ.

الْأَسْلَخُ: نهمزيت ۵ سهر روتاوه ۵ سوره
فله و زور سور ۵ شله.

السَّالِخُ: رهمبارى زور رمش ۵
دمگوترى: (أَسْوَدَ سَالِخٍ) رهمى زور

رمش و همترانى ۵ بؤ ميینه
ناگوترى: (سَالِخَةً) به لکو دمگوترى:

(أَسْرَدَةً) ۵ نهو جوړه ماره زور
گازنده و کوشندمن، بؤيه پېى

دمگوترى: (سَالِخٍ) چونکه هه موو
سالى توپژى خوئ فرې دمداء. (ك):

سوالخ و سَلَخَ ۵ گروپيه که توشى
پېستى حوشر دمبى.

السَّلَاخَةُ: پېشهى پېست گوروين،
که سيك نيشى نهومبى.

السَّلُخُ: پېستى گرواوا ۵ کوټاى مانگ.
السَّلِخُ: پېستى گورواوا (ك): سلوخ

واسلاخ).

السَّلُخُ: نهو رېسهى به سهر ته شيه وه
هه لکراوه.

السَّلْحَةُ: به کجار گروين ۵ پارچه يه که له
شتىكى تر دامالدرئ ۵ له زارواى

چاپه مه نيدا پارچه يه که له پلييتو
صفحه پيش نهوى شتى له سهر

چاپ بکړئ.

السَّلْحَةُ: شيوه گروين.

السَّلَاحُ: كَمَسِيكْ هيساي زور بكا (گو
گموره) ه كَمَسِيكْ پيشه گرويني
پيست بى.

السَّلِيحُ: گورو او ه خواردنيك تامى
نهي.

السَّلِيحَةُ: بيچوى تازه لهدايك بوو ه له
بواري بون و عمترا شتيكه دهاني
تويكتهو دامالدراره ه له درمختى
باندا به روئى بهروبومهكهي
دمگوتري پيش كولاننن و كردنى به
مرهبا.

السَّلَاحُ: درمختى خورماكه
بهرسيلهكهى بلاو دميتهوهو هيشتا
سهوزه ه پيست ه دمگوتري: (هو
ملك او حار في صلاح انسان) نهو
فريشتههه يان گوئ دريژه له پيستي
نادهميزادداهه وكموو دمگوتري:
(گورگه له پيستي مهرداهه) (ك:
مسايخ).

السَّلَاحُ: شويني گرويني نازمل ه
شويني داماليني پيست.

السَّلَاحَةُ: بهمانا (السَّلَاحُ) دئ.

سَلَسَ الشَّيْءُ سَلَسًا: ناسان بوو، نهرم بوو،
ملكهچ بوو ه دمگوتري: (شراب
سلس) شمرايكي گوارايه خوش به
هورگدا دمرواته خوار ه (سلس
البول) ميزكه رانهومستا هاته خوار

ه (سلس له بحقه) مافى خوى دايه به
ناسانى هيچ گريو گول و تمگمري
تى نمخست ه (سَلَسَتِ النخلة) دار
خورماكه بنكى لقو پېژمكاني
نهمان لي بونهوه.

سَلَسَتِ الْحَشَبَةُ: دارمكه گمندل بوو رزي
ه (هو سلس و سالى و سليس).

سَلَسَ سَلَسَةً: نهرم بوو، ناسان بوو،
ملكهچ بوو (هو سليس).

سَلَسَ سَلَسًا: عمقلي نهما، بى عمقل بوو
(هو سلس).

اسَلَسَتِ النخلة: دار خورماكه بنكى لقو
پېژمكاني لي بوونهوه ه بهرسيلهكهى
بلاو بؤوه.

اسَلَسَتِ الناقة: حوشترمه به نهكاملى
بيچوى بوو ه پيش ومخت بيچوى
بوو (لهي سلس و سلس).

اسَلَسَ الشَّيْءُ: شتمكهى نهرم و ناسان
كرد.

سَلَسَ الحلي: خشلمكهى ريك خست و
رازانديهوه به گموهرو شتى بهنرخ
نهك به مت و ميو.

السَّلَاسُ: نهمانى عمقل ه شيت بوون.
السَّلَاسَةُ (سلاسة اللفظ): ناسانى و
خوش ناوازي لهسهر گونجكه و
گونجاني و ناسانى لهسهر زويان و
ماناي ناشكرا.

السُّلْسُ: نهو به نهی ته سببجه که ی پی
دمهؤندریتته وه ۵ میروی سپی له
ریزی ملوانکه دا ۵ گوارهی زپرو
خشل ۵ چار شیوه و چارمکه و
دمسالم ۵ (ک: سلوس).

السُّلْسُ: نهو به کابرا میزی پی
راناگری.

السُّلْسَةُ: جۆره رومکیکه له دمشتاپیدا
دمپوئ.

السُّلْسَبِيلُ: شهراییکه به ناسانی له
قورگ ده چیتته خواریو گوارایه ۵
ناوی کانیاویکی ناو به ههشته ۵ پان
ناوه بو هه موو سهرچاوه و
کارزاویک به خیرایی جهرمیان بکا
۵ قورنان دمفرموی: ﴿عَيْنًا فِيهَا
سُمِّيَ سُلْسِيْلًا﴾.

سَلْسَلُ الْأَشْيَاءِ: شتهکانی پیکه وه
هۆنینه وه و مکوو زنجیره ۵ دمگوتری:
(سَلْسَلُ الْأَعْدَادِ) ژمارمکانی ریز
کردن.

سَلْسَلُ الْمَاءِ وَلَحَرِهِ: ناومکه ی رۆکرده
خواریو هه لی رشت و جۆگه له ی پی
بهست.

سَلْسَلُ الْحَيَوَانِ وَغَيْرِهِ: نازه له که ی
بهسته وه، به زنجیر بهستیه وه ۵
(سَلْسَلُ الثَّرْبِ): وینه ی له
قوماشه که دا دروست کرد و مکوو
زنجیر.

تَسْلَسَلُ: کهوتنه شوین په ک و
زنجیره یان بهست.

تَسْلَسَلُ الْمَاءُ: ناومکه جۆگه له ی بهست و
سهر بهرمه و خواریو رموان بوو ۵
روبهری ناومکه و مکوو زنجیر خوی
نیشاندا کاتج ههوا لییدا.

تَسْلَسَلُ الشَّيْءُ: شته که تیکیه وه
هاویشته و شیوا.

تَسْلَسَلُ الثَّرْبُ: کراسه که نهومنده
له بهرکرا هه تا رایه له که ی ته نک
بوو.

السَّلَاسِلُ: لیه رهق هه ئدی و دمکه ویتته
سهریه ک ۵ هه وره بروسکه که به
شوین په کدا لییدا و پینچا و پینچ
بروسکه که و مکوو زنجیر دیتته
به رچاو ۵ نه گهر له باسی کتییدا
گوترا مه بهست دپهره کانیه تی.

السَّلَاسِلُ: ناوی شیرین و ساف و گواراو
خۆشپۆ به گهرودا ۵ که خورایه وه
له گهرودا زنجیر بهست و به
خۆشی قوتجی.

السُّلَسَالُ: به مانا (السَّلَاسِلُ) دئ ۵
دمگوتری: (ماء سَلْسَالٍ) ناویکه به
ناسانی به گهرودا دمپواته خواریو
چونکه شیرین و گوارایه ۵ (ماء
سَلْسَلٍ) ناومکه رهشبه لییدا و
روبهرمه که ی و مکوو زنجیر دمنوینئ.
السُّلْسُلُ: مندالی رۆح سوک.

زَالْ بُوو.

السَّلَاطُ: ههنگوکه ههویری گهوره،

نانی گهوره.

السُّلُطُ: بههیزو تهوؤم ۵ زمان دریزو

زمان تیز ۵ پیایوی چهقه چهناوی

زمان دریز.

السُّلُطُ: تیر: که هیچ زیبکه و

گرپاییهکی پیوه نهی.

السُّلُطَةُ: دمهلاتو بالا دمستی و دمست

لی گریوون.

السُّلُطَةُ: تیری باریکی دریز ۵ فاپیکه

چه شیشه و کاو شتی وای تیدمکری.

السُّلُطَةُ: زهلاته ۵ سهوزمی ورد کراو ۵

ماستی ترشاو پان ناردو سرکه و

ناوی لیمو و خوی.

السُّلُطُ: هر روئیک له دمنکی کونجی

گوشرای ۵ (ك: سلطان).

السُّلَاطُ: ددانی کللی ۵ (ك: مسالط).

المسلوط: دهگوتری: (رجل مسلوط

اللحية) پیایویکه مووی ریشی

نه ملاو نهولای رومه تی تهنکه.

إِسْلَنْطَحُ الوادی: شیومکه فراوان بوو.

إِسْلَنْطَحُ الشیئ: شتهکه دریز بوو پان

بوو.

إِسْلَنْطَحُ الرجلُ: پیایومکه گرایه وه

پشویدا ۵ له سمر پشت پان بهرمو

دهم راکشا.

السَّيْلَةُ: نهلقه نهلقهی تیکخراو ۵ به

شتی زنجیره ناسا دهگوتری ۵ ومکوو

دهلین: (سلسلة مقالات أو مؤلفات) ۵

همروا به بروسکه بهک دهگوتری به

پانتایی هه ورمکه دا رابشکی ۵

(سلسلة الجبال) زنجیره ی کتو ۵ ریزه

کمز که بهک بهدوای پهکدا

به بهک هوه به سترابن ۵ (ك: سلاسل).

المُسَلَّلُ: دهگوتری: (ثوب مُسَلَّلٌ)،

قوماشیکه وینه ی ومکوو زنجیری

تیدا کراون ۵ قوماشی خراب

چندراو ریزو ۵ حهدیشی پیغه مبهر

(د.خ) که حهدیث گره و مکانی تا

سمر پیغه مبهر حهدینه که پان له

به کتر بیستین ۵ ریوا به ته که بر بر

نه ی.

سَلِطُ الظَّمَامُ سَلَطُ: خوار دمه نه یه که،

رونی کونجی تیکرابی.

سَلِطُ فُلَانٍ سَلَاطَةٌ وَسُلُوطَةٌ: فُلَانُكَ هَس

زمانی دریز بوو.

سَلَطَ فُلَانٌ سَلَاطَةً وَسُلُوطَةً: به مانا (سَلِطَ)

دی ۵ (فهو سَلِطٌ وَهِيَ سَلِيطَةٌ) ۵

دهگوتری (سَلَطَ لِسَانُهُ).

سَلَطَةُ: دمه لاتی ردهای دایه، بالا

دمستی کرد ۵ وای لیکرد بتوانی

کونتر ولی بکا.

تَسَلَّطَ عَلَيْهِ: بالا دمست بوو، به سهریدا

سَلَطَنَه: کردی به سولتان و پاشا.

تسلطن: بوو به سولتان و خاوون دمه‌لات.

السُلطان: مه‌لیک، پاشا، فرمان‌روای ولات ه (ک: سلاطین) یو میینه دم‌گوتری: (سُلطانه) ه هیزو تواناو دمه‌لاتی ژیر بارکردن ه به‌لگه و دملیل.

السلطانية: هاپیکه، له‌گه‌نیکه له سواله‌ت دروست دم‌کری خواردنی تیندا دم‌خوری ه به کوردی پیی دملین: (کاشی).

السُلطنة: ناوچه و پانتایی ژیر دمه‌لاتی سولتان.

سَلَع رَاسَه سَلَعاً: سمری شکاند.

سَلَع الطریق: رن‌گاکه‌ی راکیشا کمندو لهن‌دی ته‌خت کردن، چال و چوئلی پرکردنه‌وه کردی به جاده ری. سَلَع جِلده سَلَعاً: پیستی شفقار شفقار بوو ه به‌له‌ک بوو.

سَلَع الرجل: پیاوکه پستی دهره‌پری و شان و شه‌پیلی خوارو خنج بوون ه (هر اسَلَع و هی سَلَعاء) (ک: سَلَع). اسَلَع لَیلان: فلان‌کس بوو به خاوون کالو شت‌ومه‌ک.

سَلَع الجِلد: پیسته‌که‌ی هه‌لاشت هه‌لیدپی.

إِسْلَع جِلدَه: پیستی شفقار شفقار بوو.

تَسَلَع: به‌مانا (إِسْلَع) دی.

الاسْلَع: پیست هه‌لشاو ه پیست به‌له‌ک ه پیست دهره‌پریو ه پشت کومو شان و شه‌پیک خوارو خنج ه (ک: سَلَع).

الاسْلَع: شه‌قبونی پیست ه هه‌لشت بردنی کیوو شتی وا (ک: سلوع واسلاع).

الاسْلَع: شه‌قبونی کیو ه وینه و شینوه ه (ک: سلوع واسلاع).

الاسْلَع: درمختیکه له ولاتی به‌مه‌ن دهری، له پیپی (العینیه) به.

السَّلعة: برینی سمر، سمر شکان ه (ک: سلاع).

السَّلعة: کالو شت‌ومه‌کی بازارگانی ه شت‌ومه‌ک به گشتی ه هاوسانیکی هیسو نم‌کله‌موتنه به گوشت‌موه نان‌ووس له ژیر پیسته‌موه‌وه و دم‌جولئ پهرده‌یه‌کی هه‌یه ه جاری وا دم‌بی ژور گموره دم‌بی ه یان زنده‌یه‌که له جه‌ست‌مدا په‌لدا دم‌بی به تایه‌متی له ملدا ژور په‌لدا دم‌بی به نمن‌دازی نوکیک یان زیاتر.

السَّلْع: تالی ژور تال.

الاسْلَع: چاو ساغو شارمزاو ری نیشاندهر ه (ک: مالع).

- سَلَفٌ ذر الحارر سَلَفًا: نازدهن سمنارمه
شيلهی كهوتنو له شوئنی نموه
ددانی تری روان.
سَلَفٌ ولد الشاة أو البقرة: كاوپر كه پان
گۆلكمهكه ددانی تمواو هاتن ه پان
ددانی پاش شمش سانهی كهوت ه
(ك: سَلَفٌ وَسَالَفٌ).
سَلَفٌ سَلَفًا: به لَهك بوو ه زور سور بوو.
سَلَفٌ اللحم: گۆشتهكه نهكولی.
سَلَفٌ فلان: فلانكس بهد رهوش بوو
(فهو اسَلَفٌ وهي سَلَفاء) ه (ك: سَلَفٌ).
سَلَفٌ سلوفًا وسَلَفًا: پيش كهوت ه رابورد ه
(هو سالف) ه (ك: سالف) (وهي
سالفه) ه (ك: سالف) ه تپهپری،
بمسر جوو.
سَلَفٌ السائر سَلَفًا: پيش رېبوارمه كهوت.
سَلَفٌ القوم الأرض: خه لكهكه
زموپيهكه پان تهخت كرد بؤ گشتو
كال تپدا كردن.
اسلفت المرأة: نافرتهكه ته منی له
چلو پېنج سالی تپهپری.
اسَلَفٌ فلانًا مالا: به قمرز مالی دا به
فلانكس.
اسلف الأرض: زموپيهكهی رېكخست بؤ
گشتو كال تپدا كردن.
اسلف اليه في الشين: شتهكهی
بهشيوهی فروشتنی سه له م پيدا.
- سَالَفٌ: پيش كهوت.
سالف سائرًا في الأرض: به زموپيهكهدا
رؤيشت.
سالف فلانًا في أمر: له كارمهكهدا
فلانكس وهك خوی ليكرد.
سَلَفٌ فلان: فلانكس سولفهی خوارد.
سَلَفٌ الحنيف: خواردنی خسته بهردهم
ميوانهكه، به لام كه م بوو.
سَلَفٌ الشين: شتهكهی پيش خست.
سَلَفٌ فلانًا مالا: مالی به قمرز دا به
فلانكس.
اسَلَفٌ: قمرزی كرد.
تسالف الرجلان: نمو دوو پياوه دوو
خوشكيان ماره كردن بوون به ناومل
زاوا.
تَسَلَفٌ بؤ (مطاعة) ي (سَلَفَةٌ) دئ ه
سلفهی خوارد.
تَسَلَفٌ منه: پارمی لي قمرز كرد.
الأسلوفة: خمزورو زاوا بهندی ه (ك:
اسالف).
السَّالِفَةُ: لامل، نهستؤ ه گهرندی نهسپ
ه (ك: سالف).
السُّلاف: باشرين شمراپو بوختهكهی
ه كاگلهی هه موو شتيك.
السُّلافَةُ: به مانا (السلاف) دئ.
السُّلف: پيستی دماغ نهكراو پان دماغ
كردنهكهی تهواو نهبي.

كونىدى گەورە ە (ك: أسلفُ
وسلفُ).

السلفُ للرجل: ئاۋەل زاۋا ؛ مېردى
خوشكى ژنەكەي.

سلفان: دو گەس ئاۋەل زاۋا يەكترىن ە
ھەروا ئاۋە بۇ ئەۋ تۆزە پېستەي لە
ھىنى كوپرو وانىكى كىچ دەمېردى
لەكاتى خەتەنە كىردىناندا ە (ك:
أسلاف).

السلفُ: كۆي (السلاف) ە بە ھەموو
ئەۋانە دەگوتىرى كە پېش تۆ
كەوتون لە تەمەندا لە باۋك و باپرو
خىزم و گەس و كار ە يان لە بوارى
زانبارى ۋەھضل و شكۆمەندىدا پېش
تۆ كەوتون ە ھەر كىردمەپەكى باش
پېش خوت ناردىتتو ئەنجامت
دابع ە ئەۋ پېشەكە پارە دىمەدى
پېش ۋەمگرتنى كالا ە قەرزىك كە
سودى بۇ قەرزىدەرەكە نەبى ە
فروشتىن بە شىۋە سەلەم ە (ك:
أسلاف وسلاف).

السلفُ: بەمانا (السلفُ) دى ە ئەۋ تۆزە
چەرمەي لە ھىنى كوپرو وانىكى كىچ
دەمېردى لەكاتى خەتەنە كىردىدا
(ك: أسلاف).

السلفُ: بېچۈە كەۋ، كەۋبار ە بېچۈە
قەتە ە (ك: سلفان).

السلفَةُ: كەمىك خۇراك كە پېش نان
خواردنى تەۋاۋ ئادەمىزادى بىرسى
دەپخۋا ە (بەركولى خواردن) ە
ئەۋەى ئافرىت پەزىمەندەي دىكا لە
پارچە شتومەكى عادەتى بۆتەۋەي
بىككەتە دىبارى بۇ ئەۋانەي دىمەنى
دىكەن پاش گۋاستىنەۋە ە بەۋ پېرو
كۆمەلەنە دىگوتىرى كە لە پېشدا
دەگەنە جىۋ پېش دىكەۋن ە پارچە
زەۋىپەكە رېك دىخىرى بۇ كشتو
كال تىداكىردن، پېستىكى تەنكە
دىمىرى بەناۋ كەفى پىلاۋ ە ئەۋ
تۆزە پېستەپە كە لە ھىنى كوپرو
ۋانىكى كىچ دەمېردى لەكاتى
خەتەنە كىردىدا ە مالى قەرزىكراۋ ە
(ك: سلف).

السلفَةُ للمرأة: زنى بىرى مېردى
ئافرىت (بىراۋن).

السلفَتان: دوو ئافرىت كە زنى دوو
بىراۋن ە (ك: سلاف).

السلفَةُ من الأرض: زەۋىپەك دىمەنى
كەمى لى رۋابى.

السلفي: كەسەك لە ئەھكامى شەرىدا
بەگەرپتەۋە بۇ قورئان ۋە ھەدىنى
پېغەمبەر (د.خ) ە گۈي بە راۋ

بۇچونى زاناپانى ئىسلام نەدا.
السلاف من العسكر: پېشەتاي سوپا.

دامالدران.

سَلَقَ بالسَّوْطِ وغيره: پیستی گرو.

سَلَقَ ظَهْرَ الدَّابَّةِ: پشتی و لاخه که بریندار

بوو پیستی دامالدر.

سَلَقَ البردُ أو الحرُّ النبات: سهرما

رومکه که ی برد ه گهرما رومکه ی

سوتاند.

سَلَقَ الجِلْدَ: پیسته که ی چه ور کرد.

سَلَقَ الحَائِطَ وغيره: چووه سهر دیوارمکه.

سَلَقَ العودَ ونحوه في المروة: دارمکه ی خسته

ناو قولفه ی گوزمکه وه.

سَلَقَ فلان على هذه السليقة: فلانکه سی

له سهر نهو رهوشته دروست بووه.

أَسْلَقَ الرجلُ: بیاومکه کولله ی نیچیر

کرد.

أَسْلَقَ العودَ في المروة: دارمکه ی کرده ناو

قولفی گوزمکه وه.

إِنْسَلَقَ: بُو موطاومعه ی (سَلَقَهُ دئ).

انسلق اللسانُ: زوبانه که قه نشت قه نشت

بوو.

انسلق الجفنُ: پیلوی چاومکه سور

هه لکپراو شهقار شهقار بوو.

تَسَلَّقَ على فراشه: له سهر جیگا خهوی

نی زپاو له بهر خه مو به زاره خهوی

نی نه که هوت.

الأسالِقُ: مه لاشوو له زمانه بهچکوله

به ملاوه یان خودی زمانه بهچکوله.

السَّليفُ: به مانا (السَّالِف) دئ ه پپرو

کۆمه ن که له پیشتا دمکه نه جئ ه

(ك: سَلَفَ).

السَّليفةُ: نامیریکه زهوی ی تهخت

دمکرئ بُو کشت و کال و شتی وا.

سَلَقَ سَلَقًا: بازی دا ه هاواری کردو دهنگی

بهرز کردموه.

سَلَقَ اللحمَ والخَضِرَ بالماء الحار: گوشته که

یان ته ماته و بامیه که ی له ناوی

گهرمدا کولاند رو ن و تامی تی کرد.

سَلَقَ فلانًا بكلامه أو بلسانه: به زوبان دلی

فلانکه سی نازاردا ه فورشان

دمه رموی: ﴿فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ﴾

سَلَقَرُكُمْ بِالْبَيْتَةِ حِذَايَ.

سَلَقَهُ: لئی دا ه زمبری لیداو برینداری

کردو به سهر لادا خستی ه به سهر

پشته ملیدا خستی.

سَلَقَ الطَّيِّبَ فلانًا: پزیشک فلانکه سی

له سهر پشت راکیشا.

سَلَقَ الذَّبِيحَةَ بالماء الحار: کوشتیه که ی به

ناوی کولاتو ناو وروت کرد ه

کولکه که یان خوریه که ی نی

دامانی.

سَلَقَ اللَّحْمَ عن العظم: گوشته که ی له

نیسقانه که دامانی ه دموترئ:

(رَكِبَ الدَّابَّةَ فَسَلَقَتْ باطن فخذيه)

سواری و لاخه که بوو ناو رانی

السَّالِقَةُ: نافرمتيک لهکاتی تهنګانه و
به لآو ناخوښيدا دمنګ بهرمرز
بکاتموه و بقیژنې ۵ یان له دهمو
چاوی خوۍ بد او فزی خوۍ
برنیتوه ۵ (ک: سالتق).

السَّالِق: زیږه که له بنکی زمان بی ۵
هه نشان و شهقار بوونی پوک و بنکی
ددانه.

السَّلَق: گورګ ۵ یان رومکی (سَلَق) که
دمکوتیندری و پاپراخ و دولمې بی
دروست دمکری، یان به شپوۍ تر
که دمکوتیندری و دمخوری ۵ لافاوی
ناو ۵ (ک: سَلَقان).

السَّلَق: ریځای پان و پوړ ۵ دهشتای
پان و پوړ که روتنه بی و هیجی لی
نمروایی (ک: اسلاق و سَلَقان).

السَّلَقَةُ: نافرمتی زمان دریژو بی حمیا
۵ کولله که گمرا دمنیتموه و هیلکه
دما. (ک: سَلَق).

السَّلَق: دمکوتری: (خَطِيب سَلَق) وتار
بیژنکی به لیغ و زمان رموانه و هسه
شیرینه.

السَّلَوِي: همر شتیګ پال (سَلَوَق)
بدری که گوندیکه به سهگی چاک
بمناوبانګه ۵ و مگوو چوڼ له لای
نیمه سهگی گوندی هه و شنار
مهمهورن ۵ همروا گوندی (سلوق)

به زرۍ باشیش بمناوبانګه.
السَّلَوِيَّة: شوینی دانیشتنی که شتیهموان
لماو که شتیدا.

السَّلِيَق: رومکی سمرما بریدو یان گهرما
بریدو ۵ گهنده گیاو رومکی تمنکی
وشکه وه بوو ۵ نوموی هه لنوموری له
درهختی بچکوله ۵ نه ملاو نه ولای
ریگا ۵ شانه هه نگوین ۵ (ک: سَلَق
و سَلَق).

السَّلِيَقَةُ: سروشت ۵ دمکوتری: (فلان
یتکلم بالسَّلِيَقَة) فلانکس به
سروشت بمبی فیرکردن به و زمانه
هسه دما ۵ لا تهرادو گوشتی نه ملاو
نه ولای که له که ۵ جی شوینی فاجو
سمی ولاخ له ناو ریگادا ۵ ریځای
ناشکراو شهقامه ری ۵ شتی که
هه نګ له ناو هه نګه لانه که پدا
دمیچنی به دریژی کولسمه که ۵
دانه و پلای زوروت بهاردی و له گه ل
شیردا بکری به په لوو بکوتیندری ۵
(ک: سالتق و سَلَق).

السَّلِيَقِي: نیسبته دراو بولای سه لیکه ۵
عهرمیتیک بمبی خویندنې نه حوو
نیعراپ هسه ی رموانو بی هه له بکا،
به سروشت به زمانی زکماک
ناخاوتن بکا.

السَّلَاق: به مانا (السَّلَاق) دی ۵ (ک:
مسالیق).

السُّلُوقَةُ: فروجاو گۆشتاو، ناوو گۆشت
بکوتیندری.

السُّلُقُون: نۆکسیدی رمصاصی سور بۆ
بۆیه کردن و شتی وابهکار
دمهیندری.

السُّيلِقُون: بهمانا (السلقون) دی.
سَلَكُ المَكَانَ وبه وفيه سَلَكًا وسَلوكًا:
جووه ناو شوینمهکوه.

سَلَكُ الشَّيْءِ فِي الشَّيْءِ: شتمهکی خسته
ناو شتمهکوه.

سَلَكُ فُلَانًا المَكَانَ: فلانی خسته ناو
شوینمهکوه ۵ دمشگوتری: (سَلَكُ
به المَكَانَ) یان (اسلکه المکان) ۵
خستیه ناو شوینمهکوه، وای کرد
بچیته ناو شوینمهکوه.

سَلَكُهُ: خستیه ناو شوینمهکوه.

تَسَلَكُ: بۆ (موطاومعه) ی (سَلَكُهُ) دی.
السِّلْكُ: بهنی تمزییح و میرو هۆنینهوه
یان بهکرمی درومان ۵ یان وابهاری
راکیشانی کارمبا ۵ (ك: سلوک
واسلاک).

السِّلْكُ الدِّبْلُومَاسِي: کۆمهلیک
کارمهندی دمولمت که له ولاتیکی
تردا نوینمهرایمتی دمولمتی خوینان
دمکهن.

السِّلْكُ: بیجوه ههتی و بیجوه کهو
(کهوبار) (ك: سِلکان).

السُّلُكِي: کاری راستهوخۆ ۵ شتی
راست و بی پیچ و پهنا ۵ برینی
راست و قو.

السِّلْكَةُ: داوه دمزوو بهکره ۵ وابهاری
کارمبا (ك: سِلْك).

السِّلَالُ: فرۆشیاری دمزوو بهکره یان
هی وابهاری کارمبا ۵ دروست کهری
نهو شتانه.

السُّلُوكُ: ژبانی ئادهمیزادو ههئسو
کهوتو بیرو باومری ۵ دمگوتری:
(فلان حسن السلوك أو سبی السلوك)
۵ له بواری دمرونناسیدا بریتییه له
ناماده باشی تهواوی بونهومریکی
زیندو بۆ ههر ههئوئستو روداوێک
که دتته پیشی.

السُّلُوكُ: رِیْگَا ۵ (مسالك الماء)
رێپرومکانی ناو ۵ (ك: مَسَالِك).

سَلُّ الشَّيْءِ مِنَ الشَّيْءِ سَلًّا: به هیدی
لهسهرمخۆ شتمهکی له شتمهکه
دمرهینا ۵ ومکوو دمگوتری: (سَلُّ
الشَّيْءِ مِنَ الْعَجِين) موومکهی له
ههوبرمهکه دمركیشا.

سَلُّ السِّيفِ مِنْ غِمْدِهِ: شمشیرمهکی له
کالانی دمرهینا.

سَلُّ الشَّيْءِ: شتمهکی دزی ۵ (سَلُّ) توشی
نهخۆشی سیل بوو.

سَلَّهُ اللهُ فُلَانًا: خودا فلانکهسی توشی
دمردی سیل کرد.

اسْتَلَّ الشَّيْءَ: به مانا (سَلَّةٌ) دى ۵

دمگوترى: (استَلَّ به) به دزى بردى.

سَلَّ الجَدُولُ التَّهَرَ: جوگاكه له روبارمكه

هه لگراو يوو به لقيكى چۆمهكه.

إِسْتَلَّ: بُو موطاومعهى (سَلَّةٌ) دى ۵ به

دزيبهوه چووهر دمر.

تَسَلَّلَ: به مانا (إِسْلَلٌ) دى ۵ دمگوترى:

(كَسَلٌ فِي الظَّلَامِ).

الْأَسْلَلُ: دز.

الإِسْلَالُ: دزيبهتى، دزى كردن له

همه ديشدا هاتووهر (لا إِغْلَالَ وَلَا

إِسْلَالَ) ۵ همروا به مانا به مرتيل

دان و هيرش بردنى ناشكراش

هاتووهر.

الْأَسْلُ: تهنگه لانى ناو شيوو دۆل ۵

رپرهموى ناو كه تهنگه بهربى ۵ (ك:

سَوَالٌ وَسَلَانٌ).

السُّلَالُ: نه خوشبويهكه توشى جهرگو

سى دمبى و خاومنهكهى زمعيضو

لاواز دمبى و سهرمنجام دمپكوژى.

السُّلَالَةُ: همر شَتِيك له شَتِيكى تر

دمربهيندرى ۵ دلۆپه مهنى (دلۆپه

ناوى گهرا) قورئان دمفهرموى: ﴿ثُمَّ

جَعَلَ كُنُؤَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ﴾ ۵

كۆمه لايك بونهومرى زيندو له

رموشتو ناكاردا ليك بجن.

السُّلُ: سهله، زهمبيله، به چنه.

السُّلُ: به مانا (السُّلَالُ) دى.

السُّلَّةُ: يهكجار دمرگيشان، رايگيشانيك ۵

دمگوترى: (اَيْنَاهُمْ عِنْدَ السُّلَّةِ)

لهكاتى رايگيشانى شمشيرمهكانيان

هاتينه لايان ۵ دزى ۵ دمگوترى:

(أَلْخُلَّةُ تَدْعُو إِلَى السُّلَّةِ) نهبوونى و

ئاتاجى سهر دمگيشن بُو دزى كردن

۵ درزو هه لشتى ناو زموى كه ناو

دمدن ۵ بازدانى نه سب.

السُّلَّةُ: رومكيكى چقلاوييه له سارادا

دمروى.

السُّلَالُ: سهله و زهمبيله دروستكهر ۵

فرؤشيارى نهو جوهر شتانه.

السُّلَيْلُ: رايگيشراو روتكراو، دمرهيندراو

۵ منداڤ كاتى له پهحمى دايكييهوه

ديتهدمر ۵ شهرايى خالص و بى

خهوش كه هيچ خلتو لايلى تيدا

نه بى ۵ رپرهموى ناو له ناو شيوو

دۆلدا ۵ (ك: سَلَان).

السُّلَيْلَةُ: ميينهى (السُّلَيْل) به مانا كچو

كه نيزمكه ۵ خورى و موى

به شهكراو و شيكراوه ۵ ريشاله گۆشت

۵ گۆشتى ريشال ريشال.

السُّلَّةُ: دمرزى نه ستوران، سوزن ۵ ميلى

سهركهوتن كه بهردىكى گهوره يان

ديوارىكى مناره ناسايه نووسينى

كۆنينهى له سههره ۵ وهكوو

میلی فیرعه ونه کان و میلی
حامورابی، میلی کیله شین و زور
شوینی تر (ک: مَسَال).

اَلْمُسَلِّل: شامزا له فیل و تهله کهدا،
دمست سوک له دزی و شتی وادا ۵
دز.

سَلَمَ الْجِلْدَ سَلَمًا: پیسته کهی به گه لای
داری (سهلم) دماغ کرد.

سَلِمَ مِنَ الْاَفَاتِ وَغَرَهَا سَلَامًا وَسَلَامَةً: له
به لای نه خوشی رزگاری بوو، قوتار
بوو.

سَلِمَ لَهُ كَذَا: تایبتهت بوو بۆ نهو، کهوته
بهشی نهووه.

اَسْلَمَ: گمردن کهج بوو، ملکهج بوو، به
راستالی و دلسوزی بهندایهتی بۆ
خودا کرد ۵ موسولمان بوو، جووه
ژهر خیمه ی ناپینی نیسلامهوه ۵
جووه ناو حالهتی ناشته وایی و
نارامیهوه.

اَسْلَمَ عَنِ الشَّيْئِ: وازی له شته که هینا
لین دهرجوو.

اَسْلَمَ فِي الْبَيْعِ: له مامه له دا سهوادی
شیوه سهله می کرد ؛ به شیوه ی
سهلهم کرین و فروشتنی کرد.

اَسْلَمَ اِلَيْهِ الشَّيْءُ: شته که ی تهسلیم
کرد.

اَسْلَمَ امْرَأَهُ: له کاری خو ی به نهو
سپارد.

اَسْلَمَ الْحَنِيْطُ وَغَرَهُ: بهنی تهسبیحه که
بچراو دنکه تهسبیحه که په رت و
بلاو بوونهوه.

اَسْلَمَ فَلَانًا: فلانکه سی دا به دمست
دوژمنهوه ۵ نیهمالی کرد، ریسوای
کرد.

سَالَمَهُ مُسَالَمَةً وَسَلَامًا: صولحی له که لدا
کرد.

سَلَمَ: ملکهج بوو ۵ رازی بوو به
برپارمکه.

سَلَمَ الْمَصْلَى: نوپژ که ره که سهلامی
دایهوه له نوپژمکه دهرجوو ۵ گوتی:
(السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته).

سَلَمَ فِي الْبَيْعِ: به شیوه ی سهله م کرین و
فروشتنی کرد.

سَلَمَ فِي الدَّعْوَى: دانی به راستی داواکه دا
نا.

سَلَمَ الْجَيْشُ لِعَلَوِهِ: سوپا دانی نا به
تیشکان له بهرامبهر دوژمنی.

سَلَمَ امْرَهُ لِّلَّهِ وَالِيهِ: گمردن که چی خودا
بوو.

سَلَمَ نَفْسَهُ لِفَرِهِ: خو ی تهسلیم به غهیر
کرد.

سَلَمَ الشَّيْءَ لَه: شته که ی بۆ خو ی
تایبتهت کرد.

سَلَمَ اللّٰهُ فَلَانًا مِنْ كَذَا: خودا فلانکه سی
لهو شته ره دا کرد.

سَلَّمَ الشَّيْءَ لَهُ وَالِيهِ: شتهكهی پئیدا، پئی گه‌باند.

اسْتَلَّمَ الزَّرْعُ: کشتو کاله‌که گولی کرد.

استلم الحاج الحجر الأسود: حاجیه‌که به‌رده رمشهی ماچ کرد، دمستی لیدا به دمست ئاماژهی بۆ کرد.

تَسَلَّمَ: رَبِّكَ کهوتن صولحیان کرد.

تَسَلَّمَ الحَيْلُ وَغَرَهَا: نه‌سپه‌که به هیواشی له گه‌لیدا رو‌یشت.

تَسَلَّمَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی وەرگرت.

تَسَلَّمَ مِنْهُ: خۆی لی بئ به‌ری کرد خۆی نه‌کرد به خاومنی.

تَسَلَّمَ الْكَافِرُ: کافر‌که موسولمان بوو ه خۆی به موسولمان دانا ه خۆی شوبهان به موسولمان.

اسْتَسَلَّمَ: ملکه‌ج بوو.

اسْتَسَلَّمَ سَنَ الطَّرِيقَ: ملی رنگای گرتنه به‌رو پئیدا رو‌یی هه‌له‌ی نه‌کرد.

الاسلام: به‌پر‌موی کردنی نه‌و به‌یامو پر‌وگرام‌هی حه‌زرمتی موحه‌مممه‌د

(د.خ) هیناویه‌تی و به‌بهند بوون

پنیه‌وه ه ئایینی خودا په‌سهند که حه‌زرمتی موحه‌مممه‌د هیناویه‌تی و قورئان به‌رنامه‌یه‌تی.

الأسلیم: رمگیکه له نیوان په‌نجه‌ی برا توتهو په‌نا براتوته.

السَّلَامُ: ناوی‌که له ناوه جوانه‌مکانی

خودا ه سه‌لامه‌ت و بئ عه‌یبو

خמוש ه شیوه‌ی سه‌لام کرنه له‌ای

موسولمانان ه صولج و ناشته‌واپی ه

نه‌شیدی نیشتمانی ه جو‌رئیکشه له

درمخت ه (دار السلام) به‌هه‌شت ه

قورئان دمفه‌رموئ: ﴿لَهُمْ ذَاوُ

السَّلَامِ﴾ ه هه‌روا ناوه بۆ شاری به‌غدا.

السَّلَامُ: بای باشور پی‌چه‌وانه‌ی بای شه‌مال.

السَّلَامُ: نی‌سقانی په‌نجه له دمستو قاجدا.

السَّلَامِيَّات: نه‌و رمگو دمارانه‌ن که له دمستو قاجدا دم‌دمکه‌مون.

السلامان: درمختی‌کی دشتاییه.

السَّلْمُ: په‌یزمو هه‌ئکیش و داکیش؛ (مه‌صعه‌د) ه له بواری مؤسیقادا

کۆمه‌له ناوازی‌کن سنوریان دیاری کراوه پله له ژور پله.

السَّلْمُ: نی‌سلام؛ ناشته‌واپی و صولج ه

پی‌چه‌وانه‌ی شه‌ر ه قورئان دمفه‌رموئ: ﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْتَحْ لَهَا﴾ ه ناشتی خواز.

السَّلْمُ: گهردن که‌چی و ژهر باری ه خۆ به‌دمسته‌وه دان ه بیل بوون له

بوو بههوی نهخوڅی.

سَلَاَ وَعَنهُ سَلَوُا وَسَلَوُا وَسَلَوُا: بپروی نا تهسهلای هات.

سَلِيَهُ سَلِيًا: بوغزاندی ناخوڅی ویست ه دمگوتری: (ما سلیت ان اقول کذا) له بیرم نهچوو نهوه بلایم بهلکوو به نهغهست نه مگوت.

اَسَلَى الْقَوْمُ: خه لکه که له درنده دنیا بوون و ترسی نهو میان نه ما.

اَسَلَى فُلَانًا عَنْ كَذَا: وای له فلان کهس کرد تهسهلای بی و بپروی نهو شته بنی.

اَسَلَى فُلَانًا مِنْ هَيْهَ: غه مو خهغهتی له دلی فلان دهرهاویش.

سَلَاَ عَنْهُ رَمَنَه: تهسهلای نهوی لهو شته هیئا.

اَسَلَى عَنْهُ اَللّهُمَّ وَغِيْه: خه مو خهغهتی لی روپی ه خه می به بادا.

تَسَلَى فُلَانًا: فلان کهس بپروی نا، تهسهلای هات.

تَسَلَى عَنْهُ اَللّهُمَّ وَغِيْه: خه مو خهغهتی له دن و دهرونی دا نه ما.

اَلسُّلُوِي: هر شتی که تهسهلای تو بیئی ه ناوه بی بالندهی سومانی که

بالندهیه کی پچوکه له پی پی (الدجاجیات) جهستهی تیگسمرپاوو

خپرو خو له ه زستانان رمودمگا بو

غهمیری شهردا ه فروشتو گرپنی

کالا به شیوهی سه له م ه درمختیکه

که لکه ی دمیاضی پی دمگری ه

تا که کمی (سَلَمَةً) ه (اَبْرَ مَلَمَان)

دمعیایمکه و مگوو قالونچه دمچی.

اَلسَّلْمَةُ: بهرد ه نافرمتی دمست و بهنجه

نهرمو نیان ه (ك: مِلَامَ وَسَلِم).

اَلسَّلِيْمُ: نادمیزادی گه ستر او ه

برینداری گه پیشتو به حالتهی

گیانه لاو ه (ك: سَلَمِي وَسَلَمَاء).

اَلْمُسَلِّمُ: موسولمان: هر که سیک

په یامی جه زهرمتی موچه ممد

به راست قبول بکاو به پرموی بکا.

اِسْلَهَبَ الْفَرَسُ وَغِيْه: نه سپه که بهردموا

بوو له رویشتنی خویدا.

اَلسُّلُهَابُ: نافرمتی نازاو پیشکه و تن

خواز ه (ك: سَلَاهِب).

اَلسُّلُهَابَةُ: به مانا (اَلسُّلُهَابُ) دی.

اَلسُّلُهَبُ: دریز چ نادمیزاد بی ج

نه سپ بی ه (ك: سَلَاهِبَ وَسَلَاهِيَة).

اِسْلَهَمُ: سیس بوو، وشک بوو بههوی

نه خو شیهوه ه یان کزبوو شیوا

به بی نهخوڅی ه رنگی گؤرا، بوئی

گؤرا.

اِسْلَهَمُ الْمَرِيضُ: نهخوڅه که شوینکه ی

نهخو شیهه که ی به جهسته یهوه

دیاره.

اَلسُّلَهَمُ: قدم باریک ه و شتری کزو لاواز

ولاتی یه مهن و سودان، له نه وروپاو

ولاتی دهوروبهری دهریای
ناو مړاست دمزی تاکه کی (سَلَوَة).

السُّلوان: ناو یکه پیان وابووه عاشق

بیخواته وه سوژی عیشه کی له

دلدا داده مرکئ و تهسه لای دئ ه

دهرمانیکه خه مبار بیخواته وه

خه مکه کی دهر موی و تهسه لای دئ ه

دگوترئ: (سَقِيتِي سُلوانا) که یف

خوشت کردم ه خه مت له دلدا

لابرد.

السُّلوانه: میویه که پیان وابووه

نه گهر بارانی لی بیاری و عاشق

باراناو مکه کی بخواته وه تهسه لای دئ و

عه شقه کی داده مرکئ.

السُّلوة: همر شتیک تهسه لای بداته وه و

بیروشی بشکینئ ه دگوترئ:

(سَقِيتِي سُلوة) بیروشیت پی هی نام،

تهسه لای دامه وه ه ههروا ناوه بو

زیان خوشی.

الْمَسَلِي: به مانا (السُّلُو) دئ ه (ك:

مَسال).

الْمَسَلَة: به مانا (الْمَسَلِي) دئ.

السُّلور: جوړه ماسیه که له دهریو

روباردا ههیه، واده بی سئ مهتر

دریژ دهب.

سَلَى الثَّاقَة و غوها: پزدانی خوشتره کی

دهریئا.

سَلِيَتِ الْحَامِلُ سَلَى: سک پرکه پزدانی

بچرا ه پزدان: پهردمیه کی ته که

بیچو له ناو سکی دایکیدا له و

پهردمیایه نه گمر نه و پهرده له ناو

سکی دایکه گدا بچرئ دایکه که و

بیچو که ههردوکیان دهرن.

اِسْتَلَّتِ الْحَامِلُ: سک پرکه پزدانی

فرپدا.

اِسْتَلَّتِ الشاة: مپرکه قهله و بوو.

السُّلَى: پزدان ه به پیای خو پری

دگوترئ (هر آکل السُّلَى) پزدان

خور.

سَمَالُ الْحُل: شهرابه که زرین گاوته وه و

بلقه وردی که وتوونه سهر.

اِسْمَالُ الظِّل: سیبهر که پوکایه وه.

اِسْمَالُ الْحِيوان: حهوانه که لاواز بوو

قهدی باریک بوو.

اِسْمَالُ الثوب: قوماشه که رزی.

السَّمَال: سیبهر.

السَّمَوَال: سیبهر ه بلقه وردی سهر

کوبه شهراب.

سَمَتَ سَمْتاً: رمویتی جوان بوو ه به

گومانه وه به سهر رنکادا روی.

سعت للقرم: رئ و شوینی بو خه لکه که

دانا، بهرنامه ی بو داپشتن تا

به پرهوی بکه ن.

سَمَتَ الشَّيْءُ: قهصدی شتهکه‌ی کرد ۵

دمگوترئ: (سَمَتَ سَمَتِ فُلَانٍ) چووه

دموروبهری فُلَان و رئ و شوئنی

نهوی گرتنه بهر.

سَامَتُهُ: روو بهروی بووه، بهرامبه‌ری

و هستا.

سَمَتَ فُلَان: فُلَان کس ریگای راستی

گرتنه بهر.

سَمَتَ اللّٰه: له کاتی تهنگانهدا هاواری له

خودا کرد.

سَمَتَ عَلَى الشَّيْءِ: ناوی خودای له‌سمر

شتهکه هیئا.

السَّمْتُ: ریگای ناشکرا، مه‌زه‌مبو

ریباز ۵ نارامی و شکۆمه‌ندی ۵

شیوه و ناکار ۵ خالیکه له ناسمان له

ناستی سمری بیئهر.

الْمُتَّسِمَاتُ النُّقْطُ الْمُتَّسِمَاتُ: چه‌ند

خالیك له‌سمر یه‌ك دَیْر ریز بکریئن

(زاراومه‌کی هه‌ندحسییه).

السَّمْتُ مِنَ النَّمْلِ: به‌ری نه‌عل

ناوهراسته‌که‌ی.

سَمَّجَ سَمَاجَةً وَسُمُوجَةً: ناشیرین بوو (هر

سَمَّجَ وَسَمَّجَ وَسَمَّجَ).

سَمَّجَةً: ناشیرینی کرد.

إِسْتَسَمَّجَهُ: هه‌ولیدا ناشیرینی بکا، داوای

کرد ناشیرین بی.

السَّمَّجُ: شیر ی تام گۆراوی بۆگهن.

السَّمَّجُ: به‌مانا (السَّمَّجُ) دئ ۵ (ك):

سَمَّجَاءَ (وهي سَمَّجَة) (ك: سَمَّج).

سَمَّجَرَ اللَّبَنَ: شیرمه‌کی تیكه‌ل به

ناوکرد ۵ ناوی کرده شیرمه‌کی.

سَمَّجَ سَمَّجاً سَمَّجَةً: لی‌بوردو نه‌رم

ته‌بیعه‌ت بوو.

سَمَّجَ الْعَوْدَ: شوپکه‌کی بی گری بوو.

سَمَّجَ فُلَان: فُلَان کس له هه‌رزانی و گرانی

دا به‌خشنده بوو هه‌موو کاتی له

مالی خۆی دمه‌بخشی ۵ دمگوترئ:

(سَمَّجَ لَهُ بِحَاجَةٍ) کارمه‌کی بۆ ناسان

کرد.

سَمَّجَ سَمَّجَةً وَسَمَّجَةً: له پیتری

ئاده‌میزادانی لی‌بوردو به‌خشنده

بوو (هو سَمَّجَ وَسَمَّجَ).

أَسَمَّجَ: به‌مانا (سَمَّجَ) دئ ۵ دمگوترئ:

(أَسَمَّجَتْ نَفْسَهُ) نه‌فسی زه‌لیل بوو

ملکه‌ج بوو هاته ژه‌ربار.

سَمَّجَهُ بَكْزًا وَفِيهِ: رازی بوو داواکه‌ی بیئیته

دی ۵ لی‌ی خو‌ش بوو ۵ له دوعاو

پارانوه‌دا دمگوترئ: (سَمَّجَ اللّٰه).

سَمَّجَ: به‌مانا (سَمَّجَ) دئ ۵ شه‌و به

هیواشی له‌سمرخۆ رۆیشت.

سَمَّجَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی ناسان کرد

نه‌رمی کرد.

سَمَّجَ الرَّمْعَ وَغِيْرَهُ: رمبه‌که‌ی نه‌رم کرد،

مشت و مالی کرد.

سَمَحَ فَلَائًا: ناسانکاری له گهڼ فَلَائِکس کرد.

تَسَامَحَ فِي كَذَا: ناسانکاری له گه ډاډا کرد لهو شتمدا.

تَسَمَّحَ فِيهِ: به مانا (تَسَامَحَ) دئ ۵ يان به زوره ملئ لئيبوردمې و سه ماحه تی به سمر خویدا هينا.

السَّمَّاحُ: ناسانکاری و لئيبوردمې ۵ (بيع السَّماح) فروشتنی شت به که متر له نرخي خوئ ۵ (رقصة السَّماح) جوړيکه له سوږدانی به کومه ډله که سوږ دهرمکان به شيوې باز نه يې سوږدانم گه يان نه نجام دمدن.

السَّمَّاحَةُ: به خشندي و شکوډاری، ناسانکاری.

السَّمَحُ: دمگوترئ: (فلان سمح جواد سخې) فَلَائِکس لئيبورده و سه خي و به خشندي ۵ همروا دمگوترئ: (عود سَمَحَ) شوپکيکه بئ گړئ و گول.

السَّمْعَةُ: ميينه ي (السَّمَح) ۵ دمگوترئ: (شريعة سَمْحَة) شهرعت و ياسايه کی ناسانکارو گونجاوه ۵ (ك: سَمَاح).

السَّمَّاحُ: که سيک زور لئيبورده و چاو پوشيکمر بئ ۵ (ك: مساميح).

السَّمَحُ: هر شتيک ناسانکاری و نمرم نياني تيدا بئ.

السَّمَحُ: که سيک زور ناسانکاری و نمرم تيدا بئ.

السَّمَّاحُ: پيستيکه يان توپکليکه تمنکوه به سمرئ نيسقاني سمر مويه ۵ نمو پهرده تمنکويه که مندال له سکی ډاډيډا تييدا يه ۵ شتيکی تمنکوه لويه و ومگوو توپکل ۵ پارچه هورپکی تمنکوه ۵ برينپک قولايي بگاته پيسته تمنکی سمر نيسقان ۵ شوپني پراوی ختمنه کردن ۵ (ك: سَمَاحيق).

السَّمَّوْقُ: درپزي باريک ۵ دره ختی خورماي پمرز ۵ (ك: سَمَاحيق).

سَمَدَ سَمَدًا: پمرز بووه ۵ سمرئ پمرز کردموه سنگي دمر پمراند.

سَمَدَ عَنْهُ: لئي غافل بوو.

سَمَدًا: غافلي کرد.

سَمَدَ الْأَرْضِ: زبلي کيمياوی کرده ناو زمويپه کموه و چاکی کرد بؤ کشت و کال.

إِسْمَدَ: هاوسا به هاوسانيکی زور ۵ دم شگوترئ: (إِسْمَدُ مِنَ الْغَضَبِ وَالْغَيْظِ) به هوئ رق هه ډسان و سور بوونموه خوئ فش کردموه، سور بؤوه.

السَّمَادُ: زبل و هر شتيک زمويپه که به هيژ بکاو پيت و بمرمکتی زياد بکاو کشت و کاله کی زياد بکا ۵ (ك: أَسْمَدَة).

السَّمْدُ: بمردهوامو هميشه يی.

لَي بَحْ خاوَمَن کرد.

السَّمِيدُ: لَوَغَه تَيَكَه لَه وَشَهِي (السَّمِيدُ)

سَمَوَ اللَّيْنُ: ماستهكهی کرد به ماستاو.

بهمانا ناردی بیژراوی بی سَو دئ.

سَمَوَ الْحَشَبُ: دارهكهی به بسمار لَيَك

اسْمَنَر بَصْرَه: جاوی رَمْشَكه و پَيَشَكه ی

هايم کرد، به پهکی داکوتان.

کرد.

سَمَوَ سُمْرَةَ: گهنم رَمَنگ بوو، رَمَنگی

اسْمَنَر الطَّرِيقُ: رَنگاکه درَنژو راست

نهممر بوو ه (هو اَسْمَرُ وَهِي سَمْرَاءُ)

بوو.

(ك: سُمْرُ).

اسْمَنَرُ الْكَلَامُ: قسهگه راست دهرچوو.

سَمَوَ سُمْرَةَ: بهمانا (سَمِرَ) دئ.

السمادير: نمو رَمْشَكه و پَيَشَكه مَن که

سَامَرَةَ: بهشو قسه ی لهگه ن کرد به

دَنَه پَيَش جاوو وا دهرانی ميشو

قسه کردن بُو پهکتر شهويان بهسمر

مَيَشولَمَن ه تاکهكهی (سَمَدور).

برد.

السَّمِيدُ: پياوی به پَرَنزو پياوانه و

سَمَرُ الْإِبِلِ وَاللَّيْنِ وَالْحَشَبِ: بهمانا (سَمِرَ)

سمخی سروشت ه سَمْرُوك ه نازا ه

دئ.

چوستو جالاک بُو دابینکردنی

تَسَامَرًا: به پهکوهه شمو قسهيان بُو

پَيَوِيستياتی خَوِي ه (ك: سَمَادَع

پهکتر کرد.

و سَمَادَع).

السَّمِيدُ: لَوَغَه تَيَكَه لَه (السَّمِيدُ).

بوو.

سَمَوَ سَمْرًا وَسَمْرًا: شمو چهره ی کرد، شمو

إِسْمَرُ: بهمانا (سَمِرَ) دئ.

لهگه ن هاو نشينهکانيدا به وتو و نَز

الْأَسْمَرُ: گهنم رَمَنگ ه دهمگوترئ: (عام

کاتی بهرئ کرد ه له بهنلدا هاتوو

أَسْمَرُ) سالی بی بارانی و گرانی ه

(لَا أَفْعَلُ مَا سَمَرُ السَّمِيرُ أَوْ ابْنُ سَمِيرٍ

رَمَبو شمشير ه شیری ناسک ه (ك:

أَوْ ابْنَا سَمِيرٍ) واته قمت نمو کاره

سَمِرَ).

ناکهم.

سَمَرَتِ الْمَاشِيَةُ: نازمهكهی لهومرا ه

السَّامِرُ: نهوانه ی قسه بُو پهکتر

(سَمَرَتِ الْمَاشِيَةُ الْبَنَاتُ) نازمهكهی

دمکهن و شمو بهرئ دمکهن ه پانه ی

رومکهكهی خوارد.

شمو چهرمو شمو بهسمر بردن.

سَمَوَ الْإِبِلَ: حوشرمهكهی بهره لا کرد خَوِي

السَّامِرِي: نهوانه ی پال (السَّامِرَةُ)

دمدرین که گهل و هۆزینکن له گهل
جوله کهدا له ههندئ بیرو باومردا
یهک دمگرنه وهو له ههندئ بیرو
بۆچوندا لیک جیا دمبنه وه
یهکیکه له پیاوانی نه ته وهی
نیسرائیل له سهرده می حه زهرمتی
موسادا په یکهری گۆلکه له یهکی
دروست کردو داوای له نه ته وه که ی
کرد که گوهرمه که ببه رستن و واز
له به ندایه تیکردن بۆ خودا به یئن.

السَّارُ: ماستاو ه رومکیکه له پیپی
(الأسلیة) یه له زلکاوو شوینی تهرو
شیداردا دمپوئی، حه صیرو سه له و
زمبیلله ی لئ دروست دمکری.

السَّارَةُ: شهو به ریکردن به قسه و
چیرۆک گیرانه وه.

السَّارُ: قسه و باسی شهو (شهو جه ره)
چیرۆک و رودا گیرانه وه، پانه ی
قسه کردنی شهوانه ه تریفه ی مانگه
شهو ه رۆژگارو زمانه ه دمگوترئ:
(لا أَكَلِمَةَ السَّمَرِ وَالْقَمَرِ) واته:
ههرگیزاو ههرگیز قسه ی له گهل
ناکه م.

السَّمَرُ: جۆره درهختیکه له درهختی
(الطَّلح) ه تاکه که ی (سَمَرَة).

السَّمَرَةُ: نهمهر رهنگیکه له نیوان
سپی و رهشدا.

السَّمَرَةُ: چیرۆک گیرانه وه به شهو.

السَّمُورُ: نازملیکی گواندارو شیردمه له
پیپی (السَّمُورِیة) به گوشت خۆره، له
پیسته که ی قهروه ی به نرخ دروست
دمکری ه له باکوری ناسیا دمزی.

السَّمِيرُ: که سیک شارمزا بی له چیرۆک
گیرانه وهی شهوانه دا ه دمگوترئ:
(فلان سَمِيرُ ملوک) فلانکهس چیرۆک
خوانی پاشایه.

السَّمِيرُ: حیکایهت خوانی قهرمانه روا
(ك: سَمراء) ه زمانه و رۆژگار ه
دمگوترئ: (لا أفعله سَمير اللیالی) قهت
نه وه ناکه م.

السَّمِيرَةُ: جۆره که شتییه که.

السَّامَرُ: بزمار ه شتیکه له ناسن
دروست دمکری سهرنکی تیژه و
سهرنکی پانه دارو شتی وای بی
لیک قایم دمکری ه دمگوترئ: (فلان
مِسَمار الابل) فلانکهس زۆر باش
خوشر به خنۆ دمکاو خاومندار بیان
نه نجام دداو لیزانه له بهر و مرده
کردنیاندا.

السَّمُودُ: دال گوشت، کزو لاواز، ئیسقان
رهق و دهمار گشته.

السَّمَرَجُ: به سح جار بهاری خهراجی
سالانه ی وهرگرت ه (ك: سَمَرَج).

السَّمَرَجَةُ: بهمانا (السَّمَرَجُ) دئ.

السَّمَرَمُر: بالندمی که دمشوبهیت

بالندمی شیلاقه ۵ رنگی رمشه

کولله له بهر دمنگه که هی هه لندین.

السَّمَرَمَرَة: غولی چۆله وانی ۵ خپوی

بیابان.

سَمَر فلان: فلانکس بوو به ده لال و

ناومند له نیوان کرپارو فروشیاردا

همردوکی گه پاندننه په کترو

مامه له که هی پیکردن بۆنه وهی

به شیکلی له پاره بدئی.

السَمَسَار: ده لال و ناومند له نیوان

کرپارو فروشیاردا بۆ ناسانکردنی

نه نجامدانی مامه له که ۵ (سَمَسَار

الأرض) زاناو شارمزا له بیواری زهوی

ناسیدا ۵ (ك: سَمَسَارَة).

السَمَسَرَة: پيشه ی ده لالی ۵ پاره ی

ده لالی کردن.

السَمَسَق: رومکی بۆن خو شه، عهتری

نی بهرهم دمهیندری ۵ له پییری

(الشفوية) په، پيشی دموتری:

مردقوش (مرنجوش).

سَمَسَم: به هیواشی و له سهره خو

رو پشت.

سَمَسَم الثعلب: رۆیه که بازی دا.

سَمَسَم الله وجه فلان: پهرومردگار شتی

و مکوو کونجی و شتی وای له سهر

دهم و چاوی فلان پهیدا کردن.

السَّماسِم: چوست و چالاک له همر

شتیک بی ۵ ریوی ۵ (ك: سَماسِم).

السَّماسَم: چوست و چالاک له همر

شتیک بی.

السَّمَسَم: ریوی ۵ زههر.

السَّمَسَم: میروه سووره ۵ بالندمی که

دمشوبهیت هه لۆ ۵ تاکه که هی

(سَمَسَمَة) ه، دموتری: (لا کلفتی

بيض السماسم) داوای شتیکم نی

مه که که رنگا چاره ی نییه.

السَمَسِم: میروه سووره ۵ رومکی

سالانه یه و رونی نی دمردهیندری

پپی دموتری: رونی کونجی ۵ (ك:

سماسم) تاکه که هی (سَمَسِمَة).

السَمَسَمَان: چوست و چالاک له همر

شتیک بی.

سَمَطُ اللَّبْنِ سَمَطًا و سَمَطًا: ماسته که یان

شیرمه شیرینایه که هی رۆییوه و

تامی نه گۆراوه.

سَمَطَ عَلَى اليمين: سویندی خوارد.

سَمَطَ فلاناً يميناً على حقه: له سهر مافی

خوی فلانکه سی سویندا.

سَمَطَ الذبيحة سَمَطًا: گوشتیه که هی له ناو

ئاوی گهرمدا نوغرو کرد ۵ یان

خستیه ناو ماده ی کیمیای

پهرمهنگه ناتوه بۆنه وهی موو پهرو

پوئى پئوۋە نەمىنى پېئىش ئەۋەدى
بىكۆئىندىرىۋ بىكۆئى بە شىۋو پېئىخۇر،
يان پېئىش دىمباغ كىردى.

سَمَطُ السَّكِينِ: كىردىمكەى تىز كىرد.

سَمَطُ الشَّيْئِ: شتەكەى بە تەنەفدا
ھەلۋاسى.

سَمَطُ الشَّيْئِ: شتەكەى بە بەن
ساموتەكەى زىنى ئەسپەكەۋە
ھەلۋاسى.

سَمَطُ اللَّصِيدَةِ: جامە شىعېرىيەكەى بە
شىۋازى (مُسَمَط) ھۈنەۋە (پىروانە
ماناى ئەۋەشەپە).

سَمَطُ الشَّيْئِ: پايەند بوۋ بە شتەكەۋە.
تَسَمَطُ بِهِ: پەيۋەست بوۋ پېئىۋە.

تَسَمَطُ اللَّحْمَ وَغَيْرَهُ: گۆشتى ھەلگىرتىبوۋ
؛ لە كۆلۈدا بوۋ ۋە دىگوتىرى: (رايە
مُسَمَطاً لَحْماً) ئەۋە پىۋەم بېنى
گۆشتى لە كۆلۈدا بوۋ، گۆشتى ھەل
گىرتىبوۋ.

السَّامِطُ: ئاۋى كۆلۈتۈۋ كە كۆلۈك
پەرو پۇئى گۆشتى دادىمەللى.

السَّامِطُ: رىزو سەف ۋە دىگوتىرى:
(مىي بىن سىماتىن مەن الجىنود) بەناۋ

دوۋ رىزى سەربازدا تىپەرى ۋە يان
دىگوتىرى: (ھەم ئالى سىماتى ۋەئەد)
ئەۋان ئەسەر يەك رىزو يەك پىساۋ
رەئسان ۋە سەفرە كە رادىخىرى بۇ

خوار دىمەنى ئەسەر دانان ۋە ئەملاۋ
ئەۋلاى رىگا دىگوتىرى: (مىي ئالى
سىماتى الطرىقى ۋە النەر) يان
دىگوتىرى: (رەف ئەند سىماتى ۋەئەد)
لە ئاۋمەستى دۆلەكەدا ۋەستەۋە ۋە
(ك: سَمَطٌ رَاسِطَةٌ).

السَّمَطُ: پىۋى ھەزارو بار سوۋك.

السَّمَطُ: بەنى تەسبىج ۋە ملۋانكە

بەمەرجى مىرۋەگەنى پى
ھۈنەربەنەۋە ۋە بەرمور ۋە ملۋانكەى
دىرۋز كە لە مەل بېتە خوار ۋە بەن
ساموتەكە ؛ كە بىرېتىيە لە تىلەمە
چەرمىك بەنۋا زىنەۋە شۇر
دىمىتەۋە راۋكەم كۆشتى پىدا
ھەلۋەسە ۋە يان شتى تىرى پىدا
ھەلۋەسە ۋە پىۋى زىرەك
چۈست ۋە چالاك ۋە كارامە ۋە دىسۇز بۇ
كارى خۇى ۋە نىچىرەۋان لەم رۈۋە
كە خۇى لە كۆختەكەدا مات دىكاۋ
دىمىنېتەۋە ۋەكۈۋ مانەۋى ملۋانكە
لە ملە ۋە (ك: سَمَطٌ).

السَّمَطُ: پۇشاكىكە لە خورى درۈست
كراۋ ۋە (ك: سَمَطٌ).

السَّمَطُ: مەن القاصد: جامە شىعېرى
(مُسَمَطٌ).

السَّمِيطُ: كۆشتى ئاۋە روتكراۋ ۋە بەنى

سَمِعَ الدَّعَاءَ: به پیر بانگموازییهوه هاتو قبولی بانگمهکی کرد.

سَمِعَ الْكَلَامَ: له هسهکه حالی بوو.

أَسْمَعَ الدُّثُوَّ أَوْ الزَّنْبِيلَ: قولمهی بؤ

دۆلچهکه یان بؤ زمبیلکه کرد ۵

بؤنهوهی به ناسانی هه لښگیری ۵

(أَسْمَعَ الزَّنْبِيلَ) دوو دصکی بؤ

زمبیلکه دروست کرد بؤنهوهی

گلی ناو بری پی هه لکیشی بؤ

سهرموه.

أَسْمَعَ فَلَانًا: جَنِيوِي به فلانکس دا.

أَسْمَعَ فَلَانًا الْكَلَامَ: وای کرد فلانکس

هسهکهی گوی لیبی ۵ یان هسهکهی

پی راگه یاند.

سَمِعَهُ الْكَلَامَ: وای لیکرد گویی له

هسهکه بی.

سَمِعَهُ فُلَانٌ: ناوی فلانکسی زپاند پپو

پاگهندهی دژ کرد. عهیبو عاری

فلانی بلاو کردموه ۵ دموتری:

(سَمِعَ به في الناس أو في المجالس) ۵

لماو خه لکدا لهماو یانهو کۆپو

کۆمه لدا ناوی زپاند.

إِسْتَمَعَهُ وَلَهُ وَالِيه: گویی گرت بؤ

هسهکهی.

تَسَامَعَ النَّاسُ بِالْكَلَامِ: خه لکمه

هسهکه یان له بهکتر بیستو بؤ

بهکتر یان گیر پیهوه.

تسبیح و ملوانکه که مروتگانی پی

هۆنرابنهوه ۵ خشتی ریز کراوو

یهک لهسهر یهک دانراو.

السُّيُطُ: خشتی ریز کراوو یهک لهسهر

یهک دانراو.

الْمُسْمَطُ: نمو شوینهی کوشتی تیدا پاک

دمکری و ناوه روت دمکری ۵ سهرو

پپو ورگو ریخۆلهی کوشتییهکی

تیدا پاک دمکری.

الْمُسْمَطُ مِنَ الْقَصَائِدِ: جامه شیعریکه

چهند دپریکی سهرمای جون یهکی

ههیه نهمجار دپریکی تردی

سهرمای جودای ههیه بهم جۆره تا

جامهکه کۆتایی دی.

الْمُسْمَطُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: نمو شتهی رمت

ناکریتهوه دموتری: (حُكْمُكَ

مُسْمَطًا) برپاری تۆ پهسهندهو رمت

کردنهوهی نییه کس دژی

ناوهستی.

سَمِعَ لِفُلَانٍ أَوْ إِلَيْهِ أَوْ إِلَى حَدِيثِهِ سَمْعًا:

گویی بؤ فلانکس، گرت گویی له

هسهی فلانکس گرت .

سَمِعَ لَهُ: به هسهی کرد، فهمران بهمداری

بوو.

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ: پهرومردگار همدو

سوپاسی سوپاسکاری قبول کرد.

سَمِعَ الصَّوْتَ: گویی له دهنکهکه بوو

گوینچهکی بیستی.

تَسْمَعُ النَّاسُ بَغْلَانٍ: عه پېو عاری
له ناو خه نکدا بلاو بووه.

تَسْمَعُهُ وَلَهُ وَالِيه: گوڼی بۆ گرت.

تَسْمَعُ الطَّبِيبُ: پزیشک پشکنینی بۆ
نه خوښه که کرد.

السَّمْعَةُ: مینهنه (السَّمْع) ۵ ناویشه
بۆ گوڼچکه. دمگوتری: (أذن سامعة)
گوڼچکه یه کی زور بیسه سهره ۵
دمگوتری: (هما سامعتان) ۵ (ك:
سوامع).

السَّمْعُ: یاد کردنی خوداو زیگری
بیستراو په سهند ۵ گورانی ۵ به لای
زانیانی زمانه وه بریتییه له
پنجه وانه (قیاس) واته بیستراو له
عمره ب به لام قیاسی بۆ سمر ناکړی.
سَمَاع: به مانا (إِسْمَع) دی.

السَّمَاعِي: شتیک نیسبت بلری بۆ لای
سهماع ۵ پنجه وانه (القیاسی) یه ۵
واته: نه وهی یاسایه کی نیه تا قیاسی
بکه ی به لکوو همر پشت به بیستن
دمبه سترئ تئیدا.

السَّمْعُ: هیزیکه له گوڼچکه دا دنگی
پی دمبه سترئ ۵ خودی گوڼچکه ۵
بیستراو ۵ زیگرو یادی خودا (ك:
أسماع) دمگوتری: (سمعا وطاعة) واته:
بیسه به بیستن ملکه چ وهرمان
بمردار به ۵ (سَمْع وطاعة) نیشی من

گوڼ رادپری وهرمان بهردار یه.
سَمْعَكَ إِلَيَّ: له من بیسه.

سَمِعَ أذني: به گوڼی خوم گوڼم ن بوو.

السَّمْعُ: زیگری بیستراو ۵ گیانله بهر یکه
له پپری (الکلیة) یه له سهگ
که ورمتره هاجی درپژو سهری پانه
گوڼچکه ی سوکه بۆ گوڼ سوکی
به ناویانگه ۵ دمگوتری: (أسمع من
سمع) (واسمع من السمع الأزل).

السَّمْعَةُ: همر شتیک بیستری له
چاکه و له خراپه ۵ دمگوتری: (فعل)
ذلك رياءً و سَمْعَةً نه وهی کرد
بۆ نه وهی خه نک بیبین و بیبیس ۵
هه روا دمگوتری: (أذن سَمْعَةً)
گوڼچکه ی زور سوکو سرکه.

السَّمْعَةُ: دنگ و باسو شوهرت ۵
دمگوتری: (فعل ذلك رياءً و سَمْعَةً)
نه وهی کرد بۆ نه وهی خه نک
بیبین و بیبیس.

السَّمْعِيَّاتُ: له بواری عه قیده دا بهو
شانه دمگوتری که به نیگا و سروش
دوازندری و مکوو به ههشت و دوزخ و
حال و وزعی هیامهت.

السَّمَاعَةُ: مینهنه (السَّمَاع) ۵ دمگوتری:
(أذن سماعة) ۵ هه روا ناوه بۆ نهو
نامیزی پزیشک نه نازمی

السَّمَقُ: پالخته و پوخت.

السَّمَقُ: پیاوی درنژ.

السَّمَقُ: درمختی ترش؛ ترشه سماق ۵

که لاکه‌ی بؤ دماغ کردن به‌گاردی ۵

له شوینی به‌رزو کیوو که‌ژ دپروئ.

السَّمِيقُ (السَّمِيقان): که‌له‌وه (دوو داری

خوار کراوه‌ن له نیری سهر ملی گای

جووت قایم دم‌گرتن به‌ملاو به‌ولای

ملی گا جوت‌که‌دا دینه خوارو له

ژیر گهردنی گا جوت‌که‌دا به

به‌نکه‌له‌وه سهری دوو دارمکه

پیکه‌وه دمه‌س‌ترین و دمه‌نه توفی

ملی به‌مه‌ش نیرمکه له ملی گا

جوت‌که‌شه‌ته‌ک دم‌دزی ۵ (ک:)

أسقة).

سَمَك سَمَك: به‌رز بؤوه.

سَمَك الشَّيْ سَمَك: شته‌که‌ی به‌رز

کردموه.

إِسْمَك الْبَيْتُ: خانوومه‌که هه‌باری درنژ

بوو، به‌رز بوو.

إِسْمَك الْبَيْتُ: به‌مانا (إِسْمَك) دی.

السَّمَالُ: همر شتیک به‌رز بکریته‌وه

دیوار بی پان هه‌لاش ۵ پان شتی بی

به‌رز بکریته‌وه.

السَّمَاکان: دوو نه‌ستیره‌ی ورشه دارن ۵

یه‌کیان له با‌گوره پیی د‌گوت‌ری:

فشاری خوین و چو‌نیه‌تی لی‌دانی

دلی بی دیاری دم‌کا ۵ پارچه‌یه‌که

له‌ناو ته‌له‌فون‌دا قسه‌ی بی

دم‌ن‌د‌ری و پیی دمه‌ب‌س‌ری.

السَّمِيعُ: ناو‌یکه له ناوه جوانه‌کانی

خودا ۵ بی‌سهر ۵ گو‌نگر.

السَّمْعُ: دم‌گوت‌ری: (هو مني بمرني

و سَمْع) نهو لیم نزیکه و دمه‌ب‌ین‌مو

گو‌بی له وته‌کانه.

السَّمْعُ: گو‌ن‌چکه ۵ قولقه‌ی ناو‌د‌راستی

دۆلجه.

السَّمْعَةُ: گو‌ن‌چکه ۵ (ك: سامع).

السَّمْعَةُ: مینه‌ی (السَّمْع) ۵ نافرمتی

گو‌زانی بی‌ز.

السَّمْعُ: جو‌ستو چالاک و قالب سوک

۵ به‌لای ناخو‌ش و پیس ۵ پیاوی

به‌چ‌کۆله و سهر سهرما زه‌له ۵ سهری

به‌چوک و سوکه‌له ۵ حاجی درن‌زو

باریک ۵ نافرمتی تی‌کۆشه‌رو

کۆلنه‌دمر.

السَّمْعَةُ: مینه‌ی (السَّمْع) ۵

نافرمتی ناشیرین و گورک ناسا ۵

نافرمتی دپوه زمه و به‌د ره‌وشت ۵

ههر ده‌لیی غول و گورکه.

سَمَقُ النبات أو الشَّجَرُ وغيره سَمَقًا:

رومه‌که‌که، درمخته‌که درن‌ز بوو،

به‌رز بؤوه.

(السِّمَّكُ الرامح) نهوی تریان له
باشوره پیی دمگوتری: (السِّمَّكُ
الأعزل).

السُّمُّكُ: سهقف، هه لاش ه قهه بالآ هی
همرشتیک بی ه له بواری وهرزدا
بریتییه له بوعدی سییهیم جگه له
پانی و دریزی که دهبیته قوئی پان
بهرزی قهبارمه ه (ک: سموک).

السُّمُّكُ: (سُمُّكُ الشَّيْ) نهستوری
شتمکه.

السُّمُّكُ: ماسی ؛ گیانله بهریکی ناوییه و
زور جووری همهیه همر جووره ناویکی
تایبمتی همهیه ه (ک: سِمَاک، سموک،
اسماک).

السُّمُّكَةُ: تاکی (السُّمُّكُ) ه له پهندا
هاتوو دهلی: (شوي في الحريق
سَمَكُهُ) له ناگر کهوتنه ودا ماسی
خوی برژاند ه واته: له جیاتی
نهوهی ههول بندا ناگرکه
بکوژنیتهوه نهو خهریکی ماسی
برژاندنی خوی بوو ه به کهسیک
دهگوتری ههلههرست بی و
بهرزموهندی گشتی مهیست نهی.
السُّمُّيْکُ: شتی نهستوری قهباره دار
لهروی قوئی و بهرزییهوه.

السُّمِّيْکَا: مۆرانه، خمخۆرکه ه جووره
ماسییهکه وردیله درژییهکهی ده

سانتییمتر دهبی، رنگی زیوی
مهپله و سموزه ه له دهپای سوردو
لهسمر کهناری خۆرهه لاتی
نهفریقاو له دهپا لوشی نارام و
بهحرمین دهزی ه وشک دمکریتهوه و
دهخوری.

السِّمَّالُ: کۆلهکه بهکه له مژر خیمه و
رهمالدا سهقفی خیمهکهی پی
بهرز دمکریتهوه ه (ک: مسامیک).

السِّمَّوْلُ: دریز، نهسپی تیگسپرو.

السُّمُّکِرِي: کهسیک شتو مهکی ناو مال
دروست بکا وکوو گۆزوو دیزمو
قومقومه ه پلیتی ناسن که به
مادهی قصلیر روکش کرابی.

سَمَلُ الثَّوْبِ وَغَرِه سَمُولاً وَسُمُولَةً:
قوماشمه رزی.

سَمَلٌ بَيْنَهُمْ سَمَلًا: صولخی نیوانی کردن.
سَمَلٌ فِي الْمَيْشَةِ: ههولی چاککردنی زیانی
خوی دا.

سَمَلُ الْعَيْنِ: چاومکهی ههال کۆلی.
سَمَلُ الْحَرَضِ وَغَرِه: هموزمهکی له هور و
لیته و ههوزو شتی وا پاک کردموه.

سَمَلُ الثَّوْبِ: قوماشمه رزی.
أَسَمَلٌ بَيْنَهُمْ: صولخی نیوانی کردن ه
ههروا بهمانا (سَمَلٌ) دی.

سَمَلُ الْحَرَضِ: هموزمه ناوی کهمی لی
هاتهدمر.

- سَمَلُ الْحَرْضِ وَحَرْضُ: حموزمکەى پاک
 کردموه خوړو لیتە و هموزەى ل
 دهرهینا.
 سَمَلٌ فَلَانًا بِالْقَوْلِ: فلانکەسى به قسه
 بۆ دانهرم کرد، هیندی کردموه.
 اسَمَلُ الْعَيْنِ: چاومکەى هەلکۆلى.
 تَسَمَلٌ فَلَانٌ: ناوى بنكى پەرداخمکەى
 خواردموه بهرماوى بنكى قاپەمکەى
 خواردموه.
 سَمَلُ النَّبِيذِ: پى گىرى کرد له
 خواردنەموى پىرمو شەرابدا ە زۆرى
 لى خواردموه.
 السَّمَالُ: کرمى ناو ناوى راوستاوى
 بۆگەن کردوو.
 السَّمَلُ: (توب سَمَلٌ) قوماشىكى رزىوو
 کۆنه ە باهى ماندى ناو له بنكى
 حموزدا ە (ك: اسمال) ە دەشگوترى:
 (توب اسمال) قوماشى کۆن و رزىو.
 السَّمَلُ: (توب سَمَلٌ) قوماشى رزىو.
 السَّمَلَانُ مِنَ الشَّرَابِ: باهى ماندى
 شەراب.
 السَّمَلَةُ: ناوى کەم له بنكى پەرداخ و
 سوراخیدا ە برسەياھتى کە
 نادەمیزاد وایبکا فرمىسكى له چاو
 پینە خوار.
 السَّمَلَةُ: (توب سَمَلَةٌ) بەمانا (سَمَلٌ) دى ە
 ناوى کەم له بنكى پەرداخ و
 سوراخى و دېزدا بىننیتەوه ە باهى
 ماندى ناو له بنكى حموزدا ە (ك: سَمَلٌ)
 دهرهینا.
 السَّمَالُجُ: شىرى شیرین ە (ماسى
 شیرین).
 السَّمَلُجُ: جىزنىكى مەسحیحیەکانە.
 السَّمَلُجُ: ماست و شىرى چەورو تام
 خوۆش.
 السَّمَالِيُّ مِنَ اللَّبَنِ وَالطَّعَامِ: ئەمویە پى
 تام پى ە تامى خوۆش نەپى ە
 ماستىك خرابیتە ناو مەشکەوه
 خرابیتە ناو چالەوه بۆنەموى ترش
 پى، پى به تۆراخ.
 السَّمَلُجُ: چۆل و ساراھەك درەخت و
 رومكى لى نەروابى ە ئافەرتى نەزۆك
 ە پەرنىزنى بەسالا چوو پۆلكاو ە
 (ك: سمالق).
 السَّمَلُجُ مِنَ الْكُذْبِ: درۆ تەواوو پى
 پىچ و پەنا.
 سَمَلُكَ اللَّقْمَةُ وَحَرْفُهَا: پاروكمەى باداو
 لولى کردو هەلى پىچا.
 سَمَتُ الرِّيحِ سُمُومًا: پاھەكە سوتاندنى
 سوتینەر بوو.
 سَمَتَ الْيَوْمِ: رۆژمکە باى سەمومى
 ھەبوو.
 سَمَ الشَّيْءُ: شتەكە تاپەت بوو.

سَمَتُ النِّعْمَةِ: نازو نعيمه ته كه تا بيهت
بوو.

سَمَتُ الهَامَةِ فَلَائًا: جړو جانهمر مړكه
فلانكه سى گه ستو ژمهرى خسته
ناو جهسته بيهو، ژمهر اوى كرد.

سَمُ السُّمُومُ النبات: بای سه موم رومكى
سوتاند هه لى پروزاند پان گهرما
بردوى كرد.

سَمُ الإِبْرَةِ: كونى له دمريزه كه كرد، كونى
بؤ دروست كرد.

سَمُ الثَّقَبِ: چوو ناو كونه كه وه.
سَمُ الشَّيْءِ: شته كه ي چاك كرد، ريكى
خست.

سَمُ الأَمْرِ: شته كه ي نه اندازه گرتو
قولتيه كه ي پتوا.

سَمُ بَنِهِم: چاك سازى نيوانى كردن.
سَمُ القارورة: دهمى سوراخيه كه ي بهست،
دهمى ديزمكه ي بهست.

سَمُ فَلَائًا: فلانكه سى تا بيهت كرد.
سَمُ النِّعْمَةِ: نعيمه ته كه ي تا بيهت كرد.

سَمُ فَلَائٍ سَمُ فَلَائٍ: فلانكه س مه بهستى
نموى كرده مه بهستى خوى.

سَمُ الْيَوْمِ: رۆژمكه بای سه موومى هه بوو،
پان بای سه موومى تيدا هه ل بوو.

أَسَمُ الْيَوْمِ: به مانا (سَمُ) دى.
سَمَمَةُ: تا بيهتى كرد ه ژمهر اوى كرد.

سَمَمُ السِّلَاحِ: ژمهرى كرده ناو

سِلَاحُ كه موه.

سَمَمُ الرُّضَيْنِ: قولقي بؤ قهياسه كه
كرد.

سَمَمُ الشَّيْءِ: شته كه ي به مروارى
رازاندموه.

تَسَمَمَ: بؤ موطاومعه ي (سَمَمَةُ) دى ه
دمگوتري:

تَسَمَمَ الطَّعَامُ، تَسَمَمَ الْخِيَرَانُ، تَسَمَمَ الْجَرْحُ:
واته: ژمهر اوى بوو، ژمهرى پيدا
بلاو بؤوه.

الْأَسْمُ: لوت كه له لای سه رويه وه
كونه كه ي ته نگه بر بى.

الْأَسْمُ: هر جړو جانهمر مړيك ژمهرى
هه بى وكموو مارو دوپشك و سه ر
مازه له ه (ك: سَوام).

سَامُ أْبْرَص: جۆره سه ر مازه ليه كه.

السَّامَةُ: مټينه ي (السَام) ه دعباى
ژمهر اوى ه مردن ه ئادمه يزادى
تا بيهتى و زهره ك و ليكولهموه له
نهټنى كاروبار ه (ك: سَوام).

السَّامُ: جۆره باندمه به كه وكموو
بانده ي (السَّاماني) وايه ه شتى
سوكه له و ناسك و عهتنيكه، شتى
خيرو دسته و بهخه.

السَّامَةُ: له هه موو شتيكدا
كه ساپهتى و جه وههرو ماده كه بهتى
ه روخسارى شتو ديمه نى ديارى ه

دمگوترئ: (فلان بهي السُّمامة)

فلانكەس روخسار جوانو خواومن

دیمەنی شکۆمەنە ۵ ئالا ۵ خالیکی

کەوانەبیه له ملی ئەسپدا بەهای

زیاتر بۆ ئەسپکە بەیدمست دمکا.

السُّمُّ: هەر مادەبەکی ژمهرای بی ۵

شتیکە وەکوو دمنکە مرواری له

دمریا دمردهیندرئو دمهۆنریتەوه

بۆ جوانی خۆرازاننەوهی ئافرمتو

شتی تر ۵ بەکیکە لەو دوو رمگە

له مه‌لاشوو نووتی ئەسپدایە (ك:)

سُمومٌ ۵ دمگوترئ:

أصاب سَمَّ حاجته: مەبەستی خۆی

پێکا.

السُّمُّ: هەر مادەبەکی ژمهر بی (سَمَّ

الفأرة) دمرمانە مشک ۵ مشک کوژە ۵

هەر کونیك تەنگ بی وەکوو گونی

دمرزی و کونە لوت و کونە گوئ ۵

هورئان دمفه‌رموئ: ﴿حَتَّى يَلْجَ

الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْحَيَاظِ﴾ ۵ (ك: سُموم

وسمام) ۵ (سُموم الإنسان) دەمو

کونە لوت و کونە گوئ.

السُّمَّةُ: هەر شتیک وەکوو دمنکە

مرواری بی و له دمریا دمربهیندرئو

بهۆنریتەوه بۆ جوانی و رازاننەوه

۵ حمصیر؛ کە رادمخرئ له ژیر دار

خورما بۆئەوهی له‌کاتی رنینی

خورماکانیدا دمنکە خورما

هه‌لومر یو مگانی بکه‌ونه سهر ۵

خزمايه‌تی تايه‌تی ۵ گرۆکی دار

خورما که به که‌لکی خواردن بی

(ك: سُمَمٌ وسِمَامٌ).

السُّمومُ: بای گهرمی سه‌موم به زۆری

له ولاتی میصر له مانگی مایو به

رۆژ هه‌لده‌بی ۵ گهرمای به‌تین که

کاردمکاته ورده کونی پیستی

جه‌سته ۵ هورئان دمفه‌رموئ:

﴿وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ

الشَّمَالِ، فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ﴾ ۵ (ك:

سمائم).

السِّمَمُ: ئەوهی دمسه‌لاتی به‌سه‌ردا

بشکێ ده‌یخوا.

السَّمَامُ: ورده کونی پیستی جه‌سته.

السَّمَّةُ: تايه‌تی ۵ (أهل السَّمَّة) خزمو

که‌سو کاری تايه‌تی.

سَعَنَ لفلان سَمْنًا: پیخۆری رۆنی بۆ دانا،

رۆنی بۆ کرده پیخۆر.

سَعَنَ الطَّعَامَ: به رۆن خواردمه‌نی

دروست کرد.

سَعَنَ فلانًا: رۆنی دمرخواردی فلان دا.

سَعِنَ سِمْنًا وَسَمَانَةً: هه‌له‌و بوو، گوشتو

به‌زی زۆر بوو ۵ (فهو سامن وسمين

وهي سينة).

سَعِنَ سِمْنًا وَسَمَانَةً: به‌مانا (سَمِنَ) دئ.

أَسَمَنَ: به سروشت هه‌له‌و بوو.

اَسْمَنْ فَلَانَ: قەلەۋى زۆر بوو، زىياد لە
بېۋەست گۆشتن بوو ۋە ئازەلەكانى
قەلەۋ بوون ۋە بوو بە خامنى شتى
قەلەۋ.

اَسْمَنْ الْهَيَوَانَ: ھەيوانەكەى قەلەۋ كرد.

اَسْمَنْ الطَّعَامَ: خۇراكامەكەى چەۋر كرد.

اَسْمَنْ فَلَانًا: فلانكەسى قەلەۋ كرد.

سَمْنُهُ: قەلەۋى كرد ۋە لە پەنددا ھاتوۋە
(مَسْمُنٌ كَلْبِكَ يَأْكُلُكَ) سەگەگەت

قەلەۋ بىكەى دىتخوۋا ۋە بە كەسەيك
دىگوتىرى تۇ چاكەى لىگەل بىكەى
ئەۋ خراپەت بەرامبەر بكا.

سَمْنُ الطَّعَامِ وَنَحْوِهِ: خۇراكامەكەى چەۋر
كرد.

سَمْنٌ فَلَانًا: چەۋرى دا بە فلانكەس ۋە
چەۋرى دەرخوارد دا.

سَمْنٌ لِّلْإِنْسَانِ: زۆرى بەخشىش دا بە
فلانكەس.

تَسْمَنُ: يەمانا (سَمِينٌ) دى.

تَسْمَنُ فَلَانٌ: زۆر شۇكۈمەندى پال خۇى
دان ۋە لافى زۆر شتى لىدا كەتتىدا
نەين ؛ (فەشەكەرو خۇ ھەلەكەشە) ۋە
زۆر ھۇكارى قەلەۋ بوونى بۇ خۇى
دەستەبەر كرد لە خواردن ۋە
خواردنەۋە.

اَسْمَمَنْ فَلَانَ: فلانكەس داۋاى چەۋرى
كرد.

اَسْمَمَنْ الشَّيْئَ: شتەكەى بە قەلەۋو
چەۋر ھەسەب كرد ۋە لە پەنددا
ھاتوۋە (اَسْمَمَنْتَ ذَاوَرَمَ) ئەۋ
جەستە ھاساۋەت بە قەلەۋ ھەسەب
كرد ۋە بە كەسەيك دىگوتىرى: بە
روالەت ۋە روكەش ھەل خەلەتتى.

اَلْأَسْمَنُ: دىگوتىرى: (فَلان اَسْمَنُ خَطَاً)
فلانكەس بەشى باشى ھەيە،
شەنس ۋە بەختى چاكەرى ھەيە.

اَلْأَسْمِنُ: كەسەيك رۇنى بى، چەۋرى لا
ھەيە.

اَلْأَسْمَانِي: جۆرە بائىندىيەكە پىنى
دىگوتىرى (شەيلاھە).

اَلْأَسْمَانُ: رۇن فرۇش ۋە بۇيەيەكە
زەخرەفەى پى دىگوتىرى.

اَلْأَسْمَنُ: رۇنى قالىبوو.

اَلْأَسْمَنَةُ: دەرمانىكە بۇ قەلەۋى
بەكارى ۋە گزۋ گىيەكە گەلەۋ
لاسكى ھەيە، لاسكەكانى بارىكن،
گوتىكى سەي ھەيە، دىنكە تۇمى
ھەيە، ئافرىت دىخوۋا بۇنەۋى
قەلەۋ بى.

اَلْأَسْمَنِيَّةُ: پىرپىكن لە ھىندوستان
دەھرى مەزھەبىن ۋە پروپان بە
كۇپىكرەن(تەناسخ) ھەيە، پروپان بە
ھەۋالى رابردو نىەۋ دىلەن رىگەى

زانباری ته‌نیا هسته و بهس ه جگه
له هست هیچ شتیکی تر نیه
زانباری ئی دهمه‌بهر بیی.

السُّمَّيْنُ: پیچه‌وانه‌ی خرابه ه دمگوتری:
(کلام سمن) قسه‌ی مکی رَنک و بَنک و
پَر مانایه ه (أرض سَمِينَة) خاکِیکی
به پیت و بهرمگه‌ته ه خاکِیکی بی
بهرده‌لان و پاکه، شیدارو گونجاوه بُو
کشت و کال.

السُّمْنَةُ: همر شَتِیک چاومروانی
جمهوری ئی بکری دمگوتری: (طعام
مُسْنَة للجسم) خُوراکِیکه گومانی
جمهوری ئی دمکری و یتهمچی به
خواردنی قه‌لهو بیی.
السُّنْدُ: نه‌سپ.

السُّنْدُلُ: گیانله‌بهرتیکی قه‌باره پچوکه
لِمناء و ناوو و شکانیدا ده‌زی ه
بالندیه‌که له ولاتی هیندوستان
هه‌یه، ده‌لین: ناگر ناپسوتین.

سَعَة سَمَاءُ و سَمْرَاءُ: سمرسام بوو، چه‌یران
بوو ه دمگوتری: (بقي القوم سَمَاءُ)
خه‌لکه‌که به واق و پرماوی مانه‌وه.
سَعَة الفرسُ فی شَرْطِهِ سَمْرَاءُ: نه‌سپه‌که
غاریداو هستی به مانلو بوون
نمکرد.

سَمَة اللهُ عَقْلُهُ: خودا عه‌قلی فلانی برد.
سَمَة الرجلُ إِلَهُهُ: پیاوکه حوشره‌کانی

نیهمال کردن.

السُّمَّةُ: به‌تال و پوچ ه درو ه همولدانی
بی مه‌بهست ه دمگوتری: (ذهب
فلان فی السُّمَّةِ) فلانکس ملی له
شتی بی هوده ناو بی مه‌بهست دیو
دمچی ه با، هه‌وا.

السُّمَّيْی: نه‌و دیمه‌نیه‌که نه‌ادمیزاد
له‌کاتی روانینیدا بُو قورسی خُور
دممه و نیومرُو دیته بهمرچاوی ه خُو
بادان و لارو له‌نجه کردن له روی
فیزموه.

السُّمَّهَةُ: پِرژو به‌الی دار خورما
دمته‌ندری و لَیک دمدری و مگوو
شیوه‌ی سفره‌ی نان له‌سهر خواردن.
السُّمَّيْی: به‌مانا (السُّمَّيْی) دی ه
دمگوتری: (مشی السُّمَّيْی) رُویشتنی
به فیزو لوت به‌رزیه‌وه.
سَمَّجَ فی السَّحَرِ و غیره: په‌له‌ی کرد له
رُویشتندا.

سَمَّجَ الشَّيْئِ: شتمه‌کی رومانه کرد.
سَمَّجَ کَلَامَهُ: دروی له قسه‌کانیدا کرد.
سَمَّجَ الحَبْلُ: حه‌بله‌کی توند بادا.
سَمَّجَ الیمینُ: سویندمه‌کی جه‌مخت
کردموه.

السُّمَّاحُ مِنَ اللِّبَنِ: شیرو ماستیک
شرین نه‌بی و تامی نه‌گُورایی.
السِّمَّاحُ: درو.

السَّمْهَجُ: شیری شیرین و چهور ه ناسان
 ه دهگوترئ: (ماء سَمْهَج) ئاویکی
 گواراو خوشپروه ه (أَرْض سَمْهَج)
 زموییهکی تهختو نهرمه لانه ه
 (دَرْغ سَمْهَج) زریه که خوش له بمر
 دمکری به جهسته خوشه.

السَّمْهَجَةُ: سوئندی جهخت له سمر کراوه.
 سَمَهَرُ الزَّرْع: کشتو کاله که به بیت
 نه بوو، زیادی نه کرد.
 اسْمَهَرُ الشَّيْءِ وَالْأَمْرِ: شته که رهق و
 پته و بوو ه کارمه سهخت بوو،
 توند بوو ه مام ناومندی بوو.
 اسْمَهَرُ فِي الْقِتَالِ: له شهردا جهر به زمو
 وره بهرز بوو.

اسْمَهَرُ الظَّلَامِ: تاریکی کهوته سهر
 تاریکی.
 السَّمْهَرِيُّ: رمبیک ناسنه که ی زور پته و
 بی ه ده لئین: نه م جوړه رمبه
 دمدرنه پال پیاویک ناوی (سَمَهَر)
 بووه نه و دروستی کردون ه
 خیزانه که شی ناوی (رُذَيَّة) بوو
 رمبی رودمینی نیسبه تیان بۆ نه و
 دمدری ه همروا وشه ی (السَّمْهَرِي)
 ناوه بۆ ژبی گشتو پته و.

سَمًا سَمَاءً وَسَمَاءً: بهرز بووه، سهرکهوت،
 دریز بوو ه دمگوترئ: (سَمَتٌ هِمَّتُهُ
 إِلَى مَعَالِي الْأُمُور) هه میسه نه و چاوی
 له کاری مهردانه و شکوداریه ه

هه وئی عیزمت و شهره مهندی
 دمدا ه (سَمَا فِي الْحَسْبِ وَالنَّسَبِ) له
 بنه ماله و ده جاج زادمیدا زور بهرزو
 شکوداره.
 سَمًا بَصْرَه إِلَى الشَّيْءِ: چاوی له شته که
 بری و ته ماحی لی کرد.

سَمًا الْهَلَالُ: مانگی نوئ بهرز بووه ه
 بهرز دهرکهوت.
 سَمَا الشَّرْقُ لِفُلَانٍ: عیشق و سۆز بۆ
 فلانکس هاته وه.
 سَمَا الْقُرْمُ وَغُرْمٌ عَلَى الْمَاءِ وَغُرْمًا:
 هه ومه که ژمارمیان له سهد تیپه ری.
 سَمَالَهُ شَخْصٌ: له دوروه کابرایه ک خوی
 بۆ دباری کردو چاوی لی بوو.
 سَمَاهِيَه: بهرز کردموه.

سَمَالَهُم: راهپری بۆ نه و ی شهریان له دز
 بکا.
 سَمَا الْفَحْلُ سَمَاوَةً: نه سپه که خوی
 هاویشته سهر شوئینی ناو
 خواردنه و مکه و ناوی بنکی
 دوئلومکه ی خواردموه.
 سَمَا فَلَانًا مُحَمَّدًا: ناوی فلانکسی نا
 (موحه ممد) ه وشه ی موحه ممدی
 کرده ناوی که سایه تی بۆ فلان.

سَمَا الصَّائِدُ الرُّوحِ: راوکه مرکه تارمایی
 ده عبا که ی به دی کردو هه وئیدا
 فرسه تی لی بینئ.
 أَسْمَى الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کردموه.

اسْمِي فَلَانًا مِنْ بَلَدِ الْيَ بَلَدٍ: فلانكەسى

دەست نیشان کرد لەم شارە ناردی

بۆ شارێکی تر.

اسْمِي الشَّيْءِ كَذَا بَكْذَا: شتەکی کرد بە

ناو بۆ ئەو.

ساما: کچی بڕکێی لەگەڵدا کرد.

سَمَاءُ كَذَا: ناوی نا فلان.

إِسْمِي فَلَانٍ: فلانكەس چوووە دەرموه

بۆ راوکردن ە گۆرموی هەلکێشانو

لەکاتی گەرمادا خەریکی راوە ناسک

بوو.

إِسْمِي الصَّائِدِ الرَّحْشِ: راوگەرەکه

دەمباکەیی دیاری کردو هەولێ نیچیر

کردنی دا.

اسْمِي فَلَانًا: داوای ناوی فلانكەسى

کرد.

اسْمِي فَلَانًا: داوای گۆرموی راوکردنی

لە فلانكەس کرد بۆ کاتیکی دیاری

کراو بیداتیو بچێ راوی پێ بکا ە

وای نیکرد بچێ ناسک راو بکا بە

گۆرموی تاییبەتی راوکردن ە بە

ئەنقەست چوو بۆ دیدمێ ە خێرو

چاکەیی ئی چاومپروان کرد.

الْإِسْمِ: ناوی شت: ئەو وشەییە دەبیته

نیشانەیی شتو پێناسەیی ە بەلای

نەحوییەکانەووە بریتییه لە

وشەیهک دەلالەت دەکا لە مانایەک

لە خودی خۆینداو مانای زەمەن

تێیدا بەرچاو نەگیراوە.

الاسم الأعظم: ناویکە کۆکەرمووی

مانای هەموو صیفاتێ خودایە.

اسم الجلالة: ناوی پەرۆمردگار ە (ك:)

أسامي).

السمّاء: بەرزو شکۆدار ە دەرگوتری:

(مقام سام) ە پلەو پایەیی بەرزو

شکۆدار.

السمّاء: ناوو شۆرمەت.

السماء: ئاسمان: ئەووی دەرگ بەرامبەر

زەوییه ە لە هەموو شتێکدا لای

ژورو ە هەرشێک لەسەر تۆو

بێو سێبەرت لێبکا ە (ك: سموات) ە

هەورو باران ە لە قورئاندا

دەفەر موی: ﴿يُرْسِلُ السَّمَاءَ غَلِيْظًا

مُذَرًّا﴾ ە هەروا ناو بۆ گزۆگیا

چونکە بەهۆی بارانی ئاسمانەو

دێته بەرهم.

السمّاءُ: هەلاشی خانوو ە لە هەموو

شتێکدا شەخسی شتەگەیه یان

روخسارمگەیهتی ە (سماء الهلال)

دیمەنی مانگ کە کەمێک لە ئاسۆ

دەریکەوێ ە (ك: سماء وسماء).

السمو: بەرزو و شکۆمەندی ە (صاحب

السمو) نازناوی پاشاو مەرو

فەرمانپروایە.

السَّمِي: بهخو نازو خو هه لکیش ۵
وینه و بهرامبهر.

أَلْمِسَاءُ: گۆرموی که له خوری و شتی
وا دروست دمکری ۵ راوکهمر لهبهری
دمکا بۆنهموی گهرما کاری تی نمکا ۵
(ک: مَسَام).

أَلْمَسَمَى: ناوئراو، دیاری کراو ۵ قورئان
دمهفرموی: ﴿إِذَا تَدَايْتُمْ يَدَيْنِ إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ﴾ ۵ دمشگوتری:
(فلان من مسمي قومه) فلانکەس له
بیاوه باشهکانی گهلهکهیهتی.

السَّنَابُ: شهری قورس.
السَّنَابُ: کهسیک پشت و سکی درێژ
بی.

السَّنَابَةُ: بهمانا (السَّنَابُ) دئ.
السَّنَبُ: زمانه و رۆژگار.
السَّنَبُ من الحیل: ئهسپی زۆر خوشرۆو
رهمهن ۵ (ک: سَنُوبُ).
السَّنَبَةُ: بهشیك له رۆژگار دمگوتری:
(مضى من الدهر سِنَةٌ).

السَّنُوبُ: درۆزن و غههبهت کهمر ۵ رق
ههلساو، رق نهستور.

السَّنُبُوقُ: بهلهمی پهچوک ۵ (ک:
سناپق).

السَّنْبُكُ: قهراخی سمی و لاخ ۵ له ههموو
شتیکدا سهرمتاکه ۵ دمگوتری:
(أصابنا سُنْبُكُ السماء) سهرمتای

بارامهان لی باری ۵ پان دمگوتری:
(كان ذلك على سنبك فلان) نمو شته
له سهرمتای قهرمان رهوایی فلاندا
بوو ۵ ههروا ناوه بۆ قهراخی نمو
شوینهی شمشیر که زهرکهفت گراوه
۵ لای ژووروی کلاو خودمی ناسن ۵
زمو پتهو بی خێرو بیژ ۵ خهراج
باج ۵ (ک: سناک).

السَّنْبُولُ: بهمانا (السَّنُبُوقُ) دئ (ک:
سناپک).

سَنَبَلُ الزَّرْعُ: کشت و کالهکه گۆلی کرد.
مَسَنَبَلُ ثَوْبِهِ: کراسهکهی بهردابهوهو
لکیکی به دووی خویدا راکیشا.

السَّنْبُلُ: گۆلی رووهک ۵ نمو بهشمی
تۆومکهی تیدابه ۵ رومکی ناریدین که
رومکیکه له رهمهکانی ههنلئ جۆر
عهتر دهردههیندرئ ۵ عهتری نهه
رومکه زۆر بهناوبانگه ۵ (ک: سناپل).
السَّنْبَلَةُ: بهمانا (السَّنْبُلُ) دئ ۵ ههروا
ناوه بۆ بورجیک له دوانزه
بورجهکانی ئاسمان.

السَّنْبُولُ: بهمانا (السَّنْبُلُ) دئ ۵
تاکهکهی (سنبوله).

أَسَنَتِ الْقَوْمُ: خهلهکهه توشی سانیکی
بی بارانی و قات و قری بوو.
سَنَتِ الْقَدَرُ رَهْمَا: کهمونی کرده ناو
مههجهلهکهوه.

السُّنْجَةُ مِنَ الْأَلْوَانِ: رنگی به لَهَك و خالخال ه (ك: سُنْج).

السُّنْجَابُ: سموره: گیانله به رنگی له جرج گهورمرتله کلکی درنزه توکی پرده چوست و چالاکه، رنگی زمردی خاکبیه.

السُّنْجَقُ: هَرِيْمِيْك قَه لَه م رموی

پارنیزگار یان قانمقام بی، بویه جار

جار نهم وشمیه پال شاری کویه

دمدری و دمگوتری کوی سنجقه.

سَنَج سَرْحًا: هاته دلیموه، به دلیدا هات،

وای بؤ دمرکهوت ه دمگوتری: (سَنَج

لِي رَايَ لِي كَذَا) له فلان شتدا

بؤ چونیکم بؤ بهیدا بوو.

سَنَج الطَّائِرُ أَوْ الظَّنِّيْ وَغَرِيْمَا: بالندمکه

یان ناسکهکه له لای چه پتهوه

بکهو پته لای راستت ه عهره به

بینینی دیاردمی ناوا گه شبین بوون

ه (هو سَنَج وَهِي سَانِجَة).

سَنَج الشَّيْءِ: شتهکه ناسان و بهیدمست

بوو.

سَنَج الْخَاطِرُ بِكَذَا: دلی سهخی بوو،

لیبوردمی نواند.

سَنَج لِّلَان بِكَذَا: فلانکس به شیوه

تیلانیشان و تعریض ناماژی بؤ

شتهکه کردو راسته وخو دانی پیدا

نمنا.

تَسَنَّتْ كَرِيْمَةً آل فلان: له سالیکی

گرانسی و بی بارانیدا کچه خانمی

فلان بنه ماله ی ماره کرد ه یان

پیاوژیکی خو پری دموله مهنده

کچیکی خانم و خاتونی ههزاری

ماره کرد له سالی بی بارانی و قات و

قزیدا.

السُّنُوتُ: کمهون ه رومکیکی گشتو

کالی سالانه به دمنک و توومکه ی له

تمواییلاته و زور جووری هه به

بروانه مادمی (کمون).

سَنَجَةٌ سَنَجًا: به رنگی جیا له رنگی

خوی بویه ی کرد.

سَنَج الثَّرْبُ: قوماشمکه ی خیت خیت

کرد.

السِّنَاجُ: شوپنه واری دوکه لی چراو

فتیله به دیوارو شتی و مهاوه ه له

پهنیدا هاتوو (لَا بَدَّ لِلسَّرَاجِ مِنْ

السِّنَاجِ) چراو فتیله بی دوکه لی

نابی، حرث داگیرساند دیوارت رمش

دمبی ه له بوازی کیمیادا بریتیه له

ورده کاربؤن که له ناکامی هه بوونی

که مو کوپی له سوتانی

سوته مهنیه که بهیدا دمبی ه (ك:

سَنَجٌ وَأَسْنِجَةٌ).

السِّنْجَةُ: پارسهنگ و مکوو کیلؤو

حوققه و ریطل و شتی وا ه (ك:

سَنَج).

سَنَحَ به اَر عليه: خستيه حالمتي لهږودامانهوه،
پان شمر و نه گېمتي توش کرد.
سَنَحَ الشَّيْءُ سَنَحًا: به دمست پيشوازي
ليکړد.

سَنَحَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکهسي لهو کاره
لادا و گيرپايهوه.

سَانَحَ سِنَاحًا وَمُصَافَحَةً: به مانا (سَنَحَ) دى.
تَسَنَّعَ مِنَ الرِّيحِ: خوى له بایه که
شاردموه و خوى له بایه که په نادا.
تَسَنَّعَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکهسي
هه لېشکنى له باره و نهو شتهوه.

اِسْتَسْنَحَهُ: به مانا (تَسَنَّحَهُ) دى.
السُّنَّيْحُ: خيرو بهر مگهت و ناوړېاستى
رنگه.

السُّنَّيْحُ: گه وههرو مروارى و خشل (ك):
سُنَّحَ.

سَنَحَ سُنُوخًا: جيگير بوو، بهرز بووه.

سَنِيحَ الدَّهْنِ اَوْ الطَّعَامِ: روڼه که پان
خوراکه که بڼگهنى کرد.

سَنِيحَ اَسْنَالُهُ: دداني خوران و هه لومړين
ههتا بنکى ددانه کان دمرگموت و (هر
سَنِيحَ وهي سَنِيخَةٌ).

سَنِيحَ مِنَ الطَّعَامِ: خواردمه نيبه کهى زور
کرد.

السَّنَاخَةُ: باى بڼگه.

السَّنِيحُ: بنه ماو نهصلى شت جا هه
شتيک بى و شوينى روانو

دامه زرانى ددان له ناو شهويله و
پوکدا و نهو ناسنه پچکولهى به
سهرى تير مکه دا دمکړى و گړو گفى
تاو نه خوښى.

السُّنَّيْحُ: دمگوتړى: (بلد سَنَحَ) ولاتيکى
لهرزو تا داره و شوينیکه لهرزو تاى
زور. (وهي سَنِيخَةٌ).

سَنَدَ اِلَيْهِ سَنَدًا: پالې پيژودا، پشتى پى
به ست، خوى به سهردا دا.

سَنَدَ ذَنْبَ النَّاقَةِ: کلکى حوشر مکه له ملاو
لهولای خويدا راست و چهپى کرد.

سَنَدَ لِي الْجِل: به کيؤمکه دا سهرگموت.

سَنَدَ لِلْخَمْسِينَ وَخَمْسًا: له په نجا تيپهرى.

سَنَدَ الشَّيْءُ سَنَدًا: کوله کهى بو شته که دانا،
کوله کهى ژير شته که دا.

اَسْنَدَ اِلَيْهِ: به مانا (سَنَدَ) دى.

اَسْنَدَ فِي الْعَدُو: له راگردن و باز داندنا
تينى تى کردو گوړى دايه خوى.

اَسْنَدَ الشَّيْءُ: به مانا (سَنَدَهُ) دى.

اَسْنَدَ الْحَدِيثَ اِلَى قَائِلِهِ: قسه کهى بهرز
کردموه بو سهر بيژمره کهى.

اَسْنَدَ اِلَيْهِ اَمْرًا: کارو بارى خوى خسته
نهستوى نهو و کردى به بريکاري
خوى.

سَنَدَ: سهندى له بهر کرد.

سَنَدَ الشَّيْءُ: به مانا (سَنَدَهُ) دى.

استند الیه: به مانا (سَنَدٌ) دئ.

تَسَانَدٌ الیه: به مانا (استند الیه) دئ.

تَسَانَدُ الْقَوْمِ أَوْ الْجَمِيعِ: خەلکەگە یان

سوپاکە وەجبه وەجبه هاتنه دمرو

هەر وەجبه و نالای خۆی بەرز

کردموه ە دمشگوتری: (خرجوا

متساندين).

الاسنادُ: بەلای زانایانی زمانی

عەرمبیه وە بریتییە لە لیکدانی دوو

وشە بە شیۆمیهک کە مانای تەواو

بگەیهنئ.

السنادُ: لە رووی قافیە و سەرئاو

جوداوازی نیوان حەرەمکە و پیتی

مەدی پێش رەویە، ئەم جودا

وازیە بە عەبیکی گەورە شیعەر

دادەنرئ.

السندُ: جۆریکە لە قوماش یان جۆرە

بوردمیهکی بەمەنیە.

السندُ: ولاتیکە کەوتۆتە بەشی باکوری

خۆرئاوای هیندوستان ە حەوزی

روباری (السند) کەوتۆتە ناوڕاستی،

ئێستا زۆریە ئێو ولاتە کەوتۆتە

پاکستانی خۆرئاواوە ە هەروا وشە

(السند) ناوہ بۆ پێرێک ئادەمیزاد

کە لەو ولاتەدا نیشتەجێن ە (ک:

سُرْدُ وأَسناد).

السندُ: جۆریکە لە قوماش یان

جۆریکە لە بوردی بەمەنی ە کۆی

بەرامبەر و بەرز ە هەر شتێک پستی

پێ بێستری یان بکرتە بەلگە،

بۆیە بە چەکی قەرز دەرگوتری:

(سَنَدٌ) ە لە بوازی نابوریدا بریتییە

لە وەرەقە یەکی رسمی قەرزێکی

دیاری کرایی تێدا تۆمار کراو.

السند الإذنی: نوسراوەکە پابەند

بۆنێکی تێدا تۆمار کراو کە

ئەندازمێک پارە بدا بە کەسیکی

دیاریکراو یان بە هەلگری ئەو

نوسراوە لە کاتیکی دیاریکراو.

لە عیلمی حەدێدا بریتییە لە زنجیری

پیاوی حەدێت گیرمۆ.

السندان: دەرگای ناسنگەر ئەو ناسنە

پتەوێ داندراوە ناسنگەر بە

چەکوچەکە ناسنی تر دەرگوتی

لەسەری ە دەرگوتری: (هو بين المطرقة

والسندان) فلان شت لە نیوان

چەکوچ و سنداندا.

السندانُ: پیاوی بەهێزو گەورە، گورگی

گەورە بەهێز.

السندیانُ: درەختێکە لە درەختی

(الأحراج) دار بەرو.

السنيْدُ: زۆن و باوک نادیار ە (هي

سنيْدَة).

الْمُسْنَدُ مِنَ الْحَدِيثِ: ئەو حەدێشە

السَّنَرُوسُ: كمتير هو صمغیکه له
درمخت دمردمهیندری و دهرمانی
برین و شتی وای پی دمکری.

السَّنَدُوسُ: جۆرنیکه له ناوری شمی تمک.
سَنَدَل: گۆرموی هه لکی شان بۆ راوکردنی
حهیوانی کیتیوی و درپنده.

السَّنَدَال: بهمانا (السندان) دی.

السَّنَدَل: گۆرموی (ك: سنادل).

سَنَوَ سَنَرَا: تمنگه تیزه بوو، رموشتی
ناشیرین بوو (هو سَنَر).

السَّنَوَر: پشیلە؛ خۆشترین خواردن لای
نهم گیانله بهمره مشکه و پشیلە
کیتیوی و پشیلە مائی ههیه و گرده
مل و بنکی کلک و (ك: سانیر).

السَّنَوَر: کۆمهلی جهك و تهقه مهنی و
پۆشاکیکه له چهرم دروست دمکری
و مکوو زری له شهردا له بهر دمکری.

سَنَسَنَتِ الرِّيحُ: با هه لیکرد زۆر سارده.

السَّنَسِسِن: تینوا بهمتی و قهراخی
فهقه رمی پشت و لایهکی بهراسو نهو
لایهکی به سنگه موه نووساوه و (ك:

سانسین) و دمگوتری: (جاءت الریح
سانسین) پایمکه له سهر بهك شیوه
هه لپوو.

السَّنَسِسَنَة: قهراخی فهقه رمی پشت و
لایهکی بهراسوو نهو لایهکی به

زنجیرمکهی بگاتهوه سهر پیغه بهمر
(د.خ) و ئاده میزادی حهرام زاده و

جۆره نووسینیکی حیمیریه کانه
که له کۆندا له به مهن به کاریان
هیناوه له گه ل شیوه نووسینی ئیمه
جوداوازه و ههروا به شیعریک
دمگوتری: (سَنَاد) ی تیدا بی.

السَّنَدُ: همر شتیک پالی پیوه بدری و
(ك: مساند).

سَنَرَنَ فِي الْأَمْرِ: پهلهی له کارمکهدا
کردو ملی لئینا.

السَّنَرُ: چاو نمترس و نازاو به جهرگ
که سل له هیچ نهکاتهوه.

السَّنَرَة: پیوهریکی گه ورمیه و مکوو
تهغارو عهریه و درهختیکه سهره
تیرو شتی وای لی دروست دمکری و
شوینیکیکه له سهر سهریانی خانوو
کالای ناو مائی تیدا هه لدمگری به
تایبهتی نهو نامیرو شتانهی که
رۆزانه پیوهرست نین و ناو بهناو
پیوهرستان پی دهبی.

السَّنَرِي: کسینیک بۆ کاروباری خوی
به پهله بی و گرنگی تهواو به کاری
خوی بدا و نازاو به جهرگ و توند
پهوه به هیز و دریز و چاو گهوره و
باش و رسمن.

سنگهوه نووساوه ۵ (ك: سَنَاسِن).

سَنَقَّ سَاطَا: كۆسه بوو ۵ ریشی مووی لی

نه هاتووه ۵ پان لا رومهتی مووی

پیوه نیه ۵ (فهر سَاط و سَوط).

سَنَقَّ سَاطَا: بهمانا (سَاط) دئ.

السَّنَق: درمختی که له پیچی

(القرنیه) به گه لاکهی دباغی بی

دمگری ۵ له شوینی گهرمه لاند

دمروی.

السَّنَق: جموزگی دست، مهجهگی

دست ۵ (ك: سَوط).

السَّنَطور: سه متور؛ نامیریکی

موسیقیایه دمشوبه یته قانون

زیه گانی له مس دروست کراوه.

السَّنَطور: بهمانا (السَّنَطور) دئ.

سَنَع سَاعَة و سَورَعَا: هه لکشا، بهمرز بووه ۵

جوان و شیرین بوو ۵ چومزگه گانی

نهرمو نه ندام شلک بوو ۵ (هر سَنع

وهی سَنع).

اَسَنَع: بهمانا (سَنَع) دئ.

اَسَنَع فلَان: فلانکس کوپو کچی بالا

بهمرزو روخسار جوانی بوون ۵

فلانکس جومزگی نازاریان

هه بوو.

اَسَنَع مَهْرَ المَرَا: مارمیی نافرته کهی

زور کرد.

الاسْنَع: دریزو بالا بهمرز (امراة سنعاء)

نافرتهی بالا بهمرز دمگوترئ: (هر

اَسَنَع منه افضل و اطول) (ك: سَنَع).

السَّنَع: مهجهک و جومزگه ۵ (ك: اَسَناع

و سَنَع).

السَّنَع: زور ۵ دمگوترئ: (مهر سنع)

مارمیهگی زوره.

السَّنِيعَة: مینهی (السَّنِيع) ۵ نافرتهی

نهرمو شلو دست و مهجهک شلک و

نيسقان نهرم ۵ رنگای ناو کیو ۵ (ك:

سناع).

السَّنِيعَة: (ابن عرس) جهقهل ۵

دمعابه که و مکوو مشک میملی

مریشک و جوچکه ۵ نهو گوشته

بهچکولهیه له ناوهراستی دیوی

ناوهوی لیوی سهرهومیه ۵ (ك:

سناع).

سَنَفَ البَعير: حوشرمه پیش کهوت.

سَنَفَ البَعير: بهرسک و پالووشتی وای بو

حوشرمه دروست کردو شمه کیدا

بوئه هوی بارو کورتانی پیوه

بومستی.

اَسَنَفَ البَعير: بهمانا (سَنَف) دئ.

اَسَنَفَتَ البَكْرَة: حوشرمه چهند مانگ

بهسمر ناوس بوونیدا تیپه پری و

گوانه گانی هاوسان.

اَسَنَفَ الجَعْبُ والسحاب: بروسکه و

همورمه که له نزیکه وه بئیران.

أسنفت الريح: بايهکه به تهوژم ههلبوو
تهبو توژی بهرپا کرد.
أسنفت الناقة: حوشرمهکه کزو لاواز
بوو.

أسنفت الأرض: زمويهکه به بچ گياو
گژیوو پینداویستی ژيانی تیدا
نهبوو.

أسنفت الأمر: کارمهکی هایم کردو
گرنگی پیندا.

السناف: چهبلکه یان سیرمه بهکه به
دموری جه سستهی حوشتردا
دههیندری کورتانو باری سمر پستی
هی قایم دمکری.

السنف: به چنه و زمیبله میوه به
هه موو هه بارمه کهوه؛ خریی له
دریزموه بی، همر شتیك میوهی تی
بکری پیی دمگوتری: (السنف).
هه روا ناوه بۆلقو پۆپو پیرزی بی
گه لا هه گهنم و جوی کورته بالا هه
کۆمهلهو پیر (ك: سنوف و سنفة).
السنيف: قهراخی بهرمو مافور (ك:
سنف).

السناف: بیشکهوتوو له روپشتندا هه
ههمد باریک و کزو لاواز هه (ك:
مساف).
أسنفت الطعام أو الشراب: نه خواردنهکه
تیری خواردو نینته لای کرد.

سَنَقَ فلان: فلانکهس ناز بهروردمو ژيان
نهرمو نۆل بوو (هو سَنَقَ وهي
سِنَّة).

أسنقه الطعام أو الشراب: خواردنو
خواردنهوه ته بیاتی تیکداو تووشی
نینته لا بوو.

أَسَنَقُ النعيمُ فلاناً: نازو نیعمهتی زۆر
فلانکهسی توشی تهرهفو گومرایی
کردو له ریگهی راست لایدا.

السُنُق: خانووی گه چکاری کراوه
ئه سستیرهکی سپیه (ك: سنایق).

السَنِكِسار: کتیبیکه ژینامه ی پیاو
چاکانی مهسیحی و ره بهن و دیر
نشینی تیدا تومار کراوه له
که نیشته کاندایه سمر کۆزو
کۆمه لانی خۆیاندا ده خویندری تهوه.
سَنِمُ البعيرُ سَمًا: حوشرمهکه دۆگی گهوره
بوو.

سَنِمُ الشيءُ: شتهکه له زمو ی بهرز بۆوه هه
(هو سَنِمَ وهي سِمَة).

أَسَنِمَ: به مانا (سَنِمَ) دی.
أَسَنِمَتِ النارُ: ناگرمهکه بلێسه ی گهوره
بوو.

أَسَنِمَ الطعامُ البعيرُ: خۆراکهکه دۆگی
حوشرمهکی گهوره کرد.

سَنِمَ الكَلأُ البعيرُ: له وهر و ناله که دۆگی
حوشرمهکی گهوره کرد.

حوشتر كۆ بۆتەۋە ۋ ھەروا لە
 ھەموو شتېكىدا لای سەروپەتە ۋ لە
 زەمىندا بە ناوەرەستى دەگوتى ۋ لە
 گەل ۋ نەتەۋەدا بە پياۋى ۋ ھاجاخ
 زادە ۋ شەرىف دەگوتى ۋ دەلېن:
 (سَنَام الرَّجُل) بەرزى ۋ شەۋكەتى
 پياۋ ۋ (ك: اَسِيْمَةُ).

اَلْسِيْمَا: سىنەما ۋ ۋىنە ۋ جەم ۋ جۆلكەر
 لەسەر شاشە بە بەرچاۋى بىنەرەندا
 ۋ نە ۋ خانوۋە ۋ ۋىنەكانى تېدا
 رادەنۋىنرېن.

اَلْسِيْمَا توغراف: ئامپىرىكە ۋىنە جەم
 جۆلكەرەكان لەسەر شاشە پېچەۋانە
 دەكاتەۋە.

اَلسُّنْمَةُ مِنَ النَّبَاتِ: نەۋە ۋ دىمە ۋ ۋىتە
 لای سەروى رومەكە ۋ مەكە ۋ گولە
 گەنە ۋ گولە جۆۋ شتى ۋا ۋ چرۆۋ
 گولۋ رومەك ۋ تۆپەلاكى درەخت،
 سەرە تەرزە ۋ كۆتايى لقو پۆپ ۋ
 ھەر درەختىك بەردار نەبى ۋ
 نەملا ۋ نەۋلا ۋ وشك بى.

اَلسُّنِيْمُ: دەگوتى: (رجل سنيم)
 پياۋىكى رېزدارو شكۆمەندە.
 اَلْمُسْنَمُ: دەگوتى: (مَجْدُ مُسْنَم) رېزو
 شكۆمەندىيەكى گەورمىيە ۋ شتېك
 لەسەر شېۋە ۋ دۈگى حوشتر بى.
 اَلسِّنِمَارُ: مانگ ۋ پياۋىك شەۋ
 نەخەۋى ۋ دزو جەردە.

سَنَمُ فُلَانِ الشَّيْئِ: فُلَانكەس شتەكە ۋ لە
 روى زەمى بەرز كىردەۋە ۋ مەكەۋ
 دۈگى حوشتر لای سەروى تەسك ۋ
 لای خواروى پان ۋ دەگوتى: (سَنَمُ
 الْقَبْرِ) گلى گۆرۈمەكە ۋ بەرز كىردەۋە
 سەرانسەرمەكە ۋ تەسك كىردەۋە
 تەختى نەكرد.

سَنَمُ الرِّعَاءِ: تەنەكە ۋ بەرمىلەكە ۋ
 پەركەدو ۋ ھەيداپەۋە تا ۋا ۋا لىھات
 ۋ مەكەۋ دۈگى حوشتر بەرز بۆۋە.
 اَسْتَمَّ الْبَعِي: سواری دۈگى حوشترمەكە
 بوو.

اَسْتَمَّ الشَّيْئِ: سواری شتەكە بوو، چوۋە
 تۆپەلاكى.

تَسَنَّمَ: بەمانا (اِسْتَمَّمَ) دى.
 تَسَنَّمَ عَلَيْهِ مِنْ فَوْقِ الْغُرْفِ: لە ژور
 ژورمەكانەۋە ھاتە خوار.
 تَسَنَّمَ السَّعَابُ الْأَرْضَ: ھەورمەكە زەمى
 ناۋدا.

تَسَنَّمَ فُلَانًا: لەنكاۋ فُلَانكەسى گرت.
 تَسَنَّمَ الشَّيْبُ فُلَانًا: دياردە ۋ پىرى لە
 فُلَانكەسدا زۆر بوو.

اَلتَّسْنِيْمُ: جۆگەيەكە لە بەھەشتدا ۋ
 ھورنان دەفەرەمۋى: ﴿وَمِنْ أَجْلِ مَنْ
 تَسْنِيْمٍ، عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾.

اَلسَّنَامُ: ھەبارمىيەك بەزۋو پىۋە بە
 شېۋە ۋ خوارمەۋە بوو لەسەر پىشتى

سِنَمَار: ناوی و مستایه‌کی رۆمییە بالە
 خانه‌یه‌کی بۆ نوعمانی له‌خمی
 دروست کرد، ئەو و مستایە بالە
 خانه‌که‌ی جوان دروست کرد که
 تەواوی دما له جیاتی ئەوی
 نوعمان پاداشی بداتەوه، فەرمانی دا
 لەسەر بالە خانه‌که‌وه بیخەنه
 خوارو لەناوی بەرن بۆ ئەوی بالە
 خانه‌ی لەو جوۆره بۆ که‌سی تر
 دروست ئەکا ە بۆیه دەرچه‌فی
 گوترایه (جوزی جزاء السِنَمَار)
 ئیستا ئەم پەندە بە که‌سێک
 دەرگوترئ: که چاکه بکاو به خراپه
 پاداشی بدرێته‌وه.

سَنَ السَّكِين ونحوه سَنَّا: کێردمه‌کی تیز
 کرد.
 سَنَ الْحَجَر ونحوه: به‌ردمه‌کی سووه، لوس و
 هوسی کرد ە دەرگوترئ: (هذا ما
 يَسْنُكَ على الطعام) ئەمە هه‌لت دمنی
 بۆ خواردنی خواردەمه‌نییه‌که.
 سَنَ الأمير رعيته: فەرمانپروا به رێکو
 پێکی کارو باری گه‌له‌که‌ی به‌پێوه
 برد.

سَنَ الأسنان: ددانی هاژنینه‌وه، سیواکی
 کردن، دەرمانی کرد.
 سَنَ فلاناً: گازی له فلانکەس گرت، به
 فلانکەس رۆگه‌زی ە ددانی فلانی

شکاندن ە به ددان برینلاری کرد.
 سَنَ الرِّفْح: ددانی بۆ رمبه‌که دروست
 کردن و لێی به‌ستن.
 سَنَ الشيء: وێنه‌ی شته‌که‌ی کرد ە لوس و
 هوسی کرد.
 سَنَ الطين: گه‌له‌کی سور کرد‌وه‌و کردی
 به سوا‌لت.
 سَنَ العقدة: گریه‌که‌ی کرد‌وه‌و.
 سَنَ الطريق: رێگا‌که‌ی ته‌خت و خو‌ش
 کرد.
 سَنَ الامر: کارمه‌کی ناشکرا کرد.
 سَنَ الله سنة: به‌روهردگار رێگای راستی
 رون کردۆته‌وه.
 سَنَ المشرع القانون: یاسا دانهرمه‌که یاسای
 دانا ە هه‌روا هه‌ر کارێکی
 داهێنلراو و تازه قه‌لا بکه‌ی و دوا‌یی
 که‌سانی دیکه به‌پێوه‌ی بکه‌ن ئەوه
 به وشه‌ی (سنة) ته‌عبیری ئی د‌م‌درئ.
 سَنَ الماء أو الثراب على وجه الأرض: به
 هێواشی ناو یان گلی رۆک‌رده سەر
 زه‌وی ە دەرگوترئ: (سَنَت العین
 الدمع) چاو‌مه‌که به هێواشی
 فەرمێسکی باراندن.
 سَنَ الوجه: دهم و چاوی به شیوه‌ی درێژو
 مه‌خروطی دەرکه‌وت ە ده‌لێی
 گوشتی ئی داتاشراوه.
 سَنَ الماء: ناوم‌که گۆزا بۆگه‌ن بوو.

سُنَّتْ الْأَرْضُ: زهوییه که گياو گزی

هه مووی خوراو هیچی پیوه نهما.

اَسَنْ: ددانی روان ۵ ته مهنی گهوره بوو،

ته مهنی درېژر بوو.

اَسَنْ اَلله سِنَه: خودا ددانی رواندن.

اَسَنْ الرُّمَح: ددانی بؤ رمبه که دروست

کردن.

سَنْنُ السَّكِينِ وَلَهْوَه: کیردمکه ی تیز کرد.

سَنْنُ کَلَامَه: هسهکانی پالفته کردن و

جوانی رازاندنه وه.

سَنْنُ الرُّمَح: ددانی لهسهری رمبه که

بهست.

سَنْنُ الرُّمَح إِلَیْه: رمبه که ی ناراسته کرد

۵ رمبی تیگرت.

سَنْنُ الشَّيْئِ: ددانی بؤ شتمه که دروست

کردن و مکوو مشار.

سَنْنُ الرَّجُلِ: ته مهنی بؤ پیاومکه

مهزمنده کرد.

اِسَنْنُ: سیواکی کرد.

اِسَنْنَتُ الْعَيْنُ: چاومکه فرمیسکی هه

رشتن.

اِسَنْنُ دَمِ الطَّعْنَةِ: خوینی برینه که

فیچقه ی کرد.

اِسَنْنُ الْفَرَسُ: نهسپه که لهسهر رهوتی

خوی رویشت بهرمو پیش.

اِسَنْنُ السَّرَابُ: تراویلکه که له پیش چاو

کهوته شه پؤلدان و ژاکان و مکوو نه وه

جاری بیو و بپروا.

اِسَنْنُ بَسْنَتِه: به رېبازی نهو کاری کرد،

به پرموی بیرو بؤ چونی نهوی کرد

دمگوتری: (سَنَ فُلَان طَرِيقًا مِنَ الْخَيْرِ

لقومه، فاستوا به و سلکوه).

تَمَنَّنَ فِي عَمَلِه: بهرمو پیش روی.

تَسَنَّنَ: به پرموی حمدیشی پیغه مبهری

کرد.

اِسْتَسَنَّ: ته مهنی زور بوو، به سالا

جوو.

اِسْتَمَنَّ الطَّرِيقَةَ: رېبازمکه ی گرته بهرو

پیدا روی.

السَّيْنَانُ: نوکی رمب ۵ ههر شتیک

کیردو شتی وای لهسهر ببهستری ۵

(ك: اَمِيْنَه).

السَّيْنُ: ددان.

السَّيْنُ مِنَ الشَّيْئِ: ههر بهشیک له شت و

سهرمکه ی تیز بی و مکوو ددانی

شانه و مشارو داسرو کلیل و قه لهم ۵

ته مهن ۵ دمگوتری: (صَلَّقَنِي سَيْنُ

بکره) ته مهنی گهنجی نهو بروی به

من هیئا ۵ دمنکی سهره سرو پیاز ۵

هاوته مهن ۵ دمگوتری: (فُلَان مِّنْ

فُلَان) فُلَان هاوته مهنی فُلَان کسه ۵

(ك: اَسْنَان).

السَّيْنُ: رېبازو شنیوه و شنیواز ۵

دمگوترئ: (بنوا بروتهم علی سنن واحد) خانو مگانیان له سهر يهك شیوه و شیواز بنیات ناو.

السَّنُّ مِنَ الطَّرِيقِ: شیوهی ریگا و ناراسته ی ریگا و دمگوترئ: (تَنَحَّ عَنْ سَنِّ اخِيل) و نه رپر موی نه سپه که لایدا.

السَّنَّةُ: په کجار تیژ کردن و ورج و فهد و (ك: سِنان).

السَّنَّةُ: رِبَّاز و ژینامه ی پاک و خاوین یان پیس و پوخهل و یاساو دابو نهریتی پهرو مردگار، حوکم و برپاری خودا دمرباره ی مه خلوقاتی و سوننهت و رِبَّازی پیغه مبر (فهرو مودمو کردار و رازی بوونی له سهر شت) و هر شتیک پال پیغه مبر برئ له گوشتار و کردار و بیدنگ بوون له شت و نه فیهی ئیسلامیشدا به کردهوی چاک دمگوترئ له بواری طاعهتدا به و ئهرکانه دمگوترئ (سُنَّة): که نه فهرضن نه واحین و سروشت و رهوشت و روخسار و وینه و دمگوترئ: (هو أشبه شیء به سُنَّة) لهروی وینه و روخسار موه له همموو شتیک زیاتر له و دهجی.

أهل السنة: نهو جهماعهت و لایهنه ن

که پییان وایه نه بوبه کرو عومهر دوو خه لیفه و جین شینی پهك له دوا ی پهکی پیغه مبر بوون و جین شینی به که پان شهرعی بووه و شیعه دژی نه م رایهن.

السَّنَّةُ: پاچی دوو سهر (پاچه ئینگیزی) و پان نهو ئاسنه ی زموی پی دمکندر پته وه و مکوو گاسن و پیمه ره.

السَّنِيَّةُ: نیسبمت بولای (سُنَّة) و سونه مه زهمب و دمگوترئ: (هو سني وهي سُنِيَّة).

السَّنُونُ: نهو دمرمان و مه نجه مه ی ددانی پی پاك دمگرت موه.

السَّنِينُ: نهو دی هه لدمومرئ له برپنی مشارو لیک خشانندی بهرد له شتی تر و زموی به ک گیاو گزی خورابی و بوبیته سوته مهرو و هاوشان و دهسته براو دهسته خوشك.

السَّنِيَّةُ: میینه ی (السَّنِين) و لمبی به رزموه بوو، کومه ل بوو له سهر زموی و (ك: سنائن) و دمگوترئ: (جاءت الريح سَائِن) پایه که له سهر پهك شیوه هه لیکرد.

الْمَسَانُ مِنَ الْإِبِل: حوشتی گه وره تاکه که ی (مُسِن).

المِسْنُ: هه سان، کارتیک ؛ هر شتیک

جه قوی پی تیز بکری یان له سمری
تیز بکری ه (ك: مَسَان).
سَنَه الطعام أو الشرابُ سَنَهًا: خواردنه که
گوړا، یوگه نی کرد.

سَنَهَتِ النُّخْلَةُ: دار خورما که سالی زوری
به سمردا تیبهرین ه (فهو سَنَه وهی
سَنَهَه وهی سَنَهَاء) (ك: مَنَه).
سَاهَتِ النُّخْلَةُ وَغَیْهَا مَسَانَهً وَسَانَاهًا:

به مانا (سَنَهَت) دئ ه یان سَالِیْک
بهری گرتو سَالِیْک بی بهر بوو.
سَانَه فَلَانًا: به سال مامه نهی له گهل
کرد، دمگوتری: (استأجرَه مَسَانَهَه) به
سال به کری گرت.

تَسَنَه: به مانا (سَنَه) دئ.

تَسَنَه عِنْدَ فَلَان: سَالِیْک یا زیاتر لای
فلان کهس مایه وه.

السَّنَا هِيَةُ فِي الْاِتِّصَاد: مه بله غیك
پاره به شیوهی وهجبه وهجبه
یهك له دوا یهك دفع دمکری به
چه ند مهرجیکی دیاری کراو به
زوری ماوهی وهجبه کان سالنه دمبی
یان شیومیهك که له سمری ریک
دمکه ون.

السَّنَةُ: سال ؛ نه ندازهی برینی خور بو
دوانزه بورجی ناسمان، به مه
دمگوتری: سالی خوری (السنة
الشمسية) یان ته واو کردنی دوانزه

دمورهی مانگ به مهش دمگوتری:
سالی مانگی (السنة القمرية) ه همروا
به مانا گرانیو سالی بی بارانی دئ ه
زموی سوته مهرؤ ه (ك: سینون
سنون).

سِنَا الحَصْب: له بواری پزیشکیدا به
سالانی نیوان بالغ بوونو مه نیوس
بوون دمگوتری.

السَّنَهَاء: دمگوتری: (نخلة سنهاء) دار
خورمایه که سالی بهر دهگریو
سَالِیْک ناگری ه (أرض سنهاء)
زمویه کی بی بهرو بومهو سالی بی
بارانی و قاتو قری به سمر هاتووه.
سِنَا البرق وَغَیْره سَنَاء: هموره بروسکه
لییداو دونیای روناك گرده وه
روناکایی داو ورشهی بهرز بووه.

سَنَتِ النار: ناگرکه بلایسهی بهرز بووه.

سِنَا الى معالی الأمور: خوی بو کاری بهرزو
شکو مهندانه ناماده کرد.

سِنَا فلان سَنَوًا وَسُنُوَةً: ناودیری کرد،
ناویدا دمگوتری:

سِنَا على الذَّابَّة: له سمر و لاخه که ناوی
دابهش کرد.

سِنَا القَرْمُ لأنفسهم: ناویان بو خویان
دهرینا، ناویان دا بهیه کتر.

سِنَتِ السَّانِيَةُ الأرض: به ناعورو ناو
هه لکیش زمویه که ی ناودا.

سنا الذَّلْوُ ونحوها: دۆلچەكەي لە بىرمكە
دمرەينا.

سنا الباب: دمرگاكەي كردموه.

سنا الشَّيْءُ: شتەكەي ناسان كرد.

سَنِي سَنِيًا وَسَنِيًا: بەمانا (سَنًا) دى.

سَنِي سَنًا وَسَنَاءً: بەرز بۆوه ە بوو بە
خاوەن رۆزو شكۆمەندى ە (فەر سَنِي
وهي سَنِيَّة).

سَنِي الدَّابَّةُ: لەسەر پشتى و لاخەكە ناو
درا بە خەلك.

أَسْنَى البرقُ ونحوه: روناكى بروسكەكە

روناكايى بلاو كردموه، پرتەموى
بروسكەكە چوو ناو مالىهوه.

أَسْنَى القَوْمُ: خەلكەكە سائىك يان
زىاتەر لە شوؤنىك مانموه ە سائيان
بەسەردا تىبەرى.

أَسْنَى الشَّيْءِ: شتەكەي وا لىكرد رۆزو
نرخى ەمبى، روناكايى بدا.

أَسْنَى النارَ ونحوها: بلنسى ناگرمكەي
بەرز كردموه روناكايى دا.

أَسْنَى لَهُ الجَائِزَةُ: پاداشەكەي بۆ بەرز
كردموه.

أَسْنَى جِوَارَهُ: هاوسىيەتى بە رىك و
پىكى بەمىرمو كرد.

سائى الباب ونحوه مَسَانَاةً وَسِنَاءً:
دمرگاكەي كردموه.

سائى فَلَانًا: بە نەرمى لەگەڵ فلاندا
جولایەموه ەلەس و كەموتى جوانى
لەگەندا كرد ە (سائىهَة) بەمانا
(ساناه) دى.

إِسْتَنَى: داواى ناوى كرد، ناوى دابەش
كرد.

إِسْتَنَى النارَ ونحوها: سەبرى بلنسى و
شۆفى ناگرمكەي كرد.

تَسَنَّى الشَّيْءُ: شتەكە گۆزاو بۆگەنى
كرد.

تَسَنَّتْ الْعُقْدَةُ: گرێهەكە كراپەموه ە شل
بۆوه.

تَسَنَّى عِنْدَ فُلَانٍ: لەلای فلانكەس
سائىك يان زىاتەر ماپەموه.

تَسَنَّى الشَّيْءُ: چوو سەرى و بەرز
بووه.

تَسَنَّى فَلَانًا: فلانكەسى رازى كردو
نەرمو نيان بوو لەگەلیدا.

السَّانِيه: نامىرى ناو ەلەئىنجان و مكوو
ناعور واپە دۆلچەكانى لە پىستى گا
دروست دمكرى، لەناو بىرمكەموه بە
ولاخ رادمكىشرى كە هاتە دمرو
ناومكە رۆكرا نەمجار و لاخەكان
پاشەو پاش دمكشېنموه دۆلچەكان
دمكەونەموه ناو بىرمكەموه ە ەمروا
ناوه بۆ حوشتر كە ناو لەسەر پشتى
دابەش دمكرى، وشر دمروا و ناوى لى

دابهش دمگري و راوستان نيه بؤيه
نه پمنددا هاتووو دملج (سر السواني
سفر لا يقطع) رويشتنى حوشترى
ئاو لهسهر پشت سهقهريكه
برانهموى نيه (ك: سوان).

السنا: تريفهى مانگه شه و روناكايى
زور ورشه دار و قورنان دمهمرئى:
﴿يَكَاذِبًا سَآءَ بَرْقٍ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ﴾
همروا ناوه بؤ روناكى هه وره
بروسكه و همروا ناوه بؤ رومكى
سينامهكى و نمو روناكيبه و ونه مگر
به كاميراكهى بهكارى دمهينى بؤ
ونه گرتن.

السنا: بهرزى و شكومهندى.

السنا: قات و قري، دمگوتري: (سنة
سناء) سالى ناخوش و گرانى (ارض
سناء) زموى بى روكه و بى
بهروبوو.

السنا: بهر بهستىكه بنيات دمنري
بؤ گلدانهومى ناوى لافاو وشكه
شيوو، قفلى تيدا بهكاردمهيندرئى
بؤنهموى به گوهرى پيوست ناوى
ن خمرج بكرئ.

المنيرة من الابر: بيرى زور قول ؛ كه
بههوى حوشتر و ولاغ و ناعورموه
نمى ناوى ن دمرنههيندرئى.
المنيرة: نهخوشيبهكه بههوى كرمى

شرىتييهوه پميدا دهبى و نهگهر
توشى دماغى مهر و بزن بوو لؤزه
لؤزو لهزمى ن پميدا دهبى و پان
نهگهر توشى نوخاعى شهوكى بوو
نهخوشى قههزمى تيدا پميدا دهبى
و وا دهبى نمو نهخوشيبه توشى
نادمميزاديش دهبى.

سَهَبٌ سَهْبٌ: وهرى گرت، گرتى.

أَسْهَبٌ: چووو چۆنهموانى روى بؤ ساراو
دمشت و دمر.

أَسْهَبُ الْمَكَانُ: شوينهكه وپو ههئۆن بوو
نه ناوى تيدموهستى نه ئاو
دمگريتهوه.

أَسْهَبٌ فَلَانٌ: فلانكس بيرمكهى

ههئكهنندو گهپشته لمبو چهو ناوى
دست نهكهوت و به تهماغ و چاو
چنوك بوو، زور چووو شتهكهوهو
پهل و پوى تيدا هاويشت و ههولئى
بهر فراوان گردنيئا و زورى بهخشى
و قسهكهى زور درئز كردموه و
دمگوتري: (في كلامه إسهاب) و
(أَسْهَبَ كَلَامَهُ).

أَسْهَبُ الْفَرَسُ: نهسپهكه بازى
بهر فراوانى هاويشتن و پيش كهوت.
أَسْهَبُ الرَّمِيْعُ: شيره خۆرهكه زۆرى
شير خوارد تير خواردنى نهبوو.

أَسْهَبُ الْمَاشِيَةِ: نازهكهانى بهرهلاى

لهومرگاكه كردن و وازی ئی هیتان بو
خویان بله و مپین.

أَسْهَبَ فُلَانٌ: فلانكەس لەتاو ئازاری
دوېشك پێوه دان و گەستنی مار
دمەزپكێنێ ە رنگی روخساری لە
برسا یان لە ترسا یان بەهۆی
نەخۆشی گۆرا.

إِسْتَهَبَ فُلَانٌ: فلانكەس زۆری بەخشی.

التَّهْبِيبُ: نەمانی عەقڵ و ناومز.

السَّهْبُ: دهمشت و چۆلەوانی ە زەوی
دورو دهمشتایی ە دهمگوتری: (قطعوا
سَهْبًا مِنَ الْأَرْضِ) ە دهمشتاییەکی
زۆری بری تا گەهیشته لای ە ئەسپی
بە راپەر و چوست ە ئەسپێك زۆر
عەمرەق نەكا، زوو عەمرەق نەكا ە
ئەسپی هەنگاو درێژ باز هاویژو
بەههیزو توندو تۆل ە بەشێك لە
شەو ە دهمگوتری: (مضى سَهْبٌ مِنَ
الليل) بەشێك لە شەو رابورد (ك:
سُهْرَب).

السَّهْبُ مِنَ الْأَرْضِ: بەمانا (السَّهْبُ) دئ
ە (ك: سُهْرَب).

سُهْرَبُ الْفَلَاةِ: قەراخ و بیجاخی
چۆلەوانی كە رێگای لێو
دەرنەچێ.

السَّهْبَةُ: بیرى قوون ە (ك: سِهَاب).

الْمُسَهَبُ: دهمگوتری: (رجل مُسَهَبٌ)

بیاویکی درێژه ە (طویل مُسَهَبٌ)
درێژکی زیاد لە ئەندازە درێژه.

الْمُسَهَبَةُ: مێینهی (الْمُسَهَبُ) ە بیری
زۆر قوون.

سَهَجَ الرِّيحُ سُهْرَجًا: رەشەباكه توند
بوو، بەههیز بوو ە بە بەردەوامی
هەلبوو.

سَهَجَ الشَّيْءُ سَهْجًا: شتەكەى وردو هار
کرد.

سهجت الریح الأرض: رەشەباكه گلی
سەر روی زەوی رامالی و زموییهكەى
پاك كردمۆه.

سَهَجَ السَّائِرُ لَيْلَتَهُ: رێبوارو شەو رەمۆكه
بە بەردەوامی رۆی.

الأساهيجُ: چەند جۆره رۆیشتنیکه.

السَّاهِجُ: باى بەههیز ە (ك: سُهْجُ
وسواهج).

السَّهْجُ: بەمانا (السَّاهِج) دئ ە (ك:
سياهج).

السَّيْهَجُ مِنَ الرِّيحِ: بەمانا (السَّاهِج) دئ
ە (ك: سياهج).

الْمُسَهَجُ: رێپەروى با (ك: مساهج).

الْمُسَهَجُ: باومشین ە هەر شتێك با
پەیدا بکا ە ئەو كەسەى لە هەموو
دەزەیهك ئەسكوێیه و خۆ لە هەموو
شتێك هەلەمگورتێنێ.

سَهْجَر: بازی ترسنوگانهای هاویش.

سَهْدُ سَهْدًا وَسَهْدًا وَسَهْدًا: شہو بہ خہبہر

بوو ۵ دمگوتری: (لی عینہ سَهْدُ

وَسَهْدًا).

اسْهَدَتِ الحامل: نافرمتہ سک پرمگہ بہ

یہک ژان مندالہکھی بوو.

اسْهَدَ فُلَانًا: خہوی لہ فلانکھس زړاند،

نہ پھیشت شہو بخہوی.

سَهْدَةُ: شہو بہ خہبہری کرد، خہوی ئی

زړاند ۵ دمگوتری: (رجلٌ مُسَهَّدٌ)

پیایونکی وریاو بہ ناگاہیہ.

الْأَسْهَدُ: دمگوتری: (هو اسْهَدُ مِنْه رَايَا)

شہو زور لہ فلان بہ ورہ ترو

بہرچاو رونترو بہ ناگاترہ.

الْأَسْهَدُ: جوانو رِيْكَو پِيْكَ ۵

دمگوتری: (هذا شَيْءٌ سَهْدٌ مَهْدٌ)

نہمہ شتیکی جوانو رِيْکہ.

الْأَسْهَدُ: شہو بہ خہبہری ۵ بیدارو بی

خہو ۵ دمگوتری: (رجلٌ سَهْدٌ وامْرَاةٌ

سَهْدٌ).

الْأَسْهَدُ: یہک جار خہو زړانو بیداری

۵ دمگوتری: (فلان ذو سَهْدَةٍ لِيْ امرہ)

فلانکھس بؤ بہرژموندی خوی

وریایہ ۵ (ما رایت من فلان سَهْدَةٍ)

لیہاتویو زہرہکیہکم لہ فلانکھسدا

نہبینی، خہزی لہ خیرو پیاوتمی

نیہ ۵ کاروبارِيْک پستی ہی

بہہستریو جیگای هیواو نومید بی.

الْأَسْهَدُ مِنَ الْفُلْمَانِ: کورپی تازه

پیگہیشتوو ۵ دریژی بہہیز.

سَهْرٌ سَهْرًا: شہو تا بہپانی بہ ناگا بوو،

خہوی ئی زړاو بیدار مایہوہ.

سَهْرُ الْبَرْقِ: لہ شہودا ہہورہ بروسکہ

روناکی دا (فہر ساهر و سَہْران و سَہَار

وَسَهْرَةٍ).

أَسْهَرَةُ: شہو بیداری کرد، خہوی ئی

زړاند.

الْأَسْهَران: دوو رہگن لہ چاوو لہ

گوچیگہدا.

السَّاهِر: دمگوتری: (لَيْلٌ سَاهِرٌ) شہویک

کہ نوشتنی تیدا نہکری، خہلکہکہ

تئیدا خہوی بزړی.

السَّاهِرَةُ: میینہی (السَّاهِر) دمگوتری:

(لَيْلَةُ سَاهِرَةٍ) (أَرْضٌ سَاهِرَةٌ)

زمویہکہ رومکی زوو ہی دمگا دہئی

رومگہکانی قہت لہ گہشہ ناکہونو

ہمر خہریکی نہشو نمان ۵ (قَطَعُوا

سَاهِرَةً) زمویہکی دہشتایو ہانو

پؤریان بری، زمویہکی وہا

ریپوارانی شہو تئیدا ناخہونو شہو

بیدارن ۵ ہمروا وشہی (السَّاهِرَةُ)

ناوہ بؤ سارایہکی سہی بی روہک

بؤہ بہو دہشتو سارایہی کہ روژی

قیامت ئادہمیزادی لہسہر خہشر

دمگرتن دمگوترئ: (الساہرۃ) فورنان

دمغمرموی: ﴿فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ ۵

همرومها به چولموانیک دمگوترئ

نادمیزاد پیی نه خستییته سمر ۵

کارنژ ۵ خولانموی مانگ.

السَّاهِرُ: خولانموی مانگ ؛ خولگهی

مانگ ۵ نو رۆزی کوتایی مانگ ۵

روبهری رموی ۵ سمرچاوی ئاوو

شوینی سمرگی هه لقولانمکی.

السُّهَارُ: شمو بیداری به هوئی نه خووشی

یان خهمو خهفه تموه.

السُّهْرَة: کهنیک زور به شمو به خه بهر

بی همیشه خهموی ئی زرابی ۵

دمگوترئ: (هو سُهْرَة وهي سُهْرَة).

السُّهَارُ: به مانا (السُّهْرَة) دئ ۵

دمگوترئ: (رجل سَهَار العين)

پیاویکه شمو به خه بهرمو خهو له

چاوی ناکموی.

السُّهَارِي: چرایمکه خهفه کم نووره

۵ گلۆپی سفر، خه لک دوی نووستن

هه ئی دمکن.

السُّهَارُ: کهنیک بۆ شمو به خه بهری

نازایی بتوانی شمو تا بهیانی

نمئوی.

سَهَفُ الدُّبِّ سَهْفًا وَسُهْفًا وَسُهْفًا: ورجهکه

بۆلاندی.

سَهَفَ القَتِيلَ أَوِ الدَّبِيحَ: کوژراومکه یان

سمر برارومکه له خویناوی خۆیدا

لنگه فرتهی کرد گموزی.

سَهَفٌ سَهْفًا وَسُهْفًا: زۆری تینوو بوو (لهر

سَهَف وهي سَهْفَة).

إِسْتَهْفَة: سوکایمتی پیکرد، به بی نرخ

سهری کرد.

السَّاهِفُ: هه وتاو تینا چوو ۵ کهنیک

خوینی بهربوویی و بی هوش و گۆش

کهوتبی ۵ یان به تینواپهتی گیانی

دمرچوو بی ۵ یان روخساری گۆرا

بی.

السُّهَافُ: دمردیکه توشی همر کهنیک

بیسن تیراو نابی هه میسه

تینوویمتی.

السُّهْفُ: توپکل و پیستی ماسی.

السُّهَافُ: زور تینو ۵ دمگوترئ: (ناقة

سُهَاف) حوشتیکی گهرو وشک و

زور تینوو ۵ (ك: ساهیف).

السُّهْفَة: همر خواردنیک ئاو خواز بی

۵ رنرموی رینگ ۵ (ك: ساهیف).

السُّهْرُ: دمگوترئ: (رجل سُهْرُف)

پیاویکه همیشه تینوویمتی و همت

تیر ناخواتموه ۵ (وهي سهوفة) ۵

(ك: ساهیف).

سَهَكَتُ الرِّيحِ سُهْرَكًا: بایهکه هه لبوو

بوو به گیزملوکه.

سَهَكَتِ الدَّابَّةُ: ولاخهکه به خیرایی

رۆشت.

سَهَكَ الشَّيْءُ سَهْكًا: شتهکی کمرت و

پەرت كىرد بەلام نەيگەيانسە
نەندەزى ھاپىن ومكوو نارد وردى
نەكرد.

سَهْكَ الرِّيحُ الْأَرْضُ: رەشەباكە گەل و خۆلى
سەر زەمى رامالى.

سَهْكَ الرِّيحُ الزَّابُ: رەشەباكە گەل و خۆلى
بە ھەوادا بىرد.

سَهْكَ سَهْكَ: بۆگەنى ناخۆش بوو.
سَهْكَ فُلان: ھەلەكەت ھەرقى كىرد

بۆنىكى ناخۆشى ئى ھات ە (فەر
سَهْكَ) دىگوتى: (ھەم سَهْكَ

وسىك سَهْكَ) (وھى سَهْكَ) ھەمروا
دىگوتى: (بىدى مىن السىك مىن

صدأ الخديد سَهْكَ) دىستەم بەھوى
ماسى پان زەنگى ئاستەمە بۆگەنى ئى

دئ.
الاساميك: (اساميك الذابّة) جۆرمەگەنى

رۇقىشتىنى ولاخو خۇ بادانىيەتى بە
راست و جەپەدا.

الساھل: جاو ئىشە ە خورانى جاو ە
دىگوتى: (بەينە ساھل) جەقەل ھە

جاويدىيە، جاوى ئازارى ھەمە.
الساھكە مىن الرىاح: رەشەبى بى ھەيزو

خىرا رۇكە خشت و خۆلى سەر
زەمى رەبمالى ە (ك: سواھك).

السَّهَّكَةُ: شتەك كاتى پە بىسەر بىرى
خۆى پە بىخاھىتىدىرى دىگوتى:

(سُهَّكَةُ مىن خىر) چىرۇك و
نەفسانەمەك ە خىكەمەتە درۇزە.

السَّهَّكَةُ: بۆنى ناخۆش.
السَّهَّكَةُ: بەمانا (السَّهَّكَةُ) دئ.

السَّهَّكُ: باى بۆگەن ە ھەلۇ.
سَهْلُ سَهْلَةً: نەرم و ئاسان بوو، زىرى كەم

بوو (فەر سەل وھى سەلە).
أَسَهْلُ: دابەزىيە دىشتالى ە پان ھاتە

ناو دىشتايمە ە لەگەل خەلەكە
لەسەرمخۇ و نەرم و نىان بوو.

أَسَهْلُ الشَّيْءِ: شتەكەى ئاسان كىرد.
أَسَهْلُ الْأَمْرِ: كارەكەى بە ئاسانى ھاتە

دىست، لای ئاسان بوو.
أَسَهْلُ النَّوَأِ الْبَطْنُ: دىرمانەكە سكى

جواند، رەوانى كىرد.
أَسَهْلُ الْبَطْنُ: سكى چوو، خۇراكى ناو

كەدىمى نەرم بوو، گوو فەرقى توش
بوو.

سَاهَلَةٌ: نەرم و نىانى لەگەلە نواند.
سَهْلَةٌ: بەمانا (أَسَهْلَةٌ) دئ.

تَسَاهَلُ الشَّيْءُ: شتەكە ئاسان بوو،
زەمەت نەبوو.

تَسَاهَلُ فُلان: ھەلەكەت ئىبۇردە بوو.
تَسَاهَلُ النَّاسُ بَعْضُهُمْ مَعَ بَعْضٍ:

خەلەكەكە لەناو خۇياندا ئىبۇردەم
ھارىكار بوون و ئاسان كارىيان بۇ

پەكتى كىرد.

تَسْهَلُ: به مانا (سَهْل) دئ.

اسْتَسْهَلَ فُلَانٌ: فلانكهس دهرمانی

رهمانی خوارد، شتیکی خوارد سکی

رهمان بکا، سکی پی بجی.

اسْتَسْهَلَ الشَّيْءُ: شتهکە ی به سههل و

ناسان له قهلهم دا ه یان شتهکە ی به

ناسان دهمس کهوت، به ناسانی بوی

گونجا.

الإِسْهَالُ: سکچون، رهمان بوون ه هاتنه

دهرموی ناو گهده به شیوی نا

سروشتی.

التَّسْهِيلُ: له لای زانیانی تهجویدو

زانیاری صهرف بریتییه له

سوکرندی پیتی (همزة) و کردنی به

نهلف.

السَّهْلُ: ههر شتیك مهیلی به لای

نهرمیدا بی و زبری پیوه نه بی ه

زموی دهمشتای نهرمه لآن (ك):

سَهْلٌ) دهمگوترئ: (هو سَهْلُ الوجه)

دهم وچاو کزو بی گوشته ه (سَهْلُ

الخدین) کولم کراوه و نهرم گوشته ه

(سَهْلُ الخلق) رهوشت خاکی و ناسان

خوازه ه (أَهْلًا وَسَهْلًا) تووشی

دوست و نههل و ناسیاو بووی و

هاتیتیه شوینیکی سههل و

دنکهرموه.

السَّهْلُ: کلنیکه و مکوو لب وایه ناو

کیش دمگا، ناو دمدزی ه (ك: سَهْلٌ

وأسهال).

السَّهْلِيُّ: دهمشتهکی، دهمشتای ه ههر

شتیک نیسهبت بدرئ بۆ لای دهمشت

ه دهمگوترئ: (نبات سَهْلِي) روهکیکه

له دهمشتای دهرئ ه (بعر سَهْلِي)

حوشتریکه دهمشتهکی و له دهمشت

دهلهومرئ.

السَّهْلُ: دهرمانی رهمانکهر، دهرمانی

وهها گهده نهرم بکاو سك بجوینی.

السَّهْلَةُ فِي الْكَلَامِ: نهومیه کهلامه که

خالی بی له زور له خو کردن و

گري و گول و زنده رویی له وشه

کاریدا.

سَهْلٌ: نهستیهری سیومیل، نهستیهری

کهلاویز ه دهلین: به دهرکهوتنی له

شهوذا میوه پی دمگا و گهرما نامینی

ه په کیکه له نهستیهرمانی پهمانی ه

له پهندی پیشیناندا هاتوو دهلئ:

(إذا طلع سهيل رفع كيل ووضع كيل)

واته: که کهلاویز ههلات هموا

دمگورئ.

السَّهْلُ: دهرمانی وا سك بجوینی.

سَهْمٌ سَهْمًا وَسَهْمًا: رهنگی گورا لمهر

شتیکی تازه پهیدا بوو لمهر خهم و

کزی و لاوازی ه کزو لمهر بوو.

سَهْمٌ فَلَانًا سَهْمًا: له کی برکی بهسهریدا

تساهم الرجلان: نهو دوو بياوه زوړان
بازی، شمشیر بازی، گوریس
کیشه‌کښان کرد.

تساهم الشيء: شته‌گه‌یان بهش کرد.
السَّهْمُ: کزی و له‌پی و گوړان ه گهرمی
بای رشمه‌با.
السَّهْمُ: له‌پی و روخسار گوړان، رنگ
هه‌لقرجان.

السَّهْمُ: نهو قوداحه‌ی قوماری پی
دمکری ه بهش و بارو بهخت و شانص
ه نه‌وه‌ی قومارکمر ده‌بپاته‌وه ه له
بواری نابورینا چه‌که پارمیه‌که
نمونه‌ی به‌شیك له سهرمایه‌ی
کۆمپانیایه‌که زیادو که‌می به‌سهردا
دئ ه به‌لکه نامه‌یه‌کی چاپکراوه به
شیوازیکی تایبه‌تی ه له زانیاری
پیوانه‌و روپیوی دا به‌شیکه له
بیست و چوار به‌شی قیراط ه چیلکه
داریکه ده‌تاشری و ریك دمخری و
دمخریته ناو که‌وانه‌وه و ده‌اوپزری
ه داریکه له نیوان دوو دیواردا
را‌ده‌نگی‌ودری ه تیری که‌وان ه
نه‌ستیرمیه‌که ه (ك: أسهم وسهام).
السَّهْمَةُ: بهش و بار ه خزمایه‌تی (ك:
سهم).

السَّهْمُ: هاوبه‌ش له‌گه‌ل که‌سانی دیکه
ه همر له‌م رومومیه که (بدیع الزمان
الهمداني) ده‌لئ: (أقترضی أن تكون

زال بوو ه دمگوترئ: (ساهمة فساهمة)
کئ برکیتی له‌گه‌لدا کردو پی‌شی
که‌وت.
سهم: به‌مانا (سهم) دئ ه یان گرپی
گهرمای هاوین و بای گهرم لی‌ی داو
روخساری گوړی ه له شه‌پدا به زوړ
تاوانی پی نه‌نجام درا.
سهم سهوماً: به‌مانا (سهم) دئ.

أسهم بينهم: تیرو پشکی خسته
نیوانیان‌ه‌وه.
أسهم له: به‌شی دایه، نه‌ندازمیه‌کی
به‌خشش بو دیاری کرد، بو‌ی زیاد
کرد.

أسهم في الشيء: له شته‌که‌دا کردی به
هاوبه‌ش.

أسهم الشيء: شته‌که‌ی بهش بهش کرد.
ساهمة مساهمة وسهاماً: هاوبه‌شی کرد
له کئ برکیداو به سهریدا زال بوو ه
له دیاری و مرگرتندا پی‌شی که‌وت
له‌وی تیپم‌راند ه له تیرو پشکدا
تیشکا ه له‌گه‌ل نه‌ودا بوو به
هاوبه‌ش له بهش و مرگرتندا ه
فورئان ده‌مهرموی: ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ
مِنَ الْمُذْخَبِينَ﴾.

سهم الشرب: له قوماشه‌که‌دا وین‌ه‌ی
تیرو که‌وانی دروست کردن ؛ (له‌و
مُسهم).

سهيم حزة في الشهادة) نايا رازی
دمبج به شیکت له پاداشی شهید
بوونی چه مزه بهر بکهوی.

سَهَا عنه وفيه سَهْواً وَسَهْواً: لَیْسَ بَیْنِ ناکا
بوو ۵ دمگوتری: (سَهَا فيه) هه لهی
تیدا کرد ۵ به نه زانی وازی لَیْ هَیْنا.
سَهَا عنه: به مبهسته وه وازی لَیْ هَیْنا ۵
دمگوتری: (سها في الصلاة) شتیکی
له نوێژدا لمیر چوو.

(سها عن الصلاة) شتیکی له نوێژ تهرک
کرد، ئهه ناجامی نه دا.

سَهِيَ سَهْواً: به مانا (سَهَا) دئ.
سَهْوَ سَهْواً: نه مرو نیان و ئارامگر بوو،
پان بۆوه و تهخت بوو.

أَسْهَى فلان: فلانکس بهر بیلای
دروست کرد بۆ خانومگهی.
أَسْهَى فلاناً: وای کرد فلانکس سه هو
بکا.

ساهاء: بئ ناکای کرد ۵ گاتهی پئ کرد
۵ بهر نیک و پئکی هه لئس و کهوتی
له گه ل کرد ۵ وازی له توێژینه وه و
ورد بونه وه هینا و ئاسانکاری
له گه لدا کرد.

سَهَا: وای لیکرد سه هو بکا ۵ بئ ناکای
کرد، غافل گیر کرد.

السها: نهستیرمه کی خه فۆکه روناکی
که مه لمیر دوری له پیری (بنات

النعمش) وه.

السَّهْرُ: بئ ناکایی و غافل.

السَّهْرُ: خانوێکه له قهراخ ناو بنیات
دمرئ بۆته وهی مه له مان و راوچی
بهشوی تیدا بدن ۵ سیاجی خانوو ۵
گهه جینهی ناو مائ ۵ چوار دار پان
سج دار لاوو نیو دمه خرینه سهر
به ک و کالایان دمه خرته سهر (ک:
بهاء).

سَاءَ سَوْءاً وَسَوْءاً: شتیکی شمرم ناوهری
به سهردا هات و توشی عه به بداری
بوو.

سَاءَ به ظناً: گومانی خراپی لیکرد ۵ لَیْسَ
به گومان بوو (لهو سَیْ وهی سَیْئَة)
(وهو أسوأ وهی سَوَاء).

سَاءَ فلاناً سَوْءاً وَسَوْءاً: شتیکی وای
له گه لدا کرد پئی ناخۆش بوو.

سَاءَ: وشه به که و مکوو (بئس) به کاردئ بۆ
زهم کردن ۵ دمه گوترئ: (سَاءَ ما یفعل)
نه وهی دهیکا کاریکی خراپه.

أَسَاءَ فلانٌ: فلانکس کاری خراپی کرد.
أَسَاءَ الشَّيْءُ: کارمه کی باش نهه انجام نه دا
۵ شتیکی ناشیرینی پالدا ؛ شتیکی
زهان نامیزی پالدا.

أَسَاءَ فلاناً وله والیه وعليه ربه: به مانا
(سَاءه) دئ.

سَرَا: شتی ناشیرینی پالدا.

سَرَا علیه قرله آر فعله: رمخنهی لهسمر

نموه لی گرت.

سَوَ لَا لَسَرِي: چاک سازی بکهو گهندل

کاری مهکه.

إِسَاءَ: بؤ موطاومعهی (ساءه) دئ

نارمحمت بوو دلی ناخوش بوو

دؤش داماو ویزدانی روشا.

السَّوْ: وشه بهکه له شتی ناشیریندا

بهکار دئ ۵ دگوترئ: (رجل سَوِ

وعمل سَوِ ورجل السَوِ والرجل

السَوِ) ههروا بهمانا ناگر دئ ۵ (ك:

أسواء).

السَّوْ: همر شتیک خهمو بهزاره بخاته

ناو دلوه ۵ همر شتیک ناشیرین

بیو به خراب له ههلهم بئرئ ۵

ناوئیکه کۆکهرموهی بهلاو کارهساتو

چورتهم دمگه بهنئ ۵ دهبیته درکهو

کینایه بؤ نهخوشی بهلهکی ۵

قورئان دمفهرموی: ﴿وَأَذْخِلْ يَدَكَ فِي

جَنَّتِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوٍ﴾.

السَّوْ: مبینهی (الأسواء) ۵ تاوان

ناگر ۵ قورئان دمفهرموی: ﴿كَمْ كَانَ

عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَتَوْا السَّوْ﴾.

السَّوْ: رموشتی ناشیرین ۵ روخساری

ناشیرین.

السَّوْ: رموشتی ناشیرین ۵ کاری

فاحیشهو خراب، شهرمگا

(عهورعت).

السَّيْ: همر شتیک ناشیرین و عهیب

بی.

السَّيْ: بهمانا (السَّيْ) دئ.

السَّيْ: گوناهی بهچوک ۵ قورئان

دمفهرموی: ﴿إِنْ لَجَّيْتُمْ كَبَّيْرًا مَا

تَنْهَوْنَ عَنْهُ لَكُمْ عَنْكُمْ مَسِيْرًا﴾ ۵

عهیب و کهمو کوری گرانو

چورتهم ناخوشی ۵ قورئان

دمفهرموی: ﴿وَإِنْ لَصِيْبُهُمْ مَسِيْرًا

قَدَّمْتُ أَيْدِيَهُمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ﴾ ۵

ههله.

السَّاءَ: پیچهوانهی (السَّاءَ) واته:

کهیف ناخوشی.

السَّاءِ: عهیب و کهمو کوربهکان، همر

ناوا به (کۆ) بهکار دههیندرئ، دهلین

تاکی نیه.

السَّوْ: سهفهری دوور.

السَّوْ: شهرابیکه له برنج دروست

دمکرئ کهمیک دمگورئندرئ و

سهرخوش کهره ۵ به زوری له

میسردا باوهو دمخورئتهوه.

سَاجَ سَوَجًا وَسَوَاجًا وَسَوَاجًا: هاتو رۆی

۵ به هیواشی رۆی.

سَاجَ الحائك التَّسْبِيحَ بِالسَّوْجَةِ: جولا

مهکوکهی هیئاو برردو ریسراوی

تیموردادو به شههپته کهی

قوماشهکهی رنک خست.

صارت الأرض سُوحاً) ئەومىندە باران
بارى زموى ۇل بوو ھاجى پىدا
رۇدەچن.

سَادَ سِيَادَةٌ وَسُودُوداً وَسُودُوداً: بەرپىز
شكۆمەند بوو ناوى پياومتى
سەخاومتى بىلاو بۆۋە ە رەش بوو،
رەش ھەلگەمرا ە ناوى سازگارى
خواردموۋە.

سَادَ قَرْمَةً أَوْ غَيْرَهَا: بوو بە گەورە
قەومەكەي.

سَادَ غَيْرُهُ: پىش كەوتتو بەسەر
ناھەزەنىدا بالا دەست بوو.

سَادَ فَلَانًا: لە گەورمىيى بالا دەستىدا
بەسەر فلاندا زال بوو.

سَوْدَ سَرْدًا: رەنگى ومككوو خەلوز رەش
بوو (فەر اسود، رەي سَرْدَاءُ) (ك):
سود).

أَسَادَ: مەندالى رەش پىستى بوو ە
كۆپىكى بوو بە گەورمو
فەرمانرەواو كارىدەست.

أَسُوَّةٌ: بەمانا (أَسَادَ) ھاتوۋە.

سَاوْدَةٌ مَسَاوِدَةٌ وَسِرَادًا: كى بېكىتى
لەگەلدا كىرد لە پياومتى
شكۆمەندىدا، لە ومجاخ زادمىي
رەسەنىدا ە لە تارىكايى شەودا
توشى بوو ە رەقە بەراپەتتى كىرد.

سَاوَدَتِ الْمَاشِيَةُ النَّبَاتَ: ئازەلەكە

سَوَّجَ عَلَى الْبُسْتَانِ رَغِيهَ: شورى بۆ
باخەكە كىرد.

السَّاجُ: دەرەختى ساج جۆرە دەرەختىكە
زۆر گەورە دىمىيى و لقو پۇپى بىلاو
دەمبەنە ە گەلەپەكى گەورە ھەيە.
السَّاجَةُ: تاكى (السَّاج) ە جۆرە بەتانىو
ئىفەپەكە ئادەمىزاد خۇي پى
دادەپۇش.

السُّوْجُ: جۆرە چارە سەرىپەك بە قورى
كوللو جۇلا راپەلى قوماشەكەي پى
سەت دەكا.

السِّيَاجُ: پەرزىن بە شتى چىقلارو
دېكاوى يان بە دىوار ە (ك): أَسْرَجَةٌ
وسُوج).

السُّوْجَةُ: ئامىرىكە جۇلا قوماشەكەي
پى سەت و لوس دەكا ە ئاو پىرۇپىن ە
(ك): مَسَارِج).

السَّاحَةُ: گۆرەپان ە دەشتايى و پانتايى
نىوان خانوى ھۆبە و گەپەك ە
دەگوتى: (ھو پىر الساحة) ئەو پى
تاوانە.

سَاخَتِ قَرَانَمَةً: ھاجى لە زموى چەقەن
(سَاخَتِ الْأَرْضُ بِهِمْ) زموى قوتى
دان.

أَسَاخُهُ: وى لىكەرد لە قور بچەقەن.
تَسَوَّخَ فِي الطِّينِ: كەوتە ئاو قورمەۋە.

أَلْسُوَاخُ: قورى زۆر كە ھاجى تىدا
بچەقەن ە دەگوتى: (مُطِرْنَا حَتَّى

الأسود: رمش پیچنه‌وانه‌ی سپی ۵ له‌لای عه‌رمب شتی زور سه‌وز به رمش ناوزمد دمگوتری: ۵ دمشگوتری: (هر أسود الکبد) واته دوزمن و ناحمز ۵ (هم سود الکباد) نه‌وانه دوزمن (الغتم سود البطون) مهرمگان کزن ۵ هه‌روا وشه‌ی (الأسود) ناوه یو چوله‌که ۵ ماری گه‌وره که رمشی تیدا بئ ۵ ماری قوله هو‌یبابو پیس و ژمه‌راوی ۵ دمشگوتری: أسود صالح: ماریکی رمش و تو‌پز فرپنمر ۵ چونکه هه‌موو سائیک تو‌پزیک فری دمدا ۵ (ک: أسود). الأسودان: به‌رده‌لان و شه‌و ۵ مارو دوپشک ۵ خورماو ناو ۵ ناوو ماست. الأسودة: ماری گه‌وره که په‌له‌ی رمشی تیدا بئ. السواد: رمش، رمشایی ۵ پیچنه‌وانه‌ی رمنگی سپییه ۵ که‌سایه‌تی و خود ۵ دمگوتری: (لا یفارق سوادى سواده) من هه‌رگیز خو‌م له نه‌و جیاناکه‌مه‌وه ۵ هه‌روا دمگوتری: (لا یزايل سوادى بياضك) که‌سایه‌تی من له که‌سایه‌تی تو جیا نابیتمه‌وه ۵ له حه‌دیندا هاتوو: (اذا رأى أحدکم سواداً لیل فلا یکن أجبن السوادین فانه یخالفک کما تخافه).	دممی بو رومکه‌که برد بو‌نه‌وه‌ی بیخوا وه‌ی هیچی دمست نه‌که‌وت چونکه گزوگیاکه که‌م و کورت بوو له زموی جیانه‌بو‌بو‌مه‌وه. سود: نازا بوو. سود الشیئ: شته‌که‌ی رمش کرد. سود الکتاب: کتیبه‌که‌ی رمش نووس کرد، په‌که‌م جار نووسیییه‌وه. سود فلاک: فلانکه‌سی کرده گه‌ورمه سه‌رومر ۵ دمگوتری: سود علیهم: کردیییه گه‌ورمه فهرمان‌پوا به سه‌ریانه‌وه. استاد القوم: قه‌ومه‌که گه‌وره‌ی خو‌یان کوشت ۵ وتاریان بو خو‌یندوه نا‌پزاییان به‌رام‌بهر دمریری. استاد القوم بني فلان: خه‌لکه‌که گه‌ورمه ریش سپی فلان بینه‌ماله‌یان کوشت، پان دیلیان کرد ۵ پان وتاریان ناراسته کرد. استاد القوم وفیهم: نا‌فرمتیکی خانهدانی نه‌ته‌وه‌که‌ی خواست ماره‌ی کرد، گواستییه‌وه. سود: ژنی هیئا. اسواد: ورده ورده بوو به رمش پیست. اسود: به‌مانا (اسواد) دئ ۵ دمگوتری: (اسود وجهه) دممو چاوی رمش هه‌نگه‌راو خه‌مبار بوو.
--	---

سواد القلب: ناخی دل.

سواد العين: گلینهی چاو.

سواد البطن: جهرگ ۵ همروا ناوه بۆ

كۆمهليك دارخورماو درهختی ترو

رومکی زۆر سهوز ۵ چونکه سهوزایی

نزیکه له رمگی رمش ۵ پۆشاکي

رسمی ۵ دهگوتری: (جاء الرزير

وعليه سواده) ومزير هاتو بهرگی

رسمی خۆی له بهردا بوو ۵ همروا

وشه (السواد) ناوه بۆ گوندى سمر

بهشار ۵ دهگوتری: (خرجوا الى سواد

المدینة) چونهدم بۆ ديهاتی

دهوروبهری شار.

سواد العراق: رمشه خاکی عیراق.

سواد المسكر: خیمه و چهك و

پیداویستی سهریازی.

سواد الأمير: دارو دهستهی پاشاو

پاساولهکانی ۵ زۆرینهی خهك ۵

مالو سامانی زۆر ۵ ئاژهلو كشتو

كالی زۆر ۵ دهگوتری: (لفلان سواد

من الماشية والمزارع).

السواد: كههف خۆشكردن ۵

نهخۆشییهكه توشی جهرگ دمبی له

ئاگامی زۆر خواردنی خورما ۵ وا

دمبی نهه نهخۆشییه دمبكوژی ۵

دمدیكه توشی مهر دمبی گوشتی

رمش دمبی و دمبكوژی ۵ رمنگ

زمردییهكه ۵ سهوزیهكه توشی

نینۆك دمبی ۵ نهخۆشییهكه توشی

گهنه و جۆ دمبی، دهنكهكهی رمش

دمبی.

السواد: بهمانا كههف خۆشی دئ.

السود: پلێتیکی مهعدهنی رێك و

پێكه ۵ شوێنیك بهردی زۆر بی

بهتاپیتهی بهردی رمش و زیر.

السوداء: مێینهی (الأسود) ۵ پهكێك

لهو چوار مادهمهی جهستهی ئی

پێك دئ: كه به بهروای پێشینان

جهسته لهو چوار شته پهیدا دمبی؛

ئهوانهش (الصفراء، الدّم، البهلم،

السوداء) ۵ رهشماری گهوره ۵

رهشه؛ كه به (حبة البركة) ناسراوه

۵ دهگوتری: (كلمته مارد علی

سوداء ولا بیضاء) قسم لهگهڵ دا

کرد نه به چاك نه به خراب

وهلامی نهدامهوه.

السودان: كۆی (الأسود) چینیکی

ئادهمیزادن رمش پێست، ههندیکیان

ههژ ههژپروزاو ههندیکیان لهج

ئهمستورو ههندیکیان لوت پانهوه

بوون.

السوداء والسوداء: گهرومهی شكۆمهندی،

رێزو پیاوتمی و مهردا پهتی.

السُّوْدَاءُ: پچوځکراوهی (السُّوْدَاء) ۵
ههروا ناوه بۆ ناخی دل.

السُّيْدُ: خاومن ۵ پاشاو گموره ۵ خاومنی
کۆیلە ۵ ریش سبېو سهرگردهی
کۆمه ئېک ئادهميزاد ۵ ههرکه سيک
به گوی کردنی ههرزو پېويست بێ ۵
نازانوئیکي ريزو خوشه ويستییه بۆ
ومچه و نهومی فاطیمه ی کچی
پيغه مېهر به کار دهیندری ۵ ههروا
وشه ی (السُّيْد) له ههندی ولات بۆ
ههموو کەس و بۆ ريزداری ههموو
شتیک به کاردی ۵ دهگوتری: (القرآن
سید الکلام) ۵ هورشان ريزدارترین
که لاهه.

السُّوْدَةُ: دهگوتری: (ماء سُودَة)
ناوێکه دل هينک گهرموپه (ک:
مسود).

السُّوْدُ: جوړه خواردنیکه له ناو
عهربدا باوه.

السُّوْدَةُ: رمض نووسی لاهه پمپهک یا
زیاتر په کهمجار دهنووسری و دواهی
پاکنووس دهکری.

السُّوْدُق: باز یان ههتۆ ۵ (ک: سوادق).
سَوْدَقُ فُلَانٍ: فلانکەس سمیلی دریز
بوون.

السُّوْدُلُ: سمیل.

السُّوْدَانِيُّ: به مانا (السُّوْدُق) دی.

السُّوْدُق: به مانا (السُّوْدُق) دی ۵
نهتهی زنجیر ۵ دل ۵ (ک: سوادق).

السُّوْدُق: به مانا (السُّوْدُق) دی.

السُّوْدُقِيُّ: ههتۆ باز ناسا ۵ (اسم
منسوب) واته: چوستو چالاک و
فیل زان و وریا.

سار سوراً و سوراً: رقی ههتسا، توپه بوو
په لاماریدا.

سار الشجاع في الحرب: جهنگاوهره نازاکه
له شهردا ههتمهتی برد.

سار الشراب في رأسه: عهرههکه له
کهلهی داو سهرخووشی کرد، گیزی
کرد.

سار الحائط: چووهر سهر دیوارمکه ۵ (سُر)

سُر) ههرمانیکه له (ماريسور)
ومرگپراوه ئارپاسته ی ئادهميزاد
دهکری به مهبهستی ههتانی بۆ
کاری بهرزو پیاوشتی.

ساوره سَاورَةً وساوراً: په لاماری دا ۵ له

شهرو زۆرانبازیها سهری گرت ۵
دهشگوتری: (ساورته اهموم
والهاجرين والافكار ونحوها) خه مو

پهزاره، دته خوته و بیرو بۆ جهونی
جیا جیا له ناخیدا سهریان ههتدا و
زۆرانبازییان لهگهتدا کردو هینایان و

بردیان چه مبههریان لهگهتدا بهست

سَوْرَهُ: شووای بۆ کرد، په ریزی بۆ کرد

السُّورُ: بهمانا (السُّورُ) دئ ە (ك):
(سُورَةُ).

سُورُ الحمر ونحوها: كهفو هه لُجوني
شماربو كارىگمى توننو كهسكونى
ە دىگوتري: (أخذهُ سُورُ الفرح
ونحوه) نهشو نىماى دَلْ خُوشى و تىمى
دىماخى له كهلهلى دا.

السُّورُ: همر شتِيك ديمورى شتِيكى تر
بداو بىيته سىاج بوى ە (ك): أُسوار
وسيران ە و شترى رىسهن ە خواردى
نامادىگراو بۇ ميانى بهرپز ە له
حه دىندا هاتوو: دهلى: بىيغه مېمر
(د.خ) به هاوه لانى خوى همرموو:
(قوما فقد صنع جابر سوراً) ە
ههستن بابروين جابر خواردى بۇ
نامادىگروين.

السُّورَةُ: راپه پىنو پهلامار دان، دياردمو
نىشانى پىاومتى و مېردايهتى ە
بهرز بوونهومى رىزو شمرىف ە
كوشندهى سهرما ە كهسكونى و
كارىگمى شمراب ە رق هه لسانى
زُور و له سنور دىرچوو ە هه لىمت و
تۆله ستاندىنومى پاشا له
تاوانباران و كه مېترخه مان ە
دىگوتري: (فلان ذو سورَةٍ لي
الحرب) فلانكس له شمرىدا لىزان و
بىروبوچونى په سەندى ههيه.

السُّورَةُ مِنَ البناء: نهو باله خانهيه

سُورُ المرأة: بازنهى كرده دىستى
نافرمتهكه وه.

سُورُ الحائط: چوو ه سهر دىواركه.
سُورُ فلاناً: فلانكهسى كرده كه ورمو كار
به دىست ە كردى به تىفهنكىچى و
راست هاويز.

تَسَاوَرُ للشئ: خودى شتهكهى بۇ بهرز
كرده وه.

تساور الرجلان أو غيرهما: نهو دوو
پياوه پهلامارى په كيان داو دىسته و
په خى په كتر بوون.

تَسَوَّرَتِ المرأة: نافرمتهكه بازنهى له
دىست كردن.

تَسَوَّرَ الحائط: چوو ه سهر دىواركه ە
هورنان دىفهرموى: ﴿وَمَلَّ أَتَاكَ تَبَأُ
الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ﴾.

تَسَوَّرَ عليه: هيرشى بۇ برد.

الإسوار: لُغَه تىكه له (السُّور) بهمانا
نهو بازنه و خىلهيه نافرمت له
دىستى دىكا ە (ك): أُسُورَةُ ە
سهر كردهيكى فارس بووه ە
تىفهنكىچى و نيشان هه نكىو ە
دامه زراو و خۇگر له سهر پىشتى
نەسپ.

الأساورة: نىتمه و ميهكى ناعمرىن له دىر
زىمانه وه له به صرمدا نىشتهجى
بوون.

السُّورُ: بازنه و خىر خال.

سَاسِ الشَّاةُ: مهرمکه نهسپئ له
خوریه‌کهی دا ۵ نه‌سپئی ناو
خوریه‌کهی زۆر بوو.

سَاسِ النَّاسِ سِيَاسَةً: بوو به گه‌وره‌ی
خه‌لکه‌که‌و فهرمان‌په‌وایی کرد.

سَاسِ الدَّوَابِّ: وڵاخه‌کهی رام کردو
ژێرباری کرد.

سَاسِ الْأُمُورِ: کارمکانی رێکخستن و
چاکسازی تیدا کردن ۵ (فهو سانس)
(ك: ساسة و سواس).

سَوَسٍ الْحَبِّ وَغَيْرُهُ: به‌مانا (سَاسَ) دئ ۵
دمگوترئ:

سَوَسٍ الْخِيَاوَانِ: مه‌رو بزنه‌که نه‌سپئ لئیی
دان و گمنه‌ لئیی دان ۵ (فهو أسوس
وهي سوساء) (ك: سوس).

أَسَاسَ الْحَبِّ وَغَيْرِهِ: به‌مانا (سَاسَ) دئ ۵
دمگوترئ:

أَسَاسَ الْقَوْمِ فَلَانًا: خه‌لکه‌که
فلانکه‌سیان کرده گه‌وره‌و

فه‌رمان‌په‌وای خۆیان ۵ دمشگوترئ:
(أساسوا فلاناً أمورهم) کاروباری

خۆیانیان دا به‌ نه‌و ۵ هه‌روه‌ها
دمگوترئ: (سَوَسُوهُ أُمُورَهُم).

سَوَسُ فُلَانٍ لِفُلَانٍ أَمْرًا: فلانکه‌س
کارمکه‌ی بۆ فلانکه‌س ئاسان کردو

رئیی بۆ خووش کرد.

إِسْتَأَسَ الْحَبُّ وَغَيْرُهُ: به‌مانا (سَاسَ) دئ.

به‌رزو جوان بئ ۵ چینیکه له
چینه‌کانی ده‌وار ۵ فاتیکه له
فاته‌کانی باله‌خانه ۵ تاکی سورمه
له سورمه‌کانی قورئانی په‌روژ ۵
پله‌و پاهه‌ی به‌رزو شکۆمهند ۵
فه‌ضل و گه‌وره‌یی ۵ شه‌رمفو
نه‌جیب زاده‌یی ۵ نیشانه ۵ (ك: سَوَّرَ
و سَوَّرَ).

السَّوَّارُ: نه‌و که‌سه‌ی زۆر توپه‌ ده‌بئ و
رقی هه‌لده‌ستئ ۵ زۆر هه‌لمه‌ت
دمباو تۆله‌ ستینه ۵ که‌سێک شه‌راب
له که‌له‌ی بداو ته‌رپه‌ماخی بکا یان
له په‌ل و پۆی بخا ۵ هێرش به‌رو
تانه‌و ته‌شهر هاوێژ ۵ سه‌گی دپنده‌و
نازا بۆ ئادهمیزادی بیگانه ۵ قسه‌ی
کاربگه‌رو سه‌لێندراوو بۆردمه‌ر.

السَّوْرُ: سه‌ره‌ین و په‌شتی له پیست و
چه‌رم دروستکراو ۵ سه‌ره‌ین ۵ (ك:
مَسَاوِر).

السَّوْرَةُ: به‌مانا (السَّوْرُ) دئ ۵ (ك:
مَسَاوِر).

السَّوْرُ: مه‌چه‌ک ۵ شوئنی بازنه‌و
ده‌سته‌هوانه ۵ پیاوێک به‌ زۆر
کراپیته‌ پاشاو فه‌رمان‌په‌وا.

سَاسِ الْحَبِّ وَالْحَبِّبِ سَوَسًا: دانه‌وێله‌ که
سن لئیی دا ۵ دارمکه‌ مۆرانه‌ کرموئلی
کرد.

تَسْوَسْ: بۇ موطاومعهى (سَوَسَه) دى.

السَّائِسْ: ئەمۈ كەسەي ۋالاخ رامو ژېربار
بكا، كارامايە لەژېر بارگردنى
ۋالاخدا ە (ك: سَاسَه سَوَاس).

السَّاسْ: خەمخۆركە، سەن كە لە
دانەۋىلە ۋ خورى ۋ شتى ۋا دىداۋ
دايدەۋەش-شېنى ە ھەرشتىك
دايخورى ۋ كرمۇن بېي.

السُّوسْ: بەئى سەر ددان، ددان كرمۇن
كەر.

السَّاسَة: كۆي وشەي (السَّائِس) ە
دانەۋىلە ۋ خۇراكى سەن ئى دراۋو
ئەسپى ئى دراۋو كرم ئى دراۋ.

السَّوَسْ: دەرەختكە لە جۆرى دەرەختى
(عِضَا) دىشوبەيتە دەرەختى مەرخ
چەقلى نىيە گەللى نىيە، بەرز
دەبىتەۋە باشتەين چىلكەي
شەقارتەي ئى دروست دىكرى.

السَّوَسْ: دەرەتكە توشى مى ئەسپ
دەبى قورگى وشك دىكاتەۋە تا
دەتۋى.

السَّوَسْ: دەرەتكە توشى قاچى ۋالاخ
دەبى ە دەرەتكە توشى سەتى ۋالاخ
دەبى ۋ قاچى لاۋاز دىكا.

السُّوسْ: بەمانا (السَّاسْ) دى ە (سُوسْ
كل شى) خەمخۆركەي شەكەيە، كە

لەناۋ شەكەدا پەيدا دەبى ۋ وردە
وردە شەكە دەخۋا ۋەكوو (سەن)ى
ناۋ دانەۋىلە، كرمى ناۋ خۇراك ە
كرمۇن بوۋنى ددان ە ھەروا ناۋە بۇ
رومكىكى عوشبى، تەمەن دىرژە
دەشتەكەيە رەگەكانى دىرژو قولن،
رەگەكانى ورد دىكرىن ۋ دىكرىن
دەرمانى ئى دروست دىكرى ە ھەروا
شەرابىكى ئى دروست دىكرى پىي
دىكرى عىرقى سوس ە ھەروا
دىكرىتە كىنايە بۇ سەۋىشت ۋ
رەۋىشتى شت ە دىكرى: (الكرم من
سوسە) سەخى ۋ نانبدەي لە
سەۋىشت ۋ رەۋىشتى ئەۋە ە ئەۋىل ۋ
بەنەما.

السياسة: راميارى ە (سياسة سوق الحرة)
دەربەين ۋ تەبىرىكە ھەئەس ۋ
كەۋى بائقە سەرمەكەيەكان دىارى
دەكا دەربارى كەين ۋ فرۇشتىنى
پارە جىيا جىياكان ە بە مەبەستى
زۆرلر گۆرپەنەۋى كالاۋ دراۋ.

السَّوَسْ: جۆرە رومكىكە لە پىپرى
رومەكانى (الأيروس) قەدو بالاى
شەۋىت سەنتىمەترىك بەرز
دەبىتەۋە ە گۆلىك پەن چەند
گۆلىك ھەرىكەمەن لە
غونچەكەۋە پەيدا دەبى ۋ

دمېشكوى، هميه سې، هميه شينه
هميه زمرده هميه سووره ۵
رومكىكى تهمهن درېزه له ولاتانى
نهوروپا وولاتانى سهر دمرپاي سې
ناومراست دمپوئ، ههندي جوري به
رمگي بون خوش بهناوبانگه، چونكه
رومكىكى عمترا ناميزه.

ساطت نفس سوطانا: دلى تيكه هات.
ساط الشئ سوطا: شتهكې تيكه لاو كرد
به نهسكوي و شتى وا تيكي هه لدا
بوئهموي باش تيكه ل بهيه كترين ۵
دمگوترئ: (ساط القدر ونعرا)
خواردنى ناو مهنجه لگه كې تيك
هه لدا همروا دمگوترئ:

سيط جك بدمي: خوشه ويستيت تيكه ل
به خوئيم بووه.
ساط الامر ونعرا: كارمكه نه مسپواو دپو
كردو لي ورد بووه ۵ (ساط الحرب
ونعرا) له شهرمكه وه گلاو چووه
ناويه وه.

ساط الدابة: به قه مچي ولاغمكه كې نازوت
لي خوري.

سارط فلانا: به قه مچي له فلانكس
راسا ۵ پان به قه مچي به رمنگاري
فلانكس بووه له شهر قه مچي دا
به سهريدا زال بوو ۵ دمگوترئ:
(ساوطني فسطئه).

سوط الكراث: گيا كوراث گلوكي
ناومراستي دمرگرد.

سوط الشئ: شتهكې تيك هه لدا.

سوط امره او رايه: له كاروبارمكانيدا
پان له راو بو چونه مكانيدا تيكه ل و
پيكه لي كرد.

سوط الحرب: كه وته شهر دمستي به شهر
كرد.

استوط الامر: كارمكه شيواو چهواشه
بوو، دمگوترئ: (استوط عليه امره)
نيشهكې لي چهواشه بوو دمستي تي
خراو له سهرى قورس بوو.

السوط: قه مچي له چه روم و شتى وا
دروست كرابي ۵ لاسكي روهكي

كوپا كه هيشتا گولهكې له
غونچه دايه ۵ بهش و بار ۵ نازارو
نارچه متي ۵ قورشان دمهرموي:
﴿لَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ﴾:

خودا عذابى به نيشي به سهر
رشتن ۵ پالاوگي ناو ۵ زندهي گولاو
كه ومكوو قه مچي دريژ دمبيته وه ۵
رنگاي يارنكي نيوان دوو باركوزن
(ك: اسواط وسياط).

سوط باطل: نهو ديمه نه به كه له
كونيكه وه تيشكي هه تاو دهجپته
ناو ژورنكه وه و خيتيك دروست

دمكا ۵ دىگوترى: (هما يتعاطيان

سرطاً واحداً) ئەو دووانە بەك

كاردمەكن.

السُّرَّاطُ: خاۋەن قەمچى، ياساۋل،

پۇلىسى قەمچى بەدمست كە

لەخەئك دەدا.

السُّرَّاطُ: شۇرباۋىكە ئاۋو

بەرمەك شىتەكەى زۆر بى ۵ پىازو

نۆكى زۆر تىدا بى.

السُّرَّاطُ: تىكەلاۋ تىك ھەلراۋ

تىكەلراۋ ۵ دىگوترى: (أمرأهم

سويطة بينهم) مائەكەيان تىكەلاۋ.

المِسْوَاطُ: دارىكە يان شىتىكى تر وەكوو

ئەسكوى ئەۋەدى لەناۋ

مەنجه ئەكەداپە پى تىك ھەلندىرى

۵ ئەسپىكە بە قەمچى نەبى بازنادا،

ناكەۋىتە غار ۵ (ك: مسايط).

المِسْوَاطُ: بەمانا (المِسْوَاط) دى ۵ (ك:

مسايط).

المِسْوَاطُ: ئاۋ كە لە بنكى ھەوزدا

بىمىنىتەۋە (ك: مسايط).

سَاعُ الشَّيْءِ سَوْعاً: شتەكە ھەوتا،

لەكيس چوو، دىگوترى: (ضائع

سائع): ھەوتاۋو لەناۋ چوو.

سَاعَتُ الْإِبْلِ أَرُ الْمَاشِيَةِ: حوشترمە يان

مەرو بىزەكان چوونە لەۋمىرگاۋ،

يان بەبى شۋان لەپاۋان دىلەۋمىرەن.

أَسَاعُ: لەساتىكەۋە بۇ ساتىك

گۋاستىيەۋە ۵ يان سەعاتىك

دۋاكەۋت.

أَسَاعُ الشَّيْءِ: شتەكەى باشكوى خست،

قەۋتاندى.

أَسَاعُ الْمَاشِيَةِ: ئازەلەكانى بەرمەلا كىرن

تا بۇخۇيان بىلەۋمىرەن.

سَارَعُهُ مَسَارَعَةٌ وَسَرَاعاً: بۇسەعاتىك

بەكرى گىرت ۵ يان بەسەمات

بەكرى گىرت.

السَّاعُ: ئارەحەتى و ناخۇشى.

السَّاعَةُ: بەشيك لەبەشەكانى كات ج

كەم بى يان زۆر ۵ بەشيك لەبىستو

جۋار بەشى شەۋو رۇز ۵ ئامىرەكە

كاتى پى دىيارى دىكرى ۵ واتە

سەعات ۵ سەعاتى خۇرى بەھۋى

وزەى خۇر ئىش دىكاۋ كاتەكانى

شەۋو رۇزى پى دىيارى دىكرى ۵

رۇزى قىامەت ۵ يان ئەۋكاتە

قىامەتى تىدا رادىبى ۵ (ك: ساع

وسواع).

سَاعَةُ الْغَفْلَةِ: سەعاتى نىۋان مەغرىبو

عىشاپە.

سَاعَةُ سَوْعاً: ساتەۋەختىكى ناخۇشو

نالەبارە.

سَاعَةُ الصَّفَرِ: لەزاراۋى ھىزى

چەكناۋو سوپادا ئەۋكاتە نەينىيەپە

كە دىست دىكرى بەكارى سەربازى

تىيدا.

السَّوَّاعُ مِنَ اللَّيْلِ: سمعات.

سَوَّاعٌ: بتیکی ناوداره لهناو قهومی نوح

دا بهرستشی بۆ کراوه دواپی بوومته

بهرستراوی هۆزی هوزمیل یان خیللی

هممدان ه قورشان دمفرموی: هَلَّا

تَلَرْنَ إِلَهَتَكُمْ وَلَا تَلَرْنَ وَدًّا وَلَا سَوَّاعًا

وَلَا يَمُوتُ وَيَمُوتُ وَتَمُوتُ.

السَّوَّاعُ مِنَ اللَّيْلِ: بهمانا (السَّوَّاعُ) دئ.

أَلَيْسَ: ههوتینه، ههلاجۆکه،

دمگوترئ: (هر مِصْيَاع مِصْيَاع) ه

همروا ناوه بۆ حوشرتیک که بهبی

شوان دهجیتته لهوهرگا ه (ک):

مسیح).

سَاغَ الشَّيْءُ سَوَّاعًا وَسَوَّاعًا: شتهکه خوشو

گوارا بوو بهجهستهی کهوت ه (ساغ

الشراب والطعام في الخلق): بهناسانی

ئاوو شلهمهینیکه یان خواردنهکه

له گهروی رۆپشته خوار.

سَاغَ الشَّرَابَ أَوْ الطَّعَامَ: بهناسانی ئاوو

خواردنهکهی قوت دا.

أَسَاغَ فُلَانٌ بَفُلَانٍ: فلانکس بهفلانکس

کارمهکی بۆ تهواو کراو جئ بهجئ

بوو.

أَسَاغَ الشَّيْءُ: شتهکهی والئ کرد قوت

بجئو بهناسانی لهگهروی برپواته

خوار، دمگوترئ: (أَسَاغَ لِي غَضَقِي):

مۆلتم بدمو بهلهم لی مهکه.

أَسَوَّعَ أَخَاهُ: لهگهئ براکهی لهداک بوو،

دوو لانهبوو، یان لهدوا براکهی

لهداک بوو.

سَوَّعَ الشَّيْءُ: شتهکهی گونجاند، وای لی

کرد بهناسانی قوت بجئ.

سَوَّعَ الْأَمْرَ وَغَوَّهَ: ئیشهکهی بهپردوا

زانو وای لی کرد کهسانی دیکه

سودی لی ببینن.

سَوَّعَ فُلَانًا مَا أَصَابَ: رێگای دا فلان

سود له بهشی خۆی وهریگری، بهشی

خۆی بهرئو کهس پئی لی نهگری

ه شتهکهی بهپالفتهکراوی جئ

هیشت ه (سَوَّعَ له کذا): فلان شتی

پئ دا.

إِسْتَسَاغَهُ: بهمانا (مَسَاغَهُ) دئ ه

بهگونجای دانا ه وای کرد خواردن و

خواردنهوکه بهخۆشی قوت بجئ ه

قسهکهی خۆی برده سهرو وای کرد

کهسانی بهرامبهر بیرو بۆچونهکانی

پهسهند بکه، دمگوترئ: (لا

أَسْتَغِيغُ الطَّعَامَ أَوْ الْكَلَامَ): نهو

خواردنه یان نهو قسه پهسهند

ناکه.

الْأَسَوَّعُ: گواراو خوش قوت چوو،

دمگوترئ: (شَرَابُ أَسَوَّعَ):

شهراپیکی گوارابه.

التَّسْوِيعُ: (تسویغات السلاطين): رێگه

پیدانی پاشایه بهوه کهسیک بتوانی

له لایه نیکی دیار یگراو مافی خوی
وهر بگری.

السَّوْغُ: هه رشتیك ببیته هوكاری
قوتدانی خوراك، دمگوتری: (الماء
بِـرَاغِ الْفَصَصِ): ئاو هوكاری
قوتدانی باروه خوراكه.

السَّوْغُ: (هَذَا مَوْغٌ هَذَا): ئهوه
بهمنندازدی ئهوه ۵ یان له سهر
شیوهی ئهوه ۵ دمشگوتری: (فَلَانٌ
مَوْغٌ أَخِيهِ): فلان دوا بهدوای
براکه ی له دایك بووه مندالی تریان
نمکه ووتوته نیوانهوه ۵ ههروا
دمگوتری: (هُوَ آخِرُهُ مَوْغُهُ): فلان
دوا بهدوای براکه ی له دایك بووه
مندالی تریان نمکه ووتوته نیوانهوه ۵
ههروا دمشگوتری: (هِيَ آخَتُهُ مَوْغُهُ):
ئهوه خوشکیه تی و دوا بهدوای ئهوه
له دایك بووه.

السَّوْغَةُ: بهمانا (السَّوْغُ) دی.

الْمُسَوَّغَاتُ: (مُسَوَّغَاتُ التَّعْمِينِ): ئهوه
بهنگه نامه و بروانا مه و پشتگیری
کردنانهن که پیویسته ئهوکه سه ی
دمیهوئ له فخر مانگه یهك دایمه زری
پیشکه شیان بکا بۆ تعین بوون.

سالت الماشیة سولاً و سراً: نازه له کان
بهنه خوئی (سرواف) له ناو جوون.

سافَ علیه: خوی گرت، به صهبر بوو

له سهری.

سافَ الشَّيْءُ: بۆنی شته که ی کرد.

سَافَى السَّافَةِ: له لبه لانه که نزیک
کهوتهوه.

أسافَ: نه خوئی (سرواف) کهوته ناو
نازه له کانیهوه.

أَسَافَ الرَّالِدَانِ: باوک و دایکه که
مندالیان مرد، به منداله مردوو که
دمگوتری (مُـسَافَ)، به باوک که
دمگوتری (مُـسِيفَ).

أسافَ فلاناً و غیره: فلانکه سی له ناو بر دو
فهوتاندى.

أسافَ فلان ریحاً: بۆنی فلانکه سی کرد.
سَافَ فلاناً: فلانکه سی رقیانده ۵ بۆنی
کرد بۆنه وه ی بزانی کامیان بۆنی
که سکون تره ۵ فلانکه سی خاقلانده.
سَوَّفَ فلاناً: فلانکه سی دواخست ۵
خاقلاندى.

سَوَّفَ الأمر: گوتی نهوه دوا نهو کاره
دمکه م ۵ کارمکه ی دواخست،
دمشگوتری: (سَوَّفَ به).

سَوَّفَ فلاناً أمره: کارمکه ی دایه
فلانکه سی و وتی به ویستی خوئ
چۆنی دمکه ی و چى دمکه ی بیکه.

استافه: بۆنی کرد.

إِسْتَاَفَ الْمَسَافَةَ: ماوه که ی بری
له مه سافه که ی تیپه ری.

السَّافَةُ: لِبَهْلَانٍ هـ زَمُوْبِيَهْكَ لَهْمَنِيَوَان
لِبَهْلَانٍ وَ زَمُوِي رَهْمَقُو پَتَهودا بِي هـ
(ك: سَوَانَف).

السَّافُ: حِيْنِي دِيَوَار لَهخْشْت بِي يَان
لَهبَهردو شْتِي تَر هـ نُهَو خْشْتَو
خُوْلَو پَرُوو هَالَهِي رَهْمَشَهبا
دَمِيَهِنِيَو دَمِيَا.

السَّوَالُ: دَمَرْدِيَكِه تَوْشِي حَوْشْتَر دَمِيِي
دَمِيَهْفَهوَتِيْنِي.

السَّرْفُ: صَهْبِرُو جَاوَهروَانِي كَرْدَن،
دَمْگوتَرِي: (فَلَان يَقْتَات السَّرْفُ):
فَلَانَكَهس بَهههَوَا دَمُزِي.

سَوَفُ: حَمَرَفِيَكِه بُو رُوژگاري دَاهَاتُوو
بَهكاردَمِيَهِنْدِرِي هـ فَيَعْلِي مَوْضَارِيَع
تَايِبَهْت دَمْكََا بَهْدَاهَاتُووَدَه.

السَّيْفَةُ: دُوور بُووَن، دُوورَكِهوتَنَهوَه،
دَمْگوتَرِي: (كَمْ سَيْفَةُ هَذِهِ الْأَرْضُ؟)
يَان دَمْگوتَرِي: (رَبِيْنَا سَيْفَةُ عَشْرِيْن
يَوْمًا): نِيَوَانْمَان دُوورِيِي بِيَسْت رُوژَه
پَنگَايَه.

المَسَافُ: دُوورِي هـ لَوْت.

المَسَافَةُ: دُوورِي هـ بَهزُوْرِي بُو رُوْبَهرو
نَهْمَلَازَه بَهكاردَمِيَهِنْدِرِي، دَمْگوتَرِي:
(مَسَافَةُ يَوْمٍ أَوْ مَسَافَةُ شَهْرٍ): وَاتَه
دُوورِي نُهَو وَلاتَه رُوژَه رَنِيَهكِه يَان
مَانَكِه رَنِيَهكِه.

سَاقُ الْمَرِيضُ سَرَقًا رِسِيَاقًا: نَهخُوشَهكِه

كِهوتَه گِيَانَهلَاوَمُوَه، دَمْگوتَرِي:
(رَايْت فَلَانًا يَسُوقُ): فَلَانَكَهسَم بِيْنِي
خَمَرِيَكِي گِيَان دَمَرْجُون بُوو هـ هَهروَا
دَمْگوتَرِي: (سَاقُ الْمَرِيضُ بِنَفْسِهِ وَنَفْسَه
فَهو سَاقُ).

سَاقُ فَلَانًا: هَاجِي فَلَانَكَهسِي هَهنگَاوَت،
لَههَاجِي دَا هـ لَهْدَاوَه تَيِيَهوَه ژَمْنِيَو
دَمْنَه دَمْنَهِي دَا بُوژَهوَمِي بَهروَا هـ
دَمْگوتَرِي: (سَاقُ اللَّهِ إِلَيْهِ خَيْرًا):
خُودَا خَيْرِي بُوْنَارَد، خَيْرِي بَهسَمَرْدَا
رَهشْت.

سَاقَتُ الرِّيحُ السَّحَابُ:
رَهْمَشَهبايَهكِه تَهَبُو تُوژُو گَلُو خُوْلِي
حَهوَا دَا، هَهوَرْمَكَانِي رَامَالِي.
سَاقُ الْحَدِيثِ: فَسَهكَهِي دَرِيژَه پَيْدَاو
بَهزَنْجِرَه گِيَرَايَهوَه.

سَاقُ إِلَيْهِ الْحَدِيثُ: رُوِي نَاخَاوَتَنَهكَهِي كَرْدَه
نُهَو.

سَاقُ الْمَهْرِ إِلَى الْمَرْأَةِ: مَارَمِيَهكَهِي نَارَد بُو
نَاَهْرَمَتَهكِه.

سَوَقٌ سَوَقًا: هَاجِي نَهسْتُوَرُو گَهوَرَه بُوو هـ
(هَوَ اسْوَقٌ وَهِيَ سَوَقَاءُ).

أَسَاقَةٌ: بَهْمَانَا (سَاقَةٌ دِي).

سَاقُ فَلَانًا لِالْمَاشِيَةِ: وَاي كَرْد فَلَان كَهس
نَاژَهلَهكِه لِي خُوْرِي هـ نَاژَهلَهكَانِي
كَرْدَه مَوْلَكِي فَلَان.

سَاقَةٌ: لَهروِيَشْتَن دَا پَيَشِرِكِيِي لَهگَهَل

دا گردو پېښی كهوت ه كی برکیتی
لهگهل دا كرد تابزاندری کامیان تیز
رهوره.

ساق مَعَه: شتهكهی لهگهلدا لیخوړی ه
شوینی كهوت.

سَوَقُ النَّبْتُ أَوْ الشَّجَرُ: روهكهكه پان
درمختهكه همدی پهیدا كرد.

سَوَقُ الْخِيَرَانِ وَغَيْرُهُ: بهمانا (ساقه) دئ.
سَوَقُ فَلَاناً أَمْرُهُ: كاروباری خوئی دایه
دمست فلانكهس.

ساقُ الْبِضَاعَةِ: هموئی دا بازار بؤ كالآكانی
بكاتهوه.

استاقه: بهمانا (ساقه) دئ.
إِنْسَاقُ: بؤ موطاومعهی (ساقه) دئ ه
شوین غهیری خوئی كهوت ه ملكهچ
بوو، ژرربار بوو.

انساق الجبل: کیومكه دریژ بووه.
تسارقت الماشية: نازهلهكان دوايهكتر
كهوتن، بهشوین پهكتر دواتن ه
لهړوښتن دا پالهپهستویان كرد.

تساقق الشيطان: نمو دوو شته پیکهوه
روښتن، شان بهشانی پهكتر رڼیان
كرد.

تساقق القوم: خهلكهكه لهبازاردا زهمو
زهمكارپیان كرد.

تسوق: لهبازاردا كړین و فروښتنی كرد.
تسوق القوم: خهلكهكه بازارپان

دروست كرد.

الساق: لیخوړی ترومییل پان ترین و
شتی لهو جوړه.

الساق: نیوان نهژنؤو قاج ه همدی
درمختو پروهك ه (ك: سرق وسیقان
واسوق) ه ههروا بهمانا نهفس و
گیان دئ ه نیمامی عمل دهربارمی
خهوارپجهكان دهلی: (لابد لي من
قناهم ولو تلفت ساقی): ناچارم
شمرپان لهگهل دا بكم تهناامت
نهگمر گیانشم تیدا بجی ه لهپهندی
پیشینان دا هاتووه (كشف عن
ساقه): قاجی لی ههلمالی، هم
پهنده بهكهسیك دمگوتری كهزور
بهجیدی دمست بهكارنك بكا شانی
بهردا ه ههروا دمگوتری: (قَرَعَ للأمر
ساقه): قاجی ههلكرد بؤ كردنی
كارمكه.

قامت الحرب على ساق: شهړمكه گهرم
بوو تاوی ساند.

قام فلان على ساق: فلانكهس زور
لیړپاوانه شانی بهركارمكه داو خوئی
پئوه خهريك گرد ه ههروا
دمگوتری: (بنی القوم يبرتهم على
ساق واحدة): خهلكهكه
خانومگانیان لهسمر پهك ریزو شیوه
دروست كرد ه (ولدت المرأة ثلاثة

ذکور علی ساق واحده): نافرمتهکه

یهک بهدوای یهکدا سح کوری بوونو

میینهیان نهکهوته نیوانهوه.

ساق حُر: نیرینهی باندیدی قهماریه.

السَّاقَةُ: پاشینهی سوپا.

السُّوقُ: بازار؛ نهو شوینهی کپینو

فروشتنی تیدا دمکری.

سوق القتال: شوینی لیکدانو شهرکردنی

دوو لایهنی بهگژ یهکدا چووه

گۆرهمپانی جهنگ (ک: أسواق).

السوق الحرة: بازار ی نازاد.

السُّوقُ السَّوْدَاءُ: بازار ی پمش

بازاریکه مامهله چیهکان تییدا

پابهندی نرخ دیاریکراو نابن.

السُّوقَةُ: رمشهخهک و بۆره پیاو

خهک ی همرمهکی (بۆتاک و بۆکۆ

بهکاردمهیندری، دمگوتری: (هر

سُوقَة وهم سوقة) (ک: سُوْق).

السُّوقِي: بازار یی، دمگوتری: (هذا

الشي سوقی): نهو کالایه بازار ییه

واته باش دروست نهکراوه.

السُّوْقُ: سایهق (فاج دریز (ههلو

فروش (ههلوچی.

السُّوْقُ: فاج دریز (رومکیک یهک

ساقی هه بی (هرزی دار خورما

نهوگاتهی دمردمکهوئی و به نهاندازی

بستیک دریز دمبی.

السُّوْقُ: قاتو؛ ههلو، خواردنیکی

بهناردی گهنم یان ناردی جو

دروست دمکری.

السُّرِيَّةُ: لاسکی روهک و قهدی درخت

(ه یان بازاری بچوک.

السِّيَاقُ: مارمی (مِسيَاق الكلام):

شیو می قسهو باسو و ئوسلوبو

شیوازی که لام (گیانهلو کاتی گیان

کیشان، دمگوتری: (هو في السِّيَاق):

نهو له گیان کیشاندا یه.

السَّيْقُ من السحاب: نهو هه ورمی با

پایدهمالی جا ناوی پیوه بی یان بی

باران بی.

السَّيْقَةُ: نازهلی لیخوپاو (نازهلی

فریندراو له لایه ن دوژمنهوه (ههروا

دمگوتری: (المرأ سَيْقَة القدر):

ئاده میزاد راپیچکراوی دمستی

قهدمره بۆ کوئی دموی وادمپاو

ناتوانی لی لادا (کۆختهو

دیوجامه و شتی واکهراوچی

لهدوایهوه خوی حهشار بدا (ک:

سِياق).

السُّوْقُ: حوشتریک راوکهمر خوی

لهپهنادا نه دیو بکا بۆ نهومی

نیچرمکهی نه بیینی (ک: مَسَاق).

السُّوْقَةُ: گۆجانی شوان که نازهلهکانی

پی دنناوئی (ک: مَسَاق).

ساک سَوَاکُ رسواکُ: به هیواشی رویش.

ساک الشیءُ: شته که ی شیلا دمستی پیدایهینا.

ساک فَمَهْ رَأْسَانَهُ بِالْجَوَاکِ: دم و ددانی به سیواک پاک کردنهوه، سیواکی به دم و دانی دا هیناو برد.

سَوَکَه: سیواکی کرد.

اِسْتَاکَ: دم و ددانی به سیواک پاک کردنهوه.

تَسَاوَلَا: به رویشتنیکی نهرم رویش.

تسارکت الماشیةُ: نازه که نهونده لاواز بووه که دم و لوزه لوزیه تی.

تَسَوَکَ: به مانا (استاک) دئ ه هروا به مانا (ساوک) دئ.

السَّوَاکِ: چیلکه داریکه لهرمختی نیراک یان درمختی لهو جوره سمریکی پرژ پرژ دمکری و سیواکی پی دمکری.

اَلْمِسْوَاکُ: به مانا (السواک) دئ ه (ک: مساویک).

سَال فلان سَوَالاً: بپروانه (سأل).

سَوَلَ سَوَلًا وَتَرَتَّلًا: نهرم بوو، دمگوتری: (سَوَلَ البَطْنُ): گدهی داجوړا ه (هر اسول وهي سولاء) ه (ک: سول).

سَوَلَ له الشَّرُّ: شپرو همرای له لا خوشهویست کردو هلی نا بو شپرو همر، دمگوتری: (سَوَلَتْ له نفسه

کذا): نهفس و هموا هلی نا بو نهو کاره ه هروا دمگوتری: (سَوَلَ له الشیطان کذا): شهیتان چوووه که لله بهمومو نهوکاره ی پی کرد ه (وهذا من تسویلات الشیطان): نهو لهخشته بردنهکانی شهیتانه.

تَسَوَّلَ: به مانا (سَوَلَ) دئ ه پرسپاری کرد داوای کرد.

السَّوَالُ: بپروانه مادهی (سأل).

السَّوَلُ: بپروانه مادهی (سأل).

السُّوَلارُ: شله مهنیه که کلبه ستینه زوو گر دمگری له پیتروژ دمردمهیندري، که شافه ی له سوته مهنی دیژل که مته.

السَّوْلُغُ: بپروانه مادهی (سَلَّغَ).

سام سَوَمًا رسوماً: بهرمو پیش رویش بهویستی خو ی ه بهمه بهستی ودمست هینانی شتیک رویش.

سامت الماشیةُ: نازه که کان بو خویان له وړان و پیویستیان به نائف نه بوو ه بهرموام بوون له سمر له وړان.

سام الطَّحْ علی الشیءِ: بالنده بهدموری شته که دا سوپاهوه.

سامت الإبلُ والرَّیخُ وغیرها: خوشتره که یان بایه که بهرموام بوون بهخیرایی یان به هیواشی گوزمری کرد.

سام الشين: بهشته كه وه لكاو ليى
نمبوه وه.

سام الإبل في المرعى: حوشترمه كى
بهره للاى پاوانه كه كرد وازى لى
هينا.

سام الإنسان ذلاً أو غشفاً: زه نيلى و
نارچه تى به سمر ناده ميزادمه كه دا
رشت.

سام فلتاً الأثر: كارمه كى خسته
نه ستوى و داواى لى كرد نه نجامى
بدا.

سام البائع السلعة سوماً وسوماً:
فروشياريكه كالائى رانواند بو
فروشتن و نرخه كه شى ديارى كرد و
لمحه ديت دا هاتووه (لايسرم احدكم
على سوم اخيه) بابه كى له نيوه زه و
زه مكارى به سمر براكه كى دا نه كا و
دمگوتري (سمت فلاناً سلعتي):
به فلانكه سم گوت كالاكهم به مونده
لى دمگري؟ و همروا دمگوتري:
(سُمْتُكَ بِعِيْرِكَ سِيْمَةً حَسَنَةً):
نرخى
حوشترمه كتم باش بهرز كرده وه.

سام الماشية على الحوض: ولاخه كه كى برده
سمر هموزمه كه.

اسام الماشية: ولاخه كه كى له له و مپرگا
له و مپراند.

اسام اليه ببصره: جاوى پيسى تى بپرى و

به جاو هه نكاوتى.

ساوَمَه مَساوَمَة وسواماً: مامه لى
له گه ل دا كرد بو كرپن و فروشتن.

سامم البائع بالسلعة: فروشياريكه
نرخى كالاكه كى بهرز كرده وه.

سَوَم الماشية: نازده لكه كى له له و مپرگا
له و مپراند.

سَوَم الحيل: ولاخه كانى به سوارم كانه وه
رپه وانه كردن و ناردنى.

سَوَم فلاناً: وازى له فلانكه س هينا چى
ده كا بيكا.

سَوَم فلاناً في ماله: فلانكه سى له مال و
سامانى خوى دا ده سه لاتدار كرد و
هموو سه لاهييه تيكي دابه.

سَوَم على القوم: په لامارى نه ته و مه كى
داو هيرشى له ناكاوى كرده سهريان و
بارودوخى شيواندن.

سَوَم الشين: شته كه كى نيشانه دار كرد.

استامت الماشية: به مانا (سامت) دى.

استام البائع بالسلعة وعليها:
فروشياريكه نرخى كالاكه كى
بهرز كرده وه.

استام المشتري من البائع بسلعته: كرپار
نرخى كالاكه كى به فروشياري رانواند
داواى لى كرد پتي بلخ چهنده؟

استام فلاناً السلعة وعليها: داواى
له فلانكه س كرد نيشانه كى كالاكه كى
بو رپون بكاته وه.

سَوِي الرَّجُلُ سَوِي: پياومکه کاروباری باش
بوو، پياومکه نیشی لهبار بوو.

أَسْوَى: راومستاوو بهردمواومو کار
دروست بوو.

أَسْوَى فُلَان: فلانکس نیشی باشو

رَيْكُو پَيْك بهردمواومو بوو

لهنهخوښی رزگاری بوو لهبیری

چوو خرابه‌ی کرد لهحیساب دا

هه‌له‌ی کردو راستی کردموه ریسوا

بوو دایه‌ینا په‌یدای کرد

به‌له‌ک بوو، توشی نه‌خوښی پیست

بوو.

أَسْوَى الشَّيْءِ: شته‌که‌ی رَيْكُو خستو

ته‌ختی کرد په‌شگوڼی خست.

أَسْوَى الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شته‌که‌ی ومکوو

فلان شت لی کردو رَيْكُو خستیه

سمر شیوه‌ی نه‌و ومکوو نه‌وی لی

کرد.

ساوا: هاوشانی نه‌وی لی کرد، خستیه

ناستی نه‌و، دمگوتری: (ساوی فلان

قِرْتَه‌و به‌ی العلم وغیره): فلانکس

له‌بوازی زانستو شتی تردا چووه

ناستی هاوشانه‌که‌ی و پیی

گه‌پشته‌وه.

ساوی هذا بِذاک: نه‌وی به‌رز کردموه تا

گه‌پانډیبه‌ی ناستی نه‌و.

ساوی بینهما: نه‌و دوانه‌ی والیکرد له‌یه‌ک

ناست دابن و ومکوو په‌ک واین.

تساوما السَّلْمَة ولفها: فروشیارو کرپار

دان و سانیان کرد دمبارم‌ی کرپن و

فروشتنی کالاکه و فروشیار

نرخیک‌ی درکاندو کرپاریش

نرخیک‌ی تری رانواند.

تَسَوَّم فُلَان: فلانکس نیشانه‌په‌کی بو

خوی دانا تا پیی بناسری.

السَّائِمَة: همر ئازده‌تیک به‌دممی خوی

بله‌ومړی و پیویستی به‌نائف و نالیک

نه‌بی (ک: سوانم).

السَّام: مردن زېږ و توڼو و رېږموی

نالتون و زیو له‌بمردو له‌کانه‌کان دا

قالبه‌ی زېږ و زیو دار خه‌پزمران.

السَّامِي: همرشتیک پان بدری بولای

(سام) که په‌کیکه له‌کورپکانی

حه‌زرمتی نوح (د.خ)، دمگوتری:

(جَنَس سامي): په‌گه‌زی سامی نه‌زاد

و (لغة سامية): زمانیک‌ی سامی.

السُّومَة: نیشانه‌و علامه‌ت و نرخ و

به‌ها، دمگوتری: (إنه لغالي السمة):

نموه گران به‌هایه.

السَّيْمَة: به‌مانا (السُّومَة) دی.

السَّيْمَا: نیشانه‌و علامه‌ت و فورشان

دغه‌رموی: ﴿سَيِّمَانَهُمْ فِي

وَجُوهِهِمْ﴾.

السَّيْمَاء: به‌مانا (السَّيْمَا) دی.

السَّيْمِيَاء: به‌مانا (السَّيْمَا) دی.

فهوتا.

الإستواء (خط الإستواء): هَيْلَى كَاكِشَان

ه بېروانه ماددى (خبط).

السُّوَى: عهدل ه مهېستو نامانچ ه

(وَسُوَى الشَّيْءِ): ناوېراستی شت ه

لهجياتى شت ه غمېرى شت.

السُّوَاءُ: بهمانا (السُّوَى) دئ ه هاوشانو

هاوړپټيه تى ه تهختو دمشتايى،

دمگوترئ: (مكان سواء): شوپنځيكي

تهخت ه (وئوب سواء): كراسيكي

رَيْكُو پَيْكُو درېزو بانى گونجاوو

لهبار ه (رجل سواء البطن): پياوځكه

ورگى لهگهل سنگى دا رېكه و ورگى

دمرنه پمړيوه ه (رجل سواء القدم):

پياوځكه بهرېنې تهختو پاژنه

پې و سنگه پېنې لهگهل بهرى پېنې دا

راستو رېكه.

سَوَاءُ الْجَبَلِ: تَوْبَه لَآكِي كِيُو، دوندى كيو

ه (سواء النهار): نيومړو، زوربهى

شه و ه (ليلة السَّوَاءِ): شهوى

چواردى مانگى فمهرى ه كه مانگ

تېيدا خشتو كامل دمېح ه (ك):

أَسْوَءُ ه دْمُكُوتَرِي: (مررت برجل

سواء والعدم): بهلاى پياوځك دا

رؤيستم بونو نه بوونى چون بهك

بوو.

السُّوَاءُ مِنَ الْأَرْضِ: زموييه كه گله كهى

سَوَى الشَّيْءِ: شته كهى راست گردموه

رېنكى خست ه رېك و پېنكى كرد.

سَوَى بَيْنَهُمَا: بهمانا (ساوى بېنهما) دئ.

سَوَى الطَّعَامِ: خواردنه كهى پې گهياند،

دمگوترئ: (سَوَيْتُ عَلَيْهِ الْأَرْضُ وَبِه)

لهوځاكدا به هيلاك چوو فهوتا.

استرى: راست بوو، ماپه وه له سمر نه و

حاله.

استرى الشَّيْئَانِ: نه و دوو شته هاوشانو

چون بهك بوون.

استرى فُلَانٍ: فُلَانِكَمَس گهنجيه تى كامل

بوو.

استرى الطَّعَامُ: خواردنه كه پېنكه پې.

استوت الأرض: زموييه كه بوو

به سوتمه پړو قاتو قري تيدا بهيدا

بوو.

استرى به الأرض: لهوځاكدا فهوتا.

استرى على كذا: چوو ه سهرى،

كوټرؤلى كرد ه جئ گير بوو ماپه وه ه

بوو به خاومنى و دمستى به سمر دا

رؤى.

استرى على سرير الملك: دمسه لاتی گرته

دمست.

استرى اليه: چو بولای و كرده نامانجى

خوى.

سَوَى: بؤ موطاومعهى (سَوَاهُ) دئ.

سَوَى به الأرض: لهوځاكدا تيدا چوو

ومكوى لب وابي ۵ پان زموى دمشتى
نهرمه لان.

السوي: دمشتايى و ريك ۵ مام ناومنديى
۵ ناسايى و عادمتى ۵ مام ناومند.
السويّة: راست و مام ناومند ۵ عمدلو
ويژدان ۵ پارچه بهرگيگه دوگى
حوشتر لهخو دمگرى و مكوو
مله و انكهو شتى بازنه يى دموران
دمورى سه نامه كه دمدا ۵ جلّه
حوشتر ۵ (ك: سوايا).

السّي: هاوشان و بهرامبهر بو نيرو مئ
يهك شيوه بهكاردى ۵ دمگوترى: (هو
سيك و هي سيك و هما سيان) ۵ همروا
بو شويني دمشتايى و ساراو
چولموانيش بهكاردى.

سيما: بهتايبه تى، دمگوترى: (أتفن فلان
العلوم العربية سيما النحو): فلانكس
زانسته عمره بيبه كان فيربووه
بهتايبه تى نه خو.

المستوى: (السطح المستوي): نهو
روبهرمه لههمرشوينيك دو خال
دابنى هيلى ناوهراستيان يان هيلى
پيوه لكاويان راست بو و خوارى
تيدانه بچ.

سَيَاتِ الناقصة: حوشترمه شيرى
داچورانده شيرى له گوان دا چورا.
سيّا فلان الناقة و همرا: فلانكس شيرى
حوشترمه ي دوشى نهو شيره ي

خهرىكبوو له گوانى دابچورئ.

إنسيّاً اللبنُ من الضرع: شيرمهكه بئ
دوشين له گوانى نازلهكه چورا به
خوار.

تَسَيَاتِ الناقةُ و همرا: بهمانا
(سيات) دئ.

تَسَيَاتِ الأمور: كارمهكان تيگه لو
پيگه لو بوون.

تَسِيّاً فلان بَسِيّاً قليل: فلانكس
شتيكي كه مى شير پيدام.

تَسِيّاً فلان بمسي: فلانكس دوى
ئينكارى كردن دانى به مافى من
دانا.

السّي: شيرى نازله كه به بچ
له گوانى دابچورئ.

السيّا: كفن فروش.
ساب سيباً و سيباناً: روى بو كوئى
ويست مى ناو نه گهرايه وه.

ساب فلان في كلامه: فلانكس دريژه ي
به قسه كردن داو دهمدرئى كرد.

سَيِّبُهُ: وازى لئ هيتا و بهرهللاى كرد بو
كوئ دهچ بچ.

انساب: بهمانا (ساب) دئ ۵ (انساب غر
كذا): بولاى نهو گهرايه وه.

الإسابة: له بواري كيمايدا بريتييه لهو
عهمه ليه ته ي كه ماده ي رهق دمكاته
شله مهنى يان غاز.

السَّائِبَةُ: نيهمال گراو بهره لڏا کراو ۽ لهسهردمي پيش نيسلامدا حوشترهان نه زري بته گانيان دمگرد نيتر نهو حوشتره باري لي نه دممنراو لهکوي بيويستايه دهله ومراو کس لههيج شتيك نه پدمگيراپه وه ۽ يان حوشترنک وهجهي پيگاو زاو زني لي گهوتبتيته وه نيتر نهو جوړه حوشتره بهره لڏا دمگراو باري لي نه دممنراو کس سواي نه دمديو ۽ ههروا ناوه بو کزيله يهک نازاد بکري و وهلاي بو نازادکمرمه که نهبي ۽ (ک: سَوَاب و سَيِّب).	السُّيُوتَةُ: لهبواي کيميا دا سيفه تي جيسي سائبه. سَيِّجَ كَذَا وعليه: به مانا (سَوَجَ دئ، دمگوتري: (سَيِّجَ حائطه بالشوك او الأسلاك الشائكة): ديواره کهي تهل به نندگرد يان چقل ريژي گرد بوته موي کس نه تواني بيگاتي يان خوي نيوه هه لبداته خوار. السَّاجُ: بپوانه مادهي (سَوَجَ). السِّيَاجُ: بپوانه مادهي (سَوَجَ). السَّيْبَارُ: جگهرمي هک گه لاتوتنه که ورد نه کرابي و لول درابي. السَّجَّارَةُ: جگهرمي هک توتنه کهي ورد کرابي و له پارچه کاغه زيکي تهنک پيچرابي، ناماده کرابي بو کيشان. سَاحِ الْمَاءِ سَيِّحاً و سَيِّحَاناً: ناوه که جاري بوو، پموان بوو. سَاحِ فُلَانٍ فِي الْأَرْضِ سَيِّحاً و سَيِّحَاناً: فلانکس بهناو زموي دا گهراو گهشت و گوزاري کرد ۽ بهناو زموي به مهبه سستي خوداپه رستي و بيرگردنه و مودرويشي بهناو ولات دا گهرا ۽ (سَاحَ فُلَانٍ): له مزگهوت دا مايه و موي لي دمرنه چوو ۽ هه ميشه به پوژوو بوو. سَاحَ الظِّلِّ: سيبه ره که له خورناو وه بهرمو خوره لات گهراپه وه.
السَّيِّبَةُ: تاكي (السَّيِّبُ) ۽ شهراب. السَّيِّبُ: همرشتيك وازي لي بهي ندرئ و بهره لڏا بکري ۽ عطاو ۽ بهخشش ۽ چاکه ۽ زيادمو سوننهت ۽ موي توکي کلکي نهسپ ۽ يالي نهسپ ۽ مال و ساماني ژهر گل دراوي کون ۽ کان و کانزا ۽ سهولي گه شتييه وان نهو داري بهله م و گه شتي پي لي دمخوري ۽ (ک: سَيِّب). السَّيِّبُ: دمرای ناو ۽ سيو، بويه دملين: (سيويه): به مانا بوني سيوه ۽ (ک: سيوب). السَّيِّبُ: به مانا (السَّيِّبُ) دئ.	

أَسَاحُ الْقَرْسُ وَغَوْهَ بَنْبَه: نهسپهکه کلکی
خوی شوپ کردموه.

أَسَاحُ نَهْرًا وَغَوْه: جوهمهکهی رؤیاند ناوی
روبارمهکهی پرموان کرد.

سَيْحُ أَكْثَرُ كَلَامِهِ: زوربهی قسهکانی
رازاندنهوه ه هیلکیشی و بو کردو
پلانی بو دانا.

أَسَاحُ: بهر فراوان بوو، دموترئ:
(الْأَسَاحُ الْبَطْنُ): گمدی کشا، گموره
بوو له بهر گمورمبی داچوپابه خوار.
أَسَاحُ الْمَاءِ: ناومکه ههئقولا ه (الْأَسَاحُ
الشَّرْبُ): قوماشهکه دادر، شهقار
شهقار بوو.

أَسَاحُ الصَّبْحِ: ئاسو پوناك بوو
روناکایی بهرمبهیان تاریکی دری.
السَّالِحُ: گمپیدمو دمروئش پموشت ه
گمپیده بهناو زموی دا بو
بهدمستهینانی زانیاری و لیکۆئینهوه
یان بو گمشت و گوزار ه پۆزوموانی
ومگری مزگموت بوو و ئیعتیکاهکر.
السَّيْحُ: ناوی پرموان بوو بهسهر روی
زموی دا، ناوی جوگا ه قوماشی
خمت خمت ه (ك: أَسَاح).

السَّيْحُ: گمپیده؛ کهسینک نیشی ههر
گمپان بئو هه میسه لهگمشت و
گوزاردا بئ.

السَّيْحُ: نهوکسهی بهمه بهستی فیتنه
جۆیی و شه پرنانهوه بهناو ولاتان دا

بگمپئ ه (ك: مَسَاح).

المسح: پرموانه مادهی (مَسَح).

أَلْمَسِيحُ: کوللهی پهنگو و پهنگو
خمتخمت ه کهرمکیوی.

ساخت قرائته سَيْنًا وَسَيْنَانًا: قاجی
بهزموی دا رۆجون.

ساخت الأرض بهم: زموی قوتی دان.

أَسَاحُ الشَّيْءِ: شتمهکهی والی کرد
بهزموی دا رۆبجی.

السَّيْحُ: تاهمفهو پیرپکی ئاینین
لههیندوستان ه شیشی گوشت
برژاندن.

السَّيْدُ: گورگ ه (ك: سيدان وهي سيدة).

السَّيْدَانَةُ: بهمانا (السَّيْدَةُ) دئ ه
ناهرمتی ئازا ه (ك: سيدان).

السَّيْدَاقُ: درهختیکی قهد نهستوره،
توئسکلهکهی تیزو بیبههر ئاسایه،
خوئی دارسوئاومکهی ریسراوی
کهتانی پئ سبی دمکرتنهوه ه
تاکهکهی (سَيْدَاقَةُ).

سار سيار: رؤی.

سار الكلام أو المثل: قسهکه یان پهندهکه
بهناو خه لک دا بلاو بووه ه
لهمندیک هاتوو (أَسَايَرُ الْيَوْمِ) وقد
زال الظهر: بهکهسینک دموترئ:
کهله دابینکردنی پئو یستییبهکهی
ناهومید بوو بئ.

سار الشيء ربه: شتمهکهی رؤیاند.

سار الدابة: سواری و لاخه که بوو.

سار السنة أو السيرة: شوین سونمت کهوت

یان په پرموی ژینامه ی پیته مبهری

کردو بهوشیوه ههئسو کهوتی کرد.

اساره: وای لی کرد برپوا ه (اسار

الدابة): ولاغه که ی بهره للا کرده ناو

لومرگا و پاوان.

سایره: له گه لیا پړوی و هاوړنیه تی کرد

ه (فلان لاسایر غیلاه): فلانکس

له گه ن ته سپه گانی دا روښتن ناکړی

واته دروژنمو به که لکی هاوړنیه تی

نايه.

سیره: به مانا (اساره) دی.

سیر فلاناً من بلد أو موطن: فلانکسی

له وشارو ولاته دا کرده دمر.

سیر المثل أو الکلام: به ندمکه یان وتهو

ناخاوتنمکه ی به ناو خه لک دا بلاو

کردموه.

سیر فلان سيرة: فلانکس سمر

گورشته ی رابواردوانی گیرابه وه.

سیر الشرب وغیره: هوماشه که ی تیتول

تیتول کرد.

سیرت المرأة غضابها: نافرمته که

خمتخته خمنه ی له خوی دا.

استار بسیرته أو بسیرته: رنګاو

پړوگرامی نه وی په چاو کرد.

تسایر: به مانا (سان) دی ه دموتر:

(تسایر عن وجهه الغضب): پقو

رنگ ترشی له دهم و جاوی روپی

نه ما، روی ناسایی بؤوه.

تسایر الرجالن: نه و دوو بیاوه پیکه وه

روښتن.

تسیر جلد: پیستی شفقار شفقار بوو ه

(تسیر بسیرته): به مانا (استار) دی.

السائر من الشیء: باقی ماندمی شت ه

پهندي بلاوه بوو باو له ناو خه لک

دا ه (ک: سواتر).

السیر من المجلد: سیرمه چهرم تیلمه

چهرم ه (ک: سیر و اسیر).

السیر: جوړه بوردمه که خمتی زمردی

تیدان ه هوماشیکی خمتخته و

تیتول تیتوله خمتی ناوړشمی

تیدان ه زړی خالص ه پیستی

نوو ساو به دمنکی بهروبومه وه.

السیرة: ژنامه ه رېبازو پړوگرام ه

(ک: سیر).

السیرة: که سیک زور برپوا.

السیر: روښندمو خوشرؤ زور پړو ه

به کیک له نه مستیره گه پړوکه گان.

السیرة: کاروان وفاقله هورئان

دمهرموی: رجاءت سیرة فازسلوا

واردهم ه ه نوتومبیل، ترومبیل که

به به نرین و گاز نیش ده کاو خیرا

دمروا له سمر حوار پیچکه و زیاترو

که متر.

أَلْمُسِيرُ: قوماشیکه تاتائی ناوریسمی
تیدایه و مگو تيلمه و هیل.

سَيْسَى الْحَبُّ سَيْسًا: دانه و نلکه مۆرانه
لیی دا.

السَّيْسَاءُ: ریزه فمهمره ی پشت یان
پیکه وه به سته ی فمهمرکان ه
دمشگوتری: (حمله علی سیسَاء الحقی):
هه لی گرت بۆ سمر سنووری حه ق و
راستی ه (ك: مَيْسِي).

السَّيْسَاءُ: زهوی نهرمه لَان و گله ورده.

السَّيْطُ: بپروانه ماده ی (سَوَط).

سَيَطَرٌ عَلَيْهِ: به سمری دا زال بوو.

سَاعٌ سَيَعًا وَسَيَوَعًا: فهوتا ه تیدا جوو.

سَاعَ الْمَاءِ أَوْ الشَّرَابِ: ناومکه یان
تراویلکه که له سمر روبهری زهوی
بریسکه و شه پۆل دان.

أَسَاعَةٌ: وای لی گرت بضموتی ه یان
بدرموشیتته وه.

سَيَّعَ الْحَانِطُ: دیوارمکه ی به قوره سپی
کاپیداگراو و شیلراو سواخ دا ه گل
که چی کرد ه سپیکاری کرد.

سَيَّعَ الزَّقِّ وَالسُّفِينَةَ: کۆلینه که یان
که شتییه که ی قیر کرد، قیری تی
هه لسوو.

سَيَّعَ الْجِلْدَ وَغَرَهُ: پێسته که یان شتیکی
تری له و جۆره ی به بهزو پیو چه ور
کرد ه هه نوی.

إِنْسَاعَ الْمَاءِ أَوْ الشَّرَابِ: به مانا (سَاع) دئی.

إِنْسَاعَ الْجَمْدُ: سه هۆلمکه توایه و مو رموان
بوو.

تَسَّيْعٌ: به مانا (سَاع) دئی.

تَسَّيْعَ الْبَقْلِ: گز و گیا که که و نلکه ی
کرد، راژا، مۆنجی دایه وه.

أَلْأَسْيَعُ: ناوی شه پولاوی و تراویلکه ی
درموشاوه.

السَّيَّاعُ: درهختی لیان یان درهختی بان
ه قوری به کا شیللراو بو
سواخکردنی خانوو ه قیرو زفت ه
پیو که مهشکه و شتی وای پیو چه ور
دمکری.

السَّيَّاعُ: قوری به کا شیللراو که دیواری
پیو سواخ دمکری ه قیرو زفت ه پیو
شتی له و جۆره ه ماله ی له دار
دروستکراو بو سواخکردن.

السَّيَّعُ: ناوی رموان بوو به سمر زهوی
دا.

السَّيَّعَاءُ: به شیک له شهو.

السَّيَّعَاءُ: به مانا (السَّيَّعَاءُ) دئی.

السَّيَّاعُ: بپروانه (سَوَع).

السَّيَّعَةُ: داریکه لوس یان شتیکی تری
لووس ماله ناسا یان و مگوو که مچه
قورمکه ی پیو لوس و ریک دمکری ه
(ك: مَسَاع).

سَاعٌ سَيَّعًا: پاک و خاوین بوو ه به له زم
بوو.

سَاعَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فِي الْحُلُقِ: به خۆشی

خواردنه که یان ناوو شله مهنیه که
 له قورگ رو جووه خوار.
 ساغ الشیئ: شته که رموا بوو له بار بوو
 گونجا ه (هو ساغ و سیغ).
 ساغ الشراب والطعام: شله مهنی و
 خواردمه مهنیه که ی قوت دا بهناسانی
 له قورگی نهو دیوی کردن و تامو
 له زمته پیگه یی ه (اساغه): وای لی
 کرد رموا بی بگونجی هیچ نمری و
 له مپهریکی له مپردهم دا نه بی.
 السیغ: دمگوتری: (هذا سیغ هذا): نه وه
 بهمنندازی نه وه به له سر شیوهی
 نه وه.
 سافت ید سیفا: دمستی قه نشتن ه
 دمورو بهری نینوگه کانی چلکن
 بوون.
 ساف فلاناً وغیره: به شمشیر له فلانکه سی
 دا.
 سیفت النخله: دره ختی خورما که
 توپکلی بنکی لقه کانی مابوون.
 اساف فلان: فلانکه س شمشیری له شان
 کرد ه شمشیری کری.
 اساف الوالدان: دایک و باو که که
 مندانله که یان مرد.
 اساف فلان: فلانکه س هزار که وت.
 سایفه: شمشیر بازی له گه ل دا کرد ه
 به شمشیر گاتته ی له گه ل کرد.

سیفه: له شته که دا و پنه ی شمشیری
 دروست کرد.
 استافوا: شمشیر بازیان کرد ه
 به شمشیر لیکیان دا ه تاویان دایه
 شمشیر.
 تسایفوا: به مانا (استافوا) دی.
 تسیغه: به مانا (سائه) دی.
 السائف: خاومن شمشیر.
 السائفه: زمویه که بکه و پته نیوان
 رهقانی و لمبه لان ه (ک: سوانف).
 السیف: شمشیر؛ جوړه چه کیکی
 ناسراوو دیاره ه به مانا زمان لوسی و
 قسه زانی دی ه دمگوتری: (بین فکی
 فلان سیف صارم): له نیوان دوو
 شه و پله ی فلانکه س دا شمشیری
 برنده ه ه به مبه ست زمانلووسی و
 قسه زانییه ه ماسیه که له سر
 شیوهی شمشیر ه (ک: سیوف
 و آسیاف) ه (سیف الغراب): جوړه
 گوئی که له پیری (السرونیات)
 که لاکانی باریکه لهن و مکوو شمشیر
 وان.
 السیف من السمک: نهو ماسیه به
 که له سر شیوهی شمشیره ه که ناری
 دمرا ه که ناری شیوو روبار ه (سیف
 القارة): نهو به شه دمشتاییه ی
 کیشومرکی که که دمکه و پته قهراخی

دمريا ه (ك: أسيف) ه نهو توپكتهی
لكاوه بهبنکی لقه دار خورماوه.
السيفان: پياوی دریزی قهد باریک
ومکوو شمشیر ه (وهي سيفانة).
السيفه: بروانه مادهی (سوف).
السيف: خاومن شمشیر ه شیرگهر،
شمشیر دروستکمر ه کهسیک پاشاو
فهرمانرپهوا نهرکی لهملدانی
تاوانبارانی دهخاته نهستو ه (ك:
سيفه).

السيفه: لهبواوی سهربازی دا نهو
شهرپکمر و جهنگاومرانسهن کهه
بهشمشیر شهرپدکمن.
السيف: سالانی هات و هرپی و گرانی.
السيفه: لیکدان بهشمشیر ه پاهینان
لهسهر بهکارهینانی شمشیر.
السيف: شمشیر لهشان.

السيف من الثياب وهرها: نهو
قوماشهی وتههی شمشیری لهسهر
دروست کرابی ه نهگهر بو دراو
بهکارهات نهو پارمو دراویکه
فهراخهکانی نهخش و زبری
پیومنهپی لووس و هوس بی.

السيفون: نهو صندوقو خهزانه ناومهیه
که بیسانی ناو ناودمست رادهمائی.
سال سيلاً وسيلاناً و مسيلاً: پهوان بوو،
جاری بوو ه سهر ریزی کرد ه

دمگوتری: (سالت الأرض بما فيها):
زموی سهر ریزی کرد بهوهی تییدا
بوو.

سالت عليه الخيل وغيرها: لهههموو
لايهکهوه نهسپ سوار پهیدا بوون و
سهریان ههئدا.

سال بهم السيل: لافاو راپدان ه (وجاش بنا
البحر): دمريا خستنیه ناو گیزاوی
خویهوه واته نهوان کهوتنه کیشهو
ناخوشیهوه نیمه کهوتینه گیزاوو
چورتمی ناخوشترموه.

سالت القرى: سپیایی و پهلهسپی
ناوجهوانی نهسپهکه پان و دریز
بؤوه تهنانهت تاسهر لوتی هات.
أسأله: شلهمهنیهکهی رؤیانند،
تواندیهوه ه دمگوتری: (أسأل
المغذن): کانزاکهی تواندموه.

أسأل حدّ النصل: سهری تیرمهکی دریزو
باریک کرد.

أسأل الغاز: غازمهکی والی کرد نهزور
شل بی نه توند بی.
سأله: بهمانا (أسأله) دی.
تسأل: بهمانا (سأل) دی.

تسأل الكتاب وغيرها: دمستمو تاقمو
گروپهکان لهههموو رویهکهوه
راجمین.

السائل: لهبواوی کیمیا گهری دا

حاله تي كه له حالته گاني ماده
نه زور شلو غاز ناسايه، نه په قو
تونده ه (ك: سرائل) ه دموگوتري:
(الزيت نوع من السوائل): زهيت
جوړي كه له شلمه مني.

السائل: مينه (السائل) ه دموگوتري:
(رايت سائل من الناس): كومه له
خه لكې كم بيني له هه موو لايه كموه
هه لړان ه (ك: سوال).

السائل: دره ختي كه چقلاوي قه باره
مام ناو مندييه له پېړي (القرنية) يه
تويكايكي سوري هه به بو
دباغ كردن به كار دي له گاني
لوسو بي گرين، له ميصري
سرمو مو ولا تي حه به شهو ولا تي
عمر ب دپړي ه دره ختي (سهر)
نه گهر بهر ز بي ه (شجر الخلاف):
بهزاراوي په مهن.

السئل: لافاو ناوي زوري پړوان ه ناوي
باران نه گهر كوي بيته ومو به گورجي
به سمر زموي دا پړوا ه (ك: سول).

السيلان: هه وكردي رپړموي ميز،
كه ناوه عيلميه كه ي (الجنركي) يه ه
په كي كه له نه خو شيه گاني
كوته ندامي زاو وزي.

السيلان: دسكي شمپيرو كيرد نه ووي
دهستي تيومرد.

المسيل: رپړموي ناو و فرميسكو شتي وا
ه (ك: مسابل ومسل و مسلان).

السيمافور: نالايه كه له سهر رپړموي
شه مه ندمفرو شتي وا هه لدمدري،
به لاي سهرموي پارچه يه كي
پنوميه و مكوو باسكي نادميزاد
هه لېزو دابهز دمكا، نه گهر سمر
شوپر بووه نامازمه بو نه وه كه پړكا
چوله و له مېهر نيه.

السيمياء: سيحرو جادو بازي ه
په لكردي شتي خه يالي و بوچ و
بي بناغه يه كه له واقع دا بووني
نيه.

السيّة من اللوس: نه ملاو نه ولاي كموان
كه كه وانه يي دمېنه وه.

شَين: پیتی سیانز مه مه له زنجیری
پیته کانی هیجا، له ناو مرستی زمان و
مه لا شو دمردی، په کی کیشه له پیتی
(الشجرية).

الشُّرْبُوبُ: تاوه باران، ریژنه باران و
تونو به هیزی له هه موو شتی کدا و
(شُرْبُوبُ الشمس): نهو پهری
گهرمایی خوړ. (شُرْبُوبُ القُرْس):
بازهاو یشتنی به گوری نه سپ و (ك):
شایب).

شَيْرُ الْمَكَانِ شَاوًا: شوینه که به رزبوو،
رهمه لان و توند بوو.
شَيْرُ فُلَانٍ: فلانکس راپاو گرنگ خواز بوو
و (هو شَيْرٌ).
اشَاوَه: گرنگی پیداو خستیه هه له قو
دلهر او کیوه.

إِشَاوًا: بیژرا، روی، پی ناخوش بوو.
شَاشَاتُ النِّخْلَةِ وَشَاشَاءُ وَشِشَاءُ:
دارخورماکه قبولی متوربه کردنی
نه کرد.

شَاشًا فُلَانٌ بَاغُورٌ وَالْغَنَمُ: فلانکس
گویدریزو مهر و بز نه کانی پادان و
لی خورین به و تهی (شَاشًا).

تَشَاشًا الْقَوْمُ: خه لکه که بلاو بونه وه.

تَشَاشًا أَمْرُهُمُ: کارمه یان ناسان بوو.
شَنِفَتَ رَجُلُهُ: قاجی کوانه رهمه لیها
و (هو مَشْرُوفٌ).

شَنِفَتَ رَجُلُهُ: به مانا (شَنِفَتٌ دى).

شَنِفَتَ الْأَصَابِعُ: دمور و بهری نینوکه کانی
چلکن و شه قار شه قار بوو.

شَتِفَ جِسْمُهُ: جهسته ی کوانه رهمه لیها
و (فَهُوَ شَيْفٌ).

شَتِفَ فُلَانًا وَلَهُ وَمِنْهُ شَأْنًا وَشَأْنَةٌ: رهی
له فلان بوو رمشبینی له لا پهیدا بوو.

إِسْتَشَافَتِ الْقَرْحَةُ: برینه که ی پیس بوو،
قول بوو.

شَافَ الْجُرْحُ: پیس بوونی برین و
داومشانی به جَوْرَتِكَ چاکیوونه وهی
چاو مروان ناکری.

الشَّامَةُ: کوانه رهمه یکه شوینه که ی
زبرمو به داخ کردن چارمه ی

دمکری و رقو کینه و رمشبینی،
دمگوتری: (إِسْتَأْصَلَ اللَّهُ شَأْقَهُ): خودا

له رگو ره شه وه دمری هیئا.

شَامَهُمْ شَامًا: نه گبه تی بو هیئا و
دمگوتری: (شام عليهم).

شُمَ عَلَيْهِم: بوو به نه گبه تی بو یا و (هو
مَشْرُومٌ عَلَيْهِم) و (ك: مشائم).

أَشَامَ: چوو بۆ شام.

شَامَ بِهِ: به لای چهپی دا بردی.

تَشَامَ: رهشبینی نواند.

تَشَامَ بِهِ: به لای چهپی دا بردی.

تَشَامَ: نیسههتی دا بۆلای نهگبهتی ۵

بردی بۆلای چهپی.

تَشَامَ بِهِ: به مانا (تَشَامَ) دئ.

الأشَامُ: نهگبهت ۵ نهگبهتی هیئ ۵ (ك:

أشام)، دمگوترئ: (أشام کل إنسان

بَيْنَ لَحْيَيْهِ): نهگبهتی هه موو

نادهمیزادیک به هووی زوبانیهومیهتی.

الأشَامُ: ههریمی باکوری خورئاوای نیوه

دورگهی عهریب.

الشُّؤْمُ: شهرۆ نهگبهتی.

الشُّؤْمُ: میتینهی (الأشَام) ۵

پهچهوانهی مانای (الْيَمْنَى) به،

دمگوترئ: (أَلَيْدُ الشُّؤْمِ).

الشَّامَةُ: لای چهپ، دمگوترئ: (نظَرِيْمَتُهُ

و شَامَةُ).

الشَّامَةُ: نهگبهتی ۵ لای چهپ ۵

قورئان دمغهرموی: ﴿هُمْ أَصْحَابُ

الْمَشَامَةِ﴾.

الْمَشَامِ: رهشبین ۵ کهسیک گومانی

خراب بهزیان بهرئ.

شَانَ شَانًا: نیشی بۆ پهیدا بوو ۵ (شَانَ

شَانَ فَلَان): شوئن رهبازی فلان کهوت،

به رهپهچکهی نهودا رهوشت.

إِشْتَانَ شَانُهُ: شوئن رهبازی نهو کهوت.

الشَّانُ: حال و مزع و چۆنیهتی ۵ پهلو

پایه، دمگوترئ: (رجل من ذری

الشان): پیاوئکی خاومن رهزو پهلو

پایهیه ۵ به لۆو چورتم و تهنگانه و

هه لهو گهربوون ۵ به لۆو کارمسات ۵

قورئان دمغهرموی: ﴿لِكُلِّ امْرِئٍ

مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَانٌ يُغِيهِ﴾ ۵ ههروا

به مانا پهیداو یستییهک هاتوو ۵

قورئان دمغهرموی: ﴿وَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ

لِغَضِّ شَأْنِهِمْ﴾ ۵ (ك: شون).

شَوْنُ العین: رهردوی فرمیسکی چاو.

شَوْنُ الطَّلِبَةِ: کاروباری هوتابیان.

شَوْنُ العاملين: کاروباری کرئکار.

شَأْرَتُ القومِ شَأْرًا: پئیش خه لکه که

کهوتم.

شَاوُ الشَّيْءِ فَلَانًا: شتهکه فلانی توشی

سهر سورمان کردو شوکی له لا پهیدا

کرد ۵ خه مباری کرد.

شَاءَهُ: پئیشپرکئی له گه ل دا کرد.

تَشَاءُ ماینهم: نیوانیان دور بوو.

تَشَاءَى القومُ: خه لکه که بهمرت هواز

بوون.

الشَّارُ: هه ل و کهمرت و جار ۵ ماومو

مه بهست، دمگوترئ: (إنه لبعبد

الشَّار) نهو نامانچ و هیوای دورو

درهزی ههیه.

شَبَابُ: مانگی پینجه می سالی
 سورمییانی و مانگی دووی زاینیه.
 شَبُّ الْفَلَامُ شَبَاباً: کموته قوئاعی
 گهنجیه وه.
 شَبَّتِ النَّارُ شَبِيراً: ناگرمکه هه لگرسا
 کلپه ی کرد.
 شَبُّ الْفَرَسِ شَبَاباً وَشَبِيراً: نه سه که
 نیشاتی پهیدا کردو تهردماخ بوو
 هه نسا به سهر پاشوی دمستی
 بهرزد مکردوه، سمکۆلی دمکرد.
 شَبُّ النَّارِ شَبّاً: ناگرمکه ی هه لگرساند.
 شَبُّ الْحِمَارِ وَالشَّعْرُ لَوْنُ الْمَرَأَةِ: چارمکه و
 چارشو روخساری ناهرمته که و رنگی
 قزی جوان کرد.
 شَبُّ لَهْ كَذَا: رنگای بی درا، بۆی گونجا.
 أَشَبُّ الْفَلَامِ: به مانا (شَبُّ) دئ.
 أَشَبُّ فَلَانٍ: فلانکس مندا لهماکانی
 گه ورمبون و گه یشتنه ته مهنی
 گهنجی.
 أَشَبُّ الْحَيَوَانِ: نازه لکه به ته ووی کامل
 بوو گه یشته نمو بهری هه راشبون.
 أَشَبُّ اللَّهِ الصَّبِيُّ: بهر و مردگار
 مندا لهما که ی گه یانده ته مهنی گهنجی.
 أَشَبُّ الْفَرَسِ: نه سه که ی تاودا.
 شَبُّبُ الشَّاعِرِ: شاعیر که یادی روژانی
 دلدار ی و رابواردنی خو ی کردموه.
 شَبُّبٌ بِفَلَانَةٍ: شیعی دلدار ی به سهر

فلانه ناهرمت دا هه لگوت و وصفی
 جوانی نهوی کرد.
 اسْتَشَبَّ عَلَى سَاقِيهِ: خو ی ناماد مکرد بۆ
 هه لسان و تینی دایه قاجه مگانی
 گهنجه مگانی هه لبارد بۆ بره کارکی
 تابه می.
 الشَّابُّ: گهنج، که سیک بگاته ته مهنی
 بالغ بوون و تهرو تازمی گهنجی
 پیوه بهار بی هه نه بوو بیته پیاو
 (ك: شَبَان).
 الشَّابُّبُ: گهنجیه می و تازه
 پیگه یشتوی.
 شَبَابُ الشَّيْنِ: سهرمتای شت، دهگوتری:
 (لقیته فی شَبَابِ النَّهَارِ): له سهرمتای
 روژا توشی فلان بووم هه میباز،
 دهگوتری: (محمد علی مدهوش أرق
 النَّاسُ شَبَاباً): حه مه عه ی مدهوشی
 له هه موو کهس میباز تر بوو
 هه رشتیک بلایسی بی هه لیکری.
 الشَّابُّبُ: نازه لی گهنج، جوانو جوانه گا
 کاو، کورو.
 الشَّابُّبُ: گهنج هه کهرتی نه له منیوم
 بو تاسیوم.
 الشَّابُّبُ: که ی تازمه پیگه یشتوو هه (ك:
 شَبَابِ).
 شَبَّةُ النَّارِ: بلایسهدانی ناگرو
 هه لگرسانی.

الشُّبُوبُ: ئىھومى ئاگرى پى
ھەلگىرىسىندى ۋە ئىھومى شت
جوان و پازاۋە بىكا، دىمگوتى: (ھذا
شُوب لىكا) ۋە ئازەلى گەنج ۋە
جوانو، جوانەگا، كاوپ، گىسكو
كورو.

الشُّبُوبَةُ: گەنجىھەتى ۋە گەنجو لاو.
المشروب (رجل مشروب): پىياۋىكى دىل
ورىاۋ رەموشىت بەرزو ئازاۋە ۋە
روخسار جوان و پەنگ دىموشاۋمو
تەپ دىماخە ۋە (ك: مشايىب).
مشروب الاطافىر: نىنۆك تىزە.
الشُّبْتُ: رومگىكە لەپىرى خىۋىتىيەو
بەمەبەستى بۇنخۇشكىردى چىشتو
خۇراك سود لەگەلاگەي ۋە لە
تۆۋمەكى وىردىگىرى، بەكوردى پىيى
دىموتى شۇپت.

شَبْتُ الشَّيْءِ رِبَالِشَيْئٍ: بەشتەكەۋە نووساۋ
ۋەگىرى بوو پىۋە پايەند بوو.
شَابْتُ الشَّيْءِ: دىستەمە پەخە شتەكە
بوو تىك ھالان.

تَشَبْتُ بِالشَّيْءِ: بەماناى (شَبْتُ) دى.
تَشَبْتُ بِرَأْيِهِ: پايەندى پى خۇى بوو.
الشُّبْتُ: جۆرە مەگەزىنكە بەئەندازە
جالجالتۇكە گەۋرە، پەشە خەلك پىيى
دەللىن (أبو شَبْتُ) ۋە (ك: أَشْبَات وَشَبَان).
الشُّبْتُ: (رَجُلٌ شَبْتُ): پىياۋىكە

پايەندى راۋبۇچونى خۇيەتى.
الشُّبَّةُ: ئىھومەسە ھەمىشە لەگەل
ھاۋشانى خۇى داۋەو لىي
جىيانابىتەۋە.
شَبَّحَ الشَّيْءُ: تارمايى شتەكە دىمگەۋت.
شَبَّحَ الْجِلْدَ وَغَرَهُ: لەنىۋان سىنگو گولمىخ
دا پايكىشا بۇ ئىھومى لىي بىدا،
دىمگوتى: (شَبَّحَ الشَّخْصَ): كەسەكە
پايكىشا بۇ ئىھومى جەلەدى لىي بىدا ۋە
پان و مگەۋ لەسىدارە دراۋ دىرۋى
كردمەۋ.

شَبَّحَ الْعُرَّةَ: دارمەكى رىكخست و پانى
كرد ۋە دىستى ھەلپىرى و دىرۋى كردن
بۇ پاراۋەمو دىعاكردن.
شَبَّحَ الرَّجُلُ شَبَاعَةً: پىاۋەكە باسكى
ئەستور بون و نىۋشانى پان بوون ۋە
(فُهو مشروح الذراعين).

شَبَّحَ فُلَانٌ: ھالانكەس ئەۋەتە پىر بوو
چاۋى كز بون بەجۇرىك پەك
تارمايى بەدوۋ تارمايى بىيىنى ۋە بۇ
موبالغەي (شَبَّحَ) دى زۇرى ئىلھاح
كرد لەداۋا كردن دا.

شَبَّحَ الشَّيْءُ: شتەكە لىك كىشاۋەمو
ھەۋلى دا زىاتر پانى بىكا ۋە
توپكەكە لىي كردمەۋ.
الشُّبَّحُ: تارمايى كەلە دورمەۋ
دەبىندى ۋە ئازانى جىيە.

شَبَّعَ الشَّيْئُ: سَيِّمُو خه یائی شت،

دمگوترئ: (شبح الحرب) و (شبح الموت)

ه (ك: أشباح وشبح)، دمگوترئ: (هم

أشباح بلا أرواح).

شَبَّرَ الثَّرْبُ: قوماشه‌ک‌ه‌ی به‌بست پیوا.

شَبَّرَ شَبْرًا: تهر دماخ بوو.

شَبَّرَ الثَّرْبَ رَغِيه: قوماشه‌ک‌ه‌ی پان شتی

تری به‌بست پیوا.

تشابر الفریقان: دوو تاقمه‌ک‌ه‌ی له‌شمردا

لَيْكْ نَزِيكْ بونه‌وه.

الشَّيْبُ: بست؛ نیوانی سمری په‌نجه

گه‌ورمو سمری په‌نجه بجوکه.

الْمَسَابِرُ: شوینی به‌کاره‌یتانی ناو ه

ناوی نزمی ژهر زموی که‌ناوی تری

دپته سمر ه تاکه‌ک‌ه‌ی (مَشْبَرُ

وَمَشْبَرَة).

الشُّبُورُ: که‌رنا، زورنا ه شتی دمنگ

گه‌وره که‌ر.

الشُّبُورَةُ: تهمو مزى به‌یانی.

شَبْرَقُهُ شَبْرَقَةً وَشِبْرَاقًا: بری و پارچه

پارچه‌ی کرد، دمگوترئ: (شَبْرَقُ

الْكُوبِ، وَشَبْرَقُ اللَّحْمِ وَشَبْرَقُ الْبَازِي

الْمَيْدِ).

شُبَارِقُ: (ثَوْبُ شُبَارِقِ): قوماشیکی دادر

دادری ونجر ونجرک‌راوه.

لَحْمُ شُبَارِقِ: گوشتیکی جوژاو جوژ

کولامو ک‌راوه به‌چهند جوژ

چیشت.

الشُّبَارِقُ: (ثَوْبُ شُبَارِقِ): قوماشی دپاو

ونجر ونجرک‌راو.

الشُّبْرَقَةُ: پارچه قوماش ه گزوگیای

ته‌نک و پچکه پچکه.

الشُّبُوطُ: جوژه ماسیه‌ک‌ه‌ی له‌روباری

دیجله‌دا به‌زوری هه‌یه، ناوقه‌د

ئه‌ستورو کلک باریک و جه‌سته

نهرمه ه (ك: شبايط).

شَبَّعَ شَبْعًا: گه‌ده‌ی پر بوو له‌خواردمه‌نی،

تیر بوو، دمگوترئ: (شَبَّعَ طَعَامًا وَشَبَّعَ

مِنَ الطَّعَامِ).

شَبَّعَ الْجِسْمُ: جه‌سته‌ی پر بووه، قه‌له‌و بوو

تی‌ک‌سمر.

شَبَّعَ مِنَ الْأَمْرِ: له‌کاره‌ک‌ه‌ی وهرزبوو لی‌ی

بیزرا ه (فهر شعبان) ه (ك: شَبَّاع

وَشَبَّاعِي) ه (وهي شَبَّاعِي وَشَبَّاعَة) ه (ك:

شَبَّاع)، دمگوترئ: (هي شَبَّاعِي الْوِشَّاح):

تی‌ک‌سمرپاو ورگ زله.

أَشْبَعَهُ: تیری کرد ه خواردنی دابه تا

تیری خوارد.

أَشْبَعَ الثَّرْبُ: قوماشه‌ک‌ه‌ی ږنگ کرد.

أَشْبَعَ السَّائِلُ: شله‌مه‌نییه‌ک‌ه‌ی چی

تیدابوو توان‌رایه‌وه ه نه‌وه‌ی ک‌را

بتوینه‌وه توان‌رایه‌وه.

أَشْبَعَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی به‌تیرو ته‌سه‌لی

ته‌واو کرد، دمگوترئ: (أَشْبَعَ

البحث): باسهكهى بهتير و تهسهلى

خستىرو.

شَبَّع: خوى بهتير و تهسهلى نيشان دا،

دمگوترى: (شَبَّعَ الْمَاءَ بِالْمِلْح): ناومهكه

تير خوى بوو.

الشَّبَاعَةُ: ورده نان و نيسقانى كړاومو

بهرماومى خوراك لهسهر سفرمو

خوان دواى تيرليخواوردن.

الشَّبْعُ مِنَ الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ: نهو خوراكهى

دميپته هوى تيربون.

الشَّبْعَةُ مِنَ الطَّعَامِ: ژمه نان ه (ك:

شَبَّع).

الشَّبِيعُ: تيركراو.

شَبَقَ الذَّكْرُ مِنَ الْغِيَاوَانِ شَبَقًا: نيرمهكه

زموځى لهميپمهكه بههيز بوو.

شَبَكَ الشَّيْءُ شَبَكًا: شتهكه ههنديكى

چووه ناو ههنديكى ترموه.

شَبَكَ الشَّيْءُ: شتهكه ههنديكى چهغيبه

ههنديكى، چونه ناو پهكترموه،

دمگوترى: (شَبَكَ أَصَابَهُ): پهمنجهكانى

تيك نان.

شَبَكَ: زېږدمرځى ماناى (شَبَكَ)

دمگهپهني ه شتهكان زور چونه ناو

پهكهومو چهمېرميان بهست.

تَشَابَكَ الشَّيْءُ: بهمانا (شَبَكَ) دئ،

دمگوترى: (تَشَابَكَتِ الْأُمُور):

كارمگان چونه ناو پهكهومو ئالوزان.

اَشْتَبَكَ: بهمانا (تَشَابَكَ) دئ، دمگوترى:

(تَشَابَكَتِ الْأُمُور): كارمگان تيپكهلاو

بوون.

اَشْتَبَكَ الْمِيشَانُ: دوو سوپاكه تيپكهچرزان

پيک و مريوون.

تَشَبَّكَ: بهمانا (اَشْتَبَكَ) دئ.

الشَّابِلُ: (طريق شَابِلُ): رڼگايهكى

چهواشمو ئالوزه ه (أمر شَابِلُ):

كارپكى تيپكهلاو پيپكهله.

الشَّابِلُ: نهو كهسهى بهتور و داو نيچر

دمگري.

الشَّابِلُ: پهنجره لهئاسن و دارو شتى وا

ه تايپچمو پمشكه ه سريمو شتى وا

كهومكوو تايپچه بجهنرئ و شتى

تيډا باريكري ه (ك: شَابِلُ).

الشَّابِلُ: دداني شانه ه كوى (شَبَكَ).

الشَّابِلُ: سهبيل، شتيپكه توتنى

تيډمگري و ناگري پيوه دهنري بو

كيځشان.

الشَّابِلُ: تورى پړاوچى ه بهزورى

لهبهن و بهنى نايلون دهنري

ومكوو تايپچمو پمشكه ه هرشتيپك

بهپهكهوه پهيوست بن، دمگوتري:

(شَبَكَتِ الْكُهْرَبَاءُ وَشَبَكَتِ الْمَوَاصِلَاتِ) ه

(ك: شَبَكَ وَشَبَكَ).

الشَّابِلُ: ديارى زاوا بو بوك ه ديارى بو

دمزگيران بو نهومى بزانري كه نهو

كوپرو كچه دهبته هاوسهرى په كترى.
الشُّبْكِيَّةُ: همر چنراوئيك كونكون بى
ومكوو تاينچمو پشهكوو تۆپرى ماسى
گرتن و راوكردىنى نيچير.

الشُّبْكُ: جۆره حملواو شيرينييهكه
لهسهر شيومي بۆرى تيك خراوو
ليك بهستراو دروست دمكرئ.

المِشْبَكُ: ناميرى چنينى شهبهكمو تۆپرو
تاينچمو شتى وا ۵ جۆره خشاينكه
له زيرپان له ئهلماس لهسهر
سينگو مەمك هەلدمواسرئ پان
لهسهر قايم دمكرئ ۵ (ك: مَشَابِك).
شَبَلُ الغَلَامِ شَبْلًا: مندالهكه گهوره بوو،
لەنازو نيعمەت دا پەروەردە بوو ۵ (فهر
شابل).

أَشْبَلَتِ اللَّبْوَةُ: ديله شيرمهكه بيچوى
بوو.

أَشْبَلَتِ لِلرَّأَةِ عَلَى أَوْلَادِهَا: ئافەرمەتەكه
بهسهر مندالەكانيهوه دانيشتو
دواى مردنى ميژدمكهى شوى
نەمكردمەوه خۆى كرد بە شيرمژن ۵
(فهي مُشْبَل).

الشَّبَلُ: بيچوه شير ۵ (ك: أَشْبَال).

شَبِمَ شَبَمًا: سارد بوو ۵ هەستى بهساردى و
برسيهتى كرد ۵ (فهر شَبِم)، دمگوتري:
(ماء شَبِم): ئاوئىكى سارده ۵ (غداة
شَبِم): بهيانيهكى سارده ۵ (قلب شَبِم):

دائىكى ساردو كهه ههسته.

الشَّبَامُ: مەمك مەزە؛ دارئىكه پان
نايلوئىكه دمخريته دمى مندالهوه
بۆ ئهوى بخافلى و بىرى
شيرخواردنى نه ميئى ۵ هەروا ناوه
بۆ دمميئى و ئهوى دارى دمخريته
دمى بيچوه ئاژمهوه تانهتوانى
شيرى دايكى بخوا.

الشَّبَامَان: دو بهتو حملان لهملاو لهو
لاى دسمال و كۆلوانمو رۆبوو شتى
وا پيكمهوه گري دمخريئ.

شَبَنَ الغَلَامِ شَبْنًا: مندالهكه گهوره بوو
پيگهه و خۆى داپشت.
شَبَنَ الشَّيْئُ: شتهكه نزيك بۆوه ۵ (فهر
شابن).

الشَّيْنُ: لهلاى مەسيحيهكان بهو كەسە
دمگوتري كه هاوپايمى بوك پان زاوا
دمكا لهپرزنى گواستنهوى بوك دا،
بەمكوردى خۇمان (بەربوك و برازاوا) پان
پى دەلئىن ۵ هەروا ناوه بۆ ئەمەكەسى
بەمەرمانى قەشمى مەسيحى مندالهكه
دمخاته ئاوى مەعموديهوه كه دلب و
نەريئىكى مەسيحيانە دەبى قەشه
ئايهتى تەنصير بهسەر ئاوهكەدا
بخوئى و مندالهكهى پى بشۆري ۵ بۆ
ميينه دمگوتري: (شبنه) ۵ (ك: شَبَائِن
وأشَابِنه).

أَشْبَهُ الشَّيْءُ الشَّيْءَ: شتەمکە ئەشتەمکە

جوو.

شَابَهُ: لەو جوو.

شَبَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: شتەمکەى لى تىکچوو

نەیزانى کامەبەو لى جەواشە

بوو.

شَبَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شتەمکەى بەشتىکى

تر شوبهاند ە لەشوینى ئەو شتە

شتىکى ترى هاوشیووى دانا چونکە

لێک دەجوون.

شَبَّ عَلَيْهِ وَلَهُ: لى تىکچوو نەیزانى

کامە کامەبە.

اِسْتَبَّ فِي الْمَسْأَلَةِ: گومانى لەپراستی

مەسەلەکەدا بۆ پەیدا بوو.

تشابه الشَّيْءَانِ: ئەو دوشتە لێک چون

بەجۆرێک جەند سەرنجیان بدەیت

نازانی کامەیان کامەبەو لێک

ناکړێنەو ە قورئان دەفەرموى:

﴿إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا﴾.

تَشَبَّ بغيره: جاوى لەو کرد لاساى

کەسێکى ترى کردموه.

التَّشْبِيه: شوبهاندن و لێک جواندنى

دوشت ها زیاتر بەیەکتەر چونکە

لەجەند دیاردمو پەشتىک دا جۆره

هاوبەشییەکیان هەبە وەگوو

شوبهاندنى پیاوى نازا بەشێر یان

شوبهاندنى ئافەرتى جوان بە گول

یان بەمانگ و ئەستێره ...هتد.

تشبيه المسجونين: وەرگرتنى بەنجە

مۆرى گىراوەکان و نووسىنى شیوه

روخسارىان لەسەر کارتێکى تالەبەتى

بۆ دیاریکردنى کەسایەتییان.

الشُّبُهَةُ: هاوشیوه ە (ك: أشباه).

الشُّبُهَةُ: مى زەرد ە (ك: أشباه).

الشُّبُهَةُ: لى تىک چون و لى شیان ە

لەشەرع دا بەشتىک دەگوترى

نەزانى ناخۆ حەلالە یان حەرامە،

حەقە یان بەتالە.

الشُّبُهَةُ: هاو وێنەو هاوشیوه.

المُشَابَهَةُ: تەم و مژاوى و مانا بەزەحمەت

زافراو، شتى وا کەم کەس لى تى

بگەن ە دەفەمکەى قورئان کە

دەفەرموى: ﴿مِنْهُ آيَاتٌ مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ

أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ﴾ وشەى

(متشابه) لەوشوێنەدا زۆر مانا

هەلەمگرى.

المُشَابَهَةُ: بەمانا (الأشباه) دى و کۆى

(شَبَّ) بەمانای هاو وێنە دى.

المُشَابَهَةُ: پێرێکى نایینى خودا

دەشوبهێنن بەشتى دروستکراو.

شَبَّ الشَّيْءُ شَبْوًا: شتەمکە بەرزبۆوه ە (شَبَّ

الفرس): ئەسپەگە بۆوه بەجوانو.

شَبَّ وَجْهُهُ: دەموجاوى گەشاندەمو دواى

گرزى و مۆنى روخسارى پون بۆوه.

شَبَا النَّازِ: ناگری کردموه.

أَشْبَى الشَّجَرُ: درمخته‌گه درنژ بوو
تَنِكَهَلَا، تَنِكَچَرْژَا.

أَشْبَى عَلَى فُلَانٍ: بهمزمی به‌فلان دا
هاته‌ومو یارمه‌تی دا.

أَشْبَى فُلَانٍ: فلانکه‌س مندالیک
زیره‌کو و ناقلی بوو.

أَشْبَى فُلَانًا: پَنَزی فلانکه‌سی گرتو
قه‌درزانی به‌رام‌بهر نواند.

أَشْبَى الْأَوْلَادَ أَبَاهُمْ: منداله‌کان
جوونه‌وه سمر باوکیان له‌و ده‌جن.

الشَّبَا: قه‌وز ه‌ تهرزه.

شَبَاهُ الشَّيْءِ: تیزایی قه‌راخی شته‌گه ه‌
(شَبَاهُ السَّيْفِ): تیزایی ده‌می شمشیر

ه‌ (شَبَاهُ الْعَقْرِ): چزوی دوپشک.

شَبُوءٌ: ناوه بؤ دوپشک (اسم غیر
منصرف).

جَارِيَةٌ شَبُوءٌ: که‌نیزمکی گورجو گۆله.
شَتَّ الْأَشْيَاءُ شَتَاتًا: شته‌کان لَیْک

بلاوبون.

شَتَّ الدِّيارَ بفلانٍ: ولات فلانی له‌خوی
دورخسته‌وه له‌ولات دورکه‌وته‌وه.

شَتَّ بقلبه الرَّجْدُ: عه‌شق و دل‌داری سۆزی
فلانی هه‌ل‌ساندو بیرو بؤ‌جونی
شیواند.

شَتَّ الْأَشْيَاءُ: شته‌کانی بلاوه‌ی کرد،
دمگوتری: (أَشَتَّ بِي قُرْمِي):

نه‌ته‌وه‌گه‌م سمریان لَیْتِیْکَ دام

نازانم چۆن هه‌ل‌س و که‌وت دمکه‌م.

شَتَّتِ الْأَشْيَاءُ: شته‌کانی بلاوکردنه‌وه.

تَشَتَّتُوا: بلاو بونه‌وه‌و هه‌ریه‌که‌یان
به‌لایه‌کدا رۆی.

الشَّتَاتُ: جیا‌جیا ه‌ (أَمَرَ شَتَاتٌ): کاری
جیا جیا، دمگوتری: (جاء القُرْمُ

شَتَاتٌ شَتَاتٌ): خه‌لکه‌که به‌جیا جیا
هاتن.

الشَّتُّ: (أَمَرَ شَتُّ): کاریکی به‌رتو
بلاوه ه‌ (ك: أَشَات)، دمگوتری:

(أذهبوا أَشَاتًا): به‌جیا جیا رۆیشتن.

شَتَانٌ: دمگوتری: (شَتَانٌ مابینهما): نیوان
نه‌و شته زۆر جیا‌وازیان که‌مورو

به‌ره‌راوانه.

الشَّتُّوتُ مِنَ النَّاسِ: کۆمه‌لگایه‌ک
دانیش‌توانه‌که‌ی هه‌ریه‌که‌یان سمر

به‌تیرمو هۆزیک بن و له‌تیرمو خیل
جیا جیا پَیکه‌اتین.

الشَّتِيتُ: لَیْک بلاوه بوو ه‌ (نغر شتیت):
ددانی نیوان که‌ل و یه‌ک یه‌ک، واته

ددان شاش و رَیْک.

أَشْيَاءٌ شَتَّى: جه‌ند شتیک له‌جۆری جیا
جیا ه‌ قورئان دم‌فرموی: ﴿إِنَّ

سَعْيَكُمْ لَشَتَّى﴾ هه‌ول و کۆششی

ئێوه جۆراو جۆرو جیا‌جیان.

شَتَرُهُ شَتْرًا: بره‌وه، دراندی، دمگوتری:

(شتر ثوبه): هوماشمهکی دری ه (شتر)

فلانا: فلانکسی بریندار کرد.

شتر الداء عینه: نهخوشیهکه پیلوی

چاوی هه لکیرپایه وه.

شتر شتر: دوو لهت بوو، دمگوتری: (شتر)

فلان: فلانکس لیوی خواروی هه لشی

ه (هو اشتر وهی شتر).

شتر بفلان: رهخنه ی لهفلانکس گرتو

جوینی پيدا.

الشتر: عه پیدارو رهوش ناشیرین.

الشتره: بو شای نیوان په نجهکان.

شغل الزرع شتلا: توومکه ی له شوینیک

چاند بوئمه وهی برپوین و دواپی

شه تلهکان هه لکیشی و له شوینیکی تر

بیان نیزی.

الشلة: رومی تازه رسکاوو سهوز بوو

لهوشوینه ی لای رواوه

بگوینزیته وه بو شوینیکی تر.

الشتل: شه تلگا ه شوینی شه تل ه

زموپیهک تووی لی بجیندری دوی

تیپه پوونی مانگیک یا زیاترو

که متر شه تلهکه هه لکیشری و

له شوینیکی تر بجه قیندریته وه.

شتمه شتا: جوینی پيدا.

شتم شتامة: روخسار ناشیرین و نه کله وهت

بوو ه (فهو شتم).

شامة: جوینی پيدا.

الشتام والشتامة: دموچاو ناشیرین و

به درهوش.

الشتيمة: جوین.

شحن الشوب شتتا: هوماشمهکی چنی ه

(فهو شاتین وشتون).

شتان: بپروانه (شتت).

شتا بالکان شترا: به زستان لهوشوینه

مایه وه.

شتا الشتاء: زستان سارد بوو.

شتا اليوم: سه رماکه ی توند کرد.

شتا السماء: ناسمان بارانی باراند.

أشتی فلان: فلانکس کهوته زستانه وه.

أشتی القوم: خه لکهکه تووشی

برسیه تی و قات و قری بوون.

شاهه مشاتة وشتا: مامه لای له گه ل دا

کرد له ماوهی زستان دا.

شاهره مشاهرة: له ماوهی مانگیک دا

مامه لای له گه ل دا کرد.

شتی بالکان: به مانا (شتا دی).

شتی الشیئ فلاما: شتهکه بهشی

زستانی فلانکسی کرد.

الشتاء: زستان ه زمستان وهرزیکه

له وهرزیمکانی سال، له سه رمتای

بیست و دووی مانگی دوانزه دهست

پیدمکات و له بیست و یهکی مانگی

نازاردا کۆتایی پی دی ه گرانی و

قات و قری.

الشَّوْثَةُ: زستان.

الشَّوْثِيُّ: بارانی زستان.

الشَّوْثِيُّ: بهمانا (الشَّوْثِيُّ) دئ.

الْمُشْتَى: شوینیک زستانی تیدا به سمر

بهری ۵ وهرزی زستان.

الْمُشْتَا: بهمانا (الْمُشْتَى) دئ ۵ زستان.

شَعْنَتُ كَفُّ شَعْنًا: دمستی زیر بون رفقو

نمستور بون.

الشُّنُّ: نمستورو زیرو رفق، دمگوترئ:

(رجل شُنُّ الأصابع): پیاویکه

دمستو بمنجه زیره.

شَجَبٌ فَلَانٌ شَجْرِيًّا: فلانکسی به هیلاک

جوو، فهوتا ۵ غمبار بوو.

شَجَبُ الْغَرَابُ شَجِيًّا: قهله رشمکه

فراندی و ناوانی خه لکمه کی تیکنا.

شَجَبٌ فَلَانًا شَجِيًّا: فلانکسی به هیلاک

برد.

شَجَبُ الْعَيْنِ: تیرکی به نیچیر مکه و مناو

خپی کرد، جولهی لی بری.

شَجَبٌ فَلَانًا: فلانکسی خمه تبار کرد.

شَجَبُ الشَّيْءِ فَلَانًا: شتهکه فلانکسی

هه لئو گیر کرد.

شَجَبُ الشَّيْءِ: شتهکه کی کیش کرد،

دمگوترئ: (شَجَبُ الْجَامِ): ریشمه که می

توند کرد ۵ گرتیه وه.

شَجَبُ الْقَارِوَةِ بِالْشَّجَابِ: به تۆبه وانه

دهمی گۆزمکهی گرت.

شَجَبُ الرَّايِ وَاللَّوْقِفِ: نارمزاپی خوی

بهرامبهر راو هه لئو شتهکه دهر بری.

شَجَبٌ شَجِيًّا: فهوتا، تیدا جوو ۵

خمه تبار بوو.

أَشَجَبُهُ: غمباری کرد.

تَشَابَهَتِ الْأُمُورُ: کارمکان لیک ئالوزان و

جهواشه بوون.

أَلْشَّاجِبُ: زۆر بلی و جهمه جهناو ۵

قهله رشمی نمگبت که دمفرینئ و

شوم بلاو دمکاته وه.

الشَّجَابُ: عه لاگهی جل هه لئو اسین ۵

سمداده.

أَلْشَّجَبُ: پیداو یستی و غم و خمه ت

(ك: شجوب).

الشَّجَبُ: نارمحه تی و ئازارو لئش

داهیزان که به هوئی نه خوشییه وه

توشی ئادمیزاد دمبی، دمگوترئ:

(امراة شجوب): ئافرمتیکه توشی

خه م و ناخوشی بووه به هوئی نمومی

دئی به کوپنکمه وه (ك: شَجَبُ).

أَلْشَّجَبُ: عه لاگهو سینگو شتی و

که جلی پیدا بکری ۵ (ك: مَشَاجِبُ).

شَجَّةٌ شَجًّا: سهری شکاند، برینی لئدمم و

چاوی کرد، دمگوترئ: (شَجَّ رَأْسُهُ،

شَجَّةٌ فِي رَأْسِهِ أَوْ وَجْهِهِ).

شَجَّتِ السَّفِينَةُ الْبَحْرَ: کهشتییه که

ئاومکهی دپدا، شهقی کرد.

شَجُّ الشَّرَابِ بِالْمَاءِ: شمرابه‌کمی تیکه‌لی

ناو کرد ه همروا دمگوتری: (فَلَانٌ يَشْجُ

بید ویاسو باخری): فَلَانٌ به‌دست‌تکی

بریندار دمکا به‌ومک‌هی تری دهرمانی

دمکا، نه‌مه په‌ندمو به‌ک‌سیک

دمگوتری خراپه و چاکه بکا.

شَجُّ شَجَبًا: شوینه‌واری برین

به‌روخساریه‌وه ماوه ه (فهو أشجٌ وهي

شَجَاءٌ). (ك: شَجُّ).

شاجه شجاجا: به‌کتریان بریندار کرد.

الشَّجَجُ: شوینه‌واری برین له‌ناو چاوان

دا ه یان له‌شوینی تردا.

الشَّجَّةُ: برین له‌سمر یان له‌دهم و چاو

یان له‌ناو چاوان ه (ك: شَجَجَ).

الشَّجِجُ: بریندار کراو، سه‌رشکاو،

روخسار بریندار کراو.

شَجَرُ الْأَمْرِ بَيْنَهُمْ شَجُورًا: کارمه

له‌نیوانیان دا ناؤز بوو، کیسه‌یان

تیکه‌وت، بوو به مقو مقویان.

شَجَرُ الشَّجَرِ وَالنَّبَاتِ: لقه شوږ بوومی

دره‌خت و رومک‌ک‌هی به‌رز کرده‌وه.

شَجَرُ الشَّيْئِ: شته‌ک‌هی به‌سته‌وه ه

شته‌ک‌هی خسته سهر عه‌لاگه‌ک‌هو پئیدا

هه‌لواسی.

شَجَرٌ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانک‌سی له‌کارمه

لادا، نه‌به‌یشت بیکا.

أشجرت الأرض: زمویبه‌که دره‌ختی زور

بوو.

شَاخَرَةٌ: کیسه‌ی له‌گه‌لدا کرد.

شَجَرُ النَّبَاتِ: رومک‌که بوو به‌دره‌خت.

شَجَرُ الْأَرْضِ: دره‌ختی له‌زمویبه‌که‌دا

پواند.

شَجَرُ النِّسْبِ: بنه‌چه‌و په‌لو و پوی

خی‌زان و هوژمه‌ی رونکردمووه

له‌شیو‌ی دره‌خت دا وینه‌ی کرد.

اشْتَجَرَ الشَّيْئُ: شته‌که همندیکی چوو

ناو همندیکیه‌وو تیک‌چرژان

دمگوتری: (اشْتَجَرَتِ الْأَصَابِعُ):

په‌نجه‌کان چونه ناوی‌ک‌ه‌وه.

اشْتَجَرَتِ الرِّمَاحُ: شمشیرمه‌کان تیک

پژان.

اشْتَجَرَ الْقَوْمُ: خه‌لک‌که کیسه‌یان

تیکه‌وت.

اشْتَجَرَ فُلَانٌ: فلانک‌س دمستی خسته

بن چه‌ناگ‌هی و فورسای خسته سهر

نه‌نیشکی.

تَشَاخَرُ الشَّيْئِ: شته‌که همندیکی چوو

ناو همندیکیه‌وه، دمگوتری:

(تَشَاخَرَتِ الرِّمَاحُ): پمبه‌کان

تیک‌چرژان.

تَشَاخَرُ الْقَوْمُ: خه‌لک‌که که‌وتنه کیسه‌و

نی‌زاعه‌وه.

الشَّجَارُ: که‌ژاومی بچوک؛ دارنکه

له‌پاش دمرگاوه و مکوو کیلون و

پاشکۆل دمرگاکه‌ی پښ قايم دمکړئ ۵
دارنکه دمخړيته دممې بېچوه
نازده‌لوه بۆ نه‌وه‌ی شيری پښ
نه‌خوړئ.

الشجر: کاری سمر به‌گنجه‌ل و کيشه
ناميز ۵ بۆشایي ناو دم نيوان
مه‌لاشوو پانايی زمان ۵ چمنگاه ۵
(ك: شجر وأشجار).

الشجر: درخت؛ پوه‌کيکه په‌ک قه‌دی
رهمی هه‌بئ، جاری واش دمی به
پوه‌کيک دم‌گوتري که راست
نمی‌ت‌ه‌موو به‌لکوو به‌سمر زموی دا
پان بیت‌ه‌وه وه‌کوو پوه‌کی کاله‌ک و
ترؤزی و کوله‌که ۵ هورنان دغه‌رموی:
﴿وَأَنْبَتَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَقْطِينٍ﴾ نه‌ومتا
پوه‌کی کوله‌که به درخت ناوی
بردووه، وه‌لئ زانایانی پوه‌ک ناسی
وشه‌ی (شجر) به‌درختی به‌ته‌م‌ه‌نی
په‌ک قه‌دو قه‌د رهمق ووت ده‌لین ۵
تاکه‌که‌ی (شجرة) ۵ دمش‌گوتري: (هو
من شجرة طيبة): له‌و له‌بنه‌ماله‌و
خیزانیکي رهم‌ه‌ن و ده‌جاخ‌زاده‌یه.

شجرة النسب: رون‌کردنه‌موو وینه‌کردنی
بنه‌ماله‌و لق و پۆی خیزان و هو‌زو
تایه‌فه له‌سمر شیوه‌ی لق و پرؤی
درخت که‌له‌بابیره گه‌وره‌وه دمست
پید‌م‌کاو وه‌چه‌و نه‌وه دیاری
دم‌کړن.

الشجر: درمختی تیک‌چرؤ‌ای پرو چر
۵ زموی درمختاوی چرو پر.
الشجر: پیتی شه‌جهری که
(ش.ض.ج.ي.ه).

الشجر: دم‌گوتري: (واد شجر) شیوی
پر‌دارو درمخت ۵ (أرض شجر):
زموی پر درمخت.

الشواجر: به‌ربه‌ستو له‌مېر، دم‌گوتري:
(قد شجرتي عنه الشواجر):
به‌ربه‌ستو له‌مېر منیان له‌وشته
گیر‌ایه‌وه ۵ (رماح شواجر): رمی
تیک پړاوو تیک‌ه‌وه بوو.

المشجر: همرشتیک وینه‌ی درمختی
تیدا بئ چ کاغه‌ز بئ پان قوماش بئ
پان همرشتیکي تر بئ.

المشجر: شوینی روان‌دنی درمخت،
شوینیک درمختی لږ پوابی ۵
هم‌پانتاییه‌ک درمخت دایپوشی‌ب
که‌م یا زور ۵ (ك: مشاجر).

المشجرة: به‌مانا (المشجر) دئ.

المشجر: عه‌لاگه‌ی جل پندا هه‌لو‌اسین.
شجع شجاع: نازاو وره به‌رزو چاو
نهم‌ترس بوو ۵ (له‌ر شجیع) ۵ (ك:
شجعاء وشجاع) ۵ (وهي شجعة) ۵ (ك:
شجاع).

شاعة: پيش‌پړکي له‌گه‌ل دا کرد
له‌نازایه‌تی دا.

تَشَجُّعٌ: وره بهمرز بوو ۵ وای خوښشان

دا نازایهو خوۍ نازا کرد.

الاشْجَعُ: تاکی (الأشاجع) ۵ ناوه بو

دعمارمکانی پستی دمست.

الشَّجَاعُ: نازاو چاونه ترس ۵ (ك):

شُجْعَانٌ وَشُجْعَةٌ ۵ ماری گهوره ۵

(ك: شُجْعَان).

الشَّجِيعُ: (رجل شجاع) پیاوړکی نازاو

به جهرگ ۵ (وهي شجعة) ۵ (ك):

شجاع وشجاع).

شَجَبَتِ الْمَمَامَةَ شُجْبُونًا: کوترمه

خوړندی ۵ نالاندی.

شَجِنَ الْأَمْرُ فَلَانًا شُجْنًا: کارمه فلانکسی

هه لهو گیر کرد، خهغه تباری کرد.

شَجِنَ شُجْنًا: غه مبار بوو ۵ (فهر شجن).

أَشَجَنَ الْكُرْمُ: دار میوومه توله کانی

تیک هالان.

أَشَجَنَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمه فلانکسی

غه مبار کرد.

تَشَجَّنَ: خهغه تبار بوو، پادی رابردوی

کردو مو کوئی گریانی هه لسا.

تَشَجَّنَ الشَّجَرُ: درهخته که تیک چرزا

چرو پر بوو.

الشَّاجِنُ: شیوو دۆلی پر دارو درمخت ۵

رنگای ناو شیو ۵ (ك: شواجن).

الشُّجْنُ: لقو پوپی تیک چرزا لیک

هالو ۵ لایهنو کونو که له بهر

له هر شتیک بی، دمگوتری:

(الحديث ذو شجون): قسهو باسی

جوړو شیوازو نه پنی و ناشکرای

همیه ۵ هه روا به مانا غه مو خهغه

دئ ۵ پیداو پستی کات گرو هه لهو

گیر کمر ۵ (ك: أشجان وشجون).

الشُّجْنَةُ: لقو پوپی تیک هالوو

تیک چرزاو ۵ درمختی چرو پر ۵

کونو که له بهری هه موو شتیک.

شَجَاءُ الْأَمْرِ شُجْرًا: خه مباری کرد.

شَجَا الْحَدِيثُ وَنَحْوَهُ فَلَانًا: شیعرمکه یا

چیرو که که فلانی خسته هه له پین و

سهما.

شَجَاءُ تَذَكُّرُ الْإِلْفِ: پادی هاو مل و دوستو

خو شه و پست خسته یه سهر شه و قو

پادمو مری و کوئی گریانی هه لساند.

شَجِي شَجًا: پاروی له قورگ گیر ۵ کوئی

گریان له قورگی گیر ۵ دمگوتری:

(شجي باهم): خه مو خهغه دایگرت و

هیچ رنگا چارمیه کی نه دوزیه وه

دمرمتانی نه بوو ۵ (شجي بقرنه):

هاوشانه که ی به سهری دا زال بوو ۵

هه روا وشه ی (شجي): به مانا گرنگی

دان به شتو غه مبار بوونه ۵ بری

رابردوی کردو مو دلی گهرم بوو، گریا

۵ (فهر شج وهي شجیة).

أشجاء: به مانا (شجاه) دئ ۵ به سهری دا

زال بوو، ژر باری کرد.

اشجاه بکذا: بهوشته خوږگی گړا.

الشَّجَا: شتیک له خوږگ بگری وکوو
نيسكو شتی وا.

الشَّجُو: غه مو خهفت ه له پهندي
پېشینان دا هاتووه دهلی: (بکی فلان

شَجُو): فلانکس گړا غه مو
خهفتی خوۍ به بادا.

الشَّجِي: کمسک غه مو نارحمته کولی
گړیانی هه لسیڼی ه له پهندي
پېشینان دا هاتووه دهلی: (ویل
للشَّجِي من اخلي): هاوار بو عاشق
لدمست دؤسته کی.

شَجَبَ جِسْمُهُ شُجْرًا: جهسته ی گؤږاو کزو
لاواز بوو.

شَجَبَ اللُّو: پښکی گؤږا ه (فهو شاجب).

شَجَحَ: پرسپاری کردو زور کړوزایموه
نیلحاحی کرد.

الشَّحَاثُ: سوال کمری درېزه داپرو
نیلحاح کهر.

شَحَجَ البغلُ والحمار شَحِيحًا: هیستمکه یان
کهرمه لوشکه لوشکی کرد، حنکه
حنکی کرد، دهگوتری: (شَحَجَ الغرابُ):
هله ږمهکه څړاندی ه (فهو شاحج
وشحاج).

شَحَجَ صرته: دمنکی گړ بوو، گړی
تیدا دمرکهوت.

الشَّاحِب: هیسترو گوډرېژ.

شَحَّ الماءُ ونحوه: ناومکه یان شتی تر که م
بوو بهناخوۍ دمست دمکهوت.

شَحَّ الزَّناةُ: شقارته یان بمر دو نهستییه که
ناگری نمکردموه.

شَحَّ فلان بالشيئ: فلانکس دمست
خوچاوو به خیل بوو.

شَحَّ عليه: سوور بوو لهسمری ه (فهو
شحیح وشحاح).

شاحُ فلتاً: کیسه ی له گه فلانکس
ناهمووه به لگمو بیانوی لی

دؤزیموه، زانا یان دمفرمون:
(لَا مُشَاخَةَ فِي الإِصْطِلَاح): کیسه مو

نیزاع له زلاروه دا نییه.

تَشَاخَوْا فِي الْأَمْرِ وعليه: پېشپړکیان بو
نیشمه که کرد.

تَشَاخَ الحَصْنان: دوو کی برکی کهرمان
همریمه کیان له لای خویموه سور بوو

لهسمر سمرکهوتنی خوۍ و ژر
خستنی بهرامبرمه کی.

الشَّح: رږدی و چروکی ه فورن ان
دمفرموی: ﴿وَأَخْضِرَتِ الْأَنْفُسُ

الشَّح﴾.

الشَّحَّةُ: (نفس شحَّة): دهرونیکی زور
رږدو چروک.

الشَّحِيحُ: به خیل و چروک ه (ك: شحاح
وَأَشِحَّة) ه فورن ان دمفرموی:

- ﴿سَلَقُواكُمْ بِالْحَبَةِ جِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ﴾ ه بؤ مینه دمگوترئ:
(شَحِیحه) ه (ك: شَحَائِح) ه (إِبل شَحَائِح): حوشتري كه م شیر.
- شَحَدَ السَّيْفُ وَفَرَّه شَحْنًا: نوکی شمشیرمهکی تیژ کرد، دمگوترئ: (السيف شَحِذَ وَمَشْحُودٌ)، همروا دمگوترئ: (شَحَدَ ذِقْنَهُ): زمینی خوئی مشت و مال کرد ه (شَحَدَ النَّاسَ): به پارانهوی زورو به نیلحاحوه داوای له خه لك کرد ه دوق بهمانای (شَحَثَ) دئ.
- أَشَحَدَ السَّيْفُ وَفَرَّه: بهمانا (شَحَدَ) دئ. الشَّحَاةُ: سوالکمری نوزه درئزو ویره ویرکمر.
- الشَّحْدُ: هسان و کارتبخ و شتی وا که تیغی بی تیژ بکری ه (ك: مَشَاجِدَ). الْمَشْحَدَةُ: دمگوترئ: (هذا الكلام مَشْحَدَةٌ لِلْفَهْمِ) نهم فسهیه ریخوشکهمرو داخوازه بؤ تیگمیشتن.
- الشُّعْرُ: ناوه وی شیوو دؤل ه رپرهموی ناو.
- الشُّعْرُورُ: بالندهیه که دمخوئنی و دمگخوشه له پیتری (الشحروريات) نیرمهکی رمشه، مینه که ی لای سمری سموزمیهو گهنم رنکه سنگی مهبله و سوره ه دمگریئ و دهخریتنه قهقهسهوه بؤ خوئندن.
- شَحَطَ الْمَكَانُ شُحُوطًا: شوتنه که دور بوو. شَحَطَ فِي الْمَسَامَةِ: زنده روی کرد له مامهلهو جهله حانی داو له سنووری تیپمیراند.
- شَحَطَتِ النَّاتِقَةُ: حوشترمکه نهخوشیهکی له سنگ دا دروست بوو کوشندهو ده لاجؤ که ره. شَحَطَتِ الْأَلَّةُ: نامیرمه که سوتهمه نییه که ی که می کرد خمریکه له کاریکه وی.
- شَحَطَ الْقَتِيلُ فِي الدَّمِ: کوژراومکه له خوئنی خویدا گهوزی. شَحَطَ دَلَاً شَحَطًا: لهراکردن دا پیش فلا نکس کهوت.
- شَحَطَ الْكَرْمَةُ وَغَرَّهَا: توله میوه تهرمکانی خستنه سمر که پرو داری راهیلندراو.
- شَحَطَ الْإِنَاءُ: قابه که ی پر کرد. شَحَطَ الشَّرَابُ: شمرایه که ی تیگمل بهناو کرد بؤ نهوی هندی که سکونی نه مینئ و رون بیتهموو خوارندهوی ناسان بی.
- شَحَطَ اللَّبَنُ زَوْرِي نَاو له شیرمه که کرد. أَشَحَطُهُ: دوری خسته موه.
- شَحَطُهُ فِي دَمِهِ وَدَمَهُ: وای لی کرد له خوئناوی خویدا بگهوزی. الشُّحُطُ: نهمو داره راهیلندراومیه که

توله میوی دمه ریئه سمر بؤ نه وهی
شوپنه بنه وه.

الشُّحْفَةُ: شوپنه واری چرنوک و پنینی
پیتست.

الشُّرُحُطُ: جوړه دره ختی که له کیو مکانی
(السُّرَاةُ) هه به، تیری که وانی لئ
دروست دمکری، که لاکه ی ته نک و
دریزمو بمرکه ی و مکوو عه نبه ی
دریز وایه و ده خوری.

شَحَمَ الطَّعَامِ وَالْحَبْزِ شَحْمًا: پیوی کرده ناو
خواردنه که وه.

شَحَمَ الْقَوْمِ: بهزو پیوی دمر خواردی
همو مه که دا.

شَحِمَ شَحْمًا: هه لئو بوو، خوی دارشت.

شَحِمَ الْعَنْبُ: تر یه که ناوی که م و تو یکنی
نه ستور بوو.

شَحِمَتِ الرُّمَالَةُ: هه نار که به رده ی
نیوان دمنکه کانی نه ستور بوو.

شَحِمَ إِلَى الشَّحْمِ: همزی له پیو بوو.

أَشَحَمَ: بهزو پیوی زور بوو.

أَشَحَمَ الْقَوْمَ: به مانا (شَحَمَهُمْ) دئ.

شَحْمٌ: موباله غه ی (شَحْمٌ) به.

شَحْمُ الْآلَةِ: نامیرمه کی به بهزو پیو
چه ور گر، نمر می کرد.

الشُّحْمُ: بهزو پیو له جه سته ی
ناده میزادو نازهل دا، ماده به کی سپی
چه وره له گهل گوشت دایه و
به جیاش له جه سته دا کؤدم بیته وه

و مکوو دووگی مهرو حوشر، له شتی
تیش دا به هوی ته کنولوزیا وه
د مرده هیندرئ.

الشُّخْمَةُ: پارچه بهز ه (شُخْمَةُ الْعَيْنِ):

گلینه ی چاو نه و شوپنه ی پمشایی و
سپایی چاو به به که ده گهن و
کؤدم بنه وه ه (شُخْمَةُ الْأُذُنِ):

نهرمای گو یچکه؛ نه و شوپنه ی کون
دمکری و گواره ی پیدا هه لئو اسی و ه
(شُخْمَةُ الرَّمَانَةِ): نه و به رده ی نیوان

دمنکه هه نارمکانه.

الشَّحِيمُ: گیانداریک بهزو پیوی زوری،

دمگوترئ: (رَجُلٌ شَحِيمٌ حَلِيمٌ):

پیو یکنی هه لئو و گوشتنه.

شَحَنَ السَّفِينَةَ وَحَمَاهَا شَحْنًا: که شتی به که

یا باره لگرمه کی بار کرد، پری کرد

له کال، دمگوترئ: (شَحَنَ الْبَلَدَ بِالْخَيْلِ):

ولاته که ی پری کرد له نه سپ.

شَحَنَ فُلَانًا: فلانکه سی دوور خسته وه،

دمری کرد.

شَحِنَ عَلَيْهِ شَحْنًا: رقی لئ هه لئاس.

أَشَحَنَ: دمگوترئ: (أَشَحَنَ لَهُ بِسَهْمٍ):

خوی بؤ ناماده کرد تیری پیوه بنی.

شَاحَنَةً: رقی لئ هه لئاس ه دزابه تی کرد.

تَشَاحَنُوا: به گتریان دزوا ناگوکی که و ته

نیوانیان ه وه بوون به دوزمنی

به کتر.

الشَّاحِنُ: پری، دمگوترئ: (مَرْكَبٌ شَاحِنٌ):

بارهه ئىگىرىكى پېر له كالا يه.

الشحناء: حيقىلو دوزمنايه تى و رقو كينه.

الشحنه: نهو كالا يه كه شتى لى پېر دمكرى ۵ نهو خو راك و پېدا و يستييه زيانه كه كۆدمكرى ته وه بۆ نهوى بهشى ياسا و پۆليس و كار به دهست كه پاشا ديار پيان دمكا لى بى بدرى، بۆ نهوى نه من و ناسايشى و لآتىك يان شارىك بېار تىزن ۵ روه نه سب ۵ (ك: شخن) ۵ (الشحنة الكهربية): نهو بېر كار مېا يه كه فه باره يه كه هلى دمكرى.

شحا فلان شحوا: فلانكس ههنگاوى پانى هاويشتن و به لى كرد، دمگوترى: (شحا فى الفتة): لهفيتنه بى و دوو زمانى دا رۆجوو.

شحى لمة شحياً: دهمى داچه قاند.

تشحى فى الشئى: فراوانخوازى له شته كه دا كرد.

تشحى فى السوم: زنده روى كرد له بانگه موازى كردن بۆ فروشتن و هېر اچكردن يان گرانكردن كالا.

تشحى على فلان: زمانى له فلانكس بهر لا بوو چى خودا پى ناخوشه پى كرد.

الشحرة: بازو ههنگاو، دمگوترى: (فرس

رغيب الشحرة): نه سپىكى ههنگاو درى زه بازى درى ز دمهاوى ۵ (فلان بعد الشحرة فى مقاصده): فلانكس

دوربين و پلانى ستراتيجى درى ز خايه نى هه يه بۆ زيان و مېهه سى دورو درى زى هه ۵ (إلاء الشحرة): هاپىكه ناو مكهى فراوانه.

شخب اللبن شخباً: شير مكه له گوان هاته

دمرو خوشه ي هات، دمگوترى: (شخب

من الجرح): خو ئنه كه له برينه كه

هېچقه ي كرد، دمگوترى: (شخب

أوداج القتل دماً): رمگى لاملى

كوژ راو مكه هېچقه ي خو ئنيان كرد،

بمېچقه خو ئنيان لى هاته دمر.

إنشخب اللبن: خو ئنه كه بمېچقه هاته

دمر، دمگوترى: (إنشخب العرق دماً):

رمكه كه خو ئنى بمېچقه لى هاته

دمر.

الأشخوب: خوشه خوشى شير له كاتى

دوشين دا.

الشخب والشخب: خوشه ي شير،

هېچقه كردنى شير له كاتى دوشين دا

۵ له پهندى پېشيان دا هاتوو دملئ:

(شخب فى الإناء وشخب فى الأرض):

خوشىك بۆناو هاپه كمو خوشىك

بۆ سهر زموى، واته جارنىك

دميهه نكيوى و جارنىك نا.

الشُّخْبَةُ: بهمانا (الشُّخْب) دئ ۵ (ك):

شِخاب).

شَخَتْ شُغْرَتُهُ: جهسته ی لاوازو باریک بوو

بهشیوهمکی سروشتی ۵ (فهر شَخَتْ

و شِخِت) ۵ (ك: شِخَات).

الشُّخْتُ: هر گیانله بهر پیک بهسروشت

کزو کۆله واربی، دمگوتری: (فلان

شَخْتُ): فلانکس لاوازو همد

باریکه ۵ (هر شخت المطاء): نهو

دمست فوجاوو که مبهخششه ۵ (ك:

شِخَات).

شَخَّ في نومه: لهخه ودا پرخه پرخی هات

۵ (شَخَّ بوله): گیزه گیزی میز کردنی

هات.

شَخَّرَ شَخْرًا وَشَخِيًّا: دهنکه که لهفورگی دا

هاتو جو بی نهوی بیته قسه،

دمگوتری: (شَخَّرَ الفرس): نهسپه که

حیلانندی.

شَخَّرَ الحمار: گویندیزمه که زهری.

شَخَّصَ الامرُ شَخْصًا: کارمه که شیوا،

جهواشهیی تیکهوت ۵ راستی و دروستی

خوی لهدمست دا ۵ (هر شخصی).

تَشَاخَسَتْ اَسْنَانُهُ: ددانی ریک و پیک و

ریز بهستوو نمبون.

شَخَّشَ القش: کۆزمو کاوکۆتمکه

دمنگی خه شخه شه یان لی هات.

شَخَّصَ الشَّيْءُ شَخْرًا: شته که بهرز بووه

۵ له دوورمده دمرکهوت.

شَخَّصَ المسهم: تیرمه که مبهستی نه پیکاو

نه بهمنگاوت.

شَخَّصَ من بلدِه وعنه: له ولاتی خوی

رؤیشته دمرده.

شَخَّصَ الى بلدِه: گهراپمده بو ولاتی خوی.

شَخَّصَ امامه: له بهردمی دا خودی خوی

ناماده بوو.

شَخَّصَ فلان بصره وبَصَرِه: فلانکس جاوی

به ملوق و مستاو نه پتروکاندن.

شَخَّصَ فلان شخاصة: قه باره ی فلان گهوره

بوو جهسته ی زبه لاج بوو، (فهر

شخص وهي شخِصة).

أشخَصَ فلان: فلانکس کاتی رؤیشتنی

هات.

أشخَصَ الرامي: تیری تیرهاوینزه که

ههله ی کردو نه پیکاک، دمگوتری:

(أشخص سهمه وبسهمه).

أشخَصَ فلاناً من بلدِه: فلانکسه ی

له ولاتی خوی دمرکرد.

أشخص فلاناً اليه: فلانکسه ی نارد.

شَخَّصَ الشَّيْءُ: شته که ی دیاری کردو

لهشتی تر جیای کردمده.

شَخَّصَ الداء: دهمدمکه ی دۆزیه مده.

شَخَّصَ المشكلة: کارمه ناشکرا بوو، رون

بووه.

الشَّاخِص: شتی بهرجاوو بینراو ۵

بمنیسانهو عهلاماتی رڼګاو بانو
شتی لهو جوړه دمګوتری.

الشَّخْصُ: هرهغهبارمیهک بهېږوه بڼو
ببیندري، بمرزوری بؤ نادهميزاد
بهکاردمهيندري ۵ لـمزاراوهی
فهلسمفهدا وشهی (شخص) بریتیه
له زاتو بونهومرنیک کههوشی
ههېڅو کیانی سهرېهخوی بزانی
وېستو نیرادهی سهرېهخوی ههېڅ.
الشَّخْصِيَّة: ګاری تایبهتی کهسینک، شتی
بهیومندېدار بهکهسیټکی
تایبهتیبهوه.

الشَّخْصِيَّة: چمند رموشتو دهاردمیهګن
کهسهکه لهکسانو تر جیا
دمکهنموه، دمګوتری: (فلان ذو
شخصية قریة): فلانکس چمند
رموشتو ناګارنکی جیاګرموهی
تیلان و وېستو نیرادمو کیانو
بونیکي سهرېهخوی ههېه ۵
(الأحوال الشخصية): باری
کهسیمی؛ ههوییهکی تایبهتیبه ۵
ههروا چمند مهسهلهو قانون و یاساو
رڼسایمکن لهبوارو خیزان دا وکړو
میرات ګرتن و مارمکړنو و نیک
جیاوونموهو پیکمومزایانی ژنو
میردو مندال و نهو جوړه شتانه.

شَخِيمَ الطَّعَامُ شَخْمًا: خوراکهکه خراب بوو،

ګوړاو بؤګهنی کرد، دمګوتری: (شَخِيمُ
فلمُ فلان): دمی فلانکس بؤګهنی کرد
۵ (لهو شَخِيم).

أَشْخَمُ: بهمانا (شَخِيم) دی.
الأشْخَمُ: دمګوتری: (فلان أشخم الرأس):
فلانکس سهری بؤز بوو، سپیایهتی
موومګانی بهسمر رمشهګانی دا زال
بوون ۵ (شعر أشخم): مووی سپی
بوو ۵ مووی ماش و برنج ۵ (عام
أشخم): سالیکی بی بارانی، وشکه
سالی و بی دانمویلمو لهومړ ۵ (روض
أشخم): باخیکه بی روهک و
درمخت.

شَدَّخْتُ الْفُرَّ شَدْخًا: شتهګی بریندار
کرد، دمګوتری: (شَدَّخَ الرَّاسُ
وَالْحَنْظَلَ): سهری شکاند ۵ کالهکه
تالعهکی بریندار کرد.

شَدَّخَ دَمَ فلان: خوینی فلانکسی بهفیرؤ
دا، تولهی نهساندموه.

شَدَّخَهُ: بؤ زنده رویی لهمانای (شَدَّخَ) دا
بهګاردی.

إِنْشَدَخَ: بریندار بوو قرینجا.

تَشَدَّخَ: شکا.

الشَّدْخَةُ: برینیک، قرینجاوییهک ۵
رومکیکی نهرمو تهرؤ ګهشه.

الْمِشْدَخُ وَالْمِشْدَخَةُ: نامیری قرینجانندن و
بریندار کردن.

شَدَّ الشَّيْءُ شِدَّةً: شتهکه به هیژ بوو، پتهو بوو ۵ قورس بوو.

شَدَّ فُلَانٌ شَدًّا: فلانکهس بازی دا.

شَدَّ النَّهَارُ: رۆژمه زوربهی بهسمر چوو، بهرز بؤوه.

شَدَّ عَلَيْهِ فِي الْحَرْبِ: لهسهرپدا بهتوندى هیرشی بؤ برد.

شَدَّ عَلَى قَلْبِهِ شَدًّا: دلې مؤر کرد ۵ له قورنان دا هاتووه: ﴿وَأَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾.

شَدَّ فُلَانًا: فلانکهسی پیومنډ کرد، دمشکوترئ: (شد علی عضده) یان (شد علی یده) دمستی گوسی و پشتگیری لئ کرد، یارمه تی دا.

شَدَّ رَجَالُهُ: خوی بؤ سههر کردن ساز دا. شَدَّ مِئْرَزُهُ: کوششی کرد لهکارمکه دا، به لیپر اوانه پرې دابه.

شَدَّ الْغَبْلُ وَغَرَهُ: حمل و پتهکهکی راکیشاو توندی کرد.

أَشَدُّ الْفَتَى: کورمکه گه پشته تهمه نی گهنجی و ههرمتی لاومتی و لهعقل و تهمه ن دا پینگه پی و خوی داپشت.

شَادَهُ مُشَادَةً وَشَدَادًا: بهسهری دا زال بوو.

شَادَ فِي الْأَمْرِ: زنده رموی لهکارمکه دا کردو ناسانکاری ره چاو نه کرد ۵ لهفرمودی پیغه مبهردا هاتووه (لَنَ)

يُشَادُ الدِّينَ (الغلبه): همرکهسی زنده رموی لهناپین دا کرد پی یا زنده رموی لهناپین دا بکا تیدمشکی و سمرنجام بوی نمنجام ندرئ.

شَدَّةً: بهمانا (شاد) دئ ۵ (شَدَّ الشَّيْءُ): شتهکه ی پتهو کرد، هیژو توانای دابه.

شَدَّةُ الْحَرْفِ: پپتهکه ی بهشیوی دوباره کراوه و تیکخراوی دمر برې. اِشْتَدَّ: به هیژ بوو، زیاد بوو، دمکوترئ: (اِشْتَدَّ مَرَضُهُ): نهخوشییه که ی توند بوو.

اِشْتَدَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمکه ی لئ قورس کرد.

اِشْتَدَّ فِي عَدْوِهِ: پهله ی کرد له باز دان دا. اِشْتَدَّ النَّهَارُ: رۆژمه زوری رۆی و خورمکه ی بهرز بؤوه.

اِشْتَدَّ السَّعْرُ: نرخه که ی بهرز بؤوه ۵ کالاکان گران بوون.

اِشْتَدَّ اللَّبْنُ وَغَرَهُ: شیرمکه مه پی و رمق بوو خهریکه دمپپته پهنر.

تَشَادَا: بهسهریکه دا زالبون.

تَشَدَّدَ فِي الْأَمْرِ: زنده رموی لهنیشه که دا کردو ناسانکاری نه کرد ۵ رژد بوو.

الْأَشَدُّ: تهواو بوون ۵ (بَلَغَ أَشَدَّهُ): گه پشته ههرمتی هیژو توانا ۵

هارې كړد.

قورنان دمغه رموي: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ
الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ﴾.

الشِّدَادُ: نهوې شتى پې ټايم دمكړئ.

الشَّدُّ: راکيښان و کيښکړدن، دمگوترئ:

(لا يقوى على شئ ولا إرخاء): دمسه

ومسانه و هيچې پې ناکړئ ه (أنا

شَدُّ النهار): لهجه نګه ښورودا

هاته لامان ه (أنا شَدُّ الطُّحَى):

لهجه نګه ښوخته نګاودا هاته لامان.

الشَّدَّة: هيرشو په لامارې شمېر ه

چوګله په که ده خړښته سمر پيت بؤ

نهوې پيټه که به دويارمې و

تيځکړاوي دمربېږدئ.

الشِّدَّة: ته نګزو کاري گورچکېو به لاو

کارمسات که پياو به زه حممت خوي

بؤ ږادمکړئ.

شِدَّة العيش: ته نګو چه له مې ژيان.

الشَّدِيد: به هيرزو توانا ه کاري قورسو

نهسته م.

شديد القوى: دمسه لاتنداري به توانا ه

خاومن تواناي ږمها ه عتريک

بؤنه که ښو سکون بې ه پياوي

چاوتيزو نازا بؤ شهو به خه بهرې.

الشِّدَّة: که مېمره؛ خشيکته نافرمت

له مېمدې خوي دمېستې بؤ نهوې

قهدي باريک بې.

شَدَّة شَدًّا: پارچه پارچه کړد، وردو

شَدَّفَ شَدًّا: تمېر دماخ بوو ه له ږوي خو

به زلزانې و به خو نازينه وه روي

ومرگيږا ه (فهو اشدف وهي شَدَّفَاء).

تَشَادَفَ: لارو له نجه کړد، خوي بادا.

الاشْدَفُ: که سيک به دمستي چه پ

کاره کاني نه نجام بدا.

الشَّادِف: دوشي ناوېرزانندن؛

ناميري که ناوديري زموي بې

دمکړئ.

الشَّدْفَةُ: پارچه له همرشتيک بې ه (ك:

شَدَف).

شَقَّقَ شَدًّا: شهويلې پان بوون ه (فهو

اشدق وهي شَدَّقَاء) ه (ك: شَدَّق).

تَشَدَّقَ: به مېبهستي شت جوين

شهويلې خوي جولانندن ه شهويلې

خوي بادا بؤنه وې قسه ږموان بکا.

الاشْدَقَ: (خطيب اشدق): وتاربيږيکي

دمنگ گهورې قسمنانه ه (وهي

شَدَّقَاء): بؤ نافرمت به گاردئ،

دمگوترئ: (شفة شَدَّقَاء): دمې

گهورمو شهويلې پانه.

الشَّدَقُ: لا ږومت له خوار کوئمېوه،

لا شهويلې ه (ك: اشداق وشدوق).

الشَّدَقَم: نادميزادي شهويلې پان.

شَقَنَ الشَّقْبِي شَرًّا: بيچوه ناسکه که بؤ

خوي له وېر او پيگه ښو پيويستي

سنوورو قهباری شت.

الشُّنْبُ: بهشی کهم لمزور ه دمگوتری:

(أَخَذَ شِدْواً مِنَ الْمَالِ): بهشیکی

کهمی لهماله زورمه و مرگرت.

شَقَبَ اللَّحَاءَ شَنْباً: توپکله کهی قهلاشتو

لیی دامالی.

شَقَبَ الْعَمُودَ: لقو پوپی له دارمه کردهوه

تا وای لی هات قهدمکهی روت بوو،

دمگوتری: (شَقَبَ عَنْ فُلَانٍ): داکوکی

لهفلان کردو شپرو نهمبتهی لی دوور

خستهوه.

شَدَّبَ اللَّحَاءَ وَالشَّجَرَ وَالْعَمُودَ: بهمانا

(شَدَّبَهُ) دئی، واته توپکله کهی سپی

کرد، دارمه کهی روت کرد، لقه کهی

هه تپاجی.

شَدَّبَ الشَّيْءَ: شته کهی بلاوه پی کردو

ونجر ونجری کرد.

شَقَبَ الْمَالَ: مالو سامانمکهی بهرتو بلاو

کردهوه.

شَقَبَ فُلَاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی

لهشتمکه دوور خستهوه.

تَشَدَّبَ الْقَرْمُ: خه لکه کهی بلاومیان کرد.

الشَّاذِبُ: دوور کهموتی ولاتو زیو

نیشتمان ه دمرکراوی ناهومیید

لمرزگار بوون.

الشَّدَبُ: نهومی دمپریری و فری دمدری

لهشت ه پاشماومی شت ه پاشمروک،

بهشیری دایکی نهبوو ه (فهر شادِن).

أَشَدَّتْ الطَّيْبَةُ وَغَرَّهَا: بهمانا (شَدَنَ

وَلَدُهَا) دئی ه (فهي مُشَدَّنٌ) ه (ك:

مشادِن).

الشَّادِنُ: بیچوه ناسک ه (ك: شوادِن).

شَعَمَ فُلَاناً شَعْماً: فلانکهسی سهرسام کرد،

دمگوتری: (شَلَّةٌ): بهکارمکه سهرسام

کرا توشی سهراسیمه بوو.

أَشْدَهْهُ: سهرسامی کرد.

إِنْشَدَهُ: سهرسام بوو.

الشَّدَاهُ: سهرسامی و واق ورممانو

سهراسیمه بوون.

أَلْمَشَادُ: نهو شتانهی نادممیزاد

هه لهموگیر دمکهن ه تاکمکهی

(مَشْدَه).

شَدَا شَنُوا: گورانی گوت ه بولبولمکه

خوینندی.

شَدَا بِالْشَّعْرِ: شیعرمکهی بهشیوهی گورانی

خویندموه.

شَدَا شَنُو فُلَانٍ: خوئی لهفلانکهس چواند،

خوئی بهو شوبهاند.

الشَّادِي: گورانی بیژ ه فوتابیو

همولمدر یو ودمهستهینانی نهدمبوو

زانباری ه (ك: شداة).

الشَّدَا: بهشیک لههیزو توانا، دمگوتری:

(لَمْ يَبْقَ مِنْ قُرْتِهِ إِلَّا شَدَاً): کهمیکی

هیزو توانا ماوه ه نهمنلاری شت،

فهنیه که به وه.

تَشْتَرُ الْقَوْمُ: خه ئه که به بلا و بوونه وه.

پاو بمر و بۆ چونیان جیاواز بوو
همر یه که له مه وایه ک له دما.

تَشْتَرُ فُلَانٌ: فلان کهس خوی ناماد مکرد
بۆ جهنگ.

تَشْتَرُ الرَّجُلُ: پیاو که هه پر شهی کرد.

الشَّيْرُ: پارچه زهړ که له کالانه کهی

د مردمه هیندری و میروویه که

ده خه رته نیوان میروی جیاواز و

لوانلوی بچوک و تاکه کهی (شدره) و

(ک: شدر).

شَتَرٌ مَتَرٌ: دمگوتری: (تفرقا شدر مذر):

بلا و بوونه وه و بوونه پارچه پارچه و

گروپ گروپ و گیشه و نیزاعیان

تیکه هت.

شَفَا السَّكُّ شَرًّا: میسه که بونه کهی

که سه کونه و بلا و بۆ وه.

شَفَا فُلَانٌ: فلان به میسه خوی بۆنخوش

کرد.

أَشْدَأُ عَنْهُ: لای دور خسته وه.

الشَّيْرُ: میسه یان بونی میسه یان

رنگی میسه.

الشَّيْرُ: که سه کونی بونی خۆش یان

ناخۆش و پارچه پارچه داری عود

که بۆ بۆنخۆشی به کار دی.

الشَّيْرُ: باقی ماندهی هیزو توانا.

دمگوتری: (في الأرض شَدَبٌ من

الكلأ) و (ك: أشذاب).

الشَّيْبُ: (رجل شَدَبُ العروق): پیاو که

دما و مکانی جهستهی دیارن.

المَشْدَبُ: داس؛ نامیری گیا درون و (ك:

مشاذب).

شَدَّ شُدًّا: تاك بووه له کۆمه له و تمرصوو،

هه ئس و کهوتی پێچه وانهی کۆمه له

بوو، دمگوتری: (شَدَّ عن الجماعة):

له پرپر خوی کۆمه له دمرچوو تا ق بۆ وه.

شَدَّ الْكَلَامُ: قسه که له قیاس و یاسای

ناخاوتن دمرچوو.

أَشَدُّ فُلَانٌ: فلان کهس قسه و رایه کی

شازو و پنه چوی هینایه پێشه وه.

أَشَدُّ الشَّيْءِ: شته کهی دوور خسته وه و

(أَشَدُّ الْقَوْلِ): قسه یه کی کهس

نمگوتوی هینایه پێشه وه.

الشَّادُ: تا ق بووه، دمرچوو له کۆمه له و

پێچه وانهی قاعیده و دمرچوو

له یاسا و ریاسای کۆمه له که و (ك:

شواذ).

شَتَرُ الْعَقْدِ وَغَرَهُ: میروو شتی خسته

نیوان ریزی خشه که وه یان دهنکه

زهړو زیوی خسته نیوان میرووه

هۆنرا و مگانم وه، دمگوتری: (شدر

الأديب كلامه بالشعر): نوو سمرمه که

شیعری خسته نیو به خشانه

شَرَبَ فُلَانًا: وایکړد فلانکس بخواته وه.
تَشَرَّبَ الْمَاءَ وَغَرَهُ: ناوکه ی ورده ورده
هه لمزی، دمگوتری: (تَشَرَّبَ الثُّوبُ
العَرَقُ أَوْ الصُّبُغُ): قوماشه که
عمره که ی هه لمزی یان پمنگه که ی
هه لمزی.

استَشَرَّبَ اللَّوْنُ: رمنگه که توخ بوو.

إِشْرَابُ إِلَيْهِ: برپاوه (اشراب).

الْإِشْرَابُ: بخوړموه ه (ك: شَرَابٌ) ه
سمیل؛ نهو موانه ی له سر لیوی
سمر و دپوړین ه (الشاربان): جوت
سمیل ه (ك: شوارب).

الْإِشْرَابُ: میننه ی (الشارب) ه (ك):

شوارب)، کومه نیک خه نیک له سر
که ناری روباړیک نیشته جی ببن و
ناوی تایبه تیان له جه مکه وه
هینای.

الْإِشْرَابُ: هرشتیک بخوړته وه ه (ك):
أُشْرِبَ.

الشُّرْبُ: کومه له خه نیک بخوړه وه
دانیشتبن و یو خواردنه وه
کومه له یان کردی.

الشُّرْبُ: ناوی خواردنه وه به شه ناوی
تایبه تی ه خورن ددفرموی: ﴿لَهَا
شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ﴾ ه
دوئلوا؛ شوینی ناو خواردنه وه
(ك: اشراب).

إِشْرَابُ إِلَيْهِ وَلَهُ إِشْرَابًا: ملی یو دریځ
کرد ه چووه بهر زایی بونه وه ی
برپاوه.

شَرِبَ الْمَاءَ وَغَرَهُ شُرْبًا: ناوکه ی فوت دا ه
(فهو شارب) ه (ك: شاربون وشرية).

شَرِبَ السُّبُلَ الدَّقِيقَ: گوته گهنم و
جوبه که پیکه پشته وه دمنگه کانی په ق
بوون و کاتی دروینه ی هاتوه.

أَشْرَبَ الرَّجُلُ: پیاوکه خوشتر مکانی یان
کشت و کاله که ی ومختی ناودانیان
هات یان تیراو بوون.

أَشْرَبَ فُلَانًا: ناوی دا به فلانکس،

دمگوتری: (أشربني ما لم أشرب):

کرده وه یکی پالداوم که نه م کردوه.

أَشْرَبَ اللَّوْنُ: پمنگه که ی تیرو توخ کرد.

أَشْرَبَ اللَّوْنُ غَيْهَ: شتی تری تیکه لاوی

رمنگه که کرد، دمگوتری: (أَشْرَبَ

الْبِاضَ حَرَةً): رمنگی سوری تیکه لی

پمنگه سپیه که کرد ه (وَأَشْرَبَ قَلْبُهُ

حَبَ الْإِيمَانِ): خو شه ویستی نیمان و

خودا بهرستی تیکه ل به ناخی دلی

بووه ه له خورن دا هاتوه:

﴿وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ
بِكُفْرِهِمْ﴾.

شَارِبُهُ مَشَارِبَةٌ وَشَرَابًا: له گه لی دا

خواردیه وه.

شَرِبَ قَصَبَ الزَّرْعِ: ناو له لاسکی گزو

گیاکه زیا.

الشَّرْبَةُ: په کجار ناو خواردنه وه، قومه
ناوېک.

الشَّرْبَةُ: سوراښی سهر دمو وچاو و
نه ندازه یی نهو ناوه ی نادمه یزادېک
پښی تیراو دمی و په لوی رون که
هه ل لوشری و (ک: شَرَب).

الشَّرْبَةُ: زور خواردنه وه و تینواپه تی،
دمگوتری: (لم نزل به شربة هذا
اليوم): بهر دمواو نه مړو تینوی بوو و
(يوم ذو شربة): روژمکه ی گهرم بوو
ناوی زور تیدا خوراپه وه و (طعام ذو
شربة): خواردنیکي ناوکی شه
بخورمکه ی پیویستی به ناو
خواردنه وه ی زور هپه و هه وزی
بچکوله که به دموری بنکی درخت و
روه ک دا دروست دمگري بو نه وه ی
ناوی تی بکری و ماوه په ک گلی بنکی
درمخته که به تمپری بمینیته وه.

الشَّرْبَةُ: نهو ی زور ناو دمخواته وه.
الشَّرْبُ: نهو که سه ی زوری هه ز
له خواردنه وه یه.

الشروب: زور خورم وه و ناوېک گوارا
نه بی و که میک تال و تفت بی.
الشَّرِب: به مانا (الشروب) دی و نهو ی
ناوی له گه ل دمخواته وه یان له گه لی
دا دمچیته سهر دوپلاوو کانی ناو
خواردنه وه.

المَشْرَبُ: نهو شوپنه ی لی دمخوریته وه،
شوپی ناو خواردنه وه و قورنان
دمفهرموی: ﴿قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ
مَشْرَبَهُمْ﴾ و یان ناوه یو خودی نهو
شته ی دمخوریته وه.

مَشْرَبُ الرجل: هه و او هه و مس و مه یلی
پیاو، دمگوتری: (هم قوم اختلفت
مشاربهم): نه وانه هه و میکن بیرو
بوچون و هه زو نارم زوی
جیا جیا یان هپه.

المَشْرَبَةُ: شوپی خواردنه وه و زموی
نهرمه لان و هه میسه سه و زو پومکاو ی
و (طعام مشربة): خوراکیکه ناوکی شه
زوری ناو له سمر دمخوریته وه و (ک:
مشارب).

المَشْرَبَةُ: جامی ناو خواردنه وه، پیاله ی
ناو خواردنه وه و (ک: مشارب).
شَرِبْتُ يَدَهُ اَوْ رَجُلَهُ شَرَبًا: پیستی قاچی
یان دمستی نه ستور بوو به هو ی
سهر ماوه هه لشین و شه قار شه قار
بوون.

شَرِبْتُ النمل: نه علمه که دپا.
اِنْشَرَبْتُ يَدَهُ: دمستی هه لشین.
الشَّرِبُ: تیزایی دمی شم شیر و تیزایی
چه قزو شتی و ا.
شَرَجَ الشَّيْءَ شَرَجًا: پارچه و که رته کانی
شتمکه ی خستنه پال په ک.

شَرْجُ اللَّبَنِ وَنَحْوُهُ: خشته‌گانی ریز کردن.

شَرْجُ الْعَيْبَةِ: هندی قولفه و نه‌لقه‌ی

عه‌یه‌که‌ی لَیْک به‌ستن ه (العِیْبَةُ):

تاینجه‌و رمشکه‌و تیرمو قهرتالو شتی

وا که به‌روبومی دورواومو چنراوی

تیدا دمگوپزریته‌وه بو سهرخه‌رمان.

شَرْجُ الشَّرَابِ بِالْمَاءِ: شهرابه‌که‌ی تیکه‌لاوی

ناو کرد.

شَرْجُ الْجَسْمِ شَرْجًا: جه‌سته‌که قه‌له‌وو

گوشتن بوو.

أَشْرَجَ الْعَيْبَةَ: به‌مانا (شَرْجَ دئ،

دمشگوتری: (أَشْرَجَ صَدْرَهُ عَلَى كَذَا):

سنگی خوی به‌وموه جوت کرد.

شَرْجُ: بُو موباله‌غمو زیادمپوئی له‌مانای

(شَرْجَ) دا دئ.

شَرْجُ الثَّوْبِ: به‌تمه‌له‌ئی درشت

قوماشمه‌کی درو.

إِنْشَرَجَ: شته‌که بوو به‌دووو به‌مش.

تَشْرِجُ اللَّحْمُ بِالشَّحْمِ: گوشت و به‌ز

تیکه‌لاو بوون.

الشَّرْجُ: ریزموی ناو له‌ته‌پۆلکه‌و شتی

وا دا که‌دیته‌ خوار بو پیددشت و

بنارمه‌کان ه کۆمه‌ل و تاقم، دمگوتری:

(أَصْبَحُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ شَرْجِينَ): له‌م

کارمدا بوون به‌ دوو تاقم و پیر ه

(ك: شِراج).

الشَّرْجُ: نه‌لقه‌و قولفه‌ی عه‌ربه‌و

رمشکه‌و خیمه‌و شتی وا ه دموران

دموری کونی پاشه‌وه ه (شَرْجُ

السرادی): دمرایو شیو ه (ك:

أشراج).

الشَّرْجُ: سه‌ری چیلکه دار دوی

شکاننده‌وی.

الشَّرْهَانُ: دوو پنگی جیا له‌همر

شَتَبِك.

الشَّرْمَةُ: زه‌مبیله‌یه‌کی گه‌وره له‌پیزی

دارخورما ده‌چندری کاله‌ک و میوه‌ی

تیدا دمگوازریته‌وه ه کولانه‌و

قه‌مه‌سیکه له‌پیزی دارخورما دروست

دمکری بُو کۆتر ه (ك: شِراج).

شَرْجُ الْحَشْبَةِ الْمَرْبِعةِ: نه‌ملاو نه‌ولای

داره جوار گوشه‌یه‌که‌ی تاشی.

الشَّرْجُ: درپز ه داره مه‌یت ه

(الشَّرْجُ): درپز کراو.

شَرْحُ اللَّحْمِ: گوشته‌که‌ی کوتکوت کرد به‌

شیومه‌ک کوته‌کانی درپزو ته‌نک بن.

شَرْحُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی روتکردموه شی

کردنهمو لی‌کۆلینه‌وی تیدا نه‌نجام دا،

دمگوتری: (شرح صدره بالأمر): دلی

خوش کرد به‌کارمه‌ک ه نیسه‌که‌ی لا

خوشه‌ویست کرد.

شَرْحُ اللَّحْمِ: به‌مانا (شَرْحه‌دی).

شَرْحُ الْحَقِّ: لاشه‌که‌ی پشکنی، هه‌ندیکی

له‌هه‌ندیکی جیاکردموه بُو

پشکنینی زانیاری.

یاخی بوو.

اَنْشَرَخ: بؤ موطاومعهی (شَرَخه) هاتووه،

شَرَفَ عَنِ الطَّرِيقِ: لمرېځه لای دا ه (فهر

شارد وشرود).

دمگوترئ: (اَلشَّرَحَ صَدْرُهُ لَكَذَا): دلی

شَرَفَ فُلَانٌ: فلانکس شاربهدمر کرا،

پیی خوښ بوو، هاته سمر نهو

بهشیووی تپوکر اوای شوینی خوئی جئ

رایهو بهراستی زانی.

هیشت.

التَّشْرِيعُ: (علم التشريع): زانیاریبهکه

أَشْرَدُ: شاربهدمری کرد بهزور ودمری

دمربارمی پیکهاتهی جهستهی

ناو وای لی کرد بی لانهو مال و حال

عوضوی بهشیووی هه لیرین و

بی.

پشکنین بؤ مه بهستیکی تایبهتی.

شَرَدُ: تپوئی کردو ودمری ناو بی

الشَّرِيعَةُ: پارچه گوشتی ته نک یان

شوین و جینگا مایه وه..

پارچهی ته نک شتی تر ه (ك:

شَرَدُ الْقَوْمَ: خه لکه کهی بهرت و بلاو

شرائح).

کردو تفر و تونای کردن ه قورئان

اَلشَّرْحَةُ: نهو میزو تهختهیهیه

دمفرموی: ﴿فَشَرَّذْ بِهِمْ مَنْ

جهستهی له سمر ده پشکنرئ همروا

خَلَفَهُمْ﴾.

ناوه بؤ زور پکی گه وره ناماده

تَشَرُّوا: بلاو بونهوه، دمگوترئ:

دمکری بؤ هه لیرین و پشکنینی

(كشَرُّوا فِي الْأَرْضِ): بهناو زموی دا

جهستهی مردو مگان تییدا.

بلاو بونهوه.

شَرَّخَ الصَّبِيَّ شَرَّخًا: مندا لکه گه هیشته

الشَّارِدُ: دمگوترئ: (رجل شارد العین):

سهرمتای گهنجی.

پیاو پیکه جاوی پریو ته شتیک

شَرَّخَ نَابَ الْبَعْرِ شَرَّخًا: ددانی حوشرمکه

که هی نهو نییه، بؤ نهو نابئ، بؤ

دمر کهوتن گوشته کهیان در پی و سهریان

ناهرمت دمگوترئ: (إمرأة شاردة) ه

دمر هیئا ه (ك: شَرَّخَ وَشَرَّخَ).

(قَصِيْدَةُ شَارِدَةٍ): چامه شیعریکه

اَلشَّرْحُ: نهصلو بنه ما ه رمگو دهمار ه

دمستاو دمستی پی کرا بهناو خه لک

(شَرَّخَ الشَّبَابَ): سهرمتای گهنجی و

دا بلاو بؤ وه ه (ك: شوارد).

تفر و تازه می و گه شه دارمی گهنجی ه

شوارد اللغة: وشه پرستی ناوازمو کهم

درزو که لینی که له نیسقان و دیوارو

بیستر اوای زمان.

شتی وا دا بهیدا بی و نه گاته ناستی

الشُّرود: (شُرود الذهن): له زانستی

لیک جیا بوننهو مو پچران.

شَرَدَ الْبَعِيرُ وَغَيْرُهُ: حوشرمکه تهره بوو،

دمرونزانی دا بهوه دمگوتری کابرا
ناگاداری شت نهیی و بی ناگابی
له بارو دۆخی دموروبهرو روداوی
تازه پهیدا بوو.

الشريد: دمركراوی بی شوین و جیگاوانه.
المشرد: تمبهل و بیكارو نیش و هیچ
لهبارا نهبوو.

الشردمة: بهشو و تاقه و گروځه،
دمگوتری: (شردمة من الناس):
كۆمه ئیكی كه م لهناده میزاد
قورشان دمفهرموی: ﴿إِنْ هَؤُلَاءِ
لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ﴾ ه (ك: شرادم)
دمگوتری: (شوب شرادم و ثياب
شرادم): كراسیكی دادراوو كۆنه
پوشاکی شرو و پركراو.

شور فلان شرا: فلانكس حهزی لهشپرو
نازاوه بوو ه باری بهشپرو همراوه
گرتووه.

شور فلان شرا: پمخنه لهفلانكس گرتو
عمهپو عاری پال دا.

شور الشرب أو اللحم وغرهما: قوماشكه
یان گوشتهكهی بلاو كردموه بۆ ئهوهی
وشك بیتهوه.

أشر الشيء: بهمانا (شرة) دئ،
دمگوتری: (أشر الشرب واللحم
وغرهما): قوماشكه یان گوشتهكهی
بلاو كردموه.

أشر فلاناً: كیشه لهگهال فلانكس
بهرپاگرد.

الإشارة: ئهوه شتهی گوشتی لهسهر بلاو
دمكریتهوه بۆ ئهوهی وشك بیتهوه
یان بهنیرو شتی لهو جوړی لهسهر
ههلمخری ه ههروا ناوه بۆ پارچه
گوشتی وشكهوه كراو ه (ك: أشاریر).

الشرا: پریشك كه لهقهبارهی ناگر
تیبهربوو بهیدادمین ه روناگایی
پهیدا بوو لهخالی بوونی كارمباوه.
الشرد: پریشك دهق بهمانا (الشرا) دئ
ه قورشان دمفهرموی: ﴿إِلَیْهَا تُرْمَى
بِشَرِّ كَالْقَصْرِ﴾.

الشور: خراپه و نهگبهتی زیان و زینهخرو
ه (ك: شور)، دمگوتری: (رجل شر):
پیاویكی خراپهكاره ه (ك: أشرار
وشرار) ه دمگوتری: (هو شر الناس وهي
شر الناس).

الشرة: تونو تیزی، دمگوتری: (أعوذ
بالله من شرة الغضب): پهنادهگرم
لهسهر پێژكردنی رِقو قین ه
چوست و حالاك، دمگوتری: (للشباب
شيرة): گهنجیهتی چوست و حالاک
همه.

الشیریر: پیاو خراپه و شپ خواز.
شور الشيء شرا: شتهکی پارچه پارچه
کرد ه برپیموه.

أَشْرَزُ الله: خودا خستیه ناو جورتمو
ناخوْشییه وه به هیج شیومیه ک رزگار
بوونی نییه.

شَارَزَه: دزایه تی کردو بهر هه لستکاری
کرد.

شَرَزَه: نه شکنجه ی دا ۵ جوینی پی دا ۵
(شَرَزُ الشی): شته که ی شته که داو
نهملاو نهولای بهست.

الشَرَزُ: شمر و نه گبه تی ۵ توندو گرژی ۵
هیزو توانا، دمگوتری: (عَذَبَهُ الله
عذاباً شَرَزاً: خودا سزای به نیشی دا،
المشارِزُ: رموشت ناشیرین ۵ شه پرگمری
جهر به زمو بی به زمی.

شَرَسَ الْجِلْدُ: پیسته که ی شیتلا، دمستی پیندا
هیتنا.

شَرَسَ صَاحِبَهُ: به قسه هاوه له که ی
تهنگه تاو کرد.

شَرَسَ الدَّابَّةَ: ولاخه که ی رام کرد.

شَرَسَ شَرَساً وَشَرَّاسَةً: رموشتی ناشیرین
بوو توندو تیزی نواند دزایه تییه که ی
توندو به هیز بوو، دمگوتری: (شَرَسَ
خَلْقَهُ وَشَرَسَتْ نَفْسُهُ) ۵ (فَهُوَ شَرِسٌ
وَأَشْرَسَ وَهِيَ شَرْمَةٌ وَشَرْمَاءُ).

شَرَسَ شَرَّاسَةً: به مانا (شَرِسَ) دئ.

شَارَسَهُ: دزایه تی کرد.

تَشَارَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که دزایه تی بیان
کرد پیچه وانه ی نهو جولانه وه.

الإشْرَاسُ: سریش؛ ماد میه که ومگوو
که تیره بو شت به به که وه نوساندن
به کار دئ.

الشَّرَّاسُ: به مانا (الإشْرَاسُ) دئ.

الشَّرِيسُ: به درموشت ۵ توندو رمو
له دزایه تی کردن دا.

الشَّرْسُوفُ: سهری بهراسو به لای گهموه
۵ (ك: شَرَّاسِيف).

شَرَّشَ الْمَاءُ وَهَوهُ: ناومکه دلۆپ دلۆپ
ها ته خوار ۵ تکه ی کرد.

شَرَّشَ السَّكِينُ وَهَوهُ: کیردمکه ی تیز کرد
۵ دهمی کیردمکه ی ومگوو مشار دابر
دابر کرد.

شَرَّشَ الشَّيْءُ: شته که ی گمست و دواپی
فرپی دا ۵ شته که ی جوئو دواپی
تفی دایه وه.

الشَّرَّاشِرُ: قهراخی بال؛ سهره بال ۵

جهسته و قه بارمو فورسایی،
دمگوتری: (أَلْقَى عَلَيْهِ شَرَّاشِرَةً):
خهمو خه فته تی خو ی به سمر دا دان،
یان له خوْشه ویستی و به خه مه وه
بوونی خو ی به سمر دا ۵ تاکه که ی
(شَرَّاشِرَةٌ).

الشَّرَّشَرُ: (شَرَّاءُ شَرَّشَرُ): شهوا به که
جهوری گوْشته که ی تَك تَك دپته خوار.

الشَّرَّشَرَةُ: داسی بچوک، داسی دروینه ی
بچوک.

الشَّرْطَةُ: پارچه‌ی شت ه (ك: شَرَّاشِر).
 الشَّرْشُورُ: بالندمی‌هی بچوکه و مكوو
 چۆله‌كه و مهایه.
 شَرَطُ الْجِلْدِ وَغَرِهَ شَرَطًا: پَیسته‌كه‌ی
 هه‌لدِرِی كونیکی بچوکی تی‌كرد.
 شَرَطَ لَهُ أَمْرًا: بۆی بمرعودی كارِیك
 بوو.
 شَرَطَ عَلَيْهِ أَمْرًا: كارِیکی خسته نه‌ستوی.
 شَرَطَ فُلَانًا: فُلَانَكَمَس كه‌وته ناو كارِیکی
 نه‌سته‌مو گهوره‌وه.
 اشْرَطُهُ: نیشانه‌ی بۆدانا، دم‌گوتری:
 (أَشْرَطَ نَفْسَهُ بَكْذَا): نه‌فسی خۆی بۆ
 نه‌موشته ناماده كرد.
 اشْرَطَ الرَّسُولُ إِلَى فُلَانٍ: به‌په‌له‌ پیاوی
 نارد بۆلای فُلَانَكَمَس.
 اشْرَطَ فُلَانًا لِعَمَلٍ كَذَا: فُلَانَكَمَسی پاسپارد
 بۆنه‌وه‌ی به‌سمر فُلَان كارد رابگا.
 شَارَطَهُ عَلَى كَذَا: مهرجی له‌سمر دانا.
 اشْتَرَطَ عَلَيْهِ كَذَا: به‌مانا (شَرَطَ) دئی.
 اشْتَرَطَ الْقَوْمُ كَذَا: خه‌لكه‌كه فُلَان
 شتیان كرده نیشانه بۆ خۆیان.
 تشارطاً على كذا: نه‌مو دووووكه‌سه
 ههریه‌كه‌یان مهرجی خۆی له‌سمر
 نه‌وی تریان دانا.
 تَشَرَّطَ فِي عَمَلِهِ: له‌كاره‌كه‌ی دا ده‌ست
 ره‌نگینی و وردمكاری نواند.
 الشَّرْطُ: مهرج؛ دوو كه‌س یا زیاتر

له‌مامه‌له‌مو شتی وادا مهرج
 بۆیه‌گتری دادمنین بۆنه‌وه‌ی پیتی‌هوه
 پابه‌ند بن ه له‌فیه‌وه قانون دا
 شم‌رت نه‌وه‌یه شته‌كه بی نه‌مو ته‌واو
 نه‌بی له‌پیکه‌ته‌ی شته‌ك‌مش نه‌بی ه
 به‌لای نه‌حوپیه‌كانه‌وه په‌یدا بوونی
 شتی‌كه به‌هۆی شتی‌کی تره‌وه،
 په‌هوست بووونی شتی‌كه به‌شتی‌کی
 تره‌وه به‌هۆی نامرآن‌كه‌وه ه (ك:
 شروط) ه نامرآزی شم‌رت و مكوو
 (إِنْ، مَنْ، مَهْمَا، ... هتد).
 الشَّرْطُ: نیشانه ه (ك: أشرط) ه قورئان
 دم‌مهرموی: ﴿فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا﴾
 بی‌گومان نیشانه‌كانی قیامت په‌یدا
 بوون.
 الشَّرْطَانُ: دوو نه‌ستیرمن پیتی‌ان
 دم‌گوتری (قرنا الحمل) له‌سمره‌تای
 به‌هازدا دم‌رده‌كه‌مون.
 الشَّرْطَةُ: پۆلیس ه تاكه‌كه‌ی (شَرْطِي
 وَشَرْطِي) به ه (صاحبُ الشرطة):
 سمرۆکی پۆلیس.
 الشَّرِيطُ: حه‌یلی بادراو ه پلایته‌ی چرا ه
 تیلمه جهرمو تیلمه نایلۆن كه
 دره‌نژو ته‌سك بی ه جانتا‌و
 تورمه‌كه‌یه‌کی بچوکه ئافرمت عه‌ترو
 پیداو‌یستی مکیاجی خۆی تی‌دا
 هه‌لد‌م‌گری.

الشريعة: بهمانا (الشَرْط) دئ.

المِشْرَط: چهقوو گويزانی پزیشك بؤ
بهكارهينانی له نهشتمرگهريدا.

لِلْمِشْرَطَةِ: بهمانا (المِشْرَط) دئ ه (ك):
مشارط).

شَرْعُ الرَّارِدُ شَرْعاً: دهمی خسته ناو
ناومكهومو خواردبهوه.

شَرْعٌ لِلنَّزْلِ: خانومكه له پنگاهكهوه نزك
بوو.

شَرْعٌ لِّلانِ يَفْعَلُ كَذَا: فلانكهس دستى
بمفلان كار كرد.

شَرْعُ الشَّيْءِ: شتهكهى بهمرز كردموه،
دمرى خست.

شَرْعُ الدِّينِ: ئايينهكهى دانا روكنو
مهرجهكانى روتكردهوه ه قورشان
دمهزموى: ﴿شَرْعَ لَكُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا
وَمَنَى بِهِ لَوْحًا﴾.

شَرْعُ الْأَمْرِ: كارمهكهى بهباش داناو
بهسهندى كرد.

شَرْعُ الطَّرِيقِ: رینگاهكهى خووش كردو
تمختى كرد.

شَرْعٌ لِلنَّزْلِ: خانومكهى لهسهر رینگای
دمرجوو گراوه بنيات نا .

شَرْعُ الْبَابِ: دمرگاهكهى خسته سهر پنگای
دمرجوو گراوه.

أَشْرَعَ الشَّيْءُ: شتهكهى دمرخست،
بهمرزى كردموه.

أَشْرَعَ نَحْوُ الرَّمْحِ: رمبهكهى بؤ پاداشت،
روى رېمبى تېكرد.

أَشْرَعَ الطَّرِيقِ: رینگاهكهى درېزكردموو
تمختو خووشى كرد.

أَشْرَعَ النَّائِذَةُ إِلَى الطَّرِيقِ: پهمنجهرى
سهر پنگای كردموه.

أَشْرَعَ الدَّابَّةِ: ولاخهكهى برده سهرئاو.

شَرْعٌ: بؤ موبالهمو زیدمهزپوئى مانای
(شَرْع) دئ.

شَرْعُ الْبَيْتِ: خانومكهى بهمرز كردموه.

شَرْعُ السَّفِينَةِ: شيراعى بؤ كهشتييهكه
دروست كرد.

أَشْرَعَ الشَّرِيعَةِ: قانون و ياساو
شهریعهتى دانا.

الشَّرَاعَةُ: سهر لاشيپانه، تاكێكه
دمكهوئته سهر دمرگا، بؤ هموادان و
روناكى.

الشَّرْعُ: رینگاو بان ه رېبازو ياسايهك
خودا دايئابن بؤ ئادهميزاد ههروا

دمگوترئ: (النَّاسُ فِي هَذَا شَرْعٍ
وَاحِدٍ): ئادهميزاد لهم بوارهدا

بهكسانن.

الشَّرْعُ: بهكسانى، دمگوترئ: (غُنَّ فِي
هَذَا شَرْعٌ).

الشَّرْعُ: هاوشان، دمگوترئ: (هَمَا
شَرَعَانِ) ه ههروا ناوه بؤ ومهزى

عود.

الشَّرْعَةُ: كه پرو سابات ه (ك: أشراع).

الشَّرِيعَةُ: رَيبازو به پروموو پروگرام ه

مهزه به و رَيبازى راست ه قورئان

دمه فرموى: ﴿لَكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾.

الشَّرِيعَةُ: نهو بهرنامه بهى خودا بو

به ندمكانى داپناوه له بواری بیرو

باومرو یاساو رَيساوه ه رَيبازو

پروگرام ه قورئان دمه فرموى: ﴿ثُمَّ

جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا﴾:

دمراوى ئاو كه به بئ جامولكهو

په رداخ دمتواندرئ دهمى پيوضنيو

ئاوى لئ بخويه وه ه بهر بيللو

هه يوان.

لِلشَّرْعَةِ: پلوسكى ئاو ه دمرای ئاو ه

(ك: مَشَارِع).

المَشْرُوعُ: نهوى شمرع به پروای بزاني ه

كار ئك بخريته بهرنامه وه بو

نه نجامدان ه (ك: مشروعات).

شَرَفَتِ الدَّابَّةُ شَرُوفًا: ولاخه كه به سمر

شته كهى دا پروانى.

شَرَفَ الْخَائِطُ: گويسه بانهى بو ديوارمكه

کرد.

شَرَفَ الرَّجُلُ: پياومكه شمریضو مهردبوو

پلهو پایهى بهرز بووه، دموگوتري: (هو

شریف) ه (ك: شُرَفَاءُ وَأَشْرَافُ) (وهن

شرائف).

أَشْرَفَ الشَّيْءُ: شته كه بهرز بووه، گران

بوو.

أَشْرَفَ عَلَيْهِ: له بهرزاييه وه تي پروانى ه

چاودتري کردو به سمرى دا راگه بى

ه ليى نزیک بووه، دموگوتري: (أَشْرَفَ

على الموت): همرودها به مانای

به زمى پيداها تته وه دئ.

أَشْرَفَ الشَّيْءُ لَهُ: شته كهى بو جيگير

کرد، نهو شتهى بو گونجانند.

أَشْرَفَ الْمَرْقَاةُ: چووه سمر بهرزمو

به رزهكو مهصعه د.

شَارَفُهُ: له بهرجهو باوكو باهرموه خوئ

هه ئنايه ومو شانازى به سمر دا کرد.

شَارَفَ الشَّيْءُ: له بهرزاييه وه پيدا

پروانى و سهبرى کرد.

شَارَفُهُ: ليى نزیک بووه.

شَرَفَ الْبِنَاءُ: گويسه بانهو ديگورى بو

خانومكه دروست کرد.

شَرَفَ فُلَانًا: ريزى له فلان گرتو

به گه مرمى دانا ه ومسبى دا.

تَشَرَّفَ الرَّجُلُ: پياومكه شمره نياب بوو

پلهو پایهى بهرز بووه.

تَشَرَّفَ لِلشَّيْءِ: چاومروانى شته كهى

کرد، به هيواى بوو.

تَشَرَّفَ لِلْفِتْنَةِ: توشى هيتنهو ناشوب

بوو.

تَشَرَّفَ الشَّيْءُ: دهستى خسته سمر

بروکانی بۆ ئەموی تیشکی خۆر
 ئازاری جاوی ئەداو بەناسانی شتەکه
 لەبەرزی و دووری ببینی.
 شَرْفُ الرِّقَاءِ وعلیها: چوووە سەر
 پەپزمو بەرمزەکه که.
 اِسْتَشْرَفَ: راست بۆوهو خۆی بەرمز
 کردموه.
 اِسْتَشْرَفَ الشَّيْءَ: جاوی هەلپری
 بۆ ئەموی لەبەرزییهو ببینی.
 اِشْرَافُ الرِّجَّةِ: دوگوێچکه و لوت.
 الشَّارِفُ مِنَ التَّوَابِ: وڵاخى پیر ە (ك):
 شارِاف و شَرْف).
 الشَّارِفُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: شتی كۆن و
 ەمنتیکه.
 الشَّارُفُ: گەسکه ە (ك: شارِاف).
 الشَّرَافَةُ: دیکۆرو زموانیدی وها که
 شتەکه ی پێ برازینرێتەوه.
 الشَّرَفُ: شوێنی بەرمز کەلێیهو
 بروانیتە ئەملاو ئەولا، دەرگوتری:
 (هو علی شرف من کذا) ە بەسەری
 دا دەروانی و لێیهو نزیکه ە
 بەرمزی و شکۆمەندی و پەسنی.
 الشَّرَفَةُ: ژوروی شت ە لای سەروی شت
 ە ئەگەر بۆ بیناو بالمخانه بەکاربێ
 بەو دیکۆرو زەخرفەیه دەرگوتری
 کە لەسەروی بیناکهوه دروست
 دەرگای بەمەبەستی رازاندنەوه ە

یان ههواره بانه.
 المِشَارِفُ: (المِشَارِفُ الأرض):
 بەرمزاییهکانی زەوی ە تاکه که ی
 (مِشْرِف) ە (مِشَارِفُ العراق): ئەو
 گوندە ەرمبانه ی سەر سنوری
 رەشەخاکی عێراقن.
 المِشْرِفِيُّ: شمشیریکه لەوڵاتی مِشَارِف
 دروست دەرگای یان لەوێوه
 دەرگای.
 شَرَقَتِ الشَّمْسُ شَرْقًا: خۆر دەرگەوت،
 خۆر هەللات.
 شَرْقَ الْمَكَانَ: شوێنەکه خۆر لێی دا، خۆری
 تێکەوت.
 شَرْقَ الشَّيْءِ: شتەکه تێکەڵ بوو.
 شَرْقَ لَوْنِهِ: ڕەنگی سور بوو.
 شَرْقَ الْبَلْعِ: خورما بەرسێله که سور
 هەلگەرا.
 شَرْقَ وَجْهِهِ: خەجالت بوو، ڕەنگی سور
 هەلگەرا.
 شَرْقَ الدَّمِ يَجْسَدُهُ: خوێنەکه دەرگەوت و
 ڕەوان بوو.
 شَرْقَ لَلانِ بِالْمَاءِ: فلانکەس بەئاو قورگی
 گیرا، دەرگوتری: (شَرْقَ بَرِيقِهِ وَشَرْقَ الْمَوْضِعِ
 بَاهِلِهِ): دەمی پەربوو لە تەف ە شوێنەکه
 پەربوو لەخەڵک و تەنگەبەر بوو.
 شَرَقَتِ الْأَلَّةُ: ئامێرکه (مەکینه که)
 بەسوتەمەنیه که ی خنکا.

شَرَقَتِ الْأَرْضُ: زموییه که به هوی
 ناودیرنه کردنی بوو به سوتهمهرو.
 أَشْرَقَتِ الشَّمْسُ: خور له ناسووه
 دمرکهوت و گزنگی خوی به زموی دا
 بلاو کردهوه، دمشگوتری (أشْرَقَتِ
 الْأَرْضُ): زموی به تیشکی خور
 روناك بۆوه ۵ قورنان دمفهرموی:
 ﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا﴾.
 أَشْرَقَ وَجْهُهُ: روخساری درموشایهوه
 جوانی لی دمتکا.
 أَشْرَقَ الْبَلَحُ: بهر سیله خورماکه سور
 هه لگهرا.
 أَشْرَقَ الْقَوْمُ: خه لکه که کهوتنه کاتی
 خور هه لاتنهوه ۵ قورنان
 دمفهرموی: ﴿فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ﴾.
 أَشْرَقَ فَلَانًا: قورگی فلانکسی گیراند.
 أَشْرَقَ الشَّرْبُ بِالصَّبْغِ: زیدمهرمی کرد
 لمبویه کردنی قوماشه کمد.
 شَرَّقَ: لای خوره لاتنی گرت.
 شَرَقَتْ وَجْهُهُ: دم و جاوی گهشایهوه
 جوانی لی تکا.
 أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ: زموییه که بی بهر و بووم
 بوو، ناوی لی برپا بوو
 به سوتهمهرو.
 أَشْرَقَ اللَّحْمُ: گوشته که ی توی توی کرد
 لمهر خور هلی خست تا وشک
 بیتهمهوه.

إِشْرَقَ اللَّحْمُ: گوشته که ی توی توی کرد
 لمهر خورهلی خست تا وشک
 بیتهمهوه.
 انْشَرَقَتِ الْقُرْسُ: قهوسه که دوو لهت
 بوو.
 تَشَرَّقَ: خوی بهر همتا و دا،
 له چیشته نگا و دا لمهر بهر چک
 دانیشت بۆ قهوی گهرمی بیتهمهوه.
 الإِشْرَاقُ: بهیدایوونی نورو روناکیه
 له جیهانی ههست پی نهکراوهوه بۆ
 ناو زمین، که دمبیتهمهوه
 بهیدایوونی زانست و زانیاری.
 التَّشْرِيقُ: (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ): سی رۆژی
 دوی جهزنی قوربان رۆزی (۱۲-۱۳-۱۴)
 ی مانگی ذهلجه ۵ ههروا به
 نوژی جهزنی قوریانیش دمگوتری
 ۵ له حمدیشدا هاتووه (لا ذبیح الا بعد
 التَّشْرِيقِ).
 الشَّارِقُ: خور ۵ لای خوره لات ۵ (ك)
 شَرَقَ، دمشگوتری: (أَحْمَرُ شَارِقٍ):
 سورکی زور سوره.
 الشَّرَاقِي: لهزاروی خه لکی میصردا
 نهو زموییه نهوای روباری نیل
 نهیگریتهوه ۵ که ناو دراو بهرو
 بوومی باشی بوو پیی دمگوتری:
 (رِيَّ الشَّرَاقِي).
 الشَّرْقُ: خور ۵ لای خور هه لات ۵

(شجرة شرقية): نهو درمخته به

لهخورهه لاتمهوه خور لینی بدا تا

نیومرؤ.

الشرق: خور ه (لحم شرق): گوشتی بی

چهوری.

الشرق: خور ه لات ه (ك: شرق).

المشاركة: دانیشتونانی خورهه لات ه

تاکمهکی (مشرقی) به.

للشرق: لای خورهه لات ه ولاته

نیسلامیهکانی خورهه لاتی نیوه

دورگی عمرمی ه (ك: مشارق).

المشرقان: خورهه لات و خورناوا

(بمشئوی تمغلیب) ه قورنان

دمفرموی: ﴿يَا بَنِيَّ إِنِّي وَبَّيْتُكَ بَعْدَ

الْمَشْرِقَيْنِ﴾.

المشرقان: تیشکیکه لهدزی دمرگاو

پهنجرموه دمچینه زور ه یان ناوه

بؤ خودی درزمکه ه (ك: مشارق).

شركت النعل شركا: شرایی نهعلهکه

هچرا.

شرك فلان في الامر شركا وشركة وشركة:

فلانكس بوو بهاوبهش لهكارمهکداو

بؤ همریگی لهاوبهشهکان بهشیکی

دیاکراو ههیه.

اشركه في امره: خستیه ناو کارمهکهوه

ه کردی بهاوبهش، دمگوتری:

(اشرك بالله): هاوملی بؤ خودا دانا،

شتی تری کرد بهاوبهشی خودا

لهخودا بهتی و دسه لات دا ه قورنان

دمفرموی: ﴿يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ﴾.

اشرك النعل: شرایی بؤ نهعلهکه

دروست کرد.

شاركه: هاوبهشی کرد، بوو به

هاوبهشی، دمگوتری: (فلان يشارك

في علم كذا): فلانكس لهفلان

زانست دا هاوبهشی ههیه شتیکی

لی دمزان.

شرك بينهم: کردنی بهاوبهش.

شرك النعل: شرایی بؤ نهعلهکه

دروست کرد.

اشرك الامر: کارمهک تیکه ل و پیکه ل

بوو.

اشرك فلان في كذا: فلانكس لهفلان

پرؤمدا هاوبهشی کرد شتیکی هاره

خسته ناو پرؤمکهوه بؤ نهوهی

سودی لی و مرگری، دمگوتری:

(اشرك في الصحيفة او في السكة

الحديدية).

اشرك الرجلان: نهو دوو پیاوه بوون

بهاوبهشی بهکتر.

تشاركا: هاوبهشی بهکتران کرد.

الإشتراكية: ربابازیکی سیاسی و نابوریه

پهیرموو پرؤگرامی نهومیه دموکرت

نامیرو کمرسهی ومبهرهینان

کۆنترۆل بکاو سهروکاریان بکاو
بهشیومی عمدالمت بهرو
بوومه که یان بهسهر دانیشتوانه کان
دا دابمش بکا به کسانى بخاته ناو
کۆمهنگاوه (له راستی ئه وه ههر
قسهیه و جهواشه کردنی جه ماوهره و
له واقع دا شتیکی تره) (کلمه حق
یراد بها الباطل).

الشِّرْكَ: شیراکی نه هل که دمه که ویتنه
پشتهیه (ك: شُرْكٌ وَأَشْرُكُ).
الشِّرْكَ: به شو بار (ك: أَشْرَاكُ) ه
بروای فره خوانی.
الشِّرْكَ: داوی نیچیرموان (ك: أَشْرَاكُ
وَشُرْكُ).

الشِّرْكَةُ: گرێبه ستێکه له نیوان
دوو کهس یان زیاتر بۆ نهجامدانى
پروژمی هاوبهش.
الْمُشْرَكَ: (رجل مشرك): پیاویکی
خه مۆکه، قسه له گهڵ خۆی دمکا ه
(لفظ مشرك): وشهیه که زیاد
له مانایهکی ههیه ه (مال مشرك):
مالیکی هاوبه شه زیاد له خاومنیکی
ههیه.

شَوَمَ الشَّيْءَ شَرْمًا: له لاهو شته که ی دادری،
دمگوتری: (شرم أنفه و شرم أذنه): له لای
سهروی لای بری که میکی لای کردموه
ه (لهو مشروم و شریم).

شَوَمَ لَهُ مِنْ مَالِهِ: له مانا و سامانی خۆی
شتیکی که می دایه.

شَرِمَ شَرْمًا: درزی برد، قه نشا، دمگوتری:
(شَرِمَ الْجِلْدُ): پیسته که قه نشت ه
(شَرِمَ نِوَا حِي الْكِتَابِ): قه راخی
کتیبه که شه قار شه قار بوو.
الشَّرْمُ: ههر درزو ده لاقهیه که له دیوار
یان له کیو دابی و داخراوی نه
دیواو دیونه بی.

الشَّرْمُ فِي الْبَحْرِ: به مانا خلیجی دهریا
(قوناو دی).
شَرِئَةٌ: بریه وه.

الشَّرَائِقُ: گاز؛ توێژی مار که سالانه
فرپنی دمدا.

الشَّرِئَةُ: قوزاخه؛ بهردهیه کی چنراو
له هه ودا ی باریک بری چرو جانه وهر
به دمووری خۆی دا دهیچنی بۆ
پاریزگاری کردنی بۆ نموونه کرمی
ئاو ریشم.

شَرَهُ إِلَى الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ: جهزی له خواردن
کرد زۆر بۆی چایس بوو (لهو شره
وشرهان وهی شره وشرهی).

شَرَأَ شَيْئًا: فرۆشتی ه هورنان
دمه فرموی: «وَشَرَوُهُ بِمَنْ بَخْسٍ» ه
«وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ» ه به نرخ و به های
خۆی شته که ی هه لگرت.

شَرِيَّ اللهَ فَلَا تَأْ: خودا فلانكەسى توشى
نەخوشى خەپۆلكە كرد.

شَرِيَّ فِي الْأَمْرِ: توند رەموى لەگەرەكەدا
كردو زۆرى لى كۆليەووە بەتوندى تى
نووساو خەيرا هەنگاوى نا، دىگوترى:
(شَرِيَّ الرَّجُلُ فِي غَضَبِهِ وَشَرِيَّ الْفَرَسُ فِي
سِيرِهِ).

شَرِيَّ الْبَقْ: بروسكەكە روناكى و
تیشكەكەى درێزەى كێشا.

شَرِيَّتِ الْعَيْنُ بِالْدمع: چاو بەرەز
فرمیسكى رشتن.

شَرِيَّ الْجِلْدُ: پێستى خەپۆلكەى دەردا ە
(فەر ش).

أَشْرَتِ الشَّجَرَةُ: درەختەكە بەلكە
گەڵاكانى لەزموى خشان بەناوى دا
بلاو بوونەووە.

أَشْرَى الْقَوْمُ: خەلكەكە خۆيان شوبهاند
بەكۆمەلى شورات.

أَشْرَى بَيْنَ الْقَوْمِ: شەرو ناشوبى خستە
ناو خەلكەكەووە.

أَشْرَى الشَّيْءُ: شتەكەى خوار كردمووە.
أَشْرَى فَلَاناً بَكْذا: بەفلان شت
فلانكەسى هەڵنا بۆ كردنى شتێك.

أَشْرَاهُ مَشَارَاةً وَشَرَاءً: پێى فرۆشت
مامەلەى لەگەڵ كرد ە زۆر توند
رەموى كرد لەكێشمو نيزاعەكەى دا.

أَشْتَاهُ: بەبەهاو نرخى خۆى شتەكەى

وهرگرت ە لى كړى ە فورشان
دمهفرموى: **إِنْ أَلَّهَ اشْتَرَى مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمْ
الْجَنَّةُ**.

تَشْرَى الْقَوْمُ: خەلكەكە بلاومیان لى
كرد ە چوونە نێو پێرو تاقى
شوراته‌كانەووە.

اسْتَشْرَى: خەپۆلكە یان مێكوتەى
جەستەى زۆر بوون.

اسْتَشْرَى الشَّرُّ أَوِ الدَّاءُ: شەرو ئازاوێكە
یان دەرەكە پەرەى ستاند لەوزە
دەرچوو.

الشارى: كێپار ە فرۆشیار ە كەسێك
لەبەر خاترى خودا خۆى جانفیدا
بكا، خۆبكاته‌قوربانى ە (ك: شراة).

الشَّرَى: بلقى سورن و مكوو و فلس و
پەنجایی و شتى و لەسەر جەستە
پەیدا دەبن خرویان تێداپەمو
نازاریشیان هەبە ە كێوو كەز ە
شونێك شیری زۆربى، دىگوترى: (هم
أَسَدُ الشَّرَى): ئەوان ئازاو بەجەرگ و
مەردن ە ناوچە ە (ك: أشرأ).

شَرَوُ الشَّيْءِ: وەكوو ئەوشتە ە هاوتاو
هاوشیوەى شت، دىگوترى: (هو
لایمك شروى نقر) ە ئەو پیاوێكە دارای
توێكە خورماییەك نیە، هەژارو
لەگەوتەپە.

الشَّرْبِيُّ: كالمکه مارانه ۵ نه‌مامه خورما

که به‌هوی دمنکه‌که‌په‌وه پروی ۵
تاکه‌که‌ی (شَرْبِيَّ).

الشَّرْبِيَان: نه‌و په‌گه‌په‌ خوین له‌دله‌وه
داب‌ه‌ش دمکا بو جه‌سته ۵ (ك):
شراین).

الشَّرِيَّةُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمتی‌که همرکچی
ببن.

المُشْتَرَى: گه‌ورمترین هه‌سارمی گه‌په‌که
۵ له‌چـِرْوُك و نه‌فـِـسانه‌کان دا
به‌گه‌هورمی خودا‌کانیان داناه.

شَرَبَ الْحَيَوَانُ شَرْبًا: چه‌پوانه‌که کزو لاواز
بوو.

شَرَبَ الْمَكَانُ: شوینمه‌که په‌قه‌ن و کرپن بوو
۵ (فهو شازب) ۵ (ك: شَرَبَ) ۵ (وهی
شازبه) ۵ (ك: شوازب).

شَرَبَ الْخَيْرَانُ: چه‌پوانه‌که‌ی کزو لاواز
کرد ۵ زهر باری کرد.

الشَّرْبُ: په‌له‌دار پیتش نه‌وه‌ی راسته‌و
پاسته گرابج ۵ (ك: شَرُوب).

شَرَزَ الْجَبَلُ شَرْزًا: چه‌بله‌که‌ی بادا.

شَرَزَ فَلَانًا وَالْيَه: به‌تیله‌ی چاو سه‌پیری
کرد، به‌زوری له‌کاتی رق هه‌لسانو
تورپه‌یون دا روودمدا.

شَرَزَ بِالسَّيْنَانِ: زمیری لی دا له‌راست و
چمپ، به‌سهره رمب هه‌لا هه‌لای کرد.

تَشَارَزُوا: به‌تیله‌ی چاو سه‌پیری

په‌کتریان کرد، خیسهمیان له‌په‌کتر
کرد.

اسْتَشْرَزَ الْجَبَلُ: چه‌بله‌که گشت بوو
زوری باخوارد ۵ امرؤ القیس ده‌لی:
(غذا‌ترها مستشزرات الی العلام).

اسْتَشْرَزَ الْجَبَلُ: چه‌بله‌که‌ی زور بادا ۵
گشتی کرد.

الشَّرُّ: سه‌رکردنی درپه‌ومی و نه‌ویستی،
ته‌ماشاکردن و خیسه لی کردن،
به‌چاوی ته‌ماشاکردن.

شَرَّنَ شَرْنًا: نیشاتی په‌میدا‌کرد، به‌ردموام
بوو له‌سه‌ر نیش و کار ۵ مانسو بوو
له‌نیش کردن.

تَشَرَّنَتِ الْأَرْضُ: ده‌مه‌اره ره‌قو
به‌ردم‌زرویی زمویه‌که درنژ بووه.

تَشَرَّنَ الشَّيْءُ: شتمکه پته‌و بوو.

تَشَرَّنَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: کارمه‌ی لی هورس
بوو، بوی نه‌نجام نادری.

تَشَرَّنَ لِلْأَمْرِ: خوی بوکارمه‌که ناماده
کرد.

تَشَرَّنَ قِرْنَهُ: هاوشانه‌که‌ی خوی بو‌پدا،
به‌سمری دا زال بوو.

تَشَرَّنَ الشَّاءُ: مه‌ره‌که‌ی خسته سهر
زموی بو‌نه‌وه‌ی سمری بپری.

الشَّرَّنُ: هارچه زموی ره‌ق، ده‌ماری پته‌و
توند په‌وشت، تورپو ترپو، سهر ره‌ق.

الشَّرَّنُ مِنَ الشَّيْءِ: ته‌نیشت و نه‌ملاو
نه‌ولای شت، ده‌ورو به‌ری شت ۵

دوری ۵ (ك: شُرُنْ و شُرُون).

الشُّرُنْ: ناوچه ۵ لای شت ۵ نزیك شت.

شَسَعُ الشَّيْءِ شُسْرَعًا: شتهكه دور

كهوتهوه، دور بوو، دگوتری: (شَسَعُ

فِلَانٍ عَنْ بِلَدِهِ وَوَطْنِهِ): فلانكهس

لهخاك و ولاتی دور كهوتهوه.

شَسَعُ بِلَانٍ: فلانكهسی دورخستهوه ۵

(فهر شاسع) ۵ (ك: شَسَعُ) ۵ (وهي

شاسعة) ۵ (ك: شُرَاسِع).

شَسَعُ النَّمْلِ: تيلمه جهرمی بؤ نعلكهكه

دانا بؤ نهومی قامکی حاجی تی بکا

لهرؤیشتن دا نعلكهكه بهقاجییهوه

ههلبسی.

شَسِعَتِ النَّمْلُ: نعلكهكه تيلمه

جهرمهكهی پچرا، نهو تيلمه

جهرمهی قامکی حاجی تی دهكا

پچرا.

أَشْعَ النَّمْلُ: تيلمه جهرمی بؤنعلكهكه

دروست كرد.

أَشْعَ الشَّيْءِ: شتهكهی دور خستهوه.

شَسَعُ النَّمْلِ: تيلمه جهرمی بؤ نعلكهكه

دروست كرد واته دهق بهمانا (شَسَعُ

النَّمْلِ) دئ.

الشُّنْعُ: تيلمه جهرمیكه بهدیوی

سهرمودی نعلمهوه جهسپ دكری و

شوینی پهنجهی حاجی لی دروست

دكری بؤنهومی پهنجه گهوری

قاجی تی بكری و لهرؤیشتن دا

نعلكهكه بهقاجهوه ههلبسی ۵ (ك:

أَشْعَ و شُرَع).

الشُّنْعُ: قهراخی شوین، نهمبرمو

بهری شوین، دگوتری: (نزلوا بِشْنَعِ

الوادي): لهلايهکی شیوکه دابهزین

۵ (نزلوا بِشْنَعِي الصَّحراء): لهم

سهرمو سهری سارایهكه ههلیان داو

نیشته جی بوون.

الشُّنْعُ مِنَ الْأَرْضِ: شوینی تهنكهبهری

زمو.

شَسَعُ الْمَالِ: باقی ماندهی مال، بهراموه،

دگوتری: (له شِنْعُ مال): پیاویکی مال

خوشهویستمو باش سهرو کاری دهكا.

الشُّنْفُ: نانی وشك، كولیرهی رمق

ههلاتوو.

الشُّنْفُ: خورمای نهگهیشتیو شهقار

بوو ۵ گؤشتیک تهپایی پیوه

نهمینیو خهریک بی وشك بیتهوه.

الشُّنْمُ: شتیكه دمهاردی و زور ورد

دكری بؤ دمرمانی چاو بهكار

دهیندری یان بؤ بههیزکردنی

بینایی چاو و مكوو گل لهچاو

رادمدری.

شَصَبُ الْعِشْرِ: زیان و گوزمران ناخوش

بوو، كهمو كوری تیكهوت ۵ (فهر

شاصِب).

شَصِبَ الْمَكَانُ شَصْبًا: شوینده که بی
بهروبووم بوو.

شَصِبَ الْأَمْرُ: کارمکه قورس بوو ناستهنگی
هاته پیتش ه (فهر شَصِبَ).

الشَّصْبُ: کهم و کوپی و گرانی و زیانی
کولله مهرگی ه (ك: أَشْصَاب).

الشَّصِيْبَةُ: بهمانا (الشَّصْبُ) دئی ه (ك:
شَصَاب).

شَصَرَ الثَّرُّ: که لهگا کیوییه که
به شاخهکانی شهره قوچی کرد.

شَصَرَ فَلَانًا بِالرَّمَحِ: بهرمب لهفلانکهسی
دا.

شَصَرَتِ الشُّوكَةُ فَلَانًا: چقله که
لهفلانکهس راجوو.

شَصَرَ الشَّرْبُ: قوماشه کهی بتمقه لی
گهوره گهوره دروو ه تهقه لهکانی لیک
دوور بون.

الشَّاصِرُ مِنَ الطَّبَاءِ: ناسکیک بی بگاو
هیزو توانای بازدان و راکردن پهیدا
بکا، یان بگاته نهو ناسته ی شهره
قوچ بکا.

الشَّاصِرَةُ: میینه ی (الشَّاصِر) ه داویکه
درمندی بی که مهند دمکری ه (ك:
شَوَاصِر).

الشَّاصَارُ: تهخته داریکه دمکریته لوتی
حوشترموه بوئه هوی جله و خویش
بی.

الشَّصْرُ مِنَ الطَّبِیَاءِ: بهمانا (الشَّاصِر)
دئی.

شَصَى فُلَانٌ شَصًا: فلانکهس بهتوندی
دمستی بهسمر شته کهدا گرت ه ددانی
خوی لی جپرکردون و بهری نادا.

شَصَّتِ النَّاقَةُ رُغْوَهَا: حوشترمه که شیری
وشکی گرد یان شیری کهم بوو.
شَصَّتِ السَّنَةُ: ساله که بی بارانی و
گرانی و قاتو قری بوو.

شَصَّتِ الْمَعِيشَةُ: زیان و گوزمران ناخویش
بوو ه (فهی شَصْرُص).

شَصَى فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی له
شته که دورخسته وه لی مهنه کرد.
أَشَصَهُ عَنِ الشَّيْءِ: بهمانا (شَصَهُ) دئی.
الشَّصْنُ: ناسنیکی سمر قولابه ماسی بی
دمگیری.

الشَّصْرُصُ مِنَ النُّوقِ: حوشتری کهم
شیره ه (الشَّصْرُصُ مِنَ السَّيْنِ): سالی
بی بارانی و قاتو قرییه ه (ك:
شَصَائِصُ وَشِصَاصُ).

شَصَا السَّحَابُ شَصْرًا: ههورمه کهم بهرز بووه.
شَصَّتِ الْقَرْيَةُ: کونده کهم بهرپوو لهئاو
ههنگلهکانی بهرز بوونه وه.

شَصَا بَصْرًا: حاوی بهملوق و وستا.
شَصَّتْ عَيْنُهُ: حاوی قیل پروان بوو، خیل
بوو، روی له شوینیکه و حاوی
له شوینیکه تر.

شَعَا المَيْتُ شُصْرًا وَشُصِيًّا: مردومه که هاوسا

ه دستو هاچی بهرز بوونه وه ه (هر خاص وهي شاصية) ه (ك: شواص).

أشْصِي بَصْرًا: چاوی بهرز کرده وه.

الشَّصْرُ: چورتو ناخوشی ه سیواک.

شَعًا الزَّرْعُ شَطْنًا وَشَطْرًا: کشت وکاله که

چروزی کرد درمخته که چروی کرد.

شَطْنَتِ الأمُّ بالولد: دایکه که مندالی

بوو.

شَعًا الزَّرْعُ: به مانا (شَطًّا) دئ، دمشگوترئ:

(أشْطَاتُ الشَّجَرَةِ بَغْصُونَهَا): درمخته که

چروی کرد ه (أشْطَا الرادِي): دۆنمه که

لافاوی لی هه نسا.

شَاطِئُهُ: من له مبهر روبارو نهو بهوبهر

روبارموه رؤیشتین.

شَاطِئُ النهر والرادي: قهراخ چۆم

که ناری شیو ه (ك: شواطئ وشطان).

الشَّطْءُ: نه مامی درمخت ه چروی

درمخت ه گه لای درمخت له سمرمتای

درمکه ورتنی دا ه (ك: شطوء وأشطاء).

شَعَاءُ النهر والرادي: که ناری روبارو شیوو

دۆل.

شَعَبٌ عَنْهُ شُطْبًا: لئی لا دا.

شعَبُ الأديم: چهرمه که ی هه لئری.

شُطْبُ الكَاتِبِ الكلمة: نووسمرمه که

وشه که ی کوژاندموه.

شُطْبُ القاضي الدعوى: هازی داواکه ی

چهرت کردو له لیستی داواکان دهری

هینا لهبهر هوکارئکی یاسایی.

شُطْبُ: زئ دهریوئی له مانای

(شُطْبُ) دمگه به نه، دمشگوترئ:

(شُطْبُ العمل): کارمه که ی کوتایی به

هینا.

شُطْبُ اللحم: گوشته که ی توی توی کرد،

هه لاشتییه وه.

شُطْبُ السيفُ جسمه: شمشیرمه که

شوئنه که ی له جهسته دا چی هیشت.

إِنْشُطْبُ الماء: تاومکه رهوان بوو.

الشَّاطِبُ: (طریق شاطب): رنگای خوارو

په چاو پیچ ه (مکان شاطب): شوئنی

دوور ه (رمیه شاطبة): هاویشتنیک

نامانج نه پیکی، له دهورو بهری

نیشانه که بدا.

الشُّطْبُ: (شُطْبُ السيف): نهو خهتو

هینا نهن که وه مکوو جهوه مر

له شمشیرمه که دا ده بیندیرین ه

تا که که ی (شُطْبَة).

الشُّطْبُ: درئزی رهوشت جوان ه

له زاروهی ژمیریاری و دمقتر داران

دا بریتییه له دیاریکردن و

تۆمارکردنی مهسروفات له دمهقتره ی

تایبهتی داو داگرتنی له بودجه ی

په سه ندرکراو دا.

الشُّطْبَةُ مِنَ الشَّيْءِ: پارچه به که لهشت

به درئزایی به پردی و مکوو تلیشه دار،

تیتۆله قوماش ۵ هیئتیکه بهسمر
نوسراوه ههلهکهدا دههیندرئ،
وادمبئ دو هیئلی راست و چهپ
بهکاردههیندرئین.

الشُّطِیَّةُ: نهو پارچه تیلمه چهرمهیه
بهدرتزی دمبردرئ ۵ یان
ههرشتتیکى لهوجۆره ۵ (ك):
شطائب).

شَطَحَ فِي السَّيْرِ أَوْ فِي الْقَوْلِ: زۆر دوور
کهوتهوه، زۆری گوت.
الشُّطْحَةُ: قسهو کردموه ی ناھۆل،
دمگوترئ: (لقلان الصولي احوال
وشطحات).

شَعَوَ الرَّجُلُ عَلَى قَوْمِهِ شَطُورًا وَشَطَارَةً:
پیاومکه بهشهرپو ناخۆشی قهوممهکی
خۆی نارچهمت کرد.
شَعَوَ عَنِ الْقَوْمِ: لهخهلهکهکه جیابوووه
بهرق ههلتاوی.

شَعَوَ الشَّيْءُ شَطْرًا: شتهکه ی لمت کرد،
دابهمشی کرد، کردی بهدوو بهش.
شَعَوَ الْعُلُوبَةُ: گوانتیکى نازهله شیردمرکه ی
دۆشی و گوانهکه ی تری نه دۆشی.

شَاطَرُهُ الشَّيْءُ: شتهکه ی کرد بهنیوه.
شَطَّرَ الشَّعْرَ: بۆ همر نیوه دپره
شيعرئك نيو دپهر شيعرى خۆی
خسته سهر چامه شيعرکه.
الشَّاطِرُ: بهدخوو دئ پيس و خراپهکار

۵ بهلای صوفیه کانهوه کهسئک
دمست پيشخهبرىو بۆلای خودا
بهلهبکا ۵ زهركو ليهاتوو دمست
رهنگين ۵ (ك: شَطَار).

الشُّطْرُ: نیوه ی شت، بهبهشیکشی
دمگوترئ ۵ (ك: أَشْطَر، وَشْطُور) ۵
دمگوترئ: (حلب الدهر أَشْطَرُهُ):
رۆزگاری سهرمو ناو کرد تالی و
شیرینی چهشت، خۆشی و ناخۆشی
تیدا دین ۵ ناخیهو لای شت ۵
هورئان دمفرموی: ﴿قَوْلٌ وَجْهَكَ
شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾.

شَطْرُ الْبَيْتِ مِنَ الشَّعْرِ: نیوه دپری
شيعرکه.
الشُّطُورُ: دمگوترئ: (لرب شطور):
قوماشهکه لایهکی پانیهکه ی
لهلاکه ی تری زیاتره.

الشُّطْرُ: دوور، دمگوترئ: (منزل شطير
وبلد شطير): مهزلگایهکی دوور
ولانتیکى دوور ۵ غهريبو عهنتیکه.
شطرا الشئ: نیوه ی شت ۵ (ك: شَطْر).
الشُّطْرِيَّةُ: نانیکه دوو توئ دمکری و
پنخۆزی تیدمکری و مکوو شلکینه،
که لانه، کوببهشامی ۵ (ك: شَطَّار).

الشطور من الحيز: بهمانا (الشطيرة) دئ ۵
پاسایهکی شيعرییه نیوه ی شيعرکه
لهجۆری (السريع) یان (الرجز) یی

لههه موو شيعرمگدا ږمچاوی يهک سهرموا دمکړئ.	شَطَطُ: لمسته مو زيان پي گه ياندن دا به سمری دا بالا دمست بوو.
الشَطْرُنَج: يار ييه که له سمر پارچه ته خته يهک (که شهصتو چوار چوار گوشه ي تيدا يه) نه نجام دمړئ، لاسا يی دوو دموتی به مشه پړهاتوو له گهل يه کړدا دمکړته وه، سى و دوو پارچه ي تيدا به کار دمه يندرئ که نمونه ي دوو مه ليک و دوو ومزېرو نه سب سوارو وه لاو فيلو سمر يازمگانن، له بڼه ږخت دا يار ييه که هيندي يه.	شَطَطُ: زينه رؤیى کرد لمدوور گهوتنه ومدا. إِشْطَطُ: دوور گهوتنه وه (إِشْطَطُ في حکمه): له بېر پارمگه ي دا سته می کرد. الشَّطَاطُ: دوری و دریزی و همندام رېک و پيکی. الشَّطُ: کمناری روبار و (ک: شَطُوط و شَطَان).
شَطَطُ شَطُوطاً و شَطَطاً: دوور گهوتنه وه، دمگوترئ: (شطت الدار): ماله گه ي دوور بوو و (شَطُ في الأمر): زور له کارمکه ورد بوو موه گه ليکی نه مديو نه و ديو کرد زياد له پيوېست لى کو لي موه، دمگوترئ: (شَطُ في المساومة): له مامه له و دان و سان دا زوری هينا و برد و (شَطُ عليه لي حکمه): له بېر پارمگه ي دا سته می لى کرد. أَشْطَطُ: دوور گهوتنه وه، دمگوترئ: (أَشْطَطُ في الصحراء): له سارا نا زور دوور گهوتنه وه (أَشْطَطُ في الطلب): زوری لدا واکه کو لي موه يان زوری دا واکر و (أَشْطَطُ في حکمه): سته می له بېر پارمگه دا کرد.	شَطَفَ عَنْ الشَّيْءِ: وازی له شته که هينا ليی دوور گهوتنه وه. شَفَفَ الثَّرْبَ: قوماشه گه ي شت. الشُّطُوف: دمگوترئ (نية شطوف): نيزا يکی دووره. الشُّطْفَةُ: پارچه و (ک: شَطَفَ). الشُّطُوفُ: له بواری ماتماتیک دا بریتي يه له وى قه بارميه ک دوو کمرت بکړئ به مندا زميه ک بنکه گه ي بهرامبر به کيک له قاعيدمکانی نه بى واته فهيزن بى. شَطَّنَتِ الدَّارُ شَطُوناً: خانومکه دوور گهوتنه وه، دمگوترئ: (شَطَّنَ عنه): ليی دوور گهوتنه وه (شَطَّنَ صاحبة شطناً): به پيچه وانمى مبه سته ها و له که ي موه جولايه وه.

شَعْنُ الدَّابَّةِ: ولاخه که ی به په تی در یژ

به ستموه، یان ولاخه که ی به حه بلی
در یژ شته ک دا.

شَيْطُنْ: ومکوو شه پتانی لی هات، یان
کرداری شه پتانی کرد.

تَشَيْطُنْ: به مانا (شَيْطُنْ) دی.

أَشْطَنُه: دووری خسته وه.

الشَّطْنُ: حه بلی در یژ که لمیر ناوی پی
هه لده هیجندری، یان ولاخی پی
شته ک دمدری (ك: أَشْطَان).

الشَّطْرُون (بتر شطرون): بیری قول (سفر
شطرون): سه فهر یکی دورو نیازو

مه به ست دووره (رمح شطرون):

رمبی در یژو خوار (حرب شطرون):

شهری ترسناک و خویناوی و
ناخوش.

الشیطان: گیانی شهر و نه گبت و

گومراکمر (همرکه سیك بیح

فهرمانی خودا بکاو فساد

بلا و بکاته وه (ماری ژهرای پیس و

زینه خرو (بؤ ناشیرین کردنی شت

دمگوتری: (کانه وجه شیطان):

روخساری ده لئی روخساری شه پتانه،

یان دمگوتری: (رأسه رأس شیطان):

سهری ده لئی سهره شه پتانه (

قورن دمهرموی: ﴿طَلَعَهَا كَالْهُ

رُؤُوسِ الشَّيَاطِينِ﴾ (هروا دمگوتری:

(رکبه شیطانه): شه پتان سواری شانی

بوو (شه پتان چوو که لله یه وه

(نزع عنه شیطانه): شه پتانه که ی

له که لله ی دابمزی یان له که لله ی

شه پتان هاته خوار ری بازی ناشتی و

بارقو لی و هیمنی ره چاو کرد.

شیطان الفلاخ: تینوا به تی.

شیطان الشاعر: جندو که ی شاعیر (

له سهرده می نه زانی دا بروایان و ابوو

هه موو شاعیر یک جندو که ی هه یه و

فیتری شیعری دمکا (الراجز) ده لی:

(فان شیطانی امیر الجن).

شَغَطَ الشَّجَرُ: دره خته که به هو ی که م

ناودانیه وه وشک بوو.

شَغَطَ العیشُ: ژبانی ناخوش و پرکه م و

کور ی بوو.

شَغَطَ الخلقُ: رهوشی ناشیرین بوو (فهر

شظیف).

الشَّطْفُ: نانه سوتا و (پارچه دار یکی

بجوک و مکوو سنگ.

الشَّطْفُ: چورتم و ناخوشی (ك:

شظاف) (ه پل هه لسانی گوشت

لمبکی نینوک و نه ملا و نه ولای.

شَغَطِي العِوَة وحو شَغَطِي: عودمکه قلیشا و

دوو کمرت بوو.

شَغَطِي القرمُ: خه لکه که بلا و میان لی کرد.

شَغَطِي الفرسُ: نیسقانی خوار نه زو ی

شَعَبَ عَنْهُ: دُور كِهوتِهوه.

شَعَبَ الشَّيْءُ: شتهكهی پارچه پارچه كرد ۵

وادمبى بؤمانای پیچهوانهی لیک

بوونهوهو تمقینهوه بهگاردمهیندرئ،

دمگوترئ: (شَعَبَ الصَّدْعُ): شته

تههویو درزبردوهکهی پیکهوه

نووساندهوه.

شَعَبَ الرَّجُلُ: پیامکه ناوشانی پان بوو.

شَعَبَ الطَّبْنِيُّ: ناسکهکه نیوان شاخهکانی

پان بوون ۵ (فهر أشعب وهي شعبا) ۵

(ك: شَعَبٌ).

أَشْعَبَ الشَّيْءُ: فهلشای شتهكهی چاك

كردمده.

شَعَبَ الزَّرْعُ: كشتو كالمکه بهلهبهله

بوو دئراو دئراو بوو.

شَعَبَ الْأَمْرُ: کارمکه بهشبهش كرد.

شَعَبَ الْإِنَاءَ وَالْمِرَّةَ: درزی زمرفو

مهنجهلو فابهکهی چاك كردمده.

إِنْشَعَبَ: بلاوو پهرتهوازه بوو،

دمگوترئ: (إِنْشَعَبَتْ أَغْصَانُ

الشَّجَرَةِ): پهل و لقی درمختهکه بلاو

بوونهوه.

إِنْشَعَبَ النَّهْرُ: روبارمکه بهشبهش بوو ۵

(إِنْشَعَبَ الطَّرِيقُ): ریگاکه دابهش

بوو، رئ پئی بوو، بوو به دوو پئیانو

سی پئیان.

إِنْشَعَبَ عَنْهُ: دورگهوتِهوه لیسی،

دمگوترئ: (إِنْشَعَبَ الْقَوْلُ بِصَاحِبِهِ):

نمسهکه نمخوش كهوت ۵ (فهر شَطْرٌ

وهي شَطْبَةٌ).

أَشْطَاهُ: پریشکی نمو شتهی رئ كهوت ۵

پارچهی نموی لی درا.

شَطْبِي الشَّيْءُ: شتهکهی پارچه پارچه

كرد.

شَطْبِي الْقَوْمَ: خهلكهکهی پهرتهوازه

كرد.

تَشَطَّى الْعَرْدُ: عودمکه كمرت كمرت

بوو، دمگوترئ: (تَشَطَّى الصَّدْفُ عَنْ

الذُّلُوفِ): توپکلی مرواریدیهکه

فهلشی و دمنکه مرواریدیهکه

دمرکهوت.

تَشَطَّى الْعَرْمَ: خهلكهکه بلاوهمان لی

كرد.

الشَّطْيُ: نيسقانیکه بهنمزنوی

نمسهپوه لكاوه ۵ دهستو پیووندی

هوزو خیل لهمنهجهو نهژادا لهوان

نینو بهغهمواره حسیب دمکری.

الشَّطِيَّةُ: نيسقانی بچوك کهبدموری

نيسقانی ناوژمنگی قاجهومیه ۵

پارچهو پریشك کهلمقهبارمی

رمقهوه بپمپن ۵ بهزوری بؤپارچهی

تمقهمنی و گوللمتؤپو شتی وا

بهگاردمهیندرئ ۵ (ك: شَطَايَا).

شَعَبَ الشَّيْءُ شَعْبًا: شتهکه لیک بؤوهو

پارچه پارچه بوو ۵ تمقییهوه.

شَعَبَ إِلَيْهِ: نارزوی کردو حمزی لی بوو.

هسهکه سهرنجی گابرای خاومنی
لهمانابهکموه بۆ مانابهکی تر برد.
تَشْعَبْ: پارچه پارچه بوو، بوو به
چهند بمش.

تَشْعَبْ الزَرْعُ ونحوه: کشتو کالهمکه
پهتهپهته بوو.

أَشْعَبْ: پیاویکی نازادکراوی جهزرمتی
عوسمان بوو لهمههینه، زۆر چاو
چنۆک و بهتتماع بوو بۆ ته نمونهی
تتماعکاری و لهپهندا دمگوتری:
(أَطْمَعُ مِنْ أَشْعَب): فلان له نهشعهب
بهتتماع تره، یان دمگوتری: (طمع
أشعبي).

الشَّعْبُ: نهتهوه، کۆمهلی زۆر
کهلهنهژادا بچهنهوه سهرباوکیک و
لهههوزو خیل بهرهرهوانتره، یان
کۆمه نیک ئادهمیزادی زۆرن و
بهپرهمی بهک یاساو ریسای تایبهتی
دمکه ه یان کۆمهلیک ئادهمیزادی
زۆر بهیهک زمان ناخاوتن بکه ه
(ک: شعوب).

الشَّعْبُ: شیوو دۆل، نزماهی نیوان دوو
کیو ه (ک: شعاب) ه پێگا ه پێرهمی
ناو لهزیر زهوی.

شَعْبَانُ: مانگی ههشتی سالی هههمیری.
الشَّعْبَةُ: کۆمهتهشت ه قورئان
دههمرموی: {نَطْلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي
لَآئِلٍ شَعْبٍ} ه پارچه که قاپ و

قۆری و شتی شکاوی لهوجۆری پی
چاک دمکری ه لقی درمخت ه (ک:
شَعْب، شعاب).

الشَّعْبُ: پهنجهکانی دهست و قاچ، یان
پهل و نوکی نامیری وکوو سیلک و
شمنمو شمو فلهمو شتی وا، دمگوتری:
(شَعْبُ السُّفود): شتیکه وکوو مقاش
دووسێ نووکی بهسهردهویه، لهکاتی
گۆشت سورکردنهومدا گۆشتهکهی پی
تیک ههلهدمری و ونج و ونج دمکری ه
(شَعْبُ الصدر): بارو دۆخهکانی
رۆژگار و گۆرانکارییهکانی ه (شَعْبُ
الصدر): بۆریهکانی ههناسه لهناو
سییهکان دا ه (الزلة الشَّعْبِيَّة):
ههوکردنی بهمردهی رێپرومکانی
ههناسه.

شُعُوبُ: ناویکه لهناومکانی مردن،
دمگوتری: (شُعْبَةُ الشُّعُوب): مردن
تهفرو تونای کرد.

الشُّعُوبِيَّة: نهزعهو بیرو باومرپیکی
دهمارگیری نهتهوه بهرستییه
لهسهردهمی عهباسیهکان دا بهمری
سهند دژی رێزلاینان و پاساو
دانهوهی پمگهزی عهرمبه بهسهر
نهتهومکانی تر دا ه ههروا ناوه بۆ
ههلهگرانی نهو بیرو باومره ه
تاکهکهی (شعوبی)یه.

الشُّعْبِيَّة: لهبولری پزیشکی دا

رېږمويځی ههواييه له ناو سيبهکان
 دا ه هروا ناوی شوېنيکه لهباشوري
 عيراق نزيك بمصره، لهسهرمتای
 هاتنی نينگليز مېکان بؤ داگرکردنی
 عيراق ۱۹۱۵م شېړځی به ناو بانگی
 تېدا کراوه شيخ مهحمودی حمفيد
 بهلهشکرځی پېښکهاوواو
 لهجهنگاو مرانی کورد هاوبهشی نهو
 شمېری کردوه.

المشعب: ناميرځی کونکردنه
 بهکاردمهينيرئ بؤ چاککردنهومی
 قاپو قاجاخ ه (ک: مشاغب).
 شعبه شعبه: کاراما بوو لهفرتو فيل و
 چاو پهستهکی دا توانايهکی تايبهتی
 ههبوو بؤ شاردنهومی راستييهکان و
 دمرخستنی شته بهتال و پوجهکان
 لهقاوغی راستييهکان دا بهپشت
 بهستن بهچاو بهستهکی ه (فهر
 مشغېد).

شعب الشجر شعباً: فزی ژاکاو نالوزاو گړئ
 گړئ بوو، دمگوترئ: (شعب فلان و
 شعب رأسه وبدنه): فلانکس چلکن و
 پلکن بوو ه (فهر أشعث وهي شعناء) ه
 (ک: شعب).

شعب الأمر: کارمکه بلاو بؤوه، پارچه
 پارچه بوو.
 شعب من الشين: شتيکی کهمی

لهشتهکه هه لگرت.

شعث من فلان: بهچاوی سوک و بی نرخ
 سهېری فلانی کرد.

شعث الشاعر: شاعيرمکه لهشيعرهکانی
 دا شيومي (تهشعيت)ی عروزی
 بهکارهينا واته لهحياتی تهفيله
 (فاعلاتن) لهبهحری (الجنث) دا،
 تهفيلهی (مفعولن)ی بهکارهينا.

شعث: نيك بلاو بوو، دمگوترئ:
 (شعث رأس الرتد): سهری سنگهکه
 پرې پرې بوو، قهلشی و پارچه پارچه
 بوو.

شعث رأس الميرالك: سهری
 داریواکهکه پرې پرې بوو.
 شعث الشعر: قزمکه نالوزکان، چلکن
 بوو.

شعث القوم: خه لکهکه بلاو بوونهومو
 پارچه پارچه بوون.
 الأشعث: سنگ ه سيواک.

الشعث: کاروباری بلاو هه مهجهشن و
 جؤراو جؤر، دمگوترئ: (لَمْ الله
 شعثه): خودا ئيش و کارمکانی بؤ
 کؤکردنهومو بهکالا بوونهومو.

الشعيت: لهباری عوروزدا نهوميه
 تهفيلهی (فاعلاتن) لهسهرهوی
 بهحری خمفيقي موجتهث دا ببيتته
 (مفعولن).

شَعْرَة شَعْرَة: بهمانا (شَعْبَة) دئ ه (فهر
مُشَعْرَذ).

المُشَعْرَذ: نهوکهسهی چاو بهستهکی لی
کرابی.

شَعْر لَان: فلانکس شیعی گوت.

شَعْر له: شیعی بۆ گوت.

شَعْر به شعراً: ههستی پی کردو پی
زانی.

شَعْر فلاناً: لهشیعردا زالی بوو بهسهری دا،
بۆ پی دا.

شَعْر الشیء شِعْراً: کولک و موی کرده
ناوکهفی شتهکه، دهگوتری: (شَعْر
الحف): موی کرده ناواخن و ناوکهفی
خوفهکه.

شَعْر شِعْراً: موی زۆرو دریز بوون ه (فهر
أشعر وهي شعراء) ه (ك: شِعْر).

شَعْر فلان شِعْراً: فلانکس مهلهکهی
شیعی له لاهیدا بوو، شیعی جوان و
ناپایی گوتن.

أشعر الغلام والجارية: کوپو کهچه
لهکاتی پیگهیشتن و باتق بوون دا
موویان لهسهر جهسته پهیدا بوو.

أشعر القوم: خهلهکه دروشمیکیان بۆ
خویان دانا.

أشعر الشیء الشیء: شتهکه بهشتهکهوه
نوسا، یان تیکه لاوی بوو.

أشعر الأمر: شتهکهی بلاو کردموه.

أشعر فلاناً: پۆشاک و شیعی تابهتی
لهبهر فلانکس کرد.

أشعر فلاناً الأمر ویالامر: کارمهی
بهفلان زاناند ه قورئان دمفهرموی:
(وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا
يُؤْمِنُونَ).

شاعراً: شهره شیعیان کرد، لهشیع
گوتن دا پیشبرکییان کرد، بهشیع
بهرههستی شیعی نهوی تری
دابهوه.

شعر الشیء: بهکولک و مو ناواخن
کرد.

تَشَاعَرَ: لافی شاعیری لی دا، خوی
بهشاعیر دانا.

اسْتَشْعَرَ القوم: لهشعرا خهلهکه
به دروشمی خویان بانگی پهکتریان
کرد ه بهنهینی تابهتی خویان
پهکتریان ناگادارکرد.

اسْتَشْعَرَ الشوب: قوماشهکهی ومکوو
دروشم لهبهر کرد.

اسْتَشْعَرَ الحرف: ههستی بهترس کرد،
دهگوتری: (اسْتَشْعَرَ خشيۃ الله).

الأشعر: گوشتی زبیر نینۆک ه (ك: شِعْر
وشاعر) ه (هو أشعر الرقة): نازاو

بهجهرگه (کینایه لهشیر،
دهشوبهیندری بهشیر باملی توکیشی
پهپوهنهپی).

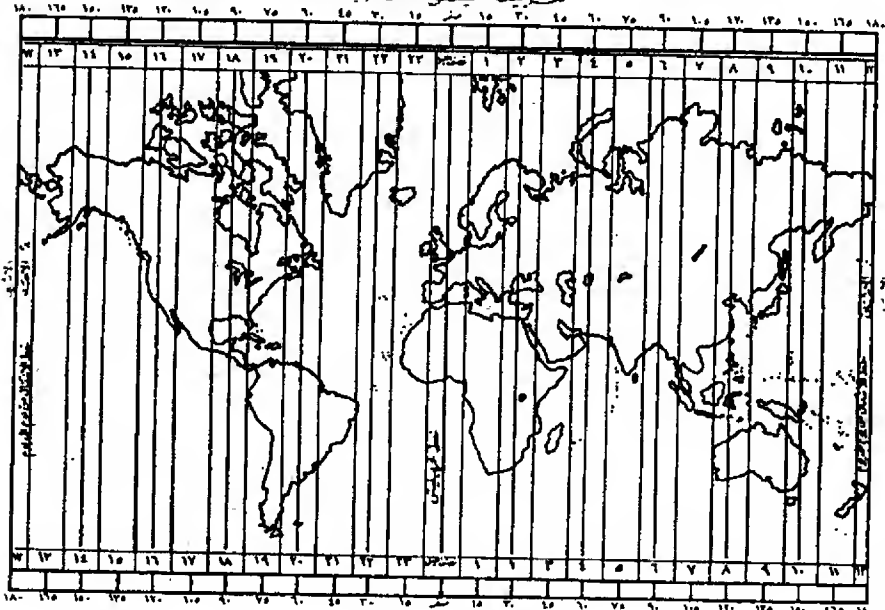
أقسام الشعر المتحرك

البيت شطران (مصرحان) : الصدر والمجز

والشطر أجزاء يقطع إليها الشعر حسب بحور الشعر الآتية نظمها صني الدين الحلبي :

البحر الطويل :	طويل له دون البحور فضائل	فَعُولُنْ مَفَاعِلُنْ فَعُولُنْ مَفَاعِلُنْ
البحر المنيد :	لِمَدِيدِ الشَّعْرِ عُنْدِي صِفَاتُ	فَاعِلَاتُنْ فَاعِلُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ
البحر البسيط :	أَنَّ الْبَيْطَ لَدِيهِ يُبْسَطُ الْأَسْلُ	مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَعِيلُ
البحر الوافر :	بَحُورُ الشَّعْرِ وَأَفْرَاهَا جَمِيلُ	مَفَاعِلَتُنْ مَفَاعِلَتُنْ مَفَاعِلَتُنْ مَفَاعِلُ
البحر الخامل :	كَمَلُ الْجَمَالِ مِنَ الْبُحُورِ الْكَامِلُ	مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُنْ مُتَفَاعِلُ
بحر العنجز :	عَلَى الْأَهْزَاجِ تَنْهِيلُ	مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُ
بحر الوجد :	فِي أَبْحَرِ الْأَرْجَازِ بَحْرُ يَسْهَلُ	مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُ
بحر الرمل :	رَمَلُ الْأَبْحَرِ تَرْوِيهِ الْيَقَاتُ	فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُنْ فَاعِلَاتُ
بحر السريع :	بَحْرٌ سَرِيعٌ مَا لَهُ سَاحِلُ	مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُ
البحر المنسرح :	مُنْسَرَحٌ فِيهِ يُفْرَبُ النَّكَلُ	مُسْتَفْعِلُنْ مَفْعُولَاتُ مَفْعُولَاتُ مَفْعُولُ
البحر الخفيف :	بِأَخْفِيفًا خَفَّتْ بِهِ الْحَرَكَاتُ	فَاعِلَاتُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُ
بحر المضارع :	تُعَدُّ الْمَضَارِعُ	مَفَاعِلُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ
بحر المستقضب :	اِقْتَضِبُ كَمَا سَأَلُوا	فَاعِلَاتُ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُنْ مُسْتَفْعِلُ
بحر المجتث :	أَنْ جُثَّتِ الْحَرَكَاتُ	مُسْتَفْعِلُنْ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ فَاعِلَاتُ
البحر المتقارب :	عَنِ الْمُتَقَارِبِ قَالَ الْخَلِيلُ	فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُ
البحر المتدارك :	حَرَكَاتُ الْمُحَدَّثِ تَنْتَقِلُ	فَعِيلُنْ فَعِيلُنْ فَعِيلُنْ فَعِيلُ

خريطة الشفق الساعية

الاشعرية: تاقمىكن لهولهمای كهلام
شویڼ رښبازی نهبولحه سمنی
نه شعمری كهوتوون لهزور شت دا
بیرو باومړیان پېچهوانهی
موعته زیله كانه.

الشاعر: شاعر، همستیار ۵ شیعروږ ۵
(ك: شعراء) ۵ (شعر شاعر): شیعری
چاك و پسه مند.

الشعار: درمختی تیكهالو، درمختی
چرو پر ۵ شویڼی پر دارو درمخت.
الشعار: ژېړكراس؛ نه و پارچه كراس و
دمر پتییه دمكونه سمر گوشت ۵
نارم و دروشمی تایبمته كومه تيك،
پارتیك، دموله تيك ۵ وشمو رسته و
نه پتییه كه كومه تيك له سغه ردا
پان له شمر دا بو په كتر ناسینه ومی
خویان به كاری دهینن ۵ (ك:
اشعره).

الشعر: گنده مو؛ موی زیاده كه له سمر
جهسته ی ئادمه میزادو گیانه بهری
تردا دمر دمكون ۵ گنده گیا ۵ (ك:
شعر و اشعار).

الشعر: كهلامیكي كېشراو و هاوكېشه و
خاومن سمر و او سوزو خه پالی
له خوگرتوو و به مبه سسته و
بگوتړی ۵ له زارومی ممنتیقیه كان
دا قسم و ناخاوتنیکه پېكهاتوو و

لمشتی خه پالی و مبه سست لی
حه ز لی كړنه پان قیز لی كړنه
ومكو و دملی: (الخمر باقوتة سیالة):
مهی دور و باقوتیكي شله ۵ (المسل
فی النحل): ههنگوین رشوی ههنگه.
الشعر: المنشور: په خشانه شیعر؛
كهلامیكي به لیغو سمع نامیزه
بمشیومی شیعر خه پال و سوزی
تیداپه و بی كیشی عوروزیه.

الشعر: نه ستیرمیه کی روناکی زور
گه موره به له كاتی گهرمهی هاوین دا
دمردمكوی ۵ قورنان دمفرموی:
﴿وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشُّعْرِ﴾.

الشعراء: فمروه ۵ زهوی پان باخی
درمختاوی گهرمختی زور بی ۵
(داهیه شعراء): به لای قورس و
سامناك.

الشعراني: توكنی، توك درېز.
الشعر: تاله موو ۵ له پواری چاو
نیشمدا بریتیه له هه لگه پانه ومی
برزانگ بولای گلینه.
الشعر: شاعر و كه؛ كه سیک ههستی
شیعری به میز نه بی.

الشعرية: شهعریه؛ جوړه خوار دنیكه
له هه پویری گهنم دروست دمكړی
وشك دمكړتوه و دمكولیندړی.
الشعر: ههست، دمرك پېكړدن به بی

به‌لگه ۵ له‌کاتی زهمو ره‌خنه‌دا
 دم‌گوتری: (فلان لای‌شمر) ۵
 له‌زاراوی زانایانی دم‌روناسی‌دا
 به‌و زانینه دم‌گوتری که‌له‌نم‌فسی
 به‌رام‌به‌ردا هستی بی دم‌گوتری یان
 له بارو دوخو دم‌ورو به‌ردا بی‌سی
 دم‌زان‌تری، یان نمو دم‌رک کردنو
 شته ویزدان‌بانه‌یه که‌عه‌قل کویان
 دم‌کاتومه بویه دم‌گوتری: (ان
 للشعر ثلاثة مظاهر هي الا دراك
 والوجدان والنزوع).

الشعير: جو؛ زموادو بزیوه له‌خوار
 گهم‌مومیه بؤ به‌هیزی ۵ له‌به‌نددا
 هاتووه دم‌لی: (فلان کال‌شعر یوکل
 ری‌نم): فلان‌کس وم‌کوو جو وایه
 دم‌شخوریو زم‌میشی دم‌گوتری.

الشعيرة: نه‌وشته‌ی شمرعو نایین
 به‌به‌سه‌ندی بزانون و فمرمانی
 به‌نم‌نجام‌دانیان گرد‌بی ۵ (ک:
 شعائر) ۵ فورئان دم‌فمرموی: ﴿وَمَنْ
 يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
 الْقُلُوبِ﴾ ۵ فوربانی و هدی بؤ مالی
 خودا ۵ نیشانه‌و دروشم.

المشاعر: (مشاعر الحج): نم‌نجام‌دانی
 کاروباری حه‌ج.

لِلشعر: درمختی تیک چپ‌زاوو پیرگه‌لاو
 لقو پوپ ۵ هه‌ست ۵ شوینی
 نم‌نجام‌دانی حه‌ج.

المشعر الحرام: موزده‌لیقه ۵ (ک: مشاعر).
 شَعْنَعُ الضَّو: روناکییه‌که که‌میک
 بلاو بؤوه.

شَعْنَعُ الشَّرَابِ وَنَحْوُهُ: ناوی تیکه‌لاوی
 شمرابه‌که کرد.

شَعْنَعُ الزَّيْدِ: روونو چموری زوری کرده
 ناو تیک‌گوشاویه‌که.

تَشَعُّعُ الضَّو: روناکییه‌که بلاو بؤوه.
 تَشَعُّعُ الشَّهْرِ: زوربه‌ی زوری مانگ
 تی‌پیری.

الشَّعْشَاعُ: بلاوه بوو، دم‌گوتری: (ظل
 شمشاع): سی‌پیری‌که له‌هه‌ندی

کون و که‌له‌بیری‌موه روناکی و تیشکی
 خور دپته ناوموه ۵ قسه خووش و
 نیکه بازو دم‌و له‌فظ شیرین.

الشَّعْشَعُ: به‌مانا (الشعشع) دی.

شَعُ الشَّيْءِ شَعًا: شته‌که بلاو بؤوه.

شَعُ فُلَانٍ: فلان‌کس په‌له‌ی کرد.

شَعُ الْمَاءِ شَعًا: ناومکه‌ی هه‌لرشت.

أَشْعَتِ الشَّمْسُ: خور تیشکی خو‌ی بلاو
 کرد‌موه.

أَشْعَتِ النَّارُ: ناگرم‌که روناکایی و
 گهرمایی خو‌ی نارد.

أَشْعُ السَّبِيلِ: گوته دانم‌ویله‌که پیربوو،
 دنکه‌کانی کامل بوون.

أَشْعُ الْمَاءِ: ناومکه‌ی پچر پچر نارد چوپ
 چوپ ناوی بؤنارد.

الإشعاع: بلاؤ بوونهووی روناکی و

تیشکه لمه زادا به شیوهی شه پؤل
شه پؤل.

الأشعة الصّينية: تیشکیکی

موغنوکارمیبیه له لایک که و تنی
نه لکتر و ناتی تیزرؤ پهیدا دمبن.

الأشعة الكرنية: تیشکیکه له بوشایی

دمرومه دمگاته زموی زور کارابه بؤ
چونه ناووموی شتو کونکردنی

شت.

الشعاع: شتی بلاوه بوی پرژاو،

دمگوتری: (دم شعاع): خوینی

پرژاو، (قلب شعاع): دلی پاراو

پهرته وازه ه (ذهبوا شعاعاً): به

پهرته وازمیی رؤیشتن، دمگوتری:

(تطایرت العصا شعاعاً): گۆچانه که

شکاو بوو به چهند پارچه یه که موه ه

(شعاع السنبیل): پرژی گوله گهنم ه

تهپ و تۆزو کاوکۆتی گوله گهنم که

وشک بؤوه.

الشعاع: هیلی روناکی که لمدرزو کونو

که له بهرموه دینه زورموه، ومگوو

تیتؤل و داوه دمزو دینه بهرچاو ه

(ك: أشعة وشعور).

الشع: به مانا (الشعاع) دئ ه خانوی

جالجائۆکه ه (ك: شعاع).

المشعة: (النظائر المشعة): نهو شیوهو

نمونان من که تایمه تمه نندی

تیشکدانه و میان هه بی.

شَعَفَ الشيءَ شَعْفًا: زور شته که کهوت.

شَعَفَ الحُبُّ فلاناً: دلداری دلی فلانکسی

داخ کردوه.

شَعَفَ به رعبه شَعْفًا: خوشی و یست، و مگری

بوو، پییه وه هلهو گیر بوو ه (شَعَفَ

بالأمر): ترسا له کارمکه و توشی شوک

بوو.

الشعاف: شیتی.

الشعفة: لای سمروی همرشتیک بی،

دمگوتری: (شَعْفَةُ الجبل): دوندی کیو

تۆبه لایکی که ژ ه (شَعْفَةُ الرأس): تۆقه

سمر ه پهله قزی سمر، کۆپله مووی

سمر ه خوشه و یستی له سنور زیاد ه

(ك: شَعَفَ وشِعاف وشُعُوف).

الشعفة: دمهباران؛ تاوه بارانی که م که

به ناستهم روی زموی تمپرکا ه (ك:

شِعاف).

المشعُوف: دل سوتاوی عیشق و نهوین ه

دل برینداری خوشه و یستی ه دل

ترساو ه شیت.

شَعَلَت النارُ شَعْلًا: ناگرمکه هه لگیرساو

کلپهی کرد.

شَعَلَ النَّارُ: ناگرمکه ی داگیرساند، کلپهی

کرد.

شَعَلَ شَعْلًا: سپیایه تی که لی قزمکانی

بوو، هژمکانی ماشو برنج بوون ۵
(فهو اشعل وهي شعلاء).

اشعل النار: ناگرمکەى داگیرساند،
دمشگوترئ: (اشعل النار): رهى
فلانکەسى هەلساند.

اشعل الفتنة: هیتنهو ناشوبهکەى
بهرهراوان کرد.

اشعلت الطعنة الدّم: زهبرو برینهکە
خوینی پڕژاند.

شعل النار: بۆ زینده رموى له مانای
(شعل) دا به کاردئ.

اشعلت النار: ناگرمکە هەلگیرساو
بلیسهى کرد.

اشعل فلان غضباً: فلانکەس رهى
هەلساو گری گرت.

اشتعل الرأس: پیری بهناو هژی سمریدا
بلاو بۆوه ۵ هژی سمرى ماشو برنج
بوو ۵ هورنان دمهفرموى: ﴿وَاشْتَعَلَ
الرَّاسُ شَيْبًا﴾.

الاشعل من الخيل: نهسپیک که تووکی
سپی تیکه لاوی توکی بی ۵
نادمهیزاد که پمگی سور لهچاوی دا
بی، یا سپینی چاوی سور بی.

الشعلة: بلیسه ناگر، ناگری گپردار،
بلیسهى ناگردان و تمنور ۵ بلیسهى
چاوی تهباخو سهماومرو شتی لهو
جۆره که بهنهوت یان بهغاز نیش
دمکەن که غازمکه یان دمکرتیهوه

ناگر به شوینی هاتنه دهرموى
غازمکه دهنرئو گپردهگرئ ۵ یان
پهپۆیهک لهسهرى دارپکهوه
دهپچرئو لهنهوت و زمیت
هه لهمکیشرئو ناگری پتیه دهنرئ
بۆ روناکی.

الشعیل: هەلگیرساو، بۆ مبینه
(الشعیلة) به کاردئ ۵ (ك: شعل
وشعائل).

المشعل: نامیری شت داگیرساندن و مکوو
چهرخو شقارتهو شتی لهو جۆره ۵
(ك: مشاعل).

المشعل: به مانا (المشاعل) دئ ۵ (ك:
مشاعل).

المشعل: به مانا (المشعال) دئ ۵ (ك:
مشاعل).

المشعل: چراو فانۆسو شتی لهو جۆره
۵ (ك: مشاعل).

المشعل: شتی پڕژاوو بلاوه بوو بهچوار
دمورى خۆى دا، دمگوترئ: (جراد
مشعل و کتیه مشعلة).

شعن شجرة شعناً: هژی ژاكاو بزو تیکهالاو
بوو.

اشعن فلان: فلانکەس کاکۆلى
دوژمنهکەى گرتو بۆلاى خۆى
راپکیشا ۵ هژی ناوجهوانى گرتو
کیشى کرد.

ناشوبی له ناویان دا بهرپاکرد،
دمگوتری: (شَغَبَ فلان): فلانکس
فیتنهیی نایهوه.

شَغَبَ عن الطريق: له پرتگه لای دا.

شاغِبُهُ: زوری فیتنه جوئی له گهال دا
کرد.

تَشَاغَبَ فلان: فلانکس شه غمب و
فیتنهیی دروست کرد و خوی
به دمستوه منهدا، دمگوتری: (طلبت
منه کذا تشاغب وامتنع).

تشاغب الرجلان: هه ریه ک لهو دوو
پیاوه ناشوبی بۆ نهوی تر نایهوه.

الشَّغْبُ: ناگری فیتنه خوشرکردن و
دمنهدمنهیی خه لک بۆ شمر و به گز
به کدا جون و ناشوب نانهومو فیتنه
بهرپاکردن و هیرش کردنه سهر
به کترو کیش بهرپاکردن.

الشَّغْبُ: شمرانگیزو فیتنه جو و نازاوه
گیر و شمرانی.

المَشْغَبُ: به مانا (الشَّغْبُ) دئ.

شَغَرَ المكان وغره شُغُوراً: شوپنه که خائی
بوو، چۆل بوو، دمگوتری: (شَغَرَ المنصب
أو الكرسي أو الوظيفة).

شَغَرَ البلد: ولات له پارێزگارو کار به دمست

خائی بوو، کهس نیه کارویاری به پرتوه
به ری ئه من و ئاسایشی بپارێزی،
بهرهراوان بوو.

إشْعَنُ شَعْرُهُ وغره: قزی زور ژاکاو
بژبون.

الشَّعَائِنُ: چهژنیکه مهسیحیانیه
دمکه و پته روژی به کشمه مهی پیش
چهژنی فیصح، ناههنگو چهژنیکه
به پوتنهیی یادمووری جونی حهزرمتی
عیسایه بۆ به پتوله قدیس.

الشُّعْنُونُ: (رجل شعنون): پیاوکی قز
بزو ژاکاو و گیل و نه حمه ق و (ك:
شعانين).

شَعَا شَعْوًا: بلاو بۆوه، بهرتهوازه بوو.

شَعَا الشَّعْرُ وغره: قز که بزوو زور ژاکا.
شَعِيَ شَعًا: به مانا (شَعَا) دئ و (لهو اشعی
وهي شعراء).

أشعی القوم الغارة: خه لکه که هیرشیان
بردو دمستیان به شمر کرد و شمریان
هه لگیر ساند.

الشَّاعِي: بهشی ناشکراو دیار و دوور.

الشُّعَى: کۆپله قزی بلاوه بوو.

الشُّعْرَاءُ: بهر بلاو، بهرتهوازه و شاش و
پاش، دمگوتری: (شجرة شعراء):
دره ختی لقو پۆپ بلاو و غاره
شعراء: هه لمه تی بهر بلاوو
سهرانسه ری.

شَعْوَةٌ: بپوانه مادهی (شَعَلٌ).

شَغَبَ الْقَوْمُ (عليهم وفيهم وبهم): شه ری
له ناو هه موه که دا هه لگیر ساند و فیتنه و

شَغَرُ السَّعْرُ: نرخ دابه‌زی.

اشْتَقَرَّ عَلِي فلان: دست دریزی کرده

شَغَرُ الْكَلْبُ: سه‌گه‌گه قاجیکی هه‌ئیری بۆ

سهر فلان و قسه‌ی ناشیرینی پی

ئه‌وه‌ی میز بکا.

گوت، شانازی به‌سهردا کرد.

شَغَرُ فُلَانًا عَنِ الْبَلَدِ وَصَرَهُ شَغْرًا وَشَغَارًا:

شَاغَرُ: هه‌ریه‌ک له‌و دوو‌که‌سه خۆشکی

فلان‌که‌سی له‌ولات دهرکردو تپۆی کرد

خۆی یان خزمی خۆی له‌وئ ترماره

شاربه‌دمری کرد.

کرد به‌بێ مارمهی (ژن به‌ژنیان

أَشْغَرُ الْمَنْهَلُ: سه‌رچاوه‌ی ناومکه له‌پێکا

کرد).

دوور بوو.

تَشَغَرُ فُلَانٍ فِي الْقَبِيحِ وَصَرَهُ: فلان‌که‌س

شَاغَرُهُ مُشَاغِرَةٌ: ژن به‌ژنی له‌گه‌لدا کرد

له‌شتی ناشیرین و کاری نابه‌جێ دا

خزمیکی خۆی له‌فلان مارمکرد

رۆچوو، سنور شکینی کرد.

بِه‌مَهْرَجِيْكَ ئَه‌وَيْشِ خَزْمِيْكَ

الشَّاعِرُ: خالی و بۆش، دهمگوتری: (مکان

خۆی لی مارمیکا، واته به‌شیوه‌ی

شاغر او منصب شاغر او کرسی

(نکاح الشغار) ژنیان مارمکرد به‌بێ

شاغر): شوپنی چۆل، پله‌و پایه‌ی

مارمهی که‌له راستی دا ئه‌مه

چۆل، کورسی چۆل.

له‌ناپینی نیسلام دا هه‌رامه.

الشَّاعِرَانِ: شوپنی برپینی ناوک ە

أَشْتَقَرَّ: به‌مانا (أشغر) دئ ە زۆرو

کوژتایی پمگی ناوک.

تێکه‌ل و تێکه‌ل بوو.

الشَّغَارُ: به‌تال و بۆش ە بیرێک ئاوی

أَشْتَفَرُ السَّوَابُ: جېرو جانهمورو ئازهل

زۆری تێدابی ە پمگێکه

زۆر بون و په‌رمیان سه‌ند.

له‌لاته‌نیشتی حوشر.

أَشْتَقَرَّ الْأَمْرُ بِفُلَانٍ: کاروباری فلان یان

الشَّغَارُ (نکاح الشغار): ئه‌وه‌یه پیاویک

کێشه‌و نیزاعه‌که‌ی له‌وزه دهرچوو

ئافهرمتیکی خزمی خۆی له‌پیاویک

به‌ره‌راوان بوو.

ماره بکا به‌بێ مارمهی به‌مه‌رجیک

أَشْتَقَرَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کاره‌که‌ی تێکه‌ل و

پیاومه‌که‌ی تریش ئافهرمتیکی خزمی

پێکه‌ل بوو.

خۆی له‌ئه‌و ماره بکا به‌هه‌مان

أَشْتَقَرَّ الْحَسَابُ عَلَيْهِ: حیساب و

شیوه.

مامه‌ئه‌که‌ی به‌ره‌راوان و تێکه‌ل و

الشَّغَرُ: دهمگوتری: (تفرقوا شَغَرًا بَغَرًا):

پێکه‌ل بوو سه‌رو دهری لی ناکا.

به‌هه‌مو لایه‌ک دا بلاو بوونه‌ومو

کون و قوزبى ولاتيان پرکردنوه.

الشُّغَارَةُ: بمرده ناستى بهناسن لى

دهدري و پريشكى ناگري لى بمرز

دمبنهوه و ناگري پى دمكرتتهوه.

شَغِشَغَ اللَّجَامُ فِي لَمِ الدَّابَّةِ: لغاوى

لهدمى ولاخهكهدا جولاندو توندى

کرد بو نهوى ولاخهكه سهرنهرم

بى، جلمو كيش بى.

شَغِشَغَ السَّنَانُ فِي الْمُطْعَمِ: سهره

رمبهكهى لهبرينهكهدا لقاند بو

نهوى برينهكه كاريگمر تر بى.

شَغَفَهُ شَغْفًا: دلى داگر كرد، دلى برد،

واى لى كرد عاشقى بى.

شَغِفَ بِهِ وَحْبَهُ: حمزى لى گرد بهسوزو

خوشهويستى نهو ههلهو گير بوو،

كهوته داوى دلدارى نهوموه (فهو

شَغِفَ وَهِيَ شَغِفَةً).

شَغِفَ بِهِ وَحْبَهُ شَغْفًا: بهمانا (شَغِفَ) دى (

فهو مشغوف).

تَشَغُّفُهُ: بهمانا (شَغَفَهُ) دى.

تَشَغَّفَ الْحَبْرُ فَلَاتًا: ههوالهكه فلانكهسى

خسته دلهر او كيومو پييهوه ههلهو

گير بوو.

الشُّغَافُ: پهردى دل، يان ناخى دل.

شَغَلَ الدَّارَ: لهخانومهكه دا جيگير بوو،

مايهوه.

شَغَلَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانكهسى

لهشتهكه لادا، مهشغول كرد.

شَغِلَ عَنْهُ بَكْدًا: بههوى فلان شتهوه لى

بى ناگا بوو.

شَغَلَهُ: بو زندهچرهوى لهماناى (شَغَلَهُ) دا

بهكاردى، واى لى كرد مهشغول بىو

ناگاي لهشتى تر نه بى.

اشْتَغَلَ الدَّوَاءُ فِي جَسْمِهِ: دهرمانهكه

بهجهستهى دا بلاو بوو كاريگمر بوو

تييدا.

إِنْشَغَلَ: بو موطاومعهى (شَغَلَهُ) دى.

تَشَاغَلَ بِهِ: پيوى مهشغول بوو.

الأشْغَرَةُ: ههرشتيك ئادهميزاد

مهشغول بكاو لهشتى تر بى ناگاي

بكا (ك: أشاغل).

الشُّغَالُ: نهو كهسهى نيشى زور بى (

نهو كهسهى ههمه كاره بىو ههرچى

داواى لى بكرى جگه لهكارى

پيشهسازيى نهنجامى دهدا.

الشُّغْلُ: پيچهوانهى بهتالييه (شتى

بهيدا بوو كه ئادهميزاد مهشغول

بكا، دمگوترى: (هو لي شغل شاغل):

بو زنده رهوى لهمهشغول بون دا

بهمانا خودى كارمكش دى،

دمگوترى: (شغل شاق): كاريكى

قورسو گرانه، (شغل جيد): كاريكى

باشهى (ك: أشغال).

المشغول: دمگوترى: (فلان فارغ

مشغول): فلانكەس بەكارلىكى بى

سودمە خەرىكە ە (دار مشغولە):

خانۇنىكە خىزانى تىدايە،

ئادەمىزادى تىدا نىشتەجىيە ە

(منصب مشغول): مەنصەبەكە

پىركراومتەو، كەسپك ھەيە لەو

پەلەو پايەدا كاردەكا.

شَغِيَتْ سِنَّ شَغِيْ: ددانىكى لەددانەكانى

ترى درىز ترە، گەورەترە ە پان

لەپىزى ددانەكانى تر دەرچووە.

شَغِيْ مِّنْ سِرِّ الطَّائِر: دەندىكى بالندەكە

كەوانەپى بوو، خوار بۆتەو ە (فەر

أشغى وهي شغواء).

شَغِيَتْ الْأَسْنَانُ: ددانەكانى لەكورتى و

درىزى دا جوداوازيان ھەبوو ە

(فهي شاغية).

أشغى الرجل: پياوگە پاراۋ حولولىيە

ھەردەمەو پايەكى ھەيە.

أشغى القوم بكذا: خەلكەكە بىرو

بۆجونيان جوداواز بوو ھەريەكەو

پايەكى خۆى ھەبوو.

أشغى بىرلە: چۆپ چۆپو دۆپ دۆپ

مىزى كرد.

شَغَرَةُ شُغْرًا: قەراخى ھەنگاوت،

لەكەنارى دا.

شَغَر الشَّيْ: قەراخى شتەكەى ھەنگاوت.

شَغَرَتِ الشَّمْسُ: خۆر لەئاۋا بوون نەزىك

بۆۋە.

شَغَرَ الْمَالُ: مالى و سامانەكە كەم بۆۋە،

لەئاۋچوۋ فەموتا.

شَغَرَ عَلَى الْأَمْرِ: لەكارەكە نەزىك بۆۋە

لىى چوۋە پىشمەو.

الشُّغْرَةُ: قەراخى ھەرشىك ە (شُغْرُ

الْجَفْنِ): قەراخى پىلۋى چاۋ ئەۋەى

كە بىزانگى لى دەرۋىن ە (ك:

أشغار).

الشُّغْرَةُ: دەمە شمشىرو دەمە جەقۇ،

دەمە كىرد ئەۋەى پان گراۋمەۋەو

تىزگراۋە لەمادى ئاسن ە موسو

تەراش و گۆيزان ھەرشىك موى

پى بتاشرى ە رەمىزو نەئىيەكە

ھەندى كۆمەل و تاقم لەئاۋخۇيان دا

پەكارى دەرۋىن بۆ لىك حالى بون و

لىك تىگەپشتن بە شىۋەى نەئىى ە

(ك: شُغَار وَشُغْر).

الشُّغَارُ: ۋەستى شىفرە، شىفرە

دروستەكر.

الشُّغْرُ: لىۋارو قەراخ ە (شُغْرُ جەنم):

لىۋارى دۆزەخ.

الشُّغْرُ: لىچى حوشتر ە لىچى خواروى

نەستورو پتەۋە.

شَغَشَفَ فَلَانُ: پياۋگە غىرە گرتى و

توپرە بوو لەسەر ھەئس و كەۋتى

پىگانە بەرامبەر مەجرەمەكانى.

شَفَّضَ الحُرَّ الشَّيْءَ: گهرماکه شتهکه ی
وشك كردموه.

شَفَّضَ الصَّغِيرُ النَّبَاتَ: سمرماو
سۆلمکه گیاوو گزمکه ی هه لپروکاند.

شَفَّضَ الهمُ فُلاناً: خه م و خه م هت
فلانکەسی کزو کۆلهوار کرد.

شَفَّضَ الماءَ رَهْوَه: که م که م ناوی راشاند.

شَفَّضَ الدواءَ عَلَى الجرحِ: دمرمانه که ی
به برینه که دا پڕژاند پینیدا بلآو
کردموه.

الشَّفْشَالُ مِنَ الشَّيَابِ: قوماشی تهنک
جنراوو شاش و هاش جنراو ه بای
شهمال و فینک گهرموه ه نهرمه بای
فینک ه سروه بای فینک.

الشَّفْشَفُ: که سیک به هو ی رق هه لسان و
توره بوونهوه به مرزی، غیره بیگریو
توره بی.

الشَّفْشَفُ: فشه که رو به د پموش.

شَفَّعَ الشَّيْءَ شَفْعاً: شته که ی کرد به جوت،
دوهینده ی خو ی لی کرد.

شَفَّعَ البَصَرُ الْأَشْبَاحَ: بیناییه که شته که ی
به دو دوو بین، وکوو چۆن خیل شتی
تاک به جوت دمبین.

شَفَّعَتِ الحَامِلُ: ژنه دوگیانه که
مندالمانی کردن به جوت، به دوو،
واته دووهم مندالی بوو.

شَفَّعَ لِفُلانٍ: تکاو پارانهمو ی بۆ فلانکەس

کرد بۆنهمو ی له تاوانی خوش بین پان
لی ی که م بکه نه وه.

شَفَّعَ اِلَى فُلانٍ: هانای بۆ فلانکەس بریدو
تکااری نارد بۆلای.

شَفَّعَ فِي الْأَمْرِ: شهفاعهت و تکی
له کارمه که دا کرد.

شَفَّعَ: مانای (شَفَّعَ) به مزیده وه
دمگه به نی.

شَفَّعَ فُلاناً فِي كَذَا: تکی فلانکەسی
له وشته دا و مرگرت ه تکا که ی

و مرگرا، دمگوتری: (هو مُشَفَّعٌ): تکاو
شهفاعهت و مرده گریو قبولیه تی ه
(هو مُشَفَّعٌ): تکاو شهفاعه تی
و مرگراوه.

تَشَفَّعَ لَهُ: به مانا (شَفَّعَ دئ).
تَشَفَّعَ لِفُلانٍ اِلَى فُلانٍ: تکی له فلان کرد
بۆ فلان.

تَشَفَّعَ: چوووه سمر رهبازی ئیمامی
شافیعی، بوو به شافیعی مه زههب.

اِسْتَشَفَّعَ: داوای کۆمه کی و یارمه تی کرد،
دمشگوتری: (اِسْتَشَفَّعَ فُلاناً رَهْبه
واستَشَفَّعَ اِلَى فُلانٍ).

الشَّالِعُ: خاو من تکاو شهفاعهت ه ناقة
شافع: حوشتێک بیجوی له که ل بی
ه (شاة شافع): مەر بهرخۆله ی
له که ل بی.

الشَّفَائِعُ: شتی دوولایه من و دوو سهره.

شفائع النبت: روه کيک به دوو جوړ
بروئ.

الشفاعة: تکا کردن و پارانه وه بو
ليخوشبون له تاوانبار.

الشفع: نه وى شت دمکا به جوت و دوو
دوو ه پيچه وانه ي تاکه ه (ک: اشفاع
و شفاع).

الشفع: به مانا (الشفع) دئ.

الشفعة: دورکات نويزى چه شته نگاو.

الشفعة: ماهى حيران بو ه لگرتنه وى
زموى و خانوى هاوسى خوى و
نه هيشتنى کرپارى تر که نه و ملکه
بکړئ به و مرج و ياسايه ي
شهر يعته نيسلام ديارى کردون،
همروا وشه ي (الشفعة) ناوه بو
خودى مولکه ه لگړاوه که به و
شيويه ه همروا به مانا (الشفعة) دئ
ه چاو مزار، دمکوترئ: (أصابته شفعة):
چاوى پيس کارى لئ کرده.

الشفوع: که سيکه بتوانخ دوهيندمى
هاوه نه که ي کار بکا.

الشفيع: خاومن تکاو شفاعت ه
نه و که سى زموى و خانو به شيويه
شوفعه ه لگړيتموه ه زمارى جوت
و مگوو (٢، ٤، ٦، ٨، ..... هتد) ه (ک:
شفعاء).

شف الثوب و نحوه: قوماشه که نه ومنده

تهنک و شاشه نمو ديوى دمبينرئ.

شف الشيئ: شته که هينده تهنکه يان

نه ومنده رون و شفافه نه و ديوى
نهشارده وه، دمکوترئ: (شف الإناء):

ممنجه نه که سوراحييه که شتى
نه و ديوى تيدا دمبيندرئ ه (شف
السائل): شله مه نييه که نه ومنده رونه

نه و ديوى خوى نهشاردوتموه.

شف: به وى نه خوشو و غم و خمه تهموه

کز و لاواز بوو ه له بر سوکى و بى
کيشى و مقره ناگرئ.

شفّت الريح: کزه با ه لیکرد ه وى
ساردو کزما ه لئبوو.

شف الشيئ شفاً: شته که ي لاواز کرد،

خه وى لئ زړاند، دمکوترئ: (شفّ الحب

أو الفم): دلدارى يان خه مو په ژاره

خه وى لئ زړاند.

شفّ الهواء الماء وغيره: هوا که که ميکى
له ناو که برد.

شفّ الشارب الماء أو الشراب: بخور موه که

جوړى له ناو و شرابه که برى هه مووى

هه تقورانندو هيچى نه هيشته موه.

شفّ الرسم: وينه که ي به شتى رون و
شفاف دروست کرد.

أشّف عليه: به سهرى دا بالا دمست بوو.

أشّف الشيئ: شته که ي رون و شفاف
دروست کرد.

اشْتَفُ بعض اولاده علی بعض زنده ریزو
خوشه ویستی دا بهه نندی
له ماله کانی و بهه نندیکانی نه دا.
شَفَفَ علیه: به سهری دا بالا دمست بوو
ه تمنک و باریکی کرد.

اشْتَفُ مافی الإماء: نهوی له پهرداخو
قاپه که دا بوو هه موی خواردموه.
اشْتَفُ الأمر: لیکولینه موی له کارمکان
دا کرد.

اشْتَفُ الشيء: شته که ی بینی به هوئی
جاویلکه و دوربین و شتی و مهاوه.
اشْتَفُ الثوب: قوماشه که ی هه لپشکنی
بو نه موی بزانی ناخو عه بیی
تیدانییه.

اشْتَفُ الكتاب والأمر: له کتیبه که ورد
بووه یان له کارمکه ی روانی بو نه موی
بزانی جی تیدایه.

اشْتَفُ الشراب: شهرابه که ی هه موو
هه لقوراند چوړی لی بړی.
الشُّفافة: بهرماوی شهراب.

الشَّفُ: بهرمدی تمنک که نه و دیوی تیپرا
دیاربی، دهگوتری: (ثوبٌ شِفٌ):
قوماشیکه نه و دیوی تیپرا دیاره ه
(ك: شُفُوفٌ).

الشَّفُ: زنده بهش ه خوزگه و
پیروزیایی، دهگوتری: (شِفٌ لك
یا فلان): خوزگه به خوت فلانکهس،
نه و شتمت پیروزیی ه (ك: شُفُوفٌ).

الشَّفُفُ: تمنکی و لاوازی ه سوکی و بی
کیشی ه کهم گوزمرانی و دمست
کورتی ه شتی که م و بی به هاو
ناسان.

الشُّفَّافُ: نه موی نه و دیوی خوی
نه شارپته موه له بهر پونی و تمنکی.
الشُّفَّيفُ: به مانا (الشُّفَّافُ) دئ ه
که ستنی سه رما، نازاری سه رما ه
(ك: شِفَافٌ).

شَفَّقَ منه وعلیه شَفَقًا: ترسا لئی ه لئی
وربا بوو ه به زمی پیداهاتو سوزی بو
نواند ه (فهر شَفِيقٌ وهی شَفِيقَةٌ).
أشَفَّقَ منه: لئی ترسا، حمزمری لی کرد
ه هورثان دمهرموی: ﴿وَوَهَّمُ مَنْ
السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ﴾.

أشَفَّقَ علیه: به زمی پیداهاته موه خه می
بوو توشی شتیك بی.

الشُّفُقُ: سوزو به زمی ه سوراییه که
دوی خور ناوابون له که ناری ناسمان
دیارمو دهمینیتته موه تاکاتی نوپزی
خومتان ه لای شت ه شتی خراب له
همرشتیک بی.

الشُّفُقَّةُ: رحم و سوزو به زمی ه ترسو
خوف له په پدا بوونی به لاو
کارمسات.

الشُّفِيقُ: خاومن سوزو به زمی ه (ك:
شُفَّاءٌ).

شَفَّنَهُ وایسه شَفَرْنَا: به تیلهی جاوو رق

- لَيَبُونَه سَهِيرى كَرْد، يان به
سمرسورمان لَيى سَهِيرى كَرْد، يان
به گائنه بَيَكردن و گهم نرخبِيه وه
ته ماشاى كَرْد ه (فهر شافن وشفون).
شَفَه شَفَه: لَيوى همنگاوت ه زور به
گيره گيره وه داواى لئ كَرْدو شتى لئ
وهرگرت تاهيجى پَيوه نه ميشت.
شَفَه المَال و غوه: مالمكهى له كيس دا تمفرو
توناي كَرْد.
شَفَه الشَّيْء: شته كه داواكارى زوربون ه
(فهر مَشفوه)، دمگوتري: (شَفَه الطعام)
و (شَفَه المَال) و (شَفَه الرجل).
شَافَه مَشَافَه و شَافَا: راسته و خَوو رو
بهرو هسهى له گه ل كَرْد.
شَالَه البلدِ او الامر: له ولات و شارمه
نزيك بَووه يان له كارمه كهى نزيك
بَووه.
الشَّافِه: تينو ئاوى دمست نه كه وئ.
الشَّافِهِي: لَيو نهستور يان همرود ليحى
نهستورو خه به بن.
الشَّفَه: (شَفَه الشَّيْء): كه ناري شت،
همراخى شت، همراخى لاي سمروى
شته كه، دمگوتري: (شَفَه الدلو و شَفَه
الجلل).
شَفَه الإنسان: لَيوى نادميزاد؛ نهو هارچه
گوشتهى ددان دادمپوشى مه بهست
همردو لَيوه لَيوى خوارو لَيوى سهرو ه
(بنت الشَّفَه): وشهو هسه، دمگوتري: (لم
يَنبَس يَبَس شَفَه): هسه يه كهى نه كَرْد
ورتهى له دمهم نه هاته دمهر.
شَفَت الشَّمْسُ شَفَا: خَوو نزيك به ماوا
بون بوو.
شَفَا الله العليل: خودا شيفاي
نه خوشمه كهى دا، له نه خوشيبه كهى
چاك بَووه.
أشفى فلان: فلانكس كه وته كَوَتايى
شهو وه.
أشفى على الشَّيْء: له شته كهى نزيك
بَووه، دمگوتري: (أشفت الشمس
على الغروب): خَوو له ناوايون نزيك
بَووه.
أشفى الرجل على الموت: فلانكس
له مردن نزيك بَووه.
أشفى المريض: داواى شيفاي بَوو
نه خوشه كهى كَرْد ه يان دهرمانى
كاره گهرى بَوو دمست نيشان كَرْد.
أشفى المريض الشَّوَاء: دهرمانى
چاك كه ره وهى دا به نه خوشه كهى.
شَافَا: راسته و خَوو روبهرو هسهى
له گه ل كَرْد.
أشفى بكذا: به فلان دهرمان چارى
سمرى نه خوشيه كهى كَرْد.
أشفى من غيره: گه يشته حاله تيك
تَوَلهى له موژمنه كهى ستيندرو
بيروشى هات.

تَشْفَى: به مانا (استشفی) دی.

اِسْتَشَفَى الْمَرِيضُ مِنْ عِلَّتِهِ: نه خوشه که همولی چاکبونهموی دا.

اِسْتَشَفَى بِهِ: بهو دهرمانه تیماری دهردمکهی کرد.

الْأَشْفَى: نهو کهسهی زار قزبیهو لیوی بؤ لَیْکَ نه نرین، بؤ میننه دمگوتری: (شفواء).

الْشِّفَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: نههه موو شتیک دا بکهمنارمکهی دمگوتری ه فورئان دمفهرموی: ﴿وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ الْأَرَارِ فَأَنفَذَكُم مِّنْهَا﴾ ه همروا بهمانا کهمو بی نمود دی، دمگوتری: (ما بقي منه إلا شفاً): شتیکی کهم نه بی نهو شته نهماومتهموه.

الْشِّفَاءُ: چاکبونهموه له نه خوشی ه دهرمانی دهرمو نه خوشی ه فورئان دهرباری ههنگوین دمفهرموی: ﴿يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ ه همروا بهمانا دهرمانی دهروون دی، (فورئان دمفهرموی: (وشفاء لما في الصدر).

الْمُسْتَشْفَى: شوینی دهرمانکردن و چارمسهرکردنی نه خوش ه خهستهخانه کههزیشک و بهرستیاری دهرمان و شوینی هموانهموی تیدایه. الشُّفْوَى: ههرشتیک بهدم نهمنجام

بدری ه تافیکردنهموی شهفهوی، بهریاری شهفهوی.

الشفوية: رومکی شهفهویه نهوی گوله کهی بهرزبیتهموهو ببیتسه دووفاق و بهکیان لهوی تریان بهرز تربی ه (الحروف الشفوية): نهو بیتانهی بهلیو دهردمبهرترین و مگوو (ف، م، پ، و).

شَقًّا بَابُهُ شَقَوْتُ: کهلبهی دهرکهوت.

شَقًّا شَعْرُهُ بِالْمِشْطِ شَقْنًا: قزی بهشانه بلاو کردن.

شَقًّا فَلَانًا بِالْعَصَا: گؤجانی ناراستهی تۆقه سمی فلان کرد.

الشَّقَا: پشت ناو چاوان له پیشه سهر ه (ك: مشاقی).

المِشْقَا: شانه ه (ك: مشاقی).

شَقَّحَ الشَّيْءَ شَقْحًا: شتهکهی دوور خستهوه ه شکاندی.

شَقَّحَ الْجَمْرَ وَهَوَّاهَا: کاکلهی گویزمکه یان بادامکهی دهرهینا.

شَقَّحَ شَقْحًا وَشَلَحَةً: سورو چاوشین بوو. شَقَّحَ شَقَاةً: ناشیرین بوو.

أَشَقَّحَ الْبَسْرُ: خورما بهر سیلهکه سورایی تیکهوت ه ئالو بؤلی لی پهیدا بوو، دمگوتری: (أَشَقَّحَ النُّخْلُ): خورماکه ئالو بؤلی تیکهوت. شَاقِحَةٌ: جوینی بی دا.

تَشَاقَحًا: نهو دووگهسه جوئنيان

به په كتردا.

الْأَشْفَحُ: سوري چاوشين ۵ سورفل ۵ بؤ

ميينه (شقحاء).

الْشُّعْمَةُ: هيښوه خورماي ئالو بؤل

تيكه وتوو ۵ (ك: شِقَاح).

الشُّعْدَةُ: گياو گزو ئالفيكه نازهل بيخوا

شمري زور دمبي پيشي دمگوتري:

(الْقِسْدَةُ) ۵ (ك: شِقْدُ).

الشُّعْدُفُ: شتيكه لهكه ژاوه گهورمتره،

كاتي خوى عمرميه كان به كاربان

دمهينا بؤ سغهري حهجو عهمره ۵

(ك: شِقَادِف).

شَقْدَ شَقْدًا: دمرکراو، دوورکه وتهوه.

شَقْدَ شَقْدًا: به مانا (شَقْدَ) دئ.

شَقْدَ لَلان: فلانکس خهوى لى زراو

نه يتوانى بځهوى، يان به سمر خه ودا

زال بوو ومنه وزى نه هاتى، يان چاو

بيسهو به چاو خه لك دمهنگيوى ۵

(فهو شَقْدَ).

أَشَقْدَةُ: دمرى کردو روى.

شَاقْدَةُ: دزايمنى کرد.

الشُّعْدُ: گورگ ۵ هه لو ۵ حيرباء ۵

چاوپيس كه به چاو مزار كار لهشت

دمكا زبان دمهگيه ني.

الشُّقْدُ: عهيبو لهكه، دمگوتري: (مابه

شَقْدَ وَلَا تَقْدَ): هيچ عهيبو

خه له ليكى تيدانييه.

الشُّقْدَانُ: به مانا (الشقْد) دئ.

الشُّقْدَانَةُ: نافرمتى رۆح سوکو خوئين

شيرين، يان نافرمتى دمدرى زى

جنيو فروش.

الشُّقَيْدُ: نموكه سهى خه وناچيته چاوى.

شَقْرَ شَقْرًا وَشُقْرَةً: سورو سبى بوو، رمنگه

سببيه كهى سوري تينگه پراوه ۵ (فهو

شَقْرَ وهى شُقْرَة) ۵ (وهو أشقر وهى

شُقْرَاء) ۵ (ك: شَقْر).

إشْقَرُ: سوريو سببيه كهى زور بوو.

الْأَشْقَرُ مِنَ الدَّمَاءِ: خوئنپاره.

الشُّقَارَى: گولى شهمائق النعمان؛

روميكه گوله كهى سورو په له

په له به به خالى پمش، زور جوړى

هه به هه نديكى دمر و ندرى

هه نديكى خو پرسكه له كو تاى

زستانو به هاردا دمر وئ.

الشُّقْرُ: كارى گرنگ ۵ نهينى ۵ (ك:

شَقْر)، دمگوتري: (أَلْهُ شُقْرَةٌ):

خه مو خهغه تى بؤ هه لپشتن.

الشُّقْرُ: كه له شير.

الشُّقْرَى: جوړه خورمايه كهى باشه،

له به مهن پي ده لين: (الشُّقْر).

الشُّقْرَانُ: نه خو شيبه كه توشى گشتو

كال دمبي.

الشُّقْرَةُ: سوراويه كهى رون و صافه و

تَوَزَّيْكَ مَمِيلَهُو سَبِيه به زوری بو
 پیتستی نادمیزاد به کاردمهیندری.
 الشُّقَارُ: به مانا (الشُّقَارُ): دئ ۵ جۆره
 ماسیه کی سوری کلک دریژه.
 الشُّقَارُ: به مانا (الشُّقَارُ): دئ.
 الشُّقُورُ: غه و دلته نگیه که خه و
 بزپینج.
 الشُّقِيرُ: جۆره حمریابه که، سیسره به ۵
 جۆره کولله به که.

الشُّقْرُ من الرمل: جه و و لمبی ته مباره
 بهستوی ره قو پته و و مکوو شاخه
 زپوی که به ناو زموی دا دریژ بۆته و
 ۵ (ك: مُشَاقِر).

المُشَقَّرُ: سوراحی ۵ پیاله ی گه و ره ۵
 کونده ی ناو ۵ فه لایم کی کۆن و
 میزوبیه له ولاتی به حره یین.

الشُّقْرَاقُ والشُّقْرَاقُ: بالندیه کی بجوکی
 و مکوو به پوسولمه یمانکه به رنگی
 خالخاله به سموزو سورو سپی، پینشی
 دمگوتری: (الأخیل) عهره ب
 کردوو یانه به نیشانه ی ره سبینی و
 نه گبه تی.

شَقَّقَ الجملُ: حوشرمه که دنگی خوی
 له قورگی دا خواردموه ۵ جۆله که که
 جریواندی.

الشُّقَّقَةُ: شتیکه و مکوو سی وایه
 حوشر له کاتی جه موشی و دمنگ

خواردنه و هی له دهمی دمری دمهینج
 ۵ (ك: شقائق)، هه روا دمگوتری:

(هدرت شَقِيقَةُ فلان): رقی فلان
 هه لسا، یان به باشی راو بۆچونی
 خوی دمری، هه روه ها دمگوتری:
 (شَقِيقَةُ هدرت ثم قرت): ناشوب و
 فیتنه ییه که بوو به رها بوو پاشان
 دامرکایه وه، هه روا دمگوتری: (فلان
 شَقِيقَةُ قومه): فلان کهس گه و ره
 قسه رۆیشتوی گه له که یه تی.

شَقَصَ الذبيحةَ وغیرها: گۆشتی
 کوشتیه که ی کهرت و بهرت کرد،
 به به کسان ی به سمر هاویه شه کان دا
 دابه شی کرد.

الشَّقَصُ: پارچه ی شت ۵ بهش و بار ۵
 (ك: أَشْقَاص وشِقَاص).

الشَّقِيسُ: به مانا (الشَّقَصُ) دئ ۵ شتی
 که م ۵ هاویه ش.

الشَّقَصُ من النصال: سهره ریمی دریژو
 پان، دمگوتری: (سهم ذو نصل
 عریض) ۵ (ك: مشاقص).

المُشَقَصُ: قه صاب ۵ گۆشت فروش.

الشَّقَفُ: سوالمت یان له ته سوالمت ۵
 تاکه که ی (شَقَفَ).

الشَّقَافُ: سوالمت دروستکمر، یان
 سوالمت فروش.

شَقَّ الأمرُ شَقًّا: کارمه گران و زه ممت بوو.

شَقَّ عَلَى فُلَانٍ: ثمرکی گرانی خسته سهر
شانی فلانکس.

شَقَّ النَّبْتُ: رومکه که رواو دمرکهوت،
سهری لمزموی دمرهینا.

شَقَّ النَّابُ: کهلبه که (ددانه که) دمرکهوت.

شَقَّ الْجَبُّ: هموره بروسکه که بهدریزی
بیندرا لهناو هموردا بهلام بلاو
نهمبوه.

شَقَّ الشَّيْءُ: شته که ی شق و بهق کرد.

شَقَّ نَهْرًا: جَوگای راکیشا، جَوگاکه ی
هه لکمند.

شَقَّ الْأَرْضَ: زمویه که ی کیلا، دمشگوتری:

(شَقَّ عَصَا الطَّاعَةِ): سهرپیچی کردو

یاخی بوو ه (وَشَقَّ عَصَا الْجَمَاعَةِ):

به کیه تی کومه لی تیک داو نازاوه ی

خسته ناویانموه، تهبابی لی کردن

به دزایه تی.

شَقَّ الْفَرَسُ وَغَرَهُ شَقًّا: نهمبکه لهرویشتن

دا نهملاو نهولای ریگای گرتو

بهراسته ریگادا نهرویی ه (لهو اشق

وهی شَقًّا).

شَاقَّةٌ: دزایه تی کردو به پیچه وانه ی نهو

جولابه موه ه فورنان دهمرموی:

﴿وَذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ

يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾.

شَقَّقَهُ: بُو زیدمرو ی لهمانای (شَقَّقَهُ) دی.

شَقَّقَ الْكَلَامَ: قسمه کی دریزه پی داو

رونی کردموه له قسمه قسمی

دمرهینا و قسمه کی وردکردموه،

دمگوتری: (اشق الفرس و غره لی

عدوه و فلان لی الکلام أو الخصومة

ونحوها): نهمبکه لهرویشتن

مهمبست لای دا، یان فلانکس

له مهمبستی سهرمکی باسه که چووه

دمرو شتی لاوه کی هینانه ناو

باسه که وه یان کی شه سهرمکیه کی

واز لی هینا و شتی تری هینانه

پی شه موه.

اشَقَّ الطَّرِيقَ فِي الْفَلَاحِ: به ریگای چول و

سارادا روی.

اشَقَّ طَرِيقَهُ فِي الْأَمْرِ: به توانا و لی

هاتویه موه چووه کارمکه موه.

اشَقَّ الْكَلِمَةَ مِنْ غَيْرِهَا: وشه که ی

لهوشه مکی تر دمرهینا، و مگوو بلئی

وشه ی (یضرب، ضارب، مضروب) ی

لهوشه ی (ضَرَبَ) دمرهینا.

اشَقَّ: شمع ی برد، درزی گموره ی

تیکموت.

اشَقَّ الْفَجْرُ: کازیوه ی بهیانی دمرکهوت.

اشَقَّ الْبَقْ: بروسکه که دمرکهوت.

اشَقَّ الرَّأْيَ: رایه که کی شه ی تیکموت بُو

به چهند رایه کی جیا جیا، دمگوتری:

(الْشَّقَّ عَصَا الْجَمَاعَةِ): کومه له که

به رتموازه بوون ه پیرو تاقمکه

بلاوهميان لی کرد.

شُقُوق).

تَشَقُّاقًا: لَيْكَ جِيَابُونَهَوَمُو دُزَاهِ تِي

الشَّقُّ الغِيْشومِي: كُونِي لَوْت بَه لَای

کهوته ناویانهوه.

سمر دا.

تَشَقُّقُ: شَمَق بُوو، دَرزِي گَهوَرَهی تِي بُوو

الشَّقُّ القِيْصَرِي فِي الْوِلَادَةِ: هَه لَدِرِينِي

کهله بمری دمَرکهوت ه هورئان

سکه بُو دمرهینانی زاروک

دمفرموی: ﴿يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ

لَه مندالدانی دایکی.

مِرَاعًا﴾.

الشَّقُّ: (شَقَّ الشَّيْءُ): لَای شَت ه بهشیکي

تَشَقُّقُ الْفَرَسُ: نَه سَبَه که کُزُو لَواز بُوو.

شَت ه کهرتیکي نیوهی ه چورتمو

اسْتَشَقَّ الْهَامِلُ بِحَمْلِهِ: کُؤنبارَه که

ناره حهتی نه رکي قورسو گران ه

کُؤنَه کهی خسته سمر لایه کی

هورئان دمفرموی: ﴿وَلَا تُخَوِّلُ

بُؤنَه موی لَه دمرگا که یان لَه شویني

أَتَقَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَّمْ تُكُونُوا بِأَلْبَیْهِ إِلَّا

تَهنگه بهمر نه و دیو بکهوی.

بَشِقُّ الْأَنْفُسِ﴾.

الْإِسْتِشْقَاقُ: لَه زانیاری عهرمبی دا

الشَّقَاقُ: دَمگوترئ: (رَجُلٌ شَقَاقٌ):

بریتیه لَه دمرهینان و دروستکردنی

پیاویکی خُؤبه زلزان و لَه خُؤبایی و

و شمه که لَهوشمه کی تر به گویرهی

هیج لَه بارانه بووه.

یاسای زانیاری سمر ف.

الشَّقَاقُ: قورس، گران و ناخُوش ه (ك:

الشَّقَّةُ: نیوهی شَت که بکری به دوو

شواق).

که رته وه ه پارچه ی لی کراوه یان

الشَّقَاقُ: یان (شَقَاقُ الْعَمَانِ): به چمند

هه لَدِرِاو شَه قَبو و ه همر پارچه

جُؤره گولیک دَمگوترئ و مگوو

قوماشیک به دریز ی دپای، یان

گولانه سورمو گولَه نیسان و شلیرو

عصاو داری تر که درزی بردبی ه

گه لو اوک.

دوربی ه سَمفری دریز ه یان

الشَّقَاقُ: قَه لَشانی پِستی دمست و قاجو

مَسافه به که به ناخُوشی

دمو و لیو به هوی نَخُوشی یان

رُؤبِشَتنی پِیدابکری ه هورئان

ساردو سمر ماوه.

دمفرموی: ﴿وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَنْهُمْ

الشَّقُّ: ناره حهتی و مَهینه تی ه درزو

الشَّقِيقُ: بَرای باوک و دایکی ه هاو

کهله بهرو قَه لَشَت و کون ه (ك:

وینَه و هاوشان، هاوسمر ه

لهفمرمودی پیغه مبردا هاتووہ:
(النساء شقائق الرجال) ۵ (ك: أشقاء).
الشقیة: خوشکی باوك و دایکی ۵
بارانی زور ۵ نازاریکه نیوہی
سمر دمگري پان نیوہی دم و چاو
دمهيش ۵ (ك: شقائق).

المشقة: نارمحتی و مہینہتی ۵ (ك:
مشاق).
شقله شقلاً: کیشای.

الشاقول: شاول ۵ داریکه به لای
سمر ویوہ شتیکی پیومیہ و مکوو
بزمار ۵ کشتیارمکان زموی پی
مہزنہ دمکن پان سنووری
زموییمکانیانی پی دیاری دمکن.
شقاء شقواً: خستیہ نیو نہ گہ تیہموہ،
توشی نہاممتی کرد.

شقي شقاً و شقارة: بہدبہخت و نہ گہمت
بوو، و مزع حالی ناخوش بوو زبانی تال
بوو.

شقي في كذا: مانندو بوو، ثمرکی گران
کہوتہ سمرشان ۵ توشی ناخوشی و
کارمسات بوو ۵ هورشان دمفمرموی:
﴿فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَيُنَادُونَ لَهَا رَبِّ انْصُرْ
وَسَهِّقْ﴾.

أشقاء: خستیہ ناو نہ گہمتی و چورتہموہ،
توشی کیشہ و کارمساتی کرد.
شاقی الشيء مشاقاةً و شقاً: نہشتہک

نارمحتی چہشت و ناخوشی بینی.
شاقاء في الحرب: لمشرپدا بہسمرپدا زال
بوو.

الشقاء: تمنگو و چہلہمو ناخوشی ۵
تمنگانہو دمردمیری ۵ گومرایی
بہدبہختی.

الشقارة: بهمانا (الشقاء) دئ.
الشقوة: بهمانا (الشقاء) دئ ۵ هورشان
دمفمرموی: ﴿رَبَّنَا عَلَبْنَاكَ
شِقْوَتَنَا﴾.

الشقي: نہ گہمت و بہدبہخت ۵ لہ
هورشان دا هاتووہ: ﴿فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ
وَسَعِيدٌ﴾ ۵ گومراو ریکا لی گوم بوو
۵ لاسارو ہیدایمت و مرنمگر ۵ (ك:
أشقاء) بو میینہ (شقیة) بماردئ.

شكي فقرة شكا: نینوکی قہلشتن ۵
مگوتری: (شكي فلان): فلانکس
نینوکی قہلشان ۵ قامکی شفقار
شفقار بوو.

اشكات الشجرة: درمختہکہ چرؤی
کرد، لقو پوہمکانی بہکمہجار
دمرکہوت.
الشكاء: قہلشینی دمرو بمری نینوک
۵ قہلشانی پیست.

الشكبان: تاینچہ، رشکہ، شریفی کون
کون، شتیکہ کونکونہ کشتیارمکان
کاو کوئی تیدمکن و دمیگوژنہموہ.

شَكَدَّ شَكْدًا: به خشینی باشی دایه و
چاومروانی سوپاسیشی لئ نهکرد ه
له کاتی بهر که وتنی بؤسه مفر
هه ندئ خۆراکی پئیدا.

الشُّكْدُ: به خشینی بئ پاساوو سوپاس ه
خهرمانانمو مشتاخانه نمو شته ی
که له کاتی چنن و درونمو دا
به شیک دمدرئ به هه زارو بئ
نموایان به ناوی خهرمانلوغهو
مشتاخانه ه نمو خواردن و تیشومی
بؤ ریبوار ناماده دمکری له کاتی
سه مفرکردنی دا.

شَكَرَتِ الدَّابَّةُ شُكْرًا وَشُكْرًا وَشُكْرًا:
ولاخه که ئالفو ئالیکی که م بهشی
کرد ه ولاخه که چووو ناو پاوانمو و
له موراو هه نمو بوو.

شَكَرَ فَلَانًا وَلَهُ شُكْرًا وَشُكْرًا: باسی نازو
نیعمه تی فلانی کردو سوپاسگوزاری
بوو، باسی بیاو متییه کانی فلانی کردو
پئیدا هه لگوت، دمگوتری: (شَكَرَ اللهُ):
سوپاسی خودای کرد ه (شَكَرَ اللهُ):
سوپاسگوزاری خودا بوو نیعمه ته مانی
خودای هینانه بهر چاوی خوی
سوپاسگوزار بوو ه فورنن دمفرموی:
هَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا
رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ.

شَكَرَ عَمَلُهُ: له سهر کاره که ی پاداشی
دایه وه.

شَكَرَتِ الشَّجَرَةُ شُكْرًا: دره خه که بهرزو
پائی دهر کرد.

شَكَرَ الطَّرْعُ: گوانه که بهر بوو له شیر،
دمگوتری: (شَكَرَتِ النَّاَقَةُ): حوشرمه
شیری زۆر بوو.

شَكَرَتِ السَّعَابَةُ: هه ورمه که بهر بوو
له باران.

شَكَرَ فَلَانٌ: فلانکس دوا ی پڑدی و
چرۆکی دلفراوان سه خی سروشت بوو،
پان عه تاو به خششی زۆر بوو ه (لهو
شَكَرَ وَشُكْرًا وَهِي شَكْرَةٌ وَشُكْرَى) ه
(ك: شکاری).

اشْتَكَّرَ الطَّرْعُ وَالشَّجَرُ: به مانا (شَكَرَ) دئ.
اشْتَكَّرَ الْجَنِينُ: مندا له که گهنده موی لئ
پوان.

اشْتَكَّرَ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانی زۆری
باراند، بارانی به خو پرمی باراند.
اشْتَكَّرَ الرِّيحُ: بایه که بارانی هینا، بای
پیش باران بوو.

اشْتَكَّرَ الْحَرُّ أَوِ الْبَرْدُ: گهرما پان سه رما
پهرمی سه ند.

اشْتَكَّرَ الرَّجُلُ فِي عَمَلِهِ: بیاو که
هه نگاوی خیرای هه ئینان.

تَشَكَرَ لَهُ: سوپاسی کرد، سوپاسگوزاری
بوو.

الشُّكَايَةُ: پیشه سهر، ناوچه وان.

الشُّكَاوَةُ: کیسی که له کاغز پان له شتی

تر دروست دمکری ۵ چیمه‌نتوی تی
دمکری.

الشُّكْرُ: سوپاسگوزاری و پی زانینی
نیعمه‌ت ۵ سوپاسکردن له‌سهر
نیعمه‌ت.

الشُّكُورُ: بۆ زینده مانای وشه‌ی
(الشاکر) دئ ۵ فورئان دمه‌رموی:
﴿وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشُّكُورُ﴾ ۵
وشه‌ی (الشکور) به‌کیکه له‌ناوه
جوانه‌کانی خودا به‌مانا پاداش
دمرومو نیعمه‌ت به‌خش دئ ۵
فورئان دمه‌رموی: ﴿إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ
شُكُورٌ﴾ ۵ همروا به‌که‌سیک
دمگوترئ دیارده‌ی نیعمه‌تی پیوه
دیاری، دمگوترئ: (امراة شکور):
ناهرمتیکه نازو نیعمه‌تی پیوه
دیاره، ناز به‌رومردمی لی
دمبینرئ ۵ (ک: شکر).

الشُّكْرُ: گهنده‌مو، گهنده‌په‌رو پۆل ۵
پرزو پالی دموروبه‌ری لقه دارخورما
۵ لقه داری تمرو تازه ۵ چروزه‌ی
دره‌خت که‌سهر دهردینئ ۵ نه‌و
دموون و پرزو پالهی له‌دمورو به‌ری
بنکی دره‌خت دمپروئ.

المِشْكَارُ: نازه‌لی به‌شیرو شیر زۆر ۵ (ک:
مشاکر).

المِشْكْرَةُ مِّنَ الْعُثْبِ وَغِيْرِهِ: نه‌و گیاو

گژمی که نازه‌ل دمیخواو پیی قه‌له‌و
دمبی و شیر ی پی زۆر دهبی ۵ (ک:
مشاکر).

شُكْرُهُ شُكْرًا: به‌سهر نه‌هیزمو گۆجان
تیوه‌ی ژمنی ۵ به‌زمان لی دواو
باسی کرد، قسه‌ی ناشیرینی ناراسته
کرد.

شَكِسَ شَكْسًا وَشَكَاةً: رموشتی ناشیرین
بوو، مامه‌له‌ی فورس و گران بوو.
شَاكَسَ: رقی هه‌لسان، تورپی کرد،
ته‌نگی پی هه‌لجی.

تَشَاكَسًا: دژایه‌تی که‌وته نیویانه‌وو
به‌رامبه‌ر به‌یه‌ک گرزیوون ۵
همه‌یه‌که‌و دمیوه‌ی مزی خوی لی
بگری.

الشَّاكُوسُ: چه‌کوچ چه‌کوچی به‌چوک ۵
(ک: شواکس).

شَكَلَ السِّلَاحَ: شمشیرو کی‌ردمکه‌ی
تیز کرد خه‌نجه‌رمکه‌ی مشت و مال
کرد.

شَكَعَ الدَّابَّةَ بِزَمَامِهَا شَكْمًا:
به‌هه‌وسارمکه‌ی سه‌ری و لاخه‌که‌ی به‌رز
کردموه.

شَكِعَ فُلَانٌ شَكْمًا: فلانکس نالاندی و
هاواری نازاری کرد.

اشْكَمَهُ: ناره‌حمه‌تو خه‌مه‌تباری کرد.

شَكَ الشَّيْءُ شَكًّا: هه‌ندیکی له‌شته‌که‌ی

بهه نديكى تريموه نوساندو
چه سپاندى.

شَكَّتِ القَرَابَةُ: خزمایه تیه که ی راگرتو
نه ی بچراند.

شَكَّ الدَّابَّةُ: دمستی ولاخه که ی هه لیه ست
بوئموه ی هه نگله شه له بکا.

شَكَّ عَلَيْهِ الأَمْرُ: کارمکه ی لئ چه واشه
بوو، لئی تیگچوو نه یزانی کامه
کامیه.

شَكَّ فِي الأَمْرِ: لمارمکه کهوته گومانه وه.
شَكَّ فِي السِّلَاحِ: به ته وای چه کی
له خو به ست.

شَكَّ الحُرُزَ وحره: میروومکانی هوئینه وه.
شَكَّ الجِلْدَ بِالْمِخْرَزِ: به درپوشه و دهرزی
پئسته که ی دوریه وه.

شَكَّ القَوْمُ بِسَوْتِهِمْ وحرها: خه لکه که
خانومکانیان به ریزو له به نا په کترموه
دروست کردو به به ک شئموه دیکور
رازاندهانه وه.

شَكَّ الشَّيْءُ: شته که ی کون کرد، دموترئ:
(شَكَّ الدَّابَّةُ بِالْمِهمَاز): به نه فیزه

له ولاخه که یه وه ژمنی یان به هه مچی
لئ دا بوئموه ی خیرا پروا.

شَكَّ فُلَاناً وحره بالرمح: به سهره رمب
له فلا نکه سی دا.

شَكَّكَ: خسته گومانه وه.

إِشْكَّ الشَّيْءُ: هه نديكى شته که ی

به یه که وه نوساندو چه سپاندى.
تَشَكُّكَ: بو موطاومعه ی (شَكَّه) دئ.

تَشَكُّكَ فِي كَذَا أَوْ فِي الأَمْرِ: کهوته
گومانه وه لئ.

التَشَكُّكُ: ئومیه ده لالمت بکا له سهر
له فضلكی عامو هاویمش له نیوان
فهرده گانی دا به لام به یه کسانى نا
ومکوو وشه ی (أبيض) که ده لالمت
دهکا له سهر زور شت که سپی بن
به لام به یه کسانى نا.

الشَّاكَّةُ: هه وکردنى لؤزمتینه.

الشِّكَاكُ: دموترئ: (ضربوا بیوتهم
شِكاكاً): خه لکه که خانومکانى
خو یان له ریزى په کترو به به ک
شیوه و شیواز بنیات نان.

الشَّكُّ: گومان ه حاله تیكى دروونیه
زمین له گه لیا دئو ده چئ نازانئ
وايه یان وانیه ناتوانئ به یارمکه
په کالاً بکاته وه ه پارچه یه کی بچوکه
له نیسقان دا ه (ك: شَكُوك).

الشِّكَاكُ: که سیك زور گومانای بی ه
شكى له هه موو شتیک بی.

الشِّكَاكُونُ: پئریکن له فه یله سوفه کان،
پاراپ له مودا ناخو حه فائقی شته کان
همن یان نین، له فه لسه فه ی ئیسلامی
دا به (ألا أدريه) به ناویانگن و
به شیکن له سوفه سلطانیه کان.

الشُّكُوكُ: (أمر شكوك): كاريكى ليل و
تەم و مزاوى و گوماناويە.

الشَّكِيكَةُ: كۆمەتە شتيكن بەيەكەوہ
دەلكيندرين (ك: شَكَاكَ وشكك).
المِشْكُ: ناميرى شت پيەكەولكاندن و
سيرمەيەكە يا تەليىكە زرىس پي
دەچندري (ك: مشاك).

شَكْلُ الْأَمْرِ شَكُولًا: كارمەكە جەواشە بوو،
سەرووبەرى نەما:

شَكْلُ الْمَرِيضِ: نەخۆشەكە خەريكە چاك
بيتەوہ.

شَكْلُ الثَّمْرِ: ميوەكە خەريكە پي بگا ئال و
بۆلى تيەكەوت.

شَكْلُ الدَّابَّةِ: ولاخەكەي بەزنجير
بەستەوہ، دەشگوترى: (شَكَّلَهَا به):
بەزنجير قاچەكانى پيوند كردن.

شَكْلُ الْكِتَابِ: سەرو بۆرو ژىرى بۆ
كتيپەكە دانان.

شَكْلُ اللَّونِ شَكْلًا: رەنگەكە رەنگى ترى
تيەكلەو بوو.

شَكَلَتِ الْعَيْنُ: سېينى چاومەكە سوراى
تيەكلەو بوو.

وَشَكَلَتِ الْخَيْلُ: رەشاى ئەسپەكە
سوراى تيەكلەو بوو (فەر شَكِلَ
واشکل وهي شِكْلَة وشكلاء).

أَشَكَلَ الْأَمْرُ: كارمەكە جەواشە بوو و
(أشکل اللون): بەمانا (شکل) دئ.

أَشَكَلَ فَلَانٌ: فلانكەس لەگەل ھاوئل و
ھاو وینەكانى خۆى دا كۆ بۆوہ،
كۆبونەموى پي كردن.

أَشَكَلَ النَّخْلُ: بەرسيلە خورماكە رەنگى
گۆراوہ خەريكە پي بگا.

أَشَكَلَ الْكِتَابَ: سەرو ژىرو بۆرى بۆ
كتيپەكە كرد.

أَشَكَّتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: ئافەرمەكە
لەھەموو لايەكەوہ قەزمەكانى

ھەلدانەوہ بۆ تۆقە سەرى.
شَاكَلَهُ: ومككو ئەو چوو، ھاو وینەى
بوو.

شَكَلَ الدَّابَّةَ: ولاخەكەي بەزنجير
بەستەوہ، بەپيوند قاچەكانى
بەستن.

شَكَلَ الشَّيْءَ: وینەى شتەكەي كرد،
پەيەكەرى بۆشتەكە كرد.

شَكَلَ الزُّهْرَ: دەسكە گۆلى جۇراو جۆرى
بەستن و لەچەند جۆرە گۆل چەپەكە
گۆلى بەست.

شَكَلَتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: ئافەرمەكە
لەھەموو لايەكەوہ قەزمەكانى

ھەلدانەوہ بۆ تەپلەسەرى.
تَشَاكَلَا: ئەو دووہ ليك جون ھاو
وینەى پەكتر بوون.

تَشَكَّلَ: بۆ موطاومەى (شَكَّلَهُ) دئ.
تَشَكَّلَ الشَّيْءُ: شتەكە وینەى وەرگرت

بوو به واقع و خوۍ نواند.

اَسْتَشْكَلُ الامرُ: کارمه جهواشه بوو ۵
رمخنه لئ گراو بوو به هوی دله
پاوکی ۵ نیشکال و له مپهری خسته
ناو کارمهوه.

اَسْتَشْكَلُ في تنفيذ الحكم: چهند به لگه
نیشکال و پاساوکی خسته روو
داخوازی نهومن برپاری دادگا
رابگریو لیکولینهوی تر
لهدوسییه که دا بکریو گری
کویرکه کان بکرینهوه.

الإشكالُ: بریتیه له کاریک، له به لگه
نیشانهیه که جهواشه کاری دمخنه
روو ناهیلن روداو مگه رون
بکریتهوه برپارمه که جی به جی
بکری.

الأشكالُ: دوو پمگ، دوپمگی تیکه لاو
۵ و مکوو نهوه ناو خوینی تیکه
ببی پمگی ناومکه بگوری.

الأشكالُ من الناس: کهسیک له چاویدا
پمگیک هه بی بجپتهوه سمر شیوه
چاوی باوکی، یان چاوی چهند
پمگیکی تیدا بیینری، دمگوتری:
(هر اشکل بایه): نهو زور له باوکی
دمچی.

الشَّكْلَةُ: سروشت و تمبیات ۵ شیوه
شیواز ۵ هورنان دمفرموی: ﴿قُلْ
كُلْ يَغْمَلْ عَلَى شَاكِلِيهِ﴾ ۵ ههروا ناوه

بؤ نهو به شهی دمکه و پته نیوان
زولفو گوینچهکوه ۵ که له که ۵
ناومپاستو کرؤکی شت، دمگوتری:
(أصاب شاکلة الصواب) ۵ (ک:
شواکِل).

الشَّكَالُ: زنجیرو پیومند ۵ ههروا ناوه
بؤ نهسپیک حاجی راستی و دمستی
چهپی له خوار نهژنویهوه به له یهکی
تیدابن حاج و دهسته که ی تری
به له که یان رمگیکی تربی.

الشَّكْلُ: کاری جهواشه و پر گریو گؤل
۵ و پنهو شیوهی شت، دیاردهو
پواله تی شت، دمگوتری: (مسائل
شکلیه) چهند مهسه له یهکن تییان دا
گرنگی به و پنهو شکل دمدرئ نه که
به کرؤک و ناومرؤک ۵ شیوهو سیما ۵
گونجاو له بار، دمگوتری: (هذا من
شکلي): نهمه بؤ من گونجاوه، له من
دی ۵ له بواری نه ندازیاری دا شیوه
هه بارمیه که یان روبه ریکه به یه که
سنور دیاری گراوه و مکوو تۆپ یان
به چهند سنورکی جیا جیا و مکوو
سی گۆشه و جوارگۆشه ۵ له بواری
زانستی مه نطیقیه کان دا جوره
ده لیلیکه گۆرانکاری تیدا رودمدا
به گویره ی نیسه تدان حهددی
ناومپاست بۆلای حهددی (أصغر)

(أكبر) ه (ك: أشكال وشكل) ه
(الدُّعُ الشُّكْلِي): له قانونی
(الرافعات) دا بریتییه لهوی داوا
لهسر تۆمارکارکراو رهخنهی خوئی
ناراستهی شیوازی بهرئوه جوونی
کیشمهکه بکانهک خودی
موضوعهکه، وکوو نهوه بلخ لای
نیمه داواکه بهتالهو بی بناغهیه.
الشُّكْل: وینهو شیوهی شت.

الشُّكْلَةُ: ههک تهشکیله، دانانی
حمرمهکهیهک لهسر وشه.
الشُّكْلَةُ: تیکهلبوونی رهنهکانه ه
لهچاودا بریتییه لهتیکهلبوونی
رهنگی سورو سپی ه شیوهو لیک
چوون، دمگوتری: (لیه شُكْلَةُ من
أبيه): چوومتهوه سمر باوکی،
لهباوکی دمکا.

الشُّكْلَةُ: هاو وینه، هاوشیوه ه
لهزانستی بهدیع دا بریتییه لهوی
شتهکه بهوشهی تر بدرکینی بههوی
هاونشینیهوه وکوو قورئان
دمفرموی: ﴿نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ﴾ یان
﴿وَمَكَرُوا وَاللَّهُ﴾.

المُشْكِل: جهواشه، لیل و تهو مزای ه
بهلای زانایانی نوصولی فیهقهوه،
نهومیه لهماناکی تی نهگی مهگر
لهلایمی ترموه بهلگی بۆ بیانی ه
(خشی المُشْكِل): بریتییه لهوی

مروفتیک همدو لایهنی نیرایهتی و
میینهیی وکوو ههک واین، هیج
لایهنیکی بهتهواوی رون
نموبیتهوه.
شَكَمَ الْفَرَسَ وَغَرَهُ شَكْمًا: لغاوی کرده
دمی نهسپهکهوه، دمگوتری: (شَكَمَ
المعدی): بههیزو تواناوه دمست درئو
هیرش کاری پاشه و پاش شکانهوه.

شَكَمَ الْمُتَسَلِّطَ: داگیرکمر و دمه لانداریکی
دممکوت کرد، بۆری دا.
شَكَمَ فُلَانًا: پاداشی فلانکسی دابهوه.
شَكَمَ شَكْمًا: برسی بوو (لهو شَكِمَ).
أَشْكَمُهُ: بهمانا (شَكِمُهُ) دئ.

الشُّكْمُ: بهخشش بهشیوهی پاداش و
موکافهنه.

الشُّكْمَةُ: ناسنیکه پانه و پان دمگرتنه
دمی و لآخهوه ه هیزو توانای دل و
وره بهرزی ه سهرکهوتن بهسر
زولم و ستم دا ه دمگوتری: (فلان
شديد الشكيمه): فلانکس
ورمهرزو دل دامهزراوه ه (ك:
شكائم وشکیم وشكَم).

شَاكَهُ مُشَاكَةً وَشَاكَا: لهوچوو
شیوهی چوو سهر شیوهی نهو.
تشاکها: شیوهیان لههک چوو.

شَاكَا شَكْرًا وَشَكْرًا وَشَاكَا: نازاری
نهخوشی ههبوو.

شَاكَ الشُّكْرَةَ: دهمی مهشكولهكهی

کردمومو نهوهی تیتیدا بوو دهری
خست.

شَاكَ قَمَهُ: خهمو نارېحهتی خوئی
هه لړشت، باسی کردن ه هورنان
دمفهرموی: ﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَخُزْنِي إِلَى
اللَّهِ﴾.

شَاكَ فُلَانًا: هه والی خراپه کاریه گانی
فلانکھسی دا، هه والی نهوهی دا
که فلانکھس خراپه ی دمر باره کردوه.

أَشْكَى مِنْ فُلَانٍ: مافی خوئی
له فلانکھس و مرگرت.

أَشْكَى فُلَانًا: فلانکھسی هه لنا بونهوهی

شکات بکا، باسی مهنه تی و
نارېحه تی خوئی بکا ه رازی کردو
هوکاری شکاتکردنه کهی لایرد،
دمگوتری: (اشکاه علی مایشکوه):

پارمه تی دا.

أَشْكَى شُكْرَةَ: مهشکولهی دوی دروست
کرد.

شَاكَا: بهمانا (شکاه) دی.

شَكِيَّ فُلَانٍ أَوْ الرَّاعِي: فلانکھس یان
شوان مهشکولهی دوی بؤ هه ژانلنی
ماست دروست کرد.

شَكِيَّ فُلَانًا: هوکاری شکات و نازارمکانی
فلانکھسی لایرد.

إِشْتَكَيْ: بهمانا (شکا) دی ه نه خویش
کهوت ه مهشکولهی دوی دروست

کرد.

إِشْتَكَيْ إِلَيْهِ: بهمانی بؤ برد بونهوهی
هوکاری شهکواکهی لایهری ه هورنان
دمفهرموی: ﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الْيَاسِي
ثَجَادُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشَتَّى إِلَى
اللَّهِ﴾.

تَشَاكَى الْقَوْمُ: خه لکھکه هه نندیکیان
شکاتیان لای هه نندیکیان کرد.

تَشَكَّى: بهمانا (اشتکی) دی.

الشَّاكِي: شکایه تکمر ه (شاکي السلاح):
چهک لهخو بهستوو ناماده بؤشهر.

الشُّكَاةُ: شکات و نازار ه نهخویشی ه
عهیب و لهککه.

الشُّكْوَى: ناخ و ئو فکردن له بهر نازارو
نارېحه تی و شتی وا ه نهوهی دمبیته
هوئی نازارو نارېحه تی ه (ك):
شکاوی).

الشُّكْرَةُ: زهرغیگی بچوک

بهکاردمهیندری بؤ ئاو تی کردن یان
بؤ ماست و دؤ تی کردن له پیست
دروست دمکری، وادمبی بؤ سارد
کردنی دؤ و ئاو مکه بهکار دی
به کوردی خویمان نهوهی ئاوی تی
دمکری پیی دمگوتری کونده یان
جهومنده نهوهی بؤ ماست و دؤ
بهکار دی مهشکولهیه ه (ك): شِكَاءُ
وَشَكْيٌ وَشَكِيٌّ.

ناومکه یان خویننهکه دمتکی.

شَلَقَهُ شَلَقًا: بیهقه مچی لی دا.

شَلَقَ الْأَذْنَ أَوِ الْأَنْفَ: له دریزموه گوینجهکی

یان لوتی هه لدری ه گوپی هه لدری،

لوتی هه لدری.

شَلَّ الدَّابَّةَ شَلًّا: ولاخه که ی لی خوری،

دمری کرد، دمگوتری: (شَلَّتِ الْعَيْنُ

الدمع): چاومکه فرمیسکی رشت.

شَلَّ الصَّبَاحُ الظَّلَامَ: گزنگی به یانی به سمر

تاریکی دا زال بوو تاریکی رادا.

شَلَّ الشَّرْبُ: قوماشه که ی به تمهه لی

گهورمو دمزوی باریک دروو.

شَلَّ العضو شَلًّا: نه ندامی کی جهسته

توشی شه لهل بوو، یان وشک بوو

له کارکه وت یان سست بوو ه بؤ دوعا

کردن بؤ که سیک دمگوتری: (لا شَلَّتْ

عینک) بؤ دوعا کردن لیتی دمگوتری:

(شَلَّتْ عینه) ه (فهر اشل وهي شلاء).

شَلَّ الشَّرْبُ: قوماشه که رهشایی تیوه جووه

به ناو پاک نابیتموه.

أَشَلَّ فلان: فلانکهس شه لهل توش بوو.

أَشَلَّ الله فلاناً أريد: خودا فلانکهسی

توشی شه لهل کرد یان دمستی توشی

شه لهل کرد.

إِنْشَلَّ المطرُ: باران باری به خورهم.

الشَّلَاةُ: دورمانی تمهه ل گهورمو دمزو

باریک.

الشَّيْخَةُ: نهومی ناخو ئوفی لی دمگری

ه پاشماوهی شت ه بهرماوه ه (ك):

شکایا).

المشكاة: تافه به که له دیوار چرای تیدا

دادمنری ه قورئان دمفه رموی:

﴿كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾ ه همروا

ناوه بؤ نهو شته ی چرا که ی له سمر

هه لدمگری ه یان خودی چراو

دیوار کؤو لؤ که که ی تیدا دادمنری.

الشَّلَجُ: شلیم.

شَلَعَهُ: روتی کردموه.

شَلَحَ العَيْنُ: چاو نه قوچا ه نهیتوانی

پیلوی چاوی به تمهواوی بقوچینی.

شَلَّ الماءُ ونحوه: لیکنان لیکنان ناوی

پیدا کرد، دمگوتری: (شَلَّ السِّيفُ

الدم): شمشیرمه زوری خوین

رژاند.

تَشَلَّ الماءُ ونحوه: ناومکه به پرزاوی

هاته خوارموه.

تَشَلَّ السِّيفُ بالدم: شمشیرمه

خوینی رژاند.

تَشَلَّ فلان في عمله: فلانکهس

له کارمه کی دا چوستو چالاک بوو.

الشَّلَاةُ: رومکی ناسک.

الشَّلَلُ: چوستو چالاک له کاری خوی

دا ه دپاک و بی غهش، دمگوتری:

(ماء شلل و دم شلل): دلۆپ دلۆپ

الشَّلُّ: ومستانی جىم و جۆل
لەئەندامىكى جەستەدا يان
لەھەموو جەستەدا.

الشَّلَل: ھەلپزانى ئاوى روبار
لەپېرموى خۆى دا لەبەرزاپپەموو
سەرمو خوار ھەلپزى و مكوو شەلال
گەلى عمل بەگ، شەلال بىخال.
شَلَل العین: نەخۇشپپەكە توشى چاۋ
دەبىج ھىزى بىنىن گەم دەگا.

الشَّلُول: چوست و چالاک لەگارى خۆى
دا ە ئەگەر بۆ خوشترو مەر
بەگارىھات مەبەست ئەمەپپە
تەمەنىان چوپپتە سالى دوووم.
الشَّلِيل: دەرۋى ئاۋ لەدۆل و شپودا ە
پارچە پۇشاكىكە لەژىر زىئو
لەبەر دەگىرى ە نوخاى شەۋكى
(دەزۋى پەشت) ە (ك: أَشِلَّة).

المِشَل: ئەۋشەتى مېشرو شتى ۋاى پى
دەردەگىرى ە ئەمەى زۆر شت
دەھاۋىزى ە مېپىچ ە (ك: مِشَال).
المُشَلل: ئەۋكەمرە كىۋىەى زۆر گىرىگى
بەدپەكەمرەكەى دەداۋ لىۋى
دوۋرناكەۋپتەموو.

الشَّام: گىمارۇر كەبەزۇرى لەناۋ گەنم
دا دەپۋىۋ دەنكىكى پەش يان
زەردى ھەپمو ھەرگەنمىك ئەۋ
دانەۋىلەى تىكەل بىخ نرخی گەم

دەمكاتەموو.

الشَّوْم: بەمانا (الشَّالِم) دى.

الشَّيْم: بەمانا (الشَّالْم) دى.

أشلى الحيران: بانگى ئازەئەكەى گرد بۆ
خواردن يان بۆ دۆشىن.

أشلى الكلب على الصيد: سەگەكەى
تاۋدا بۆ گىرتنى نىچىر.

إشلاء: بانگى گرد بۆ ئەمەى لەتەنگاۋو
ناخوشى رىزگارى بگا.

إششلى: رقى ھەئساۋ تورە بوو.

إششلى الكلب: سەگەكەى ھەئنا بۆ
گىرتنى نىچىر.

إششلى فلتاً: بانگى فلتەكەسى گرد
بۆئەۋەى لەھىلاكەت و ناخوشى
رىزگارى بگا.

الشَّلا: شلا الشبي: قەبارەى شتەكە ە
باقى ماندى شت ە پىست ە
ئەندامىكى جەستە ە (ك: أَشلاء).

الشَّلَو: ئەندامى جەستە ە پارچەپەك
لەگۆشت ە باقى ماندە لەھەر شتىك
بى ە (ك: أَشلاء).

أشلاء الإنسان وغيره: ئىسق و پروسكى
جەستەى ئادەمىزاد يان ھى
گيانلەبەرى تر دۋاى رىزىن و لىك
بلاۋ بوون.

الشَّليّة: باقى ماندى مال و شتى ۋا،
دەگوتىرى: (لم يبق من ماله الا شليّة) ە

همروا ناوه بۆ كوتە گوشت و شتی وا
ه (ك: شلایا).

المُشَلَّى: دالگوشت، كزو لاواز.

إِشْمَازُ: بېروانه مادهی (شَمَز).

شَمِتَ به، او بعدو: كهيف خوش بوو بهوه
كه دوزمنهكهی تووشی بهلاو کارسات
بووه ه كورد كهلهخودا دمباریتهوه
بهكی لمداخوازییهکانی نهومیه دهلی:
(خودایه دوزمنم بی خوش نهكهی) ه
(لهو شامت) ه (ك: شَمَات) ه (هی
شامته) ه (ك: شوامت).

أَشْمَتَهُ اللهُ بعدو: خودا وایکرد
بهدوزمنهكهی خوش بوو ه هورنان
دمههرومی: ﴿فَلَا تُشْمِتْ بِيَ
الْأَعْدَاءَ﴾.

شَمَّتُهُ بعدو: بهمانا (أشمته) دئ.

شَمَّتَ العاطِسُ وعليه: دوعای خیری بۆ
بژمیومكه كرد ه كه كابر پزمی
پیی گوت (يرحمك الله).

تَشَمَّتْ: بهنانومییدی گه پرایهوه، هیج
دهسكهوتی جهنگی دهست نهكهوت.

الشَّامِتَةُ: حاجی نازهل ه كهسیك دوعای
شهر لهیهكك بك دهلج: (لاترك الله
له شامته): خودا تاكه نازهلئیکي بۆ
نههیلئیتهوه ه (ك: شرامت)،
دهشگوترئ: (بات فلان بلیله
الشوامت، وبات طوع الشوامت):

حال و مزعی نهوهنده بهریشان بوو
دوزمن پیی خوش بوو، دوزمن
بهزمی پیداهاتهوه.

الشَّمَات: گهسانیکن ناحهزانیان پییان
خوش بب نلهبهر نانومییدی یان
ومزعو حالی خرابیان ه (نهم وشهیه
تاکی نییه).

الشَّمَاتِي: بهمانا (الشَّمَات) دئ.

الشَّمَاتَةُ: گهپخوش بوون بهوهی
دوزمن توشی بهلابووه ه پپخوش
بوون بهدوزمن.

شَمَّجَتِ الدَّابَّةُ شَمَجًا: ولاخهكه بهپهله
رؤیی، پهلهی كرد ه (لهی شمجی)،
دهشگوترئ: (شَمَج في الأمر): پهلهی
لهکارمكهدا كرد.

شَمَّجَ الشَّيْءُ: شتهكهی تیکهل بهشتی تر
كرد.

شَمَّجَ الثَّوْبَ: قوماشهكهی بهتمههلی
گهورمو بهدمزوی باریك دووری.

شَمَّجَ الشَّعِيرَ أَوِ الرُّزَّ: خهپلهی گهورمی
لهنارده جویهكه یان له برنجهكه
دروست كرد.

الشَّمَّاجُ: خهپلهو نانی گهوره
كهلهبرنج و ناردی جوو شتی وا
دروست بکری ه ههروا ناوه بۆ نهو
هی شوه ترئییهی بۆله ساخهکانی
دهخورین و لاسکو ترئ رزیومكهی

هَرِئِ دَمَدَرِئِ، نَمَوِی هَرِئِ دَمَدَرِئِ پِئِ
 دَمگوتَرِئِ (الشَّمَج)، دَمگوتَرِئِ:
 (مَازَقَت شَمَاجًا) هِیج شَتِیْکَم
 نَمخَوَازدَوَه.

شَمَخَ الْجَبَلُ وَغَوَه شُمُوخًا: کِیَوَمکَه بَمَرز
 بَوو.

شَمَخَ أَنْفَهُ: لَوَتِی بَمَرز نَوَانَد، خَوِی بَمَزَل
 زَانِی، فِیزِی نَوَانَد.

الشَّمِخُ: بَمَرزَو شَکُومَهَنَد ه (نَسَب
 شَامِخ): رَشَتَو بَنَهجَهی دِیَرِینَو
 پَهسَهَنَد، وَمَجَاخَزَادَه ه (ک: شَرَامِخ
 وَشُمُخ): بُو کَوِی مِیْنَه (شَاعِمَات)
 دَمگوتَرِئِ ه فُورَنَان دَمفَرمَوِئِ:
 ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِیَ شَامِخَاتٍ﴾.
 الشَّمِخُ: دَوور، دَمگوتَرِئِ: (سَفَرُ شَمِخُ
 وَمَفَرَةُ شَمِخُ).

الشُّمُوحُ: بَه مانَا (الشَّمِخُ) دِئِ.
 الشُّمُخْتَرُ: خَوِپَرِی وَ دَل پَیسَو
 بَمَدِرمُوشَت ه نَهگِیَهَت.

شَمُخَرُ: خَوِی بَمَزَل زَانِی، لَوَتِی بَمَرزِی
 نَوَانَد.

إِشْمُخَرُ: زُور بَمَرز بَوو، بَمَرزِیَهکَه زُور بَوو.
 الشُّمُخْرِیرَةُ: خُو بَمَزَل زَانِی وَ لَوَتِی بَمَرزِی.
 الشُّمُخَرُ: پِیاو کَهتَو زَل ه یَان زَانَاو
 پِیاو مَاقُول ه لَوَتِی بَمَرز ه هَمُولَدَم بُو
 بَمَدَمَسَسَتَهتِیَانِی دَوَا رُوژَنَکِی
 بَهخَتَه وَمَر ه دَوور بَین وَ خَاوَمَن
 هِیَاوَا نَاوَاتِی بَمَرز.

شَمَدُ الْغِیَوَانُ شَمَدًا وَشُمُودًا: نَاژَه لَهکَه کَلکِی
 بَمَرز کَرَدَمَوَه، دَمشَگوتَرِئِ: (شَمَدَ بَذَنِبَه).
 شَمَدُ الرَّجُلُ ثَرِیْهُ: پِیاوَمکَه خَوِی
 هَه لَکَرَد دَمرِپِیَهکَهی تَا نَه زَنَوِی
 هَه لَکَرَد.

الشَّامِدُ: دَوِشَک، بُوْیَه نَهو نَاوِی هَه یَه
 چَوَنکَه چَزَوِی کَلکِی بَمَرز دَمکَاتَه وَه
 ه (ک: شَمَدَ وَشَوَامَد).

الشَّمَدَةُ: دَرَمَخَتِیَه نَامَادَه دَمکَرِئِ
 بُوْیَه وَه یَ دَرَمَخَتِی تَرِی پِئِ
 هَه لَکَمَرِئِ، تِیَوِی نَالِی ه (ک: شَمَدَ
 وَشَمَاد).

شَعَرُ شَمْرًا: بَه وَرِیایِی وَ هَه سَتَو خَوَسَتَه وَه
 رُوْیَشَت ه بَهخُو بَادَان وَ فِیزَمَوَه رُوْیَشَت.
 شَعَرُ الشَّيْءِ: شَتَهکَهی وَیَکَنَاو لَوَلُوْی کَرَد.
 أَشْمَرُ الدَّابَّةِ: وَلاخَهکَهی بَهگُورَجِی لِئِ
 خَوِپَرِی.

شَمَرُ: بَه مانَا (شَمَر) دِئِ.
 شَمَرُ فِي الْأَمْرِ: چَوَسَت وَ چَالَاک کَارَمکَهی
 نَه نَجَام دَا.

شَمَرُ لِلْأَمْرِ: خَوِی بُو کَارَمکَه نَامَادَمکَرَد،
 دَمشَگوتَرِئِ: (شَمَرُ عَنْ سَاعِدِ الْجَدِ):
 قَوْلِی هَه لَمَالِی بَسُو نَه نَجَامَدَانِی
 کَارَمکَه بَمَبَاشِی، یَان دَمگوتَرِئِ: (شَمَرُ
 عَنْ مَاقَه): چَاکِی نِیشَکَرَدَنِی
 مَمَرَدَانَهی لِئِ هَه لَکَرَد.

شَمَرَتِ الْحَرْبُ: شَمَرَمکَه گَرم بَوو، تَوَنَد
 بَوو، پَه رَمِی سَهَنَد.

شَمْرُ الشَّيْءِ: شتهكەى وئكنا، لۆلۆى
کرد.

شَمْرُ ثَوْبَةٍ: چاكى كراسەكەى ھەلداپەو،
يان قۆلى لى ھەلماين.

شَمْرُ الذَّابَّة: ولاخەكەى بەخىرايى تاودا.
اِشْمَرْتُ: بۆ موطاومەى (شَمْرَةُ) دى.

تَشْمَرْتُ: بۆ موطاومەى (شَمْرَةُ) دى.
تَشْمَرُ الشَّيْءُ: شتهكە وئك ھاتەو ە

ھەلقىرچا، دىگوتىرى: (تَشْمَرْتُ اللَّيْلَةُ):
پوكى ھەلقىرچا، داخورا.

الشَّامِرُ: (ناقة أو شاة شامِر): حوشترىك
يان مەپرىك كە گوانەكانى چىرچ

بويىنەو ھەلكشاينەو ە بۆلای
ورگى.

الشَّمَارُ: رومكىكە لەپىرى
خەيمىيەكانە، جۆرىكى ھەيە

شىرىنە دەپوئىندىرى، لاسكو گەلاکەى
بەگالى دەخورى ە جۆرىكى تىرى

بەكولای دەخورى.
الشَّمْرُ: بەمانا (الشمار) دى.

الشَّمْرُ: كەسپكە گىرنگى بەكارى خۆى
بىداو ھەولتى ئەنجامدانى بىدا ە

سەخى تەبىئەتو دەستو دل
ھىراوان.

الشَّمِرُ: نىشى گەورە كە پىويست بى
پىاو قۆلى بۆ ھەلكاو چاكى بۆ

بەلادا بكا.

الشَّمِرِيُّ: ئەوكەسەى زۆر بەتەنگ
نىشو كارى خۆپەو ە بى.

الشَّمِيعُ: بۆ زىدە پەوى لەچاك بەلادا
کردن و قۆلى لى ھەلماين و گىرنگى

دان بەكار.
شَمْرَجُ الثُّوبِ: نەسو شَمْرَجَةٌ وشمرجاً:

قوماشەكەى بەتەقەلى گەورە گەورە
دروو.

شَمْرَجُ النَّسَاجِ الثُّوبِ: جۆلاکە يان
تەنكەرمكە شاش و پاش قوماشەكەى

چنى.
شَمْرَجُ الْكَلَامِ: قەسەكانى تىكەل كردن.

الشَّمْرُجُ: قوماشى تەنك چىراو ە (ك):
شمارج، وشماريج).

الشَّمْرُجُ: بەمانا (الشمرج) دى.
شَمْرَجُ الْعِثْقِ: گەلاو پىرژى لە

لەدەرختەكە كىردمەو ھەلى
پەرداوت يان بەتەور داس و شتى وا

لىق و پۆپى درەختەكەى
ھەلپەرداوت.

شَمْرَجُ النِّخْلَةِ: دىنكە خورما
نەگەپومكانى لەھىشەو خورماكە

چنى.
الشَّمْرَاخُ: ھىشوى خورما كە بەرسىلە

بى يان خورماكەى پىومبى
نەچىرايى ە ھەروا ھىشوى تىرى كە

بۆلە تىرىكانى پىومبى و نەچىرايى ە

لقه دار پکی بار یک و زمعیف
 که له سهر لقی نه ستور سهری
 هه لدابیه به کوردی خو مان پیی
 دمگوتری چروزه یان تهرزه.
 الشَّمْرُوحُ: بهمانا (الشِّمْرَاخُ) دئ.
 الشَّمْرَةُ: مندالی چوستو چالاک،
 دمگوتری: (جَمَلٌ شَمْرَدَلُ):
 حوشت پکی به توانایه بۆ رۆیشتن.
 شَمَزْ شَمْرَا: وێک هاتهوه و کۆبۆوه هه فیزو
 بیزی کرد لهو شتهی ناخۆشی دموهست.
 تَشْمَزْ: وێک هاتهوه، تیچو، کۆبۆوه،
 گرژ بوو، دمگوتری (کَشْمَزْ وَجْهٌ):
 روخساری گرژبوو وێک هاتهوه.
 إِشْمَارٌ بِالْأَمْرِ: به کارمکه تهنگه تاو بوو،
 نارحمت بوو هه فیزی لی کردموه هه
 هورثان دمهفرموی: ﴿إِشْمَارُتْ قُلُوبُ
 الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ﴾.
 الشَّمَايزُ: بهمانا (الإشْتِزَا) دئ.
 شَمَسَ الْيَوْمَ شُمُوساً: نه مپۆ خو پمکه ی
 دمرکهوت یان خورمتاو مکه ی به هیز
 بوو.

شَمَسَ فَلَانٌ: فلانکهس پاخی بوو.

شَمَسَ لَفْلَانٌ: ویستی زیان به فلانکهس
 بگهیمنی نه زیمنی بدا هه (فهو شامِس) هه
 (ك: شَمَسَ وَهْنٌ شَوَامِس).

أَشْمَسَ الْيَوْمَ وَلَعُوه: بهمانا (شَمَسَ) دئ.
 شَامَسَهُ شَامَسَةً وَشَامَساً: رهه بهرایه تی

کرد، دزی وهستا.

شَمَسَ: خۆری په رست.

شَمَسَ الشَّيْءُ: شته که ی رانواند بۆ خۆر،
 بهر خۆری دا بۆئهو ی وشک ببیتهوه.
 تَشَامَسًا: دژایه تی په کتر یان کرد دزی
 په کتر وهستان.

تَشَمَسَ: بۆ موطاوه عه ی (شَمْسَةً) دئ هه
 بهر خۆر کهوت هه تاو لی دا، گهرما
 بردو بوو، کهم بوو.

الشَّامِسُ: دمگوتری: (یوم شامِس)
 رۆژ پکی خۆرمتاوه، خۆر
 بهدمرومهوه و ئاسمان سافه.

الشَّمَّاسُ: مهنه کردن، بهرگری کردن.
 الشَّمْسُ: خۆر؛ ئهستیرمه ی که ورمو
 سه رمکیه له کۆمه له ی خۆری دا
 بهدموری دا زهوی دمه سو پته وه،
 ههروا باقی هه سارمکانی تری
 کۆمه له ی رۆژی بهدموری خۆر دا
 دمه سو پته وه.

الشمسية: هه رشتیک نیسبت بدیری
 بۆلای خۆر و مکوو (الحروف الشمسية
 المجموعة الشمسية) هه جهتر، بۆ
 خۆپاراستن له گهرما یان له باران هه
 (اللام الشمسية) (أَل) ی ته عریف
 به چیته سه مر پیته گانی و مکوو
 (ت، ث، د، ذ، ر، ز، س، ش، ص، ض، ل، ن)
 که جووه سه مر پیته گانی تر پیی
 دمگوتری (اللام القمرية).

الشَّمْسُ: زۆر چه مووشو توږه و تهوسن

ه ناوه بؤ كه سيك خزمه تي كه نيسه

بكاو (پله و پايه كه له خوار پله ي

كه شيشه مويه) ه (ك: شَيْسَة).

الشَّمْسُ: چه مووش و سرك و توږه و

تهوسن به جوړيك كهس نه تواني

له گه لي هه ليكا، ده گوتري: (رجل

شمس و امراة شمس) ه هروا ناوه بؤ

جوړه شمراييك ه (ك: شَمْس).

شَمَسَ الدَّابَّةَ وَغِيْرَهَا شَمْساً وَشُمُوصاً:

به توندي ولاخه كه ي تاوداو لي ي خوري

تاواي لي كرد ماندو و شه كه تي كرد،

ده گوتري: (شَمَسَ الرَّجُلَ): پياو كه ي

داخورپاندو توږه ي كرد.

الشَّمُوصُ: به مانا (الشَّمُوصُ) دي ه (ك:

شَمَص).

الْمَشْمُوصُ: كه سيكه نومندميان

تيومزمني بي و لييان داي ماندو و

شه كه ت بوويو چاوي لي به ملوق

و مستابن.

شَمَطَ الشَّجَرُ وَهُوَ شَمَطًا: درمخته كه گه لاي

كرد، گه لاي كه ي بلا و بؤوه.

شَمَطَ الشَّيْءُ: شته كه ي تي كه ل به شتي تر

كرد.

شَمَطَ مَالَهُ: ماله حه لاله كه ي تي كه ل

به ماله حه رامه كه كرد.

شَمَطَ الْكَلَامَ: قسه ي تي كه ل و پي كه لي

كردن، له زۆر بوارموه دواو چوو و ناو

زۆر باس و خواسه وه.

شَمَطَ الْإِنَاءُ وَهُوَ: قاپه كه ي پر كرد، (فهر

مشروط و شيط).

شَمَطَ الشَّيْءُ شَمَطًا: شته كه تي كه ل به شتي

تر بوو.

شَمَطَ شَعْرَةً: قزمكاني رمش و سپي تي كه لاو

بوون، قزي ماش و برنج بوون.

شَمَطَ الشَّجَرُ: درمخته كه گه لاي كه ي و مراند

ه (فهر اَشْمَطُ وَهِيَ شَطَاء).

أَشْمَطَ الشَّيْءُ: به مانا (شَمَطَ) دي ه

ده گوتري: (أَشْمَطَ عَمَلُكَ بِصَدَقَةٍ):

كردموت تي كه ل به به خشين و

صه ده كه ي بكه.

إِشْمَاطُ: به مانا (شَمَطَ) دي.

إِشْمَاطُ: به مانا (إِشْمَاطُ) دي.

الْأَشْمَطُ: كه سيكه قزي رمشي تي كه ل

به قزي سپي بوو بي، واته: سهري

ماش و برنج بوويي بؤ شافرت

ده گوتري (شَمَطَاء) ه (ك: شَمَط).

الشَّمَطُ: نه و بؤن و بهرامه و دهرمان و

به هاراته يه تي كه ل به خواردن

دمگري بؤنه وه ي زياتر تامي خوش

بكا.

الشَّمَطُ: تي كه لاو بووني موي سپي

به موي رمش ه (ك: أَشْمَاطُ وَشِمَاط).

الشَّمَطَاتُ: چمند مويه كي سپي له ناو

موي پش دا.

الشُّمُطَانُ: هيشوه خورما كهئال و بۆلى
تېيىكەمۇ، لايەمكى بگاۋ لاکەى تری
ھەر بەرسىلە بى ۵ تاکەگەى
(شُمُطَانَة).

الشُّمِيطُ: تىكەلاۋ.

الشُّمَاطِيطُ: پەرتو بلاۋ، دىگوتىرى:
(تفرق القوم شُمَاطِيطُ): خەلەكەكە
پەرتو بلاۋ بوۋنەمۇ ۵ (لُربُ
شُمَاطِيطُ): قوماشى رزەۋو دپاۋ.

شَمَعٌ شَمْعًا وَشُمُوعًا: گائەو گەپى کرد،
كەپف خۇش بوۋ.

أَشْمَعُ السِّرَاجُ وَغَرَهُ: چراكە داگىرسا،
روناكى بەرز بۆۋە.

شَمْعَةٌ: يارىى پى کرد، ھەلى پەراند.

شَمَعٌ لَهُ: ئامپىرى ۋاى بۇ پەخساند يارى
پى بگاۋ كەپف خۇش بى.

شَمَعٌ بِهِ: قەشمەرى پى کردو پىنى
پىكەنى.

شَمَعُ الثُّوبِ: قوماشەكەى مېۋدا
بۆلەمۇى سفتولوس بى.

شَمَعُ الْحِرْزِ: مېۋى لەسەر دەرگای
قاسەكە يان صندوقەكە دانائو مۇرى
کرد.

الشِّمَاعُ وَالشِّمَاعَةُ: گائەو گەپ.

الشَّمْعُ: مېۋ؛ مادىمەكى نەرمەو تىكەل
لەمھورىۋ شتى ترە ۵ ھەروا ناۋە
بۆلەمۇ مادىمەكى ھەنگ

شانەھەنگوینى پىۋ پادەبەستىۋ
ھەنگوینى تى دىكا كەپى دىگوتىرى
كەرەشان ۵ ھەروا ناۋە بۆ مۇم كە بۆ
روناكى ومكوو چرا بەكار دىمەندىرى
۵ (ك: شَمُوع).

الشَّمْعَةُ: تاكى (الشَّمْع) يەكە يەكەى
پىۋانەى ھىزى چراى كارەپاسى پى
دىمەرى، دىگوتىرى: (ھو ذر عشر
شمعات أو مائة شَمْعَة).

الشَّمَاعُ: مۇم دروستكەرى يان مۇم
فروۋش.

الشَّمَاعَةُ: شوۋىنى ھەلگرتن و
پىلەكردنى پۇشاك ۵ ەلاگەى
پۇشاك پىدا ھەلۋاسىن.

الشَّمُوعُ: سوحبەتچىۋ قەسە خۇش ۵
(ك: شَمْع).

الشَّمْعَةُ: گائەو سوحبەت و كەپف
خۇشى ۵ كارگەى مۇم دروستكردن ۵
(ك: شَمَاع).

الشَّمْعُ: ھەر قوماش و شائىك مېۋ درى،
بەمېۋ سفت و لوس بىرى.

الشَّمْعِدَانُ: مۇم دان؛ پەيكەرىكى بەرزە
مۇمى لەسەر جەسپ دىمەرى لەكاتى
داگىرسان دا بۆلەمۇى مۇمەكە
نەكەمۇۋ روناكىيەكەشى باش بلاۋ
پىتەمۇ.

إشْمَعَلُ الرَّجُلُ: پىاۋەكە بوۋ بەپىاۋى ناۋ

پیاوان و پلهو پایه‌ی بهرز بۆوه،
که یفخۆش بوو.

شَمَلُ الْأَمْرِ الْقَوْمَ: کارمکه هه‌موو
خه‌لکه‌که‌ی گرته‌وه.

إِسْمَعَلَتِ الدَّابَّةَ: وڵاخه‌که چوست و
جالاک بوو خۆش باربوو جلّه‌و
سووک بوو.

شَمَلُ الدَّابَّةِ اللَّقَاحَ: وڵاخه‌که که‌لی گرت و
ته‌لقیحه‌که‌ی و مرگرت.
أَسْمَلَتِ الرِّيحَ: له‌باکۆرموه پایه‌که
هه‌لیکرد.

إِسْمَعَلَتِ الْغَارَةُ: هێرشه‌که به‌ربلاوو
گشتگیر بوو.

أَسْمَلَتِ الرِّيحَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که‌ی بای
شه‌مال لێی دان بۆیان هه‌لبوو
هێنکی کردنه‌وه.

أَسْمَلُ اللَّبَنِ: ماسته‌که زۆر ترش بوو
(الْمُسْمَلُ) به‌رز بۆومو خاومن
شه‌مه‌فو رێژ بوو.

أَسْمَلُ فُلَانٍ: فلانکه‌س بووبه‌خاومن
جاجم و شه‌مله.

شَمِقُ فُلَانٍ شَمَقًا رَشَامَةً: فلانکه‌س
ئه‌وه‌نده که یفخۆش و ته‌پ ده‌ماخ بوو
ده‌تگوت شێته سه‌نته‌ری نه‌ما بوو.

أَسْمَلُ فُلَانًا: هه‌رحه شه‌مله‌ی له‌به‌ر
فلانکه‌س کرد.

الْأَشْمَقُ: که‌فی دم که‌له‌گه‌ل خوێن دا
تیکه‌ل بێ.

أَسْمَلُ التَّمْرِ وَالضَّرْعِ وَغَيْرِهِ: به‌هۆی
شه‌مله پێدا‌دانه‌وه خورماکه‌ پان
گوانه‌که‌ی هه‌راست.

الْشَّمَقُ مِنَ الثِّيَابِ: هوماشی دپاوو
کونکون.

إِسْتَمَلَّ بِثَوْبِهِ: هوماشه خورپیه‌که‌ی
له‌خۆوه پێچا هه‌موو جه‌سته‌ی خۆی
هێ داپۆشی.

الْشَّمَقُ: بالا به‌رزو درێژ.

إِسْتَمَلَّ بِسَيْفِهِ: شمشیرکه‌ی له‌خۆ
به‌ست.

شَمَلَتِ الرِّيحُ شَمَلًا وَشُمُولًا: پایه‌که
گۆر‌ابوو به‌بای شه‌مال.

إِسْتَمَلَّ عَلَى كَذَا: داگرنده بو بۆ ئه‌و
شته هه‌مووی داپۆشی.

شَمَلُ فُلَانٍ: فلانکه‌سی به‌رمو باکۆر برد.
شَمَلُ الْأَمْرِ الْقَوْمَ: کارمکه هه‌موو
خه‌لکه‌که‌ی گرته‌وه.

إِسْتَمَلَّ عَلَى فُلَانٍ: خۆی هه‌رحه‌ی
فلانکه‌سی کرد.

شَمَلُ فُلَانًا: فلانکه‌سی به‌جاجم داپۆشی،

تَشَمَلُ بِالشَّمَلَةِ: شه‌مله‌ی له‌خۆوه پێچا.
الشَّمَالُ: جه‌پ، باکۆر، پێچه‌وانه‌ی

به‌هه‌رحه هوماشی له‌خوری دروستکراو
داپۆشی، ده‌گوتری: (شَمَلُ التَّمْرِ وَشَمَلُ
الضَّرْعِ).

باشوور ۵ باي شەمان ئەو ھەوايەي
لەبەكۆرمۇ دەئ ۵ ھەروا بەمانا شومو
نەگبەتەي دەئ ۵ (طير الشمال):
بائىندەي شوم ۵ بومى شوم ۵
ئەخلاق و پەشت ۵ (ك: شمال) ۵
ھەروا ناوہ بۇ تورمكەيەك دىمكىتە
گوانى ئازە ئەوہ بۇئەوہى زۇر
شۇرەنەبىتەوہ لەزموى نەخشى، يان
تورمكەيەك دىمكىتە ھەشەوہ
خورماو ھەشو تریوہ بۇئەوہى زۇر
بلاو نەبىتەوہ.

الشَّمْلُ: (شَمْلُ القوم): كۆمەلى خەلك،
دىمگوترى: (جمع الله شملهم): خودا
ئادەمىزادە دابىراو پەراگەندەو
تەرمكانى ئەو گەل و نەتەوہ
كۆيكاتەوہ، پەكەيتيان بخاتە ناوہ
بەمكىرەزو يەك ھەلۈپست بن.

الشَّمْلُ: لەقەدار خورما.

الشَّمْلُ: كەسەك بە جاجم (شەملە)
خۇي داپۇشەيى.

الشَّمْلَةُ: پارچە پۇشاكىكە راست و جەپ
لەشان دىمكى بۇ خۇپازاننەوہ، يان
قوماشەكە لەخۇزى و موو مەرمز
دروست دىمكى و مكوو جاجم
بەخۇدا دىمكى يان خۇي تىوہ
دەپچەرى و مكوو عەباو ھەروہى
عەرمبى ۵ (ك: شمال) ۵ لەنىمامى
عەلىيەوہ ھەدەپسەك رىوايەتكراوہ

دەفەرموى: (إن أبا هذا كان يَنْسُجُ
الشِّمَالَ بيمينه).

الشَّمْلَةُ: چوست و چالاك.

الشَّمْلُ: باي شەمان ۵ شەراب.

المِشَالُ: ئەو پارچە پۇشاكەي پەي
دىمگوترى شەملە (جاجم) كە مەروە
خۇي پەي دادەپۇشەي ۵ (ك: شامەل).

المِشْمَلُ: بەمانا (الشَّمْلَةُ) دەئ ۵ ھەروا
ناوہ بۇ شەمشىرى كورت
كەخاومەكەي بتوانى لەناو پۇشاكى
خۇي بېشارىتەوہ، كەسانى دى
ھەست نەگەن كەشەمشىرى
ھەگرتوہ ۵ (ك: مِشَامِل).

المِشْمَلَةُ: شەملەيەكە (جاجمەيكە)
دولكى ھەيە بۇ نووستن بەخۇ دا
دىمكى.

المِشْمُولُ: كەسەك باي شەمان لىي بەدا،
دىمگوترى: (غدير مشمول): كۆمە
ناو و چالاپىيەكە باي شەمان
دىمكىرەتەوہ، يان كەسەكە باي
شەمان دەم و چاوى گەش و جوان
كردون فەينكى كرىدۆتەوہ.

نار مشمرلة: ئاگرەكە باي شەمان ھەلى
گىرسانوہ.

شَمْلَلُ: پەلەي كرىد.

شَمْلَلُ الشُّجَرُ: درەختەكە ميوەكەي
خۇي ھەلۈمراند.

الشَّمَالُ: چوست و چالاك.

الشُّلُولُ: دهماره بهرده زړوئ و پښه لاند
که به ناو زموږ دا درېژ بوبیته وه
لقه داری پرژاوې پهل ھاوېشتوو
بلاو ه (ک: شمایل) ه (لوم شمایل):
گهل بهرته وازه، نهمه وی لیک
دابړاو ه (شوب شمایل): ھوماشی
دېراو هه لېږاو.

الشَّيْلُ: جوستو چالاک.

شَمُّ: بونی کرد، دمشگوتری: (شَمُّ
الْحَيَّرَ): جتیکی له هه والکه زانی ه
(شَمُّ الْأَمْرِ): له هه والکه کی کولی هوه،
سهره ناوی کرد.

شَمُّ الْأَنْفِ: بوری لوتی که میک بهر ز بوو.
شَمُّ الرَّجُلِ: پیاوکه لوت بهر زو به فیز بوو ه
(فهر اشم وھی شماء).

شَمُّ الشَّيْءِ شَمًّا وَشِيمًا: بونی شته که کی کرد.
أَشَمُّ الرَّجُلِ: پیاوکه به لوت بهر زیه وه
رؤی و هیج سهری خوی دانه
نمواند بزانی چی له بهر دهمایه.

أَشَمُّ عَنْهُ: لئی لادا، دوور که وته وه.
أَشَمُّ فَلَانًا الطَّيْبُ: بۆنمکه کی بۆ
فلانکس رانواند تا بونی پیوه بکا.
أَشَمُّ الْحَائِنِ: خه نه که مرکه که میکی
له پیستی دهورو بهری گۆپکه کی
هینمکه هیشته وه.

شَمُّهُ الطَّيْبُ أَوْ الْغَوَاءُ: وای لی کرد بۆن
به عه تره که وه یان دمرمانه که وه بکا.

إِشْتَمُّ: بهمانا (شَمُّه دئ).

تَشَمُّهُ: له سهره خوی بونی پیوه کرد.

تَشَمُّ الْأَمْرَ: له کارمکه کی کولی هوه و
هه وی دا بزانی چونه.

الإِشْطَامُ: له لای زور بهی نه حوییه کان و
قورناخوینه کان بریتییه له وی
دمنگی کی زمانه وانی به تارمایی
دمنگی کی تر رنگ بکری و مکوو
زاراوی زور له ووی قهیس و به منی
نهمه که وشه کی و مکوو (قیل، بیع)
به لاری ده خوینه وه ه هه روا به لای
زانایانی ته جویدم وه بریتییه له وی
به دولیو به سکون نامازه بکری بۆ
بزونه بۆنک که له کوتای و شه
له سهر راوستاومکه کرپاوه به بی
نهمه وی دمگی بۆرمکه بییستی.

الشَّمُّ: بۆنکردن.

الشَّمُّ: بهر زایی، بهر ز ه بهر ز
بوونه وی بۆری لوت.

الشَّمَامُ: که سیک هستی بۆنکردنی زور
بی، به بۆن بی ه شه مامه جوړه
کاله کی که هیلکه پیوه و جوجه
توکلکه کی خه تخته وه بۆنمکه کی
زور به هیزه.

الشَّمَامَاتُ: همرشیک بونی هه بی و
بونی پیوه بکری.

الشَّمِيمُ: نهمه وی بونی پیوه بکری ه
بهر زو بهر ز بۆوه.

شَنَاءُ شَنَاءٌ وَشَتَانَا: رهی لی بوو،
 بوغزانندی ۵ قورئان دمهرموی:
 ﴿وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ عَلَى الْآثَرِ﴾
 نغدلوا ۵ (لهو شانی) ۵ قورئان
 دمهرموی: ﴿إِنْ شَأْنُكَ هُوَ الْآثَرُ﴾.

تشانووا: په کتریان بوغزانند.

الشَّاءُ: رق لی بونی زور.

الشَّوْمَةُ: قیز لی بونو بیژلی
 کردنموه ۵ خوږاراستن لهعهیبو
 عارو قیز لی کردنموه لییان.

المُشْنَأُ: روخسار ناشیرین، نهکلهومت.

المُشْنَأُ: بوغزاوی و دل پیسو رهاوی ۵
 گۆشهگیر لهخهک.

المُشْنَرُ: رزگاگران و ناخوښهویست،
 همرجهند لهواقع دا جوان بی.

شَنِبَ شَنِبًا وَشَنْبَةً: دهمو ددانو پوکی
 جوان بوو، ددانی سپی و رنک و وردبوو.
 شَنِبَ الْيَوْمُ: روژمکهی ساردو سرما بوو ۵
 (هر اشنب وهي شنباء).

الشَّنْبُ: پوکی جوان ددانی سپی و
 بریقه دار.

الشَّنْبَاءُ مِنَ الرِّمَانِ: نهو ههناهی
 دمنکهکانی توویان نمبی ۵ (ک: شنب).
 شَنْتَرُ لَوْبُهُ وَهَرُ: قوماشهکهی دری و
 ونجری ونجری کرد.

شَنْجَ شَنْجًا: ویک هاتهوه تی چوو ۵ (لهو
 شنج).

شَنْجَ الشَّيْءِ: ویک هیئایهوه، تیکی
 چواند، گرزی کردموه، دمگوتری:
 (شَنْجَ وَجْهَهُ): دهمو چاوی خوی
 ویک هیئایهوه گرزی کرد.

شَنْجَ الْحَيَاطِ الْقَبَاءُ: خهپاتهکه بالتوکهی
 تهسک کردموه ههلی هرجاند.

شَنْجُ: گرزی بوو، دمگوتری: (كشَنْجَ
 عضلاته): ماسولکهکانی گرزی بوون.

الاشَنْجُ: گرزو مؤن و توپه ۵ (ك: شنج).

التَشَنْجُ: گرزیبوونی ماسولکه ویک
 هاتنه و میان.

المُشْنَجُ: گرزکراو ههلقرجیندراو.

السَّرَاوِيلُ الْمُشْنَجَةُ: دمرپی پانی
 دمره لینگ تهسک.

شَنْرُهُ وَعَلِيهِ: بیستی ۵ نابروی برد وای
 لی کرد گوپی لی بی.

الشَّنَارُ: کاری بهناو بانگ بهخراپی و
 ناشیرین.

شَنْشَنَ الْقُرْطَاسُ أَوْ الشَّرْبُ الْمَجْدِيدُ:
 کاغهمکه پان قوماشهکه خزی و
 خسهی هات.

الشَّنِشْنَةُ: دابو نمریتی باو، رموستی
 لیک چوو باو ۵ (ك: شنشین).

شَنْطَ اللَّحْمِ: گۆشتهکهی برزاند، وهلی
 زوری نهبرزاند.

شَنْعَ الْحِرْقَةِ وَهَرُهَا شَنْعًا: بهرۆکهی دراندو
 شی کردموه.

شَنَعَ فُلَاناً: پرخنه‌ی له‌فُلَانِکَس گرتو
نابروی تکاند.

شَنَعَ بِهِ شَنْعاً: پی‌ی نارازی بوو به
ناشیرینی له‌فَهْلَم دا.

شَنَعَ شَنْعاً: ناشیرینییه‌ک‌ه‌ی له‌سنور
تیپ‌پر‌بوو زور نه‌کله‌ومت بوو (فهر
شَنِيعَ شَنِيعَ وَاشْنَعَ).

شَنَعَ: بۆ زنده رموی له‌مانای (شَنَعَ) دا
هاتوو.

شَنَعَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی به‌ناشیرین
له‌فَهْلَم دا، ناشیرینی کرد.

شَنَعَ عَلَى فُلَانٍ: فُلَانِک‌ه‌سی ریسوا کردو
سومعه‌ی ناشیرین کردو که‌سایه‌تی
له‌کمدار کرد.

تَشَنَّعَ: ناشیرینی و به‌د رموشتی
به‌سهردا زال بوو.

تَشَنَعَ اللُّومُ: خه‌که‌که‌ نیشه‌که‌یان
ناشیرین بوو به‌هوی دوبرمکی
راری و به‌رته‌وازمیان.

تَشَنَعَ الثَّوْبُ: قوماشه‌که (کراسه‌که)
شرو و پر بوو، ونچر ونچر بوو.

تَشَنَعَ الْغَارَةُ: هیرشه‌ک‌ه‌ی به‌ر بلاو کرد.
اسْتَشَنَعَ الْأَمْرَ: کارمکی به‌ناشیرین دانا،

به‌خرایی له‌فَهْلَم دا.

اسْتَشَنَعَ فُلَاناً: فُلَانِک‌ه‌سی خسته
به‌دخویی و کاری ناشیرینه‌وه،
دمگوتری: (اسْتَشَنَعَهُ جَهْلُهُ):

نهمزانییه‌ک‌ه‌ی ناشیرینی کرد یان
(اسْتَشَنَعَ بِهِ جَهْلُهُ).

الشَّنْعَاءُ: دمگوتری: (فعلته شنعاء):
کاریکی زور ناشیرینه (ك: شَنَعَ).

الشَّنْعَةُ: ناشیرن و به‌دو خراب.

الشَّنِيعُ: ناشیرین و خراب و قیزمون (ك: شنائع).

شَنَفَ إِلَيْهِ شَنْفًا وَشَنْفُوفًا: به‌جاوی سوکو
قیز لی کردنه‌وه سهیری کرد.

شَنَفَ عَنْهُ: به‌لوت‌به‌رزیه‌وه روی لی
و‌مرگ‌پرا.

شَنَفَ لَهُ شَنْفًا: هه‌ستی پی کرد پی‌ی زانی.

شَنِفَتِ الشَّفَّةُ الْعُلْيَا: لیوی سهرموی
هه‌ل‌گه‌ر‌اومه‌وه (زارق‌ن‌ه)،

دمشگوتری: (شَنِفَ الرَّجُلُ): پیاومه‌که

لیچی سهرموی هه‌ل‌گه‌ر‌اومیه (فهر
أَشْنَفَ وَهِيَ شَنْفَاءُ).

شَنِفَ فُلَاناً وَلَهُ: فُلَانِک‌ه‌سی ناخوش
ویستو رقی لی بۆوه.

شَنَفَ الْمَرَأَ: گوارمی بۆ نافرمته‌که کرد،
دمشگوتری: (شَنَفَ الْأَذَانُ بِكَلَامِهِ):

به‌مسه‌خوشه‌کانی گوینچه‌کی زاخاو
دا.

شَنَفَ كَلَامَهُ: قسه‌کانی رازاندنه‌وه.

تَشَنَّفَتِ الْمَرَأُ: نافرمته‌که به‌گواره خوی
رازاندنه‌وه و گوارمی له‌گوینچه‌که کرد.

الشَّنَفُ: گواره و وادبی نه‌م وشه‌یه بۆ

خَشَلَيْك دِگوتري كه به پِشت
گوچكهموه هه لائوسري و مكوو لاگیره
ه وشه ی (القرط) پش به خَشَلَيْك
دِگوتري به خوار گوچكهموه
هه لائوسري ه (ك: شُرف و اشاف).

شَنْقَه شَنْقاً: هه لائواسی.

شَنْقَ الرَّجُل: بیاوه که ی لهقه ناره دا،
به مشیوه ی هه لائوسین گوشتی، بهم جوړه
پهتی له ملی کردو هه لائواسی،
له سیداره ی دا.

شَنْقَ البَعِیر واره: به لفاوو ههوسار سمری
حوشترمه که ی شه ته ک دا بؤ ئه موه ی ژیر
باری بکاو جله موی خوش بی.

شَنْقَ الامرَ شَنْقاً: خوشی و پست و هوگری
بوو.

أَشْنَقَ الشَّيْءَ: شته که ی هه لائواسی،
لهقه ناره ی دا.

أَشْنَقَ الْيَدَ إِلَى الْعَنْقِ: دمست قوچاوو
جروک بوو.

أَشْنَقَ البَعِیرَ واره: سمری حوشترمه که ی
به لفاوی ههوسارو رېشمه شه ته ک دا
تا ژیر باری بکاو جله موی خوش بی.
أَشْنَقَ الْبَرِيَّةَ: کونده ئاومه که ی به حه بلی
دریژ شه ته ک دا.

أَشْنَقَ مَاشِيَتَهُ إِلَى مَاشِيَةِ هَمْرِهِ:
نازه لهگانی خوی تی که ل به نازه لی
کهسانی تر کرد بؤ ئه موه ی

زِمکاته که بیان که م بکاته وه، و مكوو
ئه وه دوکس هه ریه که بیان جل سهر
مه ری هه بی ئه گهر به جیابن دهبی
هه ریه که بیان مه ری ک بدا به زمکات
واته به هه ر دوکیان دوو مه ری بدمن،
ئه گهر تی که لائویان بکمن و نازه لهگان
دهبن به هه شتا سهر و به هه ر دوکیان
یه ک مه ری زمکات دمدن.

شَانَقُهُ مِثْلَ شَانَقِ: ماله که ی تی که ل
به مالی ئه موی تر کرد بؤ هیل کردن
له زمکات دان دا ه بؤیه پتیه مبر
(د.خ) نه ی له م کاره کردو وه
فه رموو پته ی (لا شِنَاق) مالی زمکات
تی که ل به په کتر مه که ن به مه به مستی
که مکردن موه ی زمکات دان.

شَنْقَ الْعَجِيزِ أَوْ اللَّحْمِ: هه موی رمه که ی
هه نگوت هه نگوت کرد گوشته که ی
کولکوت کرد.

شَانَقَ الرَّجُلَانِ: ئه م دوو بیاوه
ماله که بیان تی که ل به مالی په کتر کرد
بؤ هیل کردن له زمکات دان.

الشَّنَاقِ: دریژ ه پهتی دریژ.

الشَّنَاقِ: حه بیل پان پهت و سیرمه که
شتی بی دهبه ستری و هه لائواسری
پیی و مكوو قایشی تفهنگ و شمشیرو
شتی و ه ژبی که وان ه (ك: شَنْقِ
وَأَشْنَقَ).

الشَّنْقُ: لَابار، لاتا ۵ بهای خوین برین
که متر له بهای خوین ۵ (ک):
اشناق).

الشَّنَاءُ: بؤ مینه به کاردی، ناهرمتیک
ماله کمی تیکه له مائی یکی تر
بکا به مهبهستی که مکرده موی
زمکات ۵ بالندمهک به مدنوک
خواردن بدا به بیچومکانی ۵ (ک):
شَنَق).

المِشْنَقُ: نهو که سهی جهزی له هه موو
شتیکه، هه و لدانی هه مه جووری
هه به.

المِشْنَقَةُ: هه نارمو سیداره نهو نامیره
تاوانبار کراوی پی له هه ناره دمدری،
دهخنکیندری ۵ (ک: مَشَاقِق).

شَنُ شَنًا: وشک بوو، رزی ۵ دمگوتری:
(شَنَت القریة): کونده ناومکه پزی،
وشک بوو ۵ (شَنُ الجملُ من العطش):
حوشترمه له تینوان وشک بؤوه.

شَنُ الْمَاءِ شَنِاً وَشَنَاناً: ناومکه دلۆپ
دلۆپ جوړایهوه.

شَنُ السَّائِلِ شَنًا: شله مهنیه کهی رزاند،
پرژاندی، دمگوتری: (شَنُ الْمَاءِ عَلَى
السَّرَابِ): ناوی رزاند نه ناو
شمرایه کهوه.

شَنَتِ الْعَيْنُ الدُّمْعَ: حاو فرمیسکی
رژاند.

شَنُ الْغَارَةِ عَلَى عَدُوِّهِ: لهه موو لایه کهوه
هیرشی کرده سمر دوزمن.

أَشَنُ: به مانا (شَنُ) دئی.

شَنُ السَّيِّءِ أَوْ الْمَاءِ: به مانا (شَنُ) دئی.

إِشْنُ الذِّئْبِ فِي الْغَنَمِ: گورگ کهوته ناو

مهرو بز نه موو که لاکى لی خستن.

تَشَنُ الْمَاءِ: ناومکه خیرا خیراو دلۆپ

دلۆپ جوړایه خوار.

تَشَنُ الْجِلْدِ: پیستمکه وشک و جرج بوو،

گرژ بوو هه لقرجا.

تَشَنَّتْ بَشْرَةُ الرَّجُلِ: پیستی پیاومکه

به هووی پیرییهوه جرج و لؤجی زوری

تیکهوت.

اِسْتَشَنَّتِ الْقَرْيَةُ: به مانا (شَنَت) دئی،

دمگوتری: (اِسْتَشَنُ الرَّجُلُ أَوْ

الْحَمَلُ): پیاومکه یان مه پمکه کزو

لاواز بوو.

السَّائِلَةُ: دمرای ناو که برپا بهرمو

شیوو دۆل ۵ (ک: شَرَان).

الشَّنَانُ: هه ورنک که بارانی لی بیاری

به متاوو خو پهم ۵ ناوی سارد،

دمگوتری: (ماء شنان): ناوی بلاوو

هه لپژاو به پړزو هه لپه زمو که فو

کولهوه.

السَّنَانَةُ: ناوی هه لپژاو جوړ جوړ

له کونده، ناوی تکه تکه کهر له کونده

یان له دره خته وه ۵ همر شیرو

ماستیک ناوی تیکری.

الشَّنُّ: کونده ناوی بچوک و کۆن که
 بهروالمت کونده تا کۆن بی باشتر
 ناوی تیندا سارد دهبی ه (ک: شِنان).
 شَنُّ وطبقه: ناوی پیاوو نافرمتیکه که بۆ
 زیرمکی بهناو بانگ بوون ه لهپهندي
 پيشينان دا هاتوو دهلی: (وافق شَنُّ
 طَبَقَة): شهن و تهبهقه رنک کهوتن.
 الشَّنَّة: بهمانا (الشَّنُّ) دئ ه پیریزن ،
 دهگوتری: (قوس شَنَّة): کهوانی کۆن
 ه (جَبَه شَنَّة): ناوچهوانی گرزو مؤن
 ه ناوچهوانی چرچ و لۆچاوی و گرژ ه
 (ک: شِنان).
 الشَّنُون: گیانلهبهری مام ناومندی
 نمکز نهقهلهو.
 الشَّنِين: ماستی ساغ ناوی ساردی
 تیکری ببیته ماستاوی ساغ و سارد.
 المِشَنَّة: ناندان، تهشتهنان، سهبهتهی
 نان، بهزۆری لهپرژو پلی دارخورما
 دروست دمکری، له شوڤرک و خهلفه
 نهمامی دارچواله و درمختی کفرو
 بی دروست دمکری، وایش دهبی
 لهلاسکی گهنم و شتی وا دروست
 دمکری.
 شَهَبُهُ اَحْمَرُ أَوِ الْبَرْدُ شَهْبًا: گهرما یان
 سهرما رهنگی پیست و روخساری
 گۆری.
 شَهَبَتِ السَّنَةُ الْقَوْمَ: سالی قات و قری و

نههاتی توشی خه لکه که هات مال و
 سامانی بههیلک بردن.
 شَهَبٌ شَهْبًا وَشَهْبَةً: سپیمتی تیکه ل بهموی
 رمش بوو بۆ زی کرد، رهنگی سروشتی
 گۆری، قزی ماش و برنج بوو ه (لهو
 اشهب وهي شهباء).
 أَشْهَبَتِ السَّنَةُ الْقَوْمَ: سالی نههات و
 قات و قری توشی نهو نهتمومیه
 بوو، مال و سامانی بههیلک بردن.
 إِشْتَهَبَ: بهمانا (شَهَب) دئ.
 إِشْتَهَبَ الرَّأْسُ: قزی سهری سپی بوو
 پیری لی دیاری دا.
 إِشْهَابٌ: بهمانا (إشْتَهَب) دئ، واته ورده
 ورده سهری سپی بوو.
 إِشْهَابُ التَّرْعُ: کشت و کاله که زمرد بوو
 بهله پهلهی سموزی تیندا ماوه.
 إِشْهَابَتِ الشَّفَا وَالْمَشَارِ: لچ و لیوی
 قهباری سپیان لهسهر دیاری دا.
 إِشْهَبٌ: بهمانا (إشْهَاب) دئ.
 الْأَشْهَبُ: دهگوتری: (عام اشهب):
 سالیکی گرانی و قات و قرییه ه (یوم
 اشهب): رۆژکی سارد و سهرما و
 رهشهبابه.
 الشَّهَابُ: ماست یان شیر نهومنده یان
 ناو تیکه ل کرابی سپیاییه تیه که یان
 کهم بوو بیتهوه.
 الشَّهَابُ: دهسته حيله ناگری بلتسه دار

کمتاریکی شهو کون بکا ه نه قورشان
 دا هاتووه: ﴿أَرْأَيْتُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ
 لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ﴾ ه همروا ناوه بو
 نهستیرمی پرشنگدار، قهباریهکی
 ناسمانییه لهفهزادا دئ ودمچن،
 کههاته خوار بو ناوکهشو ههوا
 زموی گر دمگرئو دمبیتسه
 خو له میس ه قورشان دهمرموی:
 ﴿فَأَلْبَسَهُ شِهَابٌ ثَالِثٌ﴾ ه همروا
 کهسک لهسپردا شارهزا بی یان
 لهکارو بارو زانیاری دا لیهاوو بی
 پئی دمگوتری (هو شهاب حرب ار
 شهاب علم) ه (ك: شُهَبٌ وشهبان
 وأشهب).
 الشُّهُبُ: نهستیرمی پرشنگدارو
 درموشاوه.
 الشَّهَابَةُ: بهمانا (الشَّهَابُ) دئ.
 الشُّهُبُ: کتوی سمر داپوشراو بهبهفر ه
 (ك: شُهُوبٌ).
 الشَّهْبَاءُ: دمگوتری: (کتیبه شهباء):
 کمتیبه سمر بازکی پرجهك و
 تمهه مهنییه ه (غُرَّةٌ شَهْبَاءٌ): بهله
 مویهکی سپی بهنم سب و شتی واوه
 که همدئ له موومکان رنگی ترین
 ه (سنة شهباء): سالی گرانی و قاتو
 قری ه (أرض شهباء): زهوییهك
 بهفر داپوشییب ه همروا وشه
 (شهباء): نازناوی شاری

(جهلتهب) شه چونکه بهردی سپی
 لییه.
 الشُّهْبَةُ: سپی تیکه له بهرمش، (بهله
 موی سپی بچوک لهگه له موی رمش
 دا).
 شَهِدَ عَلَى كَذَا شَهَادَةً: ههوالی راسته قینهی
 دایه.
 شَهِدَ لِفُلَانٍ عَلَى فُلَانٍ بِكَذَا: فلانکس نهو
 شاهه تییه لای بوو دمباری فلان شت
 لهسمر کابرا دای، نهنجامی دا.
 شَهِدَ بِاللَّهِ: سوئندی بهخودا خوارد ه دانی
 بهوه دا نا کهدمیزانی.
 شَهِدَ الْمَجْلِسَ: نامادی مهجلیس و
 نهنجومه نهکه بوو جووه ناویهوه ه هر
 لهم مانابه دایه که قورشان دهمرموی:
 ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾.
 شَهِدَ الْحَادِثَ: روداو مهکی بینی.
 شَهِدَ الشَّيْءَ: شتهکه بینی، دهسگوتری:
 (شهد علی شهادة غیره و شهد بما سمع):
 شاهه تی لهسمر شاهه تی دا، شاهه تی دا
 بهودی بیستوو پمتی.
 أَشْهَدُ عَلَى كَذَا: وای لی کرد شاهه تی
 لهسمر نهوه بنا.
 أَشْهَدُ الشَّيْءَ: شتهکی ناماده کرد.
 شَاقَّةٌ: چاوی بی کهوت بینی.
 تَشْهَدُ: شاهه تومانی هیئا، وتی (أشهد أن
 لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول

الله) ۵ داوی شایه تومانی لی کرد.

إِسْتَشْهَدَ: نَزِيكَ بُوو شَهِيدِ بَبِي

له پیناو ناپینی خودادا.

إِسْتَشْهَدَ الرَّجُلُ فَلَانًا: بِپَاوَمَكِه دَاوِی

کَرْد فَلَان شایه تی بُویدا ۵ به لگهی

له سمر هینا یهوه.

إِسْتَشْهَدَ فَلَان: فَلَانْکِه س لَه رِنگِهی

خودادا شهید بوو.

الإِشْهَادُ: لَه بَواری (جَنایهت و تاوان دا)

نهومیه به خاومن خانوو بگوتری

دیواری خانوم کهت خوارمو راستی

بکهرموه، ترسی روحانی هیه چاکی

بکه.

التَّشْهَدُ: لَه نوپژدا بریتیه لهته حیات

خویندن.

الشَّاهِدُ: شایهت ۵ به لگهو نیشانه ۵

مادمیه که له گهل هاتنه دمرومی

مندال له سکی دایکی دیته دمروم

ومکوو چلم وایه ۵ (ک: شهرد و اشهاد

وشهت) ۵ بُو غمیره عاقل (شواهد)

دمگوتری ۵ (صلاة الشاهد): نوپژی

شیوان و نوپژی به یانی.

الشَّهَادَةُ: نهومیه کابرا شایهتی بدا

له سمر نهومی ناگای لییه و دیویه تی،

یان دان بنی بهومی که دمیزانی ۵

هه موو نهوشتانه ی بهه هست

دمزاندن.

الشَّهَادَةُ الْبَيِّنَةُ: لَه بَواری (داد دا) قسمو

گوفتاری شایهته گانه له بمردهم

دادومردا ۵ (عَالَمُ الشَّهَادَةِ): جیهانی

بونه و مره، شته ناشکراو ههست

پی کراومکان ۵ دمی بهرامبری (عالم

الغیب): دی جیهانی نهو دیو ماددمو

جیهانی نه بینراو ۵ هورنای پیروز

نامازی بُو همدوو جیهانه که

کردووو دمفرموی: ﴿وَسْتَرْدُونَ إِلَى

عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾.

الشَّهَدُ: ههنگوین به ممرجی له گهل

کهره شانه که ی دا بیو لیک جیا

نه کرابنه وه ۵ شانه ههنگوینیک پی

دمگوتری: (شَهْدَة) ۵ (ک: شهاده).

الشَّهِيدُ: که سیک له رِنگای ناپینی

خودادا خو ی بهخت بکا ۵ که سیکه

شایهتی بدا ۵ هورنای دمفرموی:

﴿وَلَا يَضَارُّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ﴾ ۵ (ک:

شهداء و اشهاد).

المُشَاهَدَةُ: ههست کردن بهیمکی له پینج

ههسته گان.

المُشَاهَدَاتُ: نهو شتانه ی بههسته گان

دمزاندن.

الشَّهَدُ: ناماده بوون ۵ نهومی به چاو

دمبینری ۵ کومه لگای نادمیزاد ۵

(ک: مَشَاهِدُ) ۵ (و مَشَاهِدُ مَكَّة) ۵ نهو

شویانه ی مهکمو دمورو بمری که

مامه‌له‌ی له‌گه‌ل کرد.

شَهْرُهُ: بۆ زیندەپۇویی له‌مانای (شَهْرُهُ) دئی.

شَهْرُهُ به: ناوی زپاند ه هه‌ئس و كهوتی

خرابی پال دا.

اشْتَهَرَ الْأَمْرُ: کارمه‌که ب‌لاو بۆوه،

ناوبانگی دمرکرد.

اشْتَهَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ب‌لاو کردموه،

رایگه‌یاند.

تَشَاهَرَ بِكَذَا: وستی به‌هه‌ولدان و لافو

گه‌زاف ناوبانگ بۆ خۆی دمرکا.

الشَّهْرُ: مانگ، به‌شیک له‌دوانزه به‌شی

سال ه ج سالی مانگی یا سالی خۆری

بی ه نه‌گهر مانگه‌که به‌هۆی ته‌واو

کردنی خۆی مانگه‌وه بوو نه‌وه

مانگی قه‌مه‌ری بی دمگوتری، یان

به‌هۆی دیاریکردنی به‌شیک

له‌دوانزه به‌شی سال نه‌وه مانگی

خۆری بی دمگوتری ه (ك: شَهْرُ

وأشهر).

أشهر الحرم: نه‌و مانگانه‌ن له‌کاتی پێش

هاتنی نی‌سلام دا عه‌رمبه‌کان شه‌ریان

تیدا حه‌رام کردبوو، نه‌و مانگانه

چوارن سییان به‌شوین یه‌که‌وه دین

(ذو القعدة، ذو الحجة، الحرم)

یه‌کیکی‌شیان مانگی ره‌جه‌به ه

هه‌روا وشه‌ی (الشَّهْر): ناوه بۆ یاساو

نیزامی‌کی قه‌رمی به‌مه‌به‌ستی

خه‌ئک له‌کاته‌کانی جه‌ج و عه‌مه‌ردا

وه مونا‌سه‌باتی تردا تیدا کۆبونه‌وه

ه هه‌روا ناوه بۆ نارامگا.

المشهود (يوم مشهود): رۆزی به‌ناو

بانگ که‌پوداوی گه‌وره یان تیدا

روبدا.

الشَّهْدَانِجُ: تۆوی درمختی (قَب) که

درمختیکه تو‌نیکه‌که‌ی بادمه‌ری و

دمکری به‌گوش ه (قَب) ی هیندیش

هه‌یه جه‌شیشه‌ی لی درمه‌هینتری.

الشَّهْدَانِجُ: به‌مانا (الشَّهْدَانِج) دئی.

شَهْرُهُ شَهْرًا وَشَهْرَةً: ب‌لاوی کردموه،

رایگه‌یاند.

شَهْرَ السَّيْفِ: شمشیری له‌کالان دمرکیشاو

به‌ری کردموه.

شَهْرَ الْعَتَدِ: گرێبه‌سته‌که‌ی مۆرکردو

له‌مه‌رمانگی زموی و زار تۆماری کردو

کردی به‌تاپۆ.

أشهر الشيء: شته‌که مانگیکی به‌سه‌ردا

تێپه‌ری.

أشهر في المكان أو به: مانگیکی له‌و

شوینه مایه‌وه.

أشهرت الحامل: نافرته سه‌که‌په‌که چوو

مانگی مندالبوونی‌هوه، چوو نو

مانگو نو رۆزی خۆیه‌وه.

أشهر الشيء: شته‌که‌ی ب‌لاو کردموه.

شَاهِرَةٌ مَشَاهِرَةٌ وَشَاهَرًا: به‌مانگانه

(ئۆكسجين).

الشَّاهِقُ: دىگوتىرى: (فلان ذو شاق):

فلانكەس رىق نەستورو دەمار گىرۋە ە

(فحل ذو شاق): نەسپەكە

حىلكاننى بەھىزە.

الشهيق: دىنگى نەسازو گەورە، زىمى

گوتىرىز ە گرمەو ئالەمى ئاگر ە

قورئان دەفەرموى: ﴿سَمِعُوا لَهَا

شَيْقًا وَهِيَ تَقْرُؤُ﴾ ە ھىروا ناوہ بۇ

ھەلکىشانى ھەناسە بۇ ناو

سىپەكان.

شَهْلُ اللّوئان شَهْلًا: دوو رەنگەكە تىكەن

بەپەكتىر بىوون ە فلانكەس لەجاوى دا

سورابى ھەپە، دىگوتىرى: (شَهْلُ

عینه): گلىنەمى جاوى سورابى تىنداپە ە

(لەر اشل ھى شەلاء) ە (ك: شَهْل).

شَاهْلُهُ مُشَاهَلَةٌ: جوتىنى ھى دا، پەخنىمى

لى گرت.

تَشَهَّلَ ماء رجبه: لەبەر زىمىنى و بى

ھىزى ناوى روخسارى نەما، تەرو

تازىمى دەم و جاوى پوقى،

دەشگوتىرى: (كشَهْلُ الرجل): پىاومەكە

روخسارى چىچ بىو، گەشەدارى

لەدەست دا.

الشَّهْلُ: نەمىيە گلىنەمى جاو سورابى

تىنداپى.

الشَّهْلَةُ: بەمانا (الشَّهْلُ)دى.

بەدىكۆمىنت كىرنى گىرۋەستەكان و

بلاو كىرنەمىيان و پاگەيانلىيان ە

(مصلحة الشهر): فەرمانىگەپەكى

دەمۆلەتپە گىرۋەستەكان تۆماردەكاو

دەيانكاتە دىكۆمىنت.

الشَّهْرَةُ: دەرگەموتىنى شت و بلاو

كىرنەمىيان.

الشَّهْرِيَّةُ: مانگانە، ھەرشىتىك نەسبەت

بىدى بۇلاى مانگ ە مۇچەكە

بەمانگ سىنوردار بىرى.

الشَّهْرُ: بەناوبانگ و مەشھور ە گۆپكە

ھىنى نىر.

المشهورات: زارامو بىرو باومىپەكن

ھەموو ئادەمىزاد پان زوربەپان

كۆكن لەسەر پاشى و بەپاش زانىنىيان

ومكوو دىگوتىرى: (المدل جىل

والكلب قىچ).

الشَّهْرَمان: جۆرە مراوۋىپەكە قاچ

كورت و جەستە بەلەكەو لەلەقەق

بەپوكتە.

شَهَقُ البَناءُ وَالْجَبَلُ رَحوما مشرقًا:

بالەخانە پان كىۋەكە زۆر بەرز بىوون ە

(لەر شاق) ە (ك: شَرايق).

شَهَقُ شَيْقًا: ھەناسەمى لە قورگى دا ھاتو

جو بىسترا لەناخى دا گىراو كوركە

كوركى كىرد ە ھەواى ھەلەمىزى و

سىپەكانى پەركىردن لە ھەما

الشَّهْلَةُ: پیریزن ۵ نافرمتی قه پیره
عاقلا و رمزان.

شَهْمَةُ شَهْمًا وَشَهْمًا: چوست و چالاکى
کرد ۵ دمرى کرد، لیتی توره بوو.
شَهْمُ شَهْمًا: خاومنی مهزداپه تی و
پیاومتی بوو.

الشَّهْمَةُ: نهفس به رزی و سور بون
له سر نه جامدانی گاری گه وره که
بینه جیگای ریزلینانی خه لک و
باسکردنیا.

الشَّهْمُ: زیرهک ۵ پیاوی گه وره و
رادروست ۵ عاقلا و لیزان له کارو
باردا ۵ بشوو دریز بۆ نه جامدانی
نمرکی سر شانی ۵ (فرس شهْم):
نمسی به هیزو تیز ره ۵ (ک: شهم
و شهوم).

الشَّيْمُ: گیانه بهرنکی ددان تیزه، شت
دمقرتینن، جهلیکی دریزی هه به
له پیری (قَتْلًا) به کورتی جوړنکه له
ژیشک پینشی دمگوتری: دولدول ۵
(ک: شیاهم).

الشاهنشاه: پاشای پاشایان، پان پاشای
گه وره.

الشَّاهِن: دالاش؛ جوړنکه له بانده
گۆشت خوړمکان و مکوو هه لۆ وایه ۵
عه مودو راسته ی تهرازوو ۵ (ک:
شواهن و شیاهن).

شَهَاءُ شَهْوًا: خوشی وېست، هزی لی
کرد.

شَهْوُ الطَّعَامُ وَغِيْرَهُ شَهْوًا: خوړاکه که تام
خوش و به له زمت بوو.
أَشْهَاءُ: وای له خواردمه نییه که کرد تام
خوش بی ۵ نهومی هزی لی بوو
دمر خواردی دا.

شَهَاءُ: هه لینا بۆ نهومی نارمزوی بکاو
به له زمتی بزانی، تامی خوش کرد،
دمگوتری: (هذا شَيْءٌ يُشْهِي الطَّعَامَ):

نهمه شتیکه خوړاک خوش دمکا.
اشتھی الشیئ: زۆری نارمزوی شته که
کرد ۵ فورنان دمفرموی: ﴿وَأَلْكُمْ
فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ﴾.

تَشْتَهِي الشیئ: هزی له شته که کرد.
تَشْتَهِي عَلَيْهِ: جار دواچار داوای نهومی
کردموه.

الشَّاهِيَّة: شهومت و نارمزو.
الشَّهْوَان: که سیك زۆری حمز له وشته
بی ۵ بۆ میینه دمگوتری: (شهو ی) ۵
(ک: شهاوی).

الشَّهْوَانِي: که سیك زۆری حمز
له رابواردن و خواردنی خوش بی
نهفسی خو ی پی زموت نه گری.

الشَّهْوَةُ: حمزو نارمزوی زۆرو سرکه کش
۵ هیزلیکی دمرونییه، نارمزوی نهو
شانه دمکا که حمز لیکاراون ۵ نهو

شته ماددیانه‌ی حه‌زیان لی دمکری

ه (ک: شهوات و اشتهای و شهی) ه

هورنان دمه‌رموی: ﴿زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ

الشَّهَوَاتِ مِنَ النَّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْأَنْطَاظِ

الْمُقَطَّرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ

الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْثِ﴾.

الشَّهِي: حه‌زیلکراو نه‌وی نه‌فس

نارمزوی بکا، شتی به‌تامو له‌زمت.

الشَّهِيَّة: مینه‌ی (الشَّهِي)یه ه ه‌روا

به‌مانا حه‌زکردن له‌خواردن و شتی

وایه.

الشَّهِيَّات: نه‌و شتانه‌ی دمه‌نه‌ه‌وی

کردنه‌ه‌وی شه‌هیه و تامو له‌زمت دان

به‌خواردن و مکوو ترشیات و زه‌لاته‌و

سه‌وزموات.

شاب فلان فی بیع او شراء شوباً: فلانکەس

له‌مامه‌له‌دا فیلێ کرد ه (شاب فی قوله):

درۆی کرد، دمه‌گوتری: (هو يشوب

ويروب): نه‌و له‌مسه‌و کردمه‌وی دا شت

تی‌که‌ل و پی‌که‌ل دمکا، وادمبی ده‌ی

پی‌کی و وادمبی هه‌له‌دمکا.

شاب عن صديقة: به‌رگری له‌ دۆستو

برادرمکه‌ی کرد جارێک به‌جندی و

جارێک به‌ تمه‌به‌لی.

شاب الشيء بالشيئ: شته‌که‌ی تی‌که‌ل

به‌شته‌که‌ی تر کرد.

شاب الشيء غيره: شته‌که‌ی تی‌که‌ل‌وی شتی

تر بوو ه (شائب): تی‌که‌ل‌که‌ر ه

(مَشوب): تی‌که‌ل‌او کراو.

شوب عَنْهُ: بۆ زنده‌ ره‌وی له‌مانای

(شاب عنه)دی.

الشَّائِبَةُ: شتی غه‌ریب و جوداواز

له‌شته‌که‌ی تر که‌ تی‌که‌لی بیی،

دمگوتری: (ما فيه شائبة): نه‌وه‌ ه‌یج

شک و گومانێ تیدا نییه ه جێک و

پیسایی و شتی فی‌زیل‌کراو ه (ک:

شوائب)، دمگوتری: (فلان يرى من

الشَّوائب): فلانکەس ه‌یج عه‌یب و

له‌که‌ی تیدا نییه.

الشَّوبُ: نه‌وه‌ی تی‌که‌ل غه‌یری خۆی

بیی ه وکوو هه‌نگوین تی‌که‌ل

ناو بیی، دۆشاو تی‌که‌لی ماست و شیر

بیی ه هورنان دمه‌رموی: ﴿لَهُمْ إِنْ

لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ﴾،

دمه‌گوتری: (سقاء الثَّوب بالشوب).

الشَّوْبَةُ: ه‌رت و ه‌یل، دمگوتری: (لي فلان

شوبه): فلانکەس فیل و هه‌جهرێکی

تیدا یه.

الشَّيَابُ: ناوه‌ بۆ شتی تی‌که‌ل‌کراو.

الشَّوْخَطُ: به‌روانه (شَخَط).

شَوَاتُ الشمس: خۆر به‌رمو ناوایون رؤی.

شَوْءُ السَّحَابِ الشمس: هه‌وری ته‌نک

دمجوری خۆری داوه.

شَاوَ الرَّجُلُ شَرًّا: به‌پاومه‌کە دیمه‌نی جوان بوو.

شَاوَرُ الشَّيْءِ: ستمه‌کی رانواند بۆ ئه‌موی
شته جوانه‌کانی، لایه‌نی جوانی دهریخا.
شَاوَرُ الدَّابَّةِ: ولاخه‌م‌کی له‌بهر‌چاوی
گرپارمه‌که راه‌سکاندو هینای و بردی
بۆ ئه‌م‌ه‌وی چوست و چالاکیه‌که‌ی
دهریکه‌م‌وئ ه له‌حه‌دیس دا هاتوو
هاوه‌ئیک‌ی پیغه‌م‌ب‌ر (د.خ) که ناوی
طه‌لحه بوو له‌ب‌م‌رد‌می پیغه‌م‌ب‌ر دا
خۆ‌ی رانواندو هات و چو بۆ ئه‌م‌ه‌وی
دهری بخا که به‌تواناو چوست و چالاکه.
شَاوَرُ الْعَمَلِ: هه‌نگوینه‌که‌ی له‌کۆله‌س و
شانه‌که دهره‌ینا.

أَشَارَ إِلَيْهِ رَيْبِدَهُ أَوْ نَحْوَهَا: به‌دهستی یان
به‌ئهن‌دام‌ی تری ئاماژه‌ی کرد بۆ
مانایه‌ک له‌ماناکان وه‌کوو هاتنه
د‌م‌رو‌مو چوونه ژور‌موه له‌گه‌ڵ‌دا
رۆ‌یشتن و نه‌وشتانه.

أَشَارَ فَلَانًا عَلَى الْعَمَلِ: یارمه‌تی
فلان‌که‌سی دا هه‌نگوین ب‌پ‌ر‌ئ.
شاوره‌ مشاوره‌ و شوارا: داوای رای ئه‌م‌وی
کرد بۆ ئیشه‌که ه قور‌نان
د‌م‌ف‌رم‌وئ: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾.
شَوَّرَ إِلَيْهِ بَيْدَهُ وَنَحْوَهَا: به‌مانا (أشار) د‌ئ.
شَوَّرَ بِالنَّارِ: به‌ناگر به‌رز‌ی کرد‌موه.

شَوَّرَ فَلَانًا رَيْبَهُ: فلان‌که‌سی شه‌رمه‌زار
کرد، یان کاری هه‌پا‌به‌ره‌ی پ‌ئ کرد.
شَوَّرَ الثَّوبَ وَنَحْوَهُ: قوم‌اشه‌که‌ی
به‌زم‌عه‌فران رنگ کرد.
إِسْتَشَارَ الْعَمَلَ: هه‌نگوینه‌که‌ی
له‌کۆله‌سه‌که دهره‌ینا.

استشار الفعلُ النَّاقَةُ: حوش‌تره‌ ن‌یرمه‌که
بۆ‌نی به‌حوش‌تره‌ م‌ی‌یه‌که‌وه‌ کرد
بۆ‌ئه‌م‌ه‌وی بزانی ناخۆ که‌ئ‌ی گرت‌وو
یان نا.
اشتر القومُ: خه‌لکه‌که هه‌ند‌یک‌یان راو
بۆ‌جونی په‌ک‌تریان و‌مرگ‌رت.

تشاوروا: به‌مانا (إشترورا) د‌ئ.
استشار فلانُ: فلان‌ک‌س تاج و نه‌جمه‌ی
به‌ستن، پۆ‌شاک‌ی تاپه‌تی ف‌ه‌رم‌ی
پۆ‌شی، پۆ‌شاک‌ی جوانی له‌به‌ر‌کرد.
استشار أمره: کارمه‌که‌ی د‌م‌رکه‌وت و روون
بۆ‌وه.

استشار فلاناً في كذا أو في الأمر: پ‌رس و
پ‌رای ل‌ئ و‌مرگ‌رت د‌م‌یاره‌ی فلان‌کار.
الإستشارة: ئاماژه ه شت دیار‌یک‌ردن
به‌ده‌ست راداشتن بۆ‌ی ه یان
ئاماژ‌م‌کردن به‌سه‌ر، به‌چاو، به‌ل‌ئ‌و
به‌ش‌ی‌وه‌یه‌ک مه‌به‌سته‌که د‌م‌ر‌پ‌ر‌ئ.
الشَّارُ: روخساری جوان، د‌م‌گ‌وتر‌ئ:
(رجل صارَّ شارً): پ‌یاو‌ئ‌که روخسار
جوان و خاو‌من ناو و شو‌رم‌تی جوان.

ه ههروا ناوه بۆ ئه مو قۇناغه
ئاده ميزاد ده پىرئ له پىنگا.

المشور: به مانا (المشوار) دئ.
المشورة: نهو ناموزگارى و رادهر بپنه به
كسه راويز پىكراو ئاراسته
راويزكهري دمكا.

المشورة: به مانا (المشورة) دئ.
المشيرة: به نهجهى شاهه متومان.
شاس فلان شوسا: فلان له بهر
خوبه زلزاني يان رق لى بوون
به قولينچكى چاوى بوى روانى،
چاوپكى يان همر دوو چاوى بچوك
كرنده مو پىلوى چاوهكانى هينانه وه
بهك و بهو شيوه سهبرى كرد.
شاس خلقه: رهوشتى ناشيرين بوو.

شوس شوسا: تازاو چاو نه ترس بوو، دريژ
بوو ه خوى به زلزاني و فيزي كرد ه
(فهو اشوس وهي شوساء) ه (ك: شوس
واشاور).

شارس الماء: ناومهكه له بهر كه مى يان
له بهر دوورى بينينى زحمهت
بوو.

شارس اليه: به مانا (شاس) دئ ه خوى
وانيشان دا ريگاي هه له كردوه.
شوشه: شتهكانى تيكه كن كردن و
شيواندن، خراپى ريز كردن،
دهگوتري: (شوش بينهم): بشيوى

الشارة: جوانى، زور جوان و سهرنج
راكيش ه شيوه ه پوشاكي جوان ه
رؤن و چهورى.

الشوار: به مانا (الشارة) دئ ه خشل و
شتى خورازاننه وه.
الشوار: شتو مهكى ناو مان، يان شتى
نايابى ناو مان ه جيازى بوك، شتو
مهكى ناو مان كه بوك له گه ن خوى
دهيبا بۆ مالى ميتردى.

الشور: ههنگوينى بر دراو و جياكراوه.
الشورى: راويز ه قورشان دهغه رموى:
﴿وَأْمُرُهُمْ سُورَىٰ بَيْتِهِمْ﴾.
الشورة: ناوو ناوبانگ ه ديمه ن و
روخسار ه شانه ههنگ يان شويى
ههنگوين.

الشيار: به مانا (الشارة) دئ.
الشير: شتى زور جوان و رازاوه ه (ك:
شوراء) ه بۆ ئافرمه دهگوتري:
(شيار).

المشار: شانهى ههنگ كه ههنگوينى
تيي دابى و بتوانلى لى
دهر به پىنرى ه (ك: مشاور).

المشوار: چيلكه بهكه ههنگوينى پى
كودكه رته وه ه زى ناميرى ههلاج ه
شوينيك كه كالاى تييدا رابنو پىرى ه
(نمايشگا)، نهو مهسافه و گورده پانهى
نازهلى تييدا رادنو پىرى بۆ فروشتن

خسته ناویانهوه ۵ په‌کیه‌تی و ته‌بایی
لئ ټیک دان ناژاومو ناشویی له‌ناودا
بهرپاکردن.

التشریش: ټیکه‌ل و پیکه‌ل کردن ۵
ده‌لین: هم وشه‌یه وشه‌یه‌کی
رسمه‌نی عمره‌بی نیهو تازه
داتاش‌راوه، وشه رسمه‌نمه‌که
(التهریش) هو له‌ماده‌ی (هوش)‌میه.
تَشْرُشَ علیه الأمر: نیشه‌که‌ی لئ
ټیکه‌ل و پیکه‌ل بوو.

الشَّاش: قوماشیکه له لۆکه دروست
دمکړئ ته‌نک و شاشه بؤ برین
پېچان و شتی وا به‌کارده‌هیندرئ ۵
همروا دمشرکړئ به‌می‌زمو له‌سمر
ده‌بسترئ.

المَشْرُش: شتی نارټیک و پیک ۵
له‌زاراومی به‌لاغیان دا (لف و نشر
مُشْرُش) بریتییه له هینانی وشه‌ی
کورت همجار شی گردنه‌ومو دریزه
پیندانیان به‌شیومی نا ته‌رتیب و
پېچه‌وانه‌ی ته‌رتیبی وشه
کورته‌کان.

شَاصِ شوصاً رشوصاناً: جولایه‌ومو
په‌له‌کوته‌ی کرد، دمگوترئ: (شاص
الجنین فی بطن أمه): زارۆکه که له‌سکی
دایکی دا جولایه‌ومو.

شَاصِ به العرق والمرض: نه‌خو‌شی و شتی وا

تلاو تلی پې کرد چه‌جیمینی لئ بری.
شَاصِ فلان بفلان: فلانکس دوزمانی
بمفلان کرد.

شَاصِ الشَّيْءُ شَوْصاً: جولاندی و له‌شوینی
خو‌ی لایبرد.

شَاصِ أَسْنَانُهُ بالسَّوَالِك: ددانی به‌فرشمو
سیواک پاک کردنه‌وه.

شَوَصَتِ العَيْنُ شَوْصاً: جاوی گه‌وره بوو
پېلومکانی دایان پۆشین، یان پېلوی
چاومکانی پته‌پتیاں بوو.

تَشْرُصُ: جولایه‌ومو په‌له‌ه‌لزمی بوو.
الأشْرُصُ: که‌سیکه هه‌میشه پېلوی
چاومکانی پته‌پتیاڼه، یان پېلوی
چاوی په‌گناکه‌ونه‌ومو چاومکانی
داناپۆشن ۵ (ك: شوص).

الشَّوْصُ: شیلان و دمست رڼ خستن ۵
نازاری ددان هیشان سک هیشان.

الشَّوْصَاءُ: میینه‌ی (الأشوص) ۵ جاوټک
به‌شیومی ناسایی خو‌ی نه‌پروانی،
به‌لکوو شیوه خیل بی، یان
له‌قو‌لینچکه‌وه پروانی یان له‌لای
پېلوی سهرموه پروانی.

الشَّوْصَةُ: سک هیشان به‌هو‌ی
باگردنه‌وه، یان برك و کولینچ
کردن.

الشَّوْصَةُ: به‌مانا (الشَّوْصَةُ)‌دئ.

الشَّيَاصُ: ره‌وشتی ناشیرین و خراب.

شَاطُ الْفَرَسُ وَغِيهُ شَوْطًا: نه‌سپه‌که بازی دا
بؤ شوینی مه‌به‌ست.

شَوْطُ الْمَسَافِرِ: رَیْبواره‌که سه‌مه‌رمه‌کی
دریژدی کیشا.

شَوْطُ الْفَرَسِ: دهوره‌یه‌کی غار
به‌مه‌سپه‌که کرد.

تَشَوُّطُ الْفَرَسِ: نه‌سپه‌که‌کی هه‌لینگ دا
تاماندوی کرد.

الشَّوْطُ: راگردن به‌رمو مه‌به‌ست ۵
غاردان به‌مه‌سپ بؤ گه‌یشتن

به‌مه‌به‌ست ۵ هه‌روه‌ها ناوه بؤ
به‌شیکی هه‌موو کارو چتی ۵ (ک):

أَشْوَاطُ ۵ مه‌سافه‌و شوینی‌تیک
له‌نیوان دوو عه‌مود یان دوو نیشانه

که دریژی مه‌سافه‌که به‌نه‌ندازه‌ی
که‌یشتنی دنگ بی ۵ (ک: شِیَاط).

شَاظُ بِهِ لِلْمَرَضِ شَوْطًا: نه‌خوشییه‌که
حه‌جمینی لی بری.

شَاظُ الْغَضَبِ: رقو کینه‌که به‌رمی سه‌ند.
الشَّوْاطُ: بَلِیسه ناگری بی دوکه‌ل ۵

گرپی گه‌رما ۵ له قورئان دا هاتووو:
﴿يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوَاظٌ مِّنْ نَّارٍ وَنَحَّاسٌ

فَلَا تَنْصَرِفَانِ﴾.

شَاعَ شَوْعًا: قز ژاکاوو جه‌سته هه‌لومشاوو
چلکن بوو.

شَوَّعَ الشَّعْرُ شَوْعًا: توك و قزی بلاوو ژاکاوو
بووون وه‌کوو چقل راست بووونه‌وه،

ده‌شگوتری: (شَوَّعَ رَأْمُهُ).

الشَّوْعُ: درمختی بان یان به‌رمه‌کی ۵
جاری وا ده‌بی به‌ری درمخته‌که

ناوی درمخته‌که‌ی لی ده‌نین ۵ (ک):
شیاع).

شَافَ شَوْنًا: به‌سهری دا راگه‌یی و سه‌بری
کرد.

شَافَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی مشتو مال کردو
رازانده‌وه.

أَشَافَ عَلَيْهِ: به‌سهری دا راگه‌یی و بؤی
پروانی.

شَوَّقُهُ: به‌مانا (شَافَهُ) دئ.

شَوَّقَ الْجَارِيَةَ: جاریه‌که‌ی رازاندموه
(چه‌تیومکه‌ی قۆزکرد).

شَيَّفَ الدَّوَاءَ: دهرمانه‌که‌ی کرده
دهرمانی چاو ئیشه.

اشْتَافَ إِلَيْهِ: بؤی پروانی و سه‌بری کرد.
اشْتَافَ الْفَرَسُ وَغِيهَ: نه‌سپه‌که ملی

به‌رز کردمووو بؤ پيش خوی پروانی.
اشْتَافَ الشَّيْءَ: چاوی خوی خسته

سهری و سه‌رنجی دانه.

تَشَوَّفَ الشَّيْءَ: له‌به‌رزاییه‌وه دهرکه‌موت
۵ خوی رازاندموه.

تَشَوَّفَ لَهُ وَالِيهَ: بؤی روانی و لی
گه‌راو چاوهرپروانی کرد.

تَشَوَّفَ أَمْرًا: هه‌ولی نه‌نجامدانی کارمه‌کی
دا حمزی لی بوو نه‌نجامی بدا.

الشُّوقُ: مالمالاً؛ نامیریکه زمو
کینلراوی بی تهخت دمکری، تهخته
داریک پانه، پیاوژک دهجیته
سمری و دورمشه و لاخ یان دو
هیسترو بارگیر رابدمکیشن.

الشُّوفان: رومکیکی نالقییه، دمکریته
نالف بو ناژهل.

الشیاف: درهمانی جاوو شوینی تر.
المشوة من النساء: نهو ناهرمتهی خو
بو بیگانه رابنوینی و مهبهستی بی
خهک بیبین.

شاقَ الیه شرقاً: حمزی لی بوو، نارمزوی
لای نهوی کرد.

شاقَ الشیئُ فلاناً: شتهکه فلانکهسی
وروژاند.

شاقَ الشیئُ الی آخر: شتهکهی بولای
شتیکی تر کیش کرد، دهگوتری: (شاق
الْمَشْجَبَ و غمره الی الحائط): عهلاگه
پوشاکهکی به دیوارکهوه چهسپاند
(شاق الطنب الی الرشد): لکی
رهمالکهکی بهسینگهکهوه شهتهک داو
بهستییهوه.

أشاقَ الشیئُ فلاناً: شتهکه فلانکهسی
توشی زهحممت کرد.

أشاقَ فلانَ الشیئُ: فلانکهس شتهکهی
بهلاوه زهحممت بوو.

شرقَ الیه: لای خوشه و یستکرد واپکرد
شتهکه حمزی لی بکری.

اشتاق الیه: یان (إشتاقه) حمزی لی کرد.
تَشَوَّقُ الی الشیئ: زوری نارمزو کرد
حمزی لی بوو و خو و انیشان دا
حمزی لهشتهکهیه.

الشیاقُ: بهمانا (المشتاق) دی و
نارمزومه نند، نهوشستهی و
لهنادمیزاد بکا بهجوانی و
رهنگینهکهی شهیدی بی.

الشرقُ: حمزو نارمزو، مهیل کردنی
نهفسه یان ومگری بونیتهی
بهشتهکهوه (ک: أشواق).

الشیقُ: بهمانا (المشتاق) دی.
شاکتُ الشوکةُ شوکاً: چقل لی دا،
چقلی تیرا جوو.

شاکَ فلانَ فلاناً: فلانکهس چقلی
لهفلانکهس روکرد، بهچقل لی دا و
نهزیتهی دا، دهگوتری: (لا تشوک مَنی
شوکة): لهمنهوه هیچ زیانیکت بی
ناگا.

شاکَ الشجرُ و غیره شوکاً: درهختهکه
چقلی دمرکرد یان چقلی زور بون.

شاکَ الرجلُ: پیاوکهه شکومهندی و
پیاومتی دمرکهوت.

شاکَ لَدی الفتا: مهکی کچهکه سمریان
هه لدا، کچهکه بناغهی مهکی دانا.

شاکَ فلانَ الشوکَ: فلانکهس کهوته ناو
چقل و حالهوه.

شَيْكَ الْجَسَدُ: جهستهكه چقلى تيدا

پۇچوو، يان نوخاى شووى توشى
نهخوشى بوو.

أشالَ الشَّجَرُ: درهختهكه چقلى
دەركرد.

أشالَ فُلَانًا: چقلى لىفلان دا.

شَوَّلَ الزَّرْعُ: كشتو كالمكه سەرى
دەرهينا.

شَوَّلَ الْفَرْخُ: بېنچوۋە بالندەكه پەرو پۇلى

لى پوا ۋە پەرمكانى سەريان دەرهينا.
شَوَّلَ الرَّأْسُ: سەرى توكى لى هات، يان
دواى تاشين موومكانى سەرى
هاتنەو.

شَوَّلَ شَارِبَ الْفَلَامِ أَوْ عِذَارَهُ: سەمىلى
گەنجهكه زىر بوو، يان لاجانگى زىر
بوون.

شَوَّلَ فُلَانًا بِالشُّوكِ وَغَوَّه: چقلى
لىفلانكەس رۆكرد، بەچقلى
لىفلانكەسى دا.

شَوَّلَ الْحَائِطَ: چقلى بەدمورى
دېوارمكه دا رايەن کرد يان بەسەر
دېوارمكه دا چقلى رايەن کرد.

الشَّائِكُ: چقلاوى ۋە كارىك كيشەو
ناخوشى لەسەر بى، دەگوترى: (أمر
شائك أَوْ مَوْضِعَ شَائِك): قورسو
گرانو زيان بەخشە، دەشگوترى:
(رجل شائك السَّلاح): پياوئەكه
پەرچەك و سىلاحە، يان تەلى دېكاوى

بەدمورى مال و جېگەومەيتى.

الشُّوكُ: چقلى كەلەدرەخت و روھك دېتە

دەر رەق و سەرتيژە ۋە (ك: أشوك) ۋە
دەگوترى: (جاء بالشوك والشجر):

ژمارەى زۆرى هينا.

الشُّوكَاءُ: (خَلَّةُ شوكاء وبردة شوكاء):

كەواو عەباو پالتۇيەكى زېرە ھەموو
بەتازەمى دېتە بەرجاۋ.

شُرْكَةُ الْعَرَبِ: جەزوى دۈبەشك ۋە ھەروا

وشەى (الشُّوكَةُ) بەمانا چەك و ھىزو

تواناو زەبىرو زەنگ دى ۋە قورئان

دەفەرموى: ﴿وَلَوْ كُنَّا أَوْ غَيْرَ ذَاتِ

الشُّوكَةِ لَكُنَّا لَكُمْ﴾ ۋە ھەروا ناوە

بۇ ئەو نامبەرى جۇلاۋ تەونكار

رايەل و پۇى جەنراۋ تەنراۋمكهى

بى سفتو لوس دىكا ۋە ھەروا ناوە

بۇ جەتالى مېومو گۆشت خواردن

شەتەكە وەكوو كەوچك سەرمكهى

ۋەكوو شانە پەل پەلە ۋە سورايەكه

لەسەردەم و جاۋو جەستە پەيدا

دەمى.

الشُّوكَى: ھەرشەتەك نەسبەت بىرى

بۇلاى چقلى ۋە (الجبل الشوكي او

النخاع الشوكي): بەشەك

لەكۇئەندامى دەمارى كەلەناو بۇرى

فەقەرەت و بېرپەرى پەشت داپە ۋە

(العين الشوكي): رومكەكى چقلاۋىيە

لەپپەرى (الشوكية) يە.

شال الشیء شولاً وشولاناً: شتهکه بهرز
بؤوه.

شال المیزان: تایمکی ترازوومکه سمری
کرد، بهرز بؤوه، دمشگوترئ: (شال
میزان فلان): لهخۆ هه ئانهومو شایی
بهخۆبون دا فلان بالادست بوو
(شالت نعامه فلان): فلانکس خیرا
توپه بوو پاشان رقهکهی نیشتهوه
(شالت نعامه القوم): په کیمتی و تهباپی
قموهمکه نهماو فهوتا.

شال الرجلُ یدی: پهیاومکه دمستی هه ئپری.
شالت الناقة بنهبها: خوشترمهکه کلکی
هه ئپری.

شارل الشیء: شتهکهی بهرز کردموه.
شارل فلان قرنه: فلانکس هاوشانهکهی
خۆی توپهکرد، وای کرد دهماری
بهرز بینهوه رقی هه ئس.

شول الشائل: شلهمه نییهکه کهم بوو،
دمگوترئ: (شول لبن الناقة): شیر
خوشترمهکه کهم بوو.

شولت الدواب: ناژه لهکان لهبرسان
سکیان به پشتهیانهوه نووسا.

شول في المزاذا: لهکوندمهکهدا شتیکی
کهمی ناو هیشتهوه.

إنشال: بهرز بؤوه، بۆ موطاومعهی
(شاله دی).

تشارل القوم عند القتال: خه ئکهکه

بهرامبهر بهیهک چهکیان هه ئگرت
هه رتاقمهوه بهرامبهر بهیهک
وستان.

الشائل: ههرشتیک بهرز بکریتهوه
خوشتری بهکه ئ که کلکی بهرز
دمکاتهوه بۆ خوشتری نیر ه (ک):
شول وشوال).

الشائلة: مینهی (الشائل)، دمگوترئ:
(لرس شائلة) هه روا به خوشتریک
دمگوترئ: دواي بیجو بون گوانی
هه لکشینمو شیری کهم بی ه (ک):
شوانل).

الشال: جۆره پۆشاکیکه ومکوو
دهسمالی ئافرمت له سهر شانهوه
سنگو بهروکی پێ داده پۆشری، یان
دمگری به میزمو گودرمو له جکه ه
(ک: شیلان) هه روا ناوه بۆ جۆره
ماسیهکی روباری نیل.

الشول: باقی ماندهی شیر لهبنکی گوانی
ناژم دا ه باقی ماندهی ناو لهبنکی
جام و پهرداخ دا ه ناوی کهم ه (ک):
أشوال).

الشول: گورج و گۆل و چوست جالاک
له نیش و کاری خۆی دا.

الشولة: ئەو ئەندازه کلک و جزومی که
دووشک بهرز دمهکاتهوه ه فاریزهو
کۆما که له نیوان رستهو وشهکان

دمنوسرئ بؤ رون گردنمهوى

مه بهست ۵ همروا مهنزلو

قوناغيكه له مهنزله كانى مانگ ۵

دوو ناستيرهى بهرامبهر به يهكن له

بورجى عه قهرهبا دا پينان دمگوترئ:

(حُمَةُ الْعَرْبِ) چونكه بورجهكه

همموى له شيوى دويشك دايه.

الشَّوَالُ: كه سيك بهراموى زور بى ۵

همروا ناوه بؤ يهكيك له مانگه كانى

عهرمبى كه بهدوا مانگى رهمهزان دا

دئو پيى دمگوترئ شمشه لان ۵ (ك:

شواويل وشاويل).

الشَّوَالَةُ: ناخرمتى فيتنه و دوو زمان ۵

بالتدعيمه كه كه له فريه دا راست دهبي

كلكى دمجوئينى ۵ همروا وشهى

(شَوَالَة) عه له مى جينسه بؤ دويشك.

الشَّوَالُ: ناميرى بهرزگردنمه و ۵ (ك:

مشاويل).

الشَّوَالُ: ناميرى بهرزگردنمه و داسى

بجوك ۵ (ك: مشاويل).

الشَّوَالَةُ: بهمانا (الشَّوَالُ) دئ ۵ (ك:

مشاويل).

الشَّوَالُ: پروانه مادهى (شَلَم).

الشَّوَالُ: دارىكى رهمه بهكاردهمييندرئ

بؤ دهسك لى دروست كردنى ناميرو

شتى وا.

شَوْنُ الْغُلَّة: دانه ويژه كه تاهمت كرد،

خه زنى كرد.

الشَّوَالَةُ: كؤلينه و كه ندو عه مبارى

دانه ويژه ۵ (ك: شَوْن) ۵ همروا ناوه

بؤ جوره كه شتیه كى شهر له كؤن دا

يماكاره يئراوه.

الشَّوَالُ: نهوكه سهى لى پرسراوى

كه ندو عه مبارى دانه ويژه يه.

الشَّوَالَةُ: رهمه؛ دانه ويژه يه كه بؤ زور

نهخوشى دمرمانه و پيى دمگوترئ

(حبة البركة).

شَاهُ الشَّيْءِ: شته كه ناشيرين بوو.

شَاهُ نَفْسُهُ إِلَى كَذَا: نهفسى نارمى و نهوى

كرد.

شاهت عينه: به تيزى ووردى بؤى

پروانى.

شَاهُ الْإِنْسَانِ: ناده ميزادمه كى به جاو

ههنگاوت.

شَوَاهُ الشَّيْءِ شَوَاهُ: شته كه شيوا، ژاكا ۵

به نرخ بوو بهرز بووه ۵ جاوى پيس

كارى لى كرد، يان توشى جاو ئيشى

توند بوو ۵ (فهو اشوه وهى شراه).

شَوَاهُ: ناشيرينى كرد.

تشوه له واليه: جاوى تى برى، زورى

سهر كرد ۵ خوى لى نه ناس كرد.

تَشَوُّهُ فَلَانُ شَاةً: فلانكه س مهرى

نيچير كرد.

الْأَشْرَةُ: ناشيرين و نهكله موت ۵ خؤ

به زلزانو لارو له نجه گهر ه چاو
 بيس و ههنگيو به چاو، بؤ ميينه
 دمگوترئ: (شرهء) همروا ناوه بؤ
 تافانه له مهر و بزنو ناسكو رهشه
 ولاخو گهره كيوى ه (ك: شاء
 وشياه).

الشَّاءُ: پاشاو مهليك ه همروا نهو
 شامو مليكه ليه يارى شه ترنج دا
 به كارى دمهين.
 شَابْلُوط: شابهرو جوړه دره ختيكه
 له پيړى دار بهروو ميسرپيه كان پيى
 دهئين (أبو فَرْوَة).

شاهنشاه: پاشاى پاشايان، پان شاى
 گه وړه.

الشُّرَهَاءُ: ناشيرينو نه گله ووت ه
 رڼزاگران.

الشُّرَهَاءُ: ناشيرين.

الشَّاهَةُ: زمويهك مهر و بزنى زور بى.
 شَوَى اللحمَ وغيره شَيًّا: گوشته كهى برژاند
 به ناگر.

شَوَى الماءَ: ناو كهى گهرم كرد.

شَوَى الشيءَ: له شوينى كار يگهرى
 شته كهى دا.

أشوى القمح: گوله گه نه كهى
 هه لېرو زاند، واى لى كرد به كه لى
 برژاندن بى.

أشوى السُّعْفُ: لقه دار خورماكه زهره

بوو بهرمو وشك بوون ده چى.

أشوى فلان: فلانكه س شتى سوتاوو

خرابى بؤ خوى په زمه نده كرد.

أشوى من الشيءَ: له شته كه هه نديكى
 هي شته وه.

أشوى فلاناً: برژاوى دمرخواردى فلان
 دا.

أشوى الصيدَ وغيره: نيچيرمكهى
 نه هه نكاوت بؤى راونه كرا.

شوى فلاناً: شتى برژاوى دمرخواردى
 فلانكه س دا.

أشوى: بؤ موطاومعهى (شواه) دى.

أشوى اللحمَ: گوشته كهى به برژاوى
 هه لگرت.

أشوى: بؤ موطاومعهى (شواه) دى.

الشوى: قهراخ و ته نيشتى جهسته،
 دمگوترئ: (فرس عبل الشوى):

نه سپيكي دهست و پهل قهويه ه

سمرگه ورميه ه پيى ستى به دمره وويه ه

تاكه كهى (شواه) ه هورنسان

دمه فرموى: ﴿كُلَّا إِلَٰهًا لَقَىٰ، نَزَاعَةً

لِلشَّوَى﴾ ه باقى مانده شت و

بهرماوه ه كارى ناسان و بى نمودو

كه مبايه خ ه گوتوپانه (كل شى

شوى ماسلم دينك و عرضك): هه موو

شتيك ناسان و كهه نموده به مهرجى

ناپين و ناموست پاريزراو بى.

الشَّوَاءُ: برزاو.

الشَّرَاءُ: تاكى وشى (الشَّوَى) به.

الشَّوَايَةُ: به شىكى كه م نهزور،

پارچه بهك لهشت ه پارچه گوشتيك

لهلاكه مهرىك ه كوته گوشتيك

لهحميوانيكى سمر برپوا.

الشَّوَايَةُ: پيشهى برزانندن، ومستای

كهبابو شتى وا.

الشَّوَاءُ: گوشت برزین و شت برزین.

الشَّوَى: برزاو.

الشَّوَايَةُ: نامیری برزانندن، تاوهو شتى

لهو جوړه كه گوشتو شتى واى تیدا

بررژیننرى.

الشَّوِيَّةُ: پارچهى برزاو كوته گوشتى

برزاو ه باقى ماندهى شت، بهرماوى

شت.

الشَّوِيَّةُ: بهشى كه م نهزور.

الشَّوَى: شوینى برزانندن ه (ك: مشار).

شَاءُ شَيْئاً: ويستى، نيرادهى كرد.

شَاءَ إِلَى كَذَا: ناچارى كرد بؤ نهو شته.

شَيْئاً عَلَى الْأَمْرِ: بهمانا (شَاءَ) دئ.

شَيْئاً فُلَانٌ: فلانكهس رهكههى

نيشتهوه.

الشَّيْئُ: شت، ههبوو، ههرشتيك

كه مهنديكى خهبال بىو بتوانى

ههوالى لى بدهى.

الشَّيْئَةُ: ويستو نيراده.

الشَّيْئاً: ناچار كراو بؤ كار، بيگار

پيكر او.

الشَّوَةُ: جهسته نارىك و پىك بهزكماكى

ه جهسته شىواو به خورسك.

شَابَ فُلَانٌ شَيْباً وَشَيْبَةً: فلانكهس سمرو

ريشى سبى بوو، دهگوترئ: (شَابَ

الشَّعْرَ وَشَابَ الرَّأْسُ) ه (فهو شائب

وَأَشِيبَ) ه بهزورى بؤ پياو دهگوترئ:

(أَشِيبَ) بؤ زُن (شَمَطَاء) دهگوترئ،

همروا دهگوترئ: (شابت رؤوس الأكام

وغيرها): سمرى كيومهكان بهفر

داپوشين.

(كويستانان خالخال بهفري ناچيتؤ

قييله م تؤراوه ناشتى نابيتؤ).

أَشَابَ الرَّجُلُ: پياوهكه كورمهكى پير

بوو.

أَشَابَ الْكَبِيرُ أَوْ الْحَزَنُ أَوْ الْحُوفُ فُلَاناً:

پيرى، غهم و خمهفت، ترسو بيم

فلانكهسى پؤلكاندو موى سبى بوو.

شَيْبُهُ: بهمانا (أَشَابَهُ) دئ ه همر له م

مانايه دايه كه (عبدالملك) كورى

مهروان وتويهتى (شَيْبِي) اعتلاء

(المنابر): چوونه سمر مينبهر و تار

خويندنهوه پيرى كردم.

الأَشِيبُ: پيرو كه نهفت، دهگوترئ: (جبل

أَشِيبَ): كيوى سمر به بهفر ه (يوم

أَشِيبَ): رؤزىكى ههورو ههلاواوى

ساردو سهرما ۵ بۆ مېينه دهگوترئ:

(شياء) ۵ (ك: شَيْبٌ).

الليلة الشَّيْبَا: شەمۇ كۆتايى مانگ.

الشَّيْبُ: موى سېى، سېياھەتى موو.

المَشْيِبُ: تەمەنى پېرى.

الشَّيْتُ: جۆرئىكە لەقوماشى تەنك و

شاش و گولگولەۋى دروستكراو لە

لۆكە، بەگوردى خۇمان پېى دەلېن

(چىت).

شاح في الأمر شَيْحاً: دلسۆزى لەكارەكەى

دا نواند.

شاح على حاجته: بۆ ئىشى خۇى لىپراو،

سووربوو لەسەر ئەنجامدانى.

أشاح المكان: زەۋىيەكە رومكى (شېخ)ى

رواند.

أشاح وجهه أو وجهه: روى خۇى لى

ومرگىپراو نارازىبوونى خۇى دەرخت و

بەھىچ و بوچى لەقەلەم دا.

الشَّاح: پىاۋى نازاۋ چاۋنەترس، وریاۋ

ناگادار.

الشَّيْخُ: رومكىكى ھەمەجۆرى

دەشتەككىيەو بۆنىكىكى خۇشى

كەسكونى ھەيە، نازەل ھەزى

لىيەتى و دەپخوا ۵ (ك: شىحان).

شاح الإنسان شَيْخاً وشيخة وشيخة:

نادەمىزادە كە پېرېوۋ كەۋتە سالەۋە.

شاح النبات: رومكەكە ناۋموۋى وشك و

گەندەل بوو.

شَيْخ: بەمانا (شاخ)دى.

شَيْخ فلاناً: بەۋشەى شېخ بانگى

فلانكەسى كرد.

شَيْخ عليه: رەخنەى لى گرت، ناۋى

زېراندو ئابروى بېرد.

شَيْخ: خۇى بەپېرو پەككەۋتە نىشان

دا.

الشَّيْخ: ئەۋكەسەى زوو پېرى لى

دېيارى دەدا، پېگەپشتن و كامل

بوونى ئاسايى نەبى.

الشَّيْخَة: پلەۋ پاھەى شېخ و رىش سېى

عەشیرەت، سنوورى قەلەمپروى و

دەست رۇپشتنى سەرەك ھۆز.

الشَّيْخُ: پېرەمېرد، بەزۆرى لەتەمەنى

پەنجا سالىيەۋە پېرى دەست پېدەمكا

۵ پلەۋ پاھەيەكە دەدرئ بەكەسېك

لەناۋ ھۆزو دەفەردا رۇلىكى

كارىگەرى ھەبى و خاۋەنى رەۋشت و

ناكارى پەسند بى و خەزمەتى گەل و

ھۆزى بكا، خەلكەكەش پابەندى

فەرمان و نامۇزگارپەكانى بن.

شيخ البلد: كوپخاى گوند، رىش سېى

شارو دەفەر.

شاد البناء شيداً: بالەخانەكەى گەچكارى

كرد، بۇيەى كرد، لەبغى كرد، بمرزى

كردموۋە، ھەلى چىنى ۵ قورنەن

دەفەرەمۇ: «وَقَصْرٌ مُّشِيدٌ».

أَشَادَ الْبِنَاءَ: باله خانه‌کە‌ی به‌رز کردموه.
أَشَادَ بِالشَّيْءِ: به‌دهنگی به‌رز و مسپی
شته‌کە‌ی داو پی‌ی دا هه‌نگوت و لی
رازه‌بوونی خوی دهره‌ری ۵ ئاماژه‌ی
بوکرد.

أَشَادَ عَلَيْهِ: ناوی زړاند، به‌خراپ باسی
کرد.

شَيْئُهُ: به‌مانا (شَادُهُ) دئ، بیناکە‌ی قایم و
قوژ دروست کرد.

الشَّيْءُ: هه‌ر شتێک دیواری خانووی پی
له‌بنو و گه‌چکاری و بۆیه‌بکری.

الشَّيْءُ: زه‌یتی کونجی.

شَيْءُ الْبَرِّ أَوْ الشَّوْبِ وَهوَ: قوماشه‌کە‌ی
به‌هێلی سور خاڵخال کرد.

الشَّيْءُ: دارێکی ره‌شی پته‌وه، شانهو

کاسه‌و قاپ و قاچاغی لی دروست

دمکری، واده‌یی خودی شانهو کاسه‌و

شته‌کانی تری که‌له‌و داره دروست

دمکری پێیان دمگوتری (شیز).

أَشَاطَتِ النَّخْلَةَ: دارخورماکه به‌رمکه‌ی

هه‌ل نه‌پێچاو دهنکی ناوموه‌ی

خورماگانیان ره‌ق نه‌بوو بوونه

خورما وشکه‌ل و به‌که‌لکی خواردن

نه‌هاتن.

الشَّيْءُ: دار خورماکه‌ی دهنکه‌کانی

هه‌ل نه‌پێچ، پان به‌رمکه‌ی گزو

لاوازی که‌وشک بپێته‌وه بینه

خورما وشکه‌ل ۵ جوړنکه له‌پاری

ریازه شمشیری کول و نه‌پری

تێداب‌ه‌کار ده‌پێ‌ن‌درئ بۆ

په‌راوه‌پێ‌کردن و هێ‌ربوونی شه‌ره

شمشیر ۵ ناوه بۆ خودی نه‌و

شمشیره‌ی کول و نه‌په‌رو پارێه‌کە‌ی

پێ دمکری ۵ هه‌روه‌ها ناوه بۆ

شوشه‌ی په‌نجه‌ره، خودی په‌نجه‌رمکه

به‌شپۆمه‌کی فه‌ننی له‌جیاتی په‌رده

کونکونی حواری گۆشه‌یان هاقلاو‌می

تێدابی گه‌سیبه‌ر له‌زورمه‌که بکاو

نه‌هێلج هه‌تاو له‌ناوموه بداو هه‌واش

به‌ره‌ته ژوور.

الشَّيْءُ: خورماکه‌کان و گرجو

بیژۆک بی.

الشَّيْءُ: نێرگه‌له که به‌کاربی بۆ

کێشانی توتن ۵ پان ناوه بۆ خودی

شوشه‌ی نێرگه‌له‌که.

أَشَاطَتِ النَّخْلَةَ: دارخورماکه خورمای

بیژۆکی به‌ره‌م هێنا، به‌هوی

ته‌لقیح نه‌کردنه‌وه پان به‌هوی

خراپ به‌خێو کردن.

شَايَصَ مُشَايَصَةً وَشَايَصًا: شه‌رمگیزو

به‌د ره‌وشت بوو.

شَايَصَ فَلَانًا: قیزی له‌فلان کرد ترو‌ی

کرد.

شَايَصَتِ النَّخْلَةَ: دارخورما به‌ری

بیژۆک و وشکه‌لی به‌ره‌م هێنا.

شَيْصَ فُلَانِ النَّاسِ: فَلَانَكَمَس نَهْزِيهَتِي
خه لکی دا.

الشَّيْصُ: خورمای بیژۆك و وشكهن
به هوی باش ته لقیح نه گردن و
خراب به خیوگر نه وه.

الشَّيْصَاءُ: دَمَقْ بَه مانا (الشَّيْشاء) دئ.
شَاطُ شَيْطًا وَشِيَاطًا: خَمْرِيك بَوو بَسَوْتِي،
هه نديکی يان هه مووی نَزِيك بَوو
گريگری، دَمگوتري: (شَاطُ الطَّعام):
خۆراکه که هه نديکی سوتا.

شَاطَتِ الْقِدْرُ وَهَوَّهَا: مَهْجَه لَمَكَه هه ندي
لهو خوار دنه ی تیدا لی نرا بَوو
به بنکیه وه نووسا، گه مپه ی کرد.

شَاطَ فُلَانٌ: فَلَانَكَمَس فَهَوَّتَا، تیدا چوو،
خوینی به مپیژۆ رۆی، دَمگوتري: (شَاطُ
دَم الْقَتِيل): خوینی کوژراومکه به مپیژۆ
چوو.

أَشَاطَ الشَّيْءُ: شَتَه کهي والی کرد
بسوتی، خوار دنه کهي والی کرد
بسوتی.

أَشَاطَ فُلَانًا: فَلَانَكَمَسِي بَه هِيلاک برد.
أَشَاطَ دَمَ الذَّيْبَةِ: خوینی کوشتييه کهي
رژاند.

أَشَاطَ الْحَاكِمُ دَمَ الْقَتِيل: دادومر خوینی
کوژراومکه به مپیژۆ دا.

أَشَاطَ اللَّحْمَ عَلَى الْقَوْمِ: گۆشته کهي
پارچه پارچه کردو به سمر

خه لکه که دا دابه شی کرد.

شَيْطُ الشَّيْءِ: شَتَه کهي والی کرد

هه نديکی يان هه مووی بسوتی.

شَيْطُ الْجِلْدِ: پِيستَه کهي هه لپروژاند چی
توک و گه ندموی پيوه بَوو هه مووی
هه لکروژاند.

شَيْطُ اللَّحْمِ: گۆشته کهي به ناگر راداشت و
چاک نه پيروژاند.

اشْتَاطَ عَلَيْهِ: زۆر رقی هه لسا.

تَشَيْطَ: سوتا، هه لپروژا.

تَشَيْطَ دَمُ الرَّجُلِ: خوینی پیاومکه له رها
دمکولا، دَمگوتري: (كَشَيْطَ بَه دَمُهُ):
خوینی گهرم بَوو، رقی هه لسا.

اسْتَشَاطَ: به مانا (اشْتَاط) دئ.

اسْتَشَاطَ الْحَمَامُ: کۆتره که به چوست و
چالاکي هه لپری.

اسْتَشَاطَ فِي الْحَرْبِ: له سمر دا گورج و گۆل
بَوو جانفیدایی نواند.

اسْتَشَاطَ فِي الطَّنْحِكِ: زۆر پيکه نی و
خمریک بَوو هه ناسه ی لی بپری.

الشَّيْاطُ: بۆسۆ، بۆنی سوتاوی په رپۆ و
لۆکه و شتی وا.

تَشَيْطَنَ: بپروانه ماده ی (شطن).

الشَّيْطَانُ: بپروانه ماده ی (شطن).

تَشَيْطَمَ عَلَيْهِ بِالْكَلَامِ: خیرا قسه ی
له گهن کردو توند بَوو.

الشَّيْطَلَمُ: شير ۰ دريژ ۰ روگوشاد ۰ (ك):

شباطم وشباطمة).

شاعَ الشَّيْءُ شِيعاً وشيعاناً ومشاعاً:

شته که بلأو بووموه دمکهوت.

شاع بالشَّيْءِ: شته که ی بلأو کردموه.

شاع الدارُ: خانومه هاوبهش بوو جیا

نه کرابووه ۵ دمگوترئ: (اشتری داره

علی الشیوع): خانوی تیکه ل و نیفزاز

نه کراوی کړی.

شاعَ الإناءُ: هابه که ی پرکړد ۵ له دوعا

کردن دا دهگوترئ: (شاعَکَ الحَیْرُ)

خیرو خوشی داتپووش.

أشاعَ الشَّيْءُ ربه: شته که ی بلأو کردموه

دمری خست.

أشاع الدارَ ونحوها: خانومه که ی والی کرد

تیکه ل بیو به شه کانی لیك

جیانته کړیته وه نیفزاز نه کرابی.

أشاع بالقوم: بانگی خه لکه که ی کردو

هاواری لی کردن، لییان توپه بوو.

أشاع الله القوم بالسلام: په رومردگار

نه من و ناساپشی به سمر نه و

هه ومه دا رزاند گشتگری کرد

بویان.

شایعَ مشایعة وشياعاً: شوینی کهوت،

پشتگری کردو هاوپاواو بیری بوو.

شَّيْعَ: به مانا (شاع) دئ.

شَّيْعَ فلان: فلانکهس بوو به

شوینکهوته ی خه لکی تر ۵ بوو به

شيعه مهزهب.

شَّيْعَ الزَّامِرُ: زوپنا ژمنه که هوی

به زوپناکه دا کردو لیی دا.

شَّيْعَتٌ لَلاَءُ نَفْسِه: فلانکهس نهفسی

ته می خواردو بوو.

شَّيْعَ النَّارَ فِي المَطْبِ: ناگری خسته ناو

داره کانه مو بلأوی کردموه خوشی

کرد.

شَّيْعَ القُطْبَ لَلاَءُ: رق هه لسان و

توپمی فلانکهسی که مبابه خ و بی

نمود کرد.

شَّيْعَ لَلاَءُ: له که ل فلانکهس چووه دمرو

به پری کرد، خودا حافیزی لی کرد

۵ ویستی بیگه به نیتموه شوینی

خوی، دمگوترئ: (شَّيْعَ الجنازة):

تمرمی مردومه که ی به پری کرد،

له گه لی رویشت بو سهر گوپستان و

به خاکی سپارد.

أشاعا في كذا: لهوشتدا هاوبهش

بوون.

تَشايَعَ الأمرُ: کارمه بلأو بووه.

تَشايَعَ القومُ: هه ندئ له خه لکه که

پشتگری هه ندیکیانان کرد، پان

بوونه چهند گروپ و تاقمیک.

تَشَّيْعَ في الشَّيْءِ: له حمزو نارمزه کانی

خوی دا سمری تیداجوو.

تَشَّيْعَ القُطْبَ لَلاَءُ: رق هه لسان و

ومردمگري.

الشَّيْعَةُ: فيرقه مو كۆمه ن، پيرو تاهم ۵

قورئان دمفهرموي: ﴿ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ

كُلِّ شَيْعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ

عِتْبًا﴾ شويئكه وتهو يارمه تيلدر ۵

قورئان دمفهرموي: ﴿فَاسْتَفِئْهُ الَّذِي

مِنْ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ﴾ ۵

همروا دمگوتري: (هم من شيعة فلان)

۵ شيعه جه ماومرئىكى زورى

موسولمانانن و ريزو خوشه ويستيبان

بۇ عەلى كورى ئەمبو طالبو ومجهو

نەومكانى ھەبەو پېيان واھە ھەر

كەسيك لەنەژادى عەلى بى ئەو

شياوھ بۇ خەليفاھەتى موسولمانان ۵

(ك: شيع وأشيح).

الشَّيْعِي: تاكى (الشَّيْعَةُ) يە ۵ بەپەكك

دمگوتري لەپيري نيمامى عەلى بى.

الشَّيْعُ: ھاوبەش لەشتى موشاع دا ۵

(ك: شيعاء).

الشيوعية: مەزھەبو بىرو بۇچونىكە

داوادمكەن خاونددارىتى ملكو

سامان ھەموانى بى ملكدارىيەتى

تايبەتى نەمىتىو ھەموو كەس

بەئەندازى تواناى خوى ئيش بكاو

بەگوپرى پيوپىستى شت ومربگري.

الشيوعي: كەسيك نيسبەت بلىرى بۇ

شوسىالييسى.

تورپىي فلانكەسى سوكو سەلیم

کرد، لەپیش جاوی خەلك ریزی

دابەزی.

الإشاعة: بلاو بوونەموى ھەوالى بى

بنەما.

الشائع: بلاو بوو.

الشائعة: ھەوالى بلاوھ بوونى بى بنەما

۵ (ك: شوالع).

الشَّاعُ: بەمانا (الشائع) دئ.

الشَّيَاعُ: بانگدان، بانگ لى کردن ۵

ئامیری دىنگ گەورە کردن.

الشَّيْعُ: ھاوشیومو ھاوشانو نزیک

لەشیومى ئەو، دمگوتري: (آتيك غداً

أو شيعة) پان دمگوتري: (ئغە شيع

عشرين درهماً): نرخەگەى نزیکى

بيست دەرھەمە.

الشَّيْعُ: كەسيك ژنانى بىو زور

تيكەلى پيري ئاھرەتان بى،

دمگوتري: (هو شيع نساء).

الشَّيْعَةُ: جۆرە درەختىكە لەبالى

ئادەمیزاد گورت ترمو پەلەگانی

گريو گۆليان زۆرمو گۆلەكەى

لەگوئى ياسەمین بچوگترە، رنگى

گۆلەكەى سورىكى تۆخەو بۆنى زور

خۆشە پۆشاكى بى ھاك دەرگرتەو ۵

ھەنگوپنى ئەم جۆرە گۆلە زور

بەتامەو ھەنگ ھەلالەى لى

الشَّاعُ: همه جهوړو هه موانی و بهره لا
بو هه موو کهس.

الشَّاعُ: بلاوه بوو، ملکی هاوبه شو
جیانه کراوه.

المِشْيَاعُ: بو زیاده رموی له مانای بلاو
کردنه و مو دمرخستنی شت دا
هاتووه.

المِشْيَعَةُ: تورمه، سندوفیکې بچوک یان
جانتایه کی بچوکه نافرمت هه ندی
پیداوړستی خوئی تیدا هه لډه گری ۵
(ک: مشایع).

المِشْيَعُ: کهسیک زور لایه نگر و
شوینکه و تووی هه بن ۵ نازاو
به جهمرگ و دلیر و دل ځایم.

المِشْيَعُ: کهله بهری نیوان دوو بهرد ۵
ریځای ته ننگه بهر.

الشيك: جهکیکی فهرمی پارو مگر تنه
کابرای خاومن پاره کهله بانک
دایناوه فرمان دکا به پانکه که
برېک له پارمکه ی بدن بهغلان.

شَالُهُ وبه شیلأ و مشالاً: بهرزی کردموه.
الشَّيْئَالُ: نه سپیکه باوکی رهسهن بیو
دایکی نارهسهن.

الشَّيْئَالَةُ: پیسه ی شت بهر زکردنه و مو
لابردن ۵ کری بی بهر ز کردنه و مو
لابردن.

الشَّيْئَالُ: حه مال ۵ کول هه لگر.

الشَّيْئَالَةُ: نامیری شت بهر زکردنه و مو ۵
کری.

المِشْيَالُ: کهسیک جهسته ی نارېک و
پیک بی ۵ نافولای.

الشَّمْلُ: پروانه (شلم).

شام فلان شیماً: فلانکس خال له سر
پیستی دمرکه وت.

شام السحاب والبق: تماشای هه ورو
بروسکه که ی کرد ناخو له کوئی باران
دمبارنی.

شام غایل الشیئ: بهوردی روانی بو
شوینی گومانوای شته که.

شام الشیئ: شته که ی ناماد مگرد و
مه زندی کرد.

شَمِيمٌ شَمِماً: خال له سر جهسته ی
دمرکه وت ۵ خال به جهسته یه و بوو ۵
زوری خال پیوه بوو، موحه ممدی
ماملج دهلی:

دهبارن هه دهبارن دهبارن و کریهه دما
له سر سینکی که ژال خالو بانکس خال دما
(لهو اشیم وهي شیماء).

شَمِيمٌ يديه في رأس فلان أو ثوبه:
به همدرد و دهمتی سمری فلانی گرت
یان په خه ی گرت شمېر له گهل کرد.
تَشِيمُ الشَّيْءِ غيها: شته که بهناو غه پری
خوئی دا بلاو بووه، دمگوتری: (تَشِيمُ

الحريق القصب): ناگر بهناو بهر زو

پوشو په لاشه که دا بلاو بڼوه ۵ (کَشِيمَ

الشَّيْبُ الرَّجُلُ): پيرى بهناو

جهسته ى فلان دا بلاو بڼوه.

تَشِيَمَ فلان ابا: فلانكس سمرى لمبابى

خوى دا لهنه خلاق و رموش دا.

الشَّامَةُ: خال؛ نيشانه يه که له جهسته دا

رمنگى جودايه لهرمنگى پيستی،

هه تا خاله که رمش تربى جوانره،

دمگوتري: (كانهم شامة في الناس):

نهمونه ناشکراو ديارن لهناوکسانى

تردا ۵ (شامة القمر): نهوته لخی و

رمشييه به لهروى دا دمبيندرى ۵

(ك: شام).

الشَّيْمُ: زمويهك له بهر رمقى و توندى

هه لکه نندى زه حمهت بى.

لَلشَّيْمَةِ: نهو پهرده دهرمکييه به که

زاروك له مندا لدانى دايكى دا تييدايه

له گهل له دايکبوونى دپته دهرموه ۵

(ك: مشايم).

شَانُهُ شَيْنًا: ناشيرينى کرد، رهنه ى لى

گرت.

الشَّيْنُ: عهيب و ناشيرينى، پيچه وانه ى

جوانييه.

المشايين: عهيب و ناشيرينى جوراو جور.

الشَّايِي: چا؛ رومکيکه به زورى له ولاتى

سيلان و ولاتانى ترى ناسيا

دهرپوندرى گه لاکه ى وشک دمکرى و

دمکولیندرى و شهکرى تيکه ل

دمکرى و دمخورپته وه.

به یارمہ تی خوا بہرگی دووہم تہ واو بوو
بہرگی سیئہم بہ پیتی (ص) دہست پیئدہ کات